Theatrum universale omnium animalium piscium, avium, quadrupedum, exanguium, aquaticorum, insectorum, et angium [sic] ..., CCLX. tabulis ornatum / ex scriptoribus tam antiquis quam recentioribus ... & aliis maxima curâ à J. Jonstonio collectum, ac plus quam trecentis piscibus [& animalibus] nuperrime ex Indiis Orientalibus allatis, ac nunquam antea his terris visis, locupletatum; cum enumeratione morborum, quibus medicamina ex his animalibus petuntur, ac notitiâ animalium, ex quibus vicissim remedia præstantissima possunt capi; cura Henrici Ruysch ... VI. partibus, duobus tomis, comprehensum.

Contributors

Jonstonus, Joannes, 1603-1675.
Ruysch, Hendrik, 1671-?
Castelli, Pietro, -approximately 1657. Hyaena odifera.

Publication/Creation

Amstelædami : Prostat apud R. & G. Wetstenios, 1718.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/afvy8cyb

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

718 Ruysch (Hen.) Theatrum Animalium, 2 vols., *plates*
Amstel., 1718

30636/D
t.p. in vol II
/8/

JONSTON, J.

William Balfour Baikie M.D.

Hastar

28 July 1855

P+S 18/2/99
718

A. ~~225~~. 293

5515

CELEBERRIMO VIRO
D. HERMANNO BOERHAVEN

Medicinæ & Botanices in Academia
Lugdunensi Professori
S. P. D.

HENRICUS RUYSCH.

SApientia summi Creatoris ex omnibus quidem rebus elucet, præsertim tamen e creaturis, quas sapientissimus opifex in hoc terrarum orbe posuit. Scilicet earum non tantum genera sunt adeo multiplicia, ut ingenium humanum vix eorum numerum capere possit, sed singulorum species sunt tam variæ & tam multæ, ut plane sit impossibile singulas comprehendere memoria. Adde, quòd diversæ regiones diversa etiam omnino animalia producant, quæ aut in aliis prorsus ignota sunt aut saltem rarissime videntur. Hinc excitata cupiditas ac diligentia eorum, quibus gratum est Divinæ Sapientiæ opes speculari, ad indagandum quidquid ubique est animalium. Dices id etiam non infeliciter tentatum jam à veteribus fuisse; fateor sua illis laus debetur, sed posterorum diligentia adeo non cedit eorum sedulitati, ut eam etiam longissimè superet. Si spectes, tam in regno vegetabili quam animali, quid debeatur veteribus, quid posteriorum laboribus, non dubito, Vir Cl. quin fassurus sis nihil æque hoc nostro tempore excultum fuisse ac studium rerum Naturalium. Illud tamen dolendum est, gloriam istam exteris præcipuè deberi, licet nos nulli in toto terrarum orbe cedamus genti, si studium adeundi longinquas & dissitas regiones respicias, unde cumprimis singularia in hanc terram possint adduci. Verum plerique omnes in exteris regionibus degentes totos sese tradunt mercaturæ, nec alia cupiditate ducuntur. Non dico illud mercaturæ studium aut illaudabile aut improbum, sed dùm illud excolitur, alia, unde magna etiam utilitas redundat, non debebant negligi. Quod si jam unus aut alter, quales fere sunt Ecclesiarum in India ministri, aliquod tempus tribuant istarum rerum indagationi, id fere non fit, ut viris cordatioribus isto modo satis fiat. Nempe testimonio erit hæc, quam Tibi consecro, Collectio. Videbis ibi pisces orientales plures quam trecentos, qui delineati sunt in Insula Amboina ab homine nec improbo quidem nec aliarum rerum imperito, sed forsan non satis docto in arte pingendi. Is enim cum ibidem conciones ad populum haberet, & ceteras res, quæ pertinent ad religionem, per aliquot annos curaret, otium sibi reliquum posuit in piscibus istius tractûs delineandis. Quod si ille aliquanto peritior pingendi fuisset, quæ hominis erat cupiditas bene merendi de literis, forsan per eum haberemus absolutum systema piscium Orientalium, sed bene cupienti defuit facultas ad finem perducendi ea, quæ bene destinaverat.

Icones ita depictæ cum incidissent in manus Wetsteniorum, ii rati sunt non esse committendum, ut prorsus perirent, quoniam multa in iis essent bona, multa forsan posteriorum indagine detegerentur, quæ nunc veritati minus

videntur consentanea, quia nobis experientia earum rerum deest. Ego vero bonas aliquot horas in iis describendis posui, & ex proprio Museo, ac scriniis Lamotii quondam verbi divini Ministri vigilantissimi in Ecclesia Mauritiana quædam addidi, quæ ut animo facili accipias rogo, quæsoque. Parva sunt, non diffiteor, quæ nomini tuo tanto inscribere audeo, sed magis facio id, ut publicè profitear me plura tibi debere, quam ut ita velim significare me quod debebam persolvisse. Scilicet postea, ut spero, si Deus otium concedet, dabitur opus aliquod, omnibus partibus absolutum. Hoc tantùm pro tempore sic editur, donec per otium in singula quæ jam in manus meas inciderunt, ac postea reperientur, inquisivero. Non dubito tamen, quin hæc mea amicitiæ testificatio sit Tibi futura gratissima. Et cui, quæso, alii hæc forent gratiora, quam Tibi per quem Rei Medicæ & Botanices studio sua constat laus & suus honos? Id testantur tum Opera tua præclara, tum vox unanimis exterorum undique ad Te audiendum concurrentium, qui domum reversi libenter agnoscunt se Tibi debere quidquid in Medicina præclarum sciunt ac eximium. Accipies igitur, Vir celeberrime, hoc quantulumcunque, quod in hoc Theatro meum est. Vale, Vir exime, & perge bene mereri de Medicina, id est de toto genere humano. Amstelod. Nonis Maii. MDCCXIIX.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

NIhil æque præstantiam hominum supra bruta animantia commonstrat quam discendi cupiditas ac amor scientiarum. Hic & illa faciunt eum ceterorum omnium, quæ Divina potentia produxit, regem. Licet enim non diffitendum sit, nos multò esse celeritate & viribus inferiores quam quædam animantia, quæ a natura ficta sunt ad terram prona; illud tamen constat homines tantum sapientia reliquis animalibus præstare, ut mera stultitia sit comparationem inter hæc & illos velle instituere. Sint cervi veloces, valeant leones, ursi, aliæque feræ, viribus; humanum ingenum veloces cervos capere, leones & ursos feroces domare novit. Nec sane quidquam laudis accedit ad feras e notissima fabula de leone cum homine iter faciente. Is enim cum homo ei ostendisset virum pictum aut fictum, qui leonem occidisset, respondisse fertur, quòd, si leones novissent pingere, ubique talia monumenta reperirentur. Neque etiam quidquam officit laudi humano ingenio debitæ, quod Boilavius, egregiis inter Gallos poëta, falsè eos ridet, qui regem vocant hominem ceterorum animantium, quum tamen in desertis ursi non timeant hominem, regem scilicet suum, sed homines ursos. Recte quidem illud: quis enim negabit à ferocitate earum ferarum timendum esse? Verum nullo modo efficere poterunt feræ, quin succumbant hominibus in eorum capturam armatis. Si hominibus libet aliquam regionem habitatam antea à feris incolere, protinus illis est cedendum, atque aliæ sedes quærendæ, ni omnes ad unam velint occidi. His possis plura alia addere, quibus omnis vis atque robur omne detrahitur argumentis & Fabulatoris veteris & Boilavii. Ingenium ergo solum est laude dignum. Reliqua illi serviunt. Attende mihi animum ad singulas disciplinas & artes; quæ quasi totidem indicia sunt præstantiæ humanæ, nihil illis opponere possit par aut simile universum genus animantium. Didicimus quædam ab Hippopotamo, ab Ibide, atque aliis animantibus. Num ideo eorum solertia in censum venire debet? Quod illi faciunt instinctu naturæ, nos ratione facimus. Eos quidem nos imitati sumus, sed ratio nostra atque mens facit, ut nobis liceat ab illis exemplum capere. Si quidquam in illis esset vicissim rationis, illi etiam à nobis quamplurima didicissent. Quod quum hactenus à nemine sit observatum, constare mihi videtur etiam in hac re nullam animantibus ceteris deberi laudem solertiæ, quæ solis hominibus propria ac perpetua est.

Illud tamen e contrario est observandum, hominem quamplurima debere benignitati Divinæ, quæ eum imposuit regem quasi universo Terrarum orbi. Contemplare quidquid ubique est; illud aut tuum est aut hominum tibi similium. Omnia, quæ e terra nascuntur, aut ex ea cibum capiunt, prorsus subsunt hominum potestati, qui nondum omnes suas divitias novit, quatenus multas res ignorat, quæ ipsi aliquam adferrent utilitatem, si illis rectè uti novisset. Quam parum notæ sunt omnes arborum, fruticum, & plantarum species! Quam non cognita sunt universa animalia, quæ in singulis regionibus reperiuntur! Quis omne piscium genus novit? quis in censum retulit? Nemo sane; nec est illud unius hominis aut ætatis. Veteres quidem jam ante Aristotelem & ipse Aristoteles, vir egregius, multum temporis posuerunt in describendis animalibus & eorum proprietatibus, qua in re etiam singularis est Æliani laus, verum tantum abest, ut illi satisfecerint huic argumento, ut etiam post illorum tempora plures exstiterint præclari viri, qui non vulgarem sibi laudem quæsiverunt & corrigendo, quæ perperam erant ab iis posita, aut addendo, quæ illi omiserant. Quid, ut alios mittam, Rondeletius, Gesnerus, Aldrovandus, Bellonius, Raius, Jonstonus, Willoughbeius, Pettiverus, atque alii quamplurimi, non in hac parte præstiterunt? Ii detexerunt errores veterum multos, sed præcipua eorum diligentia elucet tamen in exhibendis magna multitudine cujusvis generis animantibus, quæ fuerunt veteribus ignota. Scilicet illi non solum iconibus fecerunt, ut omnia quasi subjicerentur curiosorum oculis, sed ipsis iconibus veluti vitam dedere accuratissimis descriptionibus, quæ Lectorem docent quid cuique animanti sit proprium ac singulare, quid cum aliis commune. Ergo res eo deducta est ab illis scriptoribus, ut eo-

rum ſcripta ſint habenda univerſæ Naturæ compendii inſtar, in quo exiguo ſumptu homines ſtudioſi poſſunt contemplari ſingula animalia, & eorum naturam diſcere ac ſpecies.

Verùm licet in iſtis operibus permulta ac præclara exhibeantur ſolertiæ humanæ teſtimonia, non cogitandum eſt tamen jam iſtud argumentum eſſe exhauſtum, ac nihil ulteriori aliorum diligentiæ aut inquiſitioni relictum. Tanta eſt poteſtas Divina ac ejus opera tam latè patent, ut non credam ea unquam omnia expoſitum iri oculis aut menti humanæ. Scilicet, quo plura repereris antè non cognita, eò plura comperies incognita ſupereſſe, quæ novum laborem merentur ac indagationem. Ea res viſa fuit mihi ſemper præclarum ac ſummum infinitæ Sapientiæ ac Potentiæ Divinæ teſtimonium. Nam cum nos homines ſciamus nos eſſe multo præſtantiores quam reliqua animantia, noſtrâ ſorte tamen contenti vix ſumus, ſed diſcendi noſtra cupiditas, quæ multa nobis commoda affert, id habet incommodum, quod perverſa quadam curioſitate vult inquirere in naturam ac potentiam Divinam, ut poſſit inter ſe & illam comparationem inſtituere. Illud tamen ne fieret diligenter cavit ſummus ille rerum Opifex, ſed e contrario fecit, ut prudens ingenium ſemper reperiret materiam celebrandi ejus immenſam Potentiam ac Sapientiam. Scilicet, ſi homo poſſet comprehendere quidquid Deus creavit ac fecit, ſciret ſaltem ab ea parte quantus eſſet Deus, atque ita quodammodo ſuo ingenio complecteretur Divinitatem, quanta quanta eſſet. Inde in quibuſdam naſceretur contemptus Divinitatis ſummæ, quæ non eſſet major, quam ut cadere poſſit ſub ſenſum. Nunc autem quaſi in mare aliquod profundum immergimur, ſi Divina opera contemplamur, neque uſquam exitum reperimus, ſed omnis noſtra diligentia in admirationem vertitur, & quo longius procedimus, eo major & magnificentior Potentiæ Divinæ in nobis naſcitur imago, licet multum illi deſit ad perfectionem.

Omnis ergo inquiſitio in naturam rerum creatarum, genera & ſpecies animalium, & in res hujuſcemodi alias, in gloriam Divinæ Potentiæ vertitur. Neque cogitandum eſt unquam nobis materiam admirationis aut diligentiæ defuturam. Laudanda eſt eorum cura, qui ad diſcendum undique congerunt opes Naturæ ſemper parturientis aliquid admirabile, atque dicendum eſt eos tantum mereri de ſua ætate non ſolum, ſed etiam de poſteris, quantum quiſquam aliquo modo mereri poſſit. Per eos enim licet nobis oculos & animum paſcere jucundiſſimo ſpectaculo & utiliſſimo. Contemplare mihi hoc Theatrum, vere Theatrum dices. Aërea, terreſtria, atque aquatica animantia in illud ſunt collata ac ſuis locis, generibus, & ſpeciebus, quantum potuit fieri, digeſta. Jonſtoni in eo eſt laus præcipua, ut qui primus eſt auſus opus tale ſyſtematicum ſuſcipere, verum nec meæ diligentiæ, ut ſpero, defutura eſt adprobatio eruditorum hominum. Nempe quum tam e quadrupedibus quam aliis animalibus, ac eorum partibus, medicina poſſit parari, meum eſſe duxi Lectori exhibere notitiam, tam morborum quibus remedia ex animalibus petuntur, quam animalium, quæ talia remedia præbent. Talem igitur indicem ſingulis præpoſui hujus Theatri partibus, e quo ſtudioſus Lector ſtatim atque uno intuitu poteſt diſcere remedia, quæ paſſim in ſingulis Theatri partibus indicantur.

Peculiare tamen eſt ac palmarium Additamentum Collectio Piſcium Amboinenſium & vicinarum Inſularum Orientis, quarum icones ante menſes non ita multos ex iſtis locis allatæ in manus Wetſteniorum, ut in Dedicatione dictum eſt, devenerant. Ego autem eas feci publici juris, adieci brevem deſcriptionem, atque icones præterea aliquot piſcium aut alibi à parente meo editorum, aut nunc demum e Muſeo meo prolatorum, addidi. Longe plura potuiſſem addere, quum a longo ſatis tempore non indiligenter verſatus fuerim in Naturæ iſtiuſmodi divitiis conquirendis, nec fuerim infelix in reperiendis; verum rationem non unam habeo, quæ me perpulit ad differendum iſtum laborem in aliud tempus. Si patuerit hunc non ingratum fuiſſe laborem eruditis lectoribus, deinde Mantiſſam aliquam huic adjiciam, & tum, ſpero, ſi hoc contigerit, videbit Lector, quam ſim religioſus in depingendo animalia aut piſces, aut in iiſdem deſcribendo. Utere igitur hoc labore ac conatibus meis fave.

Collect.

Tab. I.
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

COLLECTIO NOVA PISCIUM AMBOINENSIUM

partim

IBI AD VIVUM DELINEATORUM,

partim

EX MUSEO HENRICI RUYSCH M.D.

XX. *Tabulis comprehensa.*

TABULA PRIMA.

1. DE TAFELVISCH, ita dictus ob singularem, quam Amboinensibus præstat utilitatem, quum fere in lautioribus epulis adhibeatur, tanquam eximium aliquod ferculum. Sapore dicitur non absimilis esse passeribus nostris, magnitudine etiam major. Maculis variis est insignis, corpore striato, quod in superiori parte satis magnam habet pinnam, aculeos habet novem, sex in summo corpore, tres ante dictam pinnam, & totidem post eandem, quibus tres aliæ sub ventre respondent.

2. DE MOORSCHE AFGODT, sive *Idolum Maurum.* Huic pisci nomen istud dedere nostrates, quia Mauri quadam religione prohibentur eo pisce vesci, quin potius, ubi in eorum retia incidit, eum dimittunt liberum. Eorum tamen superstitio non prohibet Christianos, quo minus commedant hunc piscem, sed assum, nam coctus non valet, neque saporem habet satis gratum. Superiore quidem est multo minor corpore, nec aculeos habet, sed dentes, & tamen ejusdem videtur speciei, quum & figura satis conveniat, & pinnam similem habeat in summo corpore, at rostro porcino præditus est.

3. DE VAANDRAGER, sive *Signifer*, ita dictus, quod se quasi ducem præbeat aliis minutis piscibus, qui eum magno numero quasi ducem sequuntur. Figura cum duobus superioribus fere est eadem, licet corpusculum sit multo minus, ac squammis obsitum. Ex figura tamen patet eum esse ejusdem cum istis speciei. Esui est ineptus, nec ob aliam rem capitur, quam quod elegantissimis coloribus sit pictus, & ideo etiam in liquore à talium rerum æstimatoribus servatur. Tam mansuetus est, ut adnatet cibum porrigentibus hominibus, atque ideo facilis captu. Ceterum non omnes ejusdem nominis pisces undiquaque cum hac icone conveniunt, sed exigua differentia est, quæ fecit, ut ex tribus aut quatuor speciebus unam tantum curaverim exhibendam.

4. HET WAFELYZER, sive *Atropta.* Ita dicitur à nostratibus in India degentibus, quia oris extremitas fere desinit in figuram instumenti istius, quo crustularii utuntur ad excoquendas crustulas. Saltem similitudo rostri, aliquo modo ad figuram istius instrumenti accedens, suffecit ad nomen huic pisci reperiendum. Toto corpore est fuscus, excepto quod maculis quibusdam cœruleis inficiatur, quod plerumque indicium est pisces iis insignitos venenatos esse. Ideo neque Mauri neque Christiani audent hoc pisce vesci.

5. ICAN SWANGI, sive *Speervisch.* Nomen est generale, quo indicantur omnes pisces, qui aculeos habent sive pinnas productiores. Eo nomine saltem vir iste, qui mihi delineationes istas tradidit, adseverabat omnes istiusmodi pisces vocari, qui habent tales aculeos; nam piscem, qui alioqui proprie *Ican Swangi* vocatur, exhibuit parens meus in Thes. Animal. I. Tab. II. ubi depictus ad objectum & descriptus extat, ac inde in hasce Tabulas translatus. Vid. Tab. V. N°. 19. Hic vero piscis, quem nobis hoc loco delineatio repræsentat, videtur esse Scorpæna Rondeletii, Gesneri, & aliorum. Exhibetur certe à Rondel. p. 201. & à Gesn. p. 846.

6. ICAN SWANGI. Eodem, ut vides, nomine vocatur, quo superior, sed tamen multum differt, si figuram respicias. Verum satis est, quod aculeos habet in dorso venenatos. Pinnæ laterales sunt satis latæ & magnæ. Os magnum est, cir-

ris duobus propendentibus ex inferiori mandibula. Esui est prorsus ineptus, quod & venenatus est & præterea exiguus admodum.

7. Ican Swangi. Exigua differentia est inter hunc & superiorem piscem, quum pro duobus cirris in inferiori mandibula tantum duos alios habeat ventrem versus, & pinnæ tenui pelliculo sint junctæ, secus ac in superiori vidimus.

8. Ican Swangi. Corpore est hic piscis striato & maculoso, in ipso capite quinque aculeos habet in caudam reflexos. Pinnæ in dorso sunt aculeis venenatis præditæ. Ab inferiori mandibula duo cirri dependent. In latere, sive sub branchiis, adeo latas habet pinnas, ut fere videatur accedere ad volatilium piscium genus.

9. Ican Swangi. Idem fere dicendum est de hoc pisce, quum & ille sit striato & maculoso corpore, ac habeat aculeos in capite & dorso, verum isti fere ad caput vergunt, quod longe aliter se habet in præcedenti pisce.

10. Ican Swangi. Colorem si excipias, nulla differentia est inter hunc piscem & proxime antecedentem. Est autem utriusque color partim subcœruleus, partim flavescens, verum eodem corporis loco qui color in uno flavet, in altero cœruleus est. Hinc omnis differentia.

11. Ican Swangi. Cauda huic pisci est tricuspis, color nescio quid viriditatis præfert. Dentes habet satis acutos, squammas & caudam rubescentes. Supra oculum unam pinnam, alteram infra oculum ostendit, atque ita differt ab aliis cognominibus, quos hactenus exhibuimus.

12. Ican Swangi. Et hic piscis quam proxime accedit ad istum, quem numero octavo descripsi, præterquam quòd cauda & pinnis magis sit similis proxime præcedenti pisci, quod intuentibus facile patebit.

13 Ican Swangi. Si compares hunc piscem cum altero isto cognomine, qui numero decimo exhibetur, non magnam reperies differentiam, adeo similes sunt inter se. Licet hic satis magnus sit, non audent tamen Amboinenses eo pisce vesci, quod ductus quidam cœruleus, quasi vena, reperiatur intra illum piscem; quæ res cum veneni, ut jam dixi, indicium præbeat, haud libenter quisquam periculum faciet de sapore hujus piscis, metu veneni.

14. Ican Swangi. Tres satis magnos aculeos in dorso ostendit, quartum etiam in ventre non procul à pinnis, quæ caudæ sunt proximæ. Ceterum est colore simpliciter nigricante, sine ullis maculis, nisi quod in capite & cauda quædam reperiantur, nec vividi coloris nec valde magnæ, & ideo vix memoratu dignæ.

15. Ican Swangi. Similem huic piscem exhibet Tabula tertia loco primo, sed majorem. Vide tamen, quæ ibi dixi.

16. Ican Swangi. Dentatus est hic pisciculus, & cauda singulari modo trifida. E capite duo aculei, pro magnitudine pisciculi ingentes, prominent, & à ventre duo alii non dissimiles dependent. Præterea longiuscule productas pinnas habet, tam in infimo ventre, quam in lateribus. Cum aliis ejusdem nominis hoc habet commune, quod corpusculum sit lineis variegatum.

17. Ican Swangi. Quod attinet ad aculeos prominentes, hic piscis non est dissimilis à superiori, sed magna conspicitur differentia in ipso corpore, quum hic, ut superior, lineis sive striis non sit variegatus, sed maculis rubris insignitus. Venenatus etiam non est, sed in cibum adsumitur ab Amboinensibus. Octo fere pollicum est magnitudo.

18. Ican Swangi, cui etiam apud nostrates nomen est de *Paarsche Speervisch*. Scilicet quum colore sit nonnihil in violaceum vergente, statim inde sumpta est occasio nominis. Videtur autem capriści species, qualem exhibet Rondeletius Lib. V. c. 27. Galli & Siculi, ex Gesneri observatione, porcum appellant, quo nomine etiam alibi apud Strabonem occurrit, forsan ideo quod sit ore porcino. Idque fit mihi tanto verisimilius, quia pictor autoptes referebat caput hujus piscis tantum esse, ut fere reliquam corporis partem æquaret. Carne est non insipida sed grata & pingui, quapropter libenter eà vescuntur incolæ.

19. Ican Swangi. Ventre est hic piscis prominenti, è quo duo cirri maculosi dependent, dentes habet acutos, aculeum ad caudam projectum in dorso, ac alium in imo ventre, qui uterque junguntur pinnis ad caudam vergentibus. Alioqui videtur quodammodo accedere ad formam piscium cognominum, qui exhibentur loco primo & secundo hujus Tabulæ. Nam quod hic maculas duas, Lunularum sibi invicem obversarum similitudine, in corpore habet, id forsan huic pisci fuit peculiare.

TA-

TABULA SECUNDA.

1. De Grote Speervisch. Ita dictus est ab aculeo è dorso prominente. Non dubium est, quin hic piscis sit etiam caprisci species. Id satis ostendit aculeus, quem in summo dorso ostendit. Jonstonus Tab. XXXVIII. N°. 3. exhibet etiam piscem huic non dissimilem ex Marcg. Hist. Brasil. quem *Acaramucu* vocat, ac ita describit, ut ejus descriptio satis cum icone istius piscis, quem hic exhibeo, conveniat. Capitur prope Amboinam, non ubique, sed tantum circa istum locum, cui à tribus fratribus nomen est. Pellis huic pisci est crassa ac dura. Hanc illi detrahunt incolæ, ac postea elixum mensis inferunt. Sapore est proximè ad carnem vitulinam accedente.

2. De Speervisch. Non multum hic differt à superiori, nisi quod minori corpore sit, aliis maculis insignitus & dentatus; nam si aculeum respicias aut pinnas, satis inter se conveniunt, atque ideo habendi pro duobus ejusdem non generis tantum sed etiam speciei piscibus.

3. De Speervisch. Nomen huic simile est, quod duobus superioribus, ac eadem nominis ratio. Figura tamen aliquantisper ab istis recedit. Aculeus, quem in dorso habet, spiculis brevioribus est armatus. Præterea tam in dorso quam sub ventre minores aliquot aculeos habet, qui tenui membrana in superiori parte sunt juncti. *Lupi marini* nomine ab aliis vocatur, licet multum differat ab eo pisce, qui eodem nomine apud Ichtyographos occurrit. In cibum adsumitur hujus piscis caro, sed quum ingrati sit saporis & admodum sicca, fere solet sale conditus in usus domesticos adservari, ac tum satis bona est.

4. De Speervisch. Adhuc voluit noster pictor hunc piscem iis annumerari, quibus aculeus in dorso nomen dedit, sed, ut verum fatear, non incommode in Tabulam primam retulisset, ubi alii exhibentur, qui non multum ab hoc differunt. *Guapervæ* speciem possis dicere, quo nomine similem piscem exhibent Jonstonus & Willougbæus. Vide infra Tab. XIX. N°. 1.

5. De Speervisch. Nihil fere huic pisci singulare est, quod non etiam observatur in superiori, si excipias, quòd superior præter longissimum aculeum sex alios habeat ab utraque corporis parte; hic vero, præter istum in dorso aculeum, non habet nisi unicum in imo ventre reflexum ad caudam.

6. De Grote Bedrieger, quasi dicas *Magnus Impostor*, quod nomen illi adhæsit è singulari oris forma ac consuetudine. Scilicet quum asellum nostrum minorem magnitudine æquet, & accedat fere ad carpionis figuram, ex ore tamen, cum opus est, emittit quasi quoddam prostoma, quod latissime patet, ac illi inservit ad pisces minutos capiendos, quos decem aut duodecim unica vice deglutit; postea vero retracto prostomate clauso ore natat, eo modo, quo caput exhibui N°. 7. Editur ab incolis, quibus gratissima fercula ex hujus piscis carne conficiuntur.

8. Ican Rady, sive *Piscis retiarius*, quòd squammæ in retis ferè modum sese ostentent. Difficile est singulos pisces ad suas species revocare, verum hic quam proxime convenit cum *Peixe Porco* Lusitanorum, quem sub nomine Guapervæ exhibuit Piso. Possis etiam referre ad Gobionis sive Paganelli speciem, qui exhibetur apud Rondel. Lib. VI. c. 16. Præter aculeum, qui pinnis adhæret in summo corpore, sub ventre alium habet aculeum, sed non adhærentem pinnis, quæ ab ano initium capiunt, & ad caudam usque continuantur. Cauda est bifida acuminata. Illud cum aliis hac Tabula propositis piscibus habet commune, quòd cute sit dura, quâ detractâ in cibum adsumitur. Reperitur ad eam Amboinæ partem, quam nostrates De Pas vocant, sed rarissime capitur.

9. De Strepeling, quem commode *Piscem striatum* Latine possis dicere, quia nomen illi est inditum à variis & versicoloribus lineis, quibus passim insignitus est. Pinnarum figura est admodum singularis, quibus etiam adhærent minutiores adhuc pinnulæ. In dorso novem aculeos habet, verum in aliis ejusdem speciei piscibus non semper idem numerus observatur. Aliquando plures habent, aliquando pauciores.

10. De Strepeling. Lineæ per corporis longitudinem ductæ magis huic & sequentibus aliquot piscibus nomen invenere, quam figuræ externæ aliqua similitudo cum proxime præcedenti pisce. Aculeos in dorso habet sex, qui tenui membrana sunt juncti, atque pinnis adhærent, quæ inde ad caudam usque continuantur. Sub medio ventre alium aculeum habet, sed unicum tantum.

11. De Alphoreeshe Strepeling. A loco, ubi capitur, eo cognomine indicatur. Aut parum aut nihil à superiori differt, excepto colore corporis & linearum, quæ in hoc rubent, in illo cœlum æmulantur. Et hoc & priori

vescuntur incolæ, præsertim assis; nam alioqui minus gratum saporem palato præbet.

12. De Strepeling. Ut in duobus prioribus tres lineæ conspiciuntur, ita in hoc quatuor vides, sed non omnes ad caudam vergentes, quum duæ superiores abeant ad dorsum. Colore est subviolaceo, pinnæ sunt fuscæ, nec præterea quidquam singulare reperitur in hoc pisce.

13. De Strepeling. Hic est ejusdem speciei, & nulla est differentia nisi in pinnis & in colore. Nam nullos aculeos habet, sed tantum pinnas sine aculeis. Color est subflavus, pinnæ nonnihil virides, unde gratissimo adspectu oculos intuentium in se fixos tenet. Ad eam Amboinæ partem capitur, quæ ab incolis Honimo vocatur.

14. De Strepeling. Si unum sub ventre aculeum, & quinque in dorso excipias, nihil differt à proxime præcedenti, atque adeo singula, quæ isti conveniunt, etiam de hoc possint dici. Incolæ libenter hoc pisce vescuntur, sed cocto & in aqua calida apposito, ut apud nos percæ mensis inferuntur.

15. De Strepeling. Satis ille etiam convenit cum aliis cognominibus piscibus. Sub ventre duos aculeos habet, & ii conficiunt omnem differentiam inter hunc & proxime præcedentem.

16. De Strepeling. Medium corpus hujus piscis à capite ad caudam notatur linea flavescente, quæ ad utrumque latus mutatur in dilutè cœruleum. Ajunt hunc piscem harengi magnitudine esse, & gratissimi saporis. Mihi quidem & hic & plerique omnes pisces cognomines videntur esse è genere Cyprino lato.

17. De Strepeling. Sex omnino lineas in corpore habet hic piscis. Armatus est dentibus acutissimis & aculeis novem in dorso, duobus in ventre, quorum postremus adhæret pinnis ad caudam decurrentibus. In ea Amboinæ vicina insula capitur, quam incolæ Hilam vocant. Ad cibum utilis est & bonus, sed præsertim sumptus cum jusculo acetario.

18. De Strepeling. Nisi satis sit, quod pisces unam aut alteram lineam in corpore versicolorem habeant, ad locum illis inter *Striatos pisces* inveniendum, hic vix suum locum videtur posse tueri. Sed quia noster autoptes voluit eum hoc nomine indicare, mihi non sumo tantum auctoritatis in alienum laborem, ut eum hinc removeam. Est igitur corpore, ut vides, oblongo, in dorso pinnas habet exiguo interstitio inter se distantes; verum in imo ventre prioribus dorsualibus nullæ respondent, quum ibi sit cavitas ventris, quæ in hoc genere pinnis non solet ornari. Ab ano usque ad caudam aliæ reperiuntur in ventre pinnæ. Capitur eo loco, quem nostrates De Pas indigitant.

19. De Strepeling. Et hæc est species ejusdem generis, sed armata spinis tam dorsualibus quam ventralibus. In dorso enim sex aculeos habet, tenui membranula junctos, ac tandem pinnis adhærentes, quæ usque ad caudam decurrunt. In imo ventre, post anum, etiam sex aculeos habet, sed disjunctos, nec membranula inter se ligatos, aut pinnis caudam versus ahærentes.

20. De Strepeling. Est hic ut ultimus in hac Tabula, ita etiam extremus istius speciei. Totidem lineas habet, quot proxime præcedens, quinque scilicet, & corporis figura etiam satis inter se convenit, sed hic tantum duos habet aculeos in dorso, statim post caput, qui primum inter se junguntur membranula, ac deinde pinnis adhærent. Eæ, neque in dorso, neque in imo ventre ad caudam usque perveniunt, sed parvum discrimen relinquunt vacuum. Cauda ipsa est bifida, quod etiam in duobus præcedentibus observari meretur.

TABULA TERTIA.

1. Ican Swangi. Ex genere armatorum piscium, quibus aculei nomen invenere est etiam hic piscis, quem cum nullo alio rectius possis comparare, quam cum perca Amboinensi parentis mei & Willougbæi; sed tamen an idem sit piscis dubito. Cauda est acuminata utrinque. In ipso rostro nescio quos parvulos aculeos ostentat, quos duo alii circa oculos, & dein iterum alii magna multitudine in summo corpore sequuntur. Ad pinnas laterales quod attinet, eas non undiquaque bene expressit pictor, omissâ membranulâ tenui, qua inter se cohærent. Inde credibile est hunc piscem proprie pertinere ad volatilium genus.

2. Ican Honimo, alio nomine vocatur *Piscis Siamensis*. Obstipo capite & ore dentato est. Multiplices tam in dorso quam in ventre spinas habet inter pinnas, sed præterea non procul a cauda est nescio quid, aculei instar, quod ultimo loco inter spinas ponitur. Apud Chinenses hic piscis est in magno honore, habeturque inter delicias; verum fere semper utuntur isto pisce asso, rarissime elixo.

3. De Leervisch. Hoc nomine eum vocari libuit nostratibus ibi degentibus, nulla satis idonea caussa, nam quod in

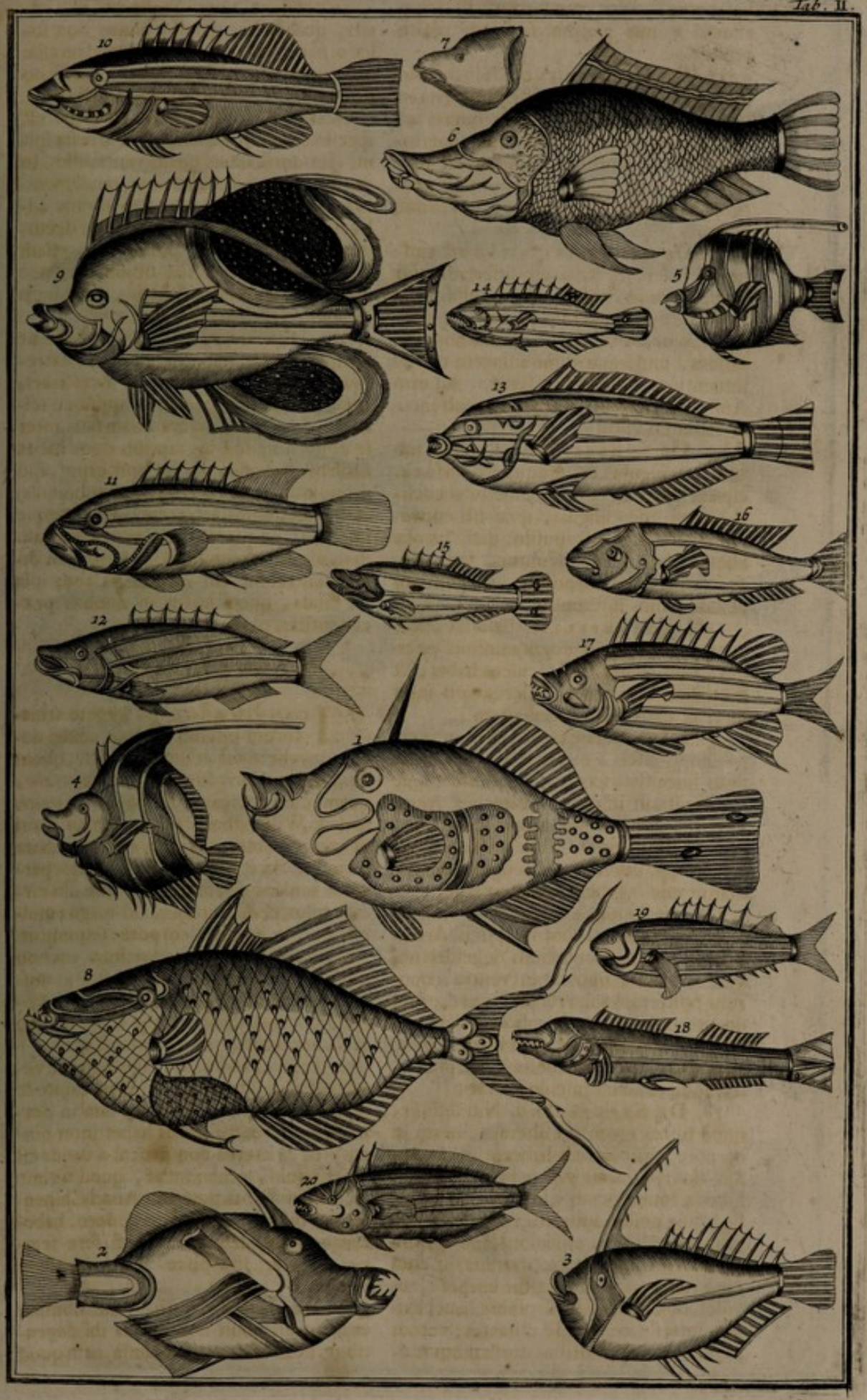
10
7
6
9
14
5
13
11
16
15
12
17
1
4
19
8
18
20
2
3

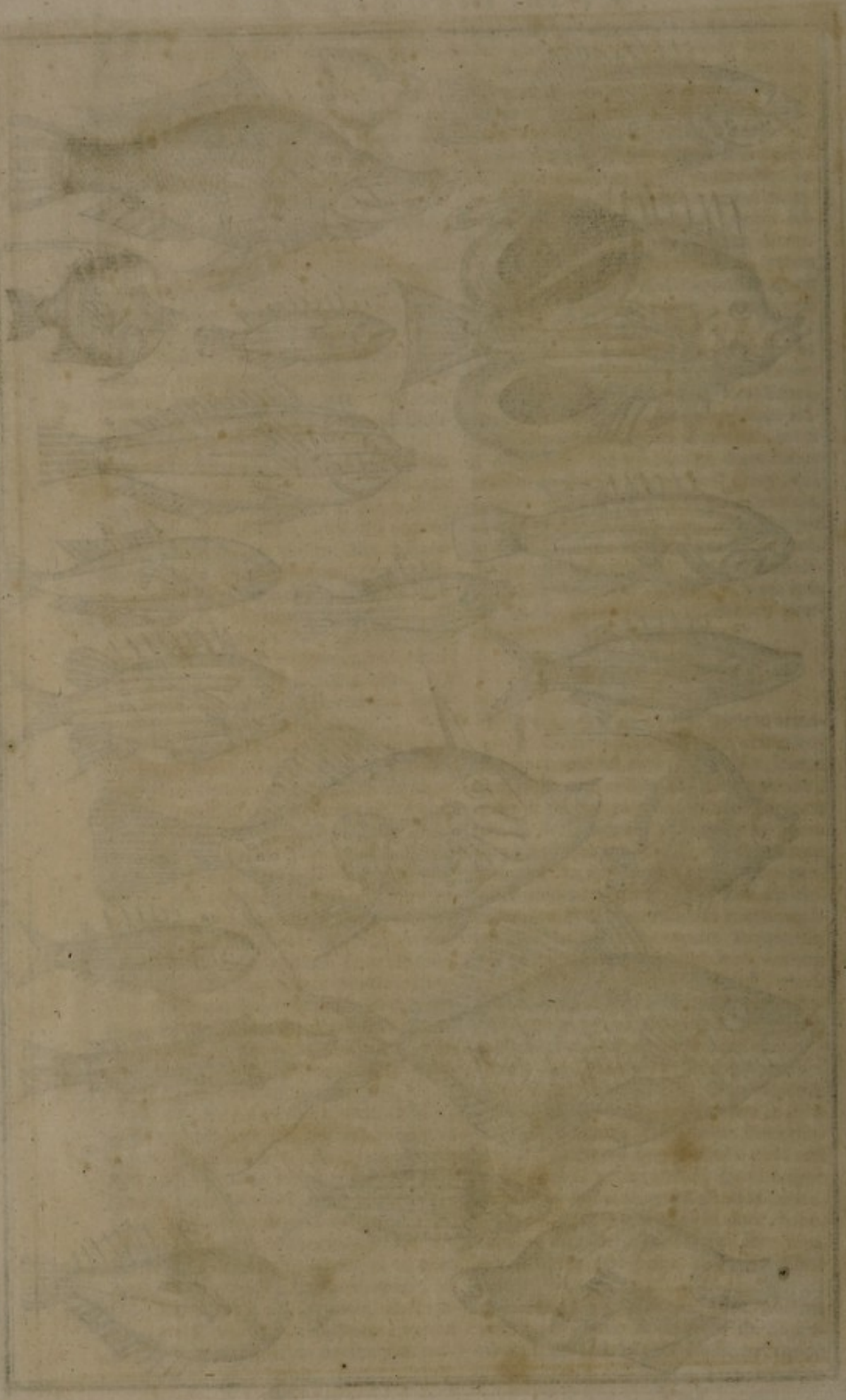

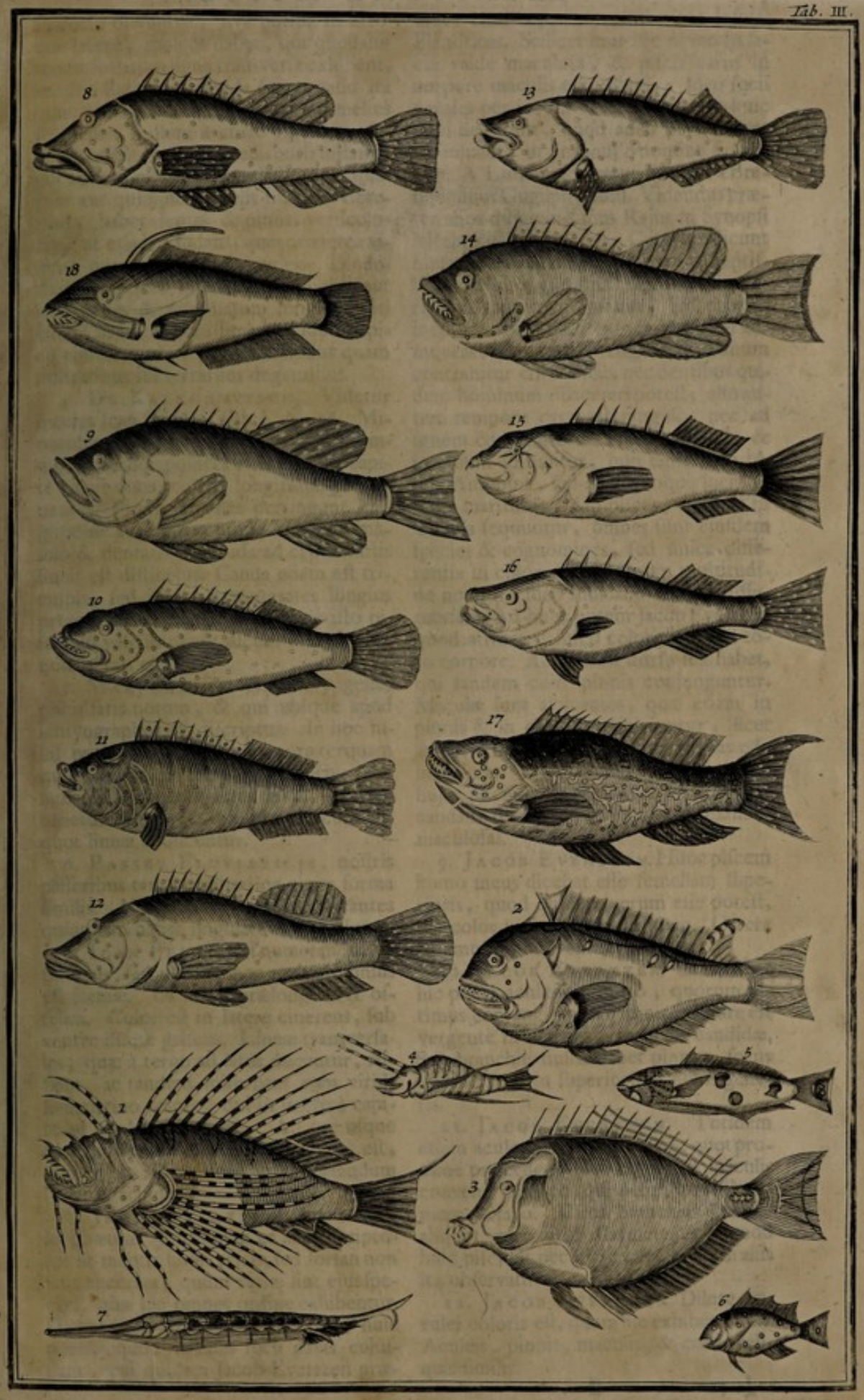
8
13
18
14
9
15
10
16
11
17
12
2
4
5
1
3
7
6

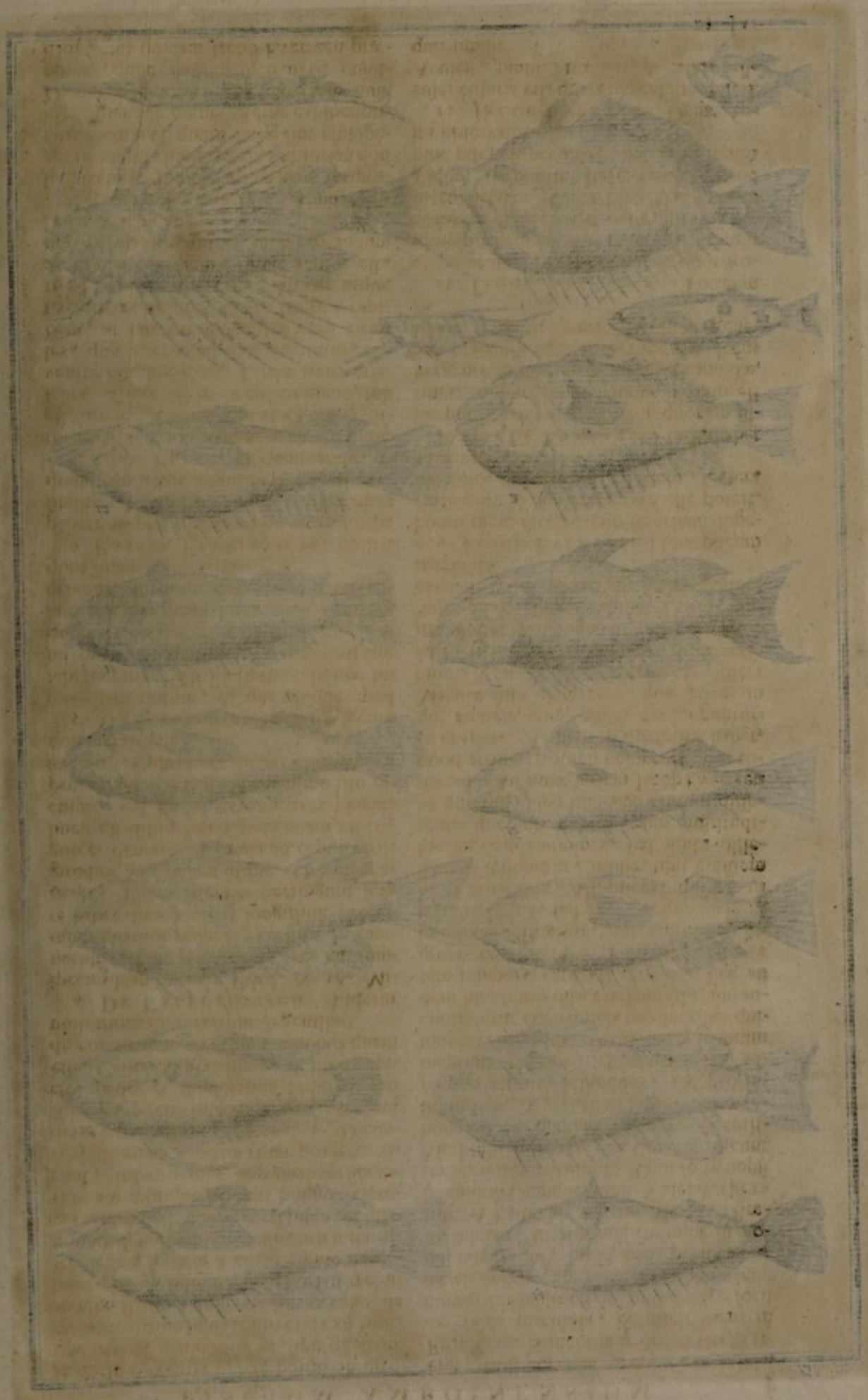

in dorso & ventre, sive potius in utroque latere, aculeos habet, qui quodammodo scalarum ligna transversa exhibent, an ideo statim arripienda fuit occasio ita hunc piscem nominandi. Forsan melius fecissent, si illum à corio rigido ita denominassent, nam ejus pellis corii instar riget ac dura est. Corpore est fusco, & quatuor aut quinque maculis insigni. Ceterum, habet dentes & pinnas versicolores, ut etiam caudam, quæ præterea videtur non destituta esse aculeis. Dicuntur tales pisces interdum tres pedes aut tres pedes & dimidiatum longi & lati esse. Carne est gratissima, & ideo cupidè emitur tam ab Amboinensibus quam nostratibus ibi terrarum degentibus.

4. De Kalkoenvisch. Videtur species Ican Swangi Tab. I. N°. 16. Minutulus est hic piscis, nec tres aut summum quatuor pollices excedit. In capite habet duos aculeos longissime prominentes. Pinnæ laterales pertingunt longitudine ad caudam usque. Ore est magno & dentato. A cauda ad caput variis lineis est distinctus. Cauda etiam est tricuspis, sed ita ut extremitates longius procurrant. Mauri libentissimè isto pisciculo vescuntur, & dicunt eum saporis non ingrati esse.

5. Makreel sive *Scomber*, genus piscis satis notum, & qui ubique apud Ichtyographos est discriptus. In hoc nihil prorsus singulare est, præterquam quod vividis coloribus sit distinctus, & tam maculis quam linea circa ventrem ornetur. In capite quoque ab oculis aliquot lineæ deducuntur.

6. Passer Fluviatilis, nostris passeribus tam magnitudine quam forma similis. Nec præter maculas albicantes quidquam habet singulare aut eximium.

7. Ican Peixe, est numerandus inter acus, sed non semper accuratè unius est formæ. Os habet prælongum & osseum. Color est in latere cinereus, sub ventre dilute griseus. Lineæ transversales, quæ à tergo ad latus ducuntur, rubent, ac tandem miscentur cum viridi sive citrino colore, qui in latere à capite ad caudam procurrit. Ab ore usque ad caudam novaculæ instar acutus est, quo fit ut alios pisces inter natandum lædat & scindat.

8. Jacob Evertzen. Apud Willougbæum, Jonstonum ac alios scriptores fit mentio hujus piscis, sed forsan non satis accurata, quum variæ sint ejus species, quæ hic omnes ordine exhibentur. Dicunt inde nomen esse repertum huic pisci, quod navales socii navis cujusdam, cui quidam Jacob Evertzen præerat, eum ceperint primi circa Insulas Flandricas. Scilicet erat iste navarcha facie valde maculosa, & piscis variis in corpore maculis est insignis; ideo socii navales per jocum navarchæ nomen huic pisci dederunt, quod adeo pertinaciter illi inhæsit, ut jam nullo nomine sit notior. A Lusitanis vocatur Meros, à Brasiliensibus Gugupu guacu. Videndus præter alios diligentissimus Rajus in Synopsi Meth. Piscium pag. 127. Ceterum dicunt hunc piscem quodam tempore esse aptissimum esui & gratissimi saporis, alio vero non tantum insipidum, sed prorsus ineptum. Nempe si ejus carnem igni admoveas, interdum corrugatur & in unum contrahitur corii instar, nec dentibus quidem hominum dilacerari potest; alio autem tempore caro est pinguis, nec ad ignem contrahitur. Tunc bona est, & in cibum adsumitur, non tantum in insula Amboina, sed aliis quoque locis in India maritimis. Alii pisces, qui hac in Tabula sequuntur, omnes sunt ejusdem speciei & cognomines, sed unica differentia in colore & aculeorum multitudine notatur. Ideo indicabo tantum differentiam. Ad hunc autem Jacob Evertzen quod attinet, is fusco colore inficitur toto corpore. Aculeos in dorso sex habet, qui tandem cum pinnis conjunguntur. Maculæ sunt albicantes, quæ etiam in pinnis & in cauda conspiciuntur, licet auctores negent caudam aut pinnas esse maculosas. Willougbæus tamen in icone hujus piscis, quam exhibet Tab. T. tam caudam quam pinnas dorsuales exhibet maculosas.

9. Jacob Evertzen. Hunc piscem homo meus dicebat esse femellam superioris, quod quidem verum esse potest, sed color utrique non est idem. Cetera ad amussim conveniunt.

10. Jacob Evertzen. Octo habet hic pisces aculeos in dorso, quorum ultimus conjungitur cum spinis. Colore est vergente in nigrum, maculæ candidæ. Sub branchiis nullas habet pinnas, secus ac videre est in superioribus hujus generis.

11. Jacob Evertzen. Totidem etiam aculeos habet hic pisces, quot proxime præcedens, sed colore & maculis convenit cum eo, qui descriptus est numero octavo. Circa branchias lineolæ aliquot cernuntur flavescentes, quod huic pisci est peculiare, nec facile in aliis ita observatur.

12. Jacob Evertzen. Dilute cœrulei coloris est, quem hic exhibeo piscis. Aculeis, pinnis, maculis, & cauda reliquis similis.

13. Jacob Evertzen. Nec in hoc pisce quidquam singulare, quod non in aliis itidem occurrit. Proxime tamen convenit cum pisce ultimo loco descripto, qui cum masculus sit, hunc aiunt esse femellam, quod vero dissimile non est.

14. Jacob Evertzen. Color huic pisci est violaceus, maculæ sunt albicantes, pinnæ tam in dorso quam in ventre sunt quodammodo rotundæ. Distinguitur autem hæc species ab aliis capite, quod pro corporis ratione multo majus est quam in aliis piscibus, undé etiam illi Capitonis nomen, Belgice *Groot-hooft*, est inditum, quo signo, quasi characteristico, distinguitur ab aliis piscibus cognominibus.

15. Jacob Evertzen. Vix meretur hic piscis eo nomine insigniri, siquidem omnes fere maculosi pisces, quorum nomen ignorabatur, ita vocantur, verum huic nullæ sunt maculæ, si excipias tres aut quatuor, quæ sub ventre conspiciuntur. Aliud quoque nomen ab acuto rostro à nostratibus est ei inditum, qui illum solent *Spitsbek* vocare, nomine sane magis conveniente.

16. Jacob Evertsen. Majori jure hic piscis suum nomen tuetur, quum totus sit maculosus, ac in reliquis conveniat cum præcedentibus piscibus, quibus idem nomen est.

17. Jacob Evertzen. Et hic piscis, si maculas spectes, eo nomine dignus est, verum videtur pertinere ad Turdos, quales exhibentur à Jonstono Tab. XIII. Hic autem licet mihi fidem nostri pictoris confirmare, quum mihi aliunde sit transmissa hujus piscis Icon, sub nomine *Ican Sousalath*, quæ accurate cum hac, quam exhibeo, pictura convenit. Corpore est rubicundo, maculæ sunt flavæ, qui est etiam color squammarum & imæ partis branchiarum.

18. Jacob Evertzen. Caput huic pisci est magnum, os dentibus acutissimis armatum. Idem est ubique color, tam corporis quam pinnarum, fuscus scilicet. Maculæ, ut in aliis, sunt albicantes. In dorso spinam habet supra caput longiorem, sed reflexam ad caudam. Ab imo ventre, ubi caput definit, duo cirri dependent, qua propter mihi quidem videretur commodius ad aliud genus posse referri quam ad hoc maculosum, verum nolui in ordine quidquam mutare, ne judicarer nimis acutè in laboribus alienis cernere.

TABULA QUARTA.

1. Klipvisch. Minutum genus piscium est, quod hac Tabula comprehenditur, in quorum descriptione est notandum, quod nostrates fere omnes pisces minores, quibus nomen deest, solent piscium saxatilium, sive *Klipvisch*, nomine comprehendre. Nempe passim ad littora inter scopulos magna multitudo talium anonymorum piscium reperitur, qui nullum nomen habent, & tamen quodammodo ad unum & idem genus pertinent. Plerumque ob colorum varietatem à curiosis naturalium rerum indagatoribus in liquore adservantur. Sunt qui non tantum vividis sese commendant coloribus, sed qui maculis etiam aut striis aureis ac argenteis splendescunt. Qui hic loco primo ponitur sex in dorso aculeos habet, quinque circa ipsum ventrem, eà tamen differentiâ, quòd superiores sunt ligati membranula tenui, quæ in inferioribus non cernitur. Cauda est variegata miris modis, quæ res tamen etiam in aliis piscibus observatur, nec quidquam auctoris fidei detrahit.

2. Klipvisch. Totum corpusculum hujus piscicuti, qui quatuor pollices magnitudine non solet excedere, est fere nigrum, nisi quod linea candidissima sese ostentet in latere statim post branchias. Notum est apud Ichtyographos plures pisces reperiri, qui ita sunt corpore varie colorato, quod non injucundum est adspectu. Immo ipse aliquot in liquore adservo, in quibus aliquot lineæ candidæ corpusculum, quod alioqui nigricat, distinguunt.

3. Klipvisch. Hujus piscicuti caput definit in acutum rostrum, unde facile, si tanti esset, aliud huic nomen possis reperire. Ventre est laxiore & maculis notato. Pinnæ branchiales longiuscule pro corporis ratione producuntur caudam versus, quæ est bifurcata. Paulo ante caudam observabis lineas duas aut tres versicolores.

4. Klipvisch. Ejusmodi lineæ sive striæ versicolores, quæ in proxime præcedenti pisce conspiciuntur, etiam in hoc pisce sunt notandæ circa caudam. Caput est contractum & obtusum, unde etiam non difficile esset illi nomen invenire. Ceterum branchiales pinnæ fere sunt rotundæ. In ventre, præter pinnas post alvum, habet duas dependentes paulo infra caput.

5. Klipvisch. Huic piscicuto fere os est simile rostro aviculæ alicujus, quod singulare tantum in illo, nam quod atti-

attinet ad colorem, is violaceus est & hic illic maculis notatus; id commune habet cum multis aliis.

6. Klipvisch. Orbis diceres speciem esse hunc piscículum adeo tumido ventre ac magno capite videtur, cauda in ductum tenuem desinente. Capite & dorso est cristatus, quum novem aculei inde promineant, qui sibi invicem adhærent per membranulam tenuissimam. Alias pinnas in dorso non habet sed in ventre, ubi corpus incipit gracilescere, quo loco etiam videbis tres aculeos, sed, ut in aliis ventralibus etiam vidimus, nullo ligamine junctos.

7. Klipvisch. Hic piscículus est proxime superioris femella, nec inter utrumque alia est differentia, quam quod hic armatus non sit, ut superior. In reliquis prorsus conveniunt, tam quod attinet ad formam & colorem, quam quod maculas spectat & lineas, quibus uterque est notatus. Color autem vergit ad flavedinem, cetera nonnihil viridatis ostentant.

8. Klipvisch. Paululum forma hujus piscículi abit à superioribus, sed tamen non omnino est diversa. Variis maculis & lineis notatur præsertim circa caudam.

9. Klipvisch. Rarum & ignotum fere piscículi genus. Tuto tamen referas ad genus Caprinum, quum aculeum erectum habeat in summo capite. Vide infra, hac Tabula numero 20.

10. Klipvisch. Neque hoc genus satis notum est. Exiguum corpus & raritas hactenus videntur non meruisse nomen. Colore est gilvo, lineis fuscis, quæ à dorso ad ventrem deducuntur. Tam in summo corpore quam imo pinnæ sunt, quales etiam non tantum ad latus branchiales reperiuntur, sed etiam infra branchias binæ.

11. Klipvisch. Paulo aliis frequentior invenitur hoc piscículi genus. Colore est fusco, sed corpus miris modis variegatum est, quasi marmor aliquod venis distinctum. Capite est breviore ac valde obtuso, quodque supra os nescio quam cœruleam maculam præfert, unde peculiare huic pisci nomen est inditum *de Blaauneus*.

12. Klipvisch. Inter piscículos parvos hic fere est minimus, & ideo nulli rei idoneus, excepto quod animi gratia ob raritatem & colorem in liquore custoditur à talium rerum æstimatoribus. Si lagenæ aquà plenæ talem indes piscem, diutissimè possis vivum adservare absque ullo alimento. Unde autem veniat, quòd quidam pisces ita adservati diu vivant, alii autem brevi tempore moriantur, licet non indignum sit scitu, hoc tamen loco id indagare nunc non est animus.

13. Klipvisch. Mandibula inferior hujus piscículi est aliquanto productior superiore, venter quoque prominet. In dorso sex aculeos habet prò exigui corporis modulo satis magnos. Sub ventre ab ano ad caudam pinnas habet, ut & in dorso ab ultimo aculeo ad caudam usque.

14. Klipvisch. Mirum videtur, quod in hoc pisce quasi foliola quædam ex ipsis aculeis efflorescant, idque alternis. Corporis color vergit ad violaceum, sed maculæ quatuor, quas in corpore cernis, sunt albicantes. E ventre duæ pinnæ propendent non longè infra caput. Caudæ additur quasi præsegmen, alterius coloris quam caudæ, quæ subviridis quidem est, sed extrema ista pars flavescit.

15. Klipvisch. Paulo reliquis piscibus hactenus in hac tabula propositis est major & crassior. Ideo à popello capitur & in cibum adsumitur. Corpus est colore nigricante ab ore usque ad caudam. Præter unum aut alterum aculeum in summo tergo, tertium habet longiusculum, sed reflexum ad caudam. Maculæ, quæ in lateribus observantur, sunt exiguæ, sed dilutè cœruleæ.

16. Klipvisch. Multa hic piscis, quod ad formam attinet, communia habet cum isto piscículo, qui numero quinto hujus Tabulæ est descriptus, nec ulla fere differentia est, præterquam coloris, qui quodammodo cœruleus est. Præterea circa anum dependet pinna. Venter est prominulus, atque aliquot maculis notatus.

17. Klipvisch. Idem fere in hoc pisce color est, qui in superiore, sed formà aliquantum inter se differunt. Capitur in ea insula, quæ à nostratibus Hila vocatur, verum rarissime, & ideo vix notus est apud plerosque etiam ibi degentes. Pinnæ branchiales sunt rotundæ. Sub ventre pinnam habet tricuspidem. Cauda est bifurcata. Maculæ, quas cernis in corpore, non multum differunt à reliquo colore, sed constant tantum è circulis nigricantibus.

18. Klipvisch. Hic multo est notior quam præcedens, atque ideo *Basilisse* cognomine à quibusdam ornatus est. Præter aculeos in dorso pinnam habet, non uniformem, sed lineis rubicundis duabus variegatum. Pinnæ branchiales ventrem versus sunt reflexæ. Præterea duæ maculæ à dorso progrediuntur versus latera, ubi linea cernitur producta à capite

ad caudam. Eodem capitur loco, quo dixi superiorem inveniri.

19. Klipvisch. In hoc pisce singulare est, quòd aculeum habet exstantem in medio dorso, inter pinnas priores & posteriores. Ceterum, maculosus est & ore acuto. In corpore exiguas aliquot maculas habet, nec præterea quidquam observatu dignum.

20. Klipvisch. Si aculeum, veluti cornu aliquod, supra oculos prominentem adspicias, non dubium est, quin sit hic piscis species Caprisci, qualis exhibetur apud Jonstonum Tab. XXIII. & alios; verumtamen non undiquaque convenit cum pisce ibi descripto, quod etiam necesse non est, quoniam non dico eundem plane esse utrobique piscem, sed ejusdem generis. Colore est violaceo nullis maculis interrupto, sed circa ventrem flavescit, & aliquot maculas cum aculeo habet, eodem modo, qui observatur in figura hujus Tabulæ nona.

21. Klipvisch. Est his piscis non alius coloris, quam qui in proxime antecedente cernitur, sed valde differt corporis forma. Multos equidem aculeos habet in dorso, multos in ventre, verum eadem, quam jam supra observavimus differentia, hic quoque obtinet, quod scilicet inferiores aculei nullo ligamine cohæreant, ut isti, qui in dorso reperiuntur.

22. Klipvisch. Majoris paulo hic est corporis quam alii pisces cognomines, atque ideo à Mauris in cibum adsumitur. Corpus dilutè flavum est, cum versicoloribus maculis in dorso, quæ à capite ad caudam procedunt, sed tanto plerumque minores sunt, quanto eæ propius ad caudam accedunt.

23. Klipvisch. Figuram hujus piscis si respicias, non dubium est, quin dicendus sit *Scolopax* rostro porcino, qualis exstat apud alios descriptus. Habet enim, ut vides, rostrum plane simile porcino, & præterea aculeum ad caudam reflexum. Capitur non procul ab insula Borneo, atque non illibenter eo vescuntur socii navales, quod ille sit carne firma, sed tamen pingui.

24. Klipvisch, sed non anonymus, quoniam nostrates ei dederunt nomen *het Princesje*, quasi parvam feminam principem dicas. Capite est oblongo, corpore striato, in quo linea una corpus percurrit à capite ad caudam, dum tres aliæ transversæ, quasi totidem ligamina, ventrem pisciculi ambiunt. In dorso aliquot aculeos habet, qui terminantur à pinnis ad caudam procurrentibus.

25. Klipvisch. A striis, sive lineis, quas in corpore hujus piscis depictas vides, nomen illi est inditum de *Gebandeerde Princesse*, quasi dicas principem feminam latioribus lineis striatam. Neque hoc neque proximè præcedenti pisce utuntur incolæ ad cibum, sed tamen propter eximios colores, qui non semper in eadem specie iidem sunt, capiuntur, ac in liquore ab amatoribus hujuscemodi rerum adservantur.

26. Klipvisch. Nullum nomen peculiare est huic pisciculo, qui tamen videtur esse ex genere triangularium. In dorso tres aculeos ostentat. Pinnas habet tam in dorso quam in ventre; præterea aliquot lineis est notatus a dorso ad ventrem vergentibus, sed earum numerus est incertus, nec color semper idem.

27. De Bootshaak, sive *Harpago*, quod nomen illi impositum est a filamentis, quæ ex ore illius videntur procurrere. Quatuor aculeos habet in dorso, & in lateribus notatus est lineola, a branchiis ducta ad caudam. Referebat meus homo incolas Amboinæ istius modi pisces conditos sale diu adservare, ac cum libet iis vesci, quemadmodum apud nos acipenseres solent, à quo tamen multum distat, si longitudinem spectes. Non est enim vulgo major quam aselli minores, quos vulgo *Schelvisch* vocamus. Mihi autem, ut dicam quod verius videtur, est species Bagræ, ut Markgravius vocat, & ex eo describit Jonstonus, quem vide Tab. XXXVIII.

TABULA QUINTA.

1. Hic piscis à nemine hactenus est descriptus, nec facile poterit ad aliquam cognitorum piscium speciem referri, quum magis monstrum marinum sit quam piscis. Captus fuit prope Bagewalam circa Amboinam anno MDCCVII. Tres pedes cum dimidiato pede erat longus, pelle dura, & aculeatus tam in posteriori corporis parte quam in cauda ipsa. Color ipsi erat dilute cœruleus, sed singulare & mirabile prorsus fuit, quod circa dorsum in priori corporis parte notaretur figura solis satis accurate expressa & flavescente. Ejusdem coloris erant duæ maculæ non procul à cauda. In cauda autem ipsa cernebantur tres maculæ nigricantes. Ceterum aculeis armabatur tam in summo capite quam infra branchias. A ventre duo cirri ad caudam reflexi dependebant. Ut verbo dicam, nihil non monstrosum in hoc pisce erat, qui ideo in dicta insula memoriæ caussa adservatur.

2. De Bootshaak. Hic, ut vides ejus-

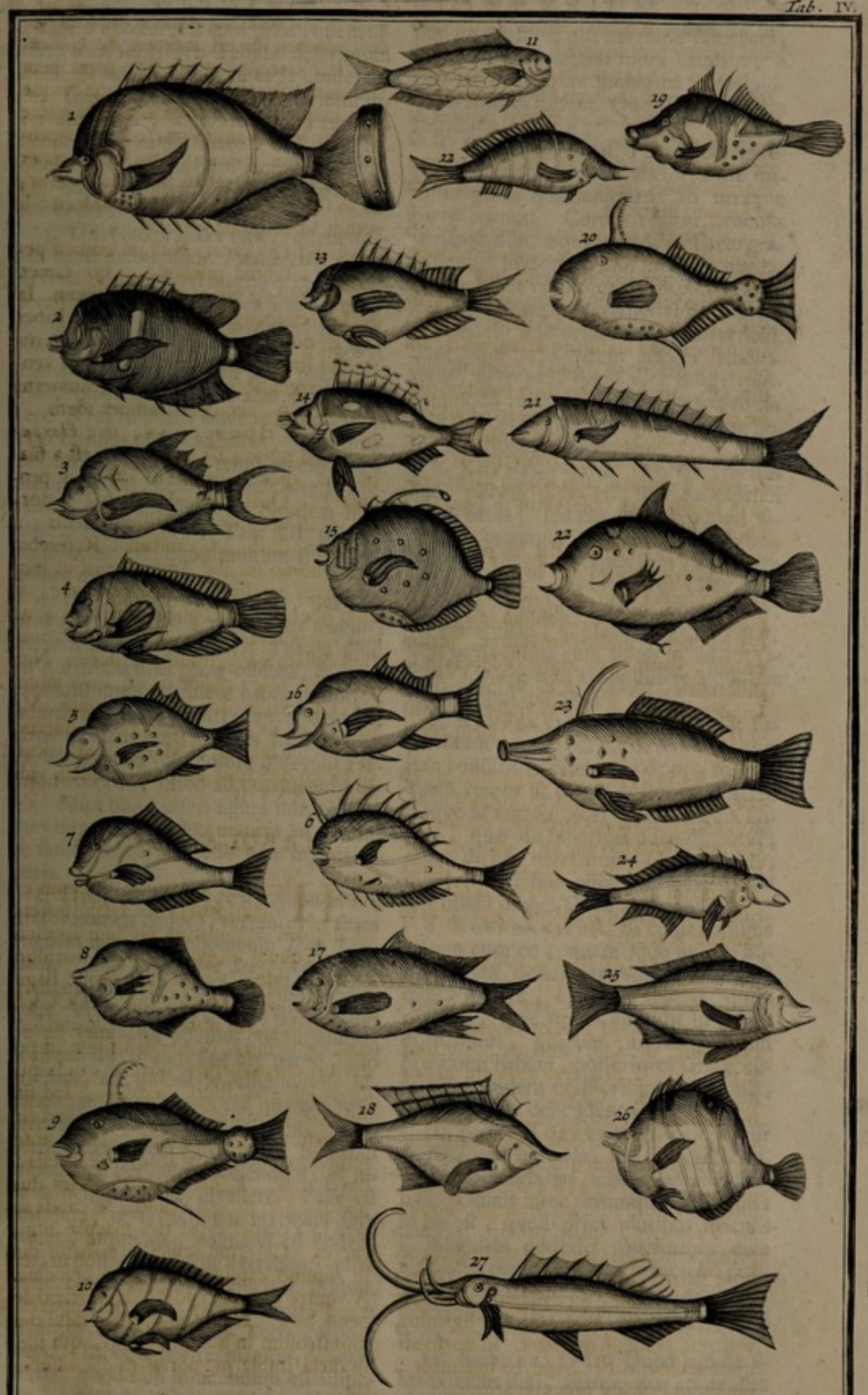
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

ejusdem nominis est cum pisce, quem ultimo loco superioris Tabulæ descriptum dedi. Si tamen icones inter se conferantur, satis magna differentia reperietur inter utrumque, nec videtur ad eandem speciem Bagræ pertinere, sed undiquaque convenit cum Brasiliensium Tamoata, quem Jonstonus, Willougbæus, & alii dederunt descriptum.

3. De Grote Byter, quem forsan haud incommode *Pandaceten* nominaveris. Corpore est magno & crasso, colore fusco, nisi quod linea lata & maculis insignis ducatur per medium latus a capite ad caudam. Dentes habet longos & acutissimos, quibus tam alios pisces obvios, quam quæcunque aliæ, solet appetere. Tres in dorso aculeos habet, quorum ultimus pinnis adhæret, sicut priores inter sibi invicem tenui membranula. Sub branchiis, præter solitas pinnas laterales, duas alias habet. Similem huic piscem reperies N°. 1. Tab. XII. sed notandum hic est, quod multum ii inter se colore differant.

4. De Eenhoornvisch, sive *Monoceros*, ita dictu à cornu satis magno, quod è capite prominet. Totum illud est durissimum ac plane osseum, & intus candidissimum. Aculeos habet in dorso, interdum plures, interdum pauciores; circa caudam tres maculas habet, quæ tamen non multum colore differunt à reliquo corpore, quod ad cœruleum vergit. Mira hujus piscis figura non obstat, quo minus incolæ illo utantur ad cibum, ac fateantur carnem esse non ingrati saporis.

5. De Koffervisch, quod ei nostrates nomen dedere, vertentes in suam linguam nomen Amboinense *Ican Tomtombo*, aliis etiam *het Strykyser*, piscis triangularis dorso, capite & lateribus spinosis. Vivit sugendo, quod illi commune est cum aliis piscibus cognominibus. Namque illi, quum sint ore parvo, aliis piscibus, aut quibusvis rebus obviis adnatant, ac sugendo succum quemcunque adtrahunt, unde vitam tolerant. Tam pertinaciter autem adhærent, si manui imponas ad periculum faciendum, ut inde difficillime queas divellere. Pelle est tam dura, ut testudinem marinam fere æquet, atque ideo magna vi est findendus, ut possis inde jecur extrahere, quod ajunt oculis mederi simpliciter illitum. Ceterum hic piscis tam in ventre quam in dorso est aculeatus. Toto corpore maculas habet æqualiter magnas, & hexagonas, quod non injucundum est adspectu. In ventre, non procul à cauda pinnas crassiores habet dependentes, quod signum est hunc piscem fuisse femellam, quoniam mares etiam supra caudam, è regione inferiorum pinnarum, tales pinnas crassiores habent. Quod semel dictum sufficiat.

6. Koffervisch. Hanc speciem reperies descriptam apud auctores sub nomine piscis quadrangularis ab utraque parte cornuti. Corpus tegitur maculis versicoloribus æqualibus & adspectu gratissimis. In dorso, non procul a cauda, pinnas habet crassiores & rotundas, quibus è regione in utraque ventris parte respondent duo aculei in caudam reflexi. Sunt, qui hunc vocent piscem flabellarium, propterea quod ejus cauda quodammodo referat flabellum, quod visum fuit sufficere ad aliquam quamcunque nominis rationem reddendam.

7. Koffervisch. Forsan rectius hunc piscem dicas esse speciem caprisci quam orbis, sed tamen nescio quid videtur commune habere cum orbibus. Magnus venter, caput brevius, nullæ pinnæ præter binas crassiores circa caudam, quæ singula orbibus conveniunt, verum aculeus, qui solus in capite extat, facit ut libentius eum ablegem ad caprisços. Colore non valde differt à duobus superioribus piscibus.

8. Koffervisch. Inter hunc & superiorem non magna est differentia, quæ fere consistit in pinnarum & oris forma, quam vereor ut pictor recte expresserit. Atque id tanto majori ratione, quia singula, quæ de superiori pisce dicuntur, etiam de hoc narrentur. Quibus adde, quod Mauri hoc pisce vescantur, sed Christiani omnes ab eo abstinent.

9. Koffervisch. Si conferas hunc piscem cum eo, quem loco quinto hujus Tabulæ descriptum vides, cujus est minor species, exiguam reperies differentiam, quæ omnis consistit in pinnis dorsualibus, quarum priores aculeum præfixum habent, posteriores satis accurate respondent crassioribus istis pinnis, quæ à ventre dependent.

10, & 11. Koffervischen. Sunt & illi *Ican Tomtombo*, sed quos rectè annumerabis orbibus fere quadrangularibus. Omnis inter utrumque differentia in eo est, quod prior pluribus maculis sit insignitus, posterior paucioribus, quæ fere latus occupant circa branchias; præterea prior est fusco colore, posterior subcœruleo. Reliqua in utroque sunt paria.

12. Koffervisch. Quod jam de aliis piscibus dixi, nempe alias atque alias videri rationes, quare adscribas huic vel illi generi piscium, idem etiam de hoc

piſce dicendum venit. Verum de ea re nunc litem non movebimus. Pinna in dorſo non eſt aculeata, cauda miris modis variegata, unde à quibuſdam etiam vocatur piſcis flabellarius. Sit quodcunque voluerit noſter autoptes, poſtea forſan occaſio erit ulterius diſquirendi de hoc atque aliis piſcibus, de quibus nunc paucis tantum loquor, ad deſignandum ſingularia quædam cuique piſci propria.

13, & 14. Koffervischen. Egregie etiam illi inter ſe conveniunt, excepto tantum colore & duobus aculeis, quos poſterior oſtendit in dorſo. Prioris color flavus eſt, poſterioris magna parte cœruleus, excepto quod maxima capitis & laterum pars etiam flaveſcit.

15. Koffervisch. Quum plerique omnes piſces ſint pelle, uti dictum eſt, duriſſima, hic è contrario habet eam mollem, ſed tam in dorſo quam in ventre præfert neſcio quæ ſerta, quaſi florum corollas. Ea ſunt duriſſima, ac cultro auferenda, ſi quis eo piſce velit veſci, quod ſoli Mauri faciunt, Chriſtianis nolentibus piſciculis tam minutis, eſt enim 5. aut 6. pollicum, veſci. Nihil præterea ſingulare in hoc piſce occurrit, præterquam quod linea ab ipſius ore ad oculos ducta rubeat, quum alioqui totum corpus ſit ſubcœruleum.

16. Koffervisch. Hic circa Amboinam tantum capitur. Capite eſt maculoſo, præſertim inter oculos, ubi verſicoloribus maculis videtur inſignitus. Aculeos tres in dorſo habet, unum in ventre, nec eſt, quod diutius immorari velim huic piſci ulterius deſcribendo.

17. Koffervisch. Cum ſuperiori undiquaque convenit, tam ad colorem quam figuram corporis quod attinet. In eo tantum differunt, quod hic habeat plures maculas, in capite non tantum, ſed etiam in corpore, & viciſſim ſit deſtitutus aculeis, quos in ſuperiore notavimus. Dentes etiam oſtentat acutiſſimos, qui licet in ſuperiore non conſpiciantur, adfirmare tamen pene auſim, id eſſe factum pictoris incuria.

18. Koffervisch. De hoc piſce nihil eſt quod dicam, niſi illum cum prioribus convenire, nec ullam obſervari differentiam præterquam in colore. Totus enim eſt dilute cœruleis, cum maculis ejuſdem, ſed paulo intenſioris, coloris.

19. Perca Amboinensis. Hunc piſcem in muſeo ſervo, & in Theſ. I. à Parente meo eſt deſcriptus Forma quidem eſt non admodum diverſa à noſtris percis, ſed colore multum differt. Squammæ in ſuperiori corporis parte obſcure virides ſunt, circa ventrem rubent, quo colore etiam orbes oculorum & pinnæ tam branchiales quam dorſuales ſunt notatæ. In cauda bifurcata duas maculas nigricantes habet.

20. Piſciulus eſt Ceilanicus, quem ex Theſauro I. Parentis mei hic effingendum curavi. Quod ratus eſt, nec major eſt quam aleæ luſoriæ vulgo ſunt. Præterea reticulatus eſt ac maculatus, verum maculæ ſunt non majores quam granum ſeminis ſinapi.

TABULA SEXTA.

1. De Koning der Kakatoes. Id eſt *Rex Pſittacorum majorum*, ita dictus, credo, à variis & vividis coloribus, quibus hic piſcis eſt notatus, ut ſolent majores iſti Pſittaci, à quorum ſimilitudine nomen nactus eſt. Poſtis eum, & aliquot ſequentes Callychtides nuncupare, nomine nec inconveniente, nec ignoto apud alios.

2. Kakatoevisch Ejuſdem eſt cum ſuperiore generis, ſed ſpecie non parum differunt. Nam cum ille ſit lineis ſive ſtriis latioribus à tergo ad ventrem procurrentibus, hic ejuſdem fere coloris lineis eſt inſignitis, ſed à capite ductis ad caudam. Præterea ille tantum in dorſo habet aculeos, hic vero etiam in imo ventre, quibus tam in dorſo quam in ventre pinnæ rotundiores adjunguntur, quod etiam in aliis fieri piſcibus exoticis ſolet.

3. Kakatoevisch Alforensis. Diu ignotus fuit, & ante annos ſex aut ſeptem cœpit primum innoteſcere. Tum nemo audebat ejus carne veſci, ſed poſtea Mauri periculum fecere; timebatur enim nonnihil à cœruleis venis, quarum venenum exhorreſcebant Chriſtiani, verum poſtea, quum res Mauris bene ſucceſſerat, cœpere & illi hujus carne veſci. Porro, ut ex icone ſatis patet, lineæ ex dorſo aliis è ventre ductis circa medium latus obviam fiunt, ac ibi angulum acutum conſtituunt. In capite etiam maculoſus eſt, ſed reliquum corpus eſt fuſcum.

4. De Bruine Kakatoevisch, ita dictus eſt à præcipuo colore, qui in capite & toto corpore regnat. Verum per medium latus linea ſive faſcia ſatis lata à capite ad caudam procurrit. Ea tota eſt candida, qualis etiam obſervatur in aliis piſcibus peregrinis, qui apud me in liquore adſervantur, licet eorum corpuſculum etiam ſit quodammodo nigrum. In dorſo ſeptem aut octo habet aculeos tenui membrana junctos, ac pinnas adhærentes, quæ in hoc piſce rubent. In tergo aliquot reperiuntur maculæ nigricantes.

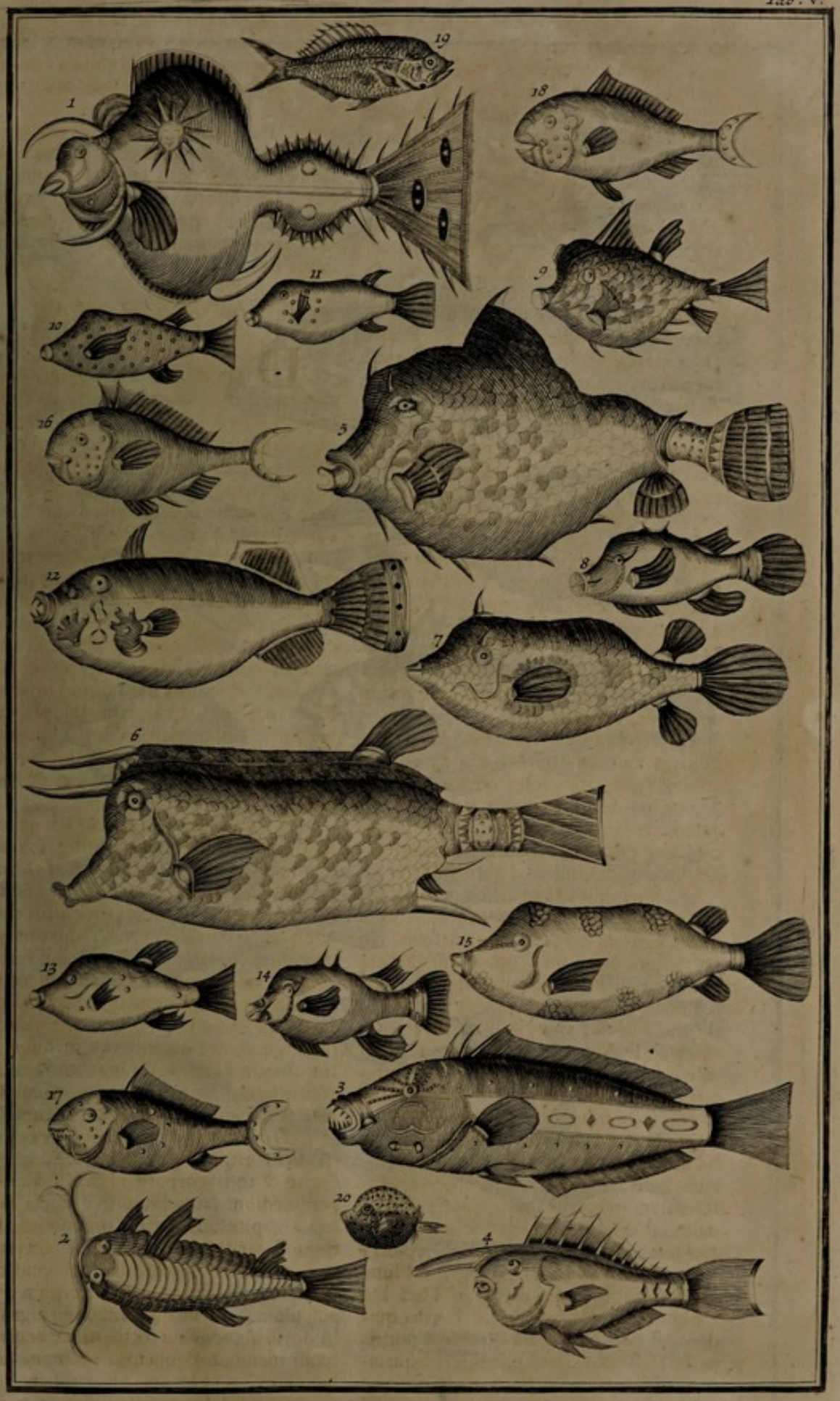
1
19
18
11
9
10
16
5
12
8
7
6
13
14
15
17
3
20
2
4

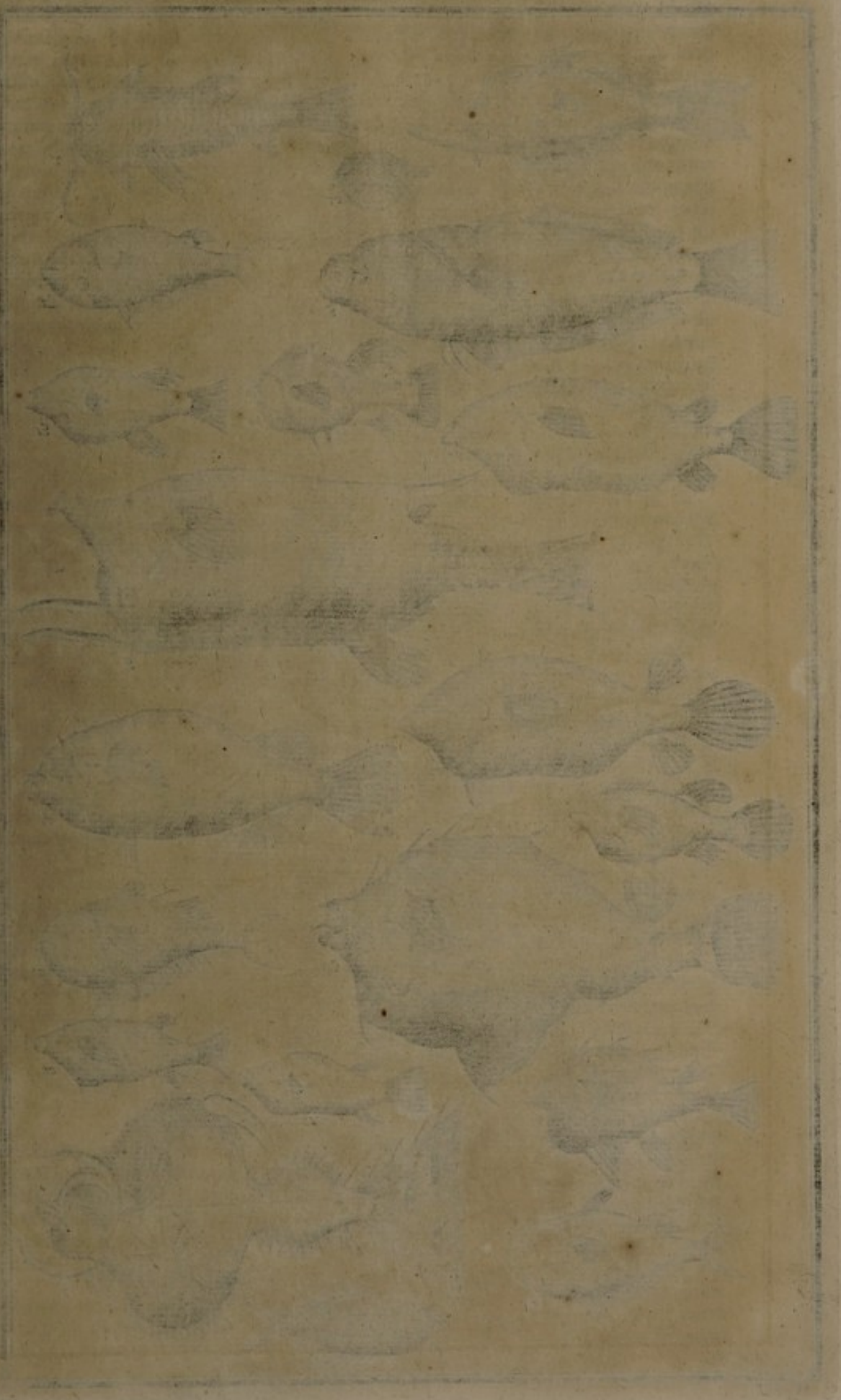

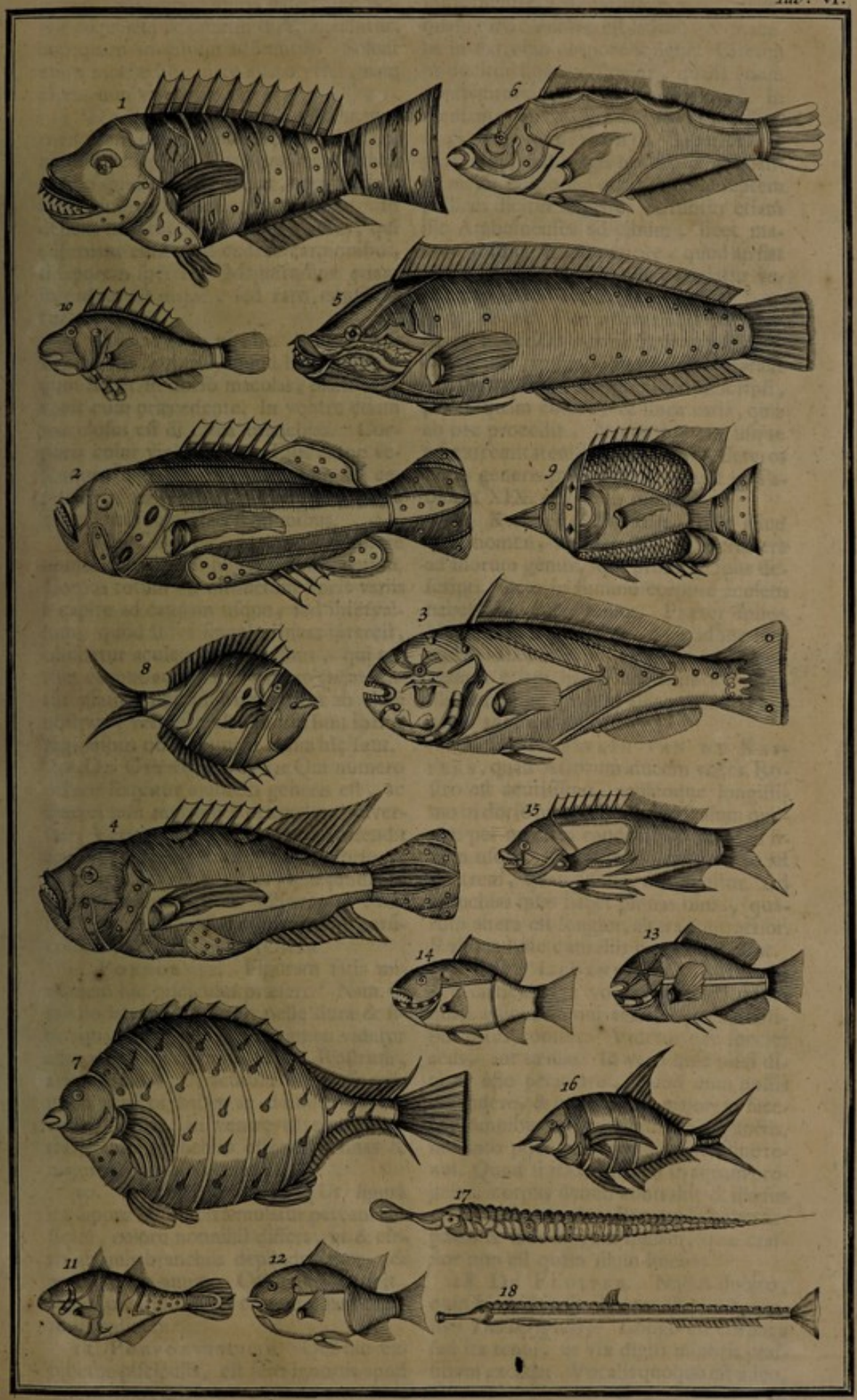
1
6
10
5
2
9
3
8
4
15
14
13
7
16
17
11
12
18

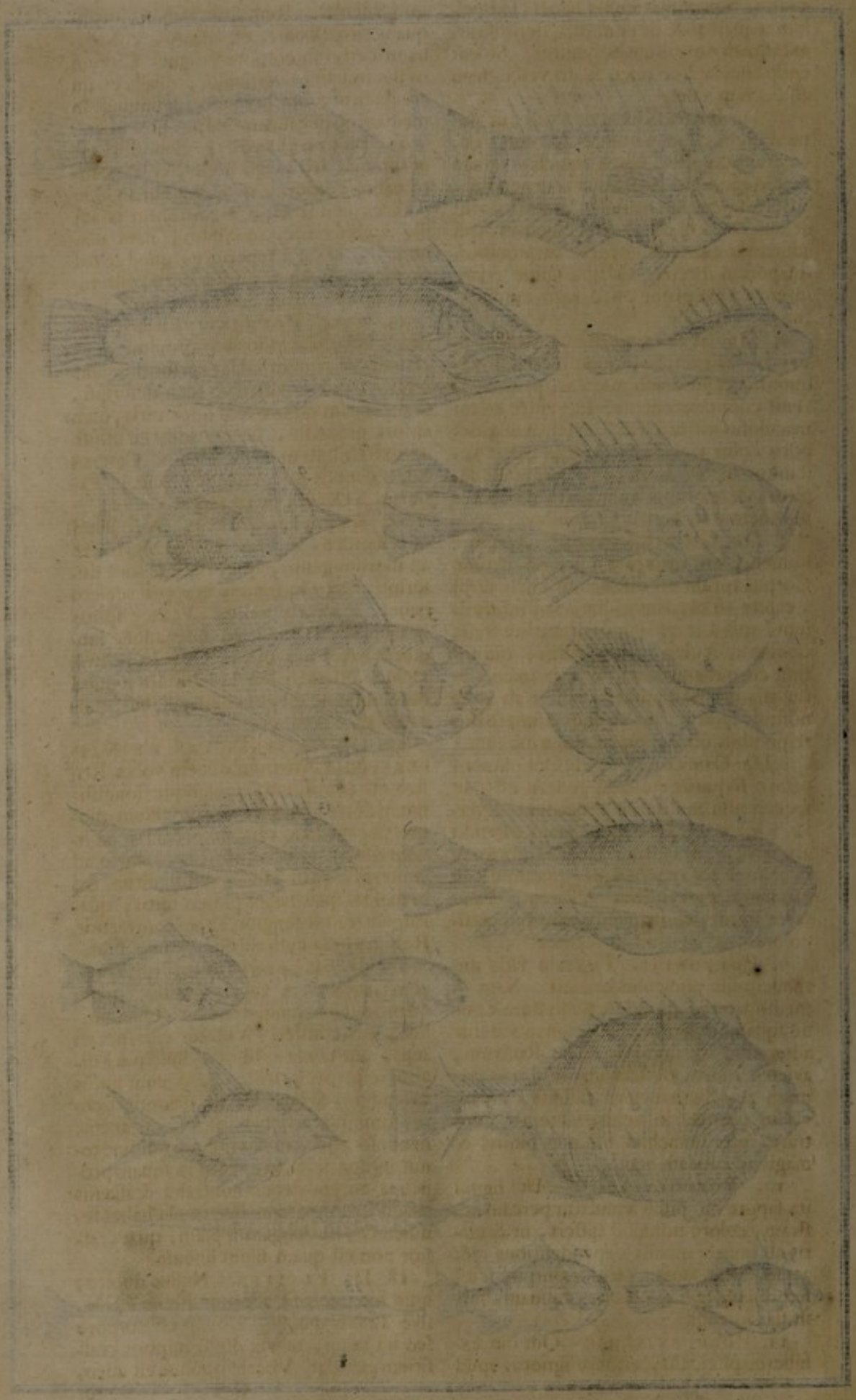

cantes. Squammas nullas habet, ſed pellem æqualem & duram, quæ detrahitur, antequam in cibum adſumitur. Solent enim incolæ hoc piſce aſſato veſci, nam elixus non valet.

5. De Rode Kakatoevisch, nomen ſuum etiam à colore, qui ruber eſt, videtur accepiſſe. Circa branchias tamen neſcio quid viridatis habet, corpore ſubinde candentibus maculis diſtincto. In deliciis habetur apud Amboinenſes, qui adfirmant eum nihil cedere carpionibus, ſi ſaporem ſpectes. Magnitudine etiam interdum eſt major, ſed raro conſpicitur.

6. De Spitsneusde Kakatoevisch. Si excipias, quod hic piſcis aliquot habet in dorſo maculas, plane convenit cum præcedente. In ventre etiam maculoſus eſt & circa branchias. Corporis color violaceus eſt. Ejus carne veſcuntur incolæ Laricenſes, nam ibi capitur, ac ea rubet cum cocta eſt, plane ut videmus in noſtris ſalmonibus.

7. De Citroenvisch. A colore nomen Citrii mali huic piſci eſt datum. Corpus totum eſt diſtinctum lineis variis à capite ad caudam uſque, ſed intervallum, quod inter ſingulas lineas intereſt, obſidetur aculeis multiplicibus, qui totum corpus ambiunt. Sapore (nam editur aſſatus) non multum differt ab aloſa noſtrate, verum multo minus ſunt in iſtis regionibus obvii, quam aloſæ hîc ſunt.

8. De Citroenvisch. Qui numero octavo ſequitur ejuſdem generis eſt, ac ſpeciei non multum à præcedente diverſæ. Verum nullos circa latera oſtendit aculeos, quos tantum habet in dorſo & in ventre. Ibi reperiuntur, quæ pinnis ad caudam decurrentibus adhærent. Præterea lineæ ſive ſtriæ corporis ſunt verſicolores, & ad caudam reflexæ.

9. Poepoetje. Figuram ſatis mirabilem hic piſciculus præfert. Nam in medio latere, quum ſit pelle dura & ſine ſquammis; in lateribus tamen videtur admodum ſquammoſus eſſe. Roſtrum, aviculæ more, eſt acutum. In dorſo primum aculeos habet ac deinde caudam verſus pinnas, in ventre autem è contrario infra branchias oſtentat pinnas & magis ad caudam aculeos.

10. Poepoevischje. Ut figurâ ita ſapore hic piſcis æmulatur percam noſtram, colore nonnihil differt, ut & cirris ab imis branchiis dependentibus, & aculeo circa anum. Color purpuraſcit, ſed dilutè, niſi quod circa caudam abeat in flavedinem.

11. Poepoevischje. Qui hic exhibetur piſciculus, eſt fere ignotus apud ipſos incolas. Reperitur tamen, quanquam rarò. Ventre eſt latiore, & maculis in extremo corpore inſignis. Circum os ducitur linea verſicolor, qualis etiam conſpicitur, ubi branchiæ deſinunt. In mediam quaſi caudam corpus procurrit.

12. Poepoevischje. Superiori eſt perſimilis, ſed magis notus, & aliquanto major corpore, quod ſex aut ſeptem pollices dicitur æquare. Utuntur etiam illo Amboinenſes ad cibum, licet manum abſtineant à ſuperiore, quod an fiat ob raritatem, an vero quòd credatur venenatus eſſe, haud facile dixerim.

13. & 14. Poepoevischjes. Licet & hos addas prioribus proxime præcedentibus, quum nihil prorſus differant à piſce, quem poſtremo loco deſcripſi, præterquam colore, & linea varia, quæ ab ore procedit, & continuatur uſque ad extremitatem branchiarum. Ceteros hujus generis piſces pictor retulit in Tabulam XIX. ubi de iis plura.

15. Kapiteinsvisch. Niſi aliud eſſet nomen, diceres & hunc pertinere ad illorum genus, qui proxime ſunt deſcripti. Octo in ſummo corpore aculeos habet, in ventre nullos. Præter ſpinas branchiales ſatis longas, duas adhuc longiores habet ſub ipſis branchis in ventre. Dentes etiam habet acutiſſimos, quod illi commune eſt cum aliis piſcibus, quos paulo ante dedimus.

16. De Kapitein van de Kaffers, quaſi Afrorum ducem voces. Roſtro eſt acutiſſimo, aculeoque longiſſimo in dorſo præditus. Corpuſculum quoque per mediam caudam procurrit ad finem uſque. Lineis latioribus à dorſo ad ventrem, quaſi faſciis, diſtinguitur. Ad branchias ipſas habet pinnas binas, quarum altera eſt longior, altera contractior. Reliqua huic cum aliis communia ſunt.

17. De Ledenvisch, quem piſcem articularem vocare poſſis, quum quaſi articulis tenui tendine cohærentibus totus conſtet. Videtur eſſe ſpecies acus, aut tæniæ. Id vero huic piſci dicitur eſſe peculiare, quod eum poſſis extendere, & quaſi duplo majorem facere, omnibus articulis inter ſe diſjunctis, nec ipſo piſce cohærente niſi tendine tenui. Quod ſi ita extenſum in aquam projicias, corpus denuo contrahit & illæſus evadit celeri natatu. Pro cauda habet tenuem & ſatis longam ſpinam, quæ craſſior non eſt quam filum lineum.

18. De Fluiter. Nullus dubito, quin hic piſcis ſit aliorum *Petim buaba*, ſive *Tabakpypviſch*. Longo eſt corpore ſed ita tenui, ut vix digiti minoris craſſitiem excedat. Vocalis quoque eſt adeo,

ut nocte possis eum satis longo intervallo quasi sibilantem audire; qua ratione ad Tibicinum genus videretur referendus. Vide quæ notata sunt ad num. 16. Tab. XVII. Indigenæ Amboinenses solent eo pisce vesci, quum alii non suppetunt, nam quum adeo tenuis sit, ut dixi, & cartaliginosus, facile possis conjicere eum multâ carne non abundare.

TABULA SEPTIMA.

1. DE ZAAGVISCH, nomen invenit à proboscide serrata, quæ eboris instar est dura & intus nitida. Pinnas branchiales habet prælongas, quibus ad volandum utitur, sed cum corpore sit majore, quam vulgo solent pisces volatiles, non diu relicta aqua sese in aëre potest sustinere, verum statim decidit in aquam, nec se denuo tollere potest in aërem, nisi satis longo tempore post. In dorso habet aliquot aculeos. A branchiis duo cirri dependent. Non procul à cauda, tam in dorso quam ventre, etiam pinnas habet, quarum, quæ in ventre sunt, multo sunt longiores quam dorsuales.

2. DE ZEEDRAAK, sive *Draco marinus*, rostro osseo etiam est præditus, sed non serrato. Cum superiore commune habet, quod utatur pinnis branchialibus pro alis. Notabile est, quod eæ quidem quum totæ sint dilute virides, in extremitate tamen rubeant, quod gratissimum præbet intuentibus spectaculum. Ceterum ab utraque corporis parte aculeos nullos habet, præter duos prope caudam, sed pinnas utrinque binas habet molles & flexibiles admodum. Soli pauperes hoc pisce vescuntur, quoniam & caro insipida & pauca in eo sit. Est enim fere totus cartaliginosus, & si cutem detrahas, non multum est quod restat carnis.

5. 'T KLEINE DRAAKJE. Pisciculus est itidem Amboinensis volans, qui fere in omnibus convenit cum eo, quem modo descripsi. In cauda est quidem aliqua varietas, sed non magna, neque quæ sufficit ad aliam speciem constituendam. Si forte in colore quædam sit differentia, credibile est eam pro loci & magnitudinis piscium ratione interdum variare, neque ideo alius esse piscis putandus est. Descriptus in Th. Animalium 1. Parentis, ubi etiam illius icon occurrit.

4. ICAN LOMPO. Peculiariter notandum de hoc pisce, quod fusco colore est, & corpore striato & maculoso, quæ striæ & maculæ non ingratum adspectu faciunt hunc piscem. Præterea est gratissimi saporis. Non in mari sed in fluminibus reperitur. Ideo delicatioris palati homines, qui è nostratibus mercaturæ causa fere in oris maritimis degunt, non refugiunt, quo minus sumptus faciant satis magnos, mittendo hominos certos, qui decem aut duodecim milliaribus à mari remotas aquas adeant ac captos ejusmodi pisces prono fluvio secum avehant ad oram maritimam.

5. BLIEMA. Alosæ fere similis est, quod attinet ad saporem, sed corpore aliquanto minor, capite magno, pinnis etiam magnis & rotundis, qua corpus in caudam vergit. Sub branchiis nullas pinnas habet, sed in lateribus tantum. Caput, præsertim inter oculos, est notatum variis maculis. In dorso cernuntur quinque aculei, quos dicunt esse acutissimos. Color corporis nonnihil purpurascit, ventre candente ac lateribus, verum sub imo ventre dilute cœruleus est.

6. DE KAMVISCH. Ita nomen huic pisci fecere, eo quod in summo capite candidam habeat maculam radiatam, quæ aliquid commune cum pectinis radiis videtur habere, atque adeo caussa fuit nominis huic pisci reperiendi. Alaudæ cristatæ speciebus possis eum annumerare, quum figura & reliqua satis bene conveniant cum alaudis.

7. ICAN BARO. Sigularis formæ & varii coloris pisciculus. Rostrum est plane porcinum, & oblongum. Macularum in corpore color aureus est, reliqui corporis dilutè purpureus. Ab utraque parte singulas habet pinnas, caudam pro corporis magnitudine satis amplam. Mauri solent eo vesci, præsertim siccato, aut fumo indurato, nam alioqui non est saporis laudabilis.

8. DE GRAAF. Licet in hoc pisce lineæ sive striæ appareant, illæ tamen non alterius coloris sunt, quam qui est reliqui corporis, verum maculæ capitis alios atque alios colores, qui interdum variant, exhibent. Unicum in dorso aculeum præfert, post quem pinnæ continuantur ad caudam usque. Præter branchiales pinnas satis magnas, duas habet sub ipsis branchiis, quæ longius propendent, sed ad caudam reflexæ sunt. Ipsius caudæ extremitati quasi limbus quidam adsuitur, alio atque alio colore subinde notabile.

9. 'T DAMBORT. Squammæ variis coloribus notatæ ac quadratæ huic pisci peperere nomen. Videas illic rubras, fuscas, & flavas squammas, quarum diversitas gratissimum præbet adspectum.

Sub

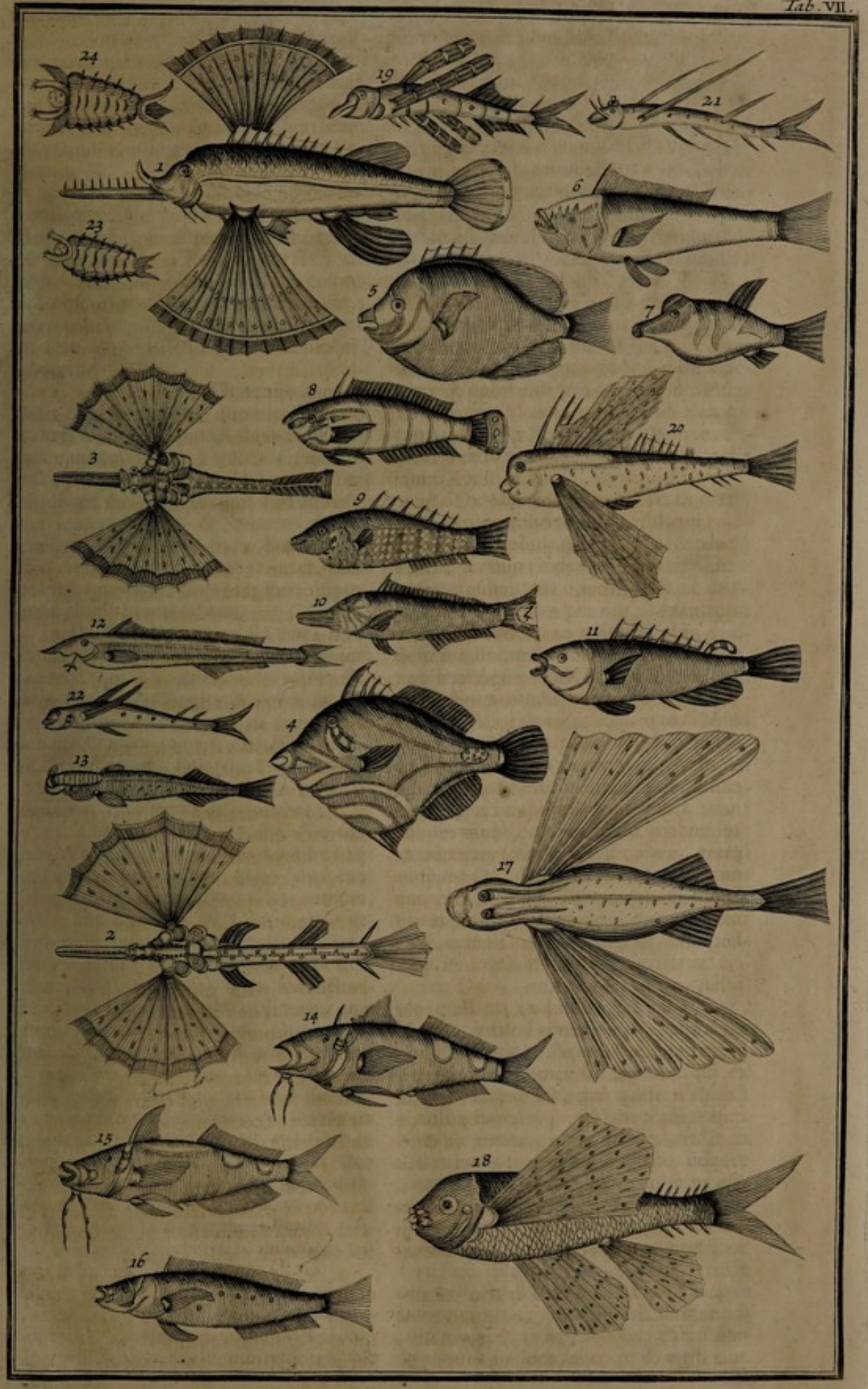
24
19
21
1
6
23
5
7
8
20
3
9
10
12
11
22
4
13
17
2
14
15
18
16

Sub branchiis venter maculosus prominet. In dorso septem aculei reperiuntur, qui tenui membrana inter se cohærent. Venter anterior nullas ostendit pinnas, sed ab ano ad caudam usque cernuntur pinnæ uno ordine ad finem continuatæ. Rarissime capitur, verum è genere Turdorum est.

10. De Langbek. Nec minus raro conspicitur hic piscis quam præcedens. Rostri longitudo nomen illi quæsivit. Os est magnum & rictus pro corpore amplus. Non alio quam violaceo colore, sed obscuriore, conspicitur. Verum adeo pauci ejusmodi pisces reperiuntur, ut fere à peritissimis Amboinensibus ignoretur.

11. Linguala. Chinensibus in deliciis est, & merito, quum ejus caro sit eximii saporis. Caput illi flavum est, corpus ejusdem coloris, quem in superiori pisce notavi. Obstipum est caput, ore altiuscule sublato. Aculeos dorsuales sex aut septem habet, & præterea pinnam crassam & reflexam circa caudam. In imo ventre aculeum habet inter binas pinnas, quarum priores è regione respondent pinnis branchialibus.

12. De Gestreepte Saubilang. Piscis est fere anguilliformis, & ejusdem saporis, qui in anguillis observatur. Pedem plerumque longitudine excedit. Sed reperiuntur etiam, qui ad duos pedes longitudine pertingunt. Saubilang quid sit fateor me non satis scire, verum prior denominationis pars est orta à lineis latioribus, quæ latera discriminant.

13. Coupangvisch, sive *Ican Coupan.* Vulgus nauticum isto nomine solet indigitare hunc piscem, quod fingat eum in capite præferre quasi numisma aureum, cui in India nomen est Coupangii, verum mihi quidem nullo modo dubitandum videtur, quin sit remora, notissimus piscis, atque ab omnibus auctoribus, post fabulam decantatissimam, quæ de eo narratur, descriptus. Quapropter huic diutius immorandum non censeo.

14. De Knevelbaart. Nomen huic datum à cirris duobus longissimis ab imo ore propendentibus, qui nescio ob quam causam magis proprii visi sunt ad nomen reperiendum quam aculei duo cornei, qui in utraque capitis parte supra oculos cernuntur. Color corporis est fuscus, maculis rubentibus. Præter pinnas dorsuales & ventrales duas alias habet infra branchias.

15. De Knevelvisch. Eadem in hoc pisce est nominis ratio, quæ in superiore, & genus itidem unum, sed cum ille præferat duos aculeos crassiores, hic ostentat unum tantum, sed majusculum, in summo dorso, paullo supra caput. Cirri etiam ab imo ore dependentes sunt aliquanto longiores, quam qui videntur in pisce cognomine.

16. De Poepoesche Sardyn, id est, *Encrasicolus Paponensis.* Vix quidquam in hoc pisce notabile, quod non item reperitur in nostris Sardis. Visus fuit tamen dignus, qui exhiberetur, quia capite est maculoso, corpore exiguis admodum maculis, ceu punctis candidis, notato, & pinnis rubris.

17. De St. Antonie-visch. Piscis Amboinensis volans, quem ajunt assum bene sapere, sed elixus aut coctus nulli rei est idoneus. Nullus mihi videtur esse dubitandi locus, quin hic Piscis Divi Antonii, ut meus autoptes eum vocabat, sit hirundo, quo nomine eum exhibet Pettiverus Gazophyl. Nat. & Artis Tab. XXX. n. 2.

18. De Vliegende Hilavisch, ita dictus partim à facultate volandi, partim à loco, ubi capitur. Adeo parum differt à superiore, ut facile videre possis ejusdem esse speciei & hunc & illum. Licet tamen per me ut harengum volantem voces, ac conferas cum ejusdem nominis pisciculis, qui prostant apud Jonstonum Tab. XVII. & XXII. & apud alios auctores.

19. 't Vliegend vischje. Nullo peculiari nomine est pisciculus hic insignitus, quod exiguo sit corpore, & forsan effugiat aliorum diligentiam. Pinnæ branchiales, ut in aliis etiam fit, illi præstant alarum usum, quibus tanto facilius sese extra aquas tollere potest, quod gracili corpore sit, & pinnæ è contrario, pro corporis modulo, satis longæ. In ventre etiam pinnas prægrandes habet, præter alias, quæ ad caudam vergunt, & respondent iis, quæ in dorso reperiuntur.

20. De Sagueerdrinker. Arbores quædam in Insula Amboina sunt, quæ vocantur *Sagueerbomen*, seu Palmæ Indicæ Vinariæ, *Sagueri* Rumphio dictæ. Eæ peperere nomen huic pisci, qui ex genere milvino est, nec multum abludit à milvo Salviani; forsan idem piscis. Namque subinde aquis relictis evolat in istas arbores, earumque fructus liquore plenos appetit. Deinde, cum satur est, relicta arbore, vicissim aquas petit, sed dispari successu. Sive enim quod alæ exsiccatæ piscem non ferunt, sive quod vertigine quadam corripiatur, fere in terram solet decidere, ubi non magno labore capitur, post aliquod tempus tamen evasurus in aquam. In summo dorso aliquot aculeos habet prælongos, a-

lios magis ad caudam remotos, ac tandem iterum alios in imo ventre versus caudam.

21. 't Gehorent vliegend vischje. Tenuissimo corpore est pisciculus, quem hic exhibeo, tenuioribus alis, sed longis. Cornutus dicitus à duobus aculeis, sive cornulis, quæ ab utraque capitis parte prominent. In ipso capite cristulam gerere videtur.

22. 't Vliegend vischje. Et hic tandem pisciculus minutus volantibus annumerandus venit. In exiguo corpore non magnæ sunt vires, neque magnitudine pinnarum branchialium sive alarum, compensatur, quod viribus deest. Ergo nihil aliud quam tollit se paullulum extra aquam dependente fere cauda in eam, ac ipso pisciculo singulis fere momentis decidente.

23, 24. Pediculi Marini, Insecti genus infestissimum piscibus, ut è Ronteletio observat Gesnerus, & post eum alii magno numero annotarunt. E limo generantur, ac adeo pertinaciter adhærent dorso mugilum & piscium saxatilium, ut eos omnino aridos reddant. Nec minor in fugendo est vis & pertinacia quam hirundinum.

TABULA OCTAVA.

1. De Gebandeerde Citsvisch. Lineæ vestes Indicæ à nostratibus, si eæ sint pictæ, vocantur *Cits*. Inde factum est, ut huic pisci quæsitum sit nomen, quo appellatur; nam tam pinnæ quam corpus egregie sunt variegata vividis coloribus. Pinna dorsualis, aculeo cohærens, quæ in principio tenuis at percæ instar ad caudam sese expandit, nigri coloris est, maculis albicantibus interspersis lineis transversalibus continuis è corpore; post duos aculeos in imo ventre circuitus pinnæ niger est cum maculis albis. In summo dorso conspicuus est aculeus, qui facit, ut hunc piscem tuto annumerare possis Caprifcis, aut Ican Svangi, qui sunt propositi Tab. I. Idque eo magis, quod in imo ventre duos alios habeat aculeos, & tertium non procul ab ore sub squammis.

2. De Bandera. Piscis est latus, & mensæ inter fercula delicatiora inponitur. Color in toto corpore est unus, præterquam quod in ipso capite notetur fascia lata candidi coloris. Pinnæ ab utraque parte tenues sunt, & absque ullis aculeis ad caudam usque continuatæ, sed eæ sumunt tantum initium à medio pisce, cujus pars anterior omnino pinnis caret.

3. De Bandera, cui & *Capitonis*, à magno capite, est nomen. Vix convenit in aliqua re cum pisce cognomine, unde patet quam interdum nullas rationes habuerunt nostri ad imponendum nomen aliquod piscibus ignotis. Capite est magno, dorso aculeato, ventre prominente, corpore rotundo & versicolore. Quid, quæso, eorum est in priori pisce? Et tamen cognomines sunt; quod probe notandum, ne quis in simili differentia piscium decipiatur nominis similitudine.

4. De Bandera, cui à rostro acuto *Nasonis* cognomen adhæsit, corpore est cœrulei coloris, à capite ad caudam, sed corpus quasi intersecatur fascia latâ flavescente, quæ à dorso ad ventrem procedit. Similis color quibusdam hujus speciei etiam in capite, quà in os desinit. In dorso horret hæc species crebris aculeis, nec in ventre iis est destitutus.

5. De Bandera. Etiam hic est lineis latioribus, quasi fasciis vinctus, & ideo nomen & locum inter pisces cognomines invenit. Ore est acuto, dorso ad medium fere nudo, ubi aculeis quinque aut sex armatus est. Ab istis aculeis ad caudam usque pinnæ uno ordine procedunt, tam in ventre quam in dorso.

6. De Bandera. Percæ majoris magnitudine est, sed paulo latior. Totus à capite versus caudam striis, sive lineis latioribus notatur, partim cœruleis, partim flavescentibus, partim dilute violaceis. Nihil fere aliud in hoc pisce notatu dignum; nam quod incolæ libenter hac piscium specie vescantur, id is commune habet cum aliis quoque hujus speciei piscibus.

7. De Bandera. Major paullo est isto pisce, qui numero quarto hujus Tabulæ est descriptus; figura corporis etiam non prorsus eadem, sed tamen non valde diversa, nam utrique idem est color, eædem fasciæ, in ventre iidem aculei. In capite major est differentia, quum hic sit obstipo capite, ille rostro acuto; hic ore lato, ille contractiore & angustiore. Reliqua, ut dictum est, satis inter se conveniunt.

8. De Blazer. Vim, quæ ab hoc pisce adhibetur, ad aquam è fistulis, quas in summo capite habet, projiciendam, ajunt nomen huic reperisse. Namque interdum ex ore magnam aquæ vim projicit. Corpus illi est contractum, venter amplus, & aquæ capax. Ut verbo dicam, orbis est species, quarum esse plures quam quatuor, ut quidam voluerunt, non est quod quisquam dubitet, quum vel in hac Tabula plures prostent. Si vero

ro ob exiguam differentiam omnes istos pisces ad unam & eandem speciem revoces, vereor, ut minus provide facturus sis.

9. De Blazer. Color convenit cum præcedenti, qui subcœruleus est, ut & forma corporis, verum hic habet tres aculeos in dorso, quibus alter ille caret. In lateribus à pinnis usque ad caudam caudidà lineà est notatus, verum istæ pinnæ branchiis non sunt adjunctæ. Venter fere totum piscem occupat, atque adeo magnam capitis partem. Respirandi aliam viam non reperies in hujuscemodi piscibus quam per foramina, quæ in superiori capite sunt, aut per os ipsum. Unde fit, ut subinde aquam intus acceptam cum magna vi foras projiciant.

10. De Kleine Blazer. Recte, credo, orbem hunc minorem adscribes iis, qui à maculis stellati dicuntur, nam, ut vides, maculæ aliquot in corpore notatæ sunt, sed non radiatæ, quod forsan est adscribendum negligentiæ pictoris. Cetera satis bene conveniunt cum orbibus stellatis. Corium utrique durum, ut omnium omnino istius generis piscium, nullas squammas habet neque hic neque ille, sed tantum sex aculeos in dorso, quorum tres priores nullo ligamine inter se cohærent, sed posteriores tres membrana tenui sunt juncti, primo inter se invicem, & deinde cum pinnis dorsualibus, quæ causam versus decurrunt. Sub ventre neque aculei sunt neque pinnæ, nisi ubi corpus jam tenue est prope caudam.

11. De gele Streepkop. Ratio nominis satis patebit iconem intuentibus. Nam nostrates eo nomine designant piscem, qui in capite lineas sive fascias versicolores ostentat, quales hic cernuntur in icone hujus piscis. Color est ei fuscus, sed lineæ in capite sunt fuscæ. Septem in dorso habet aculeos, & pinnas rotundas post eosdem. Venter ad anum usque est glaber. Post anum duos aculeos habet & pinnas respondentes dorsualibus. Notandum est de hoc pisce, quòd raro reperiatur, & ob præstantem saporem tantii pretii esse judicetur, ut magnates etiam solant, si forte talis ab eorum servis piscatoribus sit captus, eum aliis dono mittere pro præstanti ac singulari munere.

12. De Braassem van Laryke, quasi dicas Cyprinus Larycensis (nomen illud est insulæ distantis non procul ab Amboina) non aliam ob caussam magis meruit hic depingi, quam ob prægrandes pinnas, quas ab utraque corporis parte ostentat, atque ob colores longe alios, quam quos videmus in nostris Cyprinis. Est enim ille colore helvo, qui sub ventre abit in albedinem. Per utrumque latus medium à capite ad caudam linea candida ducitur, quæ gratam in illo pisce varietatem colorum præbet, præsertim quum ista linea aliquoties, priusquam ad caudam pervenit, interrumpatur maculis subcœruleis.

13. De Braassem van Ambon, id est *Cyprinus Amboinensis*, aliquanto latiori corpore est quam proxime præcedens, & ni ejusdem esset cum illo saporis, diceres eum pertinere ad pisces istos, quos supra Striatos vocatos vidimus. Verum nihil obstat, quo minis, quod attinet ad formam exteriorem, ad illos referatur, & tamen Cyprinus sit, sed latus, cum & illi apud Amboinenses reperiantur variis coloribus mirabiliter picti, & ita possint numerari inter pisces striatos, cum tamen proprie Cyprini sint. Huic autem pisci pellis est variata quasi fasciis deductis recto ordine à dorso ad ventrem. Præterea aculeos præfert ab utraque corporis parte, aliquando plures, aliquando vero minores, ut necesse non sit hic eorum numerum designare.

14. De Braassem van Ambon. Quemadmodum eodem gaudet hic piscis nomine, quo superior, ita capite est eidem simillimus. Uterque enim ibi singulari modo ostentat fasciam unam aut alteram. Sed in corpore est satis magna differentia, tam si aculeos illius conferas cum hujus pinnis, quam si corporis maculas intuearis. Namque hic pro lineis latioribus aliquot tantum maculas habet, & colore persimilis est isti Cyprino, qui exhibitus est N°. 12.

15. De Braassem van Ambon. Hic est adhuc aliquanto latior quam præcedentes pisces cognomines, verumtamen ad idem genus pertinet. Vocatur etiam *Diklip*, quasi *Labeonem* dicas, propterea quod inferior mandibula multo est crassior quam superior. In reliquis sic satis convenit cum aliis istius nominis piscibus, excepto quod caput sit gilvi coloris ac divisum quasi duobus lineis dilute cœruleis. In ventre etiam aliquot maculas habet ad utrumque latus eodem ordine positas.

16. De Braassem van Ternate. Nactus est hic Cyprinus cognomen ab insula Ternate, prope quam capitur. Si Hepatus, quem Jonstonus Tab. XIV. aliique alibi exhibent, in latere haberet istiusmodi lineam latam sive striam, qualis in hoc pisce notatur, prorsus Hepatum hunc diceres. Est ergo & ille quidem Hepatus, sed hoc peculiare habet,

quod notatus ſit iſtiusmodi linea coloris ravidi, quum dorſum & venter plane ſit iſtius coloris, quem nos videmus in Cyprinis noſtris.

17. De Braassem van Ternate. Idem fere dicendum venit de hoc piſce, qui ab eodem loco idem cognomen eſt ſortitus. Verum in hoc ſingulare eſt, quòd branchiales pinnæ verſus ſuperiorem corporis partem ordine fere recto adſurgant, & quòd utraque caudæ pars muniatur quaſi craſſiori quodam & oſſeo acumine.

18. De Braassem van Bantam. A loco, ubi frequenter capitur, etiam huic nomen eſt inditum. Totus horret aculeis in tergo, nec alias pinnas habet quam aculeatas, etiam in ventre. Cauda non tantum eſt bifida, ſed utrique parti adhæret præterea aculeus dentatus, quod magis mirum videretur, ſi non ſimile aliquid, aut ſaltem eo tendens, jam in ſuperiori piſce vidiſſemus.

19. De Braassem van Borneo. Tam prope ad noſtrorum Cyprinorum formam accedit hic piſcis, cui cognomen eſt impoſitum ab inſula notiſſima Borneo, ut non dubium ſit, quin ſuo loco ſit poſitus. Nam quod pertinet ad colores, ii ſpeciem piſcis non variant, multo minus genus. Illud quoque non indignum obſervatu videtur, quod hic piſcis totus eſt fuſci, ſeu potius nigricantis coloris, qui etiam in maculis non alius eſt, niſi quod maculæ paulo obſcuriores videantur quam reliquum corpus. Adde, quòd & hic & plerique alii, qui eodem gaudent nomine, ſoleant quidem inferri menſis, ſed aſſi; nam alioqui eorum caro nimis eſt humida & quaſi diffluit, quæ res mihi videtur adſcribenda calidiorum regionum naturæ, in quibus piſces raro tam pingues inveniuntur quam in regionibus frigidis.

TABULA NONA.

1. De grote Moorvisch. Egregius ſane eſt piſcis, & ſingularis utilitatis, quum ſatis magno ſit corpore & carne non minus bona. Color fere niger eſt, unde illi nomen Mauri adhæſit, ſed nigredo iſta eſt variegata tenuiſſimis & confuſis lineis, quales fere notantur in lapide porphyretico. Caput candens faſcia ambit, quam ad utrumque latus, ubi branchiæ deſinunt, excipit faſcia ſive linea latior ejuſdem coloris. Simili colore quoque maculæ dorſuales gaudent. Pinnas in cauda fere nullas habet, licet binas pinnas dorſum præferat, ac in ventre, non procul à cauda aliæ non parvæ conſpiciantur.

2. De Turksche visch. Rationem nominis meus homo non addidit, verum patet id nomen huic piſci impoſitum eſſe propter tres candidas lunulas creſcentes, quas in latere depictas vides. Verum illud meus autoptes adſeverabat, quod nulli piſcium generi, quod quidem apud nos notum eſt, hic piſcis poſſit annumerari, quoniam duplo quidem major ſit Carpione, quem refert, ſed tamen nihil aliud commune habeat cum iſto piſce. Pinnæ nullis aculeis horrent, præterquam duobus, qui in ſummo dorſo exſtant. In maculis majoribus aut minoribus, quæ in hoc piſce cernuntur, deſcribendis, non immorabor, quum, tribus iſtis lunulis exceptis, in ſingulis iſtius generis piſcibus fere ſoleant variare.

3. De Maanvisch. Singularis raritatis eſt hic, quem hoc loco exhibeo, piſcis, & quidem tam raro capitur, ut in inſula Amboinæ unus diu fuerit adſervatus, ad eum peregrè advenientibus oſtendendum tanquam rem ſingularem. Scilicet cum luna eſt plena, craſſus eſt piſcis & fere rotundus ac firmæ carnis; cum vero luna decreſcit etiam ſenſim atque ſenſim ejus corpus extenuatur, ita ut luna ſilente totus flacceſcat, & nulli rei ſit idoneus. Videtur eſſe ſpecies Capriſci, quod patet è prælongo aculeo uno & altero, quos è ſummo corpore vides pominentes. Dorſum eſt dilute cœruleum, venter flavet, & maculæ, quæ in ventre cernuntur, albicant.

4. De gele Siaansvisch. Confer hunc piſcem cum alio ejuſdem nominis, qui conſpicitur Tab. III. N°. 2. Omnis differentia eſt in coloribus, qui raro iidem reperiuntur, etiam in ejuſdem plane ſpeciei piſcibus. Ore hic videtur edentulo, ſaltem nullos dentes in hiante ore exhibuit pictor, ſed linguam craſſiuſculam. In dorſo ſubcœruleus eſt hic piſcis, ſed venter eſt plane flavus, unde nomen quæſitum.

5. & 6. De Serbanders, quos etiam vocant, *Kuſſenviſſchen*, quia pelvium inſtar quadrati ſunt. Pertinent ad Platychtuas, & facile eorum forma ſufficeret ad eos alicui generi annumerandos, ſi è forma eorum hujuſcemodi piſces ordinarentur. Colores plerumque iis nomen quærunt. Hi vero quaſi faſciis verſicoloribus involuti ſunt, tam directe à dorſo deſcendentibus, quam decuſſatim ſe invicem ſecantibus. Qui prior ponitur eſt maſculus, poſterior femella.

7. Ican Kapelle. Hic piſcis deſcriptus

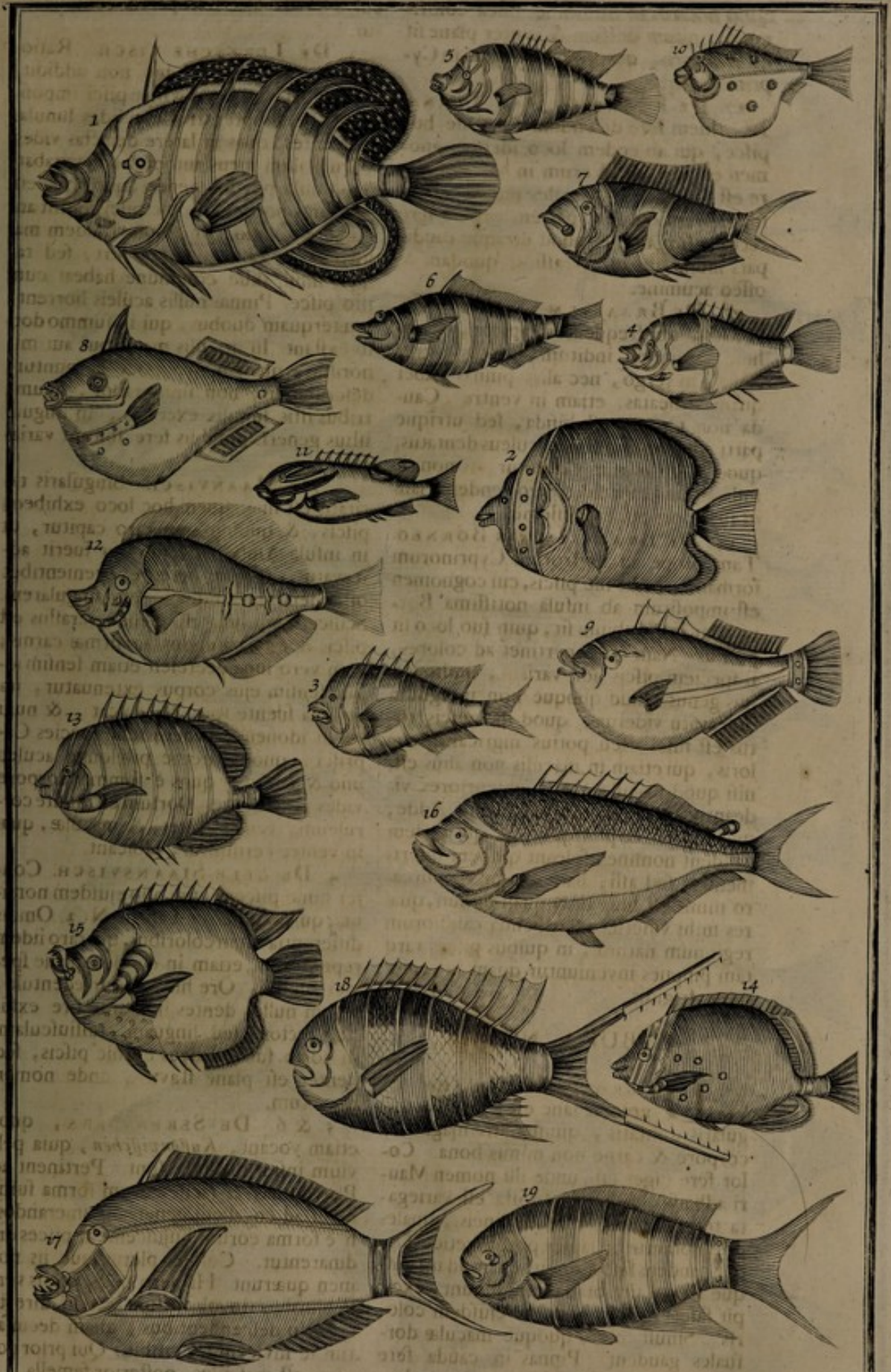
1
5
10
7
6
4
8
11
2
12
9
3
13
16
15
18
14
17
19

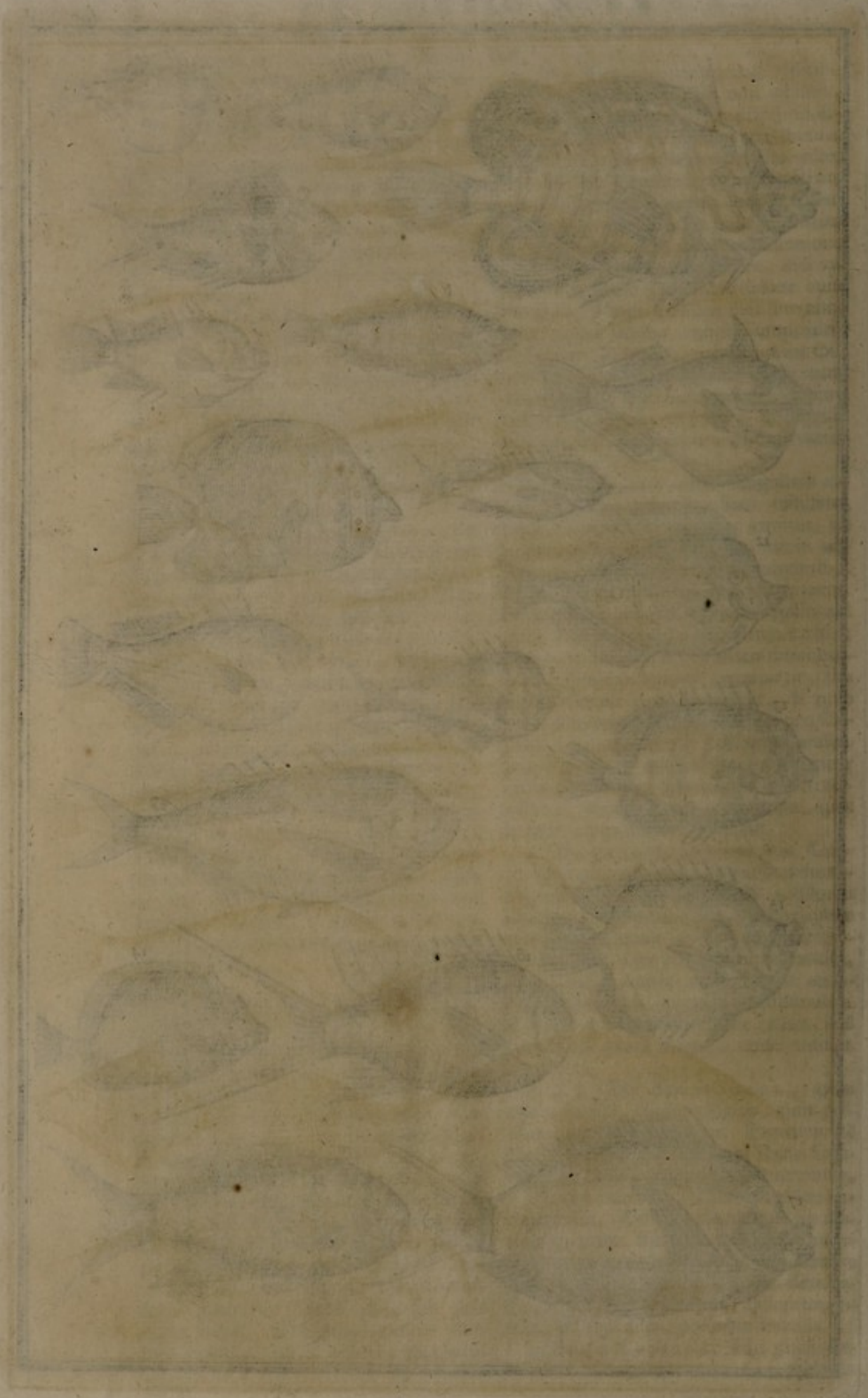

Tab. IX

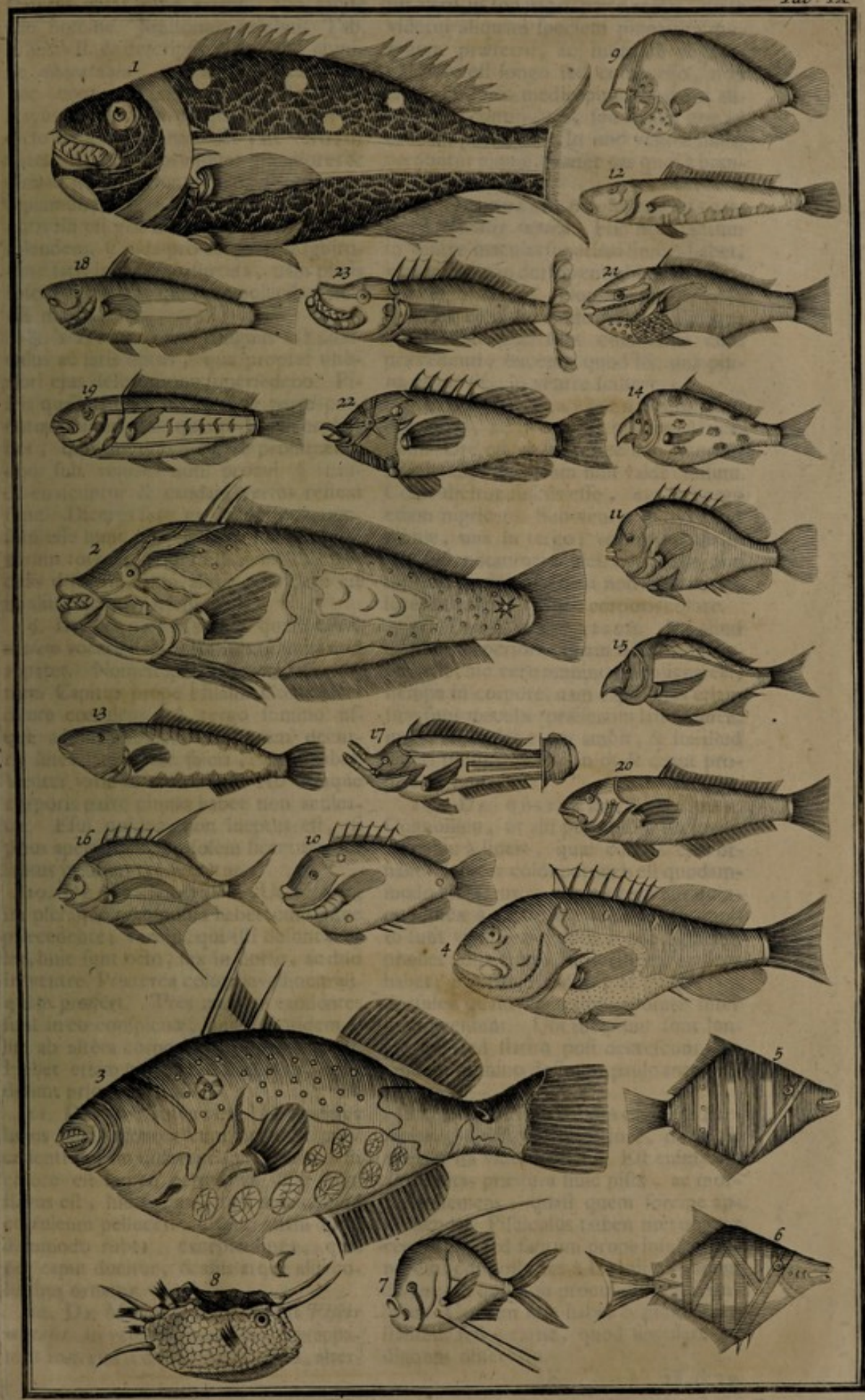

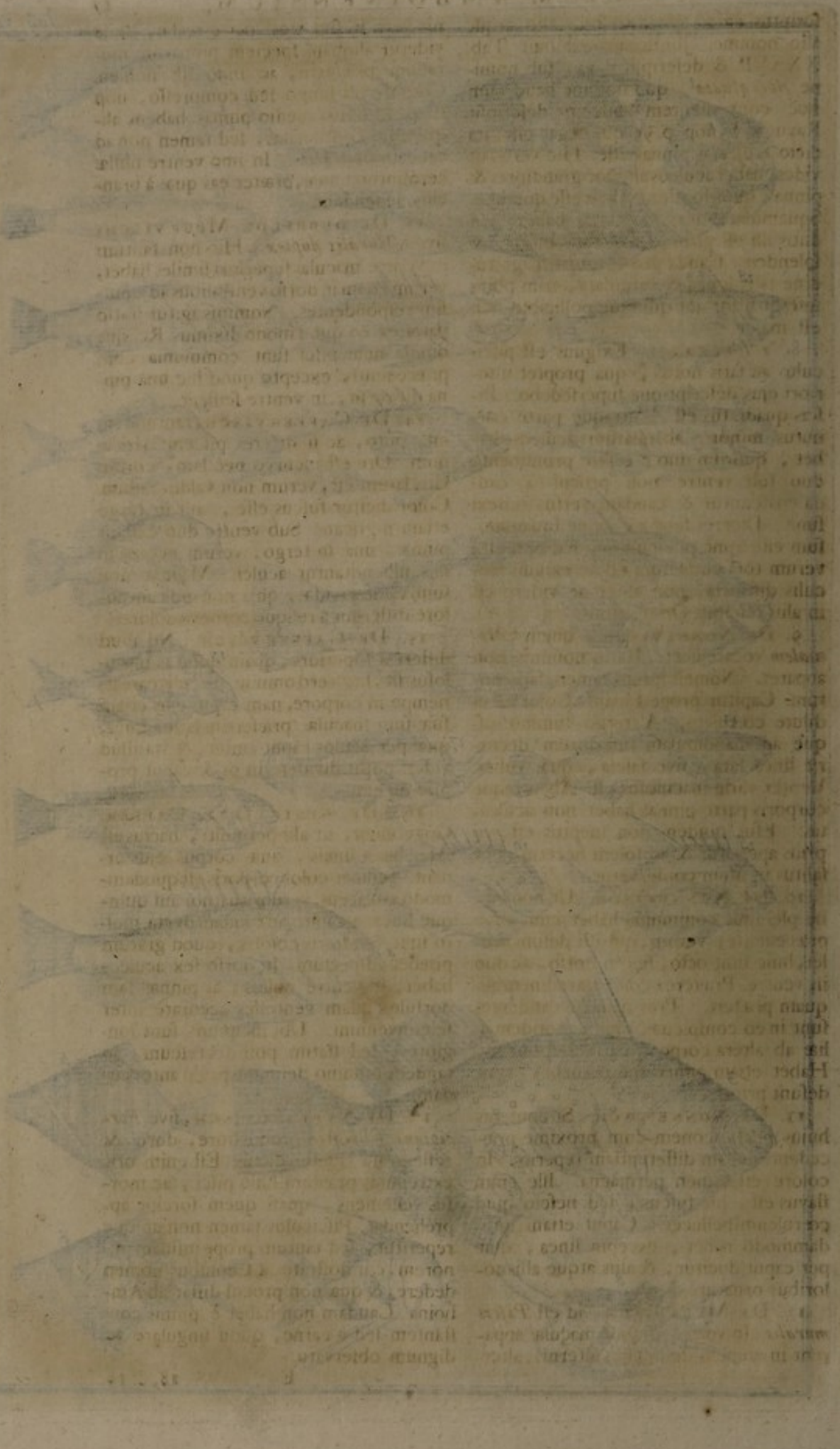

ſcriptus extat apud varios, alio atque alio nomine. Jonſtonus exhibuit Tab. XXXVII. & deſcripſit p. 141. ſub nomine *Abacatuaia*, quo nomine haud cum hoc convenientem piſcem deſcripſit Rayus in Synop. p. 99. qui negat piſci ita dicto aculcatas pinnas eſſe. Hic vero, ut vides, habet aculeos aliquot grandiores & pinnas, quos Jonſtonus dicit eſſe quinque. Squammas nullas hic piſcis habet, ſed cutis illi eſt glabra, argentei coloris, & ſplendens. Cauda pro corporis magnitudine ſatis longa & bifurcata, nam piſcis ipſe quatuor aut quinque pollicibus non eſt major.

8. 'T ZEEKATJE. Exiguus eſt piſciculus ac ſatis notus, qua propter ulteriori ejus deſcriptione ſuperſedebo. Piſcis quadratus eſt ab utraque parte cornutus minor, ac quatuor aculeos habet, quorum duo è capite prominent, duo ſub ventre non procul à cauda enaſcuntur & caudam verſus reflexi ſunt. Diceres fere ex icone ſquammoſum eſſe hunc piſciculum, ſed non eſt; verum tota cutis dura eſt ac exiguis maculis diſtincta, non aliter ac videre eſt in aliis piſcibus Orientalibus.

9. DE NONNEVISCH, quem *Monialem* vocare licet. Ratio nominis non apparet. Nomen ipſum tamen ſatis notum. Capitur prope Hilam. Color eſt ei dilute cœruleus. A tergo ſummo uſque ad mandibulam inferiorem decurrit linea lata, ſive faſcia, quæ rubet. Venter varie maculoſus eſt. Ab utraque corporis parte pinnas habet non aculeatas. Eſui quidem non ineptus eſt, ſi prius aperiatur & ad ſolem ſiccetur, aut ſalitus in uſum conſervetur.

10. DE NONNEVISCH. Ut nomen, ita pleraque communia habet cum piſce præcedente; verum, qui iſti deſunt aculei, huic ſunt octo, ſex in dorſo, ac duo in ventre. Præterea color flavedinem aliquam præfert. Tres maculæ candentes ſunt in eo conſpicuæ, quibus totidem aliæ ab altera corporis parte reſpondent. Habet etiam pinnas ſub branchiis, quæ deſunt priori.

11. DE NONNEVISCH. Si conferas hujus piſcis iconem cum proxime præcedenti nullam differentiam reperies. In colore eſt tamen permagna. Ille enim flavus eſt, hic fuſcus, ſed neſcio quid cœruleum pellucet. Caput etiam quodammodo rubet, excepta linea, quæ per caput ducitur, & aliis atque aliis coloribus ornatur.

12. DE MUURVISCH, id eſt *Piſcis muralis*. In ventre aliquot maculæ apparent in acumen deſinentes alternis, alternis vero in ſuperiori parte rectæ, unde videtur aliquam ſpeciem pinnarum muralium præferre, ac inde illi nomen. Corpore eſt longo ſed compreſſo, non lato. In dorſo medio pinnas habent aliquamdiu continuatas, ſed tamen non ad caudam perductas. In imo ventre nullæ cernuntur pinnæ, præter eas quæ à branchis dependent.

13. DE DUBBELDE MUURVISCH, ſive *Muralis duplex*. Hic non tantum in ventre maculas ſuperiori ſimiles habet, verum etiam in dorſo ventralibus ad amuſſim reſpondentes. Nominis igitur ratio patet ex eo quod modo diximus. Reliqua omnia huic piſci ſunt communia cum præcedenti, excepto quod hic una pinna ditior ſit, in ventre ſcilicet.

14. DE CAFFERVISCH, tantundem eſt, puto, ac ſi diceres piſcem Africanum. Ore eſt incurvo nec lato, corpus ſatis latum eſt, verum non valde craſſum. Color dicitur fuſcus eſſe, aut in tergo etiam nigricans. Sub ventre duo exſtant pinnæ, una in tergo; verum neque in illis ulli notantur aculei. Maculæ non ſunt valde vividæ, quia non multum colore differunt à reliquo corporis colore.

15. DE CAFFERVISCH. Nil aliud differt à ſuperiore, quam quod is maculoſus ſit, hic vero omnino maculis careat; nempe in corpore, nam capiti ejus etiam ſuæ ſunt maculæ: præſertim latior linea, quæ per oculos caput ambit, & ita illud videri poſſit dividere in os & caput proprie dictum.

16. DE GESTREEPTE CAFFER. Cognomen, ut alii permulti, nactus eſt Afer hic à lineis, quæ corpus ejus ornant. Scilicet color corporis eſt quodammodo violaceus, verum quatuor aut quinque lineæ à capite ad caudam ductæ multo ſunt vividioris coloris, quod gratum præbet adſpectum. In dorſo ſex aculeos habet, in ventre nullos, at pinnæ tam dorſules quam ventrales accuratè inter ſe conveniunt. Ubi incipiunt ſunt longiores, ſed ſtatim poſt decreſcunt, ac tandem omnino deſinunt paulo ante caudam.

17. DE NYPTANGVISCH, ſive *Forcipinus*, à roſtro productiore, duro, & reflexo ita videtur dictus. Eſt enim oris extremitas prædura huic piſci, ac morſus vehemens, quaſi quem forcipe apprehendat. Piſciculus tamen non ubique reperitur, ſed tantum prope inſulam minorem, cui noſtrates à Leonibus nomen dedere, & quæ non procul diſtat ab Amboina. Caudam non habet è pinnis conſtantem ſed è carne, quod ſingulare ac dignum obſervatu.

18, & 19. Onbekende Vischen, id est *Pisces Anonymi*; verum licet quidam Anonymi etiam apud editos Ichtyographos occurant, nihil tamen iis est commune cum alterutro horum duorum piscium, quos exhibemus. Ceterum vel imperito oculo intuenti apparet istos pisces esse ejusdem generis ac prope ejusdem speciei. Prope, inquam, nam in maculis quædam est varietas, quæ possit videri sat magna esse ad constituendam aliam ejusdem generis speciem.

20. De onbekende Visch. Hic æque est Anonymus, neque licet mihi ob defectum descriptionis hoc loco illi dare nomen, quia facilis esset in conjiciendo lapsus. Verum forma hujus piscis ostendit utcunque illum esse ex non ignoto genere piscium, etiamsi pictor noster adseverabat se nomen hujus nescire, non aliam ob causam, quam quia piscis iste carebat revera nomine. In colore vix quidquam peregrinum, sed singula ubique obvia.

21. De onbekende Visch. Majori utique jure hunc piscem Anonymum dictum reor, & ipse autoptes confirmabat conjecturam meam, quum ille advehatur interdum ex ora Seramensi. Omnis illi ornatus in capite, quod supra lineis est variegatum, infra vero maculis quamplurimis minutis signatur Rarissime p ures istius speciei pisces unà reperies, nec si reperias capere velis, quoniam nulli rei sunt utiles, sed solum adservantur capitis caussa.

22. De onbekende Visch. Quidquid in hoc pisce est dignum observatu, id totum pertinet ad caput; namque ab oculo quaquaversum lineæ coloris subcœrulei ducuntur, quæ ab utraque parte in medio capitis conveniunt, atque ibi angulos varios constituunt. Præter aculeos ac pinnas dorsuales habet aculeum paulo post branchias supra pinnas branchiales.

23. De onbekende Visch. Rarus est admodum hic piscis, qui nusquam reperitur præterquam in ea Amboinæ parte, quæ *de Kaimans Hoek* vocatur. Caudam gestat latissimam, aculeos aliquot in corpore summo ostentat. Ipsum corpus tenue, caput magnum est. Lyræ videtur species.

TABULA DECIMA.

1. De Stompneus, quasi *Simum* dicas. Magno est corpore & lato. Dorsum aliquot aculeos præfert inter se junctos, sed circa caudam pinnis non adhærentes. Pinnæ ab utraque corporis parte sunt rotundæ in extremitate, atque iis quasi tenuiores adhuc pinnæ prætexuntur. Ad solem solent incolæ hujus piscis carnes exsiccare, ac deinde in usum adservare; nam recens captus hic piscis nihil valet.

2. De Stompneus. Satis convenit cum pisce proxime præcedente, sed multo minor est, quapropter Amboinenses eum aliquo tempore ad fumum exponunt, ac deinde assatum commedunt, quemadmodum nos haleces infumatas solemus. Ratio nominis satis patet intuenti iconem, quum rostro sit obstipo, quod nomine vernaculo significatur.

3. De Stompneus. Minutus est hic piscicULUS, cui capitis figura idem nomen imposuit cum superioribus. Caput subviolaceum est, corpus flavescit, verum isti flavedini admixtum est nescio quid venarum rubescentium, quæ quasi oberrant per totum corpusculum. Venter dilute cœruleus est.

4. De Stompkop. Caput huic pisci est prope rotundum & valde crassum, ore ad inferiorem partem recedente. In dorso, ut vides, eminet aculeus unicus, qualis, sed aliquanto minor, etiam sub ventre conspicitur. Color ei est viridis citrino mixtus, non certis maculis, verum confusis & inter sese confluentibus. Si forte sub summa aqua natantem conspicias hunc piscem, totus fere videtur obsitus laminis aureis & argenteis, unde jucundissimum spectaculum præbet. Idem apud alios observatur de Dorado.

5. De Stompkop. Eadem figura capitis eandem nominis rationem peperit, licet hic piscis reliquo corpore satis differat à priori. Longior enim huic est pinnarum series, aculeus aut exiguus aut nullus. Latus est maculosum variis lineis distinctum, verus corporis color est fuscus sive gilvus, qui circa ventrem ad albedinem vergit.

6. De Hertvisch. Si quis dicat hunc sibi piscem videri non recte delineatum, næ ille me sibi adsentientem habebit. Nihil certum igitur possum de eo affirmare. Si vera est icon in pinnis supra caudam reperies semper figuram cordis humani, à quo illi nomen inditum.

7. 't Zeebotje, & nomen & piscis figura convenit cum eo, quem nobis eodem nomine dedit Willoughbæus, quem vide. Natatu hic piscis est celerrimus, quod videtur adscribendum pinnis non solum longioribus sed etiam validioribus, quam vulgo solent in piscibus latis reperiri. Pinnæ duæ priores, quæ dependent à ventre, sunt adeo duræ, ut

rectè

rectè eas possis dicere osseas. His dexterrime utitur in natatu dirigendo, cursum sistendo, aut etiam nocendo aliis piscibus. Nam potest eas antrorsum, retrorsum, & ad latera, cum libet, flectere, & ita natatum suum dirigere aut sistere.

8.&9. De Hartevischen. Duo, qui hoc loco exhibentur pisces, nomen habent à cervis, quia, ut ajunt, eorum corpus est consperſum ramulis duris, qui cornua cervina æmulantur. Esui non sunt quidem inepti, verum pellis illis ante omnia est detrahenda, ac ossea ista durities, quæ in cute reperitur, rejicienda. Color utrique est gilvus, & quidem totius corporis. Aculeos uterque in dorso non habet, alter duos in ventre alter tres. Reliqua undiquaque conveniunt.

10. De Ternatensche Baars. Hic piscis & aliquot sequentes, licet percarum nomina gerant, non tamen satis plerique conveniunt cum genere percarum, quod apud nos est notum. Verum ita est statuendum: in aliis piscibus corporis similitudo occasionem dedit denominationi, in aliis saporis. Recte igitur hic piscis annumeratur percis, utpote cujus caro plane convenit cum aliis percis. Corpus in medio cingitur linea latiore sive fascia. In dorso sunt aliquot aculei, in ventre unicus. Ab utraque parte versus caudam pinnæ longiores eminent.

11. De grote rode Baars. Hoc illi nomen inhæsit à colore & magnitudine; nam quamvis diversæ magnitudinis soleant percæ cumprimis esse, hæc species tamen plerumque reperitur major, quam aliæ quæcunque. Corpus rubet, ac flavescentibus paululum lineis latioribus à tergo ad ventrem distinguitur. Pinnæ sunt flavæ, atque aculeis distinctæ. Plane similem in Museo meo habeo piscem, quem hic effingendum curavi, N°. 24. ut diligens rerum hujusmodi studiosus videat sibi à nostro pictore non imponi. Nomen autem isti meo pisci datum fuit *Ican Sofor*, quod quam bene conveniat cum aliis piscium nominibus Belgicis, fateor me nescire.

12. De rode Baars. A colore rubro nomen percæ rubræ huic pisci est inditum. Namque toto corpore rubet, præterquam capite, quod colore propius ad flavedinem accedit, ut & pinnæ. Ejusdem coloris est linea, quæ corpus in utroque latere dividit, & à branchiis procedit ad caudam usque. Capitur tantum prope Amboinam, & quidem circa castellum Nasselaviæ, quod in ora insulæ extima jacet. Talia castella XXI. reperiuntur in tota insula.

13. De Ambonesche Baars. Neque forma corporis, neque color multum abludunt à præcedentibus piscibus eodem nomine dictis. In ore tantum quædam conspicitur differentia, & in branchiis, quæ hic illic notantur lineis subcœruleis, qualis etiam conspicitur sub ventre. Linea, quæ in latere procedit à branchiis ad caudam albicat.

14. De Ambonesche Baars. Forma totius corporis in hoc pisce quidem satis respondet aliis cognominibus, sed colore & lineis lateralibus aliquantum differt. In dorso octo aculeos habet, uno ordine positos ac junctos membranula inter se, ac tandem cum pinnis. Sub ventre totidem præfert aculeos, quatuor versus caudam ac totidem in medio ventre, sed nullo ligamine junctos. Lineæ laterales sunt, dilutè cœruleæ, verum corpus flavescit.

15. De Ambonesche Blei. Trutta est Amboinensis, quæ in corpore aliquantum est cœrulea, at maculas habet subnigras. Pinnarum color est dilute violaceus, ut apud nos etiam in quibusdam piscibus videre est. In capite ab oculis versus mandibulam inferiorem linea ducitur, cui aculei aliquot exigui sunt impositi, quod videtur non indignum observatu.

16. De Zeebaarsch. Forma & color satis convenit cum piscibus aliis, qui idem nomen sunt nacti, sed in colore capitis quædam est differentia, quum passim caput sit distinctum maculis flavescentibus & lineis cœruleis. In dorso multis aculeis gaudet, in ventre unico circa anum. Maculæ nigricantes reperiuntur in pinnis.

17. De Rivier Baarsch. Ut superior species percæ denominatur à mari, in quo capitur, ita etiam hæc perca nomen est sortita à fluminibus, in quibus solet capi. Corpore est viridi, sed pinnis rubris. Caput quodammodo flavum est, verum non absque rubedine. Aculei in dorso primum inter se deinde cum pinnis junguntur.

18. De Klipbaars. Minutulus est hic piscis, & ex eorum genere, qui inter rupes & scopulos natantes inde sibi nomen peperere, ut jam supra vidimus. Corpus huic pisciculo est varie maculosum, neque semper eodem colore. Hic, quem exhibeo pisciculus, erat colore helvo, maculis fuscis, quod in aliis aliter sese habet. Sub ventre sex aculei prostant; sed dorsum iis quasi oppletum est à capite ad caudam.

19. De Stekelbaars. Aliquanto latiore est corpore, quam videmus aut in nostris percis aut in piscibus co-

gnominibus, qui in hac Tabula exhibentur. Verum, ut jam ſupra obſervavi, habuerunt forſan Amboinenſes alias rationes, quibus adducti ſunt, ad nomen iſtud huic piſciculo dandum. Ad quam rem aculei, tam è ventre quam tergo proſtantes, potuerunt dediſſe cauſam.

20, 21, 22, & 23. AMBONESCHE BLEIEN, id eſt *Alburni Amboinenſes*. Hos omnes junctim damus, quum iidem ſint piſces, & eorum omnis differentia verſetur in colore, ſtriis, maculis, aculeis, & pinnis. Primus enim eſt ruſſi coloris cum maculis argenteis, ſecundus cœrulei (obſcuri quidem in tergo, at lætioris in lateribus) tertius ejuſdem coloris, ſed interſtinctus eſt maculis colore flaveſcente conſpicuis, ultimus autem eſt plane violaceo colore, ſed argenteis maculis, ac præterea in capite præfert lineam latam & verſicolorem, quæ per oculos tranſit ac caput totum cingit.

24. Vide quæ notavi ad hujus Tab. N^um^. 11.

TABULA UNDECIMA.

1. DE SNIPVISCH. Si totum hujus piſcis corpus adſpicias, quod eximie eſt viride, diceres formam ejuſmodi eſſe, ut poſtularet etiam caput craſſum, & obtuſum; interim ex ipſa icone vides roſtrum ei eſſe prælongum, ac dentatum, ſed tamen non uſque ad finem, quà capiti jungitur, apertum, unde rictus non valde magnus eſſe poteſt. Sex aut ſeptem aculeos habet in dorſo, in ventre nullos. Pinnæ ſunt citrini coloris, ut & cauda, cui tamen adhuc limbus quaſi accedit alterius coloris, plerumque cœrulei.

2. DE SALMONETVISCH. In hoc piſce deſcribendo nulla prorſus eſt difficultas, quum ab aliis jam diu deſcriptus exſtet. Salmoneta Luſitanorum eſt, qui ab aliis confunditur cum Alpheſte & Cinædo. Color variat, ut Bellonius inquit, ſed tamen plerumque eſt rutuli, aut fulvi coloris, qualis etiam exhibetur in delineatione, è qua hæc icon eſt tranſſumpta. Vide Geſnerum in Corollario de Alpheſte, Rondel. Lib. VI. c. 4. & alios Ichtyographos paſſim.

3. DE SALMONETVISCH. Licet hic piſcis paulum differat forma à ſuperiore, ejuſdem tamen nominis eſt, & ſic ſatis convenit cum deſcriptione, quæ apud alios, ut modo dixi, reperitur. Dentes habet acutiſſimos, caninis ſimiles, ac os prælargum, ut fere majorum canum. Color eſt etiam rufus, ſed paulo intenſior, quam in præcedenti piſce. In lateribus notatur linea candida procedens à branchiis ad caudam uſque. In dorſo vides quinque aculeos membranula tenui inter ſe connexos, poſt quos ſequuntur pinnæ ad caudam uſque continuatæ, quibus aliæ in ima parte à cauda ad anum uſque reſpondent. Anterior corporis pars pinnis caret.

4. DE KONING VAN DE KABOSSEN, patrio Indorum ſermone dicitur *Kabos Lauwd*. Egregie variis coloribus notatus eſt, quum corpus ſit flavum, hinc inde maculis rubris à dorſo & ventre ad medum latus procedentibus, ſed tamen ſeſe non contingentibus in medio. Caput, quod ſatis craſſum eſt, armatum vides dentibus acutiſſimis. In eo præſertim regnat idem color, quem dixi eſſe macularum in corpore conſpicuarum, verum præterea dilite cœruleus color hic illic in capite conſpicitur. Reliqua, quæ huc pertinent, vide N^o^. ultimo hujus Tabulæ.

5. KABOS VISCH. Hic piſcis eodem gaudet nomine, ſed corporis color multum differt à præcedenti. Nam neque maculis eſt inſignis, neque flavus, ſed cœruleus, ac in tergo quodammodo nigricat. Referebat meus homo hujuſcemodi piſces frequentius capi, quam ſuperiores, verum non ſemper eſſe eodem colore. Hic, quem exhibeo, illud ſingulare habebat, quod caput paſſim eſſet notatum coloribus vividis, cœruleo, flavo, rubro, ac maculis candidis. Propterea dignus fuit viſus, qui delinearetur, quum illud raro in hac ſpecie ſoleat accidere.

6. DE RIVIER CABOS. Ejuſdem eſt & hic generis, niſi quod piſcis fluviatilis eſt, & non capitur, præterquam in aqua dulci, quum præcedentes fere in ſalſa reperiantur. Quatuor in dorſo habet aculeos inter ſe membranulà junctos; quibus ſuccedunt pinnæ ad caudam fere uſque. Pinnæ branchiales ſunt ſatis magnæ. In imo ventre infra branchias etiam pinnæ longæ conſpiciuntur, ac denique ab ano caudam verſus aliæ pinnæ decurrunt. Earum color eſt viridis, corporis cœruleus; verum linea, quæ latus percurrit, candentibus maculis eſt notata.

7. DE GELE KABOS. Dentes huic piſci ſunt tam acuti quam Luciorum, quibus obvia quæque facile frangunt ac lacerant. Intra oculos fere macula rubra reperitur. Reliquum caput helvi coloris, corpus ſubflavum eſt, unde etiam nomen iſti eſt inditum. Rarum eſt hoc piſcis genus, & magni propterea pretii. Nam à delicatioribus hominibus magno

ſtudio

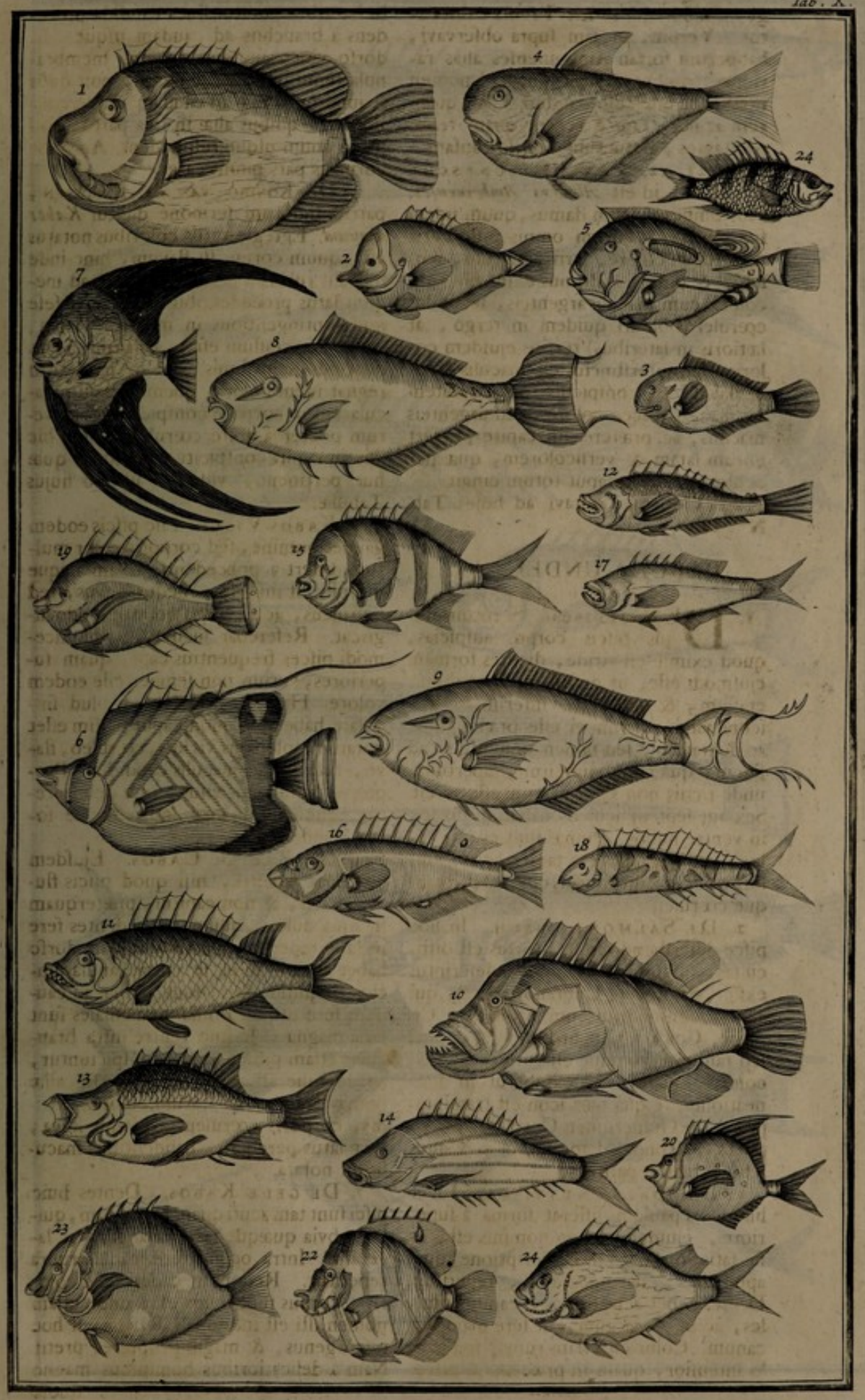
1
4
24
2
5
7
8
3
12
19
15
17
9
6
16
18
11
10
13
14
20
23
22
24

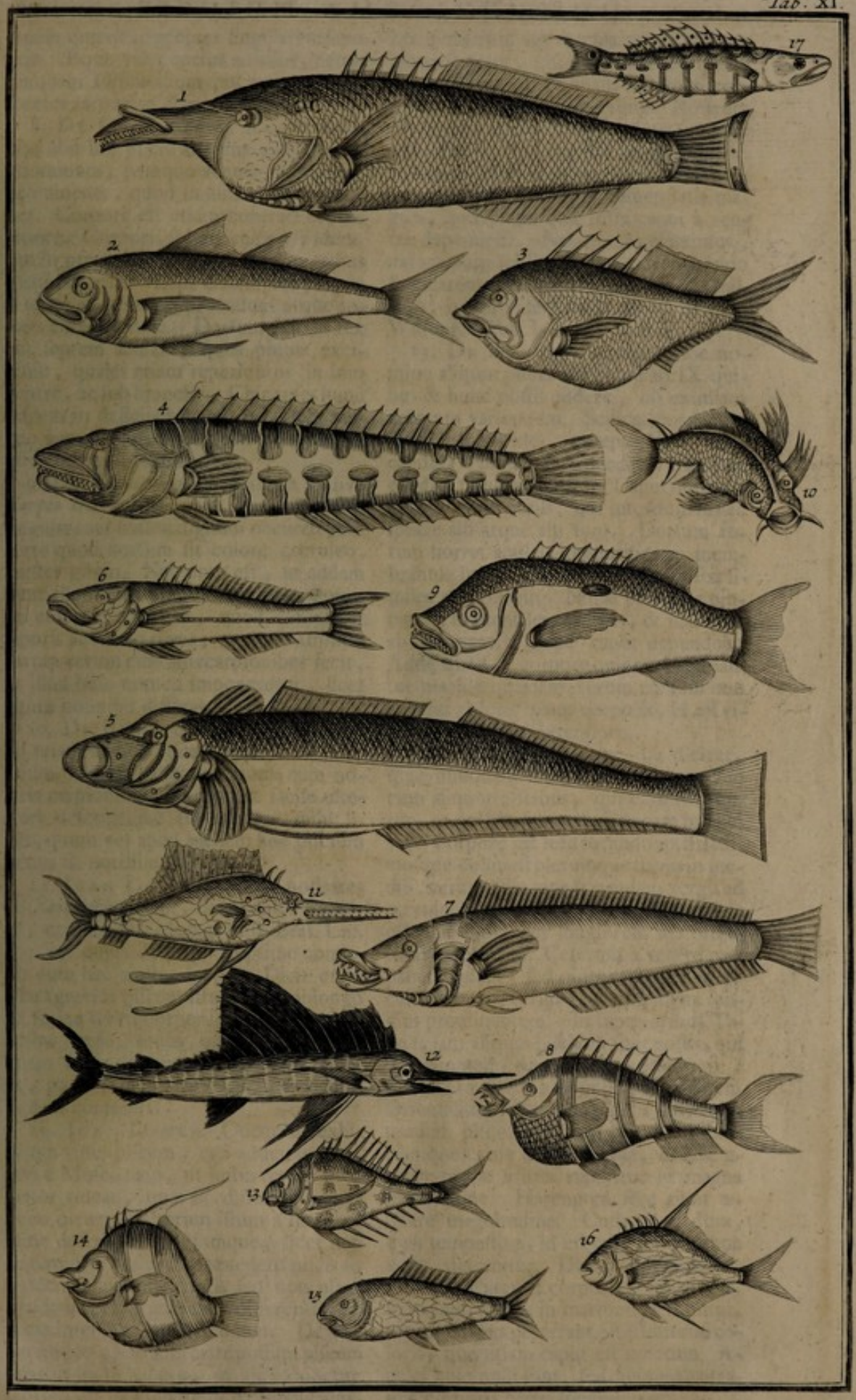
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17

ſtudio quæritur propter ſingularem ſaporem. Æque valet coctus ac aſſus, neque cuiquam Orientalium piſcium cedit, ſi ſpectes raritatem & præſtantiam.

8. De Chineesche Kabos. Longius abit hic piſcis à forma aliorum cognominum, namque ventre eſt largo ac prominente, quod in aliis non ita ſe habet. Corpore eſt etiam contractiore ac latiore. Corporis ſolum color eſt idem, qui in præcedente, ſed præterea tribus quaſi latioribus faſciis eſt vinctus, quæ à tergo ad ventrem procedunt atque coloris cœrulei ſunt. Dorſum horret ſex aut ſeptem aculeis, quos pinnæ excipiunt, quales etiam reperiuntur in imo ventre, ac ſub branchiis. Chinenſes hunc piſcem in deliciis habent, ac ſolent magno eos mercari, ſi quando in forum piſcatorium inferantur.

9. De Borrowesche Karper, ſive *Carpio Borrowenſis*, in quo nihil fere ſingulare aut notatu dignum occurrit, niſi forte quod dorſum ſit colore cœruleo, venter gilvus. Nec opus eſt, ut addam hunc illud cum piſcibus ejuſdem nominis commune habere, quod egregii ſit ſaporis ac carne firma, namque affinitas earum rerum cum aliis carpionibus fecit, ut illud huic nomen imponeretur, licet figura nonnihil differat.

10. De Rivier of Bergkarper. Nihil etiam in hoc piſce ſingulare aut eximium. Omnia habet communia cum noſtris carpionibus, ac proinde facile ulteriori deſcriptione ſuperſedere mihi licet, quum vel apud plebem hoc piſcium genus ſit notiſſimum.

11. Ican Layer, quem noſtrates de *Zeikviſch* vocant, Braſilienſes *Guebucu*, ut obſervat Markg. Hiſt. Braſ. Lib. I. c. 15. cujus deſcriptio optime convenit cum hac noſtra icone. Dicit enim Markgravius piſcem iſtum eſſe oblongo & ferme tereti corpore, capite porcino, roſtro longo, acuto, oſſeo, duro, quod quam bene conveniat cum noſtra icone, potes facile cernere, ſimulac oculos in eam conjeceris.

12. Ican Layer. Quem hîc exhibitum vides piſcem, ego addendum curavi è Muſeo meo, ut juſtus rerum æſtimator videat, quæ ſit differentia inter hunc meum & alterum iſtum à meo homine deſcriptum. Namque, licet non negem fieri poſſe, ut præcedens piſcis ſit quidem ejuſdem generis ſed non plane ejuſdem ſpeciei, notabilis differentia cernitur inter utramque iconem. De hac autem pro certo adfirmare poſſum piſcem prorſus ita ſe habere, ut hic exhibetur. Corpus eſt longiuſculum & ſubnigrum, nec pinnarum aut macularum lateralium alius eſt color, niſi quod maculæ ſint aliquanto nigriores, quam reliquum corpus, pinnæ autem nigerrimæ. Roſtrum eſt prædurum, acutum, ejuſque ſuperior pars dimidio longior eſt quam inferior. Pinnæ in dorſo ſunt maximæ, in ventre non quidem tantæ, ſed tamen ſatis magnæ, præſertim quæ infra caput à ventre dependent. Natatu eſt celerrimus, naturâ pugnaciſſimus. In eo deſcribendo ſingularem curam dicit ſe adhibuiſſe Guil. Piſo, quem vide Lib. III. p. 56. & adde Willougb. Tab. I. 27. & Apend. 5.

13. De Bonte Caffer. Hoc nomine aliquot piſces vidimus Tab. IX. quibus & hunc poſſis addere, ob eximiam colorum varietatem. Scilicet corpus ipſum eſt ſubviride, excepto quòd linea candida à branchiis procedat, atque ad caudam uſque procurrat. Caput notatum eſt coloribus variis, qui interdum in hac ſpecie alii atque alii ſunt. Dorſum totum horret aculeis longioribus ac membranula inter ſe junctis. In ventre ſex ſimiles reperiuntur. Nullæ præterea pinnæ, ſi branchiales excipias, & illas quæ ab imo ventre prope caput dependent. Adde quòd in corpore quidem reperiantur maculæ quædam, verum eæ ſunt non alterius coloris quam corporis, id eſt viridis, ſed paulo intenſioris.

14. 't Sergeantje. Ita dicitur, quia nunquam fere ſolus capitur, ſed cum aliquot piſcibus, qui eum ſequuntur, ac quibus ſeſe veluti ducem præbet viæ. Corpore eſt fere rotundo ac ſtriato, ejuſque color eſt plerumque flavus in medio, verum ad caput & caudam vergit ad cœruleum. In tergo, præter tres aculeos oſtentat cuſpidem longiorem ac projectam ad caudam. Ceterum à ventre non habet aculeos, ſed pinnas, quales etiam cernuntur in tergo poſt cuſpidem longius prominentem. In ſuperioribus Tabulis jam aliquot piſciculi ſunt poſiti, qui quodammodo cum hoc conveniunt.

15. De Gowelvisch. Singularem Orientalium inſularum incolis utilitatem præſtat piſciculus hic, quem exhibeo. Namque carne eſt ſatis bona, & fere ubique prope littora reperitur in magna multitudine. Harengum fere ajunt æquare magnitudine. Cutis ei eſt dura, quæ tempeſtive, id eſt cum piſcis adhuc vivit, detrahitur. Deinde in cibum adſumitur. Exterior corporis color flavet, ſed venæ, quales in marmore cernuntur, totum corpus pererrant. Eæ ſunt rufi coloris, quo etiam caput eſt notatum. Aculei huic nulli ſunt, ſed pinnæ ab utraque corporis parte longiuſculæ.

16. 't Vischje Pampus. Et hunc piſciculum magni faciunt Amboinenſes non ſolum, ſed fere omnes qui Orientalem Indiam habitant, ob ſingularem, quam præbet, uſum. Nempe facile ad ſolem expoſitus exſiccatur, ac tum diutiſſime incorruptus perdurare poteſt. Si uti eo velis aquâ tantum eſt macerandus, & tum ſatis bonus eſt. Eam ob cauſam naves, in longe diſſitas regiones abituræ etiam magnam multitudinem talium piſcium ſiccatorum ſecum avehunt, tanquam certiſſimum contra penuriam cibi remedium. Navales ſocii in jentaculo aut merenda plerunque eo utuntur crudo, quemadmodum alibi vulgus aliis piſcibus. Corpus huic piſciculo eſt latum ac ſubviride, ſed colore variegato, nec ſemper certo. In dorſo quinque aculei ad caput obverſi cernuntur, poſt quos vides cuſpidem unam longiorem, tam in ventre quam in tergo, quibus adhærent pinnæ, ad caudam uſque continuatæ ac uniformes.

17. Cabos Lauwd. Eximius hic piſcis, ad illuſtrationem piſcis ſuperius exhibiti, præter alios è Muſco meo huc acceſſit, & digniſſimus eſt, qui deſcribatur, tam ob præſtantes colores, qui paſſim in eo cernuntur, quam quod certus ſim delineatum eum eſſe accuratiſſime. A ſummo ore nigricat, ut & ſuperiori corporis parte; verum ſubinde dorſum eſt diſtinctum aut conſperſum maculis candidis, quas fere argenteas poſſis dicere. Ab imo ventre ad latus medium lineæ ducuntur latiores & fuſcæ, quæ in maculas rotundas deſinunt, nec tamen pertingunt ad ſuperiores ſive dorſuales maculas. Ambitus oculorum aliquantum rubet, licet reliquum caput aliquam viriditatis ſpeciem præbeat. Pinnæ branchiales gilvi ſunt coloris. Aculei, tam dorſuales quam ventrales, juncti ſunt tenui membranula candente, ac exiguis maculis nigris notata. Cauda tandem eſt etiam quodammodo nigricans, ſed in ſuperiori parte, quâ adhæret corpuſculo, eſt macula nigerima, in qua cernitur quaſi lunula candidiſſima. Quæ omnia ſane adſpectu ſunt jucundiſſima.

TABULA DUODECIMA.

1. De grote Byter. Jam Tab. V. ſimilem noſter exhibuerat piſcem & nomine & corpore, atque poterat hunc omiſiſſe, niſi illi dignus viſus fuiſſet, qui exhiberetur, quia hic nullis neque maculis neque lineis notatus eſt. Reliqua, quæ de eo dicendo erant, jam dixi Tabulâ indicata N°. 3. Addiderat & tertium, ſed ego tantum N°. 2. caput exhibendum curavi, propterea quod corpus omnino cum hoc conveniebat, atque ipſius capitis exigua quædam eſſet differentia.

3. De Byter. Dubium non eſt, quin & huic ſit illud nomen inditum à mordacitate. Ore eſt prælargo, ac dentibus magnis & acutiſſimis. Corpus nullis maculis neque lineis eſt variegatum, ſed uno eodemque colore, qui dilute cœruleus eſt, æquabiliter ubique inſignitum. In dorſo aliquot aculeos, ac poſtea pinnas habet, quibus in ventre ad anum uſque caret, verum ab ano uſque ad caudam pinnæ cernuntur. Haud difficile eſſet hunc piſcem revocare ad genus aliquod è piſcibus apud nos cognitis. Ab aſello molli non multum figurâ diſtat, quem etiam æquat magnitudine. Indi haud illibenter eo piſce veſcuntur, at noſtrates eum, ut viliorem, rejiciunt.

4. De Byter. Et in hoc piſce eadem eſt nominis ratio atque cauſa. Figurâ corporis non multum abit à piſcibus cognominibus, ſed longiſſime colore. Namque licet potior pars corporis ſit cœrulea, maculæ tamen rubentes & flaveſcentes, & quidem grandiuſculæ, in capite, lateribus & verſus caudam reperiuntur. Reperitur nuſquam frequentius, quam prope Amboinam, ubi incolæ iſto piſce non illibenter veſcuntur, præſertim cocto, & cum juſculo acetario appoſito.

5. De groene Beer. A voracitate, credo, ac rapacitate illud nomen huic piſci eſt repertum; qui ideo cognomine, *de Groene* vocatur, quia corpus quodammodo viride eſt. Capitis pars anterior rubet. Aculei in dorſo ſunt longiuſculi & ſatis magno numero. Nec quidquam præterea in iſto dignum eſt obſervatu.

6. De grote Beer. Quid cauſæ fuerit, quare hoc nomen huic piſci ſit impoſitum, ne conjectura quidem aſſequi poſſum. Illud ſcio, Guapervæ eſſe ſpeciem, quam maximam vocat Willougbæjus, atque exhibet Tab. I, 23. Vide etiam quæ dicat idem Auctor Lib. III. c. 3. ubi reperies quædam, ad colorem quod attinet, huc pertinentia, quum color in hoc piſce, quem exhibeo, ſit fuſcus & alicubi nigricans. Ceterum, in ipſo capite non tantum habet aculeum ſive cuſpidem longiorem & rigentem, ſed etiam plures iſtiusmodi intra oculos & ſuperiorem oris partem, ſed multo minores. A ventre quoque ſimilis aculeus, durus & oſſeus plane, propendet. Capitur circa inſulam Borneo. Cutis eſt prædura ac detra-

trahenda. Caro reperitur firma ac bona, sapore nonnihil ad carnem vitulinam accedente.

7. De Beerin. Nisi ratio autopten nostrum fugit, hic piscis est femella superioris. Ut dicam, quod res est, illud mihi non valde simile vero videtur. Nec tamen nunc libet diutius immorari in describendo pisce hoc ignoto, aut in inquirendo ad quod potissimum genus piscium sit referendus.

8. & 9. De Tygervischen. Horum piscium corpora lineis æqualibus à capite ad caudam procedentibus notata fecere, ut iis à Tigride nomen quæreretur. Nulla notabilis inter utrumque differentia est, nisi in colore & pinnis ventralibus. Prior est colore gilvo, lineis nigricantibus. Posterioris corpus subcœruleum est, verum lineæ itidem nigricant. Cauda utrique est viridis, qui color conspicitur etiam in pinnis. Verum tam cauda quam pinnæ sunt notatæ magna multitudine macularum fulvarum, quod certe jucundissimum est adspectu. Dicitur esse species aselli, quem quodammodo etiam sapore refert.

10. De Zuiger. Vides huic pisci esse os admodum exiguum, quale fere est iis, qui sugendo, unde nomen illis impositum, cibum quærunt. Color est fuscus aut subniger, nullis maculis interruptus, nisi quod prope caudam sit macula cœrulea. Ab utraque parte corporis reperiuntur pinnæ satis latæ ac densæ, quod etiam de cauda est observandum.

11. De Zuiger. Aliud plane pisciculi genus est quam præcedens, atque omnino ab illo diversus, licet in hoc quoque nominis ratio constet. Ore enim caret, sed pro eo habet proboscidem, qualem fere videmus esse muscis & aliis id genus insectis, quæ sugendo quærunt victum. Eà iste piscis quoque utitur simili modo. Adnatat obviis quibuscunque, atque è singulis attrahit, quod in iis est succi. Dum ita omnia scrutatur prope fundum natat, ut res ibi delitescentes facilius possit appetere. Nihil tamen attrahit, quod ei possit nocere, aut hominibus, qui eo solent vesci. Propterea in deliciis habetur, atque ab Amboinensibus magni fit.

12, & 13. De Zaalvischen, sive *Ephippiati*, ita dicti, quod eorum dorsum in ephippium adsurgat, veluti præbiturus commodum sessoribus locum. Rostrum habent Psittacinum. In istis porro illud admodum singulare est, quod sint cataphracti post anum atque corio durissimo armati. Id sub ventre desinit in tenuissima lamina, ac eis est pro aculeis & pinnis. Eà obvios pisces lacerant, quum non solum sit valde tenuis, sed etiam adeo dura ac acuta, ut aliorum piscium pellem possit facile discindere, veluti si cultri essent acutissimi. Porro figurà prorsus inter se similes, colore non item, in quo aliqua observatur differentia, etiamsi ea non sit magna.

14. De Hanglip. Inferior hujus piscis mandibula ita propendet, ut fere nullum usum præbeat illi, unde nomen est huic inditum. Corpus est coloris dilutè cœrulei, qui sub ventre albescit, verum infra caput ab inferiori mandibula usque ad pinnas ventrales est notatus macula rubicunda ac lata, qualis etiam cernitur in summo dorso. Ex eo ibidem prorumpunt quatuor aculei ad os reflexi, ac satis magni, sed nullo ligamine juncti. Capitur prope insulas in mari Orientali, cui nostrates Trium Fratrum nomen à similitudine imposuere.

15. De Knevelbaart. Bagræ hæc est species, atque à Belgis nomen accepit, quod veluti superioris barbæ partes ex utraque oris parte progrediantur. A mandibula inferiori dependent duo cirri satis longi, quod in hoc piscium genere fere solitum est. Colore est inter cœruleum & candidum, sed ubique conspersus rubris quasi venis, quales cernuntur in marmore versicolore. Cauda est bifurcata. Pinnæ duplices prostant in dorso, ac totidem in ventre, præter pinnas branchiales, quæ pro corporis modulo magnæ sunt. Id, quod ab autopte nostro vocatur *Knevels*, est osseum, durum ac nigricantis coloris. Alium hoc nomine piscem, sed diversum, exhibui Tab. VII. N°. 14.

16. 't Zee-zwaluwtje. Nihil hic pisciculus habet commune cum aliis, quibus ab auctoribus Ichtyographis idem nomen tribuitur. Piscis est exiguus atque saxatilis. Dubites merito rostrumne an cauda, an vero utrumque, illi meruerit hirundinis nomen, quum rostro sit acuto & cauda longa ac bifida, quod etiam observatur in avicula, quæ ei nominis causa fuit. Nihil præterea de hoc pro certo adfirmare possum, quum meus homo diceret hujus speciei singulos pisces fere semper à se invicem differe.

17. De Peervisch, sive *Piscis piriformis*. Ratio nominis ex ipsa icone satis superque elucet, quoniam pisciculus hic sit plane forma non tantum piri, sed etiam habeat quorundam pirorum colorem, nempe flavescentem. Per caput, ad imum ventrem usque, procurrit linea latior cœrulea. Nulla est differentia inter

pinnas dorſuales ac ventrales, quoniam utræque aculeum præfixum habent, atque ſint colore ruſſo, qui & caudæ eſt.

18. De Horenvisch. Nova eſt capriſci ſpecies, quæ duo cornua præfert, ac os habet porcinum. Singulare eſt, fateor, piſcem talem alibi reperiri, ſed tamen non ideo pro ficto habendus. Forſan erit tempus, quo rerum naturalium indagatoribus erit notiſſimus. Nunc autem, quantum ego ſcio, plane ignoratur, ac ideo fidei noſtri pictoris relinquendus.

19. Kapella Kitsjul, id eſt *Piſcis parvo capite*, ita dictus, quia caput exiguum eſt pro ratione corporis ſatis craſſi. Hujus etiam caput, ut paulo ante in piſce piriformi vidimus, linea ſeu faſcia cingitur, quæ etiam corporis partem non minimam complectitur. Eſui non ineptus eſt, ſed grati ſaporis, licet parvus ſit admodum, & à ſolis Mauris veſcendi cauſa capiatur.

20. 't Zee-kemphaantje. Etiam hic ſaxatilibus piſcibus adſcribendus eſt. Corpuſculum totum conſitum eſt in dorſo aculeis non inter ſe junctis, ſed tamen ſatis firmis, quales etiam aliquot in utroque latere cernuntur. Oris rictus eſt ſatis magnus, pinnæ branchiales longæ, ut etiam illæ, quæ ab imo ventre dependent. Earum color eſt helvus. In corpore non alius obtinet color quam dilute cœruleus, qui circa ventrem magis ac magis albeſcit.

21. De Zee-posch, ſive *Porculus marinus*, ſingularis eſt atque eximiæ raritatis piſciculus ob colores, qui in ejus corpore conſpiciuntur. Color eſt ſubviolaceus, verum à cauda uſque ad caput cernuntur lineæ candentes. In tergo habet aculeos aliquot, quorum numerus non ſemper eſt idem. Infra branchias duo dependent cirri, & præterea pinnæ, poſt quas ſequuntur aculei, ac dein iterum pinnæ ad caudam uſque.

22. De Wayervisch. Huic piſci natura tribuit pinnas in dorſo longiores, quæque ad caput vergunt, ac conſtituunt quodammodo flabelli figuram; inde illi nomen *de Wayerviſch* adhæſit, quoniam nos ita flabellum vocamus. Ceterum, duo cornicula ſupra caput eminent, ſed exigui in hoc piſce uſûs. In dorſo ac in ventre aculeos habet quamplurimos, inter ſe membranula junctos. Maculas quoque in dorſo tres habet quadratas ac rubicundas, quum reliquum corpus ſit coloris dilute cœrulei. Indi utuntur hoc piſce ad cibum, ſed infumato; nam alioqui minus valet.

23. Het Goutvischje, ſive *Piſcis auratus*, datur etiam piſcis argenteus iſtius magnitudinis ac formà non differens. Hoc illi nomen jure meritiſſimo eſt datum à colore, qui aurum æmulatur, tam colore quam fulgore. Parvulus eſt & nulli rei idoneus, quare non capitur à quoquam niſi ab amatoribus hujusmodi naturæ opum. Corpuſculum in dorſo eſt pinnis obſitum à capite ad caudam, in ventre, ab ano ad caudam etiam uſque, reperiuntur quoque pinnæ. Infra caput cirri dependent.

TABULA DECIMATERTIA.

1. De grote Eilander. In medio latere hujus piſcis magna cernitur macula flaveſcens, quæ interdum quidem variatur, ſed nunquam tamen deletur aut in plures dividitur. Iſta macula viſa fuit nonnihil eſſe ſimilis inſulæ alicui, atque ideo nomen ab inſulæ ſignificatione petitum huic piſci eſt impoſitum. Corpus quoque viride ac undulatum eſt, præterquam in ventre, ubi magis albeſcit. Aculeos cernes in hoc piſce nullos, ſed pinnas, quarum iſtæ, quæ adhærent branchiis, ſunt ſatis magnæ.

2. De Perroquitvisch. Cutis huic piſci eſt admodum dura, ſed non ingrata adſpectu, quum elegantiſſimis coloribus ſit variegata, plane ut pſittaci minores, quos Peroquettos vocant, ſolent. Inde nomen piſci inditum. Nulli non colores, qui oculos feriunt, in illo inveniuntur. Viridis, flavus, cœruleus, ac purpureus ſuas habent in illo vices, ſed non ſemper eodem loco reperiuntur.

3. De Perroquitvisch. Licet nomen in hoc piſce ſit idem, quod in ſuperiori, non eſt tamen eadem nominis ratio, verum magis nomen videtur impoſitum à roſtri forma, quæ quodammodo procurrit atque incurvatur, ut videre eſt in pſittacis. Nihil præterea in hoc ſingulare eſt aut notatu dignum. Nam quod parvulus eſt, & à ſolis Indis in cibum convertitur, id cum aliis quoque piſcibus illi eſt commune.

4, & 5. Dorado, quem etiam *Delphinem* vocant, eſt quorundam judicio utiliſſimus atque omnium optimus piſcis. Sive enim colorem reſpicias, ſive formam corporis, ſive ſaporem carnis, omnia ſunt ita conſtituta, ut nulli cedant alii piſci. Qui hic exhibentur ſunt plane ejuſdem ſpeciei, ſed non capti prope locum eundem; atque ita factum eſt, ut utriuſque icon apponeretur. Color in utroque eſt omnino idem, verum difficile

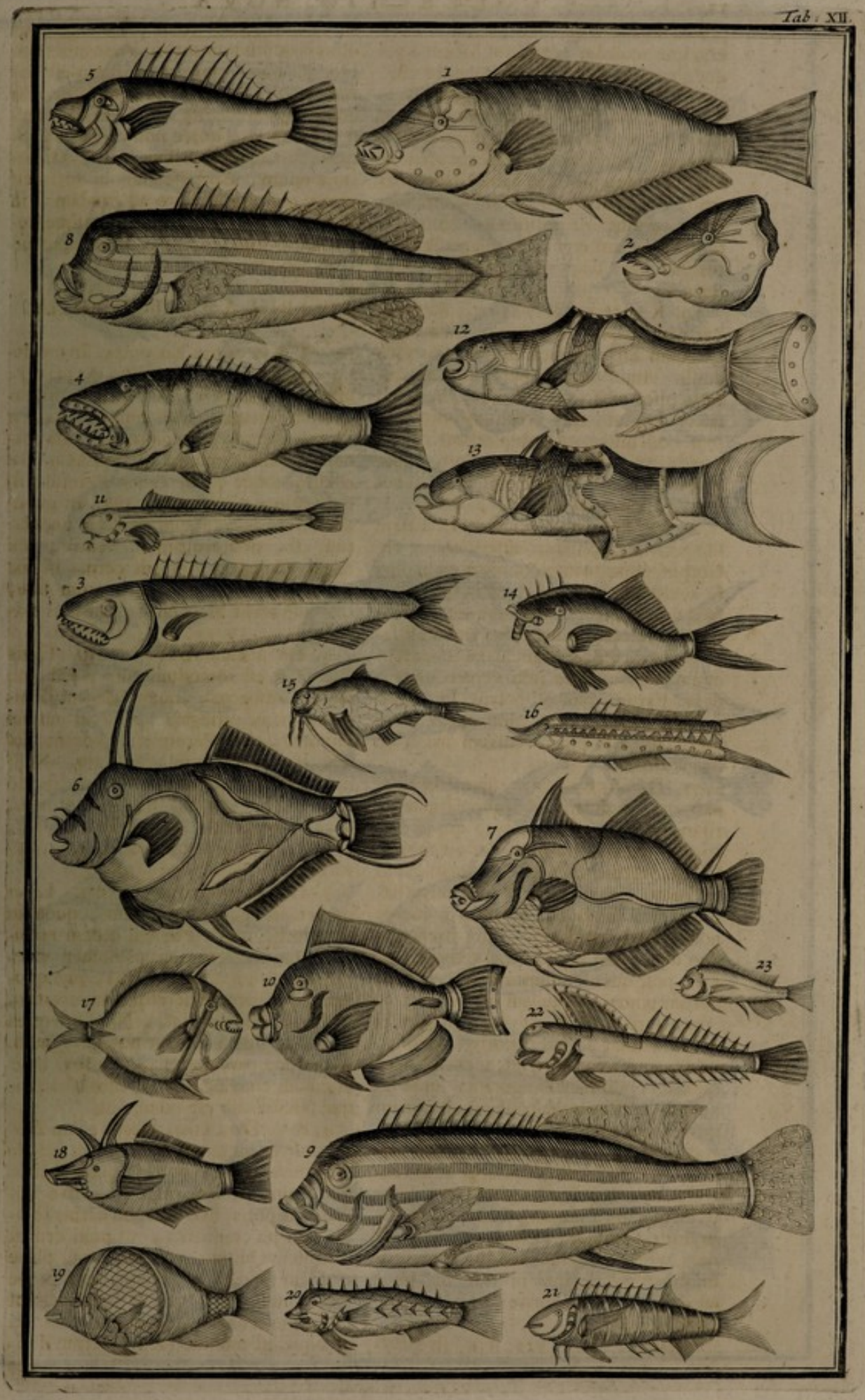
5
1
8
2
12
4
13
11
3
14
15
16
6
7
23
17
10
22
18
9
19
20
21

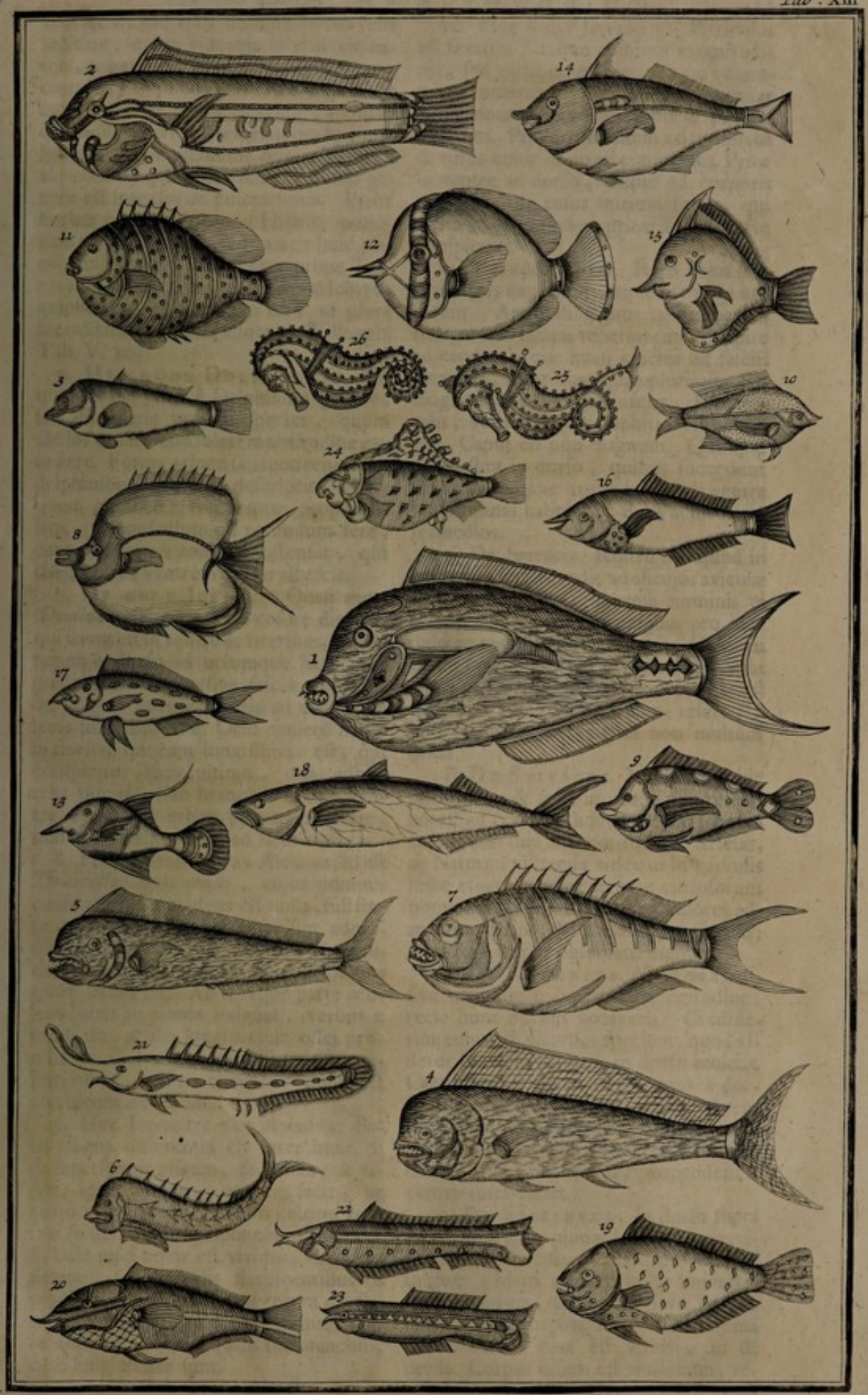
2
14
11
12
15
26
25
3
10
24
16
8
1
17
18
9
13
5
7
21
4
6
22
19
20
23

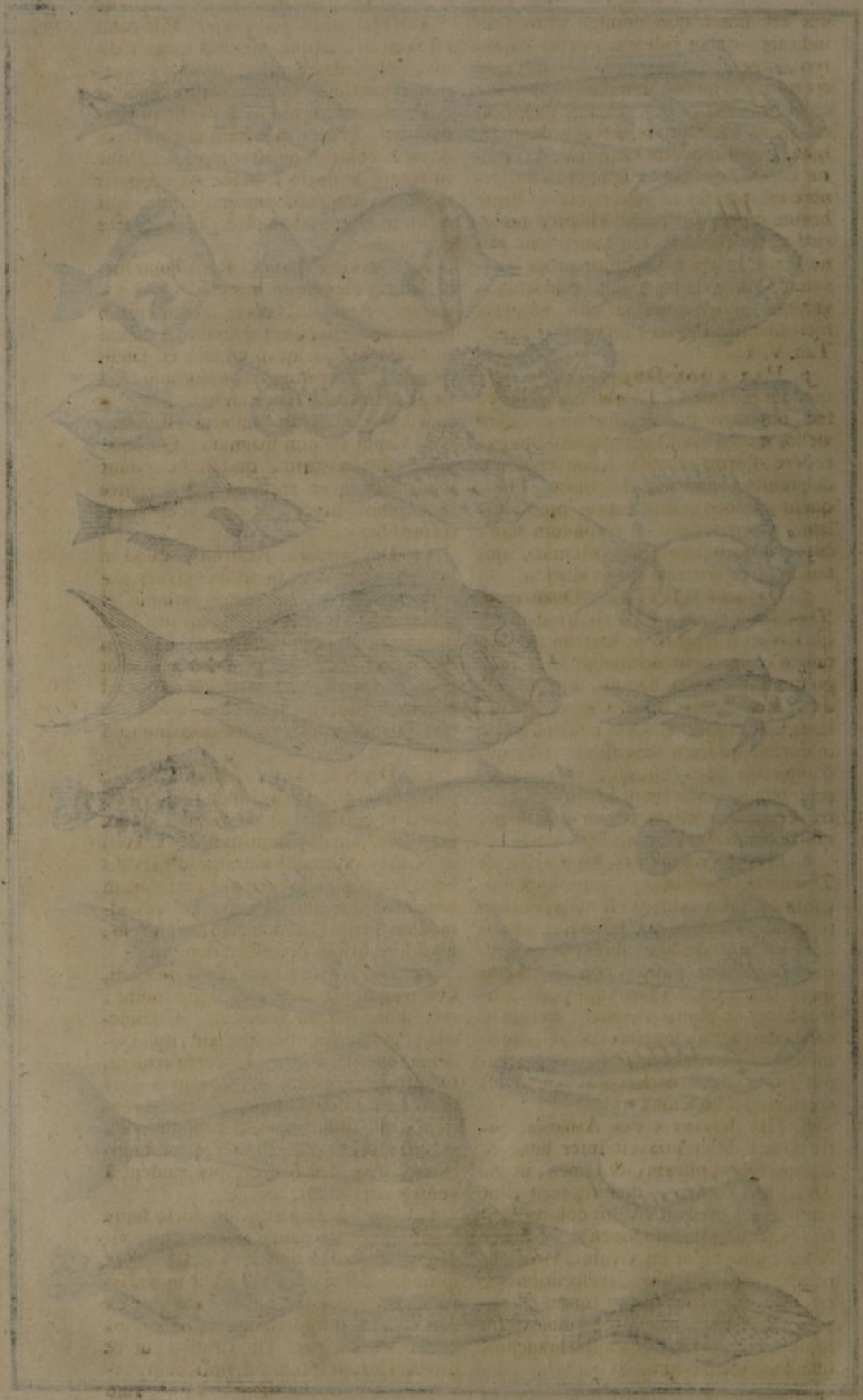

cile eſt dicere quo nomine iſtum velis indicare, quum videatur mixtus ex aureo, argenteo, purpureo, viridi, ac cœruleo, è quibus omnibus ſemper iſte color prævalet, qui maxime expoſitus eſt radiis ſolaribus reſpectu intuentium. Igitur prout movetur hic piſcis, ita variatur colore, qui tamen ſemper in ſuo genere eſt intenſus ac pulcerrimus. Prior horum captus fuit prope Hilam, poſterior prope Bandam, ſed tamen huic plane ſimiles etiam reperiuntur prope Ternaten. Multa de his paſſim apud Ichtyographos, quare non opus eſt, ut plura hic addantur. Præter alios vid. Willougb. Tab. V. 10.

6. Het rode Dolphyntje. Eſt quidem hic piſcis è Delphinum genere, ſed ſingularis prorſus ſpecies, quum aſellos molles non ſoleat magnitudine excedere. Forma tamen ſatis convenit cum delphinibus apud alios deſcriptis. Hic, quem exhibeo, fuit captus prope Hilam. Corpuſculum eſt rotundum fere, cutis violaceum colorem oſtentat, qui tamen circa ventrem magis albeſcit.

7. De gele Juffer. Quaſi dicas *Dominam flavam.* Ita à colore dicitur, qui flavus eſt in ventre ac lateribus, verum tamen è dorſo ad utrumque latus progrediuntur maculæ ſive faſciæ rubicundæ. quæ lineis cœruleis ad utrumque latus ſunt diſtinctæ. Octo oculeos habet in dorſo, quorum longiſſimus eſt, qui conſpicitur loco ultimo, qua adhærent pinnis. Sub branchiis in imo ventre cernuntur etiam pinnæ longiores, non dependentes, ſed ad latus reflexæ.

8. Het Juffertje van Ambona, id eſt *Domicella Amboinenſis*, cujus nominis cauſa aut ratio evidens eſt nulla, niſi forte quod colores in hoc piſce ſint admodum vividi, qualibus fere puellæ gaudent in veſtitu. Corpus non eſt longius quam latum eſt. Ab utraque parte aculeos habet ac pinnas exiguas, verum è cauda duo aculei longiores ac oſſei prominent. Color utcunque flavus eſt, caput rubet, roſtro excepto, quod eſt cœruleum ac oſſeum.

9. Het Juffertje van Ambona. Satis magna differentia eſt inter hunc & & ſuperiorem piſcem, & tamen, ut vides, idem nomen, quæ res facit, ut tanto magis credam vividos colores cauſam fuiſſe nominis imponendi. Scilicet & huic piſci color eſt vividus, violaceus nempe, ſed maculis flaveſcentibus & cœruleis diſtinctus. Caput totum eſt flavum. Nulli ſunt aculei, ſed pinnæ, tam in dorſo ac ventre, quam ſub branchiis, quæ longiuſculæ ſunt.

10. Het rode Juffertje. Piſciculus eſt ſaxatilis, atque minimæ magnitudinis, ſed variis coloribus, ut aliæ cognomines notatus. Quæ colorum varietas etiam notatur in pinnis è dorſo prominentibus. Præſertim autem etiam fulvus & rufus color in eo eſt conſpicuus. Prior in ventre ac dorſo, uſque ad corporis medium, ubi rufus initium ſumit, qui etiam in latere eſt ac priori ventris parte conſpicuus.

11. De rode Juffer. Raro hujus formæ piſces capiuntur, atque ideo vix noti ſunt. Apud diligentes talium rerum indagatores tamen reperiuntur. A capite ad caudam uſque quaſi cinctus eſt faſciis cœruleis, inter quas quamplurimæ, ſed exiguæ, maculæ reperiuntur. Eæ albicant, verum earum ambitus eſt ſubniger. Caput eſt non magnum. Quinque aculei ſunt in dorſo, quibus ſuccedunt pinnæ latiores ac rotundæ. Sub ventre binas pinnas habet, ac duos aculeos intermedios.

12. De Spitsbek. Roſtrum, quod in hoc piſce fere accedit ad alicujus aviculæ roſtrum acutum, fuit cauſa nominis ei reperiendi. Rictus eſt exiguus pro modulo ac magnitudine corporis. Color in eo eſt cœruleus, ſed per medium caput faſcia procurrit, quæ variis coloribus eſt inſignis. Sapore Alburnum refert, à quo etiam corporis figura non multum diſtat.

13. De Spitsbek. Minutus eſt hic piſciculus, & ſaxatilis. Ideo non referri poteſt ad certum aliquod genus, quum ſaxatilium tanta ſit multitudo ac varietas, ut Natura ludibunda videatur in parvulis hiſce etiam voluiſſe exercere curioſorum hominum ſtudium. Præter colores admodum varios, & aculeum longiorem, nihil fere in illo obſervatu dignum.

14. De Langneus. *Naſonem* à naſi, ſive mandibulæ ſuperioris longitudine, recte hunc piſcem vocaveris. Crediderim eum eſſe Capriſci ſpeciem, quod videtur indicare proſtans in dorſo aculeus. Caput ſubcœruleum eſt, corpus à dorſo ad latus fuſcum; atque à latere ad ventrem, qui quodammodo tumidus eſt, ac rotundus, flavum. Præter pinnas branchiales, duæ, ſed breves, propendent à ventre infra caput.

15. De Spitsneus. In dorſo ſupra caput adſurgunt pinnæ latiores, quæ videntur ab aculeo uno aut altero ſumere initium. Idem non eſt color univerſarum pinnarum, ſed quum flavæ ſint ea parte, quæ corpori adhæret, extrema tamen earum pars eſt viridis, ut & cauda. Corpus ipſum eſt violaceum, ve-

rum una aut altera macula subviridi distinctum.

16. De Spitsneus. Hujus piscis forma à superioribus plane est diversa, sed os quodammodo simile, atque ideo annumerandus piscibus, quibus acutum os nomen reperit. Corpus flavo colore est insigne, caput rubet. Sub ventre nonnihil cœruleum, sed albicans reperitur. Capitur præsertim circa insulam Hilam.

17. De Spitsneus. Hic magis formâ superiori similis est quam quisquam præcedentium & cognominum piscium. Rostro acuto est etiam præditus. Corpusculum dilute cœruleum est, ac maculis albicantibus notatum. Nil aliud observatu in illo dignum reperitur, neque enim ob corporis parvitatem in ullo fere numero habetur. Quatuor aut quinque pollices longitudine nunquam excedit. Nusquam capitur, nisi prope Laricam.

18. De Mareelpriem. Non dubito, quin hic piscis in plerisque conveniat cum Marena Schonfeldii, adeo singula in eo, ac pisce, quem sub Marenæ nomine ille describit, conveniunt. Harengo etiam non est dissimilis, tam quod ad formam corporis, quam quod ad argenteum circa ventrem colorem ac squammas facile deciduas attinet. Amboinenses frequenter eo utuntur in cibo, sed præsertim fumo indurato, alioqui enim saporis est minus grati.

19. Lingua. Corpore est lato & maculoso. Macularum color est fere albus, reliqui corporis flavus. A branchiis dependent pinnæ longiores. In ceteris, tam si saporem quam corporis formam spectes, convenit cum Buglosso.

20. Lingua. Etiam hic est species à priori nonnihil differens, præsertim in colore, qui in eo est cœruleus. Præterea per medium latus procurrit linea candida, quæ etiam per caudam mediam transit. Capitis etiam color nonnihil variat, ut & pinnarum, quæ à capite propendent.

21. De Paradysvisch. Mustelæ marinæ species videtur, sed non in omnibus conveniens cum reliquis hujus generis piscibus, qui hactenus descripti sunt apud Ichtyographos. E priori ac superiori capitis parte prominent duæ cuspides curvæ ac duræ. Aculeos aliquot habet in corpore summo, unde initium sumunt pinnæ, quæ per caudam ad medium ventrem usque continuantur. Nam caudam proprie non habet, sed ejus locum obtinent pinnæ, ut dixi, continuatæ, quæ illi pro cauda sunt.

22, & 23. Paradysvischjes. Fere conveniunt cum isto pisciculo, quem præcedenti Tabula N°. 16. sub nomine hirundinis marinæ exhibui. Quid causæ fuerit nunc eos exhibendi sub alio nomine, plane ignoro, nisi dicendum sit illos quoquo modo esse similes apodi Indicæ, quam nostrates avem Paradisicam solent nuncupare.

24. 't Bergvischje. Id nominis meruit hic pisciculus à dorso in altitudinem producto, sive gibboso. Describitur passim apud Auctores, quos vide. Præsertim Jonstonum Tab. XIII. & ejus descriptionem apud eund. p. 24. Illud in hoc nostro est singulare, quod ex ipso gibbo, quà incipit ad caudam descendere, aliquot promineant tuberculi, quales etiam in lateribus reperiuntur.

25, & 26. Zeepaardtjes, sive duo *Hippocampi*. Pisciculi sunt satis noti, & quorum effigies passim reperiuntur, non tantum apud Ichtyographos, sed etiam apud Itinerarios. In Italia satis frequens est, atque inde fit, ut exhibeatur in quibusdam Itinerariis Italicis, ut apud Missonum Tom. I. pag. 295. ubi dicit Italis hunc pisciculum venire nomine *Cavaletto*, eum esse crinitum, sed crines decidere, simulac cœperit siccari, ac singularia quædam alia de hoc pisciculo adfert, quæ non sunt indigna scitu. Crinitos exhibet etiam Willougb. Tab. I. 25. quem etiam operæ pretium est videre Lib. IV. c. 9. ut jam de aliis nihil dicam, apud quos depicti ac descripti exstant.

TABULA DECIMAQUARTA.

1. De Chineesche Bilang, quem non dubito vocare *Congrum Coronatum*. Habet enim in capite aliquot sive aculeos sive pinnulas prostantes, quibus adsimilatur corona. Dicitur hic piscis esse carne pingui, sed spinosa. Eam ob causam nostri homines raro isto vescuntur, idque tanto magis, quia Chinenses eum magno mercantur, si quando in foro reperiatur. Ex eo ferculum conficiunt, cum allio & *Capsico*, sive, ut nos vocamus, *Pipere Brasiliano*. Atque eo modo mensis illatum ajunt eum esse gratissimi saporis.

2. De Alphoresche Geep. Et hic piscis ex Acorum, (ita enim malo cum Martiale scribere quam cum aliis Acuum) genere est, & quidem maximus, ut eum videtur vocare Willougb. Tab. P. 8. Non habetur à ditioribus in magno honore, sed fere relinquitur militibus & aliis vilioris sortis hominibus, qui eum vili pretio mercantur. Mordax est admodum, atque ejus morsus est adeo venenatus,

natus, ut quidam ex eo ſint mortui. Corpus eſt ſquammoſum ac cœruleum. In dorſo bis adſurgunt pinnæ ac toties deficiunt. Primum circa medium corpus, ac deinde non procul à cauda. In ventre autem unica tantum pinnarum ſeries reperitur ab ano ad caudam.

3. De Alphoresche Geep. Idem eſt plane piſcis cum præcedenti, atque ideo ſingula, quæ de illo dixi, etiam de hoc ſunt dicenda. Pinnas in dorſo non habet, niſi circa caudam. In reliquis ſimilis eſt alteri iſti, excepto quod aliquanto minor ſit corpore.

4. De grote Halfbek. Vocatur acus Indica mandibula inferiore in ſpiculum producta à Willougb. & etiam icon habetur in Itinerario Nieuhoffii. Etiam hic acus eſt, ſed cujus mandibula inferior longiuſcule eſt producta, quales etiam apud alios ſcriptores reperiuntur. Capitur prope Ambonam. Color ſquammarum, quas habet denſiſſimas, eſt argenteus. Maculæ tamen in lateribus nigricant. Ajunt eum magnitudine non cedere Luciis mediocribus, neque etiam ſapore, unde fit, ut à quibuſdam habeatur in deliciis.

5. 't Halfbekje. Acus minor eſt, nec excedit magnitudine harengum vulgarem. Corpus eſt dilute cœruleum ac undulatum. Reliqua optime conveniunt cum iis, quæ apud Ichtyographos de hoc piſcium genere dicuntur. Minor ſpecies eſt præcedentis.

6. De Jager, quaſi *Venatorem* dicas. Piſcis eſt admodum rapax, ac natatu celerrimus. Inde fit, ut facile alios piſces conſequatur. Tota piſcis figura ſatis oſtendit eum valere natatu, ac rapacem eſſe. Os enim illi eſt prælargum; dentes canini atque acutiſſimi. Pinnæ priores, quæ in dorſo conſpiciuntur, ſunt longiſſimæ; aliæ breviores, quales etiam ventrales. Color corporis eſt argenteus, ſed maculæ quædam rubicundæ, nullo certo ordine, in eo conſpiciuntur. Eo ad cibum non utuntur Amboinenſes, niſi forte infumato.

7. De Jager. Forma ac nomen hujus piſcis ſunt eadem, quæ vidimus in ſuperiore. Neque ulla differentia eſt inter utrumque, quam quòd hic præter pinnas dorſuales nullas alias habeat. Nam quod in ore aperto nulli cernuntur dentes, id reor eſſe adſcribendum pictoris incuriæ.

8. De grote Jager. A corporis, præ ceteris hujus generis piſcibus, nomen *Magni Venatoris* meruit, qui hoc loco exhibetur piſcis. Forma corporis cum duobus præcedentibus undiquaque convenit, verum in pinnis quædam reperitur varietas. Namque præter tres in dorſo aculeos, qui aliis deſunt, pinnas habet non tantum longiores, ſed etiam maculoſas. Earum color eſt citrinus, verum maculæ partim rubent, partim albicant. Similes etiam obſervantur in pinnis branchialibus & cauda. Color piſci eſt quodammodo viridis, ſed undulatus, atque cum movetur, diceres totum eſſe argenteum. Per medium latus quoque candida, ſplendens, ſive argentea, linea tranſit, quæ ab ipſo capite uno tramite ad caudam uſque continuatur.

9. De Kikvorschvisch. Eundem locum cum ranis hic piſcis incolit, lacus nempe & paludes, ac ex earum captura ſibi victum quærit, unde illi nomen. Natatu ſatis celeri gaudet & dentibus acutiſſimis, quibus ranas & alia id genus aquatica ſolet appetere. In capite præfert aliquot aculeos ſive cuſpides, nullo ligamine junctas, quas aliæ ſequuntur longiores in dorſo ſed inter ſeſe cohærentes. Prope caudam pinnæ ſunt in utraque corporis parte. In colore nihil eſt dignum notatu; verum valde mirabile eſt, quod huic piſci producuntur branchiæ, non in pinnas ſed pedes, quibus, cum opus eſt, in aquis prope fundum utitur. Ceterum nihil minus quam ignotus eſt hic piſcis, quum proſtet apud Ichtyographos pleroſque, qui eum exhibent ſub nomine Guapervæ Braſilienſis, quo primum à Markgravio eſt dictus, ac deinde deſcriptus à Willougb. Lib. III. c. 3. ac jam ante à Jonſtono, quem vide ſis Tab. XXXVI. & alios, quos non exſcribo.

10. 't Zeevarkentje. Non eſt hic æque notus ac ſuperior, ſed tamen quum piſcis iſte habeat duos pedes, ac ſatis notus ſit, minus mirum videbitur, ſi quis fidem habeat auctori meo talem piſcem, quatuor pedibus, cum opus eſt, progredientem, prope Amboinam reperiri. Progreditur is aliquando in terram, & incedit ſatis celeriter, ſed gradu infirmo, & laſſus facile labitur. In aquis multo celerius progreditur in fundo, ſed raro, quum plerumque natet, & ex aliorum piſcium captura victum ſibi quærat. Totum dorſum ac caput ſunt cataphracta, ſive tecta pelle tam duro, ut vix poſſit perrumpi, plane teſtudinum more. Sub ventre eſt tamen cutis mollis atque ſubflava. Dorſum totum horret aculeis fortibus & acutiſſimis. Pinnæ dorſuales ab iis ad caudam vergunt, atque præterea ſub cauda reperiuntur pinnæ rotundæ. Ceteris pinnis caret.

11. De Varkensbek, cui roſtrum porcinum ſuum nomen peperit, eſt piſcis

ſcis latus, & ſquammoſus, in quo nihil ſingulare, aut notatu dignum, præter roſtrum reperies. Namque color eſt illi, qui fere eſt naturalis omnibus apud nos piſcibus, nempe dilute cœruleus. In aculeis aut pinnis etiam nihil eſt, quod abit à vulgatioribus piſcibus.

12. De Varkensbek. E figura utriuſque piſcis ſatis patet utrumque ejuſdem eſſe generis, ac ſpecie non multum inter ſe diverſos; verum hic poſterior dignus fuit viſus, qui adponeretur, quoniam colores in eo ſunt longe alii ac in præcedente, atque aculeos aliquot in ventre habeat, quibus alius iſte caret. Nempe dorſi color ac potior capitis pars nigreſcit, inferiore capitis parte rubeſcente. Quin etiam venter ipſe eſt ſubniger, ſed maculis candentibus diſtinctus. Lateris color fuſcus eſt, quem variant venæ rubeſcentes, quod non ingratum eſt adſpectu. Præterea linea candidiſſima, quæ argentum æmulatur, deducitur per medium corpus à capite ad caudam.

13. De Oostindischvaarder. Quum noſtri homines in Indiis viventes, immo etiam cum inde redeunt, præſertim gaudeant veſtibus verſicoloribus, non dubium, quin huic piſci inde ſit nomen impoſitum. Eſt enim ille coloribus tam variis in toto corpore ac lateribus notatus, ut nihil magis varium poſſis videre. Scilicet corpus eſt flavum, ſed ubique notatum lineis rutulis, cœruleis, aut candentibus. Amboinenſes frequenter illo utuntur in ferculis, verum pellis ei detrahitur, antequam apparetur, quum illa ſit duriſſima, ac nulli rei apta, è genere Capriſci verſicoloris ſtriati eſt.

14. De grote Oostindischvaarder. Magnum hunc vocant, quia aliquanto major eſt præcedente, ſed non poteſt magnus vocari ratione aliorum piſcium, quum revera magnus non ſit. Corpore eſt vario, verum maculoſo, non ſtriato, ut in ſuperiori dictum eſt. Os habet admodum parvum ac rotundum, etiam è genere Capriſcorum uti præcedens. Sugendo victum quærit, quod aliis quoque piſcibus peculiare eſſe ſupra vidimus.

15. De Gorravisch. Quæ ſit hujus nominis ratio ac cauſa fateor me juxta cum aliis ignorare, quod adeo mirum non eſt, cum nomen ſit plane Indicum, nec meus homo ipſe ejus ſignificationem ſciret. Digniſſimus eſt tamen piſcis, qui hic etiam locum inveniat. Scilicet, ſecus ac in aliis hactenus deſcriptis vidimus, dorſum majoribus aculeis vacat, pro quibus ab inferiori mandibula, quæ major eſt ſuperiori, longiſſimus atque plane oſſeus aculeus dependet, non ſine parvis eminentiis, quemadmodum videre eſt in quibuſdam ex genere cetaceo. Ceterum color eſt, ut in proxime antecedentibus, admodum variis. Quippe totius corporis color eſt flavus cum maculis albeſcentibus, & ſuis vicibus ſuccedunt lineæ ſive faſciæ rubeſcentes, quibus etiam in medio non deſunt minores lineæ, ſed cœruleæ. Circa oculos etiam in capite rubeſcente ducuntur lineæ quodammodo cœruleæ, quæ ſingula jucundiſſimum ſpectaculum intuentibus præbent.

16. Het Princesje. Jam ſupra, Tab. IV. non unum piſcem hoc nomine poſitum poſſis invenire, verum inter illos & hunc atque ſequentem non exigua differentia reperitur. Caput eſt huic magnum, & rubicundum, excepto quod circa oculos oſtendat aliquot lineas varii coloris, quæ non ſemper in hac ſpecie eædem ſunt, nec numero nec colore. Idem eſt ventris color, qui capitis, niſi quod venter ſit maculoſus. Reliquum corpus eſt cœruleum, utrimque aculeis armatum, atque pinnis ad natandi uſum inſtructum. Non alio loco capitur quam prope Hilam, inſulam non procul ab Amboina diſtantem.

17. Het Princesje. Cognominem hunc piſcem ſuperiori vides, à quo & forma corporis non longe abit, longius capitis, & color. Quippe caput eſt parvum, ſed acuto roſtro, quaſi aviculæ, præditum. Corpus eſt violacei coloris, vergentis tamen potiſſimum ad cœruleum, inque eo apparent lineæ ejuſdem, ſed paulo intenſioris coloris. Quin etiam in cauda, quod ſingulare eſt, maculam habet flavam, qui eſt quoque ventris color. Medium caput dividitur quaſi faſcià verſicolore ac lata. Adde, quod piſcis hic & ſuperior ſint ſaxatiles.

TABULA DECIMAQUINTA.

1. De Zeepaling. Eſt Conger marinus ſatis magno corpore & colorum varietate conſpicuus. Caput partim eſt viride, partim rubrum, duobus cirris cœruleis dependentibus. Color corporis eſt fuſcus, linea, quæ per medium latus decurrit, eſt cœrulea, quo colore & maculæ ſunt ſpectabiles, & extremum illud, quod caudæ loco eſt. Sub ventre fuſcus tergi color in flavedinem abit.

2. De getekende Kabelaaw. Proxime hujus piſcis figura accedit ad aſellum majorem, cujus etiam nomen habet, licet aliqua differentia notetur inter hunc piſcem, & aſellum noſtrum, quod attinet ad formam, de qua ut ſingula

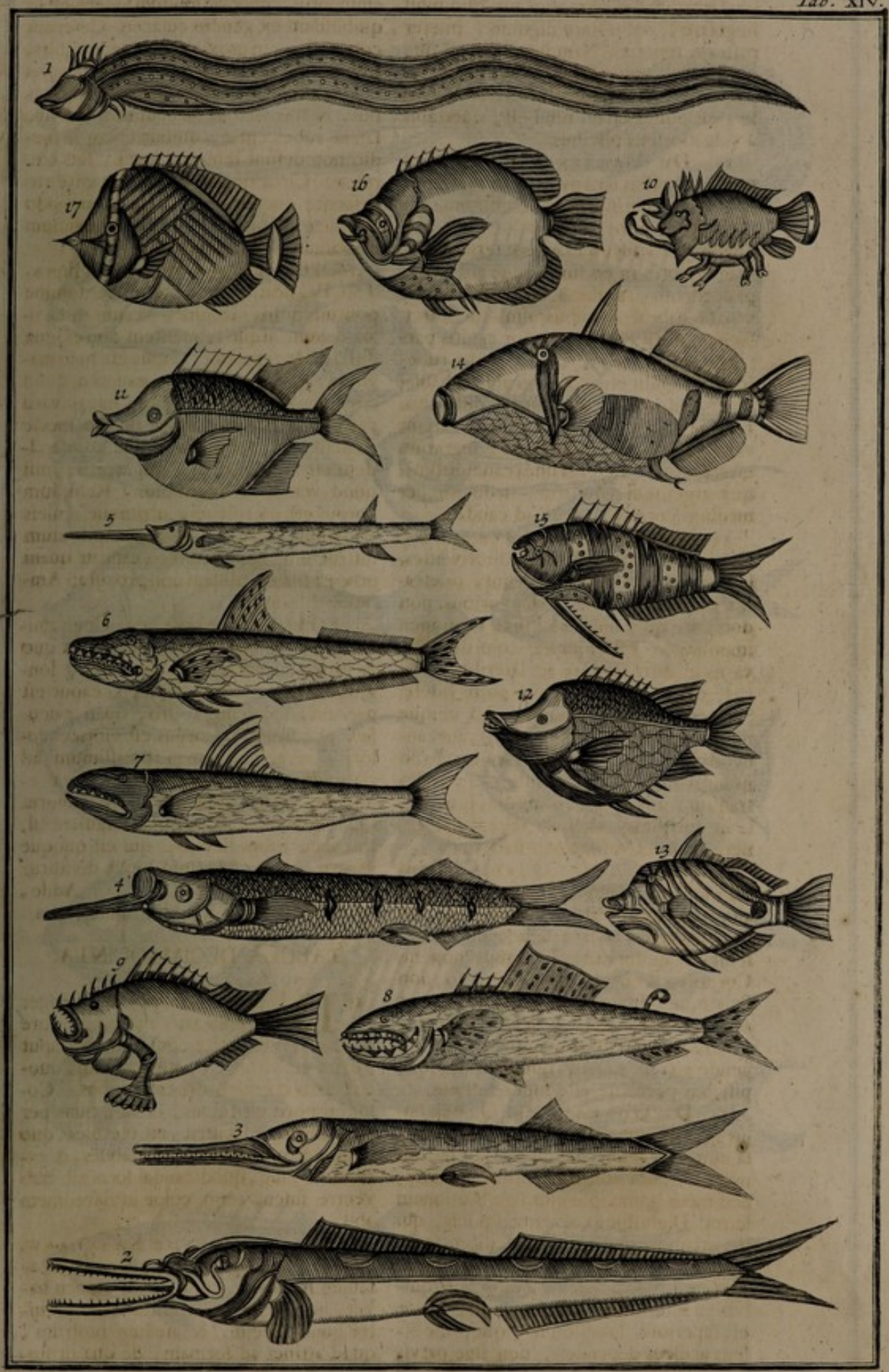
1
17
16
10
11
14
5
15
6
12
7
13
4
9
8
3
2

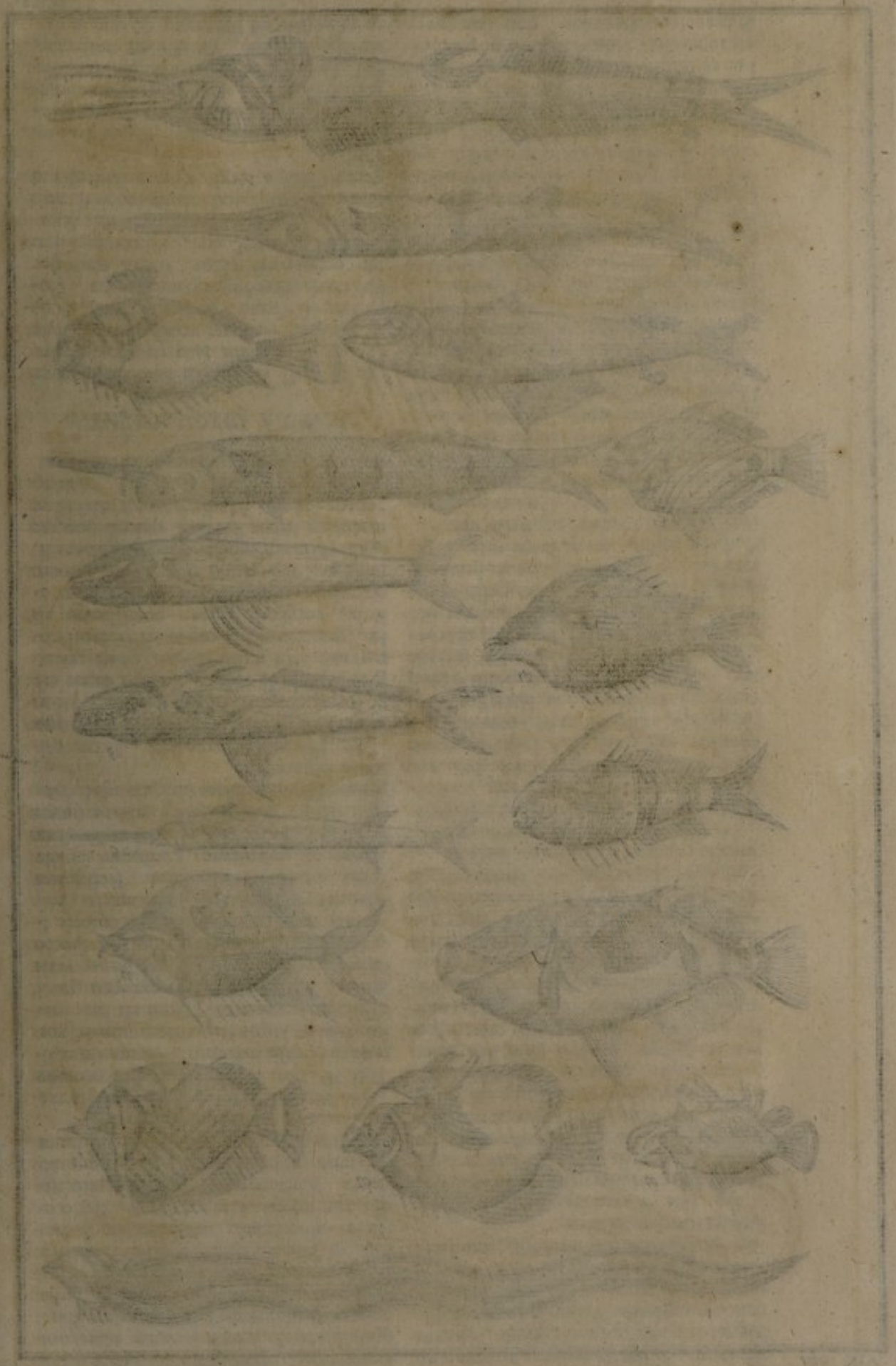

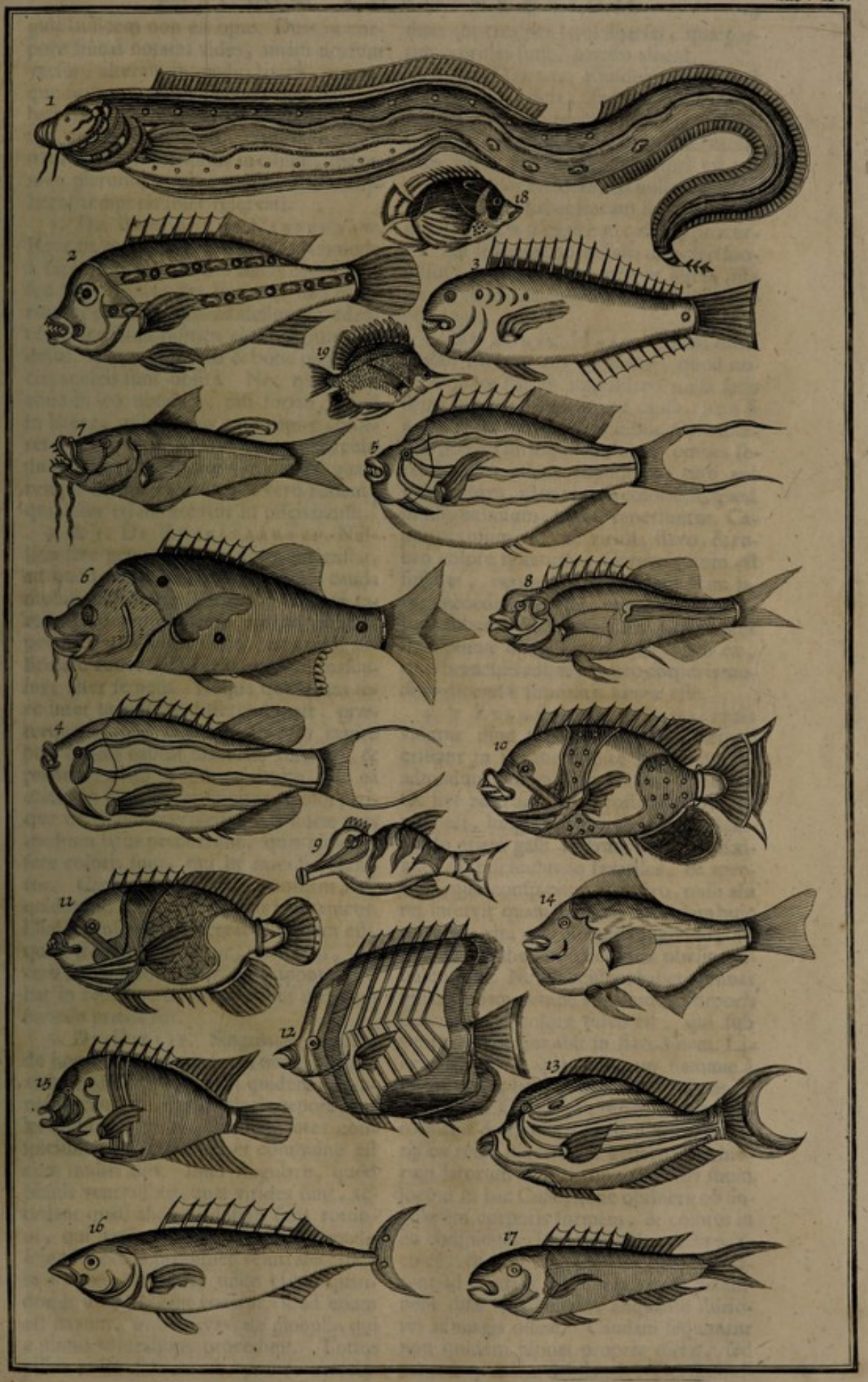
1
18
2
3
19
7
5
6
8
4
10
9
11
14
12
13
15
16
17

gula tantum non est opus. Duas in corpore lineas notatas video, unam dorsum versus, alteram in medio [illegible], utramque notatam colore fusco [illegible] maculis interruptas. Atque inde signum fuit vocis, qui me exhibuerunt. Adhibetur quidem ab Amboinensibus [illegible] cibum, licuit mihi piscemque tale consultis in usum [illegible] berni tempore solet reservari.

3. De Inkasseh Hanaraan.

Recedit quidem hic piscis [illegible] modo à superiore [illegible] notis [illegible] matoribus, sed tamen quia circa Banda non reperiuntur pisces propius ad illum accedentes, idcò illud nomen ei imponendum [illegible] detur. Totum dorsum ob bona parte varis aculeis tum obtuta. Nec quidquam aliud in eo notabile, nisi [illegible] quod in latere, qua corpus ejus parte contorquet, reperiantur tres [illegible] maculæ duæ. Luminum color [illegible] est quam reliqui corporis [illegible] vero rubeus, qui color [illegible] oculis.

4. De [illegible] Ikan. Nullum fere [illegible] dorsum exstat, ad quod [illegible] qui à cauda [illegible] modo [illegible] Porro [illegible] mem [illegible] indicare ea ad Brunæ pertinere [illegible] in re [illegible] pilis firmat [illegible] Alterum est in [illegible] lus, alter femella. Neque [illegible] quidquam interuptum [illegible] terquam quod maculæ [illegible] poli octilio habent [illegible] in lumine [illegible] etiam in femella conspicuum. Color [illegible] que est [illegible] medium inter pectoralis [illegible] fere coloris [illegible] qui in maculis [illegible] tur. Cæterum proprio Amboinam [illegible] quidem [illegible] qui vocem [illegible] illud insuetum ac observatu dignum [illegible] quod è femella capiatur [illegible] eam tempore [illegible] lat in rete [illegible] piscem [illegible] femella prædabitur.

6. De Dyeyer. Singularis quidem de hoc pisce [illegible] nostrum [illegible] ad corpus [illegible] quadrangulares [illegible] in [illegible] corpore [illegible] let aliquot [illegible] pinnæ illæ [illegible] conspicuæ [illegible] non et communis est cum multis [illegible] illud singulare, quod pinnis ventralibus, quæ virides sunt, accedat quasi aliquot [illegible] tres rotundi, quibus [illegible] à media cauda prominet velut [illegible] in acumen definens, unde etiam quidam [illegible] vocant. Illud etiam est novum, ut observa [illegible] globulis, qui è pinnis ventralibus procedunt. Totus piscis color rutilus est, præter maculas duas aut tres per latus sparsas, quæ purum aureum lunt, parum albent.

7. De Hiaraa. Singularis quoque est [illegible] piscis, [illegible] pisces [illegible] [illegible] [illegible]

gula indicem non eſt opus. Duas in corpore lineas notatas vides, unam dorſum verſus, alteram in medio latere, utramque notatam colore fulvo, maculis rubeſcentibus. Atque inde dignus fuit viſus, qui hic exhiberetur. Adhibetur quidem ab Amboinenſibus in cibum, ſed tamen plerumque ſale conditus in uſum hyberni temporis ſolet reſervari.

3. De Bandasche Kabbelaaw. Recedit quidem hic piſcis quodammodo à ſuperiore & à noſtris aſellis majoribus, ſed tamen quia circa Bandam non reperiuntur piſces propius ad aſellum accedentes, ideo illud nomen ei impoſitum videtur. Totum dorſum & bona pars ventris aculeis ſunt obſita. Nec quidquam aliud in eo notabile, niſi forſan, quod in latere, quà corpus cum capite cohæret, reperiantur tres lunulæ, ac maculæ duæ. Lunularum color non alius eſt quam reliqui corporis, maculæ vero rubent, qui color etiam notatur in piſcis oculis.

4. & 5. De Kwikstaarten. Nullum fere genus piſcium notorum exſtat, ad quod poſſis hos referre, qui a cauda mobili dicti ſunt *Motacillæ*. Forte tamen tuto poſſis dicere eos ad Bramas pertinere, ſed in re non certa nihil adfirmare audeo. Alter eorum eſt maſculus, alter femella. Neque quidquam fere inter utrumque differentiæ eſt, præterquam quod maſculus in ipſo capite poſt oculos habeat maculam fuſcam, & præterea aliam in ſummo capite, ſed ea etiam in femella conſpicitur. Color utrique eſt dilute cœruleus, ſed lineæ tres medium latus percurrunt, quæ ejuſdem fere coloris ſunt, qui in maculis cernitur. Capiuntur prope Amboinam, & quidem in ſinu, qui vocatur Luſitanicus. Illud ſingulare ac obſervatu dignum eſt, quod ſi femella capiatur, maſculus, qui eam ſemper comitatur, ſua ſponte inſiliat in rete, ac ita piſcatoribus una cum femella præda fiat.

6. De Diklip. Singularia quædam de hoc piſce notanda ſunt, non tam quod attinet ad corpus, quam quidem ad pinnas & caudam. In ſuperiori corpore aculei aliquot & pinnæ illos ſequentes conſpiciuntur; verum hoc ei commune eſt cum multis aliis. Illud ſingulare, quod pinnis ventralibus, quæ virides ſunt, accedant quaſi aliquot globuli ſatis rotundi, qui flavi coloris ſunt. Eodem modo è media cauda prominet veluti alia cauda in acumen deſinens, unde etiam quandoque de *Pylſtaart* vocatur. Illud etiam eſt flavum, ut obſervavi de globulis, qui è pinnis ventralibus procedunt. Totius piſcis color fuſcus eſt, præter maculas duas aut tres per latus ſparſas, quæ partim cœrulei ſunt, partim albent.

7. De Diklip. Ejuſdem generis eſt ſequens hic piſcis, ſed alterius ſpeciei. Nam hic eſt illo multo brevior, neque ea varietas in pinnis & cauda obſervatur, quæ forſan ſoli ſpeciei ſuperiori eſt peculiaris. Color eſt idem, ſed nullæ maculæ, quarum loco habet lineam in latere candentem, quæ à capite ad caudam procurrit. Ab inferiori mandibula duo cirri longiſſimi propendent, qui in altera iſta ſpecie etiam quidem adſunt, ſed multo breviores.

8. De bonte Haan, quaſi dicas *Gallus varius*, aut *verſicolor*, quod nomen quare ille ſit impoſitum nulla ſatis firma videtur ratio atque cauſa, nam ſi à colorum varietate piſcibus Orientalibus nomen ſit imponendum, omnes fere dicendi eſſent cognomine varii aut verſicolores, adeo vividis coloribus, quod in illis eximium, notati reperiuntur. Caput obtuſum eſt, ac viridi, flavo, & rubro colore notatum. Corpus totum eſt fuſcum, verum à cauda ad medium latus procedit linea lata, ſive faſcia aliquantum rubens. Sub branchuis propendent duæ pinnæ longiuſculæ, ut etiam eæ, quæ branchiis adhærent, pro corporis modulo dicendæ ſunt ſatis longæ eſſe.

9. 't Zeehaantje. A forma capitis videtur illud nomen adeptus. Nempe criſtam in ſummo capite gerit, quemadmodum videmus in Gallis gallinaceis. Os ſive roſtrum, nam roſtro porcino ſimile eſt, longius procurrit, & quodammodo etiam galli roſtrum refert. Exiguus eſt piſciculus ac ſaxatilus, & apertura, quæ conſpicitur in roſtro, nulli alii rei inſervit quam fugendo, quoniam huic piſciculo vita eſt toleranda fugendo, atque ita attrahendo ſuccum ex obviis quibuſcunque. Nullos aculeos habet, pinnas binas, unam nempe ab utraque corporis parte, quod colore fulvo eſt, qui ſub vente diluitur, ac abit in flavedinem. Lineæ latiores, quæ tanquam flammæ à tergo verſus latus procedunt, rubent.

10. De Gravin, quam nomine apto magis & appoſito quam Latino *Comitiſſam* recte dixeris, è genere Cyprinorum latorum eſt, atque meretur ſuum locum in hac Collectione obtinere ob ſingularem corporis formam, & colores in eo conſpicuos. In dorſo vides crebros aculeos, & poſt illos pinnas, quæ decurrunt ad caudam. Ex ipſa cauda prominent duæ extremitates aliquanto duriores ac magis oſſeæ. Caudam ſequuntur non quidem pinnæ proprie dictæ, ſed carnoſa quædam ſubſtantia, quæ quibuſ-

dam piſcibus, Orientalibus præſertim, pro pinnis eſt. Ea eſt rotunda & ſubnigra, verum illi accedunt aliæ pinnæ minutæ. Deinde ſequuntur tres aculei nullo ligamine inter ſe cohærentes, ac tandem pinnæ, quæ ſub branchiis propendent. Totum corpus quodammodo violaceum eſt, ſed maculis diſtinctum, niſi quod è medio ac ſummo corpore procedat macula flava ac magna, quæ fere medium corpus occupat.

11. De Gravin. Idem eſt genus huic piſci, quod ſuperiori, eadem fere ſpecies, excepto colore, qui variatur. Quippe corpus eſt flavum & macula, quæ à dorſo procedit, variis, nec certis coloribus eſt notata. In inferiori capitis parte cernitur etiam quædam differentia, quum in hoc piſce ibi ductæ ſint aliquot lineæ; partim flavæ partim rubentes, quod paulo aliter ſeſe habebat in ſuperiore; verum quod faſciâ quaſi colligatur caput, id utrique eſt commune.

12. De Gravin. Superiores duos dixi è genere Cyprinorum eſſe, quod de hoc piſce adfirmare non auſim, ut qui videtur pertinere ad aliud plane genus, planorum ſcilicet piſcium. Corpus mire varium eſt, de quo vix quidquam pro certo adfirmare licet. Quidquid ſit, illud certum eſt, hunc piſcem in cibum adhiberi, ſed cute prius detracta. Nec tamen valet aſſus aut coctus, ſed elixus.

13. Ican Boulang. Inermis eſt piſcis, neque habet, quo ſe tueatur contra aliorum inſultus, ſi forte excipias cutem duriſſimam, quam alii piſces non facile dentibus perrumpere poſſunt. Lineis mirum in modum toto corpore quaſi conſperſus eſt. Corpus eſt quodammodo flavum, lineæ cœruleæ, ſed non valde. Sub ventre color eſt fuſcus, quod rarum, quoniam plerumque color ventris ſoleat aliquanto magis in albedinem vergere, quam corporis. Hic autem, è contrario, magis intenditur. Cauda lunæ creſcentis in modum cavata eſt, & quà definit aliquantum rubet.

14. De Kropvisch. Singulare atque notandum eſt in hoc piſce, quod quaſi duplicem habeat ventrem, in quorum priorem primum cibum ingerit, quem deinde in poſteriori concoquit, ut ita dicam. Ore eſt ſatis magno, quod amplus ſatis venter ſtatim ſequitur, aptus continendis piſciculis minutis, quos inter natandum devorare, ſeu potius deglutire, ſolet. Præter iſtam ſingularem corporis formam nihil in eo dignum obſervatu.

15. De Moddervisch. Quod illi nomen datum eſt à conſuetudine. Quippe non ſolum verſatur in limoſis ac paluſtribus aquis, ſed, ut parvus eſt corpore, ſolet, ſeſe totum abdere in cœno, ubi illud reperire poteſt. Ceterum minutus eſt, atque ablegatur à potentiorum menſis ad popellum, qui tales piſces vili pretio mercatur, atque adhibet in cibum.

16. Limoenvisch. Harengo in multis eſt ſimilis, ſed aliquanto minor. In corpore nihil eſt ſingulare, quod à noſtris piſcibus diſcedit. Color enim dilute cœruleus eſt, qualis fere etiam aliorum piſcium eſſe ſolet apud nos. Illud tamen ſilentio non eſt prætereundum, quòd aculei dorſuales inter ſe ſint ligati membranula rubente in imo, qua corpori adhæret, ſed in ſuperiori parte flaveſcente, & quod cauda latiſſime, pro talium piſcium naturâ, expanditur.

17. De Volger, quaſi dicas *Secutor*, non valde diſcedit à ſuperiore, excepto capite, quod paulo eſt obtuſius, ac præterea flavet. Nomen autem Secutoris inde eſt illi inditum, quia ſolet in mari ſequi ac comitari naves, unde haud difficulter & abſque magno labore capitur. Vix tamen captu dignus eſt, quoniam carne eſt flacceſcente & macrâ, ita ut nec meſonautæ iis velint uti, niſi cum penuria ciborum eos incipit urgere.

18. Douwing Zhaar. Hunc & ſequentem piſcem adjeci è Muſeo meo, atque propterea certo certius adſeverare audeo eos ita vivos reperiri, quemadmodum hic reperiuntur. Caput huic eſt acutum ac in priori parte candens, verum circa oculos macula nigra oritur, quam deinde interrumpit alia macula cœrulea, ſed inde nigredo iſta continuatur per dorſum ac medium latus, ad caudam uſque, ita tamen ut paſſim notetur lineis rubentibus. Venter eſt candidus, niſi quod lineæ latiores per eam deducantur ad caudam. In dorſo aliquot aculeos vides, ad caudam reflexos, quos pinnæ excipiunt, quæ partim candidæ, partim rubræ ſunt. Sub ventre quoque duos aculeos habet, unum ſub ipſis branchiis, & unum ſtatim poſt anum.

19. Douwing Songo. Figuram corporis ſi reſpicias, pene eſt eadem, ſed roſtrum & colores corporis variant. Roſtrum eſt longiſſimum, ſed non valde fiſſum, ita ut piſcis non poſſit os latius aperire. In ipſo capite ſupra oculos omnia ſunt nigra in hoc piſce. Corpus ipſum eſt candidum, præterquam quod ſquammæ rubeant ſed non totæ. Venter albicat. In dorſo ac ventre pinnæ reperiuntur rufi ac ſubviridis coloris. Reliqua ſatis ex ipſa figura cognoſcentur.

TA-

TABULA DECIMASEXTA.

1. DE GROTE BLAZER aut HANGBUIK. Oportet quem esse valde imperitum in distinguendis piscium generibus, qui non videt hunc esse orbem. Nomen quoque illud satis indicat. Vide quæ ad Tab. VIII. N°. 8. dixi. Hic est longe omnium maximus in eo genere. Dentes habet plane caninos, & oris rictu satis magno aliis piscibus minatur. Cauda est tricuspis, ante quam ex utraque corporis parte, ubi incipit gracilescere, pinnæ longiores prostant. Corporis color est flavus, macularum, quæ in latere conspiciuntur, niger, verum eæ sunt passim punctulis candentibus distinctæ. Non multum hic differt ab orbe Lagocephalo, quem exhibet Willougb. Tab. I. 2.

2, & 3. ICAN DOURION. Vocantur illi ita à fructu Indico aspero, Durione dicto, nomine, quod possis histricem interpretari. Illis non dissimiles pisces apud alios prostant, sub nomine orbium muricatorum, apud alios autem sub nomine histricum. Toti horrent pinnis sive cuspidibus acutissimis & durissimis. Immo ipsorum pellis adeo dura est, ut nullus ensis eam possit perrumpere, cum siccata est. Ideo Amboinenses ex istis pellibus, cum ituri sunt in pugnam, pileos faciunt, quibus tuto licet eis caput confidere, quoniam non tantum tunc non cedunt gladiis, sed ne minoribus sclopetis quidem. Ad icones quod attinet, nullum verbum addo, quoniam pisces ipsi satis sunt noti, ac apud alios descripti exstant.

4. DE AMBONSCHE ZEELT. E nomine satis constat de genere piscis, qui Luciscus possit dici. Colore est fusco ad nigrum vergente, excepto quod circa branchias, qua caput à reliquo corpore dividitur, grandis macula flava sit. Oris rictus est permagnus, in quo sese ostentant acutissimi dentes. Nihil aliud in eo notatu dignum occurrit.

5. DE GEELVISCH. A superiore non multum differt, si corporis colorem respicias, qui est etiam fuscus ad nigredinem vergens, verum caput omnino flavum est, ac inde nomen pisci est repertum. Venter est cœruleus, & quidem intense, quod observatu non indignum mihi videtur, quum, ut jam plus semel dixi, fere soleat color sub ventre minui.

6. POELA. Egregia carne hic piscis commendabilis est, atque ideo magni fit, non solum apud Laricenses, apud quos capitur, sed etiam apud vicinos insulares. Ex eorum piscium genere est, qui è raptu vivunt, quales apud nos Lucii, quos hic sapore etiam refert. Caput est rufum. Corpus à branchiis ad medium usque, caudam versus, est flavum ac quasi reticulatum. Quod restat dilute cœruleum est. In dorso nullos aculeos habet, neque etiam in ventre, sed in pinnis illud videtur tamen singulare, quod sint rubræ prope corpus, ac dein subviridis.

7. DE FESTONVISCH. Supra Tab. X. N°. 8. & 9. exhibui duos pisces, quorum in superiori cute hærent quasi cervina cornua; hic autem, quem hoc loco exhibeo, similiter ornatus cernitur quasi florum corollis sive sertis, quæ adeo dura sunt, tanquam ex durissimo ebore essent confecta. Ergo si quis hoc pisce velit vesci, quod frequenter accidit, quum caro ejus sit bona, ac in nulla re cedat vitulinæ, prius istæ corollæ, sive osseæ sive eburneæ, sunt detrahendæ una cum cute, quæ etiam valde est dura. Ceterum, corporis color est flavus, corollarum sive sertorum floralium est rufus flavo mixtus, quod non ingratum est adspectu. Caput perquam maculosum est, verumtamen vix aliis coloribus quam flavo & rubente est insignitum. Sub branchiis duæ pinnæ dependent. In dorso unica serie continuantur, usque caudam fere, absque ullis aculeis.

9. KAIO, qui frequenter siccatus ad solem adservatur ad usus domesticos, atque ideo nomen asselli arefacti, sive *Stokvisch* apud nostrates, meruit, pedes tres longitudine excedit, formâ non valde dissimilis asello nostro majori. Colores in eo varii sunt, sed præsertim flavus, qui universi corporis color est. Reliqui colores constituunt maculas, quæ potissimum cœrulei sunt, si excipias lineam, quæ à cauda procedit, ac pertingit ad medium usque latus ea enim, præter cœruleum colorem, etiam præfert rufum.

10. DE RODE ZILVERVISCH. Hoc illi nomen est inditum partim à colore rubicundo, partim à maculis argenteis, quæ in latere, flammularum instar, cernuntur. Illud mirum non est; simulac enim maculæ piscium splendide candentes sunt, statim argenteæ videntur. Nihil præterea in illo dignum est observatu, quoniam forma corporis nihil singulare præfert, nisi forte quod oculos habeat magnos nigricantes, quorum ambitus notatus est circulo flavo.

11. DE SALMONETVISCH. Jam in superioribus hic piscis descriptus, & alioqui satis notus est. Adeo ut opus non

ſit hic pluribus immorari ejus deſcriptioni. In colore tamen ſunt quædam, quæ forſan videbuntur aliis aliquam attentionem mereri. Subnigri coloris eſt totum corpus. Verum in illo cernuntur, caudam verſus, lineæ aliquot cœruleæ à dorſo aut à ventre procedentes, quæ etiam quaſi clavis ſunt notatæ concoloribus. Reliqua nihil ſingulare præferunt.

12, & 13. Ican Lema. Ejuſdem generis, ac penè ſpeciei, ſunt duo iſti piſces, quos exhibui duobus hiſce locis. Ne color quidem variat, & omnis in eo eſt differentia, quod alter habeat pinnas ab aculeis in tergo continuatas, alius iis careat; alter tres in ventre habeat aculeos, alius tantum duos. Prioris oculi ſunt virides & quodammodo in medio albeſcentes, poſterioris flavent. Adde quod prior ſit notatus macula fuſca, ſive linea ſub branchiis producta, quæ in alio nuſquam notatur.

14. De bonte Springer. Huic piſci ſua conſuetudo dedit nomen. Nempe, quod etiam videmus in quibuſdam noſtrorum piſcium, inter natandum ex aqua proſilit, veluti ludibundus atque laſciviens. Illo temporis momento, cum ſupra aquas eſt, ſi eum intuearis, admirationem, tibi pariet ob ſingularem colorum varietatem, quæ gratiſſima eſt intuentibus. Scilicet corpus illi eſt fuſcum ac fere nigrum, ſed lineæ bicolores illud paſſim dividunt. Qua ad caput obverſæ ſunt, flaveſcunt, verum ea pars, quæ ad caudam ſpectat cœrulea eſt. In capitis maculis, quæ multæ ſunt, omnes iſti colores, qui in toto corpore conſpicui ſunt, reperiuntur.

15. De Persiaansche Visch, id eſt *Piſcis Perſicus*, quod nomen quare illi inhæſerit pro certo adfirmare non audeo. Caput illi eſt breve & obſtipum, corpus à capite valde craſſum, quod deinde ad caudam decurrens multo fit tenuius. Unicum omnino aculeum habet, in dorſo nempe præfixum pinnis grandiuſculis, quæ dorſum medium occupant. Ceterum colores corporis ſunt varii, nec certi in omnibus hujuſmodi piſcibus; quare non opus eſt eos hic indicare.

TABULA DECIMASEPTIMA.

1. De Seramsche Rog, ſive *Raia Seramenſis*, in deliciis habetur apud Amboinenſes, & dicitur etiam noſtris rajis ſapore carnis multum præſtare. Oſſa cartilaginea, quæ in eo reperiuntur, ſunt multo molliora, quam quæ in noſtris rajis ſunt, quo fit ut facile hanc raiam poſſis totam comedere. Forma, ut vides, aliquantum diſtat à noſtris rajis, immo caput, cauda, & alia prorſus recedunt à noſtrarum raiarum figura. Adfirmabat autoptes meus pelles hujus raiæ in magno apud Amboinenſes haberi pretio. Quippe colores in iis ſunt varii, & pellis per ſe eſt dura. Ea res fecit, ut mulieres nuptæ pudenda ſua talibus ſoleant tegere, ad quam rem tanto major ab iis ſumptus in pelles impenditur, quanto vividioribus coloribus eæ poſſunt reperiri. Ad virgines quod attinet, eæ incedunt omnino nudæ, adeo ut talis raiæ pellis in muliere Amboinenſi ſit ſignum eam maritum habere. Porro colores in ea, quam exhibeo primo loco, raia ſunt notatu digni. In medio quaſi inſula quædam cernitur flava, quam ambit rubeſcens circulus, qui denuo eſt incluſus limbo cœruleo. Inde procedit color fuſcus (qui in nigredinem tendit, ac venis ſubcœruleis percurritur) ad latera, verum antequam eo perveniat, interrumpitur ſemicirculo flaveſcente, inter quem & extrema latera viſuntur maculæ aliquot cœruleæ atque rotundæ. Quæ omnia ſingularem adſpectum præbent. De capite, cauda, & aculeis, præſtat tacere, quam incerta quædam prodere.

2. Ican Paring, qui eſt ſpecies *Lyræ cornutæ*, ab auctore meo erat delineatus; iſque addebat tales reperiri diverſæ omnino magnitudinis, verum à nemine adhiberi in cibo niſi à Mauris. Ego autem, quum ipſe talem piſcem habeam in liquore, diligenter eum contuli cum hoc meo, atque curavi hanc iconem effingi ad piſcem iſtum, quem vitro incluſum ſervo. Eſt ergo piſcis longus quidem, ſed tamen octangularis & cataphractus à capite ad caudam uſque, non ſquammis ſed durioribus ac oſſeis plane ac cuti firmiter adhærentibus quaſi clypeolis. Color eſt, ſaltem in liquore, gilvus, & quidem in toto corpore, præterquam oculorum, qui plane ſunt purpurei etiam in hoc meo piſce. In ſuperiori mandibula cornua duo recta & oſſea, ſed plana, proſtant, quod ſingulare eſt, ut & illud, quod piſcis cataphractus pinnas habeat & aculeos, quales tamen in hoc piſce notatos vides. Dixi Mauros ſolos eo veſci, quod non capiendum eſt, niſi de recentibus, nam ſaliti etiam à Chriſtianis adhibentur ac menſis inferuntur, præſertim quodam anni tempore, quo pinguiores ſolito reperiuntur.

3. Ican Satan, id eſt *Diabolus marinus*, maximus eſt piſcis è rajarum genere, pinnis latioribus ac cauda longiſ-

ſima.

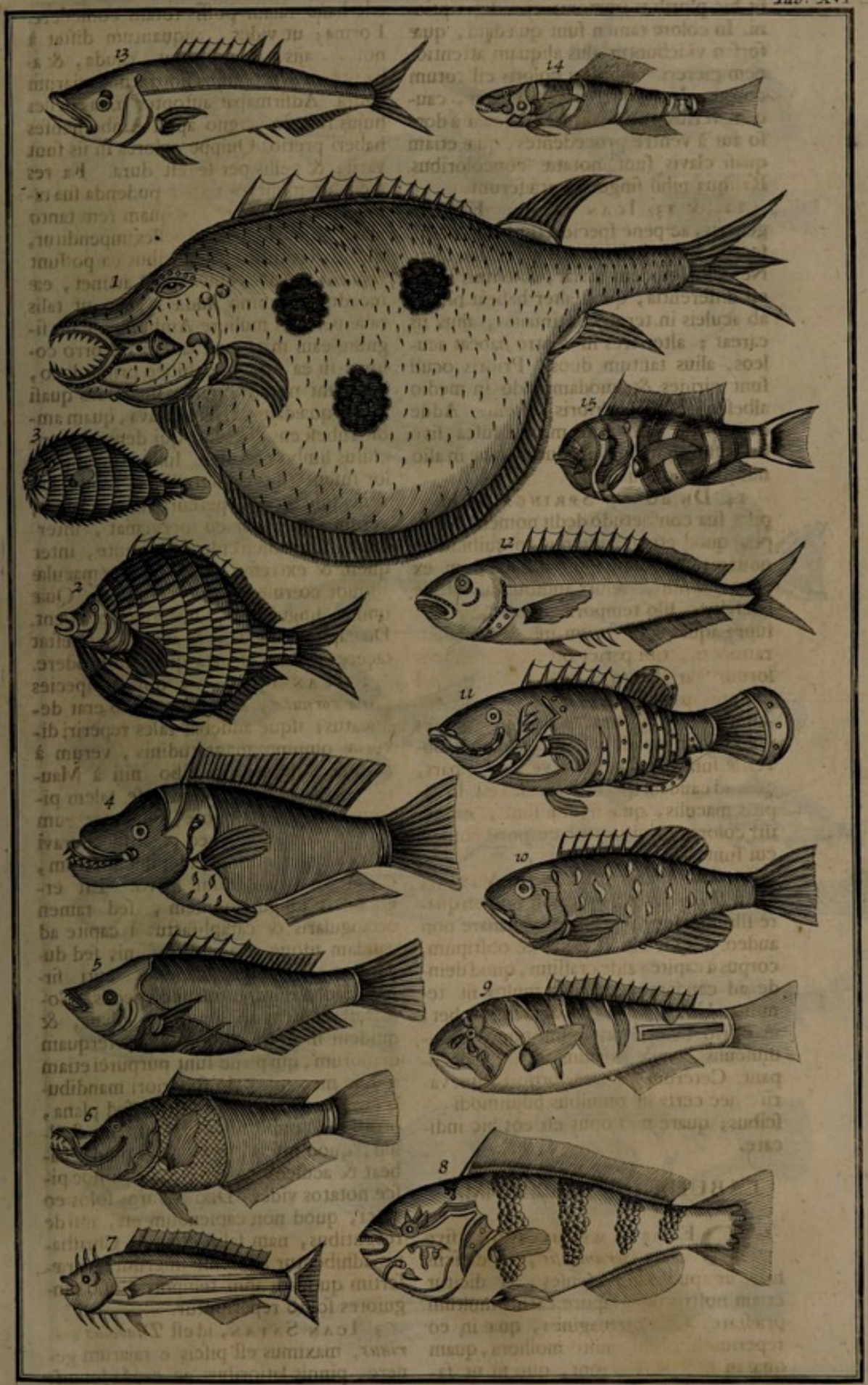
13
14
1
15
3
12
2
11
4
10
5
9
6
8
7

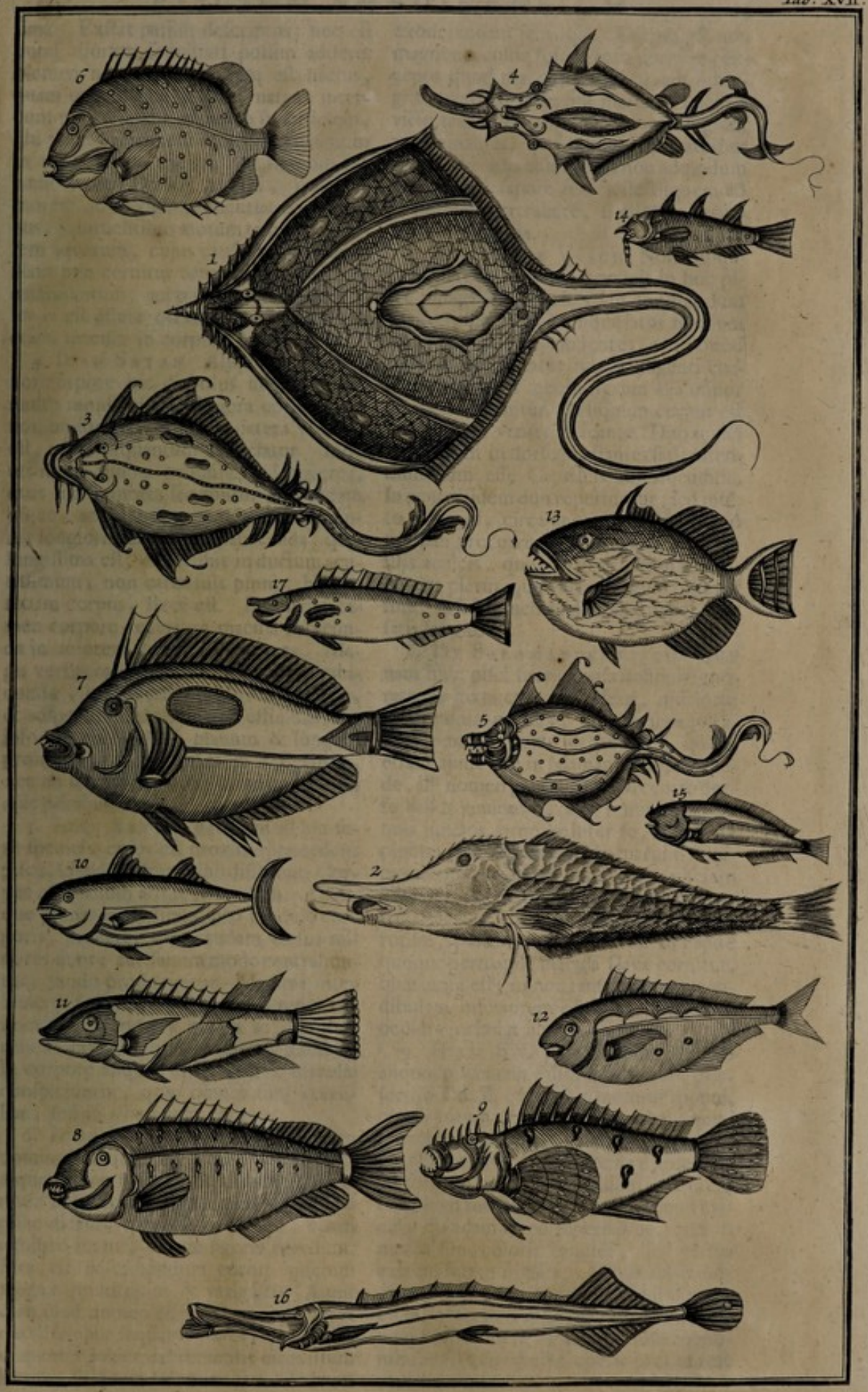
6
4
14
1
3
13
17
7
5
15
10
2
11
12
8
9
16

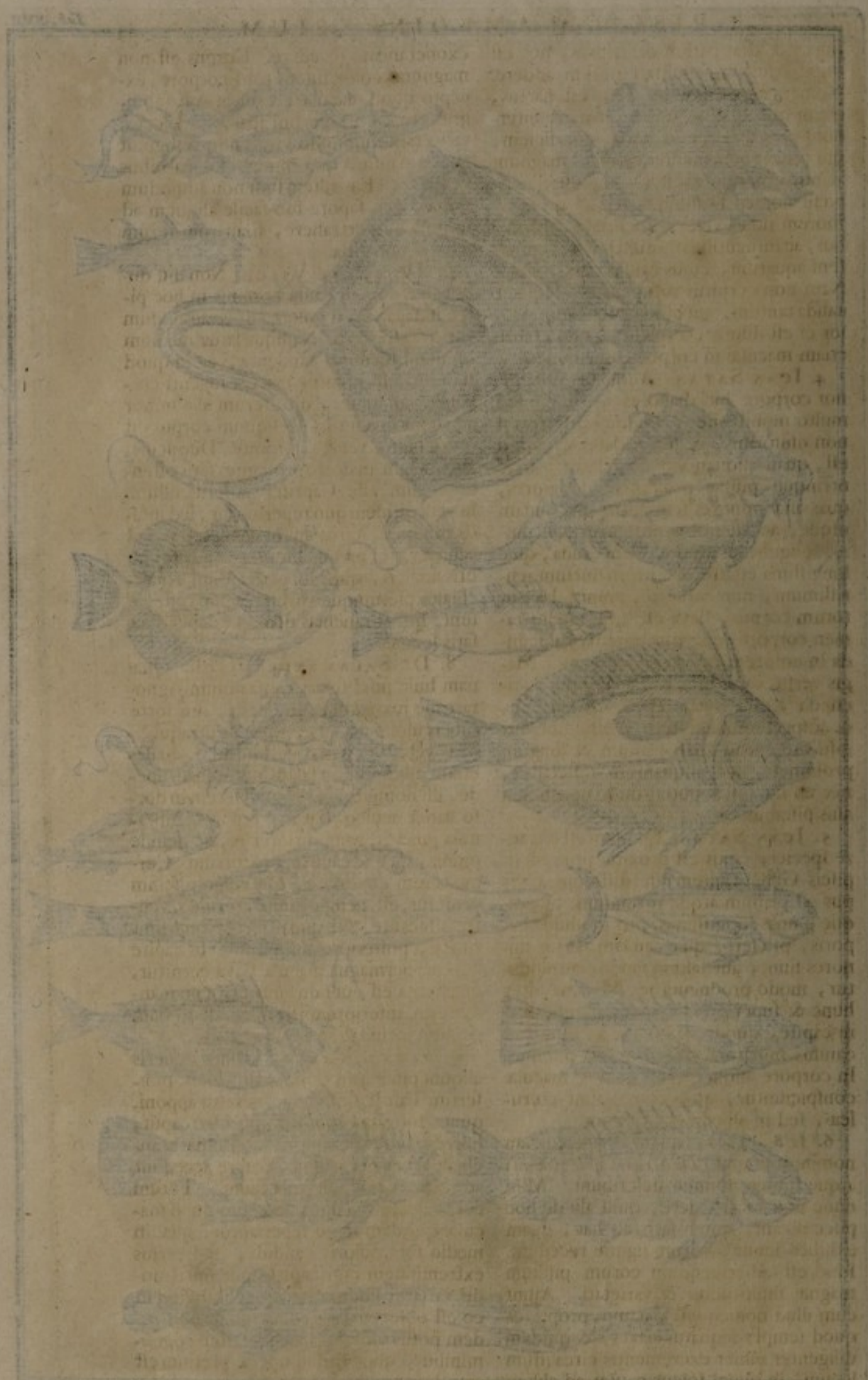

ſima. Exſtat paſſim deſcriptus, nec eſt quod aliorum ſedulitati poſſim addere. Nomen non aliam ob rem eſt nactus, quam quia magno impetu natans interdum progrediatur ad aquæ ſuperficiem, ubi pinnas vehementer quaſſans magnum in aqua motum excitat. Ac inde illi adhæſit nomen Diaboli marini, quod timorem non exiguum incutiat navigantibus, ac intuentibus motum tam vehementem aquarum, cujus cauſam vix vident. Nam non cernitur totus piſcis, ſed aut cauda tantum, aut pinnæ, aut caput. Color ei eſt dilute cœruleus, quo colore etiam maculæ in corpore ſunt notatæ.

4. Ican Satan. Aliquanto eſt minor corpore hic diabolus marinus, ſed multo monſtroſior. Figura corporis eſt non uniformis, & ubi in latera ventum eſt, quaſi aliquantum coarctatur. Inde utrinque pinnæ prominent longiores, quas aliæ minores ſequuntur ad caudam uſque, accedentibus ante eam aliis pinnis longioribus. Quin etiam cauda, quæ longiſſima eſt, ac definit in ductum acutiſſimum, non caret ſuis pinnis. Ea, ut totum corpus, flava eſt. In medio tamen corpore reperitur macula rubicunda in colorem violaceum vergens. Magis verſus caput lineæ ductæ ſunt rubicundæ, quæ verſus oculos flectuntur, & adſpectum magis tetrum efficiunt. Ex ipſo ore cornu quaſi planum & longum prominet, ſed aliquantum reflectitur, nec eo hic piſcis poteſt uti ad nocendum aliis piſcibus.

5. Ican Satan. Ejuſdem eſt hic fere ſpeciei, cujus eſt proxime præcedens piſcis. Genere ſaltem nihil differunt. Corpus eſt planum atque rotundum. Undique pinnas longiſſimas, pro modulo corporis, præfert, quæ caudam verſus minores fiunt; aut ſaltem modo contrahuntur, modo producuntur. Maxima inter hunc & ſuperiorem differentia reperitur in capite, quod ore hiulco ac dentibus caninis minatur cædem obviis piſcibus. In corpore aliquot lineæ plures maculæ conſpiciuntur, quæ omnes ſunt cœruleæ, ſed in albedinem vergunt.

6. Ican Fay, quem etiam quidam nomine immundo *De Strontviſch* vocant, atque ſub eo nomine deſcribunt. Mihi nunc non vacat videre, quid alii de hoc piſce dicant, quum ſatis ab hac, quam exhibeo icone, eorum figuræ recedunt. Hoc eſt adſcribendum eorum piſcium magnæ multitudini & varietati. Ajunt eum illud nomen eſſe nactum, propterea quod ſemper ſequatur naves, & quidem diligenter inhiet excrementis circa iſtum locum, in quem ſolent nautæ ad alvum exonerandam ſecedere. Corpus eſt non magnum, color fuſcus toto corpore, excepto quod maculæ cœruleæ, aut ſubnigræ, toto corpore ſint ſparſæ. Licet è victu tam immundo vivat, non refugiunt tamen nautæ, quo minus ejus carnibus veſcantur. Eæ autem ſunt non admodum bonæ, nec ſapore ſuo facile aliquem ad ſe poſſent pertrahere, ſi aliarum rerum eſſet abundantia.

7. De bonte Visch. Non diu dubius hærebis in cauſa nominis in hoc piſce indaganda, ſi colores in eo admodum varios reſpexeris. Namque latus medium illi dividitur linea candente, ac id quod ſuperius eſt, notatur macula ingenti cœrulea, in cujus medio iterum alia minor ac rubra invenitur. Reliquum corpus eſt cœruleum, ventre albicante. Duo aculei ſatis magni in dorſo proſtantes ſatis oſtendunt eum eſſe Capriſcis adſcribendum. In vente itidem duo reperiuntur, ſed multo minores, circa anum, unde pinnæ ad caudam procurrunt, ut etiam in tergo ab iſtis aculeis, quos ibi gerit. Pinnæ branchiales plerumque verſus tergum reflexæ ſunt. Infra branchias duæ aliæ dependent ſatis longæ.

8. De Salamandervisch. Quænam huic piſci fuerit cauſa nominis ignorare me juxta cum aliis fateor, niſi forte tuberculoſæ maculæ, quæ ab utraque lineæ ventralis parte cernuntur, quales etiam ajunt eſſe in ſalamandro quadrupede, illi nomen pepererint. Decem in dorſo habet aculeos flava ac tenui membranula junctos, primum inter ſe, ac deinde pinnis, quæ ad caudam procurrunt. Corpus totum eo colore, qui vulgo piſcium cenſetur, eſt, nempe dilutè cœruleo, ventre albicante, ſub quo priores pinnæ ſunt rutilæ, poſteriores ſubvirides. In capite quoque permagna macula flava cernitur, quæ tanta eſt, ut non tantum totam mandibulam inferiorem occupet, ſed etiam oculum includat ab utraque parte.

9. Ican Swangi. Hujus generis aliquot piſces jam vidimus aliis locis, præſertim Tab. II. quibus hic meretur apponi, quum totum corpus, atque adeo caput, horreat aculeis craſſioribus. Pinnæ branchiales ſunt permagnæ, & fere accedunt ad formam piſcium volatilium. Totum corpus eſt ſubflavum, excepto quod maculæ quædam in eo reperiantur, quæ in medio ſunt coloris candidi, ſed verſus extremitatem nigricant. Caput miris modis variatur lineis cœruleis. Nihil aliud in eo eſt obſervatu dignum, quod non itidem poſſis videre in aliis piſcibus cognominibus, quos forſan operæ pretium eſt cum hoc conferre.

10. 't Springertje. In superiori Tab. N°. 14. exhibui piscem cognominem, sed aliquanto majori corpore, aliis coloribus, & forma. Hic totus est cœruleus, ventre candente, in quo duæ lineæ leviter reflexæ procurrunt à branchiis ad medium corpusculum, quod tenui linea est notatum. Caput est obtusum, lingua crassiuscula ac rubens. Cauda panditur in latissimum spatium, si cum totius corporis magnitudine conferas. Caro est fere omnium piscium Orientalium præstantissima, quæ res hujus piscis pretium auget, quoniam ditiores sibi minutal ex ejus carne pro gratissimo ferculo habent, veluti apud nos è Luciorum carne minutal magni fit, quando religio illos prohibet vesci carne quadrupedum.

11. De Schout by nacht, possis interpretari *Prætor nocturnus*, si ad primitivam vocum significationem attendas, verum quum nostrates ita soleant vocare Legatum, qui in classe Archithalasso subest, dubium non videtur, quin inde sit nomen illi quæsitum, quemadmodum supra vidimus alios pisces nomina Reginarum, Comitum, Signiferorum, &c. gerere. Illud tamen non videtur prætereundum, quod noctu soleat capi accensis lucernis, ad quas procul visas adnatat. Percam mediocrem magnitudine non excedit. Colore est gilvo, maculis passim rubris passim subcœruleis. Oculi huic sunt virides, in quorum medio pupilla candidissima conspicitur.

12. 't Slechthoofd. Piscis hic videtur ideo ita dictus, quòd in capite neque maculas habeat neque lineas versicolores, quod alioqui frequens esse in piscibus Orientalibus, jam credo satis notum est. Alburni est species, quo tamen non utuntur Amboinenses nisi fumo indurato. In dorso habet aliquot aculeos membrana tenui junctos, atque pinnis adhærentes. In ipso corpore nihil est notabile, præterquam quod statim post caput sequantur maculæ quatuor flavæ sibi invicem succedentes, quarum posterior semper priore minor est, donec tandem deficiant.

13. De Cortisaan. Solent nostrates eo nomine non tam aulicum, qui proprie tamen eo designatur, significare, quam quidem Morionem, qui operam navat medico circumforaneo. Quæ igitur fuerit ratio nominis imponendi mihi non videtur patere. Ad genus piscis quod attinet, Caprisci species est, ut vel è forma corporis ac crassiori ac longiori aculeo in corpore summo prostante satis patet. Corpus est contractum, respectu crassitudinis, atque coloris incerti. Undulatum enim est, ac exhibet varios colores, viridem, cœruleum, flavum, prout aliter atque aliter intuearis.

14. De Baardman, ita dicitur à cirris longioribus, qui dependent ab inferiori mandibula. In dorso prostant pinnæ, non continuatæ, sed tribus locis divisæ ac distinctæ. Corpusculum est violaceum, maculisque partim albentibus partim cœruleis insigne. Caput autem potissimum est cœruleum, intercurrentibus aliquot lineis flavis.

15. De Voren van Laryke, id est *Trutta Laricensis*, egregius est piscis, ac magni fit propter eximium saporem, quo vulgares nostras superat troctas. Magnitudine est plerumque quatuor aut quinque pollicum. In capite prope os duos aculeos, sed non magnos ostentat. Alios in toto corpore habet nullos. Corpus est flavum, sed linea lata, quæ latus occupat, est cœrulea. Caput quodammodo violaceum est, excepta lunula parva, quæ in mediis branchiis conspicitur, atque aurei coloris videtur.

16. De Trompetter, quasi *Æneatorem* dicas, verum longe alia est facie, quam iste piscis, qui apud alios sub eodem nomine prostat, quem dicunt magno ventre esse. Hic autem est acus, Aristotelis qui dicitur, & quidem major, ut recte vocatur à Willougb. Tab. I. 25. Dicebat quoque meus homo sonorum admodum hunc piscem esse, unde nomen illi fuit datum. Namque, noctu præsertim atque mari tranquillo existente tantum subinde sonum edit, ut possis eum ad dimidium milliare ab eo loco, ubi natat, audire. Colore est flavo, sed variegato lineis candentibus, quæ colorem suum quodammodo cum corpore communicat. Pinnæ in priori corpore nullæ, si aculeos in dorso exstantes iis non adnumeres. Prope caudam tamen utrinque enascuntur pinnæ latiores ac fere quadratæ. Ad rostrum vero quod attinet, illud est prælongum ac osseum, atque cum hic piscis sibilum vult edere, extremam partem tantum non claudit, atque ita rostro supra aquam prolato aërem attrahit, unde sonus oritur.

17. De Dikmuil, quasi dicas *Buccularum*, vocatur ita à superiori mandibula, quæ est crassissima. Pauca in eo observatu digna. Color est flavus, maculæ candidissimæ, atque argentum imitantes. Non magnus est, at adsumitur tamen in cibum, quoniam ejus caro satis grata est. Namque quinque aut sex pollicibus transversis nunquam reperitur major.

TA-

TABULA DUODEVIGESIMA.

1. DE BARBAAR, ita fuit dictus, quia primum captus fuit prope regiones in Asia ad Mare Indicum subditis Turcarum Imperatori, quas regiones homines nostri uno nomine Barbaricas vocant. Mahumedani præsertim plurimi faciunt hunc piscem. Sapore non multum differt, ut nec corporis forma, ab asello nostro majore, nisi quod aliquanto sit pinguior. In capite etiam delicatiores homines venantur ac quærunt quod gratissimum est, quemadmodum apud nos quidam salmonum capita in magno honore habent. In corporis forma aut colore notandis, nihil dignum observatu fuit. Ubique idem est color, subcœruleus scilicet, nisi quod in medio dorso ducatur linea à pinnis ad ipsum os. Corpus quasi caudam intrat, & distinctum maculis tenuatur versus illam, verum non alius est earum color, quam qui in toto corpore cernitur.

2. BOTSKOP. Capite hic passerem refert, atque adeo ipsi inde nomen est impositum. Nam quantum capite accedit ad illum, tantum differt corpore, quod non planum sed rotundum est. Mandibula inferior est notata lineis rubescentibus ac cœruleis. Circa pinnas ventrales posteriores etiam macula rubra cernitur. Reliquum corpus subcœruleum est. Oculos ambit circulus flavus, ipsique oculi sunt coloris violacei. Infra eos lunula viridiuscula notatur.

3. DE SPITSBEK, ita dicitur ab acuto rostro, quod imitatur quarundam avicularum rostra. Multa in eo sunt, quæ nescias quo sint referenda, quum nihil fere habeat cum aliis piscibus commune. Ab utroque latere in medio corporis nonnihil contrahitur, ac deinde recedit, quasi priorem formam continuans. In dorso habet aliquot aculeos, in ventre nullos, sed circa caudam ab utraque parte longissimi aculei procedunt. Cauda est bifurcata, ac coloris flavi, quo colore etiam sunt pinnæ dorsuales. De colore corporis nihil certi adfirmare audeo, quum interdum is varietur, non tantum in aliis atque aliis hujus generis piscibus, sed etiam in uno atque eodem pisce pro ratione ætatis. Ceterum, tam raro capitur, ut plerisque etiam Amboinensibus nunquam sit visus.

4. DE GELE KAMEELVISCH, id est *Camelus flavus*, ita est dictus à colore ac forma corporis. Est enim color flavus, corpus tuberculatum. Caro ejus est tam pinguis, ut inter edendum nimia pinguedo nauseam moveat. Capitur in ora Seramensi, atque incolæ istius regiones solent telorum suorum, quibus in bello utuntur, cuspides ex aculeis hujus piscis facere, qui brevi tempore tam duri fiunt, ut nullum cum iis ebur, ac ne vix quidem ferrum cum iis possit comparari. Corpus, ut dixi, flavescit, maculis interdum albicantibus, interdum vero rubentibus. Per medium latus linea cœrulea decurrit à capite ad caudam. In capite præter flavum colorem notantur maculæ rubræ.

5. DE JONKER VAN AMBON, quem possis dicere *Domicellum Amboinensem*, qua ratione ita sit dictus, aut quid illi hoc nomen meruerit, ignoro. Quod etiam dictum velim de duobus sequentibus, qui etiam Domicelli sunt dicti absque evidenti causa. Color ei est quodammodo violaceus in maxima corporis partæ, in reliqua flavus. Nullos aculeos habet, sed pinnas in dorso continuatas. Sub branchiis in ventre pinnas habet crassiusculas, si modo ita possis dicere quod natura illi ibi dedit pro pinnis, ac reflexas versus utrumque latus.

6. DE JONKER VAN HILA, sapore percas nostras quodammodo æmulatur, quas etiam utcunque refert forma. In dorso multos habet aculeos inter se cohærentes tenui membranula viridi. Sub ventre vides etiam duos, sed nullo ligamine inter se junctos. Ceterum, alternis quasi fasciis vinctum est corpus, quæ modo flavent, modo subcœruleæ sunt, atque ita se invicem excipiunt à capite ad caudam, quæ bifurcata est ac viridis.

7. DE BONTE JONKER. Et hunc libuit nostro pictori vocare eodem nomine, quia apud nostrates in Amboinensi insulâ degentes ita vocatur, ratione non magis evidenti quam in duobus superioribus. Pisciculus est saxatilis, atque proinde exiguus. Præter longissimam cuspidem, quæ in dorso prominet ad caudam reflexa, tres habet aculeos satis magnos in anteriori corpore. In ventre nullos habet, sed pinnas binas; primum scilicet sub branchiis, ac deinde ab ano ad caudam. Corpusculum est flavum lineisque cœruleis ac maculis ejusdem coloris distinctum. Nihil præterea in illo observatu dignum. Hoc, ut aliis quibusdam saxatilibus, soli Indi vescuntur, nostratibus eum, tanquam nimis parvum, rejicientibus.

8. DE DROMEDARIS, cameli nullo tubere in dorso notabilis nomen, quare huic pisci sit datum alii videant. Magna horum piscium multitudo reperitur

prope Amboinam, ac ſolent iis interdum incolæ veſci, verum ejus caro eſt admodum ſicca. Si colores ſpectes, in corpore prorſus nihil memorabile occurrit, ſed in capite obſervandum eſt, quod illud totum ſit flavum, venis rubris per illud decurrentibus. Oculi ſunt quoque magni ac rubicundi, niſi quod eorum pupillæ dilute viridem colorem præferant.

9. De Haring van Banda, quem ſi *Encraſicholi* ſpeciem dixeris, non dubito, quin rectè ſis facturus. Videtur de hoc piſce etiam loqui Nieuhoffius in Legat. Part. Ult. p. 115. quam poſſis conſulere. Multa cum noſtro harengo habet communia, forma etiam corporis non multum differt, verum hic aliquanto longior eſt pro ratione craſſitiei. Eodem modo, quo noſtri harengi ſolent, ſale contra corruptionem cuſtoditur, atque ita ſervatur in uſus domeſticos.

10. De Ambonsche Haring, ſive *Harengus Amboinenſis*, aliquanto minor eſt noſtris harengis, & etiam mollior carne, quæ ſi ſale adſpergatur parvo tempore omnem ſaporem amittit, & plane inſipida ſit præ ſalſedine. In dorſo vides aliquot aculeos, qui plerumque octo ſunt, adhærentes pinnis, quæ verſus caudam decurrunt. Ea eſt ſatis lata & tenuis. Squammas quoque habet hic piſcis, verum non denſas ac facile deciduas, quod illi eſt commune cum pleriſque piſcibus, quibus carnes ſunt molliores.

11. De Buitelaar, id eſt *Piſcis Cernuus*, quo nomine vocatur, quia inter natandum curſu celerrime mutato quaſi exſultat ac cernuus volvitur. Nil fere aliud de eo obſervandum, quoniam neque color, neque forma, neque caput, neque pinnæ quidquam habent ſingulare. Omnia enim in illo ſunt vulgaria, atque undiquaque cum noſtris piſcibus conveniunt.

12. De Kroesvisch, ita dictus fuit, quia ejus cauda quodammodo poculum aliquod refert, quo nomine nos ſolemus *een kroes* indigitare. Piſcis eſt porro ſaxatilis, quique nulli rei eſt idoneus, ſed à curioſis adſervatur in liquore, tam ob corporis ſingularem formam, quam ob colorum in eo varietatem conſpicuam. Roſtrum habet acutum atque oſſeum, quod flavo colore eſt inſignitum. Ad oculos uſque caput eſt violaceum; atque ibi, ut in aliis jam ante factum vidimus, vincitur faſcia viridi. Corpus ipſum etiam eſt violaceum à branchiis ad extremitatem caudæ uſque. Pinnæ dorſuales non cernuntur in eo, niſi ubi corpus jam incipit in caudam flecti. Verum aculeos aliquot in ſummo dorſo proſtantes vides, quales nulli in imo ventre reperiuntur, præter unicum, qui prope pinnas ventrales non procul à cauda videtur.

13. De gebandeerde Grundel, quem Latine vocare licet *Gobium fluviatilem ſtriatum*, capitur prope Amboinam, ac in cibum adſumitur tam à Mauris quam à Chriſtianis ibi degentibus, verum non aliter quam in juſculo, ſive embammate ex aceto, apponitur. Corpus, quod quatuor aut quique pollices tranſverſos nunquam excedit magnitudine, fuſcis ſive nigricantibus lineis notatum eſt à capite ad caudam, quam exiguam admodum habet, occupante gracillima corporis parte locum etiam caudæ.

14, 15, 16, 17. Grundels. Hi omnes Gobii fluviatiles ſunt, quos omnes unà comprehendere placuit, quia ejuſdem ſunt generis, ac ſpecie etiam non valde differant, ſi colores in cenſum recipere nolueris. Primus eorum eſt fuſcus, capite maculoſe flavo ac violaceo; ſecundus, qui deſignatus eſt numero decimo quinto, eſt flavus, verum lineis ſubcœruleis ac maculis nigricantibus eſt conſpicuus. Caput eſt ſubviolaceum, quod tamen non caret maculis flavis. In dorſo pinnas habet, atque aculeos ante illas erectos; reliqua ſunt ei cum aliis Gobiis communia. Hunc ſequitur etiam Gobius flavus capite violaceo, in quo nihil etiam notabile eſt, niſi quod in dorſo, quà incipit ad ventrem flecti, recto ordine aliquot proſtent maculæ candidæ, reliquo corpore exiſtente flavo. Tales etiam maculæ reperiuntur in eo, qui ultimo loco eſt poſitus, verum ejus corpuſculum eſt ſubcœruleum, & non tantum in dorſo præfert aculeos erectos, ſed etiam in ventre, qui tamen inter ſe non ſunt ligati membranula, ut dorſuales.

18. Linguebas, quod nomen quid ſignificet non mihi meus homo explicuit, neque alibi explicatum reperire potui. Quod ſi Auratæ dicerentur piſces, qui quaſi aureo colore ſunt inſigniti; poſſis eum Auratam vocare, à quorum forma etiam haud longe abit. Color illi à roſtro ad caudam eſt flavus, ſeu potius aureus, quaſi adſpicias maſſam auri puri. Plurimæ tamen maculæ exiguæ colorem iſtum aureum interſtinguunt, quæ quaſi argentum per totum corpus ſunt diſperſæ. Pinnarum atque caudæ color eſt ruber, qualis conſpicitur fere in noſtris percis.

19. De Snavelaar. Non eſt quidem hic piſcis eſui ineptus, verum non magni.

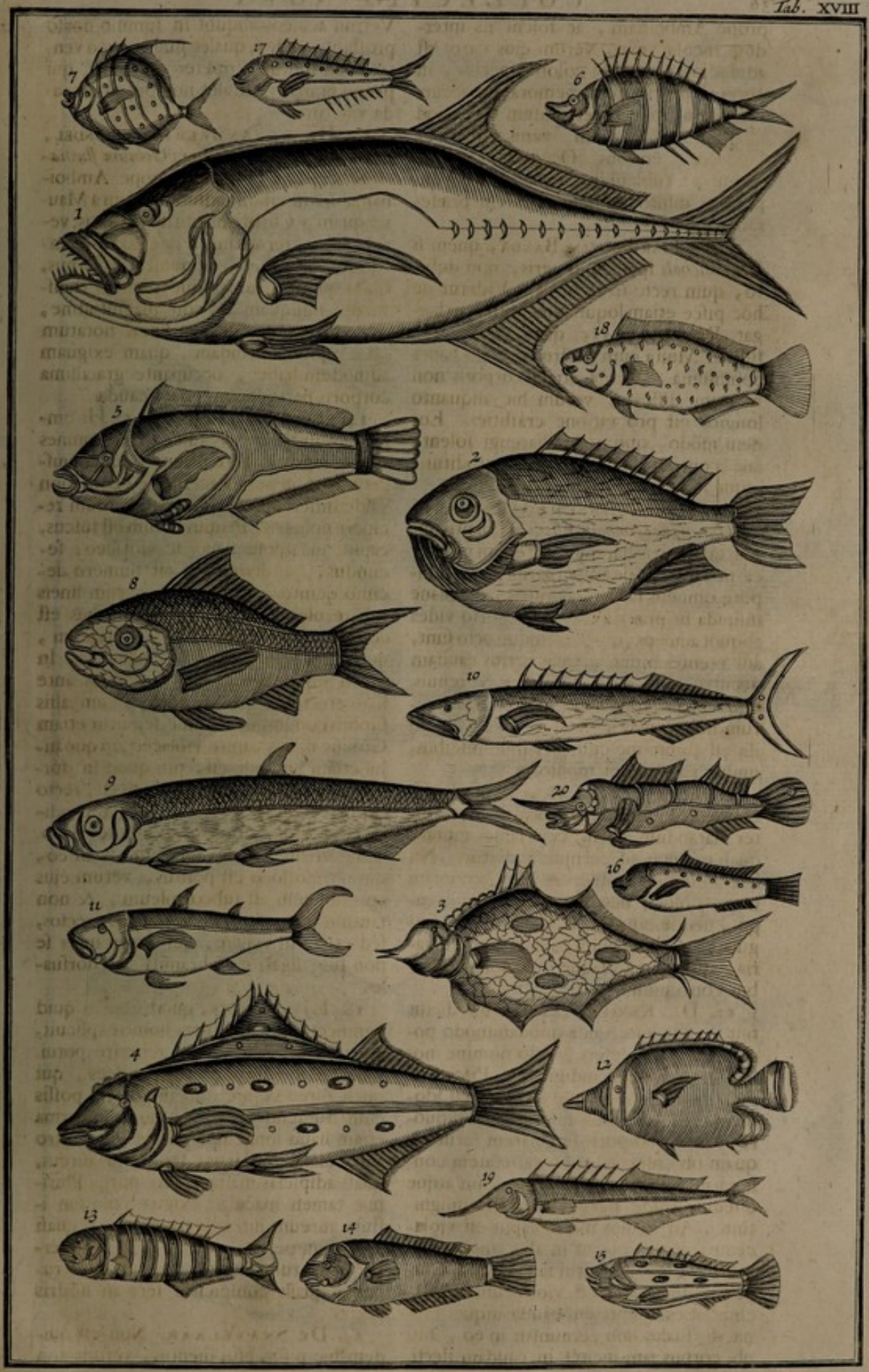
7
17
6
1
18
5
2
8
10
9
20
16
11
3
4
12
19
13
14
15

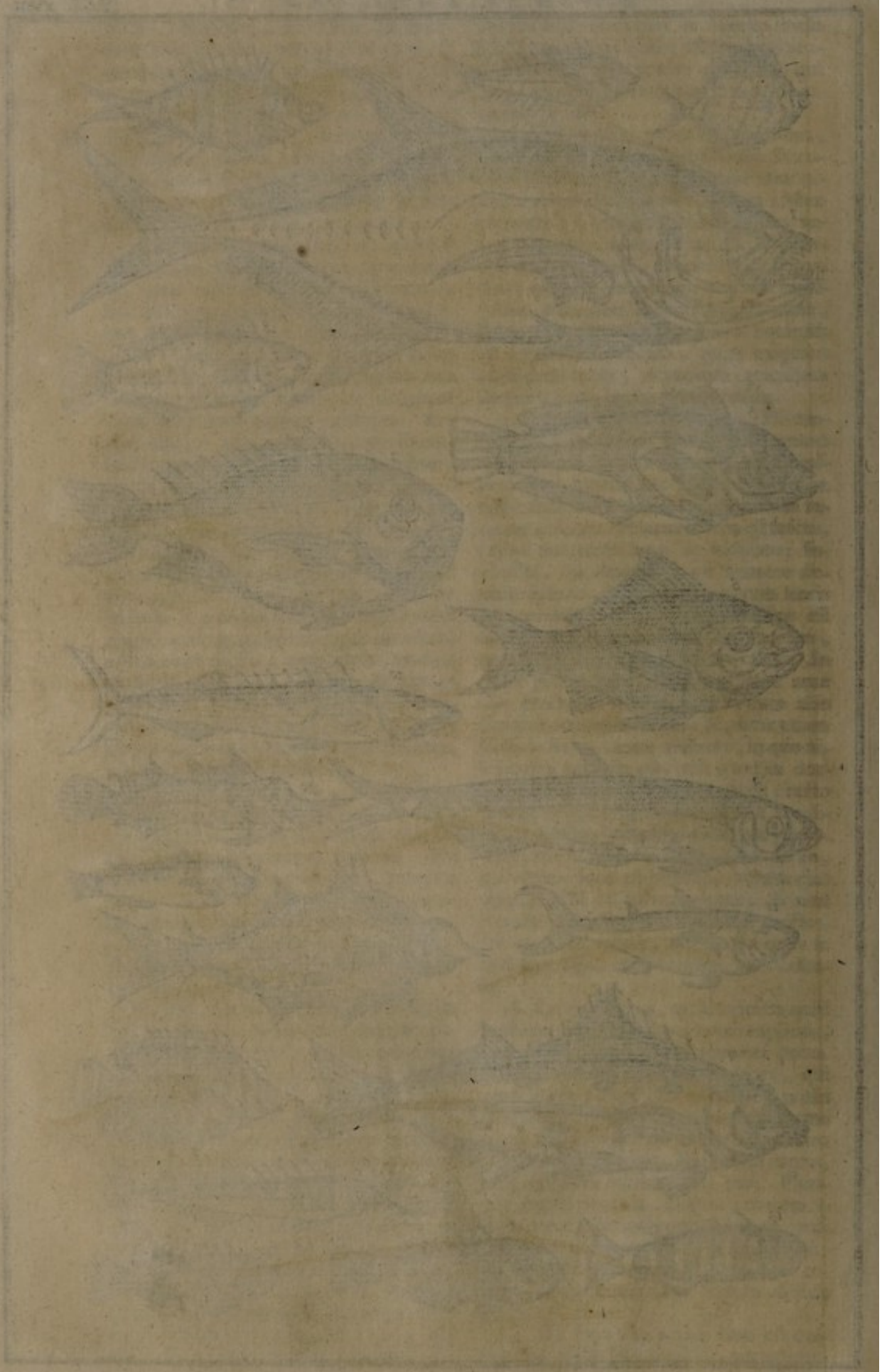

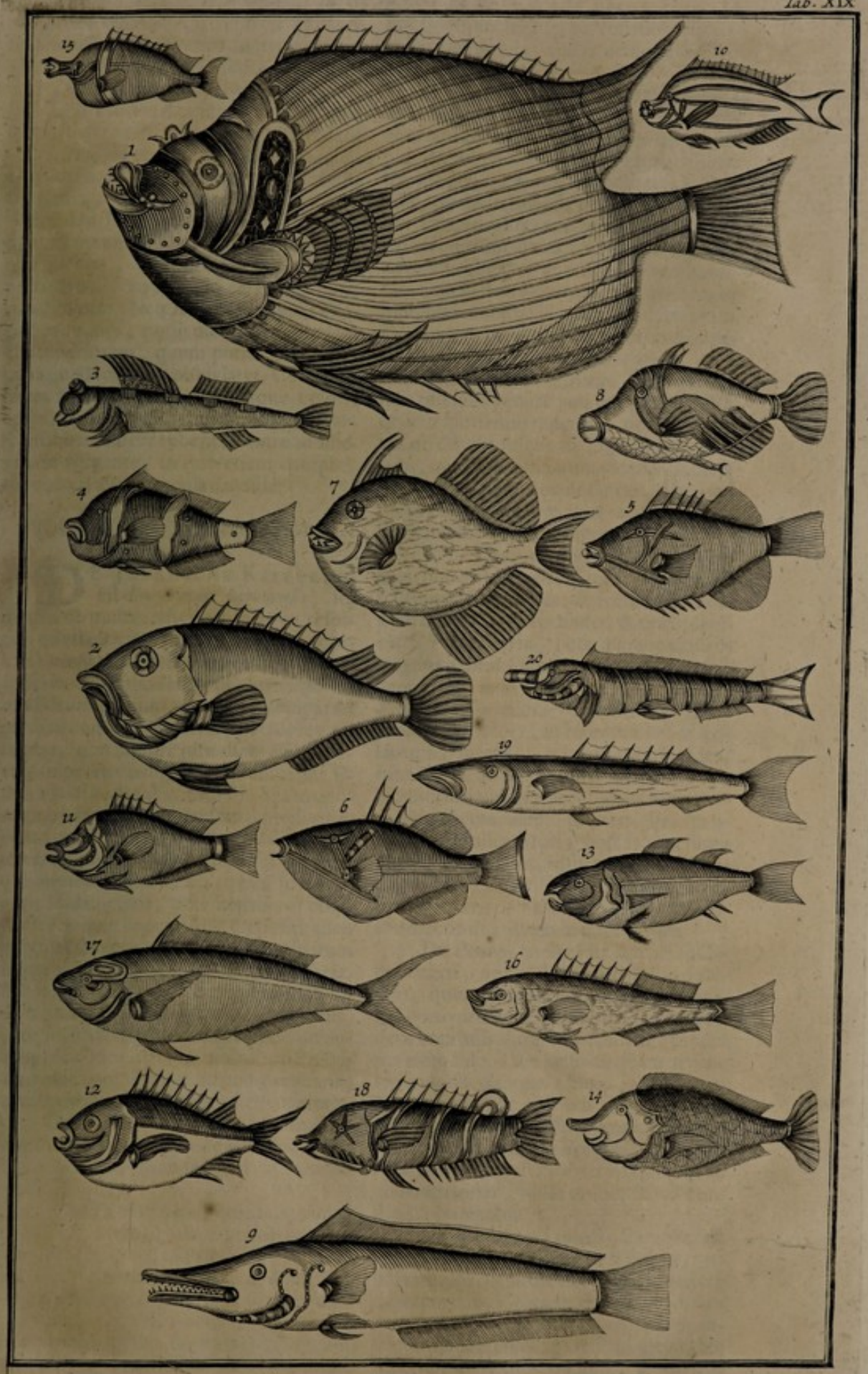
15
10
1
3
8
4
7
5
2
20
19
11
6
13
17
16
12
18
14
9

magni fit, quoniam caro ejus eſt mollis & non boni ſaporis. Nomen nactus eſt à longius producta mandibula ſuperiore, quæ facit, ut eum inter acos annumerare poſſis. In dorſo vides aliquot aculeos ſatis longos, quibus in ventre nulli reſpondent aculei, neque ullæ pinnæ. Ab iſtis aculeis dorſualibus ad caudam uſque progrediuntur pinnæ, ut & in ventre ab ano.

20. De Moorsche Snavelaar. Eadem eſt nominis ratio, ſed non idem genus piſcium, quoniam hic non videtur pertinere ad acos, ſed ad cataphractos & tuberculoſos. Neque recte id, quod è capite prominet, poſſis dicere mandibulam eſſe ſuperiorem, quum potius cornu ſit, infra quod totum os piſcis latet. Ceterum, habet hic dorſum durum atque coloris cœrulei, quod diſtinguitur lineis flaveſcentibus. Latera rubent, ventre ad albedinem vergente, in quo etiam conſpicitur una aut altera macula candida.

TABULA UNDEVIGESIMA.

1. De Japansche Keizer, id eſt *Imperator Japonenſis*, ita dicitur ob multas rationes. Si enim reſpicias præſtantiam carnis ſupra ceteros piſces Orientales, facile illud nomen ei conceſſeris. Eſt enim caro tam grati ſaporis, ut aliorum piſcium carnes ne comparari quidem cum ea mereantur. Si colores attendas, non minori jure dices ei competere Imperatoris nomen, quum ii ſint ſimul vividi ac ſimul gratiſſimi. Si à magnitudine nomen eſt ſumendum, præſtat hic etiam omnibus piſcibus Orientalibus, iis nempe, quibus Indi ſolent veſci. Si denique intuearis coronam, quam in capite gerit intra oculos, non negabis ei competere nomen Imperatoris. Ceterum adeo pinguis eſt caro, ut ſalmonum noſtrorum capita ab ea parte æquet, ſi non ſuperet. Ad colorem exteriorem quod attinet, is eſt fuſcus, ſed lætus atque ſplendeſcens, perque totum corpus tenues lineæ cœruleæ percurrunt. Pinnæ multis quaſi plicis convolutæ atque ita veluti colligatæ ſunt, quod etiam non ingratum adſpectum præbet. Capitis color eſt intenſe rubens, ſed non uno loco per cœruleum variegatur. Cetera ex ipſa icone ſatis patent intuentibus.

2. De Grootoog, qui ita à magnis oculis eſt denominatus, prope inſulam Manipenſem, nec uſquam alibi, capitur. Eo ſalito utuntur Indi. Vix quidquam in eo eſt peculiare, quod non item in aliis piſcibus notabile eſt, oculis exceptis, qui non tantum in illo ſunt magni, verum etiam linea quadam rubente cinguntur. Inferior branchiarum pars etiam variis coloribus eſt notata, lineis nempe cœruleis & flavis.

3. De Eenoog, ſive *Monophthalmus*, illud habet prorſus ſingulare, quod unicum tantum habeat oculum in medio capite prominentem, nec præterea alium. Capitis quoque forma eſt inuſitata, ac fere talis, qualis in inſectis quibuſdam eſſe ſolet. Corpus eſt tenue, color ſubcœruleus. In ſupremo dorſo videbis pinnas longiores ad caput reflexas, & poſt eas aliæ ſequuntur, tam in dorſo quam in ventre. Neque indignum notatu videtur, quod ſub branchiis quæ dependent pinnæ, etiam ſint reflexæ verſus anteriorem partem.

4. De Poepoesche visch. Vide quæ de hoc piſcium genere jam dixi ad Tab. VI. quæ ut hic denuo repetam, non opus eſt. Color eſt illi fuſcus in nigredinem vergens, qui etiam pinnarum videtur. Lineæ ſive faſciæ, quæ in eo notantur, ſunt non unius coloris, ſed præcipue tamen aliquam flavedinem ſemper præferunt.

5, & 6. Poepoevischen. Formam corporis horum piſcium, ſi intuearis, Capriſcorum ſpecies dices, & rectè; nam corpore ſunt brevi ac rotundo, & dorſo aculeato. Prior tamen, licet aliquot aculeos magnos habeat, non præfert tamen cuſpidem primo loco longiorem, quod quodammodo omnium Capriſcorum proprium eſt. Color ei eſt inter fuſcum & violaceum, maculæ, quas in capite vides, ſunt cœruleæ. De poſteriori minus dubitandum eſt, quia is plane Capriſcorum more longiorem aculeum præfert. Præter lineas fere ſimiles priori, poſt caput, ſupra pinnas branchiales, adſurgunt maculæ inſignes variis coloribus vividiſſimis Reliquus corporis color paulo magis ad violaceum accedit, quam in piſce priore.

7. De Poepoevisch. Hic jam plane Capriſcus eſt, nec poſſis merito de illo dubitare, quum non tantum cuſpidem è ſummo dorſo proſtantem videas, ſed eam quidem imprimis duram ac craſſam pro corporis modulo. Tam in dorſo quam in ventre videbis quoque pinnas longiſſimas, quod etiam huic piſcium generi convenit, ut te docebunt fere omnes auctores Ichtyographi. Color corporis eſt viridis ac undulatus, id eſt incertis maculis, quæ, undarum inſtar, nullo ordine firmo conſtant, variegatus.

8. De Bandaasvaarder. Parvulus eſt piſcis ac ſaxatilis, qui prope Bandam, nec uſquam albi, capitur. Eſt etiam de genere capriſcorum. Habet in roſtro aperturam exiguam, quæ illi inſervit ad victum fugendo quærendum: poſt illam aperturam reperiuntur dentes quoque, ut in aliis

etiam fieri potes meminisse. Præcipuus corporis color est flavus, qualem etiam Nieuhoffius in Ultima Parte Legat. agnovit in hujuscemodi piscibus, verum mirè aliis coloribus, striis, ac maculis variegatus.

9. De Goudspiering, id est *Apua Cobitis aurata*, ita à colore dicitur, qui totus est flavus splendescens, atque adeo aureus. Corporis forma, neque os cum nostris istius speciei Apuis satis convenit. Nolo tamen illum hinc removere, quum placuerit homini meo illum hoc loco ponere ob nomen, quod etiam aliquot sequentibus, at magis nostrarum Apuarum similibus, adhæsit. Os est prælargum, longum, ac caninis dentibus armatum. Si corpus esset aliquanto tenuior, dicerem hunc piscem esse aci speciem, nunc anceps hæreo.

10. De Riviervoren, quem Latini *Troctam* sive *Truttam fluviatilem* vocant, propius accedit formâ ad nostras Troctas. Verum color ejus multum ab istis discedit. Est enim toto corpore ita flavus, ut quodammodo in albedinem vergat. Lineæ, quæ per dorsum, latus, ac ventrem sunt dispositæ, fusci coloris sunt. Præterea in capite aliquot maculas habet rubentes, ac subinde cœruleo colore notatas.

11. De Voren van Ambon. Hic jam plane est Trocta, si formam respicias, neque aliam ob causam hic locum meruit, quam quia singulari modo ni capite est coloratus. Inferiorem enim mandibulam percurrit linea versicolor, qualis etiam notatur, ubi caput corpori adhæret. In dorso pinnæ sunt æque ac in ventre. Præterea ibi etiam cernuntur aculei quinque, qui inter se membranula cohærent, ac deinde pinnis dorsualibus junguntur.

12. De Ruischvoren. Species est etiam Troctæ latæ, quam quidam Salarem vocant, licet illud nomen proprie detur junioribus Salmonibus. Esui non est quidem ineptus, sed fere nullo alio modo apparatur quam tostus in sartagine, ac tum satis boni est saporis. Pauca sunt, quæ de hoc poscis dicere, quæ non jam in aliis quibusdam piscibus vidimus, atque adeo non diutius huic immorabor, postquam dixero colorem capitis esse rufum, corporis dilutè cœruleum, qui versus ventrem abit in albedinem.

13. De Seramsche Voren. Est ille quodammodo præcedenti similis, excepto quòd nullos aculeos habeat in dorso, sed vicissim in ventre post anum duo aculei prostant, nec ullæ sint præterea ibi pinnæ. Sub branchiis quidem dependent exiguæ quædam pinnæ, verum si formam adspicias, dubitabis, an eæ proprie pinnæ sint dicendæ. In capite est color idem, quem in superioris capite notavi, verum præterea idem color in dorso ac latus continuatur supra lineam lateralem, infra quam cernitur color cœruleus, qui circa ventrem penè in candidum mutatur.

14. De Langneus van Ambon. Mandibula superior in hoc pisce producta ei peperit nomen *Nasonis*, quod jam supra vidimus Tab. XIII. alii quoque pisci fuisse datum. Caput est flavum, in quo linea bifida infra oculum cernitur. Egregie variegatus est color corporis, qui dilute cœruleus est, sed variis, sive venis sive incertis linearum ductibus, variegatus, plane ut videre est in lapide porphyretico.

15. De Flessenvisch. Ut supra vidimus alii pisci nomen esse repertum à poculo, ita hic nomen invenit à lagena, quam aliquo modo refert, si rostrum capias pro lagenæ colle. Parvulus est pisciculus & saxatilis, quique nulli rei est utilis. Color ei est cœruleus, usque ad fasciam, qua quasi vincitur, verum post eam totus rubet, pinnis exceptis, quæ virides sunt.

16. 't Lootsmannetje. Est hic piscis satis notus, propterea quod in medio mari semper Galeum sequentem prænatat, quæ res jam vulgatissima est ac decantatissima. Color ei plane est idem atque supra vidimus in Dorado, quare non opus est, ut hic denuo repetam, quæ ibi dicta sunt. Vid. Tab. XIII.

17. De Sabrovisch. Ita vocatur à loco, in quo frequenter capitur. E forma diceres aselli minoris esse speciem, quod etiam mihi vero non dissimile videtur, quum dicatur etiam ejus caro accedere ad saporem aselli istiusmodi. Ceteroquin nihil peregrini præ se fert, atque ideo me non morabitur, quo minus transeam ad alios pisces.

18. De Staroogvisch. Ab oculis hujus piscis quasi radii procedunt, quos ibi efformant maculæ obscure rufæ, atque inde nomen illi est datum. Aculeos multos in dorso ostentat ac pinnas rotundas, licet ea forma non ostendatur in imi ventris pinnis. Color est cœruleus, exceptis lineis latioribus, quæ rubent. Quidam incolæ Amboinenses eo vescuntur, sed plerique tamen eum, ut inutilem ac insipidum, nihili faciunt ac rejiciunt.

19. De Zee Snoek, sive *Lucius marinus*, quam proxime accedit ad nostrorum Luciorum naturam. Neque propterea quidquam occurrit de eo dicendum. Nisi forte quod hic, quem nobis autoptes depinxit, fuerit longus sex pedes & pollices octo. Omnis differentia in his & nostris Luciis in eo versatur, quod hi non habeant tot spinulas minutas per carnem spar-

ſparſas, quæ edenti interdum haud exiguam moleſtiam creare ſolent.

20. Columbo, eſt piſcis Seramenſis, ſed ad nullam rem aptus, quum carne ſit prorſus inſipida, atque adeo moli, ut ſtatim diffluat, ſi piſcis aliquamdiu jacuerit ſoli expoſitus, ubi aliorum carnes ſolent ſiccari atque dureſcere. Maculæ aliquot in eo ſunt inſignes & nigræ, verum proprius piſcis color eſt helvus. Superior mandibula eſt quidem ſatis craſſa, ſed tamen paulo ultra inferiorem producta, quod non indignum videtur obſervatu.

TABULA VIGESIMA.

1. De vyfvinger visch. Vides in latere hujus piſcis quinque maculas rotundas, atque eæ fuerunt cauſa nominis huic piſci. Nempe Amboinenſes eum in ſua lingua deſignant peculiari nomine, quod ſignificatione convenit cum appellatione noſtra Belgica. Poſſis eum *Dactyliopherum* vocare nomine ſatis ad rem appoſito. Ceterum, notandum eſt, quòd tanta multitudo talium piſcium, menſibus præſertim Junii & Julii, prope Amboinam reperiatur, ut etiam vulgus eos vili pretio mercetur. Aloſæ fere ſimilis eſt ſapore, ſed corpore paulo rotundiore. Igitur nihil æque obſtat horum piſcium bonitati quam immenſa eorum multitudo, & quod facile parabiles ſint.

2. De Alphoresche Bot. Craſſa ac prædura huic eſt pellis, de qua, reſpectu mulierum, idem eſt dicendum, quod ſupra de Raia dixi, quæ exhibetur Tab. XVII. N°. 1. Quod reſtat de eo dicendum non multum eſt, namque cum noſtris piſcibus cognominibus ad amuſſim convenit, ſi ſpectes formam aut carnis ſaporem. Colore tamen multum differt à noſtratibus. Eſt enim ille obſcuri quidem coloris, ſed ubique lineolis ſive ſtriis variati. Maculæ in eo cernuntur præterea cœruleæ & ad oras ſubnigræ.

3. Ican Tatabula, quod nomen à noſtris vertitur de *Speelviſch*, quaſi dicas *Luſorium*. Scilicet natura dedit illi in ſummo dorſo maculas aliquot quadratas, oſſeas, ac punctulis notatas. Eas imperitum vulgus fabulatur eſſe aleas luſorias, & non veretur mendacio quadam fabula fidem quærere. Scilicet ajunt nautas quoſdam eo ludendi ardore proceſſiſſe, ut neque dies neque noctes à ludo abſtinuerint. Deinde factum, ut aliquis eorum, quaſi reſipiſcens, aleas extra navem projecerit addito jurejurando, quo ſibi ipſe omnia mala imprecaretur, ſi poſtea denuo ad ludum accederet. Iſtum hominem cum ſatis tenax non eſſet jurisjurandi, poſtea denuo libido ludendi inceſſit, atque etiam cœpit ludere animo magis ludo intento quam unquam antea. Fit interea, dum is cum ſuis in poſteriori parte navis ſtrenue calfacit forum aleatorium, ſtrepitus magnus in navi ſociorum concurrentium ad piſcem aleis in tergo notatis, ac hamo captum à ſociis navalibus. Accedit & nauta, videt miraculum, & inde in memoriam jurisjurandi rediens ſancte promittit ſe porro melius victurum. Videri poſſit cuiquam hæc fabula eſſe ficta poſtquam tales piſces cœperunt innoteſcere, atque reperiſſe fidem apud vulgus, quod ubique miracula venetur; is ſciat ſe habere me ſibi conſentientem. Porro, quin talis piſcis exſtet nullus quidem dubito, quum ſupra aliquid ſimile in cornibus cervinis & florum ſertis vidimus, ſed maculas iſtas accurate aleas referre vix ego crediderim. Aliis liberum relinquo, quid de hac re tam inſolita velint ſtatuere. Ceterum, vix quidquam aliud in hoc piſce notabile, niſi forte, quod aculei quidam promineant è pinnis ventralibus.

4. De Besaanvisch, ita dicitur à longiſſima cuſpide, quæ mali inſtar proſtat in ſummo dorſo, paulum reflexa verſus caudam. Rariſſime hic piſcis capitur, & ideo fere ignotus eſt. Videtur tamen ſpecies Signiferi, qualem Tab. I. N°. 3. exhibui, adeo ſingula in utroque conveniunt; præter colorem. Poſt cuſpidem maximam in tergo proſtant aliquot aculei, qui pinnis adhærent. Sub branchiis duæ longiſſimè prominent pinnæ, quibus hic piſcis in natando dexterrime utitur. In medio corpore faſcia lata ſubviolacea ambit piſcem, qui alioqui eſt flavi coloris.

5. De Zee Os, quem ſi *Bovem marinum* dixeris, rectè facies. Piſcis eſt cornutus in capite, è quo tria proſtant cornua duriſſima ac plane oſſea. In ſuperiore parte lateris videntur ſquammæ, ſed non ſunt, verum cutis duriſſima, & lamellis quaſi diſtincta. Præterea cuſpidem in tergo prominentem oſtentat, reflexam ad caudam. Sub ventre aculei ſunt tres nullo ligamine juncti, verum ſatis magni. Cetera in hoc piſce obſervatu digna patebunt vel ex icone.

6. De Zee Koe. Si fides ſit habenda teſti oculato, hic piſcis ejuſdem non tantum generis, ſed etiam ſpeciei eſt, quippe habetur pro femella ſuperioris, eſtque omnis differentia in cornibus & cuſpide dorſuali, quibus hic caret. Durities pellis, forma, color, & reliqua conveniunt tam accuratè, ut non magna ſit cauſa dubitationis in hac re.

7. De Borduurvisch. E Cyprinorum, ut forma corporis ſatis indicat, genere

est hic piscis, in quo præter maculas nihil dignum observatu reperitur. Eæ non semper sunt ejusdem coloris, sed pro ratione temporis ac loci, ubi pisces capiuntur, variant. Præsertim tamen rubent.

8. Ican Banda. Corpus huic pisci totum est obsitum maculis fere quadrangularibus, quæ squammarum instar se invicem excipiunt. Oculos in capite habet prægrandes & fulgentissimos; quibus accedit, quod ab eorum extremitate lineæ ducantur, tanquam radii stellares. Ceterum, capite est obstipo, & ore non magno, fere posito in medio capite. Aculeatus non est, sed pinnas longiores habet in tergo continuatas à capite ad caudam, quales etiam fere cernuntur sub ventre ab ano ad candam. Accedit ad genus *Pectinis Salviani.*

9. Ican Bruno. A fusco sive nigricante colore nomen videtur huic pisci quæsitum. Est enim ille coloris præsertim fusci in nigrum vergentis. Cutis ei est dura ac detrahenda, priusquam piscis apparetur in cibum. Deinde caro est satis bona. Rapax est genus piscis, qui præsertim vivit è captura piscium minorum, quos avide devorare integros solet.

10. Ican Brunello. Minor est hic piscis, si respicias corpus, verum non minoris apud Amboinenses utilitatis, quibus est, ut ita dicam pro perca, nam quemadmodum apud nos percæ habentur pisces gratissimi ac delicatissimi, si in aqua calida ritè apponantur, ita eodem modo hi ibi mensis inferuntur, ac in æque magno pretio habentur. A colore, credo, etiam nomen illis inditum, quoniam eorum color undiquaque convenit cum proxime præcedente.

11. Ican Binco, piscis est curvo corpore, unde illi nomen est datum. Capitis color est violaceus, qui etiam est in lineis sive fasciis, quæ ambiunt corpus, atque itidem in pinnis, verum aliquanto dilutior. Reliquum corpus est cœruleum, ac notatum exiguis maculis, quales etiam conspiciuntur in fasciis violaceis.

12. Ican Porcos, id est *Piscis porcinus*, qua appellatione ab aliis congeneribus distinguitur. Quippe tanta pinguedine est, ut caro ejus proprie lardum sit dicenda, & nulla re magis obsit edentibus quam quod nimis sit pinguis. Caro ejus est igitur magis grata quam ad valetudinem conducens, namque ex nimio hujusmodi piscium usu provenit diarrhœa, quæ in istis regionibus difficillime curatur.

13. De Zeekap. Ex eodem genere est hic piscis, cujus est superior, verum magnitudine & carnis natura differt. Scilicet neque tantus est, si corpus respicias, neque ejus caro est adeo pinguis. Ergo neque idem incommodum oritur ex esu hujus piscis, quod dixi ex illius esu solere oriri. Color est subcœruleus, atque nullis maculis in toto corpore interruptus. Superior capitis pars est candida, atque adeo argenti instar splendida, excepto quod aliquantum viret, quà corpori conjungitur.

14. De Angelvisch. In hoc prorsus est singulare, quod ex ore ejus quasi hamus bifurcatus procedat, uti in anguibus ac serpentibus, quæ res etiam fecit, ut inde huic pisci quæreretur nomen. Si corporis figuram respicias Caprifcum diceres, cui sententiæ etiam videntur favere aculei in dorso conspicui.

15. Ican Boe. Est species Cyprini lati, quem in magno honore habent Amboinenses & vicinarum insularum incolæ. A cauda ad corpus medium cœrulei est coloris, ac nihil in eo dignum observatu occurrit; verum in medio corpore quasi fascià latâ ac rubrâ vincitur. Quod restat, usque ad caput, est fuscum ac penè nigricans.

16. De Zandkruiper. Notus est satis hic pisciculus, atque ab aliis jam descriptus. Icon nostra satis etiam convenit cum illa, quam dedere alii auctores in hoc pisciculo describendo. Est autem è genere torpedinum, at statim se in arena abdit, simul ac aliquem accedentem audit, unde apud Ichtyographos ei nomen *Ammodytæ Indici* adhæsit. Vid. Willougb. Tab. G. 10. No. 2. ac Raium in Synopsi p. 154.

14. De Monivisch. Ignotus mihi pisciculus, quem tamen non difficile esset revocare ad aliquam speciem cognitorum jam piscium, si videretur res tanti esse. Nihil in illo adnotatu est dignum, quod se non prodat intuentibus iconem ipsam. Quare ad eam mittendus est lector.

18. De Harder, id est *Mugil*, sic enim nos interpretamur, quum vox proprie significet pastorem, sive bubulcum. Satis etiam hic est notus, nec dignus esset, qui exhiberetur, nisi os ejus esset longe alio modo positum quam aliorum piscium solent ora poni. Scilicet non in inferiori capitis parte cernitur, sed in superiori, quoniam caput non curvarur prope os, sed recto tramite à dorso procurrit. Illud igitur tantum notandum est, atque ideo hic piscis adscribendus aliis mugilum speciebus, quæ apud nos sunt notæ. Atque hæc dicta sufficiant de piscibus Amboinensibus & vicinarum insularum, è quibus quosdam vidimus satis accuratè delineatos, alii autem an omnes ita, ut exhibentur, ad amussim sese habeant, adhuc dubius hæreo. Verum spes est huic Naturalis Historiæ Parti deinde ulteriori indagatione haud exiguam lucem accessuram.

F I N I S.

Admonitio, *quibus paginis Tabulæ piscium sint adjungendæ.*

Tab. I. pag. 1. T. II, 4. T. III, 5. T. IV, 8. T. V, 10. T. VI, 11. T. VII, 13. T. VIII, 16. T. IX, 17. T. X, 20. T. XI, 21. T. XII, 24. T. XIII, 25. T. XIV, 28. T. XV, 29. T. XVI, 32. T. XVII, 33. T. XVIII, 36. T. XIX, 37. T. XX, 40.

HIS-

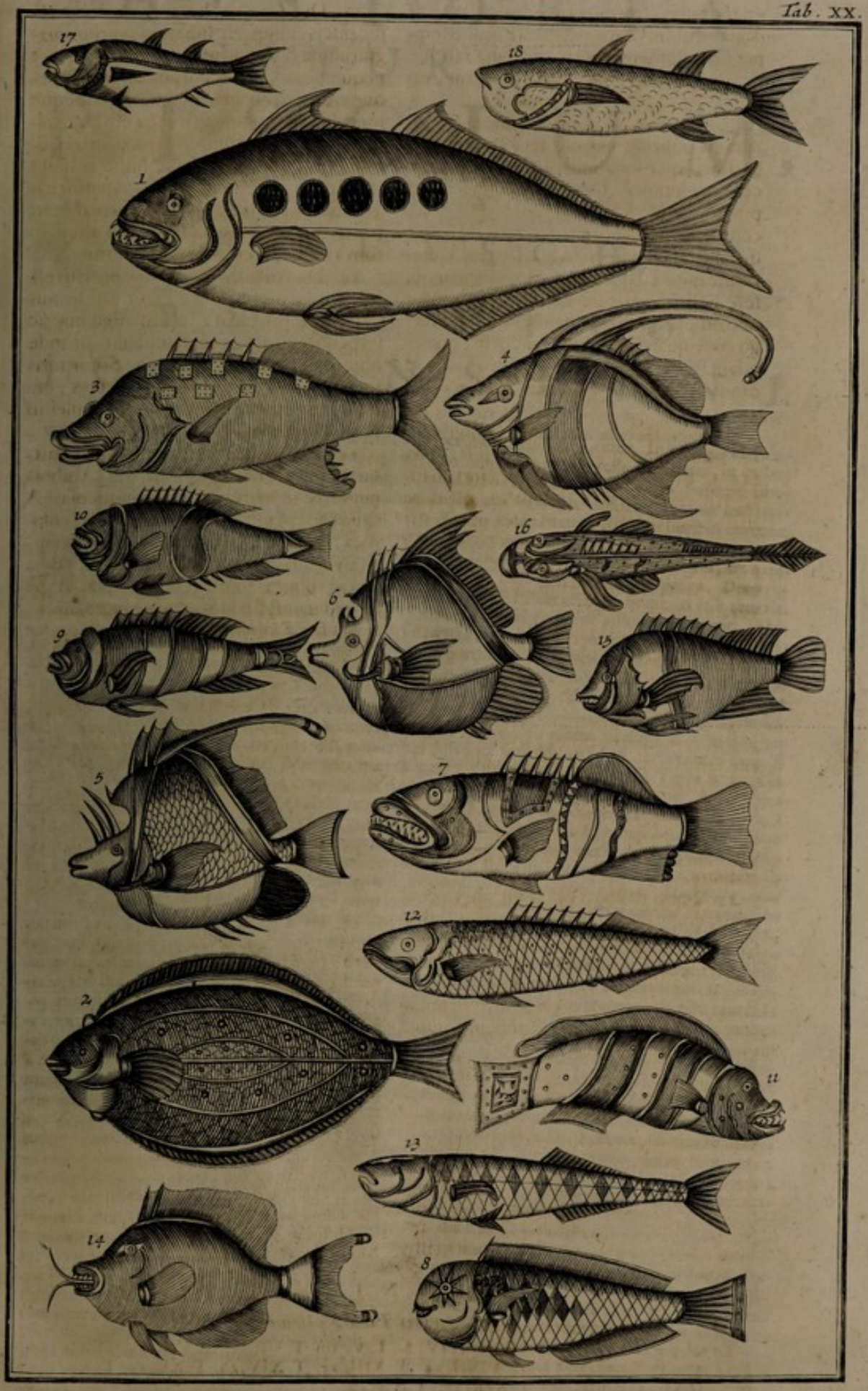
17
18
1
3
4
10
16
6
9
15
5
7
12
2
11
13
14
8

HISTORIA NATURALIS PISCIUM,

CURA

H. RUYSCH.

PRÆFATIO JOH. JONSTONI.

Ecce Tibi Historiæ naturalis specimen, studiose Lector. In piscibus id exhibere voluit Typographus: ego non multum interesse arbitrabar, in quibus daretur; modò & reliqua, quod Deo volente fiet, prodirent. Susceptì laboris tuum mihi commodum causa; cui fortè per diffusa volumina hactenus incumbere molestum erat. Tacco jucunditatem, quà melioribus ingeniis, dum inexhaustam specierum naturalium varietatem, & stupendum eorundem genium exhibet, illabitur: *Deum, eruditionem, conversationem, & naturæ imitationem*, si respexeris, summè eam necessariam comperies. *Deum* dico. Cultor quotidianus infinitæ Dei Potentiæ & bonitatis esse teneris. Hic Naturæ liber tibi ejus post sacrum codicem admiranda aperit. Machinam hic tantæ vastitiei invenies; tantæ & ejus partes molis, ut difficile sit judicare, quid magis in stuporem nos agat, infinita partium à se invicem distantia, an tanta earundem inter se magnitudo. Videbis aspectu vilia, & tantæ subtilitatis corpuscula, ut nulla planè esse appareant; sed quarum virtutes maximis illis controversiam faciant. Sol centies sexagies, vel ut alii, centies quadragies major est Historico naturali terrâ: tantæ velocitatis idem, ut unâ hora decies mille milliarium conficiat. *Proximum* etsi *terris Sydus*, Luna; ab iisdem tamen, dum minimum dedistat, LII. terræ semidiametris; hoc est, milliarium Astronomicorum 178698. removetur: quæ si in nostra milliaria per 52. reduci deberent, quanta quæso distantia non exsurget? Terra & aqua in unum globum redacta; etsi gravia corpora, ita tamen in medio aëre suspensa librantur, & ad polos mundi disponuntur, ut ne latum quidem unguem, vel ab oriente in occidentem dimoveri; aut à septentrione in Austrum, vel vice versâ, propelli possint. Pisciculus est Echineis, quem Remoram dicimus. At idem, gubernaculo navis affixus, immobilem eam reddere creditur. Ferruginea gleba Magnes: at quæ non miracula ejus beneficio patramus? Imbellis populus formicæ: tamen iis Reip. ratio, memoria, cura. *Semina erosa condunt, ne rursus in fruges exeant è terra. Madefacta imbre proferunt & siccant. Et quoniam ex diverso convehunt, altera alterius ignarâ, certi dies ad recognitionem mutuam, velut nundinis, dantur.* Exiguum insectum Apis, nec ullius, si solo aspectu æstimari debet, pretii. At si earum naturam, Remp. opera excussieris, exclamabis; *rerum naturam nusquam magis quàm in minimis totam esse.* Infinitæ hæc potentiæ argumenta, quæ Historicus naturalis suggerit. *Bonitatem* si attendas, grande illius documentum, quod nulla re natura ad conservationem sui destituatur; quod omnes hujus universi partes, singulari nexu inter se colligentur, & sibi mutuum ad conservationem totius præstent subsidium: quòd superiora, etsi mole, loco & qualitatibus nobiliora videantur, inferioribus quasi inserviant; & denique, quòd cuncta homini tanquam regulo suo famulentur. Rem se ita habere, per universam corporum naturalium seriem, in Historia deducitur. Bona *eruditionis* nostræ pars naturalium peritia. In eo desudat intellectus noster, ut quænam sit sublimium, elementorum, subterraneorum, plantarum, animalium, hominis denique ipsius conditio, penitius cognoscat. Spinosæ illæ de materia primâ, infinito, loco, tempore, motu, generatione, &c. quæstiones huic desiderio non sufficiunt: historia, si exactè instrui velis, consulenda est. Generalia sunt quæ præcipiuntur, & isagoges primò vicem tenent: in adyta per singularia inducimur. Ab his illa abstrahi, per eadem restringi, confirmari, refutari, nemini ignotum. Nullæ nobis metallorum, lapidum, terrarum, succorum, florum, plantarum, &c. differentiæ essent, nisi à singularibus eorundemque inter se comparatione peterentur. Non poterat Aristoteles & ex eo Plinius scribere, *Capita piscibus proportione corporis maxima: Nulli animali, cui cornua, exertos dentes, sed omnibus concavos, piscium omnibus serratos præter scaro: volucribus nullos præter vespertilionem; Quibus longa crura, iis & longa colla: Cornigera una parte dentata, & quæ in pedibus talos habent, sævo pinguescere, bisulca, scissive in digitos pedibus, adipe*; &c. nisi Historiam consuluisset. Inde ergo tibi & in hoc puncto necessaria; quod fortè accuratissimè explicatum, ut omnia solet Excellentissimus D. Sperlingius Amicus noster singularis in specialioribus Physicæ, quas adhuc premit, partibus dabit. De *Conversatione* res clara est. Eo sæpius de naturalibus miraculis inter familiares sermones agitur, quo magis ingenia oblectant. Quantum olim apud veteres in conviviis in usu, Plutarchi Symposiaca, & Athenæi Deipnosophistæ docebunt. *Naturæ imitatio* summus sapientiæ nostræ apex est. Hæc indigentiæ humanæ subvenit, opes auxit, inge-

ingenium supra sortem mortalem extulit. Deo quasi similes reddimur, dum ipsius naturæ machinamentis usi, eandem, generando, corrumpendo, transformando, provehendo, impediendo, divertendo, resolvendo, reducendo, &c. nobis quasi subjici & famulari cogimus. Ausum est hactenus ingenium humanum, cœlum perpetuo & uniformi motu æmulari; ignes perpetuos, deducta quasi astris face, accendere; ventis, pluviis, iridibus, fulguribus, tonitrubus, minari; aërem in unum coactum librare; aquas in declive ire solitas, in sublime propellere; monstra & novas species formare; lapides pretiosos fundere; corpora in sua principia, plumbum in hydrargirum, ferrum in liquorem rubiginosum resolvere; arbores argenteas & aluminosas subitò producere; plantarum incrementa retardare vel accelerare; easdem in seipsas transmutare; ex cineribus resuscitare; facultate purgativa, & venenata imbuere; ex stupidis lignis, & mineralibus, Deos, cœlites, heroas, Aquilas, columbas, muscas, mundum adeoque ipsum efformare, iisque animam inspirare; oculum syderibus inferre; exilibus stupendam molem adaptare; Musica affectus varios excitare & sopire; Dæmonum denique apparitiones, spectra, & nescio quas πολυμορφίας ad instar Morganæ Reginæ in freto Mamertino, de qua ingeniosissimus Kircherus, Artis Magnæ Lucis & umbræ l. 10. c. 1. agit, mentiri. An hæc absque naturalium cognitione peracta? Falleris. Non potest agricola suum agrum bene proscindere, effringere, tertiare, occare, runcare, sarrire: non hortulanus suum hortum plantare; opilio ovibus prospicere; pecuarius pecori subvenire; venator feras sectari; piscator squamigero gregi insidiari; auceps aviculas allicere; &c. absque hujus subsidiis si fuerit. Hujus beneficio convenientia animantibus Adamus nomina imposuit: & Caini posteritas artes fabriles invenit. Non est ergo mirum, & Salomonem tantum huic studio impendisse, ut de plantis & animalibus libros, quos nos periisse dolemus, Urreta in Bibliotheca Preteganis habere nugatur, scripserit; tantum per Alexandrum M. indagandi Animalium per Aristotelem natura studio insumptum, ut summa ad plura talenta excreverit: tantum & præterito seculo Franciscum I. Gallorum Regem, ut *Gyllium* & *Bellonium*, viros eruditissimos, & quorum quædam in hac materia scripta extant, in remotas Europæ partes, quin Asiam & Africam miserit. Hujus etiam sine dubio admiratione factum, quod præter Reges & Principes, præcipui Philosophi in eam inquisiverint, & posteritati commendarint. Habemus præter eos, quos in Bibliothecis, Alexandrina, Constantinopolitana, Pergamensi, & aliis periisse dolemus; quique fortè adhuc cum blattis & tineis conflictantur, inter veteres Geographos, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Ælianum, Oppianum, Columellam, Varronem, Palladium, &c. & qui omnium instar est Plinium, cujus Solinus simia appellatur; inter recentiores, Gesnerum Germaniæ Plinium, Aldrovandum, Wottonum, Turnerum, Mouffetum, Agricolam, Boërium, Baccium, Ruveum, Schonfeldium, Freygium, Mathiolum, Tabernomontanum, Bauhinum Ximenem, Bustamantium, Rondeletium, Bellonium, Cæsium, Thevetum, Marggravium, Pisonem, ab Horto, &c. & qui utriusque Indiæ Navigationes scripsere. Hinc fit, ut sæpe mirari soleam, quòd nullam huic Historiæ in Academiis, Bononiensem si excipias (in Wittebergensi quoque eam cœpit urgere Cl. Sperlingius) Professionem assignatam videam! & malimus sæpè inter quæstiones de generalibus motis consenescere, nulli vitæ generi prompti; quàm naturæ abdita scrutari, quæ omni inserviunt. Et tantum de Historia naturali. De *Labore* meo hæc paucis habe. Totam me naturalem historiam prætexere constituisse, si mihi ad tantas curas Deus vitam producere voluerit, eamque ex vastis illis tam recentium quàm antiquorum, Plinii imprimis, Aristotelis, Oppiani, Gesneri & Aldrovandi, voluminibus excerptam, & brevioribus gyris inclusam, ut te quasi in illa scripta introducerem: illa præcipuè quæ ad naturalium cognitionem spectant omissis aliis attingere, ne te distraham: ordinem qui mihi videtur commodissimus sequi, ut memoria tua juvetur: Paralipomena ex recentioribus illis inprimis, qui Indica nobis dedere, addidisse, ne quid omissum esse conqueraris: in descriptionibus authorum ipsorum plærumque verbis uti, sæpe & breviora capita inserere, ne quid secus acceptum ocurrat! Authorum loca etiam ab istis neglecta adjecisse, ne te ab his abduci per compendia, imagineris: Figuras, & quidem elegantes, ut Chalcographus adjiceret persuasi, ut descriptiones facilius conciperes, & impressam memoriæ imaginem, specie ipse visâ depromere posses. In hoc de Piscibus volumine adjectos quosdam ex Schonfeldio habebis: Liber verò quartus ex Marggravii, in cujus immatura morte, ingentem Resp. literaria jacturam fecit, Historia Brasiliæ naturali totidem verbis depromptus est. Cur ad suas classes reduci non potuerint, dixi. His interim fruere, studiose Lector, & ad sequentes nundinas, Avium, Quadrupedum, & Aquaticorum, Exanguium, quæ jam parata, Historiam expecta. Bene vale, & studiis nostris fave. Dabam Lesznæ Polonorum ex Musæo, in curcotide Nativitatis Salvatoris nostri, Anno M. DC. LI.

ENU-

ENUMERATIO MORBORUM

quibus petuntur Remedia

ex PISCIBUS.

A.

Adustæ partes. Pag. 88. b.
Alvus. 28. b.
Alvi profluvio. 24. a.
Alvum reddens. 56. b.
Anguillam purgationis causa deglutire. 83.
Angina. 55. a.
Ani vitia. 41. b
Arquatus morbus. 64. b.
Arquatus oculorum morbus. 115. b.
Asthma equorum. 83. b.
Articulorum dolores demulcens. 16. b.
Artuum dolores. 115. b.
Auditus gravis. 88.
Aurium dolores. 83. a.

C.

Calculus. 32. b. 111. a. 159.
Caligo oculorum. 49. b.
Canum rabidorum morsus. 35. b.
Capillos restituens. 83. b.
Capitis dolorem amovens. 11. b. 70. b. 115. b.
Carnes oculorum supervacuæ. 63. a.
Cephalalgia. 34. b.
Cicatrices. 63. a.
Colica. 33. b. 104. b.
Comitiales morbi. 157. b.
Cutem denigans. 101. a.

D.

Dentibus & gingivis infantium conferentia. 155. b.
Dentium dolor. 19. b. 61. b.
Dentitionem puerorum promovens. 14. a.
Dothienæ. 34. b.
Dysenteria. 41. b. 55. a.

E.

Epinyctides. 101. a.
Exanthema. 34. b.

F.

Febris. 112. b. 115. b.
Febris quartana. 155. b.
Fœtura. 119. b.

G.

Genitalem humorem augens. 118. a

H.

Hepati conferentia. 24. a.
Hemorroides. 41. b. 83. b.

I.

Ictericus morbus. 26. a. 115. b.

L.

Lactis mulieribus copiam facere. 4. a. 56. a.
Lethargia. 101. a.

M.

Mammæ. 24. a.
Mulierum morbi. 157. b.
Mulieres ne concipiant. 41. b.

N.

Nephritis. 73. b.
Nephriticis adversantia. 157. b.
Nervorum dolores. 83. b.

O.

Oculorum maculæ. 104. b.
nubeculæ. ibid.
suffusiones. 43. a. 104. b.

P.

Panni. 33. b.
Partus mulierum continens. 8. b.
promovens. ibid.
Pavores repentinos tollentia. 55. b.
Pavores arcens. 14. a.
Pituita. 32. b. 42. b.
Plueris. 111. a.
Podagra. 16. b. 157. b.
Prurigo. 20. b.
Pterygia oculorum. 88.
Pustulæ. 30. a.

R.

Renum lapides. 108. b.

S.

Sanguis è naribus fluens. 112. b.
Sanguinem stringens. 147. a.
Scabies. 24. a.
Scrofulæ. 34. b.
Secundinæ à partu hærentes. 104. a.
Somnifera. 157. b.
Strangulatus mulierum. 64. b.
Stranguria. 49. b.
Stillicidium urinæ. 37. a.
Strumæ efficacia. 70. b.
Suffusiones. 23. b.
Surditas. 20. b.

T.

Tabes. 24. a.
Tenesmus. 35. b.
Torpedines amovens. 115. b.
Tumor gingivarum. 54. a.

V.

Venenis obstans. 61. b.
Verendorum pustula. 56. a.
Veneris vim augens. 112. b.
Ventris tormina ex dysenteria sopiens. 83. b.
Ventriculi vires reficit. 73. a.
Verrucæ. 49. b. 55. a. 56. a.
Vesicæ vitia. 50. a.
Vini tædium pariens. 83. b.
Vomitum compescens. 73. b.
Vulnera. 83. b.
Vulva. 30. a. 55. a.
Ulcera exsiccans. 111. a.
Ungues. 88. b.
Unguium scabrities. 49. b.
Urina. 28. b.
Urinæ difficultas. 111. a.

NOTITIA PISCIUM

ex quibus Remedia præstantissima capiuntur.

A.

Acus. Pag. 37. a.
Albula parva. 119. b.
Anguilla. 83. a.
Anthis. 34. b.
Ἀνθρακοπόρφυρος. 147. a.

B.

Blennus. 50. a.
Boopis. 56. a.

C

Carcharea. 14. a.
Centrina. 16. b.
Coracinus. 32. b.
Cuculus marinus. 42. b.
Cyprinus. 112. b.

D.

Delphin. 155. b.
Draco. 61. b.

E.

Erythrinum. 44. b.

G.

Glaucus. 4. a.
Gobii. 35. b.

H.

Hepatus. 30. b.

I.

Ichthyocolla. 101. a.
Julis, aliis Jurella. 28. b.

L.

Lucius vel Lupus 111. a.
Lupus. 70. b.

M.

Mæna 55. a.
Manatis. 157. b.
Milvus seu Milvago. 43. a.
Mugil. 73. a.
Mullus. 41. b.
Murena. 11. b.
Mustella fluviatilis. 104. a. b.

P.

Pastinaca marina. 19. b.
Perca marina. 30. a.
Perca fluviatilis. 108. b.
Phoca. 159. b.

R.

Raja. 20. b.
Rana marina. 23. b.
Remora. 8. b.

S.

Sardus. 54. a.
Scarus. 26. a.
Scombrus. 64. b.
Scorpio. 49. b.
Squatina. 24. a.

T.

Tiuca. 115. b.
Thynnus. 6.
Thymallus. 88. a.
Torpedo. 18. b.

U.

Umbra. 33. b.
Uranoscopus. 63. a.

I N D E X

in Historiam de Piscibus & Cetis, juxta seriem alphabeticam dispositus, in quo litera P. paginam descriptionis, T. tabulam denotat.

A.	P.	T.
Abacatuaja.	141.	37
Acacana.	160.	
Acara.	126. 133.	34
Acaraaja.	133.	34
Acaramucu.	141.	37
Acarnan.	44.	18
Acara pinima.	126.	32
Acara pitamba.	127.	33
Acarapucu.	124.	
Acarauna.	123.	32
Acipenser Zelandicus.		23
Acipenser 1	75.	23
2		23
3		23
Aculeatus marinus major.		47
Acus major Oppiani	37.	15
minor Bellonii.	37.	15
alia species.	36.	15
Acus Aristotelis.	36.	15
alia species.	36.	15
Adonis exocætus Bellonii.	32.	15
Agonis Italicus.	121.	30
Germanicus.	93.	26
Ajereba.	144.	38
Alauda cristata.	38.	17
non cristata.	38.	18
Albula cœrulea.	119. 120.	30
Albula lavaretus.	118.	30
Albula lacustris, Bezola dicta.	119.	30
Albula minima.	119.	30
Albula nobilis.		46
Albula parva Gesneri.	119.	30
Albula.		46
Alburnus albus Salviani.	120.	30
Alburnus Ausonii.	109.	29
Alosa	70.	27
Alosa seu Clupea.	70.	27
Alphestes.	31.	15
Ambiza.	148.	
Amia.	6.	3
Amilot.	148.	
Ammocatus, vide Exocætus.		
Amore Guacu.	132.	34
Amore Pixuma.	135.	35
Amore Tinga.	135.	
Anguilla.	81.	24
alia.		24
Anthias Rondeletii.	33.	16
Anthias asellis conformis Rondelet.		16
Anthias primus.		16
secundus.		16
tertius.		16
quartus.		16
Anthias congener.		16
Antacæus Rondel.	100.	25
Alatus.	100.	28
Anthropomorphos.	146.	40
Aper.	3.	1
Aphya Cobites.	51.	19
Aphya Membras.	51.	19
Aphya Phalerica.	51.	19
Apua	50.	19
Apua vera.	51.	19
Aquila.	19.	9
Amaraca.	137.	36
Araneus major, sive draco marinus major.	60.	21
minor.	60.	21
Asellus.	1.	1
Asellus minor seu Callarias.	1.	1. 2
Niger.	1.	2
Asellus alter s. Merluccius.	1.	1
Asellus mollis.	1.	2

	P.	T.
Asellus alius.		2
Asellus virescens.		46
Asellus varius.		46
Asper pisciculus.	96.	26
Danubianus.	96.	26
Attagenus lepras.	27.	13
alius.		13
Atherina.	52.	17. 19
Attilus Padi.	99.	28
Aurata.	46.	19
Axotototi.	147.	
B.		
Bagre.	143.	38
species alia.		38
alia.		38
alia.		38
alia.		38
Balænæ genera.	151.	41
Balænæ vulgi.	152.	41
Balænæ 60 pedem longitudine & altitudine.		41
		42
Ballerus.	114.	26
Barbo.	88.	26
Barbota Gallorum.	102.	27
Barbus Salviani.		31
Bezola.	118.	30
Blennus.	49.	19
Blennus Bellonii.		19
Blica seu Ballerus.	114.	27
Boops.	56.	20
Boops peregrinus.		20
Boops Rondeletii.	66.	22
Bubulca Bellonii.	98.	
C.		
Comatipaguacu.	137.	40. 35
Camuri.	130.	
Canadella.	30.	14
Canicula seu Galeus canis.	14.	8
Canis Carcharias.	13. 14.	6
alia species.		6
Aristotelis.	159.	
Carcharias alius.		6
Canis Carchariæ dentium series.		7
Canis marinus.		8
Cantharus.	47.	19
Caper sive Capriscus.	74.	23
Capeuna.	127.	33
Capito Anadromus.	73.	23
Capito Ausonii s. Squalus veterum.	98.	26
Capito fluviatilis s. Squalus minor.	90.	26
fluviatilis rapax Gesneri.	91.	26
Carapo.	134.	34
Carana.	125.	32
Carpio.	118.	29
Carpio Benaci.		30
Catan.	115.	
Cataphractus.	77.	24
alius.		46
Idem supinus.		46
Catulus major.	14.	8
Catulus s. Canicula Aristotelis.	13. 14.	8
Chalcis altera Rondel.		30
Channe hiatula.	30.	14
Channe.		14
Chromis.	45.	17
Ceixupira.	129.	33
Centrine.	16.	7
Copola.	49.	16

	P.	T.
Cete.	150.	
Cete admirabilis formæ.		45
Channe.	30.	
Citharus.	59.	20
Cithavus flavus s. asper.	59.	30
Clavatus Cyprinus.	120.	26
Cobites aculeata.	97.	26
Barbatula.	97.	26
Cobites fluviatilis Rondel.	97.	26
Cobitus.		26
Colia sive lacertus.	64.	
Conger.	9.	4
Coracinus.	31.	15
minor.	32.	15
niger.	32.	15
Carax Rondel.	65.	22
Corocoro.	135.	35
Corvulus.	31.	2
alius.		2
Corvus Niloticus.	94.	26
Cottus Gesneri.	95.	29
Cuculus.	42.	17
Cucupuguacu.	134.	34
Cucuri.		39
Curema.	137.	
Curimata.	128.	33
Cururuca.	125.	
Curvata Pinima.	140.	36
Cynædus Alphæstus.	31.	15
Cyprinus.	111.	27
latus Rondel.	113.	29
alius.	114.	29
monstrosus.	112.	27
Salviani.		31
D.		
Delphinus prior.	154.	43
alter.		43
Denter sive Synodon.	45.	18
Doncella seu Julia Salviani.		19
Draco marinus major.	60.	21
minor.	11. 60.	21
Dracunculus.	61.	21
E.		
Encraficolus.	51.	19
Epelanus fluviatilis.	109.	28
Eperlanus.	78.	24
Erythrinus.	43.	18
Exos sive Ichthyocolla.	100.	16
Exocætus.	32.	15
F.		
Faber.	57.	17
marinus.		17
Fario seu Trutta.	85.	26
altera.	86.	26
Farra.	120.	30
alius generis.		30
Fiatola.	48.	
Frater Hugo.		40
Fratola seu Fiatola.	28. 48.	19
Fuga seu Phycis.	28.	14
Fundulus.	95.	29
G.		
Galei genus.		45
Galerita.		40
Galeus Acanthias, s. Mustelus spinax.	16.	8

Asterias

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER PRIMUS.

De Piſcibus Marinis.

TITULUS I.

De Pelagiis.

CAPUT I.

De Piſcibus Squammoſis.

ARTICULUS I.

De Aſellis.

Tab. I. 1. Tab. II. 1.

PIſces, qui Latinis *Aſelli* dicuntur, Græci ἰνίον & ἰνίον, ſeu ab aſinino colore, quod Varroni placet, ſeu à torpore, ut *Oppiano*, *vocant*.

Varro. l. 4. de LL. Oppian. l. 3. Halieut.

Genera eorum duo Plinius, & Dorion, faciunt, *Callariam* & *Bacchum* ſeu ἰνίον quem *Gadon* alii dicunt, & Calleridam, ἰνίον & μείζονα tria Oppian. niſi Oniſcum pro parvo ſumpſerit: Nos eis *Aſellum nigrum*, *Molvam*, *Morhuam*, Gobergum, hiſque *Muſtelam*, & *Tincam*, adjicimus.

Plin. H. N. l. 9. c. 7. item. l. 32. c. 11. Athen. Dipnoſ. l. 7.

Onos, nonnullis ἰνίον. Aſellus, Plinio, ſeu quod Libero Patri ſacer, ſeu ob tumidũ ventrem *Bacchus*, Dorioni Gadus, Holl. juvenculus *Bolck*, adultus *Cabelliau*, dicitur, magnitudine eſt inſigni, tres enim cubitos ſæpe excedit; colore in tergore, nigricante, ad latera & in ventre albicante, capite amplo, ore, ante quod cirrum habet, (radiolum & virgulam quidam vocant) grandiſſimo. ἀνεξήγητον ἰνίον τοῖς γραμμαῖς. Ariſt. dicit, ventre non variegato (malè Epichar. apud Athen. πολυγράμμους vocat) ſed tumido, ut πολυγράμμους legendum ſit, jecore maximo. *Degit* in alto mari, in aliquo latibulo; ſub Sirii maximè exortum latitat, cum alii per frigus ſe abdant, ſæpè ſe arenâ obruit, unde forte *Sandi* apud Boruſſos nomen.

Ariſt. H. A. l. 9. Plin. H. N. l. 9 c. 17. Ariſt. H. A. Ælian. H. A.

Uſus ejus in cibis apud Rom. poſt Accipenſerem, hodie apud Septentr. frequentiſſimus. Carne eſt alba & friabili. quod ſi mari puro & alimento probo utatur, carnis bonitate cum ſaxatilibus contendit. Difficilem eſſe concoctu, viroſumq; aliquid habere Diphil. apud Athen. prodit. Exſiccatus oſſeam duritiem contrahit, nec niſi fuſtibus verberatus coquitur; unde piſcis fuſtuarii, & Germ. Stockfiſch nomen. Sale inveteratus, & ſalſugine ablutus ex nova aqua elixus, *Laberdanus*; (Laberdan) in Germaniam devectus, Rheinfiſch / Rheni piſcis, vocatur.

Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 30.

Callarias ſ. *Clarias*, *galaria*, *galerida*, *galaxia*, Holl. Schelfiſch / Murmelio *Piſcis capitoſus*, Gallis *Merlucius*, longitudine plerumq; eſt cubitali, teres, ventricoſus, ſquammas habet minutas, in lateribus & dorſo ad cineritium colorem vergentes. *Caput* majuſculum, & in eo lapillos duos oblongos, latum, preſſum. *Oris* rictum maximum. *Oculos* maximos, *branchias* utrinq; quaternas, duplices; in interiore oris parte poſt linguam oſſa patre inferna, ſuperna, aſpera, & in gula, regione cordis duo alia reliquis longiora, quæ obſtant ne piſces dum devorat, in gulæ anguſtias compulſi, aculeorum aſperitate cor vulnerent. *Ventriculus* eſt magnus, craſſus, ſuperiore parte latus, inferiore acutus, albus. in interna capacitate tenuiſſima ac nigerrima membrana obducitur. Pinnis natat. 4. quar. quæ in ſupina parte, ori ſunt propiores, quam quæ ad branchias. Unicam habere ſpinam ex diſſecto Salvian. didicit. *Interiora* ſi ſpectes, *cor*, quod inter branchias ſitum eſt, pericardio involutum, figuram oſſis dactylorum exprimit. *Iecur*, cui fel committitur, album, *inteſtina* rubent, *uterus* bifidus nec, longus ex vertebrarum extremitatibus, quæ retuſa ſunt, craſſa utrinque membrana, ſcapulæ formam diſſecta ad amuſſim repræſentans, ſuboritur; quæ capacitatem intus vacuam, extuberantemq; efficit ita. ut piſcis ventrioſus reddatur. *Degit* plærumq; circa cænoſa ac herboſa littora. Gobionibus, atherinis, & marinis rejectamentis veſcitur. Carne eſt candida & friabili. Huic ſimilis eſt, quem Veneti *Piſcem mollem*, Rom. *Ficum*, Galli *Merlangium*. Albus argentei coloris, mollis, ſquamis parvis tectus, oculis magnis, argenteis; ore mediocri, dentibus in maxillis, parvis, albis, acutis, ordinatis. In capite calculos oblongos habet. *Pinnas* ei tres in tergore, duas ab ano ad caudam, in lateribus ad branchias utrinque unam, Bellon. tribuit. Spina tergoris 60. vertebris. linea à branchiis ad caudam ſinuoſa ducitur. *Ventriculum* habet magnum cum multis appendicibus. *Epar* ex candido rubeſcens, vulvam bifariam juxta Rondel quadrifariam juxta Bellon. diviſam. Aſcendit ſæpè ex alto ad littora, & Aphyis Caridibus, Gobionibuſque, quos integros devorat, paſcitur. In Gallia maximè frequens eſt. Aſellus NIGER Anglis ideo Colliſch / à carbonibus dictus; ſquamis eſt latioribus, tergore nigricante, ventre candidiore. Linea à capite ad caudam atra, & ad latera aliquantulum inflexa producitur. pinnæ reliquis ſui generis piſcibus durio-

Tab. I. 2. 3. Tab. II. 2. 3.

Aldrov. l. 3. de Piſcib. c. 3.

Aldrov. Geſner. Tab. II. 3.

res & robustiores sunt. Parvus carnem habet planè insipidam, profectus habetur in pretio. *Asellum vires. v.* Tab. 46.

ARTICULUS II.

De Molva, Morhua, Mustela, & Tinca marina.

Tab. II. 6. Tab. xxxxvj. MOlva, Rondeletio *Asinus varius*, & *Molva major*, dorsum habet cinereum multis maculis nigris conspersum, *ventrem* candidum falcatum, *pinnas* in dorso tres, à podice unicam, duas ad branchias, duas in ventre. *Dentes* in maxillis, internas partes Asino similes.

Aldrov. de Pisc. l. 3. cap. 6. Morhua seu *Molva altera*, Anglis Morchuel, plærumque est sesquicubitalis longitudinis, pedis unius. *Os* ipsi magnum, *dentes* in maxillis, *oculi* magni. Ex inferioris maxillæ extremo *appendix* carnosa ceu pilus è barba propendet. *Pinnæ* ad branchias & in ventre binæ, parte prona tres, à podice duæ conspiciuntur. *Dorsum* cinereis fulvisque maculis notatur. *Venter* est falcatus. Caro coctione propter humoris tenuis consumptionem, glutinosior, ut farina aqua diluta, & saccharum *dissolutum* evadit, butyro immersa adeò digitis adhærescit, ut vix inde avelli possit. *Intestina* & folliculi ichtyocollæ conficiendæ inserviunt.

Gobergus duorum cubitorum magnitudinem superat. *Colore* est cinero, ventre falcato, *ore* sine dentibus mediocri partibus internis Merlucio similis. *Carne* duriore quàm Asinus.

Tab. I. 4. Quem Mustelam Genuenses vocant. Illyrici *Pegorellam* dicunt. Bellonius Aristotelis & Galeni *Callariam*, Rondeletius *Asellum*, veterum esse opinatur. Trium interdum palmorum est longitudinis, cruris humani crassitiei, colore ex livido in opacum abeunte. Duas in tergo *pinnas* gerit, minimo capiti vicina est, præter has alia ad caudam usque protenditur, ad latera utrinque una rotunda, ut & cauda visitur, sub quibus postremis crassiores ac carnosi quidam cirri bifidi conspiciuntur. Maxillæ ipsi mobiles. *Dentes* confusi; in superiore labro, *maculam*, cordis figura, denticulis circumfultam, linguam albicantem & in cuspidem efformatam ostendit. *Branchias* distendit utrinque quatuor. *Interiora* si spectes, sub branchiis *cor* delitescit triquetrum, bursâ suâ involutum. *Hepar* pallidum ac ferè lacteum in tres lobos divisum, diaphragmati appensum. Sinistra ejus pars, cæteris major, vesiculam feliis oblongam admittit. *Lien* prægrandis sanguineus, gracilis, oblongus, pastorum instrumentum, cui cornutæ Musæ nomen referens, à ventriculo dependet. In *pyloro*, triginta & aliquot apophyses numerantur. *Intestina* tribus revolutionibus circumflectuntur, priusquam rectum attingat. *Vesicula* quædam cæteris Asellis communis, gemino veluri folliculo tergori conjuncta, commodum nationis usum exhibere creditur.

Tinca marina, propter corporis cum palustri similitudinem sic dicta, *Pesce fico* Italis quòd passi ficus instar mollis sit, vocatur. Salvianus *Asellum Callarium* esse sed falsò, contendit. Vix pedalem mensuram excedit. *Corpore* est toto oblongo, latiusculo, squammis minutis contecto, coloris cinericii. *Capite*, in quo duos lapillos gerit, lato & presso. *Ore* magno, & valdè denticulato. *Oculis* aureis. Ex in feriore maxilla appendix cum barba propendet. *Branchias* habet utrinque quaternas, & ad eas binas latiusculas pinnis, unam scilicet utrinque. Ex anteriore ventris parte pinnarum vice bini longi admodum atque rotundi cirri propendent. In primo dorso pinna parva erigitur; post eam alia una enascitur, per dorsum totum ad caudam usque extenditur. Inferiori ventri singularis pinna ab ano orta, ad caudam etiam usque producta, subnectitur. Cauda in unicam rotundam desinit. *Hepar* magnum & subalbidum visitur. Tab. I. 5.

Caro concoctu est facilis, sed excrementitia.

ARTICULUS III.

De Harengo, & Lipari.

PIscis, quem Germani *Harengum* fortè à Græcorum ἁλίκη, quod salsamentum sonat, alii Halecem vocant, qui apud antiquos sit & vocetur, ignoratur. *Chalcidi* marinæ seu Sardinæ quidam congenerem faciunt. *Thrissis* sive Alosis nonnulli. Aldrovand. l. 3. cap. 10.

Dorso est quodammodo cæruleo, *ventre* albo falcato, *squammis* acutis pertinaciterque hærentibus. *Branchiarum* scissuram, quia pro corporis ratione magnam habet, citissimè aqua extractus emoritur. Jejuno duntaxat intestino instructum Albertus author est. Tab. I. 6.

In Oceano Germanico circa Britanniam, Hiberniam, Scotiam, Norvegiam, Daniam inveniuntur, in Mediterraneo quoque capi, & Romæ, Massiliæ, Venetiis prostare falsò Bellonius prodidit, formæ similitudine, quam cum Trissis habeat deceptus. Puro aquæ elemento *Nutriri* voluerunt quidam, quod in aërem protracti in momento exspirent. Magnis simul agminibus natant, & tanta ipsorum copia, ut ad CCM. coronatorum in singulos annos capturæ precium ascendere Cardanus prodiderit: In terra sancta Oceanici maris Insula IIM. hominum vitam harengis sustentabant. Cùm per petulantiam unam ex captis virgis cecidissent, adeò eor. numerus est imminutus, ut post illa vix centum ex eo quæstu vixerint. Lucent in aqua, ventribus versus summum æquor, obversis. imò tantum de se splendorem, squammis maximè quæ circa oculos, emittunt, ut mare fulgurare videatur. Lucem emoriente mori, credi-

credidere quidam, per aliquot post mortem superesse dies, quidam experti sunt. Semel anno teste Alberto pariunt.

Caradenus in Brigantibus. Lansius de Principatu Europæ.

Mira de eorum natatu prodita sunt. Proavorum tempore ad Norvegiam sua quasi stativa habuerunt nostro tempore Brittanniam totam immensis exercitibus circumnatant. Circa solstitium æstivum ex alto Scotiæ littora petunt: inde anglica littora adeunt, & ab Augusto medio ad Novembrem à castro Scarboroug ad Thamesin capiuntur. Postea aliqua vehementiore procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Christi natalitia piscantibus se offerunt. hinc Hiberniam utrinque pernatantes, in Septentrionalem Oceanum, circumnavigata quasi Britanniâ, se transferunt. & ibi ad Junium occultantur. Postquam fretificavere, redeunt.

Usus ipsorum in cibis, apud Septentrionales frequens. Recentes muriâ conditi, & exsiccati; mensis inferuntur. Solent & saliti aqua macerari: salsugine deposita, in craticula assi eduntur. Conspecta in novo orbe volantium nubes. *Misera horum*, inquit Thuanus, *conditio, quibus nec in mari natantibus, nec in aëre volantibus, tutus unquam receptus, naturamque in utroque elemento novercam experti, cum ut se à pernicie cognatorum piscium asserant, in altum evehunt, mox ab avibus circumvolantibus rapiuntur; quarum si rostrum fugiendo evaserint, arefactis alis deficientes, rursus se in aquas præcipitant, & volando fessi, à piscibus infestis glutiuntur. Itaque mediam sortem eligentes plerunque in obvias naves involant, & præda hominum fiunt.* Thuan. Histor. l. 117.

Liparis piscis à Plinio memoratus, à pinguedine, quasi λιπαρὸς nomen invenit. *Capite* terrestrem curriculum refert. *Os* ei parvum, sine dentibus, maxillis asperis. virga à capite ad caudam satis lata. *Squammæ* parvæ. *pinnæ* ad branchias & in ventre binæ. alia à podice ad caudam, alia à cervicis loco ad eandem continua sine aculeis. Plin. H. N. l. 32. c. 12. Tab. I. 7.

Cauda in duas desinit. Adeò *pinguis* est, ut sub cute pinguedinem loco carnis habeat; asservatus, totus in oleum abiverit.

ARTICULUS IV.

De Apro Scolopace & Monocerote.

Tab. I. 8. Aldrov. l. 3. c. 12. de Piscibus.

APer Rondeletii, quem ille cum Apro veterum eundem, sed falsò ut Aldrovandus ostendit, ponit, piscis est squammosus, ferè rotundus, compressus corpore præduro, & aspera veluti ac villosa *cute* prædito, *rostro* suis instar, oblongo & obtuso, sine dentibus. *aculeis* præacutis, duris, longis, rectis. setas inæquales esse diceres, qui mox à capite secundum dorsi longitudinem decurrunt. *Pinnas* habet ad branchias duas, in ventre duas alias, multis firmisque aculeis & à se disjunctis constantes. à podice tres aculeos breves & acutos. Cauda in unâ pinnam desinit.

Iconem porci supini Salviani tradit Tab. XXXI. 1.

Qui Rondeletio SCOLOPAX, seu Ascolopax est, hunc alii *Elepæantem*, sed perperam. rostrum enim rigidum est; Gesnerus *Serrâ* Plinii quod radium caudam versus serratum habeat, nominat. Semper ferè parvum esse. exinde conjicit Rondeletius quod tres ejusdem magnitudinis ovis distentos viderit. Tab. I. 9. Rondel. ut Hist. Pisc. Gesnerus de Aquatil.

Corpore est rotundo, Erythrini modo rubescente. *rostro* prælongo, rigido. In dorso habet *aculeum* longum durum, præacutum, altera tantum parte serratum. denticulis serram referentibus, utpote contiguis basibus quæ latiusculæ sunt. *Caudam* habet tenuem.

Caro ei substantia Pagro similis. boni succi & facilis concoctionis. Cum rarus sit, exsiccatus potius servatur quam editur.

Monoceros Clusii, ob consimilem potius cum Sclopace formam, quam ut quod intersquammosos censeri debeat; aspero enim corio est; priori subjungitur. Ex orientali India alatum Clusius ita descripsit. Ab extimo ore usque ad caudæ pinnas, paulo longior erat tribus unciis, medio corpore paulo plus uncia latus, &c. Tab. I. 10. Clusius l. 6. Exot. c. 27.

ARTICULUS V.

De Glauco veterum & Hippuro.

GLaucus piscis à colore cæruleo seu Cyaneo ita dictus, γλαυκὸς interdum à Græcis, teste Eustachio, dicitur, & benè à *Glaucisco*, cum ille æstate latêat, si Aristoteli & Ovidio credimus; hunc æstate & hyeme Damoxenus Comicus in cibis laudet, distinguitur. Mnesitheus apud Athenæum inter τριβῶν Volaterranus serratorum & carnivororum genera, eum ponit; Aristoteles squammosum facit, & paucas appendices supernè circa ventriculum exeuntes habere adjicit. Plinius austero & irascenti mari simili colore, esse prodit. Tab. I. 11. Plin. l. 32. c. ult.

Apud Rondeletium *tres* ipsius habemus *species*. *Prior* provincialibus *Cabrolle* dictus, tricubitalis quandoque, corpore est longo, ventre compresso, *dorso* falcato, cæruleo, *cute* nitida, *squammis* vix apparentibus, ni cutis exsiccetur. *ventre* candidissimo, *maxillis* asperis potius quàm dentibus munitis. Statim à capite *aculeos* habet; quorum duo qui juxta anum sunt, velut in vagina conduntur. Aculeos *pinna* sequitur, ad caudam usque continua, initio magna, maculâ nigrâ notata, inde brevis & tenuis, tenuibus quasi villis constans. Ad branchias pinnæ aurei sunt coloris, pro *podice* rimam potius quàm formam sortitus est. *Ventriculum* habet magnum cum uno appendice. *Vesica* fellis intestino adhæret. *Splen* parvus, caro candida & pinguis visitur. Salvianus *Amiam* veterum esse credit, Jovius centrinam quibusdam videre dicit. Plin. H. N. l. 9. c. 36.

Alter minor, unde ἡμιόβολον apud Athe-

næum esse conjicit, septem aculeos in dorso, ad caudam spectantes habet; à superiore branchiarum parte ad medium corpus linea tortuosa admodum dimittitur, hinc rectà ad caudam protenditur.

Tertio quem *sinuosum* vocat, quod linea à branchiis ducta, serpentum corporis flexibus gradientium instar tortuosa sit, dentes sunt acuti, dorsum ex cæruleo nigrescit.

Oppian. l. 3. Halieutic. Athenæus. Dipnos. l. 7.

Locum in petris etiam & arenis pasci Oppianus scripsit. Numenius apud Athæneum κατὰ μόνα σύγκλυδα, id est, *per algas molles*, fluctibus minimè agitatas & muscum versari, tradit. Aristoteles, & Athenæus pelagium fecit. *Cibus* quidem ipsi, carnes. Sed nec algam vel muscum contemnit. Vnde Tarentinus escam ad Glaucos capiendos præscribens, partem ex musco & farina, partem ex piscium carne componit. Fœtum suum ore, ubi metuit recipere, iterum emittere, tradidere quidam; quia spinosus est, de Glauco Galeo sumendum id videtur: sanè solum ex Galeis Acanthiam fœtus suos propter spinam non recipere, author est Aristoteles. Æstate circa LX. dies non conspicitur. Plinius alibi dictor. immemor, nunquam apparere scripsit.

Æl. H. A. l. 1. c. 16. Arist. H. A. l. 6. c. 16.

Plin. H. N. l. 32. cap. ult.

Usus ipsius expetitus in cibis, sive uterum gerat, sive non. Caput tamen potissimum, apud Anaxandridem, Sotadem Comicum, inprimis si in Olyutho, & Megaris captus esset, commendabatur. Eustathius palmam oculis tradit ut ut sit, difficulter, si Tralliano & Mnesitheo credimus, concoquitur. Concoctus permultum alimenti præbet. Ex jure sumtum seu Glaucum seu Glauciscum, copiam lactis mulieribus facere, Plinius Author est.

ARTICULUS VI.

De Hippuro & Reverso Indico.

Plin. H. N. l. 32. cap. 9. Tab. I. 12.

HIppurus seu à similitudine equinæ caudæ, seu διὰ τὸ ἵππου δίκην ἐξαλλόμενος quod equi more feratur & saliat, ita dictus, aliis ἱππουρὶς ab agnis saltus urinantibus similes exercentibus, Dorioni & Epeneto ἱππουρὶς, à pinna quæ à vertice incipit, in eoque veluti crista erigitur, Hicesio *Hippurea*, Hispanis *Lampugo*, Gazæ *Equilis* vocatur. Glauco colore internisque partibus similis est, & facilè inter cæteros pisces ex *pinna* quæ à capite incipiens in prona parte ipsi unica est, & caudæ equinæ simillima, villis multis constat, cujusmodi in nullis aliis piscibus reperitur. Venter in medio corpore situs est.

Rondelet. in Histor. Piscium.

Arist. H. A. l. 9. cap. 10.

Degit in pelago, mari Mediterraneo ignotus. Carystius ab Archestrato maximè celebratur, quod mirum, cum cæteri ibi pisces viles sint. Delectatur carnibus, & nassis inclusus tantopere crescit, ut inde incrementum cepisse videatur. Vere *parit*. hyeme latet in natatu celer est, & nunquam nisi certis diebus capitur.

Reversus Indicus duplex est, Anguilliformis alter; de quo inferius dicemus: alter, de quo hic, squammosus. Nomen inde, quod retractus venetur, accepit. Magnitudine est palmi. Squammis contegitur rugosis, spinis in dorso, & ab umbilico ad caudam maximè acutissimis. Docilis est, & facilè cicuratur. Magnam Indis in venandis piscibus præstat operam. Tenui sed valido funiculo alligatus ad mare defertur, blandis animatus verbis in piscem conspectum, etiam magnum, emittitur, ejusdemque lateri seu ventri sese affigit. sic extrahitur. Præda blandè avellitur, ne, quia valide adhæret, discerpta intereat.

Tab. III. 1 Clusius. Exot. l. 6. c. 18.

Nieremb. Nat. Exot. l. 11. c. 18.

REVERSUM Indicum anguilliformem vide Tab. II.

CAPUT II.

De Pelagiis Levibus.

ARTICULUS I.

De Thunno.

THunnus, seu à Græcorum θύειν quod est magno impetu moveri, seu ab Ebræorum Thannia, quo Cetaceum piscem intelligunt, sic dictus, multa apud Authores pro diversitate ætatum sortitur nomina. Thynnis seu Thynna simpliciter sive mas est sive fœmina, Pelamyde major, Thunno propriè dicto minor. *Cordyla* appellatur partus, quot fœtas redeuntes in mare autumno comitatur, Byzantii αὐξίδας, διὰ τὸ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐξάνεσθαι ut testatur Aristoteles, seu quod paucis diebus augescant (Gaza *Auxum* vocat) dicunt. Redux in Pontum ex magno mari Cordyla, *Pelamydis* nomen, seu παρὰ τὸ ἐν τῷ πελῷ μένειν, id est *quod in limo se abdat*, seu διὰ τὸ πόλιν ἅμα *quòd gregatim degat*, ut Plutarcho placet, (*Limosam*, *Limatriam*, & *Lutariam* alii vocant) sortitur. Pelamydes cum annuum excessere tempus, *Thunni* vocantur, hisce paulò majores *Tritones*, *Orcynus*, *Apolectus*, *Sarda*, *Synodontis*, *Cybia seu Cybios*, *Cete*, *Melandrys*, *Triton*, *Chelidonas*, *Xanthias*, propriis suarum appellationem rationibus non carent. sed & variis eorum sale asservatis partibus, singularia nomina indita, apud Authores invenies.

Aldrov. l. 3. 18. Tab. III. 2. 3. 4.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Arist. H. A. l. 6. cap. 16.

Plutarch. de solert. Animal.

Aldrov. l. 3. c. 11.

Lubricos eos Plinius facit. Rondeletius suum Orcynum, ut & eum quem Pelamydis veræ seu Thunni Aristotelis nomine exhibet, squammis magnis ita ad amussim compactis, ut iis carere videatur, tegi, coctione easdem dehiscere, tuncque perspicuè apparere tenui membrana contectas, scribit. Pelamydem verò Sardam cute levi esse, & sine squammis, ea parte, quæ à pinnis ad branchias sitis, incipit excepta, adjicit. Sed nec vel de sexuum notis, vel de Pelamydum, & Thunnorum differentiis inter Autho-

Rondelet. in Hist. Pisc.

Authores convenire videtur. Aristoteli Plinio & Athenæo mas à fœmina eo distinguitur, quod hæc sub ventre pinnulam habeat ἀναφυσὶν dictam, quâ mas caret. Rondeletius in utroque semper pinnam sub ventre deprehendi ait, indivisam in mare, divisam in fœmina, ut podicis foramen dilatari, fœtusque commodius in lucem edi possit. Ligures & Massilienses piscatores nunquam ex Pelamydibus Thunnos fieri apertè ostendisse, author est Scaliger: à Pelamyde hoc unum distare Thunnum, quod hic sit lividus lateribus, illa undantibus maculis transversis atque obliquis eidem destinato gerat, asseret Bellonius. Captus Anno M. D C. L X V. circa Gaditanum fretum, pedem x x x i j. longitudine, latitudine x v j. in cujus pelle integra classis delineata conspecta est.

Aristot. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Athen. Dipnos. l. Scaliger in Exercitat. Bellon. cit. Aldrov.

Locus Thunnorum varius pro ætate esse videtur. Oppianus, qui eos piscibus pelagiis annumerat, ex Occeano in mare Mediterraneum, cum vere ad sobolis propagationem instigatur, venire, ideoque tum plurimos in Tyrrheno & Iberico capi, author est; mense Majo Xiphiis cogentibus irrumpere, Jovius adjicit. Pelamydes æquora fluvio aut paludi vicina incolere, ideò in Pontum ad dulciora pabula gregatim intrare, ex Plinio habemus, ibidem, ut & in Mœoticis paludibus nasci, Strabo retulit. tepore gaudere ideò per summa maris natare, aliquando flumina subire, ex Aristotele discimus; Visos qui Agathopoli ad pontem usque, qui aliquot millibus passuum à mari distabat, conscenderent, Rondeletius prodidit. sed & in Rheno, Nilo, Pado, Platina scripsit. in algosis quibusdam locis. Gaditanis extra Herculis columnas subsolano vento eò delatis, ingenti numero, magnitudine & crassitie incredibili, occurrisse, Admiranda Aristot. venditant. Vix credendum Thynnorum multitudinem in Indico mari tantum, ut Magni Alexandri classis haud alio modo, quàm hostium acie obvia contrarium agmen adversa fronte direxerit quòd apud Plinium legimus. Græci scriptores enim Cete & Physiteres fuisse innuunt. De eorum circa Byzantium & captura & mora ita Strabo &c.

Oppian. Halieut. l. 3. c. 620. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Strabo. Georg. l. 7. Aristot. H. A. l. 8. c. 19. Rondelet. Aristot. in admirand. Plin. H. N. l. 9. c. 3. Strabo Georg. l. 7. Aristot. in Admirand.

Cibus eis aliquando alga; sæpè, circa Hispaniam inprimis, (ex anteriore ad columnas delati pelago, esca deficiente macerantur) glandes, ex quercubus ad mare nascentibus delapsæ quibus vehementer pinguescunt: & ex harum ubertate, ubertas Thynnor. colligitur: ut plurimum caro. Tepore fœturæ quicquid attigerint, liguriunt. quin & partu soluto, ne propriis quidem parcunt natis, sed læti tempore veris *Ova vorant subitò, & lacerant sub dentibus atris.* aliquando præ pinguedine rumpi Aristoteles author est.

Strabo l. 3. Athen. l. 7. Dipn. Polybius Histor. l. 34. Aristot. H. A. l. 6. c. 17. Oppian. Halieut. l. 4. Aristot. H. A. l. 6. c. 17.

Vitam ad biennium duntaxat producere, quod Plinio ex Aristotele placuit, vix verisimile videtur. Ad tantam enim excrescunt magnitudinem, ut xv. talenta pendeant, caudaque duo cubita, seu ut apud Aristotelem extat, quinque palmum latitudine, expleat, & visi capi, quos corporis magnitudine, squammarum crassitie & corporum duritie biennio multo provectiores fuisse fateri oportuerit.

Plin. H. N. l. 9. c. 15. Aristot. H. A. l. 8. c. ult.

De *Generatione* habemus, Thunnos coire mense Februario post idus Junii initio parere semel, & quidem, in Ponto Thunnos, bis credi, quia partim tempestivus partim cordus ejus fœtus est. prior soboles mense Decembri ante brumam exit, posterior vere. *Ova* edunt quasi in utriculo. Ex his fiunt, quas Scordulas vocant, Byzantii Auxiadas quod paucis diebus augescant.

Aristot. H. A. l. 5. c. 11. edit. Scalig. Plin. H. N. l. 9. c. 115. Oppian. Halieut. l. 4. v. 505. Vide Oppian. & Scalig. p. 234.

Exeunt Autumno cum Thunnis simul, verno autem tempore repetunt, jam factæ Pelamydes. Quantum ad *animales functiones*, concessit & istis singularia quædam Natura. Dromades esse, seu ut Gaza reddit cursores, ex superioribus cognosci potuit. Non vagantur tamen bruma; ubicunque deprehensi usque ad æquinoctium, ibi hybernant. Ex Ponto exituri lævam tenent, & Aquilonem operiuntur, ut secundo fluxu exeant. ingressuri eundem, ad dextram flectuntur, quia dextro oculo plus cernunt, utraque natura hebete. Eadem debilitas in causa, quod ad saxum illud miri candoris, à vado ad summa perlucens, quod in Euripo Thracii Bosphori, quo Propontis Euxino jungitur, in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiis, juxta Chalcedonem in Asiæ littore visitur, exhorrescant, & sic repetente territi, adversum Byzantii promontorium, ex ea causa appellatum Auri cornu, præcipiti petunt agmine. Noctu proficisci & vetustissimum Amphyliti vatis apud Herodotum oraculum, & nummus à Bellonio visus, in quo altera parte spica, altera Thunnus conspiciebatur, & supra hunc Luna cum inscriptione PHILIPPENZE, innuit, nec de nihilo est, quod Plinius, postquam dixisset, capturam illorum à vergiliarum exortu ad arcturi occasum durare, reliquo tempore hyberno latere in gurgitibus imis, nisi tepore aliquo evocatos, aut pleniluniis, adjiciat. In natando figuram cubicam, si gregatim vagantur, servant, atque sex lateribus comprehensi, soliditatem ex semetipsis constituunt. Ad promontorium Bubonicum, maximi, suum instar, soli vagantur. alii more luporum bini proficiscuntur. nonnulli more caprarum, gregatim pascuntur. Exoriente canicula, in Euxinum natare contendunt; & marinis fluctibus, & fervidè radiato sole calescentibus, inter se velut contexti, confertis turmis sese invicem opacant. *Dormire* infimis gurgitibus, sub saxo aut littore abditos,

Plin. H. N. l. c. Plin. H. N. l. c. Herodot. l. 2. Histor. Aldrov. l. 3. de piscib. c. 18. Plin. H. N. l. c. Plutarch. de solert. Animal. Ælian. H. A. l. 15 c. 3. Aristot. H. A. l. 4. c. 10.

Oppian. Halieut. l. 2. c. 5.

ditos, Aristoteles prodidit; & quidem tam profunde, ut ne jactâ quidem fuscinâ, moveantur. Sub Caniculæ exortum œstro exagitantur. Heret ille ubi cutis tenuior, sub pinna, & ita miseros divexat, ut sæpè in terram ἀνάπαλιν saliant, sæpè in naves se conjiciant.

De *Sympathia* & *Antipathia* non est quod multa dicam. Dicuntur Cephos habere comites, qui carunculas pisciculorum, à Thunnis discerptorum, aquis innatantes, depascuntur. Cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, à Sicilia prohibiti, in majores incurrunt belluas. Majo Mense à Xiphiis ex Atlantico Oceano in mare mediterraneum pelluntur. Non aliter ab iis gregatim in fugam agi, quàm ovium greges à lupis Mathiolus author est. De captura Thunnorum agere alterius loci est.

Plin. H. N. lib. 9. c. 15.

Usum reperere in *Cibis*. Olim membratim cæsi cervice & abdomine (τὰν ὀμφαλὸν Athenæus vocat) commedabantur, atque clidio (clidia Thyum Festus, Petimen ex Nævio Petimen piscinum, quod est inter duos armos ad pectus, claviculas Medici vocant) salitis, Omotarichi nomen impositum est) recenti duntaxat, & tum quoque gravi ructu; cætera parte plenis pulpamentis asservabantur. Melandria vocabantur, cæsis quercus assulis, simillima. Vilissima ex his, quæ caudæ proxima ἀτῶν dicebantur, quia pingui carenti hinc ἀτίνων nomen, probatissima, quæ faucibus, Pelamides in apolectos, particulatimque consecti, in genera Cybiorum (sic dicuntur seu salsamenti frusta quæcunque in formam κυβοειδῆ dissecta; vel quæ ex dorsi partibus cervici clidioque proximis) dispertiebantur. Alexis caput, commendabat, caudam Antiphanes. Falconius Hetruscus eruditioris gulæ ganeo, novum & sapidissimum obsonii genus ex iis commentus est. Athenæus μιτύδιον (intritum hoc, ex aliis & aliis condimentis) aliis piscibus prætulit. Alii salsamenta, quæ ὀμφαλὸν seu ὀμφὸν potius, quàm recentis piscis quamlibet partem præferunt. Sunt quippe Xenocrati apud Oribasium stomacho inepti, mali succi, flatulenti, ad excernendum difficiles. Galeno, durâ carne præditi, & insuaves. Archestratus tamen nobilem Thunnum circa Byzantium, Carystum & Siciliam; præstantiorem circa Cephalem & Tyndaridem oram; præstantissimum circa Hipponium Italiæ, nasci, circa Samum ingentem, & deorum conviviis dignum capi, prodidit.

Plin. H. N. l. 32. c. 10. Ælian. H. A. l. 13. c. 27. Dioscor. l. 2. c. 30.

Præbent & in *Medicina usum*. Sanguis fel, & jecur, sive recentia sive servata, vim psilothri obtinent. Non pubesciturum, qui in pueritia iis illitus est, Ælianus affirmat, Omotarichus largius sumptus, Presteris serpentis venenum retundit. Cybiorum cinis, cum melle ad Condylomata confert.

ARTICULUS II.

De Pompilo & Amia.

Tab. III. 5.

POMPILUS seu παρὰ τὸν πομπὸν à transvehendo, (fabulantur enim Pompilum hominem πομπὸν portitorem, vel ut Athenæo placet Δελφίνιον, ab Apolline quod Ocyrhoën puellam trajecisset, in sui nominis piscem transmutatum) seu quod navigantes in alto mari ad continentem usque comitetur; aliis sacer piscis, aliis πίμελος dicitur, & à Plinio inter Thunnos reputatur. Athenæus Pelamydi similem & varium esse inquit. Rondeletius pro eodem, piscem squamis carentem, in dorso varium & maculosum, in quo à branchiis ad caudam linea magna curva, à qua ad ventrem lineæ multæ transversæ interpunctæ descendunt, ducitur. pars quæ supra & inter oculos est, flavescit, aurique colorem imitatur. Cauda in unicam non divisam, neque crescentis Lunæ figura, Thynnorum & Pelamydum more, desinit.

Ælian. H. A. l. 15. c. 23. Athen. Dipn. l. 6. Apollon. Rhodius in Argon. Plin. H. N. l. 9. c. 29. Athen. l. c. Rondelet. in Hist. Piscium.

Locus ipsis ima maris sedes est. Sæpe navigia velis euntia comitantes, mira aliqua dulcedine per aliquot horarum spacia, & pascuum millia à gubernaculis non separantur, ne tridente quidem sæpius in eos jacto territi. ubi terram persensere, recedunt, nec longè abesse nautis colligitur. Inimicos experiuntur Delphinos sed magno horum exitio. Degustatis enim illis, continuò convelluntur, fororeque incensi, pelluntur, ad littora, esca marinis avibus futuri.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Oppian. Halieut. l. 1. Ælian. H. A. l. 2. c. 15. Athen. l. 7.

Amiam sex παρὰ τὸ ἀμείνων ἁπάσης πάσαν πιάτειν, quod una cum sui generis piscibus erat; sive quod ὁ καθ' ἑαυτὸν οἰκεῖν, ἀλλὰ ἀγελαῖος, quod non solitaria sit, sed gregatim vivat, ita dictam Ælianus *Troctam*, Hispani *Bizam* quasi Bizantiam, alii *Bonitam*, vocant. Jovius & Salvianus pro ea Lechiam, alii Sphyrænam, quidam illum piscem qui Hispanis Lambugo dicitur, perperam substituunt. Piscis est Pelamydi, vel Thunno vel Scombro corporis specie, pinnis caudæ similis cute lævi, ea parte quæ circa branchias est dempta, *rostro* acuto, *oculis* parvis auri æmulis. *dentibus* serratis, acutissimis, in os recurvis *branchiis* opertis, *ventre* crasso, argenteo, rugoso, longo, ad podicem usque demisso, cujus appendices sunt innumeræ scombrorum appendicibus tenuiores. *dorso* cæruleo, & dum vivit splendente, à quo ad ventrem lineæ ductæ sunt obliquæ, nigrantis, certis intervallis à se distantes. *Caudâ* habet tenuem, in figuram lunæ in cornua curvatæ, *intestina* gracilia, *epar* rubescens, *splenem* nigrantem, *fel* toti intestino attextum, vel ad illud porrectum pari cum eo longitudine, sæpe etiam replicatum.

Ælian. H. A. l. 2. c. 6. Tab. III. 6. Rondelet. de Piscib. Aristot. de part. Anim. l. 4. c. 2. Arist. H. A. l. 2. c. 18. ex Scalig. sect. Arist. H. A. l. 8. c. 13. Scaliger. l. 2. H. A. c. 18.

Degere in mari, stagnis & fluviis affirmat Aristoteles, & cum eo Scaliger. vicinum fluviis & stagnis ob dulcem aquam & limum amare, Oppianus Pontum subire, atque

Oppian. Halieut. l. 1.

atque ibi cum suis ducibus æstatem traducere, tum quod ibi belluæ magnæ pauciores, tum quod ob dulcium aquar. permistionem, pastus gratior; unde eorum incrementum singulis diebus intelligitur, certum. Circa Provinciam in maris angustiis quas insulæ frequentes efficiunt, capi, Rondeletius author est.

Arist. H. A. l. 8. c. 13.

Arist. H. A. l. 6. c. 13.

Vescuntur aliquando algâ, ut plurimum carne. Audaces & celeres sunt. quin Troctam saltu valere Ælianus loco supra citato scripsit.

Arist. l. 8. Hist. c. 2.

Fugnam cum delphinis apud Oppianum eleganter descriptam invenies. idem de Troctis apud Ælianum legitur. Capræ prosiliunt, & arrosâ liniâ aufugiunt. Appetuntur à quibusdam piscibus in escam, Glauco inprimis, si Tarentino fides est.

Oppian. Halieut. c. l. 2. Ælian. H. A. l. 12. c. 53.

Adhibentur in *cibis* tanquam boni succi ad excernendum medii, sed parcè nutrientes. Archestratus autumni tempore post Vergiliarum occasum, Byzantiasque inprimis commendat. procul à mari Hellespontiaco deteriores scribit. si vicinum Ægei maris tractum pertransieris, pristinam gloriam maculare invenies.

Aristot. H. A. l. 4. c. 8.

ARTICULUS III.

De Xiphia seu Gladio.

PIscem qui à figura rostri *Xiphias* communiter, ξιφίας Epicharmo, ξιφος Menandro, Gladius Latinis dicitur, Homerus ξίφος Hesychius & Varinus ξιφιοειδὴς alii *Thranin*, Hermolaus *Tomum Thurinum*, ità enim apud Plinium legit. fortè à Thuriis Italiæ oppido. Albertus *Militem* appellat, *Galeum* à Plinio vocari; Salvianus & Massurius perperam oppinantur.

Tab. IV. 1. 2. Ælian. H. A. l. 13. c. 4.

Homer. Odyss. m.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Magnitudine interdum est insigni. Ad decem nonnunquam cubitos accedere, tradit Rondeletius. Delphini magnitudinem excedere, Plinius; naviculas æquare, Strabo. *Corpus* habet teres, à capite statim valde crassum, deinde ad caudam usque tenuius, in extremo ante caudæ exortum eminentia quædam extuberat. *Corium* caudam versus, ducta manu læve est, os versus asperum. *Squammæ* sub cute latent plurimæ, *adeps* in dorso suis more residet. Utraque *maxilla* rostrata est, superior magis ossea, durior, aliquando bicubitalis, (Athenæus totius corporis magnitudini æqualem esse, scribit) inferior brevior & triangularis, plærumque illa habet se ad totam magnitudinem ut tria ad decem, ista ut unum. *Gladius* est ferro acutior, sed extincto pisce corrumpitur. Gellius ejus mucrone dura excavavit saxa. *Dentes* ipsi falso Ælianus tribuit, non admodum curvos, nec admodum inanes. Nullos enim habet, eorum loco ossa oblonga & aspera in palato resident, absumtâ in tantum gladium mareriâ, quæ dentibus cedere debuerat. *Oculi* ipsi orbiculati prominentes, & ante eos foramina. *Brauchiæ* octonæ & duplices, *tergus* ex cinereo nigricans, & serici instar splendens. *Pellis* tenuissima, *venter* argento micans. *Fellis* vesicula intestino committitur.

Rondel. in Hist. Plin. H. N. l. c. Strabo.

Athen. Dipnos. l. 7.

Oppian. Halieut. l. 2.

Ælian. H. A. l. 14. c. 23.

Arist. H. A. l. 2. c. 13.

Degunt in mari, & rarò adeunt littora. Copiosius verò juxta Scillæum promontorium apud Siculos & Zophyrium quod Italiæ extremum est, hodieque Spartiventum à nautis nuncupatur, capiuntur. Tribuuntur tamen ab Ælianoe & Danubio, sed & in Dania in lacu Suerinensi notissimi dicuntur.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Ælian. H. A. l. 14. c. 23.

Victitant piscibus, quos rostri incursu interficiunt, nec prius comedunt, quam spiculo transfixerint.

Ælian. l. c.

Exortu Caniculæ divexantur ab œstro seu asilo (Animal est parvum, scorpionis effigie aranei magnitudine) tantoque infestantur dolore, ut in naves sæpenumero exiliant. Balænam exhorrescunt, eamque conspicati, gladium suum in terram, aut obvium quemcumque vadi locum impingunt, sic infixo capite sese continent. Nec tamen sua ignorare arma credendum. Utitur rostro tanquam gladio. Sæpe in mari Indico validissimas Lusitanorum naves, ad sesquipalmum aliquando perforant. Visus in mediterranea juxta navim natantem, medium rostro discidisse. Græcanicum sermonem ab Italico distinguere, illum minimè reformidare, ad hunc diffugere, Joannes Marius Cætaneus, qui Locrensi in littore Xiphianum piscationi interfuit, prodidit, & Brutii testantur.

Oppian. Halieut. l. 2. v. 509. Plin. H. N. l.

Oppian. l. 2. v. 509.

Ælian. H. A. l. 9. c. 40.

Usus in cibo rarus. Carne enim est arida, & difficulter concoquitur. Archestratus Byzantinum commendat.

ARTICULUS IV.

De Remora & Cetorum Duce.

DE Remora, quæ *Echeneis*, *Remiligo*, & *Nauerates*, dicitur, vix quicquam certi scribere possum, adeò Authores in diversa scinduntur, tria tamen occurrunt, descriptio, facultatis naves retinendi, & causa. Variè à veteribus describitur. Quibusdam est parvus piscis, assuetus petris. Quidam eum pedes ex Aristotele habere opinantur, ita positâ pinnarum multitudine. Mutianus muricem esse, latiorem purpurâ, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque latere sese colligente, quibus inhærentibus, plenam ventis stetisse navem, portantem nuncium à Periandro, ut castrarentur nobiles pueri, conchasque quæ id præstiterint, apud Guidiorum Venerem coli, prodidit. Trebius Niger pedalem esse, & crassitudine quinque digitorum credit. Tres eo nomine celebrari, haud perperam inde colligas. Nec inter recentiores de eodem convenit.

Tab. IV. 3.

Plin. H. N. l. 9. c. 25.

venit. *Rondeletius* inter ignotos reponit. *Gillius* nunquam se piscem, vel piscatorem qui ipsum vidisset vidisse profitetur. *Bellonio* est totus exossis, mollis, lubricus, coloris herbacei, inferiore parte planus, dorso repandus, in gibbo convexus, limacis rubri testa carentis effigiem referens. Eidem ad spitamæ longitudinem & manubrii ligonis crassitiem plerunque excrescit, circa saxa in mari, sed lentè serpit, & iter cornibus prætendit, mucaginemque ut limax serpendo relinquit. In Corcyra frequentissimè è verriculis extrahi dicitur. Quam in *Imperati Neapolitani* Exoticotamiejo Neapoli vidimus, sic describitur. Capite supino acetabula habet similitudine cirrorum sive acetabulorum Polypi, quibus naves magnosque ac cetaceos pisces apprehendens pertinaciter hæret. Cursumque eorum remoratur, & pro arbitratu suo retinet. Ad magnitudinem corporis Icon expressa est.

Remoræ Aldrovandi color toto ferè corpore ad violaceum inclinat. *Latera* candicant. medium corpus subviridis linea intersecat. *Cauda*, quæ unicam pinnam degenerat ad cæruleum vergit. *Rostrum* canino simile, nisi inferior maxilla superiorem longitudine superaret. *Pinnæ* toto corpore sex. Simillimus Embdæ in Frisia pisciculus repertus est, referente Gesnero quatuor digitorum longitudine. Cuticula sine squammis tenuissima. capite pro corporis magnitudine maximo. Oculis parvis, reliquo corpore turbinato. sub mento quiddam habebat figura acetabuli. Cavitas cum digito premeretur, ita adhærebat ut circumferri posset. Par *facultatis navigia retinendi* ratio. Ruant venti licet, & sæviant procellæ cogit stare navigia secundum Plinium (verba ejus sunt. Ventum est ad summa natare, &c.) Plinio Oppianus adstipulatur. Cheremenianus Trallianus apud Plutarchrum impedimentum & moram navigationi inferre. & ut tardius navigia ferantur facere asserit ille puppi, hic lateri navis, Oppianus carina adhærere scribit. Petrus Melara Cardinalis Turonensis triremem cum è Gallia Italiam mari peteret, ab eodem (nisi forte de Lampetra id accipiendum sit) in medio cursu retentum fuisse. Kircherus pro fabulosis omnia ista habet. Nunquam talem à Plinio ad tempora nostra effectum notatum, etsi totus orbis navigationibus lustratus sit. Non posse potentia majus à minore vinci. Nullum magnetis frustum, quamvis efficacissimum, exactissimeque libratum aliud majus & gravius allicere. Frequenter in freto Siculo ob contrarios æstus, unam onerariam extensis velis, secundo vento in mediis fluctibus hærere, vicinis cursum tenentibus.

Gesner. in Hist. Piscium.

Plin. H. N. l. 32. c. 1.

Plutarch. l. 2. Sympos. probl. 7.

Kircher. l. 3. Artis Magnet.

Oppian. Halieut. l. 1. c. 221.

De causis haud certiora occurrunt. Rondeletius Aristotelis responso, quo cur clavus cum sit parvus, & in extrema navi, tantum possit, ut ab exiguo temone & hominis unius viribus, magnæ navium moles moveantur, exponit, innixus, minus potius ad contactum Remoræ moveri, quam sisti ostendit. Idem de Plutarcho dicendum, dum navim multo musco & alga obductam, aquam obtusius secare, & tardius moveri, hisce Echeneidem adhærere, si tarditatis non causam, sed causæ accidens esse, prodit. Fracastorio latentis scopuli Echeneidem indicium esse, navi ita ut avelli nequeat propter metum vacui, adhærescere, placet. Scaliger Plinium secutus, ad occultas qualitates confugit. Movendi quibusdam esse potestatem, contrariam aliis. Nemini comperta in igne caloris principia. hunc Lonicerus sequitur. Suarezius influentias cœlestes addit. nec Basilius & Ambrosius renuunt. Peculiaris Keckermanni opinio. Viscosum & frigidissimum humorem de se fundere putat Echeneidem. hoc aquam circa gubernaculum congelari, ipsum quasi immobile reddi. Vix quicquam verisimile.

Rondel. de pisc. marin. l. 15. c. 18.

Arist. in Mechanici quæst. 6.

Plutarch. Symp. l. 2. probl. 7.

Fracastor. de Sympath. c. 8.

Scalig. Exer.

Lonicer. de Aquatic.

Suarez. Disput Metap. 18.

Basilius 8. Hexam. homil. 7.

Ambros. Hexam. l. 5. c. 10.

Keckerm. in probl. nauticis.

Quantum ad *usum* alii è Græcis lubricos partus atque procidentias contineri ad maturitatem alligato eo prodiderunt: alii sale adservatum adalligatumque, gravidis partus solvere, ob id alio nomine Odynolyontem appellari. Amatoriis veneficiis infamem esse, indiciorum & litium moram, inter falsa repono.

Plin. H. N. l. 22. c. 1. Tab. IV. 4.

Cetos ducem habere, tum quod mole corporis oppressi tardè moveantur, & facilè in cœnum, brevia & angustias impingant: tum quod parum acutè cernant. Oppianus Ælianus & alii authores sunt. destituras, ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere. ὀφεὶς is ὀφεὶς ἰδεῖν. Plinio, nescio quare Musculus, quo nomine Balenæ partem Oppiano & Aristoteli dici falsò opinatur Bellonius, Hermolao *Iulus*, aliis, *Mysticetus* dicitur. Longus est. colore albo, capite longo, angusta cauda, si Æliano credimus. Aldrovandus dodrantalem, rostro acuto, capite prælongo & plano, cauda angusta & tenui, toto corpore aspero, squammis experte, sed osseo corio tecto, proponit.

Oppian. Halieut. l. 3.

Ælian. H. A. l. 10. c. 6.

Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 23.

Fabulosumne id, quod Rondeletius arbitratur, an ambiguum, quod Scaliger, natura talem dederit, an amicitiæ adscribendum sit, non disputo. *Amicitiæ exempla sunt Balæna, musculus, quando prægravi superciliorum pondere obrutis, ejus oculis, infestantia magna vada, prænatans demonstrat, oculorumque vice fungitur*, apud Plinium legimus. Agnitum, ore velut anchoram à Balænis recipi, in faucibus dormire; hoc quiescente, illas non moveri, hoc gubernatore, destitutas, ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere.

Scaliger ad H. A. Arist. l. 2. c. 16.

Plin. H. N. l. 7. c. 62.

Plutarch. l. utra animal.

Claudian. in Eutrop.

A R-

ARTICULUS V.

De Serpente Marino.

Tab. IV. 5. 6. Tab. V. 1. Plin. H. N. l. 32. c. 1. Ælian. H. A. l. 18. c. 28. Arist. H. A. l. 2. c. 15. Arist. H. A. l. 8. c. ult.

SErpens marinus, Plinio *Draca Marinus*, Æliano [illegible] & *Hydrus*, Aristoteli [illegible] dicitur.

Notabilis ipsorum quibusdam locis magnitudo. Ejus sunt in Africa, ut boves insectentur, & triremes apprehensas evertant. Circa Norvegiam ducentorum pedum longi visi, tantas aliquando supra mare spinas, erigentes, ut navis per unam transire possit, si Olao Magno credimus. Conspicitur in sinu Codano quidam flavi coloris XL. pedum, innoxius, nisi irritaveris. Apud insulas quasdam ante Persidem, vicenum cubitorum, terruere classem. Tales in Carmaniæ promontorium & Arabiam circa tres insulas è mari egrediuntur. Baraces sinus navigantibus perniciosus, quod ad eum è pelago tendentibus prægrandes & nigri serpentes occurrant. Maximi cujusdam descriptionem & in Virgilio invenies. Is de quo hoc loco, terrestri similis est, capite & corpore congri [illegible] duntaxat, ore acutiore, si Aristotelem sequimur. Si Salvianum, habet dorsum subrubrum; latera subflava, ventrem sub albidum. Rondeletius cum trium cibitorum facit, corpore fulvo, quàm Anguilla rotundiore, colore quem & sceleton apud Aldrovandum exhibebat, capite congri, oculis flavescentibus, ventre & rostro cinereis, maxilla superiore longiore. Dentes muræna modo, sed rariores habere, addit: pinnulas ad branchias veluti Anguillæ duas. A. Castelleto ad Aldrovandum missus, colore erat congri, sed ad cæruleum inclinante. Ore intra rubido, dentibus acutissimis instructo, sub mento apophysis barbæ modo propendebat, altera ad ani orificium.

Plin. H. N. l. 6. c. 23. Solinusin Polyhist. Arrian. in Periplo maris rubri. Virgil. l. 2. Æneid. Arist. H. A. l. 2. c. 14. & l. 9. c. 37. Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 24.

Maris est incola: nec tamen [illegible] seu profundissimis, gurgutibus nascitur. Qui in aquis fluviatilibus reperiuntur, Hydri sunt & toto cœlo ab istis differunt. Degit tamen aliquando & in terra, ut terrestris quædam species. toto ferè die in mari vivit, somni causa in terram egreditur. vehementior est congro, si [illegible] ita placet vertere. Captus atque immissus in arenam, cavernam sibi rostro mira celeritate excavat.

Aristot. H. A. l. 2. c. 14. ex Scal. edit. 17. Bellon. in observat. Plin. H. N. l. 9. c. 37.

Pugnavere aliquando in Turcia tempore Bajazetis à solis ortu ad occasum cum terrestribus; Occisorum utrinque octo millia numerata sunt. Aquatici concessere victoriam.

Comedi quidem potest: sed propter similem cum terrestri formam rejicitur.

ARTICULUS VI.

De Congro & Ophidio Plinii.

COngri, qui Græcis à [illegible], quod est voro; [illegible] & [illegible] aliis *Grillus*, quibusdam à corporis & coloris similitudine, *Anguilla marina*, dicitur, duo genera; *Unum* Album & pelagium, *alterum* Nigricans, quod haud rectè vel littorale vel pelagium dixeris. Ambigit enim ut scribit Aristoteles: recentiores unum duntaxat, in quo omnes notæ congro à veteribus attributæ, reperiuntur.

Tab. IV. 7. Ritters husi. ad l. 1. Halieut. Oppian. Athen. Dipnos. l. 7. Aristot. H. A. l. 8. c. 13.

Longus est & lubricus seu lævis. sæpè in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem excrescit. Visus à Scaligero quem utraque manu nequisses amplecti, ut non mirum multos in Sycyone quos homo vix ferat, aliquos plaustri magnitudine capi, Eudoxus; circa Cartejam in exterioribus locis augeri supra minarum octoginta, Strabo prodiderit. Toto dorso rubet, *ventre* & lateribus pallet. Binis natat pinnis. Linea nigra in exteriore parte membranaceæ pinnæ per dorsum extensa conspicitur. *Oculi* sunt Anguillis longè majores. In extremo *rostro* duo brevia cutacea cornicula gerit. *Dentes* habet parvos pectinatim coeuntes, *branchias* utrinque binas, *pinnæ* harum rubent, quæ verò corpus ambit fusca est, & ad cæruleum inclinat. *Interiora* si spectes, *Gula* ipsi exigua, qua alii pisces carent. *Fellis* vesica ab epate pendens.

Scaliger ad Arist. H. A. l. 2. c. 16. Eudox. l. 6. de terræmotu apud Athen. Strabo Geogr. l. 3. Aristot. H. A. l. 2. c. 13.

In nullo non *degunt* mari, fluminibus inprimis vicinum si sit. nam & hos juvenes subire solent: ne de paludibus dicam, quarum illustris alumnus à Matrone Parodo vocatur. In terram egredi non absonum, cum idem & de serpente marino superius dixerimus, & de Anguillis ex Aristotele colligatur. *Vescuntur* pisciculis. Ideò vehementiore spirante vento, quo tempore numerosiores pisciculi mare intrant, pinguescunt.

Oppian. Halieut. lib. 1. v. 113. Athen. l. 4.

Coitus eorum Anguillar. coitui comparatur, non quod ex simili spumæ sanie in arena obruta nascantur; sed quod circumplexu mutuo supina. partium coitum peragant, quod [illegible] & [illegible] solenne est: *Ova* longa serie inter se protensa, pinguedine ita obducuntur, ut vix appareant. Si in ignem conjeceris, abit in vaporem pingue; ova exiliunt, & elisa crepitant.

Oppian. Halieut. lib. 1. v. 516. Aristot. H. A. l. 5. c. 4. Aristot. H. A. l. 6. c. 17.

Latant hyeme, nec, eadem, præterquam statis diebus paucis, & iisdem semper, capiuntur. *Gregales* ne sint, an solitarii ambigitur. Causam Mnesitheus præbuit. Modò gregarios esse posse dicit; modò nec inter hos nec inter illos recenset.

Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Plin. H. N. l. 9. c. 16. Athen. l. 8.

Inimicitias cum Polypo, Locusta, & muræna exercet. Polypum devorat. Neque enim ob lævitatem ab eodem apprehendi potest. A Locusta laceratur, licet valido

Aristot. H. A. l. 8. c. 13.

sit corpore. Ipse & Muræna caudas inter se prærodunt.

Plin. H. N. l. 9. c. 62. *Usus* ipsius apud Græcos in *cibis* laudatus. inprimis si è Sicyone adferebatur, Italum tantum cæteris præcellere putabant, quantum pinguis Thynnus vilissimis coracinis. Tanti denique æstimatus, ut Nereus quidem Chius Diis eum elixasse legatur: Dorion verè opsophagus, cum puer optimor piscium nomina dicere jussus, Congrum inter cæteros recensuisset, piscium se, non Deorum nomina dicere jussisse, reposuerit; Nunc in vili admodum sunt, apud omnes, *Hispanis exceptis*, precio. Angli pusillos cum aceto & sinapi comedunt. *Congener* congris est, qui in mari circa Canibales insulas capitur. Cutè intensè viridi & elegantissimè variegata; rictu patenti, & dentibus acutissimis. Caro detractâ cute candidissima est; sed qualitatis adeò virulentæ, ut sæpe in mortem gustantes conjiciat.

De Laet. Ind. Ovid. l. 1. c. 18.

Tab. V.

Ophidion Plinii, quem Salvianus & Bellonius cum serpente marino confundunt, quemque Tragum Oppiani quidam esse opinantur, duorum est apud Rondeletium generum. *Unum* est barbatum, quod gemina barba à maxilla inferiore propendente instructum sit; *Alterum* imberbe & flavum, de cætero superiori simile. Bellonius palmum non excedere, pelle lubrica esse, pinnas carnosas habere integram in gyrum caudam ambire, & multa nigredine perfundi, testatur. *Linguam* habet parvam, acutam. *Cor* trigonum ruberrimum, *hepar* ad sinistrum latus exporrectum, *stomachum*, oblongum, *pylorum* permultis apophysibus circumdatum, à quo tres intestinorum revolutiones ad anum pertingunt, *lienem* rubrum, & oblongum. Cætera ad ipsos Asellos accedit.

ARTICULUS VII.

De Muræna.

Tab. V. 3. 4. MUræna, quibusdam *Draco marinus*, quod corporis specie serpentes æmuletur, Græcis μύραινα, εμύραινα & ἐμύραινα (multæ n. dictiones quæ ab ἐμ incipiunt, olim per ἐμ scribebantur) παρὰ τὸ μύειν vel μύρειν, quod præ pinguedine in summa aqua fluitent, & à sole terrefactæ, qua curvare se nequeant, mergi non possunt; quod tamen de optimis quæ Latini *Flutæ*, Græcis πλωτὰ, quasi navigabiles vocantur, potissimum sumi debet, quamvis & *rhyades* pisces Flutas Gaza vertat, dicitur.

Eustach. in Home. Macrob. Saturnal.

Externa si attendas, ad duorum cubitorum longitudinem accedunt; circa Cartejam locis exterioribus minarum supra octoginta reperiri, Strabo, ad decem libras augeri neque majorem se vidisse, Salvianus, prodidit. Longus est, lubricus seu lævis, & serpentis speciem referens. Cutis quæ tenuissima diversi coloris, qui nec in omnibus sibi respondet, seu quod alius vivis sit, alius in mortuis (sanè Plinius, in Gallia septentrionali, Murænis omnibus, in dextra maxilla septenas maculas ad formam septentrionis aureo colore fulgere, duntaxat viventibus, pariterque cum anima extingui testatur) appareat. *Mas* paucioribus maculis distinguitur, & quibusdam veluti stellis conspergitur, *fœmina* pluribus veluti aureis guttis, quas Ovidius auratas notas dixit, variatur; Bellonio, eidemque ut plurimum fulvescunt. Rondeletius colore fusco, ideò ἀκανθῶδε ab Oppiano dici; Massurius maculis luteis & nigris; Gillius alium colore subnigro, luteis alium, albo nigris quasdam colore distinctas, prodidere. Aldrov. fœmina varia est, blattariæ floribus simillimis, hinc ardens Ovidio dicitur. *Caput* habet rotundum, tenue, & acuminatum, rictum *oris* latissimum. *Dentes* acutissimos, serratos, solidos, non in maxillis solum, sed & in ima quoque faucium parte dispositos. Carnosum *palatum*, quod linguæ loco obtinuit. *Maxillam* superiorem aquilinam in cujus extremo duæ sunt breves apophyses seu verrucæ *Oculos* magnos. *Dorsum* cultellatum, ut Pytheas ait, hoc est, spino acuto, & pinnulam ferè constituente. *Pinnas* & branchias, adimit ipsis Plinius, sed male. Quaternas enim has habent. Sed parvas; utpote ex quaternis minutis osculis, sive foraminibus paulum modo se exserentes; seu ut Aristoteles dicit, non ἐπιφυομένας. id est explicatas, sed præter. alior. piscium morem confusas. Illas non ad latus sitas, neque tales ut natare possint.

A. l. 2. c. 13. l. 4. de partib. c. 13. Plin. H. N. l. 9. c. 11. Plin. H. N. l. 9. c. 23. Bellon. Hist. l. 5. c. 10. Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 27. Plin. H. N. l. 9. c. 20. Athen. Dipnos. l. 7. ex Theophr. Arist. H. A. l. 2. c. 13.

Quantum ad *Interiora*, carnem habet candidissimam, sub cute obliquis & transversis ductibus dispositam; variis musculis hinc & inde abeuntibus munitam, multis spinulis brevibus & recurvis consperſam. *hepar* subfulvum, oblongum, stomacho incumbens, longiusculum; *fel* Cyaneum, magnitudine avellanæ, quod Bellonius jecori; Aristoteles intestinis inhærere, à jecore meatibus quibusdam dependere, scribit. Habet & lienem oblongum nigricantem, stomacho annexum. *Ventriculum* longum, à cujus medio intestinum sine spiris ad anum protensius, juxtaque eum cellulæ, instar intestini coli, habentur. *Vertebris* quæ minus frequentes, sed oblongiores quam Anguillæ, processus insunt transversi ac sursum spectantes præter aliorum piscium morem Aristas Scaliger vocat, quæ si coriam inversum detrahuntur, cum eo simul omnes educuntur. In Oesophagi qui latus, & à rictu incipit, orificio, hamuli leviter uncinati, ad gulam citra fauces spectantes, linguæ vicem supplent, ac statim à branchiis folliculus

Arist. l. 2. Histor. c. 15. Scalig. ad A. H. l. 2. c. 16. v. 108.

Strabo. Geogra. l. 3. Arist. H.

culus teres, ſpinæ incumbit, flatu turgidus, commodioris natationis uſum præbens.

Vivunt quidem in mari, circa petroſa loca; videntur tamen & fluviorum oſtia petere. In Oceano rariſſimæ ſunt. Tarteſiæ & è Siculo freto, unde ad piſcinas Romam accerſebantur, antiquis in pretio fuere. minus ex Tarſenſi & Carpathio mari probantur. Exeunt & in terram frequenter, in eademque capiuntur. & diu, quòd parvas branchias habeant, parum aquæ admittant, nec multum refrigerii deſiderent, vivunt.

Syneſ. Epiſt. Clem. Alex. in pædagog. Varro de R.R.l.2. Ariſt. H. A.l. 5. c. 10.

Cibus ipſis caro, ideò in petris quæ Channis, & Patellis plenæ domicilium. Nec ab humana abſtinent. Cujus rei gnarus Vedius Pollio, Eques Romanus, & ex amicis Auguſti, invenit in hoc animali documenta fævitiæ, vivariis earum immergens damnata ſervitia, non tanquam ad hoc feris terrarum non ſufficientibus, ſed quia in alio genere totum pariter hominem diſtrahi ſpectare non poterat. Cùm rabie agitantur, ſæviſſimè perſequuntur ſquammoſos; ita verò morſu valent, ut partem niſi tota amputetur, ab ea liberari poſſe neget, Rondeletius. In Sicilia in ſumma aqua præ pinguedine flutantur. Unde manu capi murænas flutas Papirius apud Varronem prodidit.

Plin. H. N.l. 9.c. 23. Tertullian. de pallio. Seneca l. 1. de Clem. Macrob. Saturnal. l.2.c. 11.

De Murænæ cum vipera congreſſu à multis ſparſa opinio. Muræna inquiunt libidinis impetu plena, latibulum viperæ intrat. Vipera mas ſtimulis concitata ad mare accedit, & ſibilo edito amatam evocat: ſic ambo invicem colligantur. Falſitatem ſi diſcrepantia (alii marem cum vipera fœmina congredi, alii fœminam cum vipera mare produnt) non oſtendit, at certè illud, quod Nicander famæ, Plinius & Ælianus vulgo eam tribuant. Andreas apud Athenæum, quod vipera nemor, ſecreta amet. nec à quoquam id obſervatum eſſe, vel piſcatore vel littorum ubi frequentes murænæ, accola, neget, oſtendere poteſt. Coëunt autem more ſerpentum, & *ova* parva, φαθνιά eaque ſeu arenacea, numeroſa & quocunque tandem tempore pariunt. Murænulæ recens prognatæ, celeri adoleſcunt incremento.

Plin. H. N.l. 9.c. 23. & l. 32. c. 2. Nicand. in Theriac. Ælian. H. A.l. 1. c. 5. l. 9. c. 6. Athen. l. 7. Oppian. l. 1. de Venat. & l. 1. Halieut. Orus Appol. l. 2. c. 111. Iſidor. l. 12. Orig. c. 6. Andreas de falsò creditis.

Latitant hyberno tempore, quo, paucos dies ſi excipias, non capiuntur. Quia pinnis carent, flexuoſo corporis impulſu *moventur*.

Ariſt. H. A.l. 5.c. 10. Ariſt. H. A.l. 5.c. 4. Idem. l. 3. c. 10. Plin. H. N.l. 8.c. 15. Ariſt. de inceſſu animal.

Ad *Ingenium* & *Mores* pertinet, quod, è vivariis egreſſæ piſcatores adoriri, & è navibus in mare pronos dejicere; reti circumdatæ maculas appetere ipſas, conſciæ teretis ac lubrici tergi, cum multiplici flexu laxari donec evadant; ut hæſere in hanc amplius devorare quàm hamum, admovereque dentibus lineas, atque ita erodere; infixas hamo, quod ſint cultellato dorſo, ſeſe invertere; cauda ictas, celerrimè exanimari, capite ictas difficulter unde animam in cauda habere certum Plinio concentu & tintinnabulis, quod ex fabula de viperæ ſibilo natum eſſe credo, à piſcatoribus evocari, dicuntur.

Nicand. in Thor. Plin. H. N. l. 32. c. 2.

Docilitatis argumentum, L. Craſſi, qui cum Cn. Domitio Cenſor fuit, Muræna Inauribus & gemmis diſtincto monili ornata, tanquam eximiæ pulchritudinis puella, vocem Craſſi cognoſcebat, ad eum adnatabat, & porrecta cum gaudio accipiebat. in piſcina mortuam, atratus tanquam filiam luxit. Idem de Antonii Druſi in villa apud Baulos, in parte Bajana, Muræna, dicitur.

Plin. H. N.l. 32. c. 2. Ælian. H. A.l. 8. c. 4. Macrob. Satur. l. 2. c. 1. Tzetz Chil 8.c. 173. Plutarch. l. utra animal. Porphyr. l. 8 de abſtin. ab anim. Ælian. H. A.l. 1. c. 32.

Antipathiam ipſarum cum Locuſta, Polypo, Ozena, Congro, Aceto, & Ferula notarunt authores. *Vincuntur* à locuſtis. Ad carnes Polyporum Ozænarum inprimis præproperæ feruntur. Pugnas Ælianus deſcripſit; addidit Kiranides incredibile, evaneſcere Murænam, ſi cum Locuſta coquatur. Cum Congro ſæpiſſimè congreſſam Puteolis, ſpectavit Perottus, Aceti guſtu præcipuè in rabiem aguntur. Licinius Macer pingueſcere jactatu, (alias lactatu) fuſte non interimi, eaſdem ferulâ protinus, prodidit. Mirum quod ex Ælianoſ habemus, cum plagam unam acceperit torpeſcentem perſiſtere; ſin plures inferas, fundi tus ita accendi.

Oppian. Halieut. l. 3. v. 190. Plin. H. N.l. 9 c. 30 Plin. H. N.l. 9. c. 23. Ælian. H. A.l. 1. c. 37.

Summis olim apud Romanos fuere in deliciis, ſeu ut gulæ irritamenta, ſeu quod diutiſſimè & magna copia in variis ſervari poſſent. vel unus C. Hirrius duodena millia ſeſtertia, ipſis alendis inſumebat, & uno tempore Cæſari VIM Murænarum mutuo dediſſe in pondus dicitur. nam permutare pretio vel aliâ merce noluit. Hujus villam intra quam modicam quadragies piſcinæ venierant. Tripatinus ſumma cœnarum lautitia, ex Feneſtella appellatur; unaque fuit Murænarum, altera Luporum, tertia Myxonis piſcis. Heliogabalus earundem lactibus in locis mediterraneis ruſticos paviſſe creditur, ut totum Romanum imperium perderet. Piſcis æſtimium Liciniis Murænarum nomen impoſuit, ut Sergio Oratæ. Commendatas maximè prægnantes ex Horatio poteſt colligi. ſed & à lactibus ſummam obtinuiſſe carnem. Nam ſive molles illarum carnes ſtatuas, ſive duras, opprobrium vitare non poterunt. Illæ inflationes, hæ cruditates difficiles concoctu pariunt. Galenus tamen mediocres poſuit, ſi in puro mari verſentur.

Varro de R.R.l. 3. c. 17. Plin. N. N.l. 9. c. 55. Macrob. Saturn. l.2.c. 11. Plin. H. N. l. 35. c. 12. Lampeid. in Heliogab. Macrob. Saturn. l. 2. c. 11. Horat. l. 2. ſerm. Saty. 8. Galen. l. de cibus boni & mal. ſucci. l. 3. de Aliment.

Reperere & in Medicina uſum. Nam Marcellus pellium cinerem ex aceto fronti illitum, prodeſſe adverſus capitis dolorem prodidit.

ARTICULUS VIII.

De Myro, Reverso Indico Anguilli formi & Tænia.

Tab.V.5. MYRUS, seu μυρὸς, παρὰ τὸ μύειν sive μύρειν, fluere, quod præ nimia pinguedine mari supernatet, dicitur. Volaterranus, falso Plinio & Gazæ Oculatam, Plauto Ophtalmiam vocari scripsit. Alicubi Myrinus, sed perperam, μύραινα enim legi debet, vocatur. Sitne Murænarum mas, quod Plinius, Hesychius & aliis prodidere, ex descriptione colligetur. Aristoteles concolorem, muræna robustiorem, colore piceo, dentibus intus & extra instructum prodidit. Athenæo λύκαινα seu colore leonis & τόρνος seu torquillæ, esse creditur.

Plin. H. N. l. 9. c. 23.

Athen. Dipnos. l. 7.

Duo ejus apud Dorionem genera. *Nigrum*, quod Galli piscatores serpentem vocant, & *Ruffum*, quod deterius. *Ille* serpenti magis similis est quam Murænæ, corpore nigricante, rotundo, sine maculis, sine squammis. Carne tenerrima, sine ullis spinis. *Pinnulas* habet valde exiguas cutis substantia, unam à cervicis loco ad anum usque, & alteram ab ano ad eandem, quarum ora nigra est: unicum utrinque branchiarum imperfectarum foramen, *puncta* in utroque latere aliquot aurea, quæ magis in viventibus quam mortuis apparent. *gulam* ventriculo præpositam, *intestina* longa, recta ad podicem porrecta. *jecur* longum, rubescens, sine felle. *splenem* longum, tenuem.

Athen. Dipnos. l. 7.

Alter serpens rubescens Rondeletio (Dorionis Myrum ὑπερπυρίζοντα non absurde dixeris) piscis est rarissimus, corporibus specie serpentibus terrenis similis, colore rubro vel phæniceo, lineis obliquis & sinuosis à dorso ad ventrem ductis, eam lineam quæ à capite ad caudam protensa est, secantibus; scissura oris non admodum magna. *Dentes* habet acutos, serratos, *branchias* squammosorum piscium instar opertas. in *dorso* à capite ferè ad caudam capillamenta tenuia à sese disjuncta, in ventre similia. *Cauda* in pinnam unam desinit.

Tab. II. 5. REVERSUS INDICUS Anguilliformis, inter Pelagios non squammosos ab Aldrovando refertur. inter Galeorum genera ab Hernando. Instar Anguillæ Columbus facit, nisi grandiusculum caput haberet. Capite autem pelliculam quandam crumenæ similem gestare scribit. Si Hernandum sequimur, tres spithamas est longus, Corio nigro, figura mirabili: vix possis divinare an natet supinus vel pronus, imo judices, cum supinus est pronum jacere, & cum pronus supinum. Rostrum habet acutum, labrum inferius superiori longius, latius, & ad superiora contortum. Caput compressum, ac rostello spinifero octo uncias longo, tres lato insigne, quo tuberoni & aliis piscibus adhærere solet, pinnas circa branchias quaternas, singulas, juxta ventrem & dorsum, caudam nonnihil lunatam. Vivit in Oceano Septentrionali, & piscibus vescitur. Usus ejus in piscibus capiendis, Viso fulgore aëris statim prædam deserit. Modus piscationis à Martyre descriptus est.

Nieremberg. Exot. Nat. l. xi. c. 18 ex Hernando.

Martyr. l. 3. Decat. Oce. Ta. vi. 1. 23.

TÆNIARUM, quæ à similitudine fasciæ & vittæ ita dicuntur, Gaza vittas reddidit, tres apud scriptores *descriptiones* sese offerunt. *Una* est corpore longo, tenui, stricto, flexili; tenuitatis tantæ, ut ossa vertebrarum spinæque quibus firmatur, carne non recta, appareant. Caput ei depressum, ossibus multis constans. Oculi magni, rotundi. pupilla exigula ad branchias pinna utrinque unica ad notandum data. in prona parte villos habet ad caudam usque, in quos & cauda terminatur. Flammæ modo cum natat movetur; inde nomen Flambo à Gallis accepit. *Altera* corpore est priori similis, coque argenteo, ad tres interdum cubitos excrescit. branchiæ ei, præter quæ ad pinnas, sub maxilla inferiore duæ ruffæ ejus coloris dorsi villi & cauda, maculæ in parte prona purpureæ, rotundæ, certo spacio à se distantes. Ventriculus magnus & longus. *Intestina* sine ullis gyris. Cor *compressum*, hepar ex albo ruffescens. *Lien*, & *fel* adeo parva, ut fermè visum effugiant.

Tertia Falce nuncupatur, quod falcem messoream referat. Est ulnam longa, palmum lata, tota ingyrum quibusdam veluti crenis serrata, Capite deformi, ut simiam dicas oculis magnis. In lateribus linea visitur aspera. pinna in tergore unica, continua, subrubra, duæ sub branchiis totidemque substerno. Polypi modo mollis est. & perfrixus vel assus in quoddam veluti gluten resolvitur. Huc pertinet Piscis, quem *Iridem marinam* non absonè dixeris. Solis quodammodo aristis & cute constat, & rubro amethistino, cæruleo & aureo colore variat. quin rectius quam præcedens *Tenia falcata* dicitur.

CAPUT III.

De Pelagiis Cartilagineis.

ARTICULUS I.

De Cartilagineis in genere.

CArtilaginei pisces dicuntur, qui pro dorsi spinea Cartilaginem habent: Græci χονδρόκκυα olim dixere; Aristoteles σκύλλα & σκύλλιον primus, à splendore cutis, ut testatur Galenus, qua noctu lucent, vocavit. *Duo* a. talium sunt *genera*, *planum* unum, in quo alii aspera, alii lævi cute sunt præditi; alii spinis carent, quidam iis armantur; *Alterum*

Plin. N. N. l. 9. c. 24.

rum longum & rotundum, qui Galeno γαλεὸς & γαλεόπυρος, Aristoteli γαλεὸς γαλεοειδὴς aliquando & γαλεώτης, ἀπὸ τῆς γαλῆς, id est, mustela terrestri, seu quod corporis similitudine eam referant, seu quòd quædam communia habeant, inter quæ *Iecur* adiposum, in oleum resolûbile, dicuntur. Tribuitur hoc nomen & Canicularum generi, quod Ælianus secundum & varium, Oppianus tertium ponit, utrumque in cæno volutari, addit. Magnitudo etiam minorum inter mares ultra cubitum. Spinam Cartilagineam branchias detectas, quod cartilagine tegumenta earum constent, pinnas duplices & utrinque quinas habere, nullo discreto adipe carni ventrive adherescente pinguescere, ova ea specie, qua aves habere, commune omnibus. *Locus* illorum variat. Plana parte inferiore supinaque habent; oblongis in lateribus adhærent, & tegumenti loco quinque habent foramina. Cor pentagonum, jecoris, & ejus gemini substantia adipea, fel in jecore situm, appendices supra ventriculum exeuntes, Galeis propria sunt. Vulvæ, quas qui ova pariunt, in binos sinus partitas, & sub præcordiorum septo constitutas habent, ad avium naturam vergunt. ad easdem in gravidis veluti mammæ albidæ visuntur. Os supina parte esse, non omnibus convenit, in extremo quædam rostro habent. quibus ita situm est, cibum corripere, nisi conversi resupinentur, nequeunt. sic & piscium quos insectantur saluti, & ipsorum commodo consuluit Natura. Immodica satietate isti interirent. illi, dum moram sese convertendo nectunt, effugiunt. Sexus duplici dignoscitur nota. Maribus bina quædam circa excrementi ostium propendent; minores iidem. Fœminæ majores, illis destituuntur. *Locus* cartilagineis mare est. sed alii in pelago, alii in profundo cœno morantur. Cum pariendi tempus instat, vada & littora petunt.

Ælian. H. A. l. 1. c. 55. Oppian. Halieut. l. 1. v. 378. Arist. H. A. l. 1. c. 5. & 2. c. 13. Arist. H. A. l. 5. c. 5.

Cibus ipsis pisces, hos resupinati, ut diximus, capiunt. Quantum ad *Generationem*, ore parere perperam sibi Ægyptii persuadebant. Coitus diversus, visa ex cartilagineis nonnulla, quæ aversa canum terestrium more cohærebant. Plani qui caudam habent, non solum admotis supinis, sed etiam terga fœminarum, marium supinis superpositis, modo caudæ crassities nihil impediat, coëunt. Quia semine non abundant, nec fœminæ suos conceptus, nec marres suum semen spargere, quod generis non vivipari pisces facere solent, visuntur. *Ova* eodem tempore & superiore parte ad præcordiorum septum omnibus, cum majora tum minora multa, & inferiore jam exclusi fœtus; diversitas inferius patebit. quod non omnia simul, sed sæpe numero ac diu edunt; interim quæ in ima matrice sunt, concoquuntur, eodem mense sæpe & parere & coire crediti sunt. Superfœtare, & senis complurium uterum ferre mensibus, author est Aristoteles. Ex alto terram repetunt, ubi pariant. Sic tẽporem captant, & proli provident. Pariunt autem vere animal. hinc partus viperino similis: si quid in quibusdam differentiæ occurrit, in sequentibus dicetur. discrimen sanè ipsi pisces inter se ostendunt. senos vel octenos, undecim interdum, si Rondeletio credendum, fœtus suis partibus absolutos pedali longitudine diversis temporibus parere scribit Bellonius. persæpè vivo emergente fœtu, ovis adhuc crudis, scatere uterum, superiorem ejus partem, quæ ad septum est occupantibus, eorumque alia dextro, alia sinistro matricis cornu concludi, adjicit. quod Galei metu insidiarum catulos devorent, his evanescentibus revocent, prodidere antiqui, & ad *Ingenium* referri potest. *Antipathiam* cum Pastinaca, qua nihil venenatius ex mari, exercere, apud Plinium invenies. Tanta est aviditas ipsius veneni.

Plin. H. N. l. 9. c. 24. Arist. H. A. l. 5. c. 5. Arist. H. A. l. 3. c. 1. Arist. H. A. l. 3. c. 1. Plutarch. libro utra animal. Tzetzes Cheliad. l. 3. c. 126. Plin. H. N. l. 32. c. 2.

Usus Cartilagineorum in *cibis* rarus. Caro est concoctu difficilis, diuturno usu, visum hebetare, proditum à Diphilo. Exenteratos quosdam absque sale insolari ex Ephippo colliges. τριμαχίτης ipsi est.

ARTICULUS II.

De Cartilagineis Longis.

PUNCTUM I.

De Cane Aristotelis, seu Carcharia.

PRimum inter Cartilagineos longos locum Galei seu Musteli inter hos κύων seu Canis, vel quia hoc in genere *maximus*; sibi vendicat. *Galeus* hic simpliciter Aristoteli; *Galeus Canis*, Oppiano; *Canicula*, Plinio; *Carcharias*, quia dentibus plurimum valet Theophrasto: allis *Scylla*. Perperam Rondeletio, ex Nicandri authoritate, *Lamia*. Nam & inter planos Cartilagineos à Plinio refertur, & incredibile, est tantæ magnitudinis piscem, qui loricatos etiam homines devoret, planis ab eo accenseri posse. Potuit Nicander Carchariam Lamiam propter aliquam naturæ similitudinem vocare, & Siculis Rana marina Lamia dicitur. Cete non esse, vel exinde colligas, quod & branchias habeat, & ova concipiat.

Magnitudine Galeos omnes excedit. Visus mille librarum pondere mediocris. Captus, qui ad quatuor librarum millia accederet. Inventus in quodam loricatus homo est. alter, currui impositus, vix à duobus equis trahi potuit. Cute aspera integitur. *Os* ipsi non in rostro, quod in mucronem exporrectum, sed supina parte est.

Tab. VI. 4. 5. 6. Arist. H. A. l. 5. c. 11. Oppian. Halieut. l. 1. v. 374. Plin. H. N. l. 13. c. 15. Theophr. Hist. Plant. l. 4. c. 8. Plin. H. N. l. 9. c. 24.

Caput amplissimum. *Dentes* trianguli forma, durissimi, acutissimi, utrinque serrati, seno

Tab. VII. 1. 2.

ſeno ordine diſpoſiti. Prioris ordinis extra prominent, & in anteriorem partem vergunt. ſecundi rari ſunt. tertii, quarti, quinti, & ſexti, in os maxima ex parte recurvi, in utraque maxilla carne molli conteguntur. quælibet maxilla duos & ſeptuaginta comprehendit.

Oculos habet maximos rotundos; in quibus tunica cornea parte anteriore, poſterioreque dura eſt. quæ humorem cryſtallinum involvit, telas arenarum tenuitate ſuperat. *nervi optici* ex ſubſtantia cartilaginea & dura conſtant. muſculi qui eos quodammodo intra trahunt, & fixos tenent, non radicem nervorum opticorum ambiunt. ſed à ſuperiore oſſis regionis oculorum parte orti, in longum extenduntur; quem ſitum in humanis quoque videmus. Laterum & tergoris *pinnæ* longè quàm in ſui generis majores ſunt. binæ earum haud procul à cauda, binæ aliæ ad branchias & podicem, aliæ in medio ferè dorſo. *Cauda* duabus conſtans pinnis cubitalem longitudinem æquat, & ejus pars ſuperior, quæ vetebris communita, altius attollitur quàm inferior. hæc creſcentis lunæ figuram exprimit; quarum inter capedinem dimidia linea explere poteſt. *Hepar* adipatum, in duos maximos lobos dividitur. *Degit* in alto. ſed ad littora refugit. Amnes nonnunquam adire, fortè dum prædam inſequitur, Wottenus author eſt: *Veſcitur* carne, & piſces adoritur ex inſidiis. benè ἀγκιστρῆρα Oppianus vocavit: quia Archeſtrato ἀνθρωποφάγος, carne humana delectari, facilè crediderim. Pugnam cum Urinantibus apud Plinium legimus. Cum caniculis, inquit, atrox dimicatio. Inguina & calces omnemque candorem Thunnos inprimis perſequitur, & ex eorum venatione cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, Siciliamque attingere prohibentur, pingueſcit. Vidit Bellonius undecim fœtus uno *partu* edidiſſe, non tunicis involutos, ſed umbilicali tantum in ea cum utero matris conjunctos. Caput ut in aliis animalibus primo prodibat. In *Cibis* non adeò expetuntur. Divinum quidem Archeſtratus cibum vocat; & Mneſitheus iis qui facilè concoquuntur annumerat; Galenus tamen, excrementitiæ carnis eſſe, aſſerit. Facilè in apparatu peccatur. Dentes argento incluſi, ſub nomine dentium ſerpentis, dentitionem juvare, & puerorum pavores arcere, vulgo creduntur. Dentifricia optima ex iis parari Rondeletius tradit.

Plin. H. N. l. 9. c. 46.

Athen. Dipnoſ. l. 4.

Gal. l. 3. de Aliment.

PUNCTUM II.

De Galio Ariſtotelis, & Catulis.

Tab. VIII. 4.

QUem Oppianus γαλῆν κύνα ſeu Muſtelum ſeu Galeum. Canem vocat, is Ariſtotelii ſimpliter γαλῆ eſt. Quia apud Latinos nomen non habet, poterit vel ſimpliciter Muſtelus, aut Galeus, Muſteluſve Canis vocari. Fortè eſt Græcorum σκυλάκιον. *Corpore* eſt oblongo & rotundo, cinereo, à podice ad extremam uſque caudam gracileſcit. Centenas aliquando libras excedit, nec ſquammis, ſed corio tegitur. *Oculos* habet oblongos; retrò eos bina foramina auditui inſervientia, ex parte inferiore tunica enaſcitur, quæ, palpebræ avium modo, totum oculum operit. Os ipſi in ſupina parte denticulatum, ante ipſum duo alia foramina olfactui dicata. Branchiæ utrinque quinæ detectæ, juxta quas duæ pinnæ, aliæque rurſus duæ ſupina parte enaſcuntur, præter has maribus duæ appendices, ex podice pendent. *Hepati* bifido & pallido, veſicula fellis ſubnectitur. *Splen* ſubrubeſcit. In cœnoſis maris locis *habitat*. *Ova* vitellis ovorum Gallinæ ſimilia, ex quibus fœtus, donec foras prodeant, nutriuntur, parit. Quia Carne *veſcitur* gregalem ne credas. Natantes homines adoritur. In cibis plebi inſervit.

CATULI Ariſtoteli τὰ κυνίδια. Athenæo & Oppiano κυνίδια, aliis ἰχθύα γαλῆς. Hinnulos vertunt nonnulli, quibuſdam Caniculæ dicuntur, Bellonius Niſſolas Maſſilienſium eſſe, quod albas maculas per dorſum diſperſas habeant, putat Galli duos pro iis, Rouſſettes dictos, ponunt. *Major* ad cubitalem magnitudinem excreſcere ſolet, interdum binos ſuperat; *Cute* eſt adeo aſperâ & durâ, ut eâ ebur perpoliri poſſit. *Dorſum* & latera ſubnigricant, nigerrimiſque & latiſſimis maculis inſigniuntur. In petris & alto mari frequentius degit, hinc Saxatilis Caniculâ Rondeletio dicitur.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 10. Tab. VIII. 1. 2. 3.

Minori cubiti aliquando magnitudo, dorſum & latera ſubrubent, notiſque liventibus, & multò quàm in majore minoribus, conſperguntur. Cutis, ſi à cauda ſurſum ad caput macrum ducas, aſpera; ſi à capite ad caudam, minimè. Oculis, ore, branchiis, pinna, caudaque ſimilis, ab aliis parum differunt. *Generationem* ſi attendas, *ova* ipſis in medio matricis circa ſpinam hærent, aucta circumducuntur. In binos enim partita ſinus matrix cum ſit, atque ſub præcordiorum ſepto conſtituta, in circumſtantem utramque partem abſcedunt. Gerunt teſtacea quædam, in quibus ovi ſpecie, humor ineſt; quem colore & perſpicuitate cornu, figurâ pulvinaribus quæ capiti dormituri ſupponimus, ſimilem, facit Rondeletius: Ova nulla conteguntur ſecundina: à venoſa umbilici parte ipſis nutrimentum eſt. teſtæ facies ſimilis tibiarum ligulis, atque in ea ſunt meatus, capillamentorum tenuitate. Teſta intus rupta dilapſaque fœtus exit; & ex ovo vivum protruditur animal. Caro Majoris ferinum edit odorem. Uterque etiam à plebe rejicitur.

Ariſt. H. A. l. 5. c. 10.

PUN-

PUNCTUM III.

De Mustelo Lævi & Asteria.

Tab. VIII. 6. MUstelus seu Galeus LÆVIS, non à cutis Lævore, sed ut ab Acathia cui perquam similis est, distinguatur, ita dicitur. Romæ *Pesce Columbo* vocatur. Vix ad viginti libras pervenit. Colore est albicante, *Corio* lævi, *ore* edentulo, dentium vicem asperæ maxillæ obtinent, foramina pro naribus habet; quibus minora sunt alia post oculos, rostro, branchiis, pinnis, caudâ, intereanisque cum Cane Galeo convenit. *Victitat* piscibus, etsi inter gregales habeatur. De *Generatione* sic Aristoteles. Ova in medio matricum continent, ubi circumstetere in utrumq; matricis sinum descendunt, & evadunt annexa per umbilicum ad matricem animalia, ita ut absumptis ovis, non alio modo quam quadrupedes fœtus habere videantur. Annexus est longus umbilicus ad matricis partem inferiorem, unusquisque tanquam appensus acceptabulo. Et ad fœtus medium qua jecur habet, quem si feces, intus alimentum quasi ex ovo deprehendas: etiam cum amplius ovum non est. Tamen secundæ membranæque sua cuique fœtui, more quadrupedum. Fœtus per initia caput in superiore parte habet; adultus autem atque perfectus devexum. In læva mares generantur, in dextra fœminæ; quin eâdem in parte simul tum fœmina, tum mas. Dissecto fœtu, quot habet viscera, puta jecur, ea interius magna, & sanguine constantia, sicut in quadrupedibus. Propter duram insuavemque carnem plebi relinquitur.

Arist. H. A. l. 6. c. 10.

Tab. VIII. 8. 9. GALEUS ASTERIAS, Oppiano [illegible], Æliano simpliciter [illegible], nisi Galeos omnes maculatos vocet, Bellonio *Mustelus stellaris*, qui etiam Oppiano *Pardalim* dici credit. Lævi mustelo internis & externis partibus est similis, cute tamen læviore. Dorsi maculæ aliæ stellarum speciem referunt, aliæ sunt rotundæ. Locum, victum, partum, Ingenium, & Mores, communia cum cæteris habet. Itcesius Galeorum optimos & tenerrimos esse opinatur.

PUNCTUM IV.

De Glauco Æliani & Maltha.

Tab. VIII. 7. GLaucus Æliani vel ideo inter Galeos refertur, quod sit Cartilagineus, tota corporis figura cæteros Galeos referat, & parvulos periculo instante, ore hiante excipiat, præterito, revomat. Piscis est quatuor aut quinque cubitorum magnitudine. Cute lævi. Dorso cæruleo exsaturato, ventre candido. Rostro acuto. *Ore* in supina parte posito. Oculis magnis, ex quorum inferiore parte enascitur membrana candida, quæ ad oculum sursum attollitur, eisque veluti nube caliginem offundit. Dentium acutorum, latorum, quodammoda serratorum, ad latera spectantium ordines sunt duo, in palato substantia fungosa & mollis, quæ supernam inferamque oris partem replet. *Lingua* crassa & aspera. Branchiæ detectæ; propè has *pinnæ* duæ magnæ, ad podicem totidem minores. duæ in tergore. *Cauda* ex duabus constat. superior multò longior est quàm inferior, sursumq; spectat. *Interna* si attendas, videbis *ventriculum* amplissimum & longissimum; *splenem*, qui ventriculo annectitur, longum, ex multis particulis carnosis rotundisquè racemi instar compactum. *Hepar* adiposum, in duos lobos dissectum, quor. alteri vesicula fellis adhæret. *Fel* viride. parte ventris infima in maribus seminis vasa in duas partes divisa, in fœminis *vulvam*; in maribus substantiam carnosam, digitali magnitudine, penis specie. *Intestina* primo sunt gracilia, dein lata, sine ullis spiris. Ex venis meseraicis rami duo oriuntur; quorum alter ad hepar, alter ad ventriculum tendit, & in multos ramos diducitur. *Cor* quoque angulatum est. Carnis humanæ avidissimus, & ad littora deambulantibus inhians. Exemplum militis cujusdam præbuit, à quo cum calces apprehendere frustra tentasset, occisus est.

Rondeletius Hist. Pisc. Aldrov. H. Piscib. l. 2. c. 37.

MALTHAM inter belluas marinas numerat Oppianus. Suidas cum Presti aliquando eandem facit, aliquando ab eodem distinguit, [illegible] belluam appellans, Rondeletius Cetaceum esse piscem, & ex Galeorum numero colligit, quod caro ipsi sit laxa, mollisque. Pinnis, cauda, internis partibus, à Cane Galeo non differt, nisi quod alba oculorum macula destituatur. Rostro est brevi, dentibus latis & acutis. *Os* habet in supina parte, non multum infra rostrum. *dentium* multos ordines.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 371.

PUNCTUM V.

De Vulpecula marina, & Galeo Acanthea.

PIscis, qui Græcis [illegible]. Oppiano [illegible], Bellonio *Simia marina*, Latinis *vulpecula marina*, vel à caudæ longitudine, vel insuavi ingratoque gustu, vel ab astu ingenioque, nomen sortitus esse videatur. Distinguatur ne ab Archestrati vulpecula, quam circa Rhodam sapidissimam, & alio nomine [illegible], id est canem pinguem appellari scribit; an cum eo sit eadem, ignoro. Piscis est aliquando ad centenas libras excrescens. Cum Cane Galeo, oculis, foraminibus auditui, & olfactui inservientibus, & branchiis conveniens. Crassior & brevior. Cute tectus. Dorsum habet cineraceum, ventrem candidum, *caudam* falcatam, & quodammodo ensiformem, quæ magnitudine reliquum corpus superat, & in cujus exortu pinna conspicitur. Rondeletius ita eam exprimit, ac si ex binis pinnis constaret,

Tab. VII. 3. Rondelet. Hist. Pisc. Bellon. l. 1. de Aquat. c. 7. Diphilus apud Athen. l. 8. Arist. H. A. l. 9. c. 37. ex Scaliger dist. Æl. Hist. Var. l. 1. c. 5. Athen. l. c. Oppian. Halieut. l. 1. v. 381.

ret, quarum illa, quæ sursum abit, toto corpore longior est, altera decuplo minor. Pinnas ad branchias & anum quam in dorso longiores. Ventriculum amplum. intestina lata, jecur pallidum & in duas fibras divisum. Iconem apud Aldrovandum vide; nos hic alterius cujusdam subjicimus. *Locis*, in mari gaudet cœnosis à littoribus magis remotis. Pisces etiam grandiores pro *cibo*. In *Conceptu* & partu spinacem imitatur. Sobolem metu periculi intro recipere, præter lapso emittere, Rondeletius oculatus testis est. Cauda, longitudo ob mollitiem quæ in tenellis facillimè flectitur, impedit. Hamo devorato glutiunt amplius ad infima lineæ, quæ facilè prærodunt. Caro virus resipit.

Plin. H N. l. 9. c. 43. Oppian. Halieut. l. 3. v. 144. Tab. VIII. 5.

GALEUS ACANTHIAS Gazæ *Mustelus Spinax*; Scaligero *Mustelus Spinus* est, Æliano *Centrines* nomine venit. Nunquam viginti libras implet. Corpus sensim gracilescit. Dorsum cinereum apparet, venter albicat. Rondeletius in mari argenteo *colore* esse, cum exspiravit ex cinereo rubescere, author est. *Rostrum* ipsi primò latum, mox in acutum desinens. Retro oculos, qui mediocres, bina foramina auditui dicantur. Ante os, quod in supina parte, & dentibus validissimis armatur, bina alia olfactui inserviunt. Branchiæ à lateribus utrinque quinæ & detectæ, *Pinnæ* duæ natatui destinatæ branchias sequuntur; in parte supina nullæ sunt, præterquam expodicis utraque parte, quæ in fœmina minores, in mare majores sunt. hac nota, quia in cæteris omnibus Galeis inter podicem & caudam, imo ventri singularis commissa conspicitur, ab aliis, ut mas appendicibus parvis, quas illic obtinet, à fœmina, distinguitur. Utraque in dorso pinna, aculeum longum, triangularem magis, quàm rotundum annexum habet. *Cauda* est gemina, superiore parte longior inferiore brevior, *Splen* in duos lobos dividitur. Cæteris partibus cum aliis convenit. *Locus* ipsi cœnosa maris receptacula, flumina nunquam subit: nec in Euripo Pyrrhæo reperitur. in septo præcordiorum supra mammas *ova* continere; ubi ovum descendit atque absolutum fuerit, in eo catulum fieri, author est Aristoteles. Sex in ventre fœtus perfectos observatos, multis aliis ovis non exclusis, pendentes, qui ex ovis per venam umbilicalem excludantur. Ova nullo vinculo alligata esse, observavit Rondeletius. Ex ovis alimentum trahere, donec perfecti foras emittantur, haud malè colligi potest. *Gregalem* esse, quod multi simul capiantur, certum est. Quod fœtus suos nec recipere, nec emittere possit, spinæ faciunt. Carne est dura & insipida; minus tamen quàm vulpecula virus resipit.

Arist. H. A. l. 6. c. 8. 1. Scalig.

Arist. H. A. l. 6. c. 10.

PUNCTUM VI.

De Centrine.

NOmine CENTRINES, Ælianus Mustelos aculeis præditos intelligit, cum duo Canum genera, in Galeos & Centrinas dispescit: nos eum intelligimus, quem Aristoteles [illegible] esse, Arhenæus ab Epæneto [illegible] vocari, docet. Romæ & tota Italia *Pesce porco* dicitur. Plinius nusquam ejus meminit, nec apud Aristotelem quicquam invenias, quamvis scripsisse Athenæus prodiderit. Quantum *ad descriptionem* brevis est, crassus & spissus, à capite ad podicem *trianguli* figura. *Cute* integitur asperrimâ, brevibus crebrisque aculeis horrida. qui in capite & dorso robustiores sunt, colore ex cinereo nigricante *Caput* habet exiguum & depressum. *Oculos* splendentes, post eos duo foramina auditui destinata, duo supina rostri parte pro naribus conspiciuntur. *Caput* supina parte, rotundum, magnum, semper ferè hians. *Dentes* latos, acutos, quorum in superiori maxilla triplex, in inferiori simplex ordo est. Branchias utrinque in lateribus quinque, easdemque detectas. *Pinna* prior à capite statim enascens, aculeo longo & ad caput sese inclinante armata, cristæ instar multum surrigitur, quæ è podicis regione minor, minore & ad caudam vergente aculeo instructa est. In caudam & podicis pinnas, imò ventri nulla alia pinnula subnectitur, quod ei cum Acanthia commune. Cauda in pinnam inferiore parte latam, superiore parte in acutum angulum desinentem degenerat. In *partibus internis*, ventriculus est oblongus crassus. *Intestina* haud multis gyris reflexa. *Hepar* præpingue, magnum, in duos lobos ad infimam ferè usque ventris sedem extensos divisum, albicat. *Locus* ipsi in cœnosis pelagi domiciliis potius quam littore; ideò varius capitur. *Ova* primum in se gignit numero sissima, vitellis gallinaceorum ovorum similia. animal reliquorum cartilagineorum more excludit. Venenum fundere ex Oppiano discimus, quos ille [illegible] vocat, hoc [illegible] vocari, vetus scoliastes adscripsit. Vix aliquis ejus *in cibis usus*. nerveâ potius quam carneâ substantia constat. In *Medicina* oleum ex hepate frixo collectum, ad duritiem humani hepatis emolliendam conferre, & articulorum dolores lenire ex Rondeletio habeo. Cinis urinas vehementer movet.

Tab. VII. 4. 5. Ælian. l. 2. H. A. c. ult. Arist. H. A. l. 5. cit. Athen. Dipnos. l. 7.

Oppian. Halieut. l. 2. v. 640.

PUNCTUM VII.

De Simia marina, & Zygæna.

SIMIARUM MARINARUM duas habemus descriptiones. Ælianus est bellua in mari rubro, cartilaginea, terrestri tum colore, tum facie similis; in hoc differt, quod variè distinguatur, cervicemque & branchias

Tab. VII. 6. Ælian. H. A. l. 12. c. 27.

chias ruffas habeat. Tegmen corporis testudinis involucrum est. Cum natat, volare videtur. Gesnerus piscem sibi ex Dania allatum scribit, coloris corpore toto viridis, dorso magis fusci, ad latera pallidi. *Os* sinum habebat. *pinnas* tanquam volans extendebat, & inter duas in dorso pinnas aculeum retrò tendebat. branchiarum foramina quina apparebant, obliquo inter os & oculos descensu. Testudineum involucrum si accessisset, Æliani simiam fecisset.

Gesner. de Piscib.

Tab. VII. 8 9.

ZYGÆNA piscis monstrosus, à capitis figura, qua ζυγὸν imitatur, quo transversum librile, ex quo lances dependent significatur, nomen obtinuit.

GAZA Libellam vertit. Massilienses piscem Judæum à similitudine tegumenti capitis, quo olim Judæi in provincia utebantur, dicunt. Galenus, Ælianus, Oppianus eosque secutus Suidas, cetis annumerant. Galeis, quia multa cum illis communia habet, haud malè subnectitur. Corio tegitur. Ventre est albo, dorso cinereo, pro spinis cartilagines obtinet. *Cervicem* & *gulam* habere scripsit Rondeletius. *Os* ipsi non rotundum, non rostratum, nec in latera compressum; sed in ea extensum, atque transversum habet. Pars frontis anterior, quæ utroque oculo, magno, & deorsum potius quàm sursum vel ad latera vergente, clauditur, in semicirculum ferè extuberat, & sic in aciem acuitur, ut obvios pisces secare posse credatur. *Os* subtus, inferiore parte, permagnum, dentibus validis sinus planis, in latus serræ modò vergentibus, triplici vel quadruplici ordine digestis armatum, latet. *Lingua* lata, humanæ haud absimilis. *branchiæ* utrinque quinæ & detectæ. Pinnas icon ostendit. in dorso nullam esse tradit Rondeletius. *Cauda* duabus inæqualibus pinnis constat, quarum superior vertebris fulcitur, ac multo longior est; inferior vertebris caret, & brevior extat. *Versatur* in profundo. Pisces obvios, & homines natantes frontis suæ acie subvertit, & Leoni quod ad vires, ab Oppiano opponitur. Occursus ejus olim, navigantibus infaustus habebatur.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 6.

Ælian. H. A. l. 10. Oppian. l. 1. v. 367. Oppian. l. 5. v. 37. Ælian. l. c.

Ab ista ZYGÆNA plerimum ille differt, qui ventre candicante, ore miniacei coloris, cætera niger esse, scribitur.

PUNCTUM VIII.

De Mola Salviani, seu Orthragoriseo Rondeletii.

Tab. IX. 1. 2.

MOnstroso pisci monstrosiorem subjicimus, sed & istum toto corpore cartilagineum. *Mola* quibusdam, seu quod informem molam referat, seu quod rotunditate corporis molæ molendinariæ similis sit, ut Rondeletio placet, dicitur. Apud Massilienses, *Luna*, vel quod extrema corporis parte, quæ pinnis subest, crescentis figuram referat, vel quo demptis pinnis toto corpore plenæ instar sit, vel quod corporis extremum in cornua curvatæ respondeat, vel denique quod noctu splendeat, vocatur. sed cave pro Æliani sumas. Porcum, quem Lacedæmonii *Orthragoriscum* vocant, quemque Appion maximum piscium esse, & cum capitur grunnire, credit Rondeletius, nec abludit comparatio. Nec longus, nec planus est, sed in latera comprimitur. brevis adeò, ut solum caput potius quàm piscem repræsentare videatur. Centenas sæpè superat. *Cute* tegitur asperâ non secus ac Squatina, argentei coloris, ventre est subalbido, dorso cineraceo. Os habet exiguum. *dentes* tantum geminos, utramque universam oris partem munientes, quorum inferior retusior, superior magis acutus ac secans est, latos continuosque Rondeletius facit. Oculos parvos ac orbiculares. *De branchiis ita Salvianus.* Branchiarum internum orificium utrinque, unum est parvum & semicirculare, prope quod etiam utrinque pinna una parva & rotunda sita est, quæ alia prorsus ratione quam aliorum piscium laterales pinnæ, moventur. Cum enim illæ in piscibus à cauda ad caput, in hoc nostro à dorso in imum ventrem deducuntur. In extremo præterea dorso propè caudum alia multò major pinna, non rotunda sed sublonga erigitur: è cujus regione altera ejusdem magnitudinis & figuræ imo ventri statim ab ano subest, quæ alio etiam modo quàm dorsi & ventris aliarum piscium pinnæ mobiles sunt. Non enim ut illæ à cauda ad caput eriguntur, & à capite ad caudam inclinantur, sed in utrumque latus moventur.

Ælian. H. A. l. 15. c. 4. Plin. H. N. l. 32. c. Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 44.

In *caudam* carneam non degenerat: nam postrema ejus æquè ac latera lata sunt: pinnata tamen cauda, non oblonga sed lata, atque omnem postremam piscis partem amplexante, in latereque mobili munitur. Crescentis lunæ figuram referre; superiore parte articulatam esse, ut tam in dextrum, quam in sinistrum moveatur, Rondeletius addidit.

Quantum ad *Interna*, quæ ob corporis rotunditatem conglobata sunt. Carne est candidissima, nerveam potius, quàm carneam substantiam præseferente. Cocta gluten ex tergoribus boum confectum refert. *Adipe* ut in porco, multo carni corium firmissimè adhæret, & difficillimè avellitur. *Iecur* habet pallidum, magnum, & tenerrimum, dum coquitur in densam pinguedinem facessit. Noctu ex internis partibus cæruleus è longinquo splendor, imò ignis splendidissimus enitet. Grunnire dum capitur, dicitur. Pinguedo ejus est multa & candidissima; linquefacta, lucernis inservit, solo piscolento odore

molesta. *Speciem aliam Gallus quidam Venetiis descripsit.* Iconem exhibeo. Forma, inquit, in orbem vergebat. Corio sine squammis, &c.

An huc Piscis Cadamusti suem referens dolium crassitudine, duo longitudine superans, formæ obrotundæ, suilla cute, Oculis parvis, edentulus, loripes, branchiis brachii mensuram excedentibus, cauda longa, & lata spectet, aliis judicandum relinquo.

ARTICULUS III.

De Cartilagineis planis.

PUNCTUM I.

De Torpedine.

Tab. IX. 3.4.5.6. ABsolutis Cartilagineis longis, ad Planos progredimur, primus occurrit *Torpedo*, quæ veteribus Græcis νάρκη & νάρκα, ad differentiam affectus, ναρκάνη; modernis τορπίλα & Margotir, Alberto *Stupefactor*; mixto barbaris, *Torpigo*, *Terpigo*, *Stupor*, *stupefaciens & stupescor*, dicitur. Ex Cartilagineis planis esse, ex Aristotele & Plinio habemus. Lævem, apud Athenæum legitur. Cortuptus Aristotelis locus ex quo colligitur spinosa. nec vacat errore Cardanus. Duo olim ipsius genera. *Nigrum* quod ad capitis dolorem commendatur, & subruffum, seu ad rubricæ colorem accedens. In *Maculosas*, & *Non maculosas* optimè dispescuntur. Tria illarum genera. *Maculæ* in quibusdam diversarum figurarum & albicantes, huc & illuc sparguntur, in quibusdam quinæ rotundæ, nigricantes, pentagoni figurâ locatæ, oculos tam egregiè repræsentant, ut Oculatam Plinius dixerit; benè dictum Bellonius defenderit. Omnium corpus si caudam exceperis orbiculare est, senas libras vix excedunt, molli & lubrica cute teguntur. Venter est subalbidus, *dorsum* subflavum, & ad rubricæ fabrilis colorem accedens, partes quæ ad caudam mediis corpulentiores apparent. hæ *cartilaginem* quandam tabidam in seipsis habere videntur. *Ore* sunt in supina parte parvo, ante quod foramina duo odores deferunt, dentibus minutis & serratis. Oculis in superiore parte anterius exiguis, quos retrò foramina duo, ipsis grandiora, patula, & in palatum pervia. Cerebro non carent. *Linguâ* destituuntur: *Branchiæ* in medio sunt corpore (ob ipsius tenuitatem ad latera locari non poterant) utrinque quinæ & detectæ, quarum orificia parva & semicircularia, tenui quadam cuticula conteguntur: *pinnæ* juxta caudam duæ; pro reliquis latitudine utuntur, & utroque sui corporis semicirculo quasi pinnis natant, podex in caudæ exortu, ipsa brevis & latiuscula. *Intus* Carnosum habent ventriculum: *intestinum* breve & amplum. *hepar* pallidum, & in duos lobos divisum. *Fellis vesica* illaque magna hepati committitur & dextro annexa lobo, in sinistrum quoque venulas quasdam immittit. *Lien* est parvus & subrubens. Uterus oblongus & bifidus. *Habitant* in mari, locis cœnosis. reperiuntur & in Nilo. ut haud male in Marinas etiam & Fluviatiles, distinxeris. Piscibus *vescuntur*, quos astu, ut post dicam, capiunt. *Pariunt* circa æquinoctium, & quidem ova intra sepræmollia, quæ in alium locum uteri transferunt, & excludunt. Sic animal pariunt, pua concipunt. Octogenos fœtus habens, inventa est. Hyeme propter frigus in terra *latent*. Latitudine sua quasi geminis pinnis *feruntur*, natant sed ægrè, nam ἐστὶ βραδύτητι βαρύνοντες, *pigra tarditate gravantur*. ideò βαλλοὶ κεφαλίδα, & πλευρόχειρα Natura concessit. Singularis ipsis torporem vel tremorem inferendi, unde nomen habent, facultas. Mersæ in limo se occultant & pisces, qui securi supernatantes obtorpuere, corripiunt. Iidem procul & è longinquo, vel si hasta virgave attingantur, quamvis prævalidos lacertos, torpidos, & quamlibet ad cursum veloces pedes, alligatos reddunt. Et illi, qui rete, in quo una ex iis capta fuerit, attigerint, torporem patiuntur, quod Ælianì fide dictum sit: & si inter mortuos pisces vivens torpedo sese moveat, qui tacti fuerint, interno quodam motu cientur, ut videantur vivere, quod Godignus de rebus Abyssinis prodidit. In totone corpore, quod Salviano placet, an parte, quod Diphilus, Oppianus & Cardanus prodidere, incertum. Exiguam plerarumque, quæque quavis corporis excitatione refellatur; nec totum corpus infestantem, Gillii & Kircheri exprientiâ docemur, ut vel inde Albertum, qui hoc veneno hominem interfici prodidit, refellere liceat. Causam in cæcam facultatem, quod mortua eâdem destituitur, conjecere alii; in narceticam & insensibilem qualitatem, nervis & masculis contrariam alii.

Usus Torpedinis in *cibis* commendatus à Galeno & aliis, quod carnem mollem, jucundam, & mediocriter per ventrem subeuntem habeat; à Diphilo & aliis rejectus est. Partes duntaxat quæ circa caput laudantur. Venetiis ne in foro piscario vendatur, præfecti sanitatis authoritate cautum est. Genuæ, Massiliæ, & alibi à tenuiore fortuna experitur. In *Medicina* diuturnis capitum doloribus admovetur: & sedem prociduam coercet. idem apud Marcellum Empiricum invenies. fortè & arthriticos demulcet; eodemque modo Anteroëa Cæsaris libertum supra fidem podagram curasse, Scribonius Largus testatur. & Diaturpænos ceratum apud Æginetam ad podagram habemus. Mirum, si verum, quod de ea Plinius, si capiatur cum Luna in libra fuerit, triduoque asservetur sub dio, facilis partus facere postea, quoties inferatur. fortè quod velut induciis dolorum

Arist. H. A. l. 5. c. 5. Plin. H. N. l. 9. c. 24. Athen. Dipnos. l. 7. Arist. H. A. l. 4. de partib. cap. 3. Cardan. l. 7. de rer. varietat. cap. 37.

Oppian. l. c. H. lieut. 104. Athen. Dipn. l. 7. Plin. H. N. l. 9. c. 51. Arist. H. A. l. 5. c. 12.

Oppian. Hal. l. 2. v. 58.

Plin. H. N. l. 9. c. 42. Oppian. Halieut. l. 2. v. 55. Arist. H. A. l. 9. c. 37. Plin. H. N. l. 32. cap. 1. Ælian. H. A. l. 9. c. 14.

Athen. Dipn. l. 7 Opian. Hal. l. 22. v. 55.

Kicherus l. 3. Magnet. artis p. 6. l. 4 Gal. l. 3. de Alim.

Dioscorid. l. 2. mater. medi. c. 17.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

rum datis, natura ad excludendum fœtum firmatur. Corium nuper decorticatæ, si parti matricis prolapsæ involvatur, ipsam reducere, Aëtius ex aliis habuit.

PUNCTUM II.

De Pastinaca marina.

Tab. IX. 7. QUem Græci [illegible] seu ut D. Ambrosius vertit, *Turturem*, ab alarum expansarum similitudine vocant, is Latinis *Pastinaca marina*, seu à colore, seu quod radio ceu pastino instrumento fossorio fodiat & pungat: Gallis Raja, ob similitudinem quam cum Rajis habet, dicitur. Duas ejus *species* Bellonius & Rondeletius agnovere. hic capite tantum & rostro differre ait: ille in *lævem*, cujus cutis perpolita, dorsum livet in corticis platani modum, venter albicat, plurimis veluti striis, per carnem hinc inde deductis; & *Asperam*, quæ tota aculeis horret, atque ad caudam præsertim permultis uncinis in gyrum dispositis scatet; dispescit. Magnitudine vix denas libras superant. Corpore sunt quadrilatero, ventre albicant, dorso livent. Superiore parte aliquod *capitis* vestigium anterius cernitur; capiti palustris ranæ non absimile: in eo nonnisi *oculi* oblongi & grandiusculi, à quibus foramina bina, oculis majora, semper patula, in palatum deducuntur, pars oculis anterior in rostrum carnosum acuitur. *Os* habet parvum & edentulum, (mendum in Dioscoride, si dentes habere innuit) solaque maxillæ asperitate illorum vice utitur. *Pinnis* carent circa caudæ exortum unum orbicularem si excipias, ideò latitudine sua natant. *Branchias* in medio ferè ventre quinæ, in partibus flaccidis & carne vacuis, (partes circa caudam mediis partibus carnosiores habere, cartalagineis planis commune est,) sitæ sint. *Caudam* habent longissimam, spinosam, muris caudæ persimilem. Crassa primum, paulatim in magnam tenuitatem stringitur. super eam, in medio ferè aculeus, osseus, longus, acutissimus, & serratus, quincunciali magnitudine, Dioscoridi [illegible], Horo Apollini [illegible], Plinio radius eminet.

Arist. H. A. l. 1. c. 5. Galen. l. 3. Aliment.

Quantum ad *interiora*, Ventriculum habet parvum, angustum, cui, quia satis ab ore dissitus est, *stomachus* præponitur: idem in ecphysin à qua breve & gracile intestinum dependet, quod aliud initio angustius, mox sensim latius, dein priusquam maximè dilatetur, angustum postremum in tectum intestinum desinens, & unde excrementa porracei coloris rejiciuntur, desinit. *Iecur* amplum, ex albo flavescens, in duos lobos, quorum dexter latior & major, sinister brevior & minor, divisum. *Fel* hepati annexum, ex viridi flavescens. Uterum oblongum, quo ova continentur.

Degunt in cœnosis maris locis. Carnibus vescuntur & latrocinantur ex occulto, transeuntes radio (quod telum est eis) figentes; nec quenquam attingunt, nisi telo suo vulneratum. Plin. H. N. l. 9. c. 42. Ovid. in Halieut. l. 2. v. 472.

Ex insidiis venari, quod Mugilem velocissimum piscem assequantur, argumento esse potest. *Coeunt* ut Rajæ, admotis invicem non solum partibus supinis, sed etiam tergo fœminarum supinis marium, superpositis. Fœtus aliorum cartilagineorum more non recipiunt. Id enim acuties caudæ prohibet. *Volatum* quoque exercere, falsò apud Ælianum dicitur: sed radii sui veneno se tueri, tam certum, quam Musicæ dicteriis & saltationibus delectari, ambiguum videtur. De ejusdem *radii* venenositate non est quod dubitemus. Nullum usquam execrabilius, arbores, infixus radici, necat, arma, ut telum perforat, vi ferri & veneni malo, non tamen, ut nulli remedio, quod Ælianus prodidit, succumbat; & necesse fuerit Leonidam Bysantium ictum occumbere. Benè radii cinis cum aceto vulneri admovetur, feliciter furfures in eodem cocti auxiliantur. Lauri decoctum, Theriaca Andromachi, Galeus, cum quo inimicitias gerit, haud frustra adhibita. Caudâ, quæ idem intulit, in arborem, quercum inprimis, infixa, aut de eadem suspensa, emarcidam eandem evadere, sanari ægrum, Aëtius prodidit. De *Usu* in *cibo*, ne falsò Galenus mollem & jucundam carnem ejus faciat, vehementer metuo, gustus insuavem & ferinum quid resipientem, testatur. In *Medicina* mitigat dentium dolores radius, quos frangit & extrahit. Torreri eum, mox conteri resinaque excipi, debere, apud Celsum legimus.

Arist. H. A. l. 5. c. 3. Arist. H. A. l. 6. c. 10. Ælian. H. A. l. 8 c. 26. Ælian. H. A. l. 9 c. 40. Idem. l. 1. c. 30. l. 17. c. 18. Ælian. l. 1. c. 56. Ælian. l. 2. c. 50. Galen. l. 3. Alim. Dioscorid. Mat. Med. l. 2. c. 22.

PUNCTUM III.

De Aquila.

QUid per Aquilam piscem, seu [illegible] veteres voluerint, difficulter sciri potest, planum duntaxat, & cartilagineum, animalque parere, ab omnibus proditum est; an radium aliquem in cauda habuerit, nec ne, reticuere. Non mirum itaque in diversa recentiores trahi, & unam à Salviano, quam Rondeletius alteram Pastinacæ speciem facit, duas ab Aldrovando, monstrosam à Bellonio & Paræo describit; *Salvianiana* magnitudine trecentas libras non superat. Lævi & molli cute tegitur, inferiore parte alba, superiore livida. *Caput* habet exertum, capiti bufonis simillimum: oculos magnos, rotundos & prominentes, post quos bina, magna, & patula foramina insculpta sunt. *Os* supina parte mediocre & denticulatum. *Latera*, quæ acuta, expansas volantis Aquilæ alas æmulantur. In caudæ exortu utrinque una

Tab. IX. 8. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 24.

parte & rotunda pinna exoritur, in *maribus* ex utroque podicis latere, una appendix pendet. Cauda pastinacæ tenuior & longior; in dorso paulo post principium pinnatam unam erigit, atque hac deinceps *aculeus* osseus, longus, acutissimus atque serratus, eminet. *Intra*, Jecur est subflavum, lien subater. Aldrovandi *prior* videtur [illegible], latissimis alis, qua corpori hærent cæruleis, in extremitate rubris. *Altera* supra oculos & in fronte aculeata est, in cauda binos gerit radios. Cœnosa hi pisces in mari loca incolunt, resupinati piscibus aliis vescuntur, quos ex occulto figunt. Vivos fœtus cartilagineorum more pariunt. Radio lædunt, ideo publicè cum eo non divendùntur. Caro quia tetrum & gravem spirat odorem, à mensis exulat. Tab. XII. 2. Quæ de lapide in capite ejus à Kiranide scribuntur, fabulosa sunt. Bellonii verè monstrosus est. descripsit eum Gesnerus: Piscis hic rarus (inquit) & ignotus omnibus. & Paræus volantem facit, rostro viridi.

PUNCTUM VI.

De Rajis in genere.

Tab. X. 12. RAjarum nomen fortè à radendo Latini sumsere. Græci à quadam cum rubo similitudine, sunt dorso asperæ, ut recurvas supina parte rubus, spinas gerit; [illegible] marem, fœminam [illegible] dixere. Plinius Græco vocabulo utitur. Ex cartilagineis & planis esse nullum dubium. Albertus in pectinum genere posuit. Tria vero illarum apud antiquos *genera*. [illegible] unum simpliciter, [illegible] Alterum Aristoteles & Galenus vocavere, *stellatum* Athenæus addidit. Rondeletius postquam in *lævis* & *asperas* easdem divisisset, mox stellulis notatas, iisque carentes addidit, & ex *asperis* alias modicè tactum vellicante lanugine, alias robustis sed raris aculeis; quasdam robustissimis & densissimis asperari dixit. Magnitudine inter se differunt, bicubitales aliquando Salvianus vidit, haud minores Ægolico clypeo in India nasci, Ælianus prodidit. Cuticulari teguntur operimento, omnibus membranula, quam nebulam vocant, *oculus* obtenditur. juxta oculos foramina sunt magna ampla, ad oris usque intima patentia, quibus operculum interiore parte à natura additum est. Ore aperto dilatantur, clauso magna ex parte occluduntur. *Cauda* omnibus procera atque aspera, in ejus dorso duæ pinnulæ, totidemque, sed exiguæ & orbiculares ad ejusdem exortum. Quod cartilaginei generis plana, pinnis destitui scripsit Aristoteles, illas quibus natando corpus impellunt, intellexit, quæ ad caudam, dirigendi itineris grata data sunt. Si quid in contrarium apud eum occurrit, mendum in causa [illegible] pro [illegible] legendum est. *Interiora* si lustremus, *fellis* omnibus in hepate vesica. *Splen* in ventriculi plexu; intestina crassa; in ecphysi & recti intestini extremo angusta, genitale vitulæ marinæ simile. Circulatores ex exsiccatis Draconum & Basiliscorum figuras effecerunt, sic plebeculæ imponunt. Tab. XII. 1.

Commoda Rajis in cœnosis maris locis, non procul à littore *habitatio*. Hyeme latent, & quia numerosæ capiuntur, gregales haud malè colligas.

Coëunt non tantum admotis invicem partibus supinis, sed etiam tergo fœminarum supinis marium superpositis, nec inter suum duntaxat genus consistunt. Cum Squatina quoque *coire* scripsit Aristoteles. Gerunt utero testacea quædam, testa tibiarum ligulis similis est. Pariunt animal, cum primum ova intra se pepererint. *Ova* quæ flava, sine testa primum in superiore vulvæ conspiciuntur, quædam magnitudinem ovorum gallinæ æquant, alia his minora, nonnulla ciceris magnitudinem non excedunt, plura centenis in singulis aliquando numerantur. Tab. XII. 4. Quæ à perfectione propius absunt, in inferiorem matricis partem dimissa, restâ, & in qua albumen & ovum continentur, operiuntur, quadratiformia hæc, demptis angulorum, quæ variè sunt appendicibus. Unius lateris appendices longiores, sunt foliis gladioli herbæ similes: alterius, breviores, latiores, replicatæ, quibus undique summotis, laterum anguli, tibiarum repræsentant ligulas. Unum aut ad summum duo pariunt, quod maximus earum in mari proventus, infinita ovorum in superiore vulvæ parte series facit, ex quibus tempore perfectis, iterati fœtus excluduntur. Abditas, pinnas exertas movere specie vermiculorum, allapsos ad eas pisciculos capere, sic tarditatem motus astu compensare Plinius author est. Aristoteles radiolos vocat. Mendum tamen hisce locis subesse, suspicio est, cum nec pinnas nec radiolos habeant, vel pinnas Plinius impropriè vocavit, & radiolis ab Aristotele tributum, quod rostri acumini competere videtur. Olaus quondam depingit; quæ homini in septentrionali Oceano circumvento suppetias tulerit. *Usus* etiam in *Cibis*. Copiosioris nutrimenti & concoctu difficiles Galenus facit. Rondeletius de Rajæ bonitate quæsitus; perinde ac si quis pallium elixum comedat, respondit. Archestratus scapulas & hyeme laudat. Laterum extremas partes à divitibus comedi, reliquas plebi relinqui, ex Gesnero habemus. Apud Hollandos potissimum elixantur, butyrum, acetum, & sinapi condimenti loco sunt. Caseo & Silphio veteres condiebant. In *Medicina* auribus fel est utilissimum, hepate ad pruritum feliciter Rondeletius usus est.

Plin. H. N. l. 23. c. 11. Arist. H. A. l. 2. c. 13. Plin. H. N. l. 9. c. 24. Ælian. H. A. l. 13. c. 4. Plin. H. N. l. 9. c. 42. Galen. de victu attenuante.

PUN-

PUNCTUM V.

De Rajis Lævibus, & in specie de Lævi Raja, Undulata, & Oculata.

Tab.X.1. 2.3.4.5.6. RAjæ in Læves & asperas optimè distinguuntur: Inter illas; quarum aliæ acuto, aliæ obtuso rostro sunt, prima est quæ λείαν simpliciter Græcis, LÆVIRAJA Latinis, *Mucosa*, & à lata fascia qua mucus seu potius coryza in laborantibus excipi solet, *Bavosa* Romanis dicitur. Omnium est sui generis piscium post bovem maxima.

Corpore quidem tenui, sed in amplissimas *alas* expanso. Cute ab aculeis nuda. Uterque oculus, media dorsi linea, & cauda tenuioribus & raris *aculeis* muniuntur, sed & in supina parte quidam in os, quod latum est, cibi sine dubio retinendi causâ, recurrescunt. *Rostrum* tenui & pellucida cartilagine, constat. Alæ utrinque expansæ tenues sunt, & prono parte nigricant. *Cauda*, quæ tribus aculeorum ordinibus, instruitur, tota supina parte alba est. Rima quæ podici, pudendum muliebre refert. Quam Aldrovandus describit, maculis supina parte nigris undique variabat. Rostri pars in obtusum angulum, figura depressa, & quasi quadrangula tendebat. Branchias quinque detectas, habebat. Inter cutem & peritonæum albida caro mucosa, panniculi carnosi vicem obtinebat. *Intra*, *hepar* erat in latitudine ventris, ex albo ruffescens, tribus lobis, linguarum figuram referentibus, quorum medius brevissimus, distinctum. Sub hepate figuræ planæ ventriculus, pars convexa ad sinistrum vergebat latus, concava in spinam. *Mesenterium* ad connexionem ventriculi & intestini medio hepatis lobo colligabatur, sub ventriculo caro cernebatur rubicunda, lienis fortè vice fungens. *Cor* thoracis sinu exiguo triangulari, exiguum, trunco unico veluti pediculo appensum continebatur.

RAJA UNDULATA à maculis flexuosis ita dicta, à colore *Cinerea* dicitur. Corpus ovi potius est, quàm Rhombi formâ, pronâ parte multis sinuosis lineis describitur. *Aculei* in linea dorsi pauci, parvi, & rari; circa oculos nonnulli; in cauda majores & densiores triplici ordine disponuntur.

RAJA OCULATA & lævis, Asterias quibusdam, sed perperam dicitur. Nam & *Galeus* à maculis, Asterias à maculis stellatim dispositis ab Aristotele nominatus est; quales in ista minimè deprehenduntur; & Asterias veterum tenerior est bonique succi; quod de hac dici non potest; & Galli hoc genus Miralet à speculorum parvorum similitudine vocare solent.

PUNCTUM VI.

De Oxyrincho majore & Raja stellari.

DUO OXYRINCHORUM genera (à rostri acumine ita dicuntur) Rondeletius facit. *Majorem* unum, *Minorum* alterum. Bos ille Bellonii est; non quod quadrupedem repræsentat; sed quod Rajarum generis maximus, ad Bovis magnitudinem excrescat. Ligures *vaccam* vocant, in quibusdam Galliæ locis *Eleno*, quasi subulam, quod piscis rostrum tale sit, dicitur. Ex planis cartilagineis Bovem esse dubitari non debet. Ad duodecim ulnas latitudinis excrescere, Oppiani authoritate affirmo. In descriptione non conveniunt Authores. Dorso, facie, lateribus admodum niger est. Supinæ partes albicant, si Ælianoredendum. Bellonius toto corpore lividum facit. Eidem dentes habet truces, hami in modum inflexos, triplici ordine in maxilla dispositos, eosque mobiles. Oppiano sunt obscuri & exigui. Ælianoadeò inclusi, ut in conspectum non veniant. Rondeletio Major Oxyrinchus minori similis est, alis amplis & extusis, ipso corpore strictiore, acutioreque Dorso longiore. *Aculeorum* in sola cauda unicum habet ordinem. Pelagii sunt Ovidio boves; in cœnosis locis degunt Oppiano; Ælianoin lutosis gignuntur. Piscibus *vescuntur*, sed humum maximè appetunt. *Pariunt* statim animal. Corpore etsi sint magno, ideo quibusdam inter Cetaceos, imbelli tamen, mollitie conscii, sola corporis mole feruntur, sic & piscantes pondere suo opprimunt, & capti, renituntur. Carne sunt quam cæteræ molliore, & sale fumoque cænditi exsiccantur, exsiccati diu incorrupti remanent.

Tab.X.8. Arist. H. A. l. 5. cap. 5. Plin. H. N. l. 9. c. 24. Oppian. Halieut. l. 2. v. 143. Ælian. H. A. l. 1. c. 19. Oppian. l. c. v. 145. Ovid. in Halieut. Arist. H A. l. 6. c. 12.

OXYRINCHUS *Minor* corpore est maximo, & maculis multis lentis specie, notatur. *Dentes* habet in os vergentes. Ad oculos quatuor aculeos; in cauda tres eorum ordines, diversos & inæquales; primus medii ordinis major est secundo, tertius primo, quartus secundo respondet. Utrinque per transversum recti sunt, ad latera conversi, qui per hos sequuntur in cauda extremi, in caput recurvantur. In supina parte rostri, alii sunt ad capiendos pisces recurvi, alii acutiores. Cæteris partibus cum reliquis conveniunt. Ad Oxyrinchos referri debet ille, quem Gesnerus Venetiis accepit, corpore cinereo, maculis distinguentibus fuscis, ambitu corporis subruffo, Normannis Hal, Lusitanis Huga dictus.

Tab.X.9. Tab. XII. 7.

Iconem hic vide.

RAJA STELLARIS lævis, Græcis Asterias, quam Gellius Rajam oculatam esse vult, capite, dorso, & cauda ab aliis distinguitur. Dorsi pars prona alæque expan-

Tab.X.7.

ſæ, ſtellulis eleganter depictæ conſpiciuntur. Aculei in eodem mox à capite incipientes, in priorem caudæ pinnulam deſinunt. *Caput*, quia craſſius & latius, Paſtinacæ quàm aliis Rajis ſimilius eſt. Cauda tenuis, & quàm reliquis brevior.

PUNCTUM VII.

De Rajis Aſperis: & in ſpecie de Raja aſpera Stellari, Oculata, & Clavata.

Tab X 4. 5. 6. 7. Tab. XI. 2. 3. 4. 5. RAja aſpera STELLARIS tota aculeis horret. In oculorum intervallo multi ſunt, breves, frequentes, peracuti: in medii dorſi linea alii magni, in cauda tres magnorum ordines, alii plurimis & minoribus diſtincti, infiniti alii ſine ordine per totum corpus reſperguntur, pro *dentibus* oſſa dura & aſpera gerit. Duæ hujus *generis* eſſe videntur. *Una* quæ ſtellulas habet in medio albas, ſed quas ambit circulus ex nigris punctis conſtans, totumque corpus aculeis horridum eſt. *Altera*, ſtellulas prorſus candidas, cum multo paucioribus aculeis obtinet.

OCULATA lævi maculis ſimilis eſt. *Aculeos* in alis extenſis è regione macularum utrimque habet, alios in lateribus capitis utrinque, alios in dorſo, in cauda, majores, frequentiores, & validiores viſuntur.

Raja CLAVATA duplex eſt. *Una* quam Maſſilienſes Clavade, Galli alii Raje bouclier vocant. Corporis ſpecie reliquis eſt ſimilis, ſed multo breviore minuſque acuto, &c. Colore nigricante, alis valde expanſis. *Hepar* habet flaveſcens in duas partes diſſectum, in quo veſica, *fel* aqueum & tenue continens. Pingue eſt illud, & inter cibos delicatiſſimos, in oleum reſolutum, hepatis duritiem reſolvit. Carne eſt durum. Poſſet Aquilæ conferri.

Altera à ſuperiore differt (Verba ſunt Rondeletii, cui multas Rajarum ſpecies debemus,) &c. Congener hiſce eſt & illa, Cujus icon Venetiis ad Geſnerum miſſa eſt. Maculis diſtinguitur fuſcis, reliquum corpus obſcure ſubluteum eſt, reliqua apparent.

PUNCTUM VIII.

De Raja ſpinoſa, Aſpera Fullonica, & Aſperrima.

Tab. XI. 5. Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 59. RAja SPINOSA Gallis *Cardaire*, quaſi *Lanifica*, à ſpinis ſeu aculeis quorum multi infixi ſunt inſtrumentis quibus lana carminatur, figura corporis lævi rajæ ſimilis eſt, ſi longas cutis ſpinas excipias. *Spinas* non in alis ſolum habet, ut clavata altera, ſed etiam in lateribus circa caput, duo oculis præfixi ſunt, & in media dorſi linea, & ad priorem uſque caudæ pinnulam continuus eſt aculeorum ordo unicus. Carnis ſubſtantia & ſucco ab aliis non variat.

ASPERA, illa à Rondeletio cognominatur, quæ à cæteris eo differt, quod *aculeis* parvis latera conſperſa habet, corporis verò truncum nullis. *Roſtro* eſt acutiore. In cauda tres ſunt longorum & firmiſſimorum aculeorum, ad extremum uſque caudæ ordines. Tab. X 7. Aldrov. libro cit. cap. 60.

Rajæ FULLONICÆ ab eo nomine inditum eſt, quod ubique in alis, corpore, capite, cauda, tota frequentiſſimis aculeis conſperſa ſit, inſtrumenti illius, quo fullones pannos poliunt inſtar, quòd totum aculeis ferreis conſertum eſt. *Roſtro* eſt ſatis longo & acuto. Caudæ aculei incurvi ſunt, triplici ordine diſpoſiti. Rara eſt, & pugnaciſſima eſſe creditur. Tab. XI. Aldrov. lib. cit. 61.

Raja ASPERRIMA, à præcedente eo tantum differt, quòd non ſolum prona, ſed etiam ſupina tota aculeis peracutis ita horret, ut manu tolli non poſſet, niſi pinnulis cauda apprehenſis, ideo ſupina in icone exhibetur; pro dentibus maxillas habet aſperas & oſſeas. Tab. X 6. Idem. c. 62.

PUNCTUM IX.

De Rana marina.

RAna marina. Græcis βατραχὸς θαλασσίος, Plutarcho βατραχὸς ἁλιεύς nomen ranæ ex eo forte meruit, quòd gyrinas ſive ranulas recens editas, & imperfectas, oculis quidem & cauda notabiles, ſed quibus poſtea demum acceſſuri ſint pedes, & caudæ fiſſura, referat. A venandi olertia *Piſcatrix*, quod & à Plutarcho factum; ob fœdam corporis monſtroſitatem *Diabolus marinus* Dalmatis; ob oris hiantis amplitudinem, *Lamia* Siculis; ob carnis mollitiem *Maltha* Bellonio, ſed perperam, dicitur. Magnitudine eſt ubique ferè pedali & cubitali, alicubi tricubitalem inveniri, Salvianus author eſt. Cute capitis, *aculeis* exceptis, lubrica & molli, infernâ parte ſubalbida, ſuperna verò ex nigra flaveſcente tegitur. Unde molles, Ovidio, tergore Ranæ. *Caput* habet toto corpore longè grandius, ut nihil in eo præter caput & caudam conſpicias aculearum, aſperum, orbiculatum atque depreſſum. *Os* in promptu, ſeu anteriori parte, ſecus ac aliis cartilagineis, vaſtum, pro corporis proportione grandiſſimum, ac quàm maximè hians. *Dentes* permultos magnos, acutiſſimos, in os recurvos, utrique maxillæ, duobus palati oſſibus, & linguæ radici infixos. Bellonius mobiles, albos, & confuſis ordinibus diſpoſitos facit. *Maxillæ* ipſi retuſi, ſemicirculares, quarum ſuperior brevior eſt, inferior longior & prominens. Tab. X 8. Voſſius de Idol. l. 4. c. 28. Ariſt. l. 3. de generat. c. 3. Ælian. l. 13. c. 2.

Lin-

Lingua maxilla superiore longior. Membrana quædam gingivarum interiore parte enata, & in os complicata, quæ à maxilla separari non videtur. *Oculi* ampli in capitis vertice potius quam in temporibus siti, *aculeis* sepiuntur: Ante eos duæ propendent appendices, tenues, albæ, tetri odoris, si Oppiano credimus. In medio nasi *pinna* oblonga prædura, & versatilis, visitur: à cujus extremo musculus quidam ceu cirrus instar fili subtilissimi deducitur, per ejus cavum humorem certum in fundum usque cirri derivant, ubi coacervatus ad vivi vermiculi similitudinem tumet. Omnia hamum piscatoris exactè exprimunt. Parvæ ex rostro albicantes carunculæ, eminentia sub oculis cornicula Plinio, fili capilli speciem referentia, postremis quibusdam præpilatis, Aristoteli; gracilia quædam cornua Bellonio; pilli Gilio; geminæ regidæ albæque setæ Salviano, dicuntur. *Branchias* neque detectas, neque supina parte cæterorum planorum cartilagineorum more, sed in lateribus, non spineo operimento, sed cuticulari intectas habent. *Pinnas*, contra cartilagineorum planorum morem, in medio corpore, ubi cauda capiti jungitur, membranaceas & crassiusculas duas, propter amplitudinem partis superioris: in superiore caudæ parte una non admodum lata, sed longiuscula conspicitur. A capite illicò *cauda* sequitur, rotunda, brevis, carnosa in pinnam, rotundam, crassiusculam & latam desinens. Ex hujus & capitis lateribus, appendiculæ cornosæ, certis intervallis à se distantes, dependent, quæ, natante ranâ, supernatant. *Intra*, si spectes, *peritonæum* vidibus nigrum; *ventrem* magnum, carnosum, appendice utrinque unica & brevi instructum; *intestina* gracilia, multis gyris circumvolata; *jecur* parvum, rubescens, in quinque lobos, ut Bellonius scribit, divisum. (Rondeletius sectum negat) eorum utrinque bini ad latera protrahuntur. *Fellis* vesica longo meatu ex hepate propendens, intestinis annectitur. *Vulva* est bifida, anfractuosa, duas ulnas longa, tribuit & vesicam, sed nescio quam verè Bellonius, & addit, totidem in Rana numerari cartilagines, quot in quovis sceleto, ossium animalium terrestrium formas referentes, quæ prorsus medullâ, præter vertebras careant; totidem item nervorum conjugamenta in ejus cerebro, multò tamen liquido, numerari, quot in reliquis animalibus numerantur. *Ventriculus* & interanea, si per os eximantur, corpusque quod ejus fieri potest, distendatur, totum perlucidum, & instar carbunculi fulgens evadit, immissoque lumine, laterna horrendo aspectu apparet. *Locus* ipsi herbosæ maris partes & littus. *Cibus* carnes humanæ etiam. Vatantem aliquando virili membro apprehensum in profundum detraxisse, Gesnerus se audivisse refert. Contra cæterorum cartilagineorum morem, *ova*, non animal pariunt. Caput corpore grandius & aculeatum in causa, quod ut aditui, sic exitui, ineptum est. Ovum unum solidum, durumque ut foris servetur, cum cæterorum cute molli tegantur, Aristoteles prodidit. Universa simul juxta terram edunt; ortus cum iis, quæ extra perficiuntur, & iis, quæ intus idem. Numerosius quidem fœtificant: sed quia de facili pereunt, pauciores reperiuntur. Aliquandiu extra aquam vivere, Rondeletius testatur. Visa duos in littore dies inter herbas vixisse, vulpeculæque terrenæ noctu victum quæritantis pedem, dentibus arripuisse, & ad auroram detinuisse. *Solitarias* esse ex eo, quod plures una capi non soleant, colligitur. Plana quamvis, non sola tamen latitudine natat, sed pinnulis etiam, quas in lateribus habere dictum est. Singulari in venando astu utuntur. Inter saxa conditæ, aperto immani rictu, mentitum vermiculum musculo annexum, per pinnam in faucium rictum conjiciunt, eo viso pisciculi ceu ad escam accurrunt, rictum, cavitatem alicujus saxi reputantes subintrant, piscatores retracto, qui vellicatur hamo, orisque rictu clauso, totum pisciculorum gregem devorant. Macilentiores, quæ præpilatis villorum capitibus destituuntur. *Usus* earum in cibo ferè nullus. Insula, mucosa & ferina saporis carne præditæ sunt. Anaxandrides tamen eas in Cotyis Thracum Regis conviviis reponit. Ventrem inter lautissimos cibos Anthiphanis recenset. In *Medicina* fel adversus suffusiones utile est. Quod strumas utiliter pungi, piscis ejus qui Rana in mari appellatur, ossiculo de cauda, ita ut non vulnerentur; idque fiat quotidiè donec percurentur, apud Plinium occurrit; Rajarum potius aculeis convenit. Nullum enim ossiculum Rana habet. Diversa est ab istis tum illa castanei coloris, ventre candicante; tum Rana Minor dicitur. Tota tam supinè quàm pronè asperâ cute tegitur, supinè aculeata est, & albicat, pronè colore est cinereo. *Os* habet exile & planè edentulum: *Caput* erectum & velut cornu in extremo procerum, sub eo cuteus nervus, quem velut ex vagina exerere; rursusque contrahere videtur. *Oculi* ad latera ubi angustum valdè caput, velut in fovea quadam latant. Foramina olfactu distincta, supra os coëunte extremitate hærent, auditui inservientia oculis sunt contigua. Pinnas ex icone cognosces.

Kircher. l. 3. Art. Magnet. p. 6. f. 5.

Oppian. Halieut. l. 2. v. 90. Aristot. H. A. l. 9. c. 37.

Aristot. H. A. l. 2. c. 13.

Ovidio in Halieut. Martial. l. 10. c. 37. Gesnerus de

Aquitil. lib. in. Ran. Aristot. H. A. l. 2. c. 13.

Aristot. f. l. 3. de gener. c. 3. Aristot. H. A. l. 6. c. 17.

Ælian. H. N. l. 9. c. 24. Plutarch. l. intr. animalia. Aristot. H. A. l. 9. c. 73. Oppian. Hal. l. 2. v. 90.

Plin. H. l. 37. c. 8.

PUNCTUM X.

De Squatina.

SQuatina pisces, ἰλιν Græcis, *Squatus*, quod sit squammis acutis, Isidoro, *Lima Vallæ*, *Celtes* in veteri lexico, dicitur. Media inter Mustelos & Planos à Rondeletio ponitur. Magnitudine ad centum sexaginta sæpè

Tab. XI. 7. Tab. XII. 6.

sæpè libras excrescit. Coloris est pronè cinerei ad fuscum vergentis, asperrima: ut cute lignum & ebore poliantur, supinè alba & lævis. Partem corporis anteriorem habet latam, circularem, retusam, ut *rostro* prorsus careat. *Os* prima parte obvium, brevibus sed acutissimis, iisque aliter quàm in aliis piscibus dispositis *dentibus* munitum. Maxillarum ossa in angulum obtusum desinentia, in lingua extrema carneum tuberculum. Ex superioris maxillæ extremo, quod cute non integitur, apophyses duæ in alias divisæ demittuntur. Post oculos, qui in superioris capitis parte, ad latera parvi, foramina ad os usque patentia visuntur. *Pinnæ* utrinque binæ sunt, & utræque in lateribus. *Cauda* longiuscula in aliam lunatam pinnam desinit. *Mares* à fœminis appendicibus cartilagineis, quæ circa anum, distinguuntur. Intra nihil à cæteris cartilagineis differt. *Hepar* habet in duos lobos divisum, in quo *fellis* vesica felle viridi plena latet. *Lienem* mediocrem ex rubro nigricantem. *Cor* angulatum, compressum, & unico sinu instructum. De dentium situ ita Rondeletius, sunt eorum ordines, &c.

Plin. H. N. l. 9. c. 12.

Arist. H. A. l. 2. c. 25.

Cœnosa incolere *loca* Oppianus prodidit, in alto versari apud Rondeletium legitur. *Coit* etiam cum Raja. [illegible] nascitur, inter se mutuò partim supinarum attritu. Bis *parit* autumno occasu vergiliarum, qui partus secundus est; primus enim verno fit tempore, sed secundus felicior. Singulis fœturis septeni aut octoni prodeunt. Singularis & his in venando astus est. Obruunt se arena, sic latentes verberant oris vi radios (pinnas exerere vermiculorum specie apud Plinium extat) his pisciculi visis, quasi ad algam adnatant, sic capiuntur. Colorem mutare & piscium quidem solas, prodidit Aristoteles; quod nec corpore sint pellucidæ, nec cute ita tenui, ut humorum spiritumque perturbatione varii earum colores perluceant, negavit Rondeletius. Concedi in metu potest. Nam & tum in hiatum pinnis subjectum recipiuntur fœtus, ut apud Oppianum legimus, in ventrem recipi Aldrovandus credidit. Rejiciuntur à *mensis*, quod flatuum crassorum humorum proventum, quod cartilagineis omnibus commune, proferant. Unde oculorum acies obtunditur. Olim Smyrnæ secundum Dorionem, Mileti secundum Archestratum ortæ, cæteris preferebantur. In *Medicina* invenere in tertio tabis genere locum. Oleum ex hepate ad hepatis duritiem confert. Ova exsiccata sistendo alvi profluvio. Ex cute optimum fit in psora & scabie smegma. Illitæ mammas crescere non patiuntur, si Plinio fides est; duriusculas reddi, utrumque experientiam comprobasse, Rondeletius author.

Oppian. Hal. l. 1. v. 380.

Arist. H. A. l. 6. c. 11.

Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Arist. H. A. l. 6. c. 11.

Arist. H. A. l. 5. c. 9.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 742.

Aldrov. de Piscib. l. 3. c. 66.

Plin. H. N. l. 27. c. 10.

PUNCTUM XI.

De Squatino raja & Lamia.

PIscis qui SQUATINORAJA dicitur Latinis, Græcis [illegible] ex Squatina & Raja procreatus creditur, Parte priore Rajæ similem facit Aristoteles, posteriore Squatinæ. Absurdum id Rondeletio, quod & Philosophus dubius pronunciet, & ex Galeno fieri secundum naturam non posse, ut tantopere dissidentia corpora commisceantur didicerimus. Stant tamen ab Aristotele plærique, Bellonius, Gellius, Jovius, Aldrovandus, Columna præcipui. Castelletus nudum ejus sceleton misit & paucis ita descripsit. Neapoli frequens est, quod miror, &c.

Tab. XI. 12.

Aristot. H. A. l. 6. c. 10.

Galen. 3. de usu parti.

LAMIAM, quæ [illegible] à gula quibusdam dicitur. Nicander *Carchariam* & *Scyllam* vocari scribit, Rondeletius eandem cum Cane Carcharia facit. Plinius inter Cartilagineos planos enumerat. Descriptionem ejus nemo veterum suppeditat. Maximam evadere, cute integi scabra os in anteriore capitis parte habere, *dentibus* plus minus ducentis in utraque maxilla per quaternos versus dispositis, ad radicem latis, in acutem & pyramidem desinentibus, ad latera crematis, refertum Bellonius prodit. Verè an falso, non dixerim. Generis Galeorum certè, qui longi pisces sunt, eandem pronunciat.

Athen. l. 7.

PUNCTUM XII.

De Lumpo Anglorum & Pisce gibboso.

PIscem qui Anglis Lumpus, quasi massa informis dicitur, sic describitur à Turnero. Piscis edulis est Lumpus noster, &c. Dorsum rubicuudum, ventrem album habere, & in magnis deliciis reputari Massarias addidit. Nos eum molli & in ore diffluente carne, esse experti sumus, cum Andreapoli in Scotia studiis operam daremus.

Tab. XIII 1.

Piscem GIBBOSUM Græci [illegible] vocant, reperitur in mari Balthæo corii portiuncula, quam Fabricius Gesnero misit. Crassiuscula & tenax est, punctis multis seu tuberculis exasperatur. Eminent etiam Spinæ quædam ceu rubi, sed mucrone recto, pyramides formâ, aliæ magnæ, aliæ parvæ ex fusco albicantes. De sua pictura sic Gesnerus, &c.

Tab. XIII. 2.

TITULUS II.

De Piſcibus Marinis Saxatilibus.

CAPUT I.

De Saxatilibus Squammoſis.

ARTICULUS I.

De Scaro.

Tab. XIII. 3. 4. ABſoluta Pelagiorum natura, Saxatiles ſequuntur, inter hos primos *Scarus*, qui ſeu ἀπὸ τοῦ σκαίρειν id eſt, tripudiando, ſeu quod Athenæo placet, quòd incluſis naſſis, crebris caudæ ictibus, qui σκάφη ſeu σκάφεα vocantur, averſus, fores laxat, atque ita retrorſum erumpat; ſeu quod algam, aliasque herbas depaſcatur; σκαίρειν enim interdum eſt νέμεσθαι, ita dictus; *Meyrix* quoque, ſeu *Ruminax*, ut Scaliger vertit, ab Ariſtotele quod latis utriuſque maxillæ dentibus ſolus ruminet, *Cerebrum Iovis* Ennio vacatur. Serò olim Romanis & toti Italiæ viſus; ideò nec latinum piſcis nomen habetur. Duo illius ſunt *genera*, *unum* quod ἀσινὲς, benè ab Oniſio diſtinguendus, quod aſino concolor ſit, dicitur. *Alterum*, qui αἰόλος, ex Nicandro Thiatyreno nomen impoſuit Athenæus. Oppianus modò αἰόλος, modò βάσιος cognominat. *Onias* ſquammis eſt magnis tenuibus, colore ex cæruleo nigreſcente, ventre candido; Sargo, corporis forma ad rotundam accedente, aculeorum pinnarumque ſitu, & numero ſimilis, maculâ duntaxat nigrâ, in cauda, & quod lineis nigris in dorſo ad ventrem careat, diſtinguitur. *Oculos* habet magnos, ſupercilia coloris Indici.

Athen. l. 7. Ariſtot. H. A. l. 9. c. 50. Athen. l. 7. Oppian. Hal. l. 4.

Dentes hominis modo planos imo ſolus latos, ſuperioribus dentibus carere, quod Michael Epheſius prodidit, falſum, ſi Meryx eſt, & habere compertum. *Branchiæ* ipſi binæ, ſimplices alteræ, alteræ duplices, plura & majora in maxillis oſſea tubercula.

Cauda lata in duas pinnas non diviſa. *Cor* angulatum, *hepar* album in tres labos diviſum, à quo *fellis* veſicula inteſtinis alligata pendet. *Fel* coloris nigri. *Splen* ater, *ventriculus* cum quatuor appendicibus parvus. Ἀίλιος ſeu *Varius* oculis, ventris inferiore parte, in qua podex, purpurei eſt coloris, cauda coloris Indici, reliquo corpore partim ex viridi, partim ex nigro cæruleo. Squammis veluti notis obſcurioribus aſperſis. Ore mediocri, *dentibus* latis in ſuperiore maxilla denſis, in inferiore raris & acutis. *Ventre* in medio duabus purpureis notis inſigni. A dorſo & cauda ferè *aculei* tenui membrana connexi, æquis intervallis diſpoſiti, conſpiciuntur. In ſingulorum ſumma parte membranula pendet vexilli inſtar. *pinnæ* ad branchias ſitæ latæ ſunt, & veluti ovi ea figura. Intus habet *ventriculum* latis capacem, *hepar* ſubalbum, inteſtina lata & multa, fellis multùm, *ſplenem* magnum. *Quem Bellonius in Creta obſervavit*, corpore erat ex livido rubeſcente, ſquammis latis & translucidis. Capite utrinque compreſſo, *dentibus* obtuſis, quorum inciſorii noſtris erant perſimiles. gula non valdè magna. Ad caudæ latera appendices tranſverſas atque eminentes, quales in nullo ſe obſervaſſe piſce ait, utrinque habebat Gigantes Scarus, dentes habebat utrinque quatuor. Latos in inferiore maxilla, in ſuperiore ſerratos. *Locum* ſi attendas, Aſiæ Græciæque littoribus Sicilia tenus frequentiſſimus exit, nunquam in Ligurticum, nec per Gallias enatavit, in Ibericion mare, In mari Carpathio eſt ſemper obvius, & quod miramur promontorium Troadis Lecton nunquam ſponte tranſiit. nullibi tamen quàm in mari rubro frequentior. Bellonius in Propontide, Ponto & Helleſponto, Galliæ littoribus, & in Oceano inſiciatur capi, in Euripo Ariſtoteles, Archeſtratus tamen maximum circa Byzantium evadere prodidit. In Creta circa eum ubi ladanum colligitur locum, tam frequens, ut nullus crebrius capiatur. *A Carpathio advectos, Claudio Tiberio Principe*, (Octavium Macrobius vocat) *è libertis ejus præfectus claſſis, inter Oſtienſem & Campaniæ oram, ſparſos diſſeminavit. Quinquennio ferè eſt cura adhibita, ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes in veniebantur Italiæ in littore, non ante ibi capti, admovitque ſibi gula ſapores piſcibus ſatis, & novum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romæ parere miretur.* Saxatilem eſſe vix dubitandum. Si Oppianus dum inter littorales recenſet, contrarium innuere videtur, vitium eſt, & benè πρὸ pro Scaris legitur. In dulcibus quoque nutritum aquis innuere Columella videtur, niſi pro Scaro Squalum legi debere velis. Sanè haud perperam ex Varrone id conjicere licebit. *Victitat* herbis, & algæ piſis, phaſeolisque plurimum inhiat Mercuriali adeo, ut ea capiatur. Pythagoras τριγλοφάγος facit, ſi Gyraldo fides eſt. Diphilus tamen carnivorum eſſe & lepores marinos captare ſcribit, niſi error committitur. potius namque Mullo iſta quàm Scaro conveniunt. quod ſolus inter piſces ruminet, ſuperius dictum eſt. *Gregales* eſſe vel exinde quod ſodales è naſſis liberare conentur, colligas. Caudam capitis mordendam porrigunt. apprehenſa educunt. Quod noctu non capiuntur, vigilantiæ ipſorum debetur. malè Galenius ideò ſolùm inter piſces dormire ſcripſit. Melius dices, ſolere

Columella R. R. l. 8. c. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Ariſtot. H. A. l. 9. c. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Oppian. Halieut. l. 1. v. 109. Columella l. 8. c. 16. Varro de R. R. l. 3. cap. 3. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 2. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Oppian. Hal. l. 2. v. 109. Ælian. H. A. l. 1. cap. 2. Athen. l. 8. Ælian. H. A. l. 2. c. 54. Plutar. de ſolert. animal.

——— πῶς ὅπνον
Ἐπόχῳ κύλικος ὑπὸ κλιθμῶνι λανθῶ,

alicubi ſomnum nocturnum ſublatebris capere, ſic inſidias vitare. Salaciſſimum eſſe Ælianus prodidit, ideò fœminæ capiuntur.

Ælian. H. A. l. 1. c. 2.

Aristot. H. A. l. 4. c. 9. *Parere* bis in anno fatendum. hoc Saxatilibus commune. *Vocalem* esse, quod apud Athænæum Oppianum Tzetzem proditur, dubium, cum pulmones non habeat; nisi ore aquam impellendo sonum edere dicamus. *Usum* si attendamus, in delicatissimis olim apud Romanos cibis erat; & jecinora eorum in Vitellii Principis patina inter lautiores primitias enumeratur. Primas inter Saxatiles tenere, & mollis ac friabilis carnis esse, nullum videtur dubium: quamvis Celsus & Philotimus aliter credidisse putentur. Insipidos esse nisi cùm suis fæcibus edantur, creditum apud Græcos. Jecur in cibo sumptum ictericis prodesse, apud Ælianum legimus.

Celsus.

Ælian. H. A. l. 14. c. 2.

ARTICULUS II.

De Turdo.

Tab. XIII. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. Athen. l. 7. TUrdus Græcis [illegible] à macularum similitudine sic dictus, [illegible] olim teste Nicandro & Pancrate apud Athenæum fuit. Duo ipsorum *Genera* constituit Salvianus, *Majorem* & oblongum, qui vel viridis vel ruber est. Rondeletius duodecim species pinxit. Veteribus, apud Athenæum [illegible], seu nigris oculis varius. Eratostheni [illegible] seu nigro distinctus, Pancrati [illegible] quasi vini colorem referens, Numenio [illegible], id est purpureus dicitur. Phavorinus [illegible] vocavit. Mutare tamen colorem dicuntur. Circa ver magis exsaturatos, dilutos magis æstate videas. Branchias ipsis quaternas Aristoteles tribuit omnes duplici ordine excepto novissima. Quinque sunt ab Aldrovando observati, duodecim à Rondeletio. *Primus*, qui magna ex parte aureus, amethistino, cæruleoque ac rubro variat, os intus habet ruberrimum, dentibus carens. Oculos maximos, quorum auream pupillam circulus ambit niger, nigrum rursus aureus, aureum cæruleus, hunc iterum aureus, ac tandem niger, alias omnes ambit. Habet & duas è mento dependentes apophyses cutaceas, subflavi coloris. tres præ cæteris lineas sanguineas, & denticulatas. Pinnas ad branchias omninò aureas, in pectore totas cæruleas, nervos earum aureos. Cujus coloris sunt & illæ, quæ ab ano, in dorso & cauda, qua uropygio junguntur, maculis duntaxat parvis sanguineis respersas, cæteras cæruleas conspicias. *Secundus* ad latera nonnihil albicat. in capite vermicularibus, alibi rotundis, ubique cæruleis maculis insignitur. Tergoris pinna ex aureo rubet, sicuti & cauda, quæ in extremo cærulea est. Utrinque dentatus est. *Tertio* Corpus subviret, venter albicat. Squammarum extremitates cæruleæ sunt. *Caput* pro corporis proportione parvum, totum cærulei sed dilutioris coloris, præter branchiarum opercula, quæ candicant, maculisque oblongis & semicircularibus aureis consperguntur. Ejusdem coloris lineæ decussatim & transversaliter per corpus ducuntur. Dentes habet maximos, acutissimos, ingentemque oris rictum. *Quartus* toto corpore sanguineo, aureoque distinguitur. dorsum & corporis maculæ ex cæruleo nigricant. *Quintus* [illegible], totus ruber saturatos. Maculæ in extremo tergore conspicuæ, orriscis non absimiles, sunt nigræ, in capite longæ, & serpentis in morem ferè contortæ, cæruleæ. Lineæ à capite ad caudam recta ductæ, rubræ sunt.

Aristot. H. A. l. 8. c. ult. Aristot. H. A. l. 2. c. 13.

Turdus *Rondeletii Primus* admodum varius est. Vnde [illegible] dictus. ad auratæ figuram accedens, pinnarum situ numeroque cæteris saxatilibus similis, dorso fusco, ventre ex albo livescente. Dentes habet recurvos, labra crassa, & rugosa. Oculos sub quibus pars variis coloribus est illustris, magnos & rotundos. Pinnas ad branchias aureas, ad podicem & in tergo flavas, nigris cærueisque maculis aspersas. *Alter* colore est ex viridi cæruleo, & quia colorem colli Paræus in pinnis & in cauda refert, Pavo dicitur. *Tertius* qui Pulcher dicitur; & à quibusdam *ferculum regium*, multas colorum differentias habet. Viridis est magna ex parte, sed punctis purpureis, cæruleis, Indicis, & aliis confusis coloribus consperfus. pinnis ad branchias flavis seu ruffis, aliis omnibus partim cæruleis, partim viridibus, partim ruffis. Branchiarum operculis punctis & lineis ruffis; sinuosis, certis spaciis dissitis. Cauda ruffa punctis cæruleis, notata. Romæ & in Levino Insula frequentissimus est. *Quartus* circa Monspelium Psittacus, ab eadem colorum varietate dicitur. Dorso est nigrescente, pinna ejus virescente. Ventre & lateribus flavescentibus. A branchiis ad caudam lineæ virides ducuntur. Pinnarum in ventre infimæ cæruleæ sunt. *Quintus* Gobionem flavum refert, hoc solo, quòd lineam albam ab oculis ad caudam ductam habeat, & maculis nigris, quibus Gobius aspersus est, careat, distinctus. *Sextus* quinto est similis, nisi quòd huic rostrum sit longius & aquilinum, & linea ab oculis ad caudam ducta cærulea. *Septimus* coloribus variis est insignis, dorso aureo, viridibus maculis consperso, ventre candicante, lineis ruffis & tortuosis, nullo ordine dispositis notato, labris viridibus. Cauda & pinnis magna ex parte cæruleis. Branchiarum opercula purpureum quiddam habent. forte Scirrhis Wottoni, *Octavus* solis lineis in ventre sese intersecantibus ab isto distinguitur. *Nono* color est viridescens & flavus, linea ab oculis ad caudam alba, cum multis aliis aurei coloris confunditur & obliquatur. *Decimus* colore est viridi. Extrema operculi bran-

branchiarum & pinnarum ventris purpura ſunt. Oculi ſunt rufi; os parvum, venter ex albo flaveſcit. A Monſpelienſibus Meneſtrior, hoc eſt Tibicen vocatur. *Undecimus* inter Turdos maximus, ad Lupi magnitudinem accedit. Colore eſt rubricæ, qua pro terra Armenia utuntur. multis nigris & magnis maculis reſpergitur. Ventre plumbei coloris. *Duodecimo* caput eſt cæruleum, dorſum vireſcens. Linea viridis & tenuis, à branchiis ad caudam porrigitur, in extremitate macula rotunda inſignis. Quem Geſnerus obſervavit, ita ab eodem deſcribitur: Dorſum & laterum dimidia pars ſuperior, fuſci ſunt coloris, maculis crebris, ſubnigris, variantibus. Lineæ: Inter Saxatiles eſſe Galenus & Diocles nos docuere. Non quælibet tamen Saxa amat, ſed quæ prope littora ſita, muſco & alga obducantur. nec longè ab hoc domicilio recedit. In Ponto cum Merula deſideratur. Non ſolis herbis vel alga *vivere*; ſed interdum piſciculis, loliginibus, & aliis cruſtaceis paſci, Salvianus author eſt. Hyeme aliorum ſaxatilium more latere ajunt. quo tempore etiam fœtificant. A Merula ſpecie non differre, hunc marem, illam fœminam eſſe, inter Oppiani errores poni poteſt. Singulare idem en eis conjugalis amoris exemplum, notat. Mortuo marito progreſſæ de thalamis fœminæ, errant, communemque cum iiſdem mortem oppetunt. Carnem habent mollem, teneram ac friabilem, ut Galenus prodidit. Trallianus cibum faſtidientibus eum commendat, & Ptiſannam marinam vocat. Platina quovis modo coqui, ſed aſſum ſinapum requirere ſcribit.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Oppian. Hal. l. 4. v. 240.

ARTICULUS III.

De Pavone Salviani, & Leprade.

Tab. XIII 12. Ambroſ. Hexam. Philoſtratus l. 3. de vita Apoll.

PAvo piſcis, quem Salviano debemus, cujus & Ambroſius & Iſidorus Hiſpalenſis meminere, diverſus eſt à Pavone Philoſtrati, qui in Phaſide Indiæ flumine repetitur, & cæruleas quaſdam criſtas, ſquammas verſicolores, caudamque auream in quacunque voluerit partem verſatilem, habet. Romæ *Papagalo*, à Luſitanis *Budia* vocatur. Bilibris ſæpè eſt, ad cubiti menſuram perrarò aſcendit. figura corporis, lacuſt. Tincæ abſimilis non eſt. Squammis latis tegitur, & variis coloribus depictus eſt. Corpus enim ferè totum, inæquali varietate viret. Ventris pars poſterior viret ex albo, anterior ex albo livet. dorſum & cauda, ex viridi nigricant. latera ex viridi partim flaveſcunt, partim livent. *Caput* quod craſſum eſt ex cæruleo viret, maculis que quam plurimis rubentibus, nonnulliſque cæruleis piſcem totum nulla habita ordinis ratione pingentibus. *Roſtrum* extenſum, ſed non acutum. *Labia* craſſiſſima, quorum ſuperius duplex apparet. *Oculos* magnos & aureos. *Branchias* utrinque quaternas, & juxta eas *pinnas* latas & rotundas, duasque alias minus latas in ventre. In dorſo una ſatis longa erigitur, cujus anterior pars ſtricta & aculeis munita eſt: poſterior latior & aculeorum expers. A podice, qui in medio ferè ventre una quoque, duobus aut tribus innixa aculeis, per imum ventrem ad caudam explicatur. *Cauda* in unam pindam latam ac ferè rotundam violaceam & maculis atque lineolis plurimis cæruleis inſignitam deſinit. *Interiora* ſi ſpectemus, *ventriculum* habet magnum, appendices multas, *inteſtina* ampla, *hepar* ſubalbidum, cui fellis veſicula hæret. *Lienem* ſubatrum. *Victus* ipſi præter algam, & alia marina excrementa, piſciculi. Solitarius eſt, & ſæpe ſinguli capiuntur. Verno inprimis & autumnali tempore, fortè quod æſtate ob caloris, hyeme ob frigoris impatientiam lateant. Ignobilis inter cibos cenſetur.

LEPRAS ſeu *Pſorus* quod iiſdem præditus ſit ſuggillationibus quibus qui lepra & pſora laborant, ſicut nonnullis, ſed metuo ne perperam videtur dictus, *Lelepris* Latinis, ſi vera prodit Rondeletius dicitur. Ex Turdorum eſt genere. Vix ad dodrantem in mari Adriatico excreſcere ſolet, cum pedem & amplius in Oceano excedat. Totum corpus habet maculis nunc cancellatis, nunc rectis, nunc in obliquum ſparſis variegatum. *Squammas* ad oram rubore ſuffuſas, latas. *Caput* non ita multis coloribus cancellatum, quod lineas hinc inde ductas, ex cæruleo, viridi, ac rubro miſtas, oſtendit. *Oculos* parvos, rotundos: iridem oculorum aëri ſimilem, quam ſi quando in gyrum contorqueat, cyaneum, deinde aureum, tandem argenteum circulum in cryſtallini coloris fulgorem referre conſpicias. *Os* ipſi parvum, *dentes* albi, acuti. *Maxilla* ſuperior tubi in modum cranio infarcitur, ut penè duo labia carnoſa eſſe credas: *lingua* alba & penè ſoluta. Continuam tergoris *pinnam* gerit, ſedecim aculeis munitam, atque aliam ſub ventre ano vicinam. Omnes pinnæ transparentes ſunt, molles, leves, rubro, cæruleo, viridi, & aliis coloribus maculatæ. Linea quæ piſcibus utrinque latera dividit, nequaquam in hoc piſce recta procedit, ſed à ſuperiori branchiæ angulo arcuata ſecundum tergus deducta eſt: mox ubi tergoris pinna deſinit, illuc quidem linea reflectitur & arcuatur, deinde rectà per mediam caudam defertur. Quantum ad *internas partes* peritoneum habet album, *hepar* ex pallido lacteum, ad ſiniſtram magis protenſum, tribus,

Tab. XII. 13. Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 5.

lobis, uno tantum longo duobus brevibus, constans. *Lienem* planum, oblongum, minoris digiti magnitudine, rubrum. *Intestina* ejusdem capacitatis, ut propriè stomachus in eo videri non possit, semel à stomacho ad anum revoluta, multisque omentis obducta. *Lactes* copiosas, & vulvam bicornem. Hanc ex Bellonio, qui eundem cum *Marzapani* dici credit, fortè quod æquè in deliciis ob carnis suavitatem appetatur, ac panis Martius vulgò dictus. Tab. XIV. 1. Est tamen alius Marza panis piscis, qui *Rosa* dicitur, & totus maximè in dorso rubet, minus in ventre.

ARTICULUS IV.

De Merula.

Tab. XIV. 2. MErula, Oppiani interpreti & Apicio *Merulus*, Plinio medico prodente Bellonio *Piscis Aspratilis*, Venetis *Tinca marina*, Græcis [illegible] & [illegible] dicitur. De illius colore dissentiunt authores, Numenius apud Athenæum *Nigram* cognominat. Oppianus [illegible]. Varinus [illegible] vocant. Salviano & Rondeletio ex colore Indico & cæruleo nigricant. Hic & sexu distinguit; in mare, colorem ad violaceum magis accedere, fœminæ ex vario nigrescere, scribens. idem colorem Indicum aut purpureum exsaturatum nigrum ab antiquis vocari, quod purpuram nigram. Circæum flore nigro, qui tamen purpureus est, aut Indicus, prodidit. Invenitur & quoddam genus dorso nigro, ventre Indico, quibusdam partibus cæruleis. Aldrovandus totum viridem exhibet. Virentem & Ovidius reliquit: Colorem mutare apud Ælianum legimus. Omnes in eo conveniunt. Tincas figura corporis referre, & squammas latiores quam Turdum, vertebras dorsi valdè erectas habere. Hoc unum in ejus Anatomia dignum occurrit, quod cum *hepar* habeat album, in duos lobos grandes divisum: fel tamen exerat tenui vasculo inclusum, & revolutionibus duplicatum, cujus longitudo est sesquipedalis. Quam Aldrovandus describit, magis in cauda, obscurius in dorso virescit. Pinnarum extremitates cæruleas, branchiarum opercula in fine rubentia habet. Oculorum pupillam circulus ruber, rubrum cæruleus ambit. Inter Saxatiles in quæ Petris stabulantes ab Aristotele & Plinio referri certum est, quibus & alii accedunt. Pontum tamen non intrant. *Vescuntur* iisdem quibus Turdi. Comestum vero primo tentant & premunt, mox jacere sinunt. ubi non palpitare viderint, devorant. *Generationem* quod spectat, marium quisque cum multis congreditur fœminis. Medicam aut Persicam vitam agere diceres. Zelotypia semper vehementer laborant mares, cum partus tempora instant maximè. Fœminis domi quiescentibus, incubant quasi illi foribus, ne insidiæ tendantur. sub crepusculum vespertinum (nocte fieri scribit Oppianus) intermissa custodia, cibum exquirunt. solæ conjugum quæ sunt intus, algas in cavernis & circum petras ad victum reperiunt. Mortuo mare, foras egrediuntur, quæ semper antea domi manebant, fœminæ. Impetuntur à Squilla. ideo piscatores, cum eos fœminas observare vident, Squillam vivam hamo affixam demittunt. Merulus, dum se de illo ulturum sperat, arripit, sic capitur, & exigui animi voluptas fit ultio.

Athen. l. 7. Aldrov. l. 1. de Piscib. c. 6. Ælian. H. A. l. 12. c. 28. Aristot. H. A. l. 8. c. 15. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Columel. de R. R. l. 8. c. 16. Ælian. H. A. l. 1. c. 14. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Ælian. H. A. l. 1. c. 15. Ælian. H. A. l. 1. c. 14. Oppian. Halieut. l. 4. v. 190.

ARTICULUS V.

De Iulide.

IOvis, piscis Synesio [illegible], Hermippo Smyrnæo *Hicca*, quo nomine Hermolaus Sturiorem intelligi arbitrabatur, aliis *Iurellæ*, & *Iura*, dicitur. Quia non una ipsorum species, ideo in descriptione variari, non mirum. Rondeletio digiti non excedit magnitudinem. Varius est, dorso violaceo. Squammis tegitur parvis pinnarum numero, situ, labiis dentibus recurvis, cauda, aliis saxatilibus est similis. A capite ad caudam subauream lineam cuctam habet, hinc inde rostri modo dentatem, cui pars quæ subest colore est cæruleo, ventre candido flavescente. Bellonius addit, corpore esse gracili & oblongo; tanto in tergore *colorum* varietate, ut in eo iridem utrimque depictam videas. Squammis tenuissimis, multorum colorum, super quibus ductæ lineæ rectæ, cæruleæ, virides, melinæ, rubræ ac fuscæ apparent, contegi. Caudam rotundam habere. Salviani descriptio ista est. Julis rostro est acuto, &c. Saxatilibus accenseri ex Oppiano coligimus. Antipoli & in toto Ligustico sinu frequentissimum esse, nec Adriatico mari infrequentem Rondeletius prodidit *Vescuntur* minoribus pisciculis, & eorum inopia, alga. Voraces Numenius testatur. Singulares in saxis vivere prodidit cum Salviano Bellonius, gregales facit Aristoteles. Cavent sibi ab hamo, haud tamen escam sæpè præripiunt. Os veneno refertum habere, & in piscatu urinatores & piscatores pertinacissimè persequi, eorumque sanguinem appetere, clarè ab Oppiano & Æliano affirmatur. Lævia, quæ in adversum Aldrovandus protulit. Ægris in albo jure elixari, sanis in sartagine frigi & assari prodidit Salvianus, fortè si caput amputatum. Jus alvum emollire apud Dioscoridem; urinas apud Plinium reperio.

Tab. XIV. 3. Oppian. Hal. l. 1. v. 124. Aristot. H. A. l. 9. Oppian. Halieut. l. 2. v. 434. Ælian. H. A. l. 2. c. 44. Dioscor. in facile parabil.

ARTICULUS VI.

De Phycide.

PHycis, qui forte à Phycene solo sexu differt, *Fuca* Theodoro, dicitur. Nostri temporis Græci *Phycida*, ut Gellius ait, *Pho-* Tab. XIV. 4.

Phocida, ut Rondeletius, *Phyceam* ut Massarias, *Pephycatismenam* ut Hermolaus, *Lampianam* ut Bellonius, appellant. Nomen, quod in museo marino (φυκος βρίον ἱρόφυς θαλάσσιον Neophyro & aliis) nidificet, invenisse creditur. Idem est cum Tinca marina & pisce Ficu, Romæ vocato. (nomen huic quod passi ficus instar, carnis sit mollissimæ & succiplena) Rondeletio refragatur Salvianus, & illum ipsum esse, qui ob magnam cum Perca marina similitudinem Percia dicitur, contendit: nec abludit Aldrovandus. Sane æque repando est uterque tergore, color idem est. Rostro acuto & extento, pinnarum situ, numero, & figura conveniunt. Non credendum tamen eosdem prorsus esse. Caput crassius Phycidi os majus, majoribusque dentibus in superiore maxilla munitum. Venter non ita prominet. Pinnæ parvis & ruffis maculis non insigniuntur. Lineis transversis nigricantibus, quibus Percæ latera notantur, caret. In capite & branchiarum operculis, lineolæ & puncta quædam cærulea, conspiciuntur. Marem nigriorem & squammis amplioribus dixit Aristoteles, sed nec idem perpetuo color. Verno tempore fatur, reliquis dilutior videtur. Quod ἀκανθοειδῆ apud Athenæum dicit, de aculeis quibus dorsi vel imi ventris spinæ horrent intellexisse, dicendum est. quia nunquam palmi magnitudinem excedunt, ideo φυκίδια ab Aristotele dicuntur. Bellonius non unum genus esse ostendit. Vidisse enim se fuscos, rubentes, virides, πολυχρόους testatur. Addit, omnes pinnam tergoris continuam, duodecim aculeis munitam, rursus ad branchiarum latera utrinque unam, & sub ventre duas, quarum singulæ squammis tegantur latis, firmis, sæpe uliginosis, gerere; dentes insuperiori maxilla utrinque ad latus unum vel duos videri; in inferiore plures; retro in maxillis molares multos. Omnibus lacteum est *jecur*, ad sinistrum magis extensum, fel lateri dextro, oblongo folliculo inclusum, colore subluteum, incumbit. Inter saxatiles Aristoteles, Plinius & Diocles posuere. λαμπόνιον Suidas vocat. & Ovidius inter littorales recenset. Luto, alga, & museo, quod κοσκίνον vocatur, *vescuntur*; & quanquam cætera abstineant carne: squillas tamen sæpissime appetunt: Parituræ, *Nidum* ex alga sibi construunt, in eoque pariunt. Sic fœtus contra tempestates tuentur. Bis anno parere Aristoteles author est, Eunuchos apud Oppianum dici falsum. Cynædum enim piscem illis verbis verecundo circumscribit. Laudantur à Xenocrate in *cibis*, Diphilo etiam ἁπαλόσαρκα ἰχθύδια & ἰσόφαρα, *teneræ carnis pisculi, ac faciles concoctu*, dicuntur. Sed & Hippocrates inter raram & levem carnem habentes recenset, eumque viri mulierosi, seu ἀνδρὶ θηλόφρονι, ἰσοστήθεσι & cognomentum à piscatoribus ferre, innuit. Recensentur & in Cotyis Thracum Reges convivio, hodie procerum patinas raro implent.

Arist. H. A. l. 6. c. 13.

Arist. H. A. l. 8. c. 2.

Arist. H. A. l. 8. c ult.

Plutar. desolert. animal.

Arist. H. A. l. 6. c. 13.

Hippoc. 2. de victu ratione.

ARTICULUS VII.

De Perca marina.

PHycidi PERCAM, quæ Græcis πέρκη, Dioscoridi & Paulo Æginetæ πέρκις, licet Plinius in piscium catalogo pro diversis habuisse videatur, dicitur, & nomen à colore, quem Græci πυρρὸν dicunt, sortita est, propter similitudinem de qua superius subjungemus. Nota ipsi cum paucissimis piscibus communis, quod transversis per tergus lineis conspergatur. Propter istam varietatem Aristoteli est γραμμοπτέρυξ. ut apud Athenæum invenies, quod eadem vivida, ἀνθίεργος Matroni Parodo dicitur. Duo vero ipsius sunt *genera*, *Fluviatile* nempe, de quo postea, & *Marinum*. *Marina* nunquam ad eam ad quam fluviatilis, magnitudinem excrescit. Ex colore veluti sanguineo nigricat, & unam duntaxat eandemque continuam pinnam in tergore habet. Squammis tegitur parvis. Venter livet, latera purpurant. tergus ex flavo nigricat. Aldrovandus tres proponit. *Primæ* caput, pennæ, cauda ex rubro flavescunt, seu potius aureo perfunduntur. Supremum dorsum ferrugineum est, deinceps flavescit, mox per latera & ventrem albicat quidem, cæterum maculæ amethistinæ albedinem operiunt, Pinnarum tergoris nervi argenteo colore, reliquarum & caudæ aureo perfunduntur. Lineæ transversales quæ à dorso per latera descendunt, ad instar labentis ex alto aquæ, argento emicant. *Os* habet intus album, labra rubicunda. *Altera*, quæ Majoris nomine venit, rostro intus & extra rubet, in ambitu flavescit. Tergus ruffescit. latera & venter albicant. Squammarum extremitates rubent. dorsi pinna tota, & toto fere in extremo crocea qua Uropygio hæret, dorso concolor est. Branchiarum opercula flava, latis vermiculatisque lineis cineritiis conspersis suggillantur. *Tertia* insigniter dentata est. Tergus & caput ex cinereo flavescunt. Pennæ & cauda nigricant. Latera cærulea. Venter ad amethistinum inclinat. Lineæ laterales obscurè rubescunt, quæ vero à branchiis ad caudam feruntur, in dorso rufæ sunt, reliquæ virides. *Degit* circa moscosa & algosa saxa. Ad littora Oceani Germanici dum reperiri Albertus scribit, de petrosis duntaxat & asperis id intellexisse credendus est. Saxatilem esse ex Galeno, Plinio, Oppiano, & Diocle clarum est. Carnibus *vescitur*. Tam mas quam fœmina saxatilium more hyeme *conditur*, quo tempore quoque *fœtificat*, Marsilius Ficinus celerrimi cursus esse prodidit. In *cibis* salubritatis laude resplendet, hinc proverbium vetus ἀεὶ πέρκης κρείττων, cum optima posthabentur: sed saporis insulsi gratia rejicitur.

Tab. XIV. §. 6. &c. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 9.

Oppian. Hal. l. 1. v. 121.

Oppian. Hal. l. 1. v. 121.

Arist. H. A. l. 8 c. 15. Zenob. Diogenian. & Suida.

Plinius in *Medicina* invenisse usum testatur. Nam cinerem è capite salsæ, addito melle, verendorum pustulas discutere. eundem admixto sale, cunila & oleo vulvæ mederi, & suffitione secundas extrahere prodidit.

ARTICULUS VIII.

De Channe, & Canadella.

Tab. XIV. 10. 11. 12. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 9.

CHANNE Græcis χάννη si fœmina, χάννος si mas, dicitur: (χάννος & χάννη corruptum esse videtur) quibusdam *Hiatula* ab hiando nomen inditum habet, non quod moriens tantum hiet, ut Bellonius credidit, sed quod mandibulas ita constitutas habeat, & perpetuo hiare videatur. hinc Epicharmus μεγαλοχάσμονας vocavit. A Speusippo Percæ & Phycidi ob colorum varietatem confertur. Unde Aristoteles citante Athenæo, ποικιλόδερμα μόνιτρα, & ποικιλόχρωμα appellavit. De figura nihil apud veteres occurrit. Tantam ei cum Perca similitudinem tribuit Bellonius, ut pisces pene eosdem esse credas, & pro iisdem vendantur. Salvianus rostri acumine, pinnarum situ, numero, & figura, oculis, branchiis, cauda, atque pictorato corpore, Percæ & Phycidi similem Channen prodidit mediocritate oris, parvitate dentium, tenuitate capitis, exiguitate Squammarum ovata totius corporis figura, Percæ. Colorum varietate, inferiore maxilla, & branchiarum aculeis, manifestè ab utroque distinguitur. Tergus Channæ ex rubro minus quam illarum nigricat. *Venter* & latera violacea quodam albedine notata sunt. Pinna dorsi flavet, quæ vero in imo ventre est, & cauda, rufis maculis insignitur. Ab ore per branchiarum opercula & latera, rubræ quædam lineæ, neque æqualis latitudinis, neque æquis distinctæ intervallis usque fere ad caudam deducuntur. Maxilla inferior non solum rubet, sed superiore etiam prominentior est. ideo purpetuo hiare videtur. In posteriore branchiarum operculi parte duo sunt *aculei* albi & acutissimi, non magni tamen, quibus Phycides & Percæ destituuntur. Ventriculum & intestina ampla habet, *hepar* subalbidum. *lienem* subrubrum. *Calculos* in capite gerit, quod ex Bellonio habemus. *Locum* ipsi in pelago Aristoteles assignavit; sed Oppianus in saxosis degere docuit. nec piscatorum experientia abludit. Sola carne *vescitur* carcinis inprimis, & dum per impetum pisces insectatur, sæpe in os ventriculus procidit. *Sexus* discrimen ambiguum in eis. Omnes enim vulvas habere traduntur. & omnes ovis capiuntur gravidæ. Rem se ita habere, ex plurimarum sectione Rondeletius didicit, inusitatumque hunc conceptum plurimæ horum piscium fœcunditati adscribendum retur. Mare ova perficit, & vice maris fungitur. De CANADELLA, sic Martegue stagni accolis vocatur) sic Bellonius: Ligustico mari cognitissima Canadella elegantem ac varium habet colorem, &c.

Arist. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Halieut. l. 1. v. 124. Galen. de Natur. facult. l. 3. Arist. H. A. l. 8. c. 2. Arist. H. A. l. 6. c. 13. & l. 4. c. 11. Plin. H. N. l. 9. c. 16.

ARTICULUS IX.

De Hepato.

PIscem qui Græcis à colore & magnitudine hepatis Hepatus, à colore rutilo & subobscuro ἡπατίας vocatur, Hermolaus *jecur marinum*, Gaza *jecorinum*, Galeni interpres *jecorinum* nominat. Diversum ab Hepato Æliani, pisce brevi & oculis conniventibus, cujus pupillæ ad cyanæum colorem accedunt, sequentia ostendunt, An ille, qui ἐν τῇ μίσχῳ τῆς θαλάσσης, habitat, quia ad natandum, quamvis magnus, segnis, circa latibula sua duntaxat volutatur, idem sit, affirmari vix potest. Descriptionem si spectes, Phagrum Erythrinum & Hepatum pro similibus posuere veteres, sed illum rostro breviorem, serratis dentibus, colore nigro, oculis habita totius ratione majoribus, cauda macula nigra insigni, corde trigono, eodemque quod de suprema forte parte, quam πίλον ὀλεοβοτάνιον vocat Aristoteles, sumendum est, nisi de hepate potius id dici debeat, albo, felle nullo, additum: nec omissum calculos in capite gerere, solitarium esse, & paucas ventriculi appendices habere. Hæ notæ an Belloniano, qui Gesnero describente, Piscis est undequaque fermè rubicundus, circa ventrem albicat. in dorso dimidia sui posteriore parte tribus maculis atris notatur, ultima caudam attingente addente Bellonio. Squammis integitur asperis. Dentes habet quam Phycidis obtusiores, qui pectinatim coeant. Calculos in capite gerit, penes lectorem sit judicium. Aldrovandus hunc cujus icon apponitur, ponit, & Rondeletii Hepatum, qui modernis Græcis ἡπατίας verum Hepatum esse opinatur. Et sanè piscis est Pagro similis, oculis majoribus, quam pro ratione corporis ut Melanurus; colore obscuro seu ex cæruleo nigrescente, pinnarum numero, situ aculeisque Pagro similis, latiore majoreque cauda, in qua maculam Melanuri instar nigram habet. Dentes ipsi non lati sed rotundi & serrati, Branchiæ utrique quaternæ, ventriculus cum appendicibus quatuor magnus. Intestina tenuia, *hepar* album sine felle, *cor* angulatum, in cerebro lapides duo. Verbo, optime cum illo quem ex veteribus descripsimus congruit. *Moribus* videtur esse insulsis, & parum ad vindictam pronus, quod apud Athenæum facete Eubulus innuit. Carnis in medio duræ & mollis esse, apud Galenum legimus. Frixi & pauco sale aspersi in cibo sunt suavissimi. Hepar tritum & emplastri modo impostum, omnem tumorem & podagram sanare mentitur Kiranides.

Tab. XIV. 13. 14. Ælian. H. A. l. 15. c. 17. Ælian. H. A. l. 9. c. 38. Athen. l. 3. & l. 7. Arist. H. A. l. 2. c. 17. Galen. l. 3. de Alim. facult.

ARTI-

ARTICULUS X.

De Melanuro, & Alpheste.

Tab. XIV. 1. 5. 16. MELANURUS à nigredine caudæ quasi Nigricaudam voces, ita dicitur. falso *oculatum* Gazæ appellavit, quia tanquam diversi pisces à Plinio ponuntur. An Plauti Ophtamiam recte dixeris, quod Rondeletius fecit, judicio Tuo relinquo. μελανόγραμμος & πολύγραμμος Athenæus dixit, quod nigræ lineæ latera ejus pingant. Hicesius Sargo similem seu corporis figuram, seu nigram caudæ notam spectes, fecit: sed hæc & in sparo, qui ὀφθαλμόδων. invenitur. Palmi magnitudinem aliquando superat, nec amplius quam unam vel sesquilibram pendit. *Squammis* tegitur, latis, nec facile decidius. Os habet parvum, dentibus parvis minutum. *Oculos* secundum corporis proportionem maximos ex cæruleo nigrescentes, pinnarum numero, situ, & figura, branchiis, & cauda cum Aurata convenit, hæc latam ac nigerrimam notam habet, latera lineis nigricantibus à branchiis ad caudam deductis pinguntur. Ventre est subalbido: dorso ex cæruleo nigricante. Quantum ad *interranea Hepar* habet magnum, ex quo fellis folliculus pendet. Ventriculum medium. Cor angulatum, in ventre *vesicam* aëre plenam, crassam, & densam. Quem Aldrovandus depinxit, & cujus hic Iconem damus, totus ex cæruleo amethistinoque nigricat, præter squammarum extremitates & extimum oculorum circulum, caudæque initium, quæ auro resplendent, pinnæ nigricant. Uropygium supinum candicat, pronum intense violaceum, & velut nigram maculam constituit. *Vescitur*, prope littora in arenosis locis algæ. Ideo vix vere saxatilis dicitur. Ælianus varias incolere sedes tradit. Bellonius in Oceano Gallico perrarum, in Mediterraneo frequentissimum; Jovius Romæ raro videri, sæpe Neapoli prodidere. Tempestate fervente cibis quos è saxis eruunt vivunt, & abjectissima quoque, quæ alii pisces nisi urgente fame non attingerent, sectantur; sereno mari in solo sabulo pabulum inquirunt, imo quia vagabundi pisces sunt, non uno solo pabulo contentos esse verisimile est. Sane in Stabiana Campaniæ ad Herculis petram Melanuri in mare panem abjectum rapiunt. Timidissimos esse piscatores testantur, hinc ἀτρόμους Oppiano. Neque nassa capiuntur, nec ad eum accedunt. Mari quieto, in ima ejus sede ad petras & algas quiescunt, quocunque tandem tegumento protecti, fluctuante, cæteris ob impetum descendentibus, ad petras adnatant, & spumam ad sui tutelam tum suffficere, ac si natura edocuisset, nec tentari iaratum à piscatoribus mare, arbitrantur. Hepate tamen caprillo, & massa expane & caseo facta capi, Tarentino & Oppiano debemus.

Athen. l. 7. — Columella R. l. 16. — Ælian. H. A. l. 2. c. 17. — Ælian. H. A. l. 1. c. 41. — Plin. H. N. l. 32. c. 2. — Ælian. H. A. l. 1. c. 41. — Oppian. Hal. l. 1. v. 98. — Oppian. Hal. l. 3. v. 459. — Athen. l. 7. Dipn.

Laudatur in cibo à Xenocrate, cui Hicesius accedit: à Matrone Parodo rejicitur, illi forte si alga viscatur, huic si cœno & sordidis maris excrementis.

ALPHESTES piscis ab inveniendo, nescio quare dictus, *Cynædus* quoque quasi præposteræ libidinis studiosus (fama est semper binos capi, & alterum alteri ad caudam comitem videri) vocatur. — Tab. XV 1. 2. 3. — Athen. l. 7.

In *Descriptione* variatur ab authoribus si calorem secteris. Veteres omnino cerei coloris, purpurascentes tamen, quibusdam in partibus faciunt. *Plinius* solos piscium luteos esse testatur. Apud *Rondeletium* & *Bellonium corpore* est Pagro strictiore, *figura* Mœnis similis, pedali magnitudine, *dentibus* serratis caninis similibus, *dorso* purpureo, cæteris partibus luteis, squammis in gyrum crenatis, multa scabritie horrentibus. A cervice ad caudam spinas tenui membrana connexas, unde μονάκανθος. habet. — Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Aldrovandus Cinædum totum fere Pagri modo rubentem, & aureis, argenteisque maculis exiguis, rotundis respersum, quam Illyrici Sebenicenses Cagnizam quasi Catullientem vocant, profert: dat tamen & *alium* tergore amethistino, lateribus ferè cæruleis, ventre candicante punctis cæruleis notato, pinnis tergoris & retro anum viridentibus, illa etiam maculis rotundis viridibus insignita. Cæteræ pinnæ & cauda ex aureo rubescunt.

Rondeletii Cinædo similis est ille qui Venetis *Brasavola*, Lusitanis *Salmoneta* vocatur. Rufus est toto corpore, cauda lutea maculis fuscis distincta, extremitate æquali non arcuata. *Maculæ* nigræ ad pinnarum, quæ luteæ sunt, juxta branchias initia habentur. *Linea* ruffa à branchiis ad caudam tendit, punctis incercepta nigris. De natura Alphestis nihil planè occurrit, Rondeletius carne & substantia eadem cum saxatilibus esse dicit, tenera nimirum molli, & minime glutinosa.

ARTICULUS XI.

De Coracino.

CORACINUS, Gazæ, *Corvulus* & *Graculus*, Salviano *Corvinus*, Ausonio *Corvus*, Tarentino forte κορακῖνος, seu à colore nigro, ut Oppiano placet, qui apud Vitruvium Coracinus, seu quod τὰς κόρας κίνει, quod pupillas moveat, ut Athenæo visum est, nomen sortitus videtur, nisi fortè illud amnico, hoc marino magis conveniat. An idem κορίφαι, κολοκύνθαι, Nili accollis κόκκυ. Alexandrinis ἰρίνος. quod Rondeletius voluit, dictus sit; an vero, quod Aldrovando probatur, Saperdæ nomen Coracino amnico Platistaci eidem profectæ ætatis, Peltæ & Hemineri, Nilotico duntaxat sit proprium, in dubio — Tab. XV. 6. 4. — Auson. Epist. 4. — Oppian. Hal. l. 1. v. 139. — Athen. 7. Dipn.

dubio relinquo. Μόλλον, non esse Dorionis apud Athenæum verba ostendunt.

Oppian. d. l. Arist. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 5. Athen. l. 8. Strabo Geogr. l. 17.

In eo ponitur à Rondeletio censu, qui mare simul & flumina frequentant: quod & apud Plinium, Athenæum, & Strabonem in veniri credit, sed quia saxatilem esse ab Oppiano & Aristotele proditum, & excitatis authoribus Coracinum duntaxat in Nilo esse; quin quod apud Plinium legitur, Nilo peculiares, colligitur; nec ullum piscem ex mari in Nilum ascendere propter Crocodilorum metum, præter Mugilem, Alosam, & Delphinum Strabo affirmat, duo potius Coracini ut Percæ genera dari credendum est, quam easdem anni & mari communes. Et sane multo in Mæotide palude degere & Dorione: plurimòs in lacu non procul Oceano è monte inferioris Mauritaniæ originem trahente stagnante, quam Nilidem vocant, ac Nili ortum credunt, ex Plinio discimus.

Quis *veterum* genuinus Coracinus sit, haud tuto affirmari potest. Speusippus Melanuro similem, dixit. Aristophanes ob alarum nigredinem μελανοπτέρυγον, Numenius ob varietatem linearum ἀλίνον vocavit, *Arecentioribus* quoque diversimode describitur. Bellonius pro eo piscem mari & fluminibus communem ex Glaucorum genere, *Pesce Scarpa* Commensibus nominatum, obtrusit. Rondeletius suum ita describit. Coracinus piscis est marinus &c. Salvianus duplicem dedit. *Prior* qui Romæ simpliciter Corvo & Corvetto dicitur, rostrum habet breve & retusum. Os, &c. *Alter*, qui Corvo de Fortiera Romæ, Niger, jure merito, ut prior albus, quia multo minus nigricat, censendus est. *Rostro, ore, Capite, oculis, pinnis, cauda*, totius corporis figura, & interaneis omnibus cum priore convenit; in eo discrepat, quod totus fere nigricet, aculeum, cui pinna inhæret, majorem & validiorem habet. Pedalem magnitudinem nunquam superat, & saporis suavitate, carnisque teneritudine inferior est. *Gesnerus* Corvulum colore rubro depinxit.

Inter gregales ponuntur Coracini: hyeme *latent*, nec nisi statis diebus, iisque semper capiuntur, quod & Rondeletius affirmat. Nunquam messe Tritici *pariunt*, sed autumno fœtificant inter algas; longo temporis spacio uterum ferunt, & inter minora genera piscium celerrimo incremento perficiuntur. Anno squallente melius valere, quia per siccitatem tepor accidit, ab Aristot. proditum est.

Arist. H. A. l. 9. c. 2. Aristot. H. A. l. 8. c. 15. Arist. H. A. l. 8. c. 10. Arist. H. A. l. 8. c. 19. Pallad. R. R. l. 4. Tit. 10.

An adversus arborum formicas polleant, quod ex *Palladio Cœlius Rhodiginus*, qui pro Coracina pice, Coracinum piscem legi debere ait, affirmat, ignoro. Rondeletium certe experimentum fefellit, sed & huic, vero veterum Coracino fidem non tentasse, objicitur. Meliores sunt cum uterum gerunt. Nilotici marinis, elixis assi, præferuntur. Hicesius, parum alere, facile excerni, succi esse mediocriter boni, dixit.

Arist. H. A. l. 8. c. ult. Rhodigin. Antiq. Lect. l. 12. Athen. l. 7. Dipnos.

Usum in Medicina quod spectat, lapides in capite repertos calculos comminuere, vel pituitam ex qua calculi gignantur exsiccando vel pondere seu pellendo, idque sibi experientia cognitum, reliquit Rondeletius.

N. Corvuli iconem refert. Tab. 2.

ARTICULUS XII.

De Exocæto seu Adonide.

EXOCÆTUM, qui *Adonis* & *Cirrhis*, fortè & ἀλίβα & ἀλίβανος aliis, inter saxatiles esse Athenæus testatur. Sqammosis sit an lævis dubium. Nomen ab eo invenit, quod in littore seu sicco dormiat. Subrufum esse, corpore tereti, littoralis & pusilli Cestrei magnitudine, cui digitorum octo longitudo maxima est, pisciculo Hirco, (Mœnam marem, quo tempore dat operam soboli hunc putat Casaubonus) præter nigram sub alvo maculam quam Hirci barbam vocant, simillimum facit Athenæus, inque eodem à branchiis in utraque corporis parte lineam albam uno continuo tractu ad caudam usque duci addit. Rondeletius sequentem Iconem pro Adonide posuit. Piscis vero est semipedali magnitudine, forma tereti ἐπιπλόου secundum Athenæum, secundum Oppianum ἐκτόνου, seu colore aureo, partibus quibusdam virescente, magis rubescente aliis. *Corpore* Mœnis jam fœtis aut Gobionibos similis *Branchias* habet parvas, à branchiis ad caudam lineam candidam continuam.

Tab. XV. 7. 8. Athen. Dipnos. l. 8. Athen. Depn. l. 1.

Miratur eum Arcadia, tamen & in littore Monspelium stertentem, sæpissime vidit Rondeletius. Quod vero Exocœtum circa Clitorium vocalem & sine branchiis tradit Plinius, impossibile videtur, & habere ostendimus. Nec quicquam de istis Pausanius de vocalibus in Arcadia creditis duntaxat agit, & diversus ab Exocæto marino fluvialis πολίτου. Diutinæ in sicco *vitæ*; quod magna aëris copia aqua suffocari possit, ob rimæ branchiarum angustiam non trahatur, causa, Rondeletio. Propter eandem & Anguillas diutissimè etiam sub terra vivere; credit: sed, quia in aqua, quæ frigidius elementum, sueti vivere pisces; & anguillæ sine ea senis diebus Aquilone spirante, qui frigidior ventus est; Austro paucioribus; reliqui diutius verno quam æstivo tempore vivunt; difficulter, nimia aëris frigidi attractione extra aquas lædi posse pisces, persuadere poterit. *Vide Scaligerum.*

Plin. H. N. l. 9. c. 19. Pausan. in Arcad. Rondelet. l. 4. de piscibus marinis c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 19. Scalig. Ex. 273.

ARTICULUS XIII.

De Scienasive Umbra, & Glauco Bellonii.

PIscis qui Græcis vulgò σκιάνα, Xenocirati σκίαν, σκιαδίν & σκιαδίνα. Græcis modernis

Tab. XV. 9.

nis [illegible], nonnullis [illegible], is alicubi *Ovis marina*, communiter Latinis *Umbrina* & *Umbra*, seu à colore nigrescente, quam umbrosum Isidorus, luteum Ovidius vocat; seu à lineis quibusdam obliquis à dorso descendentibus aureis & obscuris, quæ aliarum apparent umbræ; seu quod dum movetur adumbrantem quendam oculis colorem iridis in morem rutilet; seu à proverbiali joco, quo [illegible] dicebantur, qui non vocati ad convivium veniebant, quasi multi convivas secuti essent, cum de hoc pisce edendum erat, dicitur. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 17.

Piscis est cetaceus, LX. plærumque librarum, quatuor plus minus cubitos longus. *Squammæ* ejus veluti obliquæ apparent, in Oceano nigriores & quasi opacæ, in Mediterraneo argentei, aurei, atque interdum ab his varii coloris, iridem dum piscis agitur imitantur, quod Bellonius prodidit. Rondeletius ei lineas obliquas quasdam aureas, manifestas, alias aliarum veluti umbras attribuit. Aldrovando fere unicolor est, tota videlicet ferruginea, in dorso, supremo capite, pinnis, & cauda obscurioris coloris; in ventre, lateribus, & branchiarum ossibus dilutioris, quia ad amethistinum inclinat. Salviano, dum parva est argentea ferè tota apparet: major facta, ventre argenteo, dorso verò & lateribus subliventibus ac veluti opacis conspicitur. *Caput* ex descriptione Salviani habet magnum: in dorso duas *pinnas*, quarum prior octonis aculeis, nullis altera munitur, ad branchias, quas quaternas utrinque habet, una utrinque enascitur; duæque aliæ in ventre conspiciuntur, imo ab ano una alia hæret. Coracino tam similis est, ut ichtyopolæ unum pro alio substituant, magnitudine differunt. Sed & pro Glauco supponitur, in eo diversus, quod *deptes* in oris ambitu raros, firmos, acutos, prominentes, terretes, caninis longiores, & graciliores, quæ habeat; (negant habere Aldrovandus & Rondeletius) quorum superiores inferioribus majores, sic maxillæ inhærent, ut ipsius pars esse videantur. De *Verruca* sub mento controversum: affirmant quidam habere, negant alii. *Caudam* in angulos veluti desinentem gerit, ut Scari & Iulides. *Calculos* in capite habet prægrandes, quorum Aristoteles & Plinius meminere; *ventriculum* magnum & carnosum; *intestina* mediocria & pinguia; *jecur* pallidum, ex quo fellis vesica pendet. Lienem subatrum. Arist. H. A. l. 8. c. 19. Plin. H. N. l. 9. c. 16.

Marinum piscem omnes fatentur, sed de *loco* non conveniunt. Arenosos gurgites melius eas pascere, Columella prodidit. Oppianus petræam cognominat, & saxa herbosa incolere asserit, hisce & Galenus accedit. Columel. R. R. l. 8 c. 16.

Quia perraro plures capiuntur, *solivaga* potius quam gregalis esse creditur *Carnivora* & agilis, & propter lapides in capite frigoris impatiens. Dum caput recondidere, latere se totas Struthionum & Phasianorum instar, putant. Oppiani id fide asseritur. Cibos quod spectat. Inter nobiles ab Ennio, Epicharmo, & Numenio pisces numeratur. Romæ inter sapidissimos, canicularum inprimis tempore censetur, & pari tum cum Sluris precio venundari solet. Capita Triumviris reiRomanæ conservatoribus dono dantur, de quo faceta est apud Iovium de Tanusio historia. Apud Pictones ex aceto & cæpis minutim concisis editur. Salvianus cum læucophago comestam, caryophillis transfixam, ac verrubus assatam laudat. Archestratus gulæ suo tempore procerum princeps, nobilem capitis condituram multis carminibus expressit. De *Carnis* salubritate non conveniunt Authores. Galenus Philotimum quod eas mollis carnis piscibus adnumerarit, reprehendit. Xenocrates bonum ex eo nec admodum copiosum succum generari, & saporis esse jucundi scribit. Oppian. Hal. l. 4. Galen. l. 3. de Asim.

Invenit & in *Medicina* usum. *Interanea* & *squammæ* combustæ, pannos teste Plinio discutiunt. *Lapides* argento inclusi tanquam colicæ amuletum gestantur. Non emptos, sed dono datos gestari debere, nugacis vulgi delirium est. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

GLAUCUS Bellonii pelagius est piscis, ex eorum qui plures patinas implent numero, Lutetiæ invisus, Genuensibus frequens, apud quas *Fegarus*, ut apud Venetos Corbetus, quasi Corvulus dicitur. Massiliensibus & Romanis nullo alio quam *Umbrinæ* nomine venit. Ita de eo Bellonius. Tab. XV. 10.

ARTICULUS XIV.

De Anthiis.

ANthiarum nomen omnibus piscibus latis imposuit Bellonius, sed malè: nec idoneum testem habet; nec omnes lati tam pulchri, ut vel Anthiæ, vel Callichtydes, vel Callionymi dici possint. Ex squammosarum esse genere, dubium; à corporis floriditate nomen apud Græcos accepisse, certum. [illegible] eundem ipse Aristoteles facit. Athenæo [illegible] & [illegible] dicitur, [illegible] vocavere quidam; quo nomine & ille cui squammæ contra aliorum piscium morem ad os versus tribuuntur, insignitur: *sacrum* alii seu quod magnus sit, ut morbum comitialem, qui magnus est sacrum dicimus: seu quod quo loco Anthias est, ibi nullam bestiam esse confessum sit, vocant. Hicesius [illegible] dici tradit, quod malè in [illegible] Rondeletius vertit. Hesychius enim [illegible] appellari asserit. Quatuor ipsorum genera ab Oppiano ponuntur. Tab. XV. 1. 2. 4. 5. 6. 7.

[illegible]

Sunt flavæ & niveæ, sunt atro sanguine fuscæ
Euops atque Auceps alios hoc nomine dicunt. Oppian. Halieut. l. 1. v. 254.

Totidem & Rondeletius posuit; quorum vix aliquis, cum omnes dentati sunt, Anthiæ vero Oppiano edentuli, probatur. *Prior* totus corpore & pinnis rubens, Pagri aut Cinædi modo, ad imberbes Mullos referri potest. *Alter* Aselli species est: quod neque salitus, neque vento siccatus, servari potest, vel calidiori in Gallia cœlo, vel obcultæ qualitati adscribendum est. *Tertium* ad Turdos pertinere stellulæ, quas in pinna ad anum gerit, & corporis forma testantur. Oculos habet magnos, rotundos, purpureos, & rubros. Podicem magnum è quo *intestinum* rubro viridique distinctum excidit. Pro *quarto*, (hujus generis Oppianus [illegible] vocat, id est [illegible] & [illegible] [illegible], ut Scoliastes meus exponit, Ælianus cetacei generis & ore robusto facit,) squammosus & latus piscis, quem ex eo, quod supercilia oculos ambiant, Aulopiam esse colligas, ponitur. *Aldrovandus* quatuor quoque Anthiarum nomine è diversis locis sibi missos ponit, sed pro iis non obtrudit. *Primi* venter totus argenteis squammis resplendet: lateribus aureæ intermiscentur. In dorso, quod fuliginosum, unica tantum pinna duodecim armata aculeis visitur, ventris pinnæ ad castaneum vergunt. Branchiarum opercula ex aureo & violaceo variant. Labrum inferius tum intus, tum foris ex flavo virescit, quod peculiaris notæ loco esse potest. *Alter* toto dorso pinnis duabus dorsi & quæ retro anum est, viret. Vertice capitis aterrimo, cervice & labro inferiore interna parte purpurascentibus. Ossibus branchiarum auro resplendentibus, ventre toto argenteo purpura permixto. *Tertius* tam amplis violaceis toto corpore variegatur, ut violaceus quasi totus videatur. Pinnarum numero cum superioribus convenit, quæ ad branchias, vergunt ad violaceum, & in extremo roseæ sunt. Iris oculorum & mentum roseo sanguineoque colore, specificam & ob quam solam dignosci potest notam, in eo constituunt. *Quarto* inusitata est oculorum ac præsertim pupilla magnitudo & pulchritudo: iridem ex aureo roseoque permixtam habet. In capite retro oculos, cervice, & ad branchias, amethistino, aureo, argenteo, cæruleoque variat. Labrum superius habet viride, inferius cæruleum: *linguam* maximam candicantem. Ventrem primum viridem, dein argento & auro ad podicem usque splendentem, ad caudam usque roseum & sanguineum. *Locus* Anthiis in saxis, quæ tamen aliquando, cum [illegible] deferunt. [illegible] locum absque bellicis esse ubi habitant: quod fortè inter [illegible] reputandum est. Unde sacri, ut superius dictum dicuntur. *Cum unum hamo teneri vident, lineam secare asperitate dorsi fortè, traduntur, eo qui tenetur extendente, ut secari possit.*

Ælian. H. A. l. 13. c. 17.

Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 19.

Ælian. Hist. Animal. l. 8. c. 28.

Plin. H. N. l. 9. c. 59.

Capti [illegible] *miserabile præbent spectaculum & mortem suam lugere, & quodammodo supplicare videntur.*

Ælian. H. A. l. 12. c. 47.

De ipsorum capiendi modo ita Plinius: *De Anthia pisce sileri convenit, quæ plerosque adverto credidisse. Chelidonias insulas diximus Asiæ scopuli maris ante promontorium sitas, ibi frequens hic piscis & celeriter, &c.* Censentur ab Eustathio inter eos pisces, qui [illegible], quod ob magnitudinem sumptuum, ganeorum opes exhauriant: sed & [illegible] Dii, quod preciosissimi sint, vocantur. Carnis est solidiusculæ. Unde [illegible] apud Athenæum (malè [illegible]) dicitur.

Fel cum melle inunctum, exanthemata, tubera, scrophulas, & dothienas sanat. Lapides capitis ad collum ligati, *Cephalalgiam* domant.

ARTICULUS XV.

De Gobiis squammosis saxatilibus.

Tab. XV. 11. 12.

Gobiorum historiam loci & tegumenti differentia intricatam facit. Nobis de squammosis saxatilibus hic res est, eisdemque littorales adjiciemus, ne de iis pluribus in locis agere cogamur. Græcis dicitur [illegible]. Numenio apud Athenæum [illegible]. Phavorinus explicat; Latinis *Gobius*, *Gobio*, *Govius*, ut apud Ovidium, & *Cobio* ut apud Plinium legitur. Parvi sunt tam illi, qui in mari, quam qui in aquis. Tzetzes tricubitales fama accepit, quod fortè de illis, qui in rubro mari, prout ab Ælianoproditum, sumendum est. Bellonius ex saxatilibus *album* quendam facit, quem Græci [illegible] & [illegible], Rondeletius flavescentem seu pallidum vocat. Est is palmi longitudine, toto corpore rotundo, non composito & spisso, *squamis* rotundis tecto, colore vario. Nigris maculis conspergitur, oculis sursum potius quam deorsum spectantibus. Ad branchias *pinnas* duas habet, in ventre non duas cæterorum more, sed unicam non divisam, quâ natâ Gobii maximè à reliquis piscibus internoscuntur; à podice aliam, in dorso non unicam velut alii saxatiles, sed duas, prior minor est, altera ad caudam usque extenditur. Dentes ei parvi, os magnum, ventriculus, cum multis appendicibus capax. Aristoteles complures supernè circa eum exire scribit. Hepar ipsi album non sine errore tribuit Hicesius. Qui Aldrovando Venetiis missus est, pinnas habebat in tergore binas conjunctas, quarum prior aculeis vigebat, altera levis erat, binas item in pectore, totidemque ab ano omnes nigras. Caudam & superiorem partem corporis nigra. Ventrem candicantem.

Athenæus Dipnos. l. 7. Tzetzes Varior. Ælian. H. A. l. 17. c. 6.

Arist. H. A. l. 2. c. ult.

Ex *littoralibus* duplices apud Aurhores invenio. *Albos & nigros.*

Illos

Illos Rondeletius ita vocat, non quòd tam candidi sint, ut cum aliorum piscium candore contendere possint, sed quod candore cæteros Gobios superent.

Nigros ita Bellonius describit. Eminentes ac turgentes supra caput *oculos* gerunt. Cornea tunica alba, & ut serpentibus dura obductos, adversus aquarum impetum, & ut sursum facilius ut Uranoscopus cernant. Vix excedunt duorum pollicum crassitiem aut palmi longitudinem. Rarò enim pedales & branchiales evadunt. Etsi autem lubrici sunt, tamen *squammis* integuntur hirtis, *pinnamque* habent unam in tergore continuam mollem & sine aculeis. Pinnas utrinque quatuor latas atque obtusas, ac præter has sub ventre etiam duas; sed ea, quæ caudam constituit, rotunda est. *Dentes* exerunt parvos, tenues, & subrubros. *Corpus* teres est, paucis spinis refertum, *Color* varius. Etenim qui Gobiones circa algam versantur ad viridem inclinant, alii ad cinereum accedunt, nonnulli albicant, alii ex fulvo in nigrum degenerant. Omnes grandiore sunt capite & lata ceivice. At quod ad internas ejus piscis partes attinet: peritonæum Gobionibus foris album est, intus nigerrimum. *Hepar* dextro lateri magis incumbit, pallidum, de quo *fel* pendet veluti janthinum. *Intestina* multis circumvolutionibus inflectuntur. *Stomachus* est oblongus, pylorus multis apophysibus præditus vulva undecunque ovis referta.

Facit & Rondeletius Nigri mentionem, quia Venetis Go, à Gallis Boulerot nuncupatur. Digiti is est magnitudine & crassitie, corpore rotundo ferè, non compresso, loco binarum pinnarum, quæ cæteris sunt in ventre, unicam habet nigram, barbam inquit diceres; & exinde Athenæi τράγον seu hircum, cui Exocætum confert, esse judicat. Vivit in littoribus & stagnis marinis. Athen. Dipn. l. 8.

De *Loco* propio ambigitur. Ovidio littorales sunt, Diocli saxatiles, cui Synesius accedit, dum circa Africæ quoddam littus, loco petroso capi scribit. Aristot. in fluviis quoque pinguescere ait. A Theophrasto proditur in Ponto regione apprehendi in glacie Piscium maximè Gobiones, non nisi patinarum calore vitalem motum fatentes; quod fortè de lacustribus vel fluviatilibus sumendum erit. Oppiano φαμάθοισι & πέτροις gaudet. Pariunt juxta littora, suaque ova latiuscula & arenida, ut Aristoteles prodidit, lapidum amplexibus mandant. Arist. H. A. l. 8. c. 19. Theophr. l. de pisc. in sicco. Oppian. l. 2. Halieut. v. 457.

Ab Æliano inter illos ponitur, qui ὀκλάζοντες ἐν ἀκάνθαις. *Venenum pungendo immittunt*, annumerantur; Oppianus quoque κέντρα πολλοῦδα, *aculeos lethales* ipsis tribuit, quod nec cum Ovidio, cui, *spina nocivis non gobius ulla*; nec cum Martiale, *cui in terris Venetis, principium mensæ gobius esse solet*, congruit. Et sanè invenit, & in *cibi* usum, etsi Iuvenali vilissimus videatur. Alexandrides in Cotyis Thracum Regis convivio eos nominat. Anthiphanes laudat, Phalericos inprimis. Archephonti parasito, qui in Ægyptum ex Attica, à Ptolomæo Rege ad cœnam invitatus, navigavit, Gobiorum frusta tria non sine stupore convivis omnibus visa apposita sunt. Jovius enim persuavem, & pingui teneritudine delicatum facit. Galenus ad voluptatem, digestionem, & probum succum gignendum præstantissimum, ait. Mnesitheo κέφαλοι sunt & πρότομοι. Hicesio facile excernuntur, & non multum nutriunt, flavescentium substantia rarior & magis putredinis expers. Apud Hippocratem parem in alimonia cum Dracone, Callionimo & Cuculo vim obtinet. Assus & sine sale mansus, nimia egerendi desideria sedat, si Kiranidi credendum, illitum, canum rabidorum, serpentiumque morsibus prodesse Dioscorides prodidit. Dorycinii vim, crudum, tostum, elixum infringere, apud Nicandri scholiasten legimus. Martialis in Xeniis. Athen. l. 7. Galen. l. 2. de Aliment. Hippoc. l. de inter. affect.

ARTICULUS XVI.

De Sphyræna sive Sudi.

SPHYRÆNA, cujus præter Ovidium nullum alium meminisse, perperam scribit Plinius; nam inter Græcos Aristoteles, ex Latinis M. Varro meminere; Atticis κέντρα ut Athenæus affirmat, (significat hoc, ut & κέντρα stimulum aut stylum; item teli genus bello Persico inventum) Latinis *Sudis*, ut apud Plinium videmus, Gazæ *Malleolus*, sed malè, Romanis *Lucius marinus* vocatur, sunt qui pro Oxyrincho, quia acumenato est rostro, sumunt. Tab. XVIII. 1. Athen. Dipn. l. 7. Plin. H. N. l. 9. c. 2.

Duas ipsarum posuit *species* Rondeletius ex Oppiano, sed tam dissimiles, ut an ex eodem sint genere dubitari possit. *Prior* enim squammosam à capite ad caudam lineam habet, *altera* squamis omninò destituitur. Totidem & Bellonius innuit, quarum *una* Trachurum colore refert, atque eodem modo sub ventre albicat. *Altera* senescens Mormyri laterales picturas colore assequitur. Quaternæ vix libram pendent, ut optime Plinius magnitudine inter amplissimos rarum scripserit: visi tamen aliquando bilibres. Colore Asellum æmulatur. *Rostro* est foris cœlato, in extremo cuneato, nigro. *Ore* valdè recisso. *Maxilla* superior quæ obtusa & brevior, cum inferiore, quæ acuta & longior ita coit, ut vix oris rostri ve scissuram ullam diceres. *Dentes* utrinque habet, in superiore majores, in inferiore minores. In ipso oris hiatu unus est, cæterorum longissimus & acutissimus, qui ore clauso in foramen anterioris ac membranaceæ partes ita suscipitur, ut extrinsecus etiam paululum emineat. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Lingua ſcabra eſt, denticuliſque aſpera. *Linea*, quæ à branchiis ad caudam uſque per latus deducitur, & initio flaveſcit cum dorſo, ſquammis parvulis & duriuſculis, mira arte contecta eſt. De numero *pinnarum* Authores non conveniunt.

Aldrovandi Sphyræna per dorſum nigricat, cætera ad amethiſtinum vergunt, & ejuſdem coloris maculis interſtinguuntur. *Linea* flaveſcit, ruberrimis infra ſupraque punctis exiguis notata. *Caput* cæruleum. Oculi & pinnæ palleſcunt. *Cor* oblongum eſt, ſub quadam veſicula alba inclusum. *Pylorus* à ſtomacho conſurgit tam multiplici *apophyſium* ſeu cœcorum cæſarie intertextus, ut penitus ſtomachum contegant, nec à quoquam numerari poſſint. *Fel* ab hepatis loco dextro latere in folle oblongo dependet. *Follem* ei natura vento plenum oblongum, anteriore parte bifidum, utrinque in acutum exeuntem donavit, ne ad imum ſideret. Spina dorſi raris vertebris coagmentatur.

Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 21.

De *loco* non eſt quod multa dicamus. Ælianus dum pelagias dicit, Smyrænas potius innuere videtur. Expreſſè enim ex quo ille de piſcibus ferè omnia ἀνιστορεῖ ἐν φανεροῖς κείμενα. Gregatim degere & Ariſtoteles teſtatur, & piſcatores comprobant. Captis an ἐλισθηρῶν μαλίστα διεξιόντων *lubricis excidere membris*, quod ex Oppiano Ælianus prodidit, an competat, ex ſuperioribus colligi poteſt. Non falletur, qui pro Sphyranas Smyrænas legerit.

Oppian. Hal. l. 1. v. 168. Ariſt. H. A. l. 9. c. 2. Oppian. Halieut. l. 3. v. 120. Ælian. H. A. l. 1. c. 31.

Quantum ad *uſum* Romæ ceu plebejus negligitur, nec peculiarem habet condituræ modum. Hiceſius apud Athenæum προφιλεῖται congris eſſe, ἀνιαθὲς ὑπὸ γλῶττης ἐσθίεται, ἰχνοῖα δὲ μόνον guſtui ingratos, ori inſuaves, ſuccum mediocriter laudabilem generare dicit: ſed cum congri ex cartilagineorum ſint genere, Philotimoque δυσκαθαρτότατοι dicantur, & Rondeletius carne eſſe candida ſuavi, quodammodo friabili, & Aſelli carnem referente, cui ſimul cum Lupo præcipuam authoritatem fuiſſe Cornelius Nepos, & Laberius Poëta tradiderint, quin Ceſtræ lumbi cum aliis lautiſſimis obſoniis ab Antiphane nominentur, vel librarios, vel Athenæum attactum ſuperius errorem commiſiſſe, veriſimile eſt.

Athen. l. 7.

ARTICULUS XVII.

De Acu.

PUNCTUM I.

De Acu Ariſtotelis.

Tab. XIV. 13.

PIſcis quem Latini Acum vocant, Græcis longitudine & tenuitate βελόνη, ῥαφίς. Athenæo Ἀκτίνες, quaſi ſine muco, dicitur, ſuunt qui βελόνη ut Varinus citat, & βελόνη nuncupant.

Unam ejus duntaxat *ſpeciem* Salvianus agnoſcit. Bellonius cum Rondeletio *duas*. Nos de Acu Ariſtotelis, Oppiani, & Bellonii agemus. Hinc autem Rondeletius illum piſcem eſſe credit, quem Bellonius *Typhlinen & Cæciliam marinam* ob corporis figuram, Plinii *Spondylem*, Græcorum vulgo *Herophidiam*; Maſſilienſes *Gagnolam*, quod quoties piſcantur, ſi alios piſces præcedere viderint, lucrum portendi crepant, vocant. Piſcis eſt longus, cubiti longitudine, digiti craſſitudine, totus ſubflavus. *Corpus* utriuſque ſexus anguloſum, oblongum, à capite ad meatum excrementorum ſemper craſſeſcens, ſexangulum, ſed deinceps, ut tenuius efficitur, pro ſexangula quadrangulam formam induit. *Caput* habet exiguum, *Roſtrum* oblongum, durum, nec acuminatum. Extrema pars latiuſcula exſtat, rictus in altitudinem dehiſcit, figura tubam æmulatur, in extremo tubæ veluti *foramen* conſpicitur, tam puſillum, ut tum propter ipſius parvitatem, tum propter roſtri magnitudinem anguſtiamque, ne minimus quidem piſciculus ingeri poſſit, eo veluti per fiſtulam, ex humore alimentum attrahit. *Oculi* ſunt tam exigui, ut vix milii magnitudinem æquent. *Branchiæ* utrinque quaternæ, podex in medio ferè corpore. De *pinnis* diſputatur. Salvianus cum Aldrovando unam parvam & tenuiſſimam in medio dorſo ponit. Bellonius cum Rondeletio duas in lateribus juxta branchias, eam quæ in tergo tam tenuem & exiguam, iſte addit, ut vix niſi cum vivit, aut in aquis movetur, conſpiciatur. *Interna* ſi ſpectes, habet *gulam*, qua plurimi piſces carent, ventriculum parvum, oblongum. *Hepar* pallidum, ſub quo dextra parte *fel* cæſium hordei magnitudine continetur. *Cor* vix milio majus. *Vulvam* cæterorum piſcium more bicornem, ovis ſeſami magnitudine, rorundis, rubris, transparentibus plenam. De *inteſtinis* inter Bellonium & Rondeletium non convenit. Iſte gracilia, recta, in ſpiras non contorta prodit, hic unum tantum album, recta exporrectum, multa pinguedine circumſeſſum ſcribit.

Quantum ad *Generationem*; ova ſe in diſſectarum, rima, ſeu ὀπὴ τῶν γαστέρων διαφόρων, de qua ſuperius, multa inveniſſe, & multos fœtus jam profectos, quorum majores partes omnes perfectas habebant, & movebantur; Alii tam tenues & exigui erant, ut oculi duntaxat & roſtrum cernerentur, teſtatur Rondeletius. Emittit illa eo, & quaſi in altero ſinu fovet donec excluſerit, dilatat natura rimam, donec pepererit: à partu vel ita coit ut coaluiſſe videatur, vel revera coaleſcit, quod & in cæciliis ſerpentibus traditur, huicque omninò tribuendum eſt, quod dehiſcenti propter multitudinem ovorum utero, adſcripſit Plinius; ex Ariſtot. malè de eodem vertit Gaza, nec

Ariſt. H. A. l. 6. c. 13.

Plin. H. N. l.

Ælian. H. A. l. 11. c. 13. Scaliger ad l. 6. c. 16.

nec melius Ælianus deprompsit. Αἱ πολλαὶ αὐτῶν περὶ τὸ τίκειν διαῤῥήγνυνται ὑπὸ τῶν ὀίων id est, ut Scaliger vertit. *Multæ earum parturientes disrumpuntur ab ovis.* Quid sibi sequentia verba velint, ἐν ὅσῳ τὰ φαλάγγια περιέχονται, ἐν τῷ βιβλίῳ. ἐαν δὲ τις αὐτὸ ἐν τῇ θίγῃ φόβηται. *Fœtus circa parentem quasi phalangia circumfusi sunt. Ita enim parit, ut ei adhæreant, sed si tetigeris, fugiunt*, difficile est dicere. *De usu in cibo & Medicina* dixisse sufficiat, Carnis esse duræ ac siccæ eoque difficulter concoqui. Unde Hicesio χυμὸν boni succi, & combusti cinerem in potu ad stillicidium urinæ à Galeno commendari.

Athen. Dipnos. l. 7.

PUNCTUM II.

De Acu Oppiano.

Tab. XIV. 14. 15. 16. 17. Aldr. de Piscib. l. 1. c. 24.

ACUM Oppiani ab Acu Aristotelis debere distingui, tum quod hic dentatus sit, tum quod rima destituatur, ostendit. Haud in multam magnitudinem excrescit, seni vix libram pendeat. Vidit tamen & trilibrem Salvianus. *Ventre* est plano, candido & argenteo, reliquo corpore quodammodo ob lineam è squamis contextam utrinque protensam, quadrato, reliquis partibus lævibus, & sine squammis. *Dorso* cæruleo ad viride inclinante. *Rostrum* habet acutum, tenue, longum & durum, ut ait Athenæus. *Caput* triangulare viride. Inferiorem *maxillam* superiore longiorem, & in mollem quandam substantiam, degenerantem. *Dentes* utrinque parvos & frequentes. *Oculos* magnos, rotundos, luteos ante quos meatus ad audiendum vel odorandum triangulari figura observavit Rondeletius. *Branchiæ* sunt quaternæ duplices. *Pinnæ* ad branchias duæ parvæ; duæ aliæ sub ventre breves, quas rursus alia sequitur, longè à podice ad caudam se extendens, è cujus regione in dorso alia. *Cauda* brevis est in duas pinnulas terminata. *Podex* non admodum conspicuus. *Rimam* illam quam Aristoteles Acui tribuit circa podicem hujus Acus foris quidem conspicuam esse, sed intus minimè videri, Salvianus author est. Rondeletius diligentissimus omnium circa Acum indagator ejus non meminit. *Partes interiores*, ventriculum, hepar, intestina, quæ appendicibus carent, longa habet. *Hepati* vesicula fellis oblonga adhæret. *Cor* angulosum est. In arenosis, saxosisque locis *degit*. Solemne ipsis ὅτι κίνδυνον δ' αὐτὸν ἐκπεφεύγωσι, *quando sinum retis effugerint*, iterum reverti, & dum ira velut perciti id dentibus lacerant, in laqueos iterum impingere. Carne est dura & sicca. Frixus & omphacio vel succo mali aurantii irroratus edi solet; nec ingratus palato invenitur.

Oppian. Hal. l. 3. v. 605.

ACUS MINOR Bellonii *Lacertus* est, sue *Saurus Acubus similis*. Rondeletio Piscis est marinus, pedis magnitudine, Acubus brevior & crassior. *Rostro* acutiore sed breviore & sursum recurvo. *Dentium* loco maxillas serratas habet. *Branchias* quaternas, septem etiam, ut in superiore, quem Bellonius Majorem vocat, supernè ac infernè & in cauda propendentes *pinnulis*; *his*, *oculis*, & ante hos foraminibus, ventrisque squamis ac lineis, quæ ventrem ferè quadratum efficiunt firmantque, Acubus est similis; carnis substantia, & posteriore corporis parte Scombris. *Intra* ventriculus est oblongus. *Intestina* longa gracilia, in gyrum convoluta. *Hepar* longum rubescens: *fel* & *splen* nigricantia. Cujus Aldrovandus Iconem dedit, toto corpore subviret, maculis ex amethistino & cæruleo mixtis, in dorso intensius, in pectore remissius variantibus. Rarus est, & in insula nomine Lissa, olim Phunna affatim capitur. Inde salitus navigiis transfertur, & maximo quæstu divenditur.

ARTICULUS XVIII.

De Fabro.

Tab. XVII. 1. 2. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. 25.

FABER piscis, seu exinde quod omnia fabrilia instrumenta in eo reperiantur, teste Salviano, seu propter multiformes dorsi ac ventris aculeos atque varia capitis ossa, quibus fabrilia omnia instrumenta repræsentantur; seu ab atræ fuliginis colore, quod tamen, si ex Oppiano desumptum est, Coracino potius tribui debet, ita dictus est. An χαλκεὺς sit, quod Salviano placet, dubitatur. Cum eum Gadibus principatum obtinere scribat Plinius; rotundum vel orbicularem, Athenæus faciat. Si est, utique & ζεὺς seu Jupiter dicetur, nam & hoc τῷ χαλκῷ nomen est, seu à χαλκεὺς formatum; seu quod fortè, ut nunc fit, olim etiam in templi Jovis tanquam sacer suspenderetur. Quidam χριστόφορον nuncupant, an propter maculas laterales, digitorum Divi Christophori ut ajunt vestigia, vel quod eum quem jussu Salvatoris Div. Petrus cepit (maculæ prædictæ numismatis illius quodammodo figuram exprimere creduntur) opinentur, nescio. Romæ *Citula*, Liguribus *Rotula*, Hollandis *Gallus marinus* dicitur. Qui Chalciden, Acanthiam vel Citharum, vel Porcum marinum esse judicant, falluntur. *Primus* enim inter viles pisciculos à Columella; ab Aristotele inter fluviatiles reponitur. *Alter* cartilagineus & rotundus. Citharum piscem inferius dabimus. Porcus inter magnos pisces recensetur. Zeus Hesichii idem fortè cum isto. Cum nec inter ἡμιπόδιον, qui una parte candicant, nigricant altera, nec inter planos, à quibus oculorum situ differt, referri possit, benè inter latos censebitur, quamvis maximè compresso ac plano sit corpore.

Plin. H. N. l. 9. c. 18.

Coloris est varii. *Caput* & dorsum obscura

sunt, pinnæ nigricant, latera partim ex cæruleo virent, partim aurea sunt. In medio corpore macula nigra, orbicularis, vel ovata nummi minoris magnitudine, colore cœlesti, cum tribus imagunculis, figura quodammodo Hippocampi, colore aureo, visitur. *Squammis* tam exiguis tegitur, tenuibusque ut nisi digito scalpas vix appareant. *Caput* ipsi compressum, extensum, osseum, ossibus quàm plurimis, variis, angulosis, tenuibus, atque perlucidis constructum, maculis quibusdam exiguis purpureis exornatum. *Linea* obliqua à capite ad caudam ducitur. *Os* latissimum, plurimum hians, edentulum, etsi quodammodo dentatum pinxerit Bellonius. *Oculi* magni, rotundi, aurei. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum ossea opercula in aculeos desinunt. *Pinnæ* duæ mediocres ad branchias, duæque aliæ in anteriore ventris parte paulo longiores, ac in quinos velut longos pilos aut setas porcinas degenerantes, ab ano rursus duæ aliæ quarum prior pars quinque duntaxat aculeis constat; altera multo longior, & ad caudam ferè usque extensa, aculeis caret, in *dorso* unica tantum & magna, ut quæ paulò ante medium dorsum exorta, ad caudam usque ferè extenditur, figura huic pisci propria, & aliorum piscium dorsi pinnæ dissimilis. Primum namque in longissimos pilos ejus ferè modo, quàm in anteriori ventris parte conspici diximus terminatur; deinde plurimis robustissimis aculeis intertextis armatur; postremò aliis etiam aculeis osseis multò brevioribus, bifidis atque recurvis, secundum ejus exortum in dorso præmunitur. Pars *ventris* utrinque ossibus instar acuti cultri secantibus firmatur. *Cauda* in unam pinnam desinit. *Ventriculum* habet mediocrem, gulam manifestam, intestina parva tenuius in gyros convoluta, inter quæ ova rubra latere Rondeletius ait. *Hepar* candidum sine felle, lienem rubescentem exiguum, mesenterio hærentem. *Cordis* pars infima rubet, suprema & media ex albo rubescit, quod in paucis piscibus spectatur.

Oppian. Hal. l. 1. v. 133. In saxis eum degere tradidit Oppianus, in Atlantico & Gaditano generosissimis piscibus adnumerari Columella. Ita carnivorus est, ut nec alia maris purgamenta spernat. An ei stridor competat, quem Chalcidi Aristoteles tribuit, ita ut pro χαλκὶς χαλκοῦς legatur, quod Aldrovando placet, aliis judicandum relinquo: mihi, cum branchiarum opercula tam horrida habeat, ut dimota sonitum edant, & verò plurimi ex piscibus τὸ διαῤῥεῖν φωνὴν τῇ τριβῇ τῶν βραγχίων (ἀκανθώδεις γὰρ οἱ τόποι) *hoc quod vox videtur, attritu branchiarum, quippe loca spinea sunt emittunt*, verisimile videtur. Solivagus est, & erectus, non passerum more in latus conversus natat.

Reputatur inter pisces *carne* satis *tenera* & friabili, concoctu facili, & boni succi. Apud veteres in multa fuisse æstimatione ex Columella dum dicit, *Atlantico pascitur Faber: qui & in nostro Gadium municipio, generosissimis piscibus adnumeratur, eumque prisca consuetudine Zeum appellamus*, didicimus. Cum ob corporis tenuitatem, commodè assari nequeat, aut frictum & omphacio aut aurantii mali succo irroratum, aut in aqua & vino partibus æqualibus, oleo, sale, beneque olentibus herbis atque aromatibus elixum comedi, Salvianus tradit. Columell. R. R. l. 8. c. 16. Plin. H. N. l. 9. c. 18.

CAPUT II.

De Piscibus saxatilibus lævibus.

ARTICULUS UNICUS.

De Alaudis & Pholide

INter Saxatiles læves, Alaudæ duntaxat, cum iis qui ad eas pertinent Gutturoso nempe pisce, & Exocæto Bellonii, & Pholis reperiuntur. Tab. XVII. 3. Aldrov. de Piscib. l. 1. c. ult.

ALAUDAM duplicem facit Rondeletius, *Cristatam* & *non Cristatam*.

Illa corporis specie Scorpioidi admodum est similis. *Colore* fusco, multis maculis partim rotundis, partim oblongis & tortuosis notato, tenui, lævi & lubrico, *ore* parvo, *dentibus* anterioribus serratis, posterioribus exertis, *oculis* parvis cæruleis, in vertice dum vivit erecta est *crista*, mollis & cærulea. *Pinnæ* ad branchias latæ sed breves; in ventre parvæ & tenues. *Podex* non procul à branchiis distat, à quo pinna ad caudam protenditur, alia in cervice ad caudam continua. *Peritonæum* ex nigro viride est. *Cor* angulatum. *Hepar* ex albo rubet, à quo *fellis* vesica pendet, perspicuitate & coloris jucunditate smaragdum referens. *Intestina* lata sunt, coloris lutei. Ob parvam branchiarum scissuram sat diu extra aquam *vivit*.

Carne est molli, sed ob parvitatem negligitur.

Ad hanc Piscis GUTTUROSUS dictus referri potest. Nigricat quidem ferè undiquaque: sed & punctis cæruleis distinguitur, & color luteus per totam superiorem dorsi pinnæ partem, circa branchias & summo ventre visitur. Tab. XVIII. 3.

Littoralis est, & foramina lapidum aut ædificiorum littoralium subire solet, vel carne vasi injecta mox exempta capitur.

ALAUDA NON CRISTATA *capite* est parvo & rotundo, *ore* & *oculis* parvis, *dentibus* anterioribus serratis, posterioribus longiusculis, acutis, exertis. *Pinnulas* duas habet ad branchias, duas in ventre, aliam Tab. XVIII. 2.

aliam ſtatim à capite ad caudam continuam, item aliam à podice ori ſatis propinquo ad caudam uſque ductam.

Cauda in unicam deſinit ſaxatilium more. *Maculæ* multæ mediæ corporis parti aſperſæ ſunt.

Aqua, muco, parvis Atherinis & Aphyis *veſcitur*. Carnis ſubſtantia & mollitudine criſtatæ par. In petrarum rimis *degit*, hinc nomen Percepiere ſortitus eſt.

Tab. XV. 7. 8. Huc & Exocætus ſeu ADONIS Bellonii, qui cum Urticis plurimum delectetur, & iſtæ circa littora inter cautes hæreant, mari profundius mergi recuſat, in rupibus Bononiæ, in cavis cautium quieſcit.

Species illarum ſunt plures, quarum una *Criſtata* eſt Maſſiliæ frequens, primo aſpectu Gobium referens. Cute glabra obducitur. Vulgus *Glinos* vocat, colore eſt ſubruſſo, ut Scorpæna multis aliis coloribus confuſo. *Dentes* habet ut Scarus, firmos, continuam tergoris *pinnam*, ac neſcio quid ſupra *oculos*, quod veluti à pellis laxitate procedit, laterum pinnas inverſas, duas ſub ventre duabus tantam cirrhis radiatas. *Criſtati* caput ad Chamæoleonem accedit, in cujus cacumine pinnam Galli criſtam referentem videas. *Dentes* habet anteriores acutiſſimos.

Cauda pinnam, & laterum rotundam, ſub ſterno duas; alteram in tergore continuam, maximè latam. *Branchias* tectas, & parvo foramine pervias, ſed & detectæ quatuor numerantur utrinque. *Cute* integitur laxa, multis coloribus ut Draco variegata. Chamas & conchylia conficit: ſed & urticis interdum *paſcitur*. Triduum vel quatriduum abſque aqua vivit.

Tertium Exocati genus, piſcatoribus Byzantinis *Glini*, aliis *Chelidonii* nomine venit.

Rarò ſex digitorum longitudinem, & duorum pollicum craſſitiem excedit. *Squammis* caret, & lituræ melinæ cyaneæ & fulvæ per tergus diffunduntur. *Pinna* tergoris continua eſt & mollis, caudæ & laterum latæ, varii coloris omnes. *Branchiæ* ſunt contectæ Spinea exterior, ut in Dracone marino, duobus aculeis obfirmatur: ſed ab eo diſſidet, quòd quilibet aculeus duobus ſerratis denticulis repandis & aduncis fulcitur. *Caput* habet polymitum, *Os* grande, inferiorem *maxillam* latam & planam. *Dentes* Glino priore aliquantulum minores. Dum ſcinditur, *branchias* non oſtendit integras ſed rudimenta coloris paulò magis rubra quàm in Muræna. Non malè ad *Baſiliſcos* Oppiani referrentur.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 55. & Scalig. in Ariſt. l. c.

Tab. XVII. 4. PHOLIS à muco ita dicitur, quem emittit. πυκνοτάτοις περὶ αὐτὸν ὁ γλοιὸς καθάπερ θολόμα. *In circuitu ejus is concreſcit, ac fit quaſi cubile.* Antipoli & ab Italis *Bavoſa* vocatur. Alauda paulò major eſt, dorſo fuſco, cute lævi, maculoſa, ventre pallido. Pinnis aliisque partibus à ſuperioribus non differens.

Nec abludit ab his SCORPIODES Rondeletii ſic dictus, quod capitis forma Scorpioni marino ſimilis ſit, totidemque ſupra oculos apophyſes licet molles habeat. Galli *Leporem marinum*, quia roſtrum terreni leporis πεφυκὸς ſive *ſciſſura* admodum ſimile habet, nuncupant. Differt à Scorpio dentibus, quos ſerratos quidem habet, ſed renues & denſos admodum, & in ſuperiore maxilla duos exertos, ab eodem & Galerita pinnæ dorſi magnitudine, duabuſque ejuſdem pinnæ nigris maculis diſtinguitur. Littoralis eſt, muco veſcitur & aqua.

TITULUS III.

De Piſcibus Marinis Littoralibus.

CAPUT I.

De Squammoſis non planis.

ARTICULUS I.

De Mullo.

NOn minus benè primum *Mullo* inter littorales piſces locum dari, quam Scaro inter ſaxatiles datus eſt, inferius patebit. *Nomen* apud Latinos non tam à mulleorum colore, (calcei erant quibus priores Albanorum Reges, poſtea patricii uſi ſunt) quod Feneſtellæ teſte Plinio placet; quam à mollicie invenit. Servituris eſt indignatiſſimus, ut Columella loquitur, & in piſcinis nihil vel parum ſaltem creſcit. Græcis τρύγλα non τρύγλα, & τρύγλη quod de fœmina ſumendum eſt, quod ter pariat. Hinc Oppianus τριτόκοιο ἰκανόμας γαστέος dicit; vocatur. Cretenſium vox τριγλαμπαρτίον ex Græca & Veneta compoſita eſt. An τριγλίας dicantur, quod Heſychius innuere videtur, cum Triglas Græci τρυγόνας cognominent, in medio relinquo.

Tab. XVII. 5. 6. Tab. XVIII. 4. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Oppian. Hal. l. 1. v. 590.

Duo ipſorum ſunt genera. Alii ſunt *Barbati*, quos τρυγόνας vocant, quique ſola ſucci bonitate, ſiquidem alii alga, alii carne veſcuntur, differunt. Unde *Lutarii* apud Plinium nomen. *Imberbes* alii, quos quidam ἀπόγονοι, τρυγόνας Sophron, & quidem, ὀμφαλόεντας, quod umbilicus podexve aut magis quam aliis congeneribus patet, aut minus rotundus eſt; ὠτάλιοι, quod in ſummo mari natantes tranquillitatem promittant, nuncupat. Dari tales Salvianus negat, nullum alium ex veteribus ejus meminiſſe, perperam prætendens. Xenocrates enim ſaxatilem barba deſtitui innuere videtur, dum pelagium deſcribit. Mullaſtros recte dixeris, quorum alium imberbem, alterum à ſquammis aſperum Rondeletius facit. Figuræ eſt totus oblongiuſculæ, magnitudinis me-

Invenalis in Satyris. Plin. H. N. l. 9. c. 18. mediocris; binas libras rarò exuperare, apud Plinium habetur, quadrilibris Seneca, sex librarum Iuvenalis meminere. Si verum est, octoginta librarum in mari rubro captum, ut Lucius Mutianus apud Plinium prodidit. Alterius is generis fuerit necesse est, dorso repando, unde κύφας gibbosas Epicharmus in nuptiis Hebes dixit, ventre plano albicante, cætera purpureo, hinc ἰωδίχρωα φῦλα Mullorum apud Oppianum. Matronus Parodus μελανοειδῆ colore miniaceo fecit. *Squammis* magnis, tenuibus, serratis, obliquo situ dispositis, facilè ut apparet deciduis, robustis tamen. (Tiberius piscatori sibi secreto agenti insignem adferenti Mullum, eo faciem perfricari jussit) Pallentes eædem seu ad viredinem vergentes, virgis quibusdam paralellis insignitæ. Si vivus desquametur, *colorem sanguineum* sortiri, hinc χρυσῆν apud Plutarchum, & ἐκδεχῆν apud Nausicratem nomina, Massurius author est. *Mortuum* versicolori quadam & numerosa varietate spectari, rubescentiumque squammarum multiplici mutatione pallescere, utique si vitro inclusus spectetur, à Seneca & Plinio proditum est. *Caput* habet repandum, multis velut cancellis aureis exornatum, in quo *spinam* Cani similem, quæ renibus apposita, miro sit remedio, Marcellus Empiricus asserit. *Os* parvum, edentulum, *oculos* mediocriter ruffos, in Aldrovandi ex Hispania misso, nigricant. Duo *cirri* cutacei albi in quibusdam, in nonnullis rubri, molles, rotundi, longi, atque barbæ similitudinem gerentes propendent. *Branchiæ* utrinque sunt quaternæ, ad quas pinnæ sunt duæ aurei coloris, in ventre totidem candidæ; à podice rursus alia; in tergore duæ, prior ex firmioribus, posterior mollioribus aculeis constat.

Oppian. l. c. Sueton. in Tiberio. Seneca N. Q. l. 3. c. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 17.

Cauda rubet, & in lunatam pinnam degenerat, ac propterea laterum pinnas, velut in acutum tendere Bellonius autumat. *Interiora* si spectes, gula est parva. *Ventriculus* cum innumeris appendicibus itidem, *hepar* ex albo rubescit, *Splen* exiguus est & nigricat. Scaliger, sinistro illud ventriculi lateri adjacere, dextro hunc, scribit. *Intestina* sunt mediocria; *cor* triangulare.

Scalig. Exert. 226. l. 15.

Quæ huic adscripsimus Minori quoque Salviani Mullo conveniunt, hoc discrepat, quod purpureo pingatur, aureis lineis careat, & lituris quibusdam flavis ac liventibus notetur, & squammis medico contactu deciduis vestiatur.

De *Loco* ambigitur inter Authores. Septentrionali Oceano & proxima occidentis parte gigni Plinius dixit; Galeno sunt pelagii. Oppiano modo χθαμαλοῖσι πάρ αἰγιαλοῖσι ἠιόσσῃ *humilia prope littora degunt:* modo inter saxatiles cum Seneca referuntur; nec abludit Ælianus, λιπαρόδινος ei à loco, quem incolunt nonnulli, σίφνας λιθώδεις & ἀκάνθας *minuta & rara tubercula*, aspera illa habere, scribit.

Plin. H. N. l. 9. c. 17. Ælian. H. A. l. 2. c. 41.

Per incerta maris spacia vagari, & circa littora, eorundemque saxa, ut plurimum vel quosdam duntaxat degere, verisimile videtur. Sanè imberbem inter saxatiles numerat Xenocrates, & Cantharo ἄκαρα tribuit Ælianus; πέτρῃσι δὲ λειοῖσι μίμνει *petris semper asperis delectatur* apud Oppianum idem: quam tamen littoralibus annumerare Aristoteles non dubitavit

Ælian. H. A. l. 1. c. 26. Oppian. Hal. l. 3. v. 340. Arist. H. A. l. 8 c. 31.

Procreantur & in marinis lacubus, detinuit & in vivariis Hortensius ad Baulos, & majorem sibi habebat curam, ne ipsius esurirent Mulli, quam Varro se habere profitetur, ne sui in rosea esurirent asini. *Gregalis* est & autumno viget. *Pamphagi* sunt, & præter cœnum, unde ipsi Sargus, comes, ostrea, algam, & conchas, quibus apertis inhiant, piscium & hominum cadaveribus vescuntur, & μᾶλλον τοῖς μιαιφόνοις & κακίστοις φυλάττει, *magis sordidissimis & male olentibus*, adde betarum folia, delectantur. De cadaveribus apud Oppianum & Ælianum legimus, & videntur id pugnæ navales & naufragia, quæ magna copia subsequi solent, Rittershusio declarare. Antiphanes tamen inter Helenæ cibos, quod homines non insectarentur posuit. Pisces insectari nullum dubium Orphum ἰνιφόνον inquit Oppianus.

Varro R. R. l. 3. c. 17. Oppian. Halieut. l. 3. v. 435. Ælian. H. A. l. 2. c. 41. & l. 12. c. 42. Rittershus. ad Oppian. l. c. Oppian. Halieut. l. 3. v. 188.

Vescitur lepore, marino unum tantum animalium ut non intereat mullus piscis, tenerascit duntaxat & ingratior viliorque fit, verba sunt Plinii. Dum itaque carnivorum Aristoteles negat, ex iis, qui vel præter carnes nihil attingunt, vel viva tantum maris animalia venantur, eximere videtur.

Arist. H. A. l. 9. c. 37. Plin. H. N. l. 9. c. 17. & 15.

Ter *parere* anno constans est Authorum opinio, his certe toties fœtura apparet. Aristote. ἐνὶ τῷ πολῷ διὸ ὀψὲ τίκτει πολὺν γὰρ χρόνον ἐγκύμων ἐστὶν, *in cœno, itaque sero parere, diu enim frigidum est*, addidit, solus Ælianus apud Aldrovandum, sterilem reddi postquam ter pepererit, natis in utero vermiculis, qui semen exedunt, prodit, quod mihi nondum apud eundem invenire contigit. *Antipathiam* cum lepore marino habere ex præcedentibus cognosci potuit; addit Aphrodisæus Torpedinem, cujus viribus stupefactivis ista resistere creditur.

Arist. H. A. l. 6. c. 17.

Insignis est prodigo veterum luxu seu precium, seu coquos seu lances consideres. Argenti pari pondere sæpius à privatis etiam Quiritibus emptum, cum pedis longitudinem superaret, Iovius prodidit. *Asinius celer Claudio Principe unum octi millibus nummum*, id est, quadringentis plus minus Caroleis, *mercatus est*, licet magis luxuriam æstimare, quod Plinius suis temporibus neget facile Mullum repertum, qui duas libras excederet. Crispinus Ægyptius ex servili conditione ad equestrem dignitatem Domitiani indulgentia evectus,

Plin. H. N. l. 9. c. 17. Macrob. Saturn. l. 3. c. 16.

Mul-

Juvenal. Satyr. 4.

——Mullum sex millibus emit
Æquantem sane paribus sestertia libris.

Seneca Epist. 96. Suetonius in Tiberio.

Publ. Octavius ingentis formæ (quatuor pondo & ad selibram esse aiebant) à Tiberio Cæsare in macellum missum, quinque millibus sestertiis mercatus est. Idem tres, triginta millibus nummûm vænisse, graviter conqueritur & annonam macelli Senatus arbitratu quotannis temperandam censet, Nec satis soluta luxuria videbatur, nisi & coqui maximo conducerentur pretio. *Reputatio hæc* inquit Plinius, *aufert transversum animum ad contemplationem eorum, qui in conquestione luxus, coquos emi singulos pluris quam equos queritabant. At nunc coqui triumphorum pretiis parantur, & coquorum pisces. Nullusque propejam mortalis æstimatur pluris, quam qui peritissime censum Domini mergit.* Lances quibus inferebatur, *Chrisendeta* Martialis vocat, vel crustis aureis ornabantur; vel gemmatæ fuere; gemmæ auro consertæ & contestæ tenebantur, ut Turnebus explicat. Non eadem tamen omnibus præstantia. Polluci Ionici maxime placent. Actio Syncero qui ad rupes Herculeas capiuntur. Nausicrati Æxonici: Æxonia Magnesiæ urbs est: sed Cratinus eos improbat. Archestratus laudat Tichuntinos; Tichus castellum prope Tachinam Campiæ oppidum est. Corsicæ & Taurominitanæ rupes à Iuvenale celebrantur.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

Martial. l. 2.

Turneb. Adv. l. 14. c. 3.

Juvenal. Satyr. 5.

Perothus præstantissimos in mari Tyrrheno juxta Corniculum, & Tarquinios capi prodidit. Iovius Romæ hyeme & suburbano mari captos maximè prædicari; Ligusticis, Venetis, & Neapolitanis non eam saporis gratiam esse, quanquam multo grandiores in convivia veniant, scribit.

Sed & longius à littoribus captis sua quoque gloria. Purior enim aqua in causa, corporis rubicundus, igneus, aureusque fulgor argumento. Magnas parvis gulæ proceres præferebant, seu propter majora capita, & jecinora; summopere ista expetita ex Galeno habemus: seu quod ita subtilioribus pabulis placeret; seu ut in explebilem gulam preciosissimo obsonio explerent, quas Philoxenum Poëtam apud Dionysium fecisse legimus. Heliogabalus non integros, sed quod præcipue stupendum Lampridius scribit; barbas eorum plenis discis, palatinis suis apposuit.

Galen. de Aliment. facult. l. 3. Achias l. 2. c. 79.

De carnis qualitate inter scriptores non convenit. Xenocrates obsoniorum præstantissimum, stomacho idoneum, ori gratum, boni succi, carne plana, difficilem ad corrumpendum, mediocrem ad excernendum pronunciavit. Celsus medium inter duras & teneras carnes habentes reponit. Diocli, Philotimo & Psello difficulter concoquitur. Durissima est & valde friabilis, boni nutrimenti, si bene concocta fuerit, Galeno. Apparatus ad Oeconomiam pertinet. *Olim parum videbatur recens Mullus, nisi qui in convivæ manu moreretur. Vitreis ollis inclusis offerebantur; & observabatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante spiritu vertit.* Apicius ad omne luxus ingenium mirus, in sociorum garo (nam ea quoque res cognomen invenit) necari eos præcellens putavit.

Seneca Quæst. Natur. l. 3. c. 17.

Venit & inter *Remedia*. Sanguinis & hæmorrhoidum fluxus promovet. Sæpe sumptus oculorum aciem hebetat, Vinum in quo suffocatus est inter virilis impotentiæ causas, numeravit Trepsiates, nec mulieres si biberint concipere; ideo Dianæ in sacris offertur. Assus torminosis peculiariter prodest, à Tralliano dysenteria hepatica laborantibus præscribitur. Carnes ex capitibus decoctæ & cum melle subactæ, ani tollunt vitia. Percussis denique à Pastinaca cum lasere medetur.

Impotentia virilis.

Imberbem duplicem nobis descripsit Rondeletius. *Prior*, quem Occitani *Imbriago* à rubore, quo ebriosorum facies inficitur, vocant, rarus est, veteribus parum notus. Hirundini & Cuculo corporis *figura* similis, colore magis rubro, *capite* magno, stellulis cælato. *Oculis* magnis, *Ore* parvo, edentulo, pars inferior Cinnabaris colore inficitur. Os branchias operiens in aculeos ad caudam spectantes terminatur, ad quas pinnæ duæ sunt rubræ cum appendicibus aliquot, in ventre duæ aliæ. *Cute* aspera & rubra in dorso & lateribus contegitur. *Ventre* est candido, ad quem è dorso lineæ multæ ducuntur. A capite ad caudam *dorso* medio acutorum osiculorum ordines, cavum efficiunt; è medio pinna rubra aculeis serratis constans erigitur, quod non nisi in Sagittario videbis; quam alia veluti è mollioribus pilis constans sequitur. *Cauda* rubra est Scorpionis caudæ similis. *Ventriculus* parvus cum multis appendicibus. *Venter* vere multis ovis distenditur.

Alter à squammarum asperitate, *Asper* nominatus, *corpore* est brevi, tereti, digiti magnitudine, *colore* minii vel valde purpureo. *Capite, Branchiis, pinnis* descripto similis, *squammas* habet parvas, serratas, oblique sitas, à capite ad caudam lineam ex squammis contextam, *pinnas* ad branchias extra candidas, intra ex viridi nigrescentes. *Ventriculum* cum appendicibus paucis parvum, *hepar* candidum, & sine *felle*. *Splenem* parvum ex rubro nigricantem.

Diversus ab hoc *Aldrovandi asper Mullus est*, ut pote totus fere ruber, capite aureis cancellis ornatus, in vertice aculeatus, dorso planus & asper, ventre candicans, branchiarum cæruleis striis pictis, cætera flavescens.

Aldrov. Histor.

ARTICULUS II.

De Hirundine & Cuculo

Tab. XVII. 8. 9. Plin. H. N. l. 9 cap. 16.

QVænam sit Græcorum Hirundo, seu ut illi vocant χελιδὼν ambiguntur. Rondeletius eandem cum *Lucerna* Plinii, quod noctu luceat, facit, & in Plinii loco transpositionem arbitrantur. Aldrovandus eum piscem esse, quem pro corace sive corvo Salvianus, pro Lucerna Gesnerus posuere, judicat, & Hirundinem Plinii ab Hirundine Græcorum distinguit, illamque Rondeletii Mugilem alatum, Bellonii & Salviani veram Hirundinem opinatur. Ut ut sit, videtur *Lucerna* dici, non quod lingua ejus per os exerta tranquillis noctibus luceat, (piscibus enim explanata ista, si Aristoteli credimus; & fieri id, piscatores negant,) sed quod vel pinnæ versicolores noctu fulgorem quendam emittant, vel quod speciem antiquæ lucernæ gerat, vel denique quod oculi ejus noctu luceant, quod verissimum esse judico. *Caponem* Romani à capitis asperitate & magnitudine dixere.

Arist. l. 2. de partib. Animal. c. 16.

Duæ ipsius sunt species, quæ in omnibus ferè cum cuculo conveniunt. *Ore*, *rostro*, *capite* osseo, anguloso, cælato, aculeorum, pinnarum, cirrorum cartilagineorum numero & loco. Maxima in appendicibus, utrinque ternis, similitudo: in eo distinguuntur, quod binæ *rostri eminentiæ*, quæ in cuculo longiusculæ sunt, in hoc vix conspiciantur, pinna lateribus hærens, primum sit viridis, in extremo cærulea, tergus quoque variegatur. Cuculus denique sæpè tres libras attingat, duas nunquam hirundo. *Squammis* tam exilibus teguntur, ut Gesnerus pro iis asperam habere cuticulam scripserit.

Altera Hirundo duas latas & cæruleas ad latera pinnas, Milvinis breviores habet, has per medium fere corpus expandit. *Corpore* quoque est recurvo, & crassiore, grandiore ventre.

Ælian. H. A. l. 2. c. 3.

Solitarios esse caputura arguit, singuli & pauci capiuntur. Cum aliquid metuunt, ex mari exilire dicuntur, sed humilius volant.

Tab. XVII. 10. 11.

CUCULUM Græci κόκκυγα, seu à sono, quo avis ejusdem nominis more obstrepit, ut Aristoteles & Athenæus testantur; seu quod cum retibus capitur vocem κὼ exprimat, dicunt. Psellas κοκκύγιον nominat. Typhon apud Athenæum cum κὼ τριβὼν sit similis, cum Trigola eundem à quibusdam haberi prodit.

Totus piscis rotundus est carnosusque, vix tres libras superat. Toto corpore præterquam in medio latere, in quo virga ex tenuibus squammis contexta protenditur, *glaber* est, in dorso à capite ad caudam duo squammarum ordines deferuntur. *Caput* ipsi magnum, osseum, angulosum, totum cælatum, alicubi *aculeis* munitum. *Rostrum* in duas longiusculas eminentias semicirculum constituentes terminatur. Super utrumque oculum supercilii loco brevis, sed acutissimus & durissimus aculeus extat.

Utrumque branchiarum operculum alio & quidem longiori armatur *Maxillæ* extrema sui parte asperiores dentium vice funguntur. Ante pinnas, cartilaginei cirri, utrinque terni dependent. *Ventrem* habet planum. *Caput*, dorsum, latera & pinnas rubra. *Ventriculum* cum multis appendicibus satis carnosum. *Intestina* lata, inter se convoluta, & multa pinguedine obducta, *hepar* subalbidum sine *felle*. *Splenem* rubrum & parvum.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 97. Arist. H. A. l. 8. c. 13.

Littoribus ab Oppiano accensetur. Aristoteles & Ælianus inter illos & pelagios ambigere dixerunt. Inter Brasiliam & Portugalliam densis agminibus volant, & aliquando milleni, sæpe centeni capiuntur. Pinnarum magnitudine adjutus in nando celer est.

Carnem habet plurimam, albam, duram & siccam. Diphilus Milvo præposuit, quia friabilis, haud temere salubrem censeas. Ab Hippocrate in pituitosis morbis conceditur. Romæ frixus & aurantii mali succo irroratus, editur, quidam nec elixum aspernantur.

ARTICULUS III.

De Milvo, Hirundine Plinii, & Lyra.

Tab. XVII. 11. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 5.

MILVUS seu *Milvago* Plinii idem est cum *Hirundine* Græcorum Rondeletii Aldrovando, Græcis ἰκτὶς. Oppiano ἰκτὶς. id est Accipiter dicitur, quod Accipitris species inter aves Milvus sit. *Pinnis* caudaque expansis Milvum avem omninò refert, latis nimirum & maculosis. *Corpore* est rotundo, oblongo, majori ex parte nigro, rubescente, aliquando omninò rubro. Sesquipedalem mensuram, vel maxime auctus non excedit. *Caput* habet osseum, quadratum, durum, asperum cujus pars posterior duobus iisdemque magnis & robustissimis aculeis, ad caudam spectantibus armatur. *Branchiæ* quæ tectæ, opercula ossea in duos aculeos robustos desinentia gerunt. *Pinnæ* stellulis maculisque variis asperguntur: *Squammæ* osseæ, asperæ & triangulares serpentium more inter se committuntur. *Cauda* unica atque lata pinna terminatur. Quantum ad *interiora*, *Lingua*, & palatum splendore Sandaracum vel Cinnabarim superant, his Noctu lux, ac si candentes carbones ore continerentur. *Ventriculus* mediocris multis appendicibus munitus est, *hepati* pallido vesicula fellis committitur. *Lien* est oblongus & subruber. *Uterus* bifidus, ovis rubentibus refertus. *Cor* Angulatum.

Qui

Qui Hirundinis nomine Aldrovando ex Hispania missus erat, sub oculis ex violaceo, albicabat, cancellis quæ ad aureum colorem vergebant, exceptis. *Alas* habebat longissimas & latissimas, ex cæruleo viridescentes, maculis plurimis rotundis cæruleis consperſas majores aureis punctis oculorum qui in Pavonis cauda conspiciuntur similitudine ambiebantur. *Tergus* asperum partim aureo, partim ferrugineo colore tinctum erat.

Quem hic describimus, solo in mari *degit*, & raro, si Salviano credendum, capitur. Licet edentulus, Carnivorus tamen est. Iuxta littora ubi minor insequentium piscium metus est, humilem exercet *volatum*: altum, ubi major. Ad lapidis ictum volatum protulisse, quatuor extra summam aquam cubitis eminens, in Gallico maris interni littore visus est. Qui ad Herculis columnas navigant, tantum aliquando ibi horum piscium volantium turbam affirmant, ut aves aquatiles esse videantur.

A mensis propter carnis ingratitudinem rejicitur. A nautis templis offerri, ibique ob raram formam suspendi, Gillius author est. Rondeletius fel contra *oculorum suffusiones* efficax esse comperit.

Oculor. suffusiones. Tab. XVIII. 5.

HIRUNDINEM Plinii eum piscem Aldrovandus esse judicat, qui Romæ Pesce *Rondine*, Agathensibus *Falcomarinus*, Massiliensibus *Landola* dicitur. Si alas auferas ad Mugilis Cestrei inprimis accedit figuram, hinc Mugil alatus Rondeletio. Cubiti magnitudinem attingit. *Squammis* contegitur magnis. *Caput* habet rotundiusculum, *rostrum* acutum; *os* parvum, prorsus edentulum. *Pinnæ* quibus volatum exercet, totum corpus longitudine adæquant. *Caudæ* pinna est lata, magna, lunata; & ceu in duas pinnas desinens. *Lineæ* quæ in cæteris piscibus à branchiis vel à capite per latera ad caudam dicitur, in hoc pisce à pinnis ventris orta per imum ventrem ad caudam fertur. *Venter* albicat, *dorsum* quod latiusculum est, ex cæruleo nigricat.

Describit & alium Aldrovandus, sub nomine *Mulli alati* seu Lyræ missum, *alis* rotundis, intus virentibus, extra nigricantibus, pinnis pectoris & cauda fuscis, ventre argenteo. Latera, *branchiarum ossa*, & Sinciput auro resplendebant. Non omnibus *locis* capitur, & Romæ rarissimum ajunt. Alga & aliis maris quisquiliis victitat, sed carne abstinet. Mugilibus carne & succo similis esse creditur.

Tab. XXIV. 3.

LYRA piscis, qui quibusdam *Cephalus*, *Orphus*, *Erythrinus*, imò falso creditur, vel à cornibus anterioribus, quibus similitudinem lyræ, præsentat, vel quod veluti lyræ sonum edat, ita vocatur.

Species ejus duas Rondeletius posuit. *Prior* lyra piscis est teres, ruber, *capite* osseo, magno: *rostro* in duo cornua lata protenso, quibus lyræ antiquæ formam refert: quem veterum Lyram Salvianus esse credit: quique squammis parvis & asperis contegitur, & plus ossium quam carnis habet. *Altera*, quam superioris marem quidam esse arbitrantur, sed falso, quoniam in hujus quoque ventre ova rubentia reperiuntur; palmi est magnitudine. *Corpus* habet quoad vivit rubrum, extincto color evanescit. *Caput* osseum, angulosum, aculeis & eminentiis plurimis asperum, cujus anterior pars in duo longa, lata, & retusa cornua degenerat, sub quorum exortu os est satis amplum, rotundum, & edentulum. Ex inferiore maxilla *cirri* quidam breves, molles & carnosi dependent. *Oculi* & branchiarum ossea opercula aculeis muniuntur. Ex duabus in dorso pinnis prior brevior in longas & rubentes setas degenerat, posterior à medio dorso ad caudam, sed inermis decurrit. *Cauda* in unicam pinnam illamque parvam desinit. Tegitur ossearum atque grandium squammarum; quæ Media sui parte acutissimo, recurvo, atque ad caudam spectante aculeo muniuntur, octonis ordinibus; unde sicuti asper totus ita octangulus creditur. Quantum ad *internas partes*, *ventriculum* habet parvum, cum parvis & paucis appendicibus. *Hepar* pro corporis ratione magnum, album, & in eo fellis vesiculam. *Splenem* parvum & sub rubrum. Carnis porum, ideo facile exsiccatur & sit levissimus.

Vescitur maris excrementis. Plures capi non solent. *Vocem* grunnitui similem omittit, seu attritu branchiarum, seu suis anterioribus, quas circa ventrem habent. Spiritus enim inclusus in his est, quem dum atterunt atque agitant, sonos illos elidunt. Aristot. H. A. l. 9. c. 9.

Utraque quia dura est, damnari ferè in *cibis* solet.

ARTICULUS IV.

De Phagro & Erythrino.

PHAGRUS seu Pagrus, quia vorax est Græcis; à colore fragorum, rubeo enim est, Italis ita dicitur. Cave cum Paguro confundas. Tab. XVII. 13. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 8.

Tanta est inter ipsum & Erythrinum similitudo, ut, cum ejusdem sunt magnitudinis, etiam peritis imponant. Destinguuntur tamen eo, quod Pagrus *hyeme* à rufo ad cæruleum magis vergat, toto corpore sit latiore & rotundiore, Sargi instar recurvus, rostro spissiore, rotundiore, & ad aquilini nasi figuram accendente. Habet insuper *tergoris* pinnam crassiorem: *oculorum* pupillam crystallinum, iridem rubram, peculiaremque lituram, nigricantem, tactu asperam, in lateribus circa cervicem, ubi linea est, quo corpora piscium intersecat,

latam. *Squammas* gerit rotundas tenues & latas. Superior *maxilla* in tubi modum cervici veluti infarcta est, neque cranio inhæret. Cum oscitat exeritur, postea contrahitur. *Dentes* quoque habet acutos; quatuor exteriores parum falcantur; molares, qui rotundi & obtusi, duplici ordine disponuntur. *Interiora* si scruteris, sunt ei lapides in cerebro, *linguæ* in ore veluti rudimentum, *hepar* sine *felle*. *Cor* angulatum, vesica aëre plena. Numenius κορυφὴν quasi cristatum dixit, quod ea corporis pars, quæ cervici respondet, sublimis sit & alta.

Quem Aldrovandus exhibet, is *pinnis* omnibus tergore & cauda rubet. *Oculorum* ambitus ruberrimus, argenteis lituris conspergitur. A *branchiis* ad caudam linea excurrit, aurea, serrata. *Ambigit* inter littorales & pelagios, inter hos Mnesitheus locat. Oppianus in saxis degere scribit. Quod ex Indico mari salitum afferri Oribasius prodidit, de illo potius, quem Syenitæ in Ægypto sacrum habent, eoque, quod una cum increscente Nilo apparens, incrementum ejus denunciet, abstinent, intelligendus est. Oppian. Hal. l. 1. v. 140.

Victitat alga & luto, sed & sæpiolas, squillulas, loliguncules apetit. Echinis an vescatur, quod nimis aculeati sint, dubito. Isidorus tam duros ei dentes tribuit, ut & ostreis in mari aliqueat. Hyeme prægelida, quod lapidem in capite habeat, latet. Inescatur channis sive hiatulis.

Quid sibi Aristoteles velit, dum citante Athenæo Pagrum ἀκμάζειν τῷ ἔαρι id est *vere vigere* scribit, difficulter intelligi potest, nisi πάλιν ἔαρι parere vere innuatur. Oppian. Hal. l. 3. v. 185.

Archestratus Syrio exoriente comedendas esse suadet. Suaves & media carne Hicesius posuit. Gellius inter delicatos habuit. Sanazarius ex Dicarchi, nunc Puteolos vocant, littoribus, celebrat.

ERYTHRINUM, qui peculiare hoc nomen à colore invenit, moderni Græci λίθρινον. Cyrenæi authore Zenodoto apud Athenæum ἔκκλιν, authore Clitarcho ἔλλιν vocarunt. Thodorus satis ombigue. *Rubeculam*, Plinius rectius *Rubellionem* dixit. Idem ne cum Ruburno & Ruscupa, de quibus Murmelius, non disputo. Tab. XVIII. 6.

Palmi mensuram raro excedit. Ruber est ut Mullus, dilutior tamen, unde fortè ἐρυθὸν Oppianus dixit, latus ut Aurata. *Rostrum* habet acutum, sed non valdè extensum. *Os* parvum, mediocribus dentibus munitum. *Caput* utrinque compressum. Ante oculos, qui magni, foramina patula. *Branchia* quæ in dorso unica est, multis *aculeis* horrescit. Bellonius duodecim, quindecim Rondetius, viginti duos, Salvianus, novendecim. Gesnerus numerat. *Cauda* in lunatam pinnam desinit. Intus candidissimus est.

Peculiaris est mari, hyeme in alto degit, æstate circa littora capitur. Diversus est ab isto ille qui in lacu Suerinum alluente, non procul Oceano Germanico visitur. Arist. H. A. lib. 4. c. 11. l. 6. c. 13. l. 2. de gener. An. c. 4. Plinius H. N. l. 9 c. 16.

Carnivorus est. Cancellis & aliis piscículis insidiatur, nec locustis & cicadis parcit. Gregalem esse Athenæus Aristotelis authoritate neminit. *Sexu* non distinguuntur. In omnibus enim reperiri ova Aristoteles author est. *Pariunt* ineunte æstate. Cum sesqui palmum excesserint in dentices seu Synodentas abire, falso Jovius credidit. Ad formam duntaxat coloremque accedunt, minusque solito ruffi, canescunt veluti.

Quantum ad *usum* copiosum alimentum præbent Xenocrati: nunc inter mediæ substantiæ pisces nnmerantur, si sint recentes, frixi & frigidi inter saporis jucundi cibos. Aceto & aromatibus in Gallia conspergere mos est. Plinius in cibo sumptum Venerem concitare & alvum sistere, quod à Xenocrate mutuatus est, scribit, in vino putrefactus, vini tædium adfert, cui illud propinatum fuerit. Plin. H. N. l. 32. c. 10.

ARTICULUS V.

De Acarnane & Orpho.

PIscis quem Hicesius apud Athæneum Acarnanem vocat, Diphilo ἀκάρνη, Athenæo alicubi ἀκαρνὴ ex Gallia, Ethymologo ἀκάρνη, Plinio *Acarne*, dicitur. Scribitur quoque ἀκάρνος, ἀκάρνος & ἀκάρνη, sine dubio mendose. Mugilibus infestum esse, si is est, quem Aristoteles innuit, & æstate extenuari, veteres prodidere. Tab. XVIII. 7. 8. Athen. l. 7. & 8. Dipnos. Aristot. H. A. l. 1. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Rondeletius pro eo piscem exhibet, album, *squammis* argenteis, *ore* mediocri, tenuibus *dentibus*, *rostro* aquilino Pagri modo, spacio quod inter oculos est compresso, oculis pro corporis proportione magnis, aureisque pinnis candidis.

Erythrino adeo *similis* est, ut pro eo vendatur. Capitur æstate & hyeme; illa extenuatur, & laborat.

Carne est candidissima, media substantia, facile concoquitur & distribuitur, & bonum succum gignit.

ORPHUS Polluci ὀρφὸς, vel quod magis Atticum est ὀρφὸς. Gazæ *Cernua*, quis apud veteres piscis fuerit, difficile est conjicere, pauca enim quæ ad cognitionem ejus faciunt, reperias. Benedictus Tincis similem credidit. Alii *Capitonem* ab oculorum aspectu & rubro colore dixere, quidam quia majorem Capitone opinantur, sui generis piscem esse tradunt. Gellius ab eo qui hodie in Græcia ita vocatur, non distinguit. Rondeletius majorem hunc veter. Orpho, qui à *Mullo* devoratur, (viginti enim libras pendet) nec littoralem postquam dixisset, piscem Pagro similem, *colore* ex purpureo rubente, *oculis* magnis, dentibus serratis, *podice* adeo parvo, ut rimula vix animad-

madverti possit, seminis meatibus carentem, pro eodem ponit; eidemque omnia quæ veteres de suo dixere, competere scribit. Bellonius denique alterum compressum magis quam teretem, squamis asperis, & corpori firmiter inhærentibus tectum: *Capite* rubeo; *pinnis* tergoris, laterum *ventris*, & *caudæ* variis coloribus insignibus; labris scabrosis, maculam in radice caudæ gerentem, quem Cretenses. *Cheluda*, *Acheluda*, & *Petro psaro* nominant, pro eodem obtrudit.

Arist. H. H. lib. 8. c. 13. l. 5. c. 10 l. 8. cap. 2. & l. 8. c. 15. Athen. Dipnos. l. 3. & 7. Oppian. Hal. l. 1. Ælian. H. A. l. 5. c. 18.

Ut ut sit, de veterum Orpho scimus, Aristoteli & Athenæo littoralem, Æliano marinum, Ovidio pelagium esse. Numenius thalamis & cavernis delectari; Oppianus in petris cavernosis, quæ plenæ sunt Chamis & patellis, degere scripsit. Carnivorus idem. In Myrinensi Lyciæ sinu ad Apollinis templum, ad sparsas vitulinas carunculas adnotant, easdemque comedunt; brevi tempore adolescit, hyeme latet; in biennium *vitam* non prorogat, & tarde moritur, ideo ἐξιμάνιον ὠνόμασε Oppiano.

In *ciborum* fuit deliciis. Nam & Dorion Opsophagus inter cæteros veluti ex piscibus, Deos ponit; & Lynceus Samius Attico Glaucisco, Ellopem & Orphum Rhodios

Aristoph. in Vespis.

opposuit, & Aristophanes inter regios pisces retulit. Athenæus ἐχῖνον, πτιλόχοιον, γλίχρον, δόρυ θραῖον, πτιλότιμον, & ἀμπελίδα facit, quæ sequuntur transposita esse, ut Rondeletius observavit, videntur, qui enim potest aliquid esse γλιχρὸν & ἀκνῆον, glutinosum, & concoctu

Galen. de Alim. l. 3. c. 30.

facile. Philotimus tamen inter duræ carnis *pisces* reposuit.

ARTICULUS VI.

De Synodonte sive Dentice.

Tab. XVIII. 9.

SYnodon piscis παρὰ τὸν ἰδίωμα nomen invenit, quod si prima syllaba per jota scribatur, παρὰ τὸ σίνεσθαι & βλάπτειν τοῖς ἰδίοις, quod dentibus noceat, ita vocatur. Gaza *Denticem*, Albertus *Dentatum*, alii *Dentalem* nominavere. Plinius Græcam nomenclaturam retinuit. In Adriatico mari in insignem magnitudinem excrescit; in littore Auratam non superat. Vulgarium pondus trium aut quatuor librarum esse solet: decem librarum pondere observavit Salvianus. *Dorsum* habet repandum; latera satis compressa. *Caput*

Plinius H. N. l. 37. c. 10.

nonnihil fastigiatum, in quo lapides, qui *Synodontides* vocantur, gerit; *rostrum* acutum, *Os* satis amplum, valdeque denticulatum, præter minores ac serratos, superior *maxilla* quinis aliis, inferior octonis permagnis, caninis simillimis armatur. *Oculi* sunt magni, branchiæ utrinque quaternæ. In *dorso pinna* unica viginti aculeis munitur. *Cauda* est falcata. *Venter* argenteus, unde album Numenius vocavit: latera & dorsum ex albo rubent. Unde ruber Ovidio ἐρυθρόπτερος Epicharmo.

Aldrovandus *duas* alios fortè *congeneres* huic addit; quorum priori *tergus* viride, *Sinciput* aureum, *branchiarum* ossa violacea. *Alteri* os intus & extra subatrum, supra id macula cærulea: sub branchiarum pinnis macula insignis, purpuraceis, aureis decorata squammis. *Venter* flavus, *squammæ* argenteæ.

Pelagium quidem Columella facit cum Ovidio, sed Aristoteli & Oppiano, quibus littoralis est, suffragantur piscatores. Probantur ex Dalmacia & Illyrico, præsertim Salana atque Tragurio Columella Punicas & indigenas nominat. Columella l. 8. c. 16. Arist. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Halieut. l. 1. v. 170.

Carne tandem vescitur, & tanta cum aviditate, ut ventre in os procidat. Polypi carne inprimis delectatur, quem cubili suo extrudere non possit, ante ostium tanquam mortuus fluctuat, branchium extendentem, arripit, sed & in ostrea ac pisces innoxios grassatur: nec Boce, quod ab Oppiano proditum, parcit. Gregales sunt, & συναγελάζονται καὶ ἑσμοῦνται solent: per adolescentes καθ' ἡλικίας ἡλικίας, separatim à reliquis natant. ἐν τοῖς τοιούτοις πάλιν χρόνοις firmiori ætate inter se vitæ communitate junguntur. Cibo à piscatore demisso, in orbem consistente, & signum quasi eo arripiatur, dant. Arist. H. A. l. 8. cap. 2. Oppian. Halieut. lib. 3. v. 185.

Ab Antiphone inter lautissima obsonia recensentur. Hicesius copiosi esse alimenti, & difficulter excerni scribit. In Italia peculiare condimentum quod amarinare vocant. In Dalmatia concisus & semicoctus multo croco & perspicuo gelu conditur, detestatum Aponensi obsonium. Ælian. H. A. l. 1. c. 46.

ARTICULUS VII.

De Synagride & Chromi.

Tab. XVIII. 10. Tab. XL. 11. Aldrov. de Piscib. l. 2. cap. 13.

DE SYNAGRIDE pisce diversæ sunt apud Authores opiniones. Theodorus Gaza pro eodem cum Synodonte sumit. Massarius & Gellius adeò similes, ut vix discerni queant, volunt. Rondeletius sola ætate distingui judicat. Diversos pisces vel ex Aristotele colligas, qui diversis in locis, duobus his nominibus utitur. De Bellonio tacebo, qui & modernos Græcos distinguere scribit. Antonius Gigas sequentem iconem pro Synagride misit.

Piscis erat insigniter dentatus, squammis undique latissimis, & facile deciduis tectus. *Capite* superius sanguineo, inferius ex albo & cæruleo variante. *Ventre* ex albo flavescente, lateribus candicantibus. Bellonius Synagridem Cyprini in modum, veluti circino ita circumductum, ut pro longitudine ac latitudine magis crassus appareat, facit. Caput, inquit, utrinque compressum habet, &c.

Tab. XVII. 14.

CHROMIS & Cremis κρίμνοι idem esse piscis, vel propter nominum similitudinem videtur. A grunnitu, quem edit ita dictus

est, quod & apud Isidorum, quieundem cum corvo marino facit, legimus; sed isne, quem Rondeletius describit, pinnis, spinis & figura Metaurino similis, oculis tamen minoribus absque macula in cauda, toto corpore nigricante; an is, quem Bellonius, Chromis sit, dubitatur. Accedit tamen huic Aldrovandus, sola grunnitus ratione habita. Tenuibus autem is squammis vestitur ex auro nitentibus, ac cæruleum interdum colorem concinuè vibrantibus. Binas (verba sunt Bellonii) *pinnas* gerit in tergore, quarum anterior quæ minor est, &c.

In herbosis degere Ovidius author est, quia immundum nominat, & luto gaudere credibile est. Virentibus herbis vescitur. Parit quotannis semel. Exquisito esse auditu apud Aristotelem legimus. Grunnire superius dictum est. Arist. H. A. lib. 5. c. 9. lib. 4. c. 7. & 8.

Vilem suam Chromin Rondeletius facit, Bellonii inter laudatissimos censetur.

ARTICULUS VIII.

De Aurata.

Tab. XIX. 2. AUrata, seu Orata, Græce, χρυσόφρυς quod iis in locis, ubi in cæteris animantibus supercilia esse solent, aureo colore resplendeat, Ephesiis teste Archestrato ἰσόφρυς Hesychio ἰτρὶς dicitur. Ad denas libras cum maximè adolevit, vix unquam pervenit. *Dorsum* habet repandiusculum, ex cæruleo nigrescens. *Latera* compressa, argentea. *Ventrem* lactei coloris. Partes *oculis* superiores auro, in adulto maximè, resplendent. *Dentes* anteriores sunt longi, rotundiusculi, serrati, internæ utriusque maxillæ partes, plurimis osseis tuberculis duris & inæqualibus muniuntur. *Ventriculum* habet amplum cum paucis, ut Aristoteles notavit, appendicibus. *Intestina* ampla pinguedine involuta. *Iecur* magnum pallidum, à quo *fellis* vesicula, longa, pinguedine obducta pendet. *Splenem* subatrum. Aristot. H. A. l. 3. c. 17.

Sic est marinus piscis, ut & in lacubus etiam marinis nascatur, quod tales convectis marinis seminibus, Romani replessent. Commachium Bonnoniensibus eas submministrat, & olim Velimus, Sabatinus, Vultinensis, & Ciminus eas procreabat. Sed & circa Berenicem Lybiæ fluvium, qui λάθων dicitur, inveniuntur. Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Athen. Dipn. l. 1. Aristot. H. A. l. 8. c. 2.

Cibus ipsi sola caro. Tellinas & conchylia robustis maxillis frangere; Mænide tanquam ejus usu vehementer oblectetur capi, certum ferè est. Scari modo *ruminare* asserit, sed fortè sine authore, Rondeletius.

Æstate circa fluviorum ostia *parit*. Æstus impatientia, mediis fervoribus, sexagenis diebus *latere* à Plinio proditum est: tempus Aristoteles non expressit. Timidissimos esse captura ostendit. Recedente maximè sub Arcturi tempus mari, arborum ramos frondibus vestitos, in arenam piscatores difigunt: accedente plurimæ attrahuntur; reciprocante ramorum tu, quiescunt, & ab imperitissimis quoque capiuntur. Plinius H. N. l. 9 c. 16. Aristot. H. A. l. 8. c. 19. Ælian. H. A. lib. 13. cap. 28.

In precio fuere olim, Ephesiæ inprimis, quas Archestratus celebravit. Sergium Romanum patritium, cognomentum inde sibi adscivisse, quòd carissimæ ipsi essent Oratæ, apud Varronem Columellam, Valerium Maximum, & Macrobium legimus. De *nutrimenti* qualitate non convenit inter veteres. Mnesithæus difficulter coqui, concoctam multum alere. Celsus duriorem esse. Diphilus cum Melanuro, qui succi bonitate Sargo, Hicesio judice, minus nutrienti, inferior est, proportionem habere, asserit. Ideo Rondeletius carne media esse pronunciavit, saxatilium duriore. Nostra ætate marinæ & quæ hyeme capiuntur, laudantur. Lacustres pinguidiores quidem, sed lutum, quod in eo degant, olent. Apparatum in Aldrovando vide. Macrob. Sat. l. 2. cap. 11. Colum. R. R. l. 8. c. 16. Athen. lib. 5.

ARTICULUS IX.

De Sargo.

MAgnis an σάργος dicendus sit piscis, dubitatur. Is quem Melanura Hicesius accommodat, vocatur σάργος. Rondeletius geminum nomen agnoscit, à multa carne id habere judicans. Sparo squammis tenuibus, lato corpore, linea à branchiis arcuata, pinna continua affinem Bellonius pronunciavit. *Rostro* acutiore, *dorso* magis repando, *ventre* prominentiore, *dentibus* latis humanisque simillimis, lineis quibusdam, unde πολύγραμμος, & macula juxta caudam nigra; unde πολυσήμαντος, & ὁ ἰμαντόεις Aristoteli dicitur, distinguitur. *Colore* alias est argenteo. *Pinnæ* quæ ad branchias sunt rubescunt. *Branchiarum* exterius tegumentum spineum est. Hepar subrubescit: ab hoc *fellis* vesicula pendet. *Lien* subniger est, & ferè circinatus. Ad multam magnitudinem excrescere assolet. Tab. XIX. 1. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 16. 17.

Aldrovandus binos exhibet. Prior ὁ ἰμαντόεις, pinnas omnes, præter eam quæ ab ano est, habet aureas; maculam juxta Uropygium violaceum, totum caput ad eundem colorem vergens.

Alter πολύγραμμος aureis & argenteis quæ serræ figuram exprimit lineis, elegantissimè condecoratur, pleræque ad rubiginem vergunt. Gesnerus *in mortuis* lineas evanescere tradit. Ægyptio cum mari vendicat Festus, sed & in Adriatico nascitur. Pelagiusne sit, an saxatilis vel littoralis, inter Ovidium, Ælianum, Oppianum, & Aristotelem non convenit. Ita littore gaudere dicerem, ut & cautes sæpè frequenter, quod radiis solaribus ibidem commodius fruatur. Sæpe quidem *cæno* à Mullo excitaro contentus est, sed & carnivorum esse certum, quia Ælian. H. A. l. 1. c. 17. Aristot. H. A. l. 8. c. 17.

quia Lycostomo pisce inescatur. *Gregalem* Ælianus facere videtur: dum confertos capi scribit. Ad motum ut ut benè [illegible] Oppiano dicatur, in evitandis tamen piscatoriis insidiis [illegible] est, seu quòd lineam ad scopulos terat, quod apud Plinium legimus: seu quod vel retibus proximus spei piscatorum illudat. [illegible] sanè & pro voti, & pro linea cui hamus affixus est, sumitur. Plures sibi adsciscunt *uxores*, pro his tempore verno pugnant. Vere & autumno *parere*, apud Aristotelem legimus, siquid aliter ab eodem dicitur, de Sargino non Sargo sumendum est. Tam vehementer capras amare Ælianus prodidit, ut ad illarum in aqua umbram, odore fortè illecti, adnatent, & saltu contingere conentur. Ne itaque mirere pellibus earum capi.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 132. l. 4. v. 267. Plin. H. N. l. 9. c. 59.

Arist. H. A. l. 5. c. 9. Ælian. H. A. l. 11. c. 11.

Fit eorum ab Epicharmo in nuptiis Hebes mentio. Et sanè grati esse stomacho creduntur, probique succi. Cæterum ægriusculè, quia durioris carnis, concoquuntur. Hydropicis Garyopontus præscribit. Dentes gestatos dentium avertere dolores. Kiranides fabulatus est.

Adjungit Aldrovandus Sargo *piscem, quem pro Melanderino*, Athenæo nominato, si exemplar mendosum non est, (Casaubonus Melanderini nomen ab aliis exemplaribus exulare scribit.) Rondeletius depinxit. Melanuro iste similis est. Toto *corpore* nigrescit, circa *caput* ex nigro purpurascit. *Cauda* saxatilium more in unam latam pinnam desinit. *Hepar* habet ex rubro candidum. Splenem nigrum, fel aqueum, lapides in capite.

ARTICULUS X.

De Sparo.

Tab. XVIII. 11.

QUem Græci [illegible] quod est palpitare, ut Eusthatius author est, Latini Sparum, seu à spargendo, seu aliunde vocant: hunc eundem cum *Rhyade* Aristotelis, & Æliani *Aspargo*, sed perperam, Rondeletius facit. Nec enim vel [illegible] speciale alicujus piscis nomen est, quod Salvianus opinatur; nec videtur isto vocabulo in singulari uti. [illegible] verò, quos Aristoteles, fugere quoties vel piscium lotura vel navis sentina ejecta est, quasi fœdo tactos odore scribit, & quos Gaza modo *flutas*, modo *Spargos*, aliquando *fusaneos*, id est, [illegible] quod fusim retibus capiantur, vocat: iisunt, qui frequentes quidem & simul natant, fusimque & retibus capiuntur; ducem tamen, quod [illegible] proprium, non habent.

Arist. H. A. l. 4. c. 8.

De Aspargo nihil apud Ælianum invenies. Gyllius duntaxat Rhyades Aspargos interpretatus est, & multis errandi occasionem præbuit. Haud parvam cum Aurata & Sargo habet similitudinem. Ab illa, corpore minore & magis rotundo, rostro acutiore, & quod circa branchias nullam neque purpuream, neque nigram maculam gerat, distinguitur. Ab hoc verò, quod ex auro refulgeat, lituram in cauda habeat, capite sit magis protenso, tres *aculeos* sub spina quæ est ano vicina ostentet, lienem rubrum, gracilem, oblongum, rectum, in dextro latere habeat, differt.

Ælian. H. A. l. 9. c. 46.

Littoralem Oppianus facit, Plinius inter marinos recensuit. Ovidius pelagium voluit, sed & marinis stagnis gaudet, inque iis frequenter capitur. Gregalis est, *carnivorus*, venatur & marinos pulices. Æstate circa saxosa littora *parit*. Haud olim ignobilis in cibo. Coquus apud Antippum inter lautissimos recenset. Epicharmus inter eos ponit, quorum ne stercora quidem fas sit Diis abjicere. Diphilus aerem esse [illegible], [illegible], pronunciat, elixum coctu facilem, [illegible] difficilem addit. Rarò ob parvitatem elixatur.

Oppian. Hal. l. 1. v. 109. Plin. H. N. l. 32. c. 11.

ARTICULUS XI.

De Mormyro & Cantharo.

DE Mormyro, qui Oppiano [illegible], Ovidio *Mormyr*, Gazæ *Mormur*, pauca prodidere veteres. Quem Bellonius describit, Constantinopoli & alibi, nomine veluti per manus tradito, Mormyrus dicitur, videturque notas ab antiquis traditas. ([illegible] seu maculosum Oppianus, *pictum* Ovidius nominat) sibi vendicare. Piscis est corpore quam Aurata, Sparus, Sargus, & Melanurus longiore, & minus ad latera compresso. Capite item (utor verbis Aldrovandi) tenuiore & cælato, rostroque acutiore. Os mediocre habet, dentes exiguos, labia crassa, oculosque medios, branchias utrinque quaternas, &c.

Tab. XIX. 3.

Oppian. Hal. l. 1. v. 100.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 19.

Littoralem esse, præter Archestrati apud Athenæum & Oppiani authoritatem, quotidiana piscatorum experientia testatur. Nullum non *cibum* attingit, parva animalcula, conchulas, & minora crustacea venatur; nec à terrestribus sordibus abstinet. *Parit* æstate, capitur verriculis, & plagulis, ut Plutarchus ait. Retibus inclusus, imis in vadis, sulco, crebro caudæ motu depulsis arenis facto, subterlabitur. [illegible] Hicesius facit, quia lutum olet, vilis nostro tempore habetur.

Oppian. Halieut. l. 3. v. 126 Athen. l. 7.

CANTHARUS Græcis antiquis [illegible] & genere fœminino [illegible], modernis [illegible]. Gazæ *Scarabæus*, Plinio & Ovidio *Cantharus*, forte à coloris bætici & ferruginei similitudine, dicitur. Squammis integitur parvis, ex indico splendentibus. Caput & circa oculos partes ex nigro rubescunt. Labrum superius veluti in calva infarcitur. A branchiis ad caudam lineæ ducuntur subaureæ. Bellonius lineam armatam utrinque in lateribus, cyaneam esse tradit. Observati sunt lineis albicantibus, cyaneis, ex luteo ni-

Tab. XIX. 5.

nigricantibus, rectis quidem, sed non ita conspicuis variegati. Internis partibus non differt à Sparo, & lapides habet in cerebro. *Versatur* in cænosis littoribus ac portubus, in quæ loca maris sordes fluctibus pelluntur. *Pamphagus* esse creditur. Nam carnes, panis, caseus, aqua & stercus in cibum ipsi cedunt. Turgent amore fœminarum, & quia Zelotypi acerrime pro suis conjugibus pugnant, sed non aliter, quam Menelaus cum Paride, pro una tantum, quod ab Oppiano & Ælíano pro ditum est. Inescantur Polypo, aut Carabo in nassam vimineam indito. Ingratum succo Ovidius dixit. Mollis & præhumidæ carnis fecit Rondeletius.

Ælian. H. A. l. 1. c. 26.

ARTICULUS XII.

De Salpa & Stromatheo.

Tab. XIX. 76. SAlpa Græcis σάλπη & σάλπη, Hesychio & Phavorino quoque βοῦς. *bos* vocatur, quod nomen ipsi ab Halisonorum (maritimi populi Cariæ vicini) piscatoribus inditum est, si bene Pancratis versus apud Athenæum, correxit Gesnerus. Posset & *Chrysopleuros* ab aureo, quo per latera Salpa resplendet colore, dici. A cervice in caudam per argentea latera, aureis rubentibusque lineis, certis intervallis distinctis decentissimè pingitur: Undo Aristoteli apud Athenæum πολύγραμμος, πολύγραμμος & ἐνδιάγραμμος, Oppiano πολύλιστος hoc est, ut Lippius reddit, variis distincta tergora signis, dicuntur. Caput habet parvum & rotundum, dentes in superiore maxilla sedecim, in inferiore octodecim serratos firmos. Oculos aureos supercilia quodammodo virescentes, pinnam in tergo unicam longam, multis spinis asperam. Caudam bifurcam, linguam mediocrem, Squammis tegitur latis & varii coloris. Ventre & lateribus candicat, dorso ex cinereo nigricat. Interanea nigerrimo peritonæo continentur. *Hepar* est magnum, subrubrum, in tres lobos divisum, cui fellis vesica appendet. Splen nigricat. Vulva bifida est, ovis innumeris plena. Bellonius raro duas libras excedere scribit. In nullo piscium genere exactiorem servat: magnitudinem Salvianus, ideo forte à Pancrate ἰσόμεγεθες, æquales magnitudine longitudineve, quamvis Dalechampius facta ad pisces, quos nominaverat comparatione, id fieri credat. *Duo ipsorum* videntur *genera*, *commune* unum & omnibus notum quod descripsimus. *Minus alterum* quod in Narbonensi Gallia *Virgadella*, id est virgis seu lineis distinctum nominatur, quodque in stagnis marinis reperiri, & non nisi ætate à communi differre ex Rondeletio habemus. *Locum* si attendamus, herbosa laxantur arena apud Ovidium. Oppianus πέτρας ἀμφιέλικας φύκεσι μαλάσσας, *scopulos mari cinctos*, *musco humidos*, illis adscribit. Aristoteles in mari & stagnis marinis locat. *Cibus* ipsi alga marina, porrum, ut apud Philosophum extat, stercus & alia fœtida. Unde κοπρόφαγος & βδελυρόφαγος merdivoram, & fœtidam in nuptiis Hebes Epicharmus, obscœnum piscem Plinius nominat. Semel anno & quidem autumno paulo ante æquinoctium *parit*, quibusdam in locis & æstate, si Aristoteli habenda fides est. Turmatim ab imo gurgite ad littora ferri, moxque alga, aliisque marinis herbis pastos, celerrimè in mare demergi, tradit Bellonius, raro unam, plerumque plures simul capi Salvianus. Cucurbitâ capitur, quod ea delectetur nimium, idque uni ei ex omnibus evenire Aristoteles docuit. *Auditu* valere apud eundem legimus. Nullum ferè inter *cibos* habet pretium. Archestrato semper mala, Diphilo dura & insuavis est. Platinæ sylvestre quid & ferinum resipit: circa Ebusam tamen capta haud spernitur. Alexandrina pariter maximè si in Autumno nata fuerit, humidum quid & album, idque non virosum emittit, ut Diphilus refert, sed & circa Mytilenem tempore messis capta haud ingrata est. Omnium tamen dura caro est, ut Plinius percoqui posse neget, nisi ferula prius verberetur.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 125. Aristot. H. A. l. 8. c. 2. & l. 4. c. 8.

Plin. H. N. l. 9. c. 51.

Arist. H. A. l. 8. c. 2. l. 4. c. 8.

Plin. H. N. l. 9. c. 19.

Huc STROMATEUS pertinet, piscis in rubro mari teste Athenæo nascens, Salpæ similis, & universo corpore, aureis lineis productis distinctis, unde nomen invenit. Rondeletius pro eo subsequentem piscem pinxit, sed non descripsit.

Tab. XVI. 7. Athen. Dipn. l. 7.

ARTICULUS XIII.

De Fiatola Romæ dicta.

PIscem qui *Fiatola* Romæ dicitur, quidam veterum Callionymum, alii *Ellopon*, nonnulli *Lycon*, Bellonius κολλίδιον esse opinatur. Aurei est & argentei coloris, multisque lituris variegatur. Latus item est ac planus, ut Bellonius scribit, rotundum ferè & compressum, Seserino non valde absimilem, Rondeletius facit. *Linguam* habet carnosam Delphini modo, ad humanam accedentem, suisque partibus omnimò absolutam, quod inter cæteros branchiis præditos solus habere videtur. Vendicat & hoc sibi peculiare, quod *pinnis* sub ventre careat, sitque omninò inermis. Gerit quoque branchias utrinque quatuor superiorem maxillam immobilem. Caudam lunatam, lineam à capite sub ventre ad umbilicum extensam, atque utrinque in cervice maculam nigram. Squammis in eo duntaxat lineæ ductu, qui piscis latera distinguit. Hepar ipsi unius lobi nullo felle præditum. *Stomachus* in litteram V. efformatus, cujus infima pars, in mocronem terminatur, & ad pylorum tam numerosas *appendices*, ut nulla arte numerari possint, habet. Intestina fulcit glandulosum pancreas. Lien stomacho subest. Benè in hunc piscem κολλίδιον Bellonius vocet, non disputo, hoc tantum addo,

Tab. XIX. 8.

Ceta-

Cetaceis hunc ab Oppiano annumerari, dentes ſerratos habere & gregatim degere, quod fortè Fiatolæ non competit. Adjicio tamen Bellonii in icone Calluchtin, quem Geſnerus pro Hepate primo habebat. Quod reliquum eſt, frequens eſt Romæ Fiatola, alibi rarus & incognitus. Rondeletius ſuis littoribus nunquam viſum aſſerit. Fertur ex pulmone marino *naſci*, & optimi ſaporis eſſe.

ARTICULUS XIV.

De Scorpio & Scorpide.

Tab. XVIII. 12. Tab. XIX. 9. 10. Tab. IV. 7.

SCorpius piſcis, qui Plinio aliquando *Scorpio*, ab infecto nomen traxit, non quod vel corporis figura id, vel colore æmuletur; ſed quod, ut aculeo Scorpius terreſtris, quem habet in cauda, ita hic ſpinis quibus in tergore & capite armatus eſt, venenum vulnerando infligat. Putatur à Scorpide ſexu duntaxat differre, ut hic ſit fœmina, ille mas: ſed videntur ſpecie diſtingui, & Scorpis cum Scorpœna pro uno piſce habebuntur. Trilibris quandoque datur; in mari rubro ad duorum & trium cubitorum magnitudinem excreſcere, Ælianus: ad tantum & apud Inoos Tzetzes ſcribit. Corpus habet rotundum, anteriore parte craſſiſſimum, poſteriore teniæ. Squammas tam exiles & tenues, ut niſi adverras, iis carere videatur. Solo ventre albicat, cætera rubet, unde Plinio ruffus, Numenio [illegible], Hiceſio [illegible]. Diphilo [illegible] nominatur, quia nigras quaſdam Procopius notas habet, benè Epicharmus [illegible] dixit. Caput ipſi magnum, anguloſum, durum, oſſeum, plurimis acutiſſimis aculeis munitum. Os magnum, dentes confuſos, denſos, in inferiore maxilla triangulares, ſuperciliorum loco aculeus acutiſſimus Cuculi inſtar, cum appendice cutacea molli, branchiæ utrinque quaternæ, oſſeo aculeatoque exprimento contritæ: juxta eas binæ latæ pinnæ, totidemque ex harum regione in ventre ſed minores, in dorſo unica à cervice ad caudam uſque excurrens, anteriore ſui parte undecim vel duodecim firmis aculeis horrida, cætera obtuſa & innoxia. Cauda unica ac lata pinna conſtat. Duo ipſius genera poſuere veteres, [illegible] nempe, & *pelagium*, ut apud Athenæum legitur; ſed videtur idem utrinque eſſe. Alii fortè duntaxat ſunt littorales, & nigri; alii ruffi, & in altum quoque ſe efferunt. Inter littorales ergo ne ſit, an pelagios ambigitur, cum & Mneſitheus apud Athenæum ſaxatiles eſſe teſtetur. *Carnivorus* eſt & Aphyis, Spatulis, Gobionibus, Cancris inprimis veſcitur, nec algam ſpernit. *Fœtificat* in alto mari teſte Ariſtotele; bis, eodem authore, *parit*, vere & autumno, ſecundum Oppianum [illegible] *quaternis ſuſtinet telum partus doloribus*. Ictum ejus venenatum peſtiferumque apud Dioſcoridem & Avicennam legimus. Graviſſimos infert dolores, quandoque & inflationem ventris accerſit. Mullum diſſectum & impoſitum remedio eſſe Ætius & Paulus tradidere. Rondeletius cum ipſius Scorpionis hepate, & lentiſco contuſo, ad vulneris ambitum applicato, expertus eſt. *Uſum* & *in cibis* & in Medicina invenit. Hiceſius apud Athenæum abſtergere, excoctu facilem, multi ſucci, plurimi nutrimenti, quod [illegible], id eſt, carnis ſolidæ, firmæ, calloſæ, ac velut cartilagineæ (malè inter [illegible] & [illegible] referres) ſit, facit. Commendatur, qui hyeme, locis ſaxoſis, & puro mari captus eſt. Duritiem diuturna mortui aſſervatio emendat. Calore naturali evaneſcente, externo colliquante humidior efficitur. Archeſtratus in Thaſo non longiorem pygone (viginti digitorum menſura eſt) emendum cenſet. *Medicinam* ſi ſpectes, jus alvum apud Plinium & Dioſcoridem emollit. *Fel* ad menſes vel ſecundas tam exceptum ab Hippocrate uſurpatum. Plinio verrucas tollit, & unguium ſcabritiem emendat. Marcello à nebula & caligine liberat. Lapis, qui in capite è ſtranguriosis utiliter bibitur.

Ælian. H. A. l. 17. c. 6. Tzetz. l. 8. v. 144.

Athen. Dipnoſ. l. 7.

Athen. H. A. l. 8. Ariſt. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9 c. 51. Oppian. Halieut. l. 1. v. 590.

Dioſcor. l. 6. c. 61.

Plin. H. N. l. 32. c. 9. Hippocrat. de morb. mulier. 1.

SCORPIDEM & SCORPÆNAM pro eodem piſce Aldrovandus ſumit. Specie à Scorpio, ut ſupra dictum, quod colore & ſucco differant, ut Athenæus ait, diſtinguit. *Scorpidium* Pſellus vocare videtur. Cinericia eſt Bellonio, & multo Scorpio minor, de cætero (tam etiam vivax, ut exenterato & corde carens moveri non deſinat) Scorpio in omnibus ferè ſimilis. *Veſcitur* algâ & ſordibus marinis. Caſtitatem immaculatam generi ſuo ſervat, itaque habet pudicitiam ſui generis, ſed venenum ſui generis non habet. Non enim percutit Scorpæna ſed reficit. Apud Athenæum Scorpio in cibo poſthabatur.

Tab. XVIII. 12.

Ambroſ. Hexam. l. 5. c. 2.

ARTICULUS XV.

De Blenno & Pectine Romanorum.

BLennus Oppiano [illegible] contractè à [illegible]. Athenæo fortè [illegible], quod præ corporis craſſitie brevis ([illegible] idem quod minutus) Sophroni [illegible] potius qui idem cum Gobio, quam [illegible] ſpecie ſimilis, dicitur. Corcyrenſes & Zacynthii *Cepolam* à Cepæ ſimilitudine propter turgidum ventrem appellant, exinde *Bulbum* Plinii eſſe Bellonius coniicit. Raro Gobium magnitudine ſuperat. Colore eſt vario. Licet totus ferè liveat, plæriſque tamen locis rubet, quibuſdam etiam flaveſcit. Squammis paucis, tenuibus, & tam facilè deciduis tegitur, ut tum ad hoc, tum quod ob plurimum mucum, quo oblinitur, adeò lubricus ſit, ut vix manibus adſtringatur. Caput habet magnum, oculos eminentes, nigros.

Tab. XIX. 11. Tab. XXXI. 3.

Labrum superius capiti ceu tubum quendam infixum. Dentes serratos, sed adeò exiguos, ut os asperum potius, quàm denticulatum appareat *Linguam* albam conspicuam. In latiore pinnæ tergoris parte, macula nigra, albicante circumdata circulo, parvi argentei numismatis magnitudine, oculorum in cauda pavonis figura conspicitur. Reliqua in icone visuntur. In algoso littore *versatur*. Romæ rarus, in Græcia frequentior. Non longè à loco, quo degit evagari solet. *Vescitur* apuis, squillis, similibusque pisciculis, horum inopia ipsas depopulatur herbas. Gulosus est; sed & stultus Plauto, nisi Blennum ibi melius pro mucoso & pœdido sumseris. Carnis est mollis glutinosæ & excrememtitiæ. Cinis cum ruta vesicæ vitia & calculos sanat.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 109.

Quem PECTINEM Romæ vocant, hunc *Novaculam* Plinii Rondeletius esse suspicatur, quâ tacta ferrum olent, quod dorso sit cultellato; Gesnerus *Pavonis* nomine sibi transmissum Româ scribit. Piscis est latus, & Fabri instar compressus. Tegitur magnis squammis, & variis pingitur coloribus. Caput maxillæ & branchiarum opercula plurimis cæruleis lineis insigniuntur; Synciput coloris est punicei saturati, latera albicant. Imis ventris & caudæ pinnæ subflavis & virentibus lineis inter se cancellatim commissis decenter admodum depicta sunt. Pinna dorsi rubra nonnullis cæruleis conspergitur maculis, dorsum ipsum est puniceum, cætera ex albo flavescit. Palmi mensuram excedere non solet. Capite est magno, valdè compresso, & prorsus omni rostro carente. Linea namque anteriorem capitis totiusque corporis partem terminans, longa sit & recta, atque fere ad perpendiculum, è summo capitis vertice ad inferiorem usque maxillam defertur; in cujus inferioris atque ferè perpendicularis partis loco inferiore, os positum est parvum, dentibus acutissimis, recurvis, exiguis munitum. Branchias utrinque habet quaternas. Ventriculum mediocrem. *Intestina* valdè pinguia, multis gyris circumacta: hepar pallidum, cui vesicula fellis annectitur. In saxosis & arenosis littoribus degit. Raris in Italia, in Rhodo, Siculo, & Hispano mari frequentior. Solus vagatur; & quia parvo est ore, loliguncul is, sepiolis, & Apuis duntaxat vescitur. *Carne* ajunt esse tenera, friabili, boni succi, & concoctu facili. Nullis ferè aliis spinis quam iis, quæ dorsi spinam constituunt, interciditur, planorum more.

Tab. XXVII. 1. Plin. H. N. l. 32. c. 9. Plin. H. N. l. 32. c. 2.

ARTICULUS XVI.

De Aphyis seu Apius in genere.

Tab. XIX. 12. 13.

APua, sive pro parvo piscitio, sive pro peculiari aliqua specie tantum accipiatur, ἀφύη potius quam ἀφύα, ut Suidas & Aristophanis scholiastes pronunciant, dicitur, Atticos in plurali, in singulari rarissimè protulisse; quòd cumulatim edi soleant, Eustathius author est; nec aliam ob causam ἀφύτα vocavit Aristophanes. An vel ἀπὸ τοῦ ἀφύσιν ἔσται quasi non natæ, quod Rondeletio & Aldrovando placet; vel quasi δυσφύεις, bis natæ, quod malignè & nimis pusillo corpore nascantur; vel ἀπὸ τοῦ ὕειν, quod ex pluvia generentur, quod Plinius videtur velle, unde Gaza *Apluas* Latinè reddidit; vel quasi ἀφρός, id est spuma, ex qua ab imbre excitato oriuntur, dicantur; non disputo: nec an ἰξύη, cum Apuis quas *Cobites* veteres nominant, specie iidem sint, inquiro; hoc certum ἰξύη à pinguedine Varino; γένος θαλάττιον, quod cum semper sint exigui, semper fœtus recens esse existimari possint, ab Athenæo dici: nec fortè à vero aberrant, qui ἰξύαδας Oppiano vocari, credidere. *Plura ipsarum* à veteribus recensentur *genera*: quorum ferè nomina sunt, *Apua vera*, *Apua Gobitis*, *Engraulis, seu Encrasicholus*, *Apua Phalerica*, *Apua Mugilum*, *Mœnidum*, *Mullonum*, *item Hepsetus*, *Atherine*, & *Membras*. Commune omnibus, candido colore esse. Caput majusculum & oculos elatos & nigros habere. Archippus apud Athenæum ἀφύδας vocat; veteres, quosdam ex semine, alios sponte nasci prodiderunt. In scopulis, quorum sinus multiplices unda excavavit, ad littora *versantur*, tamque densis natant agminibus, ut tam γλαυκὸ κλύδων ἀμαυρότατα cæruleum mare album reddi videatur, ita aliquando se implicant, ut earum compactarum occurso, vel navis retardetur, ut de aliis quæ Oppianus ponit taceam. Quantum ad *Generationem*, spontè sine coitu ex imbribus sumescente mari nasci; alias è limo putrescente scilicet & ipso, vel quicquid in fundo colectitium est oriri, prodidit Oppianus. Nec aliter Aristoteles, illud si excipias, quod quandam è piscibus oriri addit. Nam apud eum ἐκ τῆς ἀμμάδος γῆς seu ex sabulone, id quod apuæ spumam vocant, prodire legimus. Argumentum ortus, quod frigidis temporibus non capiantur; & traheis sculpta humo, sæpe numero & copiosiores & præstantiores sint prædæ. Oriuntur autem opacis tepidisque locis, ὅταν διαμείλιξ χρηστὸς ἀκαθήμαινον ἀέρι, *cum cœli clementia terra concelescit*, veluti in Athenienses agri Salamine, ad Themistocleum, & in Marathone. Ejusmodi omnes sunt, ut neque gradescant, neque generent, neque diu durare queant, priore turbâ abolitâ altera succrescit. In nullo apud Athenienses patinarum honore erant, si Chrysippo apud Athenæum credimus, fortè ob copiam. Archestratus μύδας seu oleti instar aspernabatur. In mediterraneis expetebantur, inde piguium Athenis nomen. Nicomedes eorum desiderio flagrans, cum haberi

Oppian. Hal. l. 1. v. 290. Oppian. Hal. l. 4. v. 470.

Oppian. Cyneg. l. 2. v. 568. Arist. H. A. l. 6. c. 15. exercit. Scalig. c. 14.

haberi non possent, figuris ex rapis fœminis ad earundem speciem ab Apitio dissectis, ex oleo coctis, & sale atque papavere conditis, ventrem explevit, referente Suida. Apparatum apum Aldrovandum vide. De cætero humidum & flatulentum alimentum præbent. Diphilus gravis & difficilis coctionis esse putabat.

ARTICULUS XVII.

De Apuis in specie, & in primis Vera, Phalerica, Membrade, Cobite, & Hepteto.

Tab. XIX. 12. 13. 14. 16. Aldrov. de Piscib. l. 2. cap. 29. 30 31. 32.

GEnera Apuarum præterito recensuimus articulo.

Prima est APUA VERA, cui, quæ generatim de Apuis dicta sunt inprimis conveniunt, quam Græci propriè ἀφύη. Athenæus ἀφύτιν, aliqui ἀφρὸν à spuma nuncupant. Suidæ ἀφρὸν ἀπὸ τοῦ ἀφύκτου, quasi nullis orta parentibus dicitur. Pisciculus est vix auricularis digiti longitudinem adæquans, oculis nigricantibus. Duo ejus genera. *Album* in Hollandia frequentius; & rubicundum, Aphya Triglitis Bellonio.

Altera est APHYA PHALERICA, vel ab Atticæ portu qui Phalereus appellabatur; vel ἀπὸ τοῦ φαλιοῦ (alba hæc est & spumea Græcis) ita dicta. Sardinis est similis minor, tenuior. Squammas in mari habet, sed statim excidunt remanentibus earum vestigiis, & iis quæ ventrem firmant. Adeò est mollis & pinguis, ut si aliquando digitis tractetur, liquefiat; aut si magna copia in navicula vehatur, supernatans oleum piscatores colligant. Vidit Rondeletius unius diei capturam, quinquaginta coronatis aureis venditam. Erat apud veteres in precio si Polluci credendum.

Tertia est MEMBRAS. Has Phrynichus apud Athenæum βεμβράδας, Epicharmus & Sophron βεμβράδας, Attici μεμβράδας, Trallianus μεμβλάδα appellasse videtur. Aristoteles ex Aphya Phalerica nasci author est; & inter μυϊσμοὺς pisces, id est haud migrare solidos recenset. Cum verò Phrynichus χρυσοφάδας cognominet, ac Aristophanes πολιοχρόας, id est, cano corpore, Rondeletius eos pisciculos esse conjicit, qui Gallis *Celerias* vocantur. Sunt corpore admodum candido, capite auri colorum æmulante, Sardinis valdè similes. Coquuntur ex præcepto Dorionis, mutilato capite, si corpulentiores fuerint, & lotæ sale minuto & aqua. Contemptos fuisse Antiphanes ostendit.

Arist. H. A. l. 6. c. 15.

Quarta est APHYA COBITES, κωβίτις Græcis, Theodoro Gobionaria. Putatur ab ignobili quodam & terram subiente Gobio procreari. Rondeletio est ille quem Galli *Logis demer*, ad differentiam fluviatilis vocant. Nunquam ad Gobionum magnitudinem accedit, alioqui marinis Gobionibus simillimus. Corpore est rotundo, pellucido, dorso latiusculo, colore candido, nigris aliquot maculis asper, caudâ variâ, oculis quodammodo supra caput positis. Pinnæ cædem illi, quæ Gobionibus, maximè illa, quæ his peculiaris, barbæ instar ex ea ventris parte, in qua binæ sunt in aliis piscibus, propendens. *Hepar* est lactei coloris, & in eo fellis vesica, splen, rubet, *intestina* & peritonæum ex albo nigricant. *Cor* ex albo ruffescit. Gravis est, & difficilis concoctu.

De *Encrasicholo sequenti capite agemus. De Aphyis Mugulum inter istos agetur.*

Apuas MULLORUM *exiguos admodum Mullos arbitratur Rondeletius, qui in stagnis marinis ex putredine nascuntur.*

Aphyas MÆNIDUM *verò pisculos Mænidum specie sine mare & fœmina sponte nascentes esse judicat, etsi contra sentiat Aristoteles.*

HEPHETI seu Hepseti nomen, ad multos parvos pisculos extenditur; peculiarem aliquam speciem esse, exinde, quòd apud Athenæum pro parvo pisciculo Aphyarum genetis ponatur. Rondeletius à Gallis *Iouil* appellari credit. Est digiti magnitudine, argentei coloris, corpore pellucido, dempta ea virgâ, quæ à branchiis ad caudam extenditur. Oculos habet depressos, pro parvitate corporis magnos. Os ita scissum, ut inferior maxilla superiori sit prætensa, sitque velut oris operculum.

ARTICULUS XVIII.

De Encrasicholo & Atherina.

ENcrasicholos, Græcis ἐγκρασίχολος, quod χολὴν ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχει πικρὰν seu *bilis folliculum* in capite gerat, hoc est, quod ejus caput impensè amarum sit, unde eo mutilari assolet, dictus; aliis λυκίσκος, quod dum oscitat, amplum os aperiat, ut serpentis potius quam piscis videatur; Plinio, multorum eruditorum judicio *Lupus* nuncupatur. An Chalcedoniis ἰχθύδιον dicatur, quod Callimachus apud Athenæum prodidit, ἰχθύδιον quoque Ælianus vocat. Magnitudine est plærumque digiti, palmi longitudinem nunquam assequitur. Argenteo colore micat, tergore ad cæruleum accedit, si soli opponatur transparet, dempta argentea linea, quæ spinæ vertebras comitatur, quæ sanguinem continet. *Squammis* carere falsum, vel in sale adservatis argenteæ micant. Rostrum habet acutum; os amplum, utramque maxillam ferrę modo asperam, branchias parvas duplices. *Cor* oblongum & acutum, hepar rubrum, maculis rotundis conspersum. Ventriculi appendices multas & nigras. Ventrem molissimum, ideoque plærumque absumptus in salitis conspicitur.

Tab. XVII. 15. Tab. XIX. 17. 18. Plin. H. N. l. 31. c. 8.

Ovis ſcatet rubentibus. Spinis caret, eâ exceptâ, quæ in dorſo eſt, & ipſa tenuis, adeò ut vix dentibus negocium faceſſat. Arenâ, ſpurcitiis, atque cœno veſcuntur. Capiuntur hyeme à Decembri ad quadrageſimam uſque, in Provincia numeroſiſſimè, noctu igne è naviculis accenſo. Quam confertis turmis denſi, metu inſidiarum natent, de Aphyis in genere dictum eſt. Hanc tam confertam Lycoſtomorum natationem, [illegible] à peritis nominari, Ælianus tradidit. De *Ortu* diſſentiunt Authores. Suidas & Athenæus ex Apua Cobite; Ariſtoteles ex Phalerica oriri tradit. Satius eſt ſui generis piſcem ſtatuere, quàm vel ſpecies in infinitum multiplicare; vel ex Apua Phalerica duos diverſos piſces generari, concedere. Nam & ex hac Membradem oriri Philoſophus author eſt. In magno plæriſque in locis habentur precio. Comeduntur & crudi & ſale aſſervati. Minutatim concidunt, cæpam pariter tritam addunt, ſic ex oleo & aceto aſperſo pipere ſumuntur, ſaliuntur truncato capite, & fel aufertur ſimul. De Garo quod ex iis, vide Rondeletium. Huc referunt nonnulli [illegible], cujus effigiem exhibet Tab. 47. 19.

Ælian. H. A. l. 8. c. 18.

ATHERINAM, Græci [illegible], & per pleonaſmum literæ [illegible], ſeu [illegible] tranſverſo, quem alterum Atherinæ genus in ventre habet aculeo, quod Gillio placet; ſeu ab ariſtis ([illegible] idem eſt quod [illegible], id eſt, ariſta, pars ſpicæ acuta, ſeu ut Erotianus explicat, tenuiſſimum illud, quod in hordeo acuminatum eſt) per metaphoram pro ſpina ſumpta, quas multas & Sardinis duriores Atherinæ habent, quod Rondeletius voluit, dicunt. Poſſet & ab [illegible], quod pro [illegible] floccipendere & contemnere deduci, quod nimirum [illegible] *ob vilitatem negligatur*. Gaza *Ariſtam* & *Ariſtulam* vertit. Callimacho, in nomenclaturis diverſarum gentium [illegible] & [illegible], ſine dubio à parvitate, ([illegible] Adverbium Græcis ſonat propè) vocatur, Romanis Laterina. Quid per ſuum Acerinam Plinius Medicus intelligat, difficile eſt dicere. Bellonius recentiorum Cernuum eſſe credit: ego mendum eſſe, & Atherinam legi debere judico. *Deſcriptionem* ſi attendas, ita de eo Rondeletius: Piſciculus eſt marinus, litoralis: reperitur & in marinis ſtagnis, Aphyis ſimilis, dodrantali magnitudine, parvi digiti craſſitudine, *dorſo* ſpiſſo, ventre leviter depreſſo, *ore* parvo ſine dentibus, *oculis* magnis. *Colore* eſt vario: nam venter argenteus eſt, dorſum fuſcum, circa caput, ex flavo rubeſcit Sardinarum modo. Locus qui inter oculos eſt, cælatus videtur. *Pinnas* habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre, aliam à popice, præter has, alias duas in dorſo. Omnes candidæ ſunt. Cauda duabus pinnis conſtat. (contra oſtendit appoſita icon) Pro linea medio corpore à branchiis ad caudam protenſa, ſpiſſum quid habet ſub cute, quod non poſſum aliter quam faſciam per ſimilitudinem vocare, quæ cum cocta Atherina editur, evidendiſſima eſt, & cum lumini objicitur; quia reliquo corpore pellucida eſt, hâc parte opaca. An Aphyæ Meletæ mas ſit, quod piſcatores credunt, dubito, tum quod illæ ſine mare & fœmina naſcantur, hæ diſtinguantur ſexu: tum quod molliſſimo & depreſſo corpore ſit illæ; iſtæ ſolidius & ſpiſſius habeant. Bellonius ſuum, quem vulgus Cræcum, Romani Latharinum, Maſſilienſes Sencle vocant, ita deſcribit. Piſciculus eſt digiti craſſitudinem excedens, neque extenſo digito longior: Argentei coloris, tranſlucente corpore, & quod ſoli objectum, ut vitrum tranſpareat, lineamque oſtendit internè obſcuram, rectam, à capite ad caudam, à ſanguine, qui in ſpina profunditur, provenientem. *Oculis* eſt grandibus, lingua candida. Pinnam utrinque in lateribus & geminam alteram habet ſub ventre, quæ piſcem in partes æquales ſecat: ac præterea tenuem aliam, & parvam fert in medio tergore pinulam. Cæterum *Cor* gerit, ut ſemen oxalidis triquetrum & oblongum, pericardio perbellè incluſum: branchias utrinque quatuor: *Coſtas*, item utrinque decem omni capillamento teneriores: vertebras adeo exiles, ut vix ab acie oculi perſpicaciſſima diſcernantur.

Paſcuntur in algoſo littore, [illegible] ut Oppiani verbis utar. Quam Rondeletius deſcripſit, non tantum in vicino Monſpelio mari, ubi Melet dicitur, ſed & Maſſiliæ, & in ſtagno quod Martegne vocatur, frequentiſſimè capitur, & nomen Sanclez obtinuit. Ariſtoteles gregales facit, eodemque teſtes inter Rhyades circa æquinoctium vernum [illegible] juxta terram, alvum arenæ aterentes pariunt. Vilem in *cibo* Phavorinus fecit, & contemptum; delicatiſſimum ſuum Rondeletius, niſi ſpinæ negocium faceſſerent. Bellonius quoque quæſtuoſiſſimam ſuarum ob ſuavitatem piſcationem ſcribit.

Oppian. Hal. l. 1.

Ariſtot. H. H. l. 6. c. 17.

ARTICULUS XIX.

De Lavarono Bellonii.

PIſcis, quem Romanum vulgus Lavaronum vel Lavonum, ſeu à beata que Lavarono, quod non videtur, cum marinus ſit, ſeu aliunde, Maſſilienſes Cabaſſonum, Genuenſes à capitis magnitudine Capaſſonum, vocant, ita à Bellonio deſcribitur. Grandiore ſunt capite, quem Atherinæ, magis recurto ac compreſſiore ad ventrem corpore, & paulo latiore tranſparant, ut Atherinæ, maximamque habent cum iis affinitatem. *Squamis* multis integuntur, quæ detectæ argenteum colorem præ ſe ferre videntur.

dentur. Duas in tergore gerunt pinnulas, utrimque ad latera unam. *Dentibus* carent, ut Harengus: *Cor* exiguum, oblongum, triquetrum, habent: *hepar* pallidum, cui stomachus subest, pisciculis & Cardibus parvis nonnunquam refertus. *Intestina* ad anum tribus revolutionibus reflectuntur. *Fel* ob ejus exiguitatem conspicuum non habent: *spinas* quoque ferunt nullas. Carnem albissimam & levissimam. Calculos duos in capite gerunt, Sesamino minores: squammas paulo quam Atherina latiores & numerosiores. Magnam cum fluviatili Lavareto affinitatem habet.

ARTICULUS XX.

De Sarda seu Sardina.

Tab. xx. 1. 2. 3. Galen. Facult. Alim. l. 3. c. penult.

SArdæ nomen, si benè ex Galeno colligo, omnibus pisciculis, qui ad saliendum apti sunt, competere videtur; idque inde sortitas apud veteres credo, quòd ex Sardinia in alias regiones, eveherentur. A Sardinis & Sardellis magnitudine duntaxat & ætate differunt. Cum nondum adolevere, Sardinæ & Surdellæ dicuntur, adultæ Sardarum nomen capiunt.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Vnde Apicius Sardam farciri solere dicit, Sardenam ob parvitatem non posse. Fateor tamen, & Pelamydi longæ apud Plinium Sardæ vocabulum impositum inveniri. Qui *Trichias* & *Trichides*, quas Dorion apud Athenæum non distinguit, Aristoteli dictas, cum nullibi tam vulgaris pisciculi tam diligens naturæ explorator meminerit, credunt easque ἀπὸ τῶν τριχῶν, quasi à capillis, seu parvis illis & capillaribus quibus abundant spinulis, à quibus etiam θρίσσαι dicunt, quas recentiores Alosas nominant, deducunt, vix falluntur; nisi fortè hoc obstet, quod idem ex Membradibus Trichides, ex his Trichias nasci dixerit. Nam quod alibi τριχίας (Sardas Gaza vocat) quædam adscribit, quæ Sardis nulla ratione competunt, ea θρίσσαι seu Alosis, competunt, ut mendum subesse, & malè Gazam vertisse sit evidentissimum. *Chalcidas* quoque marinas Sardinas nuncupari, vel ex Callimacho colligitur, hasque Columella intelligit, dum dicit, *Piscibus in piscinis præbere oportet, tabentes Haleculas & salibus exesam Chalcidem putremque Sardinam.*

Aristot. H. A. l. 6. c. 15.

Aristot. H. A. l. 8. c. 13.

Invenio & à Dorione χαλκιδικὰ dici. *Eritimum* vocari, vix ex Epeneti apud Athenæum loco χαλκίδας τὰς (legendum ἀν) κοῖλοις ἐν ταφίνοις ἐμβαλὼν ἐλίμνασε. inquit colligi potest, Bellonius etiam cum Chalcidibus easdem ponit; sed dum fluviatiles à Celerinis sola magnitudine differre, specie convenire putat, argumento sumpto, quod Galli qui ad Oceanum siti sunt, nullum piscem Sardinæ nomine agnoscant, præter eum, qui aliunde sale asservatus, ad eos perfertur; Celerinus verò in Gallia tam sit popularis, quam à in mari meditertaneo ipsa Sardinia, ex Aldrovandi opinione fallitur. Sunt enim Gallorum Celerini (verba sunt Aldrovandi) ab Allobrogum Celerinis diversi, illi marini sunt, & nostro & Rondeletii etiam judicio marinis Membradibus in Aquarum genere non Chalcidibus sive Sardinis iidem; hi lacustres, & Chalcides Aristotelis, Sardella, & A quo Fracostorii. Anglorum Sprat, & Hollandorum Sprot, ad quos fumo siccatus adferri solet, haud alium puto quam Sardam aut Sardinam sicuti & illum quoque, quem Rondeletius scribit Agathopoli magna copia capi solere, nominarique; Calliques vel Laschez; & Massiliæ Garengades, licet ipse Membradem esse velit: ut enim Calliques ex Chalcis corruptum esse videtur, ita etiam Lachez ex Laccia; quo nomine in multis Italiæ locis Alosa appellatur, cui simillima est Sardina, & ipse quoque eum Alosæ similem esse profitetur. *Harengades* verò etiam dici videtur, quod & Harengo similis sit, & similiter salita per mediterranea loca venalis efferatur. *Icones* & *Descriptiones* diversas quinque apud Aldrovandum invenies.

Prima, pisciculus est Aphyæ Phalericæ omninò similis, nisi paulo major, & spissior esset, à parva Alosa, ore, branchiis & oculis, pinnarum numero, situ, squamis, caudà minimè discrepans, sed in hoc tantum quod Alosa sit latior. Sardina igitur squamas magnas, tenues habet: colore est vario, nimirum capite aureo, ventre albo, dorso cum viridi cæruleo, utroque splendido, rutilanteque dum viva è mari extrahitur: una enim cum vita viridis evanescit, cæruleoque manente, eoque habescente & splendorem suum amittente. Intestina habet parva & recta, Alosarum intestinis similia.

Altero loco picta, in qua pictor pinnas nullas expressit, capite est rubicundo, corpore toto subviridi, præter duas quæ in ea conspicuæ sunt, lineas, quæ sunt cæruleæ. Cauda ad castaneum in extremo vergit. Sardæ Flandricæ nomine missa est.

Tertia eodem quoque nomine, sed majoris cognomento communicata, pinnas habet nigras, quarum situs (dum modo pictor rectè expressit) alterius speciei piscem esse indicat. Colore est vario viridi nimirum violaceo, paleari & russo. Maculæ in lateribus sunt nigræ: in pectore croceæ.

Reliquæ duæ species, dorso sunt viridi, ventre argenteo. Prior in extremitatibus ossium, quibus branchiæ teguntur, rubent. Oppianus dum scribit:

Oppian. Hal. l. 1.

Chalcides & Thrissæ passim Abramidesque feruntur,
Et curvis habitant scopulis & littora visunt,
Atque catervatim percurrunt æquoris undas,

Alternantque imas ponti, curruntque per æquor.
Hospitium mutant semper, pontoque vagantur.

iis qui vagabundam vitam agunt, accenset. Capiuntur Massâ ex ervis frictis & myrrha vino odorato excepta, confecta; aliquando foliis betæ, quâ impensè delectantur. Adhibentur quidem *in cibis*, sed revera, ut Hicesius apud Athenæum dicit, ἀχρώδεις ἢ ἀνυδροῦς ἢ ἀχρεῖς id est squalidi, nec multum pingues, sunt, nec copiosum succum in alimentum præbent. Apicius farcire eas docuit, Galenus ad saliendum aptissimas dixit. *Medicum* usum quod spectat, in prima mensa sumptæ, alvum subducunt. Capite, in puero quodam, loco balani feliciter usus est Brasavolus. Marcellus exustas sine osse, vel salsamentum, & confrictas, si varicibus supponatur, statim prodesse scribit. Idem Sardæ caput combustum, medicamento ad gingivarum tumorem, fœtoremque adhibiscet. Privatum contra presteris morsum valet, si Plinio credimus.

Apic. l. 9. c. 10. Galen. de facult. Alim. l. 3. Marcell. c. 11. 19.

ARTICULUS XXI.

De Mæna.

Tab. XX. 4.

MÆna, Græcis, Μαινίς, Theodoro Gazæ Halec est; metuo ne perperam. Alecis enim nomen, vel omnibus pisciculis qui muriâ condiuntur, quod Rondeletius docuit, competit; vel illis, qui apud Græcos Anthracides, seu Carbonarii vel prunarii pisces, quod in pruna & craticula commodè coqui possint, dicuntur, quod ex Hermolao discimus; vel ipsi piscium fœti, unde Plinius. *Laudatur & Clazomenegarum, Pompeiique & Leptis: sicut muriâ Antipolis ac Thuria: jam verò & Dalmatia. Vitium hujus est Alex, imperfecta nec colata fæx:* vel denique pisciculo fluviatili seu dulcium aquarum, quem Plinius, ad ostreas, echinos, urticas, cammaros & mullorum jecinora pervenisse scribit.

Plin. H. N. l. 31. c. 18.

Columella inter parvi incrementi fluviorum animalia reponit, & piscibus majoribus præberi jubet, ut de Martiali taceam. *Descriptionem* & *Differentias*; quod spectat, Mænam inquit Gillius, non modo speciei, sed etiam generis nomen esse conjicio, quod varium & multiplex est earum genus. Aliæ in utroque latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ii, qui Adriaticum sinum accolunt, vulgo Mænas sclavas appellant: aliæ leucomænides, hoc est, albæ Mænæ à Græcis sive Smarides nuncupatæ: itemque sunt Mænæ Boopes appellatæ. Bellonius duas observavit differentias in colore: alias enim luteo, alias lituris cyaneis aut azureis consperſas esse ait. Speusippus Mænidi similes facit Boacem & Smaridem: idem tradit Rondeletius, nec non Bellonius, nisi (inquit hic) paulo latiores & breviores cernerentur, & squamis Smaride tenuioribus contegerentur, breviorique essent capite, rarissime siquidem palmum excedere, (Antiphanes quoque Mænas exiguos pisces esse dixit, & Martialis breves) lineam in lateribus rectam habere, quæ in Smaride arcuata est: pinnas tergoris, laterum, & caudæ diaphanas esse, & maculatas. Os si clausum contineat, minimum quidem apparere: sed dum hiat, rictum magnum ostendere, labrumque superbius tubi in modum, ut in Harengo infractum esse: Oculos habere rotundos, iridem subrubram: maxillæ asperitatem quandam dentium vicem præ se ferre: si desquametur albissimam argenteamque spectari: sed tergus livore quodam sub oculis in prepureum gemmante depingi.

Columella R. R. l. 18. c. 15. Martial. Epigram. l. 3. & l. 11.

Addit Rondeletius, utrimque magnam & rotundam maculam habere in medio corpore, quam etiam in icone expressit, Bellonius omisit, & in descriptione non meminit, nisi eam intellexerit, dum inquit, utrimque lituris notari, quod tamen non asfero, quandoquidem icon mea cum Belloniana satis convenit, & ejusdem coloris lituras habet, item circum oculos. Pinnæ omnes etiam versicolores. Venter candicat. Cauda fusca est. Idem Rondeletius hyeme candidam esse scribit, vere & æstate variam: maculis cæruleis toto corpore & potissimum in capite & dorso sparsis: item lapides habere in capite maremque in eo fœminæ dissimilem, quod latior sit & porrectior, fœmina rotundior: cum fœtura fœmina impleri incipit, maris colorem in varietatem quandam & nigrorem mutari. Aristoteles verò hanc mutationem tempori adscribit, & de Mæna simpliciter id tradit, nec fœminæ nec maris facta mentione.

Mæna & Smaris (inquit) *mutantur; ut ex albedine rursus æstate ad nigredinem redeant, idque maximè suis pinnis & branchiis declarant.* Ita & Plinius: *Mutant colorem candidæ hyeme Mænæ, & fiunt æstate nigriores.* Quem locum Massarius explicans: dixit, inquit, æstate nigriores: quia suscipiunt colores cæruleos, qui quod ad albedinem sunt obscuriores, & nigriores.

Et rursus: Mæna pisculus est digitalis longitudinis, hyeme candida, & æstate varia, picturis cæruleis obliquis. Quomodo autem colores mutent, in Merula ac Phycide, (ni fallor) explicatum est. Testatur denique Rondeletius, cum aliquando Româ Venetias venisset, Mænas se tanta colorum varietate conspexisse, ut vix primo aspectu agnosceret, quod suo in littore minus pictæ sint. Quod ad *partes internas* attinet: Mænæ *hepar*, ut Bellonius observavit, fungosum ex lacteo pallescit: sub cujus lobo dex-

dextro fel luteum oblongo vasculo includitur: *Splen* niger, *stomachus* oblongus. Rarò in Oceano *capiuntur*: in mari tam supero quàm infero frequentes esse, nomenclaturæ apud utriusque maris accolas indicant. Mænaria insula ab earum frequentia nomen sortita est. Inter herbas in littore algoso, seu ut Ovidius, in herbosa arena *victitare*, Oppiani fide tradimus. A carne non omnino abstinere, quidam prodidere. Gregales esse apud Aristotelem legimus. *Parit* brumâ, vel ut Bellonius, post brumam, & omnium piscium fœcundissima esse censetur. Cum fœtu fœmina impleri incipit, ob malignum fœtorem, ὑς seu *Hireus*, ut apud Aristotelem extat, dicitur. Singularem cum vespis sympathiam habere ex eo quidam colligunt, quod illæ nassa, in quæ mæna cum Chalcide reperta est, capiantur, prodente Æliano: singulari in Xiphias odio ferri, ex eo nonnulli, quod eam balænæ metu, gladio suo in terra hærentem, conficiant, ut Oppianus testatur. Inter plebeios *cibos* reputantur, adeò, ut acervatim, vitato etiam emptore Venetiis vendantur, tum quod parvi sint, tum quod cum uterum ferunt, exquisiti fœtoris. Unde Martialis:

Ælian. in Histor. Animal.

Martial. l. 12. Epigr. 32.

Fuisse gerres aut inutiles mænas
Odor impudicus urcei fatebatur.

& in Majali L. Pomponius Atellanarum Poëta, ut dicitur Agellio.

——— *Cœnam quæritat, si nemo eum*
Vocat, revortit mœstus ad mænam miser.

Succi tamen bonitate Gobiis præstare Hicesius, teste Athenæo, author est; quod forte de iis, qui in littore petroso aut arenoso, & suo tempore capiebantur, sumendum est. Nam aliàs, Gobius friabili est carne, & saxalitium non multò inferiore. Liquamen seu gari speciem ex ipsis fieri solitam Plinius innuit, dum scribit. *Saletiam è muria salsamentorum recoquitur, iterumque consumpto liquore, ad naturam suam redit, vulgò è Mænis jucundissimus.* Apud Persium quoque aliquid simile invenies, fit visceribus piscium in vas aliquod injectis, & sale conditis. *De usu in Medicina* hæc habeto. Jus assumtarum alvum solvere; ut & salsas, si umbilico illinantur. Capitibus inveteratarum ustis ad sedis fissuras, & columellam inveteratam Galenum uti: ad uvam diu jacentem, cum gallæ & floris æris, denariis duobus, Marcellum Empyricum: ad Anginam cum melle illitis eundem. Plinius earundem cinerem, admixto sale & cunila, oleoque, vulvæ mederi, & suffitione secundas extrahere, testatur. Cum allio tritus verrucas tollit, & verendorum pustulas discutit. In dysenteria quem præbeant. Mænæ usum, apud Galenum invenies.

Plin. H. N. l. 31. c. 7.

Plin. H. N. l. 31. c. 9.

Galen. simpl. l. 11.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

ARTICULUS XXII.

De Smaride.

SMarides qui & *Marides* apud Athenæum dicuntur. (Bellonius Græcos Anconæ se convenisse scribit, qui etiam Maridas appellabant) ex Mænarum sunt genere. Vocantur & *Leucomænides*, nempe, quia semper albæ sunt, cum Mænæ colorem immutent. Eum docti pisciculum esse volunt, quem Antipolitani hodiè *Garum*, Veneti hirrulam seu herrulam, Massilienses hiaret, Galli Narbonenses & Hispani Picarel, quod fumo induratus & salitus, linguam acrimoniâ vellicet, Neapolitani Cerrum, quod vocabulum Gaza retinuit, nominant. Rondeletius Garum veterum esse putat, tum earundem nomen claturarum affinitate, tum quod ex eo garum fiat, idque teste Plinio, optimum. Trium *descriptionem* Aldrovandus tradidit.

Tab. XX. 5. 6. 7.

Plin. H. N. l. 31. c. 7.

Primus, Mænæ & Boopi simillimus est; notis tamen quibusdam ab iis distinguitur. Boops enim lituris caret; quibus prædita Smaris est. Boopi rostrum quasi recisum, Smaridi longiusculum. Boops item quam Smaris rotundiori est corpore, quam obrem Rotundetus Romæ nominatur. Differt verò à Mæna etiam, quod & asperiores & paulo latiores squamas habeat. Lineæ laterum utrique rectæ, sed in Smaride quadam serie, in Mæna nullo plane ordine dispositæ: suntque argenteæ & subaureæ, obscuræ, à capite ad caudam ductæ. Estque Mænâ minor, digitum nimirum vix superans, corpore item strictiore. Est denique peculiaris ei nota, quâ & à Mæna & à Boope discernitur. Cum enim os aperit, labia exerit tanquam ex tubo pyxidatim infarcto. Pinnis alioqui, aculeis, cauda, partibusque internis Mænæ similis est: eodemque modo colorem, teste Bellonio, mutat.

Altero loco exhibitus piscis, Smaris Bellonii videtur. Capite est ferè violaceo prono nempe, nam supino albicat. Eodem colore totum corpus, sed multo dilutiore tinctum est. Lineæ quinque insignes flavescentes à capite ad caudam perferuntur. Pinnæ etiam flavescunt. Exiguam habet & vix conspicuam lituram.

Tertius Smaridis peregrinæ nomine missus, tergore est caruleo, cætera subviridi nigris & argenteis punctis conspersus. Prono capite ad violaceum vergit, supino vero candicat. Pinnæ omnes fere crocei coloris sunt, punctis conspersæ nigricantibus. *Degunt* inter herbas in algoso littore; eodemque cum Mænis cibo vesci, verisimillimum est. Inter fœcundas recenset Ovidius Pastâ, ex pane, caprillo caseo, & purissimo polline, inescantur. Optimos pisciculos esse Hesychius scripsit. Optimum & suavissimum

mum ex iis gavium, apud Guilielmum Pelicerium Episcopum Monspeliensem Rondeletius vidit. *De usu in Medicina* proditum, caput tostum ad pilorum defluvia cum adipe ursino conferre; excrescentes ulcerum oras, ab ejusdem pulvere reprima, thymosque & clavos absumi. Plinius alicubi cum ptisana sumptas, vel cum fæniculo decoctas mulieribus lactis copiam facere scribit, alibi, tritas illitas, verrucas tollere, & verendorum pustulas discutere tradit.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

ARTICULUS XXIII.

De Boope, seu Boce.

Tab. XX. 8. 9. Tab. XXII. 6. Athen. Dipnos. l. 7.

PIscis, quem nos *Boopem* dicimus, is Aristoteli citante Athenæo βοῦς Numenio βοῦς, qua etiam appellatione Oppianus utitur, Speusippo & aliis Atticis βοῦς. seu παρὰ τὴν βοῦν à voce, ideo Mercurio sacer habetur; seu quod βοὸς ὀφθαλμοὺς ἔχει. id est bubulos oculos seu magnos habeat, dicitur. Tertia est Mænis species, pedis ut Rondeletius scribit magnitudine, qui etiam *tres describit*. *Prior* piscis est marinus, littoribus gaudens, ex Mænarum genere, pedali magnitudine, corpore satis rotundo, non compresso, quale fere est Mugilum. *Capite* brevi, & parvo. *Oculis* maximis, pro corporis magnitudine, utpote qui totam fere capitis regionem occupent. Colore est vario. In dorso à branchiis ad caudam lineas ductas habet, alias aureas alias argenteas, minus quam in Salpa illustres: ob quas ab Aristotele in libro περὶ ἰχθύων, ποικίλος. id est, in dorso pictus cognominatus est. In ventre nullæ apparent lineæ; sed hic squamis tegitur argenteis. Pinnæ sunt Spari, Canthari, Sargi, pinnis similes. Cauda subaurea. *Ventriculus* magnus cum multis appendicibus: intestina tenuia admodum, hepar rubrum, splen ex rubro nigrescens. Nutritur alga, carne, luto. *Altera species* in multis priori similis; suis Bogueravel appellatur, cujus cognominis significationem, non omnino assequi se potuisse ait; peritiores tamen piscatores credere, sic dici quia cum Ravelle vulgo vocatis piscibus, id est, (inquit) minutis, quique simul elixantur, & apponuntur nec propter parvitatem seliguntur, capiatur, & vendatur. Boopi (inquam vel Mænæ similis est; rostro magis acuto, dorso ex cæruleo rubescente: oculis magnis & variis, nimirum circa pupillam nigram circulo ex aureo nigrescente: corpore toto latiore quam Boops sed breviore. Boopis hæc nostra species peregrina dorso fere est violaceo, aut amethestino, lateribus & ventre candicantibus punctis amethestinis, conspersis: pinnis omnibus flavis præter eam quæ in tergo est, cujus quidem aristæ flavæ sunt, membrana vero virideſcit. *Tertiam* quia squammis caret, huc pertinere non judico. Bellonius quoque *duas species* describit, dum dicit.

Duæ hujus piscis cognoscuntur *differentiæ:* siquidem earum *altera* minor est, & perpetuo parva, *altera* paulo major. Boces à Mænis ita distinguere poteris, quod Mænam videas esse latiori corporis compage, nigriore colore, & utrinque lituram unam habere. Boca perpetuo parva est, & pro sua magnitudine crassiori constat capite, corpore magis tereti. Boces & Mænæ seu *Gerres* eandem corporis constitutionem, hoc est, pinnas, squamas, & capita habent. Boopes nullâ liturâ variantur, sed ambo tereti corpore præditi sunt. *Giruli* autem seu Smarides magis nigricant, & lituris variegantur. Boces teretiores sunt. Giruli magis plani. Bocum color hilari ac quodammodo aureo fulgore nitet, ut tergora colore ad aurum inclinante micare credas. *Gregalis* est, & litoralis piscis, herbosis gaudens. Piscis est parvus, oculos pro corporis ratione grandes habens. Duos habet in capite calculos non prorsus rotundos, ut in Passeribus, sed oblongos, ut in Merlangis. *Alter Boops* Orpho aut alicubi ex rubris cognatus est. Littoralis, (inquit) pisciculus, qui Bogue & Renaeu (cum icone scriptum est Bogue Renaeu sine copula) Massiliensibus dicitur, is Genuensibus Ruello vocari solet. Coloris est ejusdem cum Erythrino pisce, dentibus, pinnis ac capite consimilibus, sed reliquo corpore differunt. Nam Box vulgarem Bocam refert, eodemque circino tornata esset, nisi magis ad Erythrinum accederet. Verum linea quæ corpus Erythrini inter secat, per medium utrimque arcuata est. In hoc autem recta prætenditur, neque Erythrini gibbum habet: Dentes præterea anteriores breves & acutos ostendit, sed tam superiores quam inferiores molares sunt, ut Sargo, quod etiam pagro & Erythrino accedit. Hanc quoque peculiarem notam insignem habet, quod ejus branchiarum exterior spina ad radices nigra est. Putat Ovidii Bogyrum esse, que Massilienses à Boopa & Gyro, id est Smaride, nomen ipsi indiderint, sed mendum est in Ovidio, & Cercyrus legi debet, qui apud Oppianum, circa petras conchulis plenas degit. Iisdem cum Mœnis *locis* gaudent, eodemque *cibo* vescuntur. De *Carnis* ejus qualitate ita Athenæus: βοῦς ἑψόμενος, κοινός, ἐκκαθαίρων ὑγρὸν ἀπὸ κοιλίας, ὁ δὲ ἀπὸ ἀνθράκων χλωρῶν, ἡδύτατος. *Bos elixus facile coquitur, facileque excernitur, jurulentum quid emittens, facilem alvum reddens. Assus succensis carbonibus suavior est & tenerior.*

Oppian. Hal. l. 1. v. 140. Athen. Dipnos.

In Provincia etiam ægris opponitur. Anconæ, Bellonii prior, multis modis condita, carnis privii tempore, potissimum Anconæ, Illyrico more, ex gelu conservata divenditur. Psellus tamen inter excrementitios pisces retulit.

C A-

CAPUT II.

De Squammosis planis.

ARTICULUS I.

De Piscibus Psettaceis spinosis in genere.

PIsces, qui in latera compressi, latera ipsa in tenuem & latam extremitatem degenerantia habent, & quorum dorsi spina, non in dorsum & ventrem, ut in piscibus reliquis, sed in latera, suas pinnas seu apophyses transmittit, Plinio *Plani*, Columellæ, *jacentes*, *prostrati*, & *cubantes*. Dorioni apud Athenæum πλαθίοι, id est, lati; quibusdam, quod supinâ parte candidi, prona verò terrei sunt, ut passeres aves, *Passeres*: aliis *Psettæ*, vel cum Aristotele *Psettacei* pisces, dicuntur. Duo ipsorum *genera*, Spinosum unum, Selache seu Cartilagineum alterum, non eo tamen sensu, quo Ælianus & Artemidorus, inter Cartilaginea, quæ squammis carent, ut Muræna, Conger, Torpedo, & cætera, referunt. Spinosi *ovipari* sunt. Cartilaginei ova quidem intus concipiunt, sed viperæ more fœtus, postmodum vivos excludunt. Sethorum alii levicute præditi sunt, alii squammis teguntur. Videntur omnes è duabus pellibus compositam habere corporis speciem, & spina per medium dividi. Omnes item quaternas *pinnas* habent, more squammosorum, duas in prona, totidem in supina parte, sed præter aliorum morem *pinnæ* earum in gyrum circumvallantur. *Branchiæ* utrimque quaternæ, *lingua* nulla, *oculi* in supina corporis parte. *Dentium* loco maxillæ in plærisque rugosa quadam scabritie asperæ sunt. *Gula* veluti ingluviei cujuspiam persimilis, ventriculo contigua est. *Os* quamvis pro corporis portione exiguum omnibus, qui tamen in hoc genere majores sunt, nullum non concharum aut crustatorum genus deglutiunt integrum, sicuti minores, qui in utroque genere minora sunt. Nullæ ad pylorum apophyses: *Cor* ab una parte gibbum, huic quædam caruncula atra quadrangula pulvini modo subsidet: ad cujus superiorem partem vesiculam annecti Bellonius testatur, & pulmonis officio fungi arbitratur. *Hepar* latum est & ventriculum amplectitur. *Vesicula fellis* ab ejus extrema parte dependet. *Lien* ater, sub ventriculo situs, qui latus est, & cum intestinis anfractuose circumducitur. *Degunt* in mari, sed & stagna & fluvios, quod lutum appetant, & commodè ibidem pariant, frequentant. Ideò Columella, *Cænosam regionem planum educare piscem* scripsit. Quia in arena & limo latent, ideò reciprocante mari facillimè *capiuntur*. In Belgii officinis tanta eorum copia, ut universo orbi sufficere posse videatur. Quia ova in omnibus reperiuntur, ideò sexu masculino carere scripsit Aristoteles; quod tamen de certo duntaxat genere sumendum est. Conchyliis & crustatis, piscitiis item vescuntur. *Pariunt* teste Aristotele semel in anno.

Plin. H. N. l. 9. c. 20. 24. Columel. R.R.l. 8. Arist. H. A. l. 4. c. 11.

Arist. H. A. l. 4. c. 11.

De natura eorum ita Aristoteles: Pisces Psettacei eo modo natant, quo Coelites, alteroque oculo capti incedunt, quia natura eorum transversa, distortaque est: itaque transversi natant, convolvuntque se strabonum more, suaque prorsus latitudine, quam pinnarum adminiculo, cursum dirigunt. Ingenium resipit, quod se arenâ obruant, & postquam se totos occultaverint. Τῶν δὲ τῷ σώματι οἱ καλοῦσι οἱ ἁλιεῖς βαΐτας, *oris sui virgulis, ut vocant piscatores, verberant*; τὰ δ' μικρὰ ἰχθύδια προσέχουσιν ἐκ τῶν φυσῶν, ὡς ἐν τριφοῦσι, id est, ad quas pisciculi adnatant, tanquam ad algas, quibus vescantur. Certissimam securitatem esse Plinius tradit, vidisse planos pisces, quia nusquam sint ubi maleficæ bestiæ, eaque de causa, ab urinantibus *sacros* appellari.

Arist. de Anim. incessu.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

ARTICULUS II.

De Planis Squammosis in Specie.

PUNCTUM I.

De Solea.

PLanorum piscium alii sunt *squammosi*, quos fortè Aristoteles πλατεῖς vocat; alii *leves*, quos ἀφόλιδες dici conjicimus. Illi iterum vel sunt oblongo corpore, vel rotundo. Inter illos est *Solea*, à figura, quæ solo pedis ita subjicitur, dictæ, quæ Varroni Lingulaca, Gallis teste Bellonio, Perdix marina, fortè, quod in lautioribus conviviis magnam obtineat claritatem, nuncupatur. Græci hodiæ γλῶσσαν linguam appellant; veteres βοῦκαλον aut βουκάλιδα, non tam ob bubulæ linguæ figuram, quàm ob longitudinem, dixere. Quidam sub nomine πλατείας, ab Alciphrone in epistolis piscatoriis nominari opinantur. Matroni Parodo, in descriptione Cœnæ Atticæ, πλατέων generis vocabulum est, quod omnes planos delicatiores exprimit. *Sex* ipsius *species* Rondeletius exhibuit.

Tab. XX. 10. 11. 12. 13.

Prima, quæ Solea simpliciter dicitur, longiore contractioreque corpore est quàm Passer; & si in stagnis capitur, à marina, parvitate, & odore lutum respiciente differt.

Alteram oculatam vocat, quod licet corporis habitu, & internis partibus superiori

sit similis: in prona tamen parte, magnas habeat maculas; oculorum effigiem cum iride & pupillâ referentes, squamæ tam tenaciter hærent, ut nisi diu in aqua calida maduerit, desquamari non possit.

Tertia à prima, ut Rhombus à Passere, situ corporis differt, si enim juxta eodem situ componas, os ejus in sinistrum, prioris in dextrum latus vergere conspicies. Haut tamen ex Rhombis aut Passeribus esse, forma ipsa, qua plane Soleæ similis est, satis arguit. Galli Polam dicunt: ipse Epicharmo apud Athenæum *Cynoglosson* appellari conjicit. Vel si Cynoglossos hujus non sit: (nihil enim certi ex tam paucis verbis, quæ citat Athenæus, colligi potest) optimo tamen jure, ut à cæteris Buglossi generibus distinguatur, Cynoglosson appellari posse, neque aliud esse genus, cui hoc nomen aptius quadret. Nam cum vera Solea suavitate saporis Perdici comparetur, hanc ferino plane esse sapore, viscidamque duram, contumacemque coctioni, insuaveque quid & grave olere. Nec probat Rondeletius eos, qui pabuli tantum ratione differre credunt, quandoquidem pabuli varietas, etsi saporem succumque immutare potest; ad corporis tamen habitum formamque immutandam nullam vim habet. Frequens est in Oceano. Bellonius in Mediterraneo mari etiam *capi* scribit, & à Massiliensibus Servatin appellari, quod tamen falsum esse Rondeletius asserit. Totus, ut ipse etiam ait, fusco colore est.

Quarta eidem Rondeletio *Arnoglossos* sive *Arnoglossus lævis* dicitur, quod quemadmodum plantagini herbæ à figura vel foliorum lævitate Arnoglossi, id est, agninæ linguæ nomen impositum est, ita species isthæc Soleæ, Arnoglossus à levitate vel figura rectè (inquit) nominabitur; squamis enim carere videtur, prorsusque lævis esse. Suis Perpeire vocari ait, & ex Solearum genere esse, ex corporis habitu, figuraque cognosci: Differre autum ab aliis, quod multis squamis tenuissimis & statim deciduis, integatur: corpore esse valde gracili, candido.

Quintam diminuto nomine *Ligulam* dicit, quod sit in hoc genere omnium minima, negatque majorum Solearum fœturam esse, quando quidem semper parva sit: nunquam dodrantalem magnitudinem excedens. Lineam quæ corpus dirimit, spinamque firmat vel tuetur, huic ex squamis ait esse compositam longe eminentioribus, quam in toto corpore, dempta ea parte, quæ circa maxillam inferiorem est: duriore carne esse quam Buglossus lævis, *glutinosique* nonnihil habere: satis rarum esse piscem, & ob corporis tenuitatem vilem.

Sextam ac postremam Gallis *Flettam* dictam quod fluitando natet, antiquis (ut putat) incognitam, solisque Oceani accolis notam, Græcorum imitatione, qui rei magnitudinem [illegible] & [illegible] particulis indicant, Hippoglossum appellat, quod cæteras non solum Soleas magnitudine vincat, verum etiam quatuor digitorum longitudine quandoque inveniatur. Esse autem ex Solearum genere vel ex primo aspectu judicari posse scribit: oblongo enim (inquit) contractoque est corpore, parte altera candida, altera nigricante, in qua oculi sunt. Ore est contorto, dentibus munito cithari modo, quibus Buglossi carent. Carne est dura, sed suavi, ad Rhombi naturam proximè accedente. Ossa habet spongiosa, quibus inest medulla; quæ à cupediarum amatoribus expetitur. Piscis est maris Oceani, Antverpiæ salitus, & in frusta dissectus venditur. Capitur etiam sæpe in Oceano juxta Galliæ Bononiam. Ibi hujus frusta farinæ massæ probe subacta & pasta inclusa, aromatisque condita in furno coquuntur, ut diutius servari possint & exportari. Aldrovandus, non tantum aliud Hippoglossi genus, squamis præditum minoribus, undique sibi concolor, flavescens scilicet; quodque à latere uno lituras nigras, pinnam & caudas in extremo cæruleas, habet, exhibet: sed & alterius Soleæ genus, quod squamis tegitur latissimis, estque unicolor & albicans. Quam Bellonius *Tæniam* vocat, illa tenuis gracilisque piscis est; & quod Athenæus de Tæniis prodidit, Alexandriæ, Canopi, & Seleuciæ in Antiochia, frequentissimè reperitur. Benè ab Aristotelis & Rondeletii Tænia, in qua pinnarum numerus cum Anguillis convenit, distinguitur. Omnium ferè marium piscis est, sed cum Rhombis Pontum ingredi Plinius negat, flumina ingressos multum pinguescere, Londini Bellonius didicit, in stagnis deteriores evadunt. *Littorales* sunt Oppiano, Ovidio in herbosa arena degunt. Terrâ hoc est vado maris excavato per hyemem condi creditur.

Aldrov. Histor. Piscium. lib. 2. cap. 43.

Arist. H. A l. 2. cap. 13.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 99.

Nam quia lapides in capite habet, & corpore est tenui, frigus exhorrescit. Quantum ad *usum in cibis*, Matron Parodus apud Athenæum, mediocrem succum præbere, ut saxatilium vicem supplere possint, scribit. Galenus Passere molliorem, perperam asserit.

Athenæ. Dipnosl.

Galen. de Alim. facult. l. 3. & l. de Cibis boni & mali succi c. 3.

Duram enim esse, vel exinde, quod diutius servetur, longa vectura putrescat, sic melior reddatur, colligitur. Facilè tamen concoqui & minimè excrementitiam esse, apud Rondeletium lego. Patinam ex soleis apud Apicium vide.

Apic. l. 2. cap. 4.

PUN-

PUNCTUM II.

De Citharo.

Tab. XX. 14. 15. Ælian. H. A. l. 11. c. 23. Oppian. Halieut. l. 8. 98. Aristot. H. A. l. 2. c. ult.

CItharus, Ælianoκιθαρίτης. Oppiano, cui littoralis est, κιθαρὶς dicitur. Nomen à lineis quibus à summo capitis vertice, ad extremam usque caudam distinguitur, invenit. Gaza, ex Aristotele, qui inter eos, quibus complures appendices circa ventriculum exeunt, numerat, *Fidiculam* vertit. *Quatuor* ejus nominis pisces, ex planorum genere omnes, esse, Rondeletius luculenter ostendit. Galenus planum & Rhombo similem facit, & quod Philotimus eum inter μαλακόπτερα omiserit miratur. Ælianus Buglosso seu soleæ assimilat. Galeni Citharum, Rondeletius eundem esse arbitratur cum eo quem Athenæus ex Aristotelis libro de animalibus & piscibus sic delineavit: Citharus serratis est dentibus, solitarius, alga vescitur, linguam solutam habet, cor album & latum: esseque illum Psittaceum piscem, qui Romæ satis frequens, *Folio* nominatur. Cum enim lingua piscibes à natura data sit ossea, & non soluta: vel dura, spinea & adhærens: isque unicus sit ex planis, cui lingua soluta sit teste Aristotele, contra omnium aliorum piscium naturam: haud temere sese judicasse existimat, cum ex hoc, tum quod reliquæ memoratæ notæ ex asse respondeant, hunc verum ac genuinum Citharum esse. Quod si verò quis hunc Rondeletii piscem pro Citharo non accipiat, quoniam squamosus cum sit ex Rhombis utpote lævi cute præditis, quibus à Galeno assimilatur, esse nequeat; huic responsum esse volo, assimilationem ad Rhombum, non ad corpus, sed ad carnis qualitatem, referendam esse. Ælianum vero suos Citharædos squamosos facere: quamobrem etiam admiror Rondeletium suum hunc piscem Rhombo quodammodo similem esse dicere, cum neque tegumento, squamosus enim est; neque figura, oblongus enim respondeat: quare prudenter subiunxit, Buglosso similiorem esse, si squamas excipias, quæ Citharo magnæ sunt, Rhombi instrumenti figura. Ab hoc Aristotelis Galenique Citharo differre putat idem Rondeletius, eum qui Archestrato apud Athenæum rufus sive subflavus cognominatur, assandusque & caseo multo, oleoque condiendus esse dicitur, quique; sine sumptu apparari non potest: esseque eum quem alii verum Buglossum esse volunt, non ob figuram solum, sed etiam ob asperitatem: Est enim bovis lingua magna & aspera, quomodo buglossum herba etiam nomen invenit. Superiori similis est figura, lingua magis soluta, oris scissura magna, dentibus serratis, squamis intectus rotundis, aquarum asperitate *Citharum asperum* etiam appellari posse existimat, buglossique nomine comprehendi. Virgam habet à capite ad caudam protensam, latiusculam, majoribus squamis constantem. Partibus internis superioribus similis est. Venetiis optimus reperitur Carne est inter duram & mollem Galeno media. Stomacho ingratus malique succi Xenocrati. A Diocle assus commendatur. Rondeletius, quod salpæ modo alga pascatur insuaviorem prodidit. Apollini qui Citharam invenit, sacrum, apud Athenæum legimus.

Ælian. l. c.

Athen. Dipnos. lib. 7.

Athen. Dipnos. lib. 7.

PUNCTUM III.

De Rhomboide Rondeletii, & Passeribus squamosis.

RHOMBOIDES Rondeletii, *Rhombi* nomine Romæ ab ichtyopolis venditur. Fortè melius, *rotundus Buglossus*, vel *rotunda solia* aut *lingulaca* vocaretur. Squammis parvis integitur. *Oculi* multum invicem distant. Linea à capite ad caudam per medium corpus ducta initio sinuosa: dein recta, corpus in duas æquas partes dirimit. Corpore est exiguo & brevi: nunquam enim palmi magnitudinem superat, quantum Rondeletio licuit observare. Internis partibus à Rhombo non differt. Carne est media, neque molli nimium, neque dura. Ejus nullam à veteribus mentionem factam fuisse credit. Junius in suo nomenclatore Belgico vocat Sarde. PASSERUM SQUAMOSORUM tres idem Rondeletius species ponit. *Priorem Limandam* Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, ut Bellonius conjicit, quam cum diffisis dolabra asseribus communem habet. Angli un Brut. Hic, teste Iunio, Batavorum Grieta est. Ego enim id non satis memini. Flavas in pinnis, quæ corpus ambiunt, & in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus intersecans, sinuosa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori aëri expositus, pellucidus videtur. Dentes teste Bellonio inter cæteros sui generis pisces, longiores habet: squammas conspicuas valdè tenues atque asperas, quæque difficillime cuti adimuntur: quod cum solea quidem magis, cum cæteris vero minus, commune habet. Vento indurati ingenti quæstu ad mediterranea loca Germaniæ superioris venales feruntur. Gallis ex Britannico littore recensentes adducuntur. Italiæ planè ignoti sunt. Carne aiunt esse candida, humida, molli, parum glutinosa; non multum Buglossis sive Soleis inferiore.

Tab. XX. 16. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 45.

Altera species Gallis Flez, Anglis Phlonder teste Bellonio, qui *Flesum fluviatilem* vocat, verum improprie; & contra piscis naturam: non enim in fluminibus nascitur, sed in mari, ex quo in flumina migrat, cæterorum planorum more. Corpore est, quam vulgaris passer, paulò longiore,

& ubi adolevit, crassiore. Squamis integitur parvis: colore est nigro. In corpore pinnisque in ambientibus maculas rufas habet. Ossiculis munitur in capite, medioque corpore in parte supina.

Tertiam Britanni *Helbut* dicunt, Hollandi Heilbut vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (ut apparet) diminuto à Flez, cum alioqui sit major, cætera similis est. Utraque in Anglia & Belgio frequens: nobis, Gallisque & fortassis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum usque non pervenerunt, nec in Oceani piscibus cognoscendis multæ operæ studiisque posuerint. Utriusque caro candida & mollis, salubris & delicata: Fletuletus tamen paulo durior est.

CAPUT III.

De Piscibus littoralibus lævibus.

ARTICULUS I.

De Piscibus littoralibus non planis.

PUNCTUM I.

De Sandilz Anglorum.

Tab. xxj. 1. Aldrov. de Piscibus lib. 2. c. 49.

PIscis, quem jam descripturi sumus, Anglis *Sandilz*, id est Anguilla de arena, tum quod longo sit corpore, tum quod sese occultaturus sub arenam se citissimè mergit, dicitur, Gesnerus *Ammodytem* vocabulo Græco vocavit. Capite est tenui ac rotundo, rostro longiusculo & acuminato: ore parvo: corpore reliquo ablongo, si latitudini conferatur. Nam cum ejus medium (caput enim & cauda arctiores sunt) pollicis crassitudinem non superet, longitudo ad palmi mensuram extenditur. Quamobrem sicuti longis, sic etiam & parvis annumerari piscibus debet. Cum neque pollicis latitudinem, neque palmi longitudinem excedat unquam. Dorso præterea (in quo pinnæ duæ reperiuntur, in eo medio una, ac prope caudam altera) subcæruleus. Ventre verò in quo præter binas, quas utrimque habet pinnas, una etiam alia post excrementorum orificium subsistit argenteus conspicitur. Frequentissimè in Britanniæ littoribus capitur. Sepè etiam in Bononiensi, ubi idem nomen obtinet. Quibusdam anni temporibus, seu majorum piscium injurias fugiens, seu naturæ impulsu, aqua derelicta, sub arenam penetrat: inde pedalibus & pectinatim incisis lignis, ab incolis extrahitur. Pauperum duntaxat necessitatibus inservit.

Huc pertinet alter pisces *Meersuuyn* id est, *Porci* marini nomine missus, quod Porci more rostro terram fodiat. Lituris & specie corporis Lucium imitatur, sed aculeum rectum in fronte gerit. Lituræ omnes nigræ sunt. Pinnæ ventris, caput supinum & cauda rubent: cætera flavescit. Marinus ne verò, an dulcium aquarum piscis sit, non satis memini, quamobrem historia ad priorem piscem pertinet. Marinum tamen esse nomenclatura docet.

PUNCTUM II.

De Dracone.

DRaco piscis, Græcis veteribus δράκων θαλάσσιος, modernis δράκαινα, unde Siculi, Neapolitani, & Romani suum Tragine deflexerunt, dicitur. Jovius Trachurum, qui in cauda, non cervice aculeos habet, perperam vocavit. Plinius qui Draconis marini nomine duos diversos pisces, ut ex libro nono capite vigesimo septimo colligi potest, intelligit, quorum unum serpens marinus est, quem Aristoteles libro nono capite decimo septimo describit, ab Araneo male specie distinxit, quem & Isidorus, qui Araneum ita describit, ut Draconi huic marino omnea competant, secutus est. Quod ab Araneo Aristotelis distingui debeat, mirum non est, cum ejus Araneus, à nullis Græcis authoribus venenatus esse tradatur: hunc omnes post Pastinacam venenosissimum asserant. Tab. xxj. 2. 3. 4. 5. 6. Aldrov. de Piscibus l. 2. c. 50.

Salvianus *duo* ipsius *genera* ponit. *Primus* piscis est oblongus, & ut Bellonius ait, forma pugionis modò compressa, unde à quibusdam Gallis Poignastre vocatur quasi pugio. Salvianus squammis carere dicit, item Bellonius, vel saltem exiliores habere, quam sint serpentium. Rondeletius parvas ei tribuit ac tenues, Ælianum (ut apparet) secutus, qui asperas habere scribit ἀκίδας quæ fere serpentibus tribuuntur, & ipse etiam Rondeletius sine squamis & planè nudum Draconem pingit. Percam marinam quodammodo refert capite, magno scilicet & rotundo. *Os* non in longitudinem, sed in obliquum, nec recta sed curva scissura fissum habet: Connexa enim latera inferioris maxillæ (quæ paulò longior est superiore, nec recta nec oblique sursum porrigitur) à concavis superioribus lateribus, dum illud clauditur, suscipiuntur. *Dentibus* ut in Dracone serpente id communitum est. *Oculi* magni sunt, quibus magnitudine supercilia respondent, sursum spectantes, ac adeò splendide virescentes, ut smaragdum pulcherrima viriditate superent, iidem brevi intervallo à se distant, in quo triangulum expressum & aculeos parvos cernas. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum exteriora opercula aculeo ad caudam spectante armantur, ut dictum est: quæ opercula post articulationem cum ossibus capitis, tenui membranæque simili substantia potius

tius quam ossea constant, quamobrem Draco ea cum extra aquam aërem trahit, inflat, non aliter quam nos buccas inflamus. Ad branchias *pinnæ duæ*, eo situ, ut in fluviatilibus, hoc est, inferiores multo quam in marinis esse solent: inter has & scissuræ oris finem, in parte superna, duæ aliæ minores, candidæ. In cervice vel dorsi principio quinque habet *aculeos* tenues, nigros, præacutus, tenui membrana anteriori parte nigra, posteriori vero alba connexos, quibus venatum vulnus infligit, multoque pernitiosius quam branchiarum aculeis. Ab hac, pinna incipit ad caudam usque continuata, quæ magna est, lata, atque adeo bifurca. Alia denique est à *podice* ad caudam etiam usque: qui diverso in hoc quam in aliis piscibus loco situs est: cum enim alii in medio eum habeant ventre, alii vero inferius versus caudam, in Dracone non procul à branchiis distat: unde fit quod brevis admodum ventris ejus sit capacitas interna, cum tamen carnosus sit & satis amplus *ventriculus*. Colore est vario. Dorso enim fusco est, ventre candido, lateribus lineis aureis transversis pulchre distinctis. *Alter* qui fortè non malè Dracunculus Plinii vocari poterit, quemque Salvianus minorem vocat, in nonnullis à priore differt. Cum enim major crebrò ad libræ unius & duarum etiam aliquando magnitudinem excrescat, (Rondeletius in Oceano aliquando cubiti magnitudinem attingere tradit) minor ne dimidiam quidem libram implet: præterea capite & corpore reliquo non rotundo, ut major; sed in latera compresso est: cujus denique latera non subluteo solum colore, quo major ille insignitus est, sed frequentibus etiam & obliquis ad cæruleum colorem vergentibus lineis pulcherrime depicta sunt. Aldrovandus *quatuor* Draconis *species* exhibet. *Prior* aculeo ad branchias, pinnarumque numero cum præcedenti convenit, colore vero & maculis lineisque differt. *Ossa* branchiarum colore sunt roseo, sed in extremitatibus aureo. Aculeus item aureus, sicuti & pinnæ, quæ sunt ad branchias: quæ vero in pectore conspiciuntur, albicant, cæteræ subvirent. *Os* pronè quoque viride, supinè albicat. Dorsum ex subviridi fuscescit, maculis rotundis ad castaneum vergentibus densissimis consperfum. *Venter* argenteis lineis crassiunculis contrario invicem ordine oppositis decoratur. Cauda tota ex cæruleo ad amethestinum tendit. *Altera* species in vertice insignem habet aculeum; colore est in dorso subcastaneo, ventre albo, valde maculosa. Pinna cervicis inter quatuor priores aculeos in summitate atra est, cætera fusca: quæ verò ad caudam usque protrahuntur, & cauda etiam ipsa, coloris ferè sunt violacei. *Tertia*, capite est castaneo, præter os quod pronè supineque; ferè violaceum est. Oculi, invertice ferè ut in Callionymo, inter duos locati aculeos. Pinnæ branchiarum & pectoris, item quæ in ventre est, roseo sunt colore: Quæ verò in cervice cernitur, ad quartum usque aculeum violaceo, cætera albicat, & rotundas, fusci coloris maculas ostendit, quemadmodum & subsequens, quæ ad caudam usque excurrit. Dorsum ad castaneum vergit, & nigricantibus maculis insignitur. Latera & venter viridescunt. *Quarta ac postrema*, magna ex parte castanei est coloris, dilutioris in capite, intensioris in dorso. Lineæ quæ à branchiis sunt ad caudam usque plane ferrugineæ. Tota pars supina candicat. Pinnæ ad branchias & ad pectus, rubræ sunt: cæteræ cæruleæ, sed aristas habent rubras. Cauda præterea in extremo ferruginea est. *Locum* si spectes. Bellonius pelagium æquè ac littoralem scribit. Aristoteli simpliciter talis est. Oppiano in petris, & arenis pascitur. Loliguncules & aliis minutis piscibus vescitur, ideoque Nicander ἀλιφαγίστον, *maris vastatorem*, Epicharmus ἀλιφαγίστον nominat. Gregalem non esse vel inde conjicies, quod nunquam plures capiantur. Mirum etiam, si verum est, si manu dextro attrahere coneris, violenter reniti; si sinistra, cedere & capi, quod Ælianus prodidit: nec minus, eo tempore cum piscium genus amore tenetur, in vulnere quod iste inflixisset, piscículos illi similes procreatos fuisse, quod multorum piscatorum testimonio narrat Gillius. Ictum ejus venenatum esse, piscatorum periculo certum est, sæpe nomas, sæpe febres & inflammationes excitat, plusque à vivo quam mortuo periculi. Remedia varii varia ostentant. Plinio mullus illitus aut in cibo sumptus prodest. Dioscoridi & Galeno Draco proprio ictui applicatus placet. Æginæta cerebrum piscis in potu præscribit & sulfur cum aceto imponit. Aëtius locum affectum cum plumbo fricari jubet. Piscatorum experientia jecore illito dolor mitigatur, foliorum lentisci affrictu punctura curatur. Genuenses exiguum Thlaspios genus, quod in ipsis littoribus nascitur, admovent. Recentis piscis è capite cinis, contra omnia venena prodest, mirabili discordia, si Rondeletio credimus. Plinius, ossibus gingivas scarificare jubet, ut dentium dolores sedentur.

Aldrov. l. c.

Ælian. H. A. l. 5. c. 37.

Aëtius l. 13. c. 36.

Aldrov. de Piscibus lib. 2. c. 50.

PUNCTUM III.

De Dracunculo.

DRacunculi Plini. inter veteres meminit. Inter Recentiores à Rondeletio describitur. Est piscis marinus inquit, dodrantali magnitudine, cotto fluviatili non multum absimilis, rostro acutiore, & capite latiore, Ranæ etiam piscatrici quodammodo similis; sed Rana piscatrix ore est majore, pinnis concoloribus, quæ in Dracunculo variæ sunt. *Capite* est magno, compresso, *rostro* promi-

Tab. xxj. 6.

prominente, *ore* parvo sine dentibus, sine ulla ad branchias scissura; sed hujus vice supra caput utrimque *foramen* est, ut in Hippocampo, quod, nisi dum piscis vivit, eoque aquam trahit, & emittit, manifestum est. *Oculos* magnos supra caput positos habet: capitis os in aculeos desinit ad caudam spectantes. *Pinnas* longissimas pro corporis magnitudine habet, partim aurei, partim argentei coloris æmulas. Quæ ad branchias sitæ, aureæ sunt, in radice argenteæ. Quæ in supina parte, à cæterorum marinorum piscium pinnis, situ magnitudineque dissident: nam & ori propiores sunt, & longiores iis quæ sunt ad branchias. In dorso duæ eriguntur: prior (hac in pictura vix apparet) parva est, aurea & argenteis lineis distincta; posterior magna admodum in medio dorso, papilionum alis non valde dissimilis, radiisque quinque hordei aristis similibus, membranaque constans. Radii priores longiores sunt, posteriores breviores, contra quam in membrana, quæ singula radiorum intervalla, veluti intertexta occupans paulatim crescit. Eadem quoque varia est, lineis etiam argenteis in medio duarum nigrarum sitis distinguitur. Hæc in medio dorsi cavo veluti in vagina conditur. *Alia* est à podice ad caudam, etiam aurea demptis ejus fimbriis, quæ nigricant. Corpus totum sensim gracilius fit, & in pinnam longam terminatur, cujus fimbriæ nigricant. Est & picto corpore: nam ab hujus medio, argenteæ lineæ ad ventrem ductæ sunt. In maxillis partibusque anterioribus veluti punctis argenteis notatur. *Ventre* est lato, plano, candido, cuticula tantum tegitur. Capitur in Ageteſi littore, inprimis Caniculæ vigentis tempore. Venustas & summum Dei in eo artificium pretium ei fecere. Carnis substantia Gobionibus parvis similis est, iisdem alimentis vescitur. Ictum minus venenatum habet.

Icon Dracunculi Tabula XIV. 2.

PUNCTUM IV.

De Uranoscopo.

Tab. XXI. 7. Aristot. H. A. l.8.c.13. Ælian. H. A. l.13.c.4.

PIscis, quem *Uranoscopum* seu cœli speculatorem dicimus, Aristoteli, Dioscoridi, & Æliano καλλιόνυμος, Theodoro *pulcher* dicitur, non tam ob corporis pulchritudinem, deformis enim est; quam vel quod Uranoscopi nomen sit pulchrum, & homine quam pisce dignius. Massililenses *Tapecon* quod, cum pessi instar conformatus sit, aliquam cum pudendis similitudinem habeat; & *Raspecan*, quod caput ob asperitatem ad scalpenda pudenda muliebria accommodari possit vocant; Oppianus ἀκοιμήτιον, quod interdiu dormiat, noctuque vigilet, Hesychius & Varinus ἀμμοδίτιν seu Arenarium dixere, quidam ἁγνὸν, id est, castum, Athenæo vocari credunt, sed mendum subesse putat Gesnerus. Piscis est levicute, eaque dura, & quæ facile excoriari potest, prædictus: corpore fere rotundo: *capite* magno osseoque & duobus aculeis ad caudam spectantibus aspero, quo Ranam piscatricem quodammodo refert: vertice admodum lato.

Rostro quodammodo caret. *Os alio* quam in aliis piscibus fieri solet, loco situm est, nimirum supra caput, & (ut Oppianus ait) inter medios oculos; estque magnum & valde paculum & inferiore maxilla sursum maximè atracta clauditur. *Dentes* habet exiguos, *linguam* brevem sed latam, quæ internas oris partes ita occupat, ut nisi digito eam comprimas & submoveas, non videantur. Ex ea parte quæ inter linguam est, & maxillam inferiorem oritur, teste Rondeletio, *membrana* in principio latiuscula, sensum in carnosam rotundamque apophysin desinens, extra os propendens qua pisculos allicit, allectos devorat. Eandem cum vult, retrahit, & exerit, veluti serpens linguam. Pars inter oculos interjacens depressa est concava. *Branchiæ* utrimque quaternæ sunt, quarum ossea opercula, posteriore parte aculeo robustissimo ad caudam spectante horrent. Iuxta branchiarum scisuram *pinnæ* duæ magne & robustæ, crassæ, & mucosæ & variæ exoriuntur. Subsunt in parte supina duæ aliæ minores, albæ, maxillæ inferiori propinquæ. Has pinnas sequitur os veluti sternum, quod tribus aculeis horret. Succedit pinna alia à podice ad caudam. In dorso duæ sunt, quarum prior capiti propior parva est & nigra, ut in Araneo: posterior ad caudam eandem usque porrigitur, dorso concolor.

Cauda in pinnam latam desinit, Pavonis caudæ, dum piscis vivit, æmulam, fimbriæ purpurascunt, *Venter* est subalbidus: dorsum vero ac partes reliquæ ex cineraceo fuscæ apparent, qui colores, dum vivit manifesti sunt, alioqui unà cum vita pereunt.

A capite lineæ duæ ex squammulis constantes ad caudam protenduntur. *Ventriculus* amplus est, crassus & carnosus, cum appendicibus plurimis, *intestina* ter revoluta, *hepar*, candicans, à cujus exteriore parte fellis vesica pendet, admodum magna pro corporis ratione, felle valde distenta, quod substantia & colore oleum æmulatur: cujus rei meminit Plinius, nulli piscium hoc copiosius esse scribens: citat autem Menandri authoritatem in comœdits, immemor fortassis ejusdem mentionem fieri ab Aristotele, qui nempe Callionymo in jecore vel inesse tradidit proportione corporis omnium copiosum: addit Ælianus hunc Philosophi locum recitans, jecur ipsum tradere ad dextrum latus collocatum esse Menandrumque huic rei testimonio esse in Mesenia, his verbis: *Facito te fel habere Callionymo cepiosius:* item Anaxippum in Epidicazomeno dicentem; *nisi moveas & sicut Callionymi fervere efficias* Aristot. H. A. l.2.c.15.

efficias omne fel. *Lien* exiguus, rotundus atque rubens ventriculo hæret. *Vulva* bifida est & longa.

Non multum excrescit, & rarò pedalem longitudinem excedit. *Littoralem* esse Aristoteles prodidit, post eum Rondeletius, Carne *vescitur*, & piscículis apophysi illa quam extra propendere diximus, insidias struit. Adnatant tanquam ad vermem, & capiuntur. Si cibum capto obieceris, eo usque se infarcit, ut cibus ad ipsum os redundet. Adeo vivax est, ut si omnibus internis spolies, moveatur adhuc. Comeditur à plebeis, quia virosi odoris est, unde [illegible] gravis Diphilo apud Athenæum vocatur. Nec mirum, cum cœnosus aquis vescatur. Hippocratus tamen non solum non inprobat, sed & in victu præscribit. Nonnulli felle oculos Tobiæ curatos fuisse volunt. Cicatrices sanare & carnes oculorum supervacuas consumere Plinius tradit.

Aristot. H.A.l.c.

Aldrov. Histor. Piscib. l.2.c.51.

Hippocr. lib. de affect. intern.

PUNCTUM V.

De Trachuro.

Tab. XVII. 12. Aldrov. de Piscib. l.2.c.52. Oppian. Halieut. l.1.v. 106.

Τράχουρος seu ut Oppianus & Galenus scribunt τραχίουρος, quo nomine apud Latinos veniat, ignoratur. Lacertum malè vocari vel exinde patet, quod iste [illegible], si pro peculiari specie accipias, vocatur. Malè & [illegible] dici Oppianus, qui tanquam diversos pisces appellat, testatur. Forma ejus nisi paulò longior esset, *ovata* dici posset. Cum enim ejus medium corpus latiusculum sit, deinde utroque versus arctatur, donec rostrum ore clauso, atque extrema pars caudæ carnea, acuetur. Inferior autem maxima, quæ superiore paulo longior est, cum os clauditur, non recta sed oblique sursum excurrit, unde os etiam non in longitudinem, sed in obliquum scissum est, dentibus adeo paucis & minutis munitum, ut edentulum videatur: revera tamen maxillarum pars denticulata est. Est autem ut Scombri admodum magnum: item oculis, ut in Melanuro. *Branchiæ* utrimque quaternæ. *Pinnis* natat quatuor, quarum duæ majores ad branchias sitæ sunt, duæ aliæ minores in ventre: aliæ item duæ in dorso eriguntur; prior latior & brevior, in eminentiore dorso: altera paulo inferius arctior, sed longior, nam per dorsum reliquum fere usque etiam ad caudam porrigitur. *Podex* in medio ventre est, à quo alia denique pinna ad caudam usque demittitur. *Cauda* autem bifurca est, similis Acus vulgaris. In medio corpore *lineam* habet à capite ad caudam deductam, multis ossiculis, ita horridam, ut serra esse videatur, non rectam quidem sed media sui parte inflexam & obliquam, in cauda eminentiorem, asperioremque quam in aliis partibus, quæque ob id *caudam quadratum* efficiat. Squammis caret, *lævi* tantum cute præditus. Dorso subcæruleus, ventre verò & lateribus argenteus est, purpureoque aliquantulum ementitur, ut inde [illegible], id est, varium forte dixerit Numenius. Trachurus, cujus hic iconem damus, colore fere est albicante, aureis ubique lituris varius. Cauda ex violaceo fere ad cæruleum vergit. Ad pedalem magnitudinem perraro excrescit. Versantur circa littora. Numerosi omnibus anni temporibus seu nassis, quod veteribus apud Oppianum suetum, seu retibus, quod hodie in usu, capiuntur, ut inde gregales esse coniicias, & Romæ *Frictura* nomine, venundantur. Ælianus, equam in utero habentem, si ei cauda Trachuri appendatur, piscis mox liber in mare dimittatur, non multò post abortum pati, prodidit, vere an falso non dicam. Inter duræ carnis pisces, à Philotimo censentur, ideo Diocles apud Athenæum aridos vocavit, nec dissentit experientia, nisi fortè externa pinguidine, aut jusculo tener aut jurulentus fiat.

Oppian. Hal. l. 3.

Ælian. H. A. l. 13. c. 27.

Athen. Dipnos. l. 7.

Galen. de Alim. facult. l. 3. cap. 31.

PUNCTUM VI.

De Scombro.

Tab. XXIV. 9. 18. 11. Aldrov. de Piscib. l.2.c.53.

QUi Græcis σκόμβρος, is Latinis Scomber & Scombrus, Horatio *Piscis Iberus*, plerisque nationibus, *Macarel* & *Maquereau*, non tam à Græco [illegible] quod Scaligero placet. hoc enim nomen iis potius conveniret, qui veteribus Opsophagis Dii vocantur; quam, leno, quasi, quod verno tempore parvas Alausas, quas virgines dicunt, subinde subsequi soleant, dicitur. *Corpore* est terete, denso, carnoso, utrimque in acutum desinente, *rostro* scilicet atque corporis extremo, cui cauda annectitur: & si parva magnis comparare licet, Thynno (ut Scholiastes Aristophanis scribit) similis. *Oris* scissura ingens pro corporis portione; *dentes* exigui; *caput* rotundum; inferior maxilla in superiorem recipitur, & clauditur pyxidis modo. *Oculi* magni, aureo colore micantes. *Branchiæ* utrimque quaternæ: juxta quas pinnæ binæ, totidemque in ventre. A podice alia est, eique supra posita in dorso similis: quas ordine certisque intervallis, aliquot aliæ pinnulæ subsequuntur, quod tamen huic soli proprium non est, sed cum Thynnis, Pelamydibusve commune. Alia denique est in dorsi initio aculeis nonnullis horrida.

Cauda in lunatam pinnam degenerat. In ipsis aquis sulphurei coloris est, extra non qui cæteris, (ut Plinius ait) sed ferè cærulei, sulphureum autem colorem quem intelligat, alias explicat, inquiens: Fulmina & fulgura, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est. Est vero cæruleus ille eorum color potissimum in dorso: nam venter lateraque argentea sunt. Totus lineis nigricantibus, obliquis, insignis est: squamisque caret, licet apud Athenæum squammatum

tum esse quispiam velit, negandi vocula videlicet librariis omissa. Ad cubiti magnitudinem accedit. Sunt *mari peculiares*, & aliquando juxta arenosa littora degunt, sæpe in petris, quæ chamis & patellis plenæ sunt. Etsi autem tam in Oceano quam mari mediterraneo, sinu Adriatico, & Hellesponto, capiuntur: juxta Herculis tamen insulas, prope Carthaginem novam tam copiosi & frequentes sunt, ut una earum Scombraria teste Strabone dicatur: In Oceano tanta crassitudine proficiunt, ut pari cum Pelamydibus magnitudine, authore Bellonio evadant, in Adriatico parvi sunt. Existimavit aliquis in minore maris ambitu frequentes prædas exerceri, ideo non crescere. Vix ad Tergeste ac proximum sinum comparent Scombri: atque ilico capiuntur. In Oceani laxitate fuga moram, mora parit incrementum, ideo grandescunt qui non capiuntur. *Gregales* sunt, & à locis frigidioribus calidioribusque, tanquam Thunni, ut qui imbecilliores, dulcioris pabuli gratia, discedunt. *Beneficii* memores esse, Ælianus exemplo singulari, prodidit. Mane à piscatoribus cibati, feras combros gentiles suos cogunt, & corporum suorum abjectu ita concludunt, ut fuga sibi consulere non possint, hinc capiuntur. *Inserviunt & mensis.* Diphilus leves esse, & facilè è stomacho descendere dixit. Hicesius multum nutrire, minus vero facilè excerni judicavit viscosiores & crassiores, concoctu difficiles, & excrementitios esse, experientia eos docuit. Venetiis verno tempore quo pinguiores sunt, in delitiis habentur. Romę ob siccitatem inter ignobiles reposuit. Quia graves & ventriculo refractarii. ταριχεύειν, id est, sale inveterari scripsit Athenæus, habenturque inter ταριχήρη optimi. Veteres ex iis *garum quoddam* habebant, de quo ita Plinius. Est etiamnum liquoris exquisiti genus, quod garum vocavere, intestinis piscium cæterisque, quæ objicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur è pisce, quem Græci Garum appellabant (ut supra ostendimus) Nunc è Scombro pisce laudatissimum in Carthaginis Spartariæ cætariis: sociorum appellatur; singulisque milibus nummum permutantibus congios peno binos: Nec liquor ullus pene præter unguenta majore in pretio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus. Scombros quidem & Mauritania, Bæticaque & Carteja ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles: Laudantur & Clazomenæ garo, Pompeiique & Leptis, sicuti muria Antipolis ac Thurii: jam vero & Dalmatia. Vitium hujus (gari nempe, non muriæ, ut Rondeletius vult) est alex, imperfecta nec colata fæx. Cœpit tamen & privatim ex inutili pisciculo, minimoque confici, Apuam nostri vocant: Forojulienses piscem ex quo faciunt Lupum (super quo nostrum judicium supra diximus) appellant. Transiit deinde in luxuriam, creveruntque genera ad infinitum: sicuti garum ad colorem mulsi veteris, adeoque dilutam suavitatem, ut bibi possit. Aliud vero ad castimoniarum superstitionem, etiam sacris Iudæis dicatum, quod sit è piscibus squama carentibus *(legendum apparet non carentibus, nam Iudæi hodieque nisi squammoses edunt, & non squamosis abstinent, ut duo gari sint genera, unum è squamosis, ut ex Lupo sive Enerasicholo, Mænaque & Smaride consimilibusque alterum ex Levi cute præditis, ut ex Scombris)* hic lex pervenit ad ostrea, urticas, gammaros, Mullorum jecinora, innumerisque generibus ad saporem gulæ cœpit sal tabescere. Hæc obiter indicata sint desideriis vitæ & ipsa tamen nonnulla usus in medendo. Hujus usus apud nos desiit, apud Turcas Constantinopoli non item: quia pisce plærosque frixos vendunt, iis intestina & branchias eximunt, immittunque muriæ, ut in garum vertantur. Sociorum vero Garum vocatur, seu quod ganeones & lurcones eo sociatim uterentur, ut quidam Galeni scholiastes putat, seu quod à sociis populi Romani, Hispanis nempe deferretur. Fæcosum ac plane fœtidum fuisse, facilè Martialis indicavit, dum dicit.

Unguentum fuerat, quod Onyx modo parva gerebat,
Nunc postquam olfecit, Papilus, ecce garum est.

Usum in Medicina si spectes, arquato morbo correptis comestos opitulari Ælianus scribit, in aceto putrefactos mulieres strangulatu oppressas excitare Plinius.

Scaliger in Exercit.

Aristot. H. A. l. 9. c. 2.

Aristot. H. A. l. 8. c. 12. & 13.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Ælian. H. A. l. 14. c. 1.

Plin. H. N. l. 31. c. 8.

Ælian. H. A. l. 12. c. 46.

Plin. H. N. l. 32. c. 20.

PUNCTUM VII.

De Colia sive Lacerto.

PIscis quem κολίας, κολιάς, & κολίας in vulgatis Aristotelis exemplaribus, seu apica varia, quam κόλιος aut κολιός dici, nescio quo authore Bellonius credit, quod variegata latera habeat, unde κολιόγραπτος Athenæo, seu aliam ob causam vocatur. Theodoro κολιός, seu *Monedula*, & *Graculus*, Latinis ut C. Celso, Columellæ, ac Martiali, *Lacertus* audit. Magnam eorum cum Sombris affinitatem esse, non tantum inde colligere licet, quod ab Aristotele & Columella semper simul nominentur: sed etiam quod Lemnicolæ magnitudine duntaxat à Scombris differre asseruerint, & Plinius Coliam Lacertorum minimum faciat, quod & apud Athenæum, qui Sardam Coliæ magnitudine esse scribit, habemus Pariunt semel anno. In cibis laudantur, qui in Propontide antequam pariant, Amyclani, Hispani; quos Sexetanos (Sexi authore Plinio, Bœticæ Hispaniæ oppidum est) Martialis vocat, ex quibus forte Salsamentum. Gaditanum,

Tab. xxviij. 12.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 25.

Aristot. H. A. l. 9. c. 2. l. 8. c. 13.

Columel. R. R. l. 1. c. 13.

Arist. H. A. l. 5. c. 9.

Aristot. H. A. l. 8. c. 13.

Galen. de Alim. facult.

Martial. Epig. l. 7.

Athen. Dipnos. l. 3.

ditanum, cujus apud Hippocratem mentio, & Parii seu Pariani, unde Parium apud Archestratum nutrix Coliarum dicitur. De Carnis qualitate non conveniunt Authores. Xenocrati est stomacho ingrata, arida, mali succi, excretu facilis, & copiose nutriens. Athenæo glutinosa, acris, mordax, & deterioris succi. Cornelio Celso, gravissimi alimenti. Saliri solitas apud Martialem invenies. Muria ad dentium dolores Medici utuntur. Patinam ex Lacertis apud Apicium vide.

PUNCTUM VIII.

De Sauro.

Tab. XXI. 13

QUem Saurum Græci vocant, hunc plærique Latini *Lacertum* vocant, A Trachuro distingui vel exinde patet, quod & Oppianus de Trachuro & Sauro tanquam de diversis piscibus agat; & Speusippus apud Athen. Acui & Sphyrænæ similem esse, quod Trachuro non convenit, scribat. *Duo* ejus esse *genera* Ælianus tradit, videlicet *nostras*, & *peregrinum*, in rubro mari nascens: *Nostras* caput habet (inquit Salvianus) tenue & rotundum; rostrum oblongum, & acutum. *Os* magnum plurimis atque exiguis dentibus munitum: *Oculos* mediocres, rotundos & aureos: *Branchias* utrimque quaternas: prope quas binæ & parvæ sunt *pinnæ*, utrimque scilicet una: aliæ duæ & majores in ventre; in medio dorso unâ haud magna quinis senisve aculeis horrida erigitur, aliaque una multo minor in medio dorso caudæ vicina reperitur: è cujus regione ab ano, qui in hoc pisce caudæ satis proximus est, alio paulò major imo ventri hæret. *Cauda* in unam lunatam pinnam degenerat. Corpus oblongum est & rotundum. Unde non ineptè à Speusippo in secundo similium, Sphyræna, Acus & Saurus similes esse dicantur. Sphyrænæ enim satis similis est hic noster Saurus: similis & Acui, si acus illam rostri dempseris tenuitatem. *Ventre* est subalbido, lateribus luteis, dorso ex viridi nigricante, maculis quam plurimis virentibus, rubeis, cæruleis, luteis atque nigricantibus, dorsum, caput, & latera, nonnullorum serpentum instar, variè admodum pingentibus: Quamobrem non solum ore, rostro, capite, atque reliqua corporis figura, sed colorum etiam varietate proximè adeò ad terrestris Lacerti accedit similitudinem, ut ei simillimus, si pedes ex ceperis, videri possit. Ventriculum habet oblongum & satis magnum: appendices non multos: intestina mediocria: hepar bifidum, & subrubeum: Lienem subatrum. Pedali mensura majorem adhuc non vidimus. Ab hoc nostro Sauro aliquantulum diversis est, qui *in rubro mari* reperitur, quem his verbis describit Ælianus: Rubri maris Saurus (interpres reddit Lacertum) est, cujus magnitudo ei qui nascitur apud nos, æqualis est virgatus, spectatur, lineis nimirum aureolis circumdatur à branchiis ad caudam pertinentibus, quas media argentea distinguunt: ore est hiante, maxilla inferior eminet in superiorem, virides oculos habet, quos aureo fulgore palpebræ ambiunt. Ab hac delineatione non omnino abhorret *peregrinus iste piscis*, supinè subviridis, prone castaneus, lineis sive lituris, maculisque orbiculatibus subviridibus decoratus. Rictum oris habet maximum, Lacertorum terrestrium plane æmulum & validissimis dentibus instructum. Branchiarum opercula flavescunt, punctis referta ferrugineis. Pinna tergoris & branchiarum, & cauda ex ferrugineo rubent. Quæ vero in ventre sunt, ejusdem fere cum ventre sunt coloris. In mari *vivit*, & cœnosis locis delectatur. Carne *vescitur*, nec à putridis abstinet. Aristoteles inter gregales reposuit: sed cum in mari mediterraneo singuli capiantur, solivagos melius dixeris. tam rarò *capiuntur*, ut vix annis singulis Romæ in foro piscario bis deni capti videantur. Inter pisces molli carne præditos Philotimus reposuit; inter mollis & duræ medium, Galenus. Editur aslas & frixus. Alexis apud Athenæum, branchiis exemptis, cæsis spinis, lotum atque incisum, & lasere probè pulsatum, caseo, sale, & origano implendum esse docet.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 55.

Ælian. H. A. l. 2. c. 25.

Athen. Dipnos. l.

Ælian. H. A. l. 11. c. 49.

Oppian. Hal. l. 2.

Galen de Alim. facult. l. 3.

PUNCTUM IX.

De Corace Rondeletii, Milvo ejusdem, & Boopis rara specie.

Tab. XXII. 1. 2.

CORAX Rondeletii, Romæ nomine cum Lyra communi, *Capone* vulgò à capitis magnitudine dicitur. Piscis est marinus, corporis forma Milvo Rondeletii similis, aculeorum pinnarumque magnitudine discrepans. *Ossa*, branchias integentia, cælata, in aculeos desinunt. *Pinnæ* quæ ad branchias, minores quam in Hirundine Rondeletii, majores quam in Milvo sunt, ex viridi nigricantes parte interiore, exteriore albescunt, cum maculis rubescentibus. *Dorsum* ex cæruleo nigricat, latera rubescunt. *Venter* lactei est coloris. *Caput* est magnum: locus inter oculos cœlatus. In dorso *virgas* ex ossiculis contextas, instar Cuculi habet: in eodem pinnas duas: prior est brevior, cum aculeis longioribus, acutioribusque, posterior longior, cum longe minoribus aculeis. Linea simplex à capite ad caudam ducta est. Palato minus est flavo quam Milvus. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus, *intestina* tenuia, *hepar* ex albo rubescens. Carne est, si Athænæum sequimur, duriore: si Celsum, teneriore, dura tamen.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 56.

Aldrov. de Piscib. l.2. c.57. MILVUS Rondeletii, qui Gallis *Lucerna*, quod noctu luceat, piscis est marinus corporis forma Corvo persimilis, corpore magis rubro, *capite* minus lato, utrinque compresso. *Pinnarum* numero caudaque similis, magnitudine & colore dissidens. Quantum ad *colorem* attinet, parti pinnarum quæ ad branchias sunt externæ, nullæ maculæ rubræ insunt: interna ex viridi non nigricat, sed pinnæ istæ partim flavescunt, partim nigricant. Linea à branchiis ad caudam ducta simplex non est, neque lævis ut incorvo: sed ex acutis brevibusque aculeis horret. Non squamis, sed cute aspera contegitur. *Partibus internis* Mullo imberbi similis. Palatum parvum flavum est. Carne est dura & sicca.

Tab. XIX. 6. Aldrov. de Piscib. l.2. c.58. BOOPIS species ita à Rondeletio describitur: Rarus est piscis, cujus nomen neque à piscatoribus nostris neque ab aliis potui unquam extorquere propter raritatem. Palmi majoris est longitudine, totus à squamis nudus, ore parvo, oculis valde magnis pro corporis ratione; in pronis partibus pinnam habet ad caudam usque continuam, cauda lata spissaque est. Ad branchias & in ventre binas pinnas habet. Sapore, carnis substantia, oculis Boopem refere.

ARTICULUS II.

De Piscibus litoralibus Lævibus planis.

PUNCTUM I.

De Passere lævi.

Tab. xxij. 7. 8. 9. Aldrov. de Piscib. l.2. c.47. PASSER lævis, Ausonio *Platessa*, aliis *Pecten*, quod ejus pinnæ rectæ & parallelæ pectinis speciem præ se ferant, Hollandis Scolle, dicitur. *Bina* eorum apud Gallos *genera*. *Unum*, quod communiter *Plya* vocatur, & magnitudine excellit. *Alterum*, quod alibi Cariet, alibi, à quadrata corporis figura Quarrelet, *Quadratuli* nomen sortitum est. Ætate tantummodo differre, à quibusdam proditum; ex corporis forma, quæ Quadratulo magis quadrata, & pluribus maculis ruffis sive subflavis, ostendit Rondeletius. A Rhombis situ differunt. Si hos ita in latus componas, ut oculi in cœlum suspiciat, & mentum deorsum versus spectet, pars supina erit dextra, si Passerem similiter constituas, supina pars erit læva. Ita *marinus* est, ut & dulcium quoque aquarum sit studiosissimus: In Oceano tamen numerosior quam alibi reperitur. Juxta Livoniam sunt pinguissimi, & inde vento indurati ad mediterranea exportantur. Saxatilibus Mnesitheus accenset. Ovidius in herbosis. Oppianus [illegible] *degere* credit. Vadum, ubi piscatorem sensit petere, terræ adhærescere, aquam, ne videatur, turbare, Alberti M. fide habemus. Carnem ejus mollem Philotimus dixit, sicciorem Diocles, duram & probi succi Xenocrates, mediam Galenus. Optimi marini, qui etiam nigriores, secundum qui in stagnis albidiores & lutum resipiscentes, locum sortiuntur, mollissimi & insipidi, qui in fluviis vixere. Nonnulli in cibum, cum jam putrescere, & malè olere incipiunt sumptos, alvum perturbare asserunt. Gesner. de Aquatilibus.

PUNCTUM II.

De Rhombo.

RHombus piscis, à figura quadrata, cujus latera omnia sunt æqualia, anguli verò obliqui, nomen sortitus est. Nonnullis [illegible] dicitur, ut ex Plinio & Athenæo, qui Romanis Rhombum vocari testatur Græco nomine piscem, qui aliis Græcis [illegible] nuncupatur, colligimus. Duo sunt ipsius *genera*, *Aculeatum* unum, *lævе* alterum. *Illud* prona parte multos habet aculeos, circa caput, quod grandius & elatum est, & ab hoc caudam versus maximè. Magni in Oceano & mari mediterraneo capiuntur, ideo forte Rhombus latior est patella Martiali. Rondeletius vidit, qui quinque cubitos longus erat, latus quatuor, spissus pedem. Optimos Adriaticus sinus maximè circa Ravennam alit, & hos veterum exornasse mensas arbitratur Platina. Celebrantur & Attici circa Eleusyniam, quos Lynceus Samius Psettarum nomine dignatus est. Ei qui *verus esse* putatur, pinnæ & cauda in extrema rubescunt; Cætera est unicolor, subvirides, rotundis punctis stellulisque undique plenis. Omnium *locorum* & temporum piscis est. Ovidius in herba algosa, Jovius circa pinguiorem terram extremosque littorum margines versari scribit, in fluviorum ostiis frequentissime piscibus insidiantur. Voraces sunt, & piscium, cancrorum inprimis avidissimi. Abditi pinnas exertas movent, specie vermiculorum. Terra, seu vado maris per hyemem condi, à Plinio sub nomine psettæ proditum. Tardissimè propter corporis latitudinem moventur. Inter delicatissimos olim fuisse cibos, ex Horatio, & Juvenali potest colligi. Tempore Jovii, *Aquatilem Phasianum* quidam appellare erat solitus. Galenus inter pisces mollicarnes retulit, sed aliter Xenocrati, & Villanovano visum. Ille duræ esse carnis, & difficulter concoqui ait. Hic inter crassos viscidos excrementitios, reposuit: nisi forte superiores de lævi, cujus pulpa candida & presso quodam humore succulenta; hos de aculeato, qui revera duriores, locuti sint. Vivus impositus medetur lieni, si remittatur in mare, si Plinio credendum. Tab. xxij. 10. 11. 12. 13. Aldrov. de Piscibus l.2. c. 48. Plin. H. N. l. 9. c. 42.

HISTO-

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER II.

De Piſcibus, qui in mari & fluminibus degunt.

TITULUS I.

De Squamoſis.

CAPUT I.

De Salmone.

Tab. XXXI. 12.

PISCIUM, qui in mare æque ac fluminibus degunt, *alii* quam longiſſimè à mari recurrunt, & ad fluviorum origines uſque penetrant, *alii* in marium proximis morantes, mox *id regrediuntur*. Utrorumque quidam ſunt *ſquamoſi*, alii *Læves*. Ex illis ſunt *Salmo*, *Lupus*, *Latus*, *Aloſa*, *Ziga*, *Albis fluvii*, *Mugil*, *Capito Anadromus Geſneri*, *Caper*, *Sturio*, *Galeus Rhodius & Cataphractus*.

Plin. H. N. l. 9. c. 18.

SALMONIS ſolus inter veteres Plinius mentionem facit. Auſonius hoc nomen adultæ ætatis ut Sarionis ſeu quod melius Farionis mediæ, & Salaris primæ impoſuit, illud tamen Truttæ convenit. Circa Rhenum & apud Helvetios æſtatis tempore ad Jacobi uſque feſtum vocatur, Salm / inde ob feſtum Andreæ Lachſi Lachs / nomine gaudet. Cum *Eſſoce Plinii* eundem, quod Georgio Agricolæ placet, vix credo, cum alibi enim ſuo nomine appellet, & per Eſſocem Lucium intelligere videatur. An *Anchorago Caſſiodori*, difficile dictu, nam à Rheno duntaxat venire ſcribit. Apud Græcos nullum invenio nomen, qui ait *Salangem*, cujus piſcis tanquam delicati mentionem facit Heſychius aut [illegible] vocari poſſe putant, ſuo judicio fruantur. *Deſcriptionem* ſi ſpectes. Piſcis eſt ſat magnus. Bicubitalis quidem ut plurimum eſt: apud Miſſenos tamen & Deſſaviæ à XXIV. libris ad XXXVI. accedit, in Helvetia circa Tigurum graviores capiuntur. Baſilea quinque aut ſex pedes longos dat, nec temere Cetaceum piſcem dici poſſe Bellonius reliquit. *Squamis* tegitur exiguis, & maculis ita notatus, ut totus ferè piſcis ſubruſſis & luteis notis inſignis videatur, quia verè in capite iis caret. ideo *frontem lubricum* Poëta dixit. *Os* habet amplum, & valde denticulatum; nam præter id quod maxillæ magnis & validis armatæ ſunt dentibus, palatum etiam quadruplici eorundem ordine munitur, linguaque hamatis dentibus horret. Hunc quadruplicem dentium ordinem Bellonius huic piſci præter aliorum fluviatilium morem, peculiarem eſſe ait, & cum ceraſte ſerpente communem: additque plures eſſe inferiori maxilla, quam in ſuperiori. *Tergus* colore fere eſt cæruleo, aut ex cæruleo, nigricat. *Oculi* magni ſunt. *Narium* foramina utrinque gemina: *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum opercula lata, & rotundis puniceis maculis plena ſunt. *Pinnæ* juxta eaſdem binæ, totidemque in dorſo, quarum prior in medio fere dorſo eſt, altera caudæ proxima, cutacea, carnoſaque. In *ventre* tres ſunt, binæ fere in medio, tertia à podice qui in imo ventre eſt. *Caudam* in unam latam, & rotundiuſculam pinnam deſinere Salvianus ait. Rondeletius verò bifidam eſſe teſtatur, indeque Salmonem jure [illegible] nominare poſſe putat. Quoad *internas partes*, *Cor* angulatum eſt, ventriculus oblongus & anguſtas, hepar in nullos lobos diviſum: rubrum Rondeletius tradit, Salvianus & Bellonius palleſcere dixerunt: huic veſicula fellis ex viridi nigricantis annexa eſt. *Splen* ex rubro nigricat. Alvus ipſi prodiga nutat, & opimato abdomine fluit venter. Geſnerus à faucibus patulis *duos* ſe obſervaſſa *meatus* ſcribit, deorſum protenſos, unum ad ventriculum, quem œſophagum vocant; alterum anonymum, (cujus uſum ignorat, quandoquidem nihil in eo reperit, niſi forte ruminat (inquit) hic piſcis & alimenti ſui partem ibi repoſitam habet) qui cute candida & tenui conſtat. De *Maris* & *fœminæ* differentia ita Aldrovandus. Fœminam à mare differre Rondeletius & Salvianus volunt, quod illa roſtrum habeat magis aduncum, hami modo, indeque vulgo in Gallia Beccard appellari. Bellonius verò dum dubitat, num ſit diverſa ſpecies: fœminam eſſe interea inſinuat, inquiens: Eſt & alius prægrandis Salmo (fœminam eſſe autumant) quem vulgus Gallicum ab ejus ore prægrandi Beccard vocare ſolet: alii à ferendis ovis *Bortiere* (Portiere forte nimirum à portando.)

Caſſiodor. l. 12, Ep. 4.

Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 1.

Differtis à mare Salmone, quod labrum inferius in hami modum aduncum habeat. In superiore enim labro foramen est ad palatum tendens, in quod hamus maxillæ inferioris se recipit, pixidatimque in tubi modum insinuatur. Alii aliter de hac rostri curvitate sentiunt. Gesnerus testatur suos piscatores in mare tantum incurvari insigniter, in fœmina perparum. Rondeletius quoque mari recurvum esse ait, sed fœminæ magis. Quidam vero eruditus in epist. ad Gesnerum, in qua de Albis fluvii piscibus ad ipsum scribit utrumque sexum id ceu quid præter naturam pati arbitratus inquit: Salmo in Mulda (hoc flumen ex Albi ingressus) si obstaculum seu præcipitium aquæ juxta Dessaviam, secundo ac tertio frustrà saltu superare conatus fuerit, vadum petit, eoque in loco sub lapidibus & saxis delitescens, emaciatur, & contabescens maculis ruffi seu ænei coloris impletur & rostrum inflectit in magnum hamum, eo quidem majorem quo diutius manserit. Verum tamen credit vir ille doctus idem ei tandem contingere, etiam si obstaculis omnibus superatis adsummas fluviorum partes eluctatus fuerit. Ex rostri itaque curvitate sexus non satis tutò distinguetur, tutissime vero ex ovis. Addit Bellonius fœminam crebrioribus mare, iisque subrubris & rufis orbiculis in cute variegari: atque in Lepradis (de quo suo loco diximus) modum multis coloribus sugillari. *Marinus* magis quàm fluviatilis piscis est. Nam & in iis duntaxat fluminibus quæ in mare se exonerant reperitur: & observatione notum est, si supra annum in eis perseveraverint, insipidos fieri; si diutius, post annum secundum ceu sideratos interire. Observatus in Albi adeò tabidus, ut exanguis & nullis ferè intestinis appareret; nati vero ex eò pisciculi, nec longiores nec crassiores digito evasere, quamdiu ibi vel juxta stagnantibus aquis immorabantur. Uberrima eorum in Bothnico mari versus Lappones captura, circa solstitium in extremis littoribus circa Thornam tanta magnitudo capitur, ut fortissima retia pondere suo rumpant. Apud Vestrogothos quoque, in provincia Vermelandia, in qua dulcium aquarum locus certum millibus passuum in longitudine, & quadraginta latitudine patet, magna Salmonum est copia.

In Albi quoque, Vistula, Duna, Multavia, Sala, Mulda apud Misenos habentur. Rhenus & Mosella gratissimos alunt. Minus commundati quos Scaldis, Thamesis, Garumna, Sequana, & Ligeris excepere. In Rhodano, qui capi existimant, falluntur. Hoc præter Rondeletium & Scaliger Pater prodidit. In Occidentalis quoque Indiæ fluminibus numerosissimi capiuntur. *Cibum* ipsi Salvianus pisciculos tribuit. Alii ante XXV. Julii pediculis aquaticis vesci; à partu obvios pisciculos comedere, eosdemque in ventre repertos, prodidere. Nonnullis in dissecto spissus quidam humor, subflavus, & lapillus candidus, visus. Quidam in majoribus nihil unquam, in parvis nescio quid reperiri tradunt, illos sola aquæ turbidiore victitare opinantur. *Vita* est tenacissimæ, sub uno corde pulsante, recenter captorum indicio, plures in frusta dissecti à piscatoribus venduntur. Robertus verò Constantinus, exenterati aquosa sanie aspersum, ultra diem vivere vidit. De *Partu* proditum, per autumnum & hyemem, ad veris interdum initia, in fluviis, & minoribus rivis lubentius parere. An & in Oceano nemo tradidit. Scrobs excavatur. Ova piscorum magnitudine fœmina ponit: mas rore genitali irrigat. Ova paulatim augescunt, & spiritu vitali inflata, ultro per aquam deferuntur, & Salmulos producunt. Salmulos mares aliquando genitura plenos reperiri, & cum fœminis adultis coire, eorumque ova rigare, cum in Salmulis fœminis nulla ova reperiantur, admiratione dignum est. De eorum *Saltu* ita Gesnerus: Muldam flumen præ cæteris diligit Salmo, & (ut quidam putant) ab aqua Albis fluvii qua cum permixta in mare se exonerat, discernit. Itaque plurimi eo in loco, ubi Mulda in Albim influit (Dessaviam vocant, quod oppidum est Principum Anhaltinorum) capiuntur, hoc modo: Ad Muldæ in Albim ingressum Principes vallum sive obstaculum quoddam excitarunt, ut ita redundans aqua ad molendina reverteretur, octo cubitis aliquando altius: vallo graves & magnas arbores imposuerunt, & perticis magnis intus cancellarunt, ne Salmo transiliat. Inter perticas alicubi nassæ sunt collocatæ. Hunc locum cum attigerit Salmo, qui per Albim ascendit, saltu adversus aquæ præcipitium se proripit in altum, ubi vel in nassam incidit, & capitur, vel arborem perticasve contigit, indeque violenter in Muldam se trajicit. Hoc si prima vice non successerit, secundo etiam tertioque experitur, & si ne tum quidem transilire aut assequi altitudinem valli potuerit, vadum petit, inibique sub laxis delitescens emaciatur, ac contabescit. Si tamen flumen Albis augeatur & crescat, adversus illud subinde fontium & originis cupidus ascendit, parit, & consumptus tandem macie ac siccitate moritur. Adeò verò nativus huic pisci saltus est: ut Salmunculi etiam, si in vase aliquo venales cum aliis permixti in aqua fuerint, aqua eis adempta exiliant, unde & ab aliis piscibus dignoscuntur. Alii saltus causam in Robur, quidã in Hirundines, à quibus mense Junio & Julio infestantur, nonnulli in loca abrupta conscendendi libidem, conjiciunt, quod apud Hectorem Boëthium invenies, Singularem *in cibis* habent gratiam, ita ut omnibus piscibus præferantur, suavitatem si spectes. Habenda tamen ætatis, loci, & temporis anni

Rondelet. de Piscib. l. 22. c. 17.

anni ratio est. Salmunculi, qui sex vel septem digitos non excedunt, Aprili & Majo in diliciis habentur: adulti, tenuiores in fluviis evadunt, si ea non longè subiere. Moderati tum exerciti, si longius progressi sunt, nimio labore tabescunt. Plinius Aquitanicis palmam detulit, Rhenanis Albertus, qui mense Majo suavissimè eduntur. Miseni post Pentecosten placent. Partui vicini, cum & rostrum curvatur, & maculas ærei coloris gerunt, damnatur. Salitos & infumatos bona Europæ pars distrahit.

Plin. H. N. l. 9. c. 18.

N. Icon. Salmonis Salviani ad Tab. 31.

CAPUT II.

De Lupo & Lato.

Tab. XXIII. 3. 4 Aldrov. de Piscib. l. 4 c. 2.

QUem Latine à voracitate *Lupum* vocant, Lucill. Catillonem vocavit, is Græcis λαβραξ aut παρὰ τὸν λαβεῖν τὸν, ut Athenæus author est, ab ipsa vehementia: aut quasi λίαν βίβρωσκε. valde vorax, ut Eustathio placet, vel διὰ τὸ τὸν χανεῖν αὐτοῦ τὸ στόμα, & ἀθρόον & ἰσχυρῶς ἀπλήστως *quod illi os hiet, & repente cumque impetu avide voret*, ut Suidas vult, dicitur. Nec *Lucium* esse, quod Philelphus voluit, quod hic in fluviis & lacubus degat; nec *Sturionem*, quod Volaterranus & Poggius Florentinus tradidere, quod hic squamis careat, nec carnivorus sit; nec *Lacciam* seu *Ciepam*, quod hæc dentibus distituatur, certum est. Piscis est squamosus, squammæ argenteæ sunt, mediocres, & serratæ, quæque carni & inter se validissimè cohærent. *Rostrum* habet oblongiusculum, *Os* cum hiat valde patulum. *Linguam* oblongam, si Athenæo ex Aristotali fides, osseam, & adhærentem. De *dentibus* non conveniunt scriptores. Carere Massarius, & Rondeletius, quòd ob oris magnitudinem facile prædam devoret, tradiderunt; tenues confuso ordine undecunque Bellonius posuit, plurimos, tenuissimos, multiplici ac vario ordine dispositos, pectinum instar, quibus lanarii utuntur, Salvianus. *Oculi* sunt magni. *Branchiæ* utrimque quaternæ. Harum operculum duobus ossibus constat, quorum superius postrema sui parte squamatim committitur. A summis branchiis per utrumque latus linea fere recta ad caudam ducitur. *Pinnas* Aristotele teste, binas habet parte prona, totidemque supina. Quæ prona parte capiti proxima est, octo vel novem acutis & inæqualibus aculeis tenui membrana colligatis horret: altera unico tantum. Contra supina parte caudæ vicina aculeos habet ternos. *Cauda* in unicam pinnam degenerat. In parvulo, ut diximus, nigræ apparent *maculæ*, quæ in paullo adultiore prorsus delitescunt, Grandiusculus enim argenteus est, dorso tamen paullo minus quam ventre candido. Locus etiam *colorem* mutat, nam qui in mari capitur, ex cæruleo candicat, in ostiis fluviorum, totus albus est. *Carnem* habet secundum Iovium lacteam, secundum Bellonium rubescentem, seu is diversæ speciei, sive Oceanus aliquid mutat. *Cor* triquetrum, ut Athenæus ait: *ventriculum* amplum, & longum: appendices binas maximè conspicuas; *jecur* subflavum, in duos lobos divisum, quorum dextro fellis vesica committitur; *Lienem* rubrum & longum, *intestina* lata nec multis complicata anfractibus: *folliculum* plurimo aëre tumidum, spinæ dorsi validissimè annexum. Bellonius è pusillo *magnum* ac cetaceum, Salmonis more vadere solere testatur, ut ex Oceano libras quindecim nonnunquam pendere visus sit. Salvianus ad viginti libras, aliquando excrescere observavit. Quomodo Columella quosdam sine macula, varios alios faciat; & quid Plinius per suum Lanatum, intelligat, facilè hinc colligi potest. Ita marinum esse piscem, ut & χαμοθαλάσσιος, & ostia fluviorum non refugiat, Galenus præter Oppianum author est. Sed & in dulcibus, Letho nempe Lybiæ circa Berenicem fluvio nasci, Athæneus memorat: nihil de Columella, qui Velinum, Sabatinum, Vulsinensem, & Ciminum, eosdem procreare inuere videtur, dicam: secus n. insequenti sentire creditur capite. In dulci portu quem Phaharium vocant, longè majores vulgaribus reperias, apud Miletum quoque prægrandes & plurimos, ut apud Aristophanis Scholiastem & Suidam legimus. Archestratus apud Athenæum θαυμαστὰς vocavit. Solet & mediæ cryptum penetrare saburræ. Qui in fluviis capitur, *Lane* à Martiale nomen accepit, & expressè de iis Plinius. In Lupis in amne capti præferuntur. In Tyberi amne inter duos pontes tanti precii, ut Philippus, apud hospitem Cassino in oppido, authore Columella Lupum sibi in cœna appositum gustabundus expuerit, dicens: Peream nisi piscem putavi: quasi innueret, solos Tyberinos lupos piscis nomine dignos esse. Lucillius isti Catillonis quasi Catillorum liguritoris nomen, teste Macrobio, imposuit. Solet enim cloacas subire, & obvia quæque devorare. In India exundantibus in agros fluviis, in planis camporum vagantur, & ab aqua destituti prædæ sunt. *Vescitur* carnibus præcipuè, nec piscibus, vel corruptissimis escis parcit. In exenterati ventre serpens aliquando inventus est. Tangit & algam, & stercora: Ἀλκίμους ἰχθῦς Oppianus vocat. Iis maximè locis qua flumina in mare exeunt, ova *parit* æstate & hyeme, ideo alicubi bis idque inter fusaneos solus facere creditur, sed posterior partus infirmiorum. Sublimes *natant*. Athenæo sunt μονόφυες solivagi, Aristoteli χόνοι, fusiles seu fusanei. Mugilum, Luporumque capturam uno retis jactu centũ aureis coronis venisse,

Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 2. Athen. Dipnosf. 7.

Columell. R. R. l. 18. l. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 17. Galen. Alim. l. 3. Oppian. Halieut. l. 1. Columella R. R. l. 8. c. 16.

Colum. R. R. l. 8. c. 16. Varro R. R. l. 3. c. 3. Inven. Satyra 5. Ælian. H. A. l. 16. c. 12. Arist. H. A. l. 5. c. 10. Arist. H. A. l. 6. c. 17. Idem l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 9. c. 15. Arist. H. A. l. 5. c. 2. Plin. H. N. l. 32. c. 2. Oppian. Halieut. l. Plutarch. l. utra animal.

Rondeletius oculatus testis est. *Solertia & ingenio* non distitui, docilesque sequentia docebunt. Rete circumdati harenas arant cauda, atque ita conditum transeunt rete. Et quamvis minus in providendo solertiæ quàm mugiles habeant; magnum tamen robur in pœnitendo habent. Nam ut hæsere in hamo, laxant vulnera, doneç excidant insidiæ, quod præter Plinium, Oppianus, Ovidius & Plutarchus tradidere. In Eloro amne tam mansuetos esse, ut è manibus porrigentium cibum capiant, Nymphodorus author est. Et quia lapidem in capite hyeme sibi infensissimum se habere sentiunt; ideò in abditos se tum gurgites demergunt, qui in sublimi natant, frigore congelati moriuntur. Cur inter alios pisces cum Mugile, Salpa & Chromide *clarissime audire*, post Aristotelem Plinius scribat, & in vado vivere addat, nescio, nisi fortè sublimem natatum in causa ponat. *Capiuntur* sæpenumero dormientes fuscina. *Inimicitias* cum Mugile & Squillis gerunt. Caudam illi prærodere Nigidius apud Plinium author est. Pugnantes invicem sæpè Puteolis, præsente Bessarione, Perottus vidit. Statis tamen mensibus concordes sunt, & in unum gregem, si abundè cibarii, coeunt. Ab his cornu quod fronte exit, punctis interimitur, quem Oppianus & Ælianus descripsere: Magni olim apud Romanos opsophagos æstimii erant. Plinius post Elopen & Acipenserem præcipuam iis & Asellis authoritatem tradit. Archestratus Milesium [illegible] & quidem [illegible] vocat, & Tripatinum summam cœnarum luxuriam ingrediebatur. Sed maximi, lactes, cerebrum & epar fiebant. Illo Eliogabalus rusticos in mediterraneis pavit. Hujus gratia, Hermæus Ægyptius piscium institor, non nisi exenteratum vendebat. *Carnis qualitas* non nisi loci, temporis, & Ætatis ratione habita, definiri potest. *Locus* si spectetur, in mari puro qui sunt, boni sunt Hicesio succi, sed pauci nutrimenti, sanguinem consistentia tenuiorem gignunt, & diutissimè citra putredinem, inprimis si nive circumdentur, servantur. Inter duos pontes Romæ capti, ob vitiosam aquam, graviter olent, & facilè putredinem concipiunt. Illaudati, qui in piscinis habentur. *Tempus* si respicias, deteriores sunt dum in utero habent: summa hyeme & Januario captis gratia, nisi fortè nimio exercitio soliditatem carnis ac quisiverint. *Lanatas* Plinius dixit, si ventrem attenderis quo mollitie & pinguedine blandiuntur. *Ætatis* ratione, tenelli suaves & stomacho grati sunt, copiosè nutriunt, & facilè per corpus descendunt: mediocres optimo se commendant callo. Apparatum alibi vide. Ægris in albo jure aut ex aceto optimè elixantur. An quod [illegible], à Pythagora rejecti fuerint, dubito, Plutarchus certè postquam sic sentientium sententiam exposuisset, patrocinari ipsis videtur. De *usu in Medicina* pauca occurrunt. Tantæ est, si Marcello credimus, adversus strumas efficaciæ, ut ad quamlibet corporis partem admotus, earum vitium persanet. Lapilli capitis dolorem levare, Euporistæ author tradidit.

Arist. H. A. l. 3. Plin. H. N. l. 9. c. 70. Plin. H. N. l. 9. c. 62.

Galen. de Alim. facult. l. 3.

LATUS, inter Nili pisces à Strabone numeratur. Esse & marinum Archestratus apud Athenæum prodidit. Candidissimus est, ducentarum sæpe librarum magnitudine, & quovis modo paratus suavissimus. Rondeletius pro eo, Coracino ac Umbræ simillimum substituit. Tarentinus *Latili* piscis meminit.

Strabo. Geogr. l. 25.

CAPUT III.

De Alosa, & Ziga Albis fluvii.

A *Losa* nomen, huic de quo jam acturi sumus pisci, post Strabonem Ansonius ex vulgari imposuit, Gregorius Tiphernas in Strabone, & Theodorus Gaza in Aristotele, [illegible] quam moderni Græci [illegible] fortè quod spinis seu aculeis aliquando soleat inhorrescere, ejus nomine donarunt. Rondeletius Archippo & Mnesimacho [illegible] appellari tradit; quam tamen à Thrissa diversam, ut Trissam cum Trichide eandem, Gesnerus, *varium* ut Panthera & Pavo Aristoteles facit. Nec *Lupus* est, quod Platina voluit; quod hic Mugili caudam prærodat, illam edentulam sciamus; nec *Clupea*, piscis magnus, qui crescente luna albus est, decrescente nigrescit, corpore minimum aucto à propriis spinis interimitur, in Areni Galliæ fluvio nascitur, in capite lapidem grano similem, qui ad quartanas sinistro lateri decrescente luna alligatus facit, & Attilem Padi, venam quandam in faucibus ejus mira cupiditate appetens, morsu exanimat, ob rationem eandem. Universi corporis figura, si cum latitudine conferatur, oblongiuscula apparet, & in latera ita compressa, ut imus venter, rectâ lineâ præacutis aculeis & constructâ, & propterea non asperâ solum, sed serræ etiam modo secante (si adversa deducatur manus) terminetur, *Spinis* sive *aristis* etiam scatet innumeris, & inter vescendum admodum molestis; quod cum Trichidibus quoque commune habet, unde Albertus, & Murmellius latinum ejus nomen Aristosium sive Aristosum confinxerunt. *Caput* habet in latera valde compressum, *rostrum* acutum. *Os* cum maximè hiat, admodum patulum, edentulum, atque omnis asperitatis expers. *Branchiæ* utrinque quaterne. *Squamis* tegitur magnis, tenuibus & facilè deciduis. In capite supra oculos, utrinque veluti gemmæ smaragdinæ relucent. *Lingua* nigricat, superiores mandibulæ deorsum prominent. *Ventre* & lateribus argentum æmulatur. *Dorso* verò & capitis vertice ex albo flavescit.

Tab. XXVII. 3. 4. Strabo. Geogr. l. 15.

Aristot. H. A.

Plin. H. N. l. 4. c. 4.

Romæ

Romæ cum maximè aucta bipedalem mensuram non superat. *Marinus* est piscis, sed ex mari ineunte vere cum in utero habet, subintrat, inchoante æstate revertitur. In Tyberim delapsæ strigosæ sunt, & quadam marine salsuginis ariditate parum amabiles, paucorum dierum mora, Tyberinis undis pinguescunt. Laudatas Arnus & Umbro in Hetruria, Lyris & Vulturnus in Campania præbent. Galliæ & Hispaniæ flumina maximas, Mosa in Hollandia suavissimas. In Aquitania ob frequentiam *plebis obsonium* Ausonius vocat. In Arverniæ fluvio juxta Marignensium oppidum, supra mille ducentas uno retis jactu capi, Rondeletius author est. In Euripo reperiri negat Aristoteles. Burdigalæ & Lugduni secculentiores quàm Massiliæ venduntur. *Pariunt* in fine æstatis in mari. Athenæus μυίμνι Thrissas dixit, Oppiano, alternant vias Ponti curruntque per æquora, Hospitium mutant semper, Pontoque vagantur. Figulus veris adventum Mosellanis nunciare, & mense Majo tonitrubus, adeò terreri, ut plurimæ in ripa exanimatæ reperiantur, scribit.

Strabo Georg. l. 15.

Oppian. Hal. l. 2.

In Arverniæ Oppido Maringnesio ad testudinis sonos ad natasse, & saltasse Rondeletius vidit, quod & de Thrissis Æliano & Porphyrio proditum, nec de mendo in Athænæo, qui Trichidi hoc quicquid est adscribit, dubitandum est. In nullo apud Veteres fuisse *precio*, Ausonius testatur. Postquàm pingues evasere, succum mediocriter bonum, & qui facilè distribuitur gignunt: sed quia glutinosioris alimenti excrementa non facilè atteruntur, ideò ab ipsis exhalationibus, intempestiva somnolentia inducitur, & sitis excitatur. In piscularis Bavarorum legibus, teste Gesnero, interdicitur, ne duobus palmis vel septem digitis, propter aristarum & parvitatem & multitudinem capiantur. Vida prudentissimum, quod non nisi obesus, maximeque idoneo tempore, cum esu carnium interdicitur, appareat, dixit.

Ælian. H. A. l. 6. c. 32. Porphyr. περὶ ἀποχῆς l. 3. Auson.

ZIGA Albis fluvii, qui & *Goldfisch* ab aureo circa caput colore dicitur, sic à Kentmanno describitur: Zige piscis est tenuis & siccus, paucæ carnis: colore pulchro, argenteo, dorso tamen subfusco, oblongus est, non ita latus, ut solent esse pisces Goldfisch dicti, qui in Marchia capiuntur: longitudo enim ejus ad latitudinem quintupla est. *Caput* ejus si foris aspicias, Harengi capiti non dissimile est, nisi quod in parte superiore oris scissuram habet. *Lingua* ejus parva, quæ colore nigricat. *Dentes* utrinque ad latera in faucibus, mandibulis duabus duri adnati: sicut in ejusdem fluminis piscibus (de Capitonum fluviatilium genere) Jeseno & Dibelo, ut vulgo nominant. *Caput* & oculi ad aureum colorem, pauco viridi permixtum, accedunt. In summis lateribus utrinque maculæ quaternæ nigræ digeruntur, quarum prima ad summas branchias, ultima paulò sub initiò pinnæ dorsi. Ex Oceano in Albim *subit* hic piscis & paulatim consumitur ac deficit. *Capitur* ut plurimum in hoc flumine, à festo Pentecostes usque ad Divi Johannis diem quo tempore Sturio migrat.

Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 5.

A Sturione enim è mari in Albim pellitur. Quanquam autem ad velocitatem & fugam præ omnibus in Albi piscibus, comparatus sit; mollis est tamen & quam primum ex aqua in aërem subductus perit. Maximi hujus generis in Albi apud nos (Misenos) duabus cum dimidia libris (sedecim unciarum) ad tres cum dimidia (quod tamen rarum est) perveniunt. Sive *assus sive elixus*, non boni saporis est. Si tamen præparatum, sale intus aspergas, tum in fumo aut sole leviter sicces, & ita buturo innunctum super craticula asses, melius (ut in hoc genere) sapit. Et quoniam aridi hi pisces sunt, sunt qui in aqua elixant, deinde exemptos condunt jure è butyro, zinzibere, aqua & modico aceti, sicuti etiam alios quosdam pisces siccatos condire solent, ut Truttas, Thymallos, Lucios, & Cyprinos latos. Quomodocunque paretur, nullus tamen in Albi piscis æque ferini aut virosi saporis est; & à quo etiam nomen ei impositum conjicio, ut Zige, id est, Hircus dicatur, hircum enim præsertim insolatus, olet. Capitur & in lacu Severinensi Alosam Gesnerus credidit, metuo ne perperam.

CAPUT IV.

De Mugilibus.

HIstoriam Mugilum, nomenclaturarum diversitas obscuram facit κεφαλὸς, κιθαρὶς, κίτταρος, ἴριδες, τριγόνες, μυξίνος, σάργος, χρόμις, βάλλος, σφυρίδες, δακτυλίδες, κεφαλίνος, βλεφίας, πλάτιστοι, que apud Aristotel. & Athænæum, ex Hicesio, Dorione, Eutydemo, Polemone invenies, præcipuæ sunt κεφαλὸς. Aristoteli & generis & speciei nomen est. Hicesius speciei, Dorion generis duntaxat mentionem fecit, & in *marinum & fluviatilem*, illum iterum in *Cephalum* & *Nestin*, divisit. Appellationem ἀπὸ τοῦ κέντρου, seu telo, belli Persici tempore invento, sortitus est, quod eo teli modo in anum immisso apud Athenienses publicè adulteri pœnas luerent. *Leuciscis* seu Alburnis & Albulis ab albo colore nomen impositum est, perperam λευκίσκοι dicuntur; Galeno sunt fluviatiles, κέφαλος generis quidem nomen est: sed quia παρὰ τὸ βαθύτερον τῶν κεφαλῶν ἔχει nomen obtinuit, nec id omnibus magnum, non omnibus etiam competet, nisi fortè ideò dictum esse putes, quod in metu capite abscondito totum se occultari credat. Aristoteli, sanè aliquando peculiaris & *unica Mugilum species est*: aliquando *duas* sub se *species* complectitur: nec fortè malè Mugiles mari-

Tab. XXIII. 4. 5. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 6.

Aristot. H. A. l. 5. c. 11. Aristot. H. H. l. 8. c. 2.

Galen. de Alim. facult. l. 3.

Aristot. H. A. l. 9. c. 17. Arist. H. A. l. 8. c. 2.

marinos in Cephalos & [illegible] distinxeris. [illegible] epithetum est omnibus Mugilibus commune, quod omnibus carnibus abstineant. [illegible] speciei nomen est, sed speciem Cephali alteram, quæ muco suo vivit Epithetum, & idem cum [illegible] videtur. *Sargus* seu ut apud Aristotelem [illegible], quid sit, dubitatur, Rondeletius eundem cum [illegible] seu jejuno facit, Aldrovandus discernit. *Chelones* cum Bacchis Hicesio iidem, & Plinius Banchos inter Mugiles recenset, sed cum Myxone eosdem facit. Rondeletius Bacchum quintam quandam speciem Hicesio esse, insinuat. [illegible]. Salviano cuneatus, Gesnero Cunealius, quod [illegible] *gracilis & quadratus sit*, ita dictus, à solo Eutydemo inter Mugiles reponitur. Alii [illegible] legunt, ut à [illegible] vespa, non [illegible] cuneo, isti pisces dicti fuerint. [illegible] nomine Salvianus minorem aliquem in eodem genere ab Eutydemo poni putat, alii [illegible], sed perperam legunt, cum duos in latitudine digitos non excedat: nec alii fortè fuerint, quàm quos Padi accolæ Canistrellos, quod in Canistris vænales ferri soleant, vocant.

Plin. H. N. l. 32. c. 7.

Cephalinus quibusdam cum Blæpsia, teste Dorione idem, nisi mendum sit, & pro Blæpsia [illegible], quod idem quod [illegible], ut Galenus scribit significat, legi debeat, & sic Cephalinus inter species Nestium numeretur.

Galen. de usu part. l. 8. c. 6.

Platarum nomen Cestreis à quibusdam imponitur, si Polemoni libro de fluminibus Siciliæ credimus. Actum de illis in capite de Murænis. *Species* Mugilum seu Cestriorum sunt quinque, apud Aristotelem [illegible], *Cestreas* nempe propriè dictus, *Cephalus* cognomento Chelon seu Labeo, *Cephalus pereas*, sive translitoranus, *Sargus* sive *Sargo*, & *Myxa* seu *Muco*. *Caput* nonnullis est magnum & depressum, *rostrum* breve ac retusum, ut Capitonibus, aliis minus & rotundius, rostrum magis extentum & acutius, ut Cheloni. *Os* omnibus parvum, rotundiusculum & edentulum. *Squammis* omnes teguntur. Cestreus magnas & crassas habet, quæ numismatis speciem mentiuntur. *Pinnas* utrinque binas gerunt, illos si excipias, quos lacus Sipharum gignit, quibus teste Aristotele, una tantum utrinque est, & supinis carent. Præter binas illas pinnas, quæ utrimque consistunt, unam habent ab ano; in dorso duas, quarum altera aculeata est, altera aculeis caret; ad caudam spectans. Omnes à branchiis *lineas* aliquot suobscuras ad caudam deductas habere videntur, etsi haud æquè in omnibus sint conspicuæ. *Dorso* sunt subnigro: *ventre* vero candido. *Ventriculus* teste Aristotele carnosus est: cui parte altera plures appendices exeunt: altera una tantum, ut idem ait. Rondeletius longè alium esse scribit quam in carnivoris piscibus, densum nempe & carnosum instar ventriculi avium, foris planum, intus rugosum, figura verticilli vitrei, quod mulieres fusis appendunt. *Intestina* quoque crassa sunt, pinguiaque & ingyros acta; in quibus splen latet, ut idem observavit, & sub pinna locum aëre plenum reperit. Hepar pallet; parvum, & tanquam manu ventriculum amplectens. *Fel* rufum sive flavum, aqueæ consistentiæ. *Cestreo* ejusdem Rondel. hepar ex albo rubescit: caro mollior, laxior, minus candida, minusque pinguis quam Cephalo, additque gulam habere; ventriculum in longam appendicem desinere, semper inanem esse, uti & intestina. Lapis quem Cestreus in capite gerit, *Echinus* & *Sphondylus*, ab echinata specie dicitur. Lineæ quæ à branchiis ad caudam ducuntur, Cephalo breviores sunt. *Chelon* sive Labeo nigricantes à capite ad caudam æqualibus spaciis distantes protensas habet. Habet & labra crassa, spissa, prominentia, unde [illegible] *Labeonis* nomen. Capite est paulo minore quàm Cephalus, oculis prominentioribus, sine pellicula illa concreta, quam veluti palpebram habet in capite. Marinos pisces esse nullum dubium, sed an omnes fluvios & stagna subeant, incertum. Capitonum alius translittoranus Aristoteli, quasi in alto mari degat. Galenus in stagnis quoque nasci scribit. Ut ut sit, Cestreum propriè dictum esse judico, qui longius à mari, ut in Nisum ita in alios fluvios recedit. Cephali in ejusdem vicinia, propter dulcem aquam & limum morantur. Etsi autem aquas ament, ab imbribis tamen adeò vehementer læduntur, ut *visum* amittant, ut Aristoteles prodidit. Cephaloni inprimis oculi per hyemem albescunt: ipse tum & macer & cœcus, quod in Nauplio terræ Argivæ agro accidit, capitur: inprimis, si hyems asperrima fuerit.

Aristot. H. A. l. 6. c. 13. Arist. de part. l. 4. c. 13.

Aristot. H. A. l. 8. c. 2.

Strabo Georg. l. 15.

Aristot. H. A. l. 8. c. 19.

Marinos à fluviatilibus, spinarum numero & quantitate distinxit Galenus, plures his & minores innuens: certius indicium sapor ipse suppeditat. Acriorem & pinguedinis expertem Cephalum dicunt qui præstantior.

De *Cibo* non convenit inter authores. Carne abstinere Aristoteles tradit, vivente duntaxat Oppianus & Ælianus. Idem Cestreum alga & limo vesci scripsit. Gulosus autem maximè est & insatiabilis, ideò in proverbium abiit, aviditas sæpè tanta, ut cauda verberando excutiat cibos.

Ælian. H. A. l. 1. c. 3. Oppian. Halieut. l.

Tanta iisdem salacitas, ut in Phœnice & Narbonensi provincia, coitus tempore è vivariis marem linea longinqua per os ad branchias religata emissum in mare eundemque linea retractum, fœminæ sequantur ad littus, rursusque fœminam mares partes tempore.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

De ipsorum *Generatione* ita *Aldrovandus*. Quod ad ortum generationemque eorum per-

pertinet: ſcribit Ariſtoteles eſſe qui omnes ſponte oriri opinentur, quorum opinionem refellit, quoniam unicum tantum eorum genus ſit, quod non coitu, ſed ex limo arenave enaſcatur: cæterorum veræ fœminæ ova, mares ſemen genitale habeant. Pariunt autem eodem teſte ſemel anno: ſed an eodem omnes tempore, difficulter ex ipſo colligas; alias enim Capitonem vere parere tradit ultimum, quoniam noviſſimè ejus fœtus appareat: alias omnes Decembri menſe graveſcere ait, tricenisque diebus gerere, & in iis Capitonem quoque enumerat, alias Ceſtreos ait inter primos partum accelerare, parere hyeme, locis iis maxime quà flumina exeunt, dum uterum ferunt, præcipue graviter laborare; ideoque fieri, ut tunc potiſſimum ruant in terram ac excidant: feriri porro gravi ſtimulo agitatos in terram, atque omnino in temporis motu perpetuo incitari, donec pariant, ſed requieſcere à partu continuò.

De *Ingenio* & aliis hoc habe. Tam veloces eſſe, ut jejuni transverſa navigia ſuperjaccent, & ubi diſpoſitas piſcatorum ſenſere inſidias, retia ſupervolent, ut veluti ſagittæ arcu emiſſæ videantur. Curvos hamos habere ſuſpectos, ideò poſtquam diu circumnatavere, cauda prius eſcam percellere, & quod avulſerunt deglutire, mox ore in anguſtum collecto, ſummis tantùm labris ac vellicatim eſcas ſtringere. Irritati, in ſublime feruntur, & effugia quærunt; ſi aberravere, quieſcunt, & necem proſtrati expectant. *Uſum in Cibis* quòd attinet, Hiceſius omnes Leuciſcos & Mugiles boni ſucci eſſe, facilè excerni, nec multum alere, ſcribit, nempe ſi mari puro capti ſunt: Nam qui in cœnoſis locis, quales tum illi, qui in Etruria in Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea deferuntur, tum hi, quos Paduſæ atque ipſi luculenti Foſſæ Clodiæ canales viſcere prætenero, Ferrarienſibus & Venetis copioſiſſimè præbent, pinguedinem humanæ naturæ infeſtiſſimam habent. Ariſtoteles in fluentis & lacubus, quod pinguiores fiant, præſtare dixit. Lynceus Samius hyeme poſt partum laudat.

Æſtate lutum quod ſtagna exſiccentur, olent. Septembri, quod luto putreſcente pinguiores evadant, inſalubres ſunt. Optimi qui circa Abderam, deinde qui circa Sinopem capiuntur. Romæ maxima ovorum gratia, quæ teſte Iovio, geminis folliculis circumciſa parte ſemines, recentibus Cephalis eximuntur, & nomen ὠῶν τριφάλων, *ovorum ſalitorum* apud Græcos obtinuere. Quantum ad *Medicinam*, Ventriculus Mugilum, ſeu in cinerem redactus, ſeu in fumo ſiccatus, & vel vino albo, vel aqua abſynthii ablutus, & in cibo ſumptus, ventriculi exſoluti vires non minus quam ventriculi gallinarum potus interna reficit. Elixus in vino & ex aceto ſumptus vomitum compeſcit, prodente omnia Rondeletio. Lapilli in cerebro contra Nephritim valent.

Plutarch. l. utra animal. Oppian. Hal. l. 2.

CAPUT V.

Le Capitone Anadromo Geſneri.

CApitonem Anadromum, *Geſnerus & Kentmannus deſcripſere*. Naſutus, *inquit*, ille, videtur, prominente & carnoſa ſuperiore oris parte, ut in noſtris fluminibus, is quem Naſi nomine deſcripſimus: cui etiam reliqua corporis ſpecie per omnia adeò ſimilis eſt, ut diſcrimen nullum animadvertam, ne colorum quidem ferè, niſi quod Albinus hic Naſus magis albicat, noſter fluviatilis, vero magis fuſcus eſt. Sed noſter plane fluviatilis eſt, Albinus è mari aſcendit: præterea noſter vilis & plebeius eſt, Albinus vero inter laudatos, præſertim aſſus. Hoc etiam notandum, cum Albinus alio nomine *Blicca* dicatur, longe alium piſcem eodem nomine à noſtris vocari, de quo egimus inter albos piſces. Miſeni etiam Zertam dicunt, quod nomen etiam Polonis uſitatum audio. *Zerta* inquit Kentmanus, piſcis longiuſculus, argentei nitoris, *ſquamis* parvis tegitur, dorſo ſubfuſco: *pinnis* quæ ad branchias ſunt & parte ſupina rutilis, pauco cæruleo admixto. Linea utrinque à branchiis ad caudam tendit, in qua puncta fuſci coloris digeruntur. *Caput* craſſiuſculum, oculi pulchri, magni, albicantes, nares magnæ non procul ab ore. *Os* molle prorſus, in quo nec dentes ſunt, nec alia aſperitas, ſed ab initio gulæ ſeu faucium, maxilla utrimque valida, dentibus ſenis oblongis vallata. Maximi hujus generis piſces qui apud Miſenos capiuntur, bilibres ſunt. Libram XVI. unciarum dico. Anno toto ex Oceano in Albim aſcendit hic piſcis, maxime vero circa Pentecoſtem, qui tempore parit, migrare ſolet, tunc etiam ad cibum præfertur, quod fœminæ ovis plenæ ſunt. Manent & pariunt in Albi, proficiuntque ipſi & ſoboles: augentur enim & pinguefcunt. Veſcitur omne genus piſciculis, qui nullis præſertim ſpinis & aculeis rigent: item muſcis aliiſque inſectis, quibus intra aut proxime ſupra aquam potitur. Habetur inter optimos qui in Albi ſunt, aſſari ſolitos piſces. Caro enim ejus optimi ſaporis eſt. Ritè etiam elixus non male ſapit. Deſquamatus nempe, exenteratus & elutus, in aquam fervere incipientem immittitur, conditusque ac ſalitus ad juris ferè conſumptionem coquitur, quomodo permulti etiam alii fluviatiles piſces elixari ſolent. Sunt qui juri haud fere conſumpto copioſum butyrum addunt, eoque liquato piſcem inferunt. Poteſt & aceti aliquid affundi, & Zinziber aſpergi, pro cujuſque palato. Aſſus vel ſimpliciter, vel cum embammate è cœpis minutatim conciſis, vino, croco, ſaccharo & Zinzibere, ſapidiſſime eſtur.

Tab. XXIII. 6 Aldrov. de Piſcib. l. 4. c. 7.

Nec desplicuerit desquammatus, in frusta concisus, quæ in polenta aut secalis polline volvuntur, atque ita in butyro sive crudo sive liquato frixus. *Hæc omnia Kentmanus.* Addit Gesnerus non in Albitantum, sed Sala etiam apud Misenos flumine Zertam capi.

CAPUT VI.

De Capro sive Capriſco.

Tab. XXIII. 7. Aldrov. de Piſcib. *l.* 4. c. 8.

CAprum & Capriſcum eosdem Salvianus, diversos Rondeletius facit. Maxima hic nominum affinatis, & uterque duram pellem habere traditur. An vere κεπρίον, χοῖρος Strabonis, ὁ aliorum, & μῦς Oppiani & Æliani sint iidem, dubitari potest. Equidem Athenæus Aristotelis κάπρον χοῖρον vocat; alii tamen σκάρον, quidam σκίον legi debere opinantur, nonnulli *Chalcidem* piscem vocalem & in dulcibus aquis habitantem credidere. *Porcus* etiam Niloticus Strabonis potius porca fluviatilis minor est, piscis rotundus, spinis in capite noxiis, ὃν vero ψαμμόδυτα, quasi in Arena fodientem facit, quod terestris suis more rostro arenam fodiat, Numenius facit, eandemque cum σκάρῳ, cui Simeon Sethi eas in nutriendo facultatis rationes attribuit, quas alii fere Rhombo tribuunt, Aldrovandus posuit. Salvianus cum κεπρίῳ & χοίρῳ eundem judicat, μῦς denique inter σκάρα seu cartilaginea Athenæus ex Aristotele recenset, inter quos, quis Caprum rostrum retulerit? Athenæus eundem cum Capris, cum ait κεπρίοις καλοῦσι μῦς ἐ μῦς esse censet. *Descriptionem ejus* ex Salviano, eamque accuratissimam damus. Caper, inquit, Molæ piscis instar, *caput* utrinque admodum compressem habet: *Oculos* rotundos, atque in superioris capitis parte locatos: *Os* parvum, & valde denticulatum: utraque enim maxilla octonis dentibus validissimis, magnis, latis, non serratis, sed continuis, atque humanis simillimis minuta est. *Branchiis* utrinque quaternas non osseo & de articulato (reliquorum squammatorum instar) operculo sed cute contectas, nec lata, sed modica scissura (Molæ piscis more) pervias habet. Nec si Aristot. dicat: *Habent quibus paucissimæ sunt, singulas branchias utrinque easque duplices, ut* κίνῳ (sive Aper, ut Theodorus vertit) *aliis binæ utrinque sunt, alteræ simplices, alteræ duplices, ut Congro.* Suspicari debemus hunc nostrum piscem Congrum non esse, cum neque etiam verum sit, quod binæ utrinque branchiæ Congro sint. Et propterea mirari potius convenit, cur hæc ita tradiderit Aristoteles. Utrinque una tantum *pinna* & rotunda ad branchias conspicitur: nam illis, quæ in piscibus aliis utrinque in ventre sunt conspicuæ, caret prorsus. In dorso fere medio tres, membrana inter se juncti reperiuntur *aculei* robustissimi & magni, quorum prior reliquorum duorum triplus est, quosque omnes non solum ubi vult, deprimit, sed in sulcum etiam osseum, in dorso ob id sculptum, recondit. Depressi autem & reconditi uti quam facillimè simul eriguntur, ita eorum unus duntaxat erigi nequit. Et pari ratione erecti omnes deprimi possunt, cum eorum unus nequeat; suntque ea arte fabrefacti, ut cum prior & major quamtumvis impulsus deprimi nullo prorsus pacto possit: postremi tamen depressione, quæ facillima est, statim deprimitur, non secus quam in arcubalistis vocatis, in quibus parvo ac inferiori ferreo vecte compressus, tensus ilico remittitur arcus: ob cujus similitudinem hic piscis noster Romæ *Pesce balestra* vocatur. Et quod majore dignum est admiratione, si postremus aculeus non prorsus deprimatur, sicuti prior quoque proportione duntaxat deprimitur, sic ibidem etiam ita rursus consistit atque obfirmatur, ut nullo impulsu ulterius deprimi possit, nisi reiterata postremi depressione. Hos ternos aculeos pinna sequitur, ad caudam usque deducta. *Osse* autem valido, lato & recurvo, ex cordis loco ad eam ventris partem, quæ è branchiarum regione est primum reflexo, deinde per ventrem sub cute usque ferè ad podicem extenso, ibidemque postremo in acutissimum & conspicuum aculeum desinente, tota anterior ventris regio roboratur atque munitur. Quæ verò inter prædictum aculeum & podicem, ventris portiuncula relinquatur, plerisque aliis longè minoribus, sed satis robustis atque serratis aculeis armatur. A podice per ventrem reliquum ad caudam usque alia singularis pinna deducitur. *Cauda* quæ non sensim, ut reliquorum piscium, sed repente extenuatur, in unicam & latam pinnam degenerat: *Ventriculum* habet amplum, & crassum: intestina lata & valde reflexa: hepar subalbidum, cui fellis vesica hæret.

Corio tegitur squamoso, cujus tamen squamæ serpentis potius quam piscis videntur; nam præterquam quod eo ordine sunt commissæ, ut lineas, cancellatim sese intersecantes constituant, firme etiam & valide adeo hærent, ut desquamari nequeant; unde ita durum & asperum efficitur ejus corium, ut vix dissecari queat. Rondeletius sese expertum esse scribit, ne acutissimo quidem gladio penetrari posse, utque ligna & ebora eo poliri possint. Quamobrem jure Ælianus atque Oppianus marino Muri pellem præduram tribuere; & Athenæus Aristotelis testimonio, etsi apud Aristotelem id nunc non legatur, inter pisces qui aspera cute teguntur, κίνῳ recensuit. Quod ad *colorem* attinet, ex livido viret, nonnullis parvulis notis cæruleis & rubentibus maculis quam plurimis insigniuntur. Estque totius piscis figura valde compressa, & lata, atque fere orbicularis. Ad multam magnitudinem

non

non excrescit, duas enim libras rarò excedit, unde merito Oppianus & Ælianus eum haud magno corpore esse dixerunt. Hactenus ille. Non maris duntaxat, sed & fluviorum accola est, ut Plinius & Aristoteles scripsere. In amne Acheloo grunnitum habet. Vescitur carne, cancris, squillis atque testatis. *Solivagus* est, & raro capitur. Pugnacissimum esse, tum quod pelle prædura tegatur, tum quod dentium robori confidat, Ælianus & Oppianus sub nomine Muris marini prodidere. Carnem habet duram & suavem. Virus namque olet. Athenæus inter [illegible] retulit.

Arist. H. A. l. 4. c. 9. Plin. H. N. l. 11. c. 51. Ælian. H. A. l. 9. c. 41.

CAPUT VII.

De Sturione.

Tab. XXIII. 8. 9. 10. 11. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 9.

PIscis quem nos Gothico vocabulo Sturionem, quasi [illegible] quod rostro suo proræ rostratæ speciem gerat dicimus, is Græcis nostri temporis [illegible] quasi Oxyrinchus, Cypriis teste Bellonio *Morona* vocatur. Nec est veterum *Lupus* quod Poggio Florentino placuit, ut capite quarto hujus tituli innuimus: Nec *Attilus*, ut Franciscus Philelphus voluit, cum Attilus is sit, qui hodie ab accolis Padi, veteri servato vocabulo Attina, Adilo & Ladino vocatur, piscis ipso Sturione amplior, effigie, sapore, pretio & tota fere natura ab eo dissimilis: Nec, *Tursio* Plinii, quod credidisse Theodorus Gaza creditur, cum hic Carchiæ, id est, Caniculæ, ut Archestratus apud Athenæum comprobat, species sit, & cum Turso sive Phocænæ in Ponto catulos pariat, hic oviparus sit, & ubique nascatur. Nec *Hycca* seu *Hysca* ut Hermolaus Barbarus in epistola ad Cortusium prodidit, cum vel ipse Athenæus, qui solus Hyccæ meminit, qui piscis Hycca sit ignoret, & duntaxat, à Callimacho sacrum piscem, à Cyræneis *Erythrinum*, ab Hermippo Smyrnæo Hyccam Julidem vocari scribat.

Plin. H N. l. 9. c. 9.

Nec *Delphinus*, ut Carolus Figulus voluit, quamvis in multis quoad formam conveniant, quod iste omnium veterum authoritate, inter cetos referatur. Niloum tamen Delphinum, de quo apud Solinum leges, quemque Delphino potius similem, quam Delphinum Marcellinus vocat, Sturionem existimare, nihil forte oberit.

Nec *Oxyrinchus*, veterum, cum hic Carnivorus sit, & hamo, ut apud Athenæum legimus, capiatur. An pro Oxyrincho Caspio Ælianiaberi debeat, comparatio ostendere poterit. Circassi sane cæterique Mœotidis accolæ, Sturionem Oxyrinchum vocant, si Gesnero & Scaligero credimus. *Silurum veterum* esse Salvianus contra Manardum apud Aldrovandum ostendere conatus est, quem prolixissime agentem vide. Ausonii esse nullum dubium, & ita Sturio à venantio Fortunato Pictaviensi Episcopo, qui duobus post Ausonium seculis vixit, vocatur: Veterum non esse, tum ex eo colligas quod non tantum teste Iuvenale & veteri ejus interprete, sed etiam Antiphane & Theodoro Sinopensi apud Athenæum, vilis apud eos piscis fuerit; tum quod eum in Garumna non invenias, quod & Scaliger monuit. [illegible] seu [illegible] vocari Galeno crederem, nisi eandem in Græciæ mari, in quo Sturionis dantur, nasci, negaret. Acipenserem esse, qui ab Elope & Anthia distinguitur, Rondeletius erudite ostendere conatur, quem sequitur Junius: obstare ejus sententiæ videtur, quod rarus inventu, & unus omnium squamis ad os versis contra aquam nando meare, apud Plinium dicatur, & id Nigidius Figulus, referente apud Macrobium Sammonico Sereno, confirmet. Aldrovandus Sturionem Acipenserem Romanis cum recens & in Italia captus esset vocatum fuisse; Silurum Græco nomine cum ex peregrinis Græciæ inprimis oris allatus, opinatur. *Descriptionem* ejus Paulus Iovius hanc dedit. *Corpore* est tereti oblongoque, inter rotundos & planos ambigente, ut qui subtus quodammodo planus sit, dorso verò semi rotundo. *Caput* quadratum est, & ad effigiem parvæ pyramidis protensum. *Os* illi est sine maxillis, sine dentibus, diversum penitus ab reliquorum piscium forma, idque sub mento in ipsa prope jugulum parte, ad similitudinem fistulæ arundinaceæ rotundum, semperque patens, & cartilagineum & summè candidum; cujus hiatum in procerioribus hasta brachii haud facile impleret: cæterum totum caput dura potius & callosa cartilagine quam certis ossibus constat, quod ex lento quodam & præpingui mucore concretum esse videtur. *Naribus* omnino quæ illi prætenues sunt supra rostrum, refrigeratur. Sunt autem branchiæ utrimque quaternæ osseo operimento, non secus quam squamosis piscibus contactæ. *Oculos* habet parvos. Ex rostro gemina barba, ut in Mullo dependet. Toto dorso crassiores quædam squamæ ossea duritie certo numero ordineque distinctæ, intercurrente spinæ acie, ad elegantiam eminent, ut in magnificentioribus valvis hodie videmus, quas ferrei atque inaurati clavi certa serie confixi decentissimè figurant. Cæteræ corporis partes cuticulari & scabro admodum operimento potius quam perpetuis squamis integuntur, idque ab subviridis atrique coloris speciem. *Venter* cute levi & argentea tegitur. *Linguam* habet crassam & duram, *gulam* undequaque rugosam. *Pinnæ* sunt ad branchias duæ & totidem in ventre ad podicem: præter quas in dorso prope caudam alia unica erigitur, è cujus fere regione imo ventri alia etiam una subnectitur.

Ælian. H. A. l. 17. c. 32.

Iuvenal. Scalig. 14. & 24.

Scalig. in Lect. Auson. l. 2. c. 1.

Galen. de Alim. facult. l. 3.

Plin. H. N. l. 9. c. 17. Macrob. Satur. l. 2. c. 12.

Cauda vero in duas pinnas degenerat, quarum superior crassior atque duplo longior extat. *Ventriculus* est carnosus solidusque atque pertinaciter inhærescens tergori, ut nisi discissus divelli inde possit. *Oesophagus* in rugas contractus. *Hepar*, in duos lobos oblongos pallidi coloris dividitur, quorum dextro vesica fellis validissime connectitur. *Lien* subruber: *intestina* crassa, & ternis gyris convoluta. Magnis piscibus annumerari debet, cum crebo & plerisque in locis centum librarum, & alibi longe major capiatur. Ego aliquando Ferrariæ Sturionem mercatus sum centum & quadraginta librarum, donavique Illustrissimo pariter ac Reverendissimo Ioan Baptistæ Compegio Episcopo Majoricensi Domino meo nunquam satis celebrando, qui paucis ante diebus ut labores meos promoveret, mille aureos donaverat. Quantum ad *Differentias* refert Bellonius, Ponticorum, Adriaticorum, Gallicorum, & Germanicorum inter se esse differentiam, quæ magnitudine, crassitie, cutisque asperitate, & subnigro, subflavo, aut argenteo colore distingui possit: Sequanicum & Ligerinum adultum interdum tres orgyjas excedere, Galeum piscem pinnis & forma referentem, exili corpore, hirra sursum pelle, deorsum plana ac levi: apud Ferrarienses, & Bononienses argenteo colore fulgentem, dorsum, & latera tribus veluti carinis distincta ostendere. Scaliger quoque tria Sturionum genera, in Occa Sarmatiæ fluvio tradi scribit, & pretiosissimum illum, qui Bialarybitza vocatur, ponit: sed Herbersteinius Bialarybitzam à Sturionibus distinguit. *Locum* si attendas, In Ponte, & circa Mœotidem palaudem frequentissimus est, inde ova in molem coacta, salita, & cadis conclusa, per Turciam & Italiam distrahuntur. Tyrrheno & Adriatico mari si Bellonio fidis, raro visitur.

Hactenus Iovius.

Major tamen in fluminibus, quæ nonnisi quinque aut sex dierum itinere subintrat, quam Oceano, Tyberim si excipias, in quo parvi capiuntur. In Albi (hunc circa Pentecosten gregatim, authore Kentmanno ingrediuntur) capti, ducentas interdum libras singulas sedecim unciarum appendunt. Captus tempore Iohannis Frederici Electoris sexaginta supra ducentas librarum pondere, quem totidem florenis Princeps redemit. In Ligeri quoque & Rheno delicatior. In Tanai, Danubio, Rheno, Tibisco, Vistula, Garumna frequenter capitur. *Cibus* Sturioni non pisces & conchylia, edentulus enim, sed sordes & mucus, quidam sed perperam aëris tranquillitatem ei ad cibum sufficere crediderunt.

Dum escam quærit, suis more terram sub aquis fodere. Isidorus prodidit. Cum branchiis omnino latis careat, naribus refrigeratur, & si quam hauriendo recipit aquam, eandem prono ore statim regerit. De ejusdem *Robore*, ex relatione Kentmanni ita Gesnerus: Sturio in aqua validissimus piscis est: & in terra quoque cum ventri innititur. Cauda concussa hominem utcunque robustum prosternit, ubicunque contigerit, perticas etiam magnas & ligna per medium frangit. In terram extractus, lapides aliquando tantavi cauda ferit, ut ignis exiliat, attritu nimirum ossiculorum, quibus toto corpore mucronatus horret. Quamobrem cautè tractandus est à piscatoribus, ne vel crura eis confringat, vel retia disrumpat. Peritiores in aqua captum reti ad ripam impellunt, ita ut rete, non adversum, sed ad latus ei sit: secus enim rete vel sextuplex laniaret. Cum ripam attigere, caput ejus omni contentione in altum levant, & piscem totum in latus declinant: sic enim robore suo nocere non potest. Videtur cum Solmone Amicitiam colore. Ducem enim istorum piscatores vocant. Zigam è mari pulsam, per flumina persequitur, sed frustra. Agilis enim hic & velox prævenit. Tanti olim *in cibis* apud Romanos, Trajani tempore, si excipias, æstimii, ut cum tibiis & coronis in cœnis circumferretur, & Gallonii mensa teste Horatio, eo famosa fuerit. Mares tamen fœminis præstant, hæ ovis plenæ probantur. Poggius Doctoris Poggii filius caput commendavit. *Caro* duriuscula est, præpinguis, viscosa, & ægrè concoquitur. *Hepar* adeo dulce, prodente Alberto, ut nauseam nisi felle tingatur, pariat. Græci sale inveteratos tribus nominibus insigniunt. *Rachis* ipsis dorsi portio pleura, costæ & latera; *hypocelium* alvus cum pube. Caviario, quod ex ovis paratur, Græci & Turcæ vescuntur. Iulio II. Pontifici mirifice idem placuit. Paratur & ex Cyprinorum ovis in Iudæorum gratiam. *De usu in Medicina* nil occurrit. Quæ enim de Siluro Plinius, huic vix conpetunt.

Macrob. Salmon. Archestrat. apud Athen.

CAPUT VIII.

De Galeo Rhodio.

DE Galeo Rhodio ita scribit *Aldrovandus*. Rondeletius hunc piscem, cujus modo icon exprimetur, Galeum Rhodium esse eruditissime ostendit, propter maximam nimirum cum Acipensere sive Sturione similitudinem, non solum quoad corporis speciem & partes, verum etiam quoad gustum, & saporem, dempta, inquit, unica differentia, quæ non nisi ab iis potest percipi, qui citra ingurgatationem hujus cibum sumpserint, quique exquisito gustatu fuerint: ferinum enim quid resipit, quod tamen etiam non nisi paucissimum esse potest: nam Archestratus, qui in nullis non terrarum Orbis angulis gulæ cupedias diligentissime perquisivit, id observasse in eo non videtur, quan-

Tab. XXIV. 1. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 10.

quandoquidem Acipenseri plane eundem esse credebat, ut Athenæus tradit, qui illius sententiam refellit. Athenæi verba non solum Acipenseris à Galeo Rhodio discrimen indicant, sed verum Galeum Rhodium hic depingi comprobant: Archestratus, inquit, qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio scribens, eundem esse opinatur cum eo, qui apud Romanos cum tibiis & coronis in cœnis circumferebatur, vocantque Acipenserem. At hic quidem Acipenser parvus est, & porrectiore rostro, & figura triangulari magis quam ille. Et paulo post, Archestratus de Rhodiensi Galeo loquens, amicis patrio more consulens, ait: Galeum in Rhodio quem Vulpem vocant, si tibi vendere noluerint, vel mortis periculo rape. Nominant illum Syracusani κύνα πίονα, id est, canem pinguem. Hæc ille. Quod si Galeum Rhodium cum Sturione seu Acipensere contuleris, nullum planè comperies; (inquit Rondeletius) qui ei similior sit eo quem proponimus; his exceptis quod Sturio est longiore rostro & corporis figura magis triangulari. Nam alioqui Sturionem totius corporis figura, tergi ossibus acutis, & clypeorum modo efformatis, aliis item in lateribus dispositis, pinnis, cauda, ore in supina parte sito, omnino refert. Is quemadmodum Sturiones, relicto mari, amnes subit. Reperitur enim in Pado, & Rhodano, & pro Sturione venditur; nec ab eo distinguitur, nisi ab exercitatissimis & exquisiti gustatus hominibus. Hanc differentiam docuit ipsum Guilielmus Pelicerius Monspeliensis Episcopus, vir singulari doctrina præditus: tum ex capite crassiore, & rostro breviore, obtusioreque; tum ex gustu Galeum Rhodium sive Vulpem deprehendi. Ferinum quid recipit, quod de Sturione dici non potest, carneque est duriore: à quo sapore Galei & Vulpis nomen habet, Galei enim & Vulpes ex Galeorum genere ferini sunt saporis & ingrati. Si tamen in dulci aqua diu nataverit, in cibis haud aspernandus est. A nonnullis eodem Rondeletio teste *Cops* vocatur, eoque nomine designatum atque optimè figura expressum ad ipsum Ferraria misit doctissimus medicus Antonius Musa Brasavolus. Alii nominis affinitate decepti Copso appellant. Est enim id nomen alterius piscis.

CAPUT IX.

De Cataphracto.

Tab. XXIV. 2. Schonveld. Ichtyol. p. 31.

PIsci huic Schonveldius nomen imposuit, sicq; eum descripsit: Est palmorum duorum longitudinis ad summum, Capitis fere triangularis, depressi, angulosi, aclati pollices vel digitos duos, cujus duo latera tuberculis plærisque horrent in ambitu, anteriora quæ os spectant cirrhos multos tenuissimos alunt, posteriora aculei, retrorsum spectantibus munacia sunt. *Rostrum* habet resimum, quatuor apiculis munitum, quorum duo anteriores instar Lunæ cornutæ vel semicirculi se rotundant, reliqui post hos suis aculeis retro conversis conspicui sunt. *Os* in supina parte semicirculare habet, parvum, ad incisuram ejus utrinque binis, sub mento pluribus tenuibus cirrhis barbatum.

Truncus proxime caput depressior, octagonus est, prope caudam sexagonus, prona parte fuscus, nigris lituris intersparsis, circa ventre plenum, in cujusque medio *podex* est, albicat. Totus *squammis* osseis contectus est, in quarum medio tumor durus, reduncus, erigitur, qui in omnibus cotinuatus corpus angulatum efficit, quod versus caudam valde gracilescit. *Pinnas* circa branchias habet latiusculas duas, sub ventre totidem, sed longe minores, binis fibris constantes. In *dorso* inter squamarum extantias concavo, duas contiguas, parvas, omnes nigris lituris pictas. *Cauda* in pinnam subnigram exiguam & rotundam desinit.

Dentes nullos habet, sed horum loco labia aspera, & in faucibus ossicula aliorum in morem hirta. Frequenter circa Nortslandiam insulam Oceani Slesvicensi Ducatui subjectam frequenter & per totum annum, in ostio Albis & Ederæ sæpe capitur. Incolæ Steinbicker, Muller, & Bursbol vocant.

Victitat squillis & aliis pisciculis. Habetur ob carnis dulcedinem in deliciis.

TITULUS II.

De Lævibus.

CAPUT I.

De Husone.

HACTENUS de πολυφολιδωτοῖς piscibus squammosis egimus, sequuntur non squamati seu *Lævis*, *Huso* nempe, *Eperlanus*, *Lampetra*, *Anguilla*, *Orbis & Holosteus Bellonii*. *Husonem*, quem à domo quasi Hauso, Germanis dici Bellonius opinatur, Plinius fortè *Marionem*, quem Danubio Porculo marino similem extrahi dicit, vocat; quidam *Esocem*, appellarunt. Ælianò ni fallor est Antaceus, Germanicus. Magnitudinis est viginti quatuor pedum, & tantæ, ut vix biga à tribus vel quatuor equis trahi possit. Vadianus magnitudinis pondo quadringentorum minimos quinquaginta, frequenter centum, ducenta, trecenta, vidit. Tab. XXV. 1. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 11.

Dorsum habet asperum. Nullum os in capite, si Alberto fides, si aliis multa, in corpore parva & pauca, cartilaginea potius, quam solida. Loco *spinæ dorsi* cartilago est, quæ foramen habet magnum & vacuum, à capite ad caudam tanquam terebello perfotatum. Adipem pinguedini immixtum sicut

Ælian. H. A. l. 14. c. 26.

porcus. Similia de suo Antacæo Ælianus. Cum ætate processerunt, ad maximi Thunni magnitudinem, in Istro accedere scribit, & tam pingui abdomine esse, ut eorum ventrem lactentis suos fœtus scrophæ ubera dicas, sicque aspero corio tegi, ut eo perpoliantur hastæ. Addit item capitis medio à medulla ad caudam mollem & strictam membranam pertinere, ex qua ad assum solem exsiccata, flagella ad concitanda jumenta efficere possis. E Ponto Danubium subit, & per centum quinquaginta milliaria Germanica, adversis suavibusque undis progreditur.

De ejus captura, ita quidam ad Gesnerum mercator: Mitto tibi, inquit, Husonis piscis effigiem vivam. Is in Danubio, nec ubique nec tempore quovis capitur, sed quando migrat. Terra argillosa & pingui gaudet. *Capitur* fere ab autumno usque ad Januarium, spacium decem milliarium inter Viennam & Posonium, Presburgum vulgo vocant: ubi ad insulam Schutam nomine, cum arce minutissima, ultimus hujus piscis capturæ locus est.

Viennæ die Veneris plerumque quinquaginta vel septuaginta, & aliquando centum Husones, veniunt, qui integri fere distrahuntur. Copiosissima eorum captura fit in Vualachia juxta Chiliam non procul ab ostiis Danubii, quibus in mare Ponticum se exonerat. Inde salsi exportantur in remotas regiones.

Vadianus mensibus Octobri & Decembri captos Viennæ invehi scribit. Timidius est, & à minimo etiam pisciculo in fugam vertitur. Sturio se ei per lusum affricare solet, in latebres profugum ejicit, & ventrem lancinat, dumque unus fugit, alter persequitur, aquarum agitatione se produnt, & capiuntur. Captus lacte vel vino *potatur*, non ut diutius vivat, nec citius inebriatur, quam sextarios quatuor ebiberit.

Gregatim natant & tubarum cantum sequuntur, ad eum postquam accessere, irretiuntur. In aqua tanto robore pollent, ut piscatorem cauda ictum è navi dejiciant; elato ex aqua capite, mortuis similes apparent. De Antacæorum captura, vide Ælianum.

Quantum ad *usum in cibis*, vitulinæ in dorso, porcinæ in ventre saporem habet. magna pars salsamentis cedit, lactibus nihil dicunt delicatius, sed & ova in cibum expetuntur.

CAPUT II.

De Eperlano.

Tab. XXIV. 3. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 12.

IN fluviorum in Oceanum, (verba sunt Aldrovandi) influentium ostiis, ut Rhotomagi & Antwerpiæ frequens est piscis, teste Rondeletio qui *Eperlan* (quam vocem vulgarem secutus Eperlanum ceu latinum nomen fecit) dicitur, à nitido & splendido (inquit) colore, quo unionem (perlam) refert.

Cæterum si à perla ipsi nomen est, verendum est appellari een peerl; nam Eperlam Belgi, cum vocabulum non est; & Bellonius Epelanum nuncupat. Ait tamen etiam, Atherinæ modo transparere. Hic Anglis *Schmelt* vocari scribit ab odore (violam enim gratissime redolet, quamobrem quidam *violam* vocari posse censent, argumento quod Ælianus ab odore thymi Thymallum piscem nominavit,) vel à pinguedine. Gesnerus priorem etymologiam probat, quoniam Smelle Anglis sit odorari.

Smel tamen apud Belgas est liquescit, & proprie de pinguedine dicitur, à quibus Angli fortè nomen mutuaverint. Uterque *duo ejus genera* esse scribit, *marinum* unum, *fluviatile* alterum. Sed Rondeletius marinum litorale esse, Bellonius saxatile dicit.

Rursus Rondeletius Eperlanum in marinum & fluviatilem distinguens, figura corporis nihil vel parum differre innuit, ideoque unicam iconem exhibuit: Bellonius contra duas, admodum diversas; quare suspicari licet fluviatilem Rondeletii à marino non differre. Bellonius marinum item, partim marina, partim fluviatili aqua gaudere tradit, & Rondeletius quoque ex mari ad fluvios ascendere insinuat, dum in Sequanæ ostiis optimum esse scribit, & in Angliæ fluviis.

Apud Neustricos Caudebeccanos Angliæ dopulos uberrimus est, major tamen proventus circa vindemias, quo tempore est delicatissimus. Tereti ac tenui est corpo is compage, nonnunquam dimidium pedem æquante. Rondeletius ad pedis magnitudinem aliquando accedere innuit.

Asinos parvos refert, unde ex eorum genere esse judicarunt, quos refellit Bellonius, propterea quod glabro sit corpore. *Oris* hiatu satis magno est.

Dentes habet in maxillis, & in lingua. Truttam præter cætera dentibus refert. *Lingua*, ut ait Bellonius quasi gemina, hoc est, (inquit) in cujus radice posterior quædam apparet, in qua multo plures dentes sunt, quam in anteriore. *Pinnas* habet easdem quas Salmonum genus, maxime posteriorem illam dorsi pinnam subrotundam & pinguem. Prior totum piscem in æquales fere partes dividit. *Cauda* bifurca est. *Branchiæ* sunt utrimque quaternæ, decolores, & *violam olentes*.

Transparenti est *corpore* dempta linea nigra, quæ spinæ internæ parti inhæret. *Calculos* habet in capite rotundos, albos, quosque facilè forinsecus propter piscis transparentiam per cranium videre posse Bellonius tradit (qui diligentissime de internis.

Eper-

Eperlani partibus egit) sub posteriori cerebri parte sitos, ubi medulla in cerebro desinit. *Cor* branchiis semicircularibus & fimbriatis est admodum vicinum ac scutiforme: desinit quoque in angulos, rubrumque est, cui molles ac sanguineæ sunt carnunculæ, quæ huic tanquam aures in terrestribus famulantur. Illæ enim moventur cum corde, quod septo ab hepate dirimitur: unius tantum lobi, in longum demissi ad secundum latus. *Stomachum* desinentem in mucronem habet in V. literam efformatum: *Lienem* admodum rubrum, seminis Atriplicis in modum latum.

Cumque stomachi dextrum latus sursum usque ad hepar reflectit, illic geniculo intercipitur: ubi *apophyses* duas latas emittit, quæ veluti secundum ventrem constituuntur. Aliud post hunc subsequitur, quod nec pylorum nec jejunum, neque ileon commode nominare possis; siquidem sine anfractibus recta ad anum procedit. Sed rectum geniculo intercipitur, estque ruberrimum. *Mesenterio* nullam admixtam pinguedinem habet, quo stomachus & intestina obsidentur, ut nihil aliud in ventre, quam adipem esse dixeris.

Caridibus, culicibus, Aphyis, œstro, lendibus, millepedibus, pediculis & ejusmodi dejectamentis *vescitur*. Carne est molli & friabili. Æstatis fine vel autumni initio *capitur*.

CAPUT III.

De Lampetra.

Tab. XXIV. 5. 6. Aldrov. de Piscib. c. 53. Plin. H. N. l. 9. c. 17.

LAmpetra, non tam à lambendis petris, quam ab *Alabeta* Plinii. Nilidis lacus piscis, qui [illegible], quod manu propter lubricitatem capi non possit, dicitur, vocatur. Doctiores Plinii & Ausonii Mustelam esse opinantur, nec tamen vel ex *marinis* Æliani quas jecorino simillimas esse pupillis oculorum ad cyaneum colorem accedentibus, mento quam jecorini majori, quam Chremetis minore, algas depascere, saxatiles esse, & omnium cadaverum in quæ incurrit oculos conficere, idem author scribit; vel ex *Mustelis*, qui Aristoteli cæterisque [illegible], qui flumina nunquam subeunt, & vivipari sunt, esse judico. Sed nec ex *Muræna*rum genere esse credo, quamvis Dorioni apud Athenæum Muræna fluviatilis haud ineptè dicatur, quod illæ Branchiis integris careant, quas Lampetræ velut cartilaginem obtinent.

Plinius H. N. l. 9. c. 20. Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Lumbricum marinum Plinii non esse, exinde quod pinnis omninò careant, colliges. At ex *Vermibus aquaticis* ejusdem esse, quos in Gange Indiæ Statius Sebosus, haud immodico miraculo attulit, branchiis binis, sexaginta cubitorum, cæruleos, qui nomen à facie traxerunt, eisque tantas vires, ut elephantos ad potum venientes, mordicus comprehensa manu eorum distrahant, Rondeletius credidit.

Strabo Geogr. l. 17.

Idem ex [illegible] seu Hirudinibus Strabonis, quas in quodam Lybiæ fluvio septenum cubitorum perforatis branchiis, ita ut respirare possent nasci scribit, quod sanguisugarum instar saxis & navium clavis hæreant, opinatur. *Tineas fontanas*, de quibus apud Plinium, quod Hermolao placet, non esse, certum, quia illæ ex insectis. *Flutam seu Plotam* quod quoque Rondeletio visum, dici posse, quod nisi in summa aqua natat, ut aërem attrahat, facilè suffocetur, concedimus. An *Anguilla copæa* sit, cujus Archestratus apud Athenæum meminit, dubito.

Athen. Dipnos. l. 7.

Quamvis enim sit ex ossis seu [illegible], quod Anguillæ vulgari non competit: in eo tamen, quod Anguillas Copaidas Agatharchides prodigiosæ magnitudinis esse scribit, diversa à Lampetra esse videtur. Echeneida Oppiani esse, Rondeletius censuit, nec abhorret ab ea Echeneidis descriptio, quam apud Oppianum vide. Bellonius quoque nautis præcipuè infestam esse ait, temonibus triduum fere inhærendo, caudamque in contrarium vertendo, recensque picatæ navis lateribus picem lambendo sic infigi, ut nautas ab itinere remoretur.

De *Generibus* ut dicam, non unum Lampetræ genus est. Sunt quæ è mari flumina subeunt, sunt quæ à salsis aquis omninò abstinent.

Marinarum triplex genus est, majus, medium Germanis & Belgis Prick dictum, & minus à Salviano depictum, qui, licet ætatis ratione tantum differre quispiam suspicari possit, quoniam colore tantum & magnitudine à majori differt, differre tamen, & specie ostendit, cum majores semper & maculosæ & bicubitales; minores contra sine maculis & pedalis tantum reperiantur: Prick vero cubitalem magnitudinem haud superet, transversalibusque & nigricantibus lineis solum insigniatur.

Rursus ipsi majores haud ubique æquè magni. Testatur enim Jovius in Arno & Tyberi ad generosum habitum adolescere: in omnibus autem Galliæ Cisalpinæ rivulis, ipsisque præsertim Ticini atque Adduæ emissariis multas reperiri pretiosas admodum, quanquam minimi digiti crassitudinem minimè superent.

Et Platina in Cisalpina (Gallia) parvas, in Hetruria mediocres, Romæ ex Tyberi permagnas capi tradit: nisi dicamus, haud recte ab his scriptoribus isthæc observata esse. Omnibus sive marinæ sint sive fluviatiles, commune est, Ceteorum more *fistulam in cervice habere*, per quam cum navibus aut saxis hærent, aquam ad branchias attrahunt. *Spina* item omnibus cartilaginea à capite ad caudam usque deducta, chordam Galli vocant, quæ vere tenerior, æstate durior est, & insuavior.

Branchiarum numero, figura & ordine con-

conveniunt, *ore* item & *pinnis* & totius corporis figura. Murænis valde similes sunt, si caput excipias. *Os* enim neque in longum neque in latum scissum est, sed excavatum velut in hirudinibus quas sanguisugas vocant. Gesnerus ab eo loculorum instar, qui ad servandos nummos loro contracti claduntur, constricto lignum aut lapidem ita apprehendere ait, ut fugere videatur, idque tanta vi, ut ægrè avellatur, cucurbitularum medicinalium similitudine. Marginem item oris rotundum fibris quibusdam laciniosum esse, quæ nimirum ut firmius hæreat, fugatque efficiunt. In cavo illo sparsi sunt *dentes*, plurimi flavi, acuti, hamati, quorum interiores majores esse idem Gesnerus observavit, eosque circiter viginti ordinibus distingui; & tanquam à centro ad circumferentiam digeri, ordinibusque singulis quaternos, quinos, senosve inesse. Esse & in ipso oris recessu duplicem *dentium* minorum ordinem, quorum major, inquit, omnino serram denticulis utrimque denis refert, eos denticulos continuos esse, cæteros cutim habere interjectam. In ejusdem cavi imo teste Rondeletio particula est contraria occursu foramen interius occludens. *Cor* habent sub branchiis & foraminibus reconditum, cartilaginea membrana, spongiosa ac prætumida inclusum, subrotundum, ciceris crassitie: *hepar* oblongum, cæruleum, unius tantum lobi. *Felle* carent. *Intestinum* omnibus unicum, rectum, minimè complicatum; reliquum corporis in fœminis matrix ovis referta occupat. Pinnis lateribus carent; nullasque ad natandum habent, sed flexuoso corporis impulsi aguntur, & *pinnulis* membranaceis iter derigunt, quarum una ferè supra caudæ extremum erigitur, altera paulo superior est. Lævi cute teguntur, quæ in majori nigricat pronè, supinè candicat, ad latera, & in dorso subluteis ac nigricantibus maculis conspergitur, quibus minor caret. Gesnerus majori maculam ait esse albicantem in vertice, in medio oculorum interstitio; & contiguum ei anterius foramen parvum membrana parum prominente circumdatum. *Pricka* cum majori colore convenit, sed pro maculis quales diximus, transversales habet lineas. Omnes utroque gutturis latere *septem foramina* habent, quibus aquam acceptam reddunt. Platina *linguam* Lampetris tribuit, Rondeletius habere negat. Salvianus & Bellonius non meminerunt. *Oculos* rotundos & profundos habent. In majori cæruleam pupillam aureus circumambit circulus.

De *Lampetrarum migratione*: & hoc habe, Veris initio migrare, & circa Donati diem, qui est dicemus septimus Februarii, nullas amplius apparere, sed aut recedere, aut corpore reliquo tabescente, licet capitis moles relinquatur, interire.

Initio Maji optimas, ab eo tempore irrequieto motu emaciari, & plæraſque ante partum mori, parientium sobolem evanescere; nec unquam circa Argentinam apparere; adultas, quæ non pereunt, cum fluvio aqua secunda, Majo mense auferri, Argentinensium piscatorum relatio est. In mari & fluminibus parvas *parere*, eoque tempore quo in fluminibus capiuntur, in mari etjam capi, reliquisque anni temporibus vel in abditis locis latere, vel à littoribus in altum pelagus longè secedere; majores in fluminibus rariores esse, Salvianus author est. *Vescuntur* aqua & musco. Quidam esca quadam composita in frontibus & aquis dulcibus eas nutriunt, & servant. Spumarum indiciis comperiri solent: capræque perpetuò in aqua immergi, cum qua ex longinquis partibus in urbes deferuntur.

Usum in Cibis quod spectat, Albertus dulcem & in salubrem vinoque condiendum, Alexand. Benedictus optimi succi, facit. Salernitani crassum & viscosum, minus tamen Anguilla, & quia veneni aliquid habent in vino submergendas donec moriantur, posuere. Romæ olim proximam à Scaris quibus principatus debebatur habuere mensam. *Scribit Platina Romæ aulæ fortassis offensus*, bene à natura factum esse, quod Romæ ex Tyberi permagnæ capiantur, & delicatissimæ, quoniam vallatæ ibi gulæ inter se auctis pretiis certant. Emi (inquit) frequenter Lampetras quinque, sex, septem aureis, & olim à laticlavio viginti, cum alter secum auctionaretur, emptam scimus: nec passa est ingenua gula tantam audaciam gratuitam esse. Dispensato enim, quod sui ipsius arrogantiam & fastum (nolo dicere stultitiam) imitatus esset, certum aureos dono dedit, ne secundo ad certamen singulare provocatus, timidus ac infractus animo succumberet.

Cæterum non quovis anni tempore, nec quovis loco tanti fiunt. Scribit enim Jovius Romanis, id est, Tyberinis præcipuam nobilitatem à magnitudine & sapore esse adeò ut denis sæpè aureis veniant, ipso præsertim vere: & recte quidem, quoniam incipiente æstate, spinalis medulla iis nervi instar durior efficitur; & marinæ, hoc est, quæ in mari capiuntur, aridæ semper ac velut agrestes judicantur. Jovius delicatiore condimento, multo majorem quam ab ipsis pulpis nobilitatem accipere scribit. Necari enim solere in vino cretico, eique myristrica nuceos claudi, & foramina illa (branchiarum utrimque septem) totidem caryophyllis adimpleri in reganoque convolutam in spiras, additis avellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico, aromatibusque ad temperatiores prunas certis momentis sedulo excoqui, quo condimento, inquit Leo x. in minori fortuna, joci causa; ut convivium exhila-

exhilararet, Marianum cucullatum, falsum, & ridiculum hominem decepit.

Namque funem instar Lampetræ incoctum, multoque illo jurulento immersum, grandi in patina apposuit, ut notam omnibus ejus edacitatem, gulamque eluderet: qui jam magna pultarii parte absumpta pseudolam petram agressus, diu multumque cum ea maxillis ac dentibus inhærente colluctatus, cachinnum cunctis collentibus, facetissime respondit: utinam sic mihi sæpius illudatis. Nam in hoc condimento non modo funes, sed & ipsas catenas (quibus insani vobis similes vinciuntur) & cum voluptate quidem absumerem.

CAPUT IV.

De Anguilla.

Tab. XXIV. 7. 8. Aldrov. de Piscib. l. 4 c. 14.

QUem piscem Latini Anguillam ab anguis similitudine dicunt, illa Græcis veteribus ἐγχέλυς, ἀπὸ τοῦ ἔχειν, quod commoto cœno felicius capiatur, modernis ἀχίλλα, vocatur. Lacedæmoniis λεπτόλαιος dictas, apud Hesychium legimus. Est ex piscibus ἀναδρόμος, qui in aquis dulcibus geniti, ad mare descendunt.

Duo ipsarum sunt *genera*, Majus & Minus. *Illi* caput brevius, crassius & latius, color fuscus: in profundo degit, & aqua deficiente sæpe in limo, ut inde effodiatur, occultat. Ad mare nunquam descendere, sed semper in vallibus degere, quidam affirmant. Mares Rondeletius vocat. *Huic*, quod Anguilla simpliciter dicitur, caput longius & acutius, & in mare descendit. Læves sunt in universum & lubricæ, ut manu teneri non possint, si inclusæ tenentur, quacunque caudam exerere possunt, eadem totæ evadunt. Aristoteles eis quaternas utrinque *branchias*, sed simplices tribuit.

Alias quoque branchias pauciores minusque continentes habere scripsit. Athenæus verò ex Theophrasto exiguas. Cuticulæ qua hæ teguntur, parvula in est *rima*, quæ causa est, quod in turbidis aquis facilè strangulentur, & in aëre diutius vivant. Teste eodem Aristotele *gulam* quæ paucis piscibus contigit, habent, licet exiguam, ventreque sunt exiguo. *Fel* jecori hæret. Hoc magnum est, illud aqueum. *Pingue* inest paucis, plurimæ eo carent. Hippocrates tamen pinguedinem habere scribit, eandemque naturæ hominis inimicam: cæterum hæc pinguedo à carne separata non est: quare alias dicebat Philosophus: seorsum enim à carne non pinguescunt: unde parvum eis in omento sevum esse solet. *Tergus* earum quam Murænis crassius teste Plinio: cujus locum de pinnis hujus piscis, ubi lumbricis pro lubricis legebatur, restitui in Lampetra ex Aristotele, qui longorum vel lævium alios ut Anguillam & Congrum binas pinnas, alios ut Murænam nullas habere scribit. Has juxta branchias hærere idem asserit, supinisque pinnis carere. A medio dorso & ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius, quam pinnarum substantia superiores corporis patres ambit.

Arist. H. A. l. 1. c. 5.

Ventriculus & *intestina* in longum protenduntur. Color omnibus haud idem. Variat enim aquarum, in quibus degunt, ratione. Quæ *puram & defluentem* incolunt, ventre (inquit Salvianus) sunt candido, dorsoque cineraceo sive subcæruleo: quæ vero in impura & stagnante commorantur, ventre subalbo, dorso vero subviridi vel subnigro apparent: *Os* habent satis apertum; dentibus, parvis, acutis minutim, multiplici ordine. *Magnitudò* quoque non ubique eadem. Plinio atque Solino testibus in Gange ad tricenos pedes augentur: & Athenæi Pausaniæque testimonio Copaidæ, item Strymoniæ eximiæ magnitudinis esse dicuntur. Archestratus Copaidas apyrenos vocat: Gesnerus & Dalechampius Lampetras intelligi volunt, quoniam hæ pro spinis cartilaginem habent. *Magnas* vel ad brachii crassitudinem capi audio in aqua mortua (ut appellant) Galliæ Narbonensis. In Italia ad viginti libras aliquando accrescunt; sed quæ superant, nunquam inventæ sunt.

Plin. H. N. l. 9. c. 3. Athen. Dipnos. l. 7.

Locum, si spectes marinarum quoque Diphilus & Epicharmus apud Athenæum meminere, non quòd ibi nascantur, cum paucæ & nondum adultæ nunquam, magnæ & adultæ raro ibi reperiantur; sed quod, ut Plinius, Aristoteles & Oppianus confirmant, maria ex fluminibus subeant. In nullo amnium qui Danubium influunt, reperiri; in omnibus, qui Rhenum, licet ex uno aliquando cum illis fonte scaturiant, Nauclerus & Albertus prodidere. Frigiditas Danubii fortè in causa, cujus aquæ ante fauces Alpium ab Occidente in Orientem fluunt; major pars ex Alpibus descendit, & à parte Aquilonari, ante Alpes delabitur. Copaidum, quæ ἀνάφλυσις, ἀνάβασις. Pollux & Aristophanes commendant. Prodigiosæ eædem interdum magnitudinis à Bœotiis hostiarum more coronabantur; aspersaque mola, cum precibus Diis immolabantur. Rhegiæ, quas Lethus circa Berenicem fluvius sibi vendicat, sesquialteræ ad illas, quæ ex Macedonia & Copaide lacu habentur. Suus iis & qui in freto Rhegii, & in Mæandro fluvio capiuntur honos. Strymoniæ quoque, Elori amnis, & qui ad Euclea fluvium, in precio fuere. Pars Britanniæ Anguillarum terra à copia, quamvis ibi non degant, dicitur. Ad Aquas mortuas brachii crassitudinem æquant. In stagno Monspeliensi Latera dicto, trium vel quatuor cubitorum sunt longitudine. Ex Tarni fluvio, qui

Athen. Dipnos. l. 7. Arist. H. A. l. 6 c. 14. Aldrov. de Piscib. l. 4 c. 14.

Athen. Dipnos. l. 7.

non ſolum auget, ſed efficit Garumnam, qua parte in eum erumpit, tanta copia defertur, ut una die XVI M. in naſſis inventa ſint. In Mintio amne quandoque mille glomeratæ capiuntur, ut apud Cardanum extat. Malè ergo ἐν ταῖς διαῤῥύσεσι λίμνοις, *in ſtagnis promanantibus*, ut Scaliger vertit, reperiri negat Ariſtoteles.

Scalig. ad Ariſt. H. A. l. 6. c. 15.

De *ortu* diſſentiunt Authores. Plinius, Anguillas atterere ſe ſcopulis, ea ſtrigmenta viviſcere, nec aliam earum eſſe procreationem ſcribit. Secundum Ariſtotelem, in diſſectis neutrum ſexum, nec vel ova vel ſemen deprehendas; in temporibus ſiccis, ſed poſt imbres, idque ex iis, quæ vocantur γῆς ἐντέρα *terra inteſtina*: quæ fiunt in cœno & putredine; maritimis quidem locis, quæ algam producunt; in ſtagnis verò & fluviis propè ripas, quia tepor ſive calor iſtic putredinem gignit. Plinio Athenæus & Oppianus ex veteribus, ex recentioribus Rondeletius adſtipulantur. Illi complexas coire, & ſtrigmentitium, quid emittere, ex quo cum in limo fuerit, ἐν τῷ βορβόρῳ & τῷ ἰλύϊ γονιμῶν σάρκινον, animal generetur, prodiderunt. Hic inferiore ventris parte vulvam in fœminis, ſemen in maribus eſſe, multa pinguedine perfuſas non apparere, corporum complexu coëuntes à ſe viſas ſcribit. Utroque id fieri poſſe modo credo. Nam & Berniciæ in Scotico Oceano ex verme naſcuntur, poſt ova excludunt. Eadem & Rondeletii ſententia. Addit enim, cum equus mortuus in ſtagnum Megaloniæ injectus fuiſſet, innumerabiles paulò poſt ibidem viſas Anguillas. *Nutrimentum* ipſarum ſunt, radices herbæ & cuncta quæ in limo offendunt, viſæ, ranis, vermibus & piſcium partibus veſci. Paxamus hirudines, Homerus cadavera, quidam ſe ipſas invicem, Plinius edulia ſi quæ apponuntur, devorare, teſtantur. Puriſſimam tamen aquam impenſius amant, ideò in quadam Britanniæ parte, ut Albertus ex Beda refert, in ortu Coſmico Plejadum hoc eſt XVII. Calend. Junii, quod tunc propter ventos, qui initio veris è terra erumpant oppoſitos aqua nunquam luto turbetur, ingens ipſorum copia; & à turbida abhorrent adeò, ut Athenæo teſte, cum ventis turbatur ſuffocari, & quidem propter exiguas branchias, ſoleant. In exiguis aquis mori dixit Ariſtoteles, hyemem malè ferre, Plinius.

Plin. H. N. l. 9. c. 61. Ariſt. H. A. l. 6. c. 15. edit. Scalig.

Athen. Dipn. l. 7. Oppian. Hal. l. 1. v. 156.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 2. Plin. H. N. l. 9. c. 21.

De reliqua ipſarum natura hæc habe. Noctu paſci, interdiu limo quieſcere, ideo ſeparatim ab aliis degere piſcibus; exanimes piſcium more non ſuperfluitare, ut apud Plinium legimus, quod ventre ſint exiguo, pingue paucis inſit, plurimæ eo careant, ut Ariſtoteles tradidit, aqua tranquilla efflare, id bullarum indicio colligi eodem genere motus, quo ſerpentes in terra, id eſt celerrimè, moveri, ita ut dum Phalacrocorax integras devoravit, mox per inteſtina delabantur, idque vel novies aliquando fiat, in ſinu detentas, hominem aliquando ita circumplecti, ut nonnunquam ſuffocent. Annis ſeptem vel octo, quod branchias pauciores minuſque continentes habeant, & paucum humorem admittant, vivere; extra aquam ad quintum, ſextumve diem ſi loco umbroſo, & frigido; (ſi à ſole tangantur in terra brevi moriuntur) reponantur, à motu non impediantur, & ventus ſeptentrionalis aſpiret; excoriatas & in partes ſectas ſat diu. Tonitrua denique adeò timere, ut defundo ad ſuperficiem enatent, frigoris adeò impatientes eſſe, ut cum Anno 1625. omnia gelu & glacie rigerent, in terram proreperent, & intra fœni cumulos ſe abderent.

Athen. Dipn. l. 7.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 2. Plin. H. N. l. 9 c. 21.

Diſciplinæ non omninò expertes eſſe videntur. In Jovis Lebradii namque fonte Anguillas è manu veſci & inaures additas, à veteribus proditum Plinius refert; & in Arethuſa Chalcidenſi, Anguillæ & Mugiles manſueti inauribus tum argenteis ornati accipiunt à largientibus cibos, à ſacerdotibus viſcera & caſeos, ut Athenæus ſcribit, & Ælianus, item Plutarchus, qui ſacras haſce Anguillas vocari ait. Nymphodorus denique in Eloro amne tradit Lupos eſſe, & Anguillas magnas adeò manſuetas, ut è manibus etiam porrigentium panem capiant: quod & Apollodorus ſcribit in Chronicis. *Hoſtiliter* eas tractant, Ardea, Corvus aquaticus Phalacrocorax ex avibus: ex quadrupedibus Lutra, quæ tamen amputato plærumque capite diſcedit, ut piſcatores prodidere.

Plin. H. N. l. 32. c. 2.

Ælian. H. A. l. 14 c. 8.

Quantum *ad uſum in cibis*, delicatiſſimas olim fuiſſe certum eſt. Mænander inter paucas ſumptuoſiſſimi convivii, quæ talento ferè conſtarent cupedias enumerat. Phitetarus miſeros divites, qui parcè viverent, & Anguillas non ederent, dicebat. Alii cœnarum Helenam, voluptatis reginam, præ Diis honorandam, &c. dicebant. Sybaritæ, iis, qui eas piſcarentur aut venderent, immunitatem, teſte Athenæo, decreverant. Hiceſius denique ſucci bonitate cæteris præcellere, ſtomachoque gratas eſſe reliquit. At medicis quamvis carnem mollem habeant, ſucco tamen lento & pituitoſo abundant, inflammationem pulmonis, quod pinguedine hominis naturæ maximè infenſa oblinantur, inferunt; ſuperflua humiditate, quam partibus alluunt, turbidam & ſonoram vocem reddunt; & ſecundum quoſdam, neſcio quid, quod niſi eximatur in periculum vitæ conjiciat, habent, ideo fortè caput, cauda, & à quibuſdam oblonga, quæ nigricans per dorſum fertur vena, abſcinduntur. Platina ubi præparationem Anguillarum eximiam dedit, ſubjungit acutiſſimè,

Athen. Dipnoſ. l. 12.

Hippoc. l. 2. de Diæta. Gal. de Alim. l. 3.

simè, *sic paratas hostibus apponendas, quod nihil boni in se habeant.*

His noxis infringendis, veteres betæ involutam, ut vitiositate sua humidum detergeret, comedebant: Salernitani vinum fortè hoc est generosum & crassum, quale est rubeum præscribunt, nam si tenuè biberetur, Chylus in venas ante perfectam coctionem abiret & in corpus raptus Cachexiam excitaret; idem accidit, nisi pedetentim, & parum velut pitissando hauseris.

De Usu in Medicina tantum observavi apud Authores, *Pinguedinem* in elixatione supernatantem unguentum ad plagas ingredi, de tosta destillatam, aurium & nervorum doloribus mederi; glabro capiti illitam capillos restituere; cum pinguedine anseris, succo rutæ, absynthii, hederæ terrestris, & Cynoglossi subactam, ad vulnera præstantissimam esse: Fumum ex salitarum cute exceptum; tormina ventris ex dysenteria sopire; in vino putrefactam vini tædium parere. Eviscerata, tusam, & in olla vitrea coctam, cum pinguedine ac liquore, qui in fundo vasis remanet, hæmorrhoidum cruciatus egregiè lenire. Cingari Anguillas Equis per anum inserunt, ut obesiores, & agiliores videantur. Hippiatri quidam equo asthmatico Anguillam vivam ori inserunt, ut per intestina elabatur. Alii & parvam imponi jubent purgationis causa. Nec propterea mortis periculum esse ajunt: quin Gesnerus asserit nautam sibi notissimum vivam integram deglutiisse, integram per alvum, vivam reddidisse. Idem author est, aliquos aureum & cholobaphicum colorem ex felle Anguillarum, aliorumve piscium vel boum parare: miscere autem aceti modicum & cum creta subigere in massam. Prætextatos earundem tergore verberari solitos Verrius teste Plinio tradit, & ob id multam his negat institutam. Prætextatos appellans impubes, eos nempe qui frugem aratro quæsitam nocte furtim secuissent, aut depopulati essent.

Plin. H. N. l. 9. c. 23.

CAPUT V.

De Orbe.

Tab. XXIV. 9. 10. 11. 12. Plin. H. N. l. 32. c. 11. Aldrov. de Piscib. c. 15.

HUjus piscis solus *meminit Plinius.* Durissimum esse piscem, *inquit*; constat, qui Orbis vocetur: rotundus est, & sine squamis, totusque capite constat. Gesnerus Apuleji, *Cranium* esse opinatur, quod ad cranii formam magnitudine, rotunditate, & dentibus humanorum similibus accedat.

Tria ipsius genera descripsit Rondeletius, *quartum* addit Aldrovandus. *Primus* qui Orbis simpliciter figura, si caudam demas, sphæricus est. Squamis prorsus caret, cuteque tegitur admodum dura; quam asperam efficiunt aculei duri, quibus tota conspersa est. *Rostro* caret: *Capitisque* nullum apparet vestigium, quin (ut Plinius ait) totus capite (malim ventre) constare apparet. *Os* habet parvum, dentes vero magnos & latos, utrinque binos. Supra os duo exigua sunt foramina, olfactus, auditusve instrumenta: *Oculi* mediocres. Circa corpus medium unica est & semicircularis utrinque *branchiarum* scissura; prope quam etiam utrinque unam haud magnam, sed rotundam pinnam habere Salvianus ait, & in icone exprimit. Rondeletius unicam esse ait, ut in Caprisco. Hic & in summo dorso pinnulam pingit qua Bellonii icon & Salviani quoque caret, & ipse in descriptione non meminit. Eam tamen etiam videre est in icone ad sceleton efficta à Gesnero, quæ hic exhibetur. Posterior corporis pars in *caudam* brevem & rotundam, inque latam & fere lunatam pinnam desinentem degenerat; in cujus parte media atque superiore, pinna una erigitur, altera quoque inferiori parti hæret. Color ei cineraceus, lineis quibusdam latis & obscurioribus ex pisce medio exortis posteriorem ejus partem ad caudam usque pingentibus. Est maris Ægyptii accola, ex quo Nilum quoque subit, & in ejus ostio, quod Saiticum vocatur, capitur. Ob insolentem corporis detractum corium tomento impletur, & in domibus ornatus causa suspenditur; suspensus, rostro cæti partem à qua flat ventus indicat. *Alter Scutatus seu Scutifer* dicitur, & in Septentrionali Oceano capitur. Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 16.

Est corpore terete, mucoso, capite magis exerto quam superior: oris scissurâ majore, dentes in eo sunt plures & minores; oculi parvi, & exquisite rotundi. Branchiarum rimam multo majorem habet: intra has pinnas duas. Subest prosterno os illud, quod scuti specie esse diximus. Neque prona neque supina parte pinnas habet, cauda in unam latam desinit. A capite ad caudam usque ossa ovi figura disposita sunt inter quorum intervalla aculei interjacent. Piscis est rarus & non edulis. *Tertius* est *Echinatus seu Muricatus.* Aculeis totus hic Orbis riget, ut manu tollere non possis, nisi cauda extrema apprehensa. Capite est multo minus exerto quam proximè descriptus, corpore magis rotundato & majore, in quo nullæ sunt pinnæ præterquam in cauda, quæ in unam desinit. Sunt qui Hystricem ab aculeis, non inepte appellent. Possit etiam nonnullis videri Æliani *Sagittarius*, quem rubri maris piscem esse scribit. Sagittarius in eo mari procreatur, & quoniam erinacei speciem & similitudinem habet; firmis & bene longis armatur aculeis. Sed de hac re judicent ii, qui maris rubri pisces viderunt. Nihil temere de rebus parum compertis affirmare volo. *Quartus*, quem Aldrovandus edit, quod ad oris figuram potissimum cum Scutato convenit, *Stellatus* sive Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 27. Ælian. H. A. l. 12. c. 25.

Asterias cognominatur, quod totus conspersus sit stellis seu asteriscis: differtque à cæteris, quod neque ad branchias, neque in caudæ exortu pinnas habeat, sed ultra tergoris medium, nisi pictoris id incuria factum sit. Pinnæ etiam caudæ in extremo viridi sint colore.

CAPUT VI.

De Duobus piscibus Orbibus annumerandis.

Tab. XXIV. 13. 14. OBlongi quidem hi Pisces sunt, Orbibus tamen, annumerari posse censet Gesnerus, tum quod mucrones ut illi in corpore eminentes habent, tum quod à muco, quem similiter ore emittunt, vulgo *Snottolf* quasi *Myxini* aut Mucones appellantur. In *prioris* effigie color erat circa dorsum, qualis interrestribus ranis videtur: circa latera & inferius ex subcæruleo & viridi permixtus. Antverpiæ cinereo colore capi audio. Sic ille. *Alterum* & hic quoque depictum, Snottolfi nomine missum, ex icone, sive ea, inquit, naturalis, sive aliquid etiam in ea artificiosum est, sic delineavit. Longa est dodrantem & palmos duos, lata palmum unum; circa medium præcipue ad caput attenuatur, sed magis ad caudam: *dorsum* medium fastigiatur, punctis notatur variis, subrotundis, & eminentiis exasperatur triangulis, per tres aut quatuor ordines digestis per intervalla. Oris hiatus, figuram fere ovalem refert. Pinnæ ad branchias binæ, una in fine dorsi, altera in fine ventris, inter quas corporis pars extrema veluti discreta, & articulo distincta videtur. *Cauda* tripartita, sive natura, sive potius arte. Mucosus admodum est, inquit ille qui misit; non ossium, non carnium quicquam habet: mucoso tantum lentore expletur. Captu difficilimus. Nam ubi hamum vel retia senserit, suum illum mucum evomendo, lubrica reddit omnia, contractoque orbem exuvio prosilit. Mollem quidem & mucosam carnem, & eminentias trigonas, cum aliis Snotolfis communes habere videtur.

CAPUT VII.

De Holosteo Bellonii seu Ostracione Gesneri, & Catan.

Tab. XXV. 7. 8. 9. DE hoc Pisce sic ex *Gesnero & Bellonio Aldrovandus*. Hunc quoque à mari Nilum subire; etsi ignoremus, marinum tamen esse ex corii duricie conjicimus, qua testam fere ostreaceorum imitatur, unde cum ob hoc, tum quod ὀστρακίων à Strabone inter Niloos pisces numeratur (in vulgaribus Strabonis codicibus impressis legitur ὀστρεῖον, sed interpres Latinus ὀστρακίων legisse videtur, vertit enim ex testaceis, imperite: & in epitome scribitur ὀστρεῖον.) Gesnerus *Ostracionem* hunc piscem nominandum conjicit. Bellonius vero non aspernando nomine *Holosteon* appellavit, quasi totum osseum. Forma (inquit hic) ad pentagonum accederet, pedalis interdum longitudinis. Incolæ ab interaneis protinus emundari curant, deinde vero testam eam duram (testaceum corium) qua contegitur, multos annos incorruptam servant, ut inde lucrum consequantur, quod à negotiatoribus externis novitatis gratia hujusmodi piscis emi sit solitus.

Cæterum dum vivus est penicillum in *cauda* habet, & *pinnas* supra & infra caudam: ac rursus pinnam aliam utrinque; oculos albos, os parvum. Color ejus lacteescit, & velut in pallidum languens. Is quem ego in musæo jam multos annos inter rariora reservo, & hic depictum ostendo, ab eo quod supra rostrum conspicitur tuberculo (nasum appellare liceat, piscem ipsum ab eo *Nasum Niloticum*) ad extremam usque caudam vix implet duos dodrantes. Totus est *pentagonus*, totusque item ex articulis fermè pentagonis (ut icon ostendit) constat, qui coctione, imo per se temporis diuturnitate dissolvuntur. Branchiarum scissura semicircularis: juxta quas utrinque pinna est, parva quidem si corporis magnitudine comparetur, sed perquam robusta: post podicem alia similis planæ sed brevior. Uropygium totum cutaceo corio tegitur, ut quod mereris, in ostreaceum totius corporis tegumentum ita insertitur, ut à lateribus ei annecti non videatur; quin haud aliter corpori affixum est, quam navi clavus; oportuitque cutaceum esse, ut mortui promtus, idoneusque foret. *Oris* rictus pro corporis portione exiguus; in quo dentes utrimque fere octo, non absimiles dentibus murium. Utraque maxilla cutaceo etiam, non ostreaceo corio quod ad modum ineptum fuisset, constat.

Habes hic *hujus generis piscem alium* æque duro tegumento præditum, sed qui dimidio minor est, non pentagono corpore, sed ventre triplo quam tergore, latiore, lateribus quodammodo concavis: cujus item articuli non pentagoni, sed fere rotundi, & orbiculati, & in singulis asteriscus venustissimè spectabilis. Eminentia quæ in medio *dorso* est, non pinna, sed plane ossea substantia gibbi specie. *Pinna* vero in ejus conspicitur extremo. Cætera superiora similia habet, præterquam quod naso (ut vacabam) caret, & oculi sub majoribus tuberculis latent.

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER III.

De Piſcibus fluviatilibus.

TITULUS I.

De Piſcibus fluviatilibus ſquamoſis.

CAPUT I.

De Trutta fluviatili.

Tab. XXVI. 1. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 12.

Antum de Piſcibus ἀνακόμοις & καθαρόμοις. Fluviatiles ſequuntur, & hi *vel merè tales, vel qui etiam in aliis dulcibus aquis vivunt, vel lacuſtres.* Inter *Fluviatiles* eoſque ſquamoſos primus eſt *Trutta*, Ambroſio *Trocta*, à trutendo Platinæ, quoniam ſemper in adverſum & impetuoſum flumen nitatur, adverſas undas ſuperare. Itali *Torrentinam*, quod in torrentibus & rivis montanis abundet, vocavere. An veteribus fuerit cognitus incertum. *Theodonem* Auſonii Figulus putaris, Rondeletius, Gillius, & Bellonius *Salarem* ejuſdem. Jovius *Lupum varium* Columellæ, Geſnerus Athenæi *Pyruntem*. Figulo obeſt, quod Theodonem, Salarem, & Farionem unum piſcem faciat. *Salarem* parvum eſſe Salmonem ſuperius dictum, & Poëta clariſſimè indicat. Nec *Trutta Lacuſtris* ſeu *Salmonata* erit, cum hæc in lacubus naſcatur. Lupos inter duos pontes in Tyberi capi diximus: Truttas ſuburbani amnes ex Reatinis Sublaqueaniſque quotidie ſuggerunt. Illi frigus vehementer pertimeſcunt, frigidioribus duntaxat locis gaudent. Quod verò Ælianus in Aſtræo Macedoniæ fluvio piſces τῶν χρόνων καθαρίδων gigni, & peculiares quaſdam muſcas circa ſummam aquam volitantes appetere; piſcatores, pro his muſcis purpuraſcente lanâ hamum veſtire, & gallinaceas pennas duas cerei coloris addere, ut piſces decipiant, prodidit, egregie Truttis conveniret, ſi nomen additum fuiſſet.

Ælian. H. A. l. 15. c. 1.

De *Pyrantibus* credit Geſnerus Mneſitheum apud Athenæum loqui, cum ait: Ex fluviatilibus optimi ſunt, qui in rapidiſſimis fluviis verſantur, ἐν τοῖς ποταμοῖς. Hi enim non gignuntur niſi in rapidis & gelidis fluviis & facilius quàm cæteri fluviatiles concoquuntur. Convenirentque iſta Truttæ niſi Cauſabonus pro ἐν τοῖς ποταμοῖς ſcribendum eſſe ἐν τοῖς ἐπιτόνοις ὕδασι, ita, ut ſenſus Athenæi ſit, optimos ex piſcibus fluviatilibus illos eſſe, qui in fluminum locis, qua maximè aquarum impetus vergit, quæque rapidiſſima ſunt, quod plus exercitii habeant, vivunt, putaret. *De ipſarum Forma ſic ſcribit Aldrovandus:*

Sunt Truttæ & Salmoni multa communia; formanempe tota, & corporis partes externæ & internæ: *caro* rubicunda, *ſquamæ* exiles, *maculæ* ſeu puncta, magnitudo, formæ mutatio, circa roſtrum præſertim, ac ſimul nominis: (in Truttis Salmonatis peculiariter) aſcenſus ad ſummas aquas ſaltuum vis & agilitas, ſuavitas in cibo: quamobrem non eſt mirum ſi ex Truttis illis, quas Germani Lachsforen appellant, aliqui ætatis progreſſu Salmones fieri puta verunt: *Pinnis* etiam quatuor natant, quemadmodum Salmo. *Cauda* vero maxime invicem diſtinguuntur. In Salmonibus enim ea gracileſcit, in Truttis ſemper lata eſt: in illis pinna caudæ longa & biſida, ut in Aloſis; in Truttis brevis & non diviſa. Hic accedit roſtrum acutius in Salmonibus, quam in Truttis. Rurſus *partibus* internis à Salmone & Umbra fluviatili non differunt, niſi quod ventriculi appendices plures & evidentiores habent. Cardanus formam Truttis omnibus communem eſſe tradit, quod quidem de fluviatilibus verum fuerit. nam quæ Salmonata cognominatur, non parum ab iis differt, ut cuilibet icones conferenti notum eſſe poteſt. Quæ flaveſcunt & item nigricant, ab *albis* differre Rondeletius teſtatur, quoniam illis roſtrum ſit acutius, & veluti in fronte macula nigra. Præterea albas minores eſſe & carne minus flaveſcente.

Fluviatilis, corporis forma Lupo (inquit Salvianus) perſimilis eſt, roſtro tamen minus extento, magis retuſo & paululum recurvo. Ore etiam paulo minore. *Alba* teſtante Rondeletio capite Mugilem quodammodo referunt: brevi nimirum, ſubrotundo, carnoſo, vel potius pingui, coloris lactei. Maxillæ & lingua acutiſſimis dentibus armantur. *Sylvius ſex* eorum ordinis eſſe ſcribit,

bit, primum labris connatum, alios quinque à labro in pharyngem abscedentes; in quo tamen dentes sint in contrarium hamati, & qui cibum ex ventriculo regredi prohibeant. Idem ait, branchias utrimque quatuor dentibus hamatis & asperis & duris contumaces habere: que verba non satis precipio, Cardanus & Bellonius sex inquiunt in lingua dentes habere: addit Cardanus & certo ordine dispositos: scilicet duos ante, totidem in medio, ad latera positos reliquos juxta radicem. Qui vero in oris rictu sunt, eorum Bellonius, quinque ordines in superiori parte palati facilè posse scribit denumerari. *Pinnas* duas sub ventre superiori tergoris oppositas, & duas ad radices branchiarum habet, unam rursus versum caudam proxime ad anum, quod idem è regione est superioris in dorso, quæ longo minor est & cutacea. *Oculos* habet rubentes. *Corpus* squamis parvis tegitur, & cute quæ facile rugatur, & carne divellitur, absceditque. *Dorsum*, imo totus fere piscis ex albo flavescit guttis, quales diximus. *Cauda* in brevem & latam pinnam degenerat. *Pinna* tergoris, iisdem quibus corpus maculis conspersa est. Cubitalem magnitudinem non excedit.

Differentias à coloribus duntaxat sortiuntur. Bellonius ex Rilla Neustriæ flumine variis notis pictas videri, aliis atque aliis multum diversas, tametsi in eodem tractu cæperis, scribit. In Santonum & Bojorum fluviis, reperiuntur, ut Rondeletius prodidit. Captam alicubi flavi coloris & admirationi fuisse, apud Gesnerum legimus. Subnigræ, maculis rubentibus notatæ, quem colorem ex senio contractum, quod eæ maximæ sint, Rondeletius putat, in Misnia sunt vulgares. Sunt ibidem *Lachsforen* dictæ, nomine ex Salmone & Trutta composito, quæ aureis maculis pinguntur. Subnigras rivi ad Crottendorsum, & fluvius quem Nigram aquam vocant, Suarceburgum oppidum alluens, alit. Multis in locis optimæ reperiuntur; & quamvis in majoribus fluviis reperiantur, in minoribus tamen frigidioribus, saxosis & inter montes delabentibus potius quam contra se habentibus, nasci & degere constat. In altis item montium rivis, etiam tenuibus & exiguis aquis, Truttæ satis magnæ & pulcherrimæ habentur. Ascendunt enim altissimæ, cum & contra aquam luctari magna vi, & saltu se promovere, ad tres vel quatuor ferè cubitos interdum, in ascensu queant. Ex quibus efficitur, ut haud falsa esse credamus, quæ de iisdem Paulus Jovius scribit, eas adversos amnes vel è præruptissimis etiam cautibus decidentes, incredibili impetu subire. Ab Nare enim fluvio in Velinum lacum, qui hodie Pedelucus est, stupendâ velocitate volucrum modo ascendere credi; qui lacus ab altissimo montis vertice certis primo coarctatus angustiis, & mox tota aquarum mole præcipitatus, nec subjectis quidem cautibus madefactis, veluti è cœlo in ipsum profluentem Narem effunditur. Idem in Gardonis fluviis fieri experientia docuit.

Vescuntur aquarum dejectamentis, phryganiis vermibus, locustis aquaticis, & piscibus. Percarum sobolem, Fundulos, & Phoxinos læves, tanta sæpè aviditate appetunt, ut supra aquam elatæ in scaphas aliquando incidant. *Auro vesci* vulgus credidit. *Pariunt* mense Octobri, in modicis quas excavavere scrobibus. Laudantur vehementer in *Cibis*, maximè si in frigidioribus & purioribus amnibus procreatæ sunt.

Quæ adverso eorundem impetu fatigantur, atque occurrentibus in æqualium vadorum petris illiduntur castigatiora sumina, & aridiusculas carnes ostendunt, sed recenter captæ comedi debent: mortuæ enim paucissimis horis, quia ob pinguem teneritudinem ocyssimè putrescunt, saporis gratiam amittunt. In Malacca regione Indiæ, salitæ ad commeatus servantur; Cajuba vocant.

CAPUT II.

De Trutta fluviatili altera.

HUCH apud Bavaros (inquit Gesnerus) nuncupatur piscis boni saporis, Truttis nonnihil cognatus, cum alias ut pictura ostendit, quam ad vivum expressam Achilles Pyrminius Cassarus, præstantissimus Augustæ Vindelicorum medicus ad me misit; tum quod pinnulam illam adiposam similiter in fine dorsi habet, & punctis variatur: sicut & icon nostra, & quæ in libro Bavaricarum constitutionum publicato habetur, præ se ferunt: in quo etiam mensura hujus piscis proponitur, duodecim aut tredecim digiti, quibus brevior vendi non debeat. Augustæ, ut audio hic piscis vocatur, ein Rot / Rottle / à colore rubicundo, quæ nomina nostri Umblis (ut Sabaudi nominant) lacustribus tribuunt. Voracem esse ajunt, in cibo Truttis inferiorem. Tab. XXVI. 2. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 13.

In Carinthia Huchæ rubræ (Rot Huechen) quædam cognominantur in fluviis, eas Salmoni comparant: carne etiam rubrâ & boni saporis esse ajunt, & saliri, ut inveterentur, solere: quod quomodo fiat Balthasar Stendelius ad finem lib. 4. Opsopœjæ suæ Germanicæ docet. Colores hujus piscis in pictura nostra hujusmodi fere apparent. Aureolus color passim aspersus est, copiosius tamen circa branchias & oculos. *Pinnæ* circa branchias rubicundæ sunt: cæteræ omnes, sicut & *cauda*, fuscæ & maculosæ punctis partim nigricantibus, partim aureis. *Dorsum* fuscum est, utrimque ad Indicum vel cæruleum colorem vergens, ubi & punctis nigris creberrimis distinguitur. *Linea* nigra & recta fere

re à branchiis ad caudam fertur. Latera media maculis quibusdam subcæruleis per intervalla distinguuntur. *Venter* candicat. Circa *rostrum* & branchiarum opercula roseus fere color, &c. In capite etiam viridis aliqua ex parte. Huchas istas quidam icone nostra inspecta in quibusdam Germaniæ locis ali, in piscinis nobis referebant: & in Traga flumine Carinthiæ reperiri, ætatis progressu in Salmones converti (specie rostri nimirum) sicut & lacustres Truttæ, quanquam & aliæ Truttæ Salmonum speciem præ se ferunt.

CAPUT III.

De Thymallo.

Tab. XXVI. 3. 4. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 14. Ælian H. A. l. 14. c. 22.

THymalli solus Ælianus inter Græcos, Ambrosius inter Latinos mentionem faciunt. A Thymo quem olet ita dici, Salvianus contendit. Bellonius Thymum vocavit. Itali Temarum, quasi temerarium, quod stolidus piscis, dicunt. Truttarum generis esse, cum pinnarum situs, tum totius corporis figura indicant. Eratque Ælianus Truttis, si eas notas sibi habuisset, potius quam vel Lupis vel Cephalis, quorum communem & mediam speciem similitudinemque gerere scribit, assimilaturus: quanquam & his non absimilis multum: similior interim Mugili, quam Lupo. Caput pro corporis ratione parvum, in acutum tendit. *Os* aperitur non longo, sed quadrato ferè hiatu. *Ventre* est prominentiore. Rondeletius latiorem, magisque ventrosum pinxit, quam par est. *Pinnas* duas habet ad branchias, duas alias in ventre inferiore, à podice unam. In dorso prior magna est, maculis multis pulchrè varia: infra partim nigris, partim subrubentibus, supra rubicundis tantum. *Cauda* in duas latas pinnas desinit. Rondeletius corpore ait esse cæruleo: Bellonius verò tergus ex livido in opacum tendere, & Gesnerus fuscum id, vel subcinereum facit: Atqui hic exprimitur, Rondeletius scribit: fierique potest, quod vel loci, vel ætatis ratione variet. Lineas per latera rectas habet, quarum quæ ea dividit à superiori branchiæ angulo spineo oritur, & rectà ad caudam defertur: sunt & aliæ per totum corpus non paucæ, singulæque per singulos squamarum versus, non rectæ, sed innumeris veluti arcubus, minimis triangulis undulatæ; quod veluti operosum pictores nostri, inquit Gesnerus, non indicarunt. Obscurè sanè & in meo pisce quem ad vivum depictum in musæo reservo, pictor eas expressit. Latera præterea modo pluribus modò paucis punctis & lituris nigris temerè asperguntur.

Vidisse se idem Gesnerus in fine Decembris aliquando singulis tantum utrimque ad branchias *lituris* insignem scribit; aliumque initio Junii, uno altero puncto vix apparente. *Squamæ* ex ejusdem observatione, singulæ fere [illegible] sunt, hoc est, rhombi figuram imitantur. Latera enim, inquit, earumque utrimque circuli segmentum referunt, supra vero infraque in cunei acumen tendunt, quod tamen in iconibus suis expressum negat. *Branchias* habet utrimque quaternas, & ut Bellonius addit, Harengi & Sardinæ modo, solidioribus horrent, uncinatisque osiculis constant. Idem Bellonius *linguam* ostendere albam scribit, dentibus carere, immo ne ullis quidem rudimentis eorum preditum esse: è contrario Gesnerus pro dentibus, inferius superiusque labrum exasperari, limæ instar, introrsum profitetur: & Bellonium haud bene istæc exanimasse apparet: nam alias *Lavaretum* Gallice dictum piscem, osicula ad fauces atque Oesophagi ingressum utrimque habere senis hinc inde denticulis ait, ut in Themolo conminuta; cum alioqui in Thymallis, & in Lavaretis suis nihil quicquam tale reperias. *Ventriculum* habet mediocrem, intestina crassiuscula, pinguedine multa obvoluta; & ut Bellonius ait, apophyses plures ex pyloro dependent, à quo statim sequitur intestinum unum gracile, rotundum, quod ad rectum tendit, in quo excrementa recipiuntur, & ad anum deferuntur. Idem Bellonius, *cor* tam exiguum habere scribit, ut ne inesse quidem ei credatur. *Splenem* Salvianus subrubrum facit, Gesnerus in suo quem manibus tractavit, ferè nigricare asserit. Bellonio teste hic tam magnus est fere in hoc pisce, quam hepar, quod in nullo alio pisce (inquit) unquam videram, oblongus rubra pinguedine mixtus. Unicus hepati lobus est, ut idem Bellonius observavit, statim ubi gula finit, stomachum amplectens. Salvianus *felle* carere putat: Bellonius vero tam exiguum id esse tradit, ut vix rudimentum aliquod ejus appareat: & Gesnerus quoque suum Thymallum felle caruisse negat, sed flavi vel subaurei coloris id habuisse. Bellonius folliculum piscium natationi accommodatum plenum semper vidit, ac per spinam delatum. Cum maxime augetur, ad cubitalem *magnitudinem*, teste Ælianio, excrescit: etsi qui crebrius capiuntur, minores sint, & ut Salvianus ait, libram non excedunt. Longitudo ad latitudinem ferè quintupla est, cauda etiam computata, ut Gesnerus advertit in eo quem manibus tractans descripsit, latus enim erat digitos tres, longus quatuordecim. *Gaudent* puris frigidis & saxosis aquis, in quibus circa saxa reperiuntur: nec ulli magis in montanis & præcipitibus fluviis, Truttas si excipias, capiuntur. Ambros. Hexam. l. 5. c. 11.

Gignunt eas in Germania Rhenus, Limagus apud Helvetios, & Floha apud Misenos; in Italia Ticinus; Abdua & Ambra. In Pado rarius capiuntur. *Vivitant* insectis aquatilibus, dejectamentis mille pedibus, pediculis, caridibus, pulicibus aquaticis ac ter-

Ælian. H. A. l. c. terrestribus. Ælianus alia quàm culice escâ capi posse negat. Volaterranus Thymallo vesci, & solus quidem inter scriptores, voluit. [illegible], id est aurivori dicuntur, seu quod minutula auri fragmenta propter splendorem appetant; seu quod cum majori pretio væniant, obsophagorum aurum absumant, & loculos ex hauriant. *De odore ejus ita Ælianus.* Ejus capti odor non indignam admirationem habet: non n. ut cæteri pisces pisculentum quendam mittit odorem: imo vero existimes te ejus gentilem herbam, recentem ex terra lectam manibus tenere. Tanta sanè odoris suavitate fragrat, ut qui eum ipsum non videt, gratissimam apibus herbam, unde nomen duxit, in manu latere putet. Ambrosius de eo, qui gratam redolet suavitatem, dici facile scribit. Aut piscem olet aut florem: Omnibus sui partibus commendatur *in Cibis*: quibusdam tamen interiore tunicâ maxime blandiuntur. Circa Albim præferuntur Truttis. In Athesi & Addua captos tenerrimos Salvianus fecit. *Majo* mense maxime appetuntur, & loco marinorum saxatilium præscribuntur à Medicis.

In Medicina, Adeps hujus piscis laudatur, tum contra auditum gravem, si mense Majo in vasculum conjectus soli exponatur, & quod distillat, auri immittatur, tum contra oculorum pterygia, ungues, ruborem, fervorem, &c. si quotidie binæ guttæ cum pinna instillentur. Vidisse se puellam chemosi affectam Gesnerus inquit, quod malum aliquando exanthemata puerorum sequitur, hoc remedio per septuaginta ferè dies continuato, (ut quotidie gutta instillaretur) curatam, rubore mox primis diebus sublato. Addit insuper, habere & pharmacopolas apud suos hunc adipem; & ab iis maxime ad oculorum remedia, ut maculæ in eis deleantur, peti solere, deinde etiam ad curandas igne vel aqua adustas partes.

CAPUT IV.

De Umbra fluviatili.

Tab. XXVI. 5. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 15. UMbræ fluviatilis Ausonius ex veteribus in Mosella sua meminit, Gesnerus pro eadem cum Trutta fluviatili, quod ista in Mosella inprimis ubi se in Rhenum exonerat abundet, accepit. *Rondeletius ita discripsit:* Piscis est non solum nomine, sed & colore marinis (Umbris) similis, à quo utrique nomen. Corpus enim est opaci loci modo subfuscum & subobscurum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonensis, demptis Monspeliensibus, Umbram vocant. Piscis est ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aspectu affinis. Pinnis & earum situ à Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano unicam, in medio dorso priorem majorem, posteriorem minorem, subrotundam, & pinguem, squamas parvas, & maculosas similiter habet. Carnis substantiam, partesque internas omnes easdem. *Capite verò à Truttis differt*, quo Carpioni (Italico, Gesnerus) similis est: capite enim longiore est, quam Trutta, ore minore nec tam hiante, rostro non acuto, sed obtuso, maxime in maxilla inferiore, sine dentibus, & sine magna maxillarum asperitate. *Oculis* est patulis, cornea tunica aurea, pupillâ nigrâ. Corpus à medio sensim gracilescit, in caudam latiusculam, & pinnam bifidam, latissimam deficit. Ad branchiis ad caudam linea recta (hanc in pictura non expressit) per medium corpus producta est. *Branchiæ* intus sunt quaternæ; *Ventriculus* longus & spissus pinguitudine quæ lacte candidior est, obductus, à quo multæ apophyses pendent. *Hepar* rubet, cui alligata est fellis vesica, *fel* nigerrimum est, *splen* longus & niger. *Intestina* sine gyris ullis ad anum demissa sunt. *Vescitur* terrâ, aquâ limo, unaque, cum his, & cum arena auri laminulas haurit: ob id vulgus auro nutrici Umbram credit: & revera in ventriculo & intestinis aurum reperiri certissimum est. Carne est sicca & alba, qualis est Truttarum parvarum caro. Hyeme latet: æstate cum Truttis capitur: cui cum in succo & substantia, permultisque aliis similis est, Truttarum generi & tractationi subjecimus. Pura aqua maxime delectatur. *Hæc Rondeletius*, nulla coloris facta mentione, quem Bellonius non tacuit: totum hunc piscem sub ventre argenteum, esse scribens: dorsum verò tersissimum habere ex livido opacum.

CAPUT V.

De Barbo.

Tab. XXVI. 6. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 16. BArbi quoque solus inter veteres Ausonius meminit. Nomen ei Cutacei illi Cirri quæ barbæ quodammodo similitudine ex utroque hujus piscis labro dependent, fecere. Bellonius haud incongruo vocabulo *Mystum* vocat, & Græcorum vulgo *Mystacatum* vocari scribit. Sunt qui cum Mullis marinis piscibus, qui & ipsi barbati confundunt. Corporis figurâ Mugiles fere refert, aut Squalos, nam si latitudinem spectemus, oblongiusculus est rotundus, in laterâ modice compressus. *Differt à Mugilibus*, quòd pinna quæ in medio dorsi, firmiori aculeo innixa est: pinnæ ventris magis sunt flavæ; caudæ pinna rubescit: Rostro item est longiore & acutiore, cartilagineo & pingui. *A Squalo* etiam perspicuis quibusdam notis differt. Nam cum in extremo rostro Squalo sit os, infra rostrum in inferiore parte illud Barbus habet, unde & superior ejus maxilla paululum prominet: Labra item longe crassiora sunt quam Squalo, caputque compressius. Postremò è superiores rostri extremo duæ ap-

appendices, ex lateribus duæ aliæ propendent: quibus & Squalus & Mugiles carent. Est autem appendiculum earum substantia cutacea quidem, sed mollis, lubrica, teres, subrubra. *Venter* est colore lacteo, latera argenteo. *Dorsum* ex albo flavescit, nigrisque quibusdam ac parvis maculis conspergitur. *Branchias* habet quaternas: quarum rima admodum parva est: quamobrem extra aquam satis diu vivit. Ab iisdem linea ad caudam porrecta, minus evidens est, quam in aliis. *Dentibus* caret. *Oculi* parvi sunt, pupilla nigra, quam ambit aureus circulus. *Fel* adhæret jecori. *Intestina* in spiras contorta, plurima pinguedine oblita. *Uterus* oblongus est & bifidus, ovis innumeris refertissimus, cum prægnans est piscis. Pondere plerumque libræ unius, quandoque duarum, raro trium. Salvianus ad octo libras excrevisse observavit. Bellonius frequenter in Nilo capi testatur, sed quomodo Lucius Italicus, inquit, à Gallico differt, sic Nili Mystus à nostro dissidet. Noster enim Mystus oblongus est, & quasi teres: Niloticus vero crasso & recurvo est corpore: Ejusdem tamen coloris sunt: & eodem modo barbis quatuor, seu mystacibus exornantur. Niloticus nostrum Cyprinum ipsâ formâ ferè æmulatur: ventrem enim habet expansum. Tantâ crassitudine in Nilo proficit, ut eum Memphis libras viginti pendentem viderim; quo in loco Mythus vel Mystus dicitur.

Bellon. de Piscibus l. 1.

De *loco ejus & Natura* hæc Aldrovandus habet: In lacubus quidem nascitur; sed cum multo frequentius nascatur in fluviis, fluviatilis potius, quam lacustris erit dicendus. Scribit Salvianus paucos esse lacus, qui Barbis abundent: plurimos vero esse qui eis carent: contra in omnibus fluviis gigni atque ali: ideoque jure inter suos Mosellæ pisces Barbum recenseri ab Ausonio. Albertus author est, à piscatoribus sibi relatum, ova ab eo custodiri, ne ab aliis devorentur: additque se observasse in cavernis domus suæ ad Danubium sitæ, quotannis post æquinoctium autumnale congregari hosce pisces, tantaque copia convenire ut manibus etiam capiantur, ita ut meo tempore, inquit, incolæ loci aliquando decem plaustra fere manibus ejecerint. Nam hoc genus piscis frigus non sustinet: quare semper languidus hyeme inveniter; æstate verò mundus & sanus est. Hæc ille. *Vescitur* algis, cochleis & piscibus, & ne suo quidem generi parcere dicitur. Albertus cadaveribus capi quoque scripsit. *Degunt* gregatim, *pariunt* ineunte æstate prope litora. Gesnerus ex piscatorum observatione sub collibus & ripis prominentibus libenter versari asserit, & porcorum instar fodere, ita ut aliquando in cavernis inhæreant, & pereant: pinnasque eorum ab hirudinibus nonnunquam infestari, quas saxis affricantes in fundo aquæ depellant, aut rapidiora fluminis loca petant, ut aquæ impetu elidantur. Apparet verò cum Squalis quandam occultam exercere *amicitiam*. Nam quemadmodum in quovis lacuum, fluminumque Barbus, ibidem fere semper, & Squalus reperitur; ita è contrario ubi Squalus, ibi semper etiam Barbus, ut Salvianus refert. Claustra fert, & in piscinis æquè Squalus parit & pinguescit.

Quoad *usum in cibo* Cardanus eum omnino rejicit. Aliis, si in saxosis & puris fluminibus capitur benè sapit, concoctu est facilis, laudati succi, carnis candidæ & mollis, sed plurimis spinis firmatæ. Majo circa Rhenum ad Julium laudari, Augusto in Helvetia, Gesnerus prodidit. Salvianus ineunte vere sapidiores dixit. Ausonio grandiores natu, majore in pretio. Nonnulli propter mollem carnem vino prius imponunt. *Ova* venenata, Majo imprimis mense Platina author est. Gazius scribit, cum experiundi gratiâ, duos duntaxat de ovis hisce bolos comedisset; nihil inde aliquot horis postea noxæ percepisse: demum sub horam cœnæ, plurimam in ore ventriculi sensisse inflationem, quam ut dissolverem, inquit, anisum sumpsi, sed frustra. Post horam faciem apparuisse tanquam in syncope, ita ut astantes & admirari, & de mea salute timere inciperent. Se interim magnam non solum in stomacho & ventre, sed omnibus membris externis alterationem, & inæqualem quandam intemperiem in unaquaque carnis parte sensisse. Tum supervenisse passionem cholericam, donec infra supraque simul pluries ova purgarentur, magna cum anxietate & virium prostratione, & maximo vitæ periculo. Idem apud Gesnerum invenies. Sunt qui credant tum esse malefica, cum salicum, quæ fluviorum ripas obsident, floribus in aquam decidentibus vescuntur; sed quia nec salicibus nec aliis Barbi partibus istavis, præstat culpam in idiosyncrasiam conjicere.

CAPUT VI.

De Capitone.

ARTICULUS I.

De Capitone Ausonii, seu Squalo veterum.

PIscis, quem hic descripturi sumus; à magnitudine capitis, *Capito* Latinis dicitur. Apud alias nationes varia invenit nomina, quæ apud Aldrovandum, Gesnerum & Bellonium vide. Tab. XXVI. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 17.

Quis sit apud veteres, difficile est dictu, Bellonius *Thedonem* Ausonii, quem nullo spinę nociturum acumine dicit, Rondeletius Capitonem ejusdem, Salvianus Alburnum Ausonii, & Galeni Lencesium, Aldrovandus Squalum, ut Romæ vocatur, esse putat.

Marino Capitoni Mugilibusque aliis corporis figurâ similes est: dorso tamen minus lato & corpore compressiore. In dorso item unicam duntaxat *pinnam* habet, Mugilum verò genus duas, unam videlicet in ejus medio, alteram inferius caudam. Mugiles denique lineas quasdam habent suboscuras à branchiis ad caudam productas, quibus carere omnino Squalum Salvianus scribit: unam tamen ei lineam esse Gesnerus profitetur, sed quæ leviter appareat. Idem Salvianus ait habere porvum, Rondeletius contra crassum & magnum: id quod pleræque etjam vulgares nomenclaturæ indicant. Rursus uterque dentes habere negat. Rondeletius os tantum asperum esse ait: Gesnerus verò dentes ejus latere in faucibus asserit, maxilla ferè semicirculari, supernè leviter aduncos, ordine duplici, exterius quinos, interius binos. *Dentes* enim ei tribuit Albertus his verbis: Piscium omnium dentes valdè acuti sunt, exceptis perpaucis, qui in lateribus gutturis, mandibulas habent, ut pisces fluviatiles magnis vestiti squamis, Barbellus (at huic squamæ sunt exiguæ) Monachus, & alii quidam. Hi enim habent dentes latos aliquantulum, magis ad conterendum cibum, quam ad dividendum idoneos: quamobrem etiam omnes æquales sunt: & ideo naturâ abscondit eos in gutture, ut clauso ore aqua non suffocet mandentes hos pisces. Tales autem dentes maximè habet Carpo (ut Cyprianus) piscis. *Labra* sunt satis crassa. *Oculi* nigri, in circuitu aureoli; tempora subflava; *Os* rubicundum, *branchiæ* utrimque quaternæ, geminæ colore totus est argenteo: dorsum tamen minus quam venter & latera pollucent. *Squamæ* splendidæ sunt, albicantes, angulosæ, latæ, cute ultra medium obductæ, minimis variante punctis. *Aristis* in carne multis abundat, quarum etjam in Capitone meminit Ausonius, qui item à squamarum magnitudine squameum cognominavit, dum canit:

Squameas herbosas Capito interlucet arenas,
Viscere prætenero fartim congestus aristis.

Gesnerum cum circa Octobris calendas unum ovis gravidum magnum item & præpinguem inspiceret, nullas in eo apparuisse aristas testatur. Quare vel non omni tempore, vel non omni ætate in iis reperiri credendum est. *Ventriculum* parvum habet, intestina parva, *hepar* ex albo rubescens, fel in medio viride, *vesicam* geminam aëre plenam, *peritonæum* nigricans. Circiter libram plerumque implet, aliquando tres & quatuor, aliquando sed rarissimè, octo aut novem. Non tantum in fluminibus sed & in lacubus, sed & iis paucis *degit*. In Lario invenitur, in Constantiensi non item. Ab Ausonio inter Mosellæ, à Bellonio inter Strymonis pisces refertur; sed nec claustra refugit. Dulci piscina inclusus, crescit, pinguescit, & prolem propagat. Expressè Varro. In tertia parte quis habebat piscinam nisi dulcem? & in ea duntaxat Squalos & Mugiles pisces? Servari diu & in aqua pura potest, si eandem sæpius mutaveris, vas ad summum repleveris, nec quicquam aliud injeceris, alias suffocantur. *Vescitur* cœno & sordibus, ideo un Vilain in quibusdam Galliæ locis dicitur: scarabæis & animalculis, qui in æquæ superficie natant; gryllis quoque campestribus, & uvæ acinis, & muscæ genere, quod propterea Aletmuggen Helvetii dicunt; cerebro denique bubulo, ideò à piscatoribus hamo subtiliter alligatur. In locis littoribus proximis, in fine veris & sub æstatis initium *parit*. Mense Majo parere ab uno latere, ab altero Cerasa quæ Helvetii Amarella vacant, matura sunt postea, aliqui Gesnero teste prodidere. Inter *gregales* esse censentur. *Usum in Cibis* si spectes, inter viles censetur. Carne quidem est candida, sed insipida ac molli, & quæ mox extra aquam flaccescit, plurimis abundans aristis; utrumque tetigit Ausonius dum canit:

Viscera prætenero fartim congestus aristis,
Nec duraturus post bina trihoria mensis.

Improbantur præ cæteris, qui in lacubus, & in magnis cœnosisque fluminibus capiuntur; quamobrem Romæ, quod vel ex proximis lacubus, vel ex Tyberi afferatur, parvi fit, cum aliqui Tyberinus in ligneis vastis diu vivus conservetur. Contra, in limpidis, parvisque ac saxosis fluviis torrentibusque captus, haud omninò aspernari debet, maxime ubi adolevit.

Major enim factus, minus mollis est, ut hic etiam, sicut de Barbo diximus ex Ausonio in senecta præferendus videatur. Commendantur apud nos verno potissimum tempore, cum prægnantes sunt: Alii tradunt per totam hyemen admitti mensis posse, & vere etiam usque ad initium Maji: æstate non probari.

Gesnerus apud suos commendari scribit mense Decembri, placereque circa Calendas Octobris, quo tempore unum ovis gravidum, inquit, reperi: magnus is & præpinguis erat: ova quoque sapiebant palato: nec ullæ apparebant *spinæ*. Idem caput in eo præferri asserit.

Varro R. R. l. 3. c.

Bellon. de Aquatib. l. 1.

ARTICULUS II.

De Capitone fluviatili seu Squalo minore.

FRequens in fluviis est, *Inquit Gesnerus*, vulgo nominatus ein Haste, in lacu juxta Tugium Ganghaste, vel communiori nomine Weisfisch, quasi albus piscis, item alio nomine Maifisch, à Mense Majo, quo præferuntur, quod nomen Alausis, quoque attribui putat. Italicum hujus piscis nomen nisi *Stretta* sit, (à corpore longiusculo fortè, & stri-

Tab. XXVI. 7.

Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 18.

ſtricto id eſt, minime lato) in Lario lacu, & in Verbano *Gravetta*, aliud ſe neſcire profitetur. Hæc verò cum ſcripſiſſet, piſcator Lucarnenſis in Verbano vocari ei aſſeruit, *Letta* vel *Aletta*.

Conjicitque eundem fortè eſſe qui Papiæ *Cabacello* dicitur. Germanicum Haſzle / videtur lepuſculum ſignificare, fortè quod agilitate ac celeritate natandi lepores repræſentet. Ipſe Cephalos aut Mugiles fluviatiles minores vocat, quod fluviatilem Cephalum ſive Squalum magis quam Leuciſcos referat, adeo ut icone opus eſſe neget. Piſciculi, inquit, ſunt molles, duos aut tres palmos longi, albicantes, per dorſum in viridi nigricantes, cauda & pinna dorſi glaucis; cæteris rubicundis minimè lati.

Squamulis tenuibus, argenteis branchiis ternis. Caro eorum ariſtis referta eſt, ut & Mugilum fluviatilium majorum. Ex his qui in fluvio apud nos capiuntur, oculis rubere audio, qui in lacu non item. Obſervavi poſtea lacuſtres ſuperna oculorum parte flavere.

Dentes in faucibus utrinque couditos habet, ut Capito fluviatilis, in mandibula curva, exteriore ordine quinque majuſculos, interius binos minores, omnes fere in ſummo leviter aduncos. *Parere* incipiunt medio Aprili; vel paulo ante. Suo tempore (Majo & Aprili præcipuè, deinde Junio & Julio: à Majo quidem menſe etiam Meifiſch alicubi nominantur) ſatis grati in cibo, & ſalubres habentur. Aliquando verò vermes eis innaſcuntur, (*Ligulas* noſtri vocant, & Neſſel) & omnino inſalubres ſunt. Hyeme macri ſunt ac minime placent. Fluviatiles etiam lacuſtribus præferuntur. Elixari debent in vino fervido. Circa initium Novembris ova in hoc piſce reperi, quæ magis quam piſcis placebant. Idem *Capitonem fluviatilem* CARULEUM cognominant differentiæ cauſa, quem Germani, Saxones potiſſimum, *Ieſen* appellant. Quidam Alauſam interpretantur, ſed male, quoniam è mari fluvios non aſcendit: Capitur in Albi, & in Danubio quoque, ubi *Ientling* vocatur. Cum Capitone fluviatili ſimilitudinem habet, ſed colore eſt in dorſo & in aliquibus capitis partibus cæruleo. Præfertur aſſus. Germani ad Viadrum Jeſitz appellant, Marchici ad Viadrum Jeſe ſcribunt: alicubi Brabfiſch dicunt, hoc eſt piſcem aſſari ſolitum, per excellentiam. Poloni Jaſzez, Hungari Zompo. Non eſt in magno pretio, neutiquam ſalubris, quod pinguiuſculus ſit, & non, ſaxatilium modo friabilis: ſuavis tamen ſatis, quantum ad guſtum. Eſtur frugidus, aſſus potiſſimum, quamvis & elixus, & aliis modis. Longitudo ejus cubitum non excedit, nec latitudo tres aut quatuor digitos. Poſt Paſcha potiſſimum capitur.

Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 19.

ARTICULUS III.

De Capitone fluviatili rapace Geſneri.

HOc genus Capitonis, Miſeni Rappe vocant, id eſt corvum, ut Kentmannus Geſnero communicata icone ſignificavit, quòd is volucris inſtar vorax & rapax ſit, quamobrem Geſnerus rapacem cognominavit. Tab. XXVI 8 Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 20.

Piſcis (inquit Kentmannus) eſt candidus, argentei ſplendorus, dorſo tamen fuſco, & ſubcæruleo, *Squamis* tegitur latiuſculis, tenuibus & perſpicuis, quibus pellicula tenuis argentei nitoris ſubſternitur, quæ per ſquamas translucens, piſcem velut argento illitum oſtendit, quales etiam cæteri piſces, quos communi nomine albos cognominamus (Weiſzfiſch) apparent. Piſcis eſt longus, craſſus, & carnoſus: caro *ariſtis* plena. *Longitudo* ad latitudinem quintupla. *Dentes* ei non in ore, ſed in faucibus ſunt (ut aliis quoque hujus generis) longiuſculi, utrinque ſeptem, è mandibulis prognati. *Ventriculus* & *inteſtina* ſimul, piſcis longitudinem non æquant. Revolutio eorum triplex eſt, ita ut in ſummo ventriculus ſit, inde teduius inteſtinum incipiens revolvi, duas ſub eo helicas efficiat.

Tegit hæc dextro latere *jecur* (in quo veſica fellis longa conſpicitur) altero *lien*. Veſica in eo aëre plena, oblonga eſt, ut in Lucio, Cyprino, &c. Maximi qui apud Miſenos capiuntur, ad ſex aut ſeptem libras, (XVI. unciarum) accedunt.

Addit Geſnerus ſeſe audiviſſe *branchias* molles eſſe, ut in Salmone: *pinnas* coloris è fuſco punicei. Nomen à rapacitate tulit.

Eſt enim velut prædo vehemens in aquis: nec minus ferè quam Silurus (Glanis) & Lucius, aut etiam amplius, damnoſus eſt vorandis piſcibus: quos dum perſequitur, in ripam aliquando expellit, & ſimul etiam ipſe interdum impetu in ſiccum delatus, relinquitur. Hic piſcis in Albi naſcitur; non aliunde ſubit, & toto fere anno (ſed rarius & per intervalla quædam) capitur. A *partu* valde augetur, & pinguefcit. *Parit* autem circa annuntiationem Divæ virginis: quo tempore à ſtatutionibus ſuis catervatim procedunt, magni & parvi: duobus aut tribus diebus ante aut poſt illum diem: idque ita fore certum eſt. Quod ſi nihil impediat, ſexaginta, plus, minus, uno retis tractu, interdum capiuntur. Piſcis eſt *callidus* & extra hoc tempus, quo propter partum gregatim natat, difficilis captu: niſi vel nimii ventorum flatus, quo minus piſcatores & retia trahenda audiat, efficiat: vel aqua pertubata, viſum ejus impediat: aliàs enim inter ſcamna, quæ arenâ accumulant, manet, nec facilè retibus

includitur. Cæterum extra pariendi tempus hamo ferè *capitur*, hoc modo: Quoniam vorax est piscis, Phoxinus aliusve pisciculus hamo infigitur, & sic linea per aquam, ultro citroque agitur, eo in loco, ubi hujus generis pisces degere conjectura est: Hi cum pisciculo pariter hamum devorant, & capiuntur. Piscis est admodum laudatus & boni saporis, tum assus, tum elixus. A plerisque tamen parvi æstimatur, quod idoneum coquendi modum nesciant: nam nisi ritè coquatur, sive asses sive elixes, in partes aliquot dilabitur: quod si integrum servare velis, non in fervidam, ut alios plerosque pisces solemus, aquam, sed ab initio statim in frigidam præparatum immittes, ut pariter cum aqua concalfiat: tum condies, saliesque, & ad juris ferè consumptionem coques. Assandum verò, desquamabis, exenterabisque similiter: deinde sale deligenter consperges & perfricabis, per & duas horas in sale relictum, tandem assabis: ita bonus & grati saporis piscis erit.

Sunt qui pisces assari solitos, simpliciter assent, ovis (aut lactibus) solum non exemptis & salviâ infarcta. Alii ova seu lactes, cum hepate & liene exempta, minutatim concidunt; adduntque multum piperis ac caryphyllorum, salem, uvas passas minores, vitellum ovi, hanc impensam in piscem infarciunt; & assant, putantque ita salubriores fieri.

ARTICULUS IV.

De Orso Germanorum seu Capitone subrubro Gesneri.

Tab. XXVI. 9. Tab. II. 7. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 12.

ORsum Germani vulgo ein Orff / genus hoc Capitonis vocant, (inquit idem Gesnerus) quod mihi videre nondum contigit, præterquam Augustæ Vindelicorum olim in piscina quadam, ubi mihi intuenti Cyprini colorem præ se ferre videbatur, aqua forte visum meum mutante. Ibidem depictam iconem clarissimus medicus Achilles Pyrminius Gassarus mihi communicavit.

Dorso est rubicundo, ventre albicante, *squamis* (ut apparet) magnis & latis. Assi laudantur, præcipue Aprili, & Majo mensibus. Linea à branchiis ad caudam, an probè adeo recta (præter plerorumque piscium morem) expressa sit inquirendum. Germanicus liber qui Bavaricas Constitutiones continet, eadem forma piscem hunc delineatum proponit, digitos 12. vel 13. longum, quâ longitudine inferiorem capi non liceat: cum vulgarem Ausonii Capitonem, vel novem digitos longum capere concessum sit: unde hunc (Orsum dico, qui tamen ab Orpho marino pisce toto genere differt) ad molem multò majorem excrescere conjecerim.

In diversis Germaniæ partibus aliter atque aliter (proximis tamen se vocabulis) nominatur, Orff / Erse / Norfling / Wurfling: alicubi etiam Elfr / idem ni fallor. (Apud Hollandos Elfr est Alosa:) Intempestive captum, spinulis seu aristis redundare ajunt. Duorum *generum* hunc piscem esse audio: assatos alios carne alba esse, qui Augustæ vulgo Weißfisch appellentur: alios rubicundâ vel flavescente, Truttæ Salmonatæ instar. Piscem Norinbergæ quoque in Begniza fluvio frequentem esse ajunt; præferri genus illud, cujus caro rubeat: in superficie discrimen non apparere: *squamas* paulo latiores esse, quam in Thymallo: carnem siccam, & friabilem, salubrem, ut vel purpureis concedatur, minus suavem quam Truttarum. Bellonius quoque visa apud me hujus piscis effigie, forma ad Squalum (id est Capitonem fluviatilem) eum accedere ferebatur. Piscem audio lautum, & in pretio esse; muscis vesci. Cyprino minus lautum esse, sed crassiorem: non in aquis fluentibus, nec in lacubus, sed in piscinis fermè reperiri, apud Vindelicos, Norimbergæ, & alibi. Sunt qui *Pigo Picone* pisci Larii & Verbani lacus eum comparent: & similiter certo anni tempore è squamis ceu clavos quosdam emittere mihi retulerint. Ad Cyprinos ne igitur magis an Capitones pertinet, judicandum illis relinquo, quibus in promptu hi pisces sunt.

CAPUT VII.

De Leucisco.

Tab. XXVI. 10. 11. 12. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 22. Galen. de Alim. facult. l. 3. Bellon. de Aquatil. l. 2.

LEucisci nomine omne Mugilum genus Hicesio apud Athenæum venire superius, ni fallor, diximus. Galenus suæ speciei piscem *fluviatilem* & *lacustrem* facit. Salvianus Squalum esse, ideò quòd eum Galenus [illegible] habere scribat (sed perperam, Legendum enim est, [illegible]) credit; Modernis Græcis *Leucorinus* dicitur. Bellonius, *Albicellam* commodè vocari posse scribit. Apud alias nationes, Germanos inprimis, varia sortitur nomina. In Germania, circa Argentinam ein Lauck / Helvetiis diminutiva voce *Laugela*, quo nomine Gelenus dici conjiciebat (inquit Gesnerus) quasi [illegible] id est Albiculam, tanquam olim sic appellassent Græci, & ab iis mutuati essent Germani. In quibusdam Helvetiorum lacubus, ut juxta Tugium & Bielam *Uvinger* vocitatur, ut à Sabaudis circa Neocomum *Vengeron*.

Diversus tamen ab his piscis est Vageton in Lemano dictus, cui Helvetii à rubore pinnarum nomen posuerunt. Brelenpes etjam *Onhopt*, id est, acephalos nominant hos pisces: amputatis enim capitibus, siccatos, alio venales mittunt: cum minimi densis agminibus natant. Helvetiis Seelen / id est animæ dicuntur.

Acronii lacus accolæ nominibus variant; *Gra-*

Grasig Lindaniæ vocant: Uberlingæ *Laugele*; Constantiæ dum parvi sunt, Tienfische vel Grasing: adultiores, *Agonen*, *Agunen*, *Lagenen*. Ajunt enim piscículos esse vix longiores palmo, *squamosos*, quibus multi abstineant, quod circa latrinas pascantur: suo tempore tamen commendari.

Æstate, inquiunt, innascuntur eis vermes, quos vulgus, *Nestel*, nominant, quo tempore insalubres habentur.

Ova gerunt usque ad Junium, deinde pariunt. Non solum autem inter se, sed cum illis etiam piscibus latis lacustribus, quos Helvetii Rotten vocant, & cum Scardulis sive Cyprinis latis *coeunt*, unde piscis genus enascitur, inter utrumque parentem medium, ein Bastfisch.

Sed alius est Agonus in lacubus Italiæ, & Germanicum nomen Grasing cavendum, ne quis cum diverso fluviatili piscículo confundat, quem Greszling, vel Kreszling nominant. In Dunensi Bernensium Helvetiorum lacu, *Blauvinling*, id est, cæruleus, hoc genus Leucisci dicitur: nostri longè aliud lacustre tantum genus sic vocant. *Glyssen* à splendore factum, commune est piscibus illis qui vulgo dicuntur Laugelen aut Swalen.

Squamis mediis tegitur, quæ lineolis distinctæ sunt. Nonnulli cum priore Rondeletii Leucisco confundunt, sed corporis, inquit hic, latitudine differt, rostroque est acutiore, alioqui pinnis, earum numero, & situ similis est, Romani piscatores à Squalo, teste Bellonio, non distinguunt: neque enim adeò exactè pisces fluviatiles, ut Galli, internoscunt. Etenim Leuciscus aspectu multo hilarior, quam Squalus, minoribusque squamis contegitur. Albo colore nitet, & veluti inter squamas striis rectis interstinguitur. Caudam bifurcam & pinnas albas profert, neque ita latas, ut Squalus. Hic præterea Leucisco major evadit. Alburnus eidem similis est Leucisco; tamen est paulo latiore corpore, & squamis elatioribus, ac labro inferiore melius infarcto. Est etiam nonnihil discriminis in linea, quæ utrinque corpus intersecat: siquidem Leucisco non tam arcuata est, quam Alburno, & Alburnus rotundiori corporis compage constat, ad Cephalum magis accedente. Bellonius nulla ait habere *dentium* rudimenta, verum fortassis haud diligenter inspexit, Gesnerus namque in faucibus utrinque mandibulam curvam quinis armatam denticulis reperit, ut in Bellero. Albertus utrinque mobilem in faucibus mandibulam habere ait. In Pado (ut Gesnerus observavit) dodrantem nunquam excedit; crassitie fere æquali per totum corpus; à capite ad usque caudam. *Os* aperitur in oblongum, nec prominet mandibula superior. Addit item Gesnerus apud suos paulo majores capi in fluvio quam in lacu; longiusculos esse, non latos, Haselis non dissimiles specie, paulò breviores, si bene meminit: Dorsi colore esse fusco, flavo, & viridi ferè permixtum esse. *Pinnas* albicare, vel nimium rufi admixtum habere, lineam qua terminatur laterum color, instar iridis resplendere ex flavo & viridi colore. Rondeletius quoque ex fusco partim viridem esse, partim flavum dicit, *ventriculumque* habere parvum, hepar magnum, & in hoc fellis vesicam: denique multum *pinguescere*. Quo loco in cibis haberi debeat, apud Galenum legimus, qui conditam seipso meliorem effici, quod quicquid in sapore est mucosi abjiciatur; meliorem recentem, diutius in muria servato, scribit. Testatur Bellonius, nondum provecti magnum numerum veris initio capi, modicoque sale conspersum atque exiccatum, Byzantium deferri, vendique Majo, Junio & Julio mensibus. Eorum capturam majorem fieri ex Epiri lacubus, Venetosque his maximè uti, ad seque navibus adferri curare, & eodem vocabulo cum Epirotica lingua, quæ Scouranicos dicit, Scourancas nominare: quæ cum Leucorinis, inquit, majores sunt: ambo tamen pisces sale conspersi & fumo infecti atque exiccati, ad exteros mitti, ut nostri Harengi soreti, consueverunt. Sic Bellonius. Gesnerus commendari scribit Aprili & Majo mensibus, Februarioque non insuaves invenisse, quo tempore lactes in mare pleni erant, eodemque mense à suis laudari. In Italia quidem, hyeme inprimis capi. Veru tostos, sale, aceto, olivo, pipere, & cinnamomo conditos Grapaldus laudat: & Rondeletius denique molli suavique carne esse tradit, & pinguedinem ejus aurium doloribus succurre, & cum felle ejusdem permistam oculorum caliginem abstergere.

Bellon. de Aquatil. l. 2.

CAPUT VIII.

De Leucisco primo Rondeletii.

HÆc Leucisci species, in Italia *Lascha*, in Gallia *Hardon*, quod facilè per longum tempus in vasculis aquatilibus servari possit, alibi apud Italos *Dorada*, quod in eo tractu caput ejus aureo colore fulgeat, Helvetiis Roterigle, quasi *trytrophtalmos* dicitur. Bellonius *Sargum Sargonemve*, qui inter marinos Mugiles fluvios subeuntes, ab Aristotele recensetur, perperam vocavit. Capitoni seu Cephalo fluviatili corporis aspectu, pinnarum numero, situ, figura, squamis similis: sed capite est minore, corpore latiore. Dorso cæruleo cervice virescente, ventre candido, oculis flavescentibus. *Dentibus* caret. Imò palato ossa habet. Bellonius ad Cyprini magnitudinem unquam accedere negat: aitque corpore quam Squalus, compressiore esse, pinnasque habere subrubras, parvos item Gardonos pinnam caudæ longiorem exerere quam Leuci-

Tab. XXVI. II. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 23.

Bellon. de Aquatil. l. 2.

ſcum: (ſic vocat piſcem proximè præcedentem) & antequam in extremum pinnæ, quæ bifurcata eſt, deſinat, rotundari: Latiuſculis *ſquamis* contegi, ipſoque capite magis ad Leuciſcum quam ad Squalum accedere. Oblongius & paulò craſſius habere corpus, quam Abramis, ac denique tergore eſſe magis quam Squali nigricante, & auri colorem referente. In Ambra Melegnarum alluente numerosè *capitur*. Sed & Peni ſinus lacus delicatiſſimos profert. Alacres ſunt & vividi omnes *ova* habere, & fœminæ eſſe creduntur. Solidiuſcula illa & ruffa. *Partus* Aprili inchoatur, & ad Maji pergit medium. Laudantur antequam pariunt, Januario, Februario, Martio & tota hyeme mediocriter: ſunt qui Aprili, & Majo commendant. In vinum fervidum immiſſi elixantur. Rondeletius carne eſſe fluxili & parum nutriente dixit.

CAPUT IX.

De Oxyrincho Rondeletii, Corvo Niloticо & Naſo Alberti Magni.

Tab. XXVI. 13. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 24.

OXYRINCHI nomen inter polyſema cenſetur. Diphylo apud Athenæum Mugil eſt, fluviatilis; idem, ut Rondeletius inſinuare videtur, cum ſuperiori Gallorum Gardono: Straboni, Æliano, aliisque inter Nili piſces recenſetur: eidemque Æliano rubri maris quoque piſcis eſt, ac denique maris Caſpii, ut in Sturione dictum eſt. A quibus omnibus differt, (ni fallor) Oxyrinchus iſte Rondeletii. Antverpienſibus *Hautin* vocatus, roſtro longo, tenui & maximè acuto, unde Oxyrinchium rectè à ſe appellatum fuiſſe putat, niſi mavis, inquit, Sphyrænam fluviatilem vocare, quia marina Sphyrænæ roſtrum ſimile habet, molle & nigrum. *Squamis* melioribus tegitur. *Pinnas* in dorſo tres habet, in æquali ſpatio à ſeſe diſtantes: totidem in ventre habet, quot Barbus. Quærendum nunquid idem ſit, qui Friſiis *Snepel* appellatur, à Scolopace ave, puto, quam Snepam dicunt; Galli verò à roſtri proceritate *beccaſſam*. Geſnerus in Albi fluvio quendam quoque piſcem *Sneppelſingen* vocari tradit, ſed à ſuperiori diverſum; parvum nempe, & candidum, Capitoni fluviatili ſimilem.

Tab. XXII. 14. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 25. & 26.

CORVUS Niloticus, corporis figura Mugilibus ſimilis eſt, ſed caput pro corporis portione (longum enim dodrantes duos) parvum *Maxilla* inferior ſuperiore brevior. *Pinnæ* ad branchias, utrimque una breves: in tergore ultra medium alia oblonga: in ſupina parte à podice alia: in ventre una, de piſce hoc, quod præterea dicam, non habeo.

NASUS ab oris figura ſeu naſo valdè craſſo, nomen ſortitus eſt. Naſonem vel Naſutum benè dixeris: & quia labrum ſeu roſtrum ſuperius craſſum, ſimum obtuſumque habet, non malè Græce Pachyrinchus & σιμὸς, Latine Simus vocabitur. Genere Squalo ac Leuciſcis fluviatilibus adſcribendum eſſe; & corporis totius figura indicat, & Albertus quoque atteſtatur Monacho, hoc eſt, Capitoni fluviatili ſimilem eſſe, inquiens, ſed tenuiorem, naſo valde craſſo. Et Geſnerus eſſe tradit, qui fluviatilibus Barbis hunc piſcem comparant, quoad ad corporis ſpeciem: aliquos piſcibus Erffen vulgo dictis apud Germanos. Ipſi vero ſpecie, ſquamis & colore Capitonem fluviatilem referre videtur: ſed ad eam magnitudinem, inquit, non perveniunt. Lonicerus duorum triumve palmorum magnitudine eſſe ait, & oris formam peculiarem habere. *Venter* eorum intrinſecus nigerrima membrana ambitur: unde joculari nomine Germani hunc piſcem, ſcribam cognominant. *Os* modice deorſum vergit. *Lapidem* habet in capite, teſte Alberto, Capiuntur in fluviis & rivis. Libenter enim in rivos aſcendunt, inquit idem Geſnerus, in lacum non veniunt, niſi ad initium ejus tantum, præſertim vere. Albertus Danubii picem eſſe ait, & aquarum in Danubium influentium. Cœno & ſpurcitiis *veſcitur*. Caro alba & laxa eſt, ſpinulis referta, ut & Capitonis & aliorum multorum fluviatilium, præſertim circa caudam. Verno tempore præſeruntur & pingueſcunt. Apud Helvetios tamen Novembri menſe *laudantur*: ſi modo unquam laudandi ſunt. Nam *caro* eorum ſemper laxa & inſipida eſt: quamobrem aſſarè eos potius quàm elixare coqui ſolent. In Rheno præſtantiores habentur. In libello quodam Germanicè vulgato de piſcibus, Februario & Martio & cum ſalices ſtillant, eos præferri legimus. Hæc ferè Geſnerus. Tab. XXVI. 15.

CAPUT X.

De Gobio fluviatili.

ARTICULUS I.

De Gobio non capitato.

GObio fluviatilis eſt duplex. Unus non capitatus; alter capitatus. NON CAPITATI Dorion apud Athenæum inter fluviatiles meminit, fortaſſis & Ariſtoteles, dum eos in fluviis pingueſcere ſcribit. Mediolanenſibus Varira, fortè quaſi varius. Vbique enim rotundis nigris maculis diſtinguitur, vocatur Germanis *Kreßling*, aliis Leuteſſer, quod cadaveribus ſubmerſis veſcatur. A *Geſnero* ita deſcribitur: Gobio noſter, ein Gręßling / quem nuper captum in lacu, inſpexi, menſe Januario ovis gravidus erat: barbatulus, *cirris* ſingulis Tab. XXVI. 16. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 27.

singulis in angulis labiorum perbrevibus. Pupilla oculorum nigra, ambitu candicante. *Maculæ* à capite caudam versus per media utrinque latera nigricantes, rotundæ, magnæ proportione, circiter decem, singulæ deinceps digeruntur: & similiter per medium dorsum. Cauda etiam maculosa est, & dorsi pinna. Vesica bifida, magna proportione. Longus est plerumque quinque aut sex digitos. *Fel* habet subviride, caudam bifurcam. *Os* cum aperitur rotundum & veluti è præputio se exerens, deorsum nutat. *Lapilli* in cerebro perexigui sunt. Hæc ille.

Squamis tegitur parvis. Quamvis ab Ausonio, qui eum *Barbi jubas* æmulari cecinit, fluviatilibus accenseatur, in lacubus tamen quoque capitur. Degit in fundo & cœno, unde Fundulos quibusdam vocari etiam diximus. Vescitur musco vel alga, item arenulis, & hirudinibus minimis lacuum. Creditur cadavera hominum submersa depasci; unde nonnulli anthropophagum dicunt: quæ res aliis fortasis ansam præbuit, ut ex cerebro equorum procreari dixerint, quo quidem in aquas abjecto vesci, à ratione non est alienum, nam & Bellonius testatur calvariis bubulis in aqua projectis oblectari, ejusque gnaros Ligeris accolas, calvarias eas studiosè adservare iis denique in Ligerim immersis, Gobios allicere, ut facilius eos postea capiant. Idem testatur Rondeletius. *Capiuntur* autem facilè & magna in copia, inquit Gesnerus, circa ripas lacus nostri retis genere, quod Stoszbaren appellant.

Aliquando bis aut ter anno *pariunt*. Æstate vermiculis quibusdam in ventre vitiari dicuntur, teste Alberto. Rondeletius *carne* ait esse molli insipida, virus nonnunquam resipiente: fallique medicos, qui Gobiones fluviatiles ægris apponi volunt, his eam inesse succi bonitatem existimantes quam Galenus in marinis commendat, ab hisce enim illos hac dote multum superari. Cœnum aliquando resipiunt. Author de natura rerum, salubriores esse ait, ubi aquas arenosas in nutrimentum habent. Et Gesnerus elixum satis solidum esse testatur, nec contemnendum in cibo.

N. Ad Gobiones referimus piscem Rheac Mæni alumnum rariorem, quem Obziß/ *seu* Obzeß / *q.* Oblareß / *Piscatores vocant Ambire enim videtur inter Gobionem & Percam. Hujus iconem, exhibet Tab.* 31. *ea figura ac magnitudine, qua cum duobus sociis captus est non procul Francofurto*, 16. *April.* 1649.

ARTICULUS II.

De Gobio capitato.

Tab. XXIV. 9. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 48.

GObio Capitatus nomen istud à Capite pro corporis ratione maximo accepit. Non tantum apud Italos, sed & inter Germanos varias sortitus est appellationes. *Gropp* dicitur inter Helvetios, *Cop* vel *Kop* in Carinthia, *Kaolrapp* in Franconia: alicubi *Mul*, circa Tridentum (qua parte Germanice loquuntur) *Tholiman*. Saxones & Miseni à capite, quod ferè globi instar rotundum habet, sed compressum, varia ei nomina fecerunt: *Keuling*, *Keulingk*, *Kulheit*, *Kaulheupt*. Anglice à *Bulhed*, à capite taurino, quasi Bucephalum dicas, nempe ob magnitudinem, non similitudinem formæ. Rondeletius & Bellonius βῶν vel potius βῶν aut βῶν Aristotelis esse volunt; sed cum is duntaxat in fluviis sub saxis stabulari, quod & aliis competit, scribat, nihil definiri potest. Cremonensibus *Bot* vel inde vocatur quod Bufonem, qui Botto vulgo, deformi oris rictu referat. Pisciculus est ranæ piscatrici similis, si parva magnis (inquit Rondeletius) conferre licet, corporis figura & colore. Capite enim magno est, lato & depresso. *Oris* magno hiatu, sine dentibus: sed pro iis labra instar limæ aspera habet; *pinnas* binas ad branchias, rotundas, & ambitu pulchrè cristatas: duas alias inferius parvas, longiusculas, albicantes in medio summi ventris: aliam ab ano ad caudam: in dorso quoque geminas, non singularem, ut Rondeletius scribit, qui aliam fortè speciem, inquit Gesnerus, nobis ignotam vidit: nam & cauda quam suo attribuit Cotto, proportione multo longior est, quam in nostro. Ex his dorsi pinnis brevior, quæ capiti propior, altera longior caudam versus, quam tamen non attingit: idque in fluviatili & lacustri genere similiter. *Oculi* sursum spectant. Branchias quaternas habet, *hepar* magnum sine felle. Si corpusculum spectes, ventriculum magnum. Fœmina *ovis* immodicè turget, quæ in pectore in globos collecta, geminas veluti mammillas præ se ferunt, & membrana vestiuntur nigricante. *Lapillos* in capite habet. Qui in *lacubus* degunt, (ut Tigurini lacus exemplo ostendit Gesnerus) non solum magnitudine inferiores sunt *fluviatilibus*: raro enim ultra digiti medii longitudinem excrescunt; sed specie etiam differunt; etsi vulgus forte non discernat. Nempe, colore magis albicant, cum illi nigriores sint. (Corpus varium est, partimque albicantibus partim fuscis punctis, & maculis etiam nigricantibus transversis distinguitur) *Spinulis* circa branchias pluribus & acutioribus, brevissimis tamen illis, & visum pene latentibus horrent; quibus digiti etiam, si retro ducas, configuntur. *Pupilla* oculorum aliqua ex parte pulchrè virescit, & gemmæ instar resplendet, præsertim ad solem. Elacu in fluvium non migrant: neque fluviatiles in lacum Gustus etiam suavitate fluviatilibus longe sunt deteriores. Icon quam dedit Aldrovandus Gesneri est, diversa nonnihil ab ea quam Rondeletius exhi-

Bellon. de Aquatil. l. 2.

exhibuit, pinna dorsi singulari, & cauda penicilli instar, longiuscula: unde suspicari licet, aliud genus Cotti circa Monspelium haberi. *Degunt* in rivis frigidis ac montanis, & fluviis præcipitibus, sub lapidibus & inter Saxa. *Carnivori* creduntur, & à se mutuo devorari certum est. Mense Martio circa festum Paschatos *pariunt*. In aquæ fundo non tam natant, quam subito impeditu teli instar se vibrant, & quo volunt trajiciunt. Gesnerus testatur, legibus piscatoriis licere, eos capi in flumine à Calendis Novembris usque ad Pascha: extra verò illud tempus, nec retibus, nec fuscina, neque alio modo licere: hamo autem nunquam. Nassis uti permissum esse, à die D. Marci usque ad exitum Maji, non arctius tamen contextis, quam ut Gobii capitati evadere queant. Coctos esse suavissimos & ori gratissimos cum ovis, quæ pinguia, copiosa, delicatissima, Matthiolus prodidit. Carne molli, Rondeletius, dura Albertus fecit. Apud Helvetios fluviatiles duntaxat, & quidem circa brumam & Januario mense in deliciis sunt, quidam à Calendis Decembris ad Calendos Aprilis commendant; omnes, capita, quod spinis tantum cuteque constant, rejiciunt. Placent & frixi:

CAPUT XI.

De Aspero Pisciculo.

Tab. XXVI. 18. 19. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 29.

HUjus Rondeletius meminit, eidemque à maxillarum asperitate cognominatum inditum, aitque Lugdinensibus *Apron* appellari propter squamarum asperitatem, Rhodanoque peculiarem cæterum non quovis ejus loco, verum in ea fere parte reperiri, quæ inter Viennam & Lupdunum interjecta est. Pisciculus, inquit, est *capite* latiore, quam Gobio, in acutum desinente: ore medio, *dentibus* caret: sed maxillas asperas habet, foramina ante oculos. Colore est rufo, maculis nigris latis, à dorso ad ventrem oblique descendentibus varia: Pinnas ad branchias, & in ventre similes cum Cottis habet, sed in dorso dissimiles: duæ enim sunt à sese sejunctæ. Vulgus ait pisciculum hunc auro *vesci*, quia arenam cum qua nonnunquam auri laminæ sunt, haurit. *Carne* est sicciore quam Gobio.

Tab. XXII. 19.

Ad hunc referri potest, *& is piscis Danubianus, quem Iulius Alexandrinus ad Gesnerum dedit*. De eo ita Gesnerus: Forma quidam tota; & singulæ ferme corporis partes, inquit, in utriusque pictura convenire videntur, nisi quod pinna ab uno in nostra icoce nulla est, pictoris forte incuria. Nulli enim piscium, opinor, hæc pinna deest. Rondeletius *Lacertum* peregrinum suum sine ea pinxit, quam Salvianus eidem addidit. Bellonius in sola Tænia hanc pinnam se non reperisse mihi retulit. Piscis quem exhibemus, Germanicum nomen est *Zindel*: velut alii scribunt, *Zinde*, *Zindel*, *Zinne*, *Zingel*. Ungari *Kolez* appellant. Icon ad me missa, digitos XII. longa est; quam longitudinem in hoc pisce mediocrem esse audio. Colore est, partim è fusco ruffescente, partim nigris *maculis* satis magnis per intervalla distinctus: quarum aliquæ à dorso ad ventrem, qui cinereus est, oblique tendunt. *Oculis* color Indicus: & aliquid sub eis rubri. Audio eum ad libræ pondus, id est, unciarum XVI. accedere: (alii etiam trilibrem fieri retulerunt) *caudam* adeo duram habere, ut vix amputari possit: pinnas in dorso aculeatas in capite Percæ instar, (icon nostra pinnas molles, non aculeatas, præ se ferre videtur) nostrum acuminatum; carnem candidissimam. Sunt qui forma & colore Cani marino comparent: alii Lucio, præcipue quidem capite: absque *squamis* esse ajunt, instar Anguillæ. (Rondeletius Asperum suum à squamarum asperitate vulgo Gallicè Apron dictum ait) Lautissimum esse addunt simul & *saluberrimum*, omnium Danubii piscium, ita ut vel puerperis apponatur, & divitum duntaxat mensas oneret: quod equidem miror, si squamas non habet: ferè enim omnes qui *squamis* carent, minus salubres existimantur. *Ferunt* eum Danubius & Tibiscus. In Danubio prope Bosoniam magna ejus copia capitur. Viennæ etiam non deest; & in Bavariæ fluviis, ut Isara & Leisaca: hic quidem è lacu Ammelsee fluit in Rachelsee lacum, & inde rursus in Iseram fluvium. In piscinis servari non potest. Ejusdem piscis effigiem illi, quam dedimus, similem, coloribus tantum diversam (ventre & pinnis albicantibus) Raphaël Seilerus Jurisconsultus doctissimus, comes Palatinus, clarissimi Augustanæ reip. archiatri Geryoni filius, ad me misit: in qua similiter nulla ab ano pinna, nullæ squamæ apparent.

CAPUT II.

De Cobitide fluviatili.

ARTICULUS I.

De Cobitide Rondeletii.

Tab. XXVI. 20. Aldrov. lib. 5. de Pisc. c. 9.

TRiplex invenitur *Cobites*, fluviatilis Rondeletii nempe, Aculeata, & Barbatula. De illa ita ex Gesnero, & Rondeletio Aldrovandus: Idem Rondeletius fluviatilem hunc pisciculum antiquis, qui defluviatilibus parum fuere soliciti, indictum, *Cobiten*, *Cobitidem*, fluviatilem nuncupavit, quod marinæ, inquit, persimilis sit; cum alioqui neque situ neque numero pinnarum cum marina conveniat; quare similitudo ista hæc ad Cobitidem barbatulam potius pertinet: ad hæc Cobitis marina lævis est, uti & Barbatula; contra squamosus, quo de loquimur, piscicu-

piſciculus eſt, niſi figura exhibita nos fallat, quod quidem ſuſpicari licet. Ipſe enim Gallis *Loche franche* vocari aſſerit, vel quod totus lævis ſit, & aculeis careat; vel quod mollior ſit, & ſalubrior: quamobrem Cobiten forte hunc piſciculum, inquit Geſnerus vocat, quod ad Gobionem fluviatilem Auſonii accedat, non ad marinam Cobitin. *Degit* in rivulorum & fluviorum ripis, digitali magnitudine, roſtro ſatis prominente. Corpus flaveſcit, & maculis nigricantibus notatur, ſubrotundum eſt & carnoſum. *Pinnæ* duæ ſunt ad branchias, duæ in ventre, unica ab excrementi meatu, unica in dorſo. Geſnerus cum hoc piſcitio idem putat, vel ſaltem ſimillimum, ſuis Ryſerle nuncupatum; Digiti, inquit, longitudinem parvi excedit, colore per dorſum è cæruleo vireſcente, per latera & ventrem candido. In Silo torrente capitur ad Tigurum circa lapides: & ex eo Limagum amnem ingreditur, inter lautos piſciculos habitus Rondeletio ſuus Cobites carne eſt humida, & viſcida: ſi in aqua ſordida & cœnoſa nutriantur, pingueſcit, ſed multo inſalubrior redditur. Pro Cobite Rondeletii nos aliam iconem dedimus, ejuſdem ni fallor, piſcis.

ARTICULUS II.

De Cobitide aculeata.

Tab. XXVI. 21. 3. Aldrov. l. 5. de Piſcib. c. 30.

Cobites aculeata, quæ Muſtela parva imberbis dici poſſet, Gallis eſt Perce, quod Petras quaſi videantur perforare (duos habent in branchiis aculeos, utrinque unum, ad caudam ſpectantes, dentium ceraſtis longitudine, quibus ſeſe impellunt, ut minima inter lapides foraminula ſubeant) Germanis Steinbeis, ſeu Dacobythus, Oxyrinchus non incommode, aliis. Piſciculus eſt inquit Albertus, eodem colore quo Fundula. Non eſt autem rotundus, ſed quaſi columnalis compreſſus, & habet ſpinam acutam juxta os, qua cum recurvato capite vulnerat manum ſe tangentis. Bellonius quoque & Rondeletius aculeum in operculis branchiarum utrinque unum habere tradunt. Albertus branchiis ipſum carere omninò ait; cujus errorem detegit nuper Georgius Fabritius, qui parva foramina circa oculos eis, ſicut in Lampredis, ineſſe obſervavit, teſte Geſnero, qui piſciculum eſſe ait exilem ſeu tenuem, & oblongum. Fundulo, de quo mox, ſimilem, paulo longiorem: nam quatuor aut quinque digitos æquare ſolere: maculoſum, capite acuto & deorſum vergente. Rondeletius ſpinam internam duram quam in præcedente rigidiorem eſſe monet, ideoque inter edendum moleſtiorem eſſe: ſæpius vero etiam ichtyopolas parum cautis imponere, & pro levibus vendere, cæterum impoſturam inter edendum facile deprehendi. *Degit* in aquis fontanis & rivis præcipue. Ex his vero migrans cum alios fluvios, tum Albim maxime ſubit, ut Geſnerus refert, qui & apud ſuos nullum aut certe rariſſimum eſſe ſcribit, circa Argentinam vero frequentiorem, & ex Georgii Fabritii teſtimonio in Miſena optimos capi in Mulda prope Doblam oppidum: in herbis, algis & cœno *degere*, atque inde *victitare*. Majo menſe cum Fundulis parere, aliquando vel bis vel ter. Roſtro lapidibus mordicus ſe affigere, & aliquando vaſis etiam, licet æneis, quibus in foro piſcatorio à mulieribus, inquit, injiciuntur, ita ut fugere videantur. Eſſe quando complures gregatim hærentes inveniuntur. Rebus anguſtis, id eſt, quorum peranguſtæ ſunt maculæ, capi, cum aliis piſciculis circa ripas fluminum. Bellonius piſciculum eſſe ſcribit admodum *vivacem*. Eidem delicatiſſimus eſt: contra inſinuare nobis videtur Rondeletius in cautis pro lævi Cotitide obtrudi inquiens, fraudemque edendo detegi: & Geſnerus viliſſimos vocat, carne tenaci, Fundulis multo ignobiliores. Aprili menſe & Majo minus improbari; præferri gravidos: frigi debere butyro: Miſenos circa bacchanalia, & Martio menſe eos commendare, antequam migrent, quod tum ovis gravidi ſint: præſtantiores apud eoſdem non in Albi, ſed in Mulda capi.

ARTICULUS III.

De Cobitide Barbatula.

Tab. XXVI. 22. 23. Aldrov. l. c. 31.

Cobitis iſta *Barbatula* nomen à Cirris tenuibus è roſtro barbæ modo dependentibus obtinuit. Albertus M. Fondelam, Germani Grindelam vocant. Geſnerus Muſtelam fluviatilem dici poſſe putat. Indicis digiti craſſitudine eſt, *inquit Bellonius*, quinque digitos longa (pinguis Lochia) tota puncturis ſeu punctis diſtincta: notaſque in tergore & lateribus habet, nunc grandes, nunc parvas ac nigricantes, quibus ipſa etiam quoddammodo pulla apparet; ſed ventre candido. Pinnam utrinque unam in lateribus gerit: item in ventre duas, in tergore vero ſummo unam admodum parvam: item ſub cauda ad anum alteram. Pinna caudæ rotunda eſt: reliquæ omnes, obtuſæ & latæ. Cirris quaternis, utrinque, duobus (Barbi modo) tanquam myſtacibus inſignis eſt. Os habet parvum ſub longo *naſo*: ejuſque *inteſtinum* ſtatim à ſtomacho (quem hepar fovet) recta per ventrem ad anum ducitur. *Fel* dextro hepatis labo adſutum: *Lienem* inſignem, & rubrum habet. *Cor* ſub branchiis, ſuo pericardio obvolutum, *ova* ſingulari veſicula, ut aliis piſcibus bicorni folliculo concluſa. Hæc ille. Duo *genera* eſſe hujus piſciculi Georgius Fabricius Geſnerum in epiſtola monuit. *Unum* commune, quod in deliciis habetur, & inſigni magnitudine apud ſuos (Miſenos) capitur in Flohi amne:

alterum & tenuitate corporis, & colore & sapore diversum, quod à Saxis nomen est consecutum, Steinsmirlin. Limpidis & saxatilibus *locis* gaudent, quamvis & circa ripas & in cœno, unde Mossgrundel dicuntur, reperiantur. Plurimi in rivis quibus majora flumina ingrediuntur, capiuntur, idque præcipue Februario, Martio & Aprili. Gesnerus medio mensis Maji *captos*, ovis gravidos vidit; aitque post Pascha *parere* incipere: quamvis non desint, qui vel singulis mensibus eos parere asserant. De *Usu* ipsorum in cibis ita Aldrovandus: Tam delicatus pisciculus est, ut Lonicerus inter omnes ferè primatum tenere scripserit. Teneros tamen præsertim & nuper natos in deliciis haberi, Gesnerus ait, eosque cum jure coctos ex eodem, quod mireris, cum pane cochlearibus edi: quas delicias, inquit, aliquando circa summum Aeronium lacum gustavi. Salubres vulgo existimantur, ita ut medici etiam ægrotis alicubi eos permittant. Esse sane solidiuscula carne, & odore non piscoso, ut alii plerique sed magis grato, idem Gesnerus asserit, & cum exigui sint, nec pingues, non multum replere: præferri à Misenis majores, & qui à saxis denominantur: colore saporeque differre, corpore tenuiore, carne duriore, & quæ in elixis tenacius spinis hæreat: Commendari maxime à natali Domini usque ad Pascha, quoniam tum parere incipiant: alios Februario, Martio, Aprili mensibus eos præferre, usque ad initium Maji. Teneros verò nunquam non laudari, maxime si cum apio, petroselino, edantur. Vino calido injecto elixari debere, idque brevi tempore & sub finem modico aceto affuso, ad ejus fere consumptionem coquendos, quomodo Gobii capitati etiam parantur.

CAPUT XIII.

De Phoxino squamoso.

Tab. XXVII. 5. 6. Arist. H. A. l. 6. c. 13. 14.

QUid de *Phoxino Aristotelis* statuendum sit, ex ipsius verbis colligere difficile est. Statim enim ac natus est ova habere, & semel in anno in stagnis fluviorum & arundinetis lacuum, quæ [illegible] vocant, ova ponere dixit. Rondeletius eo nomine *duos* squamosos *pisces* describit. *Unus*, quem in Picardia sub nomine Rosiere vidit, dimidiati pedis longitudinem nunquam superat. Corpore est lato & compresso, oculis magnis, colore luteo, bramis minimis, corporis specie simillimus. Semper uterum *Ovis* refertum habet, ideo cum illis nasci piscatores tradunt. *Alter* vocatur à rubore caudæ, Rose. Reliquo inquit corpore cæruleo est, paulo major, minus læso corpore, *ovis* semper plenus, etiam maximus. Cum priore eundem esse conjicit, qui apud Helvetios Bambela vocatur. Gesnerus, Pisciculus, inquit, est tres aut quatuor digitos longus, sex quidem digitis longiorem non vidi. Caput ei crassiusculum pro sua magnitudine, nigricans, iris oculorum crocea: qui color etiam ad pinnarum initia omnia spectatur, in pinnæ dorsi quoque initio, in majoribus & adultis. *Pinnarum* ad branchias articulus veluti caruncula quandam habet, in aliis parum, in aliis valde croceam (in aliis si bene memini, rubentem) pro ætatis nimirum & sexus differentia, fortassis & aquarum & regionum, in quibus degunt. *Squamas* habet albicantes. Linea fusca obliquè à capite ad caudam fertur. Pinna in dorso medio unica est, binæ ad branchias, totidem in medio ventre, alia post anum. In principio caudæ macula atra notatur, & aliis minoribus, singulis, ad initia pinnarum utrinque. Dorsum & latera nonnihil flavescunt. Sapor in *cibo* subamarus. Reperiuntur influentibus solum aquis, ut audio: non etiam in lacubus & cœno, ut læves, quos è rivis, lacus & flumina majora ingredi diximus: unde eos, læves, nostri à rivis Bachbammele nominant. Iidem in Glatto flumine apud Helvetios, parvo ac cœnoso, ab iis qui cancros captant, subinde inveniuntur, & abjiciuntur. A bacchanalium vel quadragesimæ initio usque ad Calendas Maji nassas non angustius contextas, quam ut Gobi capitati & Bambelæ ex iis evadere possint, in flumen immittere piscatoribus nostris licet. Bambelam nostram Itali quidam, ut audio, eodem quo Gobium fluviatilem nomine appellant, Varon. Verbani vero accolæ circa Lucarnum Stornazzo, vel sterniculo.

Gesner. in Phoxin.

CAPUT XIV.

De Bubulca Bellonii, & Putilo fluviatili Gesneri.

PHoxino *Bubulcam* Bellonii subjicimus, quia cum priori illi, quem Rosiere Piccardi vocant, cognatam Gesnerus facit. Ita verò de eo Bellonius: Sordidus admodum & vilis pisciculus Gallico vulgo è reipsa Bouviera nuncupatur: aliis Peteuse, etymologia à bombis obscœnis tracta. Piscis est Sequanæ alumnus, non tamen usque quaque frequens, ut qui non semper appareat. Nam quomodo Verones pisciculi nusquam Augusto, Septembri, & Octobri tibi, aut saltem raro apparebunt: sic Bubulca sero in conspectum venit. Plurima vere *capitur*. Bremmam aut Castagnolam marinam toto habitu æmularetur, nisi corpore esset minimo. Planus enim & latus est: sed & argenteo nitore refulget, atque orbicularem magis habet formam; quam in longitudinem protensam. Trium digitorum longitudinem excedit, neque sesqui digitalem latitudinem. Soli objecta, *nigri* nihil habere comperitur, quam in linea, quæ spinam comitatur ad caudam. Parvam in tergore gerit pinnulam; oculorum pupillam, omnem

Aldrov. l. 5. de Pisc. c. 32.

omnem nigredinem superantem. Squamis tegitur magnis, & latis. Carneum quiddam, ut Cyprinus (quatenus parvum magno licet conferre) in fornice *palati* ostendit, *branchias* utrimque quaternas simplices, ac sub ventre totidem, caudam bifurcam. *Ore* est parvo, dentibus vacuo. Piscículos istos respui credo propter fellis magnitudinem, quod vix possint exenterari, quin eorum *fellis* vesica disrumpatur: quo per totum corpus diffuso, plurimum amari in vescendo sentiuntur: id autem sub hepatis lobo dextro coloris Smaragdini, magnitudine pisi continetur. *Folliculum* vento plenum in *utero* gestat geniculo interceptum: *lienem* stomacho inhærentem, rubrum atque orbicularem. Hujus etiám intestina multis in gyrum revolitionibus & infractibus circum voluta sunt. Hactenus Bellonius.

Tab. II. 7. Tab. XXVI 9. RUTILO *fluviatili* à rubro pinnarum colore nomen Gesnerus, ad differentiam Erythrini veterum imposuit. Circa Comum in Lario lacu, inquit, Piota, ut circa Verbanum quoque dicitur: à Germanis Oceani accololis Roddovu vel Roddau: Sabaudis circa lacum ad Bielam & Neocomum, Vingeron, vel Vengeron, unde Germanorum Wingeron, vel contra, (quo tamen nomine Lucernæ accollæ Loucisci speciem intelligunt eam quam Vendosiam & Dardum Gallis dici indicavimus) Anglis, Roche, Polonis, Pstrega. Piscis è foro ad Gesnerum delatus, latus erat ad digitos quatuor, longus duodecim. Pupilla nigerrima, iride aurea, labiis subrubris: colore in cauda, pinnisque in ventre & abano sitis, cinnabarino: nam cæteræ minus rubri habent. Linea à summis branchiis caudam versus obliqua, cauda bifurca: Supercilia & circa branchias locus, aureo colore nitent. Squamæ latæ, striatæ, validæ. Dorsum fuscum, venter pallidus: pinnæ quaternæ: *fel* viride, *vesica* gemina: *caro* aristis plena. In faucibus maxillas utrimque habet; recurvas dentibus minutas quinis, qui ab interiore parte singuli serræ instar asperantur: quod in aliorum piscium dentibus nondum memini animadvertisse. Piscis hic apud nos Helvetios, *lacustris* tantum est, satis *vivax*. In nostro & Acronio lacubus, abunde capitur. Piscatores Constantiæ, & circa Acronum ajunt eum aliquando cum Cyprino lato *coire*: inde Hybridam, (ein Halbfisch) gigni, qui inter utrunque ambigat. Rutilo major aliquando, minor autem Cyprino lato. *Parit* Junio mense. Muscarum fluviatilium (sive lacustrium) genus est quoddam magnum, oblongò, terete, varioque corporis alveo, has infigunt hamis ad inescandos Rutilos. Februario Martioque mensibus apud alios Germanos, Novembri apud nostros *in cibo* præfertur. Majo rursus deterior fieri, & imminui incipit. Parari jubent peritiores instar Cyprini; & vino frigido immissum elixari. Hactenus ex Gesnero. Putatur cum Vangerone Rondeletii esse idem. Hic autem corpore Ballero, (de quo suo loco) rostro Mugilibus similem esse ait, rostro tamen esse longiore. Dentibus carere: pinnas ad branchias duas habere subaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu unicam, in dorso aliam. Caudam in duas desinere hasque à squamis initio integi, etiamsi non adhæreant. Cyprino & corporis specie & carnis substantia succoque affinem esse, & vilem haberi.

TITULUS II.

De Piscibus fluviatilibus Lævibus.

CAPUT I.

De Attilo Padi.

TAntum de Piscibus fluviatilibus squamosis, sequuntur Læves, inter quos præcedat *Attilus*, in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec nisi boum jugis extractus, ut Plinii verbis utar. Piscis est Cartilagineus, Sturioni magna ex parte respondens. Hujus enim more *ossa* gerit clypeatà, sed ea tempore dicitur abjicere, idque in causa esse cur alii sine ossibus, alii cum ossibus depingant: post quæ, *pinna* dorsi est unica, cui parte supina subjacent duæ, quales omnino sunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. *Os* clausum ad obliquam lineam incisum est, sed apertum & hians rotundum. Ante illud pendente rostro *appendices* carnosæ & molles. Branchias opertas habet, ad quas pinnæ sitæ sunt. Quomodo vero à Sturione, quem Franc. Philelphus Attilum esse credebat, differat. Cœlius Calcagninus perquam eruditè docet his fere verbis: Quod à me percontatis, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura solet appellare, is sit quem Italia Moronem, Usonem Pannonia vocat: paucis respondebo, me eundem non existimare, vel ex Plinii testimonio, qui eum Pado vult peculiarem esse; quo loco de propriis quorundam amnium piscibus ait. Sed ego, & tecum agam liberalius, non modo te ad Plinii, sed ad oculorum etiam tuorum testimonium provoco. Totamque itaque Attili effigiem ac membraturam quanta potui brevitate perstrinxi. Et quia non satis perspicue id fieri posset, nisi noti alicujus piscis exemplo uteremur Hyccam sive Sturionem, qui nullo ferme loco non nascitur, mihi proposuisti. Qui licet in mari natales habeat, solet tamen adversus amnes mira subire voluptate, donec jam præpinguis redeat. Moronis sive Usonis exemplo nondum dixi, quod neque ii pisces non cognoscantur, neque mihi eorum imago satis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hicca sive Sturione, quod Sturio pelagius est.

Tab. xxviij. 2. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 1.

Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Ælian. H. A. l. 14. c. 26.

est. Attilus amnicus est, & Pado peculiaris. Sturio non temere visus æquare quatuor talenta Attica, id est, trecentas libras: Plinius scribit Attilum ad mille libras, id est, supra XIII. talenta excrevisse. Quæ magnitudo sane insignis & raro perspicua. Attilus cum ad certam magnitudinem excrevit, *squamas* hispidas abjicit, quas per quinque versus dispositas gerit, in summa scilicet dorsi spina ex utroque latere geminatas, & sibi quasi parallelas, extremus versus pinnas attingit. His abjectis tactu lævis evadit, nec habet quod unguem offendit. Contra Sturio semper hispidas squamas suas tota æstate retinet: Caro Sturionis callum habet, & mirifice palatum oblectat. Attili contra, fluxa est, & mollis, & palato parum jucunda. Existimant piscatores πρωτοφοίν, id est, partem priorem Attili, ad posteriorem vix eam habere proportionem, quam quatuor ad unum. Tota nivis hujus piscis sita est in *capite*, & parte capiti attigua. Quæ observatio etsi ad Sturionem etiam, aliosque pisces pertineat, authore Aristotele & Plinio: cujus verba sunt, videlicet capita piscibus portione corporum maxima, fortassis ut mergantur, tamen in Attilo nescio quomodo præter cæteros luculenta est atque admirabilis. Parvi sunt *oculi* Attilo, in tanta mole capitis. Sturio & Attilus habent os in parte prona, (supina dicere voluit) eo prope in loco, cui in cæteris perfectioribus animantibus, respondent, omoplatæ. *Os* utrique sine dentibus, sed Sturioni ferme orbiculatum. Attilo multo majus, & ad lineam obliquam incisum, quo aperto, vasto illo hiatu pisces devorat, quos respirando κατὰ βεύσεις (ita piscatores putant) contaxit. *Loca* pisculenta maximè frequentat, hyberno præcipue tempore vorticosas voragines, ad quas pisces frigoris impatientes, teporis gratia se recipiunt. Rostrum Sturioni resimum ac latiusculum, ad imaginem fere Delphini & Oxyrinchi; Attili planum, & paulominus quam in mucronem desinens, Attilo tergicolor albicans & lanosus. Sturioni vergit in glaucum. Hæc itaq; Cœlius. De ejus cum clupæa inimicitia ita Plinius: Minimus hunc piscis, appellatus Clupea, venam quandam ejus in faucibus mira cupidine appetens, morsu exanimat.

CAPUT II.

De Antacæo Borysthenis Rondeletii, & Stellari.

Tab. xxviij. 5. Tab. XXV. 5. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 2.

ANtacæi pisces dicuntur prægrandes, inquit Rondeletius, & vastæ magnitudinis in Mæotide & Borysthene; quos aliquando in ostiis in glacie concretos effodi author est Strabo. (Nec alios, ut conjicio, Solinus intelligit, inquiens: Apud Nuros nascitur Borysthenes flumen, in quo pisces egregii saporis, & quibus ossa nulla sunt, nec aliud quam Cartilaginis tenerrimæ. Nec dubito, quin Plinius de his loquatur his verbis: Et in Danubio Mario extrahitur porculo marino similis. Et in Borysthene memoratur præcipua magnitudo nullis ossibus spinisque intersitis.) Ex his salsamenta fiebant, præsertim ex maxillis & iis quæ circa palatum sunt partibus, quod eæ partes aliis suavitate præstarent. Ex his igitur unus est, quem hic proponimus rostro oblongo, acuto, *oris* vasto & rotundo hiatu in supina parte Bellonius similem figuram exhibet Attili nomine, nisi quod unicam ei tantum in dorso pinnam appinxerit. Ingentis, (inquit) est magnitudinis: Cætera Sturionem tam internis quam externis partibus refert, hoc dempto, quod pro eminentioribus ac callosis illis elatis tuberculis, quibus Sturio quinis carinis præditus est; hic stigmatis tantum lividis sessilibusque maculis in cute minus aspera, ad latera sit distinctus: Præterea unicam tantum *pinnam* ab ano ad caudam gerit. Sturio autem duas habet. Cæterum *Os* Attilo prominet oblongum, fistulosum, sublongo etiam naso. Hactenus Bellonius, qui deinceps nonnulla de hoc pisce scribit, quæ vero Attilo conveniunt.

ANTACÆUS STELLARIS in Danubio prope Straubingam captus, & depictus, ad Gesnerum missus est. Colorem ubique ferè cæruleum ostendebat, venter erat candidior ad roseum inclinans. Spinæ in dorso & stellæ pallidi coloris puncta etiam passim ex pallido albicantia, vel fusci Indici coloris. Cognatus huic est, qui ick vel Tick vocatur, & in Danubio circa Pestam vel Budam capitur, mole corporis quæ ad XXV. libras accedat, cute varia undiquaque stellata, sed rostro longiore & graciliore quam vel in Husone, anserino fere simili. Aldrov. l. d. c. 3.

CAPUT III.

De Ichtyocolla.

Tab. XXIX. 16. Plin. H. N. l. 32. c. 7.

IChtyocollæ meminit Plinius ex veteribus dum inquit: Ichtyocolla appellatur piscis, cui glutinosum est corium, idemque nomen glutini ejus. Quidam piscem Judaicum vocari scribunt, quod nomen Zygænæ apud Parisienses competit, alii Antacæum ab Herodoto, à Pomponio Magnum vocari dicunt, nonnulli Plinii Marionem appellant. Bellon. Tanais accolis *Barbotam* dici, quod quaternis veluti barbis ad labia sit communitus, prodidit. Nec alium Dioscorides intellexit, cum gluten ventrem esse piscis cetacei, laudarique candicans, ratione Ponticum scripsit. Tale enim & hodie exeique intestino ex Ponto mittitur. Est autem Piscis cetaceus figura oblonga ac prope tereti. Ossibus ac spinis caret, capite est crasso & lato, ore magno & in promptu posito: è superiore maxilla 4. apophyses carnosæ, velut barbæ dependent, unde Barbotta dicitur. Oculos parvos habet Dios. M. M. l. 3. c. 102.

Bellon. de Piscib. l. 2. habet pro corporis magnitudine. Bellonius ait hoc à Sturione atque Attilo præcipuè differre, quod rostro careat, magnum oris rictum præ se ferat, sitque sublutea, dura, lævi ac glabra cute convestita carne. Bina ante oculorum canthum, parva atque aperta foramina habet: pinnas in tergore duas (quas aliter Rondeletius, aliter Bellonius pingit) ad caudam erectas. Branchiæ veluti spineo tegmine communiuntur. Sturionis modo: Cauda quam huic magis bifurca; præcipua à cæteris piscibus nota discernitur, quod paulo supra spineum operimentum branchiarum, quodam ad ejus latera impresso foramine pervius sit. *Folliculus*, sive vesica, ex qua glutinum fit à capite ad caudam, per spinæ longitudinem extenditur. *Carne* est secundum Rondeletium prædulci, & glutinosa admodum, ob id saliturè idonea, qua melior redditur & rubescens Salmonis modo, atque etjam durior, quam ob causam aliquandiu maceranda, priusquam coquatur. Eam Tanais & Ponti accolæ Romam & Venetias transmittunt, illucque in foro piscatorio venditur. Ichtyocolla authore Plinio epinyctides tollit, erugat cutem, extenditque in aqua decocta horis quatuor, denuo contusa, colluta & subacta ad liquorem usque mollis. Ita præparata in vase novo conditur, & in usu quatuor drachmis ejus, binæ sulphuris, & anchusæ totidem, octo spumæ argenteæ adduntur, aspersaque aqua teruntur una. Sic illita facies, post quatuor horas abluitur. Idem alibi. Lethargicos (inquit) coagulum vituli adjuvat in vino polum oboli pondere: idem Ichtyocollæ. Valet ad conglutinandas omnis generis chartas, atque instrumenta musica, reliquaque lignaria incrustamenta, quæ tesselato, imbricato, & vermiculato opere fiunt.

CAPUT IV.

De Glanide.

Tab. xxvij. 8. PIscis, qui Aristoteli & Pausaniæ Glanis, Plinio sæpe Silurus, aliquando Glanis, Glanus, & Glanius vocatur. Ab Æliano Siluro explicatur. Veteres sequuntur recentium plurimi, interque hoc Gesnerus & Schonfeldius, nos quid sentiremus, superius diximus. Nomen à Glanide Italiæ & Cunæ fluvio accepit, si Stephanum sequimur, ejusdemque vestigia apud Byzantinorum vulgus, qui hodieque Glangnum, teste Manardo, vocant, quasi Glanum, retinet. Descriptionem quod attinet, sunt ipsi spinæ pro ossibus non Cartilagines. *Corpus* fuscum, nigris maculis plenum, squamæ nullæ, corium satis crassum, & lubricum. Caput grande, depressum. *Os* obtusum. Oculi parvi. Rictus amplus & ad capitis latitudinem patulus. Labia superiora gemino, inferiora unico ordine denticulorum confusaneorum, introrsum reclinatorum aspera, quibus prædam retinet. *Fauces* binis utrinque ossiculis, limæ instar asperæ sunt. A labro inferiore dependent barbulæ quatuor, tenues, oblongæ, pallidæ, à superiore duæ, ejusdem coloris, duræ, longissimæ, prætenturarum instar, quas ante se modo exerit, modo componit. *Pinna* illi in dorso post cervicem unica est, parva, quatuor aut quinque fibris elata, post branchias duæ: quarum prima, faucesque proximè spectans, aculeo constat osseo, duro, quo infestos sibi pisces arcet, &c.

Schonfelt. Ichtyol. pag. 69.

Venter magnus est, deformis, & subalbidus, obscurè fuscis lituris conspersus. *Cor* inter branchias utrinque quaternas situm est, à reliquo diaphragmate separatum, quod gula ampla perforat, à qua ventriculus dependet, & intestina, quæ unica revolutione in anum desinunt. Ventriculo incumbit *Epar*, ex rubro pallens, duobus lobis distinctum, cui vesicula fellis diluti aquei, adhæret. Dorso adjacet vesica simplex, peritonæum candidum est.

Ad multam magnitudinem excrescit: non solum enim ducentarum librarum, sed major etiam capi solet. Gesnerus testimonio eruditi cujusdam Ungari in Tibisco, qui Daciæ fluvius Danubio miscetur, aliquando captum fuisse scribit septem vel octo cubitorum, plaustrum occupantem: eum in fluvio annis sedecim sub culina Viri cujusdam nobilis latuisse: hamo tandem inescatum esse, dum fæturam suam custodiret: ubi se captum sensit exsiluisse; secutos impetum ejus piscatores ad milliaria duo, denique defatigatum cœpisse: barbas eum supra infraque os habere, rictum latum, caudam versus attenuari. *Dentes* habere instar pectinis illius quo lanea vestes depectuntur, à carduis denominati vulgo: squamis carere: in aquis cœnosis *versari*. Ipse vero Gesnerus dentes habere negat, sed labia limæ instar exasperari, atque ita prædam facilè retinere: retentam mandere & comminuere: ei opus non esse, sed faucibus & gula maximè patentibus integram vorare. Idem & in Viadro apud Silesios tantum esse scribit, ut captus, impositus currui, plerumque ultra currum emineat. Variat ab isto ille cujus Gesnerus Iconem sub Siluri tertii nomine ponit. Piscis, inquit, Similitudinem aliquam cum Mustelis fluviorum & lacuum habet. Oculi sunt parvi: barbulæ fuscæ, non longæ, è crassiusculis paulatim attenuantur; binæ superiore labro, ternæ inferiore. Pinnæ ad branchias binæ, in dorso nullam ostendit pictura; sed tantum carunculam quandam mucronatam eminentem, qualis & in Mustela palustri majore, eodem fere loco vesitur. In ventre vero una & continua longissima pinna ad caudam usque albicat, maculis distincta fuscis. Corpus à capite retrorsum subinde attenuatur, finis latiusculus & obliquus est, &

quid mireris nullam caudæ pinnam habent. Os magnum & latum. Capitis colore cæruleo subviridis; reliquum corpus viridi & flavo colore mixto pingitur, sed maculas etjam diversi coloris habet. Hujus generis duos in suo stagno civis quidam aluit, qui cum ante annos triginta sex, (verba sunt Stuibii ad Gesnerum) ad Hundsfelden in Rheno cum aliis piscibus illis quos Argentinæ vocant Rufelken, simul nassa capti essent, vix digiti longitudine, & Argentinam in forum advecti, à cive quodam raritatis gratia empti, in piscinam conjecti sunt, in qua alter ab eo tempore usque adeo excrevit, ut jam sex cum dimidio pedes meos (hominis mediocris proceritatem aut amplius) longitudine contineat. Caput qua crassissimum est, filo complexus, duorum pedum & dimidii fere circumferentiam deprehendi. Alter huic per omnia similis, sed longitudine longe est inferior. Major ille piscibus quibusvis, excepto carpione, sive vivis sive mortuis, *vescitur*. Hyeme nihil quicquam gustare unquam visus est. *Cornua* quæ supra & infra os habet, quotannis decidunt, & rursus nova succrescunt, sicuti cervis.

Reperiebatur in pluribus fluminibus tempore Æliani; temporibus Plinii præcipuè in Mœno nisi Rhenum velis legere. In Æno grassatum quem quidam Mœno & Rheno substituunt prope Visbium, quod ad ejus amnis ostia conditum Aventinus prodit, tanquam loco magis cœnoso, verisimile est. In Cydno Ciciliæ fluvio procreatos sed minutos, quod ejus confluens nitidus & frigidus apud Ælianum habetur. Pyramus, Sarus, Orontes plurimos producunt, quia limosi nec pauciores in Ptolomæorum fluvio, Apamiensi stagno. In Bubasto Ægyptia cicures aluntur plurimi. Strabo, & Athenæus, dum Siluros in Nilo esse scribunt, Glanides intelligunt, non Sturiones. Nam qui è mari fluvios subeunt, præter Delphinum Mugilem & Alosam, nullus alius Nilum intrat propter Crocodilos. Plinius dum maris peculiarem facit Gladinem, fallitur. Expressè Schonfeldius: Fluviatile hoc animal est, nec unquam aquam salsam ingreditur: ubi circa Hamburgum capitur, statim Albis ex aquis pluviis aut nivalibus exæstuantis metus est, quas ut passim ex locis montosis, stagnis seu lacubus collectas, fugiens, Silurus cedit, & partes Albis spaciosiores sequitur: Reperitur & in Istro, Tibisco, Vistula. In Helveti. stagnis paucissimæ capiuntur in Bernensibus Neocomensi & Moretano aliquando. *Vescitur* carnibus; nec minoribus duntaxat piscicuiis ventrem implet, sed & in majores, imo homines & equos grassatur. Captum in Pannonia fama receptum, in cujus visceribus humana manus ornata annulis reperta sit. Puerum in Danubio ad Posoniam natantem ab hoc pisce devoratum, & in capti visceribus fragmenta ejusdem reperta, à fide dignis Pannonibus proditum est. In ejus, quem sub culina viri cujusdam Nobilis latuisse supra diximus ventre, caput humanum cum dextera manu & tribus annulis aureis inventum est. Aristoteles dentibus duntaxat valere, & ἀγκιστροφόρον esse scripsit. Cauda concussa, pisces præsertim minores ori admovet. Caniculæ exortu sideratur, & alias fulgure sopitur. De *Coitu* & partu apud Aristotelem legimus. Cohærentes fœtus edere, sicut & ranas. Majores profundis aquis parere, quippe nonnullos etiam ubi senum pedum altitudo sit: minores, locis brevioribus ferè ad radices salicis, aut alterius arboris cujuspiam, juxtaque arundines, atque etiam muscum. Tardissimum eis ex ovis incrementum: atque idcircò assidet mas, quadragenos, quinquagenosque dies, ne devoretur fœtus ab occurrentibus piscibus. Eodem quoque die, aut etiam post, capiunt ova incrementum, quæ contigerit semen. Glanii ad ervi magnitudinem. Quantum ad *Usum* in cibis, Salvianus duram carnem habere scribit. In Germania & Polonia pinguis est, & boni saporis: laudaturque; in cibo tum recens, tum sale conditus. Circa festum Johannis optimus est, trium librarum inprimis Obsonatores venam candidam, quam per spinam dorsi tenuissimo tectam involucro, transire, Benedictus Martinus scribit, tanquam venenatam eximunt.

Ælian. H. A. l. 12. c. 29.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Arist. H. A. l. 9. c. 37.

Aristot. H. A. l. 8. c. 20.

Aristot. H. A. l. 6. c. 14.

CAPUT V.

De Barbota Gallorum.

A Glani, licet maximo pisce, non malè de hoc parvo dicetur, ob corporis barbæque similitudinem. Galli vulgo Barbotam vocant, non à barbis (inquit Bellonius) aut arunco, sed ex hoc, quod Galli barborare, cœnum & lutum rostro, anserum modo commovere dicunt. Ipse Clariam fluviatilem vocat, sed cum Lota Lugdunensium de quo suo loco; implicat. Anguillæ, aut Congri modo glabram *cutem* habet, atque idem caput. Cirro recto brevique & simplici in maxilla inferiori barbatur. Continuam in tergo pinnam gerit mollem, ad caudam (quæ illi rotunda est) desinentem. In nonnullis duas pinnas, ut in Icone, quam à Bellonio missam ex Rondeletio exhibemus; in tergo videas: quarum exigua est, quæ capiti magis est vicina, sed & inter anum & caudam rursus aliam pinnam gerit: unam præterea utrimque in lateribus circa Branchias, quas utrimque quaternas habet: duas vero sub ventre capiti multum propinquas. Cæterum duos in inferiori maxilla habet denticulorum ordines admodum parvos: atque in superiori maxilla totidem, ut nihil quam asperitas in eis sentiatur: nam alios etiam in fornice palati gerit. Tergus & latera fulvum vel sublividum colorem ha-

Tab. XXVII. 9

Bellon. de Aquatil. l. 1.

habent: *venter* autem albicat. Semipedalem non excedit longitudinem. *Hepar* lobum oblongum ad sinistrum latus demittit, sub quo est *Stomachus*. In pyloro apophyses, seu cæcos viginti quinque connumerare potes: *lienem* quoque videas, neque dextro neque sinistro, sed in medio spina stomacho inhærentem. *Anus* ejus propinquior est capiti, quam caudæ. *Intestina* pluribus quam tribus inflexionibus non circumducuntur. *Ova* in bicorni vulva fert utrinque permulta. Huc ferè Bellonius. Vita & moribus cum Lota Lugdunensium convenit. *Hepar* magnum habet ac delicatum; Carnem quam Lota glutinosiorem: mucore & cœno vescitur, in eoque delitescit.

CAPUT VI.

De Mustella fluviatili & lacustri.

Tab. xxviii. 6. 7. 8. 9. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 7. Cardan. Variet. Rer. l. 17. 37.

QUam nos Mustellam vocamus, illam Jovius inter Larii pisces Trisium Latine dixit. Mediolanenses Bottam vocant, seu quod utri similis sit, ut Cardanus scribit; seu quod capite ranas referat. Insubr. alii Botetrissias dixere. Specie fluviatiles è Lacustribus apud suos differre Gesnerus asserit; Esse enim minores, colore nigricare, carne albiore, solidioreque in cibo lautiores; duabus per dorsum pinnis, quamobrem separatim etiam describit. Cæterum corpus ait esse utrisque lubricum sine squamis (licet quibusdam, inquit, squamulæ minimæ radendo appareant) flexuosum, quod caudam versus attenuatur veluti in tæniam. Coloris varietas maculosa, pinna ab ano ad caudam ferè, oblonga. Binæ omnibus ad branchias, & binæ aliæ eodem circulo inter caput & ventrem: pupilla *oculorum* alba, pars ambiens nigra. Branchiæ quaternæ simplices. *Caput* magnum, latum, & veluti compressum. In cerebro lapilli. Os grande rescissum. Barbulæ circa os infra supraque; numero & magnitudine differentes in diversis generibus. *Dentes* nulli, sed veluti in lima exasperatum os. Voracitas, piscium quos devorare possunt. *Caro* mollis & dulcis. *Iecur* magnum in delitiis. *Vesica* (aut folliculus) nulla, *intestinum* parum anfractuosum, fere simplex. Stomachus: ab eo ventriculus, & in circuitu multæ appendices. Iam vero *Botarissam fluviatilem fœminam* (eam intelligit quam nigricantem modo dixi.) Januario mense diligenter contemplatus his verbis (ex quibus tamen etiam nonnulla aliis hujus generis speciebus conveniunt.) descripsit. Piscis est forma & flexibus serpentem ferme referens: Capite lato, caudam versus valde attenuatur. *Brachiæ* ei quaternæ. *Pinnæ* ad latera brachiarum utrimque una nigricat: & aliæ duæ paulo inferius in pectore parvæ albicant à podice exorta una oblonga, paulo citra caudam desinit: item in dorso oblongior alia; ultra medium dorsum continua tradit: & alia ante ea minor caput versus, quam pictor in Icone per incuriam non expressit. Pinnæ omnes molles sunt & sine spinis. Caruncula sub mento pili instar prominet. *Cauda* non bifurca, sed circularis, nusquam omnino divisa, sed ubique sibi instar membranæ continua: Colore vario, è fusco & nigro dorsum tenerum albicat: latera juxta dorsum minimis punctis nigris in colore subalbido distincta sunt. *Os* aperitur hiatu rotundo, totus piscis sine *squamis* & viscosus est. Maxillæ minimis *denticulis* serratæ. Color subalbidus (linea subalba nimirum) à capite incipiens oblique per latera caudam versus procedit. Nam cauda in colore nigricante variat. Membranea vero caudæ extremitas partim nigricat partim subflava est. *Lapillos* duos in capite gerit, albissimos & bene duros, figura & magnitudine granorum oryzæ. *Lacustris* modò in Trissia in Griffio lacu capta ab eodem considerata hujusmodi erat. Longa dodrantes duos cum palmo: filum ambiens Ventrem trium palmorum. *Denticuli* minimi, frequentes, ut serpentium. Superior pars oris duos ordines dentium habet, unum scil. interius in medio, cui nullus respondet infra. Sunt & in intimo oris recessu, duo denticulorum ordines seu in maculis duabus. Branchiæ quaternæ. *Squamulæ*, rotundæ minimæ, quæ dum pellis cultro raditur, apparent, in parvis generibus v. tum fluviatili, tum Lacustri luteo minore nullo prorsus, per *cutim* passim ceu foramina, ceu puncta cava rotunda, conspiciuntur; quæ si quis caput versus validè radat, albissima videntur: sin iterum caudam versus, rursus obscurentur. In *ventre* meatos duo; unus excrementi, alter genituræ: qui compressus lacteo succo manabat. Et rursus alias *alia ex lacu* hujusmodi: subflava, punctis nigris, barbula à mento demissa, albicans. Ante initium pinnarum in *dorso* carnosa particula, mollis, teres, intusque cava, prominet. Inde mox sequitur pinna brevis, longitudine pollicis: deinde una continua, octo vel novem digitos longa, ab ea nudum pinnis dorsum est, per tres fere digitos: cum sequuntur aliæ duæ parvæ, triangulares fere, inter quas digiti propemodum spatium intercedit: ex quibus infima & ultima, minor & caudæ conjuncta est. *Fel* subviride: vesicula ejus tum jecori tum intestinis affixa. In ventriculo pisces duo integri erant, uterque digitos septem longus, tres latus: nec aliud quicquam. Pondus totius, unciæ quinquaginta. Coctæ pellis subviridi & deformi colore erat, caro albissima, bona, satis solida. *Iecur* album, non ut in minoribus subruffum, grande, suavissimum. In *alia Trissia parva, fluviatili*, forte digitos decem longa, pinnæ dorsi inquit, sic sunt: Primum, caruncula illi brevis non est, sed pin-

pinnulâ digito brevior: & minimo ſpacio intercedente, alia duos digitos longa: deinde poſt ſpatium duorum digitorum, alia paulo brevior, media, & mox cauda. Rurſus ab hac differt alia, paulò longior, (ut ſemel animadverti: non enim ſimpliciter hæc accipi debent, quod ad magnitudines & colores) cui minus erat flavi in corpore, plus nigri, & ejus ſplendidioris. Primum enim pinna illi brevis eſt, deinde una longa continua uſque ad initium caudæ: Ergo magna Triſſia lacuſtris; præter carunculum illam, pinnas in dorſo quaternas habet, ex minoribus, nigricans binas; luteola verò major ternas, minor binas: ſi modo ſpecies duæ ſint luteolæ: quod accurratius conſiderandum eſt: Minoribus lacuum Triſſiis pinnæ in dorſo binæ, adeo propinquæ invicem ſunt, ut unica putentur: Colore fuſco, non pulchro. Differentia à pinnis certior: nam colores multas ob cauſas variare poſſunt. In Rheno ſupra Acronium lacum aliquando ad tres libras ſedecim unciarum accedunt. Conſtantiæ tanta capta, ut drachmis duabus cum dimidia venderetur. Captæ & Pragæ aliquando, pulcherrimæ, coloribus diſtinctæ, flavo, croceo, candido, roſeo, atro, oculorum pupilla nigra, parte ambiente cærulea. Nigriores circa ripas fieri, magis in profundo flavas, quibuſdam placuit. *Carnivoræ* ſunt, nec ullus piſcis pro ſua magnitudine majores piſces devorat. Profunda petunt, adeò, ut Albertus ſcribat, in lacu circa Conſtantiam ad trecentos paſſus ſub aqua hamis extrahi: ſæpe cum ranis extrahuntur; quæ quia illis ore adhærent, tanquam exſugendi cibi gratia, ideo ore cum ranis aquaticis coire, quidam prodiderunt. *Parere* incipiunt Decembri, alicubi & Januario. Solæ piſcium ſenectute *obcæcantur*. Maximè commendantur *in cibis*, illæ inprimis, quæ in puris rapidiſque fluviis degunt; quod candidiorem ac ſolidiorem carnem habeant. In jecinoribus tanta ſaporis gratia eſt, ut apud Thuringos olim comitis cujuſdam Bichlingorum matronam, omnes, dicant, principatus ſui reditus in eorum delicias conſumſiſſe. Laudantur hæc præcipuè ante Natalem Dominicum: circa partum improbantur, quod hoc tempore nonnullis in aquis grandinoſa fiant. *Ova* ajunt ſemper valde noxia eſſe, quibuſdam in locis, ut circa Neocomenſem lacum Sabaudiæ. Caupones aliqui exciſis jecinoribus, piſces vivos aquæ reddunt, conſuto prius vulnere. *Ventriculum* hujus piſcis cum ſuis appendicibus miras habere vires tradit Encelius. Inveteratum enim, ut fit (inquit) in Saxonia à matronis, trahere mirifice ſecundas hærentes aut relictas in partu, in potu datum: & magni momenti eſſe ad omnia vitia matricis. In Suevia paſſim in Cauponis & diverſoriis parietibus hærentes hi ventriculi circa Zetarum fornaces viſuntur, ab edentibus illuc rejecti, ut exſiccati ſerventur, & cum potione aliqua hauſti à colios cruciatibus liberent. Colligi ajunt & oleum ex hepate ad ſolum vel ad fornacis calorem ſuſpenſo, intra vas vitreum: clarum id & flavum eſſe, adverſus oculorum ſuffuſiones utile, item nubeculas & maculas, quæ ab angulis oculorum naſci incipiunt.

N. Muſtilæ marinæ Iconem vide, Tab. 46.

CAPUT VII.

De Piſcibus Foſſilibus.

PIſcium Foſſilium & Veteres & moderni meminere. Ex illis ita de eorum natura & ortu Theophraſtus: Piſces alicubi foſſiles ſunt, ut circa Heracleam & alibi in Ponto. Naſcuntur autem circa fluvios, & aquoſa loca, quæ cum ſiccantur (certis temporibus) paulatim, piſces ſubinde humorem ſectando terram ſubeunt: qua demum ſiccata, remanent in ea, veluti vivi ſepulti, vel ut animantia quædam in ſuis latibulis hyeme condita durant, ſine ſenſu ferè & motu torpida. Quod ſi loca illa priuſquam denuò aqua accedat, fodiantur, piſces illi moventur. Sic & in Ponto contingit piſces glacie & gelu occupari, neque ſentire, aut moveri prius, quàm in ollas coquendi injiciantur. Præ cæteris autem Gobio hoc accidere videtur. Ferè autem foſſiles piſces fiunt, eo quod ab inundatione fluviorum, in locis quæ reſiccantur, vel ova, vel alia principia gignendis idonea piſcibus relinquuntur. Nonnulla enim non ex ovis oriuntur, ut Anguilla & Centriſcus. Et hoc in Heraclea, circa Lycum fluvium contingit. Principia autem hæc in terra relicta, perficiuntur, durantque. Neque abſurdum eſt hos piſces durare. Tab. xxvi ii. 8. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 9.

Multa enim hujuſmodi animantium exiguo egent nutrimento, ſicuti ſerpentes quoque & quæ latibulis ſe abdunt. Primum ſcilicet ipſa ova humore è terra manante, deinde eodem nati ex ovis piſces nutriuntur. Ad magnitudinem tamen aliquam eos excreſcere neque veriſimile eſt, neque fertur, cum & loci anguſtia & alimenti penuria impediant. Cæterum durare in aëre hi piſces non æquè valent, ac illi qui ab aquis ad paſtum egrediuntur; qui ſcilicet exigua refrigeratione, & quæ ab aëre eis præſtari poſſit, indigent; nam vel ipſa branchiarum anguſtia indicat, non multa refrigeratione eis opus eſſe; quamobrem & Anguilla tum in aëre multum temporis vivit, tum in aquis turbidis illico ſuffocatur. Et ſimiliter foſſiles piſces à terra eos ambiente, quantum ſatis eſt, refrigerantur. Sed quod circa foſſiles in Paphlagonia piſces contingit, peculiarem & abditam rationem habet. Illic enim profunde admodum multos & bonos piſces effodi ajunt: cum neque inundare

aquam

aquam animum iis in locis neque aliter colligi animadvertatur, unde semina & principia generationis relinqui dicimus. Reliquum est ut sua sponte nascantur, idque continuò. Neque enim coire inter se possunt. Aut igitur hoc fieri existimandum est ratione loci, qui humidus sit, & omnino ferax hujusmodi piscium propter certam humidi calidique commoderationem. Oriuntur autem & alii quandoque quidam pisces spontè; aut humores quosdam alicunde manare cogitandum est, qui generationis principia secum adferant: quæ mox locus idoneus & recipiat & alat. Præterea hoc inquirendum de utrisque, tum illis qui in aëre vivunt, tum fossilibus, utrum in aquam immissi vivere valeant, aut in proprio duntaxat loco, qui eis naturalis sit, sicuti sua & marinis & fluviatilibus aqua. Nam ex his quoque non nisi pauci mutationem sustinent. Nam qui in aquis resiccatis terram subeunt, & qui glacie gelati detinentur, iis familiarum esse humorem magis quam aliis (è fossilium genere) constat. Ergo piscium alii simplicis naturæ videri debent, alii amphibii secundum Democritum, ut & aliæ quædam animantes. Utuntur enim aëre quædam (ex aquaticis) ut prædictum est. Theophrastum sequitur Plinius, dum inquit: Circa Heracleam & Cromnam (aliàs additur, & Lycum amnem: probè nimirum, mox enim sequitur) eodemque Lyco amne, & multifariam in Ponto unum genus esse Theophrastus prodit, quod extremas fluminum aquas sectetur, cavernasque faciat sibi in terra, atque in his vivat, etiam reciprocis amnibus siccato littore, effodi ergo: motu demum corporum vivere eos approbant. Circa Heracleam eandem eodemque Lyco amne decedente, ovis relictis in limo generari pisces, qui ad pabula petenda palpitent, exiguis branchiis, quod fieri non indigo humoris, propter quod & Anguillas diutius vivere exemptas aquis. Ova autem in succo maturari, ut testudinum. Eadem in Ponti regione apprehendi glacie piscium maximi Gobiones, non nisi patinarum calore vitalem motum fatentes. In his quidem, tametsi mirabilis, est tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi pisces gratissimos cibis terrenos, altis scrobibus, in his locis, ubi nullæ restagnant aquæ, miraturque & ipse gigni sine coitu. Humoris quidem vim aliquam inesse, quam (qualem &) puteis arbitratur, cum in nonnullis reperiantur pisces. Quicquid est, hoc certe minus admirabile talparum facit vita subterranei animalis, nisi forte vermium terrenorum & piscibus natura est. *Neotericis* est piscis fossilis ille, quem Germani *Beisker*, alii Peifker, quidam Meerputten vocant. *Duorum* sunt Agricolæ *generum*. *Majores* nempe, & *minores*. Sonum omnes edunt acutum. E fluminibus, quæ currunt in locis paludosis egressi, per riparum venas longius, & interdum in proximi oppidi cellas, neque subterraneas penetrant. Quidam Eruditi *Mustellam fossilem* vocant, eamque ita descripsit Fabricius: Longitudine est palmi crassitudine digiti, quanquam multò majores etiam reperiuntur. (Agricola palmos quatuor longos majores esse scripsit.) Dorsum coloris cinerei: cum punctis multis, maculisque transversis, partim nigris, partim cæruleis. In lateribus linea utrinque nigra & alba. Venter flavus cum maculis albis; & punctis rubris ac nigris, ita parvis ac si acu factæ essent. Ab ore carneæ particulæ eminent, quos nando extendunt; extra aquam contrahunt. In Misena trans Albim duobus locis, quod scio fodiuntur. Ad Polnitium amnem; prope Orlrantem: & ad Dobram rivum prope Hanam oppidum. Item in pratis ad Rederam fluvium copiosè effodiuntur, si flumen inundet. Ex terræ cavernis etiam ingrediuntur lacus & paludes: Cum aquæ extra ripas excrescunt, è terra prodeunt: aquis autem residentibus, in pratis campisque relinquuntur, & ubi greges sunt, relicti vorantur à suibus. Sordes amant, & in cloacas, quæ alia purgari ratione nequeunt, injecti, omnia consumunt. Cum in rivis paludibusque capiuntur recentes, solent à tenuioribus etiam mensis adhiberi. Serviunt imprimis fraudi agytarum, qui eos alunt, & vitris inclusos multitudini ostentant pro serpentibus, quia forma à parvo serpente non multum figura differunt. Sunt qui eos spirare putent. Ubi enim plures hujus generis pisces simul sunt, spuma supra eos effertur. Vitro inclusi ore angusto, *crescunt*, & suo quodam succo vivunt usque ad semestre.

CAPUT VIII.

De Lampetra Fluviatili, & Vario, seu Phoxino Lævi.

QUam nos *Lampetram fluviatilem* dicimus, in Tholossanis Chatillou, à titillatione, quod cum manu tenetur, quasi titillationis sensu variis fluxibus videatur contorquere se & elabi; Germanus Neunaug seu [illegible] dicitur. Marinis, inquit Rondeletius, partibus internis & externis & colore similes, sola magnitudine differunt: quædam enim magnitudine: aliæ vermibus terrestribus crassioribus assimilantur. Caro est tenax, *spina* nulla; pro spina dorsi, unus conti- Tab. xxviij. 10. 11. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 9.

continuus nervus cavus, quo *humor* albus continetur, simplex, absque ullis nervorum costarumve ramulis. Intestina tenuissima. *Ventriculus* vix apparet: nec mirum cum solo suctu vivat. Foramen in capite supra, sicut Lampetræ majores, habet. In fluviis & rivulis in quibus capiuntur, nasci vel inde liquet, quod nullis marinis Lampetris ibi aditus patere possit, cum neque illi in mare confluant, neque mare cum iis ulla parte sit conjunctum. Capiuntur sæpius reti cum Variis sive Phoxinis pisciculis. Vescuntur luto & aqua, iisdem Locis degunt quibus vermes: Autumno in brumam usque in Albi capiuntur, torrentur recentes in craticula, aceto condiuntur, & vasis ligneis exceptæ, in varia loca distrahuntur. Vernis quadragesimo jejuniis gratum delicatulis obsonium. Salitæ item leviter, fumo indurantur. Carne sunt satis molli & glutinosa, quod quantulumcumque est vitii, conditum & coctum facilè beneficio corrigitur, nisi aquæ in qua vixerunt vitio, plus solito virosæ fuerint.

Tab. xxviij. 1. Aldrov. de Piscib. l.5.c.10.

VARIUM seu PHOXINUM lævem, Romani *Morellam* quod nigris punctis & tenuissimis lituris sugilletur, Insubres Sanguinerol à rubore, dicunt: Rondeletius à Græcis quibusdam [illegible] vocari scribit. Germ. Ettrit3. Diversis toto corpore coloribus depingi hunc pisciculum ex diversis inprimis nomenclaturis ostendi potest. Dorium (inquit Rondeletius) aurei splendoris est, venter argentei, *latera* purpurascunt, Cauda in pinnam auream & latiusculam deficit. *Cute* lævi integitur, punctis notata, nigris nempe. Pinnæ laterum multum ad ventrem tradunt: quarum radices, quæ corpus pertingunt, rubro sunt colore perfusæ, inde sanguinaria dictus. Nigricat quoque in tergoribus per intervalla. Linea quæ latera utrimque secat arcuata est. Digiti longitudinem seu palmum, nunquam excedunt. Circa lacuum & fluviorum oras aquis stagnantibus capiuntur reticulis Bellonius *ovis* semper prægnantes esse asserit, ideoque Aristoteles Phoxinum esse autumat. Gesnerus vero sexu distingui dum ait, coire invicem etiam insinuat; quin, quod si (inquit) Phoxini, minimi isti pisciculi sint; nil mirum si propter parvitatem mediocres etiam ex eis nuper nati videantur. Verum nec ipse Aristoteles simpliciter nuper natos, sed verbis [illegible], id est, prope dixerim, additis, gravidos capi tradit. Verisimile est autem tantillos pisciculos, sicut & mures inter quadrupedes, brevi tempore perfici & generare posse. Carne est molli & satis suavi: sed non nisi eviscerata coquendus est.

CAPUT IV.

De Salmerone, seu Salmerino.

TRidentini, piscem sibi peculiarem, *Salmerinum* vel nomine ab Salmone detorto, quo cum carnis rubedine convenit, vel quasi Salmonem lacustrem, nuncupant. Aldrovandus à Cardinale Madrucio acceptum ita descripsit: Corporis forma pinnarum, numero ac situ cum Truttis ac Salmonibus fere convenit: Cæterum squamis caret; etsi squamosum esse profiteatur Salvianus: Capite est rotundiusculo, retuso rostro. *Oculorum* pupillam nigram aureus, qui in mortuo postea fuit ruberrimus, circulus ambit: ac quam maxime splendens. Ante eos foramina duo, auditus vel olfactus instrumenta, rotunda, manifesta. Oris maxilla inferior nonnihil recurva, Unco sursum vergente: estque tota ea mandibula alba. Lingua ejusdem coloris, item palatum. Totum os insigniter dentatum. Piscis ipse rotundus potius, quam latus est. Pinne sunt numero septem, omnes sine aculeis: quinque supino binæ prono corpore, juxta branchias duæ, totidem in medio ventre, quinta ac postrema à podice, longæ omnes ac latæ. Quæ ad branchias sunt, triplici colore præditæ. Ubi enim longiores sunt, hoc est, in ipso exortu, albicant, mox totæ rubent, exceptis nervis, qui nigricant, reliquæ tres sicuti in exortu magis quam illæ albent, ita quoque rubedo in his intensior est, nigredine vero plane carent. Priores quatuordecim nervis constant, subsequentes novem, novissimæ decem: quæ vero in medio fere dorso conspicitur, duodecim nervos habet, altera non longe à cauda, iis caret, mollis & cutacea, ut in Truttaceo genere: malèque ceu nervosa à Salviano expressa est: utraque dorso concolor, id est nigricans. *Cauda* Lunata est, ejusdem coloris, non rubra, ut ille ait. Podex in imo ventre juxta exortum posterioris pinnæ. A branchiis ad caudam linea exilis, recta ad caudam usque fertur asperiuscula. Latera nonnihil albicant, & nunc rotundis; nunc oblongis, iisdemque nunc majusculis, nunc exiguis maculis subfulvi coloris conspergunt. Totus venter coloris ferme crocei, aut vulgaris minii. *Uterum* habet admodum procerum atque latissimum, utpote qui totam corporis capacitatem occupat, ovis refertus ejusdem fere magnitudinis, vulvis auroque resplendentibus, margaritas aureas diceres. Intestina alba, pluribus circumvolutionibus intorta. *Iecur* breve, latum, unico duntaxat lobo constans, flavescens. Vesicam fellis invenire

Tab. xxviii. Aldrov. de Piscib. l.5.c.11.

venire non licuit. *Lien* majusculus ex atro rubens. *Ventriculus*, longus & carnosus. Caro, ut in Salmone, rubra. Longitudo totius piscis à capitis initio ad caudæ extremum, Spithamas binas explet. *Locum* si attendas, in lacubus Tridentinorum montium capi innuit. Salvianus in frigidissimis & saxosis fluminibus nasci prodidit. *Vescitur* pisciculis, & in horum defectu, recrementis. Quin singuli capiuntur, ideo solitarios esse concludimus. *Coit* in fine Novembris & Decembris. Piscis est, si quis alius delicatissimus. Caro ei tenera quidem, & quæ brevi tempore putrescit, sed minimè viscida, satisque friabilis.

TITULUS III.

De Piscibus, qui præter fluvios alias quoque dulces aquas incolunt.

CAPUT I.

De Perca Majore.

Tab. XXIII. 13. 14. Tab. XXIV. 9.

TAntum de Piscibus Fluviatilibus, tam squamosis quam lævibus sufficiat, sequuntur illi qui præter fluvios alias quoque aquas dulces incolunt: *Perca* nempe *Major*, *Perca fluviatilis minor*, *Scrollus*, *Pungitius Alberti*, *Alburnus Ausonii*, *Epelanus fluviatilis*. *Lucius*, *Cyprinus latus*, *Ballerus*, *Tinca*, & *Lota Gallorum*.

Aldrov. l. 5. c. 33.

PERCÆ MAJORI, quæ Germanis Baers & Bersich, corporis figura lata & compressa est: *rostro* prominenti non aliter quam marina, verum non adeo acuto: Ore etiam ut illa mediocri, imò pro corporis ratione parvo. Dentibus caret, sed labia habet denticulis horridala, ut Bellonius testatur. Squamis tegitur parvis ac aridis, quæ difficillime à corpore avelluntur, maximèque ancillis fastidio esse solent. Color ei varius, venter nempe; Corpus reliquum fere cineraceum; nigricantib. quibusdam ac latis maculis à dorso descentibus (non aliter ac in marina) latera depingentibus. Pinnæ ac cauda rubescunt. In *fœmina* verò nihil, vel parum saltem. *Pinnæ* in tergore duæ, quarum quæ capiti proxima, major est & aculeata, posterior minor sine aculeis: totidem ad Branchias quos Rondeletius altiores esse putat, quam in reliquis fluviatilibus: totidem item in ventre: quæ vero ab excrementorum est orificio, aculeo crenato vellatur. Branchias habet utrimque quaternas easque duplices, id quod Aristoteles quoque vidit. *Cauda* bifurcatim dividitur. Ad majorem *magnitudinem* excrescit; quam marina: nam & trilibris aliquando capi solet, inquit Salvianus: in Lario lacu ad pedalem etiam, teste Jovio, magnitudinem. In Suerinensi vero lacu ulnam id est cubitum æquare Gesnerus intellexit. Ventriculum habet mediocrem; intestina pauca & tenuia, *hepar* subpallidum: à cujus mojori lobo vesica pendet, in qua fel est tenue & aqueum: *Lien* subrubet. *Lapillos* habet in cerebro. Plinius eam mari & fluviis communem facit, sed perperam. In dulci enim aqua vivere & usu, & Aristotelis Ausoniique testimonio, qui eum cum Cyprino, Glanide & aliis nominat, constat. Ælianus in Danubio capi scribit. Rhenus eo caret, forte quod altiores aquas amèt. Præcipua in Verbano lacu & Pado flumine producitur, prodente Platina. Fama est Larii lacus Percas fuisse advectitias & inquilinas, tralatis scilicet è lacu Eupyli, qui Lambrum emittit amnem, seminibus. In omnibus *jecur* grandine affectum est, nec quoquam alio vitio laborant. *Devorant* alios pisces tum proprii generis sobolem. *Parunt* circa littora & frutices ut Aristoteles prodidit, in Helvetiis lacubus verno tempore in profundo, Aprili & Majo mensibus, ut Gesnerus. Partus tempore facile capiuntur in Sleia, & frequenter, hinc à littoribus ad pastum excurrunt, vaganturque locis spaciosioribus. Circa Johannis festum rursus capitur, dum littora ex profundo repetit. Lucio læso opitulari, fabulosum puto; nec ille huic parceret, nisi propter pinnas cogeretur. Gesnerus narrat, piscatores in Lemanno lacu observasse, Percas hyeme emittere per os *Vesiculam* quandam rubram ex ore pendentem quæ vel invitas, inquit, supernatare cogit: conjectant autem id ab eis fieri præ iracundia, quod in retia inciderint: hoc enim tum maxime pati, cum retia trahunt piscatores: sed mirum esse quod hyeme tantum id ipsis accidat. De ipsarum *Salubritate* diversæ sunt Authorum opiniones. Rondeletibus dotibus illis quibus marina instructa est carere, scribit. Gesnerus Rhenanas, & quæ in fluviis & lacubus majoribus purioribus versantur probat: quæ in minoribus minusque puris aquis degunt, non item. In Gallia summam alendis febricitantibus dignitatem obtinent, si Iovio credimus; In Italia quæ in Lario lacu laudatissimi, eadem ad pedalem magnitudinem crescunt, & maturescentibus præsertim uvis, ab ipso pingui & præteneris interaneis commendantur. In Germania quovis anni tempore, April. & Mart. mensem si excipias, laudantur. Ausonius in pretio habitam fuisse testatur alibi inerti gustu prodidit. Minimas quas *Hornas* cognominant,

Bellon. Aq. l. 1.

Arist. H. A. l. 6. c. 14.

nant, coqui peritiores vino calido immersas elixant. Majusculæ propter spinas & aculeos pinnarum dorsi, vescentibus molestæ sunt: in minimis propter teneritudinem non curantur. Parvulæ etiam, butyro frigi solent, frequentius quam ulli alii pisces. Circa Verbanum lacum Percas modice apertas, verubus ligneis transversas inserunt & assant: semissas butyro illinunt. Ibidem omne genus pisciculorum ad solem inveterant, maxime vero Perculas. Vulnus aculeis pinnarum dorsi inflictum, non facile sanatur.

CAPUT II.

De Perca Fluviatili minore.

Tab. XXIV. 8. Aldrov. l. 5. c. 34.

PERCA *fluviatilis minor*, quibusdam *Cernua*, & *Acerina* medici Plinii, Straboni *Porcus Niloticus*, quia porcum continente spinarum serie admodum setarum mentitur, Trago *Aurata fluviatilis*, quod extra aquam educta ac suo humore detersa, aureo fulgore in Cæruleum abeunte insignis sit; Cajo Anglo *Aspredo*, Pictorio *Asprenilis* dicitur. Piscis est toto corpore asper, pinnis spinosus.

Percæ forma & magnitudine, colore per summa fuscus, per ima cum pallore flavus; duplici per maxillas semicirculorum ordine notatus: oculo ex dimidio superiori fuscus, ex inferiori subaureus, pupilla niger. Linea per dorsi longitudinem porrecta, & veluti filo transverso corpori affixa singularis: notis per caudam atque pindas nigris maculosus: quæ, *pinnæ*, cum ira subest, inhorrescunt: cum animo conquiescunt, resident. Bellonius scribit nullum alium *Channam* exanimem melius exprimere: mortuum enim hiare & oris rictum apertum tenere. Idem ait, recens *captum* hilari quadam ac subvirenti opacitate ceu pavonis torqueus, refulgere: imo vero extra aquam eductum, ac suo humore detersum, aureo fulgore in cæruleum abeunte insignem esset. Percam plurimum æmulari, nisi transversis lineamentis (quæ Percæ insunt) careret: oreque magis esset recurto. Hoc potissimum signo dignosci, qui spineum branchiarum tegumentum, crenatum ut in Lupo & sua rima luxatum habet. Ubi autem linea quæ piscium latera secat, ad branchias incipit, ibi aculeum caudam spectantem ut in Dracone marino videri. Sed & hoc à Perca dissidere, quod Perca duas in tergore pinnas habeat. Cernua (sic vocat) unicam tantum, nullisque dentibus, sed neque lingua manifesta præditam esse, *squamasque* habere quadrangulas, robustas, crenulis tenuibus in gyrum incisis, quæ piscem Scabrum admodum efficiant. Radiis denique solaribus objectam, *maculis nigris* per dorsum distingui percipi: at totam sub ventre candicare. Cæterum non advertit Bellonius extremis branchiis, id est, branchiarum margini alterum paulo inferius aculeum adjunctum esse, quod observavit Gesnerus, qui tamen neutrum in duabus, quas dedit, iconibus expressit. Sunt enim inquit, perexiles: ut in mediis etiam branchias denticulatæ aliquot spinulæ crenatim (ut ita dicam) apparentes, si de proximo intuearis: superius minores & frequentiores: inferius majores, paucæ & majoribus intervallis. Sunt autem illæ, inquit, digestæ in margine portionis cujusdam branchiarum, quæ à parte subjecta deduci & elevari potest. Est & supra branchias spinea pars obliqua, utrinque versus occipitium se colligens tantillis serrata denticulis, ut tactui magis quam visui pateant. Item alia pars supina triangularis superinnata, à branchiarum scissura, statim supra pinnas ibidem, retrorsum spectatur & in brevissimum sed acutum spiculum desinit. Idem Gesnerus squamas rotundas esse negat, sed rotundas esse fere ut in aliis piscibus ait. Pinnam etiam dorsi unam esse oblongam & continuam, ut Bellonius dixit, & Cajus in communicata icone probe repræsentavit: differre tamen partibus: nam anteriorem iculeis constare quatuordecim, quorum primi duo breviores propius juncti sint, medii longiores, longitudine paulatim ad ultimum usque decrescente: partem posteriorem, molliorem esse, fibris non aculeis distinctam, breviorem, & ab anteriore intervallo quodam inchoato discerni. Jam vero tres esse pinnas in supina parte, unam post anum, & binas summo ventre quæ nigris lituris, ut cæteræ omnes non distinguuntur. Ferunt amare *torrentia*. In Hollandia copiose in stagnantibus aquis capiuntur. Rarus est in Tamesi, plurimum in Ranello, quod Oxonium præterfluit. Cum *natat* Gobii & Cottæ more universas pinnas movet, si Cardano credendum. In vivariæ conjectus, pisces alios exurere, quod ipsis aculeis molestus sit dicitur. Hyeme latet, in quadragesima commendatur. *Lapilli* quos in cerebro gerit, adversus renum lapillos & pleurit in commendantur.

Bellon. Aquil. l. 1.

CAPUT III.

De Scrollo, & Pungitio Alberti.

SCROLLUS Danubianus piscis est. Color in Icone, quam Raphaeli Seilero acceptam

Tab. xxviij. 15. 16.

Aldrov. l. 5. c. 35. & 36.

ceptam Gesnerus refert, dorso fuscus est, lateribus subviridis, plurimis punctis fuscis intervenientibus: quales etiam in pinna dorsi (cujus aculei albicant) conspiciuntur: venter candidus est. Initium pinnarum ad Branchias rubet, &c. Raro longior fit, quam figura ostendit. Quoquo modo paratus, in cibo optimus est.

PUNGITIUM Alberti, Rondeletius *aculeatum* vocat. Author de rerum natura *Spinochiam*. Pisciculus est, inquit Albertus, minimus, qui lanceolas (aculeos) binas habet in radicibus pinnarum ventris. *Mas* sub gutture rubet, *fœmina* rubore caret. *Squamas* non habent. Piscatores hoc genus piscium sponte *generari* ajunt, & ex ipsis alios omnes, hac observatione inducti, quod in lacunis novis primo statim anno inveniantur, & postea sequentibus annis pisces alii diversi, quanquam nulli fuerint immissi.

CAPUT IV.

De Alburno Ausonii & Epelano fluviatili.

Tab. XXIX. 13. Bellon. Aq. l. 1. Aldrov. l. 5. c. 37. & 38.

ALBURNI meminit in sua Mosella privatim Ausonius. Bellonius circa Vercellas in amne Lagogna Ticinum influenti, *Scavardinum* à piscatoribus appellari scribit, Germani Weißfischlin / & Notaugen / id est, ἰριδόφθαλμον dicunt. Piscis est & fluviatilis & lacustris, Alphyis albis similis, oculis magnis, rubescentibus, dorso virescente, ventre candido. Bellonius lineam utrinque esse ait arcuatam, quæ ejus latera dividat. Sed Rondeletius duabus distingui profitetur, altera à branchiis ad caudam ducta, medium corpus dirimi: alteram minus evidentem à radice pinnæ branchiarum orta deficere, priusquam ad caudam perducta sit. *Nare* est parum resina. Pinnas easdem habet quas Gobio. Capite est parvo: corpore latiusculo, sed depresso, vixque ad duorum digitorum latitudinem extenditur. *Felle* caret. Argenteis tegitur *squamis* ac tenuibus. Carne est molli & parum pingui. *Vorax* est piscis, quam ob causam facile hamo capitur; unde Ausonius prædam puerilibus hamis, recte dixit. Observavi Alburni duas alias species, quarum prior tergore fere ad castaneæ colorem vergit: altera ad cœruleum. Utriusque pinnæ & cauda etiam ad castaneum vergunt. Cætera argenteo colore resplendent.

Tab. xxviij. 17.

EPELANUM fluviatilem Bellonius Sequanicum cognominat, à Galliæ fluvio, ubi abundat, additque sic vocari quasi excellanum à præstantia, qua cæteros sui generis pisciculos excedit. Ferrarienses *Borbulum* vocant, Alburno simillimum atque hoc tantum ab eo dissidentem, quod ruffas radices pinnarum Gardonis & Veronis modo habet, ac lineam, quæ latera ejus secat, versus caudam admodum inflexam & velut arcuatam. Quinque digitorum longitudinem, pollicis latitudinem interdum exuperat. Pisciculus est *odoratus*, de bonitate & principatu cum aliis omnibus contendens. Rothomagenses *Ovellam* eo argumento nominant, quod semper ovis prægnas sit. Epelanum si suas *Squamas* habentem conspicias, præ nimia albedinis tersitudine tibi refulgere videbitur. Squamis autem exutus *tergus* ostendit variis coloribus emicans, in iridis aut arcus cœlestis morem. Marino crassior est & brevior.

CAPUT V.

De Lucio.

Tab. XXIX. 1. Aldrov. l. 5. de Piscib. c. 39.

LUCIUS vel ἀπὸ τοῦ λύκου à lupo, vel à lucendo dictus est. Nulla ejus apud veteres Græcos mentio, & ostendit egregie contra Philelphum Salvianus Oxyrinchus Niloticus quod Bellonius vult dici posset, nisi Plutarchus eundem marinum, tanquam è mari Nilum intraret, faceret. Esocem Plinii, quem in Rheno magnitudine excellere putat, haud difficulter concedi potest, & videtur abinde Belgicum Snock originem suam traxisse. Apud Anglos & Gallos diversa, pro diversitate ætatum sortitur nomina. Corporis figurâ oblonga est, eademque ideo oblongior videtur, quoniam piscis latera nodice dilatantur.

Dorsum latum est, & fere quadratum, perpetuoque æquale donec ad postremas pinnas ventum sit: & cum reliquis fere *Squamosis* piscibus dorsum ipsum magis aut saltem æque atque venter extuberare solent: huic uni venter, quam dorsum magis extuberat potissimum ubi pinguior sit factus, quod tamen aliquando ichthyopolarum impostura etiam fieri Romæ observavit Rondeletius, piscium quorundam ventres in farcire tradens vilibus herbis, atque ita ceu pinguiores carius vendere. Caput habet macrum osseumque ac quadratum. Ossium seu *spinarum* in capite formas diversas reperiri ajunt: unam vulgo cruci comparant, aliam lanceæ, tres alias clavis seu paxilis, passionis Dominicæ instrumentis. Author obscurus de natura rerum scribit, Lucium in cerebro lapidem crystallo similem gerere, sed hunc cum ævum in longum duxerit. Gesnerus vero testatur sese in capite Lucii etiam parvi, lapillos geminos candidos reperisse. Rostrum habet longum & rictum maximum, Anserino rostro comparet Rondeletius.

Maxilla inferior superiore longior est, & cochlearis modo excavata. *Dentes* in eo plurimi, haudque uno modo dispositi, ut & Albertus ait, diversarum acierum; nam in maxillæ inferioris anteriore parte dentes parvi sunt, in os recurvi, in superiore maxilla nulli sunt, qui cum ea latior sit, dentes extra os prominentes & inferioribus non occurrentes inutiles forent. Horum igitur loco natura (inquit Rondeletius) duos dentium ordines palato infixit. *Oculi* coloris auri sunt æmuli, ante quòs duo foramina in unicam cavitatem coeuntia: *Corpus* squamis tegitur parvis tenuibusve adeo, ut iis carere videatur, & cum iis coquatur, & inter edendum, si parvus sit piscis, negligantur: sin major, duriores & evidentiores abjiciantur. Venter albicat, dorsum vero ex subflavo nigrescit, à quo lineæ plurimæ latæ, non recte, sed multipliciter inflexæ, obliquæ potius quam transversæ, in aliquibus verò minus & flavæ & conspicuæ deducuntur, totumque piscem pulcherrime pingunt. Pinnis natat quatuor, duo sunt ad branchiarum ima: qui pinnarum situs est fluviatilibus piscibus communis, ut facilius in aqua suspendantur & efferantur: contra altius sitæ sunt eædem pinnæ in marinis, quia dulcis aqua tenuior est, & liquidior, marina crassior & spissior: ob id hæc pondus magis sustinet, illa minus: Inferiore ventris loco duæ aliæ sunt magnæ & validæ. In dorso nulla est, sed non procul à cauda duæ sunt, una superior est nigris maculis notata. Cauda brevis, in duas pinnas desinit similiter pictas. *Linea* medium corpus dirimens vix cernitur, quia ex minutis punctis constant. *Ventriculum* ita gutturi continuatum habere Albertus scribit, ut aliquando eum rejiciat aviditate glutiendi piscem. Rondeletius permultas ejus ait esse appendices, in quibus chylus confectus servetur, ne ob gulæ laxitatem facilè rejiciatur: Vidi ego magnitudine insigni Lucium, qui alium, & ipsum insigniter grandem ventre contineret, & hic rursus murem aquaticum, ut latissimum habere ventrem necesse sit hoc genus piscium. *Intestina* tribus longis convolutionibus constant. *Hepar* ventriculum complectitur, in quo vesica est felle viridi distenta. Nullæ pulpis earum *spinulæ* intercursant, ut aliis fluviatilium plerisque. In lacubus & stagnis ubique ferè *reperitur*, obscuras verò ulva cænoque lacunas obsidet. In mari nunquam visitur, in ostiis Rhodani & stagnis marinis aliquando, sed tabidos capi Rondeletius author est, sed & in fluminibus nonnullis haberi Ausonius in Mosella sua prodidit, in Tiberi vix quotannis denos, Salvianus. Nec difficulter dignoscuntur. Arctiori enim sunt corpore toti argentei, flavisque illis lineis carent. Tam est *vorax*, ut non tantum in pisciculos alios, & ranas, sed & animalia quædam grassetur. Narravit mihi, inquit Rondeletius, quidam vir fide dignissimus, vidisse se mulæ, quam iter faciens in Rhodanum potatum duxerat, labrum inferius, à Lucio dentibus apprehensum, cujus de morsu cruciatam & territam inde fugisse, & crebra capitis quassatione Lucium in terram dejecisse, quem ille palpitantem & in aquam redire conantem cepit, domumque tulit. Anseris pullos duos in ejusdem repertos ventre se vidisse, quidam Polonus testatur, idem & fulicam inventam, & pedem ancillæ in piscina ab eodem admorsum prodit. Tam avide pisces persequitur, ut præ nimio celeritatis impetu, supra aquas elatus, in scaphas incidat, quod me vidisse, cum Anno M. DC. XXXI. in meo ex Anglia reditu, Landsberga noctuscapha veherer, memini. A proculo seu minore perca abstinere quidam credunt, alii apprehenso capite devorare, ne si cauda arriperet, à squamis & spinis lederetur, opinantur. Albertus captum dentibus conterere, mortuum in ventrem propellere, vivum non devorari, prodidit. Summam ranæ cum Lucio antipathiam, eleganti Historia expressit Dubravius, quam vide. *Vitam* ei longissimam ex Lucio Frederici II. Imperatoris cognosci potest, quem in stagno quodam vixisse CCLXII. annis ex annuli ærei, quem cum stagno eum Imperator inderet, in branchiis sub cute abdiderat, inscriptione Græca colligitur, quæ talis est: ἐγὼ ἰχθὺς τούτῃ λίμνῃ πανύστατος ἐνενήκοντα διὰ τὸ κύριον φιδερίκου β. τὰς χεῖρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἑκατόβιν, id est, *Ego sum ille piscis huic stagno omnium primus impositus per mundi rectoris Frederici II. manus, die Quinto Octobr.* Fuit enim inventus iste annulus in capto eo Lucio anno salutis M. CCCC. XCVII. ut testatur Conradus Celtis referente Gesnero in sua Epistola nuncupatoria. De ejusdem *vivacitate* ita Cardanus: Mirum est illud, quod à tot audivi viris, ut impudentius fuerit tot testibus mendacium non credere, quam veritatem adversus eorum authoritatem tueri: Lucium scisso ventre ostendendi lactis causa; inde consuto atque inter Tincas in vivariis reposito, sanare humore earum dum se illis Lucius ventre affricat. Martio Aprilique mensibus *ovis* turgent & pariunt, perguntque ad Junium usque. Alii è Tincarum semine generari credunt. Quidam & sponte & ex alieno semine provenire, quod neque soli neque sati procreentur in eis, opinantur. Ex ovo editos, à quibusdam piscibus intra Branchias foveri, Encelii nugæ

Dubrav. de piscinis p. 33.

nugæ sunt. Quantum ad *Usum in cibis* Jovius inter obsonia plebeja recenset. Poggius etiam ex Cymino lacu, & quidem præpingui, nullam unquam inesse gratiam scripsit, nisi cum solus in maxima convivarum inedia prandiis aponitur. Thrasymenus lacus laudatiores profert. Braccianus, qui olim Sabatinus, inferiores. In Gallia tamen, Germania & alibi tanta putatur salubritatis, ut Adamus Lonicerus etiam puerperis concedat. Pinguiores tamen sunt Julio mense & Octobri laudatiores, quibus Cyprini soboles: in piscinis esse deteriores cum semina spargunt. Ab Arnoldo inter duræ carnis pisces recensetur, sunt qui caudam & partem posteriorem præferunt. Mediæ ætatis meo judicio optimi sunt. Ova piscatores circa Argentinam tanquam medicata abjiciunt. Gesnero sunt æque ut Barbi noxia. Apud nos absque periculo in usu. *Usum in Medicina* quod spectat, Mandibula in pulverem redacta in Calculo, urinæ difficultate, & pleuritide usurpatur Saliti ossa pulverizata spodii vicem præstant, & ulcera exsiccant.

CAPUT VI.

De Cyprino.

Tab. XXVII. 11. 12. Tab. XXIX. 2. 3. 4. 6. Aldrov. l. 5. c. 40. Craffio. l. 12. Epist. 4.

CYprinus Oppiano κυπρινος dicitur. Nomen forte à Cypride, ut Gesnero placet, quod fœcundissimus sit; sortitus est, ut κυπριδιον apud Athenæum, vel à squamis seu latissimis & maximis, ut Rondeletio visum, seu ita firmiter vallatis, ut lapidis ictus facile repellatur, ut Bellonius credidit. *Carpam* Cassiodorus vocat, Brasavolus ob magnitudinem *Reginam*, *Carpionem* alii. Crassior est magis quam longior, nec ulli piscium magis quam Tincæ similis. Superius enim *labrum* rotundum est ac croceum, ex quo utrimque (Tincæ instar) gemina barba pendet, longior una, mollis flavescens, in acutum deficiens; Μύστακας (inquit Rondeletius) possis appellare: brevior altera, & ideo minus evidens, nigricans. Capite est brevi pro corporis ratione, Tincis hac etiam parte similis. Ore medio, labris adiposis, carnosisque; *lingua* caret: sed ejus loco palatum carnosum dedit natura saporum percipiendorum causa: quod evulsum, linguæ formam adeo referre Salvianus & Rondeletius ajunt, ut non solum vulgus, sed etiam viri docti (Albertus linguam sapidissimam esu dixit, improprie itaque) linguam vocent, & linguam veram esse perfectè defendant. Inperfecta tamen piscibus esse linguam, & carnosum Cypriano palatum non modo vetustati & Arist. visum, sed & experientia, quæ substantiam illam palato affixam inferiori parti nullo modo hærentem, nec ullo pacto solutam aut liberam testatur. Gesnerus tamen testatur sese linguam (ut vocant) separatam à palato, in parva etiam Carpa duos digitos latam vidisse, linguæ in quadrupedibus proprie dictæ figura: substantia quoque & gustu saporeve simili. Usum quoque ejus & facultatem gustandi, similem esse, inquit, dixerim. Quare linguam appellare, nihil prohibere putat, quoniam ut lingua sit, vel dicatur, neque locus aut situs facit, cum aliæ etiam partes situ diverso nomen idem retineant. *Dentibus* carere hoc genus piscis Rondeletius asserit, horumque vice os palati medio infixum planum habere, læve, triangulare: ex adverso, in parte inferiore ossa duo incisa, in gulam recurva. Bellonius vero Cyprinum dentes quidem in ore non habere ait, sed tantum in ingressu faucium; & Gesnerus intra fauces ejus dentes latere asserit, sed neque vel oculis diducto ore, neque tactui immisso digito apparere. Esse autem in maxillæ recurvæ medio dentes qui nos fere accumulatos chæradum instar, situ & magnitudine inæquales tres majusculos, duos exiguos præduros, cavos, superficie summa lata sive plena, obtusa, sed lineis quibusdam exasperata, unum tantum & candidiorem cæteris & superficie lævi in mucronem brevissimum fastigiata. Idem Gesnerus lapillum in capite habere tradit juxta linguam, candidum, durum, ad minimi numismatis magnitudinem, interdum paulo majorem. Habere & in medio capitis substantiam quandam mujusculam, crassam, cordis fere figura, duram sed tenacem & flexilem, dum recens est, sub dentibus mordentis, tanquam in acetabulo quodam repositam, similiter ut Leuciscus fluviatilis, quem Gardonum vocant Galli. De hac forte sensit, (inquit) Encelius, & improprie lapidis nomine appellavit, his verbis: In Carpæ faucibus reperitur gemma seu *lapis*, forma triangulari, magnitudine proportione piscis, coloris candidi extra, intus flavi, *Oculis* est mediis, ante quos sunt foramina. *Pinnis* natat latis. Duæ sitæ sunt ad branchias magnæ, in medio Ventre duæ: inter quas & caudam alia est unica: quæ serrato aculeo & valido innittitur: inter hanc & præcedentes est excrementi meatus. Ex medio dorso unica erigitur, ad caudam ferè continua, robusto etiam inciso que aculeo fulta. Cauda lata est ex nigro rubescens; ut & postrema pinna. Ipse vero colore est flavescente, maxime cum senuit. Junior enim colore magis est ad fuscum inclinante. *Branchias* utrinque quaternas, duplici ordine, novissima excepta habere Cyprinum testatur Aristoteles: Gesnerus vero

Arist. H. A. l. 4. c. 8.

Bellon. Aquat. l. 1.

vero quaternas in ea se reperisse tradit, sed omnes duplices. *Squamis* magnis, validisque tegi, ideoque Lepidotum Dorioni vocari. Eas etsi ἀργυρᾶς id est, argenteas vocaverit Orpheus, docti haud necesse propterea esse putant, alias esse statuendum, cum de coloribus Poëtæ sæpe loquatur improprie, & epithetis aliquando abutantur; creditque Gesnerus commune hoc squamarum epitheton esse, quod ut facile credo, ita hic ἀργυρᾶς si quis splendentes vertat, eum peccaturum non puto. Ipsæ autem ad aureum inclinant. Sunt qui hunc piscem pro sua magnitudine, plus sanguinis habere dicunt, quam cæteri pisces, ideoque minus frigidi temperamenti esse probabile videri. *Ventriculum* mediocrem habet; *Hepar* subrubrum, cui sub nigra *fellis vesica* hæret, & *intestina* admodum pinguia, *splenem* magnum. Crebro quinque & sex librarum pondere reperitur, aliquando etiam viginti: Jovio vero teste in Lario lacu ducentarum quoque Maximum enim ajunt, qui in eo nascuntur piscium. De *loco* non convenit inter authores. Plinius marinum facit, Oppianus littoralem. Aristoteles inter fluviatiles reposuit, Ælianus in Danubio quoque capi scripsit. Dorion inter fluviatiles & Lacustres collocat. In Lario lacu admirandæ magnitudinis capi, Jovius author est. Larius, inquit, lacus, ob longitudinem à Virgilio maximus nuncupatus, pisces longe omnium maximos Troctas (Trutas) centum aliquando librarum pondere, & Bulbaros ducentarum; Sed Bulbari illi ingentes videri potius liquidis ac perspicuis in undis quam capi retibus possunt, cum ea impotenti impetu plerumque dilacerent. Subeunt solstitii diebus umbrosos specus in rupibus Licinianis, quæ sunt in adversa Larii ripa contra insulam, Euripumque illum gemmeum à Cœcilio Plinio celebratum. Eos industrius quidam sacerdos sagittis arcubalista emissis, cum in profundo quiescentes fuscinis atque tridentibus attingi non possent, vulnerare conabatur, neque tamen sagittæ longo alligato funiculo, nisi aversi officiebant, cum illa squamarum serie thoracati earum ictus facile repellerent. In lacubus Alobrogum maximi quoque proveniunt. Alicubi in piscinis & vivariis includuntur, alicubi in paludes & stagna conjiciuntur, in quibus plurimum proficiunt. Ut vero scribit Albertus: Hic piscis in aliquibus aquis generat, & in aliquibus grassatur & crescit, sed obtime valet in fundo argilloso, tritico primo seminato, & postea argilla desuper sparsa, & postea aqua superfusa. De *partu* & quæ circa ipsum eveniunt, isthæc fere Aristoteles prodidit. Cyprini &c. vide Scaliger. Sponte etiam *nasci* & Rondeletius ex experientia comprobant. Vidi inquit ille, in aquis, in cava loca & montibus septa receptis, & collectis sponte generatos Cyprinos, in quæ loca nec rivus, nec stagnum, nec palus, nec lacus, nec fluvius ullus, nulla denique aqua præter cœlestem influxisset. Fœminam *lac* ore suscipere, inde futura ova concipere falsum est. Herbis, luto, muro, & aliis *vescitur*. Athenæus carnivorum dixit. Astu plurimum valere, & ut reti capiendus evadat, varia machinari Albertus atque autor de natura rerum tradunt: primum enim circumeuntem, foramen querere: hoc non reperto transilire conati, vibrato in aërem corpore: aliquando sub reti, suffodiendo scilicet in fundo, effugium quærere: alias herbam aliquam ore tenere, atque ita retinere sese, ne trahatur à reti: alias caput fundo ingerere, haud ignarum, rete, dum nisi caudam tangit, elidi. Refert Gesnerus se cognovisse ex homine fide digno in Palatini regione Germaniæ, in loco cui nomen à Michaele & campo vel agro, in fossa circa arcem Carpam esse, quæ centesimum vitæ annum attigerit, unde longævum piscem esse conjicere possumus. *Carne* sunt in universum molliore, nec tamen ita insalubres, quod humiditas non sit viscosa, præsertim eorum, quod in rapidis & puris aquis nascuntur. Martio inprimis commendantur. Majo & Junio, quod genituram vel emittat vel recens emiserit, non item. Mas fœminæ præstat, majusculus minori. Caput à gaeonibus expetitur, propter linguam forte, quæ si assetur, prædulcis est, & bene cum succo citri aparatur. Ex ovis Caviarium rubrum apparatur, quod Judæis dicatum est. *Medicinam* si spectes, lingua vim augendæ Veneris habet. Lapillus de capite, crudo pisce extractus, febricitantium æstum sedat, & sanguinis è naribus fluxum cohibet.

CAPUT VII.

De Cyprinis Monstrosis.

MIram hanc piscis speciem Lugduni in foro piscatorio vivam aliquando venditam, nullus fuit (inquit Rondeletius) qui non demptis capite & Rostro Cyprinum esse judicarit. Nam squamarum figura & Colore, pinnis earumdem situ, cauda idem plane est cum Cyprino. Pinna dorsi initio aculeum incisum habet, ut in Cyprino. Eundem aculeum habet alia pinna quæ excrementorum meatum sequitur, quæ rubescit, item caudæ pars ei respondens. Tota cauda lata est, ut in Cyprino. Duas alias pinnas habet ad branchias, similiter duas in ventre. Caput habet non protensum ut Cyprinus, sed Delphini capiti

Tab. XXVII. 10. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 41.

piti ſimile, roſtrum ſatis longum, ſed obtuſum, quale revera pictura repræſentat. Ex ſuperiore roſtri parte juxta oris ſciſſuram appendix carnoſa utrimque una dependet, ut in Cyprino, hac ſuperior eſt alia brevis & vix apparens, niſi propius inſpicias utrimque etiam unica. Hæc Rondeletius *Similem huic monſtroſo Cyprino*, ſed barbulis inſignem, quas in ſuo Rondeletius non expreſſit, Gilbertum Cognatum Nozerenem ad ſe miſiſſe teſtatur Geſnerus, in Nozerethano ſtagno repertum, anno ſalutis 1554. In Cognati vivario novem tantum diebus vixiſſe. Verum longe pulcherrimum fuiſſe nec ſpecie coloribus ratum & admirandum Cyprinum illum, qui anno Domini 1546. Omburgi in Ditione Comitis Palatini, Marchionis Ioachimi Brandeburgenſis captus & Auguſtam miſſus eſt ad Carolum V. Cæſarem in comitiis illic agentem, qui eum Sorori Mariæ donavit, coctum etiam colores retinuiſſe. Picturam ejus ſibi communicaſſe Io. Thanmyllerum juniorem chirurgum Auguſtanum peritiſſimum, in qua longitudo, inquit, apparet trium dodrantum: latitudo digitorum novem, quæ eſt in medio dorſo ad ventrem medium. Pinnæ dorſi initium partim aureo, partim rubro colore eſt, deinceps v. pulcherrimè cærulea: reliquis pinnis omnibus color aureolus, ut capiti etiam magna ex parte ac ventri, ſed paſſim etiam rubedo intervenit, quæ barbulas quoque quaternas tingit. Dorſum ex viridi cæruleum, latera ſuperius viridia, inferius aurea, &c. In ſumma ſuaviſſimis floridiſſimiſque coloribus undiquaque adeo eleganter pictus atque diſtinans eſt, ut vel cum rubri maris elegantiſſimis quibuſdam, maximique variis piſcibus certare poſſet. Narrat item captum eſſe aliquando apud ſuos Cyprinum hermaphroditum, in quo utriuſque ſexus notæ (hoc eſt & genituræ & ovorum vaſa) comparuerunt. In piſcinis vero contrarium quandoque reperiri, nempe neutrius ſexus Cyprinos, nec mares nec fœminas, & hos forte eſſe, quos ſponte naſci Rondeletius author eſt. Idem Geſnerus hac quoque forma Cyprinum alium captum eſſe teſtatur in Acronio ſive Conſtantienſe lacu, prope Retz, duos fere dodrantes longum in præſentia illuſtris & Generoſi viri Comitis Wolff de Schamburg. anno ſalutis 1545. idibus Novembris Picturam ad ſe miſiſſe Archillem Pyrminium Gaſſarum medicum eo tempore præſtantiſſimum. Pronam partem nigro colore pictam fuiſſe, latera fuſco, ſupinam luteo. Spectabilem in eo præcipue faciem, æmulam humanæ latitudine ſua, nec non oculis, ore, naſo, buccis ac mento. Hæc ſcripſerat, cum eundem piſcem Rephaël Seilerus juvenis Auguſtanus clariſſimi medici Geryonis filius, cum omnimoda eruditione, tum juris ſcientia & comitis Palatini dignitate nobilis, pictum ad eum dedit, cum deſcriptione hujuſmodi: Piſcem hunc omnino qualem depictum mitto, fuiſſe captum in flumine Auſtriæ (quod vocant die Eris) in ditione comitis Julii de Hardegg prope urbem Retz anno 1545. menſe Octobri, viri quidam eruditi & graves, mihi veluti teſtes oculati confirmaverunt. Faciem non averſam, prout reliqui, vel obtuſam ſed repreſſam, ab aliquo in planum aſpectutendente, cum temporibus utrimque latis, oculis binis, naribus, ore, mandibula, omnia effigie humana habuit. Pinnis, ſquammis, cauda, totoque corpore poſteriore, ipſaque adeo magnitudine atque colore Carpam præ ſe tulit. Rete captus eſt ſolus, & ob ratitatem ac maxime quod ſenſibus etiam ignotus eſſet, diu conſervatus, & veluti miraculum quoddam paſſim aſportatus.

CAPUT VIII.

De Cyprino Lato Rondeletii.

CYprinus latus Germanis *Breſem*, Italis *Scarda* ſeu Scardula dicitur. Bellonius *Abramidem* veterum nullo fundamento adjecto arbitratus eſt. Cyprino adjungitur, quia eſt ſquamis, corporis ſpeciè & vita ſimilis. Piſcis eſt maximus & latiſſimus, *Capite* parvo pro corporis magnitudine, dorſo repando & cultellato, corpore compreſſo, *ſquamis* magnis tecto. Linea à branchiis ad caudam ducta curva eſt. Ad branchias pinnæ duæ ſunt, in medio ventre duæ aliæ, ab excrementi meatu alia ad caudam continua. Hujuſmodi piſces in lacubus maximis *naſcuntur*. Vidit Rondeletius in Arverniæ lacu quodam iſtiuſmodi piſces, qui binum cubitorum, pedum totidem latitudinem æquarent. Noſtro in foro copioſiſſimè proſtant: minores Scardas, majores propter dorſum inſigniter repandum Gobbos quaſi gibboſos nuncupant, ſuntque pedales plerumque bipedales rariſſimi. Scribit Geſnerus *vadum* amare argilloſum, vel albicanti argillæ ſimile: ideoque in lacu Tigurino non paſſim, ſed ſuperiore ejus parte capi. Stagnantibus a. aquis præcipuè delectantur, illicque muco, luto, herbiſque *veſcuntur*. Quare in iis tantem capiuntur fluviis, qui tardius fluunt, turbidaque ſunt, & craſſiore aqua, qualis eſt Araris: multi item in Gallia Belgica: nec in his ad eandem unquam magnitudinem accreſcunt, ad quam in lacubus & ſtagnis. Mirum quod narrat idem Geſnerus, nimirum quendam in Polonia permultos horum piſcium conjeciſſe in piſcinam quæ mox ſuperveniente hyeme tota congelata eſſet: cum parendi convivii cauſa, remoto gelu piſces capere vellet, ne unum quidem invenire potuiſſe: ſequentia, vere rurſus omnes apparuiſſe. Ad hoſce latos Cyprinos referri debet piſcis hujuſmodi è Polonia miſſus, ubi Kloſzez dicitur, totus ex ſubcæruleo ad violaceum vergens, exceptis pinnis & cau-

Tab. XXIX. 5. Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 42.

cauda, quæ albicant. Pinna quæ ab ano est, longior & in exortu latior quam pars est, à pictore puto, expressa est. Habentur à quibusdam in pretio in Arvernia imprimis, ubi in lacu quodam magni & pingues capiuntur. Nonnulli partem in eis mediam expetunt; alii plus molestiæ ob minutissimas spinas inter edendum quam voluptatis afferre arbitrantur.

CAPUT IX.

De Cyprino lato alio, & Ballero.

Tab. XXIX. 5. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 43.

GEsnerus ex relatione Kentmani, *tria* hujusmodi piscis *genera* in Albi reperiri tradit. *Primi generis* pisces esse parvos, tenues, latos, colore subaureo, cui circa dorsum fuscus admiscetur. Dupla eis ad latitudinem longitudo, caput parvum. Pinna dorsi & cauda fusci coloris sunt: reliquæ verò quinque pinnæ, è fusco punicei. *Squamæ* ut in Cyprino. Genus hoc Miseni parvum cognominant, *kleinkarass*, vel à colore *Giblichen*. Vivaces sunt admodum. E piscinis & stagnantibus aquis in Albim veniunt. Raro octo digitos longitudine excedunt. Vescuntur gramine & argilla, ut & reliqui hujus generis pisces: quamobrem magis amant piscinas, quàm fluentes & lapidosas aquas, propter vadum herbosum & argillosum. Itaque rarius in Albi reperiuntur. In piscinis quidam multiplicari eos non patiuntur domini, impediunt enim incrementa & saginationes Cyprinorum, quos à pabulo depellunt. *Alterius verò generis karas*, aliquanto crassiores & longiores sunt. *Squamas* similiter ut prædicti vel ut Cyprini, è gilvo seu flavo nigricantes habent: vocantur autem Halbkarass, id est dimidii Carasi, quoniam è Carasso & carpa veluti compositi videntur. Hi quoque ut primi generis Carasi, & piscinis aut stagnantibus aquis Albim ingressi, pariunt in eo & crescunt. Utrisque caro est subflava, & in cibo viscosa, quomodocunque parata. Quo diutius verò in Albi immorantur, eo sapidioris solidiorisque carnis evadunt. *Tertii demum generis* Carasi tenuiores & latiores sunt quam dimidii nunc dicti, similes primis, sed majores & pulchri candoris argentei, habentque pinnas parte supina rubentes: superior vero pinna cum cauda obscurius è fusco punicea est. Hi pisces in Albi nascuntur, non aliunde (ut prædicti) ingrediuntur. *Pariunt* primum Iunio mense, secundò Ianuario, sicut & superiores, quibus temporibus etiam præcipuè capiuntur. Mediocriter augentur, ut sesquilibres aliquando aut bilibres capiantur. Assari solent & in pretio habentur. Fœminæ ovis gravidæ, elixæ etiam in aqua ad juris ferè consumptionem, vel copioso butyro ad jus sub finem adjecto, non displicuerint. Est in Frisia orientali piscis, quem *karutz* appellant, Carpa multis partibus minor, tergo magis arcuato & gibboso. Sexies in anno parere unanimiter affirmant, qui ipsum in vivariis servant.

Tab. XXVII. 7. Aldrov. de Piscibus l. 5. cap. 44.

DE BALLERO ita Aldrovandus: Aristotelis Bellerum inter fluviatiles & lacustres bis meminit. Ballerus, inquit, & Cyprinus & cæteri fere omnes, cum parturiunt, undis se intrudunt. Et alibi: Ballero & Tilloni lumbricus canis exortu innascitur, qui debilitat, cogitque ad summa stagni efferri, qua æstu intereunt. Hunc Rondeletius eum esse conjicit, qui à Lugdunensibus, & lacuum qui in Allobrogibus sunt, accolis Bordeliere nominatur, quod littora semper sectetur & quærat. *Bord* enim littus significat. Cæterum cur Ballerum faciat, nullum adducit argumentum, nisi quod vita & moribus à Cyprino, quo cum nominatur ab Aristotele, non differat. Vilis est piscis. Strymonis amnis accolæ vulgo *Plestyam* teste Bellonio vocant, in Macedonia ad Pischiacum lacum, ubi plurimus est, modo *Platanes*, modo *Plestyam*, modo *Platogniam*. Hollandi, apud quos cum ob copiam, tum quod per se insipidus sit, vilissimus habetur, *een Bleye*. Bramæ, inquit Rondeletius, tam similis est, ut parum cautis pro Bramis sæpè vendatur, sed ab iis magnitudine corporis & squamarum differt & pinnarum & caudæ colore. Est igitur Ballerus capite brevi, ore parvo, sine *dentibus*, sed horum loco ossa habet aspera: sine lingua, sed *palato* carnoso: Pinnas duas habet ad Branchias, duas alias in medio ventre, ab excrementi meatu unicam ad caudam usque in dorso aliam. Posteriores pinnæ cum cauda rubro colore perfusæ sunt, ut in Percis fluviatilibus videre est; quæ in dorso est, nigricat. Linea à branchiis ad caudam curva producta est. Branchias quaternas habet, os in medio palato, ex adverso sita sunt ossa duo loco inferiore, altera parte serrata, quibus contrario occursu cum palati osse herbæ atteruntur. Vetriculum parvum habet, intestina pinguedine oblita, hepar ex albo rubescens, in quo fel viride splenem rubrum. Multis spinis abundat, frequentes *squamas* habet, rotundas & tenues. Tergus ejus nigricat, venter candicat. Oculorum pupillam Bellonius non ut in aliis nigram, sed veluti crystallinam esse asserit, iridem vero albissimam, ac tredecim squamarum ordines utrinque in lateribus habere. Bell. de Aq. l. 2.

CAPUT X.

De Tinca.

Tab. XXIX. 7. Aldrov. de Piscibus l. 5. cap. 45.

TIncam vulgatissimum ubique terrarum piscem, à solo inter veteres Ausonio memoratum, ab aliis quod nullo in pretio fuerit, neglectum Jovius existimat. Bellonius Aristotelis [illegible], quem Gaza *Fullonem* vocat Dorionis apud Athenæum [illegible], id est Fullonem dici, credit: metuo ne perperam.

Non

Non tantum n. Tincæ decocto, sed & aliorum glutinosorum piscium, Ichtyocellæ, Anguillæ, &c. maculæ eluuntur. Fullo quoque Aristoteli marinis piscis est, Tincam inter fluviatiles & Lacustres reponimus. *Menam* non esse, quod Platinæ placet, vel ob ultimam hanc rationem, quia marinus est, certum est: Quid si verò, inquit Aldrovandus, Romanam vocem esse dicamus, à qua sententia idem Jovius non videtur declinasse. Celebratur enim apud Ciceronem, quidam facetus Orator Placentinus cognomine Tinca, fortassis, inquit, ab hoc pisce cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laurentius Medices senior, uti erat perurbanus, cuidem celebris familiæ civi, se domi Tincam ingentem exquisita arte coctam falso jactanti, Tincæ cognomen, quod illi postea fuit æternum, indidit. Quemadmodum Merula ob similitudinem cum Tinca, item Callarias noster, Tinca marina vocari meruerunt, quid vetabit, si Tincam etiam Merulam palustrem dixerimus? Hoc sanè nomine usus est doctissimus Scaliger his verbis: Ausonius sui temporis secutus plebem, usitatis nominibus, pulcherrimum poëma non est veritus inficere potius, quam aut ipse in ambiguo versari, aut jactare Authorem in obscuro: sic Alosam pro Clupea sive Thrissa, Tincam pro Merula fluviatili posuit. Habet quibus cum Cyprino similis est, habet item quibus cum plurimum ab eo discrepat. Corporis enim specie, pinnis earumque situ, & palato carnoso, cum eo convenit: squamis verò non item. Hæ Cyprino majusculæ, Tincæ vero perquam exiguæ tenuesque & muco semper obductæ: adhæc Tinca juxta oculos circulum habet rubrum, qui in Cyprino flavescit. Color omnibus haud idem, aliquæ enim subalbidæ sunt; plurimæ ex albo flavescentes, nonnullæ virides, quæ verò in maris degunt paludibus, ut in multis Hollandiæ locis, subnigræ sunt. Ausonius viridem dixit, cum plerumque flavescat potius. *Rostrum* habet breve ac retusum: os fere rotundum, ad ventrem inclinans, planè edentulum, at pro dentibus serrata ossa. Ex utroque oris latere, ubi inferius labrum superiori committitur, appendix pendet, ut in Cyprino, cutacea, rotunda, brevis, mollis, ac lubrica adeò, ut nunquam explicetur, conspicuave fiat, in digitis comprehensa extendatur. *Oculi* sunt magni & aurei. pinnæ binæ sunt ad Branchias, totidem aliæ in ventre, à podice una, in dorso alia brevis sine aculeo. Cauda in latam pinnam desinit. Branchias habet quaternas duplices, lapillos in capite Auratæ & reliquorum marinorum more, binos exiguos. Stagnantes potius quam currentes aquas amat, ideoque in stagnis, lacubus ac paludibus quàm in fluminibus frequentior; & inter arundines ulvasque plerumque victitat, omnique anni tempore hisce in locis capitur. E rivis a. flumina majora quandoque intrat, sed degunt maximè, ubi vadosa sunt, vadumque ipsum limosum. Gregalis est, putrescentis limi sordibus vescitur, carne nequaquam. De *amicitia* ejus cum Lucio supra dictum est, quibus si lubet, adde, quod cum Lucius in cæteros tyrannidem exerceat, à Tinca quasi beneficii memor, prorsus abstinet. Cum occiditur, diu supervivere fertur. *Usum* in cibis quod spectat, insuavem habent carnem, quia impurum & damnatum alimentum: ideo commune est apud Italos mulierculas diverbium. *Nassuno mangia Tenca, che febre non sente*, & Ausonius vulgi solatia dixit. Diebus tamen canicularibus inprimis noxiæ putantur, quanquam Marsicana è Tucino lacu, qui nunc Celanus, quæ labio inferiore trito, quod saxoso ejus loco volutentur, à vulgaribus distinguuntur, laudantur: nec non illæ, quas parvus lacus quarto décimo ab urbe lapide, apud Bacanam sylvam, profert. Hæc teste Jovio, nobilis quidam propinalis lautitiæ studiosissimus, autumno captas, allio lardoque contritis, additisque odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad vaporem tepidioris furni felicissime percoxit. Laudatur denique Thrasymena Tinca, de qua idem Jovius: Cum in cœna Leonis X. Pontif. discumbentes, pelagios pisces vario judicio certatim atque impensius laudarent, nobilis quidam Florentinus Tincis fortasse solum assuetus, extollatis, inquit, convivæ, ut lubet marinos pisces: ego certè Trasymenam Tincam conditam leucophago, his vestris Triglis, Spigolis & Rhombis prætulero: quo suo insulso dicto lachrymas omnibus præ risu excussit.

Veteres medici (inquit Medicus quidam apud Gesnerum) ad sopiendos capitis & artuum dolores, torpedines admovebant, quarum loco à mediterraneis Tincæ forsan usurpari potuerunt. Sunt qui non febrientium modo æstus Tincis pedibus subditis, seu alligatis vivis temperari, sed idem remedium adversus arquatum etiam morbum proficere putent. Jovius quoque scissas per dorsi longitudinem, pedum & manuum plantis applicatas, ardentis febris ardoribus plurimum adversari, quosdam tradit putare ex secta Judæorum, qui quanquam sordidæ admodum, inquit, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipsis æstuantibus exoptata blandimenta feliciter attulisse comperti sunt. Monet vero Rondeletius, ut id opportunè fiat, quod alioqui non modo nihil profuerit, sed contra maximè obfuerit. Frigiditate siquidem intro repellente ac magis constringente augeri incendium. Alii ictericorum jecori aut umbilico vivam imponunt. Ictericis aliqui Tincam viventem alligant umbilico, donec immoriatur, postridiè rursus aliam alligant, idque etiam

certo die repetunt. Tinca immortua intus ac foris veluti croco tincta redditur, & plerique hoc remedio restituuntur. De *felle* hoc ex libro Germanico manuscripto habet Gesnerus: Fel de Anguilla, Thymallo, Tinca & porcello lactante, misce ad aurium remedia. Hoc enim infuso, pelliculas rumpes, fluxiones curabis, vermes aurium occides.

CAPUT XI.

De Lota Gallorum.

Tab. XXIX. Aldrov. de Piscibus l. 5. cap. 46.

LUgdunenses, inquit Rondeletius piscem qui in Arari invenitur, *Lotam* vocant, qui à Gebennensibus *Motella* quasi Mustella nominatur. Si quis Mustellam lacustrem vel fluviatilem appellaverit, non ineptè mea quidem sententia fecerit, modo non eam accipiat, quæ ex mari fluvios petit, qualis est Mustella Ausonii, qui Mustellæ nomine Lampretam nostram describere videtur. Lota Piscis est fluviatilis & lacustris. Mustellæ marinæ vulgari, de qua alibi diximus, similis admodum, nisi esset corpore rotundiore & spissiore. Ex maxillæ inferioris extremo pilus unicus veluti ex mento barba propendet, nullus in superiore eminet, ut in marina. (Gesnerus tamen in suis putat etiam supra duos pilos esse, sed in mortuis ferè latere, ut in maxima observavit.) *Pinnis* quatuor natat, duæ sunt ad Branchias sitæ, duæ in ventre, ab ano unicam continuam habet ad caudam, huic æqualem & similem in dorso, quam præcedit alia pinnula. *Cauda* mucroni gladii figura similis est. Parvulis *squamis* corpus tegitur, quod è rufo fuscum est, & maculis nigris undulatim dispositis conspersum. *Dentes* parvulos & tenues habet. Muco oblita & lubrica Lota est, ut Anguilla. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus, intestina convoluta; *hepar* albicans, in quo fellis vesica, quæ ex viridi flavescit, splenem rubrum, *vesicam* oblongam aëre plenam, branchias quaternas & duplices. *Nascitur* in lacubus & fluviis leniter fluentibus, ut in Arari. *Hepar* pro corporis ratione magnum est, & delicatum habetur. *Ova* noxia, quemadmodum ova Barbi, quæ ventriculum lædunt & alvum turbant. Caro tota à Lugdunensibus habetur in pretio.

TITULUS IV.

De Piscibus lacustribus.

CAPUT I.

De Umbla vulgari, & Rondeletii.

Tab. XXX. 1. 2.

INter *Lacustres* pisces censentur, *Umbla*, *Trutta*, *Lacustris*, *Carpio*, *Lavarelus Allobrogum*, *Bezola*, *Albula*, *Albus Salviani*, *Farra*, *Pigus*, *Sarachus*, & *Schilus*. Umbla, quasi umbra, quod haud exiguam cum umbra fluviatili similitudinem habeat, dicitur. Rondeletius *Salmonem lacus Lemani*, quod corporis specie, pinnarum numero, situque & partibus internis. Salmonem referat, vocat. Helvetii à Colore circa ventrem rubicundo, *Rotele* nomen indidere. Duo ejus esse *genera* magnitudine maxime differentia in Lucernensi lacu Gesnerus tradit. Majorem circa Bielam Rott, alicubi Roote appellari: à Sabaudis *Toutte*; circa Lemanum vero Umble minorem diminutivo nomine Rotele privatim dici. (Est & alius in Suevia & circa Augustam Rotele dictus, sed fluviatilis, non lacustris pisces, Truttis quoque affinis, Germanis cæteris ferè Huch nuncupatus, de quo suo loco diximus) Sabaudiæ circa Bielam *Ronson* vel *Bondelle*, illo nomine colorem indicari, hoc forte bonitatem. Denique piscem qui in lacu Bavariæ Ammersee vocatur, Germanice ein Pißling/ non alium quam Umblam minorem videri: conferri enim Salmoni parvo; & à dorso usque ad media latera coloris lutei esse dici, adeoque tenerum, ut statim *extra aquam* exspiret, nec in alio ullo ejus regionis lacu inveniri. *Umbla major* corporis forma partibusque omnibus Salmonibus & Truttis similis est. Os habet magnum, *dentes* vero non solum in maxillis, sed etiam sex magnos in lingua. Caput livescit, branchiarum opercula argentei sunt coloris in extremo aurei. Magis albicat quam minor. Nullis suggillatur lituris, unicam esse parvam tergoris pinnam Bellon. scribit: Rondeletius tamen non longe à caudæ exortu aliam sed admodum exiguam depingere videtur, & ipse Bellonius candem in icone exprimit, & mox puto apophysim carnosam vocat. Idem Bellonius juxta ventrem, pinnam (in impressis codicibus branchia legitur sine sensu) utrinque unam esse ait, sed quam nec ipse, nec Rondeletius quoque pingit: duas sub ventre huic appositas, omnes sine aculeis: postremas piscem in duas æquales partes intersecare, sed partem quæ ad caput est, paulo longiorem esse. *Cutim* adeo glabram esse, ut squamis carere videatur. Tergus præ multo livore opacum apparere: ventrem præ albedine uti argentum micare: apophysim carnosam habere supra *caudam*, Umbræ, Truttarum, &c. more. Quaternis præditam esse *dentium* ordinibus in palato serpentium more, *linguam* ostendere aduncis in gyrum dentibus, crenatis, exertis & hamatis senis, vel eo pluribus communitam, præter hoc maxillam etiam inferiorem parvulis aliis exertis & parum falcatas in ambitum vallari, branchias habere utrimque quatuor: latera ejus virgula recta secari utrimque per medium corpus, parum repandum versus ventrem. Tres aut quatuor dodrantes plerumque longa est. In Lucernensi lacu brachii fere lon-

Bellon. de Aq. lib. 2.

longitudine excrescere Gesnerus testatur, & Rondeletius duos aliquando cubitos longas à Lemano lacu Lugdunum advehi. *Minor Umbla* (ut idem Gesnerus refert) dodrantalis plerumque aut brevior, pedem raro excedit, aut si amplius, increscit. Vidi n. inquit, aliquando palmos quinque longam. Octobri mense in Lacu nostro captam corpore latiusculo, nunquam tamen Umblæ majoris magnitudinem attingit *Ventre* turgidulo aliquando spectatur, propter *vesicam* nimium inflatam. Est a. vesica ei oblonga, ut Albulis, non distincta per medium. *Dorsum* totum cum dimidia laterum parte subroseum: Inferiora latera albicant. *Venter* albissimus est: caudæ color idem, qui dorsi pinnulam mollem & parvam, ut Truttæ, dorso extremo gerit. *Maxillis* est dentatis. Spinas etiam ceu dentes in *lingua* habet. Pinnæ omnes partim subalbent, partim crocei coloris sunt. Branchiæ quaternæ. *Lapillos* in cerebro habet. *Mares* ventre, pinnis & cauda magis rubent, fœminæ candicant: eædem capite superius & dorso magis virent. Non tantum in Lemani lacu, sed & in aliis capitur. *Vescitur* pisciculis, quisquiliis & aliis. Si vel parum *saucietur*, velut moribunda supernatat. Capta quam primum aquas reliquerit, exspirare traditur. *Carne* est suavi, sicca, & cum senuerit dura, & quæ multorum judicio Asellis, imò saxatilibus succedere queat. Pinguis potissimum apud Allobroges capitur tantique fit, (inquit Bellonius.) quanti ditiorum bursa æstimare potest. Commendatur ab Helvetiis Novembri mense, & alias circa initium Decembris: quo tempore Gesnerus *ova* habere ait bona & solida, tardius vero caro ejus insulsa, pinguiuscula & flaccida apparet & ova dilutiora sunt. Tempore partus mensis inepta est. Cum elixatur, vino prius fervido injicitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges pastitiis includi Bellonius refert.

Facit Rondeletius alterius mentionem, quam Lemani lacus accolæ *Umble chevaliere* forte ob magnitudinem, præstantiam & robur nominant. Neque verò à superiore solum differt, vel sexu, vel ætate, ut ex sequenti descriptione perspicuum fiet. Est igitur hic piscis Salmonibus & Truttis, quæ vulgo Salmonatæ dicuntur, similis, *rostro* recurvo, quo à superiore differt, id n. longius habet & acutius. Maxillæ inferioris extremum incurvum in maxillam superiorem, ejus rei gratia excavatum recipitur ut in Salmonibus videre est. Maxillæ lineis multis distinctæ sunt. *Dorsum* ex cæruleo nigricat. *Venter* aureo colore est. *Hepar* flavescit, in eo fel: *splen* nigricat. *Ventriculus* gulæ subjectus est, longus, spissus, cujus innumerabiles sunt appendices, quemadmodum in superiore. In insignem magnitudinem excrescit. Carne est sicca & dura: in assulas dividitur, que Caryophyllis confixæ in craticula assantur, & oleo sive butyro irrigantur. Paratur etiam hic piscis Truttæ modo. Caput maxime commendatur, ut Salmonis.

CAPUT II.

De Trutta Lacustri.

QUam nos Truttam Lacustrem vocamus, eam Galli *Truttam Salmonatam*, Rondeletius *Salmonem lacustrem* vocat, cumque Truttis vulgaribus grandior sit, Salmone minor, *Sarionem* ab Ausonio dici Bellonius & Rondeletius opinantur. An sit *Anchorago* Cassiodori quod Gesnerus opinari videtur, superius diximus. Ex Truttorum genere esse. Salmonique similem cum ex corporis forma, partiumque externarum & internarum similitudine, tum ex nomenclatura Gallica notum est. *Differt à Salmone* magnitudine & maculis. Minor n. & maculas in lateribus purpureas, multo quam Salmo copiosiores habet Truttæ, itemque in fluviis rapidis & limpidis inveniuntur, non sunt adeo maculosæ, magnitudineque, succo, carnis colore & substantia multo inferiores. Umbla vero nullis ut dictum est litturis suggillatur. *Gesnerus hunc piscem diligenter intuitus, his verbis describebat: Squamulis* tegitur minimis, bene dentatus est, & *lingua* etiam utrimque dentibus munitur. Caput colore nigro, cæruleoque mixto, dorsum partim glauco, partim subnigro, partim cæruleo, partim subviridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorso multis nigris maculis variatur, reliquæ albent. Habet & ultimam illam dorsi mollem *pinnulam*, ut reliquæ Truttæ: branchias quaternas. *Appendices* non toto circuitu intestini, sed ab una tantum parte magnas, oblongas, bipartitas, utrimque circiter 18 habet, & alias sex separatim ex opposito, ventriculum seu majus intestinum versus. Hæc ille. Ad duum triumve cubitorum *magnitudinem* accrescit, in Lario lacu ad 50. quinimo, Jovio authore, ad 100. etiam libras. Initio æstatis *caro* ejus rubere incipit, duratque is color usque ad Augustum, vel saltem ad Divi Jacobi diem, quo tempore partu jam absoluto, colorem rubicundum ammittit. Gesnerus loco differre invicem istiusmodi lacustres testatur; alias n. in vado ipsius aquæ degere, præsertim argilloso, hasque magis pinguescere, & palato sapidiores esse, alias circa summas aquas, ubi muscas appetunt, minus pingues & vilioris pretii: illas apud suos Grundforellen/ has Schwabforellen appellari. Duo item *genera* capi in montanis lacubus quos Athesis facit, quorum unum ab aureo colore Goldforellen/ alterum à nigredine Schwartzforellen appelletur.

Tab. XXX. 3. Aldrov. de Piscibus l. 5. cap. 59.

De loco & natura hujus piscis ita Aldrovandus: Lacustris piscis est, sed qui ex lacubus fluvios quandoque subit certo tempore, instante nempe partu. E Lemano in Rodanum *ascendere* ajunt vere, inquit Gesnerus, ut &

circa Sedunum capi: at in Tigurino & Acronio lacubus neque eodem tempore migrare putat. Acronii lacus incola *paritura* ad Rheni influentis ostium ascendit, ubi cum pepererit, rursus descendit. Conferri ajunt hunc piscem junipero, nam sicut hæc tertio demum anno fructum perficit, ita etiam ejus fœtus ad tertium usque annum crescens, perficitur: *parere* plerumque Julio & Augusto, alias citius tardiusve, prout cælum magis minusve calidum fuerit. Jam vero magno licet sit corpore, suâ tamen naturâ agilis quoque est, aliarum Truttarum more. Tradit Jovius sese audivisse majores istas Truttas lacus ripis lascivo excursо extremos arenæ margines aliquando justi passus longnitudine prosuscasse. Laudantur vehementer *in cibis*, *Carnem* habent solidam, rubicundam, & saporis optimi: aliquando tamen præ nimia pinguedine nauseam movent, & mortuæ paucissimis horis, quod pinguis illa teneritudo quam sæpissimè conputrescant, gratiam saporis amittunt. Larianæ multo succo corpora replent, & genitalem humorem copiosè suggerunt. Præferuntur, si Jovio credimus, Soranæ aliis, in Acronii lacus parte inferiore captæ, illis quæ in superiore parte capiuntur: item quæ circa fundum pascantur, iis quæ circa summam aquam. Ab Helvetiis Februario commendantur, ab aliis simpliciter æstate, dum pulpæ earum rubent. Spinæ dorsi & Caudæ assæ, vel principum mensis inferuntur.

CAPUT III.

De Carpione.

Tab. XXIX. 2. 3. Aldrov. de Piscibus lib. 5. cap. 50.

QUi sit apud Veteres Carpio, ignoratur, Moderni quidam in solo Benaco lacu reperiri, & à carpendo auro dici ajunt. Alii ablatâ priori syllabâ, *Pione* vocatum fuisse, ac tandem *Carpione* quod cum quidam piscem edisset, careque supputanti solvisset, carè se Pione edissere diceret, perhibent Fracastorius à carpo nauta, à Saturo Benacum trajecturo, quod aurum ipsi extorqui vellet, in carpionem mutato derivat. Lacustri potissimum Truttæ congener statui potest. Nam & corporis figurâ, partium numero & carnis substantiâ ei similis est: punctisque similiter nigris notatur, ac denique pinnulam dorsi posteriorem mollem, ut illa habet. Evidentibus tamen ab eâ interstinguitur notis. Prominentiori enim rostro, majoribus oculis, candidiore & turgidiore ventre, ac nigricantiore dorso est: *magnitudo* Truttæ lacustri duorum triumve plerumque cubitorum, cum Carpio pedem excedere nunquam visus sit. *Dentes* habet non in maxillis solum, sed etiam in palato & lingua, *squamis* tegitur tenuibus. Ventrem habet candidum atque argenteum, dorsum subnigrum. Qui ab Aldrovando exprimitur, lateribus est fere rubicundis, intensius verò rubet lineâ corpus dividens. Ventre pinnisque candicat, *Tergus* ad cæruleum inclinat. Solius Benati lacus alumnum esse omnes ajunt: negatque Petrus Bembus alibi capi, hunceque piscum capere atque cognoscere Friderico Imperatori voluptati fuisse. Atqui Salvianus revera reperiri nascique asserit in parvo & limpido lacu, haud procul ab Alvito Campaniæ oppido ex-oriente, (vulgo illago della posta appellato) ex quo Fibrenus fluvius exoritur: esse tamen Benacinis minores, & vix libram unam implere. Profundiora aquæ *loca* amat. Pisciculis *vescitur* & quibusdam lacus recrementis. Bellonius Phryganii edacem esse tradit. Auro *vesci* paulo ante negavimus. Carne est duriuscula, siccaque, minime glutinosa, rubescente, Truttis & Salmonibus simili. Plus æquo servatos contabescent & deteriores fieri ajunt, id quod & multis aliis piscibus accedit, maximè iis qui delicatiore & friabili sunt carne quamobrem Benaci accolæ, in sartagine frixum, foliis involutum, aceto in quo aromata prius ebullierint, irrigatum, per proximas urbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc pisce acarpionare, alii amarinare nuncupant. Platina spinam in capite gerere scribit pernitiosam, eamque inter edendum cavendam: cujus tamen apud alios nulla mentio est.

CAPUT IV.

De Lavareto Allobrogum, & Bezola.

Tab. XXX. 4. Aldrov. de Piscibus l. 5. cap. 51.

LAvaretus à munditie & candore, quod nunquam sordidus sit, nomen sortitus est. Bellonius ex Truttarum genere esse ait, Rondeletius, Salmonum, Truttarumque generi adjungendum suaderet, inquit, pinnula illa dorsi posterior adiposa Salmonum & Truttarum generi propria nisi multa alia reclamarent, ut oris constitutio Thrissis quam Salmonibus similior. *Os* sine dentibus, caput compressum, corpus *maculis* carens caro mollis & candida. Quamobrem Lavaretum inter Salmones (Truttasque) & Alosas, ambigere judicat. Bellonius exactissimè delineavit his verbis: Piscis Lugduni satis cognitus. Umbræ similimus, nisi *simus* esset, *dentibusque* omnino careret: *Bisulcam* (Bezolam) tamen vulgarem magis refert: sed Lavaretus nunquam pedem excedit, neque crassior est eo quod pollex & index capere possunt. Capite est oblongo, *squamis* tenuibus, albis, atque ut in Trutta parvis exiguam in tergore gerit pinnam, duas ad ventris latera utrimque circa branchias, ac totidem sub ventre ei oppositas, quæ tergoris fastigium occupat: aliam quo-

Bellon. de Aq. lib. 2.

quoque parvam in eo interstitio, quod est inter caudam & anum, quæ omnes nigricantes apparent. *Linea* à supercilio subrubra per latera ad caudam protensa insignis est: *cauda* bifurca, pinnisque ad extrema nigris, fimbriatis ac laciniatis. Ventre laxo & prægrandi, ut in Trutta. Hoc item à Cæteris piscibus differt, quod *nare* est recurta, atque (ut in Harengiis ac Logiis) ossiculis quibusdam prominentibus insigni, labiis nullum *dentium* rudimentum ostendentibus, appendice glabra ac carnosa *caudæ* insidenti, in Umbræ modum. Neque tamen *dentibus* caret: ossicula enim ad ejus fauces atque œsophagi ingressum utrimque conspiciuntur, senis hinc inde denticulis, ut in Themolo, comminuta. *Branchiæ* illi sunt utrinque quaternæ ac simplicissimæ, quarum extrema, quæ capiti inhæret, reliquis sane minor est, nullis lateribus maculis est insignitus, totumque hujus piscis corpus, dempto tergore argentum est. Verumtamen si ad ejus internas partes advertas, *costas* quinque & triginta utrinque connumerabis, cernesque *cor* illi esse pallidum ac trigonum, pericardio inclusum: *hepar* album, unius tantum lobi, ut in Exocœto & Delphino, in cujus latere dextro fellis vesicula adsuta est. *Lien* à sinistris apophysibus & stomacho incumbit. *Intestina* nullas habent revolutiones. Nam gula usque ad ventriculi fundum deducitur, qui per piscis longitudinem delatus, ac sursum quidem reflexus, duodenum parit à dentibus suffultum, in cujus gibbo innumeræ apophyses spectantur: ex quibus vena oritur, per quam sanguis defertur ad hepar Apyloro sequitur aliud intestinum, quod nullis anfractibus circumductum, rectà ad anum tendit. *Vulvam* utrinque bicornem habet, tenuibus *ovis* conspicuam. Cætera in congeneribus piscibus describentur. Lacum Allobrogum, ut Burgetii & Æquibeletii proprium Rondeletius facit. Bellonius ex Lemano quoque adferri scribit. Caro ei candida, mollis, suavis, minimè glutinosa, boni succi, mediocriter nutriens. Bellonius in tantis in Gallia delitiis haberi scribit, ut regionem œconomorum chartæ frequenter inscriptum habent.

Tab. XXV. 5. Aldrov. de Piscibus l. 5. cap. 52.

Bezolæ nomen huic pisci latus Lemani accolæ dedere, Bisulam Bellonius dixit. Latine *Cephalum* vel *Mugilem Lacustrem*, vel potius *Leuciscum Albalamve* lacustrem appellare licebit. Bellonius semel tantum hujus piscis meminit, Lavaretum Bisilam magis quam Umbram referre inquiens. Sed Rondeletius exactius, ut Lavaretum, inquit, Lacus Burgetius, & Æquibeletius ferunt, ita Lemanus Bezolam vulgo dictam, non admodum dissimilem, nisi quod colore minus est candido ad cæruleum inclinante: rostro acutiore, capite minore, ventre latiore & prominentiore. Nullum piscem reperias, cum quo melius comparari possit, quam cum Harengo, quam in marinis depinximus. Carne est molliore quam Lavaretus, & ab eo saporis suavitate & succi bonitate multum superatur, nec in pretio habetur. Proprius est Lemani lacus.

CAPUT V.

De Albula parva, & minima Gesneri.

Albulam parvam non sui generis piscem esse, sed Albulam sive Bezolam cæruleam secundo tertiove suæ ætatis anno ita vocari, quidam opinantur, quibus piscatores nostri, inquit Gesnerus, contradicunt, quod cæruleos observarint, secundo etiam ac tertio anno forma coloreque à genere Albularum (de quibus hic loquimur) differe. Cognatus est hic piscis cæteris lacustribus albis. Nam & species & sapor fere omnium non dissimilis est. Albula magis quam Bezola albicat: cauda tamen & reliquæ pinnæ, præter eas quæ juxta branchias sunt, nigricant in extremitatibus. *Dorso* color glaucus: alicubi tamen purpurei quiddam & cærulei mixtum videtur. Caput ex glauco cæruleum. Inter caput & dorsum color viridis, ceu gemma relucet. Branchiæ ei quaternæ. Hyeme aliquando memini me videre hunc piscem *squamis* per latera exasperatum, eminentibus per singulas squamas veluti tuberculis. Ajebant hoc indicium esse recentium & vivarum. *Capiuntur* Albulæ in summa parte Tigurini lacus, juxta locum quem Buchberg vocant, diebus ferè quatuordecim post diem divi Martini, & ad oppidum Rappersullam circa ipsum divi Martini diem. A *partu* in lacum nostrum descendunt (sed non tam procul ut cæteræ Albulæ) usque ad Ver: deinde rursus ascendunt tota æstate, usque ad divi Martini diem. Capiuntur etiam in Gryphio agri Tigurini, multo majores quam in nostro, & in Halvillensi Bernensis agri. Augusti & Septembri mensibus præcipue laudantur, quod suaviores eo tempore solidioresq; sint. Postea enim pariunt, & mollior earum caro fit, & succus in fœturam consumitur.

Tab. XXX. 7. 8. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 53.

De Albula Minima sic Gesnerus: Albulam minimam hunc piscem voco, inquit idem Gesnerus, quem nostri Hagele vel Haling, quasi Haleculam appellant. Friburgi Helvetiorum (ut audio) Pfarren / Lucernæ Nachtfisch / quod noctu fere irretiatur, ut quidam putant. Sed mihi piscator Lucernensis affirmavit, Nachtfisch vocari Albulam cæruleam anno primo, cum circa diem divi Johannis æstate jam ad digiti longitudinem excrevit. Tota specie accedit ad illam quam proxime albulam parvam nominavi, sed plerumque minor est, & in capite minus viridis.

Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 54.

viridis. Si piſcem erectum inſpicias per dorſum aliquid coloris purpuraſcentis in lateribus apparebit. Branchiæ ei quaternæ ſunt, pinnulæ albent. Ore aperto ſuperioris mandibulæ extremitas deorſum tendit. Os habet longiuſculum, *dentes* nullos. Julio *coëunt*. Noctu tantum *capiuntur* retibus ad paſſus quadraginta aut quinquaginta demiſſis. Cum cœlum ſerenum eſt, altius deſcendunt cum nubilum, aſcendunt. Denſiſſimis gregibus præ cæteris Albulis capiuntur, non paſſim in lacu noſtro, ſed maxime à pago Vædeſuilla, uſque ad Inſulam & verſus alteram ripam à loco Surenbach uſque ad arborem longam. Diebus quatuordecim fere à natali Domini capi incipiunt & immixtæ eis Albulæ cæruleæ aliquot, & mox exprirant. Cum captæ mox expirent, in recentes habeantur matutino tempore potius ad prandium coëmuntur, & aſſi in craticula quam calidiſſimi à gulonibus devorantur, qui eam ob cauſam non univerſos, ſed paulatim alios aſſari jubent, ut ſtatim aſſumtis prioribus, fervidi poſteriores menſis afferantur. Embamma additur ex aceto, ſapa, pipere, ſale & potri aut cepæ foliis conciſis. Placet item recens in jure albo frigido, apio copioſe inſperſo, maxime per menſem Decembrem. Sale idem conditus infumatuſque comendatur.

CAPUT VI.

De Albo Salviani & Farra.

Tab. XXX. 9. 10. Aldrov. de Piſcibus l. 5. c. 55.

ALbus Salviani, *Capto lacuſtris* Geſneri eſt. Quamvis Squalo Alburnove appellato piſci perſimilis ſit, ab eo tamen evidentibus quibuſdam notis facilè internoſci poteſt. Primum enim etſi uterque latitudinis ratione oblongus appareat, eadem nihilominus utriuſque exiſtente latitudine, Albus paulo longior Alburno conſpicitur. Deinde roſtro acutiore, oculis majoribus ac dorſo magis repando Albus eſt. Nam cum Alburni ſenſim atque modice, Albi repente ac plurimum à capite extuberat *dorſum*. Pinnarum autem tum in lateribus, tum in dorſo ac in imo ventre exiſtentium, ſitu ac numero ei cum Alburno conveniente, earundem colore ab invicem diſcrepant: ſubnigras enim Albus: ſubrufas verò Alburnus eas habet. Poſtremò amplioribus *ſquamis* albus tegitur. Ventreque atque lateribus, æquè atque Alburnus candidus atque argenteus eſt: capite vero ac dorſo magis quam ille ſubviridis. Magnitudine non differunt. Uti enim Alburnus, ſic & Albus pedalis, frequens: bipedalis verò aliquando tantum reperitur. Lacuſtris piſcis eſt, non tamen in lacubus omnibus aut eorum quam plurimis, ut Tinca, Lucius, Squalus ac Barbus, ſed eorum nonnullis ſolum reperitur. In Traſymeno enim lacu, ubi etiam Albo vulgo vocato, frequens ſatis in fine veris *capitur*. In fluminibus eum reperiri huc uſque non obſervavimus: eſtque advertendum, ne quiſpiam eum in fluminibus etiam reperiri contendens, Squalum pro Albo nobis oſtendat, in mari nec naſcitur, neque ex lacubus fluminibuſve ad id deſcendit. Duram *carnem* habet Albus, & propterea ægre coquitur. Inſipidus adeo eſt, ut piſcium omnium jure viliſſimus cenſeatur. Nec enim ulla condiendi ratione ſapidus effici poteſt. Torrefactus tamen paulò minus ingratus eſt palato, ſolumque in aliorum piſcium penuriâ eo veſci ſolemus.

FARRA, Fora & Pala quoque dicitur. Lavaretos vel Thriſſas refert, ut ſcribit Rondeletius, magnitudine cubitali, ore parvo, ſine dentibus ut in Thriſſis, colore cinereo, corpore depreſſo & lato, *ſquamis*, pinnarum ſitu & numero Lavaretis ſimilis, linea à branchiis ad caudam recta & candida ducta eſt. Pinnulam dorſi mollem pinguemque habet, caudam latiſſimam. *Carne* eſt candida & ſuavi, quæ Laveretorum Truttarumque carni non cedit. Tab. XXV. 11. 12. Aldrov. l. c. cap. 56.

Æſtate & autumno *capitur*, hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur & ſervatur in hyemem. Sicille. Cæterum monendus eſt Lector in Rondeletii codicibus diverſum piſcem, quem in Lemano Vangeronem vocant, huic capti haud recte per librariorum incuriam præfigi.

CAPUT VII.

De Pigo, & Schilo.

PIſci, quem deſcripturi ſumus, Verbani Lariique lacus accolæ *Pici*, *Pigi* & *Picqui*, quod clavis ſuis ſeu aculeis pungat, nomen impoſuere. Rondeletius *Cypranum clavatum*, Albertus *Vergiliadem*, quod Vergiliarum ortu apparent, dixit. Cypriano, deſcribente Rondeletio ita eſt, ſimilis ut demptis aculeis Cyprianum eſſe affirmes. Eſt enim eodem corporis habitu, pinnas totidem eodem in loco ſitas, os, oculos, eodem modo carnoſum, interna omnia ſimilia habet. Vita item, moribus, ſapore, ſucco Cypriano ſimilis, niſi quod paulo melior eſt. *Salvianus diligenter ſic deſcripſit*. Pigus piſcis eſt capite rotundo: roſtro obtuſo, nec admodum extento, ore mediocri & edentulo. Tab. XXX. 13. 14. Aldrov. l. c. cap. 57.

Branchias habet utrinque quaternas, & juxta eas, pinnas binas, utrinque unam: aliaſque in imo ventre, caudæ magis quam capiti vicinas. In dorſo ferè medio una haud magna, nullis aculeis armata reperitur: Imo ventri propè caudam alia una etiam minor hæret. *Cauda* ipſa in falcatam pinnam deſinit. Totius *figura* ni paulo longior eſſet, ovata cenſeri poſſet. *Squamis* magnis tegitur, ex quarum medio albi & pyramidati *aculei*, in fine veris & ineunte æſtate, enaſcuntur. Quibus cum primis 40. æſtivis diebus horreat,

reat, æstate procedente imminuuntur primum, demumque prorsus delitescunt. Quapropter primis illis æstivis diebus demptis, reliquo anni tempore prædictis pyramidatis aculeis omninò caret: unde cum Plinius scribat: Duo lacus Italiæ in radicibus Alpium Larius & Verbanus appellantur, in quibus pisces omnibus annis vergiliarum ortu existunt squamis conspicui crebris atque præacutis clavorum caligarium effigie, nec ampliusquam circa eum mensem visuntur. Dubio procul Pigum piscem, etsi innominatum eum relinquat, describit, cum is (ut infra monstra bimus) Larii & Verbanilacus alumus sit, & (uti diximus) in prima æstate (quo quidem tempore vergiliæ exoriuntur) ejus squamæ parte media, clavorum caligarium instar, præacutæ fiant. Habent enim caligares clavi, qui à caligis militaribus, quibus suffigebantur, dicti sunt, pyramidata capita. Ejusmodi a. aculeos, sicuti Majo & Junio tantum mensibus, in dorsoque solum & lateribus; & non in ventre, Pigo enasci asseverant omnes, sic non fœminas, sed mares tantum inhorrescere, testantur nonnulli: Venter ex albo languide rubet: tergus ex cæruleo nigricat. Quod ad interanea attinet, nil habet præ cæteris piscibus peculiare atque animadversione dignum. Cum maximè excreverit, quinas aut senas libras non excedit. Solius Larii atque Verbani lacus accola est. Nemo enim in alio lacu flumineve eum reperiri hucusque (quod sciam) animadvertit. Et licet frequentiores in prima æstate, cum clavis illis caligaribus insigniti apparent, in iis lacubus capi soleat, reliquis etiam omnibus ferè anni temporibus, in eisdem, etsi non æque crebrò, capiuntur. Majo Mense circa lacus littora *parit*. Sapore & succo Cypriano est similis, paulo tamen melior. Salvianus ei sapidissimam, ideoque cum optimis quibuscumque dulcis aquæ piscibus conferri posse & maxime in æstatis principio captum: hoc enim tempore nulli piscium esse secundum, & quovis denique modo conditum, probe semper sapere.

Aldrov. l. c. c. 59. SCHILUM, qui & *Nagemulus*, ita describit Gasserus: Nagmaul piscis est in Ambronis lacu Bavariæ, qui raro capitur, quoniam raro altius natando evehitur. Longissimus ulnam æquat. Formâ non dissimilis est Lucio, nisi quod in aqua subviridis, extra aquam verò dilutior apparet: oculis albicantibus, ore retro juxta maxillas minus lato. Squamarum magnitudine, ordine & asperitate Percam refert. Pinnæ dorsi erectæ, *aculeis* tres fere digitis rigent. Præter dorsi spinam paucas alias & parvas habet. Parit Martio. In cibo quidem optimus est Majo & Junio. Elixatus, assatus & frustatim concisus etiam frigi solet. Pinguis est admodum, & carnem etiam coctus albissimam servat.

CAPUT VIII.

De Saracho.

PIscem quem Albanenses *Sarachum*, Ichtyopolæ *Sarachinum* vocant. Bellonius *Agonum*, Jovius & Salvianus *Aconem*, Fracastorius & Jovius *Aquonem* vocant, ab osiculis sine dubio illis acutis, quæ asperam spinosamque in ejus ventre lineam constituunt, & veluti acus quidam sunt. Rondeletius *Chalcidem*, quem Gaza *Aericam* vocat, dici opinatur, alicubi fortè *Sardanella* dicitur. De ipsorum Generibus ita Bellonius: Tres sunt apud Insubres lacus in quibus piscem vulgari Mediolanesium idiomate, Agonum nominatum capiunt, varium quidem eum. Tab. XX. Aldrov. de Piscibus. l. 5. c. 5. Bellon. Aquatibus l. 2.

Larius enim lacus, qui hodie Comensis cognominatur, Agonos educat exiguos ac magis populares, Sardis similes, dempto quod ventre sunt latiore: neque alio quam Mediolanum transferuntur, aut saltem raro Mantuam prætergrediuntur. Eos doliis muriâ conditos adservant, quanquam etjam mediocriter sicci sine muria comperiantur. Verbanus lacus, quem lacum majorem cognominant, multo majores Agonos quam Larius educat. Indigenæ urbium, quæ ad ejus litus sitæ sunt, Aronan, Palencza, Cornobio, Locaria & Eugudræ vocatos piscicules magno proventu capiunt, mediâ magnitudine inter Larios & eos ex lacu Lugaræ, quos Indiginæ urbium nominant *Campignon* & *Buisson*. Benacus autem Lacus magnitudine insignes Agonos profert. Sed nec Urbani aut benaci Agoni muriâ condiri solent, ut minores. Hæc ille; & mox rursus de Saracho. Duo, inquit, tresve lacus sunt in Epiro, in quibus Sarachi capiuntur, quos ubi sale condierint, exiccarint, & fumo infecerint, Venetias, Anconam & aliò navigiis transvehunt. Quorum eos maximè in pretio habere solent, quos de la Bojane hujus nominis flumine ac lacu cognominant. Horum verò duo comperiuntur *genera*, alterum minus, alterum autem Clupeæ ferè magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non sunt, majores pedalem implent longitudinem. Ambo eâdem linea sub ventre prædiri sunt, quâ Clupea insignita est. Cæterum Agoni omnes (inquit idem Bellonius) *squamas* habent levi contactu decidentes, tenues, latas & transparentes: corpora argenteo colore nitentia, sed parum nigricant in tergo. *Desquamati* super argentum tersissimum refulgent. Oris rictum habent grandiusculum sine *dentibus*: pinnam in tergo simplicem, parvam, duas in lateribus sub branchiis, quarum omnium exterius tegumentum spineum in medio crenatum est. Oculos valde grandes proferunt, caudam

in penicilli modum discissam. Utrinque nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus sigillatur in tergo. *Lineam* sub ventre habent serratam, ad anum desinentem, quam si digito in adversum confrices, cultri modo acutam percipias. *Branchias* habent utrinque quatuor, interna parte veluti fimbriatas, quod etiam Harengis, Celerinis & id genus piscibus accidit. *Cor* ut semen Cicerculæ trigonum inter anteriores pinnas sub branchiis occultatum. *Hepar* subrubrum sinistro stomachi lateri & œsophago incubans, ipsumque pylorum amplectens. *Stomachi* figura in conum turbinatur, à cujus superiore parte pylorus exit, ac multis apophysibus cœcis circumdatur. *Lien* dextræ Stomachi parti, inhæret ruber, à pyloro intestinum non reflectitur, sed recta ad anum tendit. Triginta sub ventre *ossicula* acuta, asperam in hoc pisce lineam constituentia, connumerare potes. Hæc omnia itaque Bellonius, quibus addi potest, Hosce pisces ita pinguescere referente Rondeletio, ut cum in craticula assantur, pinguitudo veluti oleum distillet, adeò ut ab hac pinguedine, sint qui *Liparim* appellent. *Carnivori* sunt, & pulices aquaticos venantur. De *generatione* prodit Salvianus, Acones fœminas ovis gravidas, maribus semine refertis consequentibus, ad saxosa litora Majo mense adnatare, ibique illas parere sua ova, hos suo semine fœcundare, moxque pusillos inde procreari pisciculos, qui intra paucos dies ad digiti augeantur magnitudinem, tuncque vulgo *Antesitos* vocari. Aqua exempti mox *emoriuntur*. Gregatim *vivunt*, & temerè in retia incidunt. Adeo sunt *timidi*, ut vel à tremula umbra terreantur. A Luciis, Cyprinis & Truttis adeo sibi metuunt, ut aliquot aliquando millia, insequentem inimicum longo per lacum tractu pavidi fugiant, jucundo intuentibus spectaculo. Alosis sapore persimilis, vere graciles, autumno optimos Jovius facit. Salviano Julio, Augusto, Septembri & Octobri mensibus probantur. Crassiusculum tamen succum gignunt, difficulter concoquuntur, & mediocriter nutriunt. Cum saliendi causa exenterantur, *oleum* ex interaneis ad lucernarum usum colligitur.

HISTO-

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER IV.

De Piſcibus Exoticis.

TITULUS I.

De Piſcibus ſquamoſis.

CAPUT I.

De Tajaſica, Paru, Pira-Acangata, & Acarauna.

POterant quidem & iſti, quos hoc libro trademus piſces, ad ſua genera in præteritis referri: verum cum tardè nimis ipſorum deſcriptiones & icones in manus noſtras pervenerint, coacti ſumus eos peculiari libello includere.

Tab. XXXII. 1. 2. Marcg. Hiſt. Braſil. l. 4. c. 2.

Tajaſica itaque prout Braſilienſibus vocatur: piſcis eſt octo aut novem digitos longus, corpore obterete & pyramidali, extenuatur enim verſus caudam. *Caput* eſt illi groſſiuſculum & compreſſum: *Oculi* eminentes & nigri, circello aureo: os edentulum. Sex habent pinnas; nimirum ſub qualibet branchia unam oblongam, ſub his in medio inferius unam breviorem: unam in medio dorſo, aliam longiorem verſus poſtremam dorſi partem, & è regione hujus unam in infimo corpore: ſeptima eſt cauda, oblonga & in exitu rotundata. Tegitur ſquamulis parvis, coloris hyalini pallidi, maculis variis fuſcis vermiculatis variegatus per totum, exceptis pinnis poſtbranchialibus & infimo ventre quæ ex pallido ſubflaveſcunt. Cauda eſt undata fuſco. Latet in arena abſconditus; ideoque capitur pediqus, eos ponendo ſuper arenam ubi latet.

Coctus atque aſſatus bene ſapit & convenit cum Hollandorum Poſt / eſt enim carne albiſſima & friabili.

PARU. Piſcis eſt latus & ſubrotundus, verum haud craſſus, novem aut decem digitos longus ab ore ad pinnam caudæ quæ duos & ſemis digitos longa & totidem lata: latitudo piſcis ſeptem digitorum. *Pinnas* obtinet ſex: duas magnas ac latas duos circiterditos; unam in dorſo, alteram in ventre quæ utrobique ad caudam extenduntur; habetque quævis pinna in fine prominentiam inſtar funiculi, ea videlicet, quæ in dorſo quinque digitos, quæ in ventre tres digitos longam. Poſt branchias in quolibet latere etiam pinna eſt duos digitos longa, unum lata; & duas in inferiori ventre ſub his, duos digitos longas, anguſtiſſimas. *Capite* eſt parvo, ore elato, anguſto, minutiſſimis dentibus albi coloris; oculis conſpicuis, flavo circulo circumdatis. Totum corpus veſtitur ſquamis mediocribus, quarum dimidius numerus niger eſt, dimidius autem flaveſcit, ita ut lunulas flavas in nigricante corpore geſtare videtur. Circa branchias flavedo eſt, & in initio pinnarum, poſt aures macula flava in qualibet.

Piſcis eſt edulis.

PIRA ACANGATA, id eſt, piſcis duro capite: Percæ mediæ magnitudine, ſeptem aut octo pedes longus, ore haud amplo, oculis nigris, circello nigricante aureo & ruſſo colore mixto. *Pinnas* habet ſex & ſeptimam pro cauda: duas poſtbranchiales, duas infimo ventre junctas, unam verſus poſteriora in ventre, & unam per totius dorſi longitudinē uſq; ad caudam extenſam & erectam, firmis ſpinis ſuffultam quam in vaginam recondere poteſt. Pinna caudæ furcata. Tegitur ſquamulis argenteis, aureo & igneo colore tranſplendente, præſertim in dorſo: in ventre in argenteo thalaſſinus color translucet.

Pinna dorſi argentea tranſplendens & maculis fuſcis inſignita. Pinnæ laterales albæ, quæ in ventre cæruleſcentes. Caudæ quoque pinna in extremitate cæruleſcit. Eſt edulis.

ACARAUNA. Piſcis magnitudine exæquat Paru, ſed non eſt ita latus, & ſquamulas habet nigricantis coloris. Cauda eſt bifida, pinna tres digitos longa, duos lata. Pene utramque branchiam etiam pinnam habet, inferius in antica parte duas anguſtas. Per totum dorſum & per ventrem etiam pennam utrobique extenſam, acutam, continuam, in poſtica parte corporis circiterunum digitum latam. *Os* parvum, anguſtum, denticulis minutiſſimis. *Oculi* haud magni. In utroque latere prope caudam acutiſſimum habet aculeum; quos in latera poteſt recondere & evaginare & alios piſces lædere: quilibet aculeus ferè digitum longus oſſe piſcino conſtans.

Piſcis eſt edulis.

CAPUT II.

De Guaperua, Piranema, & Acarapucu.

Tab. XXXII. 3. Marcg. Hist. Brasil. l. 4. c. 2.

GUAPERVA Brasiliensibus. Piscis est corpore lato & compresso, quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus. *Ore* parvulo, denticulis minimis. *Pinnas* habet sex: post quamlibet branchiam unam, parallelogrammi figura: in infimo ventre duas oblongas: in dorso & inferiore ventre extremo longam ac latam, quæ in acumen desinunt, subulæ figura. *Cauda* quadrata seu potius parallelogramna, unum digitum longa, duas tertias digiti lata. Tegitur squamulis coloris nigri, splendentis instar bombycini, quarum oræ (non omnium sed quarundam) fimbrias flavas habent instar semilunularum. *Pinnæ* sunt nigræ, Circa os linea crassa purpurei est coloris, & illi perpendicularitur altera supposita Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latus & posticas pinnas extenduntur. Caudam etiam talis secat linea & ejusdem coloris; una pro fimbria ipsi est oculorum pupillâ nigra, circulo aureò.

PRANEMA, Piscis mediocris Capionis seu Percæ magnitudine; novem, decem aut undecim digitos longus; latus ubi maxime, tres digitos aut paulo amplius. *Os* habet amplum, subrotundum, edentulum quidem, sed acutissimis prominentiis asperum: *oculos* magnos instar solidi Hollandici, pupilla crystallina, circulo aureo splendente, qui superius ad dimidiam partem coloris est miniati. Branchias habet admodum amplas. Pone has in quolibet latere pinnæ digitum quidem longæ sed haud latæ, & subter has in ventre duæ sibi propinquæ duos digitos longæ & sesquidigitum latæ, triangulares, spinis suffultæ. A ventris medietate ad caudæ exortum usque pinna protenditur tres & semis digitum longa, unum lata, itidem spinis intertexta, quam abscondere fere potest in rima ad hoc comparata: per universum dorsum ab occipitis fine ad exortum caudæ pinna extenditur quinque digitos longa, paulum plus digitum lata, tenui membrana constans, duabus & viginti spinis intertexta, quam erigere atque deprimere & fere abscondere potest in rima. *Cauda* quæ à corpore protenditur sesquidigitum est longa, unum lata, pinnam habet tres & semis digitos latam, & plus quam sesquidigitum longam. Calor totius piscis est argenteus laccatus lacca florentina. Squamulas habet minutulas quasi triangulares: in ventre plus albicat, seu argenteo minus laccæ intermixtum cernitur.

Capitur in mari & boni est saporis, edulis.

ACARAPUCU, fluviatilis piscis, in sesquipedalem longitudinem excrescit, ubi latissimus quatuor aut quinque digitorum. *Os* acuminatum circiter duos digitos longum, haud amplum, labia abscondere & contrahere potest, ut solum hiatus appareat, nullos habet dentes. *Oculi* magni, pupilla nigra splendente, circulo ex albo & fusco mixto. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam fere extensam, non latam, quam erigere & spinis sustentare, atque recondere potest: post branchiales duas, totidem in infimo ventre, unam post anum: Septimam pro cauda, furcatam quatuor aut quinque digitos longam. Totus splendet squamis argenteis minoribus: in dorso tamen aliquid aurei admixtum: & in quolibet latere sex oblongæ maculæ cæruleæ rufescentes, non ita conspicuæ. Pinna dorsi & cauda dilutè cinerei sunt coloris, ut & laterales: duæ in infimo ventre flavescunt paulum, ut & ea quæ prope anum. Edulis est.

CAPUT III.

De Pudiano vermelho, Pudianoverde, & Iuruucapeba.

Tab. XXXII. 4. 5. 6. Marcgra. Hist. Brasil. l. 4. c. 3.

PUDIANNO *Vermelho* vulgo, sed rectius *Podiano*: Brasiliensibus *Aipimixira*, & *Tetimixira*, Piscis mediocris Percæ magnitudine. Latitudo corporis ubi maxima, duorum digitorum prope caudam unius aut paulo plus. Corporis fere æqualis latitudo est. *Caput* parvum, *os* acutum, superius in anteriori parte tres denticuli acuti, minimi, inferius item, & versus interiora in utraque mandibula alii minimi denticuli. *Oculos* habet paululum eminentes, pupilla nigra, exteriori albo, hinc flavo circulo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas plus digito longas, haud latas, post branchias in utroque latere unam: sub his duas junctas in ventre: aliam in ventre versus caudam duos digitos longam, secundum longitudinem adnatam: unam item talem in dorso, tres & semis digitos longam: & septimam pro cauda, quæ est quadrata, digitum longa & lata. Tegitur piscis squamis subtilibus, ita arctè complicatis, ut ad tactum glaber esse videatur. *Color* totius corporis flavus cum aureo mixtus. Summitas autem capitis & totum dorsum ad media utrimque latera, & fere usque ad finem dorsalis pinnæ purpurei est coloris egregii cum lacca mixti: extrema ora pinnæ majoris in ventre versus caudam etiam purpurascit ut & pinnæ flavæ cum aureo colore mixtæ, ut & totum reliquum corpus. Pars ultima pinnæ majoris in dorso etiam flava ut & cauda. Piscis est edulis.

Pudiano Verde Lusitanis. Piscis oblongus, nimirum decem digitos ab oris extremo ad

caudæ

caudæ initium; corpus tres digitos latum, circa caudam autem sesqui. *Os* acuminatum, haud amplum, anterius in superiori mandibula habens duos dentes acutos, longos; & seriem denticulorum minimorum: inferius in anteriore parte quatuor, longos, acutos, & seriem minutorum candidorum. *Oculos* habet parvos, pupilla nigricante, circello primum aureo, dein exterius albescente. *Pinnas* obtinet septem, nimirum unam per dorsi longitudinem extensam, sex & semis digitos longam, dimidium latam, quam spinis erigere & sustinere potest: post utramque branchiarum unam, duas digitos longam, paulo plus uno latam: sub ventre duas parvas junctas: à medio autem ventre inferiori una tendit pene ad caudæ exortum, quatuor digitos longa, unum fere lata: Septima pinna est cauda, quæ est quadrata aut parallegrammi figura, sesquidigitum longa, duos lata.

Totus piscis vestitur squamis latis quæ ita compositæ sunt, ut meri cubi sibi appositi videantur; lutei seu aurei coloris ac per totum ambitum linea seu fimbria elegantissima azuri seu cærulei coloris. *Caput* superius aureum est cum magna macula coloris ex viridi thalassini, circumdata azureo & azureis flavis subviridibus & albicantibus striis variegatum. *Pinnæ* duæ laterales seu postbranchiales & duæ in ventre albicant, in laterali ambitu cærulea lineola præditæ. *Pinnæ* dorsalis aurei est coloris & striis undulatis cæruleis secundum longitudinem notata, quæ in ventre major ex rufo ad brunum vergit colorem, striis itidem cæruleis secundum longitudinem. *Cauda* rufescit striata thalassino ac cæruleo secundum longitudinem, in extremitate autem paululum virescit.

Piscis insignis coloris & edulis. Capitur in mari.

Iuruucupeba, aut etiam *Itaiara*. Piscis longus septem aut octo digitos, duos aut tres latus, ubi latissimus: *ore* satis patulo, & ex triangulari rotundo, lingua angusta, brevi, denticulis minutissimis: *oculis* rotundis, pupilla crystallina & circulo rubro. Post branchias in utroque latere habet pinnam sesquidigitum longam, quadratam & exterius circinatam: subter has, duas in inferiori ventre junctas; paulo post occipitium incipit pinna anteriori medietate spinis suffulta, posteriori mollis, quæ tendit secundum longitudinem dorsi ad caudam usque, & semper fit latior, prope caudam digitum lata. In inferiore corpore versus caudam etiam pinnam habet haud amplam. *Cauda* constat pinna sesquidigitum longa, plus uno lata & quadrata.

Squamatus piscis, sed squamis ita complicatis ut lævis esse videatur. Piscis universi color egregiè ruber, in ventre autem ex rubro & albo maculatus; in lateribus autem constanter maculas habet puniceas, nigras, varias, majores & minores. *Pinnæ* omnes sunt rubræ & nigro maculatæ.

Pinguis est piscis & boni saporis, optimus tamen assatus. Capitur in mari inter scopulos. Parieti recens appensus noctu toto corpore clare lucet.

CAPUT IV.

De Iaguaraca, Carauna, Cururuca, & Guatucupa Iuba.

IAGUARACA. Piscis est mediocris Percæ magnitudine, *ore* acuto, edentulus. Oculos habet magnos, pupilla crystallina nigra, magna & ampla, circulo coloris argentei, & superius maculam sanguineam habente. *Pinnas* habet in lateribus & infimo ventre similes præcedenti pisci: per dorsum verò secundum longitudinem extenditur pinna digitum lata, usque ad unum digitum ab initio caudæ, constans tenui membranula undecim spinis acutissimis suffulta, quam potest elevare & substernere pro libitu: atque non solum componere, sed & abscondere in rima cui pinna insidet. Tab. XXXII. 7. 8. 9. Marcg. Hist. Brasil. l. 4. c. 3.

Hanc sequitur alia contigua unum digitum lata, pertingens ad caudæ exortum, duos digitos longa, triangularis & superius desinens in acumen. *Caudæ* autem pars reliquo corpori subtensa rotunda est, sesquidigitum longa, continens pinnam furcatam, cujus pars inferior duos digitos longa, superior paulo longior. Ad branchias in utroque latere, in quolibet duos habet aculeos, in quorum medio alii sunt minimi: his branchiis & aculeis ferit & vulnerat: ferit etiam cum spina dorsali & cum iis quæ sunt in infimo ventre, ad quarum singularum latus aculeus est satis longus, & quidem in pinna prope caudam in infimo ventre spina est unum digitum longa.

Totus piscis tectus est squamulis eleganter dispositis; & quælibet squamula in ambitu minutissime est serrata. Color totius corporis est argenteus, in ventre plane albicat. *Caput* superius incarnati est coloris, & hispida testa munitum. *Pinnæ* omnes coloris sunt dilute incarnati: ea autem quæ in dorso spinis suffulta, prope spinas auro est umbrata.

Caro pinguis & boni saporis, præsertim si piscis assetur. Capitur in mari inter scopulos.

Carauna. Magnitudinem & figuram habet ut *Iuruuca peba*, differt tamen capite & colore corporis. *Pinnas* quoque eodem modo positas habet ut ille. *Os* autem obtinet lunatum; dentesque habet acutissimos, sed minutos: *Branchias* amplas, quæ aculeis in postica parte sunt munitæ. *Oculi* versus summitatem capitis in lateribus positi non longe

ab invicem haud magni, pupilla ovali nigra, quam ambit circulus ruber. Squamulis in universum vestitur lunatis, coloris miniati per totum, & ubique punctula nigra, magnitudine seminis papaveris insparsa habet, præterquam in ventre.

Capitur in mari inter scopulos: estque edulis, molli admodum carne atque boni saporis.

Cururuca, species *Corvinæ*; Piscis fluviatilis, sesquipedem longus, corpore oblongo; ore satis amplo, oculis mediocribus, nigris. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam ferè protensam, quæ divisa est & prior pars latior, tres digitos ferme, & totidem longa, triangularis, spinis suffulta, posterior longior, sed exilior. Cauda fere quadrata. Squamas habet mediocris magnitudinis argenteas cum auro & subfusco pauco mixtas, præsertim in dorso & lateribus. Pinnæ in dorso & lateribus ac cauda, cinereæ; in medio ventre flavescunt, & fuscescunt. Edulis est.

Idem. l. 4. cap. 4. *Guatacuba Iuba*, in duorum pedum longitudinem excrescit, dorso paulum incurvato. *Os* habet triangulare, acuminatum, dentes parvos acutissimos. *Oculos* magnitudine stuferi Hollandici, pupilla magna, nigra, splendente circulo rubro. *Pinnas* habet molles sine spinis in lateribus, nimirum unam in quolibet latere, post branchias, angustam, duos & semis digitos longam: duas tales junctas & ventre subter illas unica spina munitas: & unam prope anum digitum longam ac latam, unica quoque spina armatam. Ante medium dorsum versus occiput, incipit pinna desinens ad caudæ initium, quinque digitos longa, unum fere lata; quæ duabus & viginti spinis erigitur: cauda duos pene digitos longa, unum lata, pinnam habet plus uno digito longam & quatuor latam paululumque exterius versus interiora arcuatam. Vestitur squamis paulo majoribus, coloris argentei & striis flavis & ex argenteo rufescentibus secundum longitudinem extensis à capite ad caudam usque. In utroque latere etjam à capite ad caudam eminens linea tendit. *Caput* ex argenteo, rufo, flavo mixtum. Pinnæ albæ sive argenteæ, caudæ pinna ruffa: venter albus.

Capitur in mari inter scopulos. Boni est saporis, & lingua & caro circa mandibulas longè optimi ut in Carpione.

CAPUT V.

De Pira Iurumenbeca, Tamoata, Acara, & Pira Pixanga.

Tab. XXXII. 11. 12. Idem lib. 4. c. 4. PIRA JURUMENBECA vulgo *Bocamolle*, quia molliore & aquis extractis statim moritur: vivit in mari in cœno: oblongus piscis haud latus: novem aut decem interdum pedes longus, duos & semis latus, ubi latissimus. *Os* habet elevatum; quod ampliare & rotundare potest: oculos magnos, pupilla crystallina, circulo ex argenteo & brunno mixto. *Septem* habet pinnas, duas angustas post branchiales, duos digitos longas: duas in infimo ventre junctas, duos fere digitos longas, unum latas: unam post anum firma spina suffultam: sextam per dorsum extensam & bisectam; anterior ejus pars sesquidigito longa, unum lata, triangularis, quam erigere & in rimam recondere potest, mollis & translucens, altera pars usque ad caudam fere porrecta, tres digitos longa, semidigitum lata, itidem mollis. Septima est cauda, duos fere digitos longa, sesquidigitum lata. figura pentagoni cujus basis inserta in corpus.

Squamas habet toto corpore argenteas, splendentes, mediocris magnitudinis: in dorso viridis & aureus color transplendet. Pinnæ argenteæ & in medietate exteriore aureæ. In quolibet latere tinea tendit paulum elata, etiam argentei coloris ut reliquum corpus.

Edulis est & boni saporis.

TAMOATA. Lusitanis soldido (quia armatus) piscis fluviatilis seu aquæ dulcis, edulis. Longitudo corporis ab occipitio ad initium caudæ trium & semis digitorum; longitudo capitis unius digiti; latitudo paulo major. Crassities corporis; ubi maxima, nimirum post occipitium, trium, circa caudam duorum. *Caput* latum ranæ fermemodo; *Os* haud amplum; ad cujus quodlibet latus filum habet unum digitum longum instar barbæ, os edentulum. *Oculi* minimi crystallini, magnitudine seminis papaveris, circello aurato cincti. Pinnas obtinet octo; ad quamlibet branchiam unam, digitum longam, firmam instar cornu in uno latere, directe à latere protensam: duas in infimo ventre, non ita firmas at ejusdem magnitudinis: unam in medio dorso, alteram in eodem dorso prope caudam, minimam: unam parvam in infimo ventre prope caudam & octavam pro cauda, digitum longam & latam. Totum caput superius tegitur testa dura instar clypei: & universum corpus vestitum est lorica ex oblongis squamosis corporibus composita: suntque hæc corpora per ambitum minutissime serrata & quadruplici ordine tota lorica disposita: id est, coeunt partes seu squamæ loricæ in utriusque lateris medio, in dorso & in infimo ventre. Color totius piscis obscure ferreus, præsertim in capite. Carne bona est. Idem lib. 4. c. 5.

Piscis hic aqua carens in fluvio ubi est, tempore sicco, per terram abit ut aquam quærat.

Acara Pinima. Piscis est latus, dorso incurvato, sex aut septem digitos longus, quatuor latus, ubi latissimus, parvi Carpionis figura aut verius Percæ misnicæ. *Os* habet haud amplum, denticulos minutissimos: oculos satis Idem lib. 4. c. 6.

satis magnos pupilla nigricante transplendente, circulo rubro fusco, & albo: *Pinnas* septem; unam per totum dorsum extensam & continuam versus anteriora minus uno digito latam, versus posteriora latiorem: hujus pinnæ medietas anterior spinis suffulta est & illam in rimam potest recondere: post branchias in utroque latere unam duos digitos longam, haud latam, in medio ventre duas junctes semidigitum ferme longas firma spina sustentatas: inter anum & caudam inferius itidem unam firma spina munitam: Septima pro cauda est furcata, plusquam sesqui digitum longa, totidem lata.

Totus vestitur squamulis argenteis ex auro splendentibus: in quolibet latere septem magnas habet striias secundum longitudinem ad caudam usque extensas, coloris fusci splendentis (in quibusdam aurei seu lutei) à summo item capite per utrumque oculum ad extremitates oris, in quolibet latere capitis lata stria nigra descendit, ad cujus oram aliquid cærulei admixtum est. Ultra harum striarum exortum in dorso, nimirum ubi pinna dorsi initium sumit, itidem per quodlibet latus descendit nigra stria usque ad exortum pinnæ lateris seu oram branchiarum Omnes pinnæ & cauda coloris sunt lutei seu aurei splendentis. Capitur in mari inter scopolos: & est edulis atque boni saporis.

Pira Pixanga, Belgis Gatvisch/ quia in initio antri inter scopulos degit in mari Longus est novem digitos, ab initio oris ad exortum caudæ. *Cauda* duos digitos longa. *Os* sesquidigitum amplum, minutis sed acutissimis denticulis præditum. *Caput* haud magnum: oculi magni, prominentes, pupilla coloris instar Turcoidis optimi, circulo nigro, cum aureo & sanguineo mixto. Branchiæ in triangularem figuram desinunt, ampla & acuta spinula præditæ. *Pinnas* habet septem: unam per totius dorsi longitudinem extensam, unum ferme digitum latam, & in postica parte latiorem, cujus prior medietas undecim firmis spinis sustinetur, posterior est mollis.

Post branchias in utroque latere unam, duos digitos longam & totidem latam, subrotundam & carnosam: duas junctas in medio pene infimo ventre, unica spina singulas firmatas: unam mediocrem post anum spina munitam. Septima est pro cauda, duos fere digitos longa & totidem lata, non secta sed extremo ambitu subrotunda. Tegitur squamulis parvulis per totum corpus, ad tactum glaber nisi à cauda versus caput digitis fricetur. Totum corpus, caput, pinnæ, cauda ex albo flavescunt: & per totum variegantur maculis sanguinei coloris diluti; rotundis, magnitudine seminis canabis: quædam etjam in ventre majores. Pinnæ eodem modo maculatæ in ambitu suo obscurius rufescunt. Figuram ferè Auratæ habet. Edulis est ac boni saporis.

Captus per trihorium extra aquam potest vivere: bihorium postquam mortuus esset, aperiebam illum & cor adhuc movebatur exemptum: corsitum erat statim post fauces, & aspera arteria in id inserebatur, eratque digitum remotum à reliquis visceribus per mediastinum; minimum utique & vix granum tritici æquans etiam quando spiritu inflatur.

CAPUT VI.

De Vubarana, Capeuna, & Acarapitamba.

VUBARANA. Piscis figura corporis Truttæ nostrati similis, ubique ferme æqualis crassitiei, paulum tamen in dorso exaltatus, versus caudam autem angustior. Corpore oblongo, quadrante cylindraceo: pedalis longitudinis, semipedem crassus. *Caput* acuminatum seu coactum, haud magnum: oculi stuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo primum aureo, exterius argenteo: *Os* edentulum & lapis illi pro lingua. In medio dorso unicam habet pinnam duos pene digitos longam, unum anterius latam, trapezii figura, non tamen duris spinis firmatam. Post branchias in quolibet latere versus inferiora parvam pinnam oblongam & angustam obtinet & duas tales laterales ad infimum ventrem è regione dorsalis: prope anum unam parvam. *Cauda* constat pinna furcata instar harengi plus duobus digitis longa. Squamulas habet ordine lineari secundum longitudinem corporis positas, ita affabre ut ad tactum quaqua versus glaber videatur. Supernè si aspiciatur olivacei est coloris; at eminus aut laterialiter si intuearis plane argenteus ac splendens videtur, & dorsum cærulescit ex argenteo: venter plane albus: branchiæ ita glabræ sunt ut laminæ argenteæ videantur. Tab. XXXiij. 1. 2. 3. Idem H. B. l. 4. c. 7.

Assatus boni est saporis, nec opus est desquamare: coctus non ita commodus ob multitudinem spinarum per carnem dispersarum.

GATEUNA. Piscis corpore oblongo non lato qui in septem digitorum longitudinem excrescit. *Os* illi obtusè acuminatum; habetque in superiore atque inferiore mandibula unam seriem minimorum denticulorum: tota cavitas oris cum lingua sanguinei coloris insignis: *Oculi* illi parvi, stuferi magnitudine, crystallini, circulo partim argenteo colore variegato. *Pinnas* obtinet septem; in quolibet latere post branchiam unam oblongam, tenuem quasi triangularem: duas triangulares in infimo ventre; unam post anum firma spina munitam: unam per dorsi longitudinem excurrentem, cujus anterior

rior medietas ſpinis munita, quem recondere poteſt, poſterior mollis & ſine ſpinis: cauda bicornis, molli pinna. Tegitur ſquamulis parvis argenteis, in quibus aliquid aurei tranſplendet. In quolibet latere habet duas lineas craſſas aurei coloris, unam à ſummitate oris per oculos & medium latus tendentem ad caudam, alteram magis ſuperius per dorſi latum pergentem. In ſummitate capitis liveſcit. Pinnæ omnes ſunt cinereæ: *Venter* albus ut & ejus pinnæ.

Coctus boni eſt ſaporis. Capitur in mari inter ſcopulos.

Idem l. 4. c. 8. ACARA PITAMBA. Piſcis oblongo corpore ut mullus ſeu barbus, in duorum pedum aut etiam majorem longitudinem excreſcit: *Os* habet minutum & dentes: *Oculos* amplos, pupilla cryſtallina, circulo miniato: *Pinnas* ſeptem; unam à ſummitate dorſi tendentem ad exortum caudæ fere, ſpinis ſuffultam, digitum latam aut paulo amplius: poſt quamlibet branchias unam tenuem & longam; ſubtus in ventre duas junctas, & prope anum unum: *cauda* conſtat pinna quinque digitos longa, quæ in duo obliqua cornua deſinit. *Squamis* totus veſtitur modo Carpionis, eleganter ex purpureo cæruleis. In utroque latere in medio ab oculis ad caudam tendit linea ſeſquidigitum lata: aurei coloris, per totum autem dorſum & latera uſque ad hanc lineam puncta aurea majuſcula habet: ſub linea in lateribus ſubtiles lineas aureas ſeu flavas, ſecundum longitudinem. Venter albicat. Pinnæ laterales & ventris ex albo flaveſcunt. Dorſalis pinna & tota cauda aurei ſunt coloris.

Optimè ſapit aſſatus, & melius quam coctus. Pinnæ ejus lucent noctu. Capitur in mari.

Hic piſcis à cruſtaceo quodam animalculo vexatur, ſeſquidigitum longo, digitum craſſo, figuræ oblongæ, ut cauda Gammari & eodem modo formato & cruſtato: conſtat autem ſeptem juncturis, & habet quatuordecim brevia crura, unguiculis acutis prædita, in quolibet latera ſeptem: anterius corpuſculum paululum ampliatur. *Corpus* molle eſt ſub cruſta inſtar cochleæ lenta cute obductum: nec oculi nec os apparent. Hoc animalculum ori piſcis ſe ingerit & unguiculis ſuis arcte faucibus inhæret, nec unquam piſcis ſe ab illo liberare poteſt. Poſtero die adhuc vivebat capto piſce & pridie mortuo, in totum albi eſt coloris.

CAPUT VIII.

De Iaguacaguare, Curimata, Tareira, d'Alto, & Tareira de Rio.

Tab. xxxiij. 4. 5. 6. 7. Idem. l. 4. c. 8. IAGUACAGUARE, Luſitanis *Iaqueta*, id eſt, interula, à colore, quia nigritæ ejuſdem coloris amiciuntur. Piſcis inſtar Percæ noſtræ latus & obrotundus, ad ſummum octo digitos, quinque aut ſex latus. *Os* habet parvum, cum minutulis dentibus ordine digeſtis: *Oculos* mediocres cryſtallinos, circulo fuſco: *Pinnas* porro ſeptem, unam à medio dorſo ad exortum caudæ protenſam, ſpinis ſuffultam, anteriore quidem parte ſemidigitum latam, poſteriori latiorem & trianguli figuram deſinentem. Duas poſtbranchiales, duas in inferiori ventre; unam poſt anum latiuſculam: caudam denique duos digitos longam, parallelogrammi figura, quæ in duo cornua deſinit. Squamis veſtitur, inſtar percæ, majuſculis; quæ è cinereo cæruleſcunt. A dorſo autem per latera latæ lineæ deſcendunt ad ventrem nigræ, in quolibet latere quinque. Superius caput quoque nigreſcit; venter verò albeſcit atque erubeſcit. Pinnæ omnes è cinereo cæruleſcunt & quodammodo nigricant verſus extremitates. Tota denique cauda nigra eſt. Edulis eſt piſcis.

Haud malè convenit cum Mormyro Geſneri, niſi quod Icon in eo differat, quod in Mormyro Geſneri plures lineæ nigræ vel pullæ à dorſo ad ventrem per latera deſcendant.

CURIMATA. Piſcis Carpioni, figura, colore, carne valde ſimilis: ſeſquipedem longus, quatuor & ſemis digitos latus: *capite* Carpionis; *ore* rotundo & edentulo: *corpore* oblongiori, & ſquamis majuſculis. *Pinnas* habet ſeptem præter caudam; nimirum duas poſtbranchiales, duas in medio ventre inferiori, unam poſt anum, & unam plane parvulam parallelogrammam huic oppoſitam in dorſo; unam denique in medio dorſo, magis longam quam latam. Totus piſcis coloris eſt argentei ut Carpio, & ejuſdem ſaporis. Non capitur niſi in dulcibus aquis.

TAREIRA DALTO, id eſt marinus, piſcis tereti corpore, decem digitos longus (reperiuntur & majores) quinque craſſus, ubi craſſiſſimus, nam verſus poſteriora ſenſum minuitur. *Caput* habet colubrinum, ſupra oculos in duo tubera elatum: oculos pupilla nigra, circulo flaveſcente; os acuminatum ſatis amplum, interius flavum denticulis acutiſſimis munitum, quales & lingua habet. *Pinnas* obtinet octo, nimirum in quolibet latere poſt branchias unam, uno plus digito longam, trientem latam, directè à latere protenſam: poſt has interſtitio pene ſeſquidigiti in infimo ventre duas junctas figura trapezii, duos digitos longas & totidem fere latas in extremitate: verſus caudam in infimo ventre unam duos digitos longam in corpore extenſam, ſed plane anguſtam, ſupra hanc in dorſo parvula eſt inſtar cuſpidis cultelli: in medio dorſo una pene quadrata, duos digitos lata, plus uno longa: Octava eſt cauda vix ſeſquidigitum longa & furcata. *Pinnæ* a. inſtar foliorum papaveris ſunt tenues

tenues & mollib. ſpinis ſuſtentantur. *Squamulis* veſtitur peltatis, ita affabrè compoſitis ut ad tactum glaber videatur. Venter totus albicat: latera & dorſum ſecundum longitudinem lineas habent alternatim flavas & virides. *Oræ* ſquamularum circumcirca brunnæ ſunt, & videntur quaſi rhombi ordine poſiti eſſent brunnis lineis circumſcripti, & ac ſi per unum ordinem tenderet linea, flava, per latera viridis. Pinna in dorſo ſecundum longitudinem ſtrias habet brunnas reliquæ flavas. *Cauda* itidem ſtriata brunno. Caput ſuperius maximam partem brunnum. Piſcis aſſandus, nam coctus non ita bonus eſt. Sapore autem multo antecellit Tareira doRio, qui multas habet ſpinas.

TAREIRA do Rio, id eſt fluviatilis, oblongo corpore, dorſo recto, ventre paululum protuberante: inferior illius mandibula longior ſuperiori: dentes habet acutiſſimos & inter eos duos longiores in medio inferioris mandibulæ & quatuor tales in ſuperiore: mordet vehementer: *Oculi* ſatis magni, prominuli, pulchri, pupilla atra, cætera nigri. *Caput* Lucii capiti parum ſimile. Longus eſt piſcis quindecim aut ſedecim digitos. *Pinnas* habet ſex: nimirum duas oblongas poſt quamlibet branchiam unam, duas junctas oblongas in infimo ventre, unam poſt anum parallelogrammi figura; unam in medio dorſo magnam, rectam, parallelogrammam, plus tribus digitis longam, duobus latam. *Cauda* parallelogramma pinna conſtat, duos & ſemis digitis longa, ſeſquidigitum lata, in extremitate circinata. Totus tegitur ſquamis ſatis magnis, fuſcis in dorſo & lateribus; verum in lateribus fuſcum argenteo eſt variegatum, ut ita per fuſcum argenteum videatur. *Caput* tegitur dura teſta fuſca. Venter totus albicat. Pinnæ omnes fuſcæ, ſed nigro undulatæ tranſverſum ut Niſi cauda: itidem & cauda. Capitur in fluviis. Edulis eſt, ſed multas habet ſpinas.

CAPUT VIII.

De Paratiapia, Ceixupira, & Piquitinga.

Tab. xxxiij. Idem. Hiſt. l. 4. c. 9.

PIRATIAPIA piſcis eſt oblongo corpore & ſatis craſſo, interdum tantam magnitudinem acquirit ut quinquaginta libras æquet: *Oris* pars inferior longior ſuperiori. *Denticulos* habet acutos, inordinate poſitos & tota oris cavitas cum lingua eſt rubra. *Oculi* prominentes, pupilla cryſtallina ovali & circulo rubro. Ante utrumque oculum habet foramen. *Branchiæ* deſinunt in triangularem figuram, & ſunt amplæ. A ſummitate dorſi ad caudam uſque extenditur pinna, quæ ad medietatem anteriorem ſpinis ſurrigitur, reliqua medietas eſt mollis. In inferiori corpore prope anum etiam pinnam mollem habet ob rotundam: in quolibet latere poſt branchias unam, & duas in infimo ventre junctas, oblongas. *Cauda* fere quadrata eſt, at in extremitate paulo latior quam in exortu. *Squamis* veſtitur parvis. *Dorſum* & infimus venter cinnabrii ſunt coloris, latera ex gryſeo fuſceſcunt.

In totum præterea eſt maculatus, & in dorſo quidem maculas habet majores nummo miſnico, ex gryſeo fuſcas, in lateribus vero & infimo ventre minores ejuſdem coloris. *Pinnæ* omnes cinnabrii coloris, in extremis oris lineam albiſſimam habentes, adque eam fimbriam latam nigerrimam. Poſtbranchiales pinnæ totaliter cinnabriæ ſunt ſine fimbria nigra aut alba. Dorſalis pinnæ medietas anterior tota rubra, reliqua fimbriata albo & nigro ut reliquæ. Optimi ſaporis carnem habet ſi coquatur.

CEIXUPIRA, acquirit interdum longitudinem novem ac decem pedum, atque craſſitiem corporis humani corpore oblongo & capite atque figura corporis. Tuberoni haud abſimilis. Quem deſcribo tantum duos pedes erat longus cum ſemiſſe. Erat illi *caput* compreſſum & latum, ſeptem digitos longum & fere quinque latum: *Os* haud inamplum pro mole corporis, parabolicæ figuræ, edentulum, prominentiis tamen acutiſſimis confertim repletum: lingua lata: oculi albi haud magni, paulò majores duplo ſtufero Hollandico, pupilla cryſtallina. *Branchias* habet ſatis amplas: *Pinnas* ſeptem, nimirum poſt quamlibet branchiam unam, directè à latere protenſam triangularem, ſemipedem longam: duos & ſemis digitos latam, ubi latiſſima. Interſtitio ferè ſex & ſemis digitorum ab occipitio in medio dorſo incipit pinna quatuordecim digitos longa, in initio triangularis, & quatuor digitos alta, hinc ſenſim minuitur & ad caudam ferme pertingit, ibique triangulo deſinit. Huic oppoſita eſt ejuſdem figuræ una in infimo ventre, undecim digitos longa, deſinens cum ſuperiore, ſed non cum illa incipiens. Infra duas poſtbranchiales in infimo ventre duas habet junctas, quamlibet tres & ſemis digitos longam & ſeſquidigitum latam. Septima pinna eſt cauda, incipiens duorum digitorum interſtitio à fine dorſalis & ventris, bicornis, ſuperius cornu fere octo digitos longum, inferius paulò brevius, nimirum ſeptem digitorum. Pinnæ omnes anterius ſpinas habent, ſed molles. In interſtitio inter occiput & dorſalem pinnam, octo oſſeos triangulares aculeos prominentes obtinet, quos recondere in carne & erigere poteſt, ac pro armis uſurpare. Ante quemlibet oculum, intervallo unius digiti foraminulum habet duplex. *Caput* oſſeum & glabrum. Totum corpus exiguis ſquamulis vectitur, ita ut totus piſcis glaber videatur. Colore totus eſt niger, excepto tamen ventre, qui albiſſimus inſtar cretæ; in lateribus

(inter album & nigrum) paululum canescit nigredo, cætera, ut dictum, nigerrima. *Pinnæ* omnes nigræ, exceptis duobus infra post branchiales in infimo ventre quæ albæ sunt, oris nigricantibus. In utroque latere piscis linea quædam profundior reliquis squamulis tendit ad caudam usque ejusdem cum corpore coloris.

Piscis gravis ac pinguis est, ac pro optimo habetur inter omnes in Brasilia, præsertim quando adhuc mediocris est magnitudinis. Capitur in Mari.

PIQUITINGA est duos, aut paulò plus digitos longus, figuræ pene ut Parabucu à quo non multum differt ut dicam. *Os* habet parvulum, sed quod ample aperire & rotundare potest: *Oculos* satis magnos, nigros, circulo argenteo: branchias amplas: pinnas sex & septimam pro cauda: nimirum duas postbranchiales, triangulares, inferius positas: duas junctas in medio infimo ventre: unam triangularem in medio dorso, unam post anum: cauda constat pinna furcata. Color capitis argenteus splendens superius olivaceo imbutus. Tegitur squamulis albis, in dorso tamen olivaceus color transluceat. Pinnæ omnes albæ. Differt à *Piabucu*, quod ille paulò major evadat, & linea illius lata non splendeat, cum reliquum corpus splendeat, quod in hoc contrario se habet. *Piabucu* etjam pinnam habet in dorso prope caudam, qua hic caret. Cæterum caro similis, edulis.

CAPUT IX.

De Camuri, Guaracapema & Miivipera.

Tab. xxxiij. Idem l. 4. c. 10. & 11.

CAMURI Lusitanis *Robalo*, piscis est duos pedes longus. Lupo nostro figura corporis similis atque etiam ore, crassus plus uno pede, ubi crassissimus: *caput* sesquipedem pene longum: *os* semilunare, in medio paulum acuminatum, sex digitos longum, sed quod magis dilatare atque rotundare potest, ita ut circumferentia ejus fiat tredecim digitorum: *oculos* habet dupli stuferi magnitudine, pupilla crystallina, circulo aureo: *Pinnas* octo; nimirum duas in dorso, priorem tres digitos longam & paulo plus latam, firmis spinis sustentatam, quam in rimam recondere potest: alteram huic magnitudine parem, sed spinis distitutam, nec habentem quo condatur: duas postbranchiales, paulo plus tribus digitis longas, duas in infimo ventre quatuor digitos longas, duos & semis latas, unam talem post anum; octavam pro cauda, quæ est furcata, quinque digitos longa, sex lata. *Squamas* habet ut Carpio, coloris argentei, splendentes, in dorso autem & lateribus aureus admiscetur. Venter plane albicat: Pinnæ sunt aurei coloris, quibus aliquid fusci admixtum est, in quolibet latere superius à fine branchiarum usque ad medium exortus caudæ, ductam habet lineam crassam, nigram.

GUARACAPEMA mas est Doradæ. Piscis compresso corpore & latus, licet non ita crassus. *Caput* desinit in figuram quadratam, estque in fronte ita in aciem eductum, ut facilius fluctus maris natando secare posset. In sex aut septem pedum longitudinem excrescit: latitudo sive altitudo, ubi maxima, nimirum versus anteriora & pone caput, sesquipedalis. *Os* habet haud ita amplum, pro magnitudine corporis, mandibulas compressissimas, denticulos acutos. Paulo supra os & quidem versus ejus interiora oculi positi inferiori loco, ne nimirum in aquis imperiose ageret, qui alius linceus. *Oculi* autem sunt magni, rotundi, pupilla crystallina, cæterum argentei coloris. Branchias habet amplas: *Pinnas* septem, nimirum unam insignem à summitate capitis per totum dorsum extensam usque ad caudæ exortum, latam in medio septem aut octo digitos, quæ sensim minuitur, constans membrana ad tactum coriacea, & spinis mollibus interius sustentata: hanc natans in æquore erectam tenet. A medietate infimi ventris ad caudæ initium itidem pinna producitur, sed vix unum digitum lata, in exitu triangulata: post utramque branchiam pinnam habet oblongam octo vel novem digitos: sub his in infimo ventre duas propinquas paulo longiores. *Cauda* circiter sesquipedem longa in duo cornua ampla distenditur. Squamulis minimis vestitur totus, quæque ad tactum vix sentiuntur; ita ut glaber videatur. Color in capite, dorso, lateribus ex viridi & argenteo mixtus, uti & in pinnis, in ventre vero albicat. Per totum autem corpus (nimirum latera, dorsum, caput) maculis variegatus cæruleis, variæ magnitudinis, milii, grani hordeacei, ervi. Carnem habet siccam, boni saporis.

Velocitate natandi superat porcos marinos, & eodem modo saliendo progreditur. Vescitur pisce longo vulgo *Petumbo* appellato.

MIIVIPIRA & PIRABEBE Brasiliensibus, *Peixe volador* Lusitanis. Piscis est volans, vel hirundo piscis: variæ est magnitudinis: major erat *Halece*, quem hic describo, & formæ rarioris. Figuram corporis habet (instar Xandat Pomeranorum) teretem & posteriora versus acutiorem. Totius longitudo ab ore ad finem caudæ tredecim digitorum; crassities, ubi maxima, nimirum circa exortum alarum, septem fere digitorum, ad exortum a. caudæ duorum. *Caput* crassum habet, superius compressum & latum, nimirum superius fere duos digitos & quasi in tubera supra oculos elatum, os non ita magnum, edentulum, ac ossa ejus paulum serrata instar limæ. *Oculi* magni, rotundi, stufero Hollandico æquales, pupilla nigra, circulo flavo, & exterius altero fusco. *Pinnas* ha-

habet sex cum cauda; duas in dorso, unam parvulam in medio, paulum tamen versus anteriora, alteram post hanc duos digitos longam, sesquidigitum latam, tenuem, at octo spinis suffultam; duas robustas in infimo ventre, subter illa, duos & semis digitos longas, firma spina constantes sed angustas, & unam parvam in inferiore corpore ex opposito majoris in dorso; septima est cauda, duos digitos longa, toridemque lata & furcata. Præterea habet duas alas magnas, in quolibet latere unam, habentes exortum suum sesquidigitum fere post oculos, post branchias paulum; estque alarum longitudo septem digitorum, latitudo in exortu plus uno, in extremitate sex digitorum: constant alæ tenui membrana instar chartæ puræ (Postpapier) ex albo seu cinereo subfusci coloris: habenta. aliquot plicas & sustentantur spinis tenuibus per longitudinem extensis. Ad utramque alam in initio ejusdem parva quasi ala exit, duos & semis digitos longa, sed planè angusta & sua spina munita. Totum caput cum initio dorsi (ab ore nimirum ad quinque digitos numerando) vestitur testa ossea, dura, quæ versus suum finem dupliciter divisa in duos aculeos desinit quasi spinas. *Branchiæ* a. ad duos digitos extenduntur in aculeos usque sub alis. Totum autem corpus vestitur squamulis elegantibus, ordine dispositis, quæ in ventre triangulares, in lateribus & dorso verius ellypticæ figuræ. In ventre a. ita dispositæ sunt ut piscis ad tactum glaber videatur: at in lateribus & dorso quælibet in sui medio habet tuberculum, ita ut ordine naturæ dispositæ in recta linea, repræsentent lineas rectas, elatas, tuberculatas. In toto ventre albicat, in lateribus & dorso subfuscus, & splendens ut Harengus. Spinæ quæ alas sustinent, & per eas extenduntur etiam albicant. Alæ ipsæ ex cinereo fuscescentis sunt coloris, maculis nigricantibus variegatæ. Volat hic piscis super aquas instar Hirundinis per spatium quantum sclopeto pertingi potest: nimirum usque dum siccescant alæ, tunc n. iterum aquæ se immittit alas hamectandi gratia & denuo volat. Natura a. huic pisci alas dedit, ut se salvare posset, dum hostis ejus Dorada magna caterva ipsum persequitur. Sæpissime mille eorum simul volantes vidi in Oceano Tropicis interjecto: interdum etiam volando incidunt in naves, ut nobis etiam factum memini. Caro boni est saporis cocta. Actum & de Hirundinibus superius, sed quia hujus Icon ab illis diversa, addere & hanc placuit.

CAPUT X.

De Guaibi Coara, Guaperua & Pyraya.

Tab. xxxiv. Marcgr. H. Brasil. l. 4. c. 12.

GUAIBI COARA Brasiliensibus, *Burako de Velha* Lusitanis; Piscis est corpore latiusculo; dorso elevato & à capite arcuato duodecim aut quatuordecim digitos longus, quatuor latus, ubi latissimus. *Caput* & *os* acuminatum, satis amplum, habens in utraque maxilla seriem minimorum denticulorum, linguam conspicuam; quæ una cum cavitate inferiori oris, sanguinei est coloris: *Oculos* stuferi magnitudine crystallinos, circulo coloris ex aureo & fusco mixti. *Pinnas* obtinet septem, nimirum post branchias in quolibet latere unam, quasi triangularem, mollem: in infimo ventre duas junctas: unam post anum duplici spina munitam: per dorsum a. una extenditur, cujus medietatem anteriorem undecim spinæ erigunt, quam recondere potest in cute, posterior medietas mollis & sine spinis. *Cauda* constat pinna bicorni, & parallelogrammi figura à corpore extenditur. *Squamas* habet mediocres, instar Perçæ, argenteas, quæ per oras sunt melini coloris, & aspectu referunt meros cubos: in occipitio & dorso summo squamæ ex argenteo cæruleſcunt, & per oras itidem sunt melini coloris. Totum a. caput superius & ad latera est aurei coloris, striis cæruleis secundum longitudinem variegatum. Pinnæ omnes melini sunt coloris, exceptis duabus in infimo ventre, quæ magis albescunt: per latus a. utrumque versus dorsum secundum longitudinem tendit linea melini coloris ad caudam usque. Piscis boni saporis coctus: capitur in mari inter scopulos.

GUAPERVA Brasiliensibus, *Peixe Porco* Lusitanis, Græcis [illegible]. Ab ore ad initium caudæ quindecim digitos longus, in medio ubi latissimus, octo latus: corpore paulum compresso ac lato: dorso arcuato, ventre adhuc magis curvo: capite porcino: dentibus caninis, albis, longis; octo in qualibet mandibula, duo medii tam inferius quam superius longiores sunt reliquis: dentes inferioris mandibulæ aliis quasi brevioribus sustentantur. *Os* subrotundum, angustum: quatuor fere digitorum interstitio ab ore superius sunt oculi, sesquidigitum à se invicem distantes, majores grosso misnico (& ante eos quasi vestigium foraminis) pupilla crystallina, circulo aureo maculato ceruleo. Branchiarum loco rimam habet duos digitos longam, plus uno latam. In dorso tres penè digitos post oculos, duo habet cornua, unum pennam olorinam crassum, tres digitos longum, quod versus posteriora paulum inclinatur, alterum parvum per membranam alteri adnexum, utrumque in rimam recondere potest demissum. Trium & semis digitorum intervallo post hæc pinna est, in initio fermè triangularis, hinc magis magisque angustatur ad caudam fere, quinque digitos longa, initio paulo plus duobus lata: & è regione in infimo ventre talem, initio duos & semis digitos latam, magis magisque arctatam versus caudam.

Cauda quadrata figura à corpore extenditur, & pinnam habet quatuor digitos latam, duos longam, quæ in duo cornua dilatatur, ut totius longitudo sit quatuor digitorum. In medio inferioris corporis parvam habet pinnam & ante eam cornu sesquidigitum longum. *Pinnæ* omnes sustentantur spinis & sunt cærulei coloris; venter albicat. Squamis vestitur elegantibus, in superficie sua punctulis thalassinis cum cæruleo indico umbratis, in dorso magis cæruleis. Ab oris summitate in utrumque latus ad pinnas postbranchiales, semilunari figura, duæ lineæ crassæ cæruleæ, unius digiti intervallo, ducuntur. Comeditur assatus, coctus non valet.

Dedimus hujus & in superioribus descriptionem, sed quæ cum isto non convenit.

PIRAYA & PIRANHA Brasiliensibus: Piscis pedalis longitudinis, lato corpore circiter sex digitos, ubi latissimus: dorso incurvato, capite obtuso ut Dorada. *Oris* hiatus parabolicus, quod exactè claudere potest, habet labia parva quibus dentes tegit; obtinet enim tam superius quam inferius ordinem dentium triangulatorum, alborum, acutissimorum, quatuordecim in qualibet mandibula (minores habent duodecim) quibus uno morsu partem carnis ex quacunque parte hominis potest abripere quasi novacula esset abscissa. Si quis ingrediatur aquam vel saltem immittat pedem vel manum, statim ab illo lædi potest, ita sitiens est sanguinis & cupiens carnis humanæ, quare caute ab illo cavendum. *Oculos* habet rotundos, parvos, crystallinos, pupilla nigra, & inter illos duo foraminula seu spiracula: branchias amplas, exterius duras & osseas: sex pinnas & septimam pro cauda; duas nimirum postbranchiales paulum elatas à ventre infimo, duos digitos longas, unum latas: in medio infimo ventre duas junctas parvulas, vix unum digitum longas & angustas: è regione harum in medio dorso incipit pinna, & ad duorum & semis digitorum longitudinem extenditur versus posteria, paulo plus uno digito lata: duorum autem digitorum interstitio à parvulis in infimo ventre incipit pinna firma, spina anterius munita, cætera mollis & maximam partem squamulis tecta, & paulo plus duobus & semis digitis longa extenditurque ad exortum caudæ, unum digitum lata: exortus caudæ sesquidigitum longus, ipsa bicornis, & quodlibet cornu in exitu arcuatur. *Squamulis* tegitur: tota summitas capitis dorsum & latera usque eo si linea ducatur à postbranchiali pinna ad medium pinnæ squamosæ, coloris est cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ac squamula quælibet fimbriam habet ignei & cærulei coloris transplendentis, reliquum laterum seu inferior pars & venter coloris sunt flavi obscuri, ut & capitis inferior pars, ac pinnæ postbranchiales & omnes infimi ventris.

Pinna dorsalis & cauda coloris est è cinereo cærulescentis.

Edulis est, & carnem habet albissimam, paululum siccam & boni saporis. Sæpissimè comedi. Hæc species maximè gaudet cænoso fluvii fundo.

Pyrayæ alia specus hic reperitur magnitudine & figura plane similis priori, excepto quod parvulam adhuc pinnam habeat squamatam inter dorsalem & caudam, & quod colore differat: nimirum summitas capitis, totum dorsum & laterum superior pars eo usque si linea ducatur à pinna postbranchiali ad medium pinnæ squamosæ, coloris sunt aurei cum cinereo mixti, & cæruleo transplendente.

Capitis inferior pars, reliquum laterum & infimus venter insigni colore croceo fulgent, qui aureus persplendet. Ejusdem coloris croceo aurei sunt pinnæ postbranchiales & infimi ventris. Dorsales duæ & cauda cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ut & dorsum.

Hæc species magis gaudet arenoso fluvii fundo. Edulis est ut prior.

Reperitur & alia *Pyrajæ* species alba, figuræ ut antecedentes, solum caput non ita obtusum, sed os paulum prominet figura conica: color ventris & laterum argenteus: dorsum & caput argentei coloris cum pauco cæruleo transplendente: pinnæ omnes argentei coloris cum gryseo mixti.

Dentes habet parvulos triangulares ordine dispositos, nec ita mordet ut cæteri. Paulò minor quoque est reliquis speciebus, cæterum non minus edulis, quam illæ.

CAPUT XI.

De Amore Guacu & Guacari.

AMORE GUACU Brasiliensibus; in semipedis longitudinem excrescit; corpore oblongo, capite crassiusculo, branchiis amplis, minutissimis in ore denticulis: *Oculi* illi parvi nigri circello aureo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas postbranchiales oblongas, quasi triangularis; duas sub his junctas; duas in dorso, anteriorem minorem posteriore; & è regione posterioris unam in infimo ventre. *Cauda* oblongiuscula, parallelogramma, in extremitate circinata. Tegitur squamis pro sua magnitudine majusculis. Piscis in totum ferrei coloris, in ventre tamen paululum è ferreo albicat. Est edulis. Tab. XXXIV. 4. 5. Idem l. 4. c. 13.

GUACARI, piscis subrotundo seu pyramidali corpore, pedalis vel paulo majoris longitudinis; octo digitorum crassities, ubi maxima est. *Caput* inferius planum, lateribus ellypsin describit, superius subrotundum.

Os

Os parvum rotundum habet subter in plano capitis: loco dentium in utroque latere processus habet quasi setis equinis factos: inferius labium explicatum, lunatum, membrana constans, quæ in lateribus oris in suis extremitatibus in cirrhum desinit, triennem digiti longum, qui chirri pro barba serviunt. *Oculi* parvi, rotundi, nummi misnici magnitudine, cinerei fusco maculati, superne positi & inter quemlibet foramen, distans dimidium digitum ab oculo versus interiora. *Branchiæ* angustæ inferius versus & ante quamlibet proxime corpusculum parallelogrammum, semi fermè digitum longum, quod extendere & recondere potest, ita ut reconditum vix videatur. Continet illud corpusculum in extremitate denticulos acutos setaneos, quibus alios pisces pungit. Et post branchias in quolibet latere inferius ad planum, triangularem quasi pinnam, quatuor digitos longam pene, plus uno latam, oblongam, spina ossea in extremitate laterali sustentatam & aliis minoribus secundum longitudinem discurrentibus: spatio autem sesquidigiti versus posteriora directè post has jam descriptas, iterum duas inferius pinnas habet quadratas, in quolibet latere unam, duos & semis digitos longas, duos latas, eodem modo spinis hispidis osseis sustentatas. Post anum in infimo ventre angusta est pinna, parallelogramma, duos digitos longa. In medio dorso pinna est, quatuor digitos longa, duos longa, spinis hispidis ordine dispositis sustentata, ac anterius spina dura crassiore suffulta, post hanc prope ortum caudæ superius parva quædam est pinna, membranosa, quæ anterius corniculata spina fulcitur. *Cauda* constat pinna tres digitos longa inferius, duos superius, bicornis, spinis firmis suffulto. Totum caput testa vestitur dura ad tactum hispida: totum corpus squamis triangularibus, versus anteriora majoribus, ordine positis.

Sunt autem squamæ omnes ad tactum asperæ, quasi exsculptæ, quælibet in sui medio extuberantiam habens: scilicet totum corpus loricatum est, & quælibet pars loricæ habet quatuor angulos, & in quolibet existit tuberculum, ita ut in quolibet latere sit quadruplex ordo tuberculorum. *Color* totius piscis croceus dilutus, in ventre saturatior; ac per totum maculatur maculis rotundis, magnitudine seminis sinapi, fuscis. Maculæ hæ in lateribus & pinnis paulo sunt majores, in capite minores, ac in summitate capitis maculæ ruunt quasi rivuli. Posterior medietas ventris nullas habet maculas. *Pinnæ* omnes ut corpus coloratæ & maculatæ, excepta pinnula prope caudam, quæ constat membranula nigra, corniculata autem illius spina crocea est & maculata ut reliquæ.

Diu vivit extra aquam, ad quinque horas. Editur defracta lorica, sed paucam habet carnem: intestina longissima, æqualis omnia crassitiei, instar crassioris fili quo vela consuunt. Habebat unus piscis quindecim digitos longus, intestina viginti octo pedes longa, quæ dimensus sum.

Reperitur & hic *Guacari*, magnitudine & figura plane similis priori, qui in flumine S. Francisci capitur, solo colore differens & bonitate carnis: est enim totus umbræ coloris obscuri, & per totum maculis adspersus ob rotundis, nigris, seminis sinapi magnitudine. Caro hujus boni est saporis.

CAPUT XII.

De Piraumbu, Acaraja & Acara.

PIRAUMBU Brasiliensibus; *Chayque varona* Lusitan. Piscis Carpionis magnitudine & figura, decem digitos longus ab ore ad initium caudæ, paulo plus quatuor digitos latus, ubi latissimus: versus caudam angustior & æqualis latitudinis, duorum nimirum digitorum. *Os* habet instar Carpionis, oculos magnos prominentes, pupilla crystallina, circulo aureo cum albo mixto. *Pinnas* obtinet octo, nimirum unam in medio dorso, paulo plus tribus digitis longam & unam latam, quam in rimam recondere potest, & erectum novem firmis spinis sustentare: huic contigua est alia tres fere digitos longa, minus uno lata nullis innixa spinis: post utramque branchiam unam habet tres digitos longam, unam latam in exortu: in infimo ventre duas junctas, duos digitos longas, vix unum latas, firma spina munitas; post anum unam, digitum latam, dimidium longam, itidem firma spina sustentatam: octava est pro cauda, tres digitos longa, totidem lata & furcata. Squamas habet majores, instar Carpionis, argentei splendentis coloris, pauxilo aureo mixti: quælibet autem squama mediam partem usque ab insertione sua coloris est *feuliemort*: sub capite & ventris priore parte magis argenteus est: Omnes pinnæ dilutè cinerei sunt coloris. In ore superius & inferius lapidem habet, denticulis minimis præditum, vix sensibilibus. Tab. xxxiv. 6. 7. 8. Marcgr. Hist. Brasil. lib. 4. c. 14.

Edulis est ac boni saporis.

ACARAIA vulgo corrupte *Garanha*: Piscis qui trium pedum longitudinem adipiscitur, figura Carpionis. *Dentes* in inferiori mandibula habet acutos, instar acicularum: in superiori duos longos paulo crassiores, quibus interjacent minutissimi vix sensibiles. *Oculi* ipsi magni sunt, pupilla crystallina, circulo sanguineo primum, hinc argenteo. *Pinnam* longam habet per dorsi longitudinem expansam, cujus mediam partem versus anteriora spinis surrigere, & in rimam recondere potest: reliquas quinque pinnas communes habet cum aliis piscibus: septi-

mam pro cauda, quæ lata & penè bicornis est. *Squamis* vestitur argenteis, mediocris magnitudinis, quæ sanguineo colore umbratæ sunt, ita ut maximam partem sanguineus videatur, argenteo colore transplendente; in ventre totus est albus, ut & sub faucibus. Pinnæ omnes sanguinei coloris, exceptis iis quæ sunt in infimo ventre, quæ albæ sunt, in extremitatibus tamen sanguineæ.

Edulis est piscis. Sale etiam conditur & servatur.

ACARA piscis palmum longus, dorso curvo, & alto corpore ut Perca. *Os* habet angustum, & dentium loco limam. *Oculos* habet magnos, nigros, circulo aureo. *Pinnas* obtinet sex, nimirum sub qualibet branchia unam longam, triangulum acutum referentem: à summitate autem dorsi pinna extenditur, firmis spinis sustentata & in triangulum acutum prope caudæ exortum desinens. *Cauda* oblonga est, parallelogramma, in extremitate recta. Vestitur squamis satis magnis, argentei coloris, sed in capite, dorso & lateribus ita umbra mixtis, ut fuscus videatur. Venter albicat. Pinnæ omnes & cauda fusci sunt coloris ex umbra. In medio quolibet latere magnam habet maculam nigram, ut & prope exortum caudæ.

Edulis est piscis, & capitur in dulcibus aquis.

CAPUT XIII.

De Guaru-Guaru, Cucupu-Guacu, & Maturaque.

Tab. xxxiv. 9 10. 11. Idem l. 4. c. 14.

GUARU-GUARU pisciculus est minutus, nunquam major sesquidigito, exili corpore, oblongo, instar minimi Clupit3. Capitulum habet compressum: ocellos nigerrimos, circulo aureo: pinnulas quinque, nimirum duas postbranchiales, & duas subtus ferè in infimo ventre, & unam in posteriore medietate dorsi. *Cauda* constat pinna parallelogramma, in extremitate circinata. Vestitur squamulis, & totum caput superius, & dorsi anterior medietas sunt fusci coloris, posterior & latera aurei, squamulis umbratis umbra: caput inferius & venter albi splendentis ut mater perlarum, pinnulæ flavæ. Prope caudam utrimque maculam habet nigram.

Edulis est & capitur in lacubus & stagnis.

CUCUPU-GUACU Brasiliensibus, Lusitanis *Meros*, Belgis Jacob Eversen: ingens sit piscis: habui, inquit Marcgravius, quorum corpus cum capite quinque pedes erat longum & cum cauda sex. Corporis ambitus quatuor pedum, octo digitorum, altitudo unius & semis. *Caput* & *Os* magnum habet, quod apertum in rotundum dilatat, edentulum: oculos mediocres, pupilla crystallina nigricante, circulo flavo: *Branchias* in ambitu rotundas, medio autem in triangulum desinentes: Pinnas quinque; nimirum unam à summitate dorsi incipientem & non ita longe à cauda desinentem, ad anteriorem partem seu medietatem plane angustam & acutis spinis munitam; posterior autem medietas lata est, & semilunata in ambitu, spinisque haud firmis erigitur: prope anum unam ejusdem figuræ, cum medietate posteriore dorsalis, sed dimidio minorem: Post branchias prope infimum ventrem duas longas & latas, tenuioribus spinis intertextas. *Cauda* magnam pinnam habet quadratam, in extremitate latiorem, quam in exortu. *Squamas* habet parvas. Totum caput, dorsum ac latera cinerei sunt coloris cum umbra mixti, & versus dorsum paulo saturatioris. *Venter* albicat. Pinnæ omnes cum cauda dilutè brunnæ. Per totum caput, dorsum, latera & pinnas postbranchiales maculæ parvæ nigræ, seu puncta frequentissima dispersa. Venter verò & reliquæ pinnæ cum cauda his punctis carent. Bonam habet carnem. Capitur in mari.

MATURAQUE piscis est corpore oblongo, & fermè parallelogrammo, figura scilicet *Tamoatæ*. Quinque aut sex digitos longus, sesquidigitum latus ubi latissimus. *Caput* habet latiusculum, dura testa tectum. Oris pars inferior paulò longior superiori: & in inferiori sex denticulos acutissimos habet, in superiori aliquot minimos: Branchias satis amplas: oculos rotundos, nigros, circello aureolo, exterius fusco: Pinnas sex, nimirum duas postbranchiales oblongas, haud latas: duas tales in medio infimi ventris, & unam post anum trapezii figura, & similem in medio dorso. Cauda constat pinna quadrata, unum ferè digitum longa, in extremitate circinata. Tegitur magnis squamis ordine positis. Totum caput superius, dorsum & latera nigra sunt, venter ex albo obscurè canescit. Pinnæ omnes nigræ.

Capitur solum in lacubus & paludibus, non in fluviis. Boni saporis est.

CAPUT XIV.

De Carapo, Piaba, Piabucu, & Nhaquunda.

Tab. xxxiv. 12. 13. Marcg. l. 4. c. 15.

CARAPO prima species, corpore oblongo figura cultri, dorsum nimirum crassum & obtusum, venter acutus ut culter: posterius autem corpus desinit in acumen: unum pedem circiter longus, duos digitos latus, ubi latissimus. *Caput* acuminatum, sed compressum, inferius labium paulo longius superiori, os angustum, inferius ordinem denticulorum minutorum, superius nullos habet.

habet. *Oculi* minimi, nigri, vix grani papaveris magnitudine. Branchiæ angustæ, & post quamlibet parvula pinna oblonga. Unius ferè digiti intervallo à capite in infimo corpore incipit pinna tenuis, angusta, & per totum ventrem æqualiter porrigitur ad finem corporis: nam caudam nullam habet, nec ullam aliam pinnam in toto corpore. Squamas habet mediocres. Totus piscis est coloris ex fusco & pauco rubro mixti, ac in dorso & capite magis nigrescit. A branchiis in quolibet latere linea tendit ad finem corporis usque, quasi cultri acie tracta, & sub hac linea maculæ nigræ per corpus dispersæ, seminis sinapi magnitudine.

Capitur in lacubus, & est edulis.

In flumine S. Francisci capiuntur Carapo huic priori speciei similes, excepto quod longiores sint, & in extremitate acuminati instar subulæ, ad trium digitorum longitudinem, squamulas parvas habent.

CARAPO secunda species, priori figura, colore & lineis lateralibus similis, excepto quod dimidiæ tantum sit latitudinis, nec ullas maculas habeat. Capitur in lacubus. Caro spinosa, sed boni saporis.

PIABA magnitudine *Phoxini*. pisciculus duos aut tres digitos longus (interdum quatuor aut quinque quando maximus) ocellos habet nigros, circello aureo. Squamulis vestitur. In medio dorso pinnula erecta triangularis: post quamlibet branchiam unam habet oblongam, duas in medio infimo ventre & post has unam, quæ ad caudæ exortum protenditur: cauda est furcata. *Caput* ad latera auro & argento splendet: totum dorsum argenteo viridi & multo Indico: medium laterum secundum longitudinem argenteo & Indico mixtum: *Venter* aureo & argenteo & pauco Indico. Post quamlibet branchiam maculam habet rotundam, satis magnam Indici coloris, & statim post hanc ejusdem coloris maculam lunæ corniculatæ figura, ejusdem coloris oblongam in quolibet latere ad caudæ exortum. *Pinnæ* omnes & cauda aurei coloris, quæ in infimo ventre rubræ. Capitur in omnibus fluviis currentibus Brasiliæ, ac summa vi contra aquæ cursum nititur.

Brasiliani involvunt foliis arborum, & cineribus condunt, desuper ignem imponentes; sic præparatos comedunt: Saporis sunt haud contemnendi.

PIABUCU pisciculus sex digitos longus, sesquidigitum latus, ubi latissimus; ventre paululum extuberante, oculis elegantibus, pupilla crystallina, circulo argenteo, cui superius parum rubri admixtum. *Septem* habet pinnas, octavam pro cauda furcatam: nimirum post branchiales duas in infimo ventre, unam in medio dorso, circa anum unam longam extensam versus caudam; & è regione hujus in dorso parvulam. Tegitur squamulis argenteis splendentibus. Per medium laterum secundum longitudinem tendit linea alba lata, non splendens. Dorsum autem ad hanc lineam olivacei est coloris, cui viridis hyacinthinus persplendet. Pinnæ albæ.

Capiuntur facillimè aciculis, vel corbe, aut olla immissa in aquam, cui parum farinæ de mandioca, aut mica panis intrita. Cocti comeduntur & frixi. Si quis vel leviter vulnerato uno aut altero membro, vel ulcusculum tenens aquam ingrediatur, statim hic piscis vulnus petit mordendo, ita sitiens est sanguinis humani.

NHAQUUNDA: Mas & fœmina reperitur. Mas corpore est oblongo, ferè ubique æquali, septem, octo, aut decem digitos longus, duos altus, ubi altissimus: *Caput* & os ferè *Lucii* habet, superius labium extendere, & oris hiatum rotundare potest: Dentium loco habet limas, linguam tenuem, branchias amplas, oculos conspicuos, pupilla nigra, circulo fusco: septem pinnas, post quamlibet branchiam unam, duos ferè digitos longam: sub his in infimo ventre duas junctas, & post anum unam penè quadratam. Ab initio ferè dorsi una propenditur penè ad caudæ exortum, tres digitos longa, unum ferme lata, æqualis, mollibus spinis suffulta, quæ in fine paulo latior, & in triangulum desinit. *Cauda* testa dura tegitur nigra. Totum corpus squamis mediocris magnitudinis vestitur, ac totum dorsum & latera obscuri gryscei sunt coloris cum argenteo transplendente. Venter albus. In utroque latere unum ordinem habet macularum, rotundarum, nigrarum, pisi magnitudine, & inter has dispersa punctula multa cærulea. Pinnæ omnes aureæ, ut & cauda: & pinna dorsi insuper variegatur per totum punctulis cæruleis. In utroque latere per ordinem macularum nigra tendit linea, incipiens à fine superiore branchiarum, & ad regionem finis pinnæ dorsalis desinens, & semidigiti ferè interstitio sub hujus fine, alia linea incipit, ac in medio exortus caudæ desinit. Lineæ hæ elatæ sunt ac aureæ.

Capitur in fluviis, ac boni est saporis.

Fœmina mari per omnia similis, excepto quod punctulis cæruleis in lateribus & pinna dorsali destituatur, & quod venter circa anum rubescit. Comeditur ut mas.

CAPUT XV.

De Amore Pixuma, Amore Tinga, Guara Tereba, Piracoaba & Corocoro.

AMORE PIXUMA Brasiliensibus, vulgo corrupte *Amorea* piscis magnitudine *Tamoatæ*, capite lato, ore amplo, & edentulo, corpore oblongo, ita ut fere *Tamoatam* referat. Coloris est obscure ferrei, in ventre, qui

Tab. XXXV. 1. 4. 5. 6. Marcg. Hist. Brasil. l. 4. c. 17.

qui exuberat, albi. Tegitur cute molli: pinnas habet septem & octovam pro cauda in ambitu circinatam. Carne est sicca & bona, ut *Tamoata*.

Amore Tinga Brasiliensibus, piscis est ejusdem plane figuræ cum *Amors Guacu*, sed tantum minor: habetque squamas in *totum* albicantis, seu pallidi coloris, & in totum maculatur maculis fuscis, ut *Tajasica*. Cauda tamen illius est fusco undata. Edulis est ut præcedentes.

Guara Tebera. Piscis magnitudine septem aut octo digitorum: capite obtuso, oculis crystallinis, circulo aureo: os denticulos habet minimos: Branchias amplas: dorsum incurvatum, unde & *Corcovado* minor potest appellari. *Pinnas* obtinet septem: post quamlibet branchiam, unam longam: sub his duas junctas in infimo ventre: in medio autem ventre duas spinulas acutas, quæ membranula conjunguntur; & post has triangularem, quæ deinceps angustata ad exortum caudæ extenditur: in summitate dorsi triangularem mediocrem, & post illam aliam similem majorem, quæ angustata ad exordium caudæ porrigitur. *Cauda* in duo cornua extenditur. A branchiis linea tendit ad medium piscis, quæ dein obliquè deorsum vergit, & directe usque ad caudam porrigitur: hæc posterior lineæ medietas hamulis posterius versis armatur, & utroque latere triangularibus vestitur squamulis, quæ minimæ sunt, ut ad tactum glaber videatur. Coloris est in dorso & lateribus usque ad medietatem longitudinis ex hyalino cærulescentis: reliquum laterum & venter albicat, sed aureus color transsplendet. *Pinnæ* ventris albæ, reliquæ cum cauda aurei sunt coloris.

Edulis est piscis.

Piracoaba piscis pedalem longitudinem adipiscitur, corpore oblongo, ut *Zandat* Pomeranorum. *Os* habet acuminatum, amplum, edentulum; mandibulam superiorem longiorem inferiore, & superior pars oris prominet in rotundum conum è cartilagine constantem: *Oculi* illi satis ampli, pupilla crystallina, circulo aureo. *Pinnas* habet octo: nimirum duas in dorso triangulares erectas, interstitio sesquidigiti: post quamlibet branchiam unam longam, angustam; duas his breviores in infimo ventre junctas, & prope anum unam triangulatam; octava est cauda furcata. Sub qualibet pinna postbranchiali barbam habet sex pilis crassiusculis constantem, tres digitos ferè longis, estque ejus exortus propè exortum pinnarum, vergens retrorsum. Totus vestitur squamis mediocris magnitudinis argentei coloris, & in dorso ac summitate capitis paulum canescit. Pinnæ quoque omnes cani, seu cinerei sunt coloris: post branchiales tamen nigredine dilutæ sunt. Barba alba. Capitur arenosis locis in mari. Boni est saporis.

Corocoro piscis dorso incurvato, capite & ore obtuso: pedalis longitudinis. Denticulos habet parvos, haud acutos: branchias satis amplas, quarum anterior pars in spinam desinit acutam: sex pinnas: nimirum in quolibet latere post branchias unam tres digitos longam, subtus in infimo corpore duas triangulares ferè, sed in extremitate circinatas & anterius firma & acuta spina suffultas, post anum una crassa, dura & acuta spina nixam, cui parvula spina antistat. A summitate dorsi pinna incipit, quæ arcuatim ad medium dorsum tendit, firmis ac acutis spinis sustentata, hinc desinit & contigua illi est mollis, quæ & arcuata fere est, & pene ad exortum caudæ protenditur. *Cauda* duos digitos longa, quatuor lata. *Squamis* majusculis vestitur totus argentei coloris, sed in toto dorso, & ejus summitate diluta umbra mixtis & per latera transversim (non tamen ad ventrem usque) in quolibet octo striæ, digitum latum crassæ, ex diluta umbra descendunt: venter totus albus, ut & illius pinnæ. Pinna dorsalis, post branchiales & cauda ex argenteo & diluta umbra mixtæ. Pinnam autem anteriorem dorsalem in rimam potest recondere. Capitur in mari, & est edulis.

CAPUT XVI.

De Guatucufa, Uribaco & Guaerva.

Guatucufa Brasiliensibus, *Balabolla* Congensibus, *Corvina* Lusitanis. Piscis corpore oblongo, dorso paulum, ventre minimum curvo: longitudinem duorum pedum non raro adipiscitur. *Os* habet acuminatum, cujus inferior pars paulo longior superiore, quodque ample potest diducere; *dentes* minimos, linguam conspicuam, branchias amplas; *oculos* struferi magnitudine, pupilla nigra, circulo argenteo. Pinnas obtinet septem; post quamlibet branchiam unam oblongam; duas sub his in infimo ventre paululum versus posticam partem, unam post anum triangularem, unam triangularem ac latam in summitate dorsi, duriusculis spinis suffultam, & huic fere contiguam alteram in posteriore parte dorsi oblongam, quæ æqualis fere latitudininis, atque ad exortum penè caudæ protenditur. *Cauda* constat pinna fere quadrata & lata. Parvulis rotundis squamis totus vestitur, coloris per totum argentei splendentis, cui tamen in dorso aureus transplendet, & ad tactum videtur lævis. Pinnæ & Cauda, ut & venter albicant. A summitate autem branchiarum per medium latus ad caudæ exortum tendit linea argentei coloris. Capitur in mari, ac optimi est saporis. Tab. XXXV. 7. 8. 9. Idem ibid.

Uribaco piscis dorso incurvato, ventre protuberante, quindecim aut sedecim digitos

gitos longus, quinque, aut sex altus, ubi altissimus. *Caput* & *os* obtusum, conum referens triangularem: dentes parvuli, acuti, lingua lata: branchiæ amplæ in triangulum desinentes: Oculi dupli stuferi magnitudine: pupilla crystallina, circulo argenteo, cui aliquid cinnabrii mixtum est. *Pinnas* habet sex, nimirum post quamlibet branchiam, unam longam triangulum acutum referentem, sed exterius paulum circinatam: sub his in infimo ventre duas triangulares, anterius firma spina munitas: post anum unam oblongam, in exteriori ambitu circinatam, molliusculis spinis per medium suffultam, anterius autem dura & acuta spina: à summitate autem dorsi ad exortum fere caudæ pinna latiuscula, latitudinis fere ubique æqualis, & acutis spinis sustentata. *Cauda* itidem lata in duo veluti cornua distenditur. *Vestitur* squamis magnis, in totum argentei coloris, sed cui parum cinnabrii transfucet. Pinnæ laterales, & infimi ventris albæ seu argenteæ, dorsalis & cauda plus cinnabrii, quam argentei habent. A summitate denique branchiarum ad caudam usque (paulum arcuatim) tendit linea rubra, & supra eam in posteriore parte corporis, in utroque latere, maculam habet nigram. magnitudine grossi misnici. Capitur in mari. Edulem habet carnem & bonam.

Guarerva, piscis corpore lato, compressoque quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus, *ore* patulo, denticulis minutis. *Pinnas* habet sex, nimirum postbranchiales duas, parallelogrammi figura; duas oblongas & latas in superiori dorso, & infimo ventre posteriori, quæ in acumen desinunt, figura subule. *Cauda* quadrata, seu potius parallelogramma, unum digitum longa & duas tertias partes digiti lata. Squamulis tegitur nigri coloris splendentis instar bombycini, quarum oræ (quarundam tantum, non omnium) fimbrias habent flavas instar semilunularum. Pinnæ omnes nigræ. Circa os linea crassa est ferrei coloris, & alia illi perpendiculariter superposita. Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latas & posticas pinnas extenduntur; (caudam etiam talis linea secat, & ejusdem coloris) una pro fimbria ipsi est. Oculorum pupilla nigra, circulus aureus.

CAPUT XVII.

De Camaripuguacu, Piratia pua, Curema, Parati, & Aramaca.

Tab. xxxv. 10. Marcg. Hist. Brasil. l. 4. c. 18.

C*Amaripuguacu* piscis dorso recto, ventre paululum extuberante; pinguis ad tactum & revera. *Caput* habet anterius acuminatum, *os* amplum, edentulum, quod in rotundum diducere potest, nimirum superiore mandibula, inferiori immota permanente, ita ut duos pugnos humanos juxta se, vel etiam humanum caput possit admittere. *Linguam* habet conicam, crassam, superior autem mandibula brevior est inferiori, ita ut clausum os superius habeat: *Oculos* latiores Imperiali, rotundos, crystallinos, & argenteos, branchias amplissimas. Longitudinem adipiscitur undecim aut duodecim pedum, crassitiem viri. *Pinnas* obtinet septem; duas haud procul distitas à branchiis, in lateribus proximè ventrem anteriorem, longas, triangulares; cuilibet autem harum parvula subest, quæ tamen natando vix videri potest: in medio inferiore ventre itidem duas conjunctas, triangulares, latiores prioribus, sed breviores: has versus posticam partem corporis inferioris sequitur alia solitaria pinna, triangularis, lata, squamata, quæ appendice continua, angusta, protenditur ad caudæ ferè exortum: in dorsi altera medietate versus posteriora, pinna est elata triangularis, lata, quæ appendicem habet versus posticam partem vergentem, elevatam, triplo longiorem, instar funis crassioris. Septima pinna est pro cauda, quæ secta est, & in amplam extenditur furcam. Squamis vestitur magnis, obrotundis seu peltatis, majoribus Imperiali, in dorso tamen minoribus materia squamarum alba, pellucida instar matris perlarum; sunt autem arctè sibi imposite squamæ, ita ut quadruplices aut quintuplices jaceant, ac de qualibet ante aliam prominet pars figura lunæ bisectæ, quæ argenteo obducta est (revera repræsentat argentum) & rivulos hincinde discurrentes monstrat argenteos in argenteo campo; ita totus piscis argento obductus videtur, præterquam in dorso ubi cæruleus est, argento tamen transfucente. Pinnæ omnes argenteæ, præter dorsalem, quæ eundem colorum habet cum dorso. Carnem habet lentam, quæ diu coqui debet, multæ incarne spinæ, sed satis crassæ, ut facilè inter edendum extrahi possint. Magis aspectu quam esu piscis delector.

Comedi sæpius ejus carnem, sed lenta est, & tantum famelico conveniens. Os superius ossa habet duritie æqualia ossibus alicujus animalis.

Piratia Pua ingentem adipiscitur magnitudinem, ut *Capuripima*. Inferior mandibula paulo longior superiori: dentes acuti in tota mandibula inferiori, in superiori solum in medio, qui longiores, quemadmodum & medium in inferiori: *Os* ampliare amplissimè potest in rotundum foramen. *Oculos* obtinet non ita longos pro corporis mole, pupilla crystallina. Branchias amplas, duras seu armatas. Corpore a. est oblongo, dorso paulum incurvato versus caput, & ventre mediocriter amplo. Pinnas habet septem: Unam à summitate dorsi (incipientem versus

capitis ferè exortum) ad caudæ usque initium protensam, quoad medietatem anteriorem spinis suffultam, quoad posteriorem mollem sine spinis, in medio a. sui angustiorem, anterius latiorem, posterius adhuc magis latam & quasi circinatam in extremitate. In quolibet latere post branchias, unam latam, & in extremitate circinatam, cæteraquasi quadratam: sub his in infimo ventre duæ propinquæ sunt oblongæ, haud latæ, firmis spinis nixæ: prope anum unam habet satis amplam, itidem circinata fimbria posterius, uti ea quæ in dorso. Corpus posterius quadratè extenditur, & continet septimam pinnam pro cauda, quæ ampla est, & figuræ penè quadratæ. Squamulis vestitur parvulis, ita ut ad tactum glaber videatur, etiam si antrorsum mulceatur. Coloris est per totum corpus ex obscuro aureo epatici, qui tamen obscurior in dorso & summo capite huic a. coloris lituræ obtenduntur. Pinnæ omnes ejusdem cum corpore coloris, laterales a. præterea fimbrias habent aureas, reliquæ epaticas. Carne satis probata est, si junior sit, nimirum sex, septem aut octo pondo, & assatus magis quam coctus, nam pinguis est: adultior verò ducentorum aut plurium pondo carnem habet pro bajulis; nec delicatiorem carne *Camarupim asu*, nimirum lentam, tenacem, ac difficilis coctionis. Capitur in mari.

Curema species *Tainhæ* grandis & crassa. Piscis marinus, in duorum pedum longitudinem excrescens, corpore oblongo, ferè cylindraceo, more Trutæ fluviatilis, crasso & præpingui. *Caput* in conum obtusum desinit, superius compressum & latum, durum, squamis duris tectum. *Os* pro mole corporis parvum, parabolicum, labio superiori conspicuo, mobili, inferius a. os triangulare, obtusum discumbit, & paulo brevius est superiori, edentulum. *Oculi* magni, rotundi, anterius positi, nigri, circulo argenteo. Duo narium foramina supra os. Branchiæ semilunares, haud amplæ. Pinnas habet septem (octavam pro cauda, quæ in duo cornua desinit) nimirum duas postbranchiales, triangulatas duas, magis versus posteriora in infimo ventre, junctas: in summo dorso parvam, tribus suffultam duriusculis spinis: post anum unam bicornem, & illi oppositum in dorso ejusdem fere magnitudinis. Tegitur squamis magnis clypeatis, planis: color totius piscis in summitate capitis, dorso & medietate laterum obscurè cinereus, cui hyalius transsplendet: reliquum laterum, venter & caput inferius argentei splendentis coloris, uti & pinnæ ventris, reliquæ pinnæ cum cauda ejusdem cum dorso coloris. Præpinguis est & coctus vel assatus sine oleo vel butyro comedi potest. Salitus & in sole siccatus asservatur magna copia. Salitus quoque & in muria servatur. Optima illius pars venter.

Parati Lusitanis *Tainha*, piscis est in longitudinem pedis excrescens, figura corporis ut *Curema*, cui per omnia similis est excepta magnitudine, & quod circulum aureum habeat circa oculos. Carne est sicciori, & quæ inter coquendum pinguedinem flavam de se fundit. Magna copia saliti in sole exsiccantur & reconduntur. Capiuntur retibus, ut & *Curema*, transiliunt a. retia eleganti spectaculo, quando illud trahitur: quando malacia est magno numero ex aquis exsiliunt. Tab. xxxvj. 1. 2.

Aramaca Lusitanis *Lingoada* & vulgo *Cubricuncha*, soleæ est species compresso corpore, & figuram habens soleæ quam Belgæ vocant Tonge. Os denticulis acutis proditum: caret lingua: *Oculos* habet duos in uno latere (ubi lapidei est coloris) in altero nullum, pisi magnitudine, unum prope latus posterius oris, alterum superius & magis versus posteriora vergentem, pupilla lunata, crystallina, hyalino colore transplendente. Branchiæ satis ample, in quolibet a. latere post branchias est pinna una, duos digitos longa, angusta, superius in pilum tenuem desinens; ad branchiarum finem in infimo corpore sunt duæ parvæ pinnæ junctæ. Per totum a. corpus tam superius, quam inferius secundum longitudinem habet pinnam usque ad caudam extensam, tenuem, vix semidigitum latam, cauda ferè quadrata constat pinna tenui Vestitur squamulis parvulis, & in toto sinistro latere, ubi oculos habet, lapidei est coloris, in latere dextro albi, vivit in mari inter arenas. Edulis est & boni saporis.

TITULUS II.

De Piscibus Exoticis Lævibus.

CAPUT I.

De Piscibus in totum lævibus.

ARTICULUS I.

De Guamajacu, Ape & Petimbuaba.

PIsces Exotici læves sunt in duplici differentia: Vel enim sunt in totum læves, vel cum aliqua lævitate spinosi. Ex istis sunt quos hic describemus. Tab. xxxvj. 3. 4. Marcgr. l. 4. c. 1.

GUAMAIACU APE Piscis triangularis; duplex est, unus cornutus, alter sine cornibus. Cornutus ab ore ad initium caudæ septem digitos est longus, (interdum & longior) à ventre ad dorsi summitatem tres digitos latus seu altus: venter vix duos digitos latitudine complet: cauda unum digitum lata, desinens in pinnam duos digitos longam & totidem latam. *Os* ipsi parvulum, & pisi tantum capax: habens in superiori mandibula duodecim denticulos angustos, acutos, in inferiori quinque. *Caput* ab ore ad cornua usque in gibbum

gibbum assurgit, convexitate sesquidigiti; dorsum autem ad eundem modum in gibbum arcuatur: & unicam tantum habet pinnam in postica parte versus caudam, & quidem exilem. *Oculos* habet satis amplos, diametro trientis, supernè in capite in fronte positos prope cornua, ab ore circiter sesquidigiti intervallo: & ante singulos oculos foraminulum unum. *Pinnas* in universum obtinet quinque unam in extremo dorso, ut jam dixi, & in quolibet latere unam, longè infra oculos versus posticam corporis partem paulum vergentes, unum digitum longas: & prope utramque rimam, unam plus semidigito longam, branchiarum loco unam denique pinnam inferius in ventris extremitate prope exortum caudæ, unum pene digitum longam, dimidium latam: quinta facit caudam. *Cornua* duo directè ante se protensa in fronte gerit prope oculos, magnitudine calcario galli gallinacei, duo itidem æqualis magnitudinis in infimo ventre versus quartam pinnam. Caret squamis, sed tegitur densa cute, in ventre quidem alba, reliquo a. corpore fusca, atque in ventre & lateribus usque ad altitudinem oculorum figuris trigonis, tetragonis, pentagonis, sexagonisque mirè distincta & notata. Ubique a. (excepto infimo ventre) eadem cutis variis maculis nigricantibus est insignita. De altera specie superius egimus.

Idem H. B. l. 4. c. 4. *Petimbuaba* piscis tres aut quatuor pedes longus: corpore instar Anguillæ. *Os* edentulum acuminatum, superiori mandibula breviori quam sit inferior: estque longitudo oris sesquidigiti, amplitudo, ubi maxima, vix unius. *Caput* novem digitos longum est ab oculis ad oris extremum, crassities ejus post oculos quinque digitorum, hinc paulatim minuitur, ita ut prope os sit trium tantum digitorum. In summa a. longitudo capitis à fine branchiarum ad oris extremum est unius pedis & unius digiti. *Oculos* habet satis magnos, magnitudine nucis avellanæ & pene figura, pupilla splendida cærulescente, quam tunica ambit argentea, in parte anteriori & posteriori macula miniata notata. Post branchias in utroque latere, pinna directè protenditur à latere sesquidigitum lata & longa rufescentis coloris: hinc sex & semis digitorum intervallo versus posticam corporis partem, duæ pinnæ parvæ rufescunt in quolibet latere una, sed magis versus ventrem.

Post has pedis intervallo sequitur pinna rufescens duos digitos longa, sesquidigitum lata: sub hac autem ejusdem magnitudinis & coloris una in infimo ventre: demum à fine harum intervallo ferè quinque digitorum, sunt adhuc duæ pinnæ rufescentes paulo minores superioribus, una sursum, altera deorsum elata, & inter has ortum sumit cauda instar murenæ tenuis, teres, sex digitos longa. Corporis a. longitudo à fine branchiarum ad caudæ initum est duorum pedum & trium digitorum. Cute est instar Anguillæ glabra, coloris in toto corpore & lateribus ab ore ad caudam, hepatici, in dorso triplici, in lateribus unica serie macularum cærulearum magnitudine nummi Misnici ferè: hæc maculæ à medio corporis in lateribus ad caudam usque in lineas coëunt: inter omnes a. maculas cæruleas ordine intercedunt maculæ virescentes. In inferiori corpore tam sub capite quam ventre albescit, & videtur aliqua rubedo inspersa. Corpus a. universum non exactè teres est, sed compressum & latiusculum; ventris non latitudo prope secundum par pinnarum, ubi latissimus, duorum digitorum, crassities ibidem totius corporis sex digitorum. Hinc paulatim attenuatur, donec prope exortum caudæ sit sesquidigitum paulo plus aut minus crassum. Edulis est piscis. Potest Acus piscis vocari. Iconum quas supra dedimus, nulla cum hac convenit, nisi fortè Acus minor Bellonii.

ARTICULUS II.

De Nhambdia & Guaperua.

NHAMBDIA Brasiliensibus, *Bagre do Rio* Lusitanis, piscis corpore oblongo, obeso, ventre molli, versus posteriora angustiori. *Capite* compresso, & *ore* parabolicæ figuræ, & denticulis minimis prædito. Est autem corpus duodecim aut quatuordecim digitos longum, duos & semis altum, ubi altissimum. *Oculi* parvuli, paululum protuberantes, rotundi, pupilla nigra, circulo ex auro & umbra mixto. Branchiæ satis amplæ, & barba sex filis constans, duobus supra & quatuor infra os: Eorum quæ supra os versus latus stant quodlibet crassitiem habet fili, quo literæ obsignantur, quinque digitos longum, & post cujusque exortum fovea est oblonga, in quam barbæ initium incumbit, vertendo illam postica parte, ut semper facit: quatuor inferiorum quodlibet exterius duos & semis digitos longum, interius sesquidigitum; suntque inferiora fila barbæ non ita crassæ ut superiora. *Pinnas* habet septem, & octava est pro cauda: nimirum post quamlibet branchiam unam oblongam, firmissima & acuta spina munitam (quemadmodum & in exortu ipsius post branchiam os durum est, triangulare) ad medietatem corporis ante anum duas junctas oblongas, in extremitate circinatas: versus caudam in inferiore ventre unam ferè quadratam & in extremitate circinatam: in summitate dorsi magnam quadratam multis spinis suffultam & post illam unam longam angustam; cute carnosa constantem, qua & corpus est tectum. *Cauda* bifecta est, & quælibet pars in exitu circinata. *Cute* tegitur non squamis.

Tab. xxxvj. 5. 6. Marcg. l. 4. c. 5.

Caput dura testa tectum, osque superius totum

tum umbræ coloris: dorsum & latera cinerei cum pauxillo cæruleo mixti: Venter albus: pinna dorsalis prior prope exortum ejusdem coloris, cætera in totum nigri, spinis cinereis: posterior ejusdem coloris cum dorso & lateribus: pinnæ postbranchiales totæ nigræ: barba nigra, uti & pinnæ ventris & cauda, licet in exortu paululum ruffæ. A summitate branchiarum per quodlibet latus tendit in medio linea rubra usque ad caudæ initium. Capitur in fluviis, & est optimi saporis, vulgoque comeditur.

Guaperua piscis cujus longitudo ab initio oris ad exortum caudæ paulo plus duorum digitorum (reperiuntur tamen & duplo majores) corporis medii crassities, ubi maxima, trium: laterum quodlibet unum digitum altum. Caret omnino branchiis: *Os* habet satis amplum & elatum, projectum instar canis, minutissimis denticulis; loco linguæ lapidem habet instar Carpionis: ocellos vix grani milii magnitudine, colore egregii turcoidis. Inter ocellos in medio superioris labii, seu in fronte cornuculum gerit sursum erectum, & paulum retrorsum versum, & ante illud corniculum etiam filum tenue, & dimidium fermè digitum longum versus anteriora directè propensum paululum tamen elevatum, cui appendiculum adhæret ut in Liliis: filum hoc retrò recondere potest: nam post corniculum fovea est invertice, hinc parva eminentia & iterum vallis, tunc ad unius digiti longitudinem pinna in dorso porrigitur quadrantem lata. *Cauda* pinulam habet plus semidigitum longam: à cauda interstitio aliquo versus anteriora circa ani regionem iterum pinnula est semidigitum longa & duæ parvulæ in inferiori corpore sub pectore. In medio a. ferè corpore, magis tamen versus anteriora, in quolibet latere brachium obtinet, desinens in pinnam duas trientes digiti longam, & penè ita latam, pinna a. branchiorum octo constat spinis, quæ per pinnæ longitudinem disparguntur, & anterius prominent instar octo unguiculorum acutorum. Brachium quodlibet unica constat junctura ac versus anteriora deflectit, ut ita naturæ piscis commodius serviat. Caret in totum squamis, sed tegitur cute in ventre molli, reliquo corpore ad tactum aspera & scabra, ut in Tiburonibus. *Color* cutis est obscurè rubricans, cui fuscus admixtus, & per totum corpus maculas habet nigras, figura undarum. Pinnæ & brachia etiam ejusdem sunt coloris cum fusco mixti. Sed pinna in dorso in quolibet latere quatuor habet maculas nigras majores: cauda verò & omnes pinnæ minores eleganter variegatæ sunt. Ventriculum habet duos digitos longum, cum orificio tres digitos longo, & duos circiter amplo, quod in ipsas fauces inseritur: Unde ventriculum inflare instar utriculi potest. Caro ejus non comeditur. Ad orbium classem pertinet. Vescitur squillis: natans egregie explicat pinnas & inflat se, ut instar orbis, seu pilei appareat rotundus. Habui alium totum colore differentem, duos & semis digitos longum qui totus erat coracini coloris splendentis, & se inflabat. *Cutis* horum piscium facilè detrahi potest, & tomento impleta servari.

ARTICULUS III.

De Curvata Pinima, Puraque & Pisce innominato.

CURVATA PINIMA, *Lusitani Bointo.* Piscis est *Cordcovadi* magnitudine, vel etiam major, corpore oblongo, satis tamen lato & crasso, amplis branchiis, oculis grandibus argenteis. Caret *squamis*, & tegitur solummodo cute præterquam in medio laterum: nam cujuslibet lateris medium à branchiis usque ad caudam permeat lata linea aurei coloris; hinc à branchiis incipiens alia parallelos superius ducitur ad duas partes totius longitudinis; hinc hæc parallela secat oblique auream, & pergit parallelos usque ad caudam: linea hæc parallela aureæ anterius, & usque dum auream secat, duplici squamularum serie minimarum insignitur, & tota est glabra, postica parte, ubi secat auream, & infra itidem duplici serie squamarum notata, sed majorum, & linea ipsa non est glabra, ut anterius, sed aculeata quasi denticulus piscium. Color piscis in dorso & lateribus subvirescens, in ventre albus & splendens. *Pinnas* habet septem, nimirum post quamlibet branchiam unam oblongam: duas sub his versus posteriora junctas in infimo corpore: unam in medio ventre, & huic oppositam unam in summo dorso, & adhuc in dorso unam magis versus anteriora. Ab ultima dorsali & ventris pinna continua, haud lata, acuta utrobique abit ad exordium caudæ: quæ furcata est. Capitur frequentius in mari, & boni est saporis. Tab. xxxvj. 7. 8. 9. Marcgr. H. Bras. l. 4. c. 5. & 6.

PURAQUE, Lusitanis *Piexeviola*, ob figuram quam cum Cithara communem habent qua ludunt Lusitani. Piscis est latus, non crassus, cartilagineus. Longitudo ejus ab initio capitis ad finem caudæ unius pedis, & novem digitorum. Ab initio seu acumine capitis ad octo digitorum intervallum versus posteriora, cordis lati figuram habet, uti pingi solet, latitudo ejus, ubi maxima septem digitorum, excurritque ibi in latere in pinnas instar Raijæ, estque pene transparens cum luci obvertitur. Caret branchiis. *Caput* in coni figuram desinit. Ab acumine capitis tres digitos & semis retrò numerando, occurrunt oculi unum digitum ab invicem distantes, rotundi, prominentes, mediocris avellanæ magnitudine, pupilla nigra, circulo aureo. Ad utrimque oculum versus posteriora habet fistulam, minimi digiti

giti apicem capientem, per quam aquam evomere potest. Sub oculis, in inferiori tamen corporis parte, os habet, distans tantum ab initio capitis quantum oculi, sesquidigitum amplum, edentulum, & duo spiracula sesquidigitum post os versus posteriora: In quolibet latere quinque incisuras habet, ut Raije & Tiburones.

Post anteriorem illam cordiformem corporis partem reliquum corpus teres, aliquantulum tamen compressum, & ibi latum tres digitos, & in quolibet latere habet pinnam mollem, tres digitos longam, & sesquidigitum latam: hinc angustius fit corpus usque ad caudæ pinnam, ubi digitum est crassum. *Cauda* pinna fermè duos digitos longa, paulo plus uno lata, superius longior, quem inferius, ut in Tiburonibus. Inter duas a. illas pinnas secundas laterales versus caudam in dorso, distantia duorum digitorum ab invicem adhuc duas pinnas erectas habet, ad tactum instar membranæ crassioris, triangulares, duos digitos longas, sesquidigitum latas. Tegitur cute molli, nullis squamis, ac in toto inferiori corpore in medietate anteriori est albus, in posteriori incarnati coloris cum albo mixti. In dorso, aut superiori corpore glutinis est colore, fuscis maculis variegato, insperſaque egregia varietate puncta ex albo cærulescentia. Pinnæ quoque glutinis habent colorem, ac in lateribus aliquid rufescentis mixtum. Acumen capitis cartilaginis colorem obtinet, qua etiam constat. Per totius dorsi longitudinem ad tactum spina dorsi, quasi tuberculis minimis eminet. *Caput* illius recens lucet noctu. Caro ejus non comeditur. Sed si comedatur, asserunt piscatores, per tres horas semifatuos reddi homines, dein sponte ad se redire. Unius attactus, crepitum articulorum manus & brachii causat, qui tamen statim desinit: & si in medio tangatur, artuum tremorem efficit.

Capitur mensibus pluviosis, quando tempestuosum est in Bibribi fluvio, longè exterra adveniens, cum Rajis & Pastinacis.

Piscis Innominatus in septem digitorum longitudinem excrescit; figura similis illi, quem vulgo Harder appellamus; pinnis tamen aliter firmatis: duæ enim quæ in infimo ventre ãteriore sub branchiis sunt, magnæ & latæ, duæ post branchias in lateribus parvæ, in dorso duæ mediocres, & in inferiori ventre posteriori parva. *Cauda* constat pinna furcata. *Os* parvum, oculi magni. *Cutem* habet glabram, sine squamis: in dorso nigricantem, ac in utroque latere quatuor nigricantes maculæ magnæ à dorso protenduntur, in ambitu suo violacei coloris: Inter maculas autem versus dorsum prominet thalassinus color: reliquum corpus argenteum. *Pinnæ* nigricantes cum violaceo mixtæ, & duæ illæ magnæ sub ventre quinque argenteis maculis singulæ insignitæ. Insignis coloris piscis, quando natans videtur. Victitat venenis illis Besaenen.

ARTICULUS IV.

De Mucu, Abacatuaja, & Acaramucu.

Mucu Brasiliensibus, piscis tereti corpore, ut *Enneopthalmus*, vulgo *Lampreta*, Germanis Neunauge / nec crassiori: circiter duos pedes fit longus, magis aut minus: Capitulum habet acuminatum, conicum; ocellos parvos nigros: os item parvulum: guttur inflare aliquo modo potest. Caret pinnis: per latera lineas obliquas nigras habet, angulos obliquos per medium laterum invicem facientes. Tab. xxxvij. 1. 2. 3. Marcgr. H. Brasi. l. 4. c. 11.

Edulis est & capitur in lacubus & paludibus. Iconem ejus Nobilissimus de Laët in Americæ descriptione, sub nomine *Ubirre* dedit, verum descriptio *Mucu* cum icone non satis convenit, ideo non est mirum, quod diversum à *Mucu* esse sentiat.

Abacatuaja, Lusitanis *Peixegallo*. Faber & Gallus marinus. Passeris magnitudinem habet, altus & latus instar illius, subrotundus; neque illo crassior: *Os* illi est haud amplum, edentulum; *Oculi* nigri, circulo argenteo. *Pinnas* habet quinque, unam in dorso, unam in ventre, utramque descendentem, & continuam ad caudam usque: itidem post branchias utrimque unam: *Cauda* constat pinna furcata. Præterea habet duo quasi fila in longum extensa ab inferiore corpore, & unicum tale in dorso ante pinnam dorsalem. Caret squamis, sed tegitur cute levissima, splendente, coloris argentei, totusque est illius coloris, exceptis filis illis, quæ nigra sunt. Carnem habet boni saporis. In descriptione Americæ sub nomine *Awah kattoe*, sive *Iawke* datur. Icon superius data, non in totum convenit, ideo repetimus.

Acaramucu Piscis *corpore* est compresso, nec crasso, verum oblongo, decem enim digitos longus est, quatuor latus, ubi latissimus. *Os* illi parvulum, angustum, rotundum, apicem minimi digiti admittens, ut piscis triangularis. Superius & inferius in anteriori parte oris utrimque dentes triangulatim acuti. *Oculi* stuferi magnitudine, crystallini, pupilla nigra. Distant oculi ab ore, duos digitos & semis, plane in alto positi, tres quartas partes digiti à dorso sub utroque oculo, in quolibet latere, branchiarum loco fissuram habet oblique factam, unum digitum longam, trapezii figura. In dorsi summitate directè supra oculos, instar fili majoris, seu crassioris cordæ violæ, corniculum habet oblique erectum versus posteriora, quatuor digitos longum & teres. In postica corporis parte inferius & superius utrimque pinnam habet tenuem, tres digitos & semis longam, tres quadrantes digiti latam, quæ desinunt Idem Hist. l. 4. c. 12.

circa caudam, quæ parallelogrammi figura exoritur à corpore, habetque pinnam sesquidigitum longam, paulo plus duobus latam. Caret squamis, sed tegitur cute glabra, parum tantum hispida, ut Xiphiæ, coloris albicantis, cui gryseus est admixtus, & in dorso paulum fuscus; pinnæ quoque gryfei coloris. Non est edulis: in ventriculo algæ seu musci marini multum inveniebam. Parieti appensus noctu clarissimè lucebat in tenebris.

ARTICULUS V.

De Punaru, Timucu, & Guebucu.

Tab. xxxvij. 4.5. &c. Marcg. H. Brasi. l.4.c.13.

PUNARU pisciculus est quatuor digitos longus, corpore oblongo, capite crassiusculo, & anterius obtuso. *Os* habet parvum, in maxilla inferiore duos solummodo denticulos, longos, acutos instar acicularum: oculos superius & in fronte positos, pupilla nigra, circello aureo: & supra hos duo rubra fila brevia, prominula; branchias amplas: utpote quæ una ei est è duabus conflata. Pinnas postbranchiales duas oblongas, & sub his duas plane angustas. Paulo post occiput incipit pinna, quæ ad caudam usque producitur, spinulis prominulis suffulta. In medio infimo ventre incipit similis, ferme ad caudam usque pertingens. *Cauda* a. longiuscula, & parallelogramma. Tegitur cute fusca, & pinnæ sunt ejusdem coloris.

Reperitur hic & alia PUNARU species, figura corporis priori similis, sed mandibulas habens rostratas, quasi è minimis denticulis compositas. A summitate capitis pinna latiuscula extenditur usque ad exortum caudæ, quæ mollibus texitur spinis non prominulis. Postbranchiales habet ferè ut prior, ut & in ventre & cauda. Color ut prioris, sed variegatus est in lateribus lineis curvis obscurè purpureis. Utraque species inter scopulos vivit, & intrat etiam testaceorum domicilia.

Idem H. B. l.1.c.14.

TIMUCU Lusitanis *Peixe agulha*, Piscis duos est pedes longus, corpore tereti instar Anguillæ. *Rostrum* habet osseum, tres vel quatuor digitos longum, acuminatum, utrobique dentibus minimis refertum: inferior rostri pars paulò longior superiori, & id quod prominet molle, non osseum; caret lingua. *Oculos* habet rotundos, crystallinos, circulo argenteo: sex pinnas, nimirum duas oblongas postbranchiales, duas junctas in infimo ventre ante anum parvas, post anum unam, quæ ferè ad exortum caudæ porrigitur, & similem huic oppositam in dorso. *Cauda* pinna quasi bisecta constat. Caret squamis, sed tegitur cute. Summitas capitis & rostri ac dorsi cum medietate laterum olivacei est coloris: inferior medietas cum ventre argentei. Per utrumque autem latus secundum longitudinem linea tendit virescens, distinguens olivaceum ab argenteo. Pinnarum color respondet parti cui appositæ sunt.

Edulis est. Capitur in mari, & fluviis salsis Boni est saporis, præsertim frixus butyro: Caro ejus non est spinosa.

Idem l.1.c.15.

GUEBUCU Lusitanis *Bicuda*, piscis rostratus; oblongo & fermè tereti est corpore, ut *Dorada*: capite porcino, rostrato, cauda in duo cornua diducta ut *Albacara*, *rostrum* acutum, osseum, durum: partis superioris longitudo sedecim digitorum, inferioris decem. Crassities totius prope insertionem septem digitorum: utramque autem rostri partem movere potest. Branchias habet amplas: *Os* interius orbicularis figuræ, in medio sui hyperpolico foramine: lingua oblonga, alba, dentibus omnino caret. Oculos habet solidi magnitudine, pupilla crystallina, circulo argenteo. A rostri insertione caput in altum assurgit, ut in *Dorada* mare: Est autem caput ab oculis ad occipit longum septem digitos, novem altum. Corporis longitudo ab occipitio ad caudæ exortum quatuor pedum, & altitudo lateris post occiput unius pedis; in medio autem corporis decem digitorum, & prope caudam duorum. *Cauda* in duo cornua extenditur & ampliatur, quodlibet octodecim digitos longum, ad cujus exortum in quolibet latere duæ auriculæ membranaceæ. *Pinnas* habet sex: proxime post quamlibet branchiam unam, directè à latere protensam, dura membrana constantem in *Tiberone*, figura trianguli acuti, undecim digitos longam, & in exortu, ubi latissima, duos tantum latam: è regione harum in infimo ventre duo bacilliformia corpora juncta habet, ex osse nigro constantia, dura, plane ut os *Sepiæ*, quodlibet novendecim digitos longum, utrumque junctum, in rima longa, profunda recondere potest, quæ à natura secundum longitudinem ventris facta est ad caudam usque. Interstitio duorum pedum à fine hujus fissuræ seu ano, in infimo corpore pinnam habet triangularem sex digitos longam, latere anteriori firma spina munitam; etiam hanc in rimam quandam recondere & rursus surrigere potest: Octo digitorum interstitio ab hac pinna, parvam habet versus caudam, in acutum triangulum versus posticam partem desinentem, & è regione hujus similem & æqualem in superiore corpore, has duorum digitorum intervallo sequitur cauda, quam supra descripsi. Maxima a. omnium est pinna dorsalis, incipiens à summitate occipitis, quæ prætenditur per dorsum in trium pedum longitudinem, constans membrana pergamini æmula, costis intertexta, hanc quoque totam demittere potest ac in profunda rima condere: lata est sesquipedem, ubi latissima, & versus posteriora paulum angustatur.

Cute

Cute crassa, sub aspera vestitur, tota subfusca: spinulis oblongis, trientem digitis longis, ut ita solida sit & aspera, cum squamis careat. Venter & caput inferius albicant, latera cinerei & argentei coloris: dorsum ex cinereo argenteo obscurè fuscum, ut & caput superius & rostrum; reliquum rostrum cinerescit flavo. *Pinnæ* omnes cum cauda ex cinereo argenteo fuscescunt, ut & dorsalis, quæ præterea maculis orbicularibus, nummi misnici magnitudine est variegata, illa post anum paulum undulata maculis fuscis: Carnem copiosam habet, non spinosam, pinguem, non glutinosam, ideo ad comedendum aptiorem, quam caro Marsorum. In ventriculo interiore multos integros pisces pedales inveniebat author.

ARTICULUS VI.

De Bagre aliquot Speciebus.

Tab. xxxviij. 1. 2. 3. 4. 5. Marcgr. H. Bras. l. 4. c. 16.

BAGRE piscis sex ponit author Species. *Prima* est oblongo corpore, initio dorsi paulum elevato, capite acuminato seu conico, quod dura testa est tectum ad initium elevationis dorsi, pedalis longitudinis: Barbam habet sex cirrhis constantem, quorum quatuor inferiores sesquidigitum longi, duo superiores longitudinem totius piscis æquant. *Pinnas* obtinet septem, octavam prò cauda: nimirum duas postbranchiales loco inferiori positas, & ante quamlibet fortem aculeum, dentatum osseum, unam in summitate dorsi elevatam, & ante illam item aculeum fortem, æqualis cum pinna longitudinis: duas junctas in medio ferè infimi ventris, magis tamen versus posteriora, unam membranaceam sine spinis versus caudam, & huic oppositam mediocrem mollibus spinis suffultam. *Cauda* constat pinna furcata, caret squamis, sed tegitur cute per totum argentei coloris splendentis. Pinnæ omnes argentei sunt coloris, ut & barba & caput. Per medium utriusque lateris tendit linea argentea ad caudam usque constituta ex 77. protuberantiis. *Oculi* nigri satis ampli; os parvulum, edentulum, labiis elavatis. Piscis est edulis, si quis ab eo læsus fuerit, difficulter sanatur, & magnos patitur dolores.

Secunda corpore oblongo, capite compresso & plano, ore inferius parabolicæ figuræ, obtuso, edentulo. *Caput* octo digitos longum, testa dura punctulata tectum. *Oculi* parvi, rotundi, crystallini, quatuor ferè digitos ab invicem distantes. Barbam habet sex cirrhis constantem, quorum exteriores longiores, quatuor digitorum, reliqui breviores: septem illi pinnæ, octava pro cauda: una nimirum in summitate dorsi, firma spina anterius munita, erecta, tres digitos longa, totidem lata: duæ postbranchiales, itidem firma spina munitæ, quatuor digitos longæ, duos latæ, interstitio sex & semis digitorum post branchiales in infimo ventre (qui paulum extuberat) duæ junctæ, tres digitos longæ, duos latæ, in ambitu circinatæ: septem digitorum intervallo à dorsali, alia in extremo dorso, carnosa, sesquidigitum longa, unum lata, in extremitate mollibus spinis munita, & sub hac in infimo ventre alia paulo major cauda sequitur trium digitorum intervallo, in duo cornua diducta, crassa seu molli membrana constans duos & semis digitos longa, in quolibet cornu duos lata. Totum caput superius, & ad latera, dorsum totum & latera ad protuberantiam ventris usque, candidi cum diluto flavo & aureo mixti est coloris, in testa capitis etiam aliquid viridis transplendet: *Pinnæ* omnes & cauda gryseæ sunt: Venter & laterum inferior pars & caput inferius (quod planum est) albi coloris. Caret squamis, sed vestitur cute Bona satis est carne, melior quam Camarupi, cujus magnitudinem ferè æquat.

Tertia figura & magnitudine ut præcedens, sed barbam habet quatuor tantum cirrhis constantem, duobus nimirum longis octo digitos, & latiusculis instar ligulæ, duobus brevibus: ad pinnam dorsalem similis ligula novem digitos longa, & post branchiales pinnas eodem modo: cætera similis præcedenti.

Quarta Belgis vulgo *Clipbagre* decem digitorum longitudinem habet; corpore oblongo: Capite lato & compresso: ore parabolico, edentulo. Barba constat sex cirrhis, quorum quatuor inferiores unum digitum, superiores duos longi. Oculos habet parvulos, cærulescentes, quatuor digitorum interstitio ab ore in summitate dorsi tegitur testa dura ossea, & post branchias in quolibet latere pyramidalis testa angusta tegit latera. Pinnas habet septem, & octavam pro cauda: nimirum unam in summitate dorsi, elevatam, mollem, sesquidigitum altam, plus uno latam, anterius spina ossea crassa dupliciter serrata, duos & semis digitos lata sustentatam. In medio ventre infimo duas parvas: in fine penè dorsi, carnosam, parvulam, angustam, & è regione hujus inferius aliam parvulis spinis suffultam; cauda diffisa in duo cornua sesquidigitum longa. Tegitur cute: ac in capite, initio dorsi & lateribus, ubi testaceus est, umbræ est coloris, per reliquum totum dorsum & latera umbræ dilutioris, & fuscis maculis mediocris magnitudinis variegatur: in ventre albicat. A testæ latiore fine ad caudam usque in quolibet latere, per lineam tectam tendit ordo denticulorum acutorum, posterius versorum, qui clypeo duro serrato in medio insunt, nam anguli obtusi figura positi sunt usque ad caudam hoc modo 7.

Edulis est, sed pauca carne, quæ non magni fit.

Quin-

Quinta præcedenti similis, & maculis nummi minici magnitudine variegatus: Verum caret denticulis illis in lateribus: lineam solummodo habet: & duos cirrhos, & sex longiores quam alter. Hæc species habet carnem bonam & pinguissimam.

Sexta magnitudine & figura similis illi, quem secundo loco descripsimus: sed barbam habet tantum quatuor cirrhis constantem, duobus nimirum longis octo digitos & latiusculis instar ligulæ, duobus admodum brevibus. Ad pinnam dorsalem similis ligula est novem digitos longa; & ad postbranchiales eodem modo; cætera per omnia similis illi, quem diximus; nam & ventrem ita protuberantem habet.

ARTICULUS VII.

De Ajereba, Jabebirete, Niqui, & Guatacupu.

Tab. xxxviij. 6.7. Marcg. H. Braf. l.4.c.16.

AJEREBA Brasiliensibus *Rajæ* species, piscis planus, circinatus unum pedem & novem digitos longus, & totidem latus (reperiuntur & duplo majores) Quatuor digitorum interstitio ab anteriori circumferentia in superiori superficie duo foramina habet satis ampla, tres digitos ab invicem distantia, prope caudæ exortum orbicularis incisura est in quolibet latere: *cauda* teres, quatuor pedes longa, & circiter in medio sui, duas osseas spinas crassas retro dentatas habet, quibus pungit, quando ad spiracula apprehenditur, caudam incurvatam supra corpus levando. *Os* inferius habet, haud amplum, edentulum, incisuræ quasi parabolicæ. *Cute* tegitur in superiori corpore ferrei coloris, & in medio dorso insignitur tuberculis nigris, parvis: inferius corpus totum album. Caro nihili æstimatur in cibis.

Iabebirete Rajæ species, ejusdem magnitudinis cum *Ajereba*, figura autem obtusi vomeris ad latera extuberantis: sectiones prope caudam ut in illa, & præterea duo corpora cylindracea digiti crassitie protuberantia. Cauda longa. Color piscis superius è cinereo fuscus, inferius albus, carne probata est & bona.

Reperitur hic & alia *Rajæ* species præcedenti similis; excepto quod processibus illis cylindraceis prope caudam destituitur. Color totius corporis superius umbræ punctulatus per totum maxulis nigris, seminis sinapi magnitudine: *Cauda* aculeis caret. Carnem habet bonam.

Reperiuntur hic & *Rajæ*, quarum caudæ tres & semis pedes longæ, crassæ in initio tres digitos, & in fine plane acuminatæ, plenæ tuberculis nigricantis in totum coloris, flexiles ut scutica.

NIQUI Belgis Pieterman: Piscis est capite crasso, ore ranæ amplo, edentulo, crassa lingua, inferiore mandibula paulo longiori quam superior. Anterior corporis medietas est paulo latior, posterior angusta & teres: estque ut plurimum sex aut septem digitos longus, latus anterius quidem sesquidigitum aut paulo latior: Ocelli ipsi parvi quidem, sed exserti, cylindracei more cancrorum terrestrium, pupilla nigra, circulo è cinereo fusco. Branchias habet amplas, & post quamlibet pinnam unam, digitum longam & latam, in ambitu circinatam: in ventre sub his paulo inferius duas junctas: à medio dorso pinna ad caudam pene continuatur, semidigitum lata, at in fine paulo angustior, cui respondet similis in infimo ventre: *Cauda* plus digitum longa, minus lata, parallelogrammi figura, in extremitate circinata. Ante exortum pinnæ dorsalis duos habet aculeos fortes, & supra postbranchialem utramque unum acutum. Tegitur cute, cujus color ex nigro & umbra, gryseoque mixtus, nimirum in toto dorso, capite & lateribus, pinnisque omnibus; Venter albicat, & in lateribus etiam plus albi, quam nigri aut grysei est. Per totum dorsum, caput & latera, puncta nigra, magnitudine seminis papaveris, dispersa.

In arena absconditus jacet prope littus Maris, ac incedentes vulnerat.

Edulis est, si jecur & fel bene separetur, aliàs lethalis.

Guarapuca Lusitanis *Cavala*, Belgis Kommingfisch / est corpore oblongo, fere æqualis ubique crassitiei, excepto versus posteriora, ubi magis magisque attenuatur. Ut plurimum in septem pedum longitudinem excrescit, & crassitiem corporis humani. *Caput* & *os* habet acuminatum, dentes acutos, rotundos, ordine positos, oculos magnos crystallinos, circulo argenteo: *Pinnas* octo, videlicet post quamlibet branchiam unam triangularem, directè à latere protensam: unam tenuem angustam ferè in initio dorsi, post hanc unam in eodem dorso triangularem erectam; sub hac in infimo ventre triangularem; duas mediocres triangulares in infimo ventre subter postbranchiales. *Cauda* constat magna pinna in duo cornua amplè extensa. A pinnis autem triangularibus, tam in dorso, quam infimo ventre, parvulæ ordine pinnulæ oblongæ sunt dispositæ usque ad caudam. Vestitur cute argentei coloris, cui in ventre paulum cærulei, in dorso multum miscetur, ut color resplendeat. In quolibet latere linea subtilissimis squamulis contorta describitur ad caudam usque. Boni est saporis. Est quidem *Scomber*, sed quia Icon quàm supra dedimus, non convenit, ideo & hanc adjicere placuit.

CAPUT II.

De Piscibus non omnino lævibus.

ARTICULUS UNICUS.

De Guacucuja, Guamajacu guara, & Guamajacu Attinga.

Tab. xxxix. 2. 3. Marcgrav. H. Bras. l. 4. cap. 1.

GUACUCUJA, *Monoceros* piscis: *Vespertilio* Aquaticus posset appellari. Corporis figura anterius est instar vomeris: *Corpus* octo digitos longum, quinque latum in medio, ubi latissimum: medietas autem corporis posterior rotunda est, & versus caudæ pinnam fastigiatur in conum: medietas autem anterior vomeris seu lati cordis figuram obtinet. Piscis autem non crassus, sed latus; caput vix prominet seorsim à corpore, estque illi inter oculos supra os cornu impositum, durum, duos pene digitos longum, conicum. *Oculos* habet nummi misnici magnitudine, pupilla crystallina lenticulari, reliqua pars variegata maculis, & lineis flavis albisque. *Oris* hiatus castaneum potest capere, ipsum edentulum est. Supra os carnea prominentia est instar tonsillæ humanæ ferè. In utroque latere in medio piscis, brachium eminet, quatuor digitos longum, una junctura constans, inferior medietas brachii duos digitos longa est, unum lata in infimo ventre inter brachia duas habet pinnas sesquidigitum longas, quæ quasi pedes sunt. *Cauda* constat pinna duos digitos longa, sesquidigitum lata, ac fere quadrata. In inferiore corpore, sesquidigiti interstitio à cauda etiam pinnulam habet parvam, & talem etiam in dorso, trium digitorum intervallo à cauda. *Cute* tegitur, non squamis, quæ superius fusca est, multis tuberculis duris, per dorsum insignita versus anticam partem, & utrumque latus. In utroque autem latere undecim nigras habet maculas lentis magnitudine & figura, binas ac binas juxta se positas. Prope insertionem utriusque brachii etiam multas ejusmodi maculas nigras habet, & ibidem in quolibet latere foramen parvum in corpus.

In summa, in lateribus, circa oculos, in extremis branchiis, mirè variegatur punctulis albis, nigris, lineisque itidem albis & nigris, ut vix exprimi possit à pictore. In toto autem inferiori corpori egregii miniati est coloris, atque ibi cutis æqualis, verum ad tactum paulum hispida.

Tab. xxxiij. 9. Idem l. 4. c. 10.

Guamajacu Guara, Lusitanis *Pexe Porco* & *Diabe:* Orbis est species. Longitudo ejus ab initio oris ad pinnæ exortum in cauda quatuordecim digitorum: pinnæ caudæ longitudo plus duorum digitorum: Rotundo est corpore, & crassities ejus duorum & viginti digitorum. Caret squamis, tegitur cute, per totum corpus ex fusco ochræ coloris pallidi, in ventre albi. Totum corpus aculeis munitum est, qui in lateribus longiores, in reliquis partibus breviores (longiores autem sunt duorum digitorum) teretes, in extremitate valdè acuti, & singuli tribus insertionibus, quasi triquetris cuti infixi. Inter aculeos cutis ubique maculis nigris scatet, excepto ventre. Oculos habet magnos eminentes: Os parvum obrotundum, edentulum: pinnas tantum quatuor, duas in lateribus duos & semis digitos longas: unam in dorso versus caudam ejusdem magnitudinis, & minorem sub ano.

Potest orbis muricatus Gesneri dici.

Habui inquit author, alium minorem vivum Mense Febr. anni 1639. item alios duos mense Septembri vivos. Cutis eorum erat è fusco virescens, in ventre nigricans: aculei ut prioris, & planè similis figura corporis: prope quamlibet pinnam, maculam habebant nigram, ut & utrimque ad latera prope os. Pinnarum color erat flavus: oculorum pupilla nigricans, circulo luteo. Supra utrumque oculorum cornu exile, satis longum, molle, cutacea substantia constans, quod præ se fert natans, quando autem extra aquam est, flavescit. Inflare se potest & iterum considere. Sonum edit Ullch / Ullch. Si velis ut se inflet, trahe pinnam quæ in dorso est.

Guamajacu Attinga Brasiliensibus, Marcgravio *Orbis muricatus* Ranæ rictu, septem digitorum longitudinem habebat, & corpus oblongum: *os* Ranæ simile, & loco dentium tam superius, quam inferius, os durum; oculos magnos, rotundos, protuberantes, pupilla crystallina circulo flavo: Branchiarum loco foramen in utroque latere digitum admittens, & pone hoc pinnam trapezii figura, unum digitum longam, duos latam: In extremitate dorsi versus caudam etiam pinnam oblongam, haud amplam, & è regione hujus similem in infimi ventris extremitate. Cauda constat pinna sesquidigitum longa, unum lata. Totum corpus tegitur cute spinosa, quæ in capite in duram testam abit. Spinæ illæ constant duris ossibus & acutis: in infimo tamen ventre caret spinis, sed mollis est instar Ranæ. Totum corpus & caput superius ex gryseo & fusco est maculatum: magis tamen ruffescit, inferius totum ex albo flavescit, ut & spinæ totius corporis, Pinnæ omnes flavescunt. Post utramque pinnam postbranchialem maculam habet nigerrimam stuferi magnitudine, & supra hanc utrobique, paulum tamen magis versus anteriora aliam minorem nigerrimam. Ad utrumque latus exortus pinnæ dorsalis etiam similem habet, parvulas item sub oculis & ore. Utris modo se inflare potest. Edulis est, & capitur in fluviis dulcibus. Idem l. d. c. 14.

CAPUT III.

De Narinari, Tiburone, & Iperuquiba.

Tab. xxxix. NARINARI. Sunt aliquot illius species, hæc quam hic describimus, appellatur *Narinari pinima*: Lusitanis *Raja*, Belgis Pulsteert vel *Deicle*. Pastinaca marina. Corpus habet magnum, latum, fermè triangulare: constans ad utraque latera latissima pinna triangulari, carnosa: & prope caudam habet duas pinnas, palmi magnitudine, subrotundas æqualis longitudinis: caput magnitudinem habet mediocris porci, crassum, compressum, in medio quasi fossam habens. *Os* triangulo subrotundum, compressum paulò & in promuscidem desinens: nam oris hiatus quinque distat digitos ab extremitate promuscidis versus ventrem: amplitudo oris duorum & semis digitorum: edentulum, sed loco dentium os habet linguæ figura inferius in ore, quatuor digitos longum, sesquidigitum latum, ad fauces usque pertingens, & simile os superius, transversim positum, duos digitos longum & totidem latum. Inferius os constat è septendecim ossibus, albis, duris literæ U figuram habentibus, quæ arctè per membranas conjunguntur, hisce alia septendecim subjacent, singula singulis, spongiosa ad aspectum, nec ita dura, superius os constat quatuordecim ossibus literæ J figura, quæ eodem modo per membranas sibi invicem agglutinantur, iisque etiam alia quatuordecim ossa superjacent: duo autem illa ossa per membranas annectuntur aliis ossibus capitis. *Cranij* cavitas sex circiter digitos longa est, vix duos lata, in qua cerebrum latet. Promuscis tantum constat cartilagine. *Oculos* habet parvos, nummi misnici magnitudine: post oculos in quodlibet latere spiraculum amplum, pomi vulgaris capax; intra hæc branchiarum folia recondita jacent: ad latera inferius à fine capitis in quolibet quinque oblongas incisuras. *Color* totius superius ferreus, maculis albis per totum inspersis, magnitudine nummi misnici, inferius totum album. *Cutis* tota glabra lævisque. *Corporis* longitudo ab occipite ad exortum caudæ sesquipedalis, latitudo inter extremitates pinnarum triangularium, trium pedum, & decem digitorum.

Pinnarum prope caudam longitudo septem digitorum, latitudo quatuor. *Capitis* longitudo decem, latitudo septem digitorum, crassities sesquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: crassities sesquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: crassities in exortu quinque digitorum, quæ sensim gracilescit. Paulo post exortum caudæ superius parvam pinnam curtam habet, paulo plus digito longam, & mox post eam duos hamulos sibi invicem super erectos, piscatoriis hamulis similes & incurvatos, longitudine trium digitorum. Caro boni est saporis, sufficiens quadraginta hominibus saturandis.

Tiburonis species minor. Belgis een Crupshape, à figura. Convenit eum majore, excepto capite, quod triangulare habet seu prout cor vulgo pingitur. *Oculi* parvi ad latera ipsius capitis. *Os* parvum, triangulare longe infra positum, triplici ordine dentium minorum, unde ita nocere non potest, os quippe habens angustum. Caro melius sapit, quàm majoris. Tab. xxxix.

Iperuquiba, & *Piraquiba*. Lusitanis *Piexe pogador* & *Peixe piolho*, nostratibus *Dupger*, quia Tiburoni adhæret fugens. Octodecim digitos longus, ferè teres, quatuor digitos crassus, ubi crassissimus, in postica parte attenuatur. *Os* habet triangulare, cujus pars superior brevior inferiori, etiam linguam. *Caput* superius ad dorsum usque duos digitos longum, circiter planum & figuratum, ut palatum alicujus piscis striis transversis, hac parte Tiburoni firmiter adhæret in ventre, & capto illo simul capitur. *Oculi* parvi, flavi, pupilla nigra, semicirculo flavo. *Dentes* nulli, sed eorum loco multæ minutissimæ prominentiæ. Post branchias utrobique pinnam obtinet triangulatam, duos & semis digitos longam, subter in ventre duas junctas: à medietate corporis tam superius, quam inferius, etiam pinna extenditur angusta usque ad caudam, quæ pinna constat sesquidigitum longa. *Cute* tegitur per totum corpus cinerei coloris. Tab. xxxix.

TITULUS III.

De aliquot aliis, & inter hos monstrosis piscibus.

CAPUT. I.

De pisce ἀνθρωπόμορφον & Remoranti.

PIscem ἀνθρωπόμορφον, ita describit Kircherus: Capitur certis anni temporibus in mari Orientali Indiæ ad insulas Vissajas, quas insulas Pictorum vocant, sub Hispanorum dominio, piscis quidam ἀνθρωπόμορφος, id est, humana prorsus figura, quam ideò Peche muger vocant, ab indigenis Duyon. Caput habet rotundum, nulla colli intercapedine trunco conpactum. Extremæ aurium fibræ, quæ & auriculæ nominantur, ex cartilaginea carne eleganter vestita, quarum interior pars amplissimis formata anfractibus, veram hominis refert aurem; Oculos suis Tab. xl. 1. Kircher. Artis Mognet. l. 3. par. l. 6. p. 675.

ſuis ornatos palpebris, ſituque & colore non piſcis ſed hominis judicares; naſo nonnihil aberrat: malam inter utramque non uſquequaque eminet, ſed levi tramite bipartitur; ſub eo verò labra magnitudine ſpecieque noſtris ſimillima. Dentium non quales in ſunt piſcium generi ſerratilium, ſed plenorum & candidiſſimorum continua ſeries. Pectus alba cute contectum, hinc atque hinc paulò latius quàm pro corpore in mammas extuberans; neque eas ut fœminis pendiculas, ſed qualis virginibus globoſas, plenas lactis candidiſſimi. Brachia non longa ſed lata ad natandum apta, nullis tamen ipſa Cubitis, ulnis, manibus, articuliſve diſtincta. In adminiſtris ſoboli propagandæ membris, in utroque ſexu nulla ab humanis diſtinctio: poſthæc in piſcem cauda deſinit. Hactenus ingenioſiſſimus Kircherus. Oſſa hujus piſcis inſignem vim ſanguinem ſiſtendi & attrahendi habent: viſa, ita ſanguinem currentem ſtringere, quaſi vena ligaretur. Efficaciora tamen fœminarum, & ex his quæ maculis ad nigrorem accedentibus diſtinguuntur. Alius quidam dicit, carnem carni hominis applicatam, ita omnes ſpiritus ad ſe attrahere, ut hominem veluti ſtupidum reddat. De *Remoranti piſce* apud Hugonem Linſchotanum habemus. Hiſtoria talis eſt: Navis quædam Luſitanica per Morambiquem in Indiam decurrebat. Vento hæc adeò ſecundo & optato utebatur, ut vela omnia pleniſſima navem proferre feliciſſimè viderentur. Diebus ergo quatuordecim integris cursum verſus Lineam æquinoctialem nautæ tenentes, & quotidie altitudinem matientes, tandem obſervarunt, gradus ad metam propoſitam, non minui aut pauciores fieri, verum quotidie multiplicari, ſeque ab æquinoctiali Linea quam longiſſime diſpelli & arceri. Quæ res non ſaltem præter omnes naturæ cauſas eſſe videbatur, ad admirationem univerſorum, verum etiam qui in navibus erant, certis ſe præſtigiis & incantamentis agitari, liquidiſſimè rebantur, cum ſcirent, illius loci mare hujus appulſus neutiquam cauſam eſſe, & vela ſecundis ventis interim nihilominus ex voto turgida procedere. Seſe ergò anxiè invicem contuentes, partim terrore, partim anxia vi & admiratione diu exercebantur; dum tandem, neſcio quo caſu, nautarum quidam, attentis & ſollicitis in undam oculis deſpectans, latam & ingentem quandam caudam proræ intortam innexamque contuitus eſt, qua piſcis quidam navem firmiter prehenderat, reliquumque corpus per navis longitudinem exporrexerat, adeò ut caput ipſius poſt puppim promineret. Hoc ille ſitu navis omnem molem ita violenter torquebat, ut illam contra violentiſſimum quoque reflantis venti impetum vi & robore ſuo immenſe retroageret, ſe cumque tot diebus rapide proferret. Jam itaque hoc pacto cauſa repulſus præcognita, adactis ſudibus furciſque & organis, conferentibus cæteris, ad arcendum eum tamdiu ſtudioſiſſimè laboratum eſt, donec tandem, cauda plicatili avulſa, navem ille deſtitueret, cum jam diebus quatuordecim integris illi agglutinatus adhæſiſſet, & violento reniſu eamdem, omni impetu ventoque contrario ſpreto, natando ſecum abripuiſſet. In æternum itaque memoriæ ſignum hiſtoriam hanc Pro-Rex in atrio ſuo depingi accuravit: quam effigiem his meis oculis perſæpe egomet cum magna admiratione uſurpavi, & circumſtantiis ſupradictis ſubnotatis diligentiſſimè perlegi.

Nierem. N. H. l. 11. c. 4.

CAPUT II.

De Piſce Goenſi.

IDem Hugo narrat, ex flumine quodam Guæ, cujus oſtium hyberno tempore pro loci more obſtructum erat, piſcatores quoſdam monſtroſum piſcem extraxiſſe, cujus ſimilem nec in India nec in aliis locis uſpiam videre contingit: qui ob novitatem Archiepiſcopo, ejus juſſu à pictore ad vivum exprimebatur cujus Icon ſeu effigies Regi Hiſpaniarum poſtmodum tranſmiſſa eſt. Animal illud mediocris magnitudinis erat, canem domeſticum vulgarem altitudine haud excedens, cujus roſtrum porcino ſimile protuberabat. Oculi ei parvi erant; nullæ aures, quarum loco duo ſaltem foramina hiabant. Pedes elephantinis (reſpectivè tamen) per omnia ſimiles erant. Cauda ad dorſi fines lata, ſenſim in acumen deſinebat. Per atrii pavimentem curſitans, ſuum porcorumve grunniebat ritu. A capite ad caudam univerſum corpus ſquamis, pollicis articulum prioris æquantibus, conſtitutum erat tam ſolidis ac firmis, ut nec ferrum, nec æs plus reſiſterent. Grandibus & frequentibus, non ſecus ac incus quædam à nobis plagis contuſus, nihil aliud quam convolvebatur, & echini more caput caudamque intro condebat, ut globi exquiſitam rotunditatem præſtaret: nemine interim juncturarum proportionem ſatis obſervante. Conglobatus, nulla, vel vi, vel machina develli aut expediri poterat; relictus tamen, ſponte ſe iterum pandebat aut explicabat, & qua via patebat errabat.

Nierem. H. N. l. 11. c. 5.

CAPUT III.

De Piſce ludicro, Fuſta, & Michipillin.

ILluvies menſtrua, & ludicrus geſtus, unde nomen meruit, commendant *Axotl*,

Nierem. H. N. l. 11. c. 13.

tolt, h. est, lusum aquarum. Genus quoddam est piscium lacustrium molli cute intectum, ac lacertarum more quadrupes, dodrantis longitudine pollicemque crassum, etsi interdum cubitum excedat. Vulvam habet muliebri simillimam, ac venter ejus maculis fuscis distinguitur, corpore medio ad caudam usque, nempe prolixam & quæ juxta finem tenuissima sit, paulatim ac sensim gracilescit. Pro lingua est cartilago brevis ac lata. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos, persimiles ranarum, fissis. Caput depressum est, & reliqui corporis proportione magnum. Hiscens rictus, aterque color. Huic menstrua singulis quibusque mensibus fluere observatum sæpe sæpius est, haud aliter au mulieribus; tum venerem abunde excitare, haud secus ac scinci facere solent, quos terrestres crocodilos quidam vocant, ad quorum genus fortasse pertinet. Salubre ac gratum præbent alimentum, nec dissimile anguillarum carni. Multis modis parari solent, frixi nempe, assi, elixique. Verum ab Hispanis magna ex parte ex aceto mulso, addito pipere, caryophillis, atque siliquastro Indico: à Mexicanis vero siliquastro solo, seu intacto, seu integro, familiarissimo illis ac prægrato condimento.

Nieremb. H. N. l. 11. c. 14. *Pustæ* capiuntur in fluminibus Panucinorum, minimi digiti vix æquantes longitudinem atque crassitudinem, sed ventre ranunculorum instar paulo protuberantiore, quibus simul cum miltomame permixtis & admotis, subvenitur passis erisypelata, brevitate & facilitate mirabili. Nieremb. H. N. l. 11. c. 41. *Michipillin* seu ova piscium, dicitur genus quoddam lacustre, album, quod ex omni piscium in lacu degentium Mexicano conflatur multitudine, unde factum est illi nomen. Statis anni temporibus eadem capitur palude, haud aliter quam thynni, trichiæ, scombri, similesque pisces, alii gregatim vagantes in Oceano. Agmen piscicularum esse creditur, haud lendibus majorum. Medio id procedit alveo, in neutrum littus inclinans, tam numerosum à multitudine, ut quinque cubitorum intervallum aut amplius occupet. Non prætermittunt occasionem piscatores, sed diligenti observatione & cura vagantes piscicules captant excipiuntve retibus, atque ita non mediocris solet sæpenumero fieri captura. Coquuntur iidem alienis fictilibusve vasis, ferculisque ubi opus est, adiiciunt, addito siliquastro chillive: quo apparatu neque modico neque ingrato cibo constant, sed quo non modo Indi, verum advenæ quoque Hispani sæpenumero vesci gaudeant.

CAPUT IV.

De Ambiza & pisce mulari.

ADnectam quod Philippus Pigafeta scribit de quodam pisce Zairi, qui membra duo habet manus humanas referentia, & caudam clypei & forma & magnitudine. Vocatur hic ab incolis *Ambize angulo*, id est, *porcus aquatilis*, propter pinguedinem qua porcum refert. Caro, quæ ab incolis fumo induratur, & ad lautitias reservatur, & gustu & odore est grato. Aquam dulcem non relinquit. Pabulum ejus est gramen, & omnis generis herbæ in littore enatæ. Ore bovem refert. Tantæ interdum & magnitudinis, ut quingentas libras pondere elevet. Capitur à piscatoribus non ut piscis, sed fere ut bos. Observato enim loco diligenter, ubi pasci solet, scaphis suis exspectant, & advenientem contis aut remis occidunt: occisum ad aulam regiam deferunt; aliter enim capitali proposita pœna (ut & alios pisces, qui hinc Regii dicuntur, nempe trutas, & cacongo piscem singularem, salmonem figura referentem, sed colore diversum, caro enim ea est alba; & tam pinguem, ut prunis superimpositus eas extinguat) vendi non potest. Unde diligenter ne impunitas audaciores reddat, observantur piscatores ab Aulicis, & deprehensi absque ulla remissione plectuntur. De *pisce mulari* sic scribit Nierembergius. Nieremb. H. N. l. 11. c. 55.

Sub Philippo II. visa in Oceano bellua duabus velificans alis, navis specie. Fregit unam bombardæ ictus. Irrupit per fretum Herculeum bellua furens, & horribilibus frendens mugitibus atque illapsa per mediterraneas Hispaniæ oras, Valentiam appulit, ubi demum exanimata, centum & quinquaginta dodrantes prolixa, molis circuitus centum, vacuitas cerebri septem homines capiebat. Nieremb. H. N. l. 11. c. 62.

Eques in os consistere posset. Maxillæ servantur in Escuriali usque ad decem & septes pedes porrectæ, viginti armatæ dentibus duorum dodrantum, minimi unius. Genitalia immodica. Appellatum idcirco monstrum piscis mularis. Aliqui eruditi lamiam fuisse putarunt ob fauces & ingluviem. Duo cadavera in stomacho reperta. Creditum quoque aliquibus hujus generis belluam devorasse Ionam Prophetam. Quis certo sciet?

CAPUT V.

De Pisce tauriformi & Amilotl.

Piscis tauriformis est Francisco Hermando pisculus vix duos palmos longus, sed pin- Nieremb. H. N. l. 11. c. 24.

pinna munitus caudæ instar, sed pæne prolixa digitos: corio intectus duro, fusco, sed circa ventrem candenti, & ubique pentagonis sex angulisve distinctos figuris. Os est minimum, sed longiusculis munitum dentibus: Oculi magni, pinnæ circa aures binæ satis parvæ, quemadmodum & aliæ duæ, quarum altera circa extrema ventris est, altera verò juxta postremum dorsum; mirum est, in hoc pisciculo duas prominere juxta frontem spinas acuminatas, infractæ duritiei, instar corniculorum, ac totidem alias eadem magnitudine & forma circa ventris postrema. Vide an ad Boopa vel Acanthiam referri possit. *Amilotl* vero est piscis teres, lacustris, squamosus, candescens, maculis aspersus pullis, sesquidodrantem longitudine, & pollicem crassitudine excedit. Binas pinnas habet in dorso, totidem in ventre, utrimque unam, ac infra ventrem alteram. Caput est oblongum, rostrum acuminatum: sed inferna maxilla prominentior. Oculi sunt nigri, iris aurea. Aureum caput, venter luteus, adeoque reliquum pænè corpus. Victum ejus sic commendat Franciscus Hermandus. Optimum & concoctu facile præbet alimentum; nam & ovis capitur magna ex parte onustus, adeoque gratum, ut cum gravem quamdam evasissem ægritudinem, mihique nutrimenta omnia, à sanis hominibus & sagacioris palati vehementer expetita, sorderent displicerentque vehementius, hoc uno cibi genere suavissime usus sim, & ad vires instaurandas non mediocriter adjutus. Sed magnitudo ipsa adeo gratiam commendat, ut quo in majorem amplitudinem adoleverit, eo majori habeatur in precio, expetatur avidius, rarius inveniatur venalis, inventusque ematur carius.

Nierem. N. H. l. 11. c. 16.

HISTORIÆ NATURALIS DE PISCIBUS.

LIBER V.

De Cetis.

CAPUT I.

De Cetis in genere.

Galen. 3. de Alim. facult. c. 21. & 37.

Etorum nomine sepè tam apud Græcos quàm Latinos ingentis molis pisces intelliguntur; hic pro illis duntaxat sumimus, qui pulmones, arteriam, collum & alia membra cum terrenis quadrupedibus communia habent, quibus omne propriè dictorum piscium genus destituitur. Specialius aliquando, seu pro Pistrice, seu pro Balæna sumi, apud Ciceronis Aratum, & Oppianum videbis. Integuntur *corio*, qui Macedonibus, dum è Mesambria Tocam navigarent, visus, corio squammoso, tam crasso ut cubitum æquaret, ostreisque patellis, & algis oppletus, pro monstroso habendus est. Lora ex eo fiunt, quibus maxima pondera per cochleas sublevantur, simili duritie & nervos esse, & chordas ex iis ad bellica instrumenta confici, prodidit Ælianus. *Pulmones* habent, quod plus caloris, quia ingentis molis animalia, ut possint moveri, requirunt. Branchiis ideò carent, sed *fistulas* (ora vocat Plinius, nares Ovidius, Cardanus oscula) accepere. Ductus hæc ab ima palati ad extimam parte duplex, septo distinctus, & nostrarum narium foraminibus ad palatum deductis, proportione quodammodo respondens. Unicum in extima parte literæ C. figura foramen apparet, quod carne pingui, tanquam operculo, tegitur. Respirationis gratia datas, vel exinde colligas, quod obturatis, citius moriantur, quod in Delphino Rondeletius observavit. *Os* ipsos subter habere, Aristoteles & Plinius reliquere, ut dum resupinantur, pisces quos captant, evadendi tempus habeant, in promptu habere, observavit Rondeletius. Resupinatos tamen cibum capere, tum ob dictam causam, tum propter longam & multum infra descendentem oris scissuram. Carent quidam *Dentibus*, instructi quidam, serratis, planis, exertis, aliquando hominis similibus. Eboris instar candidos, ad opera firmos, anteriores latos, ne hæreret cibus, posteriores acutos, ut promptius divideretur, apud Cardanum legimus. *Mammas* fœminæ habent; detractos aliquando ex una in Aquitanico littore duo lactis cados, Rondeletius prodidit. Audire certum, & nulla manifesti instrumenti vestigia, ut putat Aristoteles, Rondeletius tamen in Delphini cranio, meatum qui ad cerebrum usque excurrit invenit. Vehementer *pinguescunt*, quod piscium carne alantur, & moveantur tardissimè, quod tardo motu digeri posset, densitate corii præpeditur. *Internas partes* verbis Rondeletii describam. Sub peritoneo, inquit, partes quæ ad nutritionem & generationem conformatæ sunt, ad quadrupedum terrestrium magis quam ad piscium partes accedunt. Nam *Epiploon* habent, sed minus pingue, quo ventriculus & intestina incalescunt, & foventur. *Ventriculum*, magnum, cum ad justam magnitudinem accreverint: in recens natis exiguus est, & geminus videtur. Ejus fundo *pancreas* hæret, desinit in *intestina*, quæ in multos gyros convolvuntur, eadem ferè ubique crassitudine, præterquam in extremis, quæ mediis paulò sunt latiora. *Mesenterium*, vertebris annectitur, glandulas nigras, venas, arteriasque intertextas habens. *Renes* venæ magnæ trunco, arteriæque magnæ per emulgentes annectuntur, sunt inter epar & testes siti. *Urina* per *ureteras* in vesicam percolatur: quæ terrestrium animalium vesicis similis, sita est inferiore ventris parte. In iis qui utero adhuc gestantur, in urachum desinit, per quem urinam deponit in allantoidem tunicam ad diem usque partus. Editi in lucem, per pudendum urinam veluti terrestria emittunt, & per musculum sphincterem retinent. *Vracho* arteriæ umbilicales adhærent, arteriæ magnæ inferioribus ramis insertæ. Utrinque sunt *testes* oblongi, quibus præparantia vasa præposita sunt, infiniti scilicet venarum arteriarumque è magna vena ortarum ramuli, qui post varios & multiplices anfractus, in epidymin inseruntur. Cum enim magna sanguinis copia, multo semini generando necessaria sit, quæ longo vasorum ductu, ob spatii brevitatem transmutari & elaborari non potest, solerter

Ælian. H. A. l. 17. cap. 6. Plin. H. N. l. 9. c. 7.

Arist. H. A. l. 9. c. 2. & 4. de partib. c. 13.

Cardan. variet. cap. 37.

Aristot. H. A. l. 4. c. 8.

solerter admodum natura gyros illos vasorum constituit, ut illis, id quod longitudini deest, pensaretur, & quibus singuli meatus capreoli intorti dependent, & glandulosa corpora radici pudendi adnata desinunt; ex quibus meatu urinario, nervo cavo *genitale* constat humano simile, cujus extremum foris propendet, in glandem tenuem linguis avium similem desinens, quæ præputio non omninò integitur: intus replicatum latet, ad veneris usum exoritur. Venas suas, nervos, arterias, idem pudendum habet. Ossi innititur, quod ossi pubis proportione respondet. *Thorax* costis veris ac mendosis, sterno, vertebris, musculis constat: cujus capacitatem *pulmones* magni complent, densiore substantia quam in terrestribus: crassitudine & colore hepar quadrupedum referunt, tum, ne aqua in rariorem substantiam penetrans, ejici non posset; tum ne in magnis exspirationibus, quibus in aquis ferè semper coguntur, tenuior substantia ferè disrumperetur. At in duas partes divulsi sunt, parte inferiore adeò gracilescunt, ut membranam esse affirmes. Undique *Cor* complectuntur pericardio conclusum, in medio thorace locatum, nulla in re porcorum cordi absimile: duos sinus, totidem auriculas, denique omnia similia habet. Adhæc, asperam arteriam, Oesophagum, musculos & quæcunque in terrestribus corporibus sunt, clavicula exempta, reperire est. *Caput*, cum vertebris articulatur. *Cerebri* dispositio diversa. Nam in anterius & posterius divisum est, non in dextrum & sinistrum, ut in homine. *Nervorum* conjugationes ex eo nascuntur, plexus χρωμάτων, in eo rete mirabile, meninges duæ pro integumento. *Vulva* in fœminis cervicem palmum unum longam habet: ea deinde in ramos duos distribuitur, veluti in quadrupedibus terrenis videre est, testes ad uteri cornua positi, pudendum inter umbilicum & podicem. De *Magnitudine* in singulis speciebus dicetur. *Locum* si spectes, in solo nec tamen omni mari (Pontus Euxinus nullos habet) reperiuntur. Semperque ferè in alto versantur. Circa solstitia maximè visuntur, quod tunc illic ruant turbines, tunc imbres, tunc delectæ montium jugis procellæ ab imo vertant maria, pulsataque ex profundo, belluas cum fluctibus volvant. Aliàs in fundo maris ferè degunt, molis suæ pondere. *Cibus* ipsis pisces, harengi inprimis, quos quandoque tam avidè persequuntur, ut in littora vadosa impingant. *Generant* intra se, & catulos enituntur. Hi teneri sequuntur matrem, quod à nautis visum. *Motu*, ob corporis molem, & ventris ingluviem tardo feruntur. *Visus* & *auditus* ipsis hebetior. Hinc curiosæ omnium naturæ beneficio, piscículo, si credere fas est, tanquam duce utuntur. Odore piscis adeò delectantur, ut sese navi affricent. Strepitu terreri Arrianus in rebus Alexandri M. prodidit. *Usum* in cibis, apud Ichtyophagos, prodente antiquitate invenere. Præparationem vide apud Aldrovandum.

CAPUT II.

De Cetis in specie.

ARTICULUS I.

De Balæna.

ET hæc de Cetis in genere sufficiant, in specie jam de iisdem agentur. Numerantur autem inter eos, *Balæna*, *Balæna vulgi*, *Physeter*, *Pristis*, *Orca*, *Delphinus*, *Phocæna*, *Scolopendra*, *vitulus marinus*, & *Manati Indorum*. Tab. xlij. Tab. xlij.

BALÆNA, Græcis φαλαινα, vel παρὰ τὸ βάλλειν, id est emittere, quod maris aquas per fistulas emittat, vel a φάλαν quo vocabulo Græci meatum in galeis militaribus, cui plumas inserebant, indigitant, vel à Chaldæo פלא quod & devorare dicitur. Ingentis est magnitudo. Visa in Indico mari, quaternum jugerum, seu nongentorum sexaginta pedum longitudine. Centum & quinquaginta cubitos, obtinebat, quem Nearchus ejectum vidit. *Describitur* à Bellonio, Rondeletio, & Aldrovando. De *suo* scribit Bellonius, adipem ejus velut oleum non concrescere: pinnas habere utrinque unam & tertiam in dorso, quæ totum corpus dirigit. Caudam lunatam, Corium nigrum, cui pinguedo pedis altitudine subsit, lardum quadragesimale appellant. Lingua eidem aliquot librar. pondo. Ante oculos prætenturæ, seu tenues quædam assulæ, quatuor ulnas longæ, ac sesquipedem latæ, longissimis villis præditæ, quibus iter prætentat. Ossa tam magna, ut postes ex iis fieri soleant. *Rondeletius* suæ parvam linguam, & quæ quatuor duntaxat vel quinque vasa salsamentaria adscribit. Alibi, penem se unius vidisse, qui à procero homine humeris deportatus terram contingeret, scribit. In ejus, quam *Gesnerus* describit, ventriculo tria dolia crudorum piscículorum, inter quos salmo unius ulnæ longitudine, inventa sunt. Pelle nigro undique tegebatur, nisi quod maculæ duæ candidæ, utrinque supra medium oculi inciperent, & retro tenderent. Tota maxilla inferior erat candida, & pars quædam sub ventre. Plura apud Gesnerum vide. *Aldrovandi* prior colore erat subcæruleo, tota maculis nigricantibus conspersa, ventre candido. Altera, quam Bufalinam vocat tota nigricabat. Capta erat An. M. D. LXXVII. in Scaldi decem ab Antwerpia milliaribus monstrosa, quam Pareus descripsit. Longitudo ejus erat pedum octo & quinquaginta, altitudo sexdecim. Cauda quatuordecim pedes lata, ab oculo ad extremum rostrum intervallum sexdecim pedum, Ma- Vossius de Idol. l. 4. c. 32. Plin. H. N. l. 9. c. 3.

Maxilla inferior ſenum in ſingulis lateribus pedum erat, viginti quinque dentibus armata, qui totidem foraminibus in ſuperiore dentibus omninò carente excavatis, recondi poterant. Tot dentium longiſſimus ſex pollices non excedebat. *Locus* ipſe procul à terra ubicunque degit. Plurimas autem circa Iſlandiam, Gronlandiam, & vicina Septentrioni loca, à Biſcainis, Anglis, Hollandis, circa æſtivum inprimis ſolſtitium, quo tempore ſinus receſſuſque maris pacatiores quærunt, capiuntur. In Taprobanæ mari Thunnis inſidiari, apud Ælianum legimus: in Gaditano Oceano non ante brumam conſpici: ſtatis temporibus in quodam ſinu placido & capaci, mirè gaudentes ibi parere, condi, Plinius prodidit. *Victus* ipſis piſces, viſus qui quadraginta aſellos devoraverat, eoſque adhuc recentes, quos oculatus teſtis diſſectos & ſale conditos ad ſolem ſiccavit. Sunt qui comedere maſticando negent: piſces deglutire integros, eoſque minutos, quod interna gutturis membrana nil magnum ingredi ſinat, dicunt. Quidam carne veſci negant, quod in captæ viſceribus præter mucum & ſpumam nihil reperiatur. Piſciculum Lodel venatoribus dictum, ſi copioſe voravit inobviatur quaſi, & in furorem acta, nec hominibus nec æqualibus ſuis parcit. De *Coitu partuque* (verba ſunt Schonfeldii) venatores referunt, Balænas contracta ſocietate & conſuetudine in amorem mutuum, quum conjunctione, ſaltatione, aliisque affectuum conjugalium ſignificationibus inter ſe teſtantur coire; hinc unà natare ſemper, amicitiamque cæptam conſervare, donec accenſa ad libidinem fœmina, erecto ad perpendiculum & in caudam corpore, marem eodem poſitu obvium, pinnis ſuis, tanquam brachiis duobus, amplectatur, mutuoque complexu per horæ dimidiam, vel integram utræque hæreant: Inde conjugium & converſationem ad mortem uſque colere. Fæmellæ fætum autumno inter Octobrem & Januarium pariunt, unicum, tauro non minorum, imò majorem pro matris quantitate, qui ſub maternarum pinnarum præſidiis & tutela tutas, non deſerit parentes, niſi ablactatus. Philoſtratus faucibus ab eis filios abſcondi, ſi quando majorem belluam fugere contigerit, prodidit, quod & apud obſcurum de natura rerum authorem invenies. Terræ defectu aquæ affinis, aquâ ore recepta & ejaculata ſuccurrere, fide ejuſdem dicitur. *Dormire* edita per ſumma fiſtula, Ariſtoteles author eſt: ſtertentes audiri, Plinius: in ſiccum exire ut à Solis radiis caleſcant, Oppianus & Ælianus. *Inimicitiam*, cum Delphino, Thunnis & Orca gerit. A gladio piſce ut ſupra diximus vehementer timetur. Ziglerus caſtoreo aqua diluto & in mare effuſo adeò terreri, ut totus grex diſſipetur prodidit. De *venatione* & *captura* vide Schonfeldium. *Uſus* adipis in lucernis, ad inungenda coria, curruum rotas, & alia. Cardanus viſcera quia pinguia, & ſapore & violæ quaſi odore commendari ſcribit. Galenus eis mucoſum ſaporem tribuit. Viginti balænarum *genera* apud Hartenium inveniuntur, ex quibus *Primum* quot Ninting vocatur hominem fugit, & comeſtibile eſt. *Decimum*, quod Fiſcraake, haleces verſus terram fugat. *Undecimum*, quod triginta ulnarum, ultra ſeptuaginta dentes habet, & eos tam magnos, ut inde tabulæ ac manubria cultellorum fiant. *Duodecimum*, non habet pinnas in dorſo. *Decimum quintum*, quod Rodkemling vocatur, ſubvertit naves, & X L. eſt ulnarum. *Decimum ſextum*, quod Nahwal, anterius in ſuperiore mandibula, dentem longitudinis ſeptem ulnarum, adeò exactè tortum in circuitu, ut humano ingenio melius fieri non poſſet, habet. *Decimum ſeptimum*, quod Skeling, octuaginta ulnarum, diverſos ſuperciliorum ſupra oculos habet ordines. *Decimum octavum*, quod Nordhwal, nonaginta ulnarum, vivit niſi de pluvia & rore cœleſti, quod Haffnegruffiæ, magis inſula eſſe videtur quàm piſcis. Fides ſit penes authorem.

Schonfeld. in Ichtyol.

Ælian. H. A. l. 16. c. 18.

Plin. H. N. l. 9. cap. 6. Schonfeld. in Ichtyol.

Philoſtrat. l. 2. de vita Apollonii.

Ariſt. H. A. l. 4. c. 10. Oppian. Halieut. l. 1. v. 404. Ælian. H. A. l. 9. c. 50.

Galen. l. 3. Alim. Schonfeld. in Ichtyol.

ARTICULUS II.

De Balæna vulgi, & Phyſetere.

BEllua hæc ut plurimum triginta ſex cubitos longa eſt, octo alta, ut Rondeletius deſcribit. *Oris* ſciſſura ad duodeviginti pedes porrigitur. *Dentes* in eo nulli, ſed horum loco in utraque maxilla, corneæ ſunt laminæ nigræ, ſenſim in pilos ſuillis ſimiles deſinentes, quæ in anteriore & poſteriore ſive interiore oris parte breviores ſunt, in media longiores. Ab interioribus *Lingua* intus continetur & coërcetur: inde abducta vel abſciſſa ita diffunduntur, ut in eundem locum iterum recipi non poſſit. *Oculi*, quatuor ulnarum ſpacio à ſe diſtant, foris parvi apparent, intus capitis humani magnitudinem ſuperat. *Pinnas* duas maximas in lateribus habet, quibus natat, & catulos in metu occultat, in dorſo nullam habet. *Cauda*, ſitu caudis Delphinorum ſimilis eſt, figura non multum abſimilis, quam cum movet, ita mare agitat, ut naviculas ſubmergat. *Roſtro* eſt brevi. *Fiſtula* caret. *Corio*, duro, nigro, integitur, ſine pilis, cui lepades, & oſtrea hærentia aliquando reperiuntur. *Internæ partes*, veluti in Delphino. In ventriculo mucus, ſpuma, aqua, alga fœtida, ambra inveniuntur, ut exinde Carnivoram non eſſe colligas. Vitulos vivos parit. Carnis nullus *in Cibis* uſus, ſola lingua commendatur, ſale condita. Viginti tria ſæpe

Aldrov. de Cetis cap. 7.

Aristot. H. A. l. 3. c. 12. sæpe vasa eâ implentur [illegible] Aristotelis esse, vel exinde colligitur, quod pro dentibus setas, quibus intus os hirsutum est, habeat. Plinius musculum manuum benè dixit, sed pro duæ Balænæ malè posuit.

Plin. H. N. l. 11. c. 37.

PHYSETER, qui & Physalus, [illegible] [illegible]. id est à flando dicitur, quod copiosiorem aquarium eluviem præ cæteris efflare scribatur. Gesnerus eundem vel saltem affinem cum Pusti, qui [illegible], [illegible] & [illegible], dicitur, facit, quem vide. Diversum esse à Physalo maris rubri, ex descriptione videre est. Magnitudine hic adulti Gobionis, sine ore, cum branchias tamen habeat, perniciem ei qui gustaverit creat. Intumescit enim, tandemque ventris profluvio vita finitur. De *Descriptione* inter authores non convenit. Plinius ingentisque columnæ modo se attollere scribit. Solinus super antennas navium velis quondam diluvium eructare addit, quod Strabo commune cetis in mari extero circa Turdetaniam facit. Turnerus portentosæ magnitudinis cetum facit, & singulos se eorum tantum aquæ è fistulis, quas in capitibus habent ejaculantes vidisse, ut singuli singulas naves aquarum copiâ in profundum submergerent, adjicit. Bellonius hoc solo à Balænis differre, quòd nullas prætenturas habeat, neque tam vastâ corporis mole, figuraque sit magis tereti. Rondeletio est ore maximo, dentibus acutis, serratis, linguâ carnosâ & magnâ, fistula longè quam reliquis crassiore, pinguedine multa.

Ælian. H. A. l. 3. c. 18.

Plinius H. N. l. 9. c. 4.

Strabo Georg. l. 15.

ARTICULUS III.

De Puste & Orca.

Tabula XLIII. Aldrov. de Cetis c. 5. Bellon. de Aquatilib. l. 1.

PUstes à secando, quod perniciissimè natet, dictus est. Perperam à Bellonio capite vasto, rotundo, & cacabi figuram exprimente describitur, quo modo namque aquam velociter secaret? Rondeletio est rostro, valdè longo, osseo, utrinque aculeato. Aculei validi sunt, & Delphinorum dentibus similes. Aloysius Cadamustus serram aquaticam vocat, eaque in assamenta secari ligna scribit. Clusius ipsius formæ ratione inter Galeos seu caniculas reponi debere affirmat: eumque ita ex pictura describit. Erat hic piscis, inquit, corporis formâ & colore Galeorum generibus, aut Caniculæ Aristotelis valdè similis: nullis tamen maculis ut illa, conspersam cutim habens, perinde tamen rudem, & instar Zygænæ cutis asperam, fusci in dorso coloris, in ventre candicantis, & sex pinnas habet; in lateribus, medio videlicet pænè corpore binas, &c. Caput in longum & angustum, planum & firmum rostrum porrigebatur, utrinque cum iis dentibus, sive osseis firmisque & rectis spinis, ex adverso sitis serræ instar munitum, viginti vel etiam pluribus, &c. Binos oculos in prona capitis parte habebat, binas nares in supina, & infra illa oris scissuram, *ut Zygænæ* fere transversam. Reperitur plerumque in Oceano occiduo.

Aloysius l. 6. Navigat. Clusius Exot. l. 6. c. 19.

ORCA Latinis à vasis olearii aut vinarii similitudine dicitur. Quodnam apud Græcos habeat nomen, vix compertum, nisi vocabulo Orygis apud Strabonem, quem in mari extero circa Turdetaniam ponit, veniat. Bellonius ocrynum Oppiani esse credit, sed perperam. Thunni enim hic genus maximum. Delphino est corpore toto vigesies crassior, potissimum circa ventrem: Toto tergore atra, ventre ex albo roseo, ad latera ferè cærulea. *Rostrum* habet simum, sursus repandum; cujus labri inferioris tanta est crassitudo, ut à superiore sejungatur dum piscis pronus est, quadraginta truculenti in eo dentes, quorum anteriores obtusi & graciles, posteriores acuti & crassi sunt. *Oculi* eidem sunt parvi, pinnæ pro corporis magnitudine pusillæ. *Cutis* glabra & politissima. *Cauda* lunata, & ulnam distenta excedens. *Pudendum* mari in medio ventre abstrusum, duor. pedum longitudinem excedens; in fœmina ano vicinum est, ad quod utrinque duorum digitorum intervallo, quædam foramina visuntur, in quibus mammarum papillæ delitescunt. Sæpe octingentas, aliquando & mille libras excedunt. *Liepem* unico orbiculari globo in placentæ formam effectum habet. Plurimum aquæ per fistulas ejaculari, Plinius author est. *Orca*, inquit, *in portu Ostiensi visa est oppugnata à Claudio Principe. Venerat tunc ex ædificante eo portum, invitata naufragiis tergorum è Gallia advectorum, satiansque se per complures dies, alveum in vado sulcaverat, accumulata fluctibus in tantum, ut circumagi nullo modo posset, & dum saginam persequitur, in littus fluctibus propulsa, eminente dorso, multum super aquas, carinæ vice inversa. Prætendi jussit Cæsar plagas multiplices inter ora portus, profectusque ipse cum prætorianis cohortibus, populo Romano spectaculum præbuit, lanceas congerente milite, è navigeis assultantibus quorum unum mergi vidimus reflatu bellua oppositum nuda.* De earum & Balæna pugna ita quoque Plinius: Balænæ & in nostra maria penetrant. In Gaditano Oceano non ante brumam eas conspici tradunt. Condi autem æstatis temporibus in quodam sinu placido & capaci mirè gaudentes ibi parere. Hoc scire orcas, infestam his belluam & cujus imago nulla repræsentatione exprimi possit alia, quam carnis immensæ dentibus truculentæ. Irrumpunt ergò in secreta, & vitulos earum & fœtas vel etiamnum gravidas lancinant morsu, incussæque ceu Liburnicarum rostris fodiunt. Illæ ad flexum immobiles ad repugnandum inertes, & pondere suo oneratæ, tunc quidem & utero graves, pariendive pœnis invalidæ, solum auxilium novere in altum profugere, seseque oponere, & cautium

Aldrov. c. 6.

Strabo Georg. l. 3.

tium anguſtiis trucidare, in vada urgere, ſaxis allidere. Spectantur illa prælia ceu mari ipſo ſibi irato, nullis in ſinu ventis, fluctibus verò ad anhelitus ictuſque, quantos nulli turbines volunt.

Hucuſque Plinius.

ARTICULUS IV.

De Delphino.

Tabula XLIV. Aldrov. de Cetis c. 7.

PIſcis quem Latini Delphinum vocant, is Græcis δελφὶς & δελφὶν & ſi minutus δελφακίς. plæriſque Europæ nationibus, Porcus marinus dicitur. Ex Cetis eſſe, quod branchiis careat, pulmonemque & arteriam habeat, Ariſtoteles reliquit. Repando dorſo incurvum eſſe plæriſque proditum, unde incurvè cervicum pecus Pacuvius vocavit, ſeu quod talis oculis noſtris, dum ab undis exſiliens in mare præceps fertur, propter celeritatem motus appareat; ſeu quod, quia branchiis deſtituitur, ſevera corpus, cum ſe vibrat, incurvet, ut promptior in gurgitem pronus feratur.

Plinius H. N. l.

Roſtrum ei eſt ſimum, unde Simonis nomine gaudere Plinius ſcribit. *Linguam* mobilem, brevem, latam, carnoſam, exertam in ambitu ſerratam, ſuillæ non abſimilem. *Dentes* parvos, acutos, pectinatim coëuntes. *Oculos* magnos, ſed cute adeo tectos, ut pupilla ſolum appareat, non longe ab oris ſciſſura, quin in eadem propemodum linea ſitos. De *Fiſtulæ* ſitu non convenit inter authores. In dorſo eſſe ſcribunt Ariſtoteles & Plinius, ante cerebrum Rondeletius, cujus verior ſententia, inter oculos Bellonius. In dorſo eſſe creditum veteribus, quod magis ad poſteriorem partem quam in balæna ſpectet. *Pinnis* duabus validis natat, quæ veluti hominis brachia cum omoplatis articulis junguntur. Earum muſculi quatuor robuſti dorſi pectoriſque annectuntur. Hæ in ventre ſunt, ita ſitæ, ut non ſolum natatum, ſed & motum, quo ſurſum ſe effert reſpirandi cauſa, adinvenit. In dorſo quæ eſt, aculeatam Plinius, & Pauſanias faciunt, propter duritiem ſine dubio. Nam rigidam ſatis eſſe Rondeletius teſtatur, duæ quæ in cauda, ex ejuſdem lateribus, altera dextram, altera ſiniſtram partem verſus, ita ut cauda, quæ lunata, aquam latitudine ſua verberet. *Sextum* ſi attendas, pudendi in *fœmina* orificium, ano vicinum eſt ad terreſtria animalia accedens, binas eædem, ſi Plinium ſequimur, in ima alvo papillas tantum gerunt, nec evidentes, & paulò in obliquum porrectas. Ariſtoteles mammas propè genitale continere ait, papillas quadrupedum more conſpicuas habere negat, ſed velut alveolos quoſdam humoris duos eſſe ſcribit, utroque de latere ſingularem, è quibus lac fluit, quod ore catulorum parentem ſectantium excipitur. *Vulva* cervicem palmum unum longam habet, quæ deinde in ramos duos veluti in quadrupedibus terrenis videre eſt, diſtribuitur. Teſtes ad uteri cornua, pudendum inter umbilicum & podicem gerit. *Mari* foramen quoddam in medio ventre apparet, è quo pudendum quadrupedibus ſimile exit, quod in congreſſu erigitur, & extra eminens profertur. Ideò fortè Ariſtoteles genitale foris eſſe dixit, teſtes intus, qui ſecundum Plinium prolongi, ad alvum necti. *Felle* omninò caret. *Locum* ſi ſpectes, nullum ferè ſine Delphinis mare; adeo ut & in Ponto, quem nulla piſcibus inimica belluâ ingreditur, repriantur, & in Adriatico quamvis raro capiantur, ſed & aquas dulces ſubit, & Nilum ipſum, ibique piſcibus aliquandiu paſcitur. Illos tamen non eſſe, quos Solinus ſerratas criſtas habere. Crocodicolos ſtudii ad natandum elicere, demerſoſque aſtu fraudulento tenera ventrium ſubternatantes ſecare & interimere, ſcribit, facilè mihi perſuaderi patior, quod Marcellinus non Delphinos, ſed Delphinis ſimiles vocat. Accepit à Græcis qui circa Propontidem ſalitant Bellonius, eoſdem inſtar aliorum piſcium migrare, è mari mediterraneo videlicet Septentrionem verſus, Helleſpontum & Propontidem emetiri, Euxinum ingreſſos certo tempore immorari, tum denuo loca prius relicta repetere. *Cibus* Delphino piſces, in quos crudeliter graſſatur, habetque Cephos aves comites, quæ ab eo acciſorum ſanguine paſcuntur, ut Oppianus ſcribit. *Vita* longa, ad tricenos ſæpe annos producitur, fortè quod felle careat. *Coitus* humano ſimilis, illeque paulò quam piſcium qui attritu ventrium coëunt, diuturnior. Ariſtoteles tamen cæteror. more congredi ſcribit. Geſtat utero decem menſibus, & ſingulos uno partu, interdum & binos edit. Parere æſtate, nec ullo alio in vulgatis Plinii codicibus legimus. Rondeletius fœtum verè aliquando extraxit, alteram fœminam Octobri diſſecuit, inque ejus utero tum demum formari cœptum fœtum invenit. Chorio amnio & allantoido tunicis, is in utero involvitur, ſanguine per venas umbilicales nutritur, ſpiritum per eaſdem arterias recipit. Proles celeriter adoleſcit, quippe annis decem ad ſummam magnitudinem perveniat, ut tradit Ariſtoteles. Pro *voce* ipſis gemitus eſt humano ſimilis, ut Plinius prodidit. Rondeletius ſtridorem edere ſcripſit, vociſque nonnihil. *Viſum* habent acutiſſimum, ita ut piſcem etiam ſub lapide vel in caverna aliqua latitantem videant. Omnium tum terreſtrium tum aquatilium velociſſimos Ariſtoteles dixit, ocyores volucre, ocyores telo. Nam cum fame concitati fugientem in vada ima piſcem, diutius ſpacium continuere, ut arcu emiſſi ad reſpirandum, emicant; tantaque vi exiliunt,

Ariſtot.

Plinius H. N.

Solinus Polyhiſt.

Ariſtot. l. 5. c. 5. Ariſtot. H. A. l. 6. c. 13.

Ariſtot. H. A. l. 9. c. 48. Plinius H. N. l.

Ælian. H. A. lib. 12. c. 12.

exiliunt, ut plærumque vela navium transvolent saltu. Perniciei sæpe causa ista velocitas. Nam aliquando, dum Mugiles persequuntur, nec incitatum cursum inhibere possunt, terræ impacti, præda fiunt; quod & tum fit, cum vel asylo infestantur, ut Rondeletius observavit, vel nimio piscatorum strepitu gravantur. Plinius tellure tactas mori ait, repugnante experientia. Nam & Aristoteles extra aquam mutientem & anhelantem cæterorum spirantium more reliquit, & Gesnerus Arimini captum tres dies in terra vixisse scripsit, & Rondeletius vivos à Monspeliensibus Lugdunum usque deportari affirmat. Gregatim ex ætatum ratione dispositi natant. Parvuli præcedunt, adultiores sequuntur. Hoc singulari in prolem amore fit, quo etiam motus tenellos in fauces recipere, ut Solinus dicit, vel saltem eos in faucibus aliquando gestare, quod Oppiano & Gesnero visum, solet. De ipsorum *somno* ita Plutarchus: *Delphinus dormiens de summo per altum demittitur, tantisper dum in vadum inpingat, solumque sentiat: Hic excusso somno ronchoque edito ad summum rursus meat, rursusque demittitur, ac pronus fertur, imo quodam mirabiliter composito quietem captans. Ingenium singulare* resipit, quòd parentes senio confectos alant, suique corporis nisu natatum tanto amore prosequantur, ut sæpe aliquem ex se captum ad portum usque comitentur, mortuum verò quasi ad sepeliendum efferant; quod Hesiodi à latronibus interfecti in mare projectum cadaver, ad Rhium & Molycriam deportasse legantur, quod navibus in qua aliquis ex delphinicidis, coorta tempestate, quasi in ultionem perniciem struant, quod à Græcis, Italis, Venetis inprimis nautis creditur; quod Serapidem & Dyonisium, jussu Ptolomæi Soteris revehentibus, & supra Maleam abreptis, ducem se ad stationem præbuerint; quod Simonis nomine miro modo gaudeat, ut post Plinius, Gillius cum ad Antipolin provinciæ Narbonensis urbem navigaret expertus scribit; quòd captus miserationem gemitu moveat, ut auritus testis Gillius prodidit, quòd denique cantu & Musicâ, unde illa de Arione in mare injecto & à Delphino liberato, seu fabula, seu Historia, oblectetur. Tempestates lasciviendo præsagire nautæ, Bellonio refragante affirmant, & à nobis cum ex Anglia Scotiam aliquando peteremus observatum est; seu quod aëris mutationibus non aliter ac ægri afficiantur; seu quod procellâ exsurgente, consurgentes ab imo maris exhalationes, calorem in Delphinis excirent, quem ut temperent, crebrius erumpunt. Piscatoribus Euboicis in piscatione subsidio esse, authoribus proditum est: Verùm rectissimè Bellonius, non suopte ingenio sed fortuitò id facere, observavit. Si enim in Celerinorum aut Sardiniarum greges inciderint, capitibus absumptis, truncos capientibus relinquunt. Pisces verò irruentis Delphini impetu consternati, postquam in aërem exiliissent, tam denso interdum in mare agmine relabuntur, ut pluviam repræsentent. Quæ de Delphinor. in pueros amoribus dicuntur, apud Gellium & Ælianum invenies. *Inimicitias* cum Balæna, ut apud Philen legimus, Pompilo, & Amiis gerit. Ex piscículis, Pediculum parasitum habet, de quo ita Aristoteles: Maris quod à Cyrena in Ægyptum panditur, piscis Pediculus nomine circa Delphinum est, qui omnium pinguissimus fit pabuli copiâ, quæ Delphini operâ suppediatur. *Usus* ejus quibusdam gentibus in *Cibis*, & quidem tantus, ut in mensas Principium veniat. Maximè tamen hepar & lingua commendantur. Illud tenerum, sed mali succi. Hæc, tenerior pinguior & hepati præferenda. Cardanus viscera non solum sapore sed & odore quasi violæ commendari scribit. De Usu *in Medicina* pauca occurrunt. Kiranides ventrem siccum & tritum spleniticis prodesse, *jecur* assum & in cibo sumptum, tertianam & quartanam integre sanare scribit. Plinius febrium circuitus tolli ait, si ante accessiones degustatum fuerit. Dentium cum melle Cinis infantium gingivis dentitionibusque confert. Alligatus, pavores repentinos tollit.

Plin. H. N. l. 9. c. 8.

Plutarch. l. utra animalia.

Arist. H. A. l. 9. c. 47.

Plutarch. in Sympos.

Plutarch. l. utra animalia.

Plin. H. N. l. 8. c. 35.

Gell. Noct. Atticar. l. 7. c. 8. Ælian. H. A. l. 6. c. 15. l. 8. c. 13. & l. 2. c. 6. Arist. H. A. l. 5. c. 31.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

ARTICULUS V.

De Phocæna & Scolopendra Cetacea.

PHocæna Delphini species est. Rondeletius quidem diversum à Tursione facit; sed Gaza, motus sine dubio Plinii verbis, qui Tursiones Delphinorum similitudinem habere scripsit, Phocænam Tursionem vertit, & pro iisdem, Scaliger, Bellonius, Gesnerus, Jovius & alii agnoscunt. Differt tamen & ab eo qui Athenæo Δελφίνος dicitur, & à *Platanista*, quem Plinius in Gange Indiæ rostro & cauda Delphini, magnitudine verò quinque cubitorum, facit. *Descriptionem* si attendas, ita de iis Plinius: *Delphinorum similitudinem habent, qui vocantur Tursiones. Distant & tristitiâ quidem aspectus: abest enim illa lascivia; maxime tamen rostris. Canicularum maleficentia assimilati.* Nobis ex Bellonio & Cardano, ista placet. Phocæna Delphini est magnitudine, breviore tamen crassioreque corpore. Captus aliquando in Neustria, qui mille libras pendebat, adeò pinguis ut teres videretur. *Caput* habet obtusum, *Rostrum* tam simum ut cum capite ferè rotundetur; *Meatus auditorios* admodum obscuros si reperire volueris, ab oculi majore cantho, sex digitor. intervallo caudam versus accuratè disquirere, illucque grandem culmum inserere oportebit. *Pinna* eidem solidæ ac nigræ.

Tab. XLI.

Plin. H. N. l. 9. c. 6.

Plin. H. N. l. 9. c. 3.

Cardan. in variis.

Tergoris color ex cæruleo in obscurum livens. *Cauda* lunata. Cardanus eum qui Diepæ in Neustria captus erat, *fistulam* in medio per quam aquam effunderet, digiti magnitudine habuisse scribit. *dentes* quoque obtusos, & hominis molaribus similes. Minxisse, ore aperto respirasse & suspirasse; *Lachrymatum* fuisse, profluentibus ex oculis guttulis; diuque supervixisse, quamvis sanguis è vulnere, non secus ac vinum è siphunculo flueret, addit. Nullius non maris est incola. Bellonius sæpius in Oceano Gallico quam Delphinos capi scribit. Rondeletius etiam in Ponto vivere, & in loco illo, Aristotelis, ἰξὺς γὰρ φυκάδος ἐν Πόντῳ εἶδος ἐστὶν ἐν τῷ πόντῳ, &c. φυκάδος pro φωκαίας ex eodem Aristotele, qui antea Phocænam in Ponto nasci scripserat, legendum esse putat. Hoc alii de vitulis marinis accipiunt. *Parit* magna ex parte binos vel singulos ut Aristoteles prodidit. Bellonius in forum Parisiis, diebus Veneris inprimis adferri reliquit. Delphino tamen est deterior, quia pinguior.

Arist. H. A. l. 8. c. 13.

Scolopendræ Cetaceæ, Ælianus solus meminit. Exerunt aliquando totum è mari caput. Narium pilos magna excelsitate apparere, caudam perinde atque locustæ latam conspici, reliquum corpus aliquando in superficie æquoris spectari, & cum triremi justæ magnitudinis conferri posse: Permultis pedibus, utrinque ordine sitis, tanquam ex scalmis appensis natare. Addunt inquit harum rerum periti ac fide digni, ipsos etiam fluctus ea natante leviter subsonare. Pro hac Cetacea Scolopendra, hanc quam exprimi curavimus Aldrovandus exhibet. Tota ad colorem cæruleum vergebat; ad latera tamen & in ventre nonnihil ruffescebat.

Ælian. H. A. l. 13. c. 13.

ARTICULUS VI.

De Phoca, seu Vitulo marino.

Tab. XLI.

Etsi Phoca animal sit amphibium, quia tamen humore potissimum victitat, nec diu extra aquas vivere potest, inter aquatilia referre placuit. Græci φωκὰν dicunt, seu ex βόας boatu quem edit, unde Servius apud Virgilium, Phocas, *marinos boves* interpretatus est, seu aliunde ducto vocabulo. Plinius & Gaza vitulos marinos; ille, quandoque Vitulos simpliciter dixit. Festo *Bocas*, ut Gesnerus conjicit, vocatur. Varinus κυνόκεφαλον, Oppianus θῆρα κυνόκεφαλον dixit. Differt *Corporis figura* ab omnibus tum piscibus, tum Cetis, adeò ut quadrupedum vocaverit Aristotel. Habet quippe, ut oculatus testis Rondel. scribit, veluti *brachia* sine cubito, sine ulna, brevissima: Quod sequitur, Carpo nostro respondens, ex multis ossibus constat: Metacarpium verò, ex quinque ossibus quæ pelle tantum teguntur: inde tanquam manus indivisa, præterquam in extremo, in quo quatuor linearum distinctiones, tantum spectantur; ungues autem quinque distincti. Quia pinnarum vicem agunt, ideò Homerus φώκας ἰχθύας cognominavit. *Corio* tegitur duro, solido, pilis nigricantibus & cinereis, quædam maculas parvas albicantes in ventre habent. Plinius *Cartilagines* non ossa habere scribit, sed Aristoteles carne abundare mollemque esse, & cartilaginibus ossibus constare, author est. *Caput* est breve, & pro corporis magnitudine parvum. *Collum* longius, quod pro arbitrio extendit & contrahit. Inferior *maxilla* Lupinæ similis est, superior quam in lupo latior, hacque & naribus vitulis terrestribus affinis est. Oris scissura mediocris. *Superciliorum* locum & superius labrum pili duri alias nigri, aliàs albi tegunt. *Dentes* sunt serrati & lupinorum similes. *Oculi* splendent & subinde in mille colores ut hyænæ transeunt. *Lingua* est scissa, id est bisulca. Plinius duplicem facit, Rondeletius latam esse addit. *Auribus* caret, quod vitam in humore traducat, partes verò aurium meatibus additæ, ut motus aëris à longè delatus servaretur: sed loco eorum meatus angustissimos & exiguos habet, qui in viventibus sunt evidentes, in mortuis difficillimè inveniuntur. Lato est *pectore*. Omoplatas enim habet quaternis musculis connexas, superiore vel posteriore in parte quam canes terrestriaque alia animantia, quæ in lateribus eas habent. *Fel* in hepate habere negat Aristoteles, omninò habere, Bellonius. *Plinius* tribuit, sed partem non exprimit. *Renes* ei sunt firmissimi & solidissimi, cum reliquor. omnium magis minusve cavi. *Genitale*, maribus oblongum, fœminis ad terrestria accedens. Aristoteles simile Rajæ esse ait. *Locus* Phocæ aqua & terra. Nec penitus illa carere potest, nec in ipsa agere secus, nisi per intervalla quædam respiret.

Arist.

Vescuntur piscium carnibus, & in vivaria immissi, furibundi in eos fæviunt; apud Troglodytas extra sinum Arabicum piscium capturæ non minus ac homines intenti. In retia delapsi, dilacerant eadem, & piscibus una captis effugiendi ansam præbent. Leporum & aliorum retro mingentium ritu *mingunt* & *coëunt*, nempe aversi, inque medio coitu cohærent. *Pariunt* in terra pecudum more, nunquam geminis plures, scribit Plinius. Secundinas emittere scripsit Aristoteles. Prolem circa duodecimum à partu diem in mare deducunt, quod Calpurnius inter impossibilia recensuit. Maxima ex parte per littora vagantur, & vicinos agros, vineta & pomaria deperdunt. Si quando colliculum ascenderint, indeque secedere coguntur, pedibus ac capite in ventrem contractis, ac toto corpore in globum constricto, maximo impetu in mare devolvuntur.

Plin.

vuntur. Non procul tamen à littore recedunt, quod ipsis difficilis pedum in terra usus sit. Difficulter *interficiuntur*, nisi capite eliso, quòd corpus totum carnosum sit. Extra aquam ad solem in arena littoris vel super saxa, *dormiunt*, ut liberius respirent. Nullum animal graviore somno premi author est Plinius. Non aliquoties, cum Andreapoli in Scotia studiis operam daremus, tam prope ad stertentes accessimus, ut lapidibus infestari potuerint. Postquam se in aquas conjecissent, elato ex undis capite nos intuebantur. Inter dormiendum tam altè stertunt, ut mugitum edere videantur, quod Aristoteles quoque & Plinius meminere. In causa pituitosus humor, qui in aspera arteria, inspirando & exspirando exagitatur. Sed & in aquis fortè dormiunt. Nam & ranæ, quarum more sub aquis diu urinantur, longissimo anni tempore, sub aqua latere possunt, ne quicquam de *pulmone* dicam, qui exiguus, spumosus, nec sanguineus. *Ingenium* si spectes. Sæpissimè mitescit, & naturam ferinam deponit, & quod mireris, accipit desciplinam, voceque pariter & visu populum in spectaculis exhibitus salutat, & incondito fremitu, nomine vocata, respondet, sed & in hominem amore fertur, hac in parte nihil à Delphini natura abhorrens. Visus aliquando vitulus marinus, qui ad principis Christiani nomen gaudio perfundi videbatur, obmutescebat ad Turcæ. Is etiam cujus Rondeletius iconem dedit, in Lerini insulæ Cœnobio, nullo metu cum hominibus per multos dies versabatur, adeò ut & gradus ascenderet. Damnis apud Philostratum, Phocam à piscatoribus captum, filium quem in cavea pepererat, ita deplorare mortuum vidit, ut per triduum à cibis abstinuerit. Tzetzes verò testatur, cum suis catulis mori, istos cum suis matribus, parentesque senio confectos, in natando juvare. Summa ipsis cùm mari *Sympathia*. Pili enim excoriati si mare turbatum in fluctus surrexit, similiter eriguntur; si desedit, in planum sternuntur. Quod cum non crederetur, facto in Indico mari circa Hispaniolam insulam periculo, non amplus fabulosum haberi Cardanus asserit. Plinius sensum æquorum retinere, semperque æstu maris recedente inhorrescere scripsit: Rondeletius verò mutationis aëris significare, austrinis ventis surrigi, boreali bus ita desidere, ut nullos planè affirmes. sæpius observavit. Fulmina & grandines corium prohibere Plutarcho & palladio proditum. Ideò & summas velorum partes eo obtegi, & Augustum Cæsarem pellem vituli marini perpetuo circumferre consuevisse, & Severum Imperatorem eâdem tectum voluisse legitur. Grandini verò obviare Palladius credit, si per possessionis terminos circumferatur, & in villæ aut cortis ingressu suspendatur,

Plin. Juvenal. Satyr. 3.

Philostr. l. 2. de vita Apollonii.

Plutarch. Sueton. in Augusto.

Pallad. R. R.

cum malum videris imminere. Ursos metuere Oppiano debemus, congressos aliquando cum iisdem in spectaculis. Lycostæ rustico apud Calphurnium; fugere & arietes marinos, & forti anhelitu è cavernis extrahi, Æliano. Negligitur etiam ab infima plebe in *Cibis*. Caro enim ipsius mollis est, spongiosa, & pinguis, adeò ut liquetur si diutius manibus contrectetur. In *Medicina*, dextra pinna capiti subdita somnum adfert, quòd nullum animal graviore somno prematur. *Pellis* à podagra præservat, si ex ea calceos gestaveris. Adeps in muliebribus morbis vehementer ab Hippocrate laudatur. *Coagulum* quod evomere dicunt, ne in hominum manus incidat, cum panace, vel succo punici, Comitiales morbos sanat. Celius Aurelianus tamen id reprehendit.

Ælian.

Plin.

Plin. Theop. H. l. 9 c. 12.

ARTICULUS VII.

De Manati Indorum.

HUjus piscis nemo veterum meminit, nisi fortè Bos sit Aristotelis, quem in Historiis inter Cetacea reponit. Belgæ vaccam marinam vocant. Nec in congruè iste dicetur, cum quod capite terrestrem bovem referat; tum quòd ejusdem more herbis in terra pascatur. Utri est similis, ideò fœdissimus aspectu. *Caput* habet bovis instar, *Oculos* exiguos, *Pedes* circa caput binos, crassos tanquam alas brachiorum loco, quibus natat. *Aurium* loco duo foramina exigua quibus audit. *Lapides* seu ossa in cerebro bina parvæ pilæ palmariæ magnitudine, orbicularia. Circa *caudam* strictior est & quasi præcinctus, quæ etiam ab inde ad extremum tota conspicitur nervosa. Fœminæ duo sunt ubera in pectore, quibus catulos lactat. *Corium*, quo integitur est simile ustulati porci corio, digitum densum, cineraceo colore, rarisque pilis præditum. Adeò magnus est, ut jugo boum opus sit ad unum vehendum. Nonnunquam quatuordecim aut quindecim pedum longitudinem superat, octo verò palmarum crassitudinem. Circa insulam Hispaniolam in mari capitur. Subit tamen & flumina, & secundum ripas eorum herbas depascitur. *Mansuescit* aliquando. Aluit quendam per viginti sex annos in lacu Guaynabo Caramatexi Regulus, tam mansuetum, licet jam grandem, ut nomine Matonis inclamatus, è lacu egrederetur, & ad ædes cibi sumendi gratia perreptaret, iterumque in lacum remearet, pueris atque viris, quorum cantu delectari videbatur comitantibus. Idem denos simul pueros tergo exceptos ex una lacus parte n.oppositam transvehebat. Cum quidam ex Hispanis hastam in eum vibrasset, etsi non læsus, nunquam tamen imposter. emergere voluit, si viros vaste indutos, & barbatos conspexisset. Intumescente fluvio Hayboaico, & in lacum illum se effundente, in mare regressus est. *Usum* & in *Cibis* & in *Medicina* præstat. Caro enim ejus resicata, Anglicæ bubulæ similis est, & diutissimè incorrupta manet; cocta Thynni carne est præstantior. Cauda in partes concisa, & soli per quinque dies exposita, tandem in patella cocta, multa pinguedo elicitur, quæ, quia rancorem non contrahit, ad ova in sartagine frigendo adhibetur. *Ossa* in capite colicæ passioni & doloribus nephriticis valdè adversantur, si primò adusta, contrita & per cribrum transmissa, in vino drachmæ unius vel alterius pondere, assumpta fuerint. Ex Corio cingula etiam & calceorum soleæ fiunt.

Tab. XLIII. Arist. H. A. l. 6. c. 11. Lopez. Hist. Gener. c. 13. Clus. Exot. l 6. c. 19.

ADDITAMENTUM
DE
CANE ARISTOTELIS

Nieremb. H. N. l. 11. c. 20.

PIscis qui hodie Tubero dicitur, Canis Carcharias esse vulgò creditur. At quia ille quem Franciscus Hernandus describit, exactè descriptioni, quam attulimus, non respondet; ideò placet & hanc apponere. Cetaceus inquit piscis est, ex genere oblongorum, Oceani incola, quindecim interdum dodrantes longus, vorassimus, cursu volex, nec omninò stupidus, & bina humana corpora sæpe numerò crassus; ore quòd rostro unciarum decem intervallo subjacet, lunato, vallatoque supernè trino dentium præacutorum, ac sese mutuo serræ modò subintrantium, ac quaterno infernè binum dodrantum rictu, & brachiis utrimque quinis: rostro ranæ obrotundo, pinnis singulis utrimque juxta branchias, totidem juxta pudenda, juxta caudam unicâ alterâ omnium maxima imminente dorso statim à branchiis, alteraque juxta caudam modicâ, à contrario alterius parvæ, sed in oppositam partem vergente caudâ magnâ, crassâ, falcataque, & superna parte triplo aut quadruplo longiore atque latiore, & juxta exortum quibusdam parvis cavitatibus insigni: oculis modicis longo inter sese distantibus intervallo: pupillâ magnâ, & sublutea iride, corio verò ceterorum cartilagineorum, cum sese tendit, nullis ictibus penetrabili: dorso ac lateribus cæruleis exsaturatis, ac ventre candenti. Mirum est, bina pendere mari, ossea pudenda, cava alba, dodrantem longa, & ternis singula, glandis loco, longiusculis noxia acuminibus, quibus novaculæ modo facilè quidvis obvium abscindit. Maleficum animal est, atrox, ac hominum devorator, adeò vivax, ut in perquam tenues etiam divisum apalectos, affixumque veru, ac vitam adhuc videatur mordicus retinere. Mediocre præstat, & quale alii congeneris pisces, dum parvum est alimentum; sed provectius, durum, ingratum, insalubre, & fluxum alvi ciens. Unicum est illi intestinum, satis amplum; unde tam improba contigit voracitas. Cor parvum subalbidum, laxum, & usque adeò vivax, ut eductum, & in varias partes sectum, diutius conspiciatur moveri, ventriculisque distinctum. Stomachus vastus est, hepar candens, in duas partium tænias, quatuor dodrantes longas, ac decem uncias latas. Splen vero jecinoris longitudine, sed duas tantum uncias longus.

Nieremb. H. N. l. 11. c. 19

Cæterum solent circa tuberones pisciculi quidam natare *Romeri* dicti, de quibus ita Hernandus: Piscis est spinosus, Oceani Septemtrionalis alumus, dodrantem plus minus longus, tres uncias crassus, corio tectus molli & pæne teres. Lunatâ constat caudâ, & rostro resimo atque compresso, oculis magnis, si magnitudini corporis comparentur, pupillâ nigrâ ac luteâ iride. Senis natat pinnis, quarum altera medio pænè dorso in caudam usque procedit, sensim sese attenuans, & à quibusdam præacutis spinulis sumens exordium: altera à pudendo pænè ipso in caudam ferè descendit, utrimque à brachiis singulæ, binæque paulo ante initium ventris.

Color universi ex albo in cæruleum tendit, quamquam dorsum caputque cyaneo exsaturato videantur nitere, universumque corpus senis pavonini coloris transversi in discurrentibus orbibus ambiatur. Extrema corporis caudam contingentis quadrata sunt, & quaternis veluti dorsis distincta quarum bina quæ in latera excurrunt, desinunt in acumen. Caudæ initium pavonino exsaturato splendore. Micant mediæ utrimque partes, dilutiores sunt sequentes exsaturatæ, ac demum postremæ candentes.

De Glauco Æliani.

Nieremb. H. N. l. 11. c. 21.

AD Glaucum Æliani videtur referri debere, & hic quem Clusius exenteratum & resiccatum ita describit: Erat, inquit, corpore longo, trium ferè pedum longitudinem explente coloris (resiccatum enim & exenteratum dumtaxat conspiciebam) ex cineraceo fusci, in quo tamen quidam candor, præsertim in tergore, adhuc eluceret: vivum enim & recenter captum argentei pænè coloris ambitus pedis, hoc est, duodecim unciarum longitudinem æquabat.

Cartilagineus vero erat, & lævi cute præditus; rostro lato, sed in obtusum deinde acumen desinente. Oculi magni erant, è quorum infima parte enata erat membrana, quæ sursum sese attollens, velut nubes caliginem illis offunderet.

Oris rictus non valde latus, in supina capitis parte maxillas in obtusum angulum desinentes habebat, ferè ut simiæ: quaternis autem dentibus os præditum erat, binis in superiore maxilla, totidem in inferiore: iisque firmis, quorum singuli quibusdam sulcis erant distincti, ut pluribus dentibus armatum os esse videretur. Corpus à cervice sensim gracilescebat: spina sive aculeo in eâ parte, quâ dorsum cervici connectebatur, sito, eoque sex uncias longo, infimâ parte lato & cavo supernâ autem valdè acuto. Pinna surrecta innitebatur quatuor pænè uncias longa. Binas dumtaxat in lateribus branchias valdè aper-

apertas obſervabam, utrumque videlicet unam, cum aliorum galeorum genera denas habeant, in ſingulis lateribus quinas.

Has ſequebantur duæ pinnæ ad natandum idoneæ, longiores quam in ullo galeorum genere conſpexerim, novem videlicet unciarum longitudinem æquantes. Binas alas habebat ex utraque podicis parte, quatuor uncias longas, illaſque bifidas, hominumne induſtria ſic fiſſas, an à natura nihil pronunciare poſſum.

Alia deinde pinna in dorſo paullò infra eam, quæ ad aculeum erat, exoriebatur, ad extremam ferè caudam uſque inæqualiter porrecta, hoc eſt, ad eam uſque caudæ partem, quæ tenuiſſima, & ſeptem uncias longa, muris caudam quodammodò æmulabatur. Podici, qui in ſupina parte, ut in reliquis piſcibus, ſitus, vicina apparebant bina foramina, in quem uſum, ignoro.

Capitis porro cutis ſiccitate adeò erat contracta, ut nulla circa oculos: nulla ante eos, foramina obſervarè potuerim.

De Piſce Gibbo.

Nierem. H.N. lib. 11. c. 25.

HUic ſimilis eſt *Acacana*, qui eſt dodrantalis piſcis, inſignis prolixitate inferioris labri, & eminentiâ gibbâ, quæ à capitis exordio uſque ad os, quod perexiguum eſt, arcuato deſcendit flexu.

Dorſum lateraque cyanea ſunt, venter ac laterum pars alba, ac præter duas pinnas quæ circa branchias ſunt utrimque, unicam anguſtam & longam, & aliam parvam, duæ aliæ viſuntur breves, altera à medio ventre, altera vero à dorſo in caudam uſque procedens.

Squamoſus non eſt, & tamen bono conſtat alimento. Mare illum ad me miſit Auſtrale; etſi quidam referant, in Septentrionali quoque reperiri.

De Oſtracione Geſneri.

Nierem. H.N. lib. 11. c. 15.

OStracioni affinis eſt *Catan* qui piſcis eſt quindecim pedes, cùm in perfectam magnitudinem adolevit longus, cortice rectus duriſſimo, laminis rhomboidis figuræ, paucisque contexto, teſtaceæ pænè duritiei, nitidis, ac circa alia elatis, qui vicem loricæ præſtare poſſet. Roſtrum eſt prælongum & acutum, ſerrati dentes, & quaterno ordine diſpoſiti, ac pinnæ craſſiſſimæ binæ juxta branchias, ac juxta caudam unica. Vivit in lacubus aut magnis fluminibus provinciæ Panucenſis. Salubri conſtat nutrimento: ſed cum parandus eſt, hic piſcis, ſpoliatur corio. Vivit ex aliorum piſcium canumve raptu, homines quoque interdum aggreditur.

Editur vero aſſus, non coctus aut elixus.

AD LIBRUM V.

De Phoca.

De Laet. Ind. Occident. l. 2. c. 6.

PHocarum generis eſt Wallrus ſeu Mors, animal amphibium, quod Vorſtius apud Deleatium ita deſcribit: Belluam hanc marinam vidi, magnitudine vituli, aut canis Britannici majoris. Phocæ non diſſimilem: capite rotundo, oculis bovillis, naribus depreſſis ac patulis, quos modo contrahebat, modo diducebat, aurium loco utrimque foramina; rictu oris rotundo nec ita vaſto, ſuperiore parte aut labro myſtaca geſtabat ſetis cartilagineis, craſſis ac rigidis conſtantem. Inferior maxilla trigona erat, lingua craſſa breviſque, atque os interius dentibus planis utrimque munitum, pedibus anterioribus poſteriobuſque latis, atque extrema corporis parte Phocam noſtratem planè referebat.

Pedes anteriores antrorſum, poſteriores retrorſum ſpectabant cum ingrederetur.

Digiti quinque membrana interſepiente diſtincti, eaque craſſa. Poſterioribus Digitis ungues impoſiti, non prioribus caudâ planè carebat. Poſtica parte repebat magis quam incedebat.

Cute craſſa, coreacea, piliſque brevibus ac tenuibus obſita veſtiebatur, colore cinereo. Grunnitum apri inſtar edebat, ſeu crocitabet voce gravi & valida. Repebat per aream extra aquam, quotidie per ſemihoram aut amplius dolio aqua pleno immittebant, ut ſe ibi oblectaret. Catulus erat, ut ferebant qui attulerant ex nova Zembla, decem hebdomadarum, dentes ſeu cornua exerta, ut adultiores, nondum habens, tubercula tamen in ſuperiori labro præcipiebantur, unde brevi proditura facile apparebat. Ferum & validum animal calebat ad tactum, valideque per nares ſpirabat.

Pulmentarium ex avena, miliove comedebat lentè & ſuctu magis quam deglutiendo, herumque geſtantem cibum ac offerentem magno niſi ac grunnitu accedebat, ſequebaturque, nidore ejus allectus. Lardum ejus guſtantibus haud inſuave viſum eſt.

Conſpiciebantur ibidem duo majorum capita, dentibus duobus exertis Elephantorum inſtar, longis ac craſſis & albicantibus munita, qui deorſum verſus pectus ſpectabant. Eorum coria cccc. aut Ib. pondo pendiſſe ferebant Angli qui attulerant.

Hiſce dentibus rupes aſcendere ſeque ſuſtinere ajebant. Et prodeunt in continentem ſeu terram ut ſomnum ibi capiant gregatim.

Pabulum ajebant illis eſſe folia oblonga ac magna, herbæ cujuſdam è fundo maris naſcentis. Nec piſcibus vivere, aut carnivorum eſſe. Vidi ibidem penem ejuſdem animalis oſſeum, rotundum, cubitum & amplius longum, craſſum, ponderoſum ac ſolidum, in fine propè glandem longe craſſiorem ac rotundiorem. Hujus pulvere ad calculum pellendum Moſcovitæ utuntur.

FIGURI LVIII.

Appendix Nova

DE

UNICORNU MARINO.

Nicolaus Tulpius observ. Medic. cap. lviij.

Uantumvis acriter discepetetur, utrum etiamnum alicubi extet unicorne illud animal, cui Sacræ Literæ, præter indomitam ferociam, pretiosum attribuunt cornu, extra tamen omnem controversiæ aleam est, pleraque omnia quæ à magnatibus asservantur cornua, adeò non esse feræ alicujus terrestris, quin potius prodire ex belluâ marinâ, cujus cornu passim reperire est, cum in mari Boreali, tum etiam in Islandiæ, Gronlandiæ, aliarumque vicinarum insularum littoribus; sive sejugatum, à corpore, sive cranii particulis etiam nunc insidens. cujusmodi certè cornua nobis oblata fuêre quàm plurima, vel ex direptis Principum Germaniæ gazis, vel à nautis ceu opima maris spolia Amstelredamum delata.

Inter quæ unum cæteris longè præstabat, colore, ac formâ oculis gratum, capitique tam accuratè adhuc infixum: ut, ad rei memoriam, id æri lubens incidissem, nisi haud diu pòst, oblatum fuisset integrum monstrum, à chirurgo marino depictum, cujus caput cum unicornu ipsi inhærente, coram conspeximus. cujus speciem propterea malui spectatorum oculis repræsentare, sed eâ fide, quâ illam in tabellâ delineavit, Chirurgus, id temporis, navi huic à Medicinis.

Erat autem hic piscis, (cujus cadaver anno CIↃ IↃ CXLVIII. IV. nonas Iuniasi, inventum fuit in *Mari aquilonari*, prope *Insulam Majam*) admodum obesus, longus pedes duo de viginti, latus duodecim, capite cyprino, sive carpioni simili. Os latitabat infra cornu, quod protuberabat ex ossibus maxillæ superioribus, inter se dehiscentibus, ibidem propemodùm loci, ubi Pristis dentatam emittit serram. non quidem exactè in maxillæ medio, sed loco aliquatenus dextrorsum vergente. licet lævorsum in neutro, quod conspexi, cranio ullum alterius cornu occurrerit vestigium. Corium autem erat fuscum, & sub illo plurimum lardi, è quo copiosum quidem igne mercatores elicuêre, oleum, attamen præ odoris fœditate parum ipsis lucrosum. Spina dorsi ut ex validis constabat vertebris, sic desinebat in caudam bifidam, adhærente utrique lateri pinnâ satis validâ. Cornu verò erat rectum, durum, ac album, striisque profundis, à latiore basi, usque ad acutum mucronem, tam æquabiliter ornatum: ut jurasses te videre nitidum, ac niveum ebur, exquisitissimâ arte expolitum. Longitudinis erat novem pedum, septem cum dimidio extra cranium protuberantibus, sesquipede verò eidem etiamnum insidente, cujus exemptæ superficies etiam reliquo corpore fuit asperior, minusque splendicans.

Sed quid dicam de Cajo Plinio l. XI. cap. XXXVIII. asserente, vera cornua solis quadrupedibus dari? at non vidisti fortè Plini vel summam hujus unicornu elegantiam, nitoremque, vel solidos illos Rosmari, sive elephantis Marini, (quem nostrates walrusser vocant) dentes; qui ut pretio non cedunt elephantinis, sic neque marinum hoc cornu, ullis terrestrium animalium cornibus, quibus etiam virtute nequaquam inferius est. sive in expellendis variolis ac morbillis, sive in domandis febribus malignis. Quæ alexipharmaca vis, cum pulcherrimâ ipsius venustate, conjuncta permovit fortè Reges, ac Principes cornu hoc carè emere, neque minoris æstimare, quàm gemmas, ac lapides pretiosos quorum admirabile atque excellens artificium adeò non hominibus quin etiam ipsi Deo dignum videtur quî ametur, atque in honore habeatur.

At negat Casparus Bartholinus Vir limati judicii Arctoo huic unicornu inesse vim singularem adversus venena, quam tamen nos non semel in ipso evidenter animadvertimus. sed imposuit fortè viro incluto, quod in canibus fecit periculum, sive per arsenicum, sive Mercurium sublimatum, quibus duobus potissimum in ejuscemodi tentamentis utimur. quæ sicca, atque adurentia venena ut maximè temperat lene aliquod oleum, sic adeò non refrænat nedum coërcet, quin potiùs exasperat siccus non modò hujus unicornu, verùm etiam quorumcunque cornuum pulvis.

Sed dicat quis? anne igitur nigrum veri monocerotis cornu, à Plinio, Æliano, Solino, aliisque prioris ætatis, memoriæ proditum, venenis tam expressè adversatur, uti constans fama est, ac passim in ore omni populo? vis me veritati litare? nullus è priscis auctoritate suâ id adstruit, nedum cuiquam illius ævi, ejus unquam in mentem venit. quin potius quicquid illius alexipharmacæ virtutis est, id passim acceptum ferunt, non tam monocerotis cornu, (de cujus virtute altum ipsis silentium) quàm asini sylvestris. cujus encomium perperam intellectum, procul dubio ansam dedit spisso illi errori, in quem quidam adeò non delapsi, verùm planè immersi nescio quàm gloriosè prædicarunt antiquorum hoc cornu seu præsentissimum ad venena remedium. in quo futili commento equidem profectò non possum ulterius connivere, sed dispudet mundo tamdiu verba data. in remedio, à nostri sæculi hominibus, cogitatione potius, quàm usu, aut eventis deprehenso. uti videre est apud Hieronymum Mercurialem, Ambrosium Pareum aliosque artis nostræ Coryphæos.

Quo veriloquio antequam tamen orationi huic finem imposuerim, operæ fuerit æquâ animorum bilance explorare impetum illum, quo Olaus Magnus lib. XXI. cap. X. affirmat ferox, ac fidens hoc monstrum, in Boreali mari efferri in naves obvias. quo illas cornu suo, (quod tamen, malè in fronte collocat) perfodat. quam eandem vim etiam Xiphiæ pisci, sive Gladio Plinii, legimus attributam. ab Ovidio, Oppiano, Paulo Iovio, aut nautis nostratibus, à quibus fragmenta cornuum inventa fuêre in navium carinis, rubente undique mari à profuso belluarum sanguine. unde illud Poëtæ:

Ac durus Xiphias, ictu non mitior ensis.
——— à remige lasi
Cum sint perfossi sua membra tricuspide telo
Sæpè repellentes, hostem mucrone carinam
Irati penetrant.

Cujus Xiphiæ speciem memini me vidisse captum, ad quatuor millia passuum ab insulâ Texaliâ, circa initium belli intestini Britannici, quasi præsagium illius κατακροφῆς, quæ Regem, cum regno pessundedit universo. exprimente hujus piscis ense, ad amussim, illam gladii speciem quam nostrates ceu pedorm, indigitant.

Finis Historiæ de Piscibus.

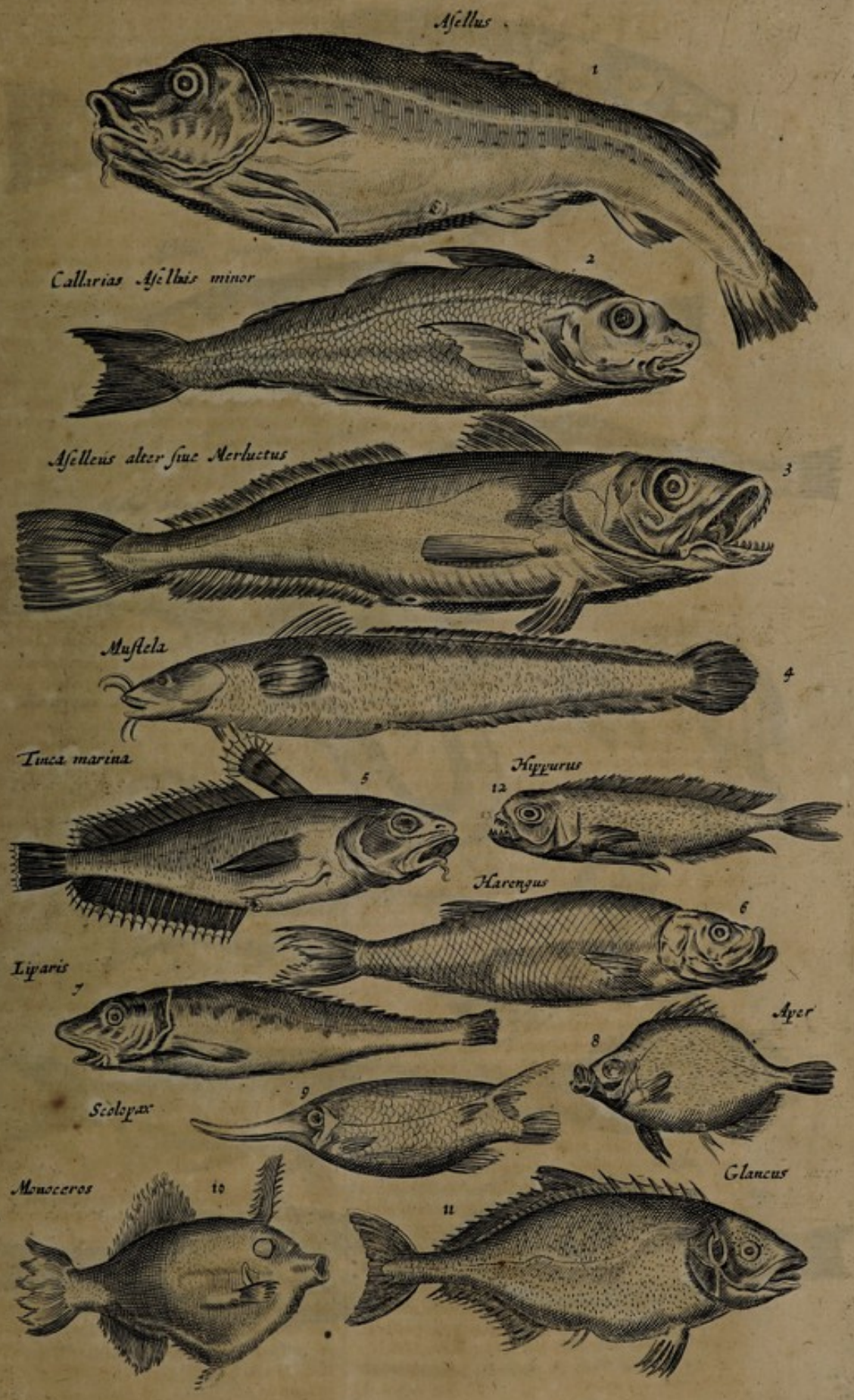
Asellus
1
Callarias Asellus minor
2
Asellus alter sive Merluctus
3
Mustela
4
Tinca marina
5
Hippurus
12
Harengus
6
Liparis
7
Aper
8
Scolopax
9
Glaucus
Monoceros
10
11

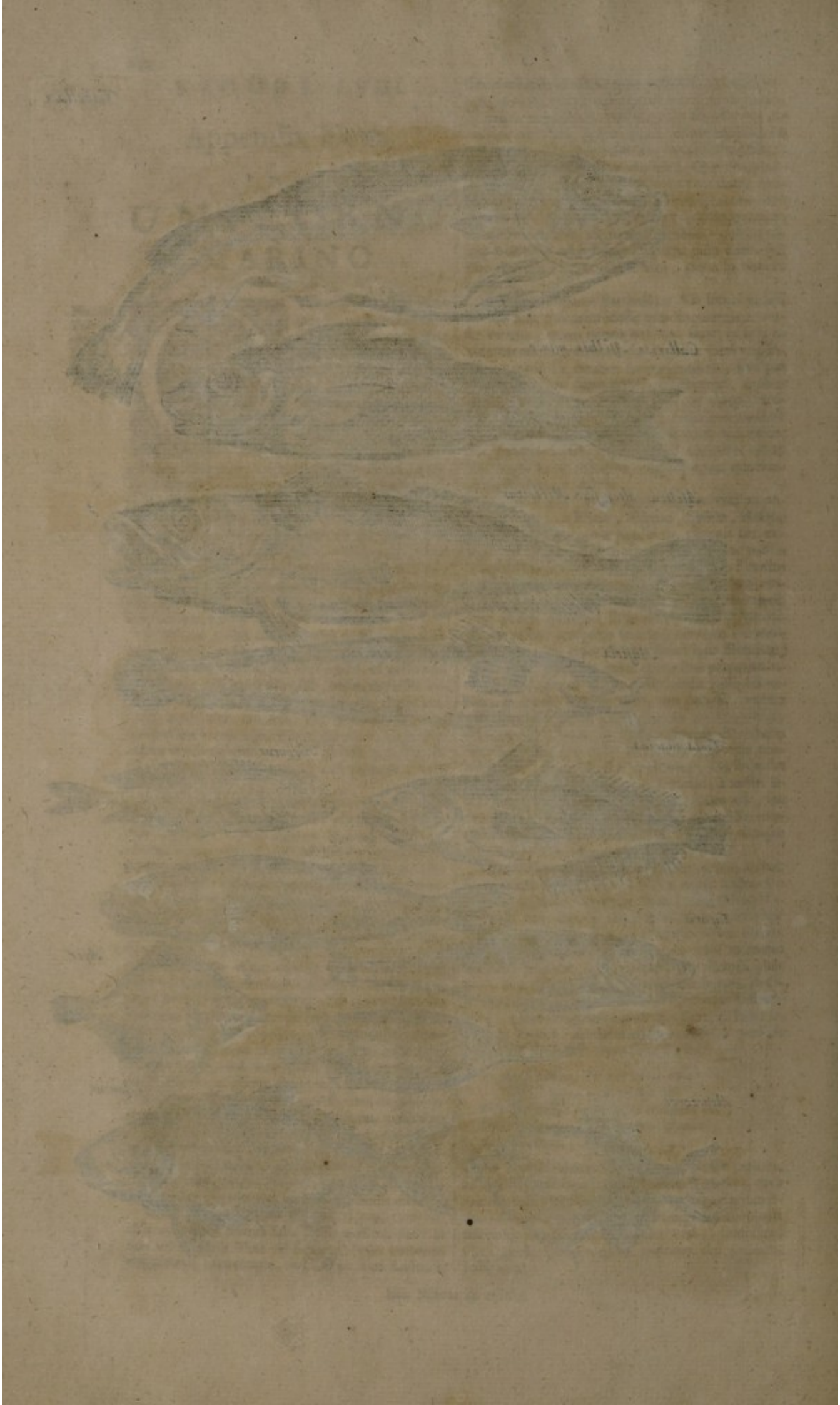

Asellus
1
Asellus minor
2
Asellus mollis
3
Asellus alius
4
Reuersus Indicus Anguilli formis
5
Molra
6
Coruulus
8
Rutilus
7
Salpa
10
Coruulus
9

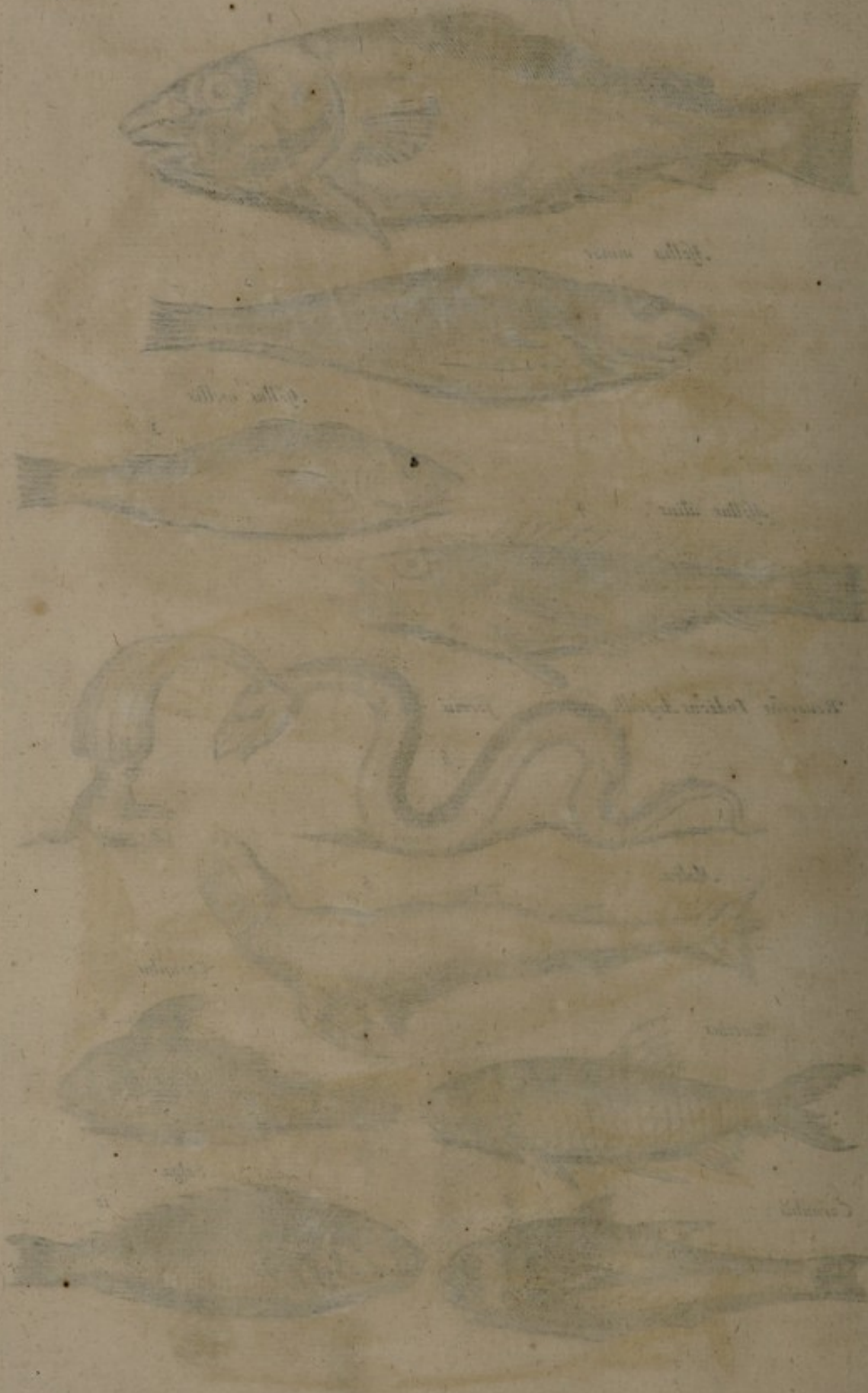

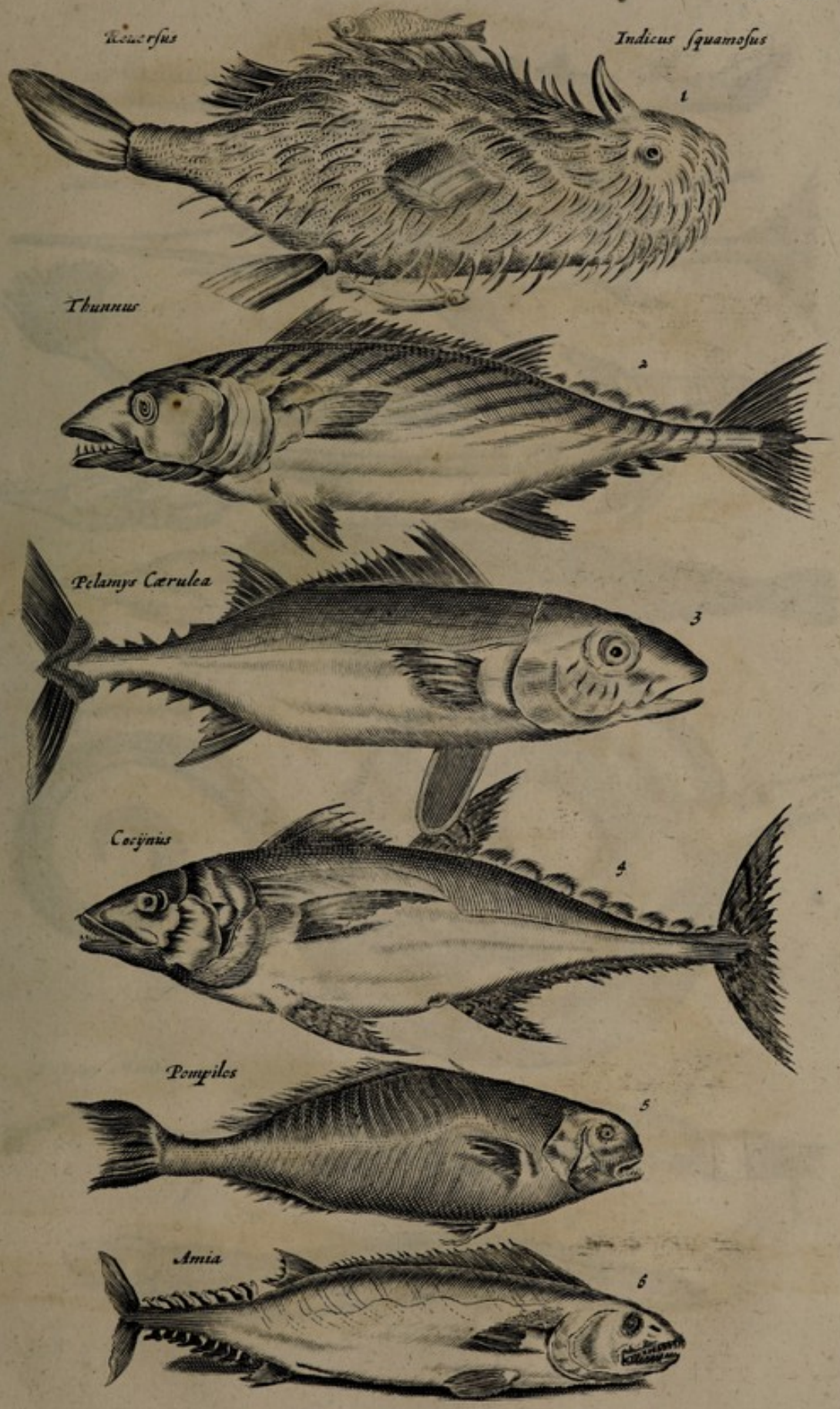
Reuersus
Indicus squamosus
1
Thunnus
2
Pelamys Cærulea
3
Coryïnus
4
Pompiles
5
Amia
6

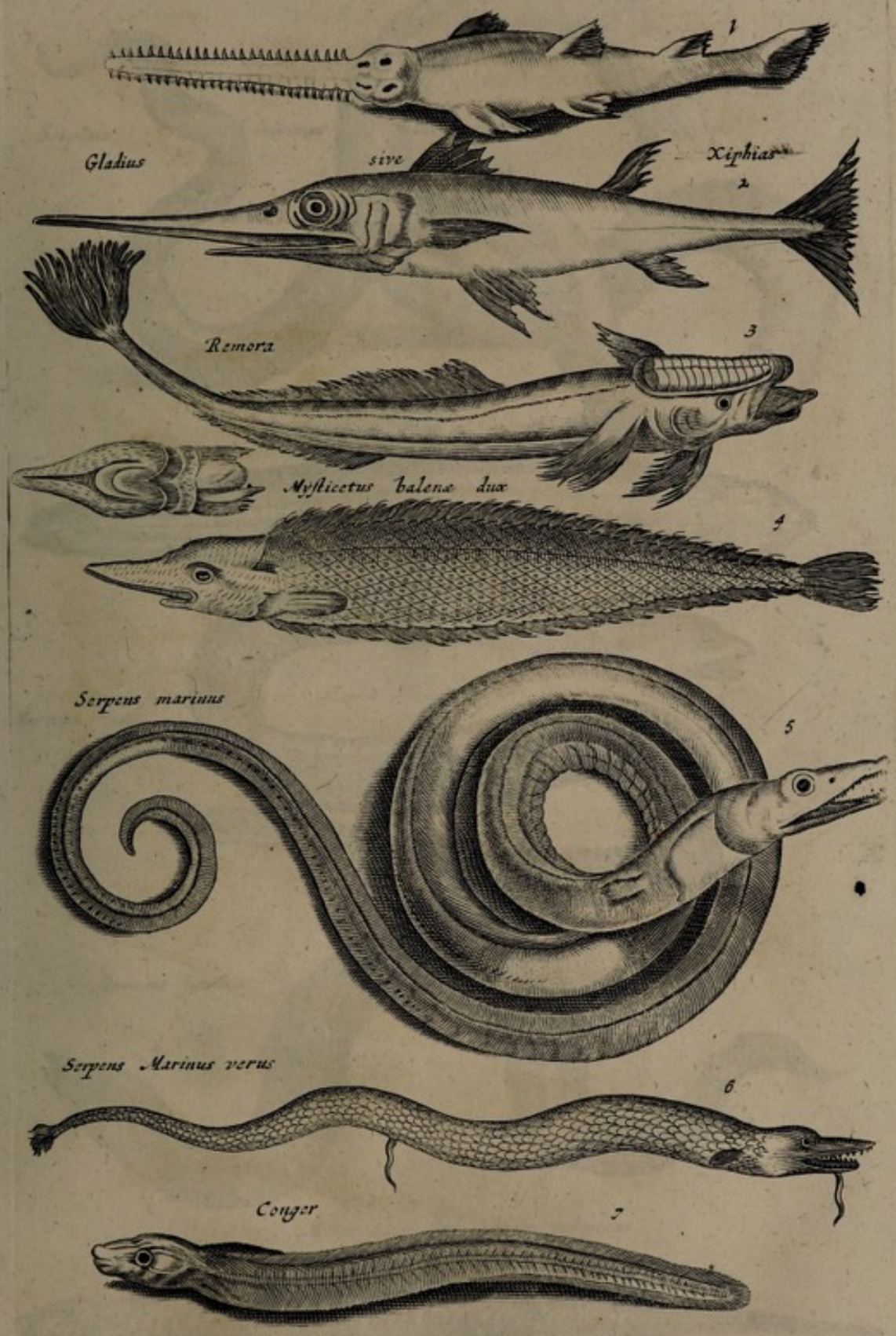
1
Gladius
sive
Xiphias
2
Remora
3
Mysticetus balenæ dux
4
Serpens marinus
5
Serpens Marinus verus
6
Conger
7

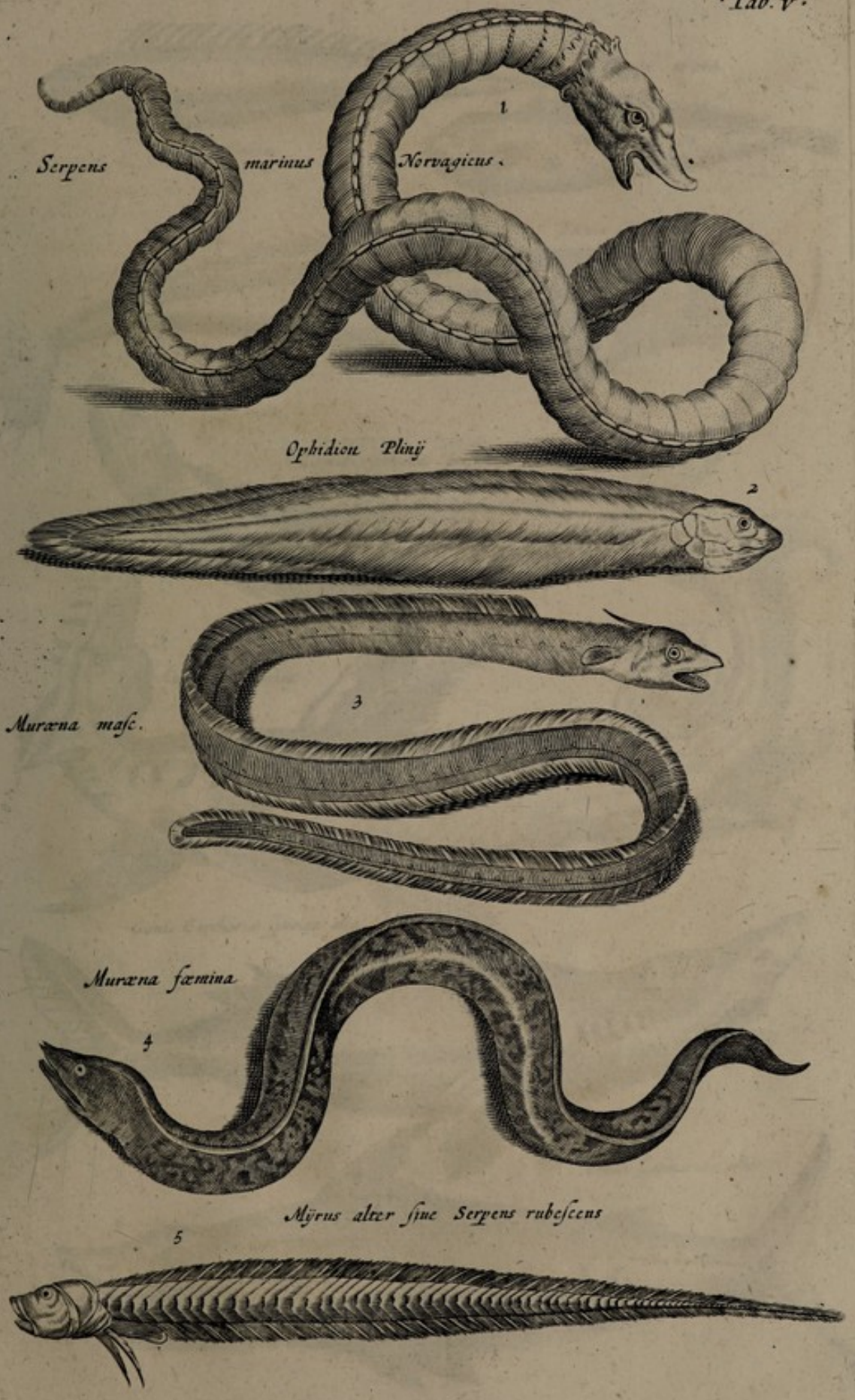
1
Serpens marinus Norvagicus.
Ophidion Plinij
2
3
Muræna masc.
Muræna fœmina
4
Myrus alter sive Serpens rubescens
5

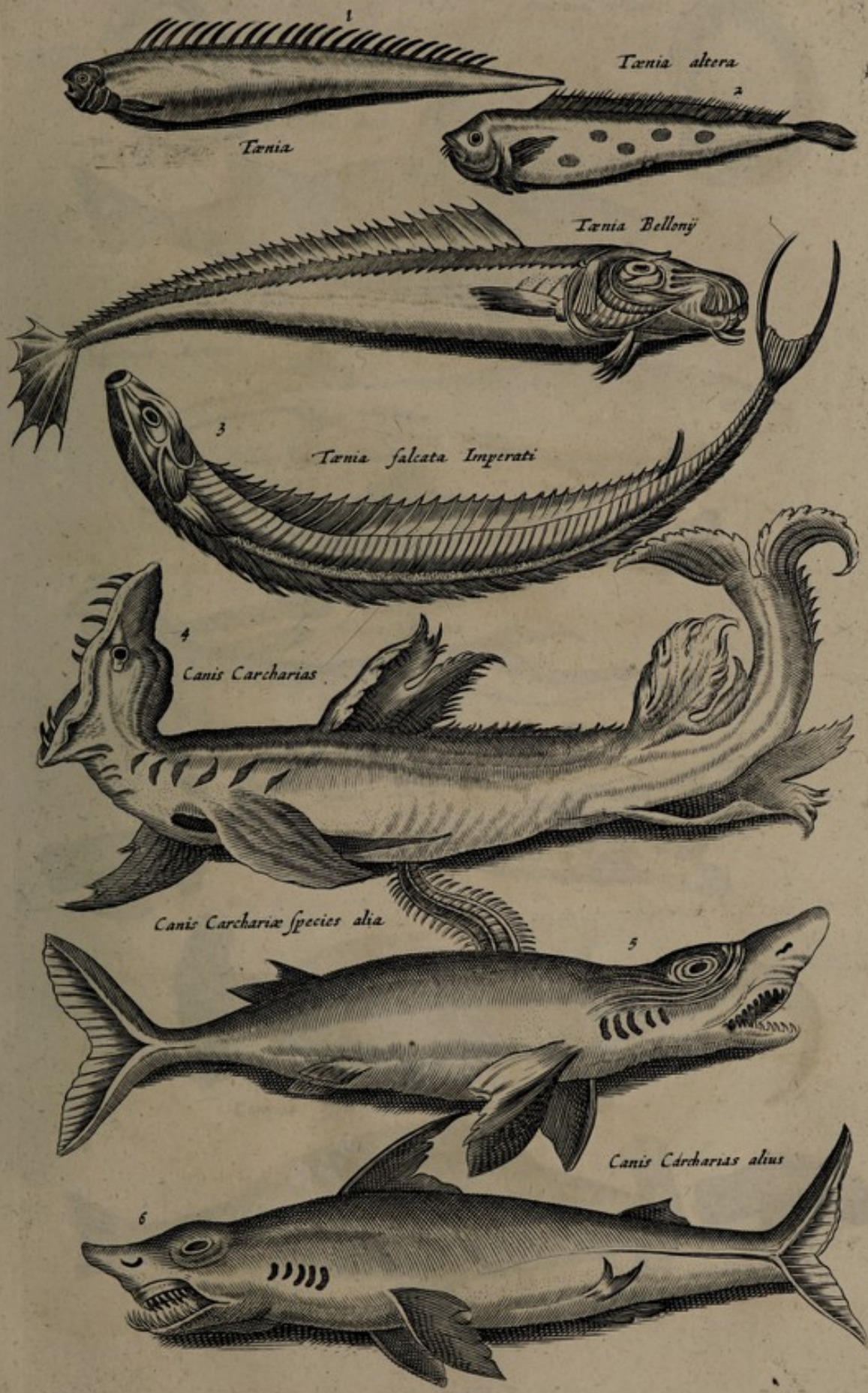
1
Tænia altera
2
Tænia
Tænia Bellonij
3
Tænia falcata Imperati
4
Canis Carcharias
Canis Carchariæ species alia
5
Canis Carcharias alius
6

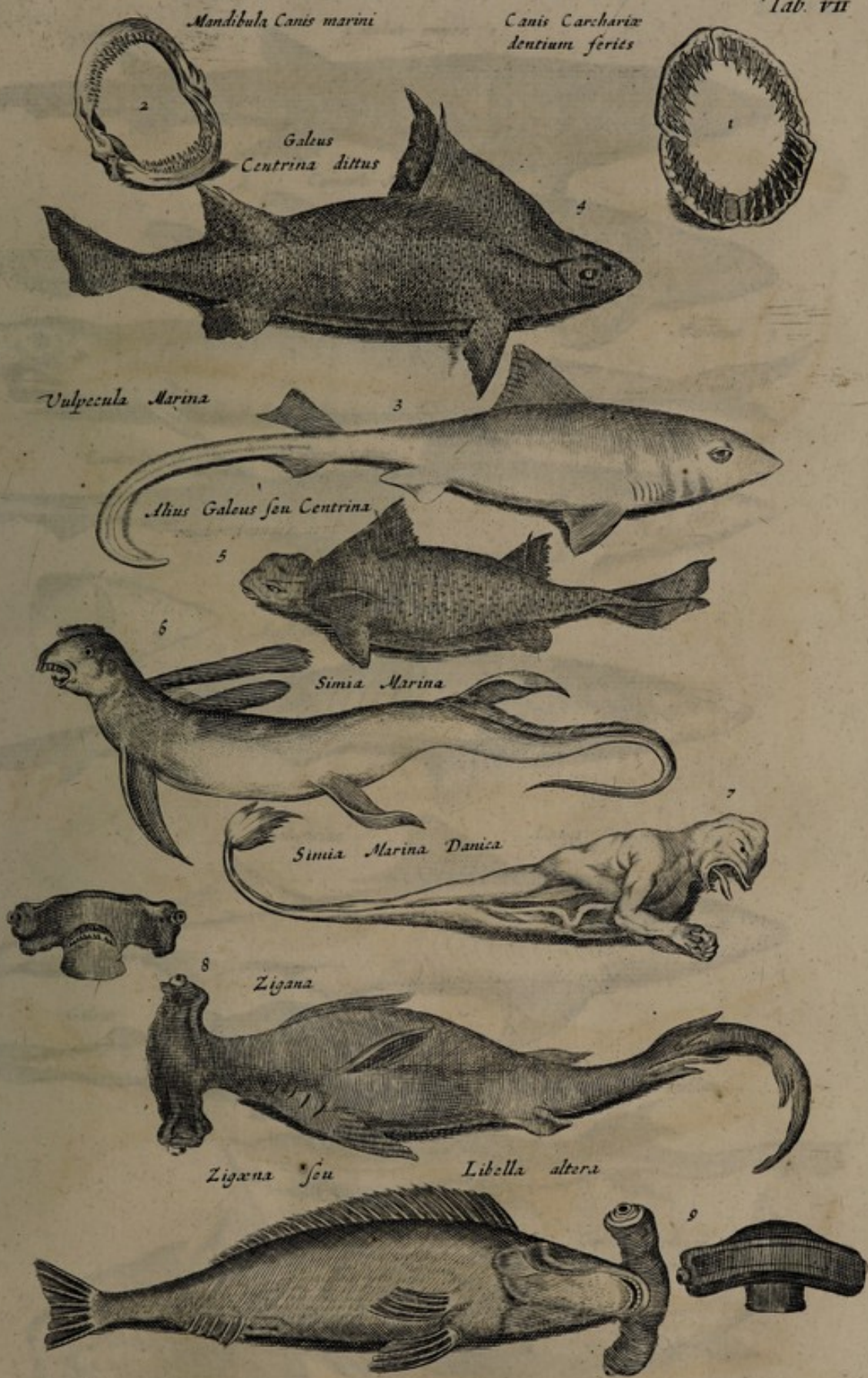
Mandibula Canis marini
Canis Carchariæ dentium series
2
1
Galeus Centrina dictus
4
Vulpecula Marina
3
Alius Galeus seu Centrina
5
6
Simia Marina
7
Simia Marina Danica
8
Zigana
Zigæna seu Libella altera
9

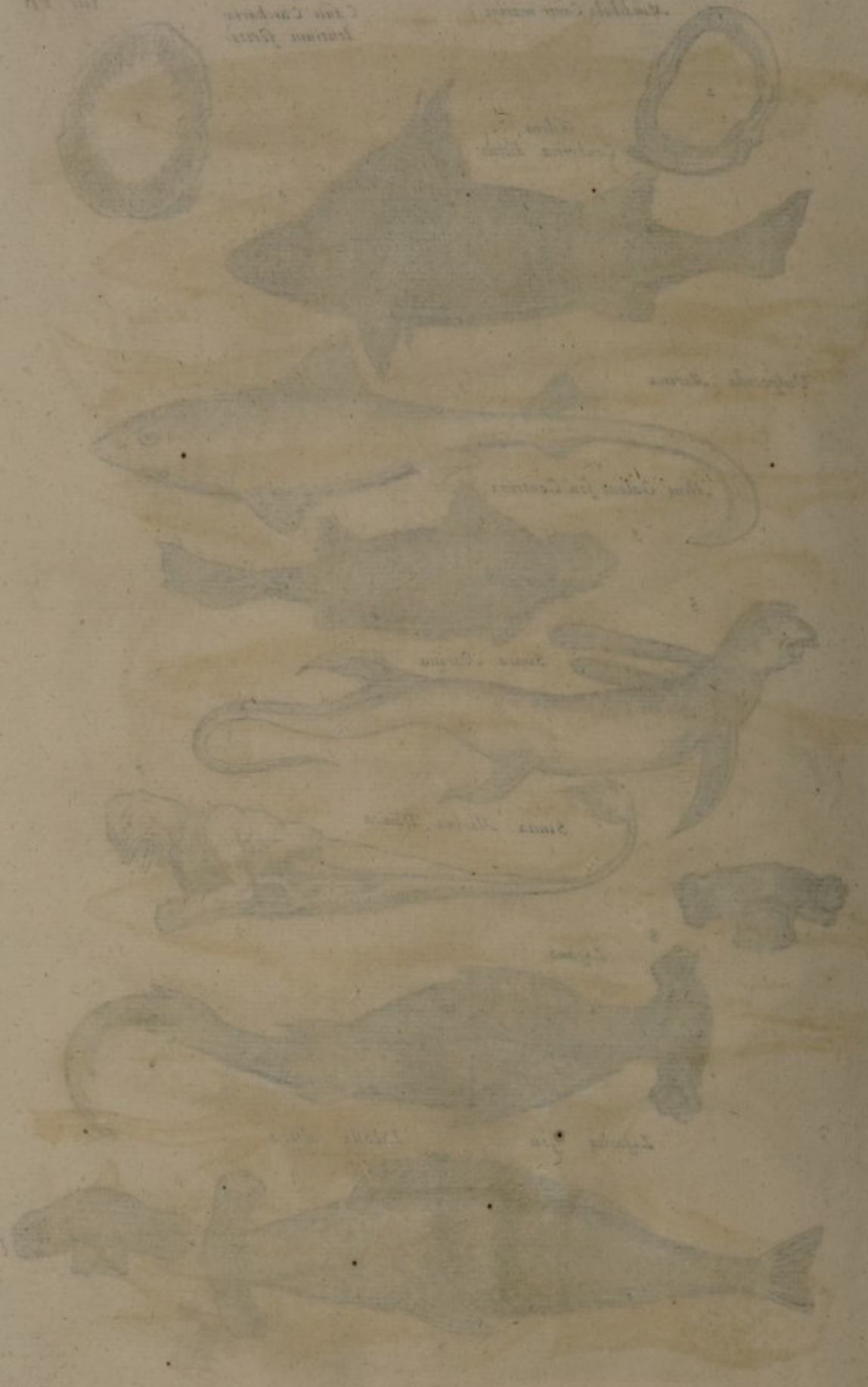

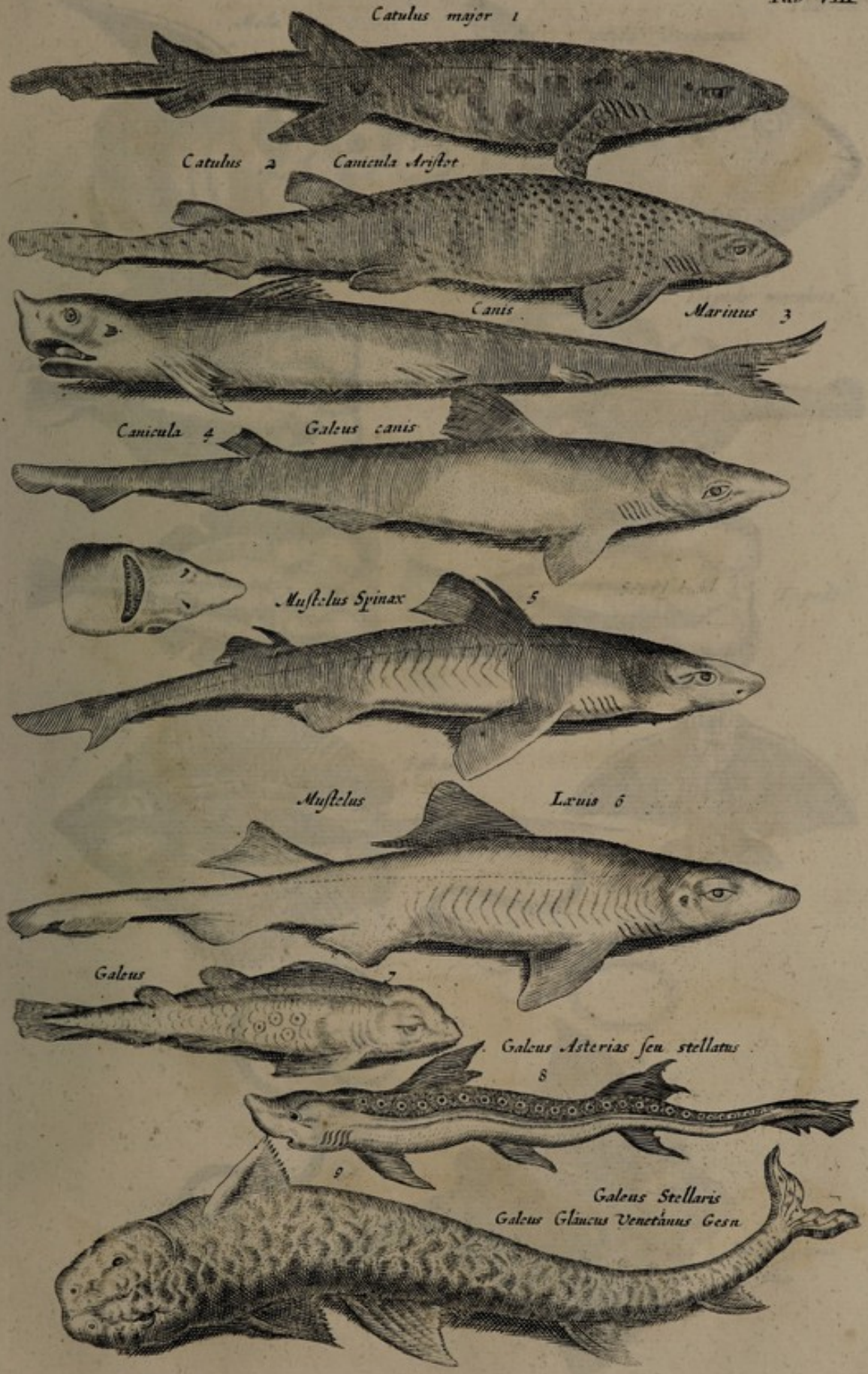
Catulus major 1
Catulus 2
Canicula Aristot
Canis
Marinus 3
Canicula 4
Galeus canis
Mustelus Spinax 5
Mustelus
Laxus 6
Galeus 7
Galeus Asterias seu stellatus
8
9
Galeus Stellaris
Galeus Glaucus Venetianus Gesn.

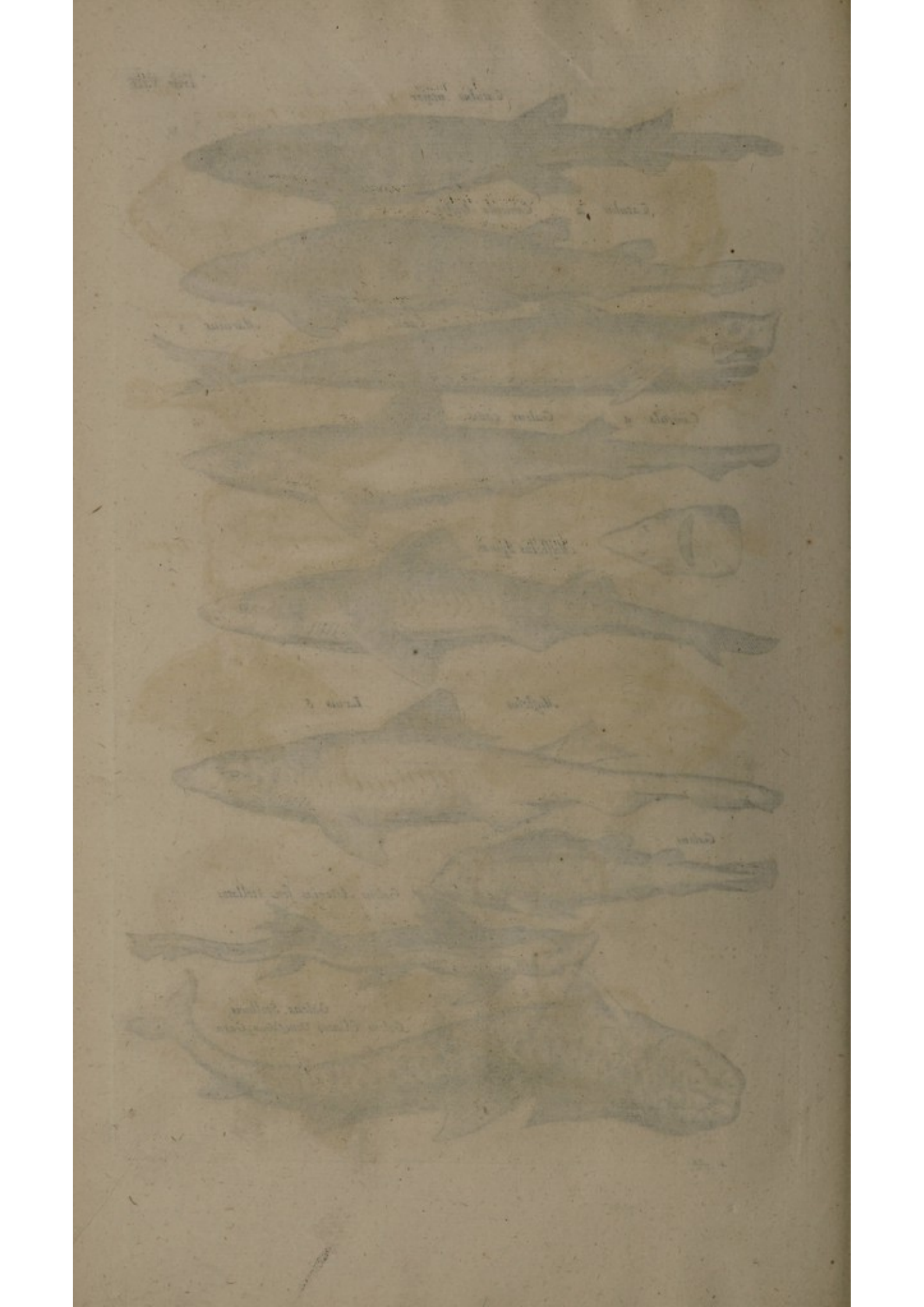

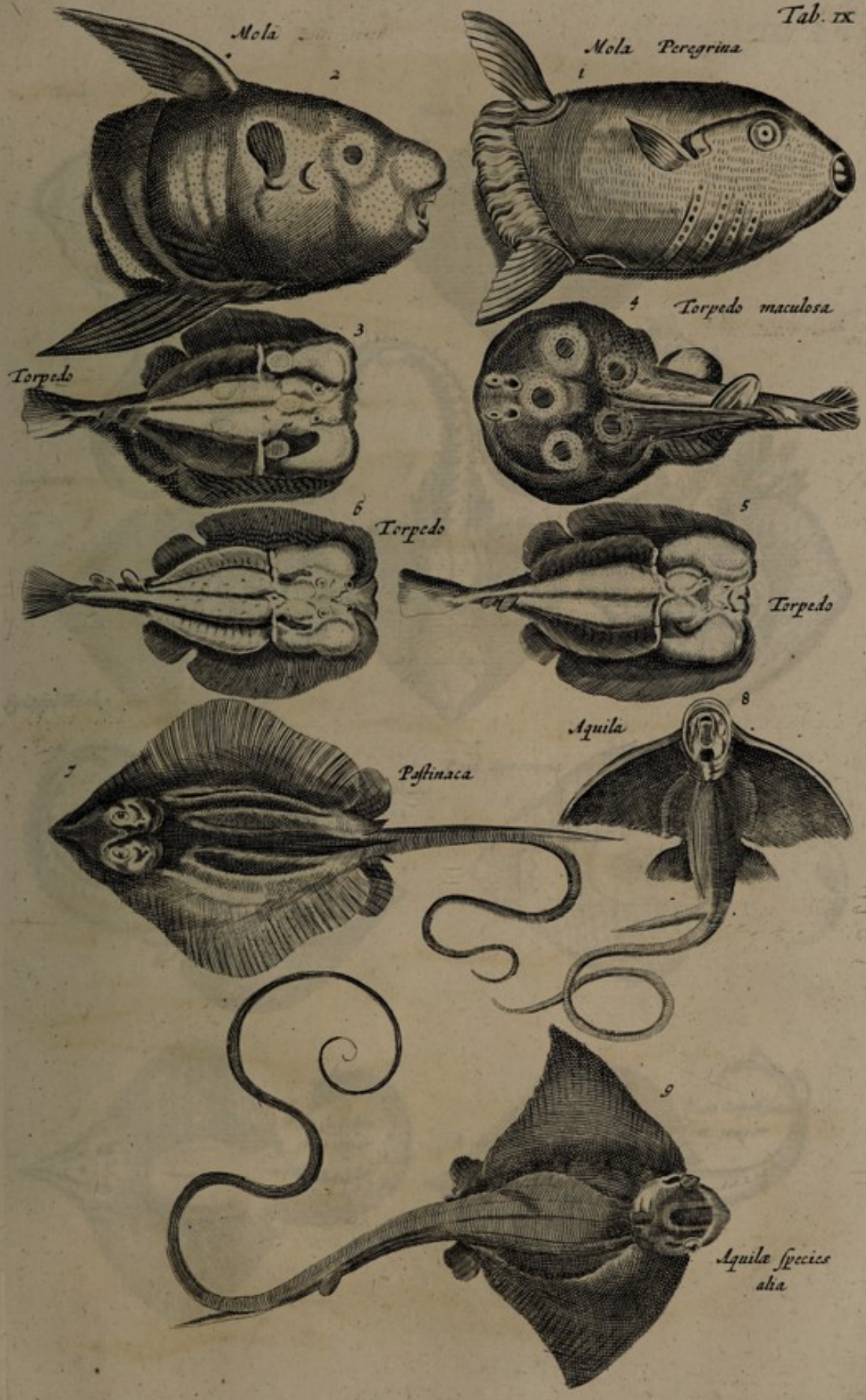
Mola
2
Mola Peregrina
1
3
Torpedo
4
Torpedo maculosa
6
Torpedo
5
Torpedo
7
Pastinaca
8
Aquila
9
Aquilæ species alia

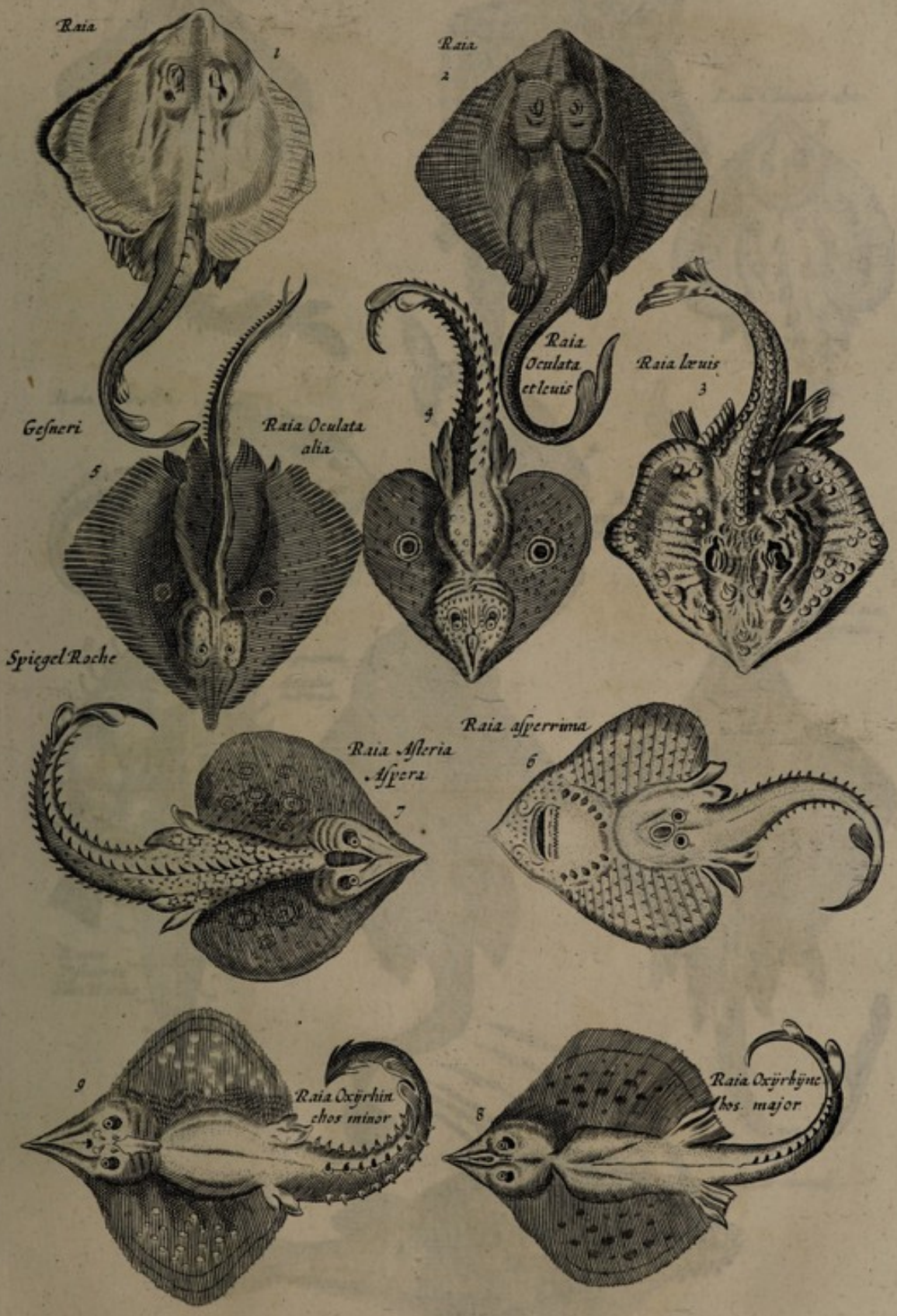
Raia
1
Raia
2
Raia
Oculata
et leuis
Raia leuis
3
Gesneri
Raia Oculata
alia
4
5
Spiegel Roche
Raia Asteria
Aspera
7
Raia asperrima
6
9
Raia Oxÿrhin
chos minor
8
Raia Oxÿrhÿne
chos. major

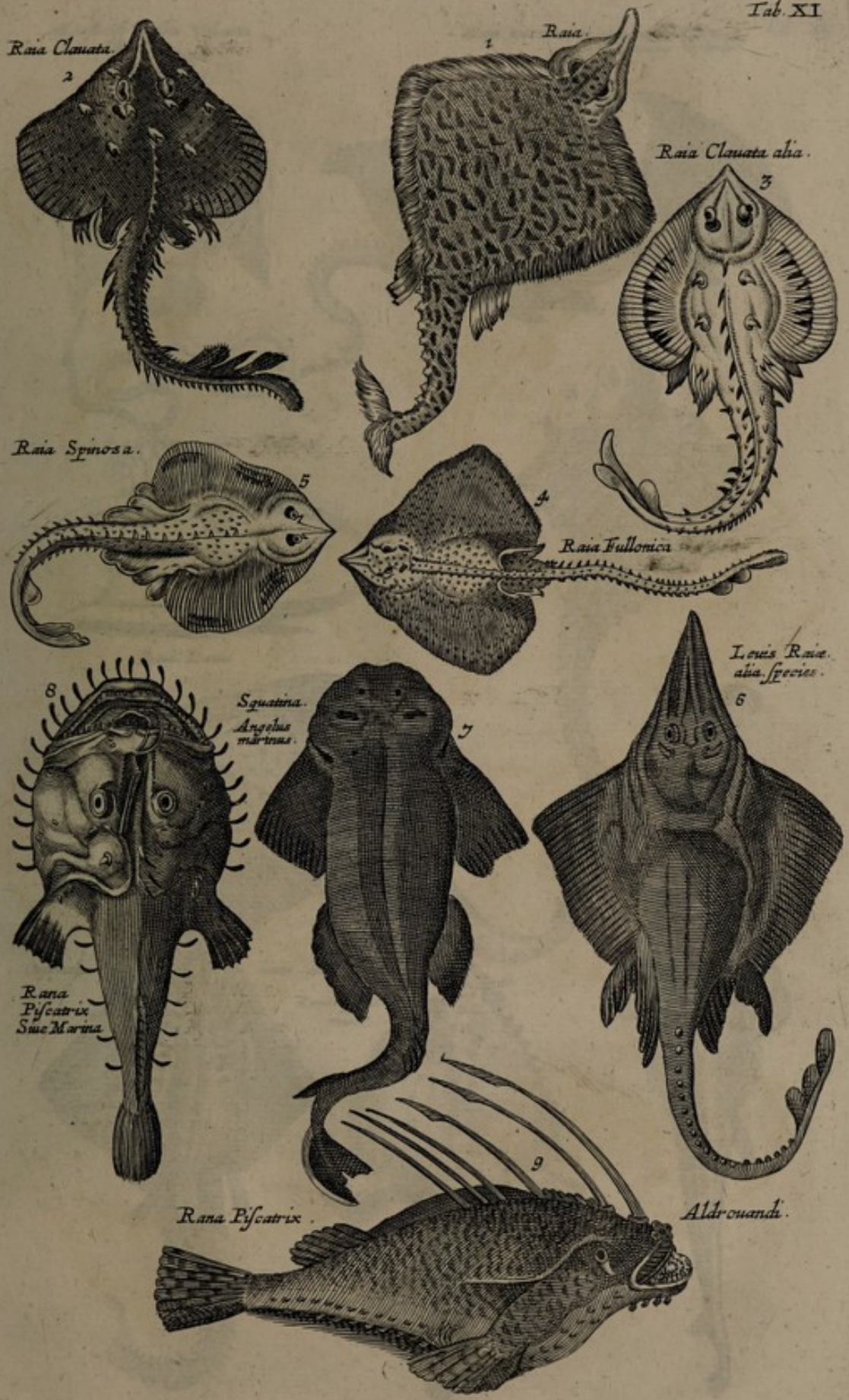
Raia Clauata.
2
Raia.
1
Raia Clauata alia.
3
Raia Spinosa.
5
4
Raia Fullonica
Leuis Raiæ alia species.
6
8
Squatina.
Angelus marinus.
7
Rana Piscatrix Sue Marina
9
Rana Piscatrix.
Aldrouandi.

Monstrosi Piscis Volantis
icon.
2
Raia excoriata, et concinnata ad formam Draconis volantis.
1
3
Raia Olaij.
4
Oua Raiarum
Raia Lævis
5
6
Squatina
7
Oxyrinchus
minor. alius
Rana piscatrix minor.
6

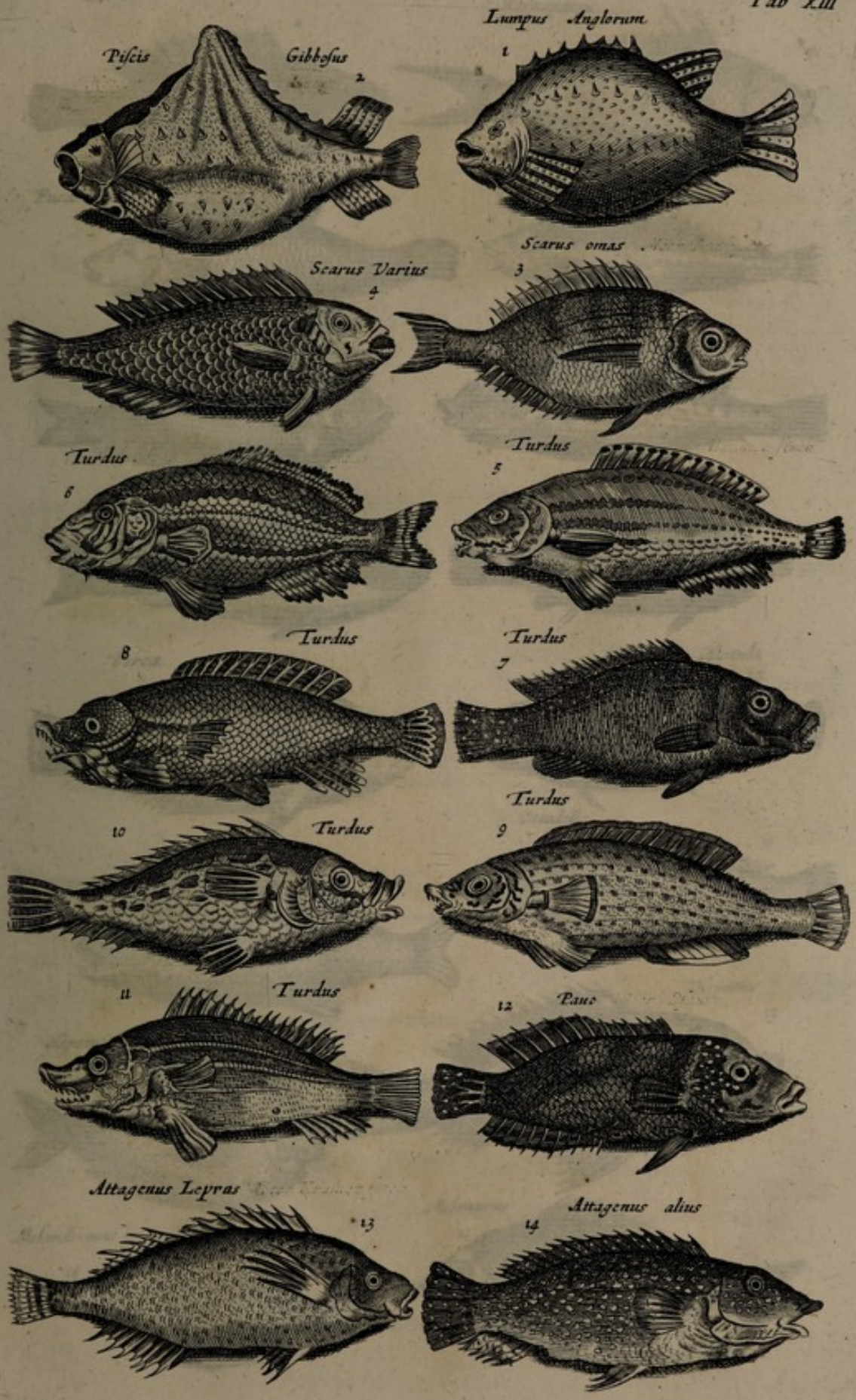
Piscis Gibbosus
2
Lumpus Anglorum
1
Scarus omas
Scarus Varius
4
3
Turdus
6
Turdus
5
Turdus
8
Turdus
7
Turdus
10
Turdus
9
11
Turdus
12
Paus
Attagenus Lepras
13
Attagenus alius
14

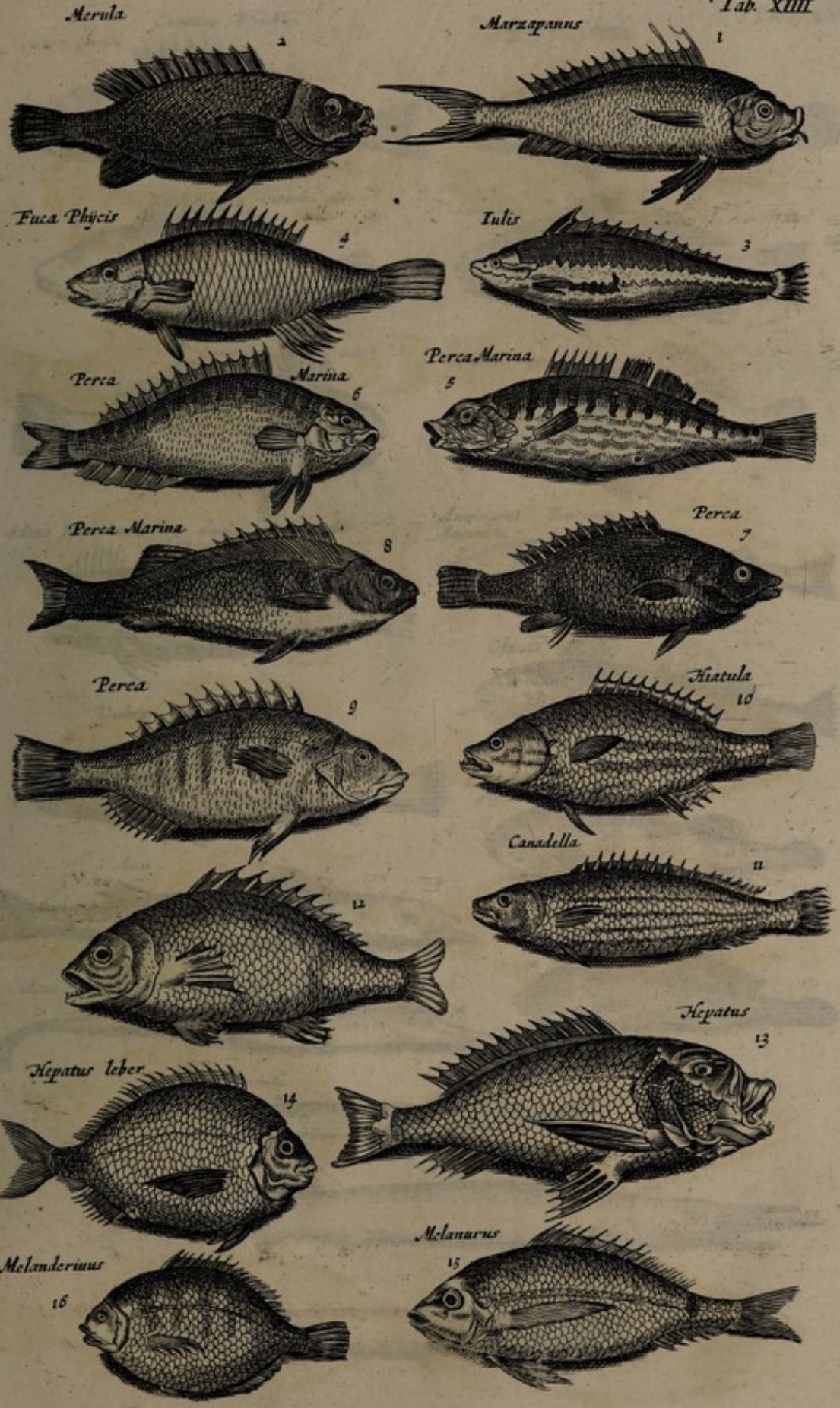
Merula
2
Marzapanus
1
Fuca Phycis
4
Iulis
3
Perca Marina
6
Perca Marina
5
Perca Marina
8
Perca
7
Perca
9
Hiatula
10
Canadella
11
12
Hepatus
13
Hepatus leber
14
Melanurus
15
Melanderinus
16

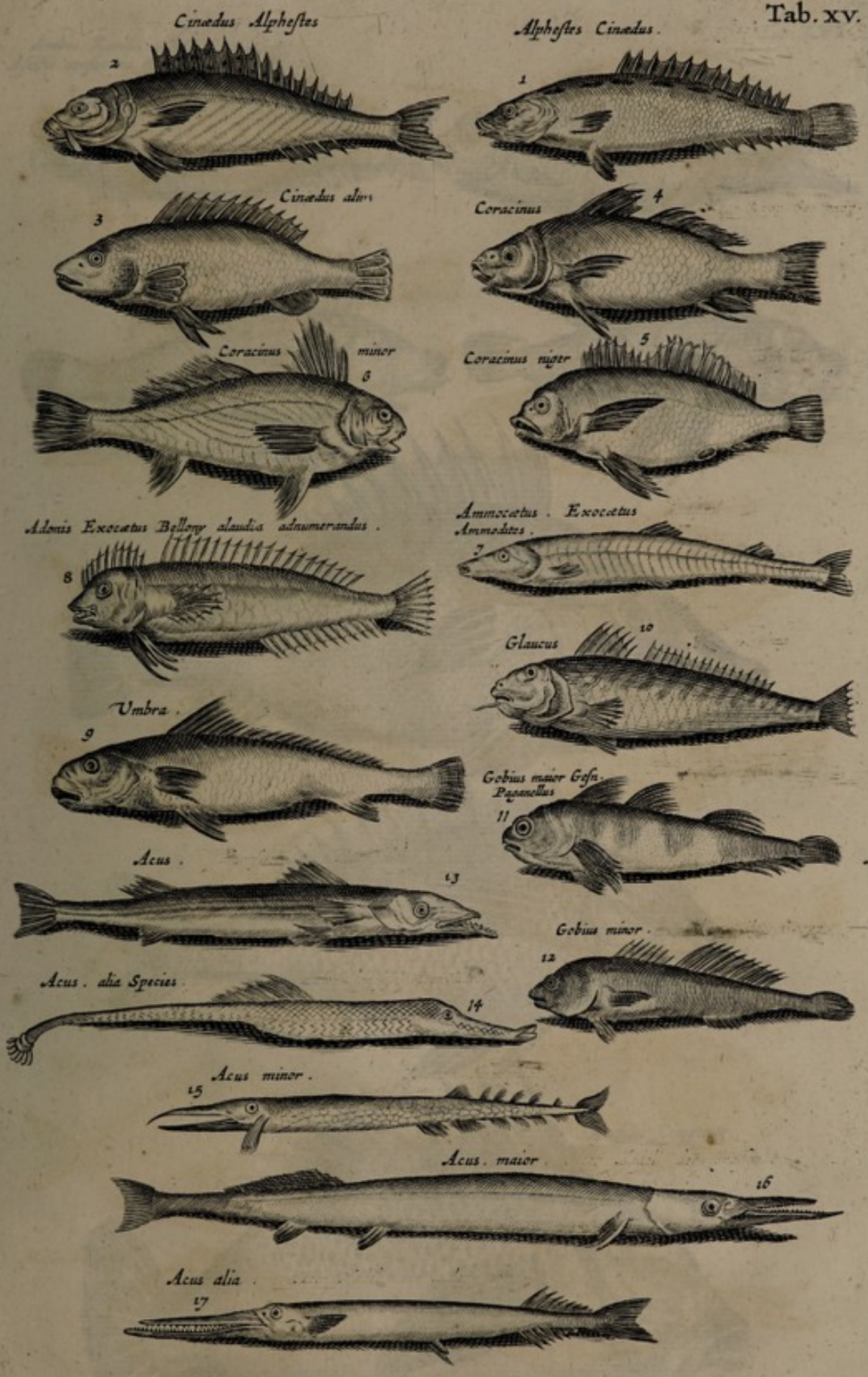
Cinædus Alphestes
2
Alphestes Cinædus.
1
Cinædus alius
3
Coracinus
4
Coracinus minor
6
Coracinus minor
5
Adonis Exocœtus Bellony alaudia adnumerandus.
8
Ammocœtus. Exocœtus
Ammodites.
7
Glaucus
10
Umbra.
9
Gobius minor Gesn.
Paganellus
11
Acus.
13
Gobius minor.
12
Acus. alia Species.
14
Acus minor.
15
Acus. maior
16
Acus alia.
17

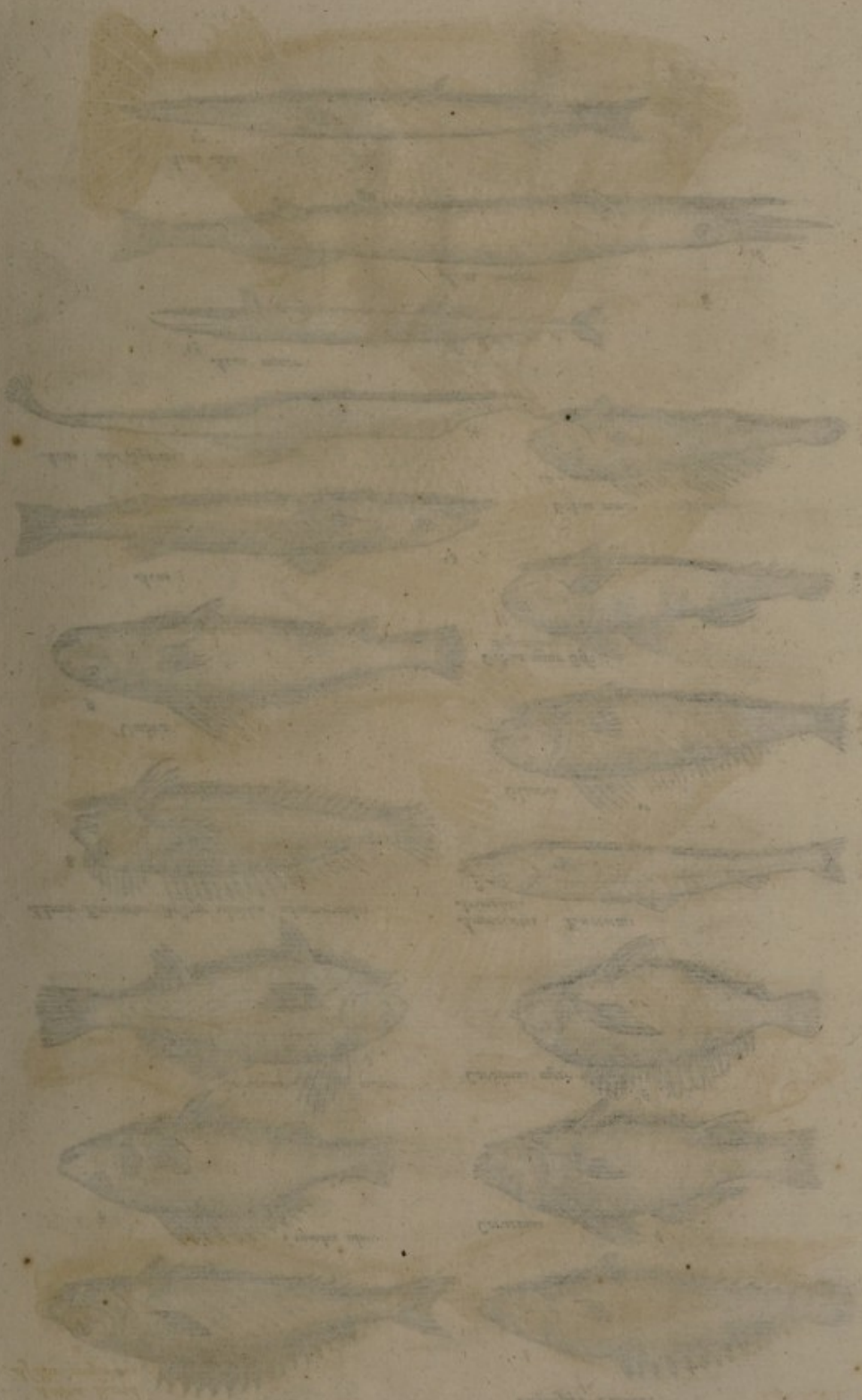

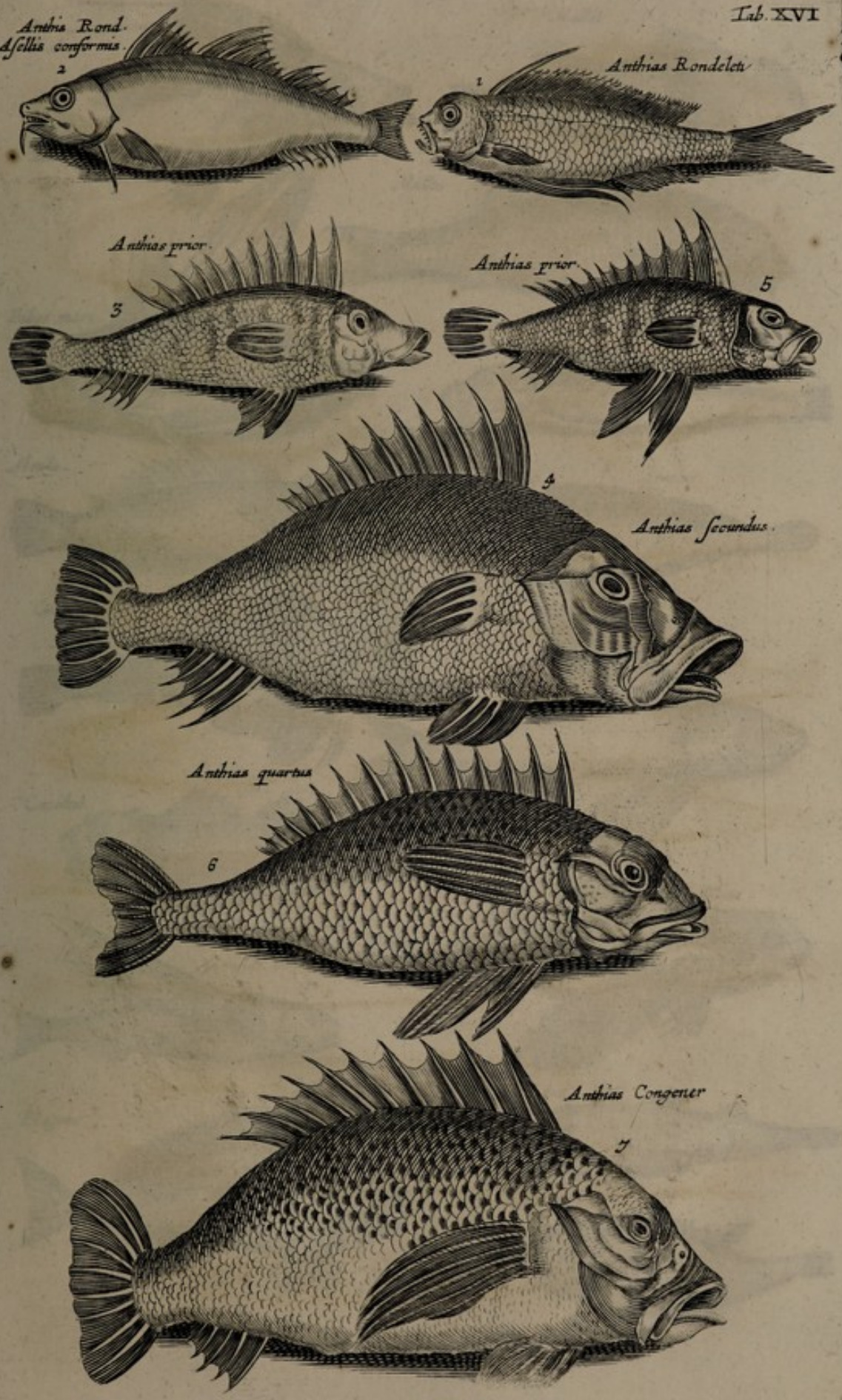
Anthia Rond.
Asellis conformis.
2
1
Anthias Rondeleti
Anthias prior.
3
Anthias prior.
5
4
Anthias secundus.
Anthias quartus
6
Anthias Congener
7

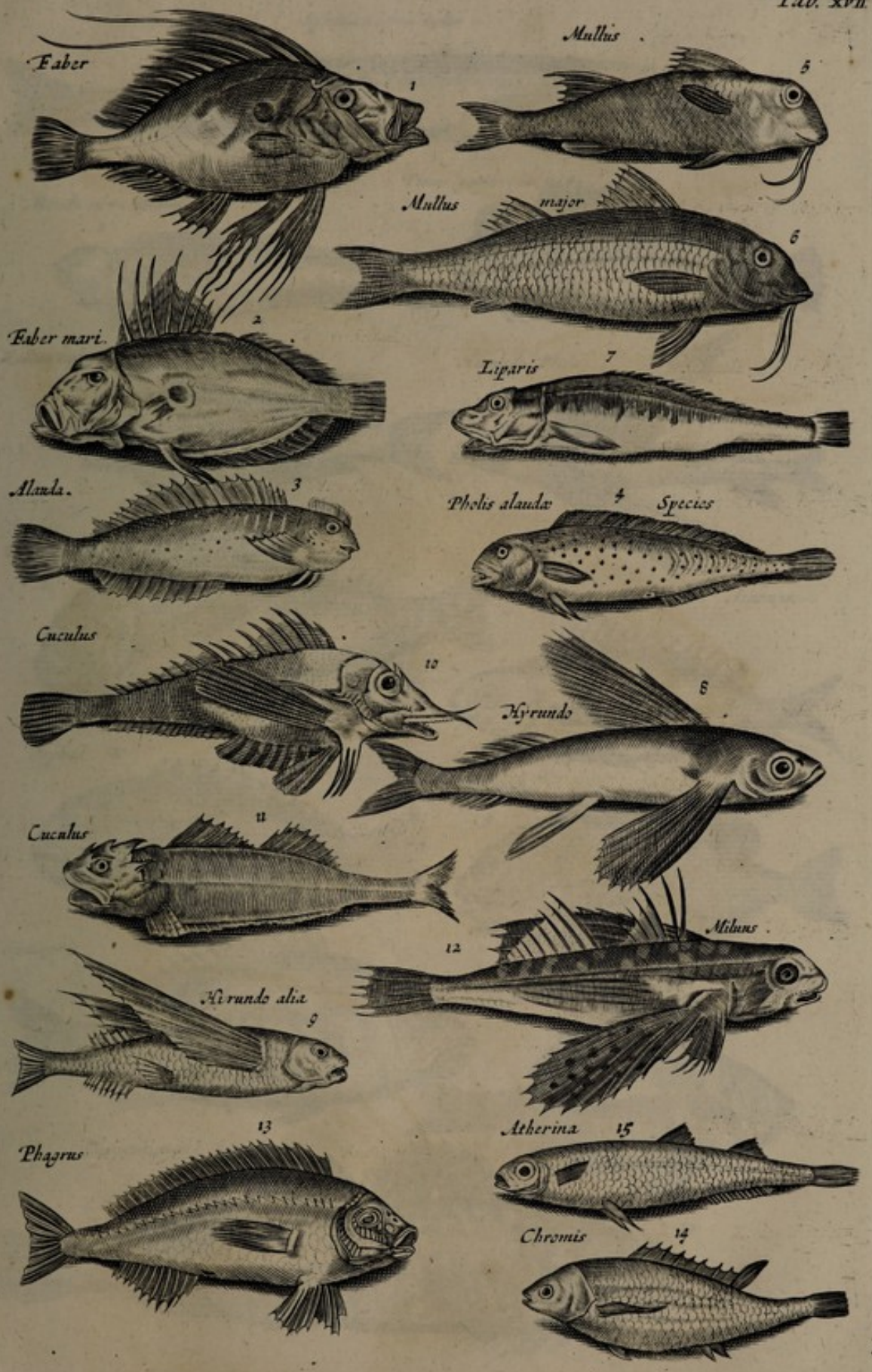
Faber
1
Mullus
5
Mullus major
6
Faber mari.
2
Liparis
7
Alauda.
3
Pholis alaudæ
4
Species
Cuculus
10
Hyrundo
8
Cuculus
11
Milius
12
Hirundo alia
9
Phagrus
13
Atherina
15
Chromis
14

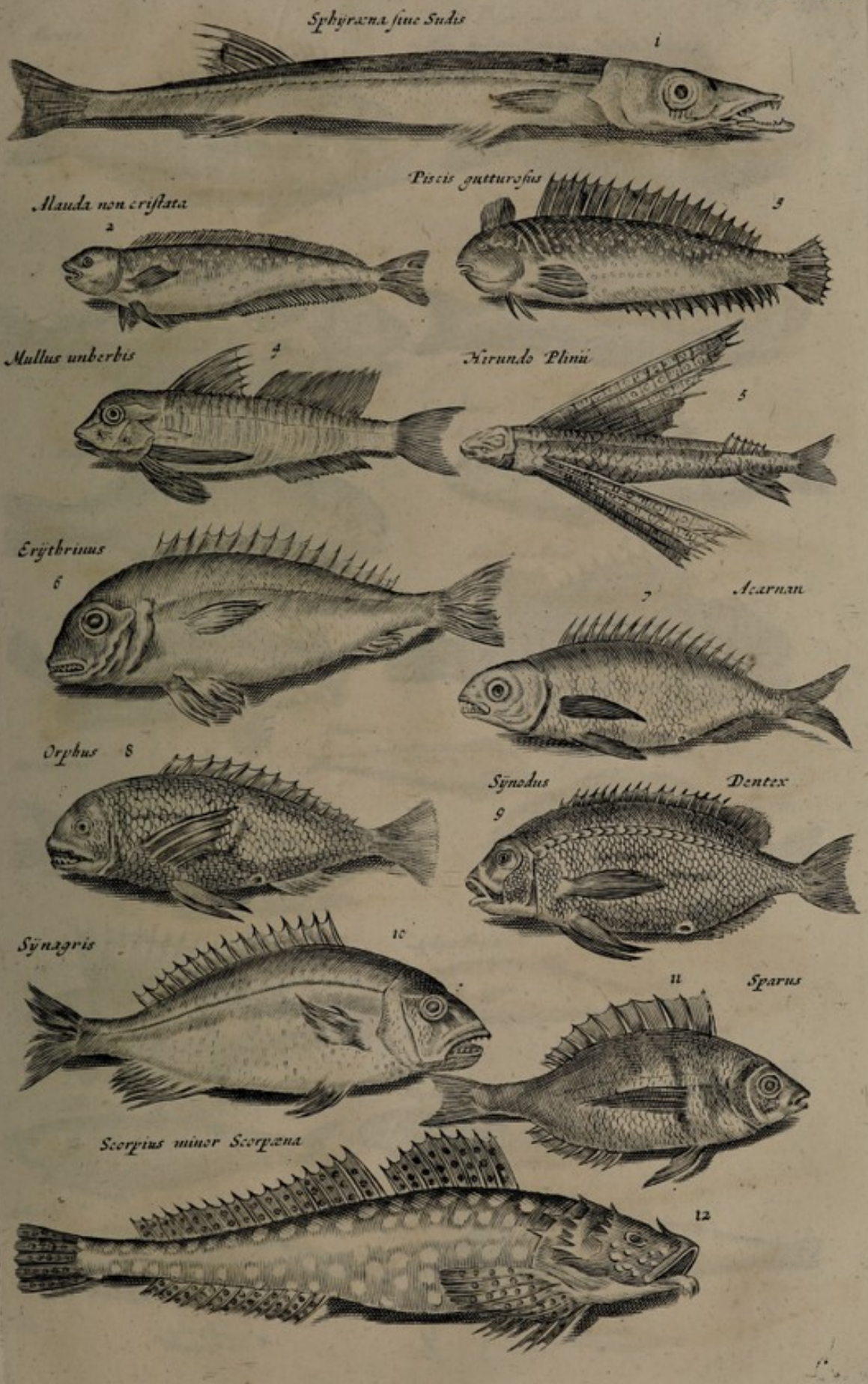
Sphyræna sive Sudis
1
Piscis gutturosus
3
Alauda non cristata
2
Mullus unberbis
4
Hirundo Plinii
5
Erythrinus
6
7
Acarnan
Orphus
8
Synodus
Dentex
9
Synagris
10
11
Sparus
Scorpius minor Scorpæna
12

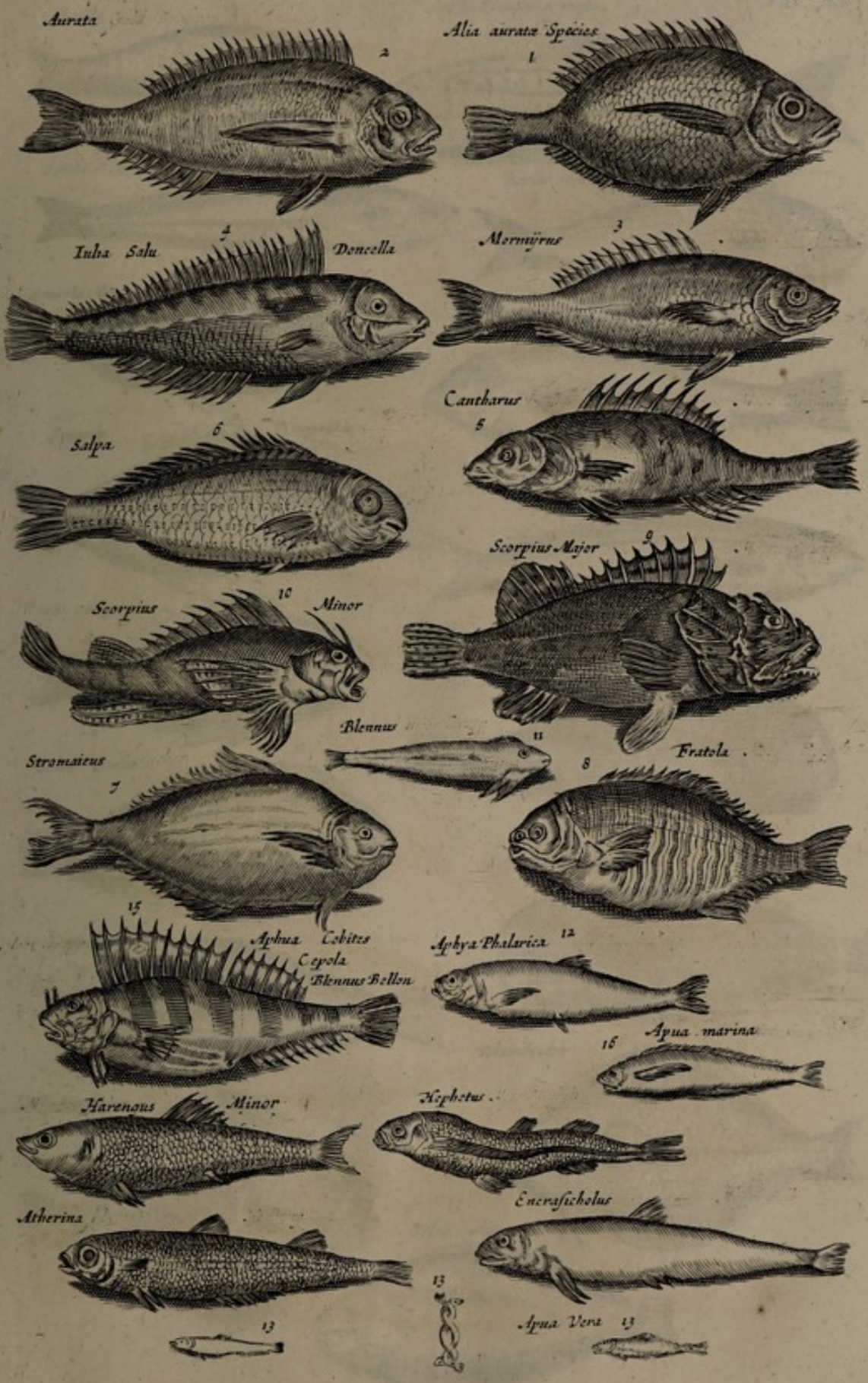
Aurata
2
Alia auratæ Species
1
Iulia Salu
4
Donzella
Mormÿrus
3
Cantharus
5
Salpa
6
Scorpius Major
9
Scorpius
10
Minor
Blennus
11
Fratola
8
Stromateus
7
15
Aphua Cobites
Cepola
Blennus Bellon
Aphya Phalarica
12
Apua marina
16
Harenous
Minor
Hephetus
Encrasicholus
Atherina
13
13
Apua Vera
13

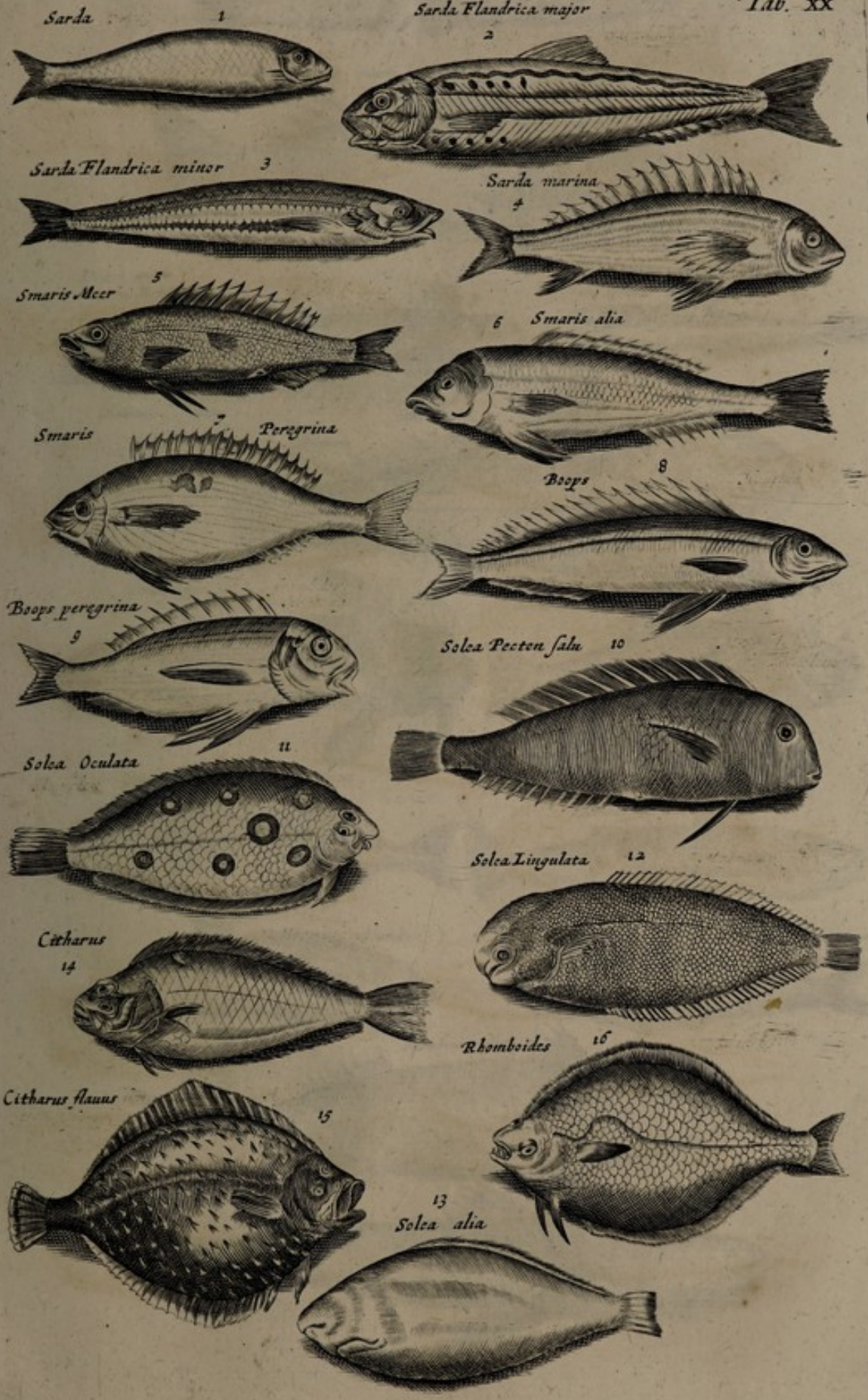
Sarda 1
Sarda Flandrica major 2
Sarda Flandrica minor 3
Sarda marina 4
Smaris Meer 5
6 Smaris alia
Smaris 7 Peregrina
Boops 8
Boops peregrina 9
Solea Pecten sala 10
Solea Oculata 11
Solea Lingulata 12
Citharus 14
Rhomboides 16
Citharus flauus 15
13 Solea alia

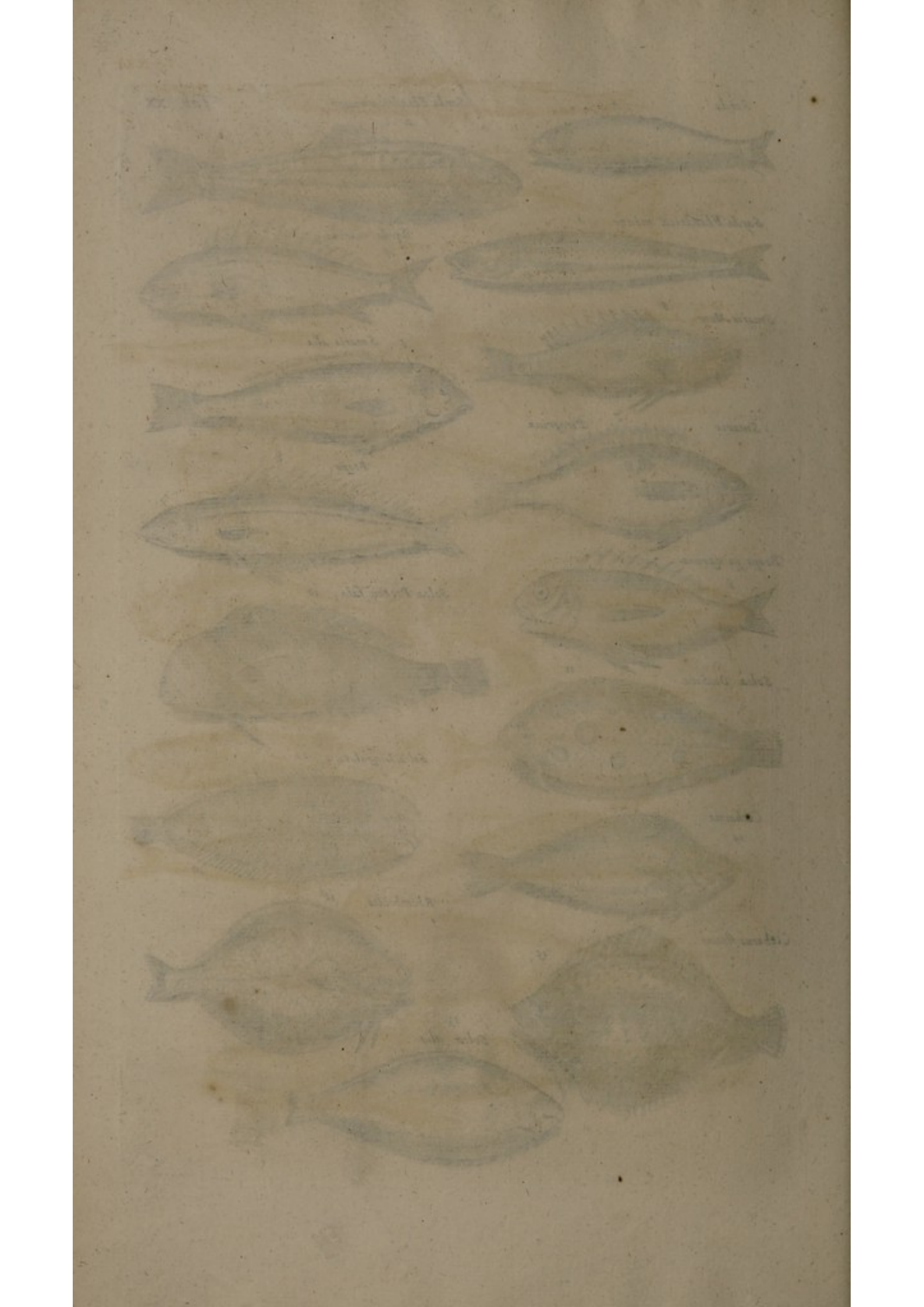

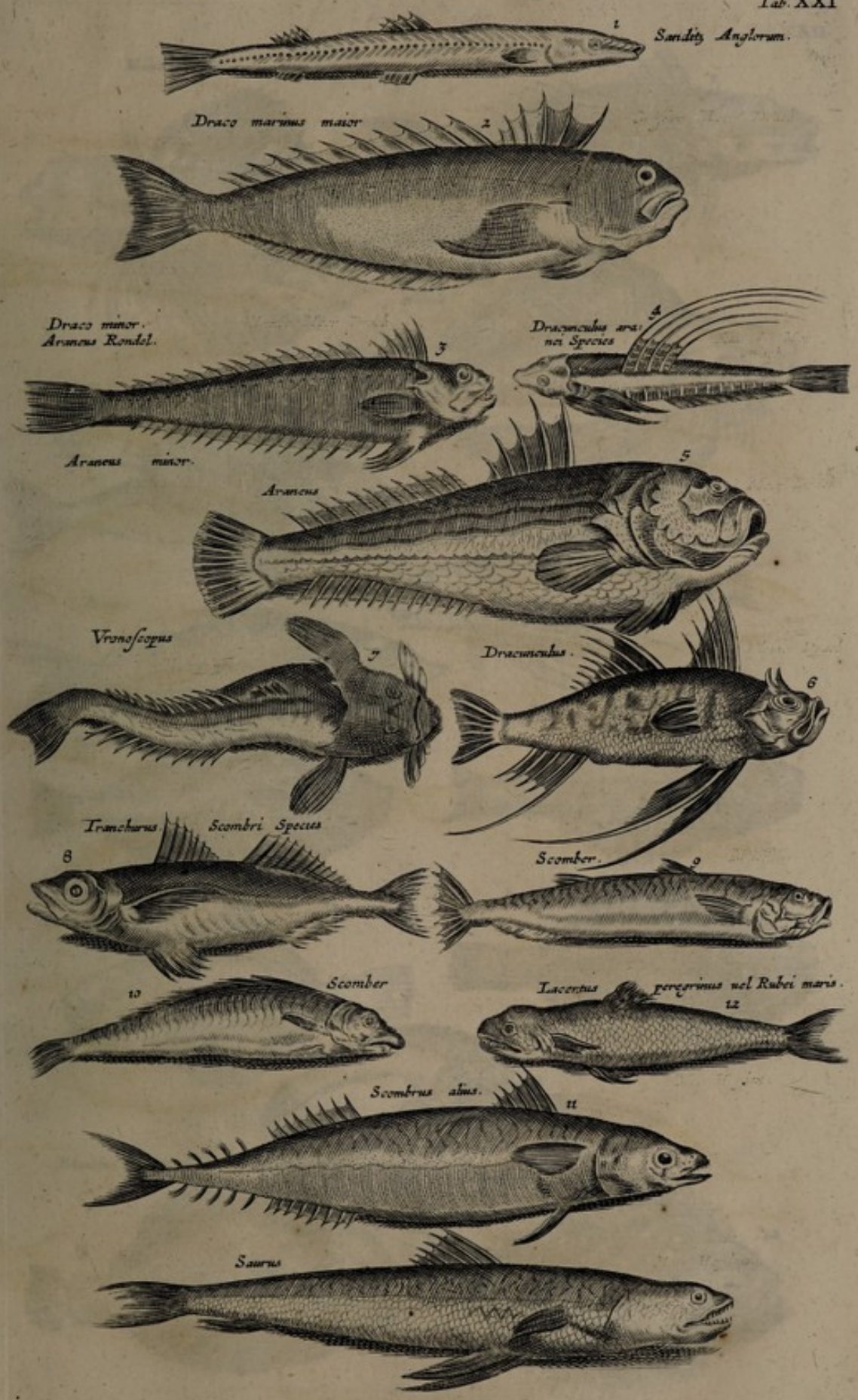
1
Sandity Anglorum.
Draco marinus maior
2
Draco minor.
Araneus Rondel.
3
Dracunculus araneæ Species
4
Araneus minor.
Araneus
5
Vranoscopus
7
Dracunculus.
6
Trachurus
Scombri Species
8
Scomber.
9
10
Scomber
Lacertus peregrinus vel Rubei maris.
12
Scombrus albus.
11
Saurus

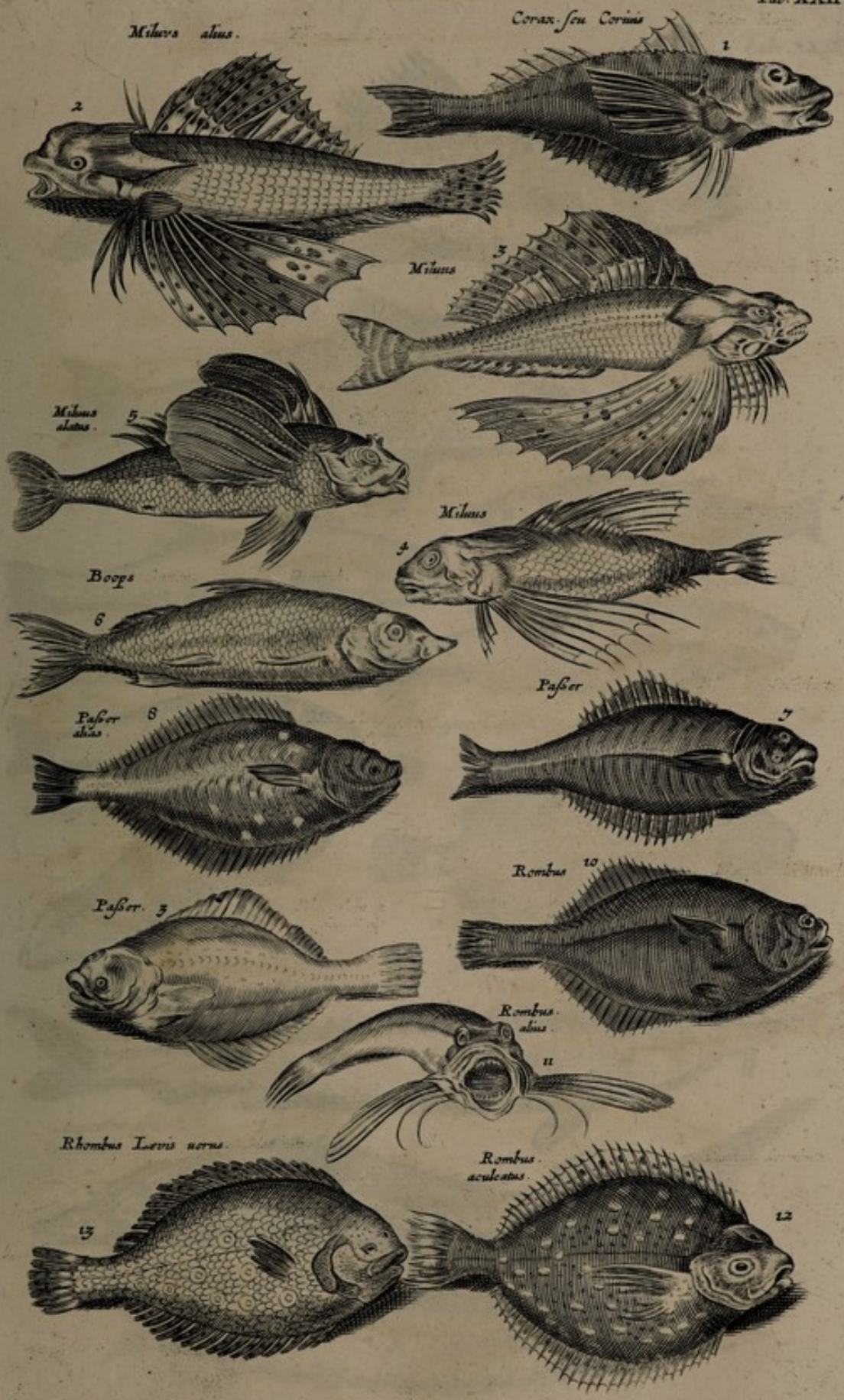
Milvus alius.
Corax. seu Corius
1
2
Milvus
3
Milvus alatus.
5
Milvus
4
Boops
6
Passer alias.
8
Passer
7
Rombus
10
Passer.
9
Rombus. alius.
11
Rhombus Laevis uerus.
Rombus. aculeatus.
13
12

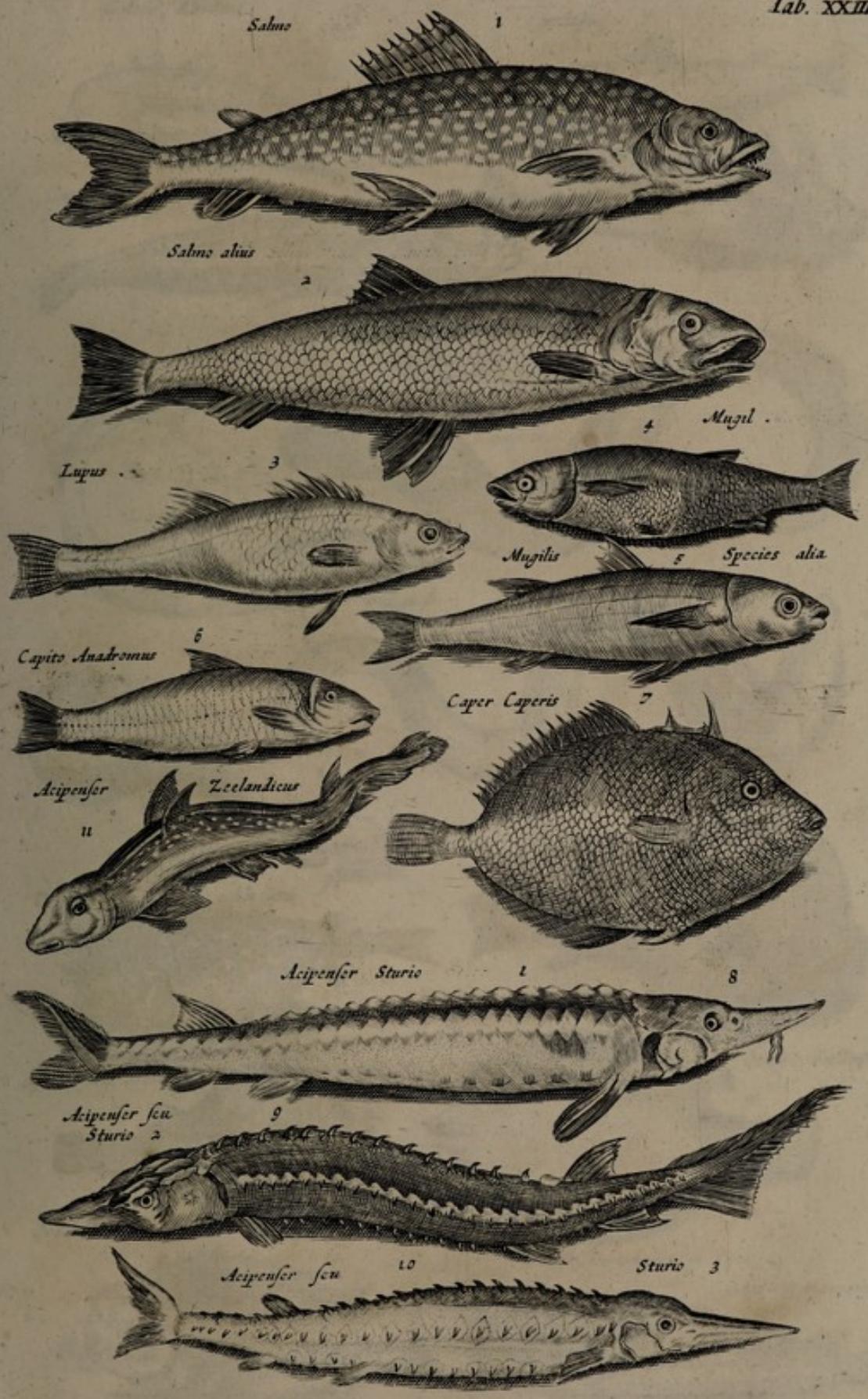
Salmo 1
Salmo alius 2
Lupus 3
4 Mugil
Mugilis 5 Species alia
Capito Anadromus 6
Caper Caperis 7
Acipenser Zeelandicus 11
Acipenser Sturio 1 8
Acipenser seu Sturio 2 9
Acipenser seu 10 Sturio 3

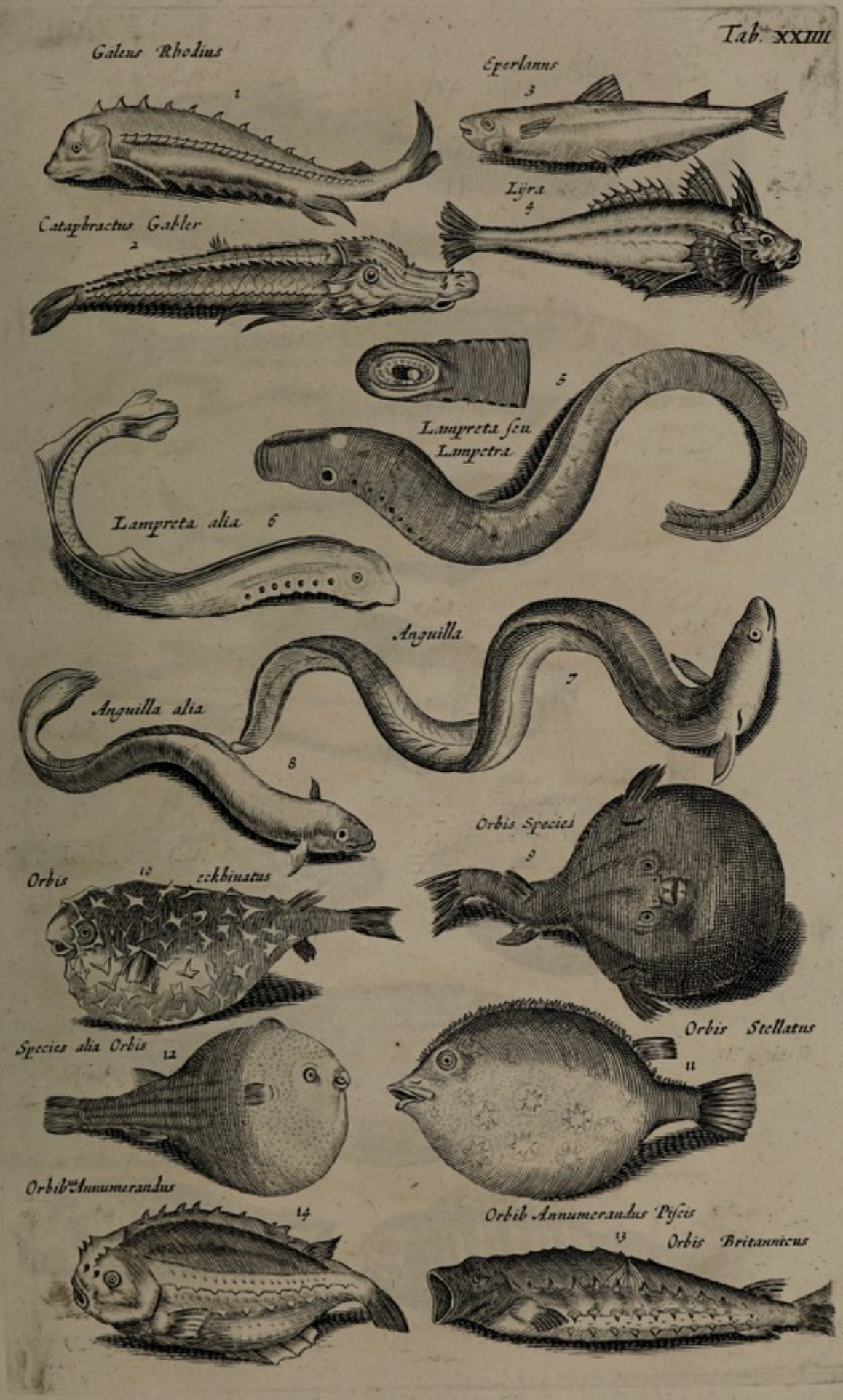
Galeus Rhodius
1
Eperlanus
3
Lyra
4
Cataphractus Gabler
2
5
Lampreta seu
Lampetra
Lampreta alia 6
Anguilla
7
Anguilla alia
8
Orbis Species
9
Orbis echinatus
10
Orbis Stellatus
11
Species alia Orbis
12
Orbis Annumerandus
14
Orbis Annumerandus Piscis
13
Orbis Britannicus

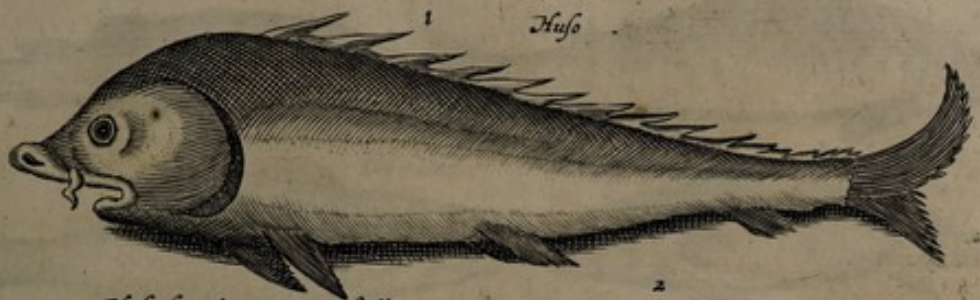

Alius Huso.

Antacæus Rond.

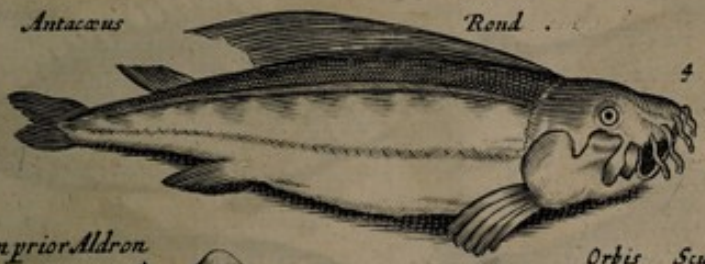

Ostracion prior Aldron

Orbis Scutatus Rondel

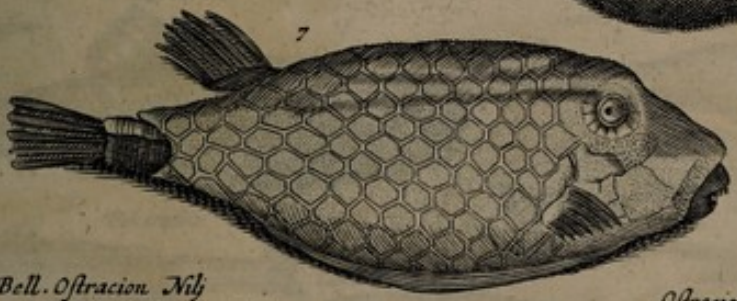

Holosteon Bell. Ostracion Nilj

Ostracion Americæ

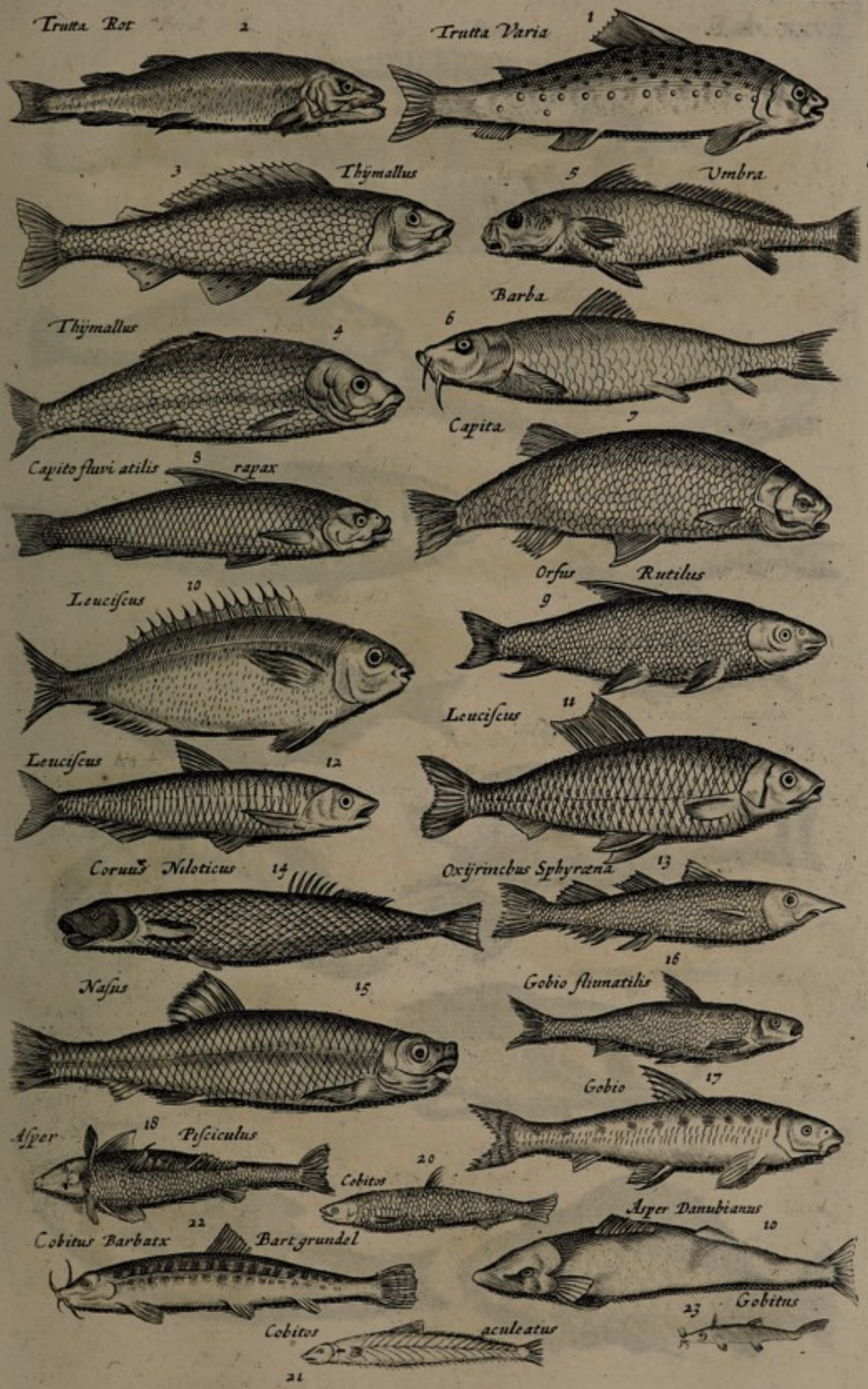
Trutta Rot 2
Trutta Varia 1
3 Thÿmallus
5 Umbra
Barba
Thÿmallus 4
6
Capita 7
Capito fluvi atilis 8 rapax
Orfus Rutilus
Leuciſcus 10
9
Leuciſcus 11
Leuciſcus 12
Corvus Niloticus 14
Oxÿrinchus Sphyræna 13
16
Naſus 15
Gobio fluviatilis
Gobio 17
Aſper 18 Piſciculus
20
Cobitos
Aſper Danubianus
22
Cobitus Barbatx Bartgrundel
10
23 Gobitus
Cobitos aculeatus
21

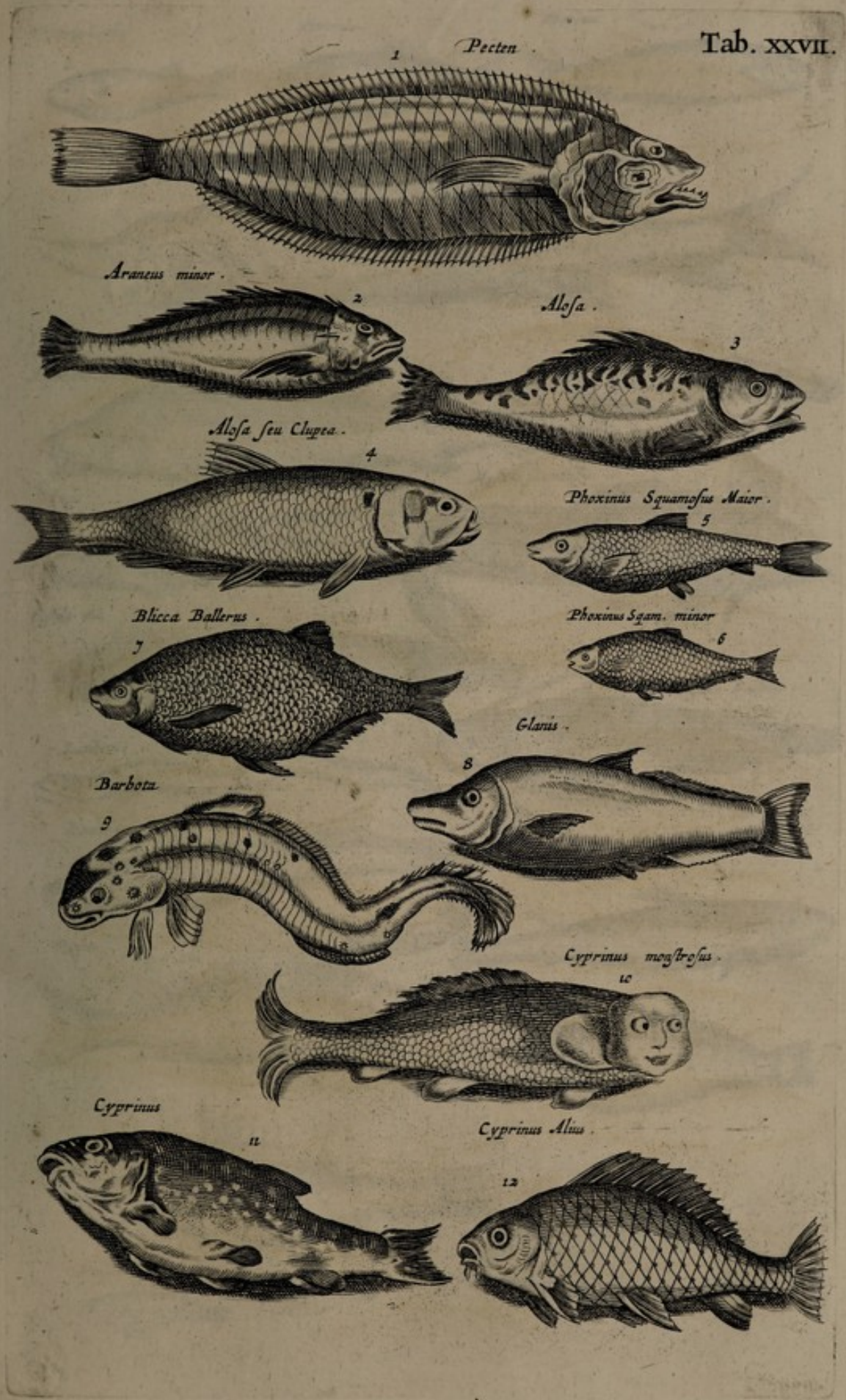
1 Pecten.
Araneus minor.
2
Alosa.
3
Alosa seu Clupea.
4
Phoxinus Squamosus Maier.
5
Blicca Ballerus.
Phoxinus Sqam. minor
6
7
Glanis.
8
Barbota
9
Cyprinus monstrosus.
10
Cyprinus
11
Cyprinus Alius.
12

Phoxing Lævis
3
Phoxinus
2
Phoxinus
1
Attillus . Padi .
4
Antacæus Stellatus
5
Mustela
6
Mustela fluviatilis
6
Mustela fossilis .
8
Mustela . alia
9
7
Mustela Barbata .
Lambreta
10
Lambreta
11
Salmerinus .
Perca .
major dicta
Perca
Schrollus .
Epelanus .
Pungitius

1 Lucius.
Cyprinus 1
3
Carpio.
2
Cyprinus 2
4
5
Cyprinus latus.
Cyprinus 3.
6
Lota. Gallorum.
10
Tinca.
7
Cottus Gesn.
11
Gobio Capitatus
ad tab. 22.
Perca. 8
12 Fundulus
Perca alia.
13 Alburnus
Salar. Salmo parvulus.
15
14
16 Exos sive Ichtiocolla

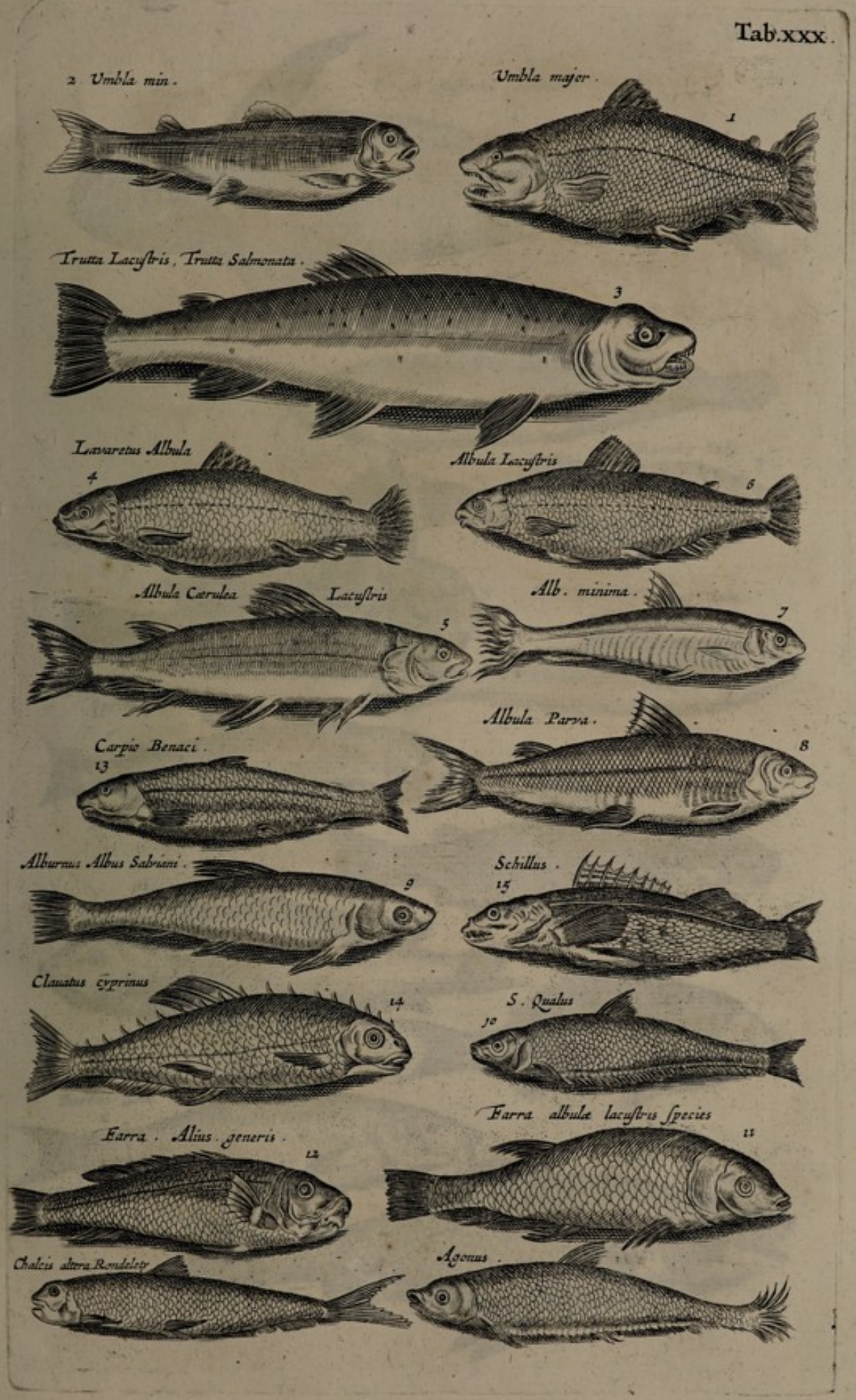
2 Umbla min.
Umbla major.
1
Trutta Lacustris, Trutta Salmonata.
3
Lavaretus Albula
4
Albula Lacustris
6
Albula Cærulea Lacustris
5
Alb. minima.
7
Albula Parva.
8
Carpio Benaci.
13
Alburnus Albus Sabiani.
9
Schillus.
15
Clavatus cyprinus
14
S. Qualus
10
Farra albulæ lacustris species
11
Farra. Alius generis.
12
Chalcis altera Rondeletij
Agonus.

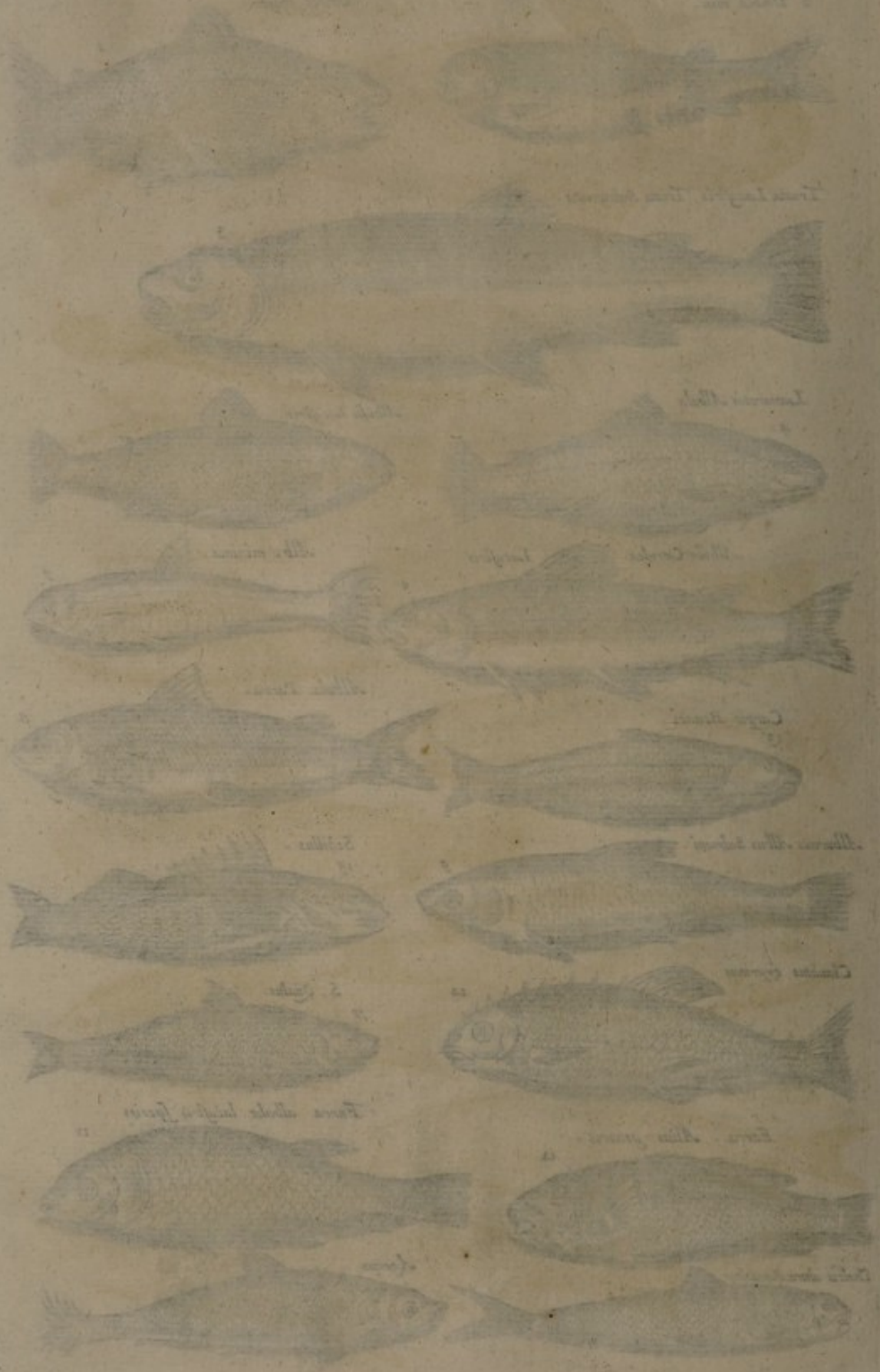

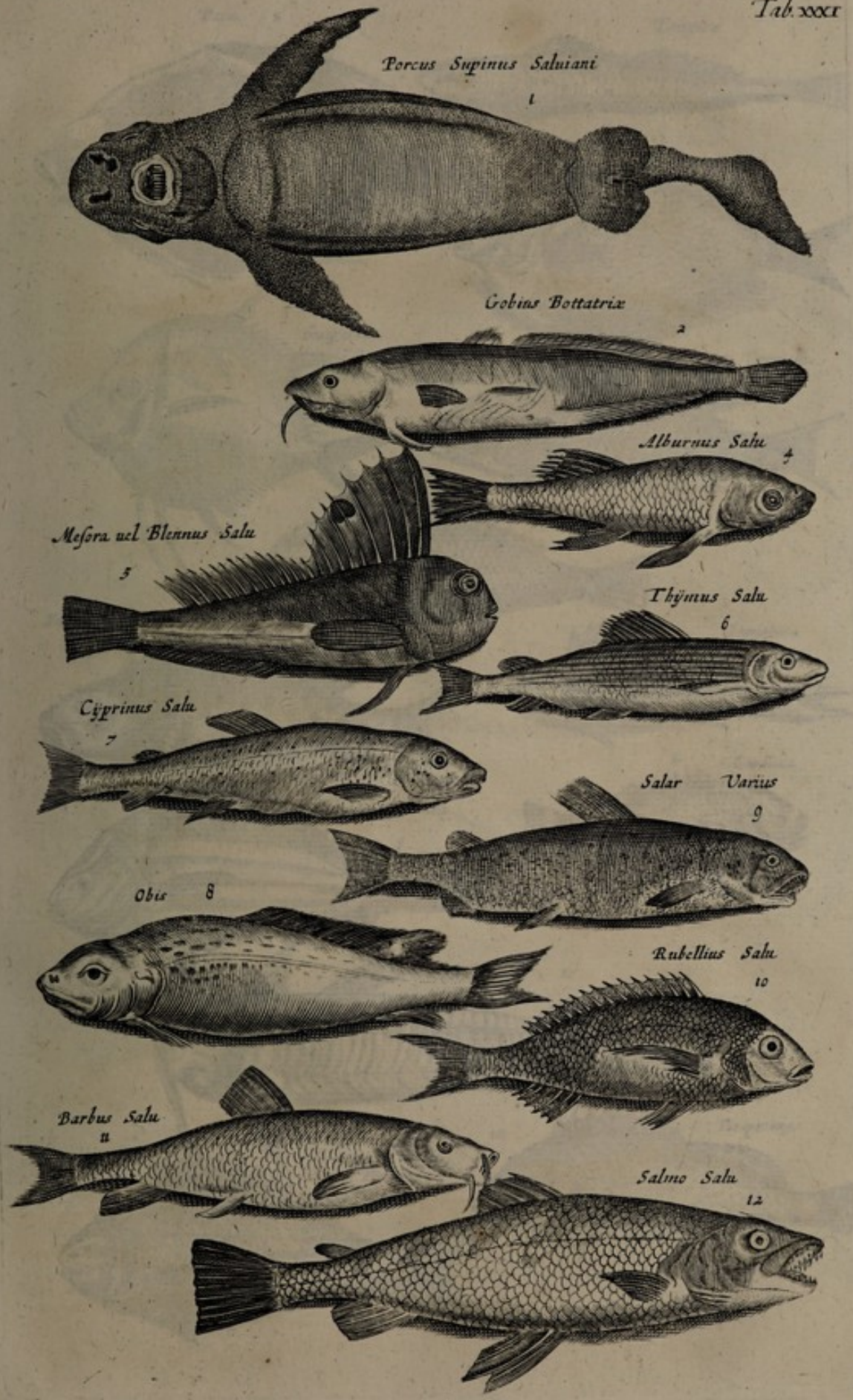
Porcus Supinus Saluiani
1
Gobius Bottatrix
2
Alburnus Salu
4
Mesora uel Blennus Salu
5
Thÿnus Salu
6
Cÿprinus Salu
7
Salar Varius
9
Obis 8
Rubellius Salu
10
Barbus Salu
11
Salmo Salu
12

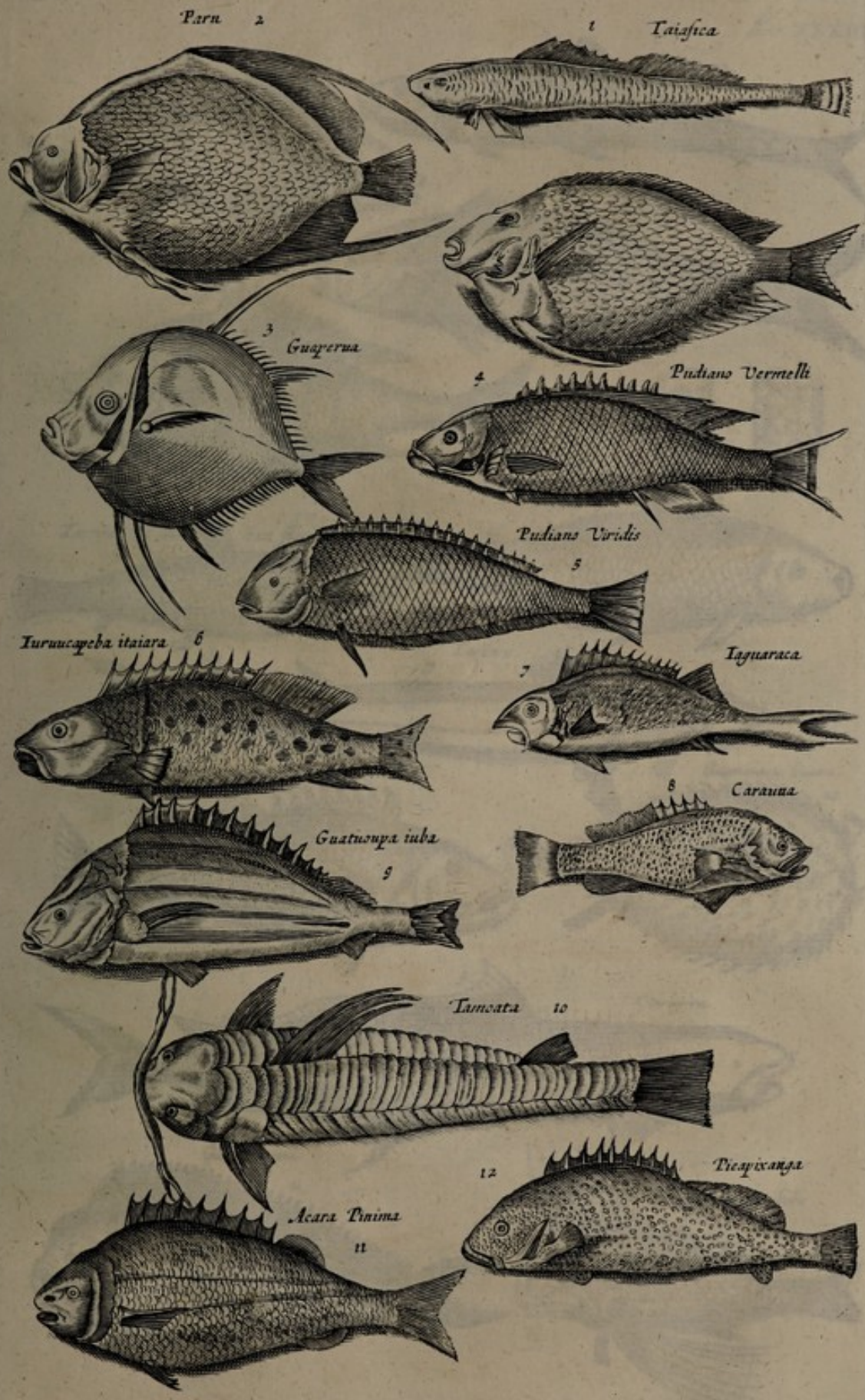
Parn 2
1 Taiasica
3 Guaperua
4 Pudiano Vermelli
Pudiano Viridis
5
Iuruucapeba itaiara 6
7 Iaguaraca
8 Carauna
Guatusupa iuba
9
Tamoata 10
12 Tiapixanga
Acara Pinima
11

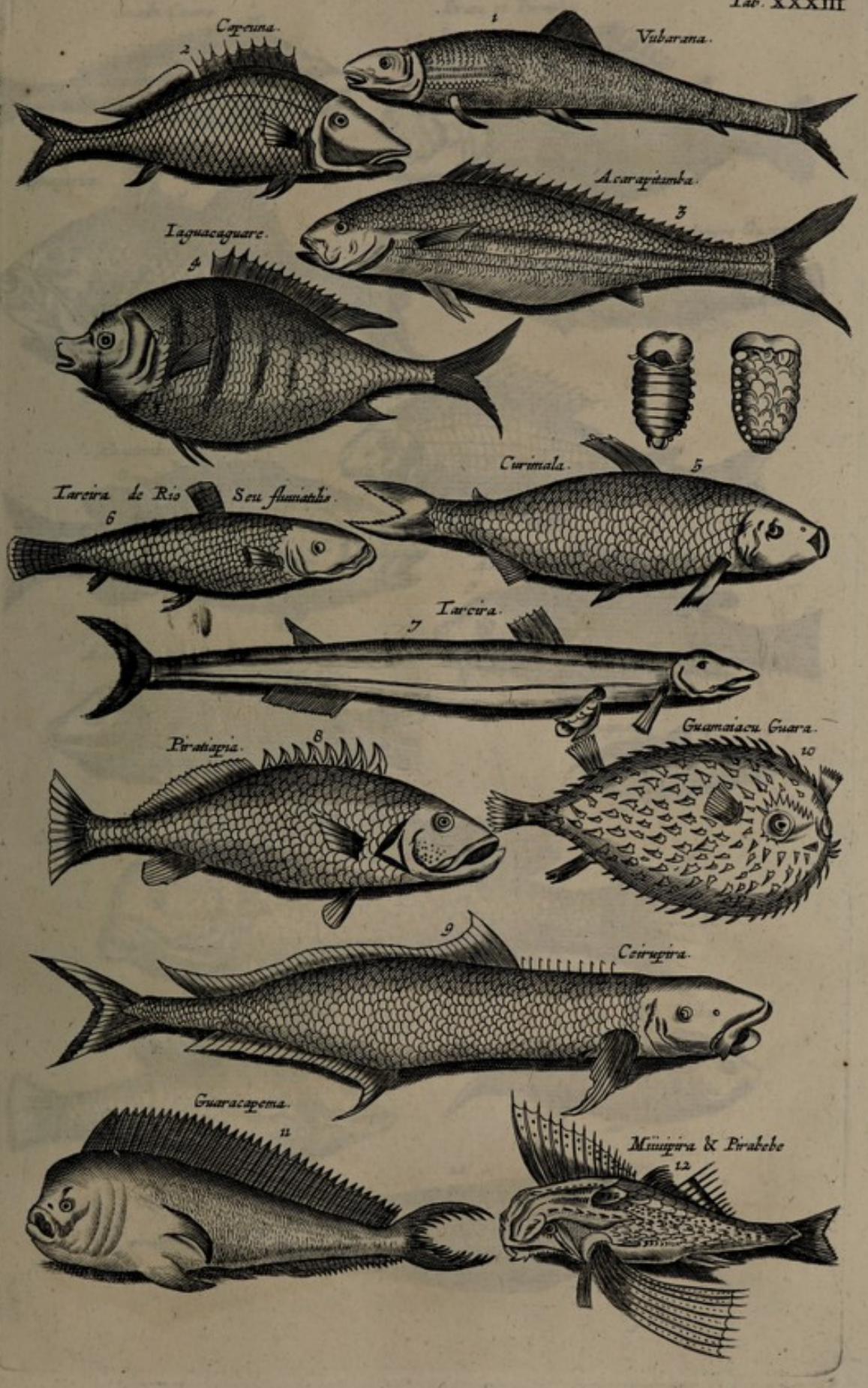
Capeuna.
2
1
Vubarana.
Acarapitamba.
3
Iaguacaguare.
4
Curimala.
5
Tarcira de Rio
Seu fluviatilis.
6
Tarcira.
7
Guamaiacu Guara.
10
Piratiapia.
8
9
Ceirupira.
Guaracapema.
11
Miuipira & Pirabebe
12

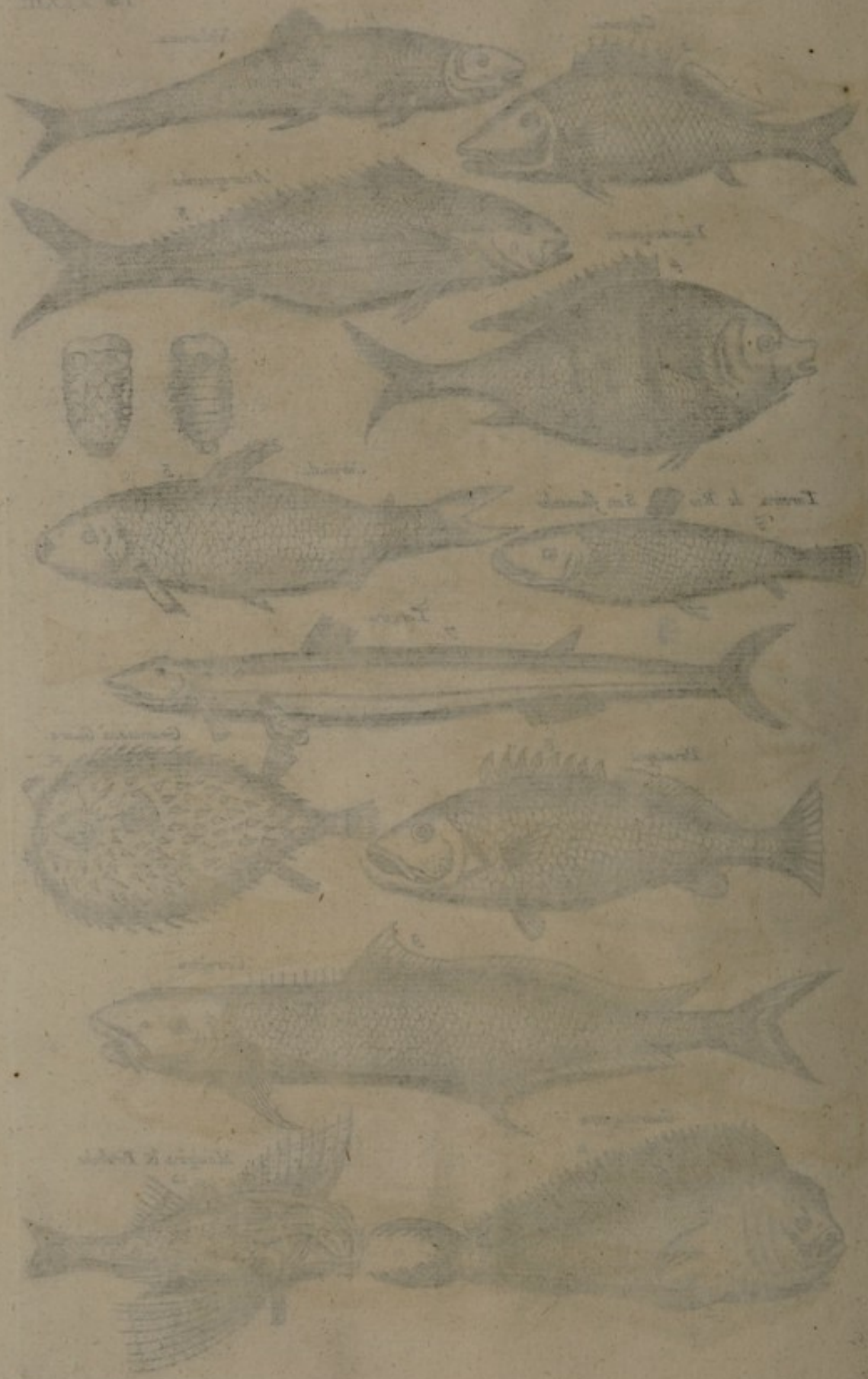

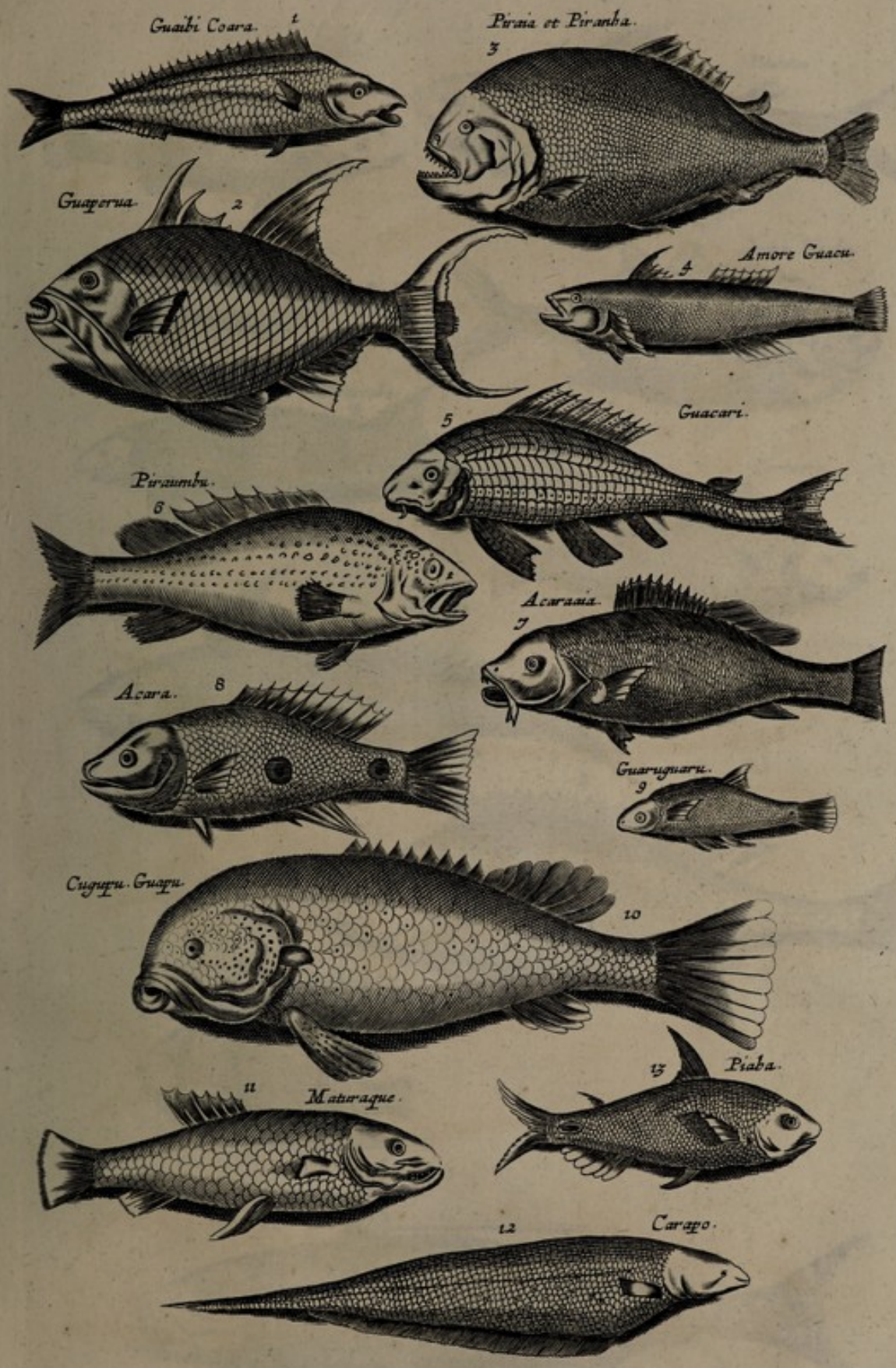
Guaibi Coara. 1
Piraia et Piranha. 3
Guaperua. 2
Amore Guacu. 4
Guacari. 5
Piraumbu. 6
Acaraia. 7
Acara. 8
Guarugnaru. 9
Cuguqu. Guaqu. 10
Piaba. 13
11 Maturaque.
12 Carapo.

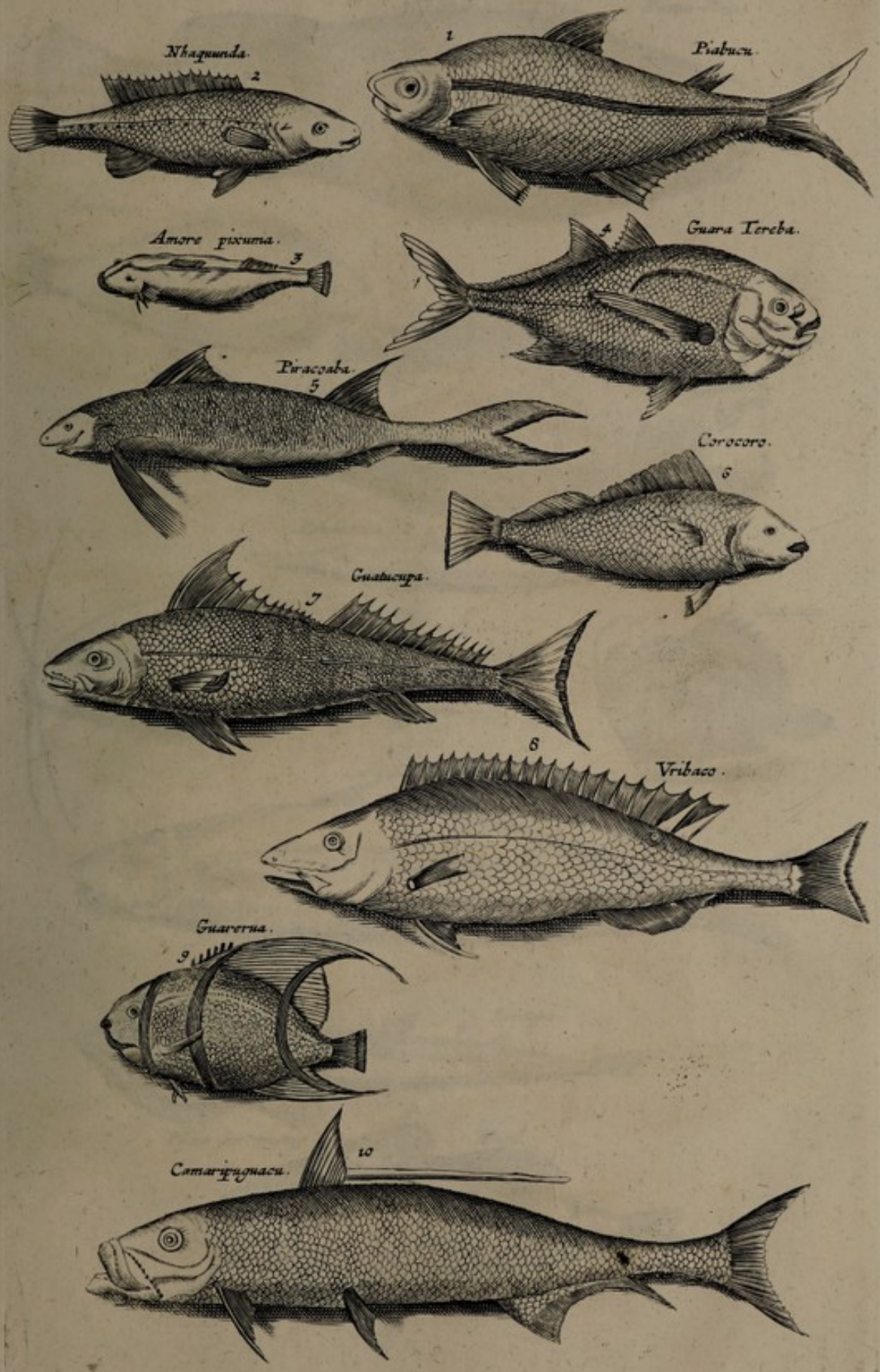
Nhaquunda.
2
1
Piabucu.
Amore pixuma.
3
4
Guara Tereba.
Piracoaba.
5
Corocoro.
6
Guatucupa.
7
8
Vribaco.
Guarerua.
9
10
Camaripugnacu.

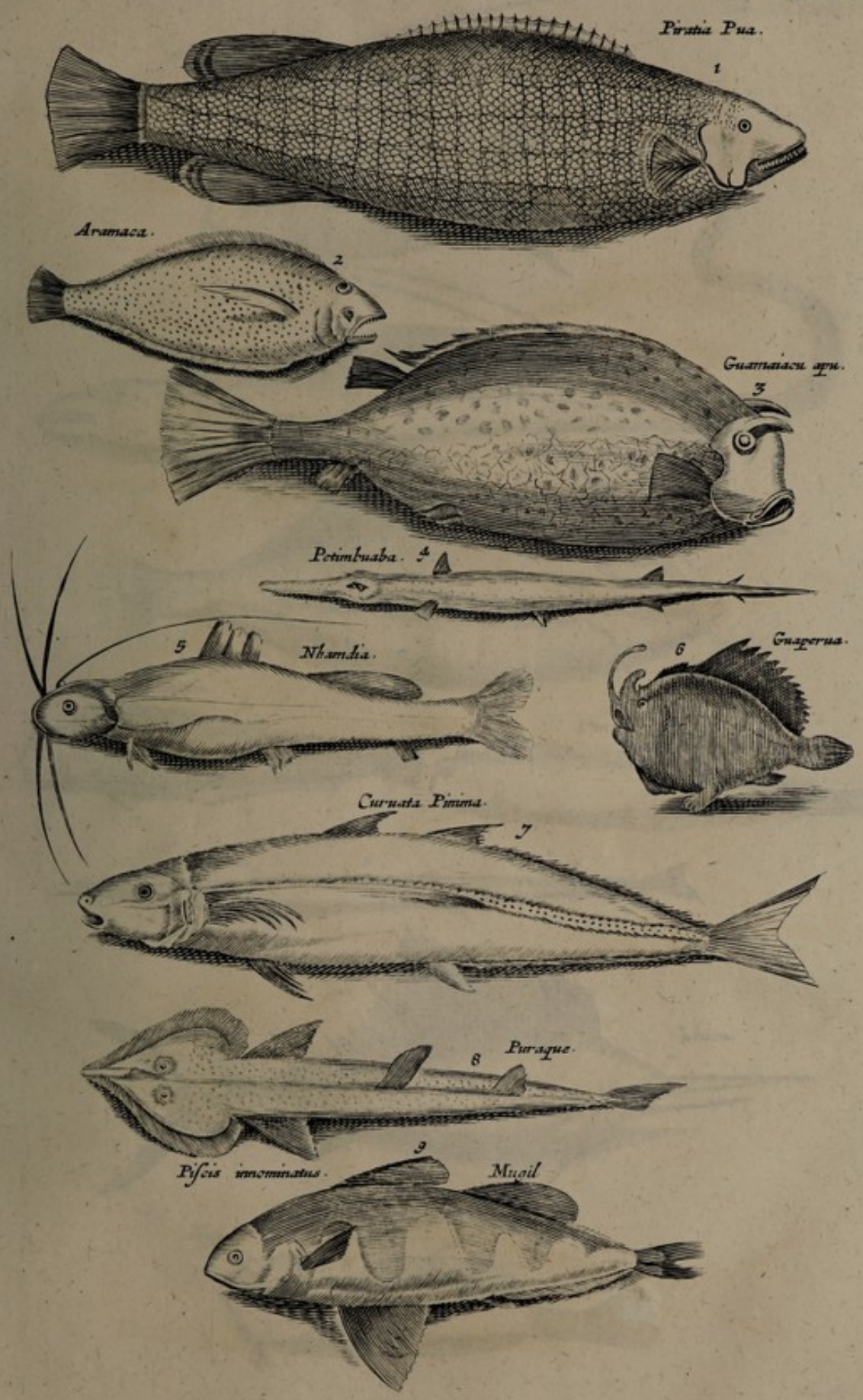
Piratia Pua.
1
Aramaca.
2
Guamaiacu apu.
3
Petimbuaba.
4
5
Nhamdia.
6
Guaperua.
Curuata Pimma.
7
8
Purapue.
Piscis innominatus.
9
Muoil

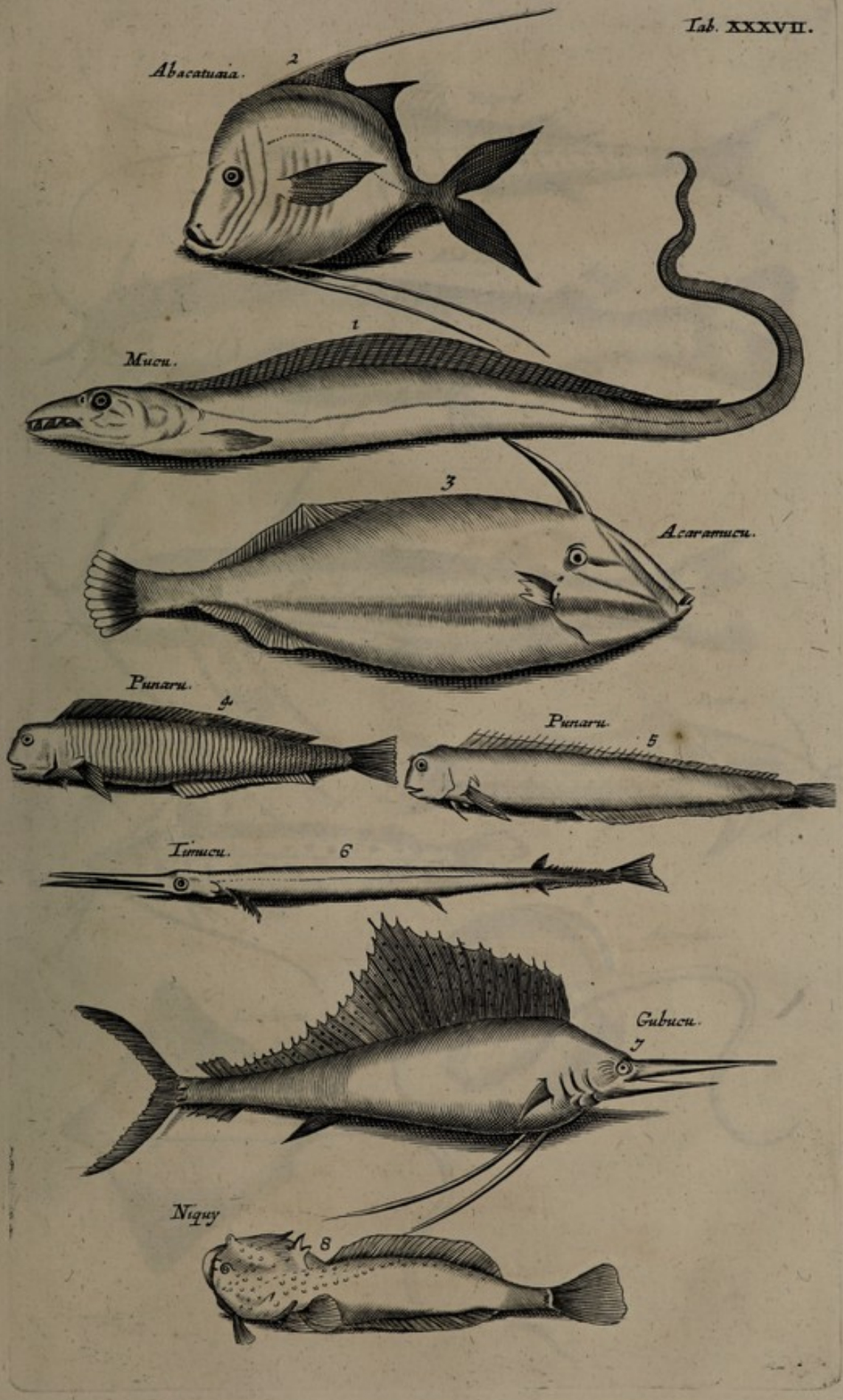
Abacatuaia.
2
1
Mucu.
3
Acaramucu.
Punaru.
4
Punaru.
5
Timucu.
6
Gubucu.
7
Niquy
8

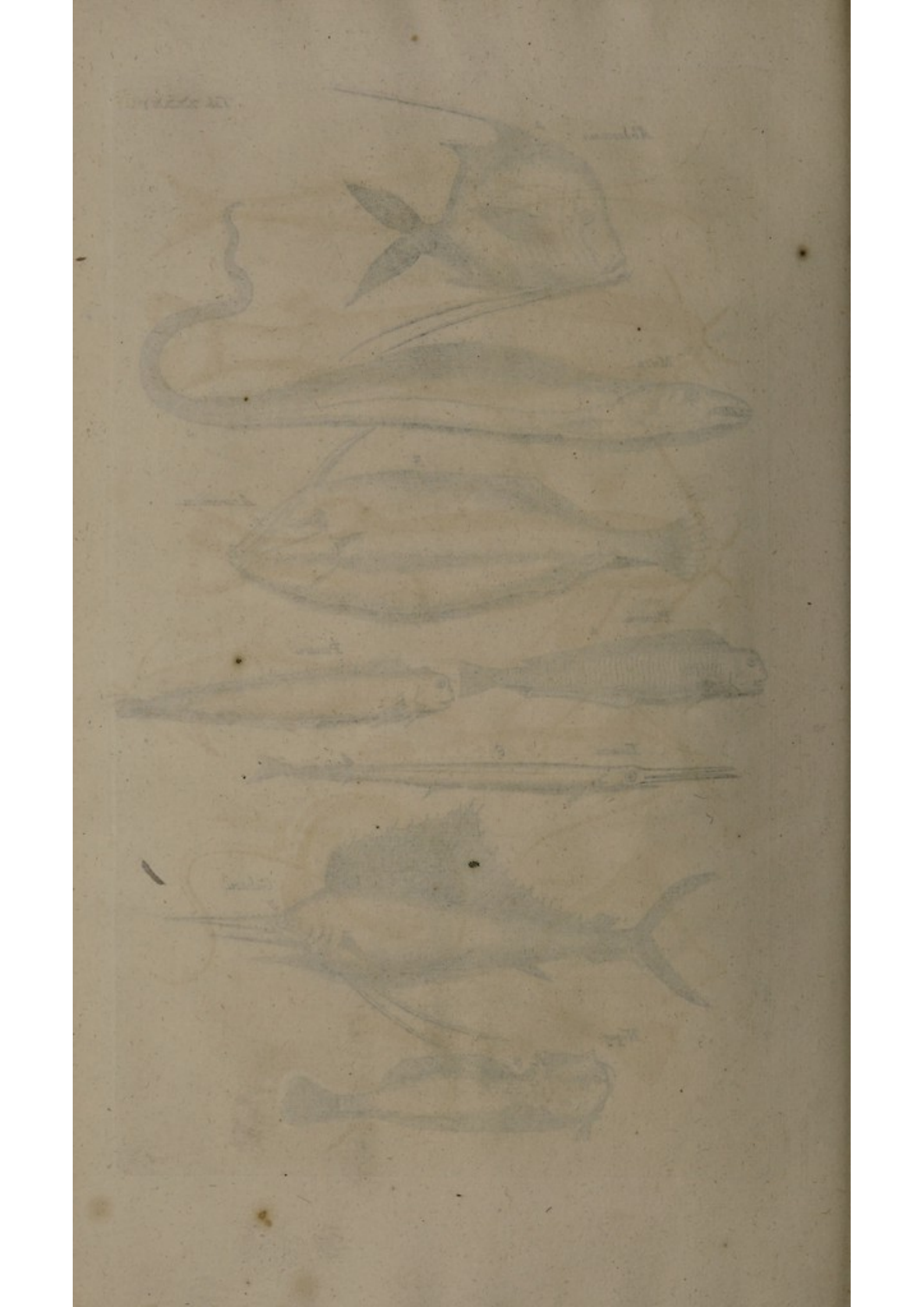

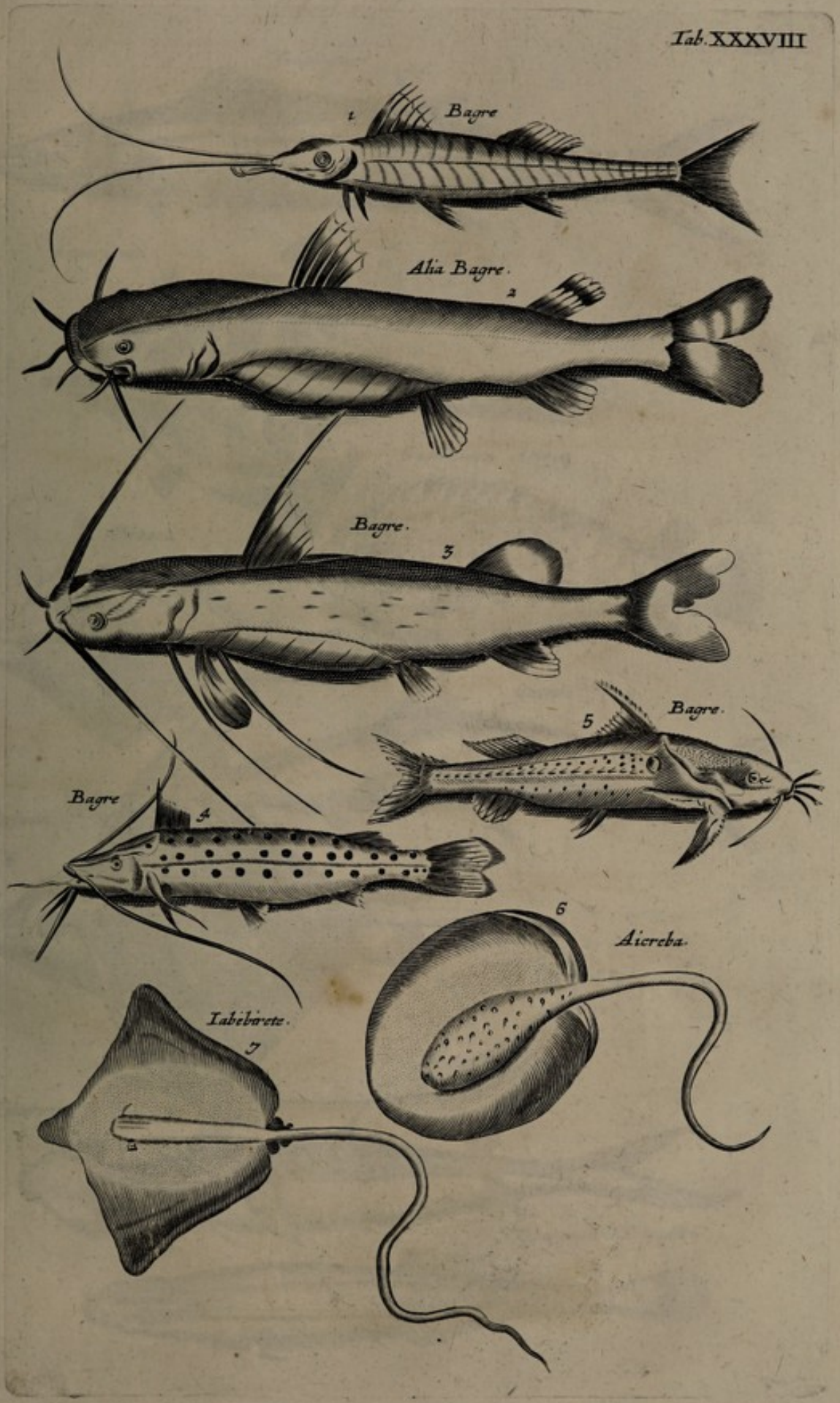
1
Bagre
Alia Bagre.
2
Bagre.
3
Bagre.
5
Bagre
4
6
Aicreba.
Iabebiretz.
7

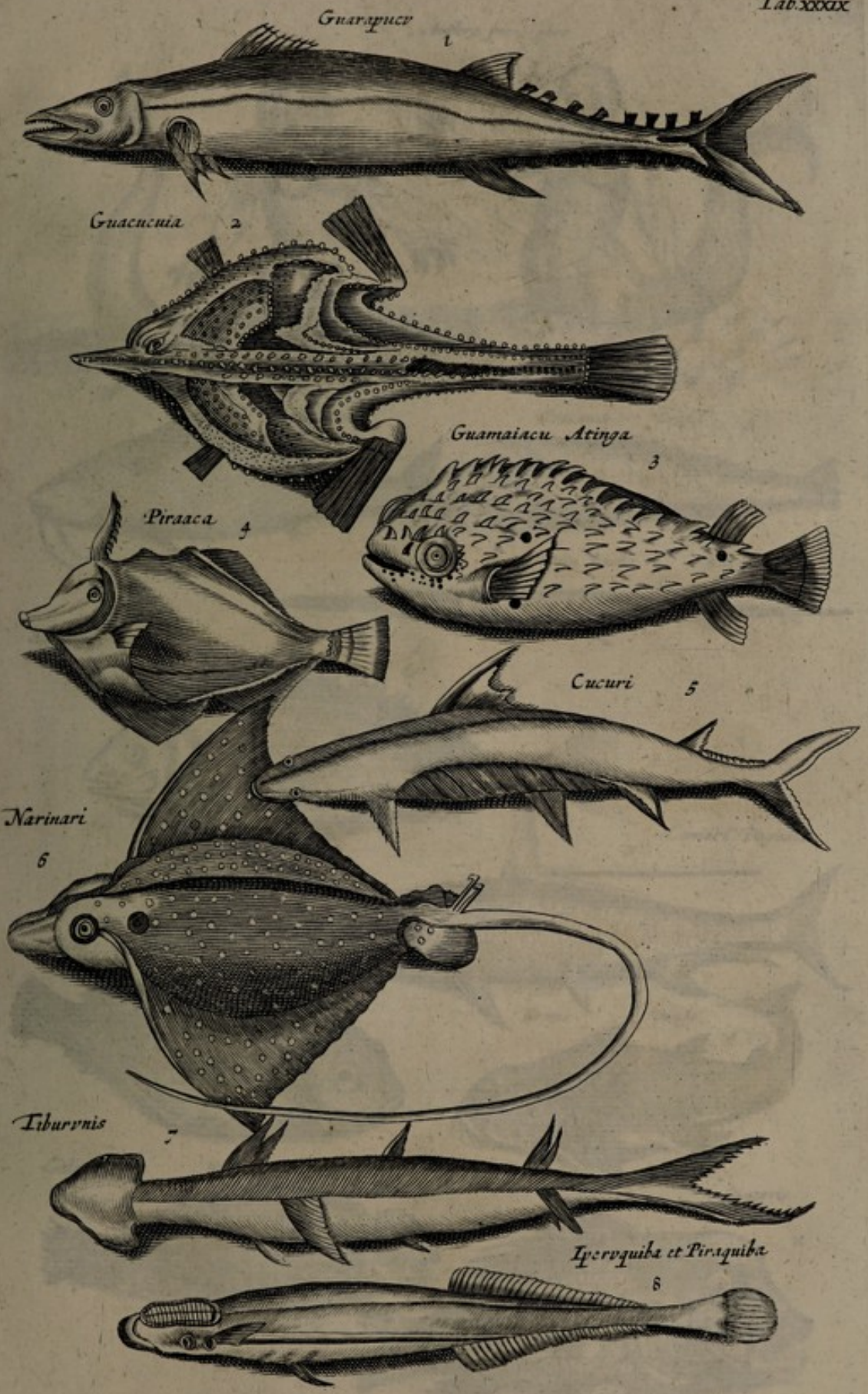
Guarapucu
1
Guacucuia
2
Guamaiacu Atinga
3
Piraaca
4
Cucuri
5
Narinari
6
Tiburvnis
7
Iperoquiba et Piraquiba
8

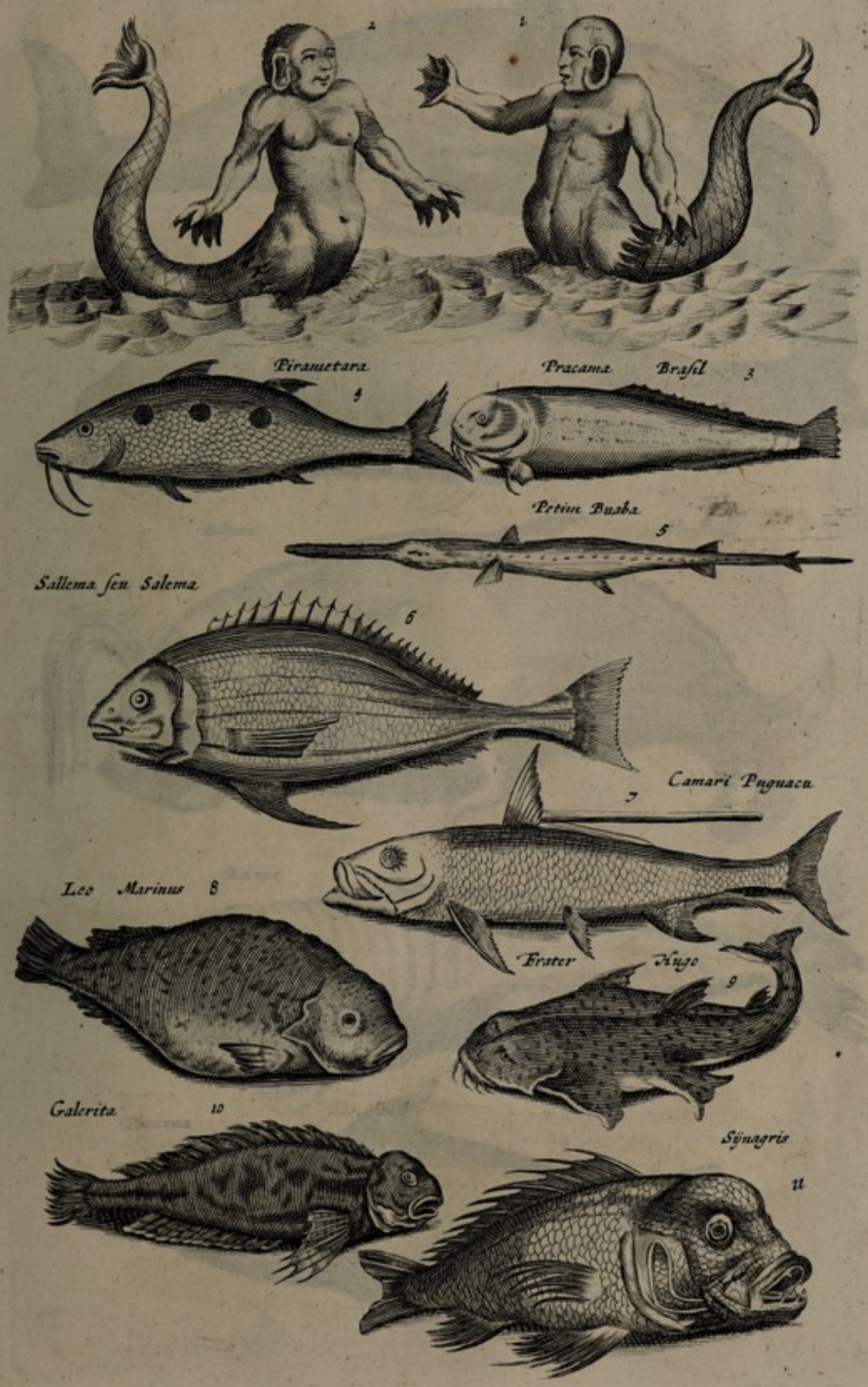
Anthropomorphos
2
1
Piramutara
4
Pracama Brasil
3
Petim Busba
5
Sallema seu Salema
6
Camari Puguaca
7
Leo Marinus 8
Frater
Aiuge
9
Galerita
10
Sinagris
11

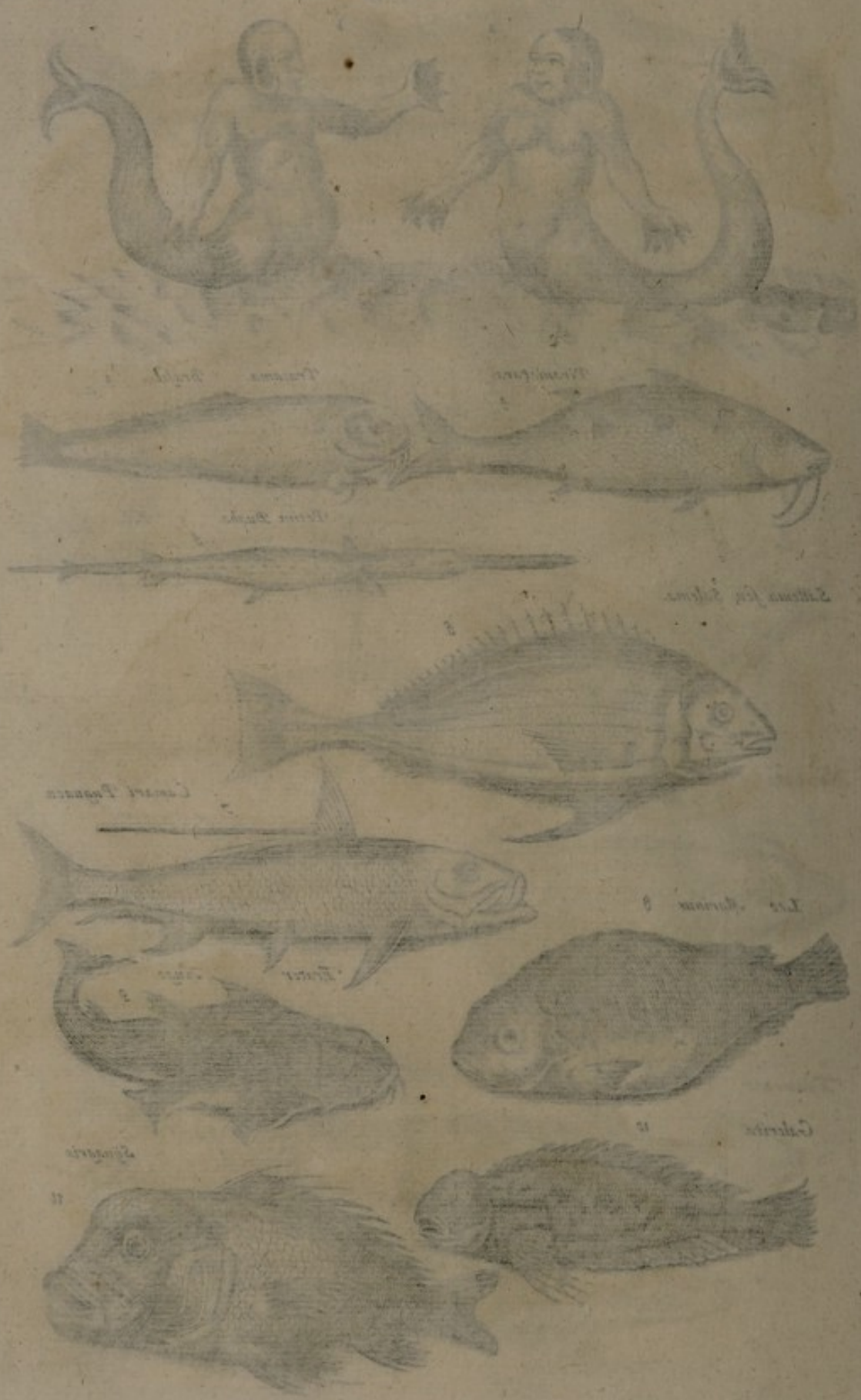

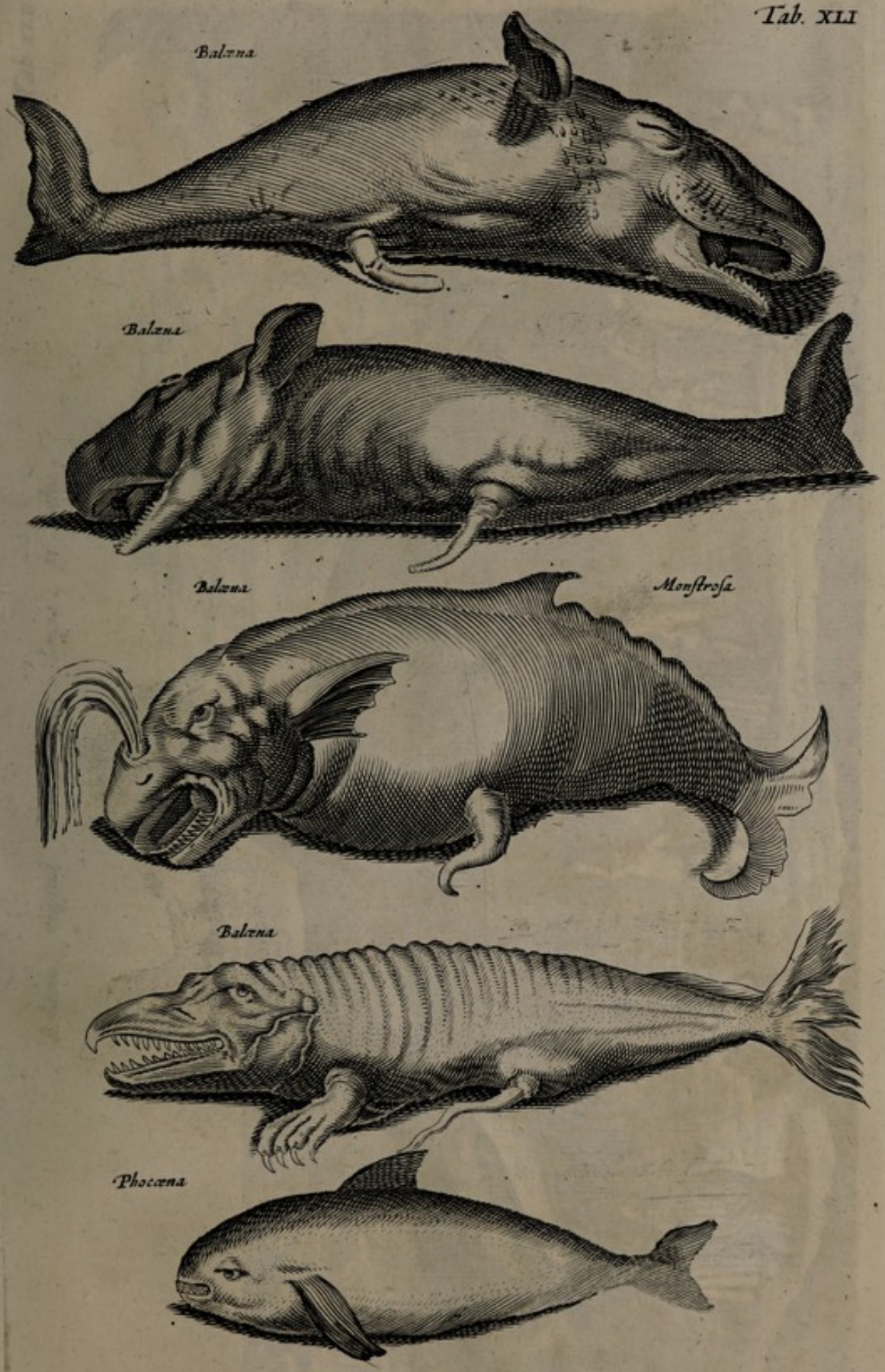
Balæna
Balæna
Balæna
Monstrosa
Balæna
Phocæna

Balæna magna 60. perticas longa. 41. alta.

Utilis Piſcis ſerram ad inſtar
Piſcis habens

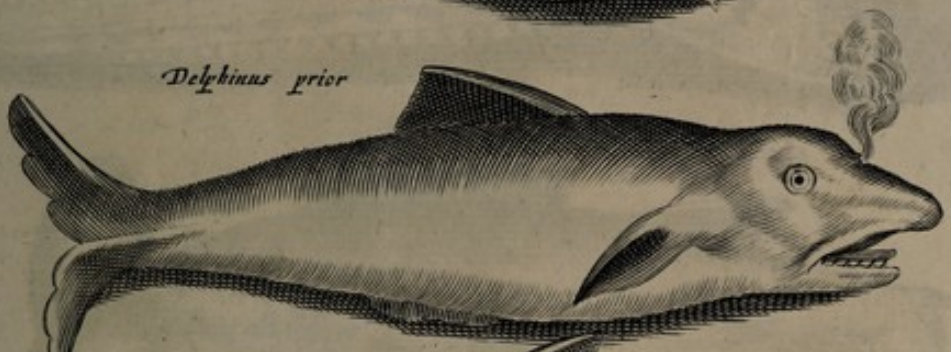
Delphinus prior

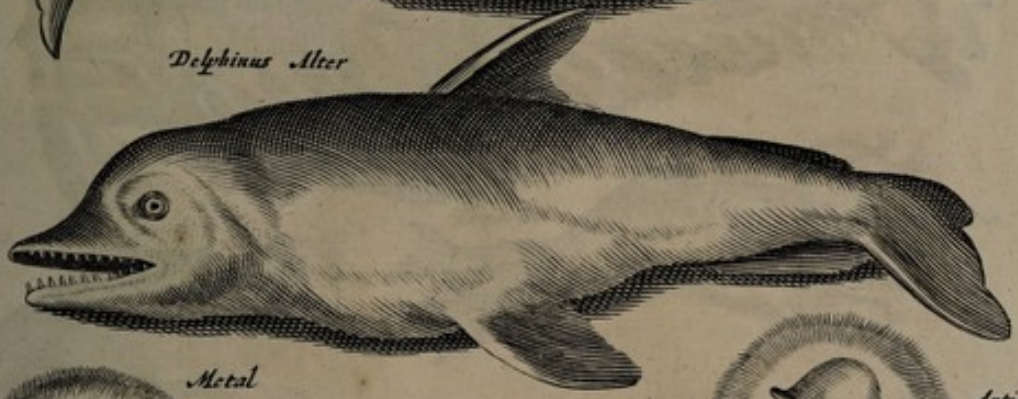
Delphinus Alter

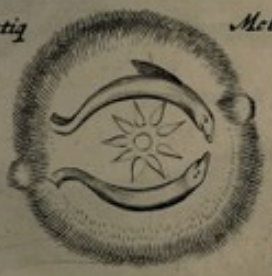
Antiq
Metal

Antiq
Metal

Delphinus
Fœmina

Delphinus alius

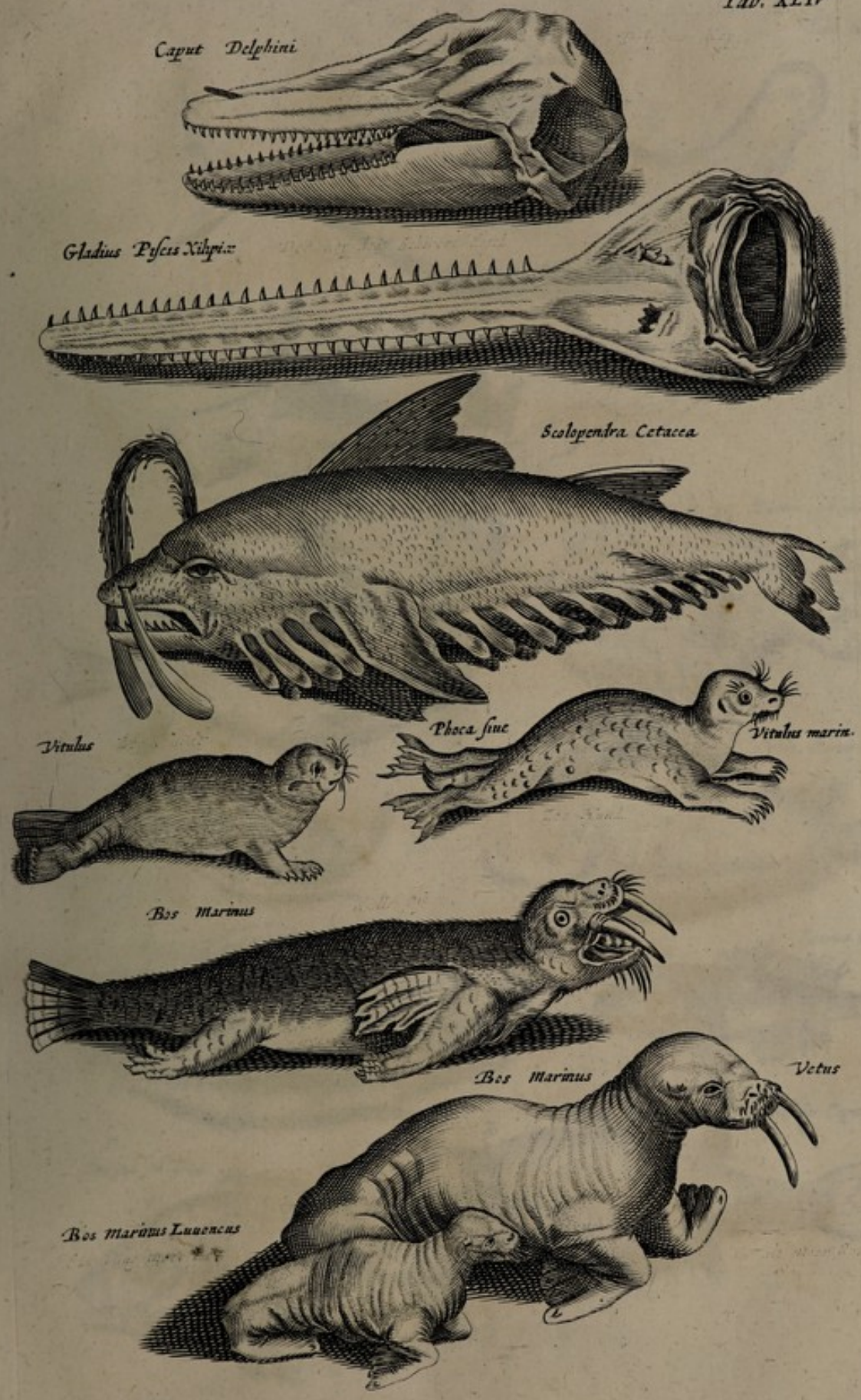
Caput Delphini
Gladius Pisces Xiphiæ
Scolopendra Cetacea
Vitulus
Phoca sive
Vitulus marin.
Bos Marinus
Bos Marinus
Vetus
Bos marinus Luuencus

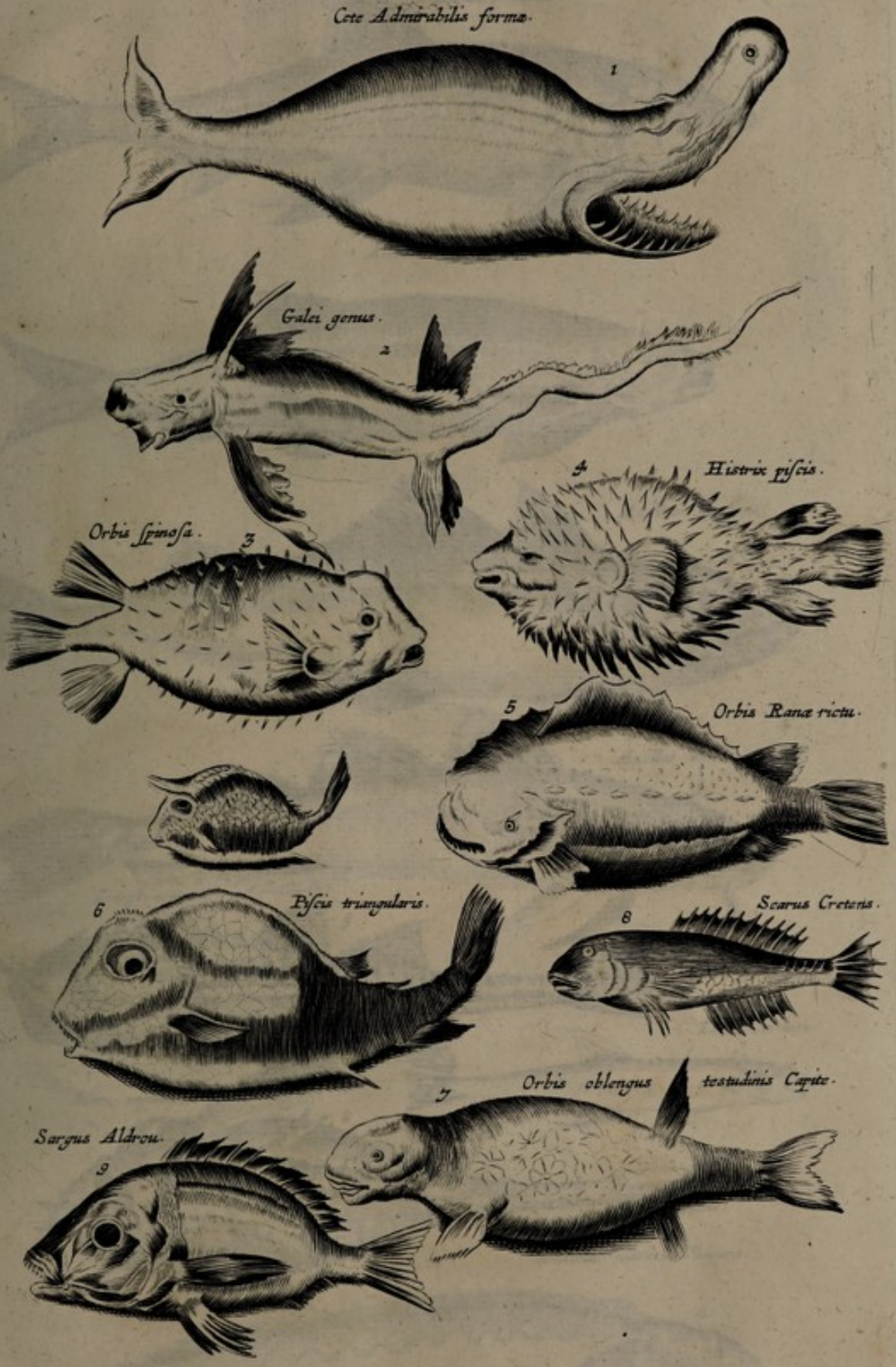
Cete Admirabilis formæ.
1
Galei genus.
2
4
Histrix piscis.
Orbis spinosa.
3
5
Orbis Ranæ rictu.
6
Piscis triangularis.
8
Scarus Cretens.
7
Orbis oblongus testudinis Capite.
Sargus Aldrou.
9

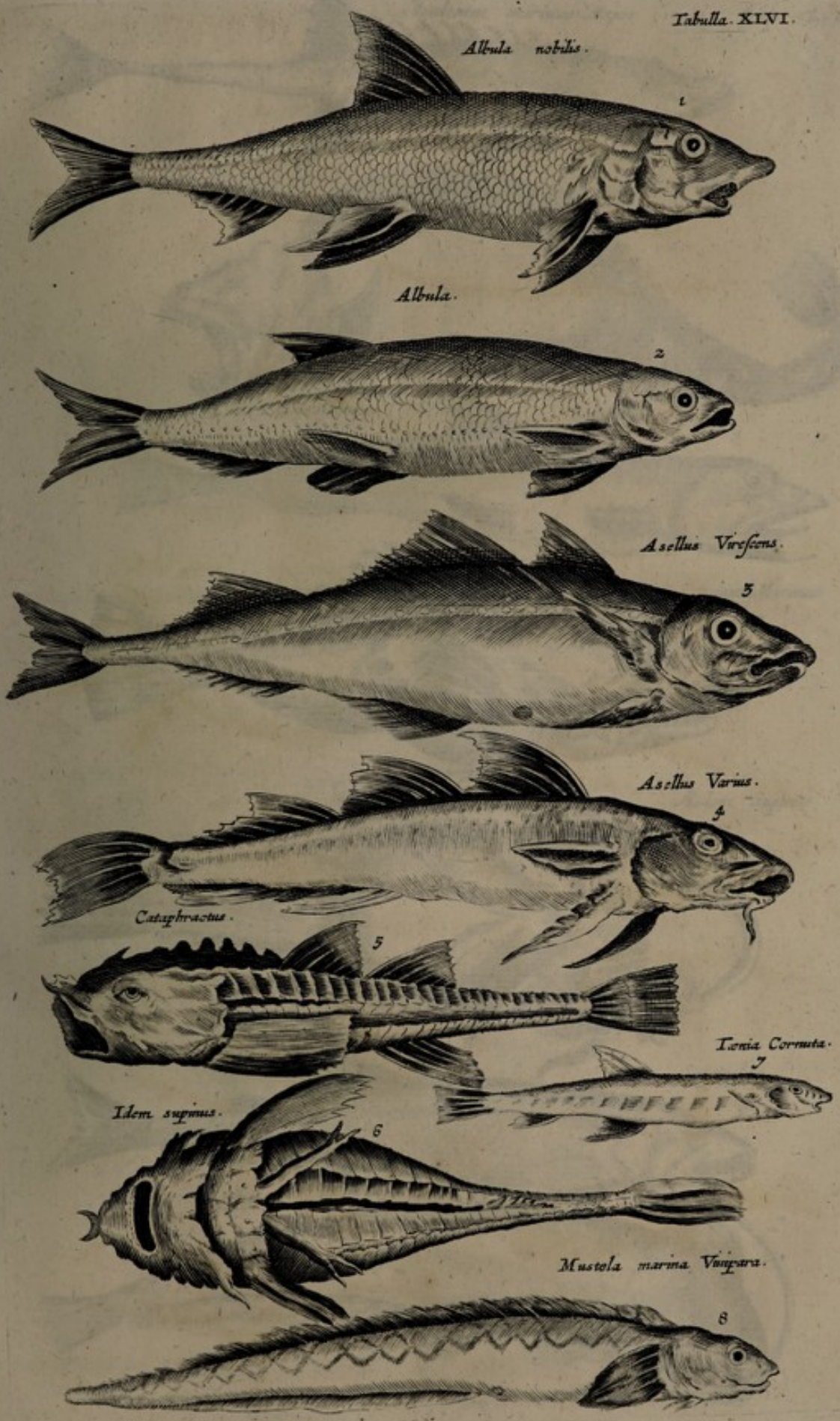
Albula nobilis.
1
Albula.
2
Asellus Virescens.
3
Asellus Varius.
4
Cataphractus.
5
Tænia Cornuta.
7
Idem supinus.
6
Mustela marina Vnipara.
8

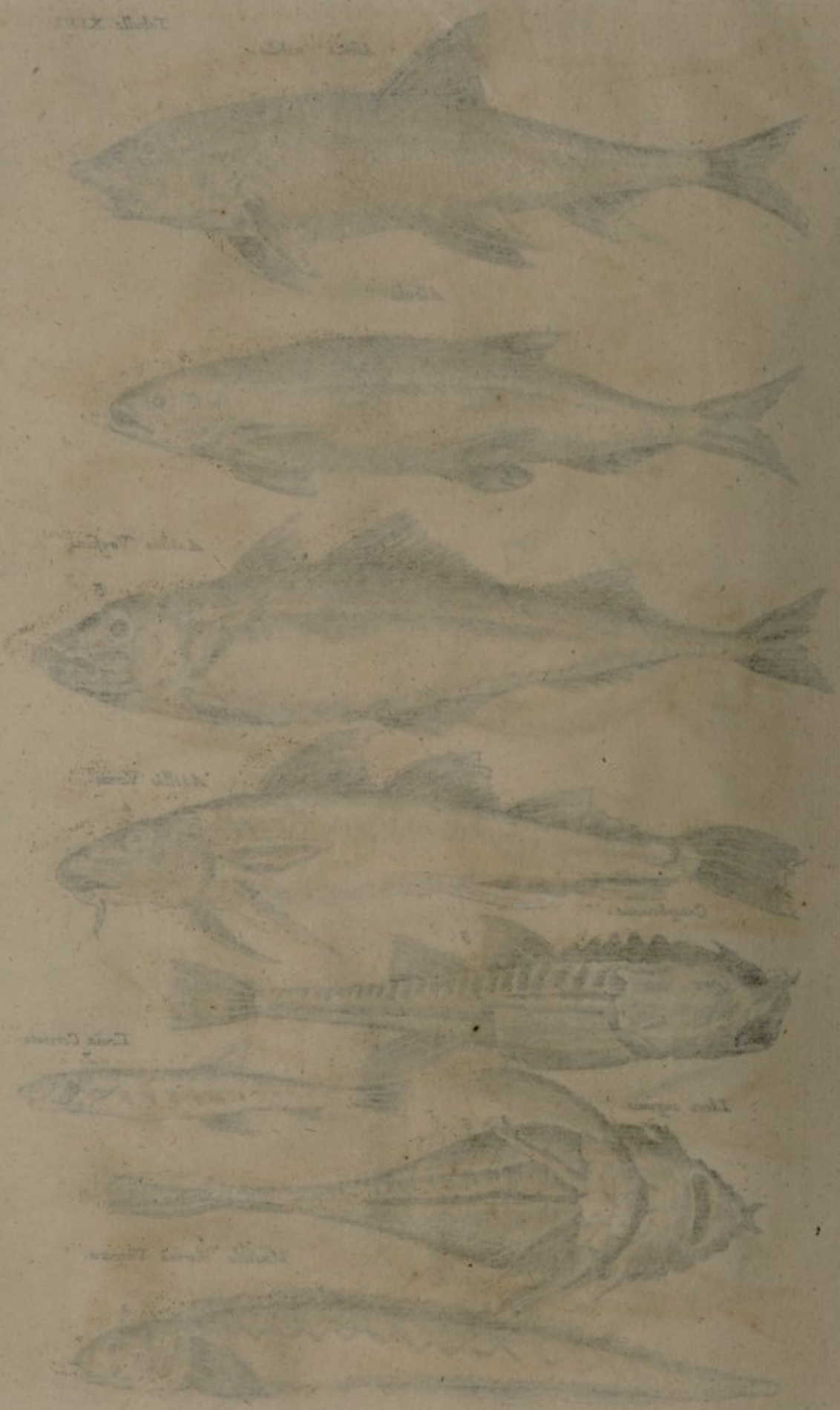

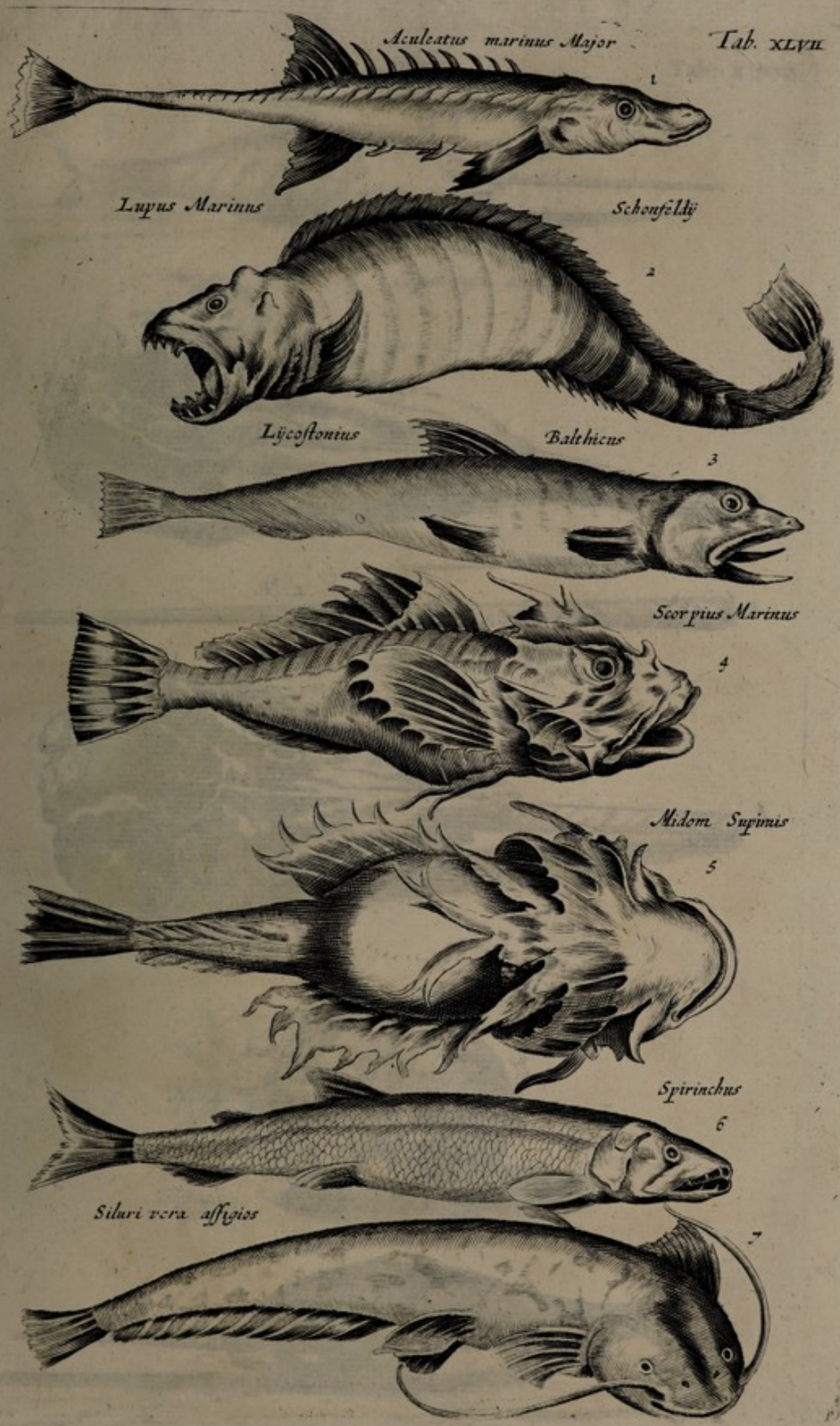
Aculeatus marinus Major
Tab. XLVII
1
Lupus Marinus
Schonfeldij
2
Lijcostonius
Balthicus
3
Scorpius Marinus
4
Midom Supinus
5
Spirinchus
6
Siluri vera effigies
7

Tab: XLVIII.

Caput piſcis cornuti.

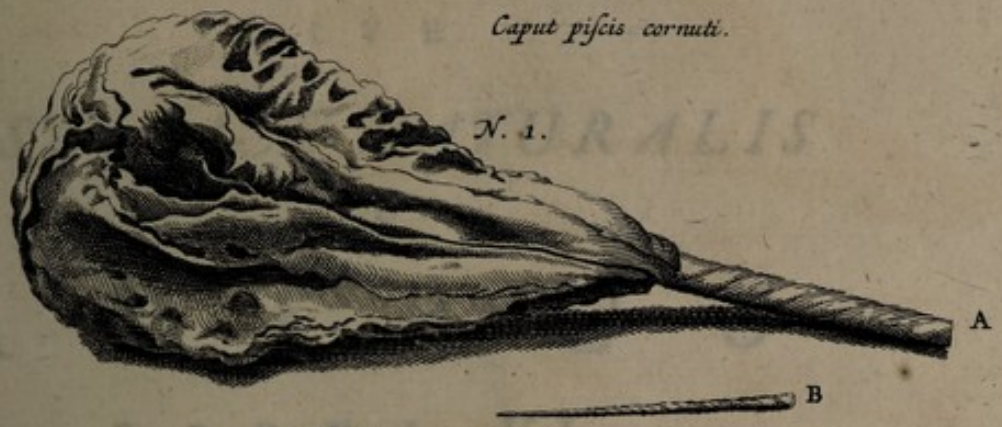

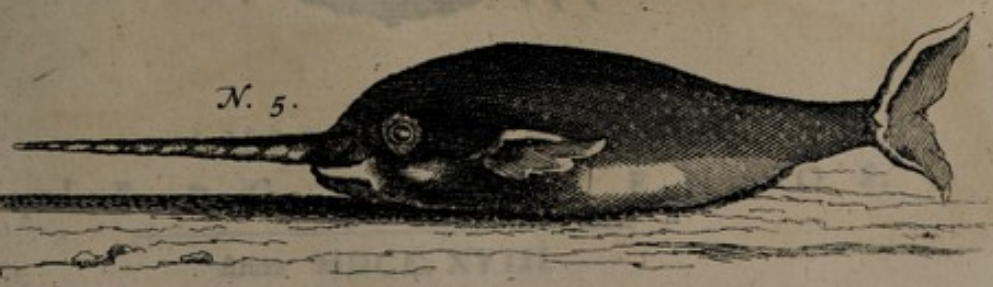

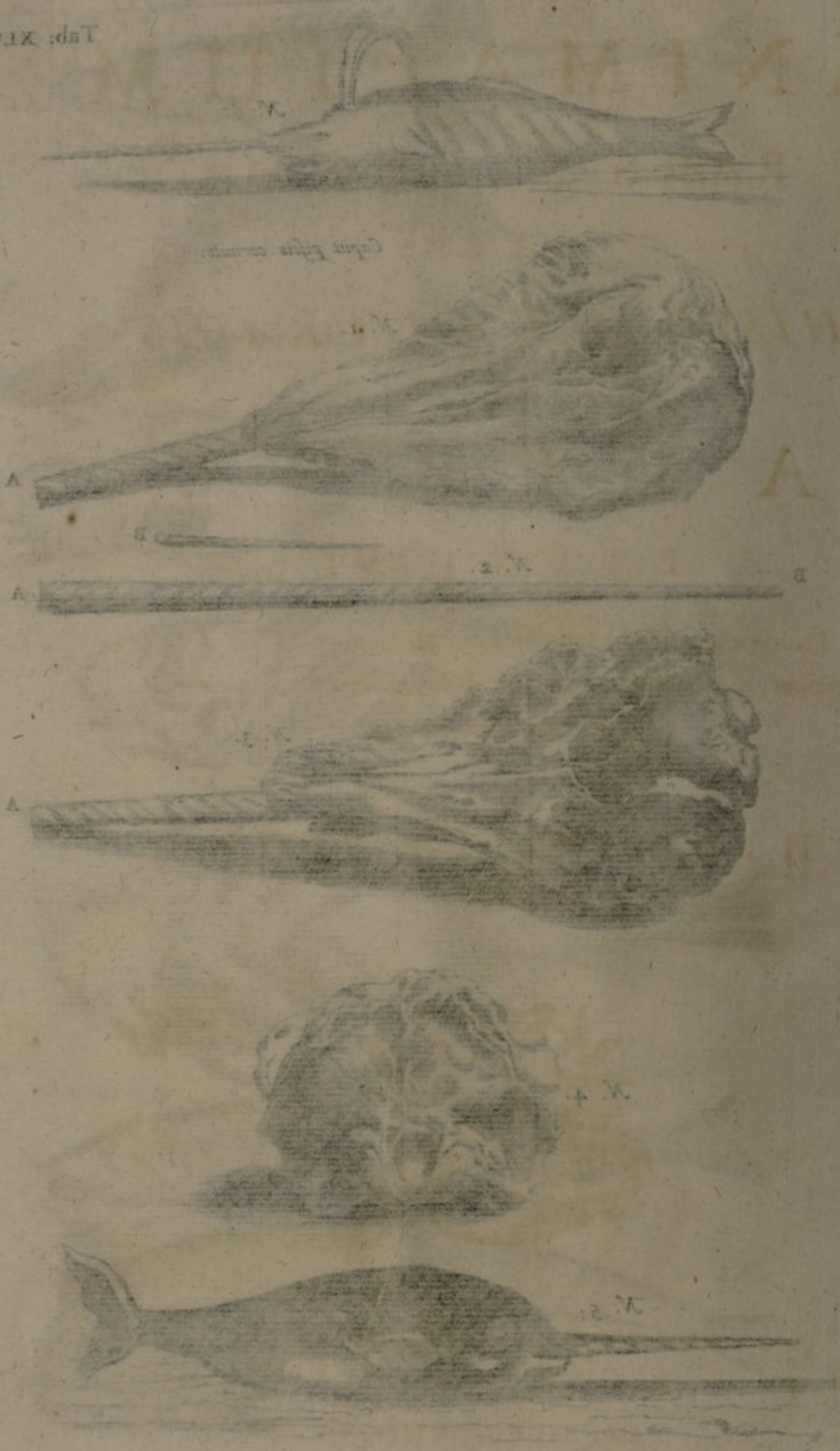
N. 5.
N. 4.
N. 3.
A
N. 2.
A
B
N. 1.
A
B

THEATRI UNIVERSALIS ANIMALIUM PARS SECUNDA.

SIVE

HISTORIÆ NATURALIS

DE

AVIBUS

LIBRI VI.

Cum Enumeratione Morborum, quibus Medicamina ex his Animalibus petuntur, ac Notitia Animalium, ex quibus vicissim Remedia præstantissima possunt capi,

CURA

HENRICI RUYSCH,

M. D. Amstelædamensis.

AMSTELÆDAMI,

Prostat apud R. & G. WETSTENIOS,

Anno MDCC. XVIII.

THEATRI UNIVERSALIS
ANIMALIUM
PARS SECUNDA,
SIVE
HISTORIÆ NATURALIS
DE
AVIBUS
LIBRI VI.

Cum Enumeratione Morborum, quibus Medicamina ex his Animalibus petuntur, ac Notitia Animalium, ex quibus vitellum Rhombii partitur, illima pollinis capi.

CURA
HENRICI RUYSCH,
M. P. Amstelodamensis.

AMSTELEDAMI,
Prostat apud R. & G. WETSTENIOS.

Anno MDCCXVIII.

ENUMERATIO MORBORUM,

Quibus petuntur Remedia ex AVIBUS.

ABſceſſus Pag. 7. b.
Albugines 33. a.
Alopecia 66. b.
Alvum infantibus ſolventia, 93. b.
Angina 33. b.
Angina occulta 53. a.
Anus 79. a.
Aſthma 30. a. 53. a.
Articulorum dolor 14. a. 27. a.
Articulorum vitia 66. b.
Arthritidem præſervantia 101. b.
Calculus 6. a. 69 2. a. 66. b.
Caligines 33. a. 84. a.
Capilli 43. a 81. b. 84. a.
Capitis dolor 7. b. 24. b. 84. a.
Cervicis dolor 62. a.
Chronici morbi 24 b.
Clavi pedum 53. a.
Colica 6. a. 53. a. 64. a. 95. b.
Comitialis morbus 7. b. 46. a. 101. b.
Concoctio 6. a. 7. b. 36. b. 92. a.
Condylomata 7. b.
Corporis dolores ſedantia 119. b.
Coxendicis dolores 62. a.
Dentium dolor 66. b. 79. a.
Dyſenteria 64 a. 74. b.
Dyſuria 61. b.
Elephantiacus morbus 45. b. 64. a.
Epilepſia 14. a. 24. b. 38. b. 42. a. 61 b. 66. b. 84. a. 124. b.
Epileptici infantes 93. a.
Facies 92. a.
Faciem purgantia 66. b.
Febris 53. a.
Febris Quartana 84. a. 96. b.
Fiſtula 59. b.
Fœtus 62. a.
Fluxus alvi 45. b.
Genituram augentia 42. a.
Hectica febris 53. a.
Jecinoris dolores 7. b.
Illæo reſiſtens 53. a.
Iliaca paſſio 46. a.
Impetigines 38. b. 43. a.
Lateris dolores 85. b.
Lentigines 74. b.
Lumborum dolores 62. a.
Leuce 6. a.
Lues Venerea 45. b.
Mammæ puerperio vexatæ 43. a.
Melancholica 53, a. 74. b. 121. b.
Mentem reſtituentia 119. b.
Menſtrua alba 59. b.
Morbus Gallicus 119. b.
bis 121. b.
Morſus Venenati 95. b.
Nephriticorum remedia 42. a.
Nubeculæ 3. b.
Oculi 61. b.
Oculus læſus ictu 84. a. 93. b.
Oculorum hebetudo 27. a.
rubor ibid & 38. b.
dolor ibid
Oculorum vitia. 48. b.
Oculorum vulnera 64. a.
Paralyſis 61. b.
Parrotidas ſanantia 33. b.
Partus 65. a.
Parturientes adjuvans 7. b.
Peſtilentia 64 a.
Peſtiferi morbi 61. b.
Pilos denigrantia 24. b.
Pituitas 64. a.
Pleuritidem ſedantia 38. b. 95. b.
Pſilothra 33. b.
Podagra 35. b. 38. b. 61. b. 101. b.
Purulentiæ remedium 42. a.
Renum affectus 41. b.
Sanguinem ſiſtentia 93. b. 95. b.
Scabies 30. a.
Scirrhus 35. b.
Secundinæ 96. b.
Somnum impedientia 35. b.
35
Stomachus 53. a. 66. b.
Strumæ 7. b. 62. a.
Suffocatio matricis 40. b. 42. b. 46. a.
Suffuſiones oculorum 3. b. 33. a.
Temulentiæ medentia 33. b.
Tempora 85. b.
Tonſillarum dolores 79. a.
Trichiaſus 35. b.
Tuſſis puerorum 24 b.
Tympanites 64. a. 66. b.
Varices 6. a.
Venena digerentia 95. b.
Venerem augentia 48. b.
Venerem incitantia 14. a. 66 b.
Ventriculi dolores 15. b.
Vermes expellentia 85. b.
Veſica 93. b.
Vigiliam præſtantia 90. a.
Virgam erigentia 66. b.
Virium reſtauratio 59. b.
Viſus 46. a. 79. a. 90. a.
Vomitum educentia 53. a.
Vulnera 121. b.
Ulæ dolores 79. a. 121. b.

NOTITIA AVIUM,

Ex quibus Remedia Præſtantiſſima capiuntur.

ANas 95. b.
Anſer domeſticus 93. a.
Attagen 42. a.
Aura 121. b.
Bubo 30. a.
Capo 59. b.
Ciconia 101. b.
Columba 61. b.
Cornix 25. b.
Corvus 24. b.
Coturnix 48. 48. b.
Cuculus 15. a.
Cygnus 92. a.
Gallina corylorum 42. a.
Gallus Galinaceus 53. a.
Halictus 3. b.
Hirundo 84. a.
Larus 93. a.
Luſcinia 90. a.
Mergus 96. b.
Merops 81. b.
Merula 74. b.
Milvus 14. a.
Noctua 33. b.
Oſſifraga 6. a.
Otis ſeu Tarda 43. a.
Palumbes 64. a.
Pavo 38. b.
Paſſer 66. b.
Perdix 45. b.
Phaſianus 40. b.
Pica 27. a.
Picus martius 79. a.
Struthocamelus 36. b.
Tominejum 124 b.
Turtur 65. a.
Tutupa 119. b.
Veſpertilio 35. b.
Vultur 7. b.
Ulula 30. a.
33. a.
Upupa 85. b.

INDEX
IN HISTORIAM NATURALEM DE
AVIBUS,

Juxta seriem Alphabeti concinnatus, in quo numerus prior Historiæ paginam, posterior tabulam designat.

	P.	T.
Acachoatli	127. 183.	
Acacaloti	127.	
Acanthis	68.	43
Accipiter in genere	18.	7
Asterias	10.	8
Fringillarius	10.	8
Palumbarius	10.	8
Sacer Ægyptius Bellonio	12.	9
Accipiter major		11
minor		11
Achalalactli	128.	
Acitli seu aquatilis lepus	158.	
Acolchis Indiarum	157.	
Acolin	127.	
Acototloquichiti	127.	
Æsalonus accipitris species	10.	10
Æsalo falconum species		13
Ajaja	139.	
Ajuru species	140.	
Alauda	69.	38
cristata	70.	38
cristata senex		38
non cristata	70.	33
maxima seu Calandra		38
pratorum	71.	38
Alaudæ congener	71.	38
Albulus aquaticus		47
Alcedo vocalis	107.	52
Alchata seu Filacotona	64.	32
Aluco	32.	19
Amalozque	128.	
Ampelides	191.	
Ampelides Aldrovandi seu Garrulus Bohemicus Gesneri	28.	
Anas	95. 158.	49
campestris Bellonii	43.	
Carina	99.	49
Domestica	96.	49
Indica	96.	49
Lybica	96.	49
Anas fera seu sylvestris	96. 146.	49
Boscas major	97.	49
Caudacuta	98.	
Circia	97.	
Fistularis	98.	
Fusca major	97.	49
Glacius	97.	49
Herle	98.	49
Muscaria	97.	49
Nigra	98.	49
Penelope	98.	49
Platyrinchos major	97.	49
Platyrinchos minor		49
Puffinus	98.	
Querquedula	96.	49
cristata	97.	
La Tardone	98.	49
Anas marina		49
Anas fera		49
Anas fera	146.	49
Andira Aca	144.	
Anhima	147.	61
Anbinga	148.	60
Ani	132.	
Anser Bassanus	94.	47
Domesticus	92.	84
Magellanicus	126.	56
Sylvestris	93.	48
Anthus	88.	45
Apos	84.	
Aquila in genere	1.	
in specie	3.	
Aquila alba seu Cygnæa	6.	
anataria seu Morphnos	4.	2
anopæa	6.	
Chrysaëtos	3.	1
Bellonii		5
Gesneri		1
Haliætus	3.	2
Heteropos Gesneri	6.	5
Melanœtus seu Valeria	3.	3
Alius	3.	3
Morphnos Bellonii	4.	4
Morphno congener	4.	5
Percnopteros	4.	4
alius		4
alius peregrinus	153.	5
Pygargus	4.	2
alius	4.	3
Aracari	148.	
Araracanga	141.	59
Ardea	102.	50
minor		50
Cinerea major	103.	50
minor	103.	50
alia seu congener	103.	50
alba	103.	51
Egretta Gallorum	103.	
Garletta Italorum	104.	
Garzetta bianca dicta	104.	
Squajotta Italorum	104.	51
congener	104.	
Nigra		15
Ardea asteria seu stellaris major	104.	51
altera minor		51
Congener	105.	
Cristata	105.	
Ardeola	143.	61
Arquata	108.	51
Asilus	82.	42
Asio		18
Asio seu Otus	31.	18
Asio seu Scops	32.	18
Attagen	41.	26
Atricapilla	90.	45
alia		45
Atinguacu Camacu	147.	60
Aves diurnæ	1.	
nocturnæ	29.	
Aves exoticæ Aquaticæ	126. 150.	
Terrestres	117.	
Aves Farrenses	229.	
Aves Carnivoræ canoræ	68.	
Aves terrestres carnivoræ	1.	53
Avis cucullata aquatica	160.	
longa	122.	
montana	122.	
Indica	113.	
Diomedica	91.	46
Paradisia seu Manucodiata	117.	55

Pugnax

	P.	T.
Pugnax	105.	52
Scythica Mitternachtischer Adler	6.	5
Stellata seu Stella Sternvogel	43.	26
Avium natura in genere	4.	
Avosetta seu Spinzago d'acqua	90.	48
Avosettæ species		54
Aura	121.	
Aurivittes carduelis species	68.	43
Ayayam	150.	

B.

BArge Gallorum	106.	
Boarina	87.	44
Bernicla	94.	
Boudree Bellonii	12.	7. 11
Branta seu Bernicla	94.	48
Brenthus	90.	
Bubo	29.	18
Bubo Berghun	29.	18
Bubo Nachteule	29.	18
Bubo Kautz dictus		18
Buteones	11.	7. 11

C.

CAbure	145.	
Calcamas	150.	
Calidris Bellonii chevalier, rubra	108.	
nigra	109.	
Canarias Tuckervogel/ Canarivogel		36
Cannevarola	88.	45
Capricalca	94.	48
Caprimulgus	34.	20
alius		20
Capella Kipwitz		27
Capo	59.	30
Caracara	144.	61
Caracura	150.	
Carduelis Distelfinch	68.	36. 37
ciliis albis		36
mas		36
Cariama	138.	59
Caripira	150.	
Catarrhacta	94.	47
Caryocatactes Nußbicher		27. 40
Cenotzqui	123.	
Ceoan	123.	
Cepphus	94.	47
Cercio	113.	53
Certhia	80.	42
Charadrios	113.	26. 53
Chalandra	70.	33. 38
Chicuatli	123.	
Chloris Gruenfinch	71.	36. 37
congener seu chloris Indica	71.	
Chloropos Gallinula aquatica	109.	111. 31
Ciconia	99.	50
nigra		50
Cinclus	112.	53
alius		53
Cinclus Gallinago minima Bellonii		53
Cinnamomus	152.	
Circus	10.	
Citrinella Citenile	71.	36. 38
Cocoi ardeæ species	143.	61
Coccotraustes	76.	37
Indica	77.	37
Columba domestica	62.	32
varii coloris		32
Cypria		32
alia		32
Indica		32
Hirsutis pedibus major		32
Livia	64.	32
Columba	59.	32
Sylvestris	63.	146. 32
Columbus	62.	32
Collurio	12.	43
Colymbus major	89.	48
major Bellonii	89.	48
maximus	90.	
minor	89.	48
Coracia	26.	16
Cornix	24.	16
frugivora	25.	17
cinerea	25.	17
cœrulea	25.	17
Corvus	23.	16
Aquaticus	95.	47
Sylvaticus	95.	47
Cotta Anglorum	98.	
Coturnix	47. 157.	27. 28
Cozquauxtli	121.	
Crex	108.	
Cuculus	14.	10
alter	14.	10
Cuntur	124.	
Curicaca	130.	57
Curucui	144.	60
Cygnus	90.	48
cuculatus Nieremb.	122.	56
Cynchramus	49.	

D.

DAaje	118.	
Diabolus marinus Parisiensium	98.	
Diomedea avis	91.	46

E.

EMbriza		35
alba	68.	35
pratensis mas	68.	35
fœmina	68.	35
Embriza pratensis Wisenmertz		36
Emeu Clusii	119.	56
Nieremb.		56
Erythra gallinulæ aquaticæ species		35
melana Indica		35

F.

FAlcinellus seu Falcata	105.	51
alia species		51
Falco	16.	12. 13
Albus	18.	12
Alius		12
Arborarius seu Dendrofalco Baumfalch	19.	10
Cyanopus	19.	
Gentilis	18.	
Gibbosus	18.	
Italicus	19.	
Lanarius Gallorum	18.	
Falco lapidarius	19.	
Montanus	17.	13
Oenentanus		12
Passagir		12
Peregrinus	16.	13
Rubeus	19.	12
Sacer	16.	
Tenetanus	18.	
Ficedula		33
Ficedula, Canabia		33
Flamenco avis Hispanis dicta	130.	
Fringilla Finch	69.	33. 36
montana	69.	36
sublutea	70.	36
Fulica Wasserhun		31
Fulica seu Mergus niger	98.	

G.

GAlgulus		27
Gallina	53.	29
Africana	131.	57
Gallinula Aquatica	109.	31
Gallina Corylorum Haselhun	42.	25
Gallinula Erythropus aquatica	110.	
Gallinula Hypoleueos aquatica	109.	31
Gallina Indica cum ovo ejus	58.	24. 30
Lanigera		30
Gallinula Ochra aquatica	110.	31
Gallina Patavina	57.	29
Gallina Persica	57.	30
Pumilio seu Nana Kriechhun	57.	29
Quinca	58.	30
Gallinula Rhodopos aquatica	110.	31
Gallina Turcica	57.	30
Gallinarum ova	53.	

	P.	T.
Gallinago minor sclopax Harschnepff	110.	31
sylvestris aquatica	160.	
Gallinula chloropus vide chloropos gallinula.		
Serica Hametthunlein	111.	23. 31
terrestris	111.	31
Gallo-Pavo mas	39.	24
Gallus gallinaceus	59.	29
Cornutus	57.	29
Indicus	58.	29. 33
Indicus mirabilis		30
Monstrosus candatus		21
Palustris	58.	30
Patavinus	57.	29
Peregrinus Clusii	122.	56
Persicus	57.	30
Scoticus sylvestris	57.	
Turcicus	57.	30
Gambetta Aldrovandi Italorum	109.	
Garagay	121.	
Garrulus Bohemicus Gesneri, vide Ampelis Aldrovandi	28.	
Generatio pullorum	53.	
Goyrani seu Boudree Bellonii	12.	7
Graculus	26.	16
Graculus palmipes seu Corvus Aquaticus minor	95.	47
Granivoræ aves	37.	
Grigallus major	41.	
Grus balearica mas	116.	54
fœmina		54
crispa		54
Japponensis	116.	54
Vulgaris	114.	54
Gryphus	151.	62
Guacuguacu	139. (58.	56
Guara	139. 151.	
Guarauna	139.	
Guainumbi variæ species	134.	58
Guira Acangatara	147.	60
Guira coereba	144.	
Guira guacuberaba	144.	
Guira guainumbi	132.	57
Guiranheemgatu	142.	
Guiranejoa	142.	61
Guiraperea	144.	
Guirapunga utraque	137.	59
Guira Querea	138.	59
Guiraranheengata	143.	59
Guira tangeima	131.	57
Guira teonteon	151.	
Guiratinga	143. 150.	
Guiratirica	143.	
Guit Guit	118.	
Gulo Fiegfluder	89.	
Guranhæ-engera	125.	
H.		
Hæmatopus Bellonii	106.	
Hæmantopus mas	106.	52
fœmina		52
Halcyon	107.	52
Harpa	13.	
Harpyis	151.	62
Heatototl	128.	
Helorius Creci	106.	
Herle Bellonii	89.	
Heuhquecholtototl	157.	
Himantopus	108.	
Hirundo	83. 160.	42
Apos	84.	42
Agrestis	84.	42
exotica aquatica	106.	
marina		46
riparia	84.	42
Hoactli	128.	
Hoactzin	119.	
Horion	106.	
Hortulanus mas	49.	28
fœmina	49.	28
Congener	49.	28
Hortulanus Brach Amsel/ Crostel		37
Hypolais seu Curruca	90.	45
Hypotriorchis	12.	
I.		
Jabiru	137.	59
Jabiru guacu	137.	59
Jacacintli	128.	
Jacamacaii	136.	58
Jacamaciri	138.	57
Jacana	130.	57
Jacarini	143.	
Jacapu	131.	
Jacupema	136.	58
Jacurutu	136.	58
Jaguacati guacu	133.	57
Jaja U qui tototl	119.	
Jambu	131.	
Japacani	144.	
Ibi jau, Noitibo	133.	57
Ibi jau magnitudine noctuæ	133.	58
Ibis	101.	50
Jochaulcuachili	126.	
Ipecati Apoa	148.	60
Ipecu	142.	59
Ispida Epfzvogel	107.	31
Itzquautlti	153.	
Juncus Bellonii	112.	53
Jupujuba	131.	
Iynx seu Torquilla	80.	42
Congener	81.	42
L.		
Lagopus	46.	28
altera species		28
Lanarius prior	12.	9
alter	13.	9
Lanius albus	13.	9
Cinereus	13.	9
minor		10
alius		11
Lanius collurio		11
Milvus		11
Larus	92.	
albus	93.	46
cinereus	93.	46
Fidipes	94.	46
major		46
minor Sterna	94.	46
niger	94.	46
piscator	93.	46
Ligurinus Gazæ	68.	36
alius		36. 37
Limosa Venetorum	106.	
Linaria	69.	36. 37
marina Aldrovandi	69.	38
rubra	69.	36. 38
Lomsbay	129.	
Loyia	29.	
Luscinia	88.	45
Luscinola	88.	45
Lutea mas	71.	38
fœmina	71.	38
M.		
Macuacagua	146.	
Macucagua	125.	
Maguari	139.	
Maiæ	118.	
Manucodiata Aldrovandi prima	117.	137. 53
secunda	118.	55
longa	118.	55
Mareca	146.	
alia species	146.	
Matuitui	136. 148.	58. 60
Meerganser Gesneri	89.	47
Mergus	95. 159.	
Arcticus Clusii	159.	56
Bellonii		47. 48
Albus	97.	
Cirrhatus	97.	47
Glacialis	97.	
Longirostratus	96.	47
Niger	97.	
Raucedulus	96.	
Rhenanus	96.	47
Ruber	96.	
Merops Seeschwalb		27
Merops Imbenfraß	81.	42
Congener		42
Merula	73.	39. 40
mas	73.	39
fœmina		

	P.	T.
fœmina	73.	39
alba & nigra	73.	39
bicolor	75.	39
brasilica	75.	40
Indica Apos	76.	
aquatica Wasser Amsel		53
montana	75.	
rosea mas	75.	40
Merula saxatilis Stein Amsel	75.	39
torquata mas	75.	39
fœmina	75.	39
Merulæ congener duplex	76.	39
Merulus passer, solitarius	74	39
Milvus	13.	11
Mituporanga	133.	57
Mitu mutu	133.	58
Monedula	26.	
aliud genus	26.	
Montifringilla	69.	33. 36
Congener		38
Morfex	89.	
Mot sztow		27
Motacilla		43
Mas	86.	44
alba	86.	44
flava	86.	44
Muscipeta	87.	45
Mutu	125.	

N.

NHanduguacu	130.	
Noctua in specie sic dicta	33.	152. 19
Noctua Hautzlein		19
Noctua saxatilis Steinhautz		19
Numenius Indicus Clus. ardeæ species, vide Curicaca		20
Nycticorax Gesneri	95.	

O.

OEdionemus Bellonii	43.	26
Aldrovandi	44.	
Oenanthe	88.	45
Oenas seu Umago	64.	32
Onocrotalus sive Pelecanus Hoypfgansz	91.	46
fœmina		46
Ortygometra	48.	
Ossifragus	4.	5
alius	4.	4
Otis cum Cicere Arietino		26
Otis sive Tarda	42.	26
Ourissia S. Tomineio. Nieremb.	124.	56

P.

PAlumbus major	63.	
minor	63.	
Paradisea avis majoris generis Clus.		55
Parus caudatus	86.	44
ater	86.	44
cœruleus minor	86.	44
cristatus	86.	44
Indicus	86.	
major	85.	43
palustris	86.	44
Sylvaticus	86.	43. 44
Passer	65.	34
Albus	66.	34
Albicilla	66.	34
Canarius	69.	34
Domesticus		34
Alius		34
flavus	66.	34
Illyricus	67.	
Indicus macrourus duplex	67.	35
Brachyurus Indicus	67.	35
Cyanerii thromelanus	67.	35
Erythromelanus	67.	35
Porphyromelanus	67.	35
Maculatus	66.	34
Montanus	67.	34
alius		34
Solitarius, merculus Steinamsel	74.	34. 39
Mas		39
fœmina		39
Congener	75.	

	P.	T.
Passer stultus Bononiensium	67.	126
Torquatus	67.	
Passer Troglodytes Bellonii	82.	42
Armeniacus	82.	42
Passer in juglandibus degens	67.	
Passeris species seu congener	67.	34
Passeres fabri	158.	
Passerculus Brachyurus nostras	67.	34
Passerculus Troglodytes Zaunschlupfferle		42
Pavo	37.	22
fœmina	37.	22
albus	39.	23
sine cauda Chinensis		21
Japonensis mas	39.	23
fœmina	39.	23
Pauxi	123.	
Pelecanus sive Patea Loffelgansz	91.	46. 62
Perdix	44.	27
alba seu Lagopus	46.	28
altera		28
Cinerea	46.	28
Damascena	46.	28
Græca Bellonii	46.	27
Ruffa	46.	28
Phalacrocorax	95.	47
Phalaris	90.	
Phasianus	40.	24
alius		24
Phœnicurus	88.	45
altera species		45
Phœnicopteros	101.	50
Phœnix	152.	62
Plytivoræ aves	37.	
Pica	26.	157. 17
brasilica	28.	56
alia		56
caudata s. varia	27.	17
caudata Indica mas	27.	17
fœmina		17
caudata alia Elster Atzel		27
Garrulus Argentoratensis	27.	17
Glandaria Heger		17. 43
species alia		17. 43
marina	27.	17
Persica	28.	
Pica Cureba	139.	
Picicitli	123.	
Picui pinima	139.	
Picus Cinereus	80.	41. 43
Chlorio-Indicus	80.	41
luteus cyanopus	79.	41
Martius	78.	
Maximus niger	78.	41
Major bundter Specht	79.	41
murarius	79.	41
Nidum suspendens	80.	41
Varius minor	79.	41
alius		41
Viridis grun Specht	79.	41
major		41
Pitanguo Guacu	147.	60
Pluvialis	113.	
cinerea	114.	53
flavescens	113.	
major Aldrovandi	114.	53
Polyglotta	123.	
Porphyrion	106.	52
Prunella		36
Psittacus	20. 153.	140. 14
Psittacus albus cristallus	21.	15
Cinereus	23.	15
Erythrocyanus	22.	15
Erythroleucus	23.	
Erythrochlorus cristatus	23.	
macrourus	23.	
Erythrocyanus Gesneri	23.	
Erythroxantus Gesn.	23.	
Leucocephalos	22.	15
Major	21.	14
Minor	22.	14
Maximus	21.	15
Maximus alter	21.	15
Poikilorinchus	22.	14
Torquatus macrourus	23.	
Viridis	22.	14
Viridis melanorinchos	22.	15

	P.	T.
Pugnaces	105.	52
Pullus gallinaceus monstrosus	148.	60
Pyrrhocorax	26.	16
Pyrrhula	87.	

Q.

Quachiltone	127.	
Quatotoni	157.	
Quauhtzonecolim	157.	
Quereiva	125.	
Querquedula	96.	
Quetzaltototl	121.	
Quirapanga	125.	
Quiratinga	150.	

R.

Rallus	98.	
Regulus	81.	42
non cristatus	82.	
Rex avium paradisearum	137.	55
Rhinoceros	28.	
Rousserolle	107.	
Rubecula	87.	43.45
Rubetra	87.	45
Rubicilla seu pyrrhula	87.	43.45
Ruticilla seu phœnicurus	87.	43.45
Rusticula Schnepff		53
minor		27
sulvatica	110.	31

S.

Sacer Ægyptius vide Accipiter		
Sayacu	132.	57
Scheladrachus	89.	
Scolopax sive Galligano	110.	32
Scops	31.	18
Seleucides aves	151.	
Semenda avis	152.	
Serinus Gritlitz	71.	36
Sirenes	151.	
Skua Hojeri	129.	56
Soco	136.	58
Spinus seu Ligurinus, acanthis Zeisel	68.	36
Spipola	87.	44
alba	87.	44
Starda seu Tarda	42.	26
Stoparola	87.	44
alia	87.	44
Strix	34.	19
Struthocamelus	35.	153.21
Sturnus Staer	76.	157.40
albo capite		40
Cinereus		40
pullus		40
vulgaris	76.	40
Stymphalides aves	151.	
Subbuteo	12.	9

T.

Talchicuatli	153.	
Tamatia	142.	59
alia	143.	59
Tangara	125.146.	60.61
Tapera	139.	
Tacoletl	153.	
Tarda	42.	
Teitei	144.	
Tempatlahoac	159.	
Tentzontototl	119.	
Tijeguacu	144.	
Tijeguacu Paroara	146.	60
Tijepiranga	131.	57
Tinnunculus mas	11.	8
fœmina	11.	8
Canchris Wanenw aher		10
Tlacoquauthli	153.	
Tlauquechul	126.	
Tominejo Nieremb.	124.	56
Torquilla	80.	
Totanus	108.	52
Totoquestal	122.	
Triorches seu buteo		11
Tritonus	119.	
Trochilus	81.	90.48
Trynga	111.	53
alia	111.	53
Tucana	125.	
Tucan		56
Tuidara	139.	
Tuputa	119.	
Turdus	71.	158.37
viscivorus	73.	39
Turdus leucocephalos	73.	39
Illas		73
Simpliciter dictus	73.	39
Trichas	73.	
Turtur	64.	32.33
Indicus	64.	32
Tzinitzian	122.	

V.

Vanellus seu capella Upuitz	113.	53
Verspertilio	34.	20
lectans	35.	20
pullus		20
Vinago	64.	
Ulula Wel/ Huhu/ Eule	32.	18.19
Ulula Kircheule		19
alia		19
Upupa	85.	27.42
Uria	90.	
Urogallus major	40.	25
minor	41.	25
alius	41.	25
Urubitinga	146.	
Urubu	142.	61
Urutaurana	139.	59
Vulpanser	93.94.	
Vulturum differentiæ	7.	6
Vultur alpinus vel aureus	7.	6
Boëticus	7.	6
aquaticus	130.	
Cinereus	7.	6
Leporarius	7.	6

X.

Xlepapantototl	128.	
Xochitenacatl	126.119.	156.56
altera	119.	56
Xochitototl	121.	
Xomotl	127.	

Y.

Yandeu	153.	
Yutu	158.	

INDEX

INDEX:

Quibus paginis Tabulæ æviumſint ſubjungendæ.

Tabula	I.	pag: 2.
	II. III.	4.
	IV. V.	5.
	VI.	7.
	VII.	10.
	VIII.	11.
	IX. X. XI.	13.
	XII. XIII.	17.
	XIV. XV.	22.
	XVI.	23.
	XVII.	25.
	XVIII. XIX.	31.
	XX.	34.
	XXI.	35.
	XXII. XXIII.	37.
	XXIV.	39.
	XXV.	40.
	XXVI. XXVII.	42.
	XXVIII.	46.
	XXIX. XXX. XXXI.	57.
	XXXII.	Pag: 61.
	XXXIII.	64.
	XXXIV.	66.
	XXXV. XXXVI.	68.
	XXXVII. XXXVIII.	69.
	XXXIX.	72.
	XL.	74.
	XLI.	79.
	XLII.	82.
	XLIII.	86.
	XLIV. XLV.	88.
	XLVI.	93.
	XLVII.	94.
	XLVIII.	91.
	XLIX.	95.
	L.	100.
	LI.	104.
	LII.	105.
	LIII. LIV.	114.
	LV.	118.
	LVI.	121.
	LVII.	131.
	LVIII.	133.
	LIX.	138.
	LX.	146.
	LXI.	147.
	LXII.	151.

INDEX.

PRÆ-

PRÆFATIO
IN
HISTORIAM NATURALEM
DE
AVIBUS.

In qua de Operis ratione, & de Avium natura in genere, agitur.

Quaticos greges, aëreus *Avium* seu volucrum grex insequitur, *Benevole Lector*. Inditum iis id nomen, non tam quod pervia discurrant, iisdemq; delectentur, ut Isidoro & Perotto placet: vel ab adventu, quod inde venient, unde quis non suspicetur, ut Festo: quàm vel à volando, quod Ebreis עוף dicitur, ut Martinius in Lexico deducit, vel ab ἐφν. audiendo, quod Scaligero patri visum. Græcis, ὄρνις ab ὀρνύναι, ὀτρύνειν, ὀρνύω, ὀτρύω, &c. vocantur. *Collum* omnes & *dorsum* & eas quæ terram spectant, quæque pectoris vicem gerunt, partes, cum cæteris animantibus communes habent: peculiares præ cæteris, *alas*, *pennas*, quibus caulis plumas & *rostrum*, quod in senecta durescit. Neque *labia* ipsis sunt, neque *dentes*, neque *manus* pedesve auteriores, neque *auriculæ*, neque *nares*, sed meatus horum sensuum, ad odoratum in rostro; ad audiendum in capite. *Oculos* similiter atque aliæ animantes, duos sine palpebris habent. Connivent inferiore gena graviores: nictant ab angulo obeunte membrana omnes. Aristoteles, ἀναβεβηκότας ἐκ τοῦ κοτύλου διήκοντε ἐπίπαν, dixit. *Femur* simile coxæ, longum, ad medium usque subeuntem atque affixum ventrem: quod cum avulsum est, *coxam* putes: At ipsa coxa, quæ inter hoc & tibiam est, alia quædam pars esse videatur. Maxima uncunguibus, & *Pectus*, aliis robustius. *Pro* cauda clunis est, iis quibus aut crura longa, aut pedes continuata planicie dati, brevis, longus aliis. Alas in priora curvant. Omnium animalium *bipedes* sunt ut homo: quamvis retrorsum curvant crura, quadrupedum modo, uncos habentium longi, & quæ ad aquas versantur. Carent tamen iis Cyseli, & quoddam Manucodiatorum genus. Omnes sunt πολυδακτυλοι, sed & omnes quodammodo πολυχηλοι. Plurimis namque digiti discreti sunt: & τὰ πολυδάκτυλα quidem, dearticulatos tamen atque distinctos habent digitos. Plinius eos alias habere dixit, palmipedes esse alias, alias inter utrumque divisis digitis, adjecta latitudine. Quæ volatu sublimes feruntur, omnibus quaterni digiti, tres in anteriore parte, unus ponè pro calcaneo plurimis. Paucæ binas ante, totidem post habent. Quibusdam etiam calcaria sunt, Uncungues autem & calcarigeræ, nullæ. Plinius, ni fallor, radios dixit. Illæ sunt volucres; hæ humiles. Data nonnullis & surrectis pennis crista. Soli gallo peculiaris, quæ nec caro est, nec à natura carnis aliena. *Interiora* si attendamus, *Linguam* sortitæ omnes sunt, sed diversam: aliæ longam, latam aliæ, quæ præter cætera animalia, literas sono exprimunt: aliæ ante ex cornu acutissimo, retro ex carne compositam, ut in historia occurret. *Lingula* quæ gurgulioni imposita est, nulli: apertione & contractione ita meatum temperant, ut prohibeant, ne quid gravioris in pulmonem demittatur. *Viscera* & inter se & ab aliis animalibus differunt. Præjacet in quibusdam ventriculo ingluvies, seu cavum amplumque corium, in quod receptus cibus per initia coquitur, à gula angustius, dein laxius, & rursum, quo ad ventriculum demittitur, arctius. *Ventriculus* plurimis carnosus & compactus: pelle interiore robusta, etiam cum à cornoso ablata est. *Ingluvie* destituta, gulam capaceam latam, aut totam qua ventriculo jungitur obtinuere, ut monedulæ, corvi, coturnices: quæ tali carent, longam habent, & liquidius præ cæteris excernunt, ut Porphyrio. Complurimis *intestinum* tenue, & si explicetur simplex. *Appendices* explicatæ sunt, sed paucæ, neque superne ut piscibus, sed in ima parte ad intestini extrema. *Fel* non eodem loco habent, quædam enim περὶ τὸ ἧπαρ; quædam περὶ τοῖς ἐντέροις, ut columba, hirundo, &c. *Testiculos* περὶ τὸ ἧπαρ. Antequam coëant, quibusdam sunt parvi, quibusdam obscuri & ἄδηλοι; tempore coitus majores fiunt. *Genitura* alba est. Vesica carent, quod larga humoris copia ad pennarum ortum & incrementum requiretur, ut Aphrodisæo visum Pennigeri hujus exercitus *locus* sunt Aër, aqua, terra. Illum sulcant, unde Aves cœli dicuntur; in hac gradiuntur; in ista quædam natant. Sunt tamen quæ in quibusdam locis non inveniuntur, de quibus ita Plinius: *Hæc quoque mira naturæ differentia: alia aliis locis negat, tanquam genera frugum fruticumve, sic & animalium non nasci translatitium; invecta emori, mirum. Quid est illud unius generis saluti adversum, quæve ista naturæ invidia? aut qui terrarum dicati avibus termini? Rhodus aquilam non habet: Transpadana Italia juxta Alpes Lariumlacum*

Scaliger in Hist. anim. l. 1. p. 48

Arist. H. A. l. 2. cap. 15. edit. Scaligeri.

Arist. H. A. l. 3. cap. 11.

Arist. l. c. Plin. H. N. l. 11. c. 45. & Plin. H. N. l. 8. cap. 39.

Plin. H. N. l. 11. c. 47.

Arist. H. A. l. 2. p. 213. edit. Scal.

Albert M. de Animal. 2. tr. 1. cap. 6.

Arist. H. A. l. 2. c. 22. edit. Scaliger.

Arist. H. A. l. 2. cap. 16.

Arist. H. A. l. 3. c. 1.

Arist. H. A. l. 6. cap. 9.

Arist. H. A. l. 6. cap. 2.

Aphrodis. Probl. p. 1. q. 108.

Plin. H. N. l. 10. c. 29.

cum appellat, amœnum arbusto, agro, ad quem Ciconiæ non permeant: sicuti nec octavum circa lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu examina graculorum monedularumve. Picus Martius in agro Tarentino negatur esse, &c.

Arist. H. A. l. 8. c. 28. Sed nec eadem semper omnibus regio. Faciunt enim μετάβασιν quædam, ut in gruibus, Ciconiis & aliis dicemus. Unde Plinius. *Temporum magna differentia avibus. Perennes, ut columbæ, semestres ut hirundines: trimestres ut turdi & turtures, & quæ cum fœtum eduxere abeunt, ut galgali, upupæ*, Scilicet. Migrant quædam, alio non procul à locis in quibus morabantur secedunt, & seipsas abdunt, & quidem nullo discrimine, tam ἰσοδυνάμως quam γαμφόνυχες. *Vicitant* carnibus, insectis, herbis, granis, & seminibus, piscibus & ranis. Sola Emmo prunas etiam devorat, ut in ejus descriptione dicetur, Bibunt suctu ex his quibus colla longa, intermittentes, & capite resupinato velut infundentes sibi: Porphyrio solus morsu. Non bibunt γαμφόνυχες quod Herodotus, ut Aristoteles scribit, ignoravit. De *Generatione* notandum, duobus modis fieri coitum; fœmina humi considente ut in gallinis: aut stante, ut in gruribus. Quædam omni tempore coeunt, ut gallinæ, & pariunt, præterquam duobus mensibus hyemis brumalibus: plerumque tamen vere & ineunte æstate: quo tempore etiam pleræque pariunt, & quidem semel. *Oscimes præter exceptas*, inquit Plinius, *non temere fœtus faciunt ante solstitium vernum, aut post autumnale: ante solstitium autem dubios, post solstitium vitales.* Ova ferunt omnes, vespertilione excepto, qui animal. Infœcunda sunt quæ adunc os habent ungues. Tribuit hoc avium generi natura, ut fœcundiores essent fugaces earum quam fortes. Ovorum alia sunt candida, ut columbis & perdicibus: alia pallida, ut aquaticis: alia punctis distincta, ut meleagridi: alia rubri coloris, at Phasianis. Intus omne bicolor. Exeunt rotundissima sui parte dum pariuntur, molli putamine, sed protinus durescente, quibuscunque emergunt portionibus. Tempus à coitu, partus excubationis, & numerus variant, ut apud Plinium videre est. Aliquando fœmina tantum incubat, aliquando mas. In columbarum genere, interdiu mas, noctu fœmina: inter palumbes post meridiem in matutinum fœmina, cætero mas. A coitu inhorrescunt & se excutiunt, sæpe etiam aliqua festuca lustrant: quod & edito ovo faciunt. Sunt etiam quædam his bella amicitiæque, unde & affectus. Dissident olores & aquilæ: corvus & chlorio, noctu invicem ova exquirentes. Simili modo corvus & milvus, illo præripiente huic cibos. Rursus cum terrestribus, mustela & cornix: Ægithus avis minima cum asimo, &c. De *Motu* ita egregie *Plinius*. Omnibus animalibus reliquis certus & uniusmodi & in suo cuique genere incessus est: aves solæ variomotu feruntur, & in terra & in aëre. Ambulant aliquæ, ut cornices: saliunt aliquæ, ut passeres, merulæ: currunt, ut percides rusticulæ: ante se pedes jaciunt, ut ciconiæ, grues: expandunt alas pendentesque raro intervallo quatiunt (*ut milvi*) aliæ crebrius sed & primas duntaxat pennas: aliæ & tota latera pandunt: (*ut corvi*) quædam majore ex parte compressis volant (*ut pici*) percussoque semel aliquæ & gemino ictu aëre feruntur: (*cardueles*) vel ut inclusium eum prementes ejaculantur, sese in sublime, in rectum in pronum. (*hirundines*) Impingi putes aliquas, (*perdices*) aut rursus ab alto cadere has, (*alaude*) illas salire, (*coturnices*) Anates solæ, quæque sunt ejusdem generis in sublime protinus se tollunt, atque è vestigio cœlum petunt, ut hoc etiam ex aqua. Itaque in foveas, quibus feras venamur, delapsæ solæ evadunt. Vultur & fere graviores, nisi ex procursu, aut altiore cumulo immissæ non evolant, cauda reguntur. Aliæ circumspectant, aliæ flectunt colla. Sine voce non volant multæ: aut è contrario semper in volatu silent. Subrectæ, pronæ, obliquæ, in latera, in ora, quædam & resupinæ feruntur: ut si pariter cernuntur plura genera, non in eadem natura instare videantur. De cætero, dorrectis ad caudem cruribus volant, quibus longi pedes: quibus breves, contractis ad medium. Uncos ungues habentes altivolæ fere sunt, exceptis nocturnis. De *voce* hoc dicere sufficiat, loquaciores quæ minores, & circa coitus maxime. Aliis in pugna vocem, ut coturnicibus, aliis ante pugnam, ut perdicibus: aliis cum vicere, ut gallinaceis. Iisdem sua maribus: aliis eadem, ut fœminis, ut lusciniarum generi. Quædam toto anno canunt, quædam certis temporibus. Palumbibus omnibus similis & idem trino conficitur versu, præterquam in clausula gemitu. Est quæ boum mugitus imitetur, in Arelatensi agro *taurus* appellata, alioquin parva. Est quæ equorum quoque hinnitus *anthus* nomine, herbæ pabulo adventu eorum pulsa imitatur, ad hunc modum se ulciscens. Varium & *vitæ* inter eas spacium. Mares passeres negantur anno diutius vivere. Columbæ & turtures octenis durant. Cornicibus & cervis, nescio quot tribuuntur lustra. *Morbis* infestari nullum dubium, & habentur apud authores remedia. Conferunt illis οἱ ἀλεκτρυόνες, incommodant τὰ ἐνίμματα ἔνα. Invaletudinis indicium in pennis. πεφυκότων γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ ἔχει κλάσεων. Quæ de *Natura*, *ingenio*, *cicumtione*, *docilitate*, & *affectibus* occurrunt, abunde in Historia explicabuntur. *Divinationis* iisdem aliquid inesse, compertum est. Grues ex mari in mediterraneo volantes, si silent, serenitatem pollicentur, si clamant, atro-

Arist. H. A. l. 8. c. 21. Edit. Scalig.

Plin. H. N. l. 10. c. 46.

Arist. H. A. l. 8. c. 18.

Plin. H. N. l. 10. c. 52.

Plin. H. N. l. 10. c. 53.

Arist. H. A. l. 5. c. 8.

Arist. H. A. l. 6. c. 1.

Plin. H. N. l. 10. c. 31.

Plin. H. N. l. 10. c. 52.

Plin. H. N. l. 10. c. 58, 59, 60.

Plin. H. N. l. 10. c. 41.

Arist. H. A. l. 6. c. 1.

Plin. H. N. l. 10. c. 73.

Plin. H. N. l. 10. c. 38.

Plin. H. N. l. 11. c. 47.

Plin. H. N. l. 11 c. 51.

Plin. H. N. l. 10. c. 35.

Plin. H. N. l. 10. c. 42.

Plin. H. N. l. 10. c. 35.

Arist H. A. l. 5. c. 13.

Æl. H. A. l. 7. c. 7.

atrocem turbinem. Idem ſonans in crepuſculo matutino Ardea, prænunciant; quæ & pluviam ſi ad marè recte tendet, prædicit. Sereno canens noctua; volubili ſono crocitans corvus, crepuſculo vocales cornix & graculus; monedulæ modo ſurſum, modo deorſum verſus volantes, &c. tempeſtatem innuunt, &c. *Uſum* homini præbent, in cibo, Medicina, venatione, re veſtiaria & plumaria, oblectatione & aliis. Caro earum levior & ſanior, purgatiſſimaque in ſuo genere eſt, & Albertus dixit. *Differentiæ* Avium ſunt infinitæ, ex multiſque fontibus petuntur. *Partes* ſi reſpicias, aliæ habent *roſtrum* rectum, aliæ, ſuperius, inferius, aut utrinque incurvum, *Pedes*, quædam longos, breves quædam. Aliæ ſunt digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ inter utrumque diviſis digitis, nonnulæ apodes: *Caput* aliis criſtatatum, ſine criſta aliis, ſunt & cornuæ, ut apud Ælianum videre eſt. *Collum*, tliæ longum, ut grues; aliæ breves obtinuere. De *Lingua* ſuperius attigimus. *Alæ*, pleriſque proportione: ſola Dodo tam exiguas habet, ut ſe à terra tollere non poſſit. Omnes plumis veſtiuntur, recens natas ſi excipias, & Dodonem, quæ lana quaſi tegitur. *Caudatæ* quoque ſunt fere omnes Cacato inſulæ Mauritiæ avis cauda caret, &c. *Ratione Magnitudinis*, ſunt, parvæ, mediocres, magnæ, apum quantitate, & bovus majores, ut Ælianus fabulatur. *Ratione Loci*, ſunt terreſtres, marinæ, lacuſtres, paluſtres, domeſticæ & villaticæ, ſylveſtres, campeſtres. Aliæ arboribus inſident, vel illis ſe affigunt, aliæ cavernis delectantur. Quantum ad *Qualitates*, ſunt albæ, nigræ, verſicolores, & quidem tales pleræque. Mutant quædam colorem, vocemque tempore anni ac repente fiunt aliæ, ut oſcimes & grues: non matunt aliæ. *Ratione Cibi* ſunt carnivoræ, ut rapaces, inſectivoræ, granivoræ, &c. Deglutiunt & lapillos & ferrum quædam. *Ratione Generationis* omnes fere, ut dictum, ovum ponunt, ſola veſpertilio animal. Infœcundæ ſunt uncungues: fœcundiores aliæ. Columbæ decies anno pariunt: hirundines, turtures, merulæ bis. Nihil de congreſſus, partus, incubationis, excluſionis, differentiis dicam. *Motus* diverſitatem ſuperius jam attigimus. Sed & de *vocis* varietate actum. Philomela modulatur: Aquila clangit: Accipiter pipat: corvus crocitat, crocit, corniculat. Perdix cacabat: Anſer, gratitat, glacitat: Cygnus drenſat. Turtur & Columba gemunt: Palumbes plauſitat: Ciconia gloterat. Gallus cucurrit: Gallina gracillat, glocit: glocitat. Pavo pupillat: Grus gruit. Vultur pulpat. Græculus frigulat: Milvius lipit, lugit. Anas tetrinit: hirundo trinſat. Paſſer pipit: Sturnus piſitat. Turdus trutilat: Acredula mittat. Coturnix gryliſſat: Gallus glocitat. Merula ſtridet vel modulatur: Upupa popiſſat. Meleagris cacciſſat: Veſpertilio ſtridet. Pica picatur: Cuculus cuculat. Bubo bubulat: Noctua cucubat. Ulula ululat: Buteo bubit. Regulus zinzilutat, Parus tinninat. Reliqua, ne nimis prolixus ſim, non attingo. Ego eas in hoc Opere, in *Terreſtres* & *aquaticas diſtinxi*. Illas iterum in *Carnivoras*, ſub quibus ſunt Aquilæ, vultures, Acipitres, Falcones, Pſittaci, Corvi, Cornices, Noctuæ, Veſpertilio, &c. *Inſectivoras* non canoras & canoras: *Granivoras*, ſub quibus pulveratrices, ſylveſtres & domeſticæ, pulveratriceſque & lotrices ſimul, &c. & Baccivoras. *Aquaticæ* in *Palmipedes & Fiſipedes* quæ etiam ſua ſortiuntur genera, diſpeſcuntur, prout in ſyllabo librorum & Capitum præfixo apparet. Et tantum de Avium natura in genere præmittere placuit. Quod reliquum eſt, ſcire te *Benevole Lector* velim, exhiberi hic Tibi quaſi in tabella, quicquid de Avibus veteres & recentiores habent. Addidi enim omnia illa quæ à Geſnero & Aldrovando omiſſa ſunt. Ideo & totum quintum librum Marcgravii de Avibus Braſilienſibus Appendicis loco adjeci, paucis quibuſdam omiſſis, quæ alibi abunde explicata ſunt. De Uſu ſi quæ deſiderabuntur, in Additamentis, Deo bene volente, proſtabunt, in quibus una quæque Exoticarum ſuæ Claſſi reſtituetur. Quapropter, ſi aliqua nunc bis occurrerit, veniam dabis. Similes aliquando appareant ſpecies, quæ tamen vel icone, vel quibuſdam in deſcriptione poſitis differunt. Quia vero duplici Ariſtotelis Hiſtoriæ Animalium editione uſus ſum, vulgari nempe & Scaligeranana; ideo illam abſque addito, hanc cum nomine Commentatoris citare ſoleo. Iudicem tibi dabo, poſtquam totum de Animalibus opus paratum fuerit, illumque totius operis ad ſpecies, partes, & affectiones reducti, prout Plinius Hiſtoriæ ſuæ libro undecimo, capite trigeſimo ſeptimo & aliis pluribus in locis fecit, Compendium, ſed Alephabetico ordine diſpoſitum: ſi tituli marginales omiſſi ſunt, ne mirere. Primus hic in hac Hiſtoria labor, & jam fere per triennium apud Typographum delituit: nec tum mihi iſtos addere animus, prout & in hiſtoria de Piſcibus vidiſti. Fruere interim, *Benevole lector* his, cum Deo; & authori juventutis literariæ ſtudioſiſſimo, proſperam valetudinem & ad plures curas vitam apprecare, ut Tuo bono, opus Hiſtoriæ Naturalis, de Homine inprimis, quod parat, aliaque huc ſpectantia, feliciter abſolvere poſſit. Vale. Leſenæ ex Muſæo. 10. Febr. A C M. DC. L.

Ariſt. H. A. l. 1. c. 2 Edit. Scalig.

Æl. H. H. l. 17. c. 10.

Herbert. i Itinerar. p. 347.

Æl. H. A. l. 17. c. 14

Plin. H. N. l. 10. c. 53.

HISTORIÆ NATURALIS DE AVIBUS

LIBER PRIMUS.

De Avibus Terrestribus Carnivoris.

TITULUS I.

De Aquilis.

CAPUT I.

De Aquila in genere.

Nomen. AQUILA Græcis seu παρὰ τὸ ἀέρτον. concitus ferot, seu παρὰ τὸ ἀνὴν ἀετὸν. quod semper augurium ejus veridicum esse soleat, ἀετὸς; Cypriorum dialecto ἄγυρ & ἄγυρος. Macedonum παρείς, Ἀήλιον, Ἀηλιόν, Pergeorum Ἀήριος vocatur.

Descriptio. Totam avis *molem* si spectes. *Corpus* ipsi densum, figura erecta. *Ossa* solida & nihil ferè medullæ habentia. *Magnitudo* determinari non potest. Viginti cubitales in Athen. Dipnos. l. 5. Ptolomæi pompa delati fuere. Inter Misenam & Dresdam tres in nido, pulli, totidem patulas quercus ingenti spacio complexo, inventi; quorum maximis alæ per transversum extensæ septem ulnas, ungues viri grandis digitos æquabant, crura leoninis majora erant. *Partes*, si in rationem veniant, anterior *Capitis* pars paulatim arctatur & in *rostrum* desinit; quod durum, aduncum, ad senectutem crescit, sed tractu temporis fit inutile. *Oculi* sunt, parvi, charopi, concavi, profundi, nec nimium oblongi, nec exactè rotundi. *Dentes* nulli. *Cerebrum* adeò calidum, ut in pulverem redactum, maniam, exhibitum, inducat. *Alæ* rectæ & extensæ; in summitate recurvæ, nervosæ, paucæque carnis, magnitudinis Homerus Iliade ult. tantæ ut eas Homerus, januis thalami compararit. *Pennæ* in iis sunt duræ & aliarum, Anserum inprimis & Columbarum permixtæ pennis easdem absumunt. Dum pulli excluduntur, inediâ albescunt. *Pes* dexter sinistro major, colore uterque disformis. *Ungues* adunci & recurvi, quos in incessu, intrò semper vertit; nisi solem aut prædam intueatur, perpetuò inspicit, & hebetatos, rostro, aut ad Lapides atterendo, acuit, quique cum pullos nutriunt, invertuntur. Alvus propter cibi humiditatem mollior. *Fel* æruginèum, impensè acre & mordax. *Sanguis* crassus & fibrosus. *Stercus* tantæ acrimoniæ, ut nulli in Medicina usui esse possit. Galen de Compos. Medic. s. l. lib. 4. Galen. l. 10. de simplic. facult.

Quantum ad *Sedes* & *loca*, nec in insulis, parvis inprimis, (cum Rhodi in culmine domus Tiberii consedisset, portenti loco fuit) nec in locis propè Mæotidem paludem, nec in extrema Scythia, & Sarmatia, ob aëris fortè inclementiam reperiuntur. In Caucaso, Tauro, regno Peruano, Germania, Polonia, Britannia, Dania, &c. in quibus prædæ copia, eas invenias; & quidem locis ἐρημοῖς præsertim ἀκτῶν ἀπεκρημνισμένων, ἐνοικοῦσιν (de Pygargo & Morphno id sumendum non est) seu πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ μὴ ἐνεδρεύεσθαι, id est ut tutiores ab insidiis sint; seu διὰ τὸ βραδέως ἀφίπτασθαι διὰ τὸ βάρος, quia difficulter à terra attolluntur. Locus Sueton in Tiberio. Strabon. Geogr. l. 7. Arist. H. A. l. 9. c. 32.

Nutrimentum. *Nutrimentum* ipsis Carnes sunt, Columbarum, Anserum, Cygnorum, Gallinarum, Ovium, Cervorum, hinnulorum; ob sui à morbo tutelam, leporum, testudinum terrestrium, piscium, etiam & cancrorum: serpentum inprimis, seu propter odium, seu propter eam quam ex humido & frigido cibo capiunt, voluptatem. Sed nec à sui generis avibus iratæ & famelicæ abstinent. Cadavera tamen non tangunt, Percnopterum si excipias. A meridie venari quædam incipiunt, ab orto sole quædam. In prædam conspectam, & injuriæ patentem (lepus in planis, testuno post coitum supina invaditur) velocissimè & tormenti instar (hinc ἐμβολὰς) se demittunt, posteriore pedis digito feriunt, & occisam in nidos deferunt. Falluntur tamen interdum, quod in Falcone Scalig. Exerc. 237. Scaliger observavit: sed & à Polypo apricante in profundum detractus, Ælianus annotavit. Ælian. H. A. l. 7. c. 11. *Potus* iisdem nullus, fortè quòd ad cum sanguis animalium sufficiat. Visæ tamen

men aquam bibisse, medicinæ gratia; & ultimo in senio, rostro præ siccatatè incurvato, vitam aliquandiu bibendo sustinere coguntur.

Sexus. De *Sexu* Aquilarum dubitari non debet. Datur genus, quod propter tres testiculos, *Triorchis* appellatur. *Generatio.* *Coeunt* verò frequenter; & fœmina ter decies in die compressa, si mas revocet, denuò accurrit. Unde Ægyptiis & Venus dicitur, & soli dicatur. Commiscentur aliquando cum accipitre, sed ovis incubare non dignantur: sed & marem cum lupa aliquando coire, scriptores Africani referunt. Ovis majoribus XXX. minoribus XX. diebus incubant, & ad exclusionis promotionem lapidem aëtitem; qui æstum ovorum ab incubatione contractum, utpote frigidissimus, temperat; & peculiari qua pollet vi partum accelerat, in nido deponunt. Duos plærumque *excludunt* pullos, quandoque tres. Exclusos solem adversos intueri cogunt, & invitos eidem obvertunt. Si fortè oculos vi splendoris inflexerint, aut nictatione obnubant, tanquam adulterinos abdicant; si immotis eum aspexerint, genuinos agnoscunt. Volatum affectantes, in altum sublatos, dimittunt, sibi relictos, aut fortè dilapsos suscipiunt, grandiusculos, logissimè tanquam rapinæ æmulos, à nido fugant, ἐν τῷ τέκνῳ τῷ πυρὶ αὐτὸς πᾶσις ἀπιλάσκουσι.

Sinesius in Dione. Arist. H. A. l. 9. c. 32.

Volatus. Quantum ad *volatum*, à meridie ad vesperam moventur; manè, quiescunt, donec hominum conventu fora impleantur. Tam sublimes rectâ viâ feruntur, & deorsum tanta mole corporis labuntur, velificatas alas modico caudæ gubernaculo advertentes, ut cæteras omnes aves superent, & vel ideò à Poëtis Altivolantes ὑψιπέτας dicantur Tempore incubatus, & nutricationis pernicitas illa imminuitur, sed motus tonicus perpetuo peculiaris manet.

Homerus Iliade o. Oppian. Cyneg. l. 1. Lucret. l. 9.

Vox. *Vocem* ipsis clangere seu χλάζειν quidam, ut Homerus, & Author Philomelæ, tribuunt, qui reboatus quidam est propter strepitum gravem, avicularum motum obtundens: nonnulli penè mutas aut vix vocales, quod de tertio genere Aristoteles affirmat, tradunt. Pullos mutos esse constat, quod illis lingua humore quopiam tenellis impedatur. Sed de hoc inferius dicitur.

Homerus Iliade μ.

Sensus externi. De *sensibus externis* non est quòd multa dicam, tam exacti est visus, ut sola contra rotantis jubaris lucem immotam teneat aciem; sola sublime ita volans, ut à nobis tanta luce difficile cernatur, latentem sub frutice lepusculum, sub fluctibus nantem pisciculum, videre comperta sit.

Plutar. de Homer. Aug. l. 2. de morib. Manich.

Animam ipsi olere certissimum est, propter quam contacta ab ea corpora facillimè putrescunt. De *ingenio* ac docilitate pauca occurrunt. Callitrichum herbam in nidum suum contra noxia animalia ingerere affirmant. Subvenisse Aristomeni in Ceadam demisso; gratiam virgini Sestensi, & puero pro educatione, rustico pro lato contra serpentem auxilio, retulisse; infantem recens natum ab exitio servasse, apud Authores invenies. Inde pullos educatos ad leporum, vulpium venatum, descripto ab Aeliano modo, instituebant. Tales & Cublai Tartarorum Imperator habuit. Sed & Pythagoras aquilam ita mansuefecisse, ut certis vocibus sisteret & devocaret, Superodantem, dicitur.

Ingenium.

Pausan. l. 4. V. G. Plin. H. N. l. 10. c. 5. Ælian. H. A. l. 17. c. 37. Ælian. H. A. l. 12. 21. Ælian. H. A. l. 4. c. 26. Plut. in Numa.

Inimicitias gerunt cum Cygnis, (pugnæ apud statium descriptionem vide) Trochilo, Gruibus quæ ideo montum Taurum transmissuræ, lapillis vocem cohibent, & noctu transvolant. Ardeolis, Ciconia, Hierofalcone, vulturibus, Dracone & Serpentibus.

Antipathia. Arist. H. A. l. 9. cap. 1. Stat. Thebaid. l. 3.

Vita quamvis falaci diuturna est. In senectute visus hebetudine, & rostri adunciate tentatur; cum vero se illa gravari sentit in sublime fertur, inde, oculorum caligne solis calore dispersa, fervida, in aquas frigidissimas se dat præcipitem, quibus tertio immersa, nidum petit, & inter pullos capturæ aptos quasi febre correpta, cum sudore quodam plumas exuit. Oppetit ergò mortem non tam senio vel ægritudine, quàm fame, in tantum superiore accrescente rostro, ut aduncitas aperiri non queat.

Vita.

Rhodig. Antiq. l. 7. c. 41.

CAPUT II.

De Aquila in Specie.

ARTICULUS I.

De Chrysaëto.

CHrysaëtos Aquilæ genus à fulvo Colore ita dictum est. Aristoteles χρύσιον, Albertus Herodium, Ælianus Aquilam stellarem, Pindarus Jovis alitem, Hesiodus Ægioped, &c. vocat.

Nomen.

Ælian. H. A. l. 2. c. 39. Pindarus Lythio. Ode 4.

De *externa* ejus *constitutione* veteres hoc duntaxait, produnt, quòd maxima sit omnium inter cæteras aquilas eademque ruffa seu vulva aut subrutila (qui color interdum cum ætate mutatur) & *oculis* Charopos. Quæ Aldrovando à Ferdinando Medicæo missa erat, pendebat libras duodecim, coloris, in minutioribus totius corporis *plumis*, ex fusco castanei albis sparsim intercurrentibus maculis, paucis dorso, pluribus ventre, radicibus albis; in alis & cauda fusci, eò magis quò majores pennæ, in cruribus ad pedes usque furruginei: *Longitudo* ei ab extremo rostro ad ultimam caudam, quinque dodrantum, à rostro ad extremos ungues, quatuor Spithamarum, & ultra.

ultra. *Latitudo* expansis alis Spithamarum octo. *Rostro* quod palmam superabat aduncitas infra inferiorem mandibulam ad pollicem unum propendebat, latitudo plusquam duorum digitorum, medii præsertim, erat. Color, in acie nigrior, alibi Corneus ad cæruleum dilutum tendens, fusco maculatus. *Oculos* habebat Charopos, quos palpebræ in uno quoque bine, supernè, & infernè integebant, inter nictandum tunica quadam crassa, ab infra sursum exporrecta, musculo conspicuo, cujus initium haud procul ab eruptione nervi optici à cerebro erat, quamque palpebræ superioris loco à naturâ datam, & ad angulum internum inprimis collocatam, quod cutis capitis ob duritiem inpalpebras abire, nequeat, creditur instructa; ab angulo majori ad minorem, obducebantur. Humor aqueus in iis copiosus, Crystallinus, Sessilis, utroque latere compressus, & solidus. *Lingua* erat humanæ similis, lata, extremo teres, versus radicem duobus utrinque ceu hamatis utrique appendicibus corneis armata. Sinistri pedis posticus *unguis* sex digitos in circumferentia longus erat, dextri quatuor, singulos digitos, quatuor semicirculares tabellæ, extremos propè ungues, integebant; maximo interiori excepto, quem tres duntaxat vestiebant. De ingluvie, Oesophago, ventriculo, consulat Aldrovandum qui volet. Musculos collum moventes anticos & posticos habebat duodecim, seu sex paria, laterales tres. In thoracis utroque latere tres; Abdominis quatuor paria; Alas moventes decem, Scapulæ quatuor; Ulnam moventes, sex; eam partem qui carpo in homine respondet totidem, crura quinque, Tibiam octo; Tibiam & digitos, plurimos.

Aldrov. Ornithol. l. 2. c. 2.

Nutrimentum. *Cibus* ipsi carnes leporum, gruum, Anserum, Hinnulorum, Cervorum, quos ex declivi præcipites agit; & Taurorum, quos magno & ausu & astu aggreditur: aliquanda fame premente fructus, & fruges, ut hac in parte deceptus videatur Aristoteles, qui fruges etiamsi in os ingeras respuere asserit, comedit.

Arist. H. A. l. 8. c. 8.

Generatio. Ova ad summum tria ponit, si juvenis est & vegeta, ut plurimum duo, quorum alterum sæpissime putre deprehendi testimonio acupum, per octennium nidum explorantium, Albertus affirmat, quæ de ovorum vel ab alterius generis Aquila Crysaëto, vel à Chrysaëto alteri Aquilæ suppositione scribuntur, dubia nimis sunt. Si duo excludit, alterum pullorum ejicit, seu nutricatus difficultate, seu quia minus generosus apparet. Prædam nisi fame coacta sola minimè absumit. Impertitur avibus regiâ magnificentiâ portio, quæ ea spe sectantur, adulatorum aulicorum ingenia exprimentes.

ARTICULUS II.

De Halieto & Melaneto.

HAliætus, Haliaëtos Phavorino, Aquila marina Latinis, Nisus, sed non recentiorum, Ovidio dicitur, German. Meer Adler. *Nomen & descriptio.* Ovid. l. 8. Metamorphos.

Qui à Bellonio exhibetur, *magnitudine* est Milvi. *Caro* ei cinerea ad nigrum vergens, fibrosa. *Alarum* ad pedes duos Romanos, & digitos undecim extenditur longitudo. *Caput* album & fuscis lineis distinctum, *rostrum* aquilinum, *Oculi* in medio nigri, in ambitu aurei. *Lingua* ferè humana, appendice ad radicem utrinque instricta. *Colore* per summa Asturis, per ima albo, Guttur maculis ruffis notatum. *Pectus* purè candidum. *Venter* gutturi colore respondens. *Crura* crassa & squamosa. *Cauda* ad commoditatem volatus lata, *Pedes* fissi, hamati, cærulei. *Digiti* quatuor per superna ad dimidiam longitudinem squammosi, ad reliquam incisi, per inferna asperi & aculeati, tam validi, ut flexos vix ulla vi distendas. Bellonius de Avib. l. 2. c. 8.

Species *Aquilarum* marinarum plures esse videntur, ex quibus, tum illa est Bellonii quam testas in cruribus & ungues omnino rotundos habere scribit: tum illa Alberti M. & Anglorum, quæ pede est uno anserino & natante, altero fisso & prædæ dicato; adipem in cauda gerit, quo guttatim in aqua dimisso, pisces attoniti, prædæ fiunt opportuni. *Differentiæ.*

Habitat circa mare, littora & oras. *Locus.* Arist. H. A. l. 9. c. 32.

Cibus ei interdum columbæ, interdum aves marinæ; quas universas nunquam invadit, singulas cum emergentes observavit aggreditur, & immersas vel strangulat in humore, vel per summa corripit, sed piscibus præcipuè victitat, quos in sublimi inprimis natantes, in altum mare se præcipitans aquis pectore discussis rapit, & interdum pondere victa demergitur. Quod de adipe superius dictum, quia & testimonio fide dignorum nititur, & pari, in ardea pede in aquam demisso, pisces alliciente, exemplo comprobatur, fidem videtur mereri; & viribus narcoticis, quales, seu in torpedine, seu in opio, seu in spiritu vini sentimus, adscribendum est. Vixit quidam & quidem quietus ad septimum sine cibo. De ipsius *Ortu* mira Plinius, quæ quia mendo non carent, diligentius expendi debent. *Nutrimentum.* Ælian. H. A. l. 3. c. 45. Oppian. l. 2. Ixent. Aldr. Plin. H. N. l. 10. c. 3.

Fel ipsius ad oculorum suffusiones & nubeculas cum melle mixtum prodesse scribit Plinius. *Usus.* Plin. H. N. l. 29. c. 6.

MELANÆTOS, Aquila Valeria Hermolao, μελαναετος Aristoteli, μελαιναετος Hesychio & Phavorino, aliis Hyperionis avis dicitur. *Nomen.*

Descriptio. Minor est reliquis nigra, *rostro* adunco extremitate nigro cæteris corneo subcæruleo. Initium ejus supra narium foramina, membrana quædam transversim obvestit. *Vertex* ac cervix obscuro ferrugineo tinguntur; *Oculi* pupilla est nigra, iris charopa, & ex luteo rufescens. *Dorsum* ternis exiguis notulis albicantibus aspergitur. *Alæ* ad ultimam ferè caudam exporriguntur. *Crura* tota propemodum plumis operiuntur; quod nudatum est, id luteum, vix ad digiti unius spacium ad pedes patet. *Locus. Cibis.* *Degit* in sylvis & montibus. *Victitat* leporibus quos, sensim in terram delapsa, in plana digressos opprimit. Pugnat tamen & cum cervis animose. Multum pulverem volatu collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupem; sed & cum Dracone, Ova hic consectatur Aquilæ aviditate malefica: at illa ob hoc rapit, ubicunque visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, ut simul decidant. Sola Aquilarum fœtus suos alit, est liberalis, sola sine clangore & murmuratione.

Arist. H. A. l. 9. c. 32. *Pugna.* Plin. H. N. l. 10. c. 3.

Articulus III.

De Pygargo & Morphno.

Nomen. Pygargus, Gazæ Albicilla, Hinnularia aliis Melanæto & Morphno major est, at minor Percnoptero.

Descriptio. Qui ab Aldrovando exhibetur, majusculi Gali erat magnitudine, *vertice* ac collo dilutè casteneo ex cinero. *Oculi*, pupilla nigerrima, iride lutea, *Rostro* adunco, & paulo quam cæteris Aquilis, proportione habita, longiore. *Dorsum* alarumque pars superior, ferrugineis obscurè plumulis ac subnigris integuntur, uti venter ac femora. *Cauda* ab Uropygio ad finem usque tota albicat: duæ tamen pennæ minores, majoribus incumbentes extremo nigræ sunt. *Tibiæ* totæ fere nudæ, impense luteæ, tabellis super intectæ. *Ungues* acerrimi.

Locus. *Colit* oppida & campos, plana & lucos; sylvas & montes nonnunquam. Romæ rarò visam ex Symmachi epistolis colligitur. Adoritur nervos, ut Melanætus, cum hinnulis; à dextro latere insilit, in oculos involat, & tamdiu alis percutit, donec præcipites agat. Aëtitem in nidum infert, à quo & is nomen obtinuit. Sed in alendo fœtu reliquis est difficilior.

Differentiæ. Duplex illius *genus* Bellonius recenset. *Unum*, corpore colore inter album & cinereum ambiguo, extremis *alarum* nigris, supina parte tota candicans, quod Ardeam volatu refert; *caput* versus terram deprimes & perdicibus cuniculis, gallinaceis, & aliis minutis volucribus, victitat, & ut plurimum Oriente & Occidente sole conspicitur. *Alterum* Milvo regali adeo simile, ut nisi hic & minor esset, & ventre intensius albescente, (pennas circa Uropygium cum superioribus candidissimas obtinet) unus ab altero non dignosceretur. *Ungues* habet atros, crassos, & in fornicem curvatos. Insectatur alaudas per campos, & cum subbuteone de præda tam acriter certat, ut uterque alis & pedibus consertis in terram delapsus, sæpissime aucupibus in prædam cedat.

Nomen. Morphnos, πλάγγος, κλάγγος, Νεοτόκος, & πτερνὶς Græcis; Nævia, clanga, Planga aut Plancus, Anataria seu Avicida Latinis, dicitur. Plin. H. N. l. 10. c. 3.

Descriptio. Veteres eam magnitudine Melanætum superare, & nigro ac sub obscuro colore, qui tamen nævis quibusdam interstinguatur esse scribunt. Homerus alas ejus tantum patere, quantum valvæ ostii cujusdam viri divitis, cecinit. Ex te centioribus Aldrovandus nullam se vidisse cui omnia veterum competerent, fatetur. Turnerus apud Gesnerum, nomen hoc Balbusarde Anglorum, qui est Buteone major, nævo in capite albo colore fusco proximo; quique ad ripas degit, in terra inter arundineta super aquas nidificat, volatu *Locus.* non admodum valet, pisces & cuniculos dilaniat, adscribit. Bellonius avem falconem secuplo majorem, pedibus cæruleis digitis oblongis, Unguibus patulis, Gallis Gerfault dictam, & terrestri venatui adhibitam, pro Morphno, sed dubius, obtrudit. Saltus convalles & lacus *incolit*. Aquaticis avibus ut fulicis & anatibus plærumque, sæpe & piscibus *victitat*. Spectanda dimicatio est, inquit Plinius, ave ad perfugia *Pugna.* Plin. H. N. l. 10. c. 3. littorum tendente, maxime si condensa harundo sit: Aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit, in lacus cadente, umbranique suam nanti sub aqua, à littore ostendente; rursus ave in diversa, & ubi minime se credat expectari, è mergente. *Nascitur* ex Ossifragis si Aristoteli credimus.

Morphno Congener Aldrovandus *Generatio.* appellat aquilam sibi missam, cujus magnitudo galli gallinacei erat. Color totius ferrugineus, rostrum deorsum recta propemodum tendens, membranula lutea capiti conjunctum. Extremæ alæ versus ventrem maculis ovalibus insignitæ, remiges extremo apice albicantes. Crura hirsuta, & albis notis è bætico aspersa digiti superne squammis, inferne tabellis seu annulis intectæ.

Articulus IV.

De Percnoptero, & Ossifraga.

Nomen. Percnopteros, qui & Cypaëtos, vel Hypaëtos, Ægyptias, & Oripelargus dicitur.

Bre-

Descriptio. Breviter à veteribus, diversim à Neotericis describitur. Aristoteli est capite albicante, corpore, quam cæteræ dictæ majore, sed brevioribus allis, longiore cauda, vulturis referens. Aldrovandus binos ejusdem icones exhibet. Prior Chrysaëto non multo minor, habet *Corpus* coloris castanei ad nigrum vergentis, *rostrum* mediotenus rectum, extremo in uncum insignem curvatum, principio juxta frontem album, cætera nigrum. *Caput* subalbidum ad fuscum vergens. *Oculos* iride subalbida, pupilla nigra. *Collum* dimidia fere parte eaque superiore propemodum calvum, & paucissimis iisque exilibus plumulis consitum, candicans, ad cujus finem, medio prope collo instar pilorum quorundam hirsutorum ac crisporum, plumulæ veluti setæ oblongæ supra cæteras, plumas extabant. In tergo veluti cucullus quidam, ad medium usque protensus in acutum finem, velut triangulum quendam desinebat. Alter ignavus, colore pennarum totius fere *corporis* erat fusco ad castaneum obscurum vergente, quem in ultimo collo nonnihil albicantium ordo continuus, angulum acutum in dorsum exeuntem constituens qui veluti cuculli humeris inducti basis erat, distinguebat. *Capite* ad occiput usque; calvo, ita ut pennæ post verbum surrectæ, cuculli speciem exhiberet. Bellonius avem Gallis busard dictam, buteone majorem, coloris nigri, alis brevibus ignavam Cypaëtum vult esse. Gesnerus aliam ciconiæ forma & coloribus similem. Frigoris impatientem, corporis intense calidi, carnivoram, sed pisces respuentem, quæ quatuor horas uno loco sedebat, & solem aliquando splendentem intuebatur, si non Gypaëtum, ex altero saltem parente natum, credit.

Locus. *Incolit* lucos & plana, ut plurimum, montes, quandoque, in Syria & Ægypto maxime invenitur.

Nutrimentum. Arist. H. A. l. 9. c. 32. *Cibus* soli inter aquilas, cadavera. Gravis enim, & ad rapinam iners, à corvo cæterisque id genus altibus verberatus, fugatur, capitur. Muribus quoque circa Gazaram Ægypti urbem victitat. Pullos statim parere, Ælianus auditione se repecisse scribit. Avicenna fel ejus destillatum cum oleo violaceo ad aurium dolorem & tinnitum; fimum ad abortum commendat.

Nomen. OSSIFRAGA & Ossifragus, Græcis [illegible] Aristotoli [illegible] Harpa quoque, Sanqualia, & Immussulus dicitur.

Descriptio. Arist. H. A. l. 8. c. 3. Aristoteles de ea. Ossifragæ magnitudo major est quam Aquilæ (Chrysaëto nempe excepto) Color ex cinere albicans. Parum oculis valet. Nubecula enim eos habet oblæsos. Quæ ab Aldrovando exhibetur, quatuor dodrantes & medium erat longa, novem, alis extensis Spithamas, lata, libras undecim pendens. *Plumæ* totius corporis, sub-albo, fusco, & ferrugineo colore variabant. Cutem proximè vestientes, molliculæ & candidissimæ erant, remiges ex toto ad castaneum tendebant. *Caput* & *collum* angustis & oblongis pennis rigebat. *Rostrum* ei duos digitos latum, palmum longum, subnigrum, è Corneo fuscum, ab initio membrana quadam ultra navium foramina protensa, marginibus suis literams. exprimente tectum, ita aduncum; ut uncus solus pollicem latum adæquaret. *Lingua* humanæ simillima, lato apice, hamatis utrinque duris & corneis appendicibus, membranula tenui ad inferiorem mandibulam connexa. *Mandibula* inferior canalis instar excavata; palatum medio rimam quandam exhibebat per quam pituita à capite destillabat. De *mento* plumulæ tenues villorum instar, ad barbæ speciem quod ossifragæ Plinius tribuit propendent. *Crura* fuscis plumulis aliquantulum fulvescentibus fere tota obtegebantur. *Ungues* nigerrimi, præ atorre splendebant, & semicirculum ad amussim repræsentabant. Substantia ipsorum intus alba & ossea, foris fusco cortice intecta erat. Duodecim *caudæ* pennæ albo & nigro maculabantur, intus albæ, extus fuscæ. Et hæc *externarum* partium ratio est. *Interna* si attendantur, Uvea, quæ homini in pupilla perforatur, tenuissimam quandam membranulam pupillæ prætensam habebat unde, ut Philosophus notavit, minus visu pollet. Pars, quæ iridis ambitu claditur, ne prorsus visio præpediretur, subtilissima, [illegible], & pellucida erat, *Abdomen* pinguedine copiosa redundabat. *Lien* illi rotundæ figuræ, *ventriculi* corpus membranosum, fundo superiori orificio latius, ingluvie carens, quod de sua ossifraga Plinius, cujus vicem Oesophagus, simul atque jugulum transiit, paulatim ad ventriculum usque dilatatus, gerere videbatur. *Vesicæ* fellis nullum cum *epate* consortium hoc sub ventriculo multo immersum erat adipi. *Uterus* crasso corpore, pyri forma, semine plenus. *Uropygium* medii pugni crassitudine, & adiposum conspiciebatur &c. Ad hujus genus Bellonii illa, quæ corpulentia colore & specie milvi est, duabus maculis nigris ad alarum latera notata, capite accipitris stellaris, cruribus & pedibus vulturinis, &c. non pertinet: sed illa quæ in comitatu Tyrolensi, colore accipitrum in dorso, in ventre albicante; orgyiæ, distentis alis latitudine, rupicapras ex alto ad montes præcipitat, frusta ossium etiam majuscula deglutit; referri huc potest: ut & illa, quam Gesnerus, plumis albis, capite undo & flavo, Saxis injecta ossa confringentem, amici verbis describit. Plin. H. N. l. 10. c. 23.

Cibus ipsi Rupicapræ, Hinnuli, canes

Nutrimentum. Venatici, Anguillæ, cujus frusta in dissecto ventriculo inventa, tam acuti fœtoris erant, ut spectatores in animi ferè deliquium conjicerentur.

Generatio. Probè *fœtificat*, ut pullos suos & Aquilæ, quos ista nido volandi facultatem adeptos, & edaciusculos, ejicit, nutrit, & abreptos ὀρνίθων deflet. Vultures minores ex iis progenerari, & ex iis magnos qui omninò non generent, scribit Plinius.

Arist. H. A. l. 9. c. 34.

Plin. H. N. l. 10. c. 3.

Pugnat cum vipera; & sauciata, herba soncho simili, sibi medetur.

Antipathia.

Voces alias alio in tempore jacit.

Lucret. l. 5.

Vox.

Usum si spectes, fel ejus cum melle potum leucen curat: stercus aridum tritum concoctionem promovet. Venter potus calculos pellit. Intestinii extremum ad alligatum, colicam sistit. Os ad coxam suspensum, varices sanat.

Usus.

Plin. H. N. l. 30. c. 7.

ARTICULUS V.

De Anopæa, Aquila alba, Aquila heteropode & Scythica Ave.

ANopæa fit in Homero Odyss. 1. mentio, quæ quibusdam est ἀφανὴς invisibilis, seu ἀνωφερὴς id est sursum evecta Alii πετεινὰ scribunt, & hirundinem intelligunt.

AQUILA ALBA seu Cygnea, magnitudine est Chrysaëti, candoris nivei, in rupibus circa Rhenum invenitur. Leporum, cuniculorum, procellorum & piscium venatu vivit, & volatu tarda est.

HETEROPOS Gesneri, sinistrum crus cæruleum, dextrum fuscum albicans habet, de cætereo, pectus, collum, & venter fusca sunt, punctis nigricantibus maculosa. *Capitis* & cervicis pennæ rigent. *Oculi* subrubent, dorsi initium circa alarum summitates in gibbum attollitur.

Arist. H. A. l. 9. c. 33.

DE SCYTHICA ave ita Aristoteles. In Scythia genus avium Otides. Hæc duos pullos parit. Ovis non incubat, sed in pelle leporis aut vulpis impositos pullos relinquit. Observat in summa arbore an adsit qui pullos surripiat. Quod si quis ascendat, pugnat & verberat alis, ut Aquilæ. Olaus M. oculatus testis, utriusque historiam confirmat, quam Albert. M. falsi insimulat.

NB. *Ad Aquilas pertinent Itzquantitli & Tlacoquantili Indorum, vide infra Mantissam. N. 1.*

TITULUS II.

De Vulturibus.

CAPUT I.

De Vulturibus in genere.

Nomen. VUlturis nomine intelligitur, quæ Græcis γὺψ, γύπας, Ὀξίας, Αἰγυπιὸς Latinis etiam Vulturius, à tardo forsan volatu, & per periphrasin, Avis Titii, torva, avida, magna, Palatina, caucasea, dicitur. Lycophron eas olores rapaces, Hermogenes τάφους ἐμψύχους, seu sepulchra animata vocat.

Lycophron in Cassandra.

Toto corpore Aquilam ferè imitatur, illamque, sesquialtera proportione, si Bellonio credendum, excedit; nec tamen, quod in rapacium genere solemne, marem fœmina magnitudine superat. *Rostrum* ipsi obuncum, oculi truculenti; quatuor, apud Philen, narium spiracula, unde τετρήνιος, quod fabulosum est. *Collum* implume, seu potius capitis plumæ ita breves, si cum Aquiles conferantur, ut implumes videantur *Guttur* longitudine & capacitate, quod propendens ante ventrem ingluvies ostendit, igsigne, sub quo spacium palmi latitudine, non tam plumis quam pilis, ruffis, vitulinis simillimis, instar lenissimi cujusdam velleris, omni scapo calami destitutis, vestitur. *Alarum* incumbens corpori pars, leni tota vellere, quod soli inter rapaces peculiare integitur. *Crura* tota ad pedes plumosa, contra gelu & frigus munimentum. *Ungues* adunci.

Descriptio.

Sedes in altissimorum montium jugis, poneri, Aristoteles, Plinius, & Homerus sunt authores. Poëtæ Caucaseas vocant. A recentioribus in Creta, Zazyntho, Apennino, monte Galliæ Aureo, visi sunt. Æstate in aprica, frigoris vitandi crusâ demigrant, & in Arabiæ desertis & Ægypti inter Cairum & mare rubrum planis, numerosos Bellonius vidit, quod iter illud Camelorum cadaveribus plenum, pastum ipsis suppeditet. Agricola in sylvis degere asserit. Juvenali nidulantur etiam in arboribus. In Creta & alibi in præcipitiis, montium mari imminentibus. Propterea Herodotus Brissonis Rhetoris pater ait, esse vultures in terra altera nobis ignota, eo argumento, tum quòd nemo vulturis nidum conspexerit; tum quòd magno numero repente apparent sequentes exercitus.

Locus. Arist. H. A. l. 6. c. 5. Plin. H. N. l. 10. c. 7. Homerus Iliade 2. Agricola de subterran. Juvenal. Satyr. 14. Arist. H. A. l. 6. c. 5.

Victitant morticinis & quidem solis, illi, qui cum Aquilis, Ossifragis, & Accipitribus nullam cognationem habent, sui generis volucres mortuas, si Herodoto Pontico credimus, ne attingentes quidem. Vivis etiam tum volucribus (ruunt enim in anseres) tum quadrupedibus, illi, qui Spurii sunt. In Creta & Helvetia agnos, hœdos, lepores, cervorum hinnulos; In Chile Americæ provincia pecudes, infestant.

Nutrimentum. Bellon. l. de Avibus c. 23. Monard. l. de Aromat.

Datur quoddam genus quod Torgos & Hæmatorrhophum dicitur.

Venantur à meridie usque ad noctem, ab ortu solis ad illud tempus quiescunt.

De eorum *Sexu, Coitu, Partu, & Intubatu* non conveniunt Authores. Fœminas duntaxat

Generatio

taxat inter eos reperiri, Ælianus, Orus, Philes, Tzetzes & alii authores sunt, vel si Auster non spiret, ad Eurum ventum oris hiatu se pandunt. Spiritus venti influens, intra quinque dies, quibus nec cibum nec potum capiunt, ipsos implet. Tertio à conceptu anno, non ova sed pullos parere, Geoponicorum scriptor, Philes, & Simocattus produnt, intra centum & viginti dies ova deponere, Orus & Tzetzes. Aristoteles & Plinius nidificare scribunt. Niphus nidum in Italia vidit. Ille bina complurimum ova ponere reliquit: hic ex Umbricio Aruspice tria. De tempore partus nihil determinant, hoc interim à Divo Hieronymo proditur, vulturem cùm cœperit ova edere, quippiam ex Indico tractu adferre, nucis instar, intus habens, quod moveatur, sonumque subinde reddat. His veritas subscribere videtur; attamen cum Aquilæ, ossifragæ & vultures, ut ex Aristotele, & Plinio palam est, promiscuo coitu inter se utantur: facilè ex diversarum specierum avibus, tertia sterilis, ut ex equa & Asinio Mula, generari potest, quæ ob similitudinem cum vulturibus, quam Aquilis majorem, inter illos potius collocetur. *Educationem*, si videas, apud Orum centum & viginti diebus pullis nutriendis insumit, alimento deficiente femoribus suis rostro vellicatis sanguinem ciet, ipsisque sugendum præbet. Apud Albertum verò unguibus eos vulnerat, & de superfluo sibi cibo pascit.

Ælian. H.A.l.2. c. 46. l. 1. Hierogl. Phile de propriet. Animal. Tzetzes Chil. 12. c. 439. Arist. H. A. l. 6. c. 5. Plin. H. N. l. 10. c. 6. Educatio. Orus l. 1. Hieogl.

Extendit *ætatem* ad centesimum annum

Ætas. Ambros. l. 1. Hexaemer. l. 5. c. 20. Indor. Orat. l. 2 c. 7.

Quantum ad *facultates & actiones animales*, Oriente sole in occasum, occidente in ortum prospicit, ut apud Orum extat. non ultra maria tantum, sed per quingenta etiam millia passuum cadavera odoratur: seu quod instrumenti sit exquisiti & sicci; seu quòd copiosa ab integris quandoque exercitibus exhalatio sit, seu quòd eadem conglobata, ventis eodem deferatur.

Usus. Thom. Aquin. de Animal. l. 2. Comment. 97.

Moventur tardè propte corporis molem, & volant turmatim.

Volatus.

Ingenium exinde colligas, quòd Regiones frigus evitaturi mutent. Ægypto non minus, quàm Ciconiæ advenæ, quod ad idem cadaver, à quo satiati, sæpius recesserunt, identidem redeant, expeditos ad bellum exercitus præsentione quadam consequantur: ac ut aliqui addunt, biduò triduove, imò septenis diebus antè ea loca circumvolent, in quibus cadavera futura sunt, quod domi cadavera à venenoso serpente percussa fugiant, & hepatis morbo laborantes magnarum avium jecinora vorent. Suaveolentia adeò aversantur, ut ne armenta quidem mortua, unguento adorato illita, attingant; imò unguentorum odore perimantur; perit & mali Punici grano vultur: sed semine Sine Siseris Cretici vehementer oblectatur.

Ingenium. Nicander in Theriac. Antipathia. Aristot. in Mirabil. Plin. H. N. l. 12. c. 53. Ælian. H. A. l. 6. c. 46. Plin. H. N. l. 20. c. 5.

Inter ejus *morbos* sunt, Hepatis obstructio, & pediculi, insectum venenosum, pediculo par, vel ei qui in inguine nascitur, persimile.

Morbi.

Usum in medicina partes ejus, magnum obtinent. Medicamentum ex integro ab Aëtio paratur, ad abscessus, condylomata, strumas. Cerebrum capiti vel naribus cum oleo cedrino illitum, dolorem ejusdem sedat. Cor pulli adalligatum adversum comitialem morbum prædicatur. Serenus jecur ad jecoris dolores commendat. Fel. Opstalmicis benè ex Sammonico admiscetur. Penna pedibus subjecta parturientes adjuvat; sed nisi tempestivè auferatur in uteri procidentiam conjicit. Si dentes ea scalpentur, acidum anhelitum reddit. Nidore pennarum, si utantur, serpentes fugantur. Pellis ventriculo apposita concoctionem egregiè juvat. Nervi ex cruribus & summis pedibus collecti, & ad talos ægri alligati, podagram curant. Externa si attendas, ex ossibus vulturis tibias Scythæ Anthropophagi, Malenchleni, Arimaspi conficiebant. E cruribus candelabra quidam, quod ipsa, innatâ vi venenum explorare & attrahere crederent.

Usus. Aët. l. 13. c. 124. Galen. Euporist. l. 9. c. 91. Lemn. de occul. Naturæ. c. 26. Trallian. l. 11. Pollux Onom. l. 4. c. 10.

CAPUT II.

De vulturum Differentiis.

VUlturum duo duntaxat *genera* Aristoteles agnoscit; at Neoterici plura esse observant.

Arist. l. 7. 8. c. 3.

Primum est Albicantius, & parvum, quod in montibus Rheni, Danubii, Helvetiorum circa Clavonam, apparet, in Scythia, & subjectis Septentrioni regionibus frequens est.

Albert. l. de Animalib. c. 8.

Alterum [illegible] seu magis cinereum, cujus pilos seu plumulas albas capillaceas & capillamentorum instar subtiles, adeò candidas esse Bellonius scribit, ut pellem subdititiam & elaboratam, mustelæ alpinæ albæ, seu etiam vulpis albæ esse, quispiam existimare posset.

Tertium Bæticum, quod Aquilâ paulò minùs habet pennas colli, dorsi, ventris, totiusque adeò corporis, castaneo colore tinctas, dorsi & laterum exiguas, & squammarum instar latiusculas, quæ dorsum, ventriculum, ventrem, & uropigii radicem vestiunt, ruffas plumas verticis breviculas ac curtas, si Aquillis comparetur. Colli angustas ac longiusculas, quales gallis gallinaceis, & sturnis propendent. Crura brevia, plumis undiquaque ad superiorum usque digitorum partem contecta.

Quartum Nigrum, quod est cauda brevi, alarum & caudæ pennis ejusdem cum Bœtico coloris. Albertus minus hoc, sed viribus præstantius scribit.

Quin-

Quintum Leporarium, rostro obunco, nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directâ, collore in rutilo nigricante, quod ex vulture & Aquila compositum videtur, & illud quod Homero Albertus *melanocon* vocari scribit. Huic enim peculiare leporibus insidiari: & solus inter cæteros velox & ad docendum aptus est.

Sextum Aureum Gesneri, quod ita describit. Longus est à rostro ad extremam caudam sex dodrantes & paulò amplius, ad extremos ungues quinque dodrantes aut paulò minus, longitudo superioris rostri quantum illud aperitur, septem ferè digiti transversi. *Caudæ* longitudo circiter tres dodrantes. Tota *pars supina*, id est collum inferius, pectus, & venter & pedes quoque ruffo colore sunt, dilutiore quidem caudam versus, rubentiore versus caput. Digiti pedum fusco vel corneo colore sunt. Alarum penna longissima quatuor dodrantes æquat. Subnigricant seu fusco sunt omnes alarum pennæ uno ferè colore: parvulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, ut per medium aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ circa imum distinguuntur, eo nigriores autem sunt, quo propiores dorso, ubi præ negredine splendent. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splendentque in earum medio cauliculi albi, præsertim quæ circa medium dorsum sunt, & dimidia colli parte, reliqua enim colli pars, pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est qui alarum, nempe fuscus. Hisce addit Albertus quoddam collo crasso, alisque ad dorsum valdè retortis & magno pectore, quod frequenter in ripis maris degit, & quod venatur, eò defert.

TITULUS III.

De Accipitribus.

CAPUT I.

De Accipitribus in genere.

Porphyr. l. 4 de abstinent. Porphyr. ibid. Plutar. de Iside & Osiride. Ælian. l. 10 de Animal. c. 24. Strabo l. 17. Geogr. Herodot. in Euter. Porph. l. c. Diod. Sic. l. 2. c. 4. Eus. l. 2 de

ACcipiter vultures excipiat, avis cujus tanta apud veteres veneratio, ut & presagiendi post exactam hanc vitam vi pollere, crediderint: & legem qua capitis damnatur, qui eum etiam imprudens occidisset, tulerint: tanta apud Ægyptios, ut ipsum Soli acceptum putarent, picto Osirim proponerent. Tentyritæ & Philarum incolæ sanctissimè colerent, interfectum sepulchri honore afficerent, & in urbem Butim asportarent; seu quod ipsius substantiam ex sanguine & spiritu constare dicerent; seu quòd regionem à venenatis animalibus eos repurgare cernerent; seu quòd Accipiter priscis temporibus librum puniceis literis scriptum, in quo cultus Deorum forma continebatur, Thebas ad sacerdotes, detulisse crederetur. *præparat. Euangel.* *Diod. l. c.*

Dicitur Græcis communiter ἱέραξ. Macedonibus παρδίς, apud Lybias βάσσαρις, Hesychio, κυρκίνη, Tyrrhenis ἄρπαξ; aliis φλόγινος. Latinis Accipiter, seu à rapacitate, seu quòd ter sit acceptus. Unde & sacer ales vocatur. *Nomen.*

Avem ipsam si spectes, corporis ipsi *moles* incerta. Nonnunquam vix Aquilis cedit, in Ægypto minores quàm in Græcia, in regionibus Aquiloni obversis & rupibus, quia sanguine & spiritu abundant, majores. Major mare fœmina, quòd in illo humidum ab immodico absumatur calore; in hac, sanguis cum moderato calore copiosior, multum argumento materiæ suppeditet. *Color* ipsis ut plurimum ex albido fulvo & nigro diversus, maculisque distinctus alibi, albi & leucophæi reperiuntur, & qui in frutice spinoso aut acere habitant, ad ruffum aut nigrum declinant: qui in fago, ad gilvum seu pallidum. *Caro* est asperior, quàm cuculi, copiosioribus plumis integitur, quàm graviores aves, quòd superflua materia ad pennas admandetur, eorumque generationi serviat. *Rostrum* habet aduncum extremo plærumque corneum. *Oculos* splendidos, unde Soli sacri, & perpetuò mobiles, quorum color cum ætate mutatur. *Cerebrum* copiosum, linguam latam, principio obtusam, nec bifidam, nec acutam. *Pectus* acutissimum, modicâ carne munitum. *Alas* rapacium acutiores. Anhelitum fœtidum, *cor* magnum, cuspide obtusa. *Lienem* adeò exiguum, ut sensum propè modum effugiat. Fel nonnunquam ærugineum, jecori & intestino adjunctum. *Descriptio.* Arist. l. 9. Hist. A. C. 28. Athen. H. A. l. 8. c. 9.

Si *loco* spectes, frequentissimi sunt, in Anglia, Suecia, Prussia, Livonia, Russia, quod istæ avibus tardioris volatus, & multæ carnis abundent: minus frequentes in Syria, Persia, Africa, Græcia, & Cretâ. *Nidulantur* in præruptis & altis rupibus, in Alpibus inprimis, sed vel inter vepreta, vel in arboribus, acere imprimis, fago, quercu, abiete, pinu. Qui Massiliæ agros incolunt, humi fœtificant, nec alibi nascuntur. *Locus.* Homerus Odyss. 1. Plin. H. N. l. 10. c. 8.

Potu omni, Tinnunculo excepto, abstinent, si Aristoteli & Suidæ credimus: bibere Plutarchus, etiam postquam hominis defuncti corpus tetigerit, si affluentis copiæ aqua invitetur, Gyllius, prodidere; quandiu viventium sanguis sedandæ siti sufficit, non bibere: si exanguibus vesci cogatur, potare, credibile. *Cibus* ipsis aves, gallinacei inprimis & columbacei generis, Turdi, Fringillæ, Coturnices, Corvi, Picæ, Cornices; nobilioribus cancri & caro leporina vehementer sapiunt: vilioribus etiam mures, ranæ, & talpæ; mansuetis quo- *Nutrimentum.* Arist. l. 8. Hist. c. 38. Suidas, in voce ἱ. Plut. de Iside & Osiride. Gyllius in Ælian.

quoque fruges & panis. Nec à cordibus, quod cum Aristotele, Plinius & Ælianus non credidere, teste Alberto & Aldrovando abstinent, quin cerebro è cranio divulso & absumpto, reliquum corpus involant. Nulli ad reliquias prædæ suæ revertuntur, dum sylvestres sunt; nec unquam cadaveri insidere visi: sed omnes interdum tam avidi, ut stercora præ fame deglutiant. *Venatur* autem Accipiter, non tantum Turtures; Gallinas albas maxime propter candoris insigne, Anates, Cornices, Sturnos, Picas &c. sed & proprium genus, quod præterquam Aquilæ & Olori, ut quibusdam placet, nulli aliarum avium cum eo commune est. Cuculus ab eodem absumitur, si quando una apparuere. sola omnium avis à suo genere in terempta. Leporem postquam cœpit, sinistrum pedem terræ infigit, dextro prædam retinet, & quam primum potest oculos ejus eruit. Venaturus solus volitat; præda conspecta humilis prope terram fertur, & omni conamine instar si primo nisi frustratur, persequi desinit, & sibi indignatur.

Aristot. 9. Hist. cap. 11. Plin. H. N. l. 10. cap. 8. Aldrovandus. l. 23. de Animal. Alb. l. c.

Columella l. 9. de re rust.

Arist. H. A. l. 6. cap. 7. Plin. H. N. l. 10. cap. 9.

Fœcunditate negata, quod humorem ad crura, ungues, pennas, & genitalia loca simul nequeat transmittere natura; *salacitatem* ipsi adscripsit antiquitas. Certe, & cum Aquilis coëunt, & Asteria cum Accipitre congreditur. Quoddam genus, cum in venerem ruit, minimarum etiam avium morsibus patet: aliud, more hominum amataria levitate flagrantium, fœminas semper sectatur; absentes clangore prosequitur. Ægyptii fœminam una die requisitam, quantumlibet secesserit, à marito vocatam, obsequi tradunt, & inde fœminas morigeras titulo Accipitris honestant. Tria ut plurimum quatuor aut quinque quandoque *ova* pariunt, & vicenis diebus incubant.

Generatio. Arist. 3. de gener. Animal. cap. 1. Arist. 2. de gener. Animal. cap. 5. Ælian. l. 2. de Animal. cap. 43.

Albert. l. 10. c. 8.

Ætas hujus avis in multos se protendit annos. Ægyptii ad septingentos pervenire, sed falso asseruerunt. Multis etiam infestatur *morbis*, nempe difficultate respirandi, & tum sonum elidit; aliquando oscitatur, & vomit: tineolis, & tum ipsi venter & collum glabescunt: cholera, in qua liquorem viridem evomit. Spongia, qua affectus, præter consuetudinem bibit, multum sessitat, nec ex manu, nec ex pertica discedit. Febri, tum pustulas siligini similes in ore habet. Tineis; tum caudam, frequenter motitat. Suppressione alvi, tum crebro anulum perticæ admovet, & excrementa nigra reddit. Intemperie frigida, & tum excrementa crocea aut cruenta reddit, alas autem remissas & laxas, capitis plumas horrentes habet. Pituita sicca; & tum liquorem per nares non emittit. Gravedine, & tum ipsi liquor per nares, spuma per oculos elabitur. Tremore, & tum pinnas ut struthiocamelus habet, & volare nequit. Plura apud citatum Authorem vide. *Vox* Accipitribus alia alio tempore, & generi. Apud Græcos verbo ἱέραξ per onomapopœiam confecto, apud Latinos Pipandi exprimitur. Gallinæ si eam audierint, dum interim incubant, ova vitiantur. *Visus* tam acer, ut nullo negotio adversos Solis radios intueatur. Hinc dicitur Aristophani πανοπτικός omnioculus. Cum Apolline, qui est sol, magnam convenientiam habere credebatur; & ejusdem imagine solem denotari Ægyptiis solitum.

Ætas. Ælian. l. 10. de Animal. cap. 14. ἱερακίτις Demetrii ed. Rigaltii.

Morbi.

Vox.

Visus. Ælian. H. A. l. 10. cap. 14.

Plut. l. de Iside & Homerus Iliad. 9.

Volatus sunt velocissimi, & adeo celeres; ut vel ideo ἱπτάμενοι, ἕξαιφνοι, & ἕωθεν παρὰ τὸ ἵεσθαι ἵεσθαι à facili motu dicantur; soli qui velocissimus sacri sint; & summam cum igne cognationem habere credantur. Ita sane se aliquando efferunt, ut humanum visum effugiant; nihilominus prædam inde visam, jaculo citius demissi, assequuntur. Peculiare illis & cum sola Noctua commune, in aëre sese resupinare, caudam deorsum, & alas expandere, his vice soli uti.

Volatus. Aristophan. in Avib. Ælian. l. 10. c. 24.

Ingenium ex parte attigimus, solitariam semper, præterquam tempore coitus volare; justæ magnitudinis cum vulpibus etiam, Aquilis, & vulturibus certare; in Thraciæ parte supra Amphipolim cum hominibus societate quadam aucupatum fuisse; in toto avium genere docillimam esse; avem sibi sorte sub noctem oblatam totam noctem sub pedibus tenere, ex oriente sole manumittere, obviam non persequi, tandem, succo Hieracii herbæ oculus tingere, sic claritatem pristinam recuperare, addi potest. De cætero, mortuum lugere, & in oculos ejus terram ingerere, noctuæ à reliquis avibus infestate auxiliari. Turturem deprehensam dimittere; unde Ægyptii, ne quando imprudentes avem ab Accipitre dimissam gustent, toto eorum genere in cibo abstinent, à Tinnunculo, crocodilo, & vite nigra sibi metuere, cum salvia, mentha, abiete & salice sympathiam habere; Authores quidam prodiderunt.

Ingenium. Ælian. H. A. l. 2. cap. 42. Plin. l. 10. cap. 8.

Ælian. lib. 10. c. 17. Porphyr. l. 4. de abstinentia.

Plinl. 10. c. 37. Plutar. in Iside & Osiride.

Usum si spectes, pulli suaves sunt valde, adultorum caro dulcis & levis. Totus assus & in cibum sumptus, morbum sacrum; in rosaceo elixus, oculorum vitia, pulvis in quo se volutavit, lino rutilo ægri collo alligatus, quartanam, adeps oculis inunctus caliginem, oculi à collo suspensi tertianam; depellere, sed frusta creduntur. Stercus in veno dulci tritum, conceptum juvare; frumum vero ex eo, spolio serpentis, opoponace, myrrha, galbano, castoreo, sulfure citrino, & felle vaccino excitatum, & per fistulam in uterum exceptum, fœtum educere, credibile est.

Visus.

Hippocrat. de morbis mulier. Villaniv. in Brevia.

CAPUT II.

De Accipitribus in specie.

ARTICULUS I.

De Asteria, Accipitre Palumbario, & Fringillario.

Arist. lib. 9. Hist. c. 36.

ASTERIAS, qui & Astur aliis, corpore est grandi & oblongiore, unde Palumbario comparatur, punctis & notis quibusdam stellas referentibus respergitur, hinc ipsi nomen. *Capitis* pars anterior extensa paulatim est in rostrum. *Oculi* varii & pellucidi: *collum* longius Aquilino. Femora longiora quam falconum, crura horum respectu brevia, & crassa. Pedes magni. Cauda ob longitudinem dependet. Est ex eorum genere, qui, quod emissi præterito pugno revocentur, Pugillares mansuefactariis dicuntur. *Differentias* sortiuntur Astures varias. *A natura.* Alii aut rupes mari adjacentes incolunt, aut flumina & aquas dulces sectantur, qui humilem prope terram volatum exercent, & clandestino astu prædam adoriuntur. Alii dissitis à mari locis delectantur, & & ex excelsis arboribus prædam despiciunt, & infestant. A *Sexu*, in quo fœmina colore ad Aquilam accedit, nisi quod maculis densioribus & rufis aspergatur. *Amagnitudine*, quæ Astures ita commendat, ut in Syria aves quæ prædæ ac aucupio serviunt, ad pondus emantur. *A loco*, sunt namque *Armeni*, qui oculos habens virides: & si cum dorso nigricantes, optimi censentur; crura candida pedes magnos. *Persis*, corpus grande, plumis bene vestitum, oculi concavi, supercilia pendentia. *Græcis* caput grande, & raræ in collo plumæ. *Africanus* dorsum nigrum, oculi, in juventute nigri ætatis progressu ruffescunt. *Sardis* pennæ nigræ, crura brevia, femora longa, pedes pallidi. *Illyricis*, sive Sclavis, statura mediocris, pennæ rubræ, majori ex parte prunarum candentium adinstar; pedes magni, femora ab interna parte plana, volæ manus instar æqualia. *Alpinis* corpus magnum, oblongum, pedes fere candidi, sufficiens ad leporum venationem robur. *Germanis* oculi iris & suprema capiti contingua rostri pars, crura, tibiæ & pedes, crocea. Pennæ caudæ nigris & canis iisque latis & obliquis maculis asperguntur; colli superioris & capitis ruffescunt, & punctulis, nigris interstinguuntur. Carcani Astocellus, est forte Tardici & Bellonii Semi Austur.

ACCIPITER PALUMBARIUS, qui Græcis est [illegible], [illegible], & [illegible]. seu columbicida, quis sit, certo dici non potest Aristoteles meram nomenclaturam suppeditat, & simpliciter Accipitrem nominat. Ephesius à Nispho citatus, Falconem gentilem vulgo dictum ex eo facit. Alberto cum Asture idem esse videtur, Turnero cum Fringillario idem. Aristoteli est Chalcidis avis magnitudine, & Carnivorus: Porphyrio omnium celerrime volat. l. 3. de abstin. ab animal.

Arist. l. 8. Hist. c. 3.

ACCIPITER FRINGILLARIUS Græcis veteribus [illegible], recentioribus [illegible], corrupto forte ab Oxyptero vocabulo; Latinis Nisus, quod ei Alberti ni fallor primum ævo impositum est, sed non Ovidii, cui Nisus idem cum Haliæto, aliquibus Sparverius, ab Italorum Sparviero dicitur. *Mas* qui Muscetus vocatur, & fœmina minor est, quique ab Aldrovando exhibetur, *rostrum* habet breve, unco acutissimo præditum coloris cornei subcærulei. *Oculi* pupillam ochræ colore pallido, lutea iris excipit, quod reliquum est intentu flavet. *Caput*, collum, pectus, venter, crura albicant, & variis maculis distinguuntur. *Dorsum* & alas muculæ multæ albæ respergunt. *Cauda* nigris & fuscis maculis transversim ornata, eelique fere corporis longitudinem æquat. *Pedes* & tibiæ crocei sunt coloris. *Fœminæ*, vertex, collum, dorsum, alæ coloris sunt obscure fusci. In *Syncipite*, & alarum medio, qua dorso incumbunt, alba macula conspicitur. *Pars* totius corporis *prona*, est candida, & transversis lineis luteis intersecatur. *Degit* tempore hyberno in sylvis cæduis, earumque gracilibus. Non ante occidentem solem ad sedem suam revertitur. Plærumque adverso vento *volat*. In legibus Salicis de eo legitur, quod qui furatus fuerit, centum & viginti denarios persolvere deprehensus teneatur. *Dividuntur* ab *Aetate*, in *Nidarios*, *Ramularios* qui necdum plumarum deposuerunt exuvium & mutatos. *A loco natali* in *Illiricos*, qui ut plurimum lumbos, ac dorsum nigra abtinent, & vitam brevem agunt. *Orientales* quibus cauda duodenis pennis instruitur, *Africanos* quibus oculi nigri, pectus nigris & tranversis maculis varium, alæ longæ. *Tridentinos*, qui sunt proceri, volaces, sæpe captas, alaudas in terram deorsum dejiciunt; mox sursum arripiunt. *Vincentinos*, qui aut in montibus Vincentinis nascuntur & omnes statura sunt exigua; aut in Mucrosticanis Spiranoli dicti, capite magno, reliquis minores, & ad aucupia inepti: & *Ignotos*, qui corpore mediocres, maculis ferrugineis ad rubrum inclinantibus, respergunt. *A colore* Albos namque in Septentrionalibus oris reperiri, Olaus Magnus author est.

ARTICULUS II.

De Circo Æsalone & Tinnunculo.

CIRCUS Hesiodo [illegible], Homero & Aristoteli [illegible] simpliciter, Festo Circanea vel Circenda, forte, quod, cum insidiatur, circuitum in aëre faciat, dicitur. Nomen.

Si

Descriptio. Si descriptionem Bellonii sequimur, haud multo milvo minor est: *Capitis* vertex & guttur inferius ex ruffo albicant, plumulæ quæ auditus foramina tegunt nigræ sunt. *Rostrum* capiti continuum plumbeum est, extremum atrum, *collum* breve. *Crura* gracilia, lutea; falsò altero claudicare, Plinius prodidit.

Locus. Galliæ est inquilina, & ibidem in Arveniæ planis *nidulatur*.

Nutrimentum. Plin.l.10. H.N.c.8. Arist.l.9. Histor. cap. 5. Ælian. l. 3 c. 45. de Animal. Homer. in Batrachomyomachia. Cunniculos, vulpes, columbos, Turtures, Mures *infestat*. Bibit cum in maritimis versatur. Amariginem, lactucam sylvestrem, vel crocum nido imponere creditur.

Vox. *Volatus.* Homer. Iliad. x. Eustat. in citati Homeri locum. Odyss. v. *Vox* ipsi acuta, & clangere dicitur, idque tum facit, cum prædæ propiquus, de ea apprehendenda est sollicitus. *Volat* in gyrum, & quidem velocissime, hinc Homero ἰκκαρίστατος, τάχιστος, ἀκύτατος Oppiano Equis Iberis velocissimis celerior.

Nomen. ÆSALO, qui Turnero Smerillus, Isidoro Merillus, Crescentiensi Ismerlus, Alberto Mirle, inter rapaces minimus est, & tum coporis specie, tum pennarum colore, Falcones refert.

Nutrimentum. Crescent l.10.c.13. Plin.l.10. cap. 8. l. 8. Hist. cap. 3. Perdices & columbas *venatur*. Alaudas tam avide ut adclibanum usque ardentem, puteum, vel hominum vestes offendat, si peritia, & usus accedat, quatuor merilli, cygnum etiam dejiciunt. Solus omni tempore apparet, quod tamen Buteoni Aristoteles adscribit.

Inimicitia. Arist.l.9. Plin.l.10. cap. 74 *Inimicitias* cum vulpe & corvo gerit; illius catulos interficit; hujus ova confringit. Corvi vulpibus auxiliantur.

Nomen. TINNUNCULUS Gazæ aliquando Tristunculus, ut Italis Tristarellus, & Canibellus & Gavinellus. Græci κιγκλίνος, κιγκλίνος, & κιγκλίς quod multis milii instar punctis insignisit, dicitur.

Descriptio. l. 5. Ornithol. cap. 6. *Mas*, prout ab Aldrovando describitur, habebat, *caput* in summo vertice nonnihil compressum, coloris cum universa cervice ad dorsi initium ferme cinerei. *Rostrum* statim deorsum molli declivitate tendens, unco isigni ac longiusculo, cujus pars capiti contigua fulvescit, media colore est cinereo, ad latera appendixerat, hemicycli forma. *Alas* & dorsum ferrugineis pennis notis atris distinctis; gulam, pectus, ventrem flavis maculis nigris persperſis vestitum. Alas oblongas, & quinque digitorum spacio ultra Uropygium extensas. *Caudam* maxima sui parte cineream, reliqui corporis longitudinem æquantem. *Fœminæ*, quæ major erat, *rostrum* brevius cum rostro magis recurvo, cinereum. *Dorsi* & alarum pars superior ferruginea ad ruffum accedens. Pennæ extremæ dorsi cinerei coloris, & notis transversim fuscis obliquis utrinque in angulum medio scapo coëuntibus maculatæ. Habet Aldrovandus & Tinnunculum fœminam alteram, cujus descriptionem apud eundem vide.

Locus. Nidulatur in altis ædificiis, muris, turribus & cavis quercubus, monedularum more, non super fronde, sed in latibulis.

Generatio. Ælian. l. 2. de Animal. c. 43. Arist. lib. 3. de gener. c. 1. *Nutrimentum.* l. 3 de gener. c. 1. l. 2. de Animal. cap. 43. Fœminas Mas semper sectatur, de absentibus dolet. Illæ supra quaterna *ova* edunt, minii modo rubentia. *Pullos* tam diu alit, donec proprio volatu vevere possint.

Victitat papilionibus, Locustis, vespis, muribus. Inventus aliquando in nido ejus & serpens: sed & ipse in picarum nido cum pullis inventus est. Bibat annon dubium. Aristoteles raro & solum inter uncungues tradit. Ælianus & Suidas nullo potu indigere scribunt.

l.10 Hist. Nat. cap. 37. Cum columbis singularem colit amicitiam, cum Accipitribus aliis, etsi sui generis capitalam hostilitatem exercet. Ideo, Plinius. Avis, quæ Tinnunculis vocatur, cum columbis habenda est. Defendit enim illas terretque Accipitres naturali potentia in tantum, ut visum ejus vocemque fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum, feruntque si in quatuor angulis defodiantur in ollis novis oblitis, non mutare sedem columbas. Fumus ejus albugines oculorum extenuat. Plin. H. N. l. 29. c. ult.

ARTICULUS III.

De Buteone, Subbuteone, aliis Accipitrum apud Aristotelem generibus, & sacro Ægyptio.

Nomen. Plin. l. 10. c. 28. BUTEONES, qui & à numero testium Triorchis, Marcello, Millo dicitur, quæ ternam discriptionem Aldrovandus exhibet.

Descriptio. *Prima* sub nomine Buteonis ex montibus Vineolanis allati ponitur. *Corpus* erecti duarum Spithamarum erat. *Caput* habebat compressum, figura trigona. *Rostrum* nigrum membrana circa nares lutea vestitum. Iridem circa pupillam in *oculis* nigerrimam. *Collum* breve & plumosum. *Dorsum* ad caudam coloris ferruginei. *Altera* ex Gesnero sub Bushardi ut Sabaudis dicitur, maris cognomento, eaque duplex. Magnitudine *prior* magnam Gallinam referebat. Caput pennis fuscis integebatur: Collum brevissimum erat. Pennæ nonnihil ruffi coloris præ se ferebant; in ventre & pectore albicantes nigrisque plæræque maculis per medium insignes visebantur. *Testes* deerant. *Alteri*, circulus in oculis flavissimus iridem nigram ambibat, colore nonnihil à superiore variabat. Venter, latera & crura superius plumis albis vestiebantur, quas latiusculi circuli obscure ruffi per transversum distinguebant. *Testes* bini albi & pusilli ad spinam dorsi inter utrumque renem consederant,

rant, in quorum medio particula teste minor & flava, testiculo proportione respondens, visebatur. *Tertia* est Bellonii sub nomine Guyrani seu Boudree. Huic rostrum est curtum, acie nigrum & hamatum, narium regio & rictus flavescunt. Venter candidis plumis, quarum apicem macula nigra, juxta scapi medii ductum insignis, vestitur. Rectrices alarum plumæ, crenas instar serræ exhibent nigras, ubi albere incipiunt. Caudæ color varietate Attaginis similis. Crura antica & postica annulis imbricata. *Quarta* est illius in quo dissecto tres testes inventi, & qui hactenus descriptis in omnibus fere conformis erat.

Victus ipsi ex herbis selarea, asperula seu alyso & Matrisylva; ex animalibus, mures, ranæ, rubetæ, lacertæ, limaces, serpentes, scolopendræ, erucæ. Erepta illi aliquando ab ardea & anguilla; inventa in dissecti ventriculo & talpa. *Volatus* est tardi, tam deses etiam, ut telo petitus vix ad tertium ictum cedere dicatur, ideo nullo negocio capitur.

Nutrimentum. Bellon. l. 2. de Avib. c. 10. c. Arist. 9. Hist. c. 1. Simonid apud Athen.

Usus. Plin. l. 10. cap. 49.

Usus ipsius tum in *cibo*, tum in *Medicina*. Sane & in Balearibus insulis, & apud Arvernos Galliæ populos in honore mensarum est. Carnem quippe habet teneram, hyeme præsertim, & dulcem. Testiculi ex aqua fontis cum melle decocti ad venerem commendantur.

Bapt. Porta l. 3. cap. 34. Pythognom.

SUBBUTEO seu Hypotriorchis, quod nomen Aristoteles illis qui in Accipitrum genere latiores sunt adscribit, prout ab Aldrovando describitur, verticem habet ex cinereo & castaneo ad nigrum vergentem; ejusdemque coloris macula, uua à capite per tempora ad gulæ laterea descendit; altera ab initio rictus sub oculis utrimque per gulam in longum protenditur. *Palpebræ* sunt subluteæ. Plumæ menti & gulæ totæ albæ, & color ille continuus, ad cervicis & verticis per tempora initium, quod minori oculorum cantho ex opposito est, perducitur. Pectoris totius plumæ, nec non & ventris medio macula fusca oblonga notatæ in oris albicant. In pedum *planta*, tubercula veluti calli ubique eminent. In nemoribus celsis & densis degit, & homines quos Perdicum vel Coturnicum venationi operam dare conspexit, ipsi insequi solemne est, ut aviculas Canum metu subvolantes arripiat. Sed hæc de istis sufficiunt: quid vero Aristoteles per Pernem, Percum, Rubetarium, & Levem, intelligat, disquiritur. *Pernos* apud Hesychium & Phavorinum genus venatorii est accipitris, ultra ignoratur. *Percus*, seu Percuus idem cum Fringillario propter alarum nigritiem, esse videtur. Aristoteles per Fringillarium, Nisum fœminam; per Percuum marem vulgo Maschettum dictum, forte intellexit. *Levis* quis sit ignoratur. Bellonius Smerillum esse existimat. *Rubetarius* vel idem est cum Levi, quia de utroque Aristoteles. Abunde vivunt, & humivolæ sunt, vel Milvi species. Qui SACER ÆGYPTIUS Bellonio dicitur, corporis magnitudine Corvum refert, capite Milvum, colore ad Falconem sacrum accedit. In Ægypto est frequentior, quàm ulla alia Avis quæ rapto vivit. Rara in Syria conspicitur; sed & in Caramania aliquando. Serpentibus potissimum vescitur. Unde ei olim apud incolas tanta reverentia, ut illius vel per imprudentiam occisor, morte multaretur; ipsa mortua honorifice sepeliretur.

Descriptio. Arist. H. A. l. 9. c. 36.

Arist. l. 9. Hist. c. 36.

Herdot. in Euterpe.

ARTICULUS IV.

De Lanariis & Collurionibus.

DE Lanariorum ignobili genere, Buteonibus rectius annumerando hic res est, de nobili inter Falcones agemus. *Nomen* ipsi seu à laniandis avibus: seu quod plumas lanarum instar molles habeat. Aliquando Lanius Molliceps Falco albus, degener, & buteo albus dicitur.

Nomen.

Aldrovandus duplicem iconem exhibet. *Prior*, accipitri palumbario magnitudine par, *vertice* erat lato, capite & collo crassis, omnibus uti & ventre, tota parte prona, femoribus uropygio, & cauda inferna. Inter oculi canthum majorem & rostrum, maculam habeat nigram, alas oblongas, longe ultra uropygium protensas, *tibias* luteas, & pro reliqui corporis proportione valde graciles, easdem à poplite ad ungues paulo plus palmo longas, & culmo triticeo vix crassiores. Unguiculos uncos, sed tenues. *Alteri* lingua erat lutea & nigra. *Caput* & dorsum cum leucophæo fuscum, pectus totum leucophæum, ad anum usque maculis in longum ferrugineis distinctum. Alarum remegia ex sex ordinibus ratione coloris constare videbantur. Uropigium totum caudicabat. *Pedes* habebat luteos, femora plumis ad poplites usque vestita. Tibias erectas & instar stipitum. Ungues longos & admodum recurvos.

Aldrovandus l. 5. c. 11.

Victum ex muribus in agris quærit; sed & avium pullos, in nido, vel cum per terram volandi impotentes, reptant, rapit.

Albert. l. 23. de Animal. c. 15.

COLLURIONES de minore sunt Lanariorum genere; illique vel *Majores*, vel *Minores*. Ex *majoribus*, qui Æliano Merulæ venaticæ, Fœmina est turdi mediocri magnitudine, è longinquo contemplanti tota cinerea. Capite ad reliqui corporis proportionem triplo majore. *Rostrum* habet parte superiore valde inflexum: inferiore sursum modice curvatum. *Linguam* in extremo multifidam, & in fibras acutas, & quasi capillamenta quædam desinentem. *Otulos* totos nigros. *Caudam* picæ similem;

Differentiæ.

lem; que explicata, corniculatæ crescentisve lunæ imaginem exhibet. In Mare gula, pectus, venter, femora, cauda prona dilutius quam in fæmina albicant. Vertex & dorsum obscurius fuscescunt, plumulæ harum partium adeo sunt tenellæ, ut pili potius glabri ac leves esse videantur. Erat & *alter* totus albus, rostro, tibiis & unguibus exceptis. Interdiu semper fere arbori summæ aut dumeto insident: in Helvetia inter frutices spinosos, & considentes caudam erigunt.

Nutrimentum. *Victus* ipsis Papiliones, scarabæi, vermes, juli, erucæ hirsutæ, locustæ, grilli; quos, præda uberior si contingat, defectum penuria providi in aculeis & spinis arborum fingunt: inter aves Turdi, Fringillæ, Picæ sylvestres. Ossa comminuta devorant, & famelici, tantos carnis bolos in gulam ingerunt, quantos rictus capere potest.

Generatio. Bellon. l. 2. de Avib. c. 23. *Nidos* ex musco, lana, fundos eorundem ex erica, componunt. Senos *pullos* excludunt, parentibus rostro, cruribus, pedibusque exceptis, quia plumularum radices ad virorem nonnihil vergunt, omnino dissimiles.

Vox. *Voce*, cannum à longè auditum latratum, aut Noctuæ aliam appellantis ululatum referunt, & vocem Houin, quam sæpius iterant, exprimunt. Uniformis ea hyeme & autumno; vere & æstate varias Avium modulationes imitati, eas ad se capiendas alliciunt. Capti in caveam inclusi, muti & elingues permanent. Hyberno tempore facile capiuntur. Nam avem caveæ inclusam invadunt, decipula decidente, intercipiuntur. Ælian.

lib. 5. c. 14. Collurionum minorum. *Collurionum minorum quinque genera* observavit Aldrovandus. Tria aliqua sui parte rubescentia: duo cinerea. Aviculæ sunt Alaudis paulo majores, duos palmos & pollicem circiter longæ. Omnes utraque rostri quod recurvum est, modice tamen parte, ternos pilos instar barbæ prominentes habent. Utrorumque pulli, antequam frequentibus integantur plumis, virescere nonnihil apparent. Tanta eis (expertus Bellonius) similitudo, ut difficillime dignosci possint. Bellon. l. 2. de Avibus c. 25. *Cibus* ipsis sorices, mures, lacertæ, talpæ. Inter edendum, uni tibiæ insistentes, cibum pede altero sursum retracto prehendunt. Humilius *volant*, & prædæ inhiantes aliquandiu sese in aëre librando suspendunt. In cardius sæpissime *quiescunt*. Octonam aliquando, senam nonnunquam prolem excludunt. Rubore verticis qui insignes, in Italia inter delicatos cibos.

ARTICULUS V.

De Milvo & Harpa.

Nomen. Plin. l. 9. c. 26. MIlvus, quod vocabulum & piscem, & stellam in Septentrionali parte significat; Græcis [illegible] Cretensibus [illegible], Hesychio si locus suspectus non est, [illegible] eidem & Phavorino [illegible] & [illegible] dicitur. Plinio ex Accipitrum est generibus: Aristoteli inter carnivoras, sed vix rapacium nomine dignus. Oppian. l. 1 de Piscib. Ovid. l. 3. Fastor. Plin. l. 10. c. 10.

Differentiæ. l. 6. Hist. Anim. c. 6. Tria ipsorum sunt *genera*. *Unum*, [illegible] Aristoteli dictum, minus nigrum & robustum. *Alterum* majus, colore propemodum ruffo, infirmius. *Milvi regalis* nomine gaudet, quod à binis falconibus sacris in ipsum emissis, intra nubes etiam se condens, summa cum Principum voluntate in terram dejiciatur. Cui & Milvus palustris accenseri debet. *Tertium*, albidius & rapacius, Angliæ, & Septentrionalibus regionibus, in quibus nigredo & albedo in candorem vertitur, frequens. Et Boustii Sabaudorum, qui maximus est.

Descriptio. *Descriptione* operosa opus non est. *Rictum* habet rectum, nulla marginum appendice à freno seu lateribus extremis ad unci usque initium. Intestino & hepati fel adjunctum habere Athenæus tradit. Athen. l. 8. c. 8.

Locus. Herodot. l. 2. *Loca* temperata Milvo sunt familiaria, nisi quod in Lybia, circa fontes Nili perennare dicatur. Ideo & insula S. Dominici, vicinoque mari multi, quibus bifurcata cauda, visi sunt: & in Anglia, nullo non anni tempore apparent, & quod spurcitiem in plateis & ad flumen Thamesin legant, lege ab omni noxa immunes sunt. Ideo hyeme adventante vel calidiores regiones Ætolii citius, quam Regales petunt, ibidemque hybernant; (sane ultimo Aprilis tot circa Pontum Euxinum Bellonius vidit, ut, si quindecim dierum spacio tot prætervolassent, hominum superaturos fuisse numerum crederet) vel in nidis ad breve tempus plumarum suarum vellere corpus à frigore tuentur: vel in quercubus aliisve arboribus carie exesis, coprus fovent. Ideo denique æstu accedente, calidas regiones deserunt, & in Europam, tardius tamen Ætolii, quam Regales revertuntur; & æstu in eadem urgente supra nubes, quò radiorem solarium reflexio pertingere non potest, ideo nec æstus ita urget, elevantur, ibique aliquantisper hærent. lib. 2. c. 28.

Nutrimentum. Arist. H. A. l. 8. c. 3. Bellon. l. 2. de Avibus c. 2. lib. cap. 8 Arist. l. c. *Victitant* carne animalium, pullorum inprimis gallinaceorum & anserinorum tam vivorum, quam mortuorum, & fructibus. In Ægypto in palmas devolasse, & dactylos comedisse visi sunt. Fruges respuere Aristoteles credidit. Bibunt raro, quia sicco cibo rarissime utuntur; & si quando; ex solis pluvialibus aquis, si Tzetzi credimus; à quibus tamen dum pluit, abstinent. Quod ad fenestras domum in Ægypto advolant, & in insula S. Dominici prope ad homines accedunt, in eorumque conspectu corpus à pulicibus expurgant, mansuetudinis est indicium: quod pueris Bellon. lib. 2. de Avib. c. 28.

cibum è manibus, carnes abluentibus, pisces exenterantibus, pileos deambulantibus in urbe, nidulationis inprimis tempore, eripiunt, rapacitatem arguit: quod in Elide nihil ex funerum ferculis esculenti; nihil Olympiæ ex ara carnium Jovi sacrificatarum, auferre dicuntur, vel falsum est, vel timiditatis, quia turba præsens, argumentum præbet. Creduntur primo anno præ audacia nihil mortuum gustare; secundo præ metu nihil vivum edere; tertio fame interire.

Plin. l. 10. c. 10.

Ovid. l. 2. Metamorphos.

Generatio. Arist. H. A. lib. 6. c. 6.

Pariunt bina, magna ex parte, interdum tamen terna, totidemque excludunt pullos, post vicenorum dierum incubatum: sed qui Ætolius vocatur (male Plinius Ægolium vertit) quaternos.

Vox.

Vocem si spectes, lippire vel jugere dicitur.

Visus. Apulei. in Milesiac. In avibus.

Visus ipsi satis acutus. Unde Aristophanes πυκτοφθάλμους dixit.

Volatus. Juvenal. Satyra 4.

Volatu & præstant, & in eo aliquid peculiare habent. Illud, tum quia intra nubila se recondunt, & indefesso labore maxima aëris spacia emetiuntur: tum quia tanta velocitate se præcipitant, ut sæpe projecta in altum pulmonem bubulorum segmina, unguibus antequam in humum delaberentur, arripuisse, visi sint. Hoc, tum quia ducunt per aëra gyros, unde Circaneæ, κυκλικάς, & περιδίνας, aves dicuntur; tum, quia immotis alis diutissime in aëre, motus tonici beneficio hærent. Scilicet, elata ea ex parte paulisper ala, unde subit aura, motum aëris in reliquum etiam corpus excipiunt, & ita sustinentur. Sufficitur lata in alarum vicem cauda, quam, prout res postulat, dilatant, constringunt, deprimunt, attollunt. *Videatur*, inquit Plinius, *artem gubernandi navium docuisse caudæ flexibus, incœlo monstrante natura, quid opus esset in provundo.*

Belloni. l. 2. de Avibus c. 26.

Ovid. l. 2. de Amore.

Plin. H. N. l. 10. c. 10.

Amicitia. Arist. lib. 9. Hist. c. 1.

Amicitiam colunt cum Harpa & Cuculo. *Inimicitias* cum vulpe, corvo, gallinis & columbis exercent. A solstitiis afficiuntur podagra, ideo tunc frequentius latent.

Ælianus 5. H. A. c. 48. Horatius in Epod. Plin. H. N. lib. 10. c. 1.

Usus.

Usus ipsorum apud pauperiores nonnullis in locis in *cibo* In *Medicina* cinis cremati bibitur, contra Epilepsiam; testiculi ex aqua fontis, contra impotentiam; fimus, contra articulorum dolores, quod & vermes, qui ex eo XL. diebus in fimo macerato, nascuntur, faciunt, commendatur. De HARPA inter Aristotelem, Plinium & Oppianum non convenit. Gesnerus vulturem aureum Harpam Oppiani, quod sub mento plumas harbæ instar habeat, esse credidit. Aldrovandus Milvum palustrem opinatur.

lib. 5. c. 16.

ARTICULUS VI.

De Cuculo.

Nomen. Athen. l. 7. c. 27. Fernel. l. 6. Methodi c. 20.

CUculus, quo nomine mons in agro Bononiensi, piscis marinus, herba, involucrum papyraceum, & alia veniunt, Græcis κόκκυξ, nomen à voce sortitus est. Accipitri apponitur, quod eum tanta similitudine referat, ut Aristoteles ætate hoc ipso creditus sit prognatus, & apud Gallos Falco cuculi parens communi proverbio dicatur. Plinii is videtur error. Nam Aristoteles, dum Cuculum ab Accipitre interimi scribit, quod nulla avis in suo genere solet facere, accipitrini generis eundem non esse docet.

Bellon. l. 2. de Avibus c. 29. Aristoteles H. A. l. 6. c. 6

Differentiæ, & Descriptio. Arist. l. c.

Duo sunt ipsorum *genera*, *Majus* nempe & *Minus*, quæ sola inter se magnitudine differunt. Nec est quod curiose describantur. Neque aduncis sunt inquit Aristoteles unguibus, ut Accipitres, neque capite accipitribus similes. Sed ea utraque parte columbos potius quàm accipitres imitantur: nec alio quam colore repræsentant Accipitres, nisi quod isti maculis seu lineis distinguantur cuculi velut punctis. Cave tamen, illud quod de pedibus, extra aduncitatis defectum intelligas. Nec enim iis terni ante & retro unus ut columbis; sed bini antici & totidem postici, ut Picis, & nocturnis avibus, quod Antiquitati ignotum. Sed & id, quod de punctis dicitur, stricte sumendum est. Nam quos Aldrovandus describit, prona parte tota tam cinerei sunt, quam albi, lineis seu maculis transversim ductis oblongiusculis, fuscis, & interruptis interdum, interdum magis continuis distincti. *Crura* corporis magnitudini in iis non congruunt. Nam & femora brevia, & tenuia sunt, & tibiæ vix pollicem latum longæ. Juvenem totum nigricantem maculis subruffis per alas respersum, Aldrov. notavit, foramina narium in rostro multum eminebant. Oris pars interior flavi coloris erat.

Locus.

Loca, si attendamus, ubique fere gentium reperitur, novum orbem, & Æthiopiam, si alvarezius fidem meretur, si exceperis. Æstate pro natura avis, in cujus nido parit, in arboribus, petris, & fluminum ripis *degit:* hyeme interræ, lapidum, & arborum cava se abdit, in iisque per totam hyemem latet. Auditam ejus latentis vocem fabulantur, cum truncus fornaci calefaciendæ immitteretur.

Nutrimentum. Arist. H. A. l. 9. c. 29 Arist. H. A. l. 6. cap. 7. Plin. H. N. l. 10. c. 9. Author de Natura.

Cibus ipsi erucæ, muscæ, fruges; sed & carnes, si verum est, grandiusculos nutricis pullos, imo ipsam devorare, quod quibusdam creditum, quamquam exinde carnivorus esse negetur, quod nonnunquam Accipitri in cibum cedat. Hyeme dum latitat & implumis est, vel congestis & ibidem repertis vivere, vel hirundinum & ursorum modo vitam sustentare, credendus est.

Quan-

Generatio. Arist. lib. 3. de Gen. c. 1. Idem l. 6. Histor. An. c. 7. Hist. Animal. l. 6. c. 1. Arist. lib. Hist. Animal. c. 29. Ælian. l. 3. de Animal. c. 30. Plin. H. N. l. 10. c. 9. Arist. lib. 3. de gen. c. 1. Ælian. l. 3. de Animal. c. 30.

Quantum ad *Generationem*, quia natura est frigidæ, majori ex parte singula parit ova, raro bina. Genus quoddam in petris *nidificat*; (sic Aristotelis verba sumenda sunt) reliqua in palumbi, alaudæ, luteolæ, sed currucæ inprimis nido ovis jam fæto, ova sua deponunt: seu, quod ob metum & ignaviam non fore tutam generi suo stirpem opinentur; seu quod propter frigidam corporis costitutionem, ex ovis pullos excludere non possint.

Ingenium. Arist. lib. 6 Hist. c. 7. Isidor. l. 12. Orig. c. 7. Oppian. in I. lib. 1. Ælian. l. c. Niplius apud Aldrov. Arist. lib. 9. H. A. c. 29. Plin. H. N. l. 10. c. 9. Idem l. c.

De *ingratitudine* in nutricem, non conveniunt Authores. Alii, negant, dum, vel avis eum duntaxat in cujus nidum sua importat, ova comedere, propria subjicere: vel deprehensa postquam adoleverint fraude, à nutrice relinqui; vel ad volatum firmos, sibi conscios ad parentem evolare; vel nutricem, seu viso cuculi, cujus ovum citius excluditur, pullo, tanquam eo contentam à suis incubandis desistere; seu exclusos, specie cuculi elegantiore captam (arripit hic cibos avidus, & pinguescit) tanquam superios occidere, & in cibum cuculi pullo dare, scibunt. Alii affirmant dum, vel pullos nutricis ab iis vel conculcari, vel cibo fraudari, vel ipsa inspectante absumi; & jam volandi, potentes, ipsam nutricem corripere credunt. Utut sit, hoc certum est, educare currucam subditum cuculum, adulterato fœtam nido.

Volatus. Plin. l. c. Ælian. l. 3. de Animal. c. 30.

Volatus ipsis brevis, interruptus, humilis, & ut hostem effugiant, instabilis. Ideo Milvorum scapulis, quo tempore adveniunt, suscipi putantur, ne per longa aëris spacia defatigati deficiant. Solent autem ineunte vere apparere; cujus adventantis primi post amphisbænam sunt nuncii. Caniculæ ortu occultantur, post rarissimè cernuntur. Hyeme deplumes in cavernis torpent.

Vox. Arist. l. 9. A. H. c. 49. *Antipathia.* Isidor. l. 12. orig. c. 4. *Sympathia.* Plut. de fluviis.

Vox ipsorum propria Cucu. hanc minus explanant, cum se abdituri sunt. Ad ultimum alibi Julium, ad S. Johannis, apud nos, festum, perfectam edit, si ultra, uvæ vix maturescent.

Inimicas tum omnes fere aviculas præcipue cum ova pariunt, habent, seu quod illorum sint fraudis consciæ: seu quod Accipitri per quam sunt similes: tum cicadas ex ejus saliva ortas, quæ eos frequenti agmine invadunt, & postquam sub alas irrepsere, morsibus lancinant. Ideo sub ortum caniculæ, quo raucis.

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.

cantilenam suam abrumpit. De ejusdem cum Milvo amicitia superius dictum est, quod de paliuro in monte Coccygio à Plutarcho refertur, omne animal, solo cucule excepto quod insederit, tanquam visco retinente hærere, non minus fabulosum est, ac quod de cicadis ex ipsius saliva natis dicitur.

Morbi.

Inter *corporis affectus* referri potest, quod hyeme deplumescit, pennas imutat, & simul colore immutatur. Exuvio deposito, corpus ejus scabrescit.

Usus. Plin. l. 10. H. N. c. 9.

Usus ejus, & in *Medicina*, qui cineres usti ad dolorem ventriculi valent; & in cibo, quia ejus pullo, qui jam volare potest, nulla avium suavitate carnis comparari potest, obtinuit.

TITULUS IV.

De Falconibus.

CAPUT I.

De Falconibus in genere.

Nomen. Albert l. 23. de Animal.

FAlconis ut avem significat, vocabulum adeo generale est, ut eo omne rapacium genus Authores inclusérint; & Aquila, cum Theodotione & Symmacho, omnes quarum in venatu volatico usus est, Falcones nominarint: Recentiores illis avibus à falcato unguium hamo nomen indidere, quæ Thuscis Campanis vernacula Capys decebantur, & à nobis jam describentur; nec tamen tam stricte, ut non quædam Accipitribus communia intercursura sint.

Differentiæ. l. 23. de Animal.

Ad tres ipsos *classes Migratores* nempe, *Campestres*, & *Riparios* Bellonius redigit; ad *nobiles*, *ignobiles*, & *Hybridas* seu medii generis, quod promiscuo generosorum & ignavorum coitu generentur. Albertus. Sub *illis* Falconem sacrum, Hierofalcum, Falconem montanum, peregrinum, gibbosum, album, rubeum, cynopodam arboravum, & lapidarium; sub *istis* Buteones, Lanarios, Tinniculos, sed perperam, comprehendit. Sub his, Germanos & Tunctanos quidam enumerant, sed & hi omnes, ætate, colore, & corporis forma variant. Hinc *Hornotinorum*, qui eodem anno nati sunt: *Nidulariorum*, qui statim à nido domi adoleverunt, nec ita ut ramularii pencas producunt. *Ramalium*, qui circa nidum ramulatim obvolitant; *Mutatorum*, qui vel deplumes sunt, vel plumam veterem cum nova jam commutarunt; nomina.

Descriptio.

Quantum ad *descriptionem* exactam, In capite, dorso, superiore colli, exteriore alarum & caudæ parte cinereus sit & subniger, in aliis passim partibus varius, & virgulis quandoque interruptus: sed primo anno secundus *color* ruffus est, remissæ rubedinis, albescit deinceps paulatim, eo magis, quo pennas mutarit sæpius. *Caput* habet crassum, nec oblongum, nec strictum, superiore parte à rotunditate dificiens. *Collum* & rostrum brevia, maculas in maxillis nigras, circa oculos albas, *oculos* croceos ad rubedinem accedentes, *pectus* cum osse pectoris acato & duro. *Pedes* patulos; creceos, & ad albedinem declinantes.

Crura

Crura brevia. Coxas longas, & pennatas &c. *Morantur* in tota septentrionali plaga, & quidem optimi. Bosnia albos profert, sed & Orientis regiones haud malos. Degunt vel in altissimis montium verticibus vel sylvarum arboribus excelsis.

Vox. *Vox* ab acuto in graviorem flectitur.

Volatus. Mira quadam *volandi* ratione, in principio, medio, & fine venationis utitur. Ad prædam pergens celeri volatu in sublime adscendit, & rursus compositis ad pectus, quibus ictturus est unguibus; tanto impetu in avem obliquato volatu descendit, ut strepitum quasi concitati venti suo descensu excitet, in descensu avem percutiens, adeo longum vulnus infligit, ut à capite ad caudam usque discissa, aut toto capite truncata, nonquam in humum decidat.

Pugna. Parræus l. de hom. & Anim. præst. Cum Ardea ipsi periculosum certamen. Hæc enim ubi infra positam se videt, rostro suo prælongo ac acuto, quod prius absconderat, sursum elato, irruentem ita excipit, ut eo semet Falco sæpissime medium pectus induat, & ambo interdum illisis interraneis humo affligantur.

Morbi. Cum multis sæpe *Morbis* conflictantur, Febri: Apoplexia, Apostematibus capitis, vertigine, oculorum suffusione, asthmate, vermibus, podagra, pediculis, &c. *Antipathias.* *Antipathiam* cum illis gerit, tum Alauda, quæ in hominis manus, quam falconis ungues mavult incidere: tum Drepanis avicula lacustris, quæ auditis falconis tintinnabulis, tantoperè consternatur, ut malit lapidibus ab homine obrui, quàm volatu se in aëra attollere.

CAPUT II.

De Falconibus in specie.

ARTICULUS I.

De Falcone peregrino, sacro & Gyrfalcone.

FAlconum species superius exposuimus. PEREGRINO qui primum ob audaciam & generositatem locum sortitur, nomen ex eo est inditum, vel quod semper de regione in aliam migret, vel quod nidus ejus nullibi gentium inventus, fuerit.

Differentiæ. Quatuor ipsorum à colore *genera* posuit Carcanus, duo ab eodem Belisarius. *Unum* quod pennis æreum colorem præse fert, & in singulis pennarum capitibus ad coronæ modum albedine sigillatim distinctæ pennæ, quasi figuram ostendunt. Si excellere debet; Caput necesse est aliquantum in fornicem, vertice lenitur elevato acrotundo, curvatum, cinereo colore habeat: simul atque volandi potens evasit, in rostri parte superius plumulas quasdam, quæ veluti barbulæ speciem gerant; ostentet. Gula lineis in longum ductis nigris maculetur. Supercilia & maxillæ admixto modico rubore albicent. Dorsum livescat. Alæ sint longæ in ultimam caudam recumbentes. Cauda longa, crassis pennis constans, in acumen paulatim desinens, femora longa, tibiæ breves, pedes colore inter flavum & plumbeum ambigente tincti, digiti graciles. Ungues magni, nigri & acuti &c. *Natales*, Sardiniæ, Ægypto, Cypro, Cretæ & Rhodo debet. Si qui in Italia vel alibi capiuntur, vi ventorum eo depulsos fuisse creditum est. In Alpibus etiam nidulari, fide veteri cujusdam Falconarii, Albertus M. refert. *Alterum*, Nigrius, quod multis à priore notis variat, femora lineis transversim distincta, crura item colore croceo sed diluto maculata, gerit. Qui ex hoc genere ab Aldrovando describitur, verticem capitis habebat planum ac compressum, Aldrov. l. 7. c. 1. Rostrum membrana lutea intensi coloris, nares ambiente, capiti conjunctum. Caput, cervicem, dorsum, alas fusca, per singulas fere pennas maculis atris transversim per alarum majores respersæ conspiciebantur. Gula ex albo nonnihil flavescebat, parte sui infima, maculis veluti guttis nigris transversis distincta. Pectus, venter, & femora alba, lineis latiusculis nigris transversis variegata. Videtur hoc genus idem cum illo esse, quod Alii Nigrum absolute, alii Carbonarium & Falconarium appellant.

Creditur primo in montanis prope Babylonem visum, post in Salamine apparuisse. Nunc in alpibus & Pyrenæis *repertiur*: in Germania adhuc rarum est. *Locus.*

Utrumque rarius in *volando* alas movet, sic à montano distinguitur: & à sublimi in pronum velocissime descendit. *Volatus.*

Adeo mites sunt, ut quandoque irasci nequeant; ad hominumque nutus magnitudine quadam animi potius, quam inedia venantur. Cretenses capiunt etiam Grues, Anates, Mergos, Tardas, Phasianos: Ardeas, inprimis si cibi abstinentia inducantur. Si aquilam viderint nunquam inposterum acupantur. *Ingenium.*

SACER, qui & Britannicus, Ælyus, & Aëriphilus apud Avicennam Falco Sacchari, vel Græcorum imitatione quasi Hierax Accipiter, per excellentiam dicitur, vel à corporis magnitudine viriumque præstantia, ita appellatur. Sane à Bellonio Accipitrum adjicitur numero. Tria ipsorum apud Tardivum *genera*; *Unum*, quod lepores & hinnulos; *alterum*, quod capreas parvas capit, *tertium* peregrinum exprimit, de quo superius. Bellon. de Avib. l. 2. c. 14.

In descriptione Albertus & Fridericus Imperator dissident, si Carcanum sequimur, *Descriptio.*

mur, corporis ipsi statura plerumque oblongiuscula. Capite vertice plano canum. Rostrum cæruleum; Nares exiguæ, pectoris, dorsi, & alarum superiorum maculæ fuscæ, femora interiora alba. Crura pedesque tota fere coloris cærulei. Cauda maculis circularibus phaseolorum aut renum figuram exprimentibus varia, &c. Excellit, cui color rubicundus, ruffus aut incanus, lingua crassa, pes amplus, digiti crassi, & colore cæruleo diluti.

Locus. Paulus Iovius in libro de legat. Moschovitico.

Inveniuntur apud Tartaros, & Moscovitas. In Polonia, quod Maximilianus Cæsar per suos exploratores comperit, in arboribus non ita proceris nidulantur. Cum versus meridiem victus quærendi gratia proficiscuntur, ab aucupibus adventus gnaris, in Ægei maris insulis intercipiuntur, & Venetias etiam è Creta afferuntur.

Nutrimentum.

De *victu* scriptores inter se non consentiunt. Belisarius cadaveribus etiam vesci dicit. Tardivus cibos etiam crassiores facile concoquere scribit. Albertus delicate, eos cibandos, cibo semper recente, cerebellis, sanis carnibus, reliquit. *Volacissimi* sunt, nisi è nidis abducantur, & nubes etiam transcendunt. *Capiunt* Anseres sylvestres, Grues, Ardeas, Lepores, Capreolos. His insident, & cerebrum capite perforato excutiunt. In eorum conspectu ne Aquilæ quidem volare audent.

Descriptio. Aldrovandus l. 7. c. 3.

Gyrfalco seu Gyrfalcus (male à quibusdam Herodius dicitur) qui id ab Aldrovando describitur, verticem habebat complanatum colore cinereo. *Rostrum* breve cæruleum, unco modico, deorsum incurvato, subcæruleo, instructum. *Dorsum*, alæ, venter, cauda alba erant. Verum tergi, alarumque plumæ pene singulæ nigra macula notatæ, quæ cordis quodammodo figuram æmulabantur. Alæ erant admodum longæ. Remiges prope extremum apicem nota majori ac longiori nigra ornabantur, quæ tamen albo claudebantur margine. *Gula*, pectus, & venter pura tingebantur albedine. *Cauda* erat breviuscula notis nigris transversim variegata. *Pedum* digiti oblongi, validi, late expansi, tabellarum continua serie per totum intecti.

Differentia.

Genera ipsorum à colore petuntur. Alii sunt, flavi, rubei, & cinerei. Albos etiam in Moscovia reperies. Qui in pectore albicant, magis etiam albi sunt, & primo anno dorsum partim albicat, partim subruffum, vel subrubeum est. Ubi vero mutati sunt, color ille subruffus in nigredinem permutatur.

Locus. Paulus Venet. l. 1. c. 61. Mischov. c. 14. Asianæ Sarmat.

Locum ipsis natalem Norvegiam & Hiberniam Belisarius ponit: at certum in Tartaria quoque & Moscovia inveniri.

Vescuntur inprimis Columbis, & id genus aliis: & postquam semel de aliqua ave gustarint: illa deinceps relicta, novam semper prædam persequuntur. Aggrediuntur & Aquilas. Accipitres, Nisi, Falcones, iis advolantibus, prædam ulterius non prosequuntur, sed pavidæ persistunt. Si in quinque Grues libero aëris campo unus emittatur, non prius persequi desinit, quam singulas in terram dejecerit. *Nutrimentum. Pugna.*

Duo habent *peculiaria*. Unum, quod cum simul aliquot vehuntur, certo quodam senii ordine cibum capere soleant. Alterum, quod præter cæterarum rapacium morem, nunquam sese aqua abluant, sed sola arena utantur. Frigore etiam tantopere gaudent, ut perpetuo, aut super glacie, aut lapide, marmoreve algido stare gestiant. *Ingenium.*

ARTICULUS II.

De Falcone Montano, Gentili, & Tunetano.

FAlco MONTANUS, quod sit magis reliquis indomitus per excellentiam ita dicitur. *Caput* habet vertice fastigiatum & nigrum, coronula quadam cinerea cinctum, cui in fronte non longe à rostro plumulæ quædam exiles, & capillares eminent. *Guttur* ad sternum usque nonnihil candescit, maculis conspersum majusculis, *pectus* reliquum versus inferiora, notis quibusdam, quandoque ferrugineis, nonnunquam rubeis nigricantibus aliquando insignitur, quibusdam guttur & pectus nigris plumis vestiuntur, *Dorsum* ac lumbi majori ex parte plumis fuscis, minutis obteguntur. Aliqui eorum post medium dorsum, lineas quasdam albicantes aut rubescentes, quæ deorsum vergunt, habent. *Crura* & pedes plerumque crocei, vel ex flavo paleari flavescentes, & squammis densissimis integuntur. Mutatos facilius est cognoscere: & optimus est hornotinus fuscus. *Descriptio.*

Non Anates solum, sed & Anates & Ardeas *capit*, & persequitur. Visus aliquando & Aquilam, quæ sibi prædam præripuerat, & seipsum interemisse. *Nutrimentum.*

Ponit & *alterum* ejus *genus* Aldrovandus, quod *Leucophæum* nuncupat. *Corpus* ejus totum cinerei est ad cæruleum vergentis coloris, pro diversa partium ad lucem obversione dilutioris obscuriorisve. *Rostrum* crassum, breve, nigrum, robustum, pollicaris crassitudinis, tam validum, ut vix ulli alteri fortius. *Pectus* valde teres ac grande. Diversum primo ab aliis Aldrovandus putabat: sed cùm cum descriptione Montani apud Albertum conferret, & verò Montano, qui aliquoties plumas veteres cum novis commutavit, mediam partem dorsi cæruleam affingi, & quo frequentius senectum exuit, eo tergum magis cærulescere, gulam cum pectore, abolitis, quæ distinguebant cum ætate maculis, *Differentia.*

albescere, observaret, *alterum* Montani esse *genus* conclusit.

Descriptio & Differentiæ.

GENTILIS per excellentiam propter generositatem ita dicitur. Frederico Imperatori alii sunt Gentiles *Peregrini*, alii *simpliciter* ita dicti. Illi Falconibus sacris sunt minores, & quo plus cum Gyrfalconibus participant, eo elegantioris esse formæ existimantur. Vertex *capitis* debet esse planus, occiput latum. *Rostrum* crassum, & recurvum. *Collum* breve, prope caput subtile; prope spatulas crassius. Habere debent *pectus* foris prominens, & carnosum, cavitatem inter pectus & collum magnam & profundam. *Coxas* plumis complurimis opertas, & sub genibus etiam dependentes. *Crura* crassa ac brevia, pedes amplos, digitos expansos & macilentos. Cum adhuc hornotini sunt. Alii sunt absolute fusci: alii rubris, nonnulli pallidis maculis ceu guttulis perornantur. Alii ruffi sunt, aut simpliciter, aut ad nigredinem vergentes. Alii fulvi, vel absolute, vel cum quadam rubedine. Maculæ à collo ad pectoris furculam parvæ sunt, inde vero progressæ ad anum usque majores evadunt. Fulvis ad rubeum vergentibus, color est ex æquo permixtus. Laudabiliores in suprema capitis parte ceu corona quadam in circuitu perornantur; prope nares durities rostri virescit. Maxillæ sub oculorum parte subrubeæ sunt. *Dorsum* fusco est colore, ac rubedinem inclinante, marginibus rubescentibus & majusculis sine guttis tamen exornatum. *Pennæ* alarum majores fuscæ cum marginibus. *Cauda* ejusdem cum dorsi pennis coloris, modo quod margines in ea in plurimis sint pallidiores, seu quod à corde sit remotior; seu propter aliam causam. *Simpliciter dicti* trium eidem sunt generum, sicut & peregrini, de quorum datis notis quoplures obtinent, eo magis probantur. Aldrovandus eosdem cum Carcani GERMANIS facit, qui Peregrino forma, capite, rostro & pedibus sunt simillimi. Corona albicans caput ipsis prope collum cingit, femora interna plumis albis vestiuntur. Mutatis caput, collum, & humeri fusca sunt, dorsum cyanea tingitur. Mares seu Tertiarii à maribus Peregrinorum nulla possunt ratione discerni. In volando crebriore spissioreq; alarum motu utuntur. Rapiunt omne avium genus, Aquaticum præsertim, quod si è nido exemptus adhuc pullus ad hoc instituatur. Grues etiam capere audet. In eo solum Peregrino cedunt, quod non sola animi magnitudine, sed etiam cibi aviditate prædam invadere dicantur.

Bellon. l. 2. c. 8.

De TUNETANO inter Carcanum & Bellonium non constat. *Ille* corporis esse exigui, coloris perpulchri, capite flavo, alias nigro, peregrinos pedibus præsertim ita exprimere, ut multi fallantur, scribit. *Hic* magnum esse, ad Lanarii similitudinem, plumis & pedibus accedere, diutius & constantius volare, capite crasso & tereti esse, strenue sublimem aëra scandere, reliquit.

ARTICULUS III.

De Falcone Gibboso, Albo, & Gallorum Lanario.

Descriptio.

FALCO GIBBOSUS, quod ei ob brevitatem colli, caput ante juga alarum dum eas supra dorsi latera componit, vix appareat, ita ut gibbum gestare videatur, ita dictus est. *Corpus* habet exiguum, planum collo fere continuum. *Caput reliqui* corporis proportione magnum. *Rostrum* perbreve & rotundum, oculos flammeos. *Alas* prælongas, & valde exertas, in facie guttas. *Crura* proportione cæterorum membrorum longiuscula & squammosa. *Pedes* in articulis digitorum, præcipue ad interiorem plantæ pedem nodosos. *Nidulatur* in moncibus inaccessis. Tam alte *volat*, ut hominis visum effugiat. In aucupio non statim inter descendendum percutit, sed potius cum à descensu rursum ascendere incipit, tunc posteriore ungula ante pectus disposita ferit, & quandoque tam fortiter, ut unguem sibi amputet, pectus lædat, imo seipsum aliquando occidat.

Falco alius.

Est & aliud Falconis Gibbosi genus, quod semper alas tanquam ad volandum extendit, animosius quam robustius. ALBO nomen color imposuit. Albertus eum in dorso & alis subalbum esse, alibi guttas valde albas aliis guttis subpallidis interpositas habere; & regionem frigidam, & humidam in causa esse, scribit. Addit, Falcone Peregrino majorem, & ad similitudinem Lanarii albi, qui per campos muribus insidiatur, accedere. *Mittit* eum septentrio, & ex illo inprimis Norvegia, Suecia, Estonia. Non tam est in volando velox ut Niger: diutius tamen in avium persecutione perdurat. Non debet ad venandum emitti, antequam pennas mutaverit. Ad eum refert Aldrovandus quendam *Sparverium*, cujus descriptionem Roma acceperat, qui corpore toto colaris lactei, maculis flavis perspersi, rostrum habebat album magis quam cæruleum, alas candidissimas ac sine maculis, in cauda pennas duodecim candidas & flavis maculis conspersas: quarum conspectum pennarum præcipua & aliarum quasi tegumentum, tota candida, eripiebat, easdem quasi in vaginam recondens. Pendebat mortua tredecim uncies, pondus in ejusmodi ave haud leve. LANARIUS (generosum intellige) GALLORUM dicitur, quod Rei accipitrariæ authorum testimonio, Galliæ peculiaris & proprius.

Aldrovandus l. 7. c. 10.

Ro-

Descriptio. Lanarii. Rostrum & crura cum pedibus habet cærulea, plumas anteriores albo & nigro varias, maculis non transversis, sed plumas in longum distinguentibus. Plumæ dorsi, alarum & caulæ, partem externam si spectes, non admodum sunt variegatæ. Extensarum interiora notis rotundis, instar exiguorum nummulorum per superficiem disseminatis, conspectuntur. Sic à Tardivo & Bellonio describitur Xqua Galliæ est perpetuus, semperque tam hieme, quam æstate ibidem conspicitur.

Ingenium. *Ingenii* sunt tractabilis, & ad omne aucupii genus idonei. Picas, Coturnices, Perdices, Cornices, Phasianos; imo Anates & Grues, si institutio accedat, capiunt, & societate maxime gaudent. Quoniam alis diutissime in æthere supra prædam suspensi hærent, tantopere Anates fatigant, ut & canum opera, & fustibus plurimæ occidantur.

Italici falcones. Carcanus *Italicorum* meminit. Habent isti caput totum planum Rostrum falconis, peregrini & montani rostro minus & cæruleum. Pectus flavum raris & ferrugineis maculis distinctum. Extremas alas veluti ocellis rotundis albisque pictas. Mutatis, caput universum ad humeros usque, flavo colore ad rubeum vergente, & lineis tenuibus distincto, tingitur. Pes, qui ante cæruleus fuerat, in luteum abit. Nascuntur in montibus Vincentinis & Alpibus, quæ Germaniam ab Italia dividunt. Solent alarum æquilibrio, in aëre sese diu admodum & frequenter suspendere, sic metu incusso, ne Perdices, Coturnices, aut Phasiani diffugiant, faciunt, rarenter occisas in terram præcipitant. Visus aliquando qui & Accipitrem exanimaret.

ARTICULUS IV.

De Falcone Dapidario. Arbarario & Rubeo.

Aldrov. l. 7. c. 11. FALCO LAPIDARIUS recte Lethofalcus dicitur. Est mediæ inter Peregrinum & Gibbosum magnitudinis. In præruptis petris, & Alpium rupibus nidificat. Regitur & nutritur simili modo quo Peregrinus.

ARBORARIUS quem Gesnerus descripsit, *rostro* erat cæruleo, *oculis* nigricantibus, *pectore* albidis & nigricantibus maculis variegato; pennis alarum nigrioribus; *dorso* nigro, cujus pennarum margines infimos, muculæ ex candido ruffe distinguebant. An idem sit cum Accipitre Fringillario dubitatur. *Nidum* in arboribus exstruit Rarus ipsius in aucupio usus; jucundum in conflictu cum monedula spectaculum exhibet. Adeo quoque placidus est, ut per sylvas & agros emissus ad dominum redeat. In dissecti ventriculo plumas & Cantharides reperit Gesnerus.

RUBEUS à guttarum seu notularum quibus distinguitur, rubro colore dictus est. Peregrino minor est, nec citius rubere apparet, quam alas exerat. Calor debilis in superficiem corporis effusus, & fumosum humidum, quod ad generationem pennarum excernitur, adurens, rubedinis causa esse putatur. Invenitur in locis planis & palustribus. *Phæniceos* in Moscovia dari perhibent. Albert. l. 10. c. 9. Crescent. l. 23. c. 12.

Volatus est agilis, sed non diu perseverantis. Nam penna rubea, quia mollior, non diu volandi impetum sustinet. *Volatus.*

Facile cicurari, Albertus innuit, difficulter regi Tardivus. Post secundam aut tertiam pennarum mutationem melior; quod remittentibus per ætatem humoribus calidis, non parum temperamentum juvetur. *Vitæ* est minus quam reliqui longæ. *Ingenium.*

Ad istum *duos ex Indiis Orientalibus allatos* Aldrovandus reducit, qui parte anteriore tota & alis internis adeo rubebant, ut qui pronos inspexisset, nihil præter colorem rubeum vidisset. Majorem putat fuisse fœminam; minorem, marem. Mares enim ob hoc ipsum Tertiarii dicuntur, quod tertia parte fœminis sint minores. Mentum in fœmina, macula oblonga cinerea, quæ inferne desinebat, distinguebatur. Pectus quoque ejusdem coloris notulis anteriori sterno raris respergebatur. In mare color rubeus, saturatior & evidentior erat. Mentum nulla macula insigniebatur. Pennæ remiges interioris notis fuscis transversim frequentibus; statoque intervallo distinctis, albebant. *Alii.* Aldrov. l. 7. c. 14.

ARTICULUS V.

De Falcone Cyanopode, & illis, qui promiscuo coitu gignuntur.

FALCO CYANOPUS ad quod referri debeat genus, cum quatuor Falconum genera pedibus cæruleis instructa inveniantur, difficile est dicere. Ad Lanarium tamen potius, quam aliam speciem pertinere videtur. Est Falconi Peregrino & magnitudine æqualis, & figura similis: sed in hoc differt, quod dorsum ejus, & exterior alarum pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habeat; alæ sint breviores, cauda longior aliquantum; pedes hyacinthini. Aldrovandus l. 7. c. 14.

Vocem acutiorem, quia humidior, Peregrino habet. Raro aves Pica, vel cornice majores invadit. Plærumque se præcipitaturus, propter metum loco manet, & suspenditur. Audacior evadit, si aucupis accedat præsentia. Qui in Helvetia reperitur, diversus est ab isto. *Vox.*

Nidificat in excelsis juxta aquas, aut profundas valles, petris. Nidis exemptus mansuefit. *Locus.* Aldr. l. 7. c. 15.

sit. Capit Perdices, Columbas, Cornices, Anates, Phasianos, & Tetraones.

Aldrov. l. 7. c. 16. Falcones PROMISCUO COITU geniti, à Peregrinis plærumque proveniunt. Hi enim à parentibus statim expelluntur, & cum suæ speciei conjuges non inveniant, ad speciem alteram quam sibi simillimam invenerint, libidinis tempore convertuntur. Carcanus ex altero parente Peregrino, altero Montano procreatos, *Falcones traversos* vocat. Albertus *quatuor* eorum *genera* ponit. Cæterum, si cum Falcone pedis curælei Peregriuus commisceatur, fere similis Peregrino generatur avis, si cum Lanario nigro, ignobilis Falco niger. si cum Lanario albo, similis Falconi albo, si cum Lanario rubeo, similis colore & figura Falconi rubeo. Patrissant autem plærumque, & ignobilitatem matris, institutio post unum vel alterum annum compensat.

TITULUS V.

De Psittacis.

CAPUT I.

De Psittacis in genere.

Nomen. RApacibus Psittaci subnectuntur, tum quod rostrum & ungues aduncas habeant; tum quod cicures, carnem etiam ipsam devorent. Nomen sortiti sunt, seu à Psittace urbe juxta Tigrim celebri, seu Steph. de urbibus. ἀπὸ τῆς τοῦ ψεττακίου φύσεως. Soli virides Psittaci veteribus cogniti. Psittaci fructus, in intimo quoque cortice & tota nuclei carne, insolenter admodum eundem imbibit.

Descriptio. *Magnitudinem* si spectes, in regione cui nomen dedere, brachium cum dimidio longitudine explent. Visus Scaligero qui Scalig. Exerc. 236. clathratæ fenestræ, fere impleverat spacium. In quadam novi orbis regione Phasanos superant. in insula Banda, columbam nostratem vix excedunt. Alibi, Gallinis, Turdis, hirundinibus, imo Passeribus æquantur. *Color* quoque illis varius. Scalig. Exerc. 59. sect. 1. In nova Hispania, Æthiopia & ultima India, quosdam totos albos invenies. Circa Tarnassaram septuplici colore superbos; in Ternate Moluccarum una, Brasilia, & Æthiopia rubros: in quibusdam Æthiopiæ sylvis nigros; in Malabar, prassinos; scutelatos, purpureos; cinereos & cæruleos alibi. Bellonius magnos quosdam totos canere, mediocres ex rubro variegari, pusillos nonnullos prolixa cauda, totos virides esse ait. Circa Javam, alii sunt rubri rostro luteo; alii versicolores, candidi quidam. Et quis omnes diversitates enumeret, cum supra centenos magnitudine & colore discrepantes, curiosi observaverint. Antiquis solus in intimis plumulis & extimis pinnulis, Apul. l. 2. Floridor. viror, notus erat. Unde Avis viridis dicebatur. Communia fere omnibus sunt. Caput prægrande, ingenii signum, rostrum, quod qua collo committitur, in solis inferne sub faucibus apertum est, adeo durum, ut ferreis clathris vix parcant. Statius cornu vocet: aduncum idem, ut eo, tanquam hamato & semicirculari forma constructo, se cum devolant, excipiat, illi innitantur, livioresque se ita pedum infirmitati faciant. Mandibulæ superioris, quod ipsis cum solo Crocodilo, & Thæmatopode si Oppiano credimus commune, motus. Lingua quæ cucurbitæ seminis figuram repræsentat cæteris avibus latior. Unde ἀνθρωποειδὴς λίθος dicitur. Pectus rotundum. Pedum species, quia ante & pone binos habet, rara; illos in regno Æthiopiæ interioris prope mare arenosum, si excipias, quorum quidam sex in pede digitos habent, quidam tres. Crura breviuscula, infirma, & plærumque fusca. Ungues adunci, quibus escam elevant, & ad os extrorsum convertunt. Capitis Anatomiam apud Aldrovandum vide.

Stat. l. 2. Sylv. Ovid. El. 2. Plin. H. N. l. 10. cap. 43. Arist. l. 8. H. A. c. 12.

Locus. *Locum* ipsorum natalem solam Indiam esse, veteres credidere. Tempore Alexandri M. in Taprobana primum inventi; Neronis, in Gaugada Æthiopiæ insula visi sunt; Diodori Siculi, in ultimis etiam Syriæ nascebantur. Avorum temporibus, terræ cuidam supra Caput bonæ spei, nomen ob copiam indidere. In regno Calecut tanta ipsorum est ubertas, ut Oryzam sæpissime depascantur; tanta in Occidentali India, ut Psittacorum regioni inde nomen creverit. Nec Nigritæ in regno Senegæ illis carent.

Plin. l. 10. cap. 42. Pausanias in Cor. Plin. l. 6. cap. 29.

Nutrimentum. *Victus* ipsis feris adhuc, frumenta, legumina, semen Carthami seu Cruci, quo pinguescunt, cum homo purgetur; fructus omnigeni, cum molli tum duro cortice intecti. Nux etiam myristica, ad quam in Insula Banda sæpissime advolant: Cicuribus, quicquid porrigetur, caro, panis, saccharum inprimis. Bibunt aquam, sed vinum multo libentius, cujus potu non solum lascivi, & solito loquaciores redduntur, sed & humano inebriantur more, & intra bibendum, pedibus suspensi caudam in altum, & caput deorsum ad aquam extendunt. *Nidos* si Cadamusto credimus ex surculis ad tenellos procerarum arborum ramos pensilibus, pilæ modo rotundos, per quam exiguo foramine, construunt, ut serpentum insidiis viam præcludant. Maximi, gallinaceis haud minora ova ponunt, mediocris columbaceis paria, fæcunditatis indicium, ingens illorum in natalibus locis copia; castitatis, quod bini semper, mas & fœmina agere videantur.

Volatus. *Volatus* ipsis in natali solo expeditior. In nostris oris propter cœli frigidioris in clemen-

mentiam minus eo valent, impotentiam, reptandi facilitas, qua sursum, deorsum, & in maximam altitudinem scandunt, ob congruam rostri & pedum conformationem, compensat. Illius unco, dum pedes promovere nituntur, appensos sese sustinent; dum provolant, ne pedes ob corporis deorsum labentis pondus debiles offendant, sese obvio adminiculo apprehenso, eodem velut anchora & præsidio excipiunt.

Vox. *Vocem* articulatam nullam naturaliter habent, quidam etiam fere muti sunt; nec quicquam unica illa voce Perroquet excepta, quæ in ipsorum nomen abiit, ingeminant.

Amicitia. Oppia. l. 2. Cynéget. *Amicitiam* singularem colunt, cum lupo, cum quo simul pascuntur; homine, unde in America relictis sylvis interdiu prope domicilia agunt, & Turture, quod Ovidius notavit. Eleg. 2. 6.

Ingenium. *Ingenio* prope ad hominem accedunt. Accipiunt namque verba & pronunciant articulate omnia; faccilius, si intra alterum ætatis annum docueris: segniores, ferreo in caput verberantur radio. Non sentiunt aliter, propter duritiem, ictus. Sic Ascanii Cardinalis continuatis perpetuo verbis symbolum Apostolicum pronunciabat. Rhodig. l. 3. Antiq. c. 32. Henrici VIII. Angliæ Regis in Thamesin delapsus auxilium implorabat, viginti libras promittens; extractus, quatuor denarios hospitatori suo dari jussit. Meditari eosdem Cardanus addit; Pherecides masculos, eos observare, & deferre, qui venena propinare moliuntur, & in domos important, refert. Quosdam circa Javam intelligere, & ad interrogata respondere, quidam narrant. Non facile crediderim. At pueros interdum imberbes amare; blande attrectatos libidine, ita ut oscula figant, tangi; quosdam pueros ita odio prosequi, ut in eorum capita de sublimi loco non aliter impetum faciant, atque Falco in Anatem; si inter lugentes agant, lamentari, quod Constantinus Manasses in historia Basilii Imperatoris testatur. Saltantes capitis gestu, depressis agitatisque alis imitari, dubitandum non est. Fœminas nunquam aut rarenter humanas reddere voces, Tiraquellus reliquit. Virides macrouros, quibus collum torque rubro cingitur, annulo illo primum apparente, nil præterea discere quidam affirmant. Scaliger acceptas è via publicitus voces reddidisse scribit. In insulis vero S. Michaëlis & Divite simplicitatis tantæ esse, ut ad crocitantem Psittacum innumera, ex arbore in cujus ramis auceps latet, multitudo convolet, facileque se capi patiatur, apud Martyrem legimus.

Albert. lib. 23. Scalig. Ex. 236. Manasses in Annal. lib. Scalig. lib. cap. De leg. glo. 1. p. 12. l. 10. decad. 3. rerum Ocean.

Usus Psittacorum apud Occidentales Indos in cibo, apud Orientales olim, Æliano teste, sacri habebantur. Heliogabalus capita ipsorum in convivio exhibuit, iisdemque leones, pantheras, & alia animalia pavit. Oblectamenti loco apud Romanos olim fuere. Nam cum Gallinis rusticis & Merulis in publicis ornatibus ponebantur. Viros Psittacos manu gestare M. Cato conqueritur. Articulatam ipsorum vocem in tantum eosdem miratos esse, Suidas author est ut eos Indi mercem fecerint. Unde caveis eburneis, argenteis, vel ex alia pretiosa materia factis includebantur. Indis pennæ ipsorum in magno usu. Ex his imagines varias, papiliones, flores, herbas, pileos & perizomata conficiunt; vestes, aulæa & tapetes contexunt; enses & clypeos exornant, aliaque utensilia miro artificio conficiunt. Sed de plumario opere alibi. *Usus.* Ælia. H. A. l. 13. cap. 18. Lampr. in Heliogab. Varrol. 3. de re rustica c. 9.

De Psittacis vide quoque infra Mantissam N. 4.

CAPUT II.

De Psittacis in specie.

ARTICULUS I.

De Psittaco maximo Cyanocroceo, Maximo Psittaco altero, Psittaco albo cristato, & Psittaco viridi alarum costa superna rubente.

PSittacus *maximus Cyanocroceus* in aula Ducis Mantuæ ab Aldrovando visus est. Magnitudine bene saginatum caponem exæquabat, ab extremo rostro ad caudam extremam bicubitalis. Vertex *capitis* erat planus & viridis, rostrum adunum, in hemicyclum compositum, extrinsecus in perfectam dimidii annuli rotunditatem formatum, palmum longum, totum nigrum; superius longitudine duobus digitis, inferius excedebat. *Oculos* habebat albos & nigros, quos ternæ lineæ nigræ à rostro ad colli initium ductæ, figuram literæ S. jacentis representantes, in longum succingebant. *Guttur* veluti torques nigra ambiebat. Pectus, venter, femora, Uropygium, cauda inferior, crocea erant. *Cervix* superna, dorsum, alæ, caudæ pars superior, colore cærulco vestiebantur. Qui apud Comitem S. Floræ erat, semel singulo die instante vespera bibebat, notis & familiaribus adblandiebatur. Æstivo tempore aquis se immergebat, aut pluviæ donec totus maderet exponebat, à madore frigore correptus, ad solem se vel focum siccabat, ex podagra mortuus est. *Descriptio.* Aldrov. lib. 11. Ornith. cap. 2.

Maximus Psittacus alter apud eundem Principem fuit. *Corpus* ei non ita ut superiori crassum. *Capitis* vertex compressus, palmo longior. *Rostrum* quam superiori brevius, nec longo adeo hamo incurvum, tres propemodum digitos longum, & totidem, Aldrov. l. cap. 3.

qua capiti comittitur latum; mandibula superiore alba, inferiore nigra. Oculorum regio & tempora albescentia. Dorsum, alæ incipientes, gula, pectus, venter, femora, cauda tota superne, punicea. Remigum tegetes secundo in alis ordine lutei, puniceis marginibus, cæruleo velut ocello prope apicem ornatæ, &c. *Psittacus albus cristatus* magnitudine erat columbo domestico par. *Corpus* universum candido plumarum Agmine vestiebatur. *Capitis* verticem habebat plumis grandiusculis, sesqui palmum altis, retrorsum nonnihil incurvis, acuto apice denuo antrorsum reflexis, candidis, denis, velut crista perornatum. *Rostrum* cinereum, ad nigrum vergens, qua capiti committitur naribus patulis pervium, ac harum medio tuberculo, quodam tereti clivosum. *Oculos* iride lutea, pupilla nigra. *Linguam* latam, rubicundam. *Caudam* in altum plumis dodrantalibus frequentibus, candidis, surrectam. *Crura* cum pedibus sublutea. *Psittaco viridi alarum costa superna rubente* pullastri anniculi erat corpulentia, *capitis* vertex luteus. *Rostrum* superius extremo nigrum, post subcæruleum, reliqua rubicundum; inferius vero album. Oculi iride croceo aut potius rubente, cincti pupilla nigra, corpus totum viride, parte quidem prona virore flavescente ac diluto, alis vero & dorso saturiore, & qui in maxima & extrema penna remige ad cæruleum nonnihil tendat. Costa superna alarum in tantum rubet; uti & cauda eaque breviuscula, parte inferiore ad latera, rubra in longum macula insignitur; superne vero flavescit.

Aldrovandus c. 5.

partim nigro vicissim variabant. *Cauda* duodenis instructa pennis, quarum quæ è latere sunt, utrinq; quaterna, qua enascuntur, initio sui primum virides erant latere exteriori, luteæ interiori, inde rubeo, coccineove colore, tertio ordine denuo viridi, postremo luteo variegatæ. Reliquæ quatuor mediæ totæ virides, at fine sui nonnihil lutei habebant. *Pedes* plumbei, quaterni *digiti* bini ante, retro totidem, ut in Picis Martiis, interiores quidem exterioribus multo breviores. *Ungues* ut rapacibus adunci. *Tibiæ* brevissimæ, nempe inter poplites & talos, digitum longæ sed crassiusculæ. *Psittaco viridi melanorincho* collum, dorsum cum alis virore pleno tinguntur. Costa alæ, qua corpori adnectitur, extrema, coccineo rubet, penna in extremis alis, qua ventrem spectant, est nigra. Uropygium inferius coccineum. Rostrum totum nigrum. Caput & pectus lutea. *Psittacus Lucocephalus* ita ab Aldrovando describitur, &c. Dodrantem & digitum unum longus est. *Rostrum* duos digitos crassum, album: & pars capitis rostro continua item alba. *Oculi* pupilla nigra, iris ferruginea. *Vertex* & *frons*, quæ albent, maculis nigris variegatæ sunt. *Occiput*, collum, dorsum, alæ, uropygium supernum obscuro ac pleno virore tinguntur. Gula & alatum costa suprema rubore cinnabarino. *Pectus* ac femora virent denuo. Pars *ventris* inter femora & pectus interjecta fusco subrubido, aut eo colore, quem pictorum vulgus terræ umbræ vocat, insignitur. *Alarum* latera pennas quasdam, quæ remiges tegunt, easque extremas cæruleas habeat, albo tamen nonnihil admixto. Venter postremus uropygio proximus lutescit. *Cauda* medio rubra, ad latera rubro & luteo, inde cæruleo variegata est. Pennæ pene omnes extremo apice nonnihil nigrescunt, cætera virides sunt. Tibiæ & pedes cinerei. Posset & hic idem ob multiplicem colorum varietatem Psittacus [illegible], id est versicolor appellari. Est enim coloribus non paucioribus quam septem distinctus, quorum tamen præcipuus est viridis. *Psittaco Urythrocyano*, *caput*, pectus cærulea sunt. *Vertex* summus macula lutea insignitur. *Rostrum* haud ita ut prioribus grande, nigrescit. *Oculorum* regio albicat. Pupilla nigra, Iris fusca. *Ventris* latera sub summis alis lutea sunt. Venter viridis. *Femora* è viridi albicant. *Uropygium* luteum est. Summum *dorsum* dilute cæruleum est. Alarum tegetes viridi, luteo, roseo promiscue conteguntur. Sic remiges & cauda totæ roseo perfusa sunt. Dorsi extrema pars seu lumborum regio flavescit. Caudæ denique pennæ pauculæ, eæque virides obtegunt. *Crura* & *pedes* cinereo imbuuntur, cætera roseo. Hic forte ille est, quem in Tarnasari urbe Indiæ pulcherrimum ac septemplici

ARTICULUS II.

De Psittaco poikilorincho, viridi melanorinchio, Leucocephalo & Erythrocyano.

Aldrovandus l. 11. c. 6. 7. 8. 9.

Psittacus poikilorinchos magnitudine erat gallinæ minores. Corpore plæroque virescens, dorso obscurius, pectore & ventre, interlucente luteo, radicibus ubique cinereis, dilutius. Rostrum superius in parte superiore habebat ex viridi cæruleum; ad latera, colore ochræ, in cujus extremitate macula transversalis candida percurrebat, inferius circumcirca coloris plumbei in medio lutescentis. Vertex plumulis aureis ornabatur. Remiges parte exteriore, ventrem versus, initio virides, paulatim in colorem subcæruleum, seu amethystinum, purpureumve potius terminabantur, nigra cætera. Secundæ in ordine longissimæ totæ luteæ erant. Quæ mediis ferme alis conspiciebantur, ad principium latere exteriore, quod ventrem respicit, primum viridi, dehinc miniaceo obscuro, inde viridi, postremum apice ipso partem violaceo,

ptemplici colore distinctum reperiri Ludovicus Patricius scriptum reliquit.

ARTICULUS III.

De Psittaco Cinereo, Erythroleuco, Torquato macrouro, Minore macrouro toto viridi, Erytrochloro macrouro, Erytrochloro cristato, & aliis & Gesnero positis.

Aldrovandus l. l. 11. c. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

PSittaco *Cinereus* ex Mina adfertur, & à potissimo partium colore ita dictus est. *Corpus* enim totum cinereo obscuro, seu potius æqualiter subcæruleo tingitur, remiges paulo saturiore visuntur. *Oculos* macula candida cingit. *Cauda* vix ultra extremas alas protenditur, & tota cinnabarino colore tincta est.

Psittaco Erythroleuco magnitudo est caponis grandiusculi, corpus candidum, post rema tergi pars, uropygium, cauda tota, alarum remiges miniacei coloris. Rostrum unco quam in aliis longiore.

Torquatus macrourus solus antiquis cognitus fuit. Caput & corpus omne habet viridi. Rostrum minaceum. A rostro inferiori sub mento &c. *Minor macrourus totus viridis* in Hispaniola reperitur, nec totus turdo major est. Rostrum habet superna parte rubrum, inferna è rubro ingricans. Iridem oculi rubicundam & croceam. Corpus herbaceo virore amœnum. Pedes & tibias rubicunda.

Erytrochloro macrouro ex Japonia allato, corpus quatuor coloribus, quorum potiores viridis & ruber insignitum erat. Verticem habebat planum; rostrum rubeum, exiguum, & inferius etiam aduncum. Retro & ante oculos maculam cæruleam. Caudam corpore toto longiorem.

Erythrochloro cristato alæ, cauda ac crista, quæ sex pennis, tribus majoribus, totidem minoribus constabat, sunt rubri coloris, corpus reliquum viridis.

His adde *Psittacum Erythrocyanum*, nec non *Erythroxantum* Gesneri; quorum *ille*, parte supina rubet, alis superius in flavo viridibus, cætero cæruleis; cauda partim rubra, partim cærulea, *hic*, illi per omnia simillimus, in hoc tantum discrepat, quod per medium alarum plurimum flavioris coloris habeat, nonnihil etiam in cauda.

Huc etiam Aldrovandus Avem illam, quæ in Hispania capta, magnitudine erat fringillæ; rostro nigro, adunco; capite, collo viridi, vertice ut in Garrulo Bohemico crista insignito; alis cæruleis, extremo nigricantibus; uropygio ferrugineo; femoribus albis; pedibus nigris, digitis quaternis, binis ante, retro totidem; refert.

TITULUS VI.

De Corvino genere, & aliis nonnullis Avibus, quibus rostrum durum ac robustum est.

CAPUT I.

De Corvo.

Descriptio.

COrvus, Græcis, seu à colore nigro seu à capitis magnitudine κόραξ. L. Floro Satyra avis, seu propter salacitatem. Virile enim membrum veteres Græci κόρακα appellabant; seu à Satyra palude, quæ & Pomptina, viginti quatuor olim urbium capace loco, dicitur. Locus ipsi post Psittacos vel eam ob causam datur, quod & ad rapacium naturam accedat, & oliam apud veteres in tanto precio fuerit, ut per illum jurarent. Magnitudine Cornicem superat, & adeo est ater, ut præ nimia nigredine cærulæus quodammodo appareat, nec ab aquis mutetur. *Rostrum* habet aterrimum, nonnihil aduncum utrisque marginibus incidens; *Oculos* lucidos; *Linguam* in apice latam, ad radicem rotundam, nigram. Visi tamen in Septentrionalibus regionibus, Anglia, Neapoli apud Alphonsum Siciliæ Regem, Lestorum Indiæ extra Gangem regione, quin & tempore Aristotelis, albi; seu quod ob aspectum nivium in nivosis locis tales nascantur, seu quod frigus id efficiat, seu quod alimento id attribuendum sit. *Interiora* ejus si attendas, *gulam* patentiorem prope ventriculum pro ingluvie habet. *Fel* renibus, & parte tantum altera intestino jungitur. *Excrementa* alba esse apud Horatium legimus. Cuidam vero apud Livones & Botnios generi, quod *marinum* dicitur, rostrum dentium fere instar serratum, sed forte falso, adscribitur.

In Histor. Val. Corvini. Rhodig. Antiq. lect. l. 29. cap. 25. Aristoph. in Avibus. Scalig. ad lib. 2. de caus. plant. c. 17. Olaus Magn. l. 19 cap. 8. Aristoteles l. 5. de gener. cap. 5. Arist. H. A. l. 2. c. ult. Arist. H. N. l. 2. c. 15.

Locus.

Quantum ad *Locum*, in Asia non nasci Theophrastus prodidit. Locis desolatis, humidis, excultis, turribus, celsis ædificiis, morari, nec ea, dummodo cibus suppetat, deserere; in agris uberrimis gregatim ferri, & ejus frequenti suo numero bonitatem, quam innata sagacitate cognoscunt prodere, compertum. Binos per sterilem & infructuosum campum, nec non arctiora loca volare, quod non satis cibi pluribus, unde in Cranone Thessaliæ oppido nunquam plures duobus reperiri, à quibusdam notatum. In Galliæ oppido, quod Corvatum dicitur, annos plus, quam centem egisse, Albertus nescio, qua fide refert.

Plin. H. N. l. 10. c. 29. Ela c. 34. Theon. in Aratum. Æl. l. 2. de Anim. cap. 48. Arist. H. A. l. 9. c. 31.

Nutrimentum.

Victitat corvus frumento, pomis, ficubus, cerasis, quæ cum pediculus deglutit, & dum binis è pastu, horis pulpam rejicit, ossa evomere solet; nec non vermibus, hinc aratoris vestigia rodit; piscibus, unde apud Anglos lege sub gravi mulcta cautum, ne quis

Athen. l. 13. Aldrov. Ornithol. l. 12. c. 1. Bellon. lib. 6. de avib. cap. 1.

quis vim corvis inferat, cadaveribus, quæ si non attingit, infecta esse conjiciuntur. Quin nec à vivis animalculis abstinet. Alaudam & passerem devorasse visus est, pullos vero alimonia destitutos, parentem ipsum invadere, & devorare Ælianus author est. In Bothnia non tantum lepores & cuniculos interimant; sed agnorum etiam & arietum stragem edunt. Constitutum è publico præmium, qui eos occidissent. *Potus* est vehementer appetens. Tradendum putavere memoriæ quidam, visum corvum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluviæ aqua durabat, sed quæ attingi non posset, ita descendere paventem, expressisse tali congerie, quantum potaturo sufficeret. Æstivo tamen tempore sexagenis diebus, dum ficus maturescunt, non bibit, seu quod, nisi Hyginus fallit, guttur pertusum, dum ficus maturescunt, habeat; seu quod eo tempore relaxatione alvi se laborare sciat.

Plin. H. N. l. 10. c. 47. Ælianus l. 3. de Anim. c. 43. Æl. l. 1. de Animal.

Generatione. *Generationem* quod attinet. Ore coire vulgus prodidit, inde fellatorum ipsis noman, sed falso. Nam & vulvas habent, & ova juxta septum, nec cogitare quomodo semen per ventriculum, qui semper quod injectum est concoquit, perveniat, absurdum est, & visi duo Avicennæ, qui aliorum congrediebantur more. Rostrorum sit inter eos ante coitum conjunctio, seu ut alii, cantu prius quodam velut hymenæo demulcentur fœminæ; tum mares admittunt, hinc exorta fabella. Ponit bina, sæpe quaterna aut quina *ova*, post viginti dierum incubatum *pulli* excluduntur. Exclusi, forte quod color ipsis sit albicantior, negliguntur à parentibus, & ad septimum diem, quo atrocem induunt, seu cœlesti rore, ut Cassiodorus credit, seu à muscis prætervolantibus aluntur. Agniti recipiuntur in curam, donec firmiores evaserint, mox pulsi, quæ sunt ad vivendum necessaria inquirunt. Circa Cranonem tamen singula perpetuo paria degere, & genitores soboli loco cedere Plinius asserit. Ætatem eis longævam Hesiodus tribuit, fabulose si [illegible] pro centum sumas annis; verisimiliter si pro uno, intra quem & omnia, quæ terra profert perficiuntur, & ipse homo in utero: Sic longævitas intra CVIII annos consistet. *Vox* eidem minime sonora, quamvis cantare Plautus dixit, quia crocitat, raucedine & stridore aures offendens; hanc seu propter diversos effectus, seu imbrium & ventorum instantem incursum, ita mutat, ut Fulgentius sexaginta quatuor diversas habere dixerit. *Odoratu* cum vulture fere certat, in *volatu* tardior & gravior est, ideo non mirum aliquando populi clamore dissono gravius ictum, [illegible] decidisse.

Plin. l. 10. c. 12. Arist. l. 3. de gen. Anim. c. 6. Oppian. l. 1. de Aucupio. Greg. M. Moral. l. 30. c. 8. Plin. H. N. l. 7. c. 48. Plin. H. N. l. 8. c. 48. In Aulularia. Lucret. l. 4. de Natura rer. Virg. Georg. l. 1. Plut. in Flaminio.

Mores & *ingenium* admirationem merentur. Ad trigesimum & quadragesimum una viventes, conjugii jura servant, uno defuncto alter per vitæ reliquum viduus permanet. Nummos quidam Erfordiæ furabatur, & sub lapide abscondebat. Alter Augustum ex Actiaca victoria reducem, verbis, Ave Cæsar, victor, Imperator, salutavit, viginti millibus seu D. aureis solatis emptus. Quidam sub Tiberio Principe singulis matutinis in rostra evolans, in forum versus, Tiberium, deinde Germanicum & Drusum Cæsares nominatim, mox transeuntes P. R. salutabat. Occisi funus innumeris elatum est exequiis, interfectus, qui occiderat. Taceo illum sutoris, Cæsarem salutare edoctum, in quo opera & impensa periisset, nisi operam & impensam periisse, eloqui potuisset. Nec non illum, qui Cunradum coquum in fame implorabat, adeo expresse ut ab homine vocatus crederetur. Difficillimum elementum, optime exprimunt. Venatici (primum Ludovicus Gallorum Rex instituit) perdices & corvos feros venantur. Phasianos aliquando.

Ingenium. Albert. l. 23. de Animal. Macrob. l. 2. Satur. c. 4. Plin. A. N. l. 10. c. 43. Macrob. l. c. Scalig. Exerc. 237. Scaliger.

Amicitiam naturalem colit, cum lauro, quem depasto Chamæleonte comedit, cum asaro & aro; quibus remediis in quibusdam morbis utitur; cum salice Amerina, qua tanquam amuleto nidum munit; cum Coracio, qua vim toxici degustati frangit; cum Oenuta qua se ad ebrietatem exhilarat.

Amicitia. Ruell. l. 1. de Nat. stirp. c. 2. Arist. de Mirabil. lib.

Inimicitias autem gerit, cum Milvo & Percnoptero, propter cibum, cum Æsalone, propter ovorum fractionem, Chamæleonte, Circo, Turture; & aliis. Cum Erucæ semine, quo interit.

Inimicitia. Cicero. l. 1. de Natur. Deorum. Arist. H. A. l. 9. c. 1. Ælian. l. 6. de Animalib. c. 46.

Tempestatem plenam *præsagiunt*, si cum singultu quodam diu multumque vespertino præsertim crepusculo latrant; & si de arbore pendent alas sæpenumero motitant. Serenitatem, si contra solum hiantes mane per arborum ramos plumas & alas expandunt, si privatim primo crocitantes, mox turmatim congressi liberius vociferantur, aut si sub nocturnum crepusculum gregatim versantur, & dum separantur summe crociendo ad nidos advolant.

Præsagium. Plin. H. N. l. 18. c. 39. Æl. l. 17. de Animalib. c. 7. Virg. Georg. 1.

Usus eius in Medicina aliquis est. Pulli mense Martio combusti contra Epilepsiam propinati sunt. Ova ad denigrandos pilos adhibebantur; à Villanovano ad Epilepsiam commendantur. Cor portatum vigilias inferre quidam asserunt. Pes à collo pueri tussientis suspensus eum, si Psello credimus, sanat.

Usus.

CAPUT II.

De Cornice in genere.

QUæ Latinis Cornix, Græcis vulgo [illegible], hæc iisdem hodie [illegible] vel [illegible]. Polyrrhæniis Cretæ populis [illegible], Vari-

Descriptio.

tudine vincit graculos. Rostrum, crura, & totum corpus habet undiquaque nigerrima, (falsus Strabo, dum peculiare esse Hispaniæ, ut nigræ ibi sint cornices scribit) illud tamen, durissimum alias & acutissimum, prope caput albicat, superiori parte barbulas quasdam veluti setas circa palpebras habet, inferiore nigra, eaque minima veluti granula. Albam, capite nigricante, cæteris alarum apicibus in rubedinem vergentibus, Rhodiginus vidit.

Strabo lib. 3. Georg.

Rhodig. Antiq. lection. lib. 11. c. 11.

Versantur circa urbes, domos, maris ripas, fluminum littora & sterquilinia. In Britannia ingens ipsarum copia, quoniam in pabulo humido ejus soli vermes abundant.

Locus.

Victitant frugibus, nucibus, olivarum baccis, vermibus, piscibus, & carnibus, & vere πάμφαγα dicuntur.

Victus.

Arist. H. A. l. 8. cap. 3.

Generationem earum quod spectat, *Nidulantur* in summis arborum frondibus. Non temere nec impudenter inter semiscentur, & candem cum corvis in conjugio fidem servant: hinc solitariæ cornicis occursus, malum in nuptialibus auspiciis omen: eliminare cornicem virgo jubebatur. *Ova* pariunt post solstitium gemina, natura ita dispunsante, ut quæ diu vivunt pauca procreent; *Incubant* fœminæ tam impense, ut assiduo, in incubitu plumas exuant. Pullos à cauda de ovo exire, seu pedibus primo prævolutis, falsum; cœcos nasci verisimilius est. Non prius pasci quam plumis vestiri incipiant, vulgo creditur. Volandi potentes diu prosequuntur, & avolantes subinde comitantur, ideo justa naturæ talione & decreto, quantum tempus impendere in fætibus educandis, tantum & ipsæ senio confectæ, à pullis suis aluntur. Male à solstitio æstivo *habent*, seu quod scapie & lepra afficiantur, seu quod carnes à lupo semesas comedant, *Ætates* ipsi humanas ter tres authores tribuunt. Aratro ἐπιμήκεα κηρύκα dicitur, forte quod diu vivat πολύχρονον namque Theon exponit. Aristophani πέντε γενεὰς ἀνθρώπων ζάει, quinque generationis virorum vivit. *Vox* ipsius est κράζειν vel κράζειν, ob assiduitatem obstreperi cantus, garrula & loquax dicitur. Quamvis vero eas τανυγλώσσους Homerus vocet, id est lingua longa & extensa, tamen tempore Plinii allata, è Bætica, plura contexta verba exprimens, & alia atque alia crebro addiscens.

Generatio. Ælian. de Animal. l. 3. c. 9.

Aphrodis. l. 2. Probl. 64. Isidor. Orig. lib. 12. c. 7. Arist. de Generat. l. 4. c. 6. Arist. H. A. l. 6. c. 8. Isidor. lib. cap.

Porphr. περὶ ἀποχῆς.

Plin. l. 7. cap. 48.

Odyss. 1.

Plin. l. 10. c. 43.

Volatus.

Volat celeriter. *Graditur* lente instante pluvia, celeriter dum pullos pascit.

Affectus. Arist. H. A. l. 9. cap. 1. Plin. l. 10. cap. 74. Ælian. de Anim. l. 3. cap. 9.

Amicitias colit, cum Ciconiis quibus maria transvolantibus Ducem se præbet, & cum Ardeola, cum qua contra vulpem pugnat. *Inimica* est, Noctuæ cujus ova merdie absumit; Mustelæ, quod ipsius nidos sæpe diripiat; & cum Tympano ave, quam occidit. *Ingenium* earum & singularem solertiam multa ostendunt. Si nucem perfringere nequit, in altum sublatam ad saxa & tegulas præcipitat. Verbenacam supinam nidis imponit, ut ab iisdem blattas aliasque bestiolas abigat. Apud Marrem Ægyptiorum Regem educata, literas, quocunque, juberet, detulit. Mortuæ sepulchrum adlacum Myridis prope Crocodilorum urbem erectum est.

Ingenium.

Plin. H. N. l. 10. cap. 12. Zoroastr. in Geop. Ælia. H. A. lib. 6. cap. 7.

Quantum ad *Usum* cerebrum coctum & in cibo sumptum inveteratis capitis doloribus remedio esse Plinius testatur. Carnem in morbis chronicis utiliter sumi, nidum corpori illitum vitæ dies prolongare, olim vane creditum est.

Usus.

Plin. H. N. l. 20. cap. 6.

CAPUT III.

De Cornice in specie.

ARTICUL. UNICUS.

De Cornice Frugivora, Cinerea, & Cæruleo.

CORnicis tres sunt species. *Frugivora* nempe, *Cinerea* & *Cærulea*. *Frugivoram* σπερμολόγον Aristoteles vocat, frugilegam & granivoram alii. Nigra est tota, rostro excepto, quod albicat. Magnitudine est inter Corvum & Cornicem media.

Descriptio.

Victitat ut diximus frugibus, nec tamen lumbricos respuit. Quia Ardea in earum nidis *nidulari* solet, ideo circa villas nobilium, qui Ardearum aucupio delectantur, in summis arboribus impune nidos faciunt. Angliæ sunt maxime infestæ. Ideo olim sancitum est, ut funditus extinguerentur; precium occisori daretur.

Victus.

Cinerea Turnero Marina dicitur. Minor est Spermologo. Dorsum totum, collum superius, alarum latera, nates & totum ventrem cinerea habet. Æstivo tempore altos montes *incolit*, in quibus soboli propagandæ incumbere, ex eo colligi potest, quod nullibi in planis nidulari reperiatur. Sub autumni finem ad plana descendit, ibique totam post hyemem prope oppida & pagos degit. Fit id ob rupium asperitates, & nives continuas; vel ob intolerabilem frigoris sævitiam. *Victus* ipsius idem qui nigræ. Quadrupedum, hominum suspensorum cadavera & pisces affectat: nec à lacticiniis abstinet. Gesnerus in dissecto ventre, quasdam quisquilias, & cortices granorum, nec non substantiam quandam albam, pinguem, ex iisdem forte granis concretam & lapillos invenit. Nunquam in Helvetia nidulari dicitur. In inferiore Germaniam cibum à plebecula admittitur.

Cæruleam cornicibus, quamvis vix sciri potest, an ex earum sit numero, Gesnerus, Kentmannus & Aldrovandus annumerarunt. Cæruleo passim colore, in capite, alis,

Aldrov. lib. 2. Ornithol. cap. 5.

cauda, circa Uropygium & tota parte supina, nitet, alibi sinceriore, alibi viridi admixto. Dorsi & colli proni color fuscus est: majores alarum pennæ nigræ. Crura fusca, & pro corporis proportione parva habet. Reperitur trans Albim in saltu Luchoviano, & sylvis finitimis. Versatur in locis non frequentatis. A projectis, præter cætera, cadaveribus victitat, & nidum ut upupa ex oleto construit.

CAPUT IV.

De Graculis in genere, & in specie.

Varro l. 4. de Lingua latina. Quintilia. l. 1. Instit. Oat. *Victus.* Plin. H. N. l. 10. c. 29. Ælian. l. 3. de Animal. c. 12. *Vox.* *Affectus.* Ælian. l. 9. c. 1.

GRaculus seu quod gregatim volet, quæ etymologia Quintiliano improbatur, seu quod jacta segetum semina plurimum gerat, seu quod ex olivetis cubitum sese recipiens binas baccas pedibus, ore vero tertiam ferat, dicitur.

Victitat præter segetes, carnibus glandibus, & locustis. Unde à Lemmi insulæ incolis, quod adverso volatu locustarum exitio occurrat, colitur.

Ad *coitum* verno tempore excitatur.

Vox ipsius est κολοιῶν ἐ κλαῖζει, ut Pollux tradit, quorum istud & Gallinaceo quodam generi tribuitur. *Amicitiam* cum Gavia gerit, hospitalitatem cum Accipitre. Hoc Homerus sub Hectoris & Æneæ Græcis infensissimorum exemplo prodidit. Avem congregem esse, vel vulgaris paræmia, semper graculus assidet graculo ostendit. Mas mortem potius subit, quam conjugem derelinquat, altero mortuo, alter dolorem perpetua viduitate testatur. Loquacissimi sunt, coitus inprimis, & quopullos enutriunt, tempore. In vini potu mira ipsis lascivia. Manibus retenti, oculos impetere maxime solent, seu quod effigiem suam in illis cernentes, velut ad cognita desideria tendant, seu quod à rebus fulgentibus & mobilibus quales oculi, facillime alliciantur. Cicures voces pronunciare discunt adeo, ut è caveis emissi sponte sua eas repetant. Matutino, vero suboriente sole tempore, citius eas capiunt, & memoriæ tenacius mandant. Suetum id & veteribus. Paxillos enim in parietibus domi suæ, quibus insisterent faciebant. Epileptico morbo obnoxii, velut extincti ex arborum, tectorumque culminibus decidunt. Annuum fastidium lauri purgant folio.

Ælian. l. 9. Nicolaus Leonicus. Brujer. l. 15. c. 78. de recitatis. Aristoph. in vespis. Dalech. in Plin. l. 3. c. 22.

Usus. *Usus* ipsorum apud plurimos in cibis.

Generatio. Arist. H. A. l. 9. c. 24.

Quantum ad *genera*, tria Aristoteles posuit, quartum palmipes, tria & Gesnerus, Tullam nempe Becuam, & Taham. Nos *Coraciam*, *Pyrrhocoracem*, & *Lupum* seu *Monedulam* ponimus.

CORACIA magnitudinem habet cornicis, illa inprimis, quæ nigra & pamphaga. *Rostrum* quatuor fere digitos longum, quodammodo arcuatum, coloris punicei, seu inter aurantium, rubrum & subflavum medii *Pedes* ejusdem coloris, unguibus exceptis, qui simul cum toto corpore sunt nigerrimi. *Incolit* præruptos montes, & raro ad plana descendit. Cicur simila ex lacte, carne, pane, & tritico vescitur.

PYRRHOCORAX Cornice est minor, Monedulæ æqualis, luteis cruribus & rostro, quod parvum Turnerus, in extremitate nonnihil aduncum Bellonius dixit, cætera nigerrimus. Tam *frequens* est in Alpibus ut peculiarem Alpium Plinius scribat, sed & in Anglia, Creta, Cycladibus monte Jura & alibi reperitur. Apud Rhætos hyeme duntaxat cernitur. Agros frumento consertos *depascitur*. Altum vociferat, & *vocem* Merularum acutam, ac ad fistulæ sonum nonnihil accedentem imitatur. Ex ejus volatu alto frigus augeri, humili minui quidam colligunt. Pulli in cibum pauperioribus mensis cedunt. Plin. H. N. l. 10. c. 48. Bellon. l. 8. c. 6.

MONEDULA, Aristoteli κολοιὸς omnibus nota avis est. Caput, pedes, totumque corpus & rostrum nigra sunt. Nigredo de cinereo aliquid participat; *rostrum* circa narium foramina albicantibus punctulis insignitur, prope ventriculum gulam pro ingluvie patentiorem habet. *Loca* plana amant, sed & in altissimis turribus sæpe tam numerose nidificant, ut in una centum interdum nidi conspiciantur. Quia frumenti aliorumque granorum, ubi satiata fuerit reliquias terra recondit, & spicas sub sequenti anno ex iis colligit, ideo frumentum serendi rationem hominibus ostendisse creditur. Auri & argenti furacitas in ea mira. Unde Monedula à moneta dicta creditur. Gaudet in capite fricari, quasi pruriret, ideo carnem ejus pruritum inducere Albertus credidit. Arist. H. A. l. 9. c. 24. Plin. H. N. l. 14. c. 17. Ovid. l. 7. Metamor.

Est & aliud Monedulæ genus, quod collum habet albo torque circumdatum, forte illud quod Hesychius & Phavorinus στεφάνιον seu coronatum dixere, forte & illud, quod in Helvetia circa Tugium albo circulo collum ambiente distinctum, cætera alteri simillimum, reperiri, Gesnerus prodidit.

CAPUT V.

De Picis in genere.

PIcai, quæ Atticis κίσσαι communiter κίσσαι, Laconibus κίσσαι, Hesychio & Phavorino θάνασσα, & κρεγγάδι, aliis κίσσα, κίσσα, & πίσσαι dicitur.

Genus ipsarum unicum duntaxat agnovisse Aristoteles videtur. Alii in *urbanas* & *sylvestres* dividunt. In nulla non regione obviæ sunt. Glandaria in Batavia rara. *Genus.*

Victum si attendas, est pamphaga. Suum alveos quandoque cibi causa petit, & quosvis acrodryos fructus. Visa passerem devorasse, *Victus.*

Cardan. l.7.c.35. de varietate. voraſſe, ſed & una, à cancro, quem è fluvio abreptum in arborem vicinam portaverat, collo ſub forcipibus compreſſo, miſere interempta legitur. In libidinem valde ſunt proclives.

Generatio. *Ova* circiter novem parere; multos ſed imperfectos imo cœcos pullos excludere Ariſtoteles prodidit. In nidis conſtruendis ſingulari utuntur artificio. Nam cum in locis ſpinoſis figunt, terra intus oblinunt, foris in circuitu, infra & ſupra ſpinis diligentiſſime muniunt, foramen unum (duo quibusdam placent) idque arctiſſimum pro introitu relinquunt. Ova verò interdum alio transferunt. Binos frequenter exſtruere; ut qui pullis inſidiantur dubios reddant, prodidere nonnulli.

Ariſt. H. A. l. 9. cap. 13.

Volatus ipſis raro altus, quem etiam alarum brevitate impeditæ parum protrahunt. Saliunt, & caudam more Motallicæ perpetuo moverit. [illegible] Pollux ſcribit; ſed ſingulis fere diebus imo horis, vocem mutare, & unius cujuſque animantis imitari, certum. Puerili vagitum expreſſiſſe quandam, alteram hœdi primum veluti à matre ſeparati querulam vocem ediſſe, mox vituli inſtar mugiiſſe, ovis more balaſſe, tandem adinſtar paſtoris, cum poſt paſcua oves ad potum deducit, ſibilaſſe, fide digni authores prodidere. Aliquid illi apud Plutarchum ne ſubfuerit metuo, quæ alioquin loquaciſſima, auditis Romæ buccinatoribus obſtupuit, paucos poſt dies quaſi expergefacta, omnem eam buccinatorum hormoniam ſumma cum admiratione expreſſit.

Onomaſt. l.5.c. 13. Pauſanias in Arcadic. Plut. l. de ſolert. animaliũ.

Affectus. *Infeſtantur* ab Alucone & ulula. Epileptico eas corripi morbo quidam prodidere. Variæ quotannis cum rapæ ſeruntur calveſcere, proprium. In Auguſto id fieri Geſnerus prodidit.

Ariſt. H. A. l. 8. cap. 3. Plin. H. N. l. 10. cap. 29.

Uſus. *Uſus* ipſarum & in *cibis* & in *Medicina* aliquis. Glandariæ Bononiæ in foro venduntur, ſed duræ carnis ſunt; Athenæus tamen Cothyin Thracum Regem appoſuiſſe teſtatur. Quidam ſeu vino albo ad conſumtionem coctas, ſeu in olla toſtas, & in pollinem redactas, ſeu diſtillatas, oculorum hebetudini, rubori, & dolori prodeſſe, prodidere. Nonnulli vivam in partes diſſectam, laborantibus articulis imponunt.

CAPUT VI.

De Picis in ſpecie.

ARTICULUS I.

De Pica varia ſeu Caudata, Caudata Indica, Glandaria, Garrulo Argentoratenſi, Pica Marina, & Perſica.

ARiſtoteles unicum duntaxat genus Picarum, glandarium nempe ponit. Plinius id duplex, ſumpta à pedibus differentia, facit, nec de vario reticet. Nos & has, & quæ ſequentur, huc pertinere credimus.

Variæ ſeu Caudatæ caput dorſum, collum, pectus, alæ femora, cauda, pedes eorumque; digiti atque ungues aterrima, extremum alarum albicans, dorſum & cauda & maxima nigredine viridescendentia, tota ventris ſuperficies candida.

Caudata Indica quam Aldrovandus exhibet, ex Japonia allata erat. *Roſtrum*, tibiæ & pedes rubeſcebant. *Caput* totum & collum, quod torquis albus ambit, erant cærulea, *dorſum* & ſcapulæ ferruginea. A ſuperiore roſtri parte inter utrumque oculum macula tres fere digitos longa, & pollicem lata punctulis ſeu potius lineolis nigris transverſalibus conſperſa ad dorſum uſque protendebatur. Alarum pennæ veſtitrices caſtaneæ, ſed lineis nigris craſſiuſculis per longitudinem poſitis reſpargebantur, reliquæ virides erant. *Pectus* & venter ad anum uſque candeſcebant. &c.

Glandaria, Ariſtoteli [illegible] ſeu Molliceps, recentioribus Græcis [illegible], aliis Picata Granata dicitur. Differt à varia, tum magnitudine, tum maxime colore. Habet ad alarum latera tranſverſales notas cæruleas, quales in nullo ferme volucrum genere conſpicias; tam amplum oris hiatum, ut glandes integras deglutiat. *Nares* plumis albis & nigris operiuntur. *Roſtrum* aliquantulum recurvatur, *lingua* bifida eſt. *Color* corporis varius eſt. Nam cervix ex rufo & cæſio mixta eſt. Uropygium candicat, dorſum palleſcit. Cauda longiuſcula eſt; & duodecim pennis nigris conſtat.

GARRULUS Argentoratenſis à garritu, & loco in quo maxime degere ſolet, nomen ſortitus eſt, veteribus vel ignotus, vel ſaltem non deſcriptus. *Caput* ipſi craſſum colore ex cæruleo & viridi mixto, maculis per longitudinem albis, quæ per totum pectus ventremque deorſum feruntur. *Roſtrum* mari duos digitos longum, craſſiuſculum, aliquantulum recurvum. *Oculi* magni, nigri, *Dorſum* à ſecunda, vel tertia vertebra ad Uropygium uſque caſtaneum. *Alarum* color varius. *Cauda* ſuperna parte vireſcit, inferna partim violaceo, partim cærulco permiſcetur. *Fœmina* toto cœlo à mari diverſa eſt. *Caput, collum, pectus, venter* ex caſtaneo ad Leucophæum vergunt. *Roſtrum* eſt craſſius. *Alæ* prope ſcapulas cæruleæ, mox ex cœruleo virides, remiges nigræ. *Cauda* latiuſcula, ex viridi & cæruleo ad fuſcum inclinans.

PICA MARINA, quæ & Gaza dicitur, tota, caput, cervicem, pedes, & alarum partem, ſi excipias, ſubviridis apparet. *Roſtrum* habet robuſtum, paulo quam in Picis longius. *Capitis verticem* coloris caſtanei

diluti, inferiorem ejus partem ad tempora luteam. *Digitos longos*, pedes insigniter aduncos, secundi ordinis alarum pennas ex castaneo dilutas.

PICA PERSICA, tota fere subfusca est, rostrum habet breviusculum & albicans. Oculos albos. Alarum secundi ordinis pennas, cum Uropygio, & prioribus in cauda luteas, pedes subcæruleos, tabellis nigris insignes.

NB. *De Picarum generibus quibusdam exoticis vide Mantissam.* Num. 5.

ARTICULUS II.

De Garrulo Bohemico, Gesneri, seu Ampelide Aldrovandi.

Descriptio. Aldrov. l. 12. Ornit. c. 18.

AVem, quæ Garrulus Bohemicus Gesnero dicitur, Ampelidem, à potiori victu, Aldrovandus appellat. Magnitudine Merulas exæquat. *Caput* habet quodammodo compressum, coloris ferruginei, more alaudæ cristatæ apice retro vergente, coloris versus rostrum sub castanei diluti, retro subcinerei ad fuscum vergentis, terræ Umbriæ haud dissimilis, insignitum. *Collum* breviusculum, antica & postica parte nigrum, ad latera ruffum, prope rostrum candidum. *Pectus* castaneum dilutum ad roseum vergens. *Dorsum* subcastaneum, prope Uropygium leucophæum. *Ventrem* totum subcinereum. Exteriores *alarum* pennas nigras maculis spectatu jucundissimis insignignitas. Nam primæ numero septem solidæ & quodammodo cartilagineæ albæ sunt, appendices cinnabaris instar rubescunt, has aliæ maculis luteis perornatæ, literam L. figura experimentes subsequuntur, sicque dispositæ sunt, ut in quibusdam septem, in aliis sex, in quibusdam quinque tantum appareant. Ultimæ maculas albas habent. Cauda maris decem, fæmellæ duodecim pennis constat. *Interiora* si spectes, ex Anatome habeto. *Intestina* in dissecta duos dodrantes longa fuisse, absque revolutionibus & anfractibus, ideo celerius fæces excernebat. *Ventriculum* in medio epatis velut reconditum, exiguum, carnosum & duro callo obductum; tunicam in eo substantiæ diversæ, uveæ quoad colorem non dissimilem, durissimam & quasi cartilagineam; *Iecur* in duas partes æque divisum, pro sua magnitudine maximum. *Lienem* exiguum, linguæ humanæ figura, oblongiusculum: *Pericardium* duplicatum, & veluti pinguedini mersum: *Pulmones* qui in omni fere avium genere ad medias usque costas protenduntur, colli & dorsi vertebris & costarum duntaxat superiorum principiis adhærentes; *asperam arteriam* in principio laxiorem & ovalem, mox angustiorem, tandem latiorem iterum: *Linguam* duram & osseam, & in extremo, ubi velut alas quasdam habere & sagittam præ se ferre videtur, bifidam, & quasi in duas aciculas divisam. *Os hyoides*, quod reliquis animantibus pro implantatione linguæ datum est, ab osse occipitis ad latera foraminis, per quod spinalis medulla à capite ad dorsum transmittitur, originem suam deducere, & ubi ad radicem linguæ conjungitur, acutissimum angulum efformare videbatur. Ejus medio asperæ arteriæ caput insertum erat. *Oculi* intus adeo magni, ut cerebri ipsius magnitudinem superare viderentur. *Cerebrum* sphæricam referebat figuram; superiores ipsius ventriculi ad mediam regionem capitis collocabantur.

Locum si attendas, Bohemiæ quidem peculiaris est, sed migratoria eadem. In Italiam delatæ, in Placentino & Mutinensi agro, ubi XL. simul capiebantur, morabantur; in Ferrariensi, nullæ visebantur, forte quod terræ motum ibi futurum præsensissent. Anno 1552. inter Moguntiam & Bingam, in tanta copia apparuere, ut, qua transvolarent, ex earum umbra, veluti nox induceretur. *Locus.*

Victus ipsis uvæ, ligustri, juniperi, Cynorrhode baccæ, pineæ nuclei, uvæ passæ, poma, amygdala. Baccas hederæ, carnem, & frumentum nonnisi famelicæ attingunt. *Volant* perniciissime & gregatim. *Victus.*

Vox earum erat ziziri, unde forte zinzivellæ quibusdam dicuntur. Facile cicurantur. *Vox.*

Cibum sibi invicem offerunt, mas fœminæ, fœmina mari. *Caro* saporis est in cibo gratissimi. Nec ergo vere esse Pica videtur, quamvis jam, quia de genere non constat, inter eas reposita sit; quia linguam latam non habet, nec *incendiaria* Plinii, quia nec in incendiis nascitur, nec carbones apportare visa est, nec *avis Hercynia* Plinii, quia ei noctu lucere non competit, utut in Voitlandiæ sylvis, quædam Turdi minoris magnitudine, colore partim cæruleo, partim aureo, quam croceo, talis esse dicatur; Nec *avis Nova* Plinii, quia columbo minor est. Nec denique *Merops Aristotelis*, qui nec apibus insidiatur, nec vermibus vescitur.

ARTICULUS III.

De Pica Brasilica & Rhinocerote ave.

PIca Brasilica, aliis à rostri magnitudine Ramphastos, Hipporynchos, & Burynchos, aliis Barbara & Piperivora dicitur. Magnitudo ipsi inter Picam & Merulam media. *Caput* pro corpore majusculum & crassiusculum & atrum. *Rostrum* duos palmas longum, unum latum, serratum, & velut è squammulis quibusdam compactum, substan-

ſubſtantiæ ad inſtar membranæ tenuiſſimæ, oſſeæ, ſplendidæ, leviſſimæ, cavæ, atque aëris intus capaciſſimæ, unde Naribus carere crediderim. *Oculi* in medio capite, illique majuſculi. *Collum*, *Dorſum*, atque alæ nigræ. *Pectus* aureo colore cum quadam rubedine prope initium micans. *Venter* & fœmora cinnabarino colore veſtita. *Cauda* nigra, & in extremitate inſigniter rubeſcens.

Victitat pipere, quod avidiſſime devoratum, inconcoctum & crudum adhuc ejicit. Incolæ, vim ea ratione piperis domitam credentes, recenti illud præferunt.

RHINOCEROS à cornu, quod in fronte geſtat, ita dicitur. Occiſa in ipſo volatu tum eſſe dicitur, cum Turcas Chriſtiani ad Naupactum ſuperarent. Caput erat duorum propemodum dodrantum, cirrhis nigris, altis, deorſum ſpectantibus ornatum. Roſtrum quatuor fere dodrantes longum, inſtar arcus cujuſpiam recurvum. Inferior pars tota ex luteo albicabat; ſupina verſus caput colore miniaceo, reliquum ex luteo, albeſcat. Cornu è fronte enaſcebatur, & ſupinæ roſtri parti adhærebat, prope frontem palmum unum latum, in fine recurvum, colore ſupera & infera parte miniaceo, media luteo, &c. Fit talium Avium apud veteros mentio. Nam & Heſychius Rhinocerotem avem in Æthiopia reperiri ſcribit; & *Tragopanda* Plinii, Aquila major, capite phæniceo, cornibus in temporibus inſignitur; & *Tragopa* Golini in capite arietinis cornibus armatur; & Pomponius Mela ejuſmodi aves *Tragopæmanes* appellat. Et Cardanus avis meminit Aquila majoris, ex luteo & rubro ſplendidæ, ex cujus roſtro fulvo cæruleoque capuli parentur. Scalig. Exerci. 231. ſ. 3.

CAPUT VII.

De Loxia.

Deſcriptio. LOXIA ſeu corvi roſtra, Trogon Plinii Roberto Conſtantino eſſe, videtur; ignota ſine dubio Ariſtoteli. Magnitudine parum maximum vincit. Roſtrum habet contra omnium avium morem ab utraque parte recurvum, craſſum, & admodum robuſtum. Unde ipſi nomen eſt. Colorem ſingulis annis hyeme inprimis, mutat, ita ut nunc ad viridem, flavum, nunc ad rubrum & cinereum vergat. Rbere primum ſolet pectore, collo, & ventre, deinde flaveſcere. In vertice, cervice, & circa oculos cæruleus apparet; in cauda & extremis alis nigricans, crura rubicunda.

Locus. Plurima Germaniæ *loca* incolit, in Italia rarius videtur.

Victus. *Victitat* ſeminibus cannabis, nucleis abietum, &, ut quidam produnt, cadaveribus. Voraciſſima autem eſt

Generatio. *Nidificat* in abietibus, & veriſimlie eſt à cauda de ovo exire, ſeu quod, ſi reliquarum more prodiret, exitus à roſtri curvitate impediretur; ſeu quod, cum media hyeme naſcatur, ſubinde ab ambientis inclementia, calor animalis ſuffocaretur. Hyemali tempore *cantat*, & quidem ſuaviter, in æſtate abſtinet. Caveis incluſa Pſittacorum more ſurſum atque deorſum reptitat. A potu pocillum roſtro ſi poteſt abjicit imaginem forte ſuam in aqua conſpicata.

TITULUS VII.

De Noctuis.

CAPUT I.

De Bubone.

ABſoluta Avium diurnarum Carnivorarum hiſtoria, ad Nocturnas deflectendum eſt. Hæ vero ob cæſios oculos γλαυκῶπις dicuntur, & magnitudine inter ſe differunt. Oculos magnos amplos & cæſios habent. Non ſolum in tenebricoſis montium & rupium cavernis, ſed & in cavis arboribus, deſertis ædificiis, domorum, templorum, & turrium tectis latent. Inter duo denique crepuſcula, (de nocte parum aut nihil vident; de die excedens ſenſibile ſenſum lædit) lacertas, ſcarabæos, apes, veſpas, mures, hirundines, interdum lepuſculos, & cuniculos rapiunt. Numerantur autem inter rapaces nocturnas *Bubo*, *Aſio ſive Otus*, *Scops*, *Aluco*, *Ulula*, *Noctua*, *Strix*, *Caprimulgus*. Aldrov. l. 8. c. 1. Ariſt. H. A. l. 9. cap. 34.

BUBO, qui Græcis βύας, βύασος, βοῦβις, βοῦβος; Goropio Becano, cum Ariſtotelis Cyminde, Chalcide, Hubride, & Ptynge, idem: Ariſteteli forte Aſcalaphos, omnium nocturnarum eſt maximus, nec Aquila minor. *Corpus* ipſi breve, & propter caudæ brevitatem veluti decurtatum. Corporis tegmen plumeum ferrugineo ſeu obſcuro quodam æris colore eſt. Maculis nigris ſparſim & incerto ordine reſpergitur. *Caput* habet, adeo grande, ut ob ejus magnitudinem pullus à cauda primum in lucem prodire credatur; frontem orbiculatam ſeu teretem, plumis velut auribus eminentibus in regionibus prout in Oto, inſignitam. Cavernas ad auditum patulas, hocce pennarum ornamento ob magnitudinem tectas. Oculos maximos, & qui igneo ſplendore, ingenti magnitudine, & truci obtutu, terrorem aſpectantibus incutiunt. *Roſtrum* aduncum; Collum pro ſua magnitudine perbreve; Ungues Aquilinis majores; crura brevia. Cujus Geſnerus iconem exhibet, magnitudine Anſerem vincebat. Alas habebat ad tres dodrantes longas. Caput magnitudine & forma felinum. Pennæ ſupra utramque aurem nigricante, & tres digitos ſubrigebantur, Cujus Aldrovandus, in multis ab illo Ariſt. H. A. l. 8. cap. 3. Strabo Georg. lib. 17. Plin. H. N. lib. 10. c. 16. Geſnerus in Ornith.

Aldrovandus Ornit. lib. 8. cap. 2.

differebat. Nam huic quidem etiam ad extremos usque digitos crura; sed breviora, graciliora, nec ita supra genu torosa. Color ei erat per totum corpus ex cinereo ferrugineus, in pectore potissimum, ubi etiam subnigris maculis per longum ductis, promiscue respersus erat. Dorsum & alæ è ferrugineo magis successebant. Et cum ille Gesneri in singulis totius corporis plumis magis variegatus, & tenuibus quibusdam lineolis, transversim ductis Accipitrum & Anatum instar, minatim distinctus fuerit: & universo corpore magis vero dorso & capite, maculas quasdam incerti ductus, lituris nigris, crassis, & quodammodo figuratis gesserit: hic in alarum pennis majoribus, & cauda, lineis subnigris, transversis, largiusculis, distinguebatur; que ita efformatæ in cauda præsertim fuere, ut singulæ latiores superne & inferne instar fimbriarum triplici ordine dispositæ, aliis subtilioribus, clauderentur.

Locus. Plin. H. N. l. 10. cap. 12.

Locum si spectes deserta incolit, nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa. Inter sepulchra etiam diu noctuque versatur; aliquando propter mures, & juxta horrea reperitur. Cœtum aliarum avium fugit. Hinc solicana & devia vocitatur. Nidulatur in altissimis rupibus, ne fœtum injuriis exponat, & ut secutius ad prædam evagetur. Ovum ejus Plinii tempore vix visum est, nostris non adeo rarum.

Ovidius in Epist.

Plin. H. N. l. 29. cap. 4.

Cibus. Arist. H. A. l. 8. cap. 8.

Cibus ipsi carnes avicularum, cuniculorum, & leporum. Tantum prædæ; dum pullos educat congerit, ut & venatoribus satis lucri adferat. Templa noctu frequentare, ut se oleo ex lampadibus ingurgitet, vix credi potest. Noctu autem victum quærit, & sublustri crepero gaudet in vespere. Unde Nocticanicana, & noctis monstrum vacatur. Si diuturno tempore prodeat, ab aliis avibus seu visu insolens, convellitur. Roboris est magni. Visus & feroces canes abegisse, & cum Aquila depugnasse. Si se viribus imparem sentit, in dorsum supinus procumbit, unguesque ac rostrum sic adversum erigit, ut hostium nullus accedere audeat.

Plin. H. N. l. 10. cap. 12.

Volatus. Ovid. l. 5. Metamor. Plin. lib. 10. c. 12. Plin. l. c.

Quantum ad *volatum* vix movet natas per inertia brachia pennas, nunquam volat quo libuit, sed transversus. Hebetes ipsi interdiu oculi, minus tum quam Noctua vidit. Non cantu aliquo, sed gemitu vocalis est, & bubulare, quod Græcis est βύζειν. dicitur.

Usus.

Usus ejus est, tum in *Aucupio*. Nam & aviculæ dum eam interdiu circumvolant, & percutiunt, facillime retibus capiuntur; & Galli ejusdem opera, Milvos venantur: tum in *cibo*. A quibusdam enim editur: tum in *Medicina*. Cerebrum vulnera cum adipe anserino glutinat; cum aphronitro scabiem sedat. Sanguis asthmaticis est utilis. Cor ejus, si impositum mammæ mulieris dormientis sinistræ fuerit, ut omnia secreta pronunciet; si axillæ, ut canes obmutescant, efficere; sed falso tradunt. Creditur Agrippæ Romæ captivo, primo regnum cum libertate, post mortem portendisse; Chingis Canum ab hostibus victum, quasi servasse, ideo à Tartaris honorari, serenitatem denique si totam noctem cecinerit, portendere.

Pelon. lib. 2. de Avibus cap. 28.

Plin. H. N. l. 20. cap. 4.

Joseph. lib. 8. Antiq. cap. 8.

CAPUT II.

De Asione seu Oto.

Descriptio.

ASio seu Otus forte ab auribus, qui Alexandro Myndio apud Athenæum Lagotia, quod aures leporinas habeat; aliis apud Aristotelem *Nycticorax*; quia Buboni per omnia, magnitudinem si excipias (mugnitudine columbæ esse scripsit Athenæus, quod de maximis intelligendum,) est similis ternos quoque digitos habet anticos, posticum unum (male noctuæ similem Plinius dicit, male & Gaza τὸν ὠτίνα per Asionem apud Aristotelem vertit; & Oppianus, cum Athenæo Otum cum Otide confundit) Bubonem sequitur. Aldrovandus binos describit. Priori *caput* erat auribus velut cornibus plumeis insignitum, cinereo bætico diluto & nigro ad supercilia usque & nares propemodum colore varium. *Facies* tota anterior, è cinereo candicabat, minutissimis plumulis veluti pilis tota obsita. *Corpus* totum è cinereo seu leucophæo ad ferrugineum dilutum vergebat, maculis ubique fuscis conspersum, tam majusculis, quam punctorum instar minutissimis. Per *ventrem* notæ fuscæ in longum recta ducebantur, & in acumen desinebant, &c.

Athen. l. Dipnos.

Plin. H. N. l. 10. cap. 13. Oppianus in Cyneg. Athen. lib. 9. Aldrovandus Ornit. l. 8. cap. 3.

Alterum semipalmum in longitudine minus, Fulvum Aldrovandus appellat. Toto propemodum anteriori corpore maculas fuscas; in longum protensas, & singulis plumis albicantibus decus satas, ut crucis aut lilii Francici referrent figuram, habebat. *Crura* & pedes ad ungues usque hirsuti, uti totum corpus, flavescebant. *Cauda* infra alarum longitudinem, uno fere digito erat. Describit & Bellonius tertium, auribus patulis, cruribus ad ungues pilosis, facie Aluconi simili, ventre maculis nigris variegato. Cauda alarum longitudinem æquante, ulula multo majorem, qui vel superiori est similis vel Aristoteli incognitus & Arvernis in Gallia montibus peculiaris species, dicendus. Cranii Anatomen vide in Aldrovando. Auris & oculi hisce verbis idem exequitur. Avi huic supra aures cutis in longum prodicitur complicata, rugosa, sponte concidens, & meatum eo loco occludens, instar membranarum, quæ tamen in amplissimum, si voles, ambitum de-

Bellon. l. 8. cap. 2.

deduxeris. Sunt enim laxæ, implumes intus, candidæ, foris vero minutissimis & pulchellis plumulis consitæ, & que orbem venustum in marginum ambitu constituunt. Non alteri rei magis appositæ, hasce cutaneas valvas, quam branchiis piscium compararim. His apertis, auditus foramen amplum ac patulum in medio apparet, multis anfractibus instar humani tortuosum. Oculus inventus fuit substantia quadam cartilaginea, velut capsula circumclusus, non tamen undique. Nam infra in parte oculi posteriori haud quaquam membrana hæc substernebatur, sed circumquaque ad latera, à qua circulus supra totum oculum exporrigebatur, ante quidem hâc membrana angusta erat, intra vero & qua magis ad posteriora vergebat, dilatata. Oculus ipse ante orbicularis erat retro sessilis, & compressus, longe quam vel in medio latior. Refecta cornea uveam ab illa intus plurimo nigrore tinctam & veluti atramento perfusam, quippe quæ etiam humores subjectos digitis contrectata tingeret, observavi. Huic in orbem alia tenuissima pellicula instar annuli circumponebatur, crocea, seu aurea per totam substantiam, ita uveæ conata, ut nullo modo integra ab ea secerni posset. Hujusmodi sane nullam, quod equidem sciam, in aliis animantibus reperiri puto. Duæ igitur hæ membranæ coloribus diversis tinctæ, & per corneam transparentes, horrendum illum nocturnarum avium oblutum faciunt, concurrentibus simul è nigro & croceo ex adverso radiis & velut flammæ è silice excussæ micantibus. Humor crystallinus minime durus aut solidus erat, qualem in Aquilis & aliis observavimus, sed tener & molliculus, utpote qui facillime vel sua sponte dissolutus refecta cornea simul cum aqueo humore effluereret.

Locus. *Locum* si attendas, montes plerumque inhabitat, locaque edita. In montibus Arverniæ copiosi inveniuntur, & in Italia in monte Plumbicio passim sunt obvii. In Ciliciæ campis de die inter Ambrosiæ plantas abditum Bellonius invenit, cum tamen eo loci, ne ad quartum quidem milliare, arborem ullam nascentem videre liceat. Nidulatur in arborum cavernis, & foraminibus Aristoteli & Plinio *migratorius* est. Nam cum Lingulaca, matrice, & Cynchramo, Coturnicibus hinc proficiscentibus ducem esse scribunt.

Arist. H. A. l. 8. c. 12. Plin. H. N. l. 10. c. 23.

Volatus & Vox. Levi facilique *volatu* fertur. *Vocem* edit ei similem, qua homo frigore affectus reclamare solet hu, hu. Repetit eam solis occasu instante, aliquanto intervallo interposito, sonoram, tanquam si fistula tenui ederetur. Cum à quopiam lacessitur, sibilum aut crepitum emittit, qualem felis solet. In pugna eadem ratione se defendit ac Bubo. [illegible] Aristoteli, seu quod instar mimorum ac parasitorum collum contorquendo nunc in hanc, nunc in illam partem ridiculos & mimicos gestus edat, seu quod imitatione gaudeat: Quicquid facientem aucupem cernit, idem quoque agit. Stant illi è regione, & viscoso quodam Pharmaco oculos inungunt, illud post in pelvibus relinquunt & abeunt. Accedit Otus & oculos sibi conglutinat, sicque capitur. Aristoteles eum in altero aucupe intentum, ab altero circumveniri reliquit. Magi recenti Asionis felle glaucomata curari dicunt.

Arist. H. A. l. 8. c. 12. Athen. l. 9. Dipnoso. Arist. H. A. l. 8. c. 17. Athen. l. c.

NB. *Est & genus exoticum Oti, de quo vide in Mantissa.* Num. 2.

CAPUT III.

De Scope.

SCops, Alexandro Myndio absques apud Latinos nondum invenit nomen, quamvis Bellonius Ululam ex ipso faciat. Græcis vel à voce inepta, vel quod [illegible] habeat [illegible] seu noctu maxime cernat, vel quod varietate gesticulationum, quibus naturaliter utuntur homines, [illegible] id est, qui alios deludere solent, referat, sic dicitur. Habet fere cum omnibus nocturnis aliquid commune. Cum Bubonibus & Otis, quod auritus sit. Cum Ululis & Alucone, quod pedes utrinque in æquum digitorum numerum dispertitos habeat. Cum Noctuis, quod pedum compositione, figura, colore denique & magnitudine, his quam aliis propior sit. Ab Athenæo & Æliano ita depingitur, ut minor Noctua esse, in colore plumbeo albicantia puncta habere, & ab utrisque temporibus duas pinnas subrigere, dicatur.

Athen. l. 9. Dipnoso. Bellon. l. 2. de Avibus c. 35. Eustat. in Odyss. 5.

Duplex apud veteres ipsorum *genus*. Alii sunt *vocales*, qui omnibus temporibus patent; ideo [illegible] dicuntur, glauci sunt ac esui propter vitium carnis inepti. Alii *muti* qui autumno interdum apparent, nec plus uno vel altero die commorantur, Scopes absolute dicuntur, & ab Aëiscopibus crassitie differunt, turturi & palumbo similes. Tot & apud Neotericos differentiæ. *Una* Italiæ frequens, quam isti Chiuvino vocant. *Altera* huic apud Germanos similis, paulo albidior, cauda & auriculis longioribus. *Illa* prout ab Aldrovando describitur, noctua est minor, palumbo par, omnium fere nocturnarum minima, illam si excipias, quæ Alaudam non superat, & rara est. *Caput* ei teres plumulis coloris ubique plumbei vestitum. Aurium plumulæ una tantum pinnula constabant, quæ in mortuo vix appareat. Totius corporis superficie tenus color cinereus est, hinc inde nonnihil admixto, plumbeo, macu-

Generatio. Athen. l. 9. Dipnoso. ex Callimacho.

maculis albicantibus distinctus. Majores alarum & caudæ pennas, maculæ albæ, transversim ornant; minores reliquas omnes etiam linea in longum nigra secat. Circa collum & alarum initium ruffo decore promiscue respergitur. *Pedes* habet exiguos fuscos, ad plumbi colorem abscurum accedentes, squammosos, depiles, in digitos binos anticos, & totidem posticos dispartitos, unguibus fuscis instructos.

Generatio. Arist. H. A. l. 9. c. 28. Plin. H. N. l. 10. cap. 49.

De *Generatione* ipsius nihil exploratum esse scribit Aristoteles, nisi quod Favoniis flatibus appareant. Plinius amplius nasci negat, forte quod ipsorum satyricos motus, cum insident, plærisque memoratos concipere mente non possit.

Vox. Athen. lib. 9. Dipnos.

De *Voce* superius dictum est. Quod ei ex Athenæo potius quam Æliano à Gyllio applicatur, πάντα τὰ τῶν ζώων ἐκλαλοῦντα & ἐπιδεικνύμενα τὴν φωνὴν, quasi omnes oris expressione & articulata voce longe superet; ad aves, quarum lingua latiuscula pertinet. Ridiculos sæpe exercent gestus. Cum enim colla retro agilia habeant, caput modo adducendo, modo protendendo, vertice nutando, humeros, jactando, & saltitando, histriones imitantur. Unde Scops saltationis apud antiquos genus, quod & Scopiam nominabant, ἔχει τινὰ τὰ ἠρεμαία κινήματα, καὶ τὸν τῶν ὀρνίθων μιμεῖται. Habebant quandam colli circumvolutionem ad avium imitationem. Periri mali Punici grano, Gyllius in Æliano addit.

Pollux l. 4. c. 14. Meurs. in Orchestra. Æli. H. A. l. 6. c. 46.

CAPUT VI.

De Alucone & Ulula.

ALLUCONIS, qui Græcis ἀλκὼν, non ἀλκὼν, nec ἀλκὼν, nomen, vel ab Italorum Alochone Gaza formavit; vel à Germanorum, ut Lazius vult, locken, quod allicere significat, desumptum est. Duo ipsorum sunt *genera*. *Unum* majus, *alterum* minus.

Bellon. lib. 2. de Avibus cap. 32. Aldrov. l. 8. c. 5. Arist. H. A. l. 8. cap. 3.

Majus Caponis est magnitudine, hoc peculiare habet, ut palpebram à summo oculo ad imum ducens, conniveat. *Auriculis* caret; sed eorum loco coronam quandam è plumis constructam, quæ faciem totam, pinnulis supra oculos superciliorum altorum modo, elevatis, & utrinque per tempora nec non sub mentum descendendo in orbem coëuntibus, flammei muliebris forma, habet. *Rostrum* ipsi album. *Oculi* cavitatem profundam, à plumulis undique surrectis constitutam, magni, & toti atri immerguntur. *Dorsum* coloris est plumbei, notulis albidis variegatam. *Crura* plumis candidis conteguntur, *pedes* duntaxat pilis. *Incolit* tam laco campestria, quam saxa prærupta, rimas turrium, & cavernas quercuum. Muribus & aviculis & inter has picis *victitat*. Quod forte animalculum cœpit, deglutit, integrum. Tam ampla enim ei gula, ut bolos ovo majores integros transmittat: neque quicquam cibi sumit antequam ossa, pilos, & plumas rejecerit. Transversim, Ardearum more inter *volandum* fertur.

Arist. H. A. l. 8. cap. 3.

Minus simili cum majore maculorum diversitate variegatur, domesticam columbam magnitudine non excedit. Vertex capitis, collum, dorsum, alæ ad pennas remiges usque plumis vestiuntur ab initio prope radicem cinereis obscura; reliqua ferruginies dilutis. Anterior *capitis* pars, plumulis candidis informam flammei cincta videtur, quas circulus luteus undiquaque ambiens claudit. *Oculi* nigerrimi versus interiorem canthum plumeis luteis obsidentur.

Tibiæ & pedes villis horrentes nonnihil rubent, binis ante & totidem retro digitis instructi. *Unguibus* armatur longis, validis, acutissimis, & aterrimis.

Vox.

Vocem noctu edit adeo terribilem, ut pueris & fœminis terrorem incutiat. Rarior mult conspectu est, quam major. *Ulula flammeata* Gesneri eadem cum Alucone.

Gesner. in Ornithol.

ULULA, Græcis ὠτόνιον, ὠτοκόρη, & ὠτοκόρυξ dicitur. Quæ à Gesnero describitur, magnitudine erat Gallinæ, vel supra, colore ruffa, vel nigro respersa. *Rostrum* breve & aduncum albicabat. *Oculos* habebat magnos nigros, pupillam obscure ruffam, pinnulas inter oculos & rostrum multas, densas, cinerei fere coloris, margines *palpebrarum* rubicundi, membrana nictanti superne abducebantur. *Collum* erat multum retro agile. *Crura* albicantia punctis conspersa lividis, hirsuta ad pedes usque. Pedum digiti bini ante, totidem retro. Quam Aldrovandus discribit, & inter ululas, quod vocem non flebilem ejulando, sed Gallinaceorum haud absimilem rostro frendendo, ediderit, reponere metuit. Caput, dorsum, alas, caudam colore cinereo, maculis albicantibus ac nigris distinctam habebat, sub ventre albicabat, & nigris maculis variegabatur. Capite erat valde magno, tereti, enormiter crasso, admodum plumoso. Oculis ex toto nigricantibus, & plumulis albis undiquaque in orbem cinctis, in quorum ambitu, ad palpebrarum oras lippientium, instar rubescens circulus conspiciebatur, superiori tantum palpebra inter nictandum oculos contegebatur. Rostrum erat subvirescens, &c.

Aldrov. lib. 8. Ornithol. cap. 6.

Locus & Cibus. Arist. H. A. l. 9. cap. 17. Arist. H. A. l. 8. cap. 3. Idem. H. A. l. 9. c. 1. Idem lib. 9. c. 17.

Colit & campestria & saxa, ἐνοικεῖ est, *seu gemeni cibi*. Fruges in humilioribus colligit. In excelsis rapinas agit, & carnes in cibum parat. Picas venatur: sed & colorem (subest mendum, nec nota cuiquam avis) forte collurionem, rapit. Est ἐκτοπίζει

[illegible]. Noctu vagatur; de die raro apparet.

Parit quaternos, si bene Plinius Aristotelem intellexit. Nam ne de Ætolio Milvo res sit verendum est. *Vox* ejus est ululare, seu mœsta & flebili voce plangere, idque vespertino tempore.

Fel ejus prædicatur ad albugines, suffusiones, & caligines. Adeps ad claritatem.

Generatio. Plin. H. N. l. 10. cap. 16. Arist. H. A. l. 6. c. 6. Apul. l. 2. Floridor. Plin. l. 29. H. N. c. 6. *Usus.*

CAPUT V.

De Noctua in specie sic dicta.

NOctua Latinis quod noctu canat & volet, Græcis [illegible], & [illegible] dicitur. Duplicis ipsarum *generis* mentionem faciunt Authores, *Majoris* nempe & *Minoris*. Utrique *collum* breve, gulæ pars inferior paulo latior. [illegible] seu *appendices* infra ubi intestinum desinit paucæ, *lien* tam parvus [illegible], ut sensum multorum effugiat. *Cauda* brevis, & si Bellonium audimus, pedes pilosi. *Capitis* vertex ex plumularum ibidem positu veluti introrsum excavatus. Quæ ab Aldrovando describitur, erat columbæ magnitudine, *capite* majusculo superne depresso. *Oculis* magnis & glaucis. *Rostro* longiusculo, dilute flavo, *corpore* toto plumis partim bætico, partim albo distinctus. *Cruribus* plumosis, & ad pedes usque hirsutis, coloris è cinereo bætici. *Pedum* digitis subfuscis, cinereis, implumibus. Quam Germani *saxatilem* nominant, tota parte prona fusci, modico ruffo permixti, & albicantibus maculis distincti est coloris. Crura & digitos pedum habet hirsuta, plumis albidis. *In extincta rostrum superius rubebat, cum prius in viva rubere non videretur.* Inter oculos & rostrum pennulæ quædam ceu pili aut barbulæ rigent.

Generatio & descriptio. Hesychius in Lex. Arist. H. A. l. 2. c. ult. Idem l. 2. c. 15. Albert. l. 23. Bellonius l. 23. de Avib. c. 32. Aldrovandus Ornithol. l. 8. c. 7.

Locum si attendans, in Creta nasci negat Plinius, illatam mori tradit, nec in Alpinis Helvetiæ regionibus inveniri scribit. E Gallia Cisalpina, Longobardia, & Germania ad Rhenum eò advehuntur. In Attica plurimæ. Unde Noctuas Atheneas. Saxatiles montana & saxosa incolunt. Ideo ad frigus arcendum plumas cruribus & digitis natura induit.

Locus. Plin. H. N. l. 10. cap. 29. Apost. Cent. 6. Prov. 41.

Cibus ipsis vespæ, apes, lacertæ, mures, quarum cicuratæ, in domibus etiam venationem exercent, semel saturatæ trium dierum inediam perferunt, nec novem abstinentia læduntur.

Victus. Arist. H. A. l. 8. cap. 3. Crescent. l. 10 c. 16. de Agric.

Quantum ad *Generationem*, quod de Bubone, id & de hac Plinius dicit, solam inter uncungues, & carnivoras non cœcos parere pullos, Eustathius & Varinus falso tradunt; nec verius, cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, vespertilionis cor in nido tanquam amuletum habere, Oppianus reliquit. Si enim ipsa lepus est, cur aliunde pulpamenta quærat. Nec de die omnino *cæcutire* verum; nec propter insitam vim igneam *tenebras penetrare*, ac luna silente videre, quod Eustathius, & Varinus scribunt. Die exorto quasi splendore visus ejus hebetatur, & quasi quibusdam errat in tenebris. Sicca nimis & tenuis humoris substantia facili negotio dissipatur. Noctu, quia aëre, qui visionis medium est, non illuminato, objectæ colorum species non exprimuntur, si proprius accesseris, haud loco sese movebit. Moderata lux quia Noctuæ conveniens, ideo [illegible], per vesperam & circa matutinum crepusculum venatur. Sonum edit duplicem, unum tou, tou; alterum vocant cucabare. Aristophani [illegible]. Pollux eam [illegible] scribit. Nigidius novem habere voces prodit. Apulejus serum & intortum ejus cantum vocat.

Generatio. Plin. l. 10. H. N. cap. 17. Ambr. lib. 5. Hexam. cap. 24. Bellon. l. 2. de Avibus c. 24. Arist. H. A. l. 9. c. 34. In avib. Pollux Onom. l. 5. c. 13. Plin. l. 10 cap. 17. Apulejus l. 3. Milesior.

Est etiam *saltatrix*, & corpus & cervicem frequenter in orbem contorquendo, nunc torvo & fixo obtutu hominem aspicit, nunc capite huc illuc acto scurras & histriones imitatur. Luce vagantem aviculæ reliquæ sturnatim admirantium specie primo circumvolitant, mox impetunt. Ab his circumdata, resupina pedibus repugnat, collectaque in arctum, rostro & unguibus tota tegitur.

Ingenium. Crescent. Agricult. l. 10. c. 6. Plin. l. 10. H. N. c. 17.

Inimicitias gerere dicitur cum cornice, seu quod sibi ova meridie absumat, seu propter aliam causam. Lucretius sane cornices metu Noctuarum in Athenarum mœnibus unquam volasse negat: cum orchilo, ejus ova itidem exedente; cum Pico Garrulo, & ovibus. Contactu frondium platani torporem contrahere, sic à ciconiis à nido submoveri, fabulatur Ælianus. Auxiliatur ei contra aviculas collegio quodam naturæ passer, bellumque partitur.

Inimicitiæ. Arist. H. A. l. 8. cap. 1. Lucretius l. de Natura rerum. Arist. l. 9. H. A. c. 1. Plin. l. 10. H. N. c. 17.

Usus captæ tum in *aucupiis*, prout in Oto dictum est: quod genus aucupii hodie, à pipatu avium circumvolantium noctuam Pipatam vocant. unde Pipare quod decipere; tum in *cibis*, apud tenuioris fortunæ homines; tum in *Medicina*. Nam cibus aqua in qua Noctua lavit perfusus, Gallinarum pituitam pellit. Sanguis inter psilothra numeratur, jecur parotidas sanat. Anginis cerebro succurritur. Ebriosis ova per triduum in vino data, tædium ejus adducunt.

Usus.

Præsagia si respicias, si nemore deserto frequentior in urbibus apparuerit, sterilitatem; si vespertino crepusculo de suis lustris citius pro consuetudine egressa, plurimum concubaverit, pluvias; si pluvia durante, cessaverit, serenitatem, polliceri creditur.

Præsagium. Aratus in phænomenis.

NB. *De Noctuæ genere exotico vide Mantissam.* Num. 2.

CAPUT VI.

De Strige & Camprimulgo.

Descriptio. l. 11. H. N. c. 39.

STRIX quænam sit avium, non constare arbitratur Plinius. Ovidius eam brevi compendio descripsit, dum scribit.

——*Strigum*
Grande caput, stantes oculi, rostra apta ruinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus inest.

Ubera eas infantium labris immulgere, sanguinem in cunis noctu exugere, imo & dilaniato unguibus corpore mortem afferre, credidit superstitiosa Antiquitas. Isidorus vero propriis pullis lacteum humorem instillare, eosque ultra modum amare prodidit.

Ovid. 6. Fastor. Isidor. l. 12. Origin. cap. 17.

Vox ipsarum proprie stridor est Latinis. Omen semper triste habebatur.

Vox.

Aldrovandus huc *nocturnam* quandam *avem* refert, quæ habebat caput magnum, rotundum, anteriore parte plumulis exiguis, in orbem velut flammeum positis exornatum. *Oculos* grandes cum iride dilutè flavo ac pallente, pupillas maximas, & vehementer atras. *Rostrum* corneum, fuscum. Pennas universi corporis ferrugineas, maculis fuscis in remigibus transversim distinctas. *Caudam* palmo fere alis longiorem *Crura* ad digitorum ungues usque instar pedis leporini pilosa. *Digitos* pedum binos ante, totidem retro. Magnitudine erat Asionis. Dicebatur caprarum ubera exugere.

l. 8. Ornithol. c. 8.

Descriptio.

CAPRIMULGUS etsi specie à reliquis multum differat; nocturnis tamen, ratione visus, accensetur. Græcis Αἰγοθήλας παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τιθηνεῖσθαι, quod capras sugat, dicitur. Magnitudine est paulo major quam Merula, minor quam cuculus, seu ut Plinius, grandioris Merulæ aspectu. Cujus iconem Aldrovandus exhibet, erat cuculo ita similis, ut nisi inusitata pedum, crurumque exilitas & brevitas cum diversa constructione obstitisset, is idem esse crederetur. *Caput* habebat vertice longo & compresso. *Oculos* grandes, iridem & pupillam nigerrimas. *Rostrum* vix passerino majus, modicum aduncum, pulmulis tanquam pilis quibusdam superne ad nares & inferne sub mento, ornatum, &c. Quam Gesnerus exhibet, rostrum habebat aduncum, & tibias plumis obvestitas.

Arist. H. A. l. 9. c. 30. Plin. l. 10. H. N. cap. 40.

Locus. Arist. l. c.

Degit in montibus circa mare inprimis in Creta, propter viciniam stabulorum quibus capræ includuntur. Intrant namque isti fures nocturni pastorum stabula, caprarumque uberibus advolant; propter suctum lactis, qua injuria uber emoritur; capræ, quas ita mulsere, cœcitate percutiuntur. Adeo terribilem clamorem habent, ut etiam audientibus pavorem incutiant. Duo aut tria cum plurima ova pariunt. De visu ita Aristoteles: ἐν τῇ νυκτὶ βλέπουσι τῶν ἀμύρας, ἀλλὰ τοῖς νυκτὸς βλέπουσι. Parum acute interdum videt, sed noctu perspicax est.

Arist. l. c.

TITULUS VIII.

De Carnivoris mediæ naturæ.

CAPUT I.

De Vespertilione.

Descriptio.

VEspertilio, LXX. νυκτερὶς, Hesychio & Phavorino φάλαινα, Phili νυκτέλιος & φοίνιξ, Victorino Avis sorex, Vallæ semimus, Platoni in ænigmate, Avis non avis dicitur. Τοῖς πλουσίοις ἐν πεζοῖς ἐπαμφοτερίζει ἐν δυσὶ τούτοις ἀμφοτέροις τὸ ἐν ἑκατέροις μετέχειν. bene scripsit Philosophus, male Macrobius, quatuor pedibus ingredi, & inter quadrupedes referendum, ut inferius patebit. Color nonnullis fulvus, aliis niger, subalbus, cinereus. *Magnitudo* diversa. Majores in urbe Assyriæ Borsippa, quam alibi, in novo orbe columbas adæquant, in Brasilia monedulas, circa Urabam turtures, in Orientali India, si Pompilio Azalio credendum, tanti, ut illas transeuntes, alarum verbere prosternant, multos etiam occidant. *Caput* quibusdam murinum est, caninum aliis. *Rostrum* à cæteris avibus diversum. *Nares* vituli instar. Dentes XXXIV, in mandibula inferiore octodecim, sedecim in superiore Bellonius observavit, viginti quatuor in singulis mandibulis duodenos, eosque serratos, teretes & longiusculos Aldrovandus utrinque in superiore mandibula senos, in inferiore septenos quorum anteriores cæteris longiores; omnes valde albi, Clusius. *Maxillas* intus & foris pilus oblongus, niger, obvestit. *Auriculas* interdum binas, quaternas interdum habet: similitudo eis Asininarum, & superiores quadruplo sunt inferioribus majores. *Mamillæ* soli volucrum datæ sunt, lacte sola nutrit ubera admovens. *Alas*, quæ pellitæ, exangues quidam dixere. Ab armis incipiunt, & per latera per axilas continuo ductu ad crura usque feruntur, easque circumambiunt. Quatuor hæ flexus, plicas seu articulationes habent, quibus alas inter volandum dilatant, & contrahunt, medius superiorum, (cubitos Albertus nominat) quique in plures alios deorsum flaxas divaricantur, *digituli* singuli, unguiculis hæmatis instructi, quibus parietibus se affigunt, annectuntur. In supremis aliis rudimenta, quædam *brachiorum* nervosa apparent, quæ in uncum desinunt. *Pedes* illi bini, in quinos digitos dissecti & unguiculis acutis instructi, singuli in medio, ac si palmam efformarent, ampli. Innituntur inferiori alarum membranæ, atque ex ventre ad caudæ, si quæ est, latera, exporriguntur. *Cauda* quippe aliis nulla, ut recte Aristoteles, Africanis

lib. 4. de partib. Anim. c. 13. l. 7. Macrob. Saturnal. cap. 16. Strab. l. 15. Livius Hist. c. 10. Gomara Hist. cap. 61.

l. 9. Ornithol. c. 1.

Plin. H. N. l. 10. cap. 61. Strab. lib. 15.

de partib. Animal. l. 4. c. 11. Bellon. l. 2 de avib. c. ult.

fricanis murium instar oblonga, & quatuor digitos extra membranas alarum prominens. Aldrovandino mediis atque infimis alarum membranis sub ventre involvebatur, & ad extremam earundem exporrigebatur apicem. *Penis* mari sat magnus; exertusque, qua is simiarum est, genitalis fœminæ meatus pone podicem apparere solet. Quid sibi Plinius, verbis, *Coxendix huic avi una traditur*, velut, cum duo crura habeat, intelligi vix potest.

Locus.

Locum si spectes, loca obscura, cavernas, & meatus subterraneos amant. Ideo & in labyrintho Cretæ inter Cnossum & Cortinam, Borsippam, urbem adde, plurimi, & in Appennini prope Puteolos, speluncis multa millia, & in monasterio quodam Misniæ tanta, ut excrementorum acervis multi carri onerari possint. Delectantur in *victu* culicibus & muscis, sed & lardum, candelas, & alia pinguia arrodunt. Succidiam sæpe ita exedunt, ut in excavata scrobe stabulentur. Invadunt & nudam corporis partem culicum more, & sanguinem exugunt, in Dariene ita infestatos Hispanos, tabe contracta obiisse, Martyr author est. Gallinas, canes & catos morsu aculeo in cristam in fixo interemisse addit. Solus volucrum, animal tantum *parit*, & fœtus lacte uberibus admotus nutrit. Recens nati musculis sunt similes, glabri, infantis humani instar; sed omnibus partibus absoluti, matris uberibus, cum primum enixa est adeo tenaciter adhærent, ut ne à mortua quidem sponte decidant. Nullis secundinis obtectos quidam putavere produci, refellit Bellonius, qui plures vigenis se in Pseudolabyrintho Cretæ prægnantes secuisse tradit, has etiam mater devorat, dum proli nuper natæ ob teneritudinem metuens, primo vel secundo die ad pastum evolare prohibetur. Cum duo tantum ei natura ubera dederit, plures geminis uno partu non edit; quia vero magna eorundem interdum copia ingruit, haud male quidam è putri etiam materia oriri, opinati sunt.

Strabo. Geog. l. 16.

Plin. H. N. l. 10. c. 61.

l. 6. dec. 3.

Plin. l. cit.

l. 2. de Avib. c. 2.

Gemma Cosino crit. c. 8.

Volatus.

Volant mane & vesperi potissimum; fœminæ sæpe geminos implexæ infantes; volatu ob timorem indirecto seu tortuoso, atque haud longe à terra semper. Volitatione fessi, hamis digitulorum, quorum in mediis alis rudimenta habent, parietibus saxis, arboribus, aut cavernarum fornicibus sese appendunt, & continuata serie, ac veluti catena quadam inter se cohærent. Melius de nocte *vident*, quia spiritus ipsorum visorius tenuissimus & dilucidissimus, per noctem modice incrassescens, idoneus ad conspectum redditur, de die extenuatus, expandiur & evanescit, ideo face vel gladio volantibus objecto, decidunt.

Homer. Odyss. μ. Homer. Odyss. ν. Alex. Aphrod. l. 1 prob. 66.

Ingenium.

Vox.

Voce exili gannitum potius & latratum canum imitantur, quam murium sibillum. Latinis stridere, Græcis τρίζειν τετριγέναι & τετριγόνα dicuntur.

Homer. Odyss. ε. A. Pollux. l. 5. c. 13.

Affectus.

Singularis ipsis cum columbis *amicitia*, dictinentur istæ, si caput vespertilionis in peris summo columbari fastigio suspendatur. *Inimicitias* vero gerunt cum Ciconia, qua à solo illius contactu hujus ova sterilescunt, ni platani foliis in nidum positis sibi caverit: Cum *platano*, qui præ foribus suspensus ne involent, prohibet; cum hedera, cujus suffitu & odore perimuntur; cum formicis, ad quarum nidos si alas suspenderis, nulla ipsarum egreditur; cum locustis, quæ locum ubi vespertilio suspensus non transvolant.

Ael. l. 1. de Anim. c. 37.

Democrit. in Geop.

Usus.

Usus vespertilionum est tum in *cibis*; nam à Borsippenis condiebantur, ab incolis insularum Catigan & S. Johannes eduntur, ferventi aquæ immersi & excoriati eduntur, in Oriente gallinas sapore vincunt; tum in *Medicamentis*, toti præparati, bene scirrho, & podagræ adhibentur. Sanguinem trichiasi conducere, Archigenes & Serenes credunt, Galenus & Julius Alexandrinus negant. Cor & lingua hydrophobiam inducit. Caput dextro alligatum brachio vigilantis somnum impedit. Magicæ revera vanitatis est quod tradunt, si ter circumlatus domui vespertilio vivus per fenestram inverso capite infigatur, amuletum esse, præsertimque ovilibus circumlatum toties, & pedibus suspensum in superliminari.

Strabo. l. 16. Scalig. Ex. c. 236. Nieremberg. Naturæ Exot. l. 10. cap. 93. 94. Galen. in Euporistis. Galen. l. 4. de Compos. medit. secl. c. 8.

CAPUT II.

De Struthocamelo.

Descriptio.

STruhocamelus στρουθὸς Philostrato & Aristoteli, στρουθοκάμηλος Hesychio, στρουθοκάμηλος Oppiano, στρουθοκάμηλος recentioribus Græcis dicitur, melius Chænocamelum, quia χὴν sive anserem potius, quam στρουθὸν sive passerem, nisi cum Scaligero, gallinam reddere malis, dixissent. Plautus eum Passeram marinum appellavit, Phavorinus Lybicam avem, Diodorus Siculus Cervinam dixit. Aristophanis νυμφίδιος ἰρνὶς; Horatii Afra avis, gallinæ potius sunt, quas prægrandes Africa terra tulit. Maximus est omnium avium. Diodorus Camelo parem esse. Plinius equitis equo insidentis magnitudinem excedere; & verum est, si collum quantum potest erigat. *Rostrum* habet exiguum sed acutum. *Caput* in quo fere nullum cerebrum, parvum, exiguis pilis, in fœmina pallide lutescentibus, in mare flavescentibus, collo ad rubrum colorem vergente. *Palpebras* utrinque solus omnium alitum ut homo, pilos in superiore palpebra. *Collum* longissimum. *Dorsum*, cujus pennæ in mare nigerrimæ, in fœmina fuscæ, lanæ quandam substantiam sua mollicie efficiunt, tam latum, ut puerum la-

Diodor. Biblioth. l. 3. c. 12. Plin. H. N. l. 10. c. 1.

Oppian. Cyneget. l. 3. v. 490. ctentem insidentem ferre possit. *Alarum* pennæ ejusdem sunt coloris, sed in superiori parte candidissimæ. Gordianus miniatos habuit. In interioribus alarum cubitis spicula secundum quosdam, quibus ferit, habet; osseos in extremis alis, secundum alios, mucrones, quibus ceu calcaribus ad cursum velociorem se incitat. Aldrovandus observare eos non potuit. *Caudæ* pennæ in mare subalbidæ, in fœmina subfuscæ sunt. *Coxæ* prægrandes, quod in angustum sensim juxta femur finiantur; *femur* humanum potius imitantur. *Pedes* Camelorum cruribus similes δυμοῦσι ἀμφάμενοι φολίδεσσι, frequentibus firmati squammis ad geminos, usque duros poplites integuntur. Pedes more boum bifidi, in binas *ungulas* dividuntur. Cur bisulcum potius quam solipedem aut digitatum natura fecerit, ignorare me fateor.

Albert. l. 23. de Animalib.

Oppianus l. c.

Locus. Theophr. l. 4. Hist. plant. c. 4. Pli. H. N. l. 10. c. 1. Xenoph. l. 1. Exp. Strab. l. 18. Diod. Sicul. l. 3. c. 13.

Reperiuntur, in Africa, Lybia, Æthiopia, Arabia, & Syria. Amant deserta & fere aquosa, & tanta eorum aliquando conspicitur copia, ut velut equitum quandam aciem eminus efforment.

Victus. Strabo. l. 6. Geogr. Langius Epist. 12. Aphrodis. in procem. probl. Vossius in emend. ad l. 3. de Idol.

Quantum ad *Victum*, Carpophagum esse ex Strabone colligi potest. ferrum, lapides, ossa, & quicquid obtigerit, sine delectu devorare certum fere est: sed an eadem concoquet, dubitatur, si fit, quod Languis credidit, specificæ potius proprietati, quam intensissimo calore tribuendum id erit. Nam leo strutho camelo calidior, ferrum concoquere non potest. Interrogacus, qui circumducebat, à Brentio, deglutire quidem ferri particulas sed iterum, vel integras, vel summum perpusillo imminutas, respondit.

Generatio. Plin. l. 20. c. 52. Arist. H. A. l. 9. c. 15.

In Venerem proclivis est, & Cameti Bactriani instar, aversus *coit*. Complura ponit *ova*, octuaginta nempe, & quidem mense Julio; illaque lapidea quasi crusta munita, & XV. plus minus libras pendentia. In arena condita, & neglecta, solis calore foventur: solo visu ex iis pullos excludi quidam credidere, quod intueri ea avem viderent, nec propter gravitatem iis incubare posse scirent. Non *excluduntur* simul. Pars intra ova formatur, pars in lucem prodit, pars fovetur.

Ælian. de Animil. l. 14. c. 13

Vox. De ejus *voce* nil memoratu dignum occurrit. Non elevatur à terra propter corporis molem; festinantissime tamen interdum incedit, ingruente in alas vento, & tanquam vela eas extendente. Naturaliter cum *calvere* Pliniusdixit; equum odisse alii tradunt. Collum frutice occultat, seu quod δι' ἀφίσιν ἐνυδρίστατα φυχῆς, latere se ita existimet; seu quod eam corporis partem, quam se inferiorem habere novit, contra persequentium injurias muniat.

Plin. H. N. l. 11. c. 37. Plin. H. N. l. 10. c. 1.

Usus. Plin. l. c. *Usum* si spectes, ova propter amplitudinem pro quibusdam habentur vasis. Garamantes potoria & capitum tegmenta ex iis conficiunt. Pennæ conos bellicos & galeas adornant, quas apud Turcas solis Janitzaris gerere concessum. Lapis in ventriculo repertus, & collo suspensus, concoquendi vim promovet. Sebum efficacioris ad omnia quam adeps anserinus usus: ideo cum auctio regia per Catonem Uticensem fieret, LXXX. sestertiis væniit; & apud Æginetam emplastrum diacinnabarios ingreditur. Carnes Arabibus, Æthiopibus, Numidis & aliis in usu, hinc Struthophagorum nomen. Heliogabalus sexcentorum capita una cœna, ad edenda eorum cerebella apposuit. Firmus Seleucius, qui Hippopotami adipe delibutos inter crocodilos impune natabat, totum uno die comedisse dicitur. Sceletum apud Pareum vide.

Lamprid. in Heliogabalo.

l. 24. c. 22.

NB. *Est & alia Struthocamelorum species. Vide Mantissam* N. 3.

HISTO-

HISTORIÆ NATURALIS DE AVIBUS,

LIBER II.

De Avibus Phytivoris.

TITULUS I.

De Avibus Granivoris, Non Canoris.

CAPUT I.

De Pulveratricibus Sylvestribus.

ARTICULUS I.

De Pavone.

ABsoluta Avium Carnivorarum historia ad Phytivoras pergendum est, inter quas pulveratrices tam sylvestres, quam domesticæ primo occurrunt. Inter illas primus *Pavo* propter exquisitum pennarum ver, & gemmantes colores, quos adverso maxime sole, quia sic fulgentius radiant, expandit; Junonium incessum, ingenium, de quo in sequentibus singulare, & magnum apud veteres æstimium occurrit. Athenis statuto precio singulis novilunis per anno XXX. spectabatur, multi Lacedæmone & ex Thessalia spectatum confluebant. Alexan. visis iis apud Indos, gravissimas in eum qui occideret pœnas constituit. Tiberius ob subtractum è viridario unum, capite multavit. In Lybia si quis tantummodo lædisset, non impune ferebat, si Eustathio credimus. Quod si *precium* spectes, mille drachmis marem & fœminam venditos fuisse Antiphon scripsit: & tempore Varronis ova earum denariis væniebant quinis, ipsi facile quinquagenis, grex centenarius facile quadraginta millia sestertia reddebat, ut quidam Albatius ajebat, si in singulos ternos exegisset pullos, perfici sexagena potuisse. Dicitur & Medica, Persica, Junonis; & picta avis.

Lucian. de domo. Plin. H. N. l. 10. c. 20. Varro l. 3. de re rust. c. 6. Oppian. l. 2. Lucret. l. 2. de Natura rerum. Ælian. de Animal. l. 5. c. 21. Ælian. l. c. Sueton. in Tiber. In Orat. contra Erasist. Varro l. 3. de re rust. c. 6. Suidas. Aristoph. in Avibus. Statius l. 2. Sylv. Athen. Dipn. l. 9. c. 19. *Genera.*

Diversitas illorum à colorum inprimis, & loci diversitate sumitur. Nostrates satis sunt noti. In Terra Firma quidem ventre & pectore nigris, cætera flavi; alii pectore & ventre flavi, cætera nigri conspiciuntur. In Curiana regione sunt sylvestres, qui per nemora vagantur, & adeo viles sunt, ut unica sunt, ut unica duntaxat vendantur acu, alibi in palustribus inveniuntur. Quod si & *Sexum* attendamus, fœmina mare multo minor est, neque in cauda oculos illos gerit, Japonensem si excipias, quæ quatuor in Uropygio obtinet.

Martyr. dec. 1 de reb. Occani l. 8.

Placet maris & fœminæ *descriptionem* exhibere. Mas igitur capite, collo, & pectoris initio intense cærulei, seu sapphirini coloris est. *Caput* pro corporis proportione habet exiguum, & quodammodo serpentinum, maculis duabus oblongis candidis, quarum una oculos superequitat, altera brevior at longe crassior subjacet, ornatum. *Apicem* in vertice è nudis quodammodo scapis tenerrimis, viridescentibus, in summitate ejusdem coloris liliorum flores ferentibus conspicuum. *Rostrum* candicat & insigniter hiat. *Collum* est longiusculum tenue & exile. *Dorsum* ex albo cinereum, maculis atris transversalibus consperſum. *Cauda* in duas quasi dividitur. Non longioribus quæ ex dorso prope podicem oriuntur pennis, in rotam extensis, minores quædam eæque fuscæ non rigent, sed ut in reliquis avibus extensæ conspiciuntur, datas ut longiores sustinerent crederes. Oculi [illegible] quatuor circulis, aureo, castaneo, viridi & sapphirino constant, & varios ad solem obversæ colores jaciunt. In *fœmina* pauca colorum conspicitur varietas. Alæ totæ, dorsum, venter, coxæ, ac pedes coloris sunt fusci ad cinereum vergentis. Capitis vertex & apex ejusdem coloris, in vertice tamen aliquot maculæ exiguæ, veluti puncta virescentia interseruntur, &c.

Descriptio.

Locus. Plin. H. N. l. 10. c. 29. Varro de re rust. l. 3. c. 6. Diod. Sicul. l. 2. c. 53. Rhodig. Antiq. lect. l. 1. c. 10.

Quantum ad *Locum* in Asia fuisse invectitios Theophrastus author est, transmarinos Varro. Babylonia multos pulchriore quam alibi varietate aluit. Media gulosis

Clemens Alexand. in Pædagogo. Æl. l. 5. de Animal. c. 21. Gell. l. 7. Noct. Attic. c. 16. Athen. Dipn. l. 14.

losis celebratos. Ex Asia in Græciam primum, Samum inprimis, unde Samii tanquam præstantiores commendantur, post in Italiam & alias oras delati sunt. Athenis in precio fuisse superius dictum. Roma tempore Athenæi plures fuere quam Coturnices. In Suetia quoque, Ostrogothia, & apud Normannos in agro Lexoviensi aluntur. Amant edita *loca*, pascuntur tamen cum Gallinis, & Gallinarium sub vesperam simul repetunt.

Generatio. Columella l. 8. de re rustica c. 11. Pallad. l. 1. de re rusti. c. 28. Columel. & Pallad. l. c.

Summa ipsis *Coëundi* cupiditas. Masculus quinque fœminas desiderat, & ni adsit alia, incubantem invadit, ac ova frangit. Agnoscitur irruisse libido, quoties circa se amictum caudæ gemmantis incurvat, & singularum pennarum capita occulta, locis suis exerit, cum stridore procurrens. Accenditur eadem, si leviter tostam fabam tepidamque jejunis quinto quoque die exhibeas. *Coëunt* ab Idibus Februarii ad Martium, vere præsertim, locis fere apricis, cum Favonii spirare cœperunt. *Partus* à trimatu obvenit, cum varii colores funduntur, brevi à coitu agitur tempore. Teris anno à fœminis, quæ non incubant editur: at quæ fovent ova totum tempus fœcunditatis aut excludendis, aut etiam educandis pullis consumunt, ita ut vere semel in anno parere Aristoteles dixerit. De numero *ovorum* non consentiunt authores. Aristoteles octona in primiparis numerat, duodecim aut paulo pauciora in aliis; nec ista continuatis, sed binis ternisve interpositis diebus ponuntur. Alii primo anno unum & alterum, sequenti quaterna quinave, cæteris duodena edere volunt; nec hic numerus transscenditur. Quæ ter pariunt, earum primus partus, quinque ovorum est, quatuor secundus, trium aut duorum tertius. In Temistana viginti imo triginta aliquando enituntur. Concipiunt tamen *& sine coitu*, & ova Zephyria seu ὠὰ μέν Gallinarum more, non plura tamen duobus ponunt. Ut *commodius excludantur* Gallinis, sed non Rhodiis supponi possunt, recentiora; luna nonaria existente, hoc est, novem à primo Lunæ incremento diebus. Commodius inquam. Nam & mas seu libidine turgens, seu incubandi flagrans desiderio, illa interdum frangere solet; ideo à fœmina celantur; & quia fœmina non continue duorum dierum intervallo incubat, refrigerata, infœcunda evadunt.

Ælian. l. 5. c. 32. Columella l. 5. c. 32. H. A. l. 8. c. 11. Columell. l. c. Ælian. l. 5. c. 32. Athenæus Dipnos. Columella. Ælian de Animal. l. 5. c. 32.

Ætas. Arist. H. l. 6 c. 9. Ælian. de Animal. l. 11. c. 33.

Ætas ipsis viginti annorum tribuitur. Indicus centum memoratur vixisse. *Volatu* parum valent; seu quod Uropygium flecti ineptum obtineant, seu quod longitudine caudæ & corporis gravitate premantur.

Vox.

Vocem si attendas, Philomelæ author eas pupillare dixit, Varro à voce sua dictos tradit.

Ingenium. Plin. H. N. l. 10. c. 20. Ovid. l. 2. de arte amandi. Ælian. l. 11. H. A. c. 11.

Si *Ingenium*, incessum suum ita componit, ne maculetur, pullus adhuc, si madescit (fide Alberti refero) moritur. Laudatus gemmantes expandit colores, adverso maxime sole, quia sic fulgentius radiant, simul umbræ quosdam repercussus cæteris, qui in opaco clarius micant, conchata quærit cauda, omnesque in acervum contrahit pennarum, quos spectari gaudet, oculos. Si tacitus spectes recondit suas opes. Refrigerationis indigus, passis pennis, & in anteriorem reflexis, corpus suum operit ingruente à tergo vento, alas pandit, & suaves auras excipit. Lini radicem naturale fascini amuletum, sub altera larum retrorsum gestat. Qui eos venenum detegere, defossum eruere referunt, fidem suam exsolvant.

Morbi. Plin. H. N. l. 10. c. 20.

Duplici inprimis *morbo* afficiuntur. Doloribus nempe dentientium infantum similibus cum crista produci incipit, & pennarum defluvio; de qua Plinius. Idem cauda annuis vicibus amissa cum foliis arborum, donec renascatur iterum cum flore, pudibundus ac mœrens, quærit latebram.

Præsagium. Mizald. in Ephem. text. 1. c. 43.

De *Vi præsagiendi* hoc dixisse sufficiat, cum plus solito clamitant, noctu inprimis pluviam imminere. Vocis enim illius obstreperæ congeminatio, vegetum & acutum intus cum calore vocalem Spiritum, per arteriam vaporoso aëre imbutum, erumpere testatur. Quod vero extra tempus cantillantem, Paracelsus mortem alicujus ea in domo præsagire tradit, fabula est.

Usus. Porta Phytogn. l. 3. c. 29. August. de Civit. Dei l. 21. c. 2. Aldrov. Ornithol. l. 13. c. 1. Plin. H. N. l. 10. c. 20. Ælian. l. 5. de Animal. c. 21. Sueton. in Vitellio. Athen. l. 13. Ælian. l. 11. de Animal. c. 33.

Usum & in *Medicina* & *in cibis* aliquem præstat. Nam jus pavonis pingue pleuritidem sanat, linguarum usus ab epilepsia præservat. Ova usta & in aceto trita impetigines emendant, fumus è pennis exceptus rubescentes oculos, propter signaturam curat. Fimus podagræ fervorem mitigat. Caro propter siccitatem & frigiditatem, dura & concoctu difficilis audit. Etiam mortui post annum nec olet; nec putrescit, visa post quadriennium cariem fœniculi odore, saporis amari & salsi contraxisse. Primus eos Aufidius Lurco circa novissimum bellum piraticum saginare instituit, & ex eo quæstu, reditus seu sestertium seu minorum sexaginta millia habuit. Hortensius Orator, primus editiali cœna cibi causa occidit, & ideo in jus vocatus est. Cerebella Vitellius in famosa illa patina, quæ Minervæ clypeus, cum aliis prodigiosis cibis apposuit. Quæ vel de virgine à Pavone in Leucadia adamata; vel de Pavone Indico, Jovi consecrato, quem sacrilegi suffurari non potuerunt, dicuntur; inter historica recenseri debent.

ARTICULUS II.

De Pavone albo, Pavonibus Iaponensibus & Gallopavone.

PAvones ALBI Septentrioni peculiares esse credebantur: & in calidioribus regionibus eosdem nasci, successu temporis compertum est. Vidit Aloysius Cadamustus in Maderis; Johannes Laurentius Ananias in parva insula, plures, Scaliger in Gallia binos; Gaudentius Merula Mediolani plures; Aldrovandus unum Bononiæ natum. Cum ex Norvegia Coloniam adveherentur, numero per seminium aucto, cum penitus in frigidiora loca commearent, & matres in ipso vere ovis incubantes nivosa loca perpetuo ob oculos haberent, vulgatioris facti sunt. Tales & in calidioribus regionibus nascentur, si caveas in quibus incubant & excludunt ova, ex parte albis velaminibus obtendas.

Cadam. Cap. de Navigat. In fabrica. Anan. Mundi to. 3. cit. Aldrov. Aldrov. Ornith. l. 13. c. 2.

Descriptio.

PAVONUM JAPONENSIUM maris & fæmellæ descriptionem Marchioni Facchineto, qui eam à Julio IX. Pontifice accepit, Aldrovandus debet. Mas nullam cum nostrate præterquam in cauda & pedibus similitudinem gerebat. Rostrum erat, ut in nostrate cineritium, sed longius & subtilius. *Vertex* capitis, qui planus erat, & collum superius virescebant, & maculis cæruleis ceu punctis, quæ pariter in medio exiguas lineas albas deorsum descendentes habebant, respergebantur. Apex in capite quatuor ferme digitos longus partim viridis, partim cæruleus, figura siliginis spicæ non omnino dissimilis. *Oculorum* pupilla nigra, iris lutea, hanc ruber circulus ambiebat. *Pectus* & dorsum velut ex squamis, sed colore veriantibus constabant. Pectoris enim squamæ, si ita vocare licet, ex cæruleo, viridi & aureo: dorsi ex cæruleo & viridi tantum tingebantur. *Alarum* principium ejusdem cum dorsi erat coloris, sed squamæ illæ virides haud ita apparebant, cæruleæ vero majores erant & lucidiores. Pennarum secundi ordinis primæ ejusdem erant cum superioribus colores; reliquæ in medio virides, ubi lineis nigris transversalibus notantur: post subluteæ similiter nigris lineis notatæ; in extremitatibus denique nigræ. *Venter*, coxæ, & denique pedes colore leucophæo & maculis nigris insigniuntur, quarum quæ in ventre sunt, lineas albas habent. *Cauda* pennis, quam in nostrate rarioribus colore, magis fusco ad castaneum vergente, calamo candidissimo. *Oculi* caudæ multo quam in nostrate majores, primum aurei, dein cærulei, postreme virides, ut in nostrate. *Fæmina* mari quidem minor est, sed capite toto, collo, dorso, pectore & alis simillima. Illud vero in hac admirandum est, supra uropygium, nempe ad dorsi finem, quid veluti caudam habere, eamque oculatam, ut in mari: sed oculi, licet quam in illo sint minores, sunt tamen pro pennarum portione magni. Habebat itidem caudam viridem pennis in ambitu cæruleis, & calamis albis. Postremo in eo etiam à mare differebat, quod ventrem haberet prorsus nigrum.

GALLOPAVO, aliis Gallus Indicus, Peregrinus, & Calecutensis dicitur, & idem esse cum Meleagride, cujus synonima sunt, Gallina Africana, Numidica, Afra avis, Numidica guttata, & alba Lybica, videtur; si vera est illa descriptio, quam ex Clyto Milesio Athenæus adfert. Verba ejus sunt. *Circa templum verginis, Minervæ nempe in Levo* (sic legendum non Olero. Insula est maris Icarii Sporadum una) *Meleagrides aves sunt. Locus ubi aluntur est* [illegible] non paludosus, (ut quidam vertunt, Meleagrides enim Aristoteles ab avibus paludicolis distinguit, & Hesychius [illegible] vocat) sed arboribus consitus. *Animal illud non ita prolem amat; & juniores pullos adeo negligit, ut sacerdotibus illos curare necessum sit. Avis magnitudine ut gallinæ generosæ est, capite ampliore, quam pro modo reliqui corporis, glabro, ac super ipso crista carnosa, dura, rotunda, quæ clavi modo super caput extuberat, colore ligneo.* (Sic lege, κῶμα non σῶμα. Lignei coloris facit & Theophrastus mentionem; forte est subflavus.) *Ad malas jacet instar barbæ longa caro, incipiens ex ore, rubentior quam in gallinis: at eam quæ rostro Gallinarum insidet, & quam barbam nonnulli vocant minime habet, tanquam ea parte sit mutila: rostrum acutius & grandius quam gallinæ.* Cervix *nigra, crassior & brevior quam Gallinæ.* Corpus *totum varium. Migrescit enim totum, crebris maculis albis notatum ac compunctum, lenticula majoribus, quæ rhomborum figura parvis nigrisque circulis ambiuntur, & pennarum illam varietatem efficiunt, quia niger color aspergitur candido, & vicissim candidus nigro.* Alarum pennæ *linearum ductibus candidis serratisque distinguuntur, in spiras protractis, intervallo pari diremptis. Nullum* calcar *in cruribus, quæ gallinaceis similia sunt.* Maribus *adeo fœminæ similes, ut vix Meleagridum sexus discernatur.* Similitudinem in colore & mole corporis intellige. Eo enim veluti clavo ligneo carent. Quem Aldrovandus ex Gyllio describit ex novo orbe allatus erat, eadem qua Pavo proceritate. Collum ei simul cum capite à plumis omnino nudum, tantum purpurascente pelle obducebatur, & tam erat crassum, ut pellem quæ antea laxa & vacua; cum vocem emittebat, spectabatur, sic inflaret, ut ad brachii crassitudinem accederet. Cum quis ad Gallinam accederet, totis inhorrescebat plumis, & gradu superbo exterrere accedentes conabatur.

Varro l. 3. de rust. c. 2. Plin. H. N. l. 10. 26. Athen. l. 14. Dipnos. Casaubon. ad Athen. l. 14. c. 20. Dalech. ad Leund. Æl. l. 5. cap. 27. de Animalib.

Casaubon & Dalech. Teophrast. ad l. c. Histor. Plaut. l. 7. cap. 3.

Locus.

Quantum ad *Locum* Bœotii soli indigenæ Meleagrides esse videntur. Ætoliæ peculiares, Menodotus sanius facit, & inde

de in alias partes translatas credit. Diodorus ultimam Syriæ partem, Strabo Arabiam ipsis tribuit. Certum, nostras calidioribus locis delectari, una cum Gallinis pasci, & longius à domo per agros divagari. Quod autem Scylax Cariandensis lacui Chephisio, in Africa, Mnaseas lacui ibidem Cratum amnem de se promenti, eas vendicat; vel error est, vel Gallinis, quibusdam Africanis, quæ paludes amant, rutilam galeam & cristam in capite gerunt, quæque novissimæ peregrinarum avium in mensas propter ingratum virus (quod nostri Meleagridibus non competit) receptæ sunt, nomen Meleagridum propter similitudinem indidere.

Victus. Athen. l. 14. Diodor. l. 3. Bibliot. cap. 12. Strab. l. 16. Geogr. Scylax Cariandensis in Periplo orbis. Plin. l. 16. H. N. c. 44. Columella lib. 8. de re rust. c. 2. Plin. H. N. l. 10. cap. 26.

Coëunt aliquando cum Pavonibus, & excluduntur pulcherrimi pulli, nitidissimis pennis fulgentes. *Incubant* verno tempore diebus tricenis.

Generatio. Bapt. Portal. 2. Mag. Nat. c. 14.

Ad *Vocem* earum extendit Pollux verbum κακκάζειν. Crocitationi Gallinaceæ Pavoninæque non dissimilem edit, cum fragore per collum longe lateque vagantem, & instar liquoris in dolium infusi opstrepentem. De usu ipsorum in cibis non est quod dicamus. Olim Isidi Tithoneæ à pauperioribus immolabatur.

Vox.

Pausan. in Bœoticis.

ARTICULUS III.

De Phasiano, Urogallo seu Tetraone, majore & minore.

P*Phasianus*, Galeno Gallus Sylvestris, Statio Phasidis ales, Scythica volucris Juvenali, Itis quibusdam dicitur. Magnitudo non omnibus eadem. In regionibus Ergimul & Cerguth quæ Magno Chamo subsunt, maximos reperiri Paulus Venetus scribit, cum tantæ prolixitatis cauda, ut decem & octo palmos excedant. Is quem Aldrovandus describit libras tres duodecim uniciarum pendebat. *Rostrum* coloris erat cornei, pollicis transversi longitudine, in extremo recurvum, superius inferiore longius. Membrana carnosa, qua capiti conjungitur tuberosa, sub qua nares occultantur, instructum. *Caput* in vertice colore cinereo fere micabat; ad latera supra coccineam maculam, & prope rostrum viridi, & admodum vel in sole, vel in umbra varia. Ab utraque capitis parte è regione aurium pennæ, quas Plinius cornicula vocat, elevabantur, sub his caruncula seu musculus qui cornicula illa movent, apparebant. *Aures* erant admodum latæ, profundæ, & rotundæ. *Colli* pennæ infra prope pectus, & pectoris etiam prope collum tribus coloribus variabant, fusco nempe prope radices, dein aureo & viridi; sed viridis nisi complicatis simul pennis non conspicitur, si unicam à corpore ablatam examines, niger jam apparet, sed & aureus, si pennas invertas splendorem amittit. *Tergoris* pennæ erant totæ ferrugineæ ad ruffum vergentes, & velut in exigua flamenta desinebant. *Cauda*, quæ organi pneumatici figuram obtinet, duos dodrantes, cum duobus palmis explebat. &c. Fœmina mare per omnia deformior est, Coturnicis fere colore.

Locus ipsis Phasis amnis, unde nomen sortiuntur Athenæus ex Media accersiri solitas quasi meliores, tradit; in Indiæ hortis cum Pavonibus enutritas Ælianus. In Curiana regione tam numerosi capiuntur ut singuli duabus aciculis venditi fuerint.

Locus. Athenæus Dipnos. l. Ælianus l. 13. de Animal. cap. 18. Martyr. l. 8. Decad. Ocean. cap. 1.

In Scandinavia aliquando absque cibo sub nive latent. Fridericus Saxoniæ Dux ducentos emissos capi vetuit. *Victitant* granis, seminibus & baccis. Avena inprimis delectantur.

Victus.

Coëunt mense Martio & Aprili. Unus mas duabus fœmellis sufficit. Viginti fere ovis, illisque rubris pariendi ordi concluditur. Semel in anno fœtificant, & trigesimo die maturos *pullos* emittunt. Optime Gallinis incubanda committuntur, ut una matrix quindecim ova operiat. Quomodo vero ex Phasiano mare & Gallinis Gallinaceis simul coëuntibus Phasiani procreari possint, docet apud Aldrovandum, Longolius. Interëunt pediculis nisi se pulverent. Pennas dum nimis pinguescunt, si quibusdam credendum, amittunt. Capite in terram immisso, totos se latere existimant; & dum propriam imaginem admirantur prius se capi sinunt, quam aufugere possit.

Generatio. Pall. de re rust. c. 29. Aldrov. l. 13. Ornith. c. 5.

Quantum ad *usum medicum* non pingues bene purulentis in cibis exhibentur. Vinum in quo unus extinctus est bibitum, torsiones, si Marcello Empirico credimus, tollit. Adeps, tetanicis, marricis suffocationi, & renum affectibus prodest. In *cibis* vehementer laudantur, nec vel Perdicibus vel gallinis domesticis, si pulli edantur, cedunt. Olim inter summas delicias numerabantur, à quibus Ptolomæus abstinebat: at quibus Heliogabalus Leones & alia bruta pascebat.

Usus. Trullian. lib. 7. c. 2. Galen. de ren. affect. cap. 4. Philostr. l. 8. de vita Apollin. Lamprid. in Heliog.

UROGALLUS major, qui veterum Tetrao Aristotelis Tetrix, ut Gesnero, Agricolæ, Jovio & Aldrovando placet, à quibusdam cum Otide seu Starda, vel Tarda; à nonnullis cum Ortygometra confunditur; ex Gallinaceorum est genere. Quem Aldrovandus describit, habet *collum* dodrantale, palmis nigricantibus, cinereo diluto colore sparsim notatis. *Caput* nigrum, rostrum breve, gibberum, latum. *Supercilia* & pelliculam circa oculos rubra. *Pectus* & ventrem coloris nigri. *Alarum* pennas longissimos palmorum quinque nigricantes, aut

Descriptio.

aut potius fuscas, minores sub alis albissimas. *Poplites* & femora plumis albis, crura ad digitos usque fuscis vestita. Ex albis in cauda maculis ætas conjicitur, quo majores sunt, eò pauciores illas habere feruntur. Reperiuntur qui libras quatuordecim Germanicas: imo & viginti tres Italicas pendunt.

Generatio. De *coitu* ipsorum mira tradit Encelius. Ore coire, Gallum sperma ex ore tempore coitus emovere; Gallinas postquam id deglutiverunt, concipere; mox comprimi. Reliquias rore vel pluvia superveniente, putrefacta materia, in serpentes mutari, non superveniente, in gemmam translucidam & candidissimam abire, sit penes authorem fides.

Usus. Suetonius. Saporis sunt gratissimi. Caligula sibi eos immolari voluit.

UROGALLUM minorem Stumpfius, Phasianum montanum appellat. A Gesnero conspectus multo majora supercilia & pellicula rubente, quandoque cærulea, quam Urogallus habebat, Rostrum longitudine transversi digiti, plumas in vertice nigras. Collum plumis Indicis, &c. In Septentrione, si Olao fides, sub nive duobus aut tribus mensibus latitant. Capiuntur laqueo, ita ut collo adstricto suffocentur.

ARTICULUS IV.

De Grigallis & Attagine.

GRigallus vel *major*, vel *minor* est. Illam sub nomine Tetracis Nemesianus Poëta describit, dum ait.

Et Tetracem Romæ, quem nunc vocitare Taracē
Cæperunt, Avium est multo stultissima.

Aldrovandus duplicem tradit descriptionem. *Prima* est illius quia à Medico Cracoviensi missus fuit. Erat magnitudine anserina, rostro nigro adunco, gibboso. *Capite* plano, à rostro ad narium foramina usque cinereo, nigris maculis conspersо. Reliquum, collum item, pectus, venter, & coxæ coloris erant ruffi, modo nigris, modo albis maculis aspersi. *Cauda* ruffa, sed magis quam reliquo corpore ad castaneum accedens, maculis nigris maximis conspergebatur. *Digitis* nudis, cinereis, quatuor erat instructa. *Oculorum* cilia coccineus color ambiebat. Tota avis si rostrum more rapacium & ungues aduncos habuisset, & parvo fuisset corpore, vel Lithofalcus, vel Accipiter Fringillarius videri potuisset. *Altera* ex Gesnero desumpta est, cujus Grigallus erat toto corpore Perdicis fere, præsertim rusticæ instar colorato, & punctis maculisque nigricantibus distincto, ima colli pars prona intercedentibus lineis ex cæruleo virentibus rubebat, in ventre plurimum albedinis conspiciebatur. Propter mirificam colorum varietatem, Attagenem Alpinum vocare posses. *Minor* perdice est major; sed eidem persimilis. Creditur à betulæ colore Germanis Birckhun dictus. Supremum à betula corticem si detrahas qui albo subest, in nigroque ruffescit, præcipuum hujus alitis colorem imitatur. Densa & opaca loca ut bombardarum minas fugiat petit, ideo sæpe in betuleto latet, & inde in sata & fænilia callidissime excurrit.

Aldrov. Ornithol. l. 13. c. 9.

ATTAGEN, Perdix Asclepica quibusdam inter pulveratricis ab Aristotele ponitur; quod inter palustres ab Aristophane & ejus scholiaste; vel error est, vel ideo factum, quod interdum ex montibus ad loca vicina descendat ibidemque moretur; vel illa, nisi Turnetus fallit, intelligenda est, quæ ad ripas fluminis moratur. Gallinagini ita similis est, ut nisi paulo major esset, & pectoris color magis ad cinereum vergeret, altera ab altera difficulter distingui posset; rostrum habet longum, sed capta triticum non secus ac columbi comedit. Quantum ad veterum *descriptionem*, Alexander Myndius, perdice paulo majorem, totum circa dorsum καταλογωτον, id est versicoloribus maculis pictum, figulinæ testæ colore, sed magis ruffum, corpore gravi, alis brevibus facit. Quantum ad Recentiorum, Gesnerus Attagenem Corylorum Gallinam esse putat. Bellonius suum Anati campestri, quem coturnicibus bene maculatis comparat, similem esse scribit. Julius Alexandrinus genus quoddam longiore collo & cruribus, plumis non iisdem macularum notis distinctis, ex Hispania allatum se vidisse refert. Florentiæ observatus rostro nigro sed in extremo rubescente, oculi pupilla nigra, iride cinerea, maculis per ventrem albis, dorso ferrugineo, nigris maculis insignito, pedibus ferrugineis. Aldrovandus avem ex Siciliæ montibus allatam pro Attagene ponit, quæ magnitudine & toto habitu ad Phasianum accedit. Rostrum habet breve, nigrum, & in acuto recurvum. Colorem totius varium. Caput inprimis aspectus pulcherrimi, cristam in medio vertice erectam, subluteam, nigris & albis maculis variegatam. Pupillam oculorum nigram, iridem luteam, supercilia ex pellicula coccineo colore rubente. Sub rostro & gulæ principio ceu barba ex tenuissimis plumis dependet. Collum est longiusculum, & ad corporis habitum assimilatum, tenue, & exile, cinereum, maculis albis nigris conspersum. Pedum digiti anteriores longi, posterior brevis, singuli adunco hamo armati.

Descriptio. Arist. H. A. l. 9. c. 49. Aristoph. in Avibus & vespis. Bellonius 5. de Avibus c. 6.

Bellonius l. citato.

Jul. Alex. l. 13. talub. c. 5.

Aldrovandus lib. c.

Loci si ratio habeatur, nulli sunt in Campania, quod ibi aconitum, quo purgantur, non proveniat. In Creta nonnisi in Cydoniatarum regione. In Cypro etiam domi aluntur. In Rhodo & Jonia laudatissimi habentur, sed & in Hispania Pyrenæis, Ar-

Locus. Ambr. Leo Problem. 343. Plin. H. N. l. 8.

vernienſibus Galliæ & Alpibus reperiuntur.

Victus. Athen. lib. 9. Dipnoſ. Plin. H. N. l. 10. cap. 48. Æl. H. A. l. 15. cap. 27.

Victitant granis & frugibus. Loquuntur nomen ſuum qua poſſunt voce, & decantant. Vocales capti, obmuteſcunt, ſi Plinio & Æliano credimus: in ſuas ſedes dimiſſi ἐπὶ τὴν πατρίδα recipiunt. Ex Lydia in Ægyptum aliquando deportati, & in ſylvam dimiſſi, coturnicis primo vocem emiſere, poſt ἡμέρας τοῖς κοκκυσὶ τέρατα explanatiſſime protuliſſe finguntur.

Affectus. Ælian. de Anima. lib. 1. 6. cap. 45.

Amant cervos & dorſis illorum inſiliunt. Cum Gallinaceis vero inimicitias exercent.

Caro in *Cibo* eſt laudatiſſima, ſeu ſanguinis optimi generationem ſeu excrementi paucitatem, ſeu concoitionem alimenti attendas. Candida eſt, tenera, & fibris prorſus carens. Conceditur purulentis à Tralliano; Nephriticis à Galeno. Cerebrum genituram augere Avicenna reliquit.

ARTICULUS V.

De Gallina Corylorum.

Deſcriptio.

GAllina Corylorum Alberto Bonaſa & Orix, Longolio falsò Otis, Bellonio Gallina ruſtica M. Varronis, aliis Perdix montana & Sylvatica dicitur. Caput ipſi & roſtrum ex deſcriptione Bellonii & Geſneri, eſt inſtar Perdicis, rubet in ſuperciliis. *Dorſi* pennæ ſuperiores Aſcolopacis ſimiles: ſub ventre è regione ventriculi albeſcunt, nigro maculatæ, in utroque latere ſub alis. Remiges alarum ad inſtar Aluconis maculantur. *Cauda* griſea, in extremitate alba, deinde nigra ad pollicis magnitudinem; macula, qua ſuperiores pennæ quæ cæteras tegunt, carent, tincta, cætera colli Tetraonis colore. *Tibiæ* plumis ad digitos uſque teguntur, quæ villos leporinos fere referunt. Digiti pedum corticoſi, ſquammoſi, glauci, multis lineis articulati. Aldrovandus fuſcæ maculæ meminit, è qua ejusdem coloris tenues quædam pennæ ceu villi dependentes, tanquam barbam efficiunt.

Locus.

Reperiuntur in Hercynia ſylva; ſed & circa radices Alpium, ubi Coryli & rubi abundant. Iis enim inſident, rapacium volucrum inſidias magis timentes quam hominum aſtum.

Victus.

Veſcuntur granis, ſed inprimis julis ſeu nucamentis, quæ piper longum referunt.

Generatio.

Pullos educatos extra locum educationis ipſorum abducunt: illi vero bini, mas & fœmina aliorſum ſe conferunt.

Uſus.

Cibum ſuppeditant laudatiſſimum, & caro earum quatuor diverſis coloribus ſecundum Geſnerum tingitur, ſecundum Albertum foris eſt nigra, intus alba. Mulieres quædam pennis certo tempore decerptis, adverſus uteri ſuffocationem, utuntur. Stumpfius Epilepticis ſalubres tradit. Hippiatri tres quatuorve earundem ventriculos una cum cibo in eis contento, equis aſthumaticis devorandos, dari præcipiunt.

Geſnerus.

ARTICULUS VI.

De Otide ſive Tarda.

OTum & Otidem ex veteribus Ariſtoteles, Athenæus, Plinius & Oppianus confudêre; Starnam & Stardam ſeu Tardum ex recentioribus Conciliatoribus rapacem Albertus facit, & Biſtardam vocat. Tetraoni congenerem non eſſe, quod ex Plinio Bellonius opinatur, vel peculiaris pedum conſtitutio, trydactilos enim eſt, evincit. H. N. lib. 10 c. 22.

Deſcriptio. Athen. Dipn. l. 9.

Quantum ad *Formam* fidipes eſt Athenæo, tribus inſiſtens digitis, magnitudine Gallinacei majoris, capite oblongo, oculis amplis, roſtro acuto, lingua oſſea, gracili collo. Bellonio & Geſnero, craſſior eſt & validior, gravis, tredecim cum dimidio libras interdum pendit. *Caput* habet inconcinnum, cinerei cum collo, & ad ventriculum uſque procedentis coloris. *Roſtrum* robuſtum valde, *linguam* ſerratam, utrinque acutam, & in extrema duram. *Meatus* auditorius adeo patulus, ut extremitas digiti immitti poſſit. Si introſpicias duo apparent ſub plumis anfractus, unus roſtrum verſus, alter recta ad cerebrum vergens. *Pectus* craſſum ac rotundum, cum ventre & cruribus quatenus plumis veſtiuntur ad media uſque femora albicans. *Dorſum* caſtaneis ac ſubnigris maculis reſperſum. *Alarum* pennas majores candidas, circa finem nigras. Pennarum radices rubras. *Caudam* pennis ruffis, cum teniis quibuſdam & maculis nigris ſuperiore interioreque parte albis ornatam. *Tibias* pollicem craſſas, medium pedem longas, ſquammoſas. *Pedes* admodum craſſos, ſub quibus talus magnus inſtar muſculi conſpicitur. Digitos pedis utriuſque contra reliquarum avium morem ternos tantum. *Interiores partes* ſi ſpectes, *ventriculum* habet magnum, in quo interdum calculi albi inveniuntur, in extrema gula ante ſtomachum partem capaciorem ex multis rotundis carunculis compactum. *Inteſtinis* diductis & extenſis id quod à fundo ventriculi ad alvum rectà procedit, dodrantum eſt ſeptem cum dimidio, appendices vero duæ ab alvo retrocedunt; quarum altera tenuior eſt tres dodrantes longa; altera amplior, duos cum dimidio; tres vero iſti meatus juxta alvum in unam capacitatem conveniunt.

Bellon. l. 2. de Avibus c. 1.

Geſner. in Ornith.

Locus. Aldrovandus Ornithol. l. 13. cap. 12 Pauſan. in Phoci. cap. 11. Plin. H. N. lib. 10 c. 22.

Quantum ad *Locum* in Italia non viſuntur, niſi forte turbine advectæ. Hiſpaniæ peculiares eſſe credit Plinius, ſed falſo. Nam & in Græcia circa Cephiſſum Bœotiæ

Hector Boëtius in Hist. Scotica.

tiæ nascuntur, & in Britannia magno sunt numero, & in Belgium sub autumnum gregatim advolant, ibidemque in agris procul ab urbibus dissitis morantur, nihil de Polonia dicam. Falsum itaque cum coturnicibus quod à Plinio traditur, quæ ab eo tempore Italiam deserunt, avolare. Arboribus nunquam insident, nec aquas nisi eas, quas post pluvias in camporum foveis relinquuntur, sitis sedandæ causa, frequentant.

Plin. H. N. l. 10. cap. 23.

Victus. Longol. Dial. de Avibus. *Generatio.* Arist. H. A. l. 6. cap. 6. *Volatus.* Xenoph. lib. 1. *Affectus.* Ælian. lib. 2. de Animal. cap. 28. Plut. de Solertia Animal. Oppian. lib. 3. Ælian. l. 6. de Animal. cap. 24. Idem lib. 5. c. 24. *Usus.* Athen. in Dipnos. Demetrio l. de Accipitrum cura. Alex. lib. 13. de Sabba cap. 5. Plinius in H. N.

Vescitur frugibus sed & herbis, ut auricula muris; & rapis ventrem implet.

Nidificat in terra, tricenis diebus incubatum absolvit, & parit cum matura seges est.

Volatu est propter corporis pondus admodum brevi & tardo, & capitur manu, si quis celerius instet.

Amicitiam cum Equo colit, huic appropinquare & fimum dejicere gaudet, ita capitur. *Inimicitiam* vero cum vulpe & cane exercet. A vulpe inversa in terram abjecta, caudamque ut collum avis extendente, capitur. πρὶν ἢ τὸν ἄνθρωπον ἰδεῖν ἐφεύγουσα. Humilitatis ob ponderosam corporis molem sibi conscia, simul ac canes latrantes audiveris. εἰς τὸν θόρυβον ἐκ τοῦ τόπου confugit.

Usum & in *Cibus* & in *Medicina* præbent. In *Cibis* caro Xenophonti apud Athenæum suavis, à Demetrio Constantinopolitano Accipitribus tanquam suavissima præscribitur. Julio Alexandrino quamvis nigra & durior, valenter tamen alit; si vel exquisitam in ventriculo concoctionem adepta fuerit, vel captæ & jugulatæ durities dometur.

In *Medicina*. Nam adeps apud Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis applicabatur. Fimi usum Avicenna contra impetigines prædicat. Ova eodem teste capillos nigro colore tingunt. Piscatores repræsentatis ex ipsarum pennis muscis, piscibus insidiantur.

ARTICULUS VII.

De Anate Campestri & Ave Stella dicta.

ANas Campestris propter consimilem digitorum numerum Otidi succedit. Bellonio Anas Campestris, Canne Petiere Gallorum: & Tetrax, & Galliæ peculiaris esse creditur; à rusticis Gallis Oliva dicitur. Ex ejusdem descriptione, est Phasiani corpulentia, *Capite*, si crassitiem demas, Coturnicem; *rostro* quod nigrum pullum gallinaceum refert. *Dorsum* tribus aut quatuor coloribus, nempe flavo tendente ad rubrum, subcinereo, & rubro intermixto variegatur. Quatuor pennæ alarum in superiori parte in extremitatibus suis nigrescunt. *Pectus* alba torquis juxta ingluviem circumdat. Radices omnium plumarum rubræ sunt & sanguineæ. Tres duntaxat in pedibus *digiti*. Omnia intus in avibus granivoris communia.

Vescitur granis absque discrimine omnibus, nec non formicis, scarabæis & muscis. Quamvis color colli & capitis semper idem non sit; & in hoc maris à fœmina differentia consistat; dorsum tamen & alæ nunquam colorem immutant. *Victus.*

STELLA tribus quoque digitis incedit. Totum corpus, si ventrem & caudam & alas majores excipias ex albo, luteo, & nigro ita variegatum est, ut qui color superet difficile sit judicare. *Rostrum* est longiusculum, in extremitate parum recurvum, nigricans. Venter & coxæ candicant. *Cauda* maculis nigris plurimis, quarum binæ transversales insigni sunt magnitudine, consperguntur.

ARTICULUS VIII.

De Oedicnemo Bellonii, & ejus congenere Aldrovandi.

AVis, quam Bellonius Oedicnemum à tibiarum infra genu propter os quod valde crassum est, qua nota vel sola agnosci potest, singularem crassitiem, vocat; magnitudinem habet Elori, *rostrum* longiusculum, in extremo nigrum & flavum qua capiti jungitur. *Alis* intus albis, extra nigris Otidem, *dorso* Attagenem refert. Coloris enim est fumosi, maculis nigris per longitudinem ductis variegati. *Digitos* habet in pedibus ternos, *tibias* ut supra. Tarde parit; & ineptæ ad volandum, sub finem mensis Octobris repertæ sunt. Huic respondet illa quam sub CHARADRII Aristotelici nomine Gesnerus descripsit. Gallinæ parvæ aut columbæ ei magnitudo. *Rostrum* longiusculum, anterius nigricans, posterius flavescens, extremis partibus inferiore & superiore leviter decussatis. *Pennæ* in collo, capite, & pectore maculosæ, posteriore colli parte ad fuscum tendente; in dorso & alis fuscæ, maculis quibusdam rufis insignitæ. *Crura* oblonga, coloris sublutei. *Digiti* terni, brevibus interiore parte membranis juncti. *Ungues* brevissimi & mutili. *Degit* in pratis palustribus: & aliquando in lacu Tugurinensi glacie adstricto manibus se capi permisit. *Descriptio.* Bellon. l. 5. de Avib. cap. 5. Gesnerus in Ornith.

Victitat muribus quos, de nocte venatur. *Victus.*

Vocem tanquam fistulæ edit. Domi inclusa subinde ambulat, aliquando in orbem ad multum tempus, circa columellam aut aliud quidpiam; aliquando recto tramite; & si quid impedimento fuerit, transilit potius, quam à via recta deflectat. Oculos etiamsi digitos admoveas, non claudit. *Vox.*

Addit Aldrovandus aliam Oedicnemo

congenerem. Crassitie corporis & pedum constitutione Otidem refert. *Rostrum* habet superius & inferius æquè longum, rutilum, rictu amplissimo, naribus valde, ut in Ansere patulis. Caput, cervicem, dorsum, caudam, & alas, ex flavo & castaneo elegantissime diluta & maculata. Ventrem totum, & femora, intus candida. Gulam & pectus albicantia, intercurrentibus maxime in pectore, maculis. Tibias si digitos pedum compares longissimos.

ARTICULUS IX.

De Perdicibus in genere.

PErdix, Græcis πέρδιξ & πέρδικα, Cretensibus πέρδιξ, Pergæis Περδικάρδα. Hesychio κακκάβη dicitur. Quo nomine nostra ætate hæc avis indicetur, non satis est compertum. Perdicem rufum, veterum minorem vulgarem Perdicem esse placet Turnero; sed rostrum illius cinnabarinum non admittit. Quidam apud Longolium Otidem cum Perdicibus confundit. Bellonius ex eo quod Aristotelis Perdicem cum aliis avibus modo magnitudo par sit, coire scribit, Coturno Græcorum, qui cum Gallinis rem habuisse visus est, id nominis imponit. Aldrovandus cui Coturnus, & Coturnix, magnitudinem quæ pro diversitate terrarum variat, (sunt in Allobrogibus Perdices midiocri pulso non minores,) si excipias, eædem; Coturnicem, Perdicem ruffam esse sentit, & Perdices minores ab Athenæo appellatas, easdem cum Avibus novis Plinii esse, & Starnas tanquam externas vocari contendit; Rusticulam autem Plinii, quam Dalechampius & Suessanus Perdicem minorem esse credit, Gallinagini quam Ascolopa seu Scolopacem Aristoteles vocat, ex descriptionum tollatione accenset.

Athen. lib. 9. In Dialogo de Avibus. Bellon. l. 5. de Avibus c. 13. Scaliger Exerc. 236. l. 3. Athenæus Dipn. l. 9.

Genera ipsarum sunt plurima. Strabo Indicos vulture & Ansere majores tradit. De Græca seu majore ruffa aliquid diximus. Ælianus Syroperdicem vocat avem, perdice minorem & nigram, rostro ruffo, mansuescere nesciam, quæque circa Antiochiam Pisidiæ lapidem exest, & conficit. Idem Perdices Cyrrhæos vocat, qui neque ad certamine valent, neque pulchre cantare sciunt, & allio vescuntur. In Chio insula sunt rubræ, Gallinæ magnitudine. In Ægypto cinereæ, alibi albæ. Apud Troglodytas Gallinacei magnitudine, rostro & cruribus seu fuscis seu luteis. In regno Barnagassi, quædam Caponum magnitudine, pedibus & rostro luteis, minores Gallinis, alias pedibus & rostro purpureis, nonnullas rostro & pedibus cineries. In Hispaniola diversicolores, suavissimi saporis. In continente, si Oviedo credendum, Hispanicarum Gallinarum magnitudine, duplici pulpa, alia alteri substrata, eæque tantæ molis, ut unam ne insignis quidem helluo absumere queat. Colore sunt in pectore, alis & collo cinereo. Ova ponunt ovorum nostratium Gallinarum magnitudine, colore lapidem cæruleum æmulante.

Genera. Geograph. lib. 17. Ælian. l. 17. de Animal. cap. 17. Athenæus H. A. l. 4. c. 13. Athen. lib. 9. Dipnos. Nicol. de Nicolais lib. 2. Itin. Orient. c. 8. Scal. Ex. 236. 13.

Quantum ad *internam constitutionem* bina habere in Paphlagonia *corda*, falso forte, prodidit Teophrastus, hybernis mensibus nullos habere, *testes* eadem fide alii. Ingluviem ventriculo in ipsis præjacere appendices non superne ut piscibus, sed inferne ad extrema intestini haberi, cum coëunt turgidos valde testes obtinere; verissime Aristoteles prodidit.

Plin. H. N. l. 10. cap. 35. Ælian. de Animal. l. 16. c. 15. Arist. H. A. lib. 3. cap. 1. Arist. H. A. l. c. ult. Arist. H. A. l. 3. cap. 1.

Loca si quæras, In Hibernia & Lemniorum insulis nullæ sint, si Botero & Liberali credimus, nec minores in Creta, ruffæ in Belgio raræ. A duabus in Anapheu insulam immissis, tanta vis procreata, ut incolæ de loco deserendo cogitarent. Apud Tarnassaros, Æthiopas, Samios, Cretenses, &c. eximia ipsarum fœcunditas. In insula Caprea adeo pinguescunt, ut adipem eximant incolæ, & in futura convivia servent. Quæ in Bœotia, fines in Atticam non transvolant, si Athenæo fides, & si forte aliquo migraverint, voce ab indigenis dignoscuntur.

Athenæus l. 9. Dipn.

Vescuntur limacibus, unde ibi nulli, ubi Perdices, in Sciatho insula cochleis, allio, quod de Cirrhæis Ælianus prodidit; Sabulo, granis & aliis. Pamphagam esse suspiceris.

Victus. Arist. H. A. l. 9. cap. 37. Athen. lib. 9. c. 4. Æl. H. A. l. 4. c. 13. Scalig. in Arist. de plantis.

Libidinis sunt profusissimæ, unde salacitatis venereæ Symbolum. Sane *Mares* non tantum visis fœminis, sed & voce illarum audita, semen emittunt, ex animi forte impressione. Nam & si speculum contra eos posuerimus ad imaginem suam accurrentes idem faciunt. Iidem, si Alexandro Myndio credendum, hiantes coëunt, & toto coitus tempore lingua exerta volant. *Generatio.* Athenæus Dipn. l. 9

Nata jam ova, ne circa pullitei educationem occupatis fœminis, earum societate frustentur, frangunt, in aucupantes interdum Veneris impatientia ruunt, & capitibus ipsorum insident. si fœminarum copia non detur, vociferantur & pugnant inter se. Victum ajunt Venerem pati, & quidem tamdiu donec ipse alterius victor evaserit, quin in proprios pullos idem scelus committunt, eosdemque simul ferme ac exclusi sunt, subagitant, nec Gallinaceo parcunt generi, ex quorum cum Perdicibus congressu, tertium quid progigni Aristoteles reliquit. Nec remissior *Fœmellæ* salacitas. Si contra mares steterint; aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes per tempus exerta lingua æstuant, concipiuntque supervolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi. Adeoque vincit etiam libido fœtus charitatem, ut illa furtim & in

Ælian. l. 2. de Anim. cap. 5. Arist. H. A. l. 9. cap. 8. Plin. H. N. l. 10. cap. 33. Ælian. de Animal. lib. 10. cap. 47. Arist. l. 2. de Gener. cap. 2. Plin. H. N. l. 10. cap. 33. Athenæus Dipn. lib. 9.

& in occulto incubans, cum sensit fœminam aucupis accedentem ad marem, recanat, revocetque & ultro se præbeat libidini; quod tamen Plutarchus inficiatur. *Nidum* cæterarum avium more non exstruunt, sed partui vicinæ aream seu receptaculum è festucis substernunt, idemque spina & frutice; tum ut contra feras abunde vallentur; tum ne ova à rore decidente vel imbribus & sic infœcunde evadant, afficiantur, muniunt, nec in quo loco peperere incubant. Septem vero diebus nidum contexunt, septem in pariendo consummunt, septenos pullos enutrient, si Ælíano credimus: *Ova* bis quotannis ponere Albertus dicit; decem, sæpius quindecim & sedecim, illaque seu alba, seu ovis columbæ similia, alii addidere. An utraque Perdix *incubet*, ab aucupibus inquirendum est. *Exclusionem* quod spectat, pullos moræ impatientes, occupatis spatiis sponte erumpere pertusisque ovis, ubi primum caput exeruerint, pedesque protulerint, reliquo corpore adhuc adhærescente, procurere, sibique cibum ductu matrum inquirere, ajunt. Sane more Gallinarum, plumis obvestiti, in agros ubi messis stetit, deducuntur, quod mater suo volatu iis cibum subministrare nequeat. *Vitam* ad quindecim vel sedecim annos extendunt, quod ad vigesimum quintum pervenire, apud Aristotelem legimus, mendum est. Olfactus ipsis exquisitus.

Plin. l. c. Ælian. l. 3. c. 16. & l. 10. cap. 35.

l. 17. de Anim. cap. 15.

Arist. H. N. l. 9. cap. 8. Ælian. l. 10. de Animal. cap. 35.

Ælian. l. 4. de Anim. cap. 12. l. 10. Variæ histo. c. 3. Athen. Dipnos. lib. 9. Plin. H. N. l. 10. cap. 33.

Volatus ob corporis gravitatem & brevis & humilis; velox tamen & impetuosus, hyberno tempore gregatim, verno, cum proli student, binæ tantum volant. In Bœotia sui cum volant non esse juris, sed in ipso aëre, quas transire non audent, metas habere, inde ultra notatos jam terminos nusquam exire, nec in Atticum solum transmeare, Solinus fabulatur. *Vocem* non eandem habent. Bœoticas exili voce uti ajunt. Athenis circa Corydalum pagum oppidum versus caccabant, ultra vero τετοβίζουσι. Hesychius κακκάτοι scribit; Ælianus quasdam vocis contentione & cantu valere ait. Ex ipsarum cantu certissimum jam appropinquantis diei signum, sed falso asserit Bellonius.

Arist. H. A. lib. 9. cap. 7. *Volatus.* Ovid. l. 8. Metamorph.

Polyhist. cap. 12. Athen. lib. 9.

Ælíana. l. 4. de Animal. cap. 13. l. 5. de Avib. c. 14.

De *Pugnacitate* earum quædam produntur. Alexander Severus Perdicum & Catulorum certamine sese oblectabat. Cyprii easdem ad ejusmodi certamina enutriunt. Apud Gesnerum è Sedunis allata, felem mordebat. Pugnant & inter se cum gregatim per nemora pascentibus, fœmina ceu futuri certaminis spectatrix sese offert, & nisi victori copiam sui faciens.

Pugna. Lampid. in Severo. Lusigmanus in hist.

Victus nunquam in conspectum prodit. *Pulli* cum primum ad coitum educuntur, sua cute armati, quam vel ad arbores affricando, vel luto oblinendo asperam reddunt, pugnant. acuitur pugnacitas, si trichomannes & polytrichum in cibo offerantur, si Liberali credimus.

Victus. Ælian. l. 4. de Animal. cap. 1.

Lieralis in cong. mit. narrat.

Sed & singulari pollere Perdices *ingenio* certum est. Si ad nidum cœperit accedere auceps, præcurrit ad pedes fœta, prægravem aut prælumbem sese simulans, subitoque in procursu aut brevi aliquo volatu cadit, fracta aut ala aut pedibus, procurrit iterum jam jam prehensurum effugiens, Spemque frustrans, donec in diversum abducat à nidis. Eadem pavore libera, & materna vocans cura, in sulco resupina, gleba se terræ pedibus apprehensa, operit. Discunt & pulli astum, & quamprimum hominem adesse sibillo significarit mater, supini se collocant, & corpus quisquiliis tegunt. Nec deponit has venator fraudes. Ante retia propositus, cantum ad pugnam lacessentem orditur. Sylvestribus ingruentibus pedem refert, ipsi in laqueos incidunt. Nolo sermoni humano enunciando aptos dicere, quod aliqui ex scriptoribus innuere, & latiuscula earundem lingua suadere videtur: Non caret tamen fide, interdum ita cicurari posse, ut, cum Gallinarum domesticarum cohorte promiscue habitent, quod apud Aloysium Mundellam factum; domi educatæ, ad montes interdiu victum inquirendi ergo sub custodibus dimittantur, sibilo revocatæ sub vesperam redeant, quod Nicolaus à Nicolais in Chio insula communiter fieri prodit; & ab homine de loco in locum ad quatuor millia, ita ut ille terra iter faciat, istæ per aërem volent, quiescente quiescant, ducantur, quod in Ponto visum, Odoricus de Foro Julii tradit. Ova deperdita per alterius matris damna, ut adoptione alienæ sobolis suæ orbitatis incommoda reparent, resarcire; Natos in campos eductos, ut fuerint materna voce commoti, ovorum genitricem petere; ubi sensere medicamentum lætale parari, vociferari. Cirrhæas seipsas, ut ab aucupibus spernantur emaciare: porro ad vocem sonoram conciliandam uti; vulneri ori anum, mansum imponere; lauri foliis annuum fastidium purgare; arundinis lecta, & seu comesta, seu in nidum imposita coma, oculorum fascinationem vertere, adductorum Authorum fide refertur.

Ingenium. Plin. H. N. l. 10. cap. 33. Arist. H. A. lib. 9. cap. 8. Ælian. l. 3. de Anim. c. 16.

Plut. de solertia Animal.

Statius lib. 2. Sylv. Athenæus Dipn. l. 3.

Aldrovandus l. 13. Ornithol. cap. 16.

Nicol. lib. 2. Navig. Oriental. cap. 8.

Cassiodr. var. l. 2. Ætius l. 13. Ælian. l. 4. de Anim. cap. 13. Arist. lib. 2. Problem. lib. 39. Ælian. lib. 5 de de Anim. cap. 46. Plinius in H N. Ælian. l. 1. de Anim. cap. 35. Idem lib. 4. c. 13.

Usus Cirrhæarum *in cibo*, nullus alliis enim vescuntur: nostrates laudem apud omnes, Martialem si excipias, muruerunt, qui pullos veteribus, alas reliquis partibus præferunt. Fuere & exta & ova in usu. Heliogabalus Palatinis ingentes dapes iis refertas exhibuit. Sed nec *Medicina* illis destituitur. Caro Elephantiacis, lue venerea affectis, fluxu alvi laborantibus prodest. Medulla & cerebrum cum vino, ictericis; ventriculus ex vino nigro

Usus. Lampr. in Heliogag. Cardin. in Comm. in Aphoris. Hippocr. l. 3. de diæta. Plin. H. N. l. 30. cap. 6.

Idem l. 16. c. 18. Galen. l. 10. de simplic. Discorid. l. 2. c. 72. Plin. lib. 30 c. 14.

nigro iliacis; jecur aridem comitiali morbo laborantibus, sanguis suffusioni oculorum; fel in hebetudine visus, & albuginibus cum melle commistum; pennæ combustæ ad uteri strangulatum; ova ad lactis copiam, facere creduntur.

ARTICULUS X.

De Perdicibus in specie.

PUNCTUM I.

De Perdice Græca Bellonii, Perdice rufa. Cinerea & Damascena.

Bellon. l. 5 cap. 13.

PERDIX GRÆCA crassa quoque & Coturnus ex descriptione Bellonii dicitur. Nostratibus duplo crassior est; *rostro* pedibusque rubris, maculis ad anteriorem ventriculi partem eisdem quibus rostra respersa, mediocris Gallinæ magnitudine. Frequens est in rupibus Colmensibus, insulis Cycladibus & Cretæ maritimis. *Vox* nostrarum voce major, coitus inprimis & partus tempore. *Nidificant* sub dio mense Majo. Ova edunt sub aliquo magno lapide octodecim, quandoque sedecim, ovis Gallinæ similia, minora, alba, maculis subrubris exiguis respersa, usui peridonea, sed quorum vitellus non congelatur.

PERDIX RUFFA sive major, columbam exprimit, rostrum habet Cocci colore, pedes minus rubent. Color cinereus per dorsum, pectus & caput decurrit. Oculorum palpebræ in marginibus rubent, ab iis linea nigra retro per collum tendit, inde reflexa per pectoris partem supremam sæpe circulum facit: quod intra eam est albicat.

PERDIX CINEREA, seu minor, Græcis ignota, ex descriptione Gesneri, coloris est varii, nec descriptu facilis. Rostrum subfuscum. Caput è ruffo fuscum; synciput, partes circa oculos, proram capitis simpliciter ruffa: collum & pectus cinerea, exiguis maculis nigris quasi per versus, crispos & undantes, interstincta: Dorsum, caudam & alas varios colores præ se ferendo, crura ex fusco albicantia. Gregatim volat, vere vero bimatim.

Perdix quæ sub DAMASCENÆ nomine Aldrovando transmissa est, brevitate & crassitie corporis ad Perdices accedit, minor tamen est, rostrum habet prolixius; pedes quodammodo luteos. Nec tamen Æliani Syroperdix est, etsi magnitudo respondeat. Nec enim est nigra, neque rostrum habet ruffum, inmo illa mansuescit, cum hæc semper in feritate perseveret.

Æl. H. A. l. 16. cap. 7.

PUNCTUM II.

De Perdice alba, seu de Lagopode.

PErdix alba, Lagopus à pedibus leporinis & villosis; Aristoteli, qui nullum animal præter unum leporem pedes villosos habere scribit, incognita; Hesychio & Phavorino λαγωβολ. Horatio Lagois, nisi fortè piscem Romæ rarum & ideo carum, quod interpretes volunt, intelligat; aliis Perdix petrosa dicitur.

Arist. H. A. l. 3. cap. 12. Horat. l. 2. serm. Satyra 2. Aldrov. l. 13. Ornith. c. 21.

Duorum autem sunt *Generum*.

Genera.

Prius est columbarum magnitudine, tanti candoris, ut à venatoribus hoc solo, quod nives superat, visu deprehendatur, pedes tamen & rostrum nigricant, supercilia in mare inprimis rubent: collum maculis quibusdam nigricantibus perspergitur, & radices pennarum nigrescunt.

Plin. H. N. l. 10. cap. 48. Scalig. Exercit. 59. Aldrov. lib. cap.

Alterum nomine eodem à coturnicibus magnitudine tantum differens croceo tinctu; quod Aldrovandus Perdicem Bellonii Damascenam, seu Syroperdicem esse credit. Dorsi & colli collore Gallinaginem æmulatur. Alæ quæ corpori junguntur, albas, fuscas & fulvas pennas habent; decem remiges cinereæ sunt; pars interior & venter albent, & torquem in pectore rubro, fulvo, flavoque coloribus constantem habent.

Describit & Gesnerus aliud, quod per æstatem fulvescere, & ne per hyemem quidem albescere dicitur.

Gesner. in Ornith.

Reperiuntur Lagopodes in Alpibus, & Pyrenæis montibus inque summis jugis imminentibus ei valli cui nomen Arbusti, qua fauces aperiunt, iter. Ita vero frigore, nive, & glacie delectantur, ut ubi locis inferioribus liquantur nives, altiora & soli aversa prosequantur loca, in quibus nix perennat.

Locus. Plin. l. c. Scal. l. c.

Vocem edebat, quam Gesnerus describit, cervinæ non dissimilem.

Vox.

Naturam si spectes, non extra terram, in qua nascuntur, iis vesci facile; quando nec vivæ mansuescunt, & corpus occisarum statim marescat. Latent quidem homine conspecto; eoque dissimulato sese motu prodere cavent, tanta iis fallendi similitudine nivis fiducia; sed tantæ etiam simplicitatis sunt, ut à venatoribus dispositam lapidum seriem transire non audeant, sed secundum illam, quasi secus murum insuperabilem decurrentes in decipulas incidant.

Ingenium. Plin. l. c.

Usus earum & in cibis est. Præcipua sapore esse Plinius dicit. Saluberrimas teste Scaligero Norici credunt gustu, subamaras Gesnerus reliquit.

Usus. Stumpf. apud Aldr. Scaliger Exerc. 59.

NB. *Perdices Indicas vide in Mantissa.* N. 8.

AR-

ARTICULUS XI.

De Coturnice Latinorum.

Genera. COturnix Græcis antiquis [illegible], modernis [illegible] & [illegible]. Villa-novano, Quisquila, Gasio Quaquila dicitur. Unum duntaxat ipsarum observatum *genus*. Visa tamen & Alba, si Aristoteli credimus; & in campis Russicis & Podolicis virentibus pedibus, quarum usus spasmum inducat, inveniuntur. Notæ quas suis veteres tribuunt, & in nostris reperiuntur. Parvæ sunt, pedes fissos, & pinnas duras habent. Theophrasto forte Perdices nanæ dicuntur. *Mas* & *Fœmina* distinguuntur, quod Fœminæ totus color quodammodo testaceus superius ad cervicem, dorsum, caudam & alas, ad mentum & pectus subluteus; ad ventrem fere albus. A rostro ejus supra oculos & aures linea insignis longitudinis alba, circulares aliquot maculas habens excurrit. Cauda pro proportione major est. In *Mare* rostrum magis nigricat. Supra illud capilli quidam extant. Collum lineolis albis intercurrentibus ruffescit. Pedes minus lutescunt; digiti vero eorum ita constituti sunt, ut medius primo & tertio longe major sit, posterior quem pro calce habet, longe exiguus. In *internis partibus* singulare quid obtinent. *Ossa* ipsis dura & solida. *Ingluvies* & gula prope ventriculum ampla & lata. *Cor* [illegible], seu muricis modo in tres cuspides divisum. *Iecur* & fellis conseptaculum intestinis agglutinata. *Fellis* ad intestina labentis canalem vix aspectabilem. *Testes* jecori subditos.

Arist. l. de colorib. Cromerus l. 1. de Polonia. Plin. H. N. l. 10. cap. 23. Athen. lib. 9. Aristot. in Physiogn.

Arist. H. A. l. c. Athen. l. 9.

Quantum *ad Locum* Averrhoës in Andalusia, teste Galeoto Martio reperiri negat, in mediterraneis Galliæ tractibus sunt raræ. In Delo, unde nomen Ortygiæ sortita est; ad sinum Arabicum, in superiore Æthyopia, Terra sancta, Madera, Capreis magna ipsarum copia, ad Tænarion, quæ nunc Cerempolis, tanta, ut hodie Porto de Qualeis nominetur. In agrum Neopolitanum tantum numero ex Africa propelluntur, ut glomeratim sæpe in ædes maritimas incidant, & sine ulla difficultate capiantur. Migratorias esse aves, omnes, Albertum si excipias, concedunt. Adveniendi habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu spacii longioris vires suas nutriunt tarditate. Ubi terram persentiscunt, coëunt catervatim, deinde globatæ vehementius properant, quæ festinatio (sunt verba Solini & Plinii) plerumque exitium portat navigantibus. Accidit enim plerumque noctibus, ut vela incidant, & præponderatis finibus alveos invertant. Austro nunquam exeunt, nam metuunt vim flatus tumidioris. Plurimum se Aquilonibus credunt, ut corpora pingujuscula atque eò tarda facilius provehat, siccior & vehementior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregem ductitat. Eandem terræ proximantem speculatus Accipiter rapit, ac propterea opera est universis, ut sollicitent ducem generis externi, per quem fruistrentur prima discrimina. Quod de tempore dixit erratum est, nisi de terris tepidioribus æstate apud eos depulsa intelligantur: quod de continuo volatu cum malis & velis insedisse observarit Bellonius, in Delum sæpissime delatas alii; in Ponticis insulis inquiescendi causa paucos dies morari Varro; falsum, quod de navigantium exitio vix credibile, nec tantam simul abire multitudinem verisimile, cum nonnullo corporis pondere & vento apto destitutæ, in locis apricis & tepidioribus remaneant. Austro nunquam exire falsum. Cum & Bellonius à Septentrione in meridiem tendentes, cum è Rhodo Alexandriam Ægypti navigaret, observarit; & Aristoteles Austro tanquam humido & gravi molestè volare prodiderit. Sec nec de Ducibus inter authores convenit. Aristoteles hæc loca adeuntes, sine Ducibus pergere; abeuntes. Lingulacam, Otum, Ortygometram, & Cynchramum Duces habere; ab hac noctu etiam revocari, scribit. Plinius id ad ventum transfert, & de Ducibus ita. Glottidem seu Lingulacam initio blandita peregrinatione avide profectam, pœnitentia in volatu cum labore scilicet subit. Reverti incomitatam piget, & sequi, nec unquam plus uno die pergit. In proximo hospitio deserit. Verum invenitur alia anno intercedente relicta: simili modo in singulos dies. Cynchramus perseverantior festinat etiam pervenire ad expetitas terras.

Gal. l. de promiscua doctrina. Athen. l. 9. Joseph. Antiq. l. 13. c. 1. Procop. l. 13. de bello Vandalico.

Polyhist. c. 18. Plin. H. N. l. 10. c. 23.

Bellon. l. 5 de Avibus c. 20.

Varro l. 3. de re rust. c. 5.

Bellon. l. 5. de Avibus c. 17.

Arist. H. A. l. 8 c. 11.

Plin. H. N. l. c.

Victitant granis milii, tritici, & aliarum frugum. In Capreis insulis Acinis herbarum; apud Holandos Bryoniæ, secundum Portam malo Punico, semine cannabis, lolio, & tritico saginantur, sed & Hellebori semen perinde ipsis cibus, ac sturno cicuta, quæ hominibus venena esse creduntur; (ideo Plinius veneni semen dixit) recuperandæ sanitatis causa, cum Epilepsia tentantur, quod Aquæ placet, seu peculiari quadam naturæ suæ prærogativa, concoctio enim non vi duntaxat caloris, sed tota ventriculi substantia perficitur; seu, quod, cum pertenues habeant ad corda penetrantes meatus, antea devoratam cicutam concoquant, quam inde lethale gelu ad præcordia pervenerit, ut Divus Basilius censet. Aquam simul ac bibere, turbant, seu quod tali delectentur, seu quod singularem cum Camelis & Elephantis, quibus idem solenne, amicitia gerant. *Victus.*

Junius in Novendial.

Lucret. l. 4. de natura rerum. Arist. l. de plantis. Galen. ad Pison. Aphrodis. in procem. Problem. Ambr. l. 3. Hexam. c. 9. Plin. H. N. l. 10. c. 23. & 72. Solin. Polyhist. c. 18.

Sa-

Generatio. Arist. H. A. l. 9. c. 8. Athen. lib. 9.

Salacitas ipsis quæ Perdicibus, sæpius coitum repetunt, & humi nidulantur. Sunt qui quotannis quater *prolem edere* velint; bis in his quas petunt, bis in his ad quas revertuntur regionibus. Utut sit, quo loco pariunt non incubant, ne quis locum longiores temporis mora percipiat. Sedecim *ova* cornicis similia, si, Bartholomæo Anglico credendum, excludunt; ex his pulli fœminæ, rursus ad decem mense Augusto pariunt. Unde non mirum tantam Coturnicum copiam, & mense Majo incubanti insidiantem, spem centum & amplius perdere.

Volatus.

Volatus sunt modici, Austro præsertim flante, cujus humiditas corporis gravitatem auget, sed defectum cursu compensavit natura, hinc Comestori Currelii dicuntur.

Vox.

Vocem mari Aristoteles ademit, exilem Albertus credit, fœminæ crassam. Mensis Aprilis initio canere incipiunt; num subito cum ad nos venerint, dubium. Vox nemini nota non est, & ideo apud Athenæum Pratinæ placuit, ut ἀδύφωνος dixerit. Sapientes olim pro gnomone utebantur, quod verum cantu suo horoscopi emersum signare crediderint; cum in eo certum numerum servet.

Pugna. Arist. in Physiog. Dioscor. in l. 4. c. 131. Aristoph. in pace.

Pugnacitas quæ avibus duræ pennæ communis, in istis adianthi usu accenditur, & occasionem, ut Aristophanes Carcini Poëtæ filios, ἀρτόγαρ ἀναγκαῖοι dixerit, & pugnax ἀρτόγαρ φύσιν ἔχειν dicatur, dedit, satis olim Athenis & alibi nota fuit: ubi ad certamen tanquam ad gladiatores ludos effusissime conveniebatur, & Solon pugnantibus spectandis tempus impendere jubebat. Nec ignota Neapolitanis hodie, aliquoties victrix, duodecim sæpe aureis venditur. Augustus quoque tanti fecit, ut Erotem Ægypti Præfectum, quod victricem per contumeliam edisset, morte infami multaverit, & Areopagitæ puerum, quod Coturnicibus quas comprehendere posset, oculos erueret, damnaverint. *Antipathia* ipsis cum Pelicano, sed & cum Luna & Scole exorientibus, si Oro credimus. His visis terram fodicant, pupillasque identidem conscribillant.

Quintil. lib. 5. Instit. Orat. c. 9. Ælian. l. de Animal. c. 49. *Morbi.* Plin. H. N. l. 10. cap. 23. Hippocr. l. de morbo sacro. Arist. Comment. in Aristot. in Plantis. Rhod. lib. 6. Antiq. lect. c. 7. *Ingenium.* Oppian. in Ixeuticis. Plin. H. N. l. 10. cap. 29.

Epilepsia eas laborare, experientia comprobavit, sed solas præter hominem quod Plinius prodit, falsum; cum Hippocrates, capras & oves, Scaliger canes, Rhodiginus feles & arietem, Absyrtes Equos, Brodæus Accipitres & Graculos, eodem morbo vexari scribant. Quæ de *Ingenio* ipsarum Oppianus & Plinius, nempe adverso flatu ponduculis lapidum appensis aut gutture arena repleto stabilitas volare, & cum mare transvolant, singulas ternos ore lapillos ferre, singulos per intervalla dimittere, sic utrum mare tranarint observare, produnt; σημεῖα & πίστεις πλείω esse videntur. Bellonius in naves lapsas aperuit, & milium duntaxat reperit, lapidum non obliturus, si aliquos invenisset.

Vox. Plin. H. N. l. 10. cap. 23. Galen. lib. 6. Epidem. comm. 5.

Usus Coturnicum olim *in cibis* apud quosdam nullus, quod veratro vescantur, & comitiali morbo laborent. Galenus quosdam, qui edissent, in Doride, Bœotia, & Thessalia musculorum distentionibus correptos observarit. Nos nihil tale sentimus, ut nec ex capris vel avibus quicquam, ex modico esu assarum inprimis optimum pollicetur sanguinem Aldrovandus, ex immodico, pinguiorum inprimis, putredinalem febrim minatur. *Usum in Medicina* si requiras, cerebrum ex unguento myrteo tritum, & stanneo vase repositum, Epileptico paroxysmo medetur, si faciem eo illeveris. Adeps cum pauco helleboro membro pudendi inunctus, venerem auget, cum melle, myrrha, & chalcanto albo oculorum vitia corrigit. Cum Zingibere tritus, Equorum oculos incolumes servat. Caro inveterata porcorum & piscium escæ immiscetur.

Galen. de Euporist. cap. 155.

NB. *Coturnicis genus exoticum vide in Mantissa.* N. 7.

ARTICULUS XII.

De Ortygometra.

Plin. l. 10.

DE Ortygometra quam Plinius & Gaza Matricem, Villanovanus Ethigometram, Scaliger Coturnicomatrem, & verius vocat; vix, quid certi dicendum sit, habemus. De forma nihil fere ab Antiquis traditum est. Aristotelem si excipias, qui palustribus avibus facie similem esse reliquit. Sed nec ex Recentioribus quicquam certi colliges. Scaliger non absimilem gallinagini, magnitudine partem, colore tamen dilutiore, facie tota coturnicis, esse, & ab aucupibus matrem Qualearum, ab aliis Rascle dici, scripsit. Bellonius duplicem ponit. *Unam* quam Rascle quoque nuncupat. *Alteram* quam in genistis degere affirmat, magnitudine Ortygometræ nigræ, quam falso Rallum nominat, colore præcipue ruffo, in alarum costis subrubente, in femoribus castaneo, maculis albis interstincto; capite perdici cinereæ simili. Aldrovandus, qui aquaticarum hanc fere speciem esse putat, ut crura habeant oblonga, digitum qui pro calce est perbrevem, corpus gracile, plumas plærunque varias, ventrem albicantem, caudam brevem, rostrum longiusculum, modice flexum, avem, quam à Cardinali Palcotto acceperat, quæque rostrum coturnice majus, caput, collum, dorsum, & majorem alarum partem testacei coloris, alas qua ventrem contingebant ruffescentes; crura pedesque

Scaliger in Comm. ad l. 8. Arist. H. A. c. 15. Arist. H. A. l. 8. c. 12. Scalig. loco citato.

Bellon. lib. 4. de Avibus cap. 19.

desque pro corporis portione longos, colore inter croceum & viridem medio, obtinebat, pro Ortygometra posuit.

ARTICULUS VIII.

De Cynchramo.

Arist. H. A. l. 8. c. 12. CYnchramus Hesychio Cynchramas, Aristoteli Cychramus, aliis Cenchramus quoque dicitur. Quænam sit avis inter graviores non convenit, etsi fere certum est, nec linariam miliariam esse, ut Ruellio placet, & in sequentibus patebit, nec ex cenchritis avibus milio quidem pinguescentibus sed aquaticis, & ex Anserum genere: nec Cenchrin, à varietate punctorum milii instar dictum, ex Accipitrum familia. Gesnerus Helvetiis Bachvogel dictam, fere esse putat, quæ cruribus est proceris, rostro oblongo, eodemque modice inflexo, quæ autumno avolat, & tempore verno cum coturnicibus redit, & palustribus delectatur. Bellonio est Gallorum le Prujer aut Preyer, quæ alauda cristata est major. *Rostrum* habet breve, crassum, tuberculo conspicuum, ad instar ossis durum, inferius cum superiore conjunctum, foveam in medio efformans, *ventrem* pallidum & nigris quibusdam maculis distinctum. *Crura* pedesque inter rubrum & castaneum media, posticum *digitum* longum. *Versatur* in pratis, hordeo & milio *delectatur*, nidos in agris avena & milio consitix exstruit, & sex pullos excludit.

Gesner. in Ornithol. Bellon. lib. 4. de Avib. c. 20. *Descriptio.*

Vox. *Vox* ipsi Tirtertirteriiz.

Volatus. Cum *volat* crura contra aliarum avium morem pendere sinit.

Aldrov. Ornithol. l. 13. cap. 24. Aldrovandus *Hortulanum* omnino esse credit, avem alaudæ magnitudine, at paulo minorem, cui *rostrum*, *crura* tota, pedumque *digiti* rubescunt. *Caput*, *collum* & *pectus* in mare intercurrentibus punctis croceis, flavi, in fœmina partim flavi, partim viridis sunt coloris, alarum pennæ inter costales in utroque sexu, flavo & nigro colore tinguntur, mas sub oculis ad latera maculam habet rotundam, intense luteam, quæ in fœmina non est.

Locus. *Reperitur* in agro Bononiensi & Florentino, ex milii esu vehementur pinguescit, & magno numero depilata, & scatulis asservata, Romam transmittitur, ibidemque caro pretio venditur, sunt vero & alia Hortulanorum *genera*, *Flavus* nempe colore propemodum paleari, alarum costis & remigum penarum extremitatibus albis. *Albus* cygno ipso fere candidior, *& Hortulano congener.* Caput ipsi excinereo ad flavum vergit, collum cinereum nigris maculis punctatim distinguitur. Venter, crura, pedesque crocea sunt. Cauda tota fusca ad latera latescens.

Allicilla cujus cauda alba, cætera vulgaribus Hortulanis similia, color duntaxat in omnibus pallidior.

CAPUT II.

De Avibus pulveratricibus domesticis.

ARTICULUS I.

De Gallo Gallinaceo.

GAllus Gallinaceus, Græcis ὄρνις ἀλεκτρύων, ἀλέκτωρ, βρυτὸς, κλειῤῥῶν, κοκκυβίστις ὄρνις, κόρυθος, κόρυθος, κόρυθος, κρυπτίας, κοτίκας ῥαβδικὸς, ἰκτῖνος, ἰρθοβίας, ἰρθόλυχος, πέρσης ὄρνις, σίρκος, σίλλος, σίτος ὄρνις, Latinis cohortalis avis, lucis, cristati oris, &c. dicitur. Gallinam ἀλεκτρίαινα ἀλεκτρύαινα, κλέκτρα, ἰρθόλυχα, Cortis avem, Mylagridam, appellavere. Νεοσοὶ νέκρακες ἔστοι, κοτίδες ἰρθολυχοὶ, pullorum sunt nomina.

Differentiæ ipsarum sunt variæ, quæ à *locis*, *voce tegumento*, *partu* & *incubatione* sumuntur. *Hadrianarum* Gallinarum Aristoteles mentionem facit, quæ pennæ versicoloris, quotidie pariunt, sed pullos interimunt; quas Athenienses alere studebant, quæque vel sunt eædem cum *nanis*, & *pumilionibus* seu Plinii, quibus certa fœcunditas rara, & incubatio ovis noxia, seu Columellæ, quæ etsi vetustæ propter infœcunditatem improbantur, pluribus tamen locis fœcundæ reperiuntur, & ova plurima edunt, vel cum Longolii Parturientibus seu Leyhennen, quas versicolores, & rostro longiusculo facit. Pumilas enim, quæ passim extant, & claudicando potius, quam incedendo per terram reptant, nemo istis accensuerit. Sunt & Tanagrææ, Lydæ, Rhodiæ, Chalcidicæ, Medicæ, & Alexandrinæ. Ex *Tanagræis* Galli inprimis prodabantur, alii μάχιμοι seu pugnace dicti; alii Cossiphi & Merulæ dicti, qui Lydas magnitudine æquabant, Corvis colore similes, paleariam & cristam instar anemones, nec non candida & exigua in rostro supremo & caudæ extremitate signa, habebant. Cum omnes à præliis commendentur; & amplitudine pares sint, facile ejusdem generis esse suspiceris, forte & cum Longobardicis, qui pedibus usque sublatis incedunt, plumis ex auro fulvis teguntur, eosdem. *Patavinas* Hermolaus, & Longolius dixere; sed quia cauda destituuntur, quod veteres in suis non reticuissent, vix est credibile. Sunt & in regno Senegæ, Gallinæ Pharaonis dictæ: in regno Tarnassari nostris triplo majores. In Jamaica insula Pavonibus nec magnitudine, nec sapore cedunt.

Genera. Arist. H. A. l. 6. cap. 1. Athenæus Dipn. l. 7. Plin. l. 10. cap. 53. & 56. Columella de re rustica lib. Pausanias in Bœoticis. Varro de Re rustica. Columella. Petrus Martyr in Decadib. Ælian. de Anim. l. 15. c. 20.

Reperitur & prope Thessalonicum genus quoddam Gallinaceorum perpetuo mutum nunquam familiari his alitibus cantu vocale. Nonnullæ quoque sunt *Lanigeræ*: ut in quadam Orientis urbe, & nivei

coloris in regno Mangi pilis more felis nigris vistiuntur. De reliquis suis locis agemus.

Formæ. Quantum ad *Formam*, Gallum galinaceum Alucone scilicet majore *minorem* prodidit Aristoteles. Soli fidipedum altilium *colores* diversi sunt, & nitorem hunc si attendas, majori speciositate quam Crœsus vestiuntur. Spectatissimum insigne ipsis, corporeum serratum, nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum jure dixerimus, verum peculiare. Christam Latini φαλακρόνιον, κορυβαντίον vel κορυβάντιον, κηρυκίον, & λοφίον Græci, dixere. Semper est exerta & rubens dum integra sanitate fruitur, & mirum de ea Herbersteinius. Cum cuidam in Moscovia frigore jam fere enecto, abscissa fuisset, sibi restitutum, erecto statim collo cantasse. Plicabilem Gallinæ obtinuere, & per medium capet deorsum dependentem. *Oculos* omnes habent splendidos, salacitatis indicium. Paleæ (Aristoteles κόκκινον ob purpureum floridumque colorem vocat) ex rutilo albicantes, sub mento & collo, velut incanæ barbæ dependeant. *Rostrum* robustum, in superiori parte aduncum, coloris plærumque cornei visitur. *Caro* quæ rostrum undique cingit, nonnullis mentum, Columellæ gena est. *Jubæ* (sic longiores cæteris plumas Columella dixit) collum & cervicem undique ambiunt. Vel pectus vel pars ventris posterior *Navis*, à qua pullum aperiri jubet Apicius, vocatur. *Cauda*, quam ὀρτυγὶς Hesychius vocat, maribus major, quam fœminæ, binæ longissimæ incurvi arcus imaginem propter teneritudinem præ se ferentes, in fœminis sunt; quæ capis saginandis sub cauda evelluntur, pinguefactorias Germani dicunt. *Calcaribus* quæ πτέρνας & κέντρα, armantur mares; inque iis in magnam quandoque molem excrescunt, sed & gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt, crista etiam caudaque erigitur, ita ut difficile sit, an sint fœminæ, cognoscere, nonnunquam calcaria parva, errorene naturæ an opere ignoro, iis enascuntur. Plinius Gallinas probat imparibus digitis, aliquando & super quatuor transverso uno, Columella quinque, ita tamen ne cruribus emineant transversa calcaria, sed hæc ad Oeconomiam spectant. *Internarum partium* ista est ratio. *Ossa* habent consistentiam laxam, cavam & levem. *Ingluvies*, quæ πρόλοφος & φόλεος ventriculo præposita est. Appendices habet infra, qua desinunt intestina, ut vere ultra ventriculum esse Plinius scripserit. Pellicula intra ventriculum stercori destinata, Echinus, ab aspredine dicitur, Dioscordes κοκκίον vocavit. *Testes* gallinaceis sunt sub jecore, fœminæ supra caudam. Uterus ex descriptione M. Antonii Ulmi duplex habet foramen. Infernum per quod ovum ab externa respiciens jam perfectum egreditur: supernum & internum per quod sub septo transverso inchoatum, ad formam perfectam suscipiendam ingreditur. Totus in parte sinistra ad spinam situs est, dextram abdominis & centrum, intestina obtinent. Exitum ipsi in superna ad spinam desinente parte dedit natura, quia animalia supergressu coëuntia, instrumenta in proximo habere oportebat, in inferiore podicis ad ventrem positus, quia infra illius est officium. Uterque tam proxime cute, quod præputium dixeris, & musculo, sphæricæ figuræ, ut extensioni magis accommodi essent, obteguntur, ut arctissime conniventia, sensim ipsum aliquando fallere possent. Uteri substantia membranea & crassa est, figura concava, trium digitorum longitudine, qua ad exitum pertinet latior. Porrigitur ab infimo abdomine, juxta ipsorum intestinorum exitum, ad locum conceptionis ovorum sub septo transverso, estque cum extenditur longitudine dodrantali, cujus longitudinis ratione, membranam obtinuit à spina dorsi proportionalem omnino ac persimilem intestinorum mesenterio, quam & venæ frequentes percurrunt, cum ad nutritionem ipsius uteri; tum ad ovi intrinsecus contenti, dum pertransit à loco sub septo transverso, ad ipsius uteri exitum, alitionem. Membrana autem (verba sunt Ulmi) spinæ colligans, eadem prorsus existit ipsi mesenterio intestinorum, quin imo eadem est & substantia, & origine: quapropter consensum habet uterus cum ipsis intestinis. Figura uteri inæqualis, alibi angusta, oblonga, alibi lata, brevis, juxta hanc varietatem, varia quoque sortiri nomina debet. Nam uteri latitudo infimo abdomini proxima, & in qua ovum jam absolutum continetur, estque ipsemet uterus, reliquum vero corpus angustum, oblongum, rotundum, quod ad septum transversum extenditur, vel *uteri stomachus*, vel *uterus productus* extensusve, vel *uteri gula*, nuncupari posset. Est autem membranea & tenuis, admodum diversa à reliquo utero protenso, & à substantia ipsius uteri, qui ad exitum jacet. Nam finis hic membraneus subtilis & pellucidus existit, ac exanguis. *Intestinum* quoque *uteri*, ratione figuræ & quantitatis, cum cum longitudine rotunditatem cavernosam habeat, merito diceretur. Cui accedit membranæ occasio hanc uteri extensionem, vel productionem spinæ colligantis, quod *Mesenterium uterinum* appellamus. Intermedia pars uteri, quæ est illius portio ab utero propriè dicto, finem interjacens, crassam obtinet substantiam, albam, lacti similem, & in semetipsam considentem, cujus mesereon multiplices venas habet. Hujus substantia cocta ovi albuminis gustu saporem exhibet.

Victus. De *Victu* non est quod multa dicamus. Præ-

Arist. H. A. l. 9. c. 8.
Laert. in Salone.
Plin. H. N. l. 10. c. 17.
Arist. H. A. l. 2. c. 8.
In itinere Moscoviticо.
Apic. l. 6. c. ult.
Pli. H. N. l. 10. c. 56.
Galen. l. 11. de usu partium. Arist. H. A. l. 3. c. ult.
Plin. H. N. l. 11. c. 37.

Præcepta saginandi ad Oeconomiam pertinent. Uvis & ficubus impense, sed infeliciter vescuntur. Steriles enim evadunt, & pituitosi, si vel semen cannabis apposueris; numerosorum ovorum partu gaudebunt, si vel hordeum semicoctum, vel Nasturtii semen cum furfure & vino subactum, exhibueris, majora deponent, ad saginandum tum triticum cum aqua coctum, potu interdicto, tum Cytisus vehementer laudantur. Mathioli in Dioscor. l. 3. cap. 148.

Generatio. Quantum ad *Generationem*, & quæ ei adhærent. *Sexus* in hac ave manifestis signis distinxit, & mas erecta crista, juba, à cervice per collum dependente, cauda majore, & insigni ad præliandum calcari superbit. *Salacitatis* vero sunt inexhaustæ. Nam etsi peculiare ipsis coeundi tempus, vernum esse, unde majores forte tum testes, Aristoteles innuere videatur, & ad unum ovum fœcundandum multoties cum eadem gallina gallus coeat, quin & quidam effœminati à primo ortu nascuntur, ut nec cucuriant, neque fœminas ineant, & Theophrastus agrestes cortalibus ad venerem procliviores dicat: certum tamen simul, singulis diebus quinquagesies & amplius uxores suas Gallum inire, si eas mori contingat, mœrore animi interdum contabescere, si illæ desint, ne à masculino quidem genere sibi temperare, unde lege vicomburio damnabatur, alias non sui generis volucres, Phasianos nempe & Perdices aggredi, & semen ad Gallinarum & conspectum & vocem emittere. Quinnunquam qui in æde Herculis pascebantur ad Gallinas, quæ in Hebes, interfluente utramque ædem rivo perenni, transvolabant, nisi cum libidinis vexabantur stimulis. Non æque tamen salaces omnes, lacertosi, rubenti, erectaque crista; rostro, brevi, pleno, acuto, oculis ravis aut nigris, palea rubra, collo vario, fœminibus pilosis, unguibus longis, cauda magna, frequentibus pinnis, profusissimi in Venerem esse creduntur. *Coitus* tempus mari, statim ac à cubili surgit, fœminæ, progresso jam die, superveniente illo, considet ista humi à coitu inhorrescit, sæpe festuca aliqua se lustrat, & vapore per libidinem excitato membra extendente, sese excutit. *De partu & ovis* ne hoc caput nimia mole legentes perturbet, in sequentibus separatim dicemus. *Animales actiones* quod spectat, quia Gallinæ unico oculo sursum elevato, rapaces aves observant, *Visu*, quia aridissimum quodque modo id ore recipere queant, illico dejudicant, gustu pollere videntur. Oppian. in Ixeuticis. Arist. l. 9. cap. 49. Theophr. apud Athen. l. 9. Ælian. l. 4. Plut. in l. num. brutaratione utantur. Athen. lib. 9. Dipnos. Ælian. lib. 7. cap. 46. Arist. H. A. l. 5. cap. 2.

Vox Gallinæ mutabiles. Circa partum ἐπιφωνεῖ seu singultit, dum incubat, glocit seu glocitat. Cum iniri debet, mancam & exilem vocem format, in genere gracillare & pipare dicitur. Cantus, pro malo omine accipitur, & inter obstetricum numeratur observata. Galli prope Thessalonicam nullam habent, apud nos graviorem, sed vere ἀνόητα, qui nec choro, nec fidibus concordat, ἀλλ' & cucurrire solent. Vigilis hos nocturnos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguunt horas interdum cantu, cum sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia ad curas, laboremque revocant, nec solis ortum incautis obrepere, diemque venientem nunciant cantu, ipsum vero cantum plausu laterum, hinc ἐπιφωνεῖν, & lucis prænuncius dicitur, & veteres gnomonibus horariis destituti, noctis deliquium & diei accessum commetiri solebant. Matutinum cantum, quidam alimenti desiderio, (avide animal calidissimum nutritur:) alii salacitati (initurus cucurrire incipit) nonnulli auræ mutationibus, quæ ex solis contingunt motibus, multi cum & satur, & à coitu canat, occultæ cum sole a micitiæ vendicant. Qui profunda nocte validius, mane remissius cantare putant cantum vento ferri, ventum noctu magis quam sub crepusculum spirare, sic gallum longius audire, opinantur. Muti evadunt, si vel circulum è sarmentis callo addideris, vel caput & frontem oleo inunxeris, si Plinio & Alberto credendum. Scaliger Exer. 266. *Vox.* Plin. H. N. l. 10. cap. 21. Plin. H. N. l. 29. cap. 4.

Singularum iis inesse *Fastum* tum inde colligi potest, quod imperitant suo generi, & regnum in quacunque domo sunt exercent: tum quod nullam ineundi sui absque atrocissimo certamine copiam faciant, tum quod ædes ingressuri, sese, ne scilicet crista uspiam offendatur, inclinent. Plin. H. N. l. c. cap. 21. Athen. lib. 9.

Pugnacitas nulli est ignota. Ejus spectaculum, quo Miltiades Græcos in Persas felicissimo successu animavit, Socrates Iphicrati Duci animos adjecit, Themistocles exercitum contra persas ducens instituit, Pergameni quotannis celebravere. Eo Tarnassari Indiæ populi, Ambivariti, apud quos per octo dies summo partium studio in curia quotannis committuntur, Galli, Angli, hocce tempore delectantur. Accendi, & allio, unde ἐκκαυστήριον, politricho, trichomane & adiantho, forte quod cristam Galli quodammodo æmuletur, dicuntur, apud veteres stimulis ferreis æneisque, quos plectra vocant, armabantur, ut se facilius tutarentur in pugna. Nec hæc caret singulari artificio. Videre est ibi intenta projectius capita, in flatas comas, vehementes ictus, cautissimas evitationes, & in omni motu animalium rationes expertium nihil non decorum. Si ex certamine victoriam reportavit, tum oculorum eminentia, tum cervice erecta simul, & cantus contentione insolenter effertur, & triumphantis similis est, vere ἀγωνιστικὸς Martis pullus. Ælian de Animal. l. 4. c. 29. *Pugna.* Beçan. in Gottodanicis. l. 7. Rhodig. Ant. Lect. lib. 16. c. 13. Plin. H. N. l. 22. cap. 1. Porta in Phitogn. August. l. 1. de ordine Politian. in Rusticis. Plin. H. N. l. 10. cap. 20. Ælian. de Anim. l. 4. c. 29.

Victus. Victus idcirco non canit, quod ex illa mala pugna spiritus, fracti vocem supprimunt. Cujus offensionis verecundia confusus, in primam quamque latebram sese occultat. Ad *Sympathiam* & Antipathiam, quæ sequuntur, pertinent. Quod de Gallinis circa præsepia decidit, immissam pabulo necem bobus affert. Porphyrionem tanto amore Gallum prosequutum, ut hoc occiso; ille inedia perire voluerit, Ælianus oculatus testis est. Apes deficiente cibo gallinarum carnibus, & uvis passis refocillantur. Leo Gallum, & maximè album, ut Ambrosio placet, metuit, quem ex cantu à longe, ex crista propius agnoscit, seu ob occultam quandam causam, nam à leonibus & Pantheris homines non attingi, qui jure Galli perunĉti fuerint, maxime si ei allium admisceatur, Plinius vere an falso prodit: seu quod sint

Affectus. Columell. de R. R. Æl. H. A. l. 5. c. 28. Ambros. Hexam. lib. 6. Æl. H. A. l. 8. c. 28. Plin. H. N. l. 29. cap. 4. Lucret. l. 4. de Natura rerum.

——— *Gallorum in corpore quædam*
Semina, quæ cum sint oculis immissa Leonum,
Pupillas interfodiunt, &c.

Basiliscum, cum cucurrientem audit adeò tremere dicunt, ut emoriatur. Sic in Cyrenensium arenis ab itinerantibus abigitur. Vulpes una nocte quadraginta interdum & amplius aufert. Voce mustellæ Gallinæ sero exanimantur. Superventu vero eorum, qui serpentis vel canis rabidi morsu læsi fuere, incubitus vitiantur. Eo tamen die quo peperere, à serpentibus non læduntur, & caro earum tum à serpentibus morsis remedio est. Florem vitis si comederint maturescentium uvarum esu abstinent. Ex Sambuco magis conoram buccinam fieri pastor credit, si ibi cædatur, ubi Gallorum cantum frutex ille non exaudiat, seu quod in locis sylvestribus, in quibus Gallorum cantus non auditur, ficciora & solidiora ligna nascantur, ex talibus tibia magis sonora tornetur, seu & ob aliam causam. Nam ob streperam Galli vocem, stridore suo fungosam sambuci materiam convellere, vix verisimile fuerit. Denique taxi baccis quidem impunè vescuntur, sed sparti semine, & hominis qui helleborum bibit excremento, ut Avicenna testatur, intereunt: si cum incubant tonuerit, ova pereunt, & semiformes pulli interimuntur. Auro liquescenti si Gallinarum membra misceantur, consumunt id in se, ita hoc venenum auri est, falso scripsit Plinius, & ab experientia confutatur.

Ælian. de Animal. l. 3. c. 31. Dioscor. l. 4. c. 75. Arist. in H. N. Plinius in H. N. Columel. de R. R. Plin. H. N. l. 29. cap. 5. Scaliger Exer. 88.

Morbi Gallis peculiares, Phtiriasis & Pituita. Hac inter messis & vindemiæ tempus, & cum ficus ac uva immatura ad satietatem permissa est, laborant. Aqua in qua origanum maduit, præservantur, restituuntur sanitati, si vel urina rostrum abluerit, membrana qua tum lingua obducitur leviter unguibus avulsa; vel scillam in aqua maceratam cum farina exhibueris. Aphtiriasi maxime dum incubant infestantur, si arena littorali vel saponariorum è lixivio relicto cinere cura mulierum sese pulverent, liberantur. Solent & cum abortu canflictari, qui ovi candido assato, cum uvis passis tostis æquo pondere tritis & ante alium cibum exhibitis, præcavetur. Pulli facile Podagra tentantur, si stercus pedibus eorum adhæreat: quanquam an Galli quibus calor multus, cibi abstinentia non minor, ea laborent, dubitetur. Capis sane quibus pusillus calor & edacitas multa familiaris est.

Morbi. Plin. H. N. l. 20. cap. 6. Columella de re rust. Scaliger. Ex. 277. f. 2.

Quæ de *Ingenio* dici poterant superius sunt attacta, singulari familiam amore prosequi, & simul ac aliquid escæ nactus est, Gallinas & pullos ad vescendum invitare, easdem contra Milvos defendere, parientibus fœminis condolere, & mœrorem exili testari voce, Luna exoriente lætari, & quod summa admiratione dignum est, cum sese sanguinis copia aggravari sentit, unguibus sanguinem ex cristis prolicere, sic plethora levari, helxine se herba purgare, adjecisse sufficiat.

Ingenium Porphyr. lib. 3. περὶ ἀποχῆς. Ælian. de Animal. l. 4. c. 29. Plin. H. N. l. 8. c. 27.

Nec omittendum, Gallos si tempore pluviæ canant serenitatem, si noctu citius, quam solent, aëris mutationem & ventum, si paulo post solis occasum vel à vespertino crepusculo, insolentes in raucisonum cucurritum non sine alarum motu prorumpant, tempestatem *prædicere*. Scilicet, Auster vocalia instrumenta replet, ea sarcina dum se per motum exonerare volunt, ad cantum insolito modo stimulantur. Sed & Gallinæ, si vel mane exire recusant, vel pediculos quærant, & paludes more Anatum alis verberent, vel pectora rostro purgent, vel in arena ultra solitum sese concutiant, vel in principio pluviæ locum opertum quærant, imminentes imbres maximos præsagire, creditum est. Tempestive serendum esse monent, si pennas, cum deplumantur, ut ante hyemem solent, à capite amittere cœperint; serotinè, si à posterioribus.

Præsagium. Ælian. de Animal lib. 7. cap. 7. Aldrov. Ornith. l. 14. c. 1.

Usus harum avium in cibis frequens & ab omnibus laudatur, saginatarum inprimis. Ideo hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum invenio jam lege C. Fannii annis undecim ante tertium bellum Punicum, ne quid volucrum poneretur, præter unam Gallinam, quæ non esset altilis, quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulavit. Inventumque diverticulum est in fraudem earum, Gallinaceos quoque pascendi lacte madidis cibis, multo ita gratiores appobantur. Nec tamen in hoc mangono quicquam totum placet. Pertinax Imperator lumbos amicis mittebat, & dorso laganis sunt similes. Messalinus Cotta cristas cum palmis pedum & Anseribus torrere, atque patinis condere reperit

Usus. Plin. H. N. l. 10. cap. 50. Capitolin. in vita ejus. Athen. lib. 14.

Ce-

Cerebrum assum cum pauco sale & pipere editur. Jecinora inter omnia edulia Cardanus celebrat. Ventriculus si concoquatur, uberrime nutrit. Intestina quæ & Gileria vocabantur, cum aliis quibusdam rebus incocta edebantur. Testes apud Bononienses Calend. Augusti comedere solemne est. Uropygium inter militares cibos à Gallis computatur. Erant Galeni tempore, qui & sanguinem Gallinarum edebant. Apud Ægyptios nigræ arte certa saginatæ in familiari sunt usu. Jus fœminæ in balneis potant, sic pingues evadunt. *Apparatum* pullorum Conchiliatorum, Parthicorum, Oxyzoniorum, laseratorum, cum cucurbitis exiliatorum, Varrianorum, Frontonianorum, tractogalatorum, farsilium, leucozoniorum, & his similium, in Apicio vide, ex quo multa Aldrovandus desumsit. Olim tamen qui morbo sacro laborabant, Galli carnibus abstinebant. Britannis olim nefas Gallinam gustare, hodie in Socotora insula eandem contingere, religio est.

Galen. l. de cib. boni mali & succi.

Galen. l. 3. de aliment.

Alpin. l. 3. de Medic. Ægypt. cap. 16.

Hippocr. lib. de morbo sacro.

Cæsar. l. 5. de bello Gallico.

De *Usu in Medicina* quis unquam dubitaverit. Inde olim superstitiose Æsculapio immolabantur, nec quisquam fere est morbus cui depellendo non adhibeantur. Reperti qui ex sorbili ovo ter quaterve ex creverunt, si Brasavelo fides. Febrientibus albumen ovorum in aqua concussum exhibuit Hippocrates. Testes in hectica commendantur. Cerebrum Gallinarum in tremore & narium fluxu. Melancholicis Gallina nigra per medium dissecta bene supra caput imponitur. Sunt qui Gallinæ pennam in aceto intictam ad somni profunditatem conferre tradunt. Jus Galli veteris Asthmaticis prodest. Stercus album Galli ad occultas anginas commendatur, & certò vomitum educit, nec male in colica exhibetur, & cum oleo & nitro mixtum clavos pedum sanat. Membrana ventriculo subdita cornu similis trita, stomachicis feliciter exhibetur. Jecur assatum Illæo resistit. Marcellus denique Empiricus prodidit, ossiculum extremum ex ala Gallinacea cochleari terebratum, nodisque septem litio ligatum, atque ita brachio vel cruri ejus partis, quæ inguina habet suspensum, iis mirabile remedium exhibere. Pro Colophone notandum est, quod Cœlius Aurelianus reliquit, quendam à Galla pugnante leviter læsum, in rabiem cecidisse.

Hippocr. l. 3. de morbis.

Trallian. l. 12. c. 5.

AD ARTICULUM I.

APPENDIX I.

De Gallinarum ovis.

DUpliciter Gallinam ova concipere, *Per se* nempe, & *Ex congressu*, constans ferè veterum & recentiorum est sententia. Priori concipiuntur modo, quando mare absente, desiderio ipsius projiciunt intra sese semen gallinæ; sic, tanquam maris initum passæ essent, prægnantes fiunt. Excitat ingentem in partibus genitalibus pruritum, seminantis materiæ abundantia; quam mutua inter se libidinis imaginatio auget, sed & si tempore certe suaviter attrectentur, idem motis attrectatione humoribus faciunt, ut haud falso, etiam pulvere Plinius dixerit. Accedit ventorum Austrinorum Autumno & vere auxilium. His flantibus, aves multiparæ loca ani per quæ concipiunt, obvertunt, iis ad libidinem concitantur. Continuus caudæ ut motus, semen quod copiosum, nec menstruorum discessio ulla, ad matricem attrahit. Hinc à vento concipi aliquando creditum. Hæc ova ἐπωφόρα seu subventanea & zephyria dicta sunt, ut cynosura & urina illa, quæ æstate ab humore contento inutili generantur. Neque tamen omnino inania credas. Omnes enim partes habent, minora γόνιμα, liquidiora, minus suavia, & infœcunda per se, à superveniente Gallo fœcundantur. Nec obest vel ex luteo in album mutatio, ut Aristoteles credidit, vel utriusque à membrana ambitus. Ex albumine enim pullus generatur; ova piscium jam exclusa, post à mare injecto semine fœcundantur, & ovum in matrice subventaneum, præter testam & pellem completum, à semine Galli fœcundari Albertus M. testatur. Quanto tempore maturescant, incertum: tardius propter caloris in semine penuriam, verisimile. Reliquias eorum quæ è semine generata sunt esse falsum. Nam in gallinarum & Anserum genere, à novellis sine coitu edita, compertum est.

Aristot. H. A. lib. 10.

Arist. H. A. lib. 6. cap. 2.

Varro R. R. l. 2. c. 1.

Arist. l. 6. H. A. c. 2.

Scalig. in l. 10. Aristot. Hist. animal. cap. 6.

De *Ovis quæ ex congressu* sic habe. Postquam fœmina de superiore loco quæ præcincturæ seu septo transverso subest genituram excepit, formantur ex ea à facultate formatrice ibidem ova, quæ spinæ pedunculis adhærent, exiguum tum primo quiddam ut candidum videtur, & venulis distinctum, rubrum dein & sanguineum, luteum, & flavum totum tandem. Mox de spina in intestini uterini principium decidua & ad primos uteri loculos transmissa continuato congressu eo citius, quo iste frequentior, augescunt, & albugo à croceo secernitur. Tum in secundos loculos detrusa, justam molem acquirunt, & luteum albumine involvitur. Deveniunt tandem in tertiam cellulam, in qua testæ natura duritiem largitur, eam tamen, ut mollia adhuc exeant, nec nutritio, quæ per eadem fit, impediatur. Sic vitello & albugini constantia, (gallatura seu sperma Galli, si Alberto & Aldrovando credimus, per totum

Arist. l. 6. H. A. cap. 2.

Aldrov. Ornith. l. 14. c. 1.

tum albumen, usque ad vitellum pertingit, huic versus partem ovi acutiorem infigitur. Decimo à coitu die perfecta, tribus tunicis, quarum una vitellum ambit, altera tanquam pia mater albumen complectitur, tertia inter quam & illam humor crudus nascitur, & dum formatur fœtus excernitur, testæ adhærens, duræ meningis locum implet; intus instructa, mollia, ne dolorem pariant, latiore parte, ut mollius deponantur, & quia acutior adhæret, ideo postrema exit, egrediuntur, ac refrigerata, evaporato humore qui exiguus, relictaque portione terrea, justam duritiem, sed acuta parte, qua pullus exit, & ubi grandinem generationi inutilem, qui non cernitur nisi fracto putamine, & injecta parte lutei infra, Aristoteles ponit, exactiorem, servata sua figura, acquirunt. Poni confecta brumà incipiunt. Circa Calendas Januarii etiam locis tepidioribus ac fœcundissimis. Optima fœtura ante æquinoctium vernum editur, post solstitium nata, magnitudinem non implent, tantoque minus, quanto serius provenere. Parituras se singultu produnt; eodem, peperisse testantur, facilius, si festucam ore apprehensam dorso imposuerint, si Oppiano credendum, libentius, si jam prius ovum in nido conspexerint sine dolore, vel exinde quod testamembrana mollis fuerit, egresso demum induretur, colligas.

Columella de R. R.

Oppianus in Ixeuticis.

Numerus pro ætaris ratione variat, quæ multa pariunt, bis in die ponunt, sed hyperinæ evadunt, & cito commoriuntur. Sunt qui quasdam noctu tenera, & nisi ad magnam diei partem, dura, eniti credunt, tenera edituras, dura, si aliquot horis antelucanis lumen viderint, ut sub ortum solis ponere cogantur, & salis supponatur paululum. *Monstrosa* interdum circa ea accidere certum. Vidit Aldrovandus cujus putamen punctis & lineis sanguineis conspersum. Uterum læsum vix dixerim. Sanguinem quo uteri interdum turgent venæ transsudasse verisimile est. Vidit & Albertus totum sphæricum, duabus testis inclusum, absque ullo vitello, cum albumine aquoso tenui, & altero intra interiorem testam. Dantur & sine testa tam hypenemia, quam vera: forte quod illa aquosa sint, & exiguo, si humidus Gallinis cibus apponatur, calore dotentur: his propter ictum, vel ex multitudine compressionem tale quid accidat, si Nicandri opinioni standum est. Nec inter rara trilecitha, id est triplicis vitelli habentur; illaque plærumque in medio testæ cavitatem habere Elluchasis prodidit. Vidit & Gesnerus aliquando cujus putamen, ab altera parte extrema, in angustum velut collum instar cucurbitæ se colligebat. Unum sphæricum ad columbarum vix accedens: alterum anserino haud minus, plicis rugisque insigne in Aldrovandi Musæo reservabatur. Cæterum *ponatve & Gallus ova* inter doctos quæritur. Nonnulli decrepitum & ad coitum ineptum, septimo, nono, aut ad summum decimoquarto ætatis anno, pro virium vel imbecillitate vel robore ponere ajunt. Ortum id putrefacto intus semini debet; vel ex humorem colluvio conflatur. Editur sub caniculæ exortum, quod tunc maxime ab ambientis calore expultrix languida in alite decrepita juvetur. Visum in Imperati Musæo oblongum, ab Aldrovando rotundum, colore modo luteo, buxeo, flavescente, lurido, sed & quoddam ruptum, vitello omnino carere dixisses. Quin & Lemnius Zirizææ duos annosos Gallos non tantum ovis incubasse, sed & ægre fustibus ab illo opere abigi potuisse, reliquit. Confracta tandem ova, & strangulatus à civibus Gallus, quod, ne Basiliscus excluderetur, metuerent. Et hæc est quorundam opinio. Ovo simile aliquid ex conglobata intus putri concretione, in ultimo senio, cum non amplius coit, concipere, verisimilius est: At ovum cum non magis testa excludere potest, quam vir fœtum; cum parere non didicerit. Basiliscum ex eo produci inprimis si rubeta incubaverit, nugæ, testa carere, & adeo duræ pellis esse, ut fortissimis ictibus resistat, fabulosum.

APPENDIX II.

De Generatione Pullorum.

ABsoluta ovorum historia, de generatione pullorum aliquid nobis dicendum est. Horum vero principium veteres Græci, & inter eos Alcmæon Crotoniates, & Hippocrates Cous in vitellum; nutrimentum in albumen conjecere. Recentioribus contrarium sentire placuit. Ex albo liquore ovi corporatur alimalibus vitellus alimento destinatus est, ἐκ τοῦ ἐν παντοκρίσει τῶν μορίων ἀποδοθεῖν αὔξησιν, inde membris subinde constituendis incrementum administratur. Et certe pullo jam constituto sæpe vitelli pars extat, & cum albumen πυρούμενον, *ignitum*, quod incubatione fit & fotu, πῆξιν *solidum* fiat; luteum ἐν τῇ πήξει πήγνυται, διαμαλάσσεται ὑγραινόμενον, *gelu duratur & coit, calore humescit.* Excluduntur in cubatu, vel ἀνίμασι in terra. Nam in Ægypto & defodiuntur in fimo terra obruto, & turmatim fornacibus Cairinis exclusi prodeunt. Syracusis, potatorem quendam ovis sub storea humo stratis tandiu potare nunquam opera intermissa solitum fuisse dum excluderentur, proditum est. Liviam ovum in sinu exclusisse, apud Plinium legitur; & vas in quo absque Gallinæ opera excluderentur, à Porta discripsit. Oblonga & acuta excludunt fœminam, obtusa rotundaque ab

Arist. l. 3. de Gener. cap. 2. Hippoc. de Natura pueri.

Arist. H. A. lib. 6. cap. 3.

ab ea parte quæ acutior esse solet marem. Incerto id argumento ab Aristotele proditum, contrarium apud Columellam legimus. Dies ter septem exclusioni adscripsit Philosophus, minuuntur, si tepidus aër accesserit, ἐπίδοσις δυμόστοις Concoctio calor quidam est, sed & depravantur aliquando nimio, & urina evadunt, ὥσπερ οἱ οἶνοι ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐξόντες ἀναστρεφόμενοι τὸν ἰλὺν quemadmodum vina fæce subversa in calore acescunt. Formationem, & quomodo alimentum pullus factus assumat, diligentissime exposuit Aristoteles; hunc Aldrovandus secutus, sequentia nobis reliquit, quæ ipsius verbis proponemus. *Secundo* inquit ab incubatu die, luteum observavi deferri ad cacumen, aliquo pacto alteratum, & in medio quasi subalbidum: cujus rei inprimis Aristoteles non meminit. In aliqua vero parte albuminis, quæ pariter erat alterata, semen Galli apparebat, quod tres illas videbatur obtinere qualitates, quales jam ante diximus. *Tertia* die ablato putamine in parte ovi obtusa, vidi albumen, & reliquam substantiæ ovi partem in superiori putamine separatam. Recesserat autem albumen aliquantulum à putamine, quemadmodum fieri videmus in ovis omnibus, quæ minus recentia sunt. Hinc Plinius ova schista appellat tota lutea, quæ triduo incubatu tolluntur. Vocat autem *schista*, teste Hermolao, quia dividantur, & discedebat vitellus à candido. Videbam item manifeste admodum membranas illas tres quas ovis inesse ex Alberto dixi, & ex Aristotele etiam colligitur: neque verum est, quod secunda earum sit recenter genita. Si enim illud ita esset, minime in ovis nondum incubatis conspiceretur. Inest autem & his, ut etiam vidi, sed albior in incubatis caloris causa. Eadem die vitellus videbatur versus ovi partem acutam: atque hoc est, quod dicebat Philosophus. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, ubi est ovi principium, nam ibi est major calor, & vis spermatis. Apparebat etiam in albumine exiguum velut punctum saliens, estque illud quod Philosophus cor statuit. Ex eo vero evidenter admodum videbam enasci venæ trunculum, & ab hoc duos alios ramulos proficisci, qui meatus illi fuerint sanguiferi, quos ad utramque tunicam ambientem vitellum, & albumen protendi ille dixerat. Sum autem omnino ejus sententiæ, ut ejusmodi vias credam esse venosas, ac pulsatiles, sanguinemque in iis contineri puriorem, principalium membrorum generationi, jecoris nempe, & pulmonis, similiumque idoneum: adeo ut recte dixerit Philosophus, tertia die signa apparere, an ova fœcunda sint futura: licet ejusmodi observatio in majorum avium, utpote Cycnorum, Anserum, ac id genus aliarum ovis locum minime habeat. In ejusmodi enim, ut idem Philosophus testis est, paulo tardius ea signa apparent. *Quarta* die bina videbantur puncta, & quodlibet eorum sese movebat: quæ haud dubio cor, & jecur fuerint, quæ viscera in ovis triduo incubatis idem dixit. Apparebant item duo alia puncta nigricantia, nempe oculi: & jam luteum manifeste ad acutam ovi partem, ubi major calor est, & spermatis vis sese receperat. Trahitur autem à spermate illud pro carnis generatione, ut in omnibus animantibus fit, quæ sibi simile generant. *Quinta* die non amplius punctum illud, quod cor esse diximus, extra videbatur moveri, sed obtegi, ac coperiri, & duo illi meatus venosi evidentiores conspiciebantur, alter vero major altero: nec verum est, quod Albertus scripsit, apparere in tunica illa, quæ albumen includit: nisi forte id de tertia tunica, seu secundaria dixerit, cui evidenter venæ insunt, nam alioqui in illa nullius venæ vestigium inerat. Harum venarum insita vi reliqua albuminis portio quasi in palearum colorem immutatur. Videbantur etiam ramuli ad locum tendere, in quo caput formatur, eo scilicet puriorem materiam, à qua caput, ac in eo cerebrum fiat, una cum virtute formatrice deferentur: Erat autem capitis fabrica valde rudis adhuc ac informis: oculi vero conspectiores, atque ervi quasi magnitudine. *Sequenti dein die* ablato superiori partis obtusæ putamine, ejectisque duabus prioribus tunicis, tertia evidenter cernebatur venulis referta: de hac locutum fuisse Philosophum arbitror cum inquit: Membrana etiam fibris distincta sanguineis: atque hæc meo judicio secundina dici potest. Dein inter hanc, & quartam membranam, quæ fœtum involvebat, humor erat aquosus: quem autumo serosam albuminis partem esse, quæ post natum fœtum superest, tanquam ad generationem inepta. Eam vero membranam innuere videtur Aristoteles à meatibus illis venarum ortum ducere, quatenus scilicet vi fibrarum à venoso illo meatu ortarum in palearum, vel sanguinium colorem immutatur. Cernebatur deinde totus fœtus moveri, & oculi jam majores erant, quam in præterita die: at partes inferiores, thorax nempe, venter, & pedes, erant valde imperfectæ, nec discerni adhuc poterant, & rostrum erat muccosum: ut recte dixerit Aristoteles: pars inferior corporis nullo membro à superiori distingui inter initia cernitur. Caput denique tota inferiori corporis parte majus erat. *Septima die* aperta quarta tunica fœtum conspeximus parvum adhuc, ac indistinctum cum oculis tamen magnis, triplicique in illis humore, crystallino nempe, vitreo & aqueo. Aperto capite

jam

jam cerebrum aperte cernebatur, minus vero reliquæ partes. Unde dicebat Philosopus. Paulo post (intelligit meo judicio diem quintam usque ad nonam inclusive) & corpus jam pulli discernitur, exiguum admodum primum, & candidum, conspicuum capite, & maxime oculis inflatis, quibus ita permanet diu, uti nos conspeximus: & sero, inquit, decrescunt oculi, & se ad ratam proportionem contrahunt; quod quidem verissimum est: siquidem in quarta decima, aut quinta decima die aliquantum resident deminuti propter caloris digestionem. *Octava* rursus *die* oculi majores adhuc videbantur, utpote ciceris fere magnitudine. Totum corpus tunc sese velociter movebat, & jam crura, & alæ distinctè cerni incipiebant. Rostrum tamen interim muccosum adhuc erat. Sed forte quispiam quærat, cur prius superiores, quam inferiores partes in ejusmodi formatione appareant: cui responsum velim, virtutem, seu facultatem formatricem in superioribus magis quam in inferioribus vigere, quod spiritales sint, & per consequens plus caloris obtineant. Cæterum isthæc omnia, quæ hac die videbam, *sequenti* manifestiora apparebant. *Decima die* non amplius caput toto corpore majus erat, magnum tamen, ut in infantibus etiam videmus: magnitudinis autem causa est humidissima cerebri constitutio. Quod vero Aristoteles dicit oculos fabis majores esse, id profecto minime verum est, si de vulgaribus nostris fabis locutus fuerit, cum alioqui ervi, vel ciceris albi, magnitudinem non excederent: atque hinc etiam non absurde quispiam colligat fabas antiquorum fuisse rotundas, quales araci sunt, quem ideo fabam veterum quidam existimant. Neque etiam verum est: quod tradit, tunc scilicet oculos pupillis adhuc carere. Etenim hæ non tantum hac die apparebant, sed duabus etiam præcedentibus, una cum omnibus partibus ac humoribus. Quod vero ait, detracta cute nihil solidi videri, sed humorem tantum candidum, regidum, & refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud, id de crystallino humore mihi dixisse videtur, qui tamen haud solus apparebat, sed vitreus quoque & albugineus, unde non parum hallucinatus videri potest Philosophus, uti etiam Albertus, qui eo tempore nil duri, & glandulosi in iis reperiri existimat, cum crystallinus humor solidus sit, ac quam maxime conspicuus. *Eadem* item *die* vidi omnia viscera, nempe cor, jecur, pulmonem. Cor autem, & jecur erant albicantis coloris: & cordis motus non solum apparebat; antequam fœtum aperirem, sed jam secto etiam thorace moveri videbatur. Erat autem pullus involutus quartæ illi membranæ plurimis venis refertæ, ne in humore jaceret. Cernebam etiam vasa umbilicalia prope anum ad umbilicum deferri, ibique inseri, ut cibum per illum petat fœtus. Vide denique, quod Aristoteles non advertit, in dorso prope uropygium pennarum principia nigricantia menti humani cuti non absimilia, cui pili abrasi sint. *Die subsequenti* hæc omnia erant manifestiora, & in superioris rostelli extremitate erat quid albidi: cartilagineum, & subduriusculum, quod rursus die decimatertia magis erat conspicuum. Erat autem rotundum milii grano haud absimile. Sagacissima rerum parens natura id ibi fabricasse videtur, ut impediat, ne rostello suo vel venulas, vel membranulas, vel alias quascunque tenerrimas particulas pertundat. Ajunt mulierculæ, pullos jam natos cibum capere non posse nisi prius id aufetatur. *Decimaquarta* die pullus jam totus plumescebat. *Decimaquinta* in digitis ungues albicantes apparebant. *Die vero decimasexta* ovum aperire placuit in opposita parte, ubi nativa tunica, sed unica tantummodo apparebat, eaque alba. Alteram enim quam in altera parte semper videram, hic observare minime datum est. Itaque dubitabam an ea tantum pro albuminis tutela nata sit, cum scilicet ovum non sit recens, vel ad pulli defensionem in ovo incubato. Nam indies illa magis magisque decidere videtur, & fœtum sequi, qui sui gravitate deorsum decidit. Aristoteles etiam unicam tantum esse ejusmodi tunicam his verbis innuere videtur: Sunt, inquit, quandoque locata ova hoc ordine, prima postremaque ad testam ovi membrana posita est, non testæ ipsius nativa, sed altera illi subjecta: liquor in ea candidus est, quasi diceret, omnes partes in ovo locatæ sunt hoc ordine: nempe prima, postremaque ad testam ovi membrana posita est. Intelligit meo judicio per primam, & postremam membranam, eas membranas recens in incubato ovo genitas, eas videlicet, quas aliquoties appellavi tertiam secundinam, & quartam, quam involventem fœtum dixi. Nam cum dicit testæ nativam non esse, ostendit nec primam, nec secundam esse, quæ ab altera ovi parte reperitur. Videtur igitur excludere hanc nativam sive primam, vel secundam, & intelligere tertiam, quam secundinam sæpe vocavi. Cum vero dicit, sed altera illi subjecta, intelligit eandem secundinam, nempe testæ subjectam, quod vel ex hoc maxime liquet, quod candidum in ea liquorem inesse dicat. Is enim, ut supra ostendi, inter tertiam & quartam continetur. Hinc manifesto errore Suessanus convincitur, qui ex Ephesio per primam interpretatur eam, quæ testæ adhæret, per postremam vero, quæ albumini.

Quæ

Quæ omnia à nobis obſervata quotidie in ſequentibus diebus evidentiora, utpote in perfectiſſimo pullo apparebant *Die vero vigeſima* pullus putamine à parente Gallina ablato hora vigeſima ſecunda ſua ſponte exivit. Poſt excluſionem reperiri in putamine tunicas duas albas nativas una cum duobus aliis in incubatu genitis ſecundina nempe, & quæ fœtum ipſum involverat, in qua excrementum adhuc inerat ſubalbidum. Evidenter adhuc apparebant in pullo tria illa *vaſa umbilicalia*, duæ ſcilicet arteriæ, & vena una, & orificium umbilici valde erat contractum. *Vena* vero jecori per alium rarum, qui recta ad illud tendebat, inſeri videbatur. Mirum autem erat, quod extra id nihil lutei appareret, cum tamen in cavitate abdominis, ubi inteſtina ſunt, prope anum pullus per umbilicum totum fere id abſorbuerat, ſimul cum quinta tunica, quæ id involverat. Tanta autem ibi lutei inerat copia, ut vix duplo plus ſit in ovo nondum incubato. Ariſtoteles etiam ſcripſit, decima ab ortu die, ſi alvus abſcindatur, aliquid adhuc lutei in ea conſpici. Sed conſideratione inprimis dignum eſt, quomode ejuſmodi membrana, quam una cum vitello à pullo abſumi diximus, poſt ejiciatur. Videtur autem dicendum, quod per eandem viam, umbilicum videlicet, regredi debeat, vel per anum, quod potius credo. Tunicæ huic duo vaſa implantantur, quorum unum arteriam eſſe, & à corde proficiſci, pulſus indicat: alterum vena eſt, deferturque ad inteſtina, lutei videlicet vehiculum: Hepar erat coloris admodum lutei, forte quod ex luteo per venas attracto nutriatur. *Hactenus Aldrovandus.* Auxit naturæ dotes ingenium. Fœminas habebis ſi luna plena nata, eadem ſuppoſueris. Eo colore naſcentur, quo tincta ova fuerint, pulcherrimi excludentur, ſi cum Palumbi mare Gallina creverit, & ne de monſtroſis laboremus, à Johanne Baptiſta Porta abſque cauſa proviſum eſt. Solent in partu numeroſo quod conceptus cohæreant ſæpe monſtra naſci; nec vel geminas vel quadrupedes pullos, nulla ſectis membranæ vitellis, vidiſſe, rarum eſt.

ARTICULUS II.

De Gallis Gallinaceis & Gallinis in ſpecie.

PUNCTUM I.

De Gallinis Patavinis, Pumilione, & aliis quibuſdam monſtroſis.

HActenus de Gallis & Gallinaceis; in ſpecie occurrunt nobis Gallinæ, Pumilio, Patavinæ, Gallinæ Turcicæ, Perſicæ, Galli Scotici ſylveſtres, Paluſtres, Galli & Gallinæ Indicæ, Guineenſes, Capi. Gallina PUMILIO ſeu Nana, quam Aldrovandus deſcribit, erat fere tota nigra. Majores alarum pennæ in extremitatibus candicabant. Maculis in collo mediam lunam æmulantibus ornabantur. *Oculos* macula ſubluteſcentis coloris rotunda ambiebat. Caput erat cirratum. Paleæ & criſta intenſius rubebant. Ungues impenſe candicabant.

Ex PATAVINIS Gallina tota ex nigro vireſcebat. *Criſtam* gerebat exiguam coloris vix rubri. Pellicula quam prope aurium foramina obtinent, albebat. Mas quinque duntaxat coloribus ornabatur, nigro, albo, viridi, rubeo & luteo. Corpore erat ater, caput cirrhatum, cirrhi radices erant albæ, roſtro & pedibus luteis. Viſa aliquando Gallina tota candida, criſtata, viſa & alia in lapideam ſubſtantiam inter parietes converſa, caudiculis ſuis abſque pennis hiſtricis inſtar horrida. Dantur & pedibus pennatis ſeu hirſutis quarum deſcriptionem apud Aldrovandum vide. Criſtam Gallus habebat duplicem non admodum magnam. Viſi aliquando & monſtroſi. Tacebo gallinam quæ tres pedes, tertium prope anum enaſcentem habebat, pullum, qui totidem inſtructus, tertium velut ex Uropygio enatum oſtentabat. Nihil vel de eo dicam, cui pes à podice natus, quinque digitis inſtructus, viſebatur, vel cui ſeu quatuor, priores imperfecti & pallidi; perfecti & lutei poſteriores, ſeu quinque erant, vel de eo pullo cui quatuor alæ erant: non tantum contrarium alarum pennæ ſitum; ſed & cervicis plumulas caput verſus cirri inſtar erectas Tagliaferus Medicus obſervavit in quodam. At qui in aula Hetruriæ Ducis viſebatur Gallus, habebant caput & paleas ex plumis militum, conos quibus galeas exornant æmulantibus duos in fronte pennarum calamos velut duo cornua ſurrectos; totidem ab utraque roſtri prope nares parte, qui in extremitate plumas tenuiſſimas ſetarum inſtar edebant, unum in cervice, qui è principio fere ejuſmodi ſetis ornabatur. Pennæ veluti ſquammas toto corpore æmulabantur. Prope Vropygium qua cauda exit tuberculum rotundum & ſubalbidum viſebatur. Cauda carnoſa, pilis nuda, in extremitate floccum album habens propendebat. Tibiæ velut ocreis induebantur.

Aldrovandus l. 14. Ornit. c. 5.

PUNCTUM II.

De Gallinis Turcicis, Perſicis, Gallo Scotico Sylveſtri & Paluſtribus.

TURCICUS Gallus, quem Aldrovandus deſcribit corpore erat candicante. Alis & alvo nigris. Cauda partim viridi,

partim nigra. Tibiis & pedibus sub cæruleis. Toto corpore, modo argenteis, modo aureis lineis variegato. Gallina tota erat alba, maculis ubique nigris consperſa, pedibus subcæruleis. Viſa & alia cum pedibus cæruleis ex albo & nigro maculata. Poſt carneam criſtam, aliam ex pennis albis Alaudæ inſtar habebat, ut in icone expreſſum eſt.

PERSICUS criſtam veluti caudam obtinebat, pedes cinereos, ipſe totus niger erat. Gallinæ totæ coloris ferruginei viluntur.

Gallus SCOTICUS ſylveſtris Phaſiano carne ac magnitudine eſt ſumilimus, ſed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris Mas collo, pectore, alis, coxiſque punctis rubicundis aſperſus eſt; fœminam leucophæam, maculæ nigræ variant, ſuperci ia & barbulæ in utroque ſexu maculis nigris aſperguntur. Similis eſt huic ille, quem Turnerus Morhenam vocat. Mas enim totus ſplendeſcentis eſt nigredinis, eam caudæ partem, q æ podicem tegit, quæque alba eſt ſi exceperis. Caput ruber ſed corneus cirrhus tegit, & circa genas duo veluti lobi rubri & carnei. Fœmina tota maculis diſtincta eſt, & à Perdice niſi major eſſet, & ruffa, magis ægre dignoſcitur. Degunt in deſertis, & erica conſitis locis. Granis, & ſummis erucæ germinibus, veſcuntur. Boëth. in deſcript. Scotiæ.

Gallo PALUSTRI corpus eſt ſubruffum aut ſufflavum, punctis nigricantibus undique diſtinguitur. An idem ſit cum illo qui frumento abſtinet, & enaſcentibus minutiſque Cytiſi foliis veſcitur, ut Boëthius prodidit, dubito.

PUNCTUM III.

De Gallinaceis & Gallinis Indicis.

GAllum INDICUM duplicem nobis Aldrovandus exhibet. *Primus* eſt auritus, tridactylos, nulli volucrum generi pulchritudine inferior. *Roſtrum* illi in ſuperiore parte aduncum, totum rubrum. *Caput, pectus*, & *venter* integer colore roſeo diluto, qui in pectore maculis ſubroſeis dilutioribus exiguis, in ventre longe majoribus, quas alba linea tranſcurrit, inſigniuntur. *Criſtas* habebat duas, carneam unam, quæ prope roſtrum eſt, inter quam & roſtrum ſupe ius, macula oblonga cærulea eſt: alteram pennis luteis prope primam criſtam parvis, mox majoribus quæ ſurſum primo aſcendunt, mox deſcendunt deorſum, conſtantem. *Oculi* eundem fere qui in homine eſt præ ſe ferebant ſitum, oblongum ſcilicet, in cujus medio illi poſiti. *Aures* habebat erectas aſininis non abſimiles. *Alas* admodum diverſi coloris. *Caudam* duplicem. Priorem exiguam, quinque pennis ruberrimis conſtantem. Aliam novem longiſſimis, diverſum colorem obtinentibus. De *collo* ſuperiori & Vropygium pennæ cæruleæ albis calamis ornatæ dependent. *Alterum* ſimpliciter Indicum idem nominat. Coloris toto corpore erat atterrimi. *Roſtro* ſuperiore adunco, utroque caput verſus luteo, cætera atro. Ubi foramina narium aliis, ibi rotundum quid & luteum ceraſi magnitudine conſpiciebatur. Criſtæ loco cirros gerebat. Cauda & calcaribus carebat. Tibiæ pedeſque tabellis albicantibus præditi erant. *Gallinas INDICAS*, tres idem exhibet. *Primam* colore corporis fuſo. Capite cirrhato, roſtro in medio ruberoſo, albicante, nigris maculis inſignito. Coxis ex ferrugineo luteſcentibus. Cauda nulla. Vropygio ſimiæ inſtar, nudo. *Alteram* corpore à roſtro ad caudæ extremitatem exiguo, ad cæruleum vergente, roſtro recurvo & rubicundo. Cauda longa, ut in Pica extenſa, candida, & lineis nigris conſperſa; quæque in fronte tuberculum magnum, figura ficus, coloris fere cærulei gerebat. *Tertiam* colore fuſco, in collo & alis ad cinereum vergente, roſtro rubicundo, ſed non adunco, tuberculum ſimile in fronte gerentem. *Numidica* dicebatur.

PUNCTUM IV.

De Gallinis Guineis.

GAllinæ Guineæ à regione ita dictæ, Perdices Terræ novæ quoque dicuntur. Corpulentia vix noſtrates Gallinas ſuperant, iiſdemque quoad mores & vocem fere ſimiles ſunt. Peculiare ipſis acervum quendam pilorum ſupra caput obtinere, ſed qui in anteriori parte reflectuntur, à prima vertebra aut oſſe colli procedendo per poſteriorem capitis partem. Gallum Mauritanum ita Geſnerus ex Cajo deſcripſit. Pulcherrima inquit avis eſt, magnitudine corporis figura, roſtro & pede Phaſiano ſimi is, vertice corneo in apicem corneum à poſteriori parte præcipitem, in anteriori leniter acclivem elevato, armatus. Eum natura videtur inferiori capitis parti tribus veluti laciniis ſe promittentibus committere atque deligare: inter oculum & aurem utrinque una omnibus ejuſdem cum vertice coloris: ita ut inſideat capite eo modo quo Ducalis pileus Duci Veneto, ſi quod jam adverſum eſt averſum fieret. Rugoſus is eſt inferius per circuitum; qua ſe attollit in directum in ſummo collo ad occipitium, naſcuntur erecti quidam atque nigri pili in contrarium verſi. *Oculi* toti nigri, æque & in orbem palpebræ & cilia. Si maculam in ſumma & poſteriori parte ſupercilii utriuſque demas. Imum *caput* per longitudinem utrinque caro quædam calloſa colore ſanguineo occupat, quæ ne propendeat veluti palea, ut replicaretur, natura voluit, & averſo ductu in duos Bellonius l. 5. de Avib. c. 9.

proceſ-

processus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne atollunt se utrinque caruncul æ, quibus nares in ambitu vestiuntur, & caput in anteriori parte à cetero rostro pallido separatur. Harum ad rostrum margines inferiores, replicantur leviter sub utraque nare. Quod inter verticem & carnem est à dextra & sinistra parte, squammosa duplici incisura notatæ: in posteriori nulla sed læves, & vultui punctis quibusdam sui coloris respersæ. Color illi in faucibus exquisite est purpureus: in cætero corpore per summa contuenti, qualis consurgit, si album & nigrum pollinem, ut cunque tenuiter tritum, colori fusco rarius aspergas, nec tamen commiscens. Tali colori maculæ ovales aut rotundæ per totum corpus inesse visuntur, per summa majores per ima minores comprehensæ iutervallis linearum, ut apparet in plumarum compositione naturali, qua se mutuo intersecant obliquo hinc inde ductu per summa tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore solum deprehendes, sed ex singulis avulsis pennis. Superiores enim obliquis lineis se intersecantibus, aut si mavis, orbiculis quibusdam ex albo & nigro, ut dixi polline confectis, & per extremitatem conjunctis; ut in favis aut retibus, maculas ovales aut rotundas, in spaciis fuscis comprehendunt, inferiores non item. Utræque tam simili lege positæ sunt. Nam in aliis plumis ordine ita junctæ sunt, ut fere triangulos acutos faciant; in aliis ut ovalem figuram repræsentent, &c. *Vox* illis divisus sibilus non sonorior, nec voce Coturnicis major. Similem Gallinis communibus scribit Bellonius. Fœcundæ sunt, & nutriendis pullis sedulæ.

ARTICULUS III.

De Capo.

CAporum tot sunt genera quot Gallorum, & sola castratione ab his differunt. Capitis tamen juba major est quam Gallis, caudæ pennæ longiores sunt, & calcaria in majorem mollem excrescunt. *Vox* etiam magis demissa & rauca. Scaliger unum insigni magnitudini, perpetuum convivam habuit, qui cum ater fuisset totus, anno quarto evasit candidus, quanquam erant alii quibus nulla pluma nigra fuerat. Duobus olim *castrabantur* modis, lumbis nempe adustis candente ferro, aut calcaribus ad infima crura usque. Hodie vulnere tanto quantum digito superius lumbos subsepto, ubi testes adhærent immittendo sufficit, inflicto, testiculi per posteriora evelluntur. Mori interdum contingit, si erratum fuerit: & Gallum à castratione ita intumuisse Aldrovandus observavit, ut pellis digitis pulsata, tympani bellici instar sonum ederet. Breve quidam *pinguescere* scribunt, si cerevisiam aquæ loco apposueris.

Arist. H. A. l. 9. c. 50. Varro de R.R. l. 1. cap. 2. Plin. H. N. l. 10. cap. 21. Columella R. R. l. 8. cap. 2.

Usus in cibo multus est. Optimum enim sunt nutrimentum & perfectum generant sanguinem, ut omnium avium laudas quantum ad obsonia pertinent, una caro Gallinacea, cujus patina stomachum juvat, pectus lenit, vocem sonoram facit, corpus obesat, Platina comprehendat. Maxime circa sex, septem, vel octo mensium ætatem probantur. In *Medicina* jus caponum ad virium restaurationem commendatur. Quidam ossa crurum medicamentis ad alba mulierum menstrua, immiscent. Alii Fistulæ indolenti pelliculam ventriculi interiorem, in sole torrefactam, & in pulverem redactam inspergunt. Græci asserunt, fabæ semina caporum sanguine macerata, ab adversantibus herbis immunia fore; & si pridie quam seruntur aquæ simplici infusa fuerint, citius nascituras; sin nitrata difficilimam coctionem non habituras. *Usus.*

CAPUT III.

De Avibus, quæ se pulverant simul & lavant.

ARTICULUS I.

De Columbis.

AVes, quas Latini Columbas, seu quod in culminibus villarum degere soleant; seu quod bibentes rostrum aquæ diutius immergant, ut Hermolao videtur; (κολυμβᾶν Urinare est) seu quod lumbos frequenter colant, ut Alberto M. placet, dicunt; Græcis φάψιν, & πελειάς, πέλειαν aliquando φαψάνες πελειάς, & ἰυγέτα apud Homerum, Hesychium, Phavorinum & alios dicuntur. Descriptionem non est, quod apponamus. Proprium omnibus utraque connivere palpebra. Aristoteles pedibus & unguibus cucullum repræsentare dixit. *Internas* si spectes *partes* Ingluviem parvam & fere rotundam ultra ventriculum, id est geminos sinus habent; unum in quo merguntur recentia, ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata. *Ventriculus* ipsis ferventior. *Lien* tam exiguus, ut visum fugiat. De *felle* inter eruditos non constat. Sunt qui habere negant, Galeno rediculi, sunt qui affirmant, seu in Vropygio vel dorso, quod vesimile non est: seu non eo loco, quo cætera animantia, sed & inter eas aliis ventri, aliis intestino jungitur. Cysti carere dum affirmat Galenus, ne discipiatur metuo.

Varro l. 3. de re rust. Arist. l. 2. de partib. Anim. c. 13. Arist. H. A. l. 3. c. ult. Arist. l. 3. de partib. cap. 7. Galenus de atra bile.

Quantum *ad Locum*, ubique fere conspiciuntur. Ingens olim earum in Assyria circa Ascalonem, quia sacræ, & lege edi vetitæ; in Cypro, Papho, Cythera, Sicilia, Cnido, quia Veneri dicatæ, copia. Tanta apud Pœ- *Locus.* Eusebius præp. Euang. l. 8. cap. 5. Athenæus lib. 14.

Pœonas & Illyrios, ut incolas militari contra eas ordine exire, Textor nescio cujus fide, prodiderit. Nil de portu, & navali, Thisbæorum, Insula Columbaria Solini, quæ in Tyrrheno mari sita est; Lucaiis insulis, in quibus columbis quandoque onerantur naves, regno Pegu, Fessa, & aliis dicam. Amant vere propter innatum pavorem eminentia loca: naturaliter tamen specus & latebras quærunt. quæ de *nidulatione* in arboribus dicuntur, Palumbis potius competunt. *Sexum* difficulter, nisi interiora scrutentur, discernas. Vox tamen exigua fæmellam, gravior marem prodit.

Textor in Cornu copiæ. Polyhist. cap. 9.

Horat. l. 1. oda 2.

Coituri mutuo se exosculantur, & senior quidem primum congressum ob osculo exorditur, sequentem sine osculo celebrat, at junior quoties libet coire, osculatur. observatum tamen sine osculo marem admitti, si fœmellæ ereptus post triduum eidem restituatur. Si mares desunt, ruunt in mutuos amplexus fœminæ, ita singulis diebus ad octiduum & ultra hypenemium ponitur. *Ovum* quinto à coitu die perficitur: per oblivionem factum, quod Plinius intra decem maturescere scripsit, & fœmina sæpe ipsa qua peperit, postridie aliquando, marem repetit, ut forte ad partum alterius ovi alacrior accedat. Vexata, vel sponte paulo morosior, ovum per tristitiam retinet. Bina fere ponuntur, ita natura moderante, ut aliis crebrior sit fœtus, aliis numerosior. Sed & quia volaces, consumitur volatu materia, & in alas pennasque abit. Ex priori marem, fœminam ex posteriore edi veteribus creditum, visæ tamen binas fœminas aliquando, binos aliquando mares uno exclusisse partu. Bene autem Plinius crebriorem iisdem fœtum innuit, & falso [illegible] appellavit Varinus. Singulis namque seu tricenis, seu quadragenis diebus concipiunt, pariunt, incubant, & pullos enutriunt. Continuatur toto anno fœcunditas, si locum apricum; unde Ægyptiæ duodecies pariunt; & cibum, quem facile acquisitum eximio corporis & ventriculi calore nullo negotio conficiunt; (hæc fœcunditatis causa Aristoteli) habuerint, si horum aliquid deest, à bruma ad æquinoctium hybernum otiantur. Sic duodecim ex eis imo tredecim & quatuordecim, haberi possunt paria. Æstate enim binis interdum mensibus terna edunt, sæpe inter pullos ova inveniuntur, & alii provolant, alii erumpunt, hi rursus simul ac creverunt, & robur habent, cum matribus pariunt, & quanquam Aristoteles intra annum eos coire, semestres incipere Venerem agnoscere scribat: Plinio tamen quinquemestres fœtificare scribenti, Albertus & experientia subscribunt. Non est ergo mirum quod M. Varronis temporibus, quinque millia

Generatio.

Arist. H. A. l. c. 2. Aldrov. Ornithol. l. 11. c. 1.

Plin. H. N. l. 10.

Athenæus l. 9.

Plin. H. N. l. 10. cap. 52. Aristot. de Anim. Generat. l. 3. c. 1. Arist. H. A. l. 6. cap. 4. Plin. H. N. l. 10. cap. 48. Ælian. l. 1. var. Hist. c. 1. Arist. H. A. l. 6. cap. 4. Varro. l. 3. de re rust. c. 7. Idem l. 5. cap. 13. Plin. l. 10. cap. 53. Varro. l. 3. de re rust. c. 7. Plin. H. N. l. 10. cap. 58.

Varro. l. 3. de re rust. c. 7. Arist. H. A. l. 6. cap. 4.

columbarum quandoque in uno peristeroptrophio colebantur, cum vel decem paria paucis annis in talem numerum excrescere queant. *Incubatio* maris & fœminæ perficitur opera, hæc noctu, ille interdiu incubat, de tempore inter scriptores non constat. Plinius, æstato octave decimo die excludere putat, vicesimo aliàs. Apud Aristotelem, quod ovum prius editum fuerit, intra vicesimum diem & absolvitur & excutitur à pullo. Pertundunt ovum pridie quam excludatur pullus. Alberto denique completur septem in utero diebus, fovetur per quatuordecim, postea fisso ovo, pullus exit. Experientia ab Aristotele militat, qui etiam cœcos & imperfectos, quod, quia pauciparæ sunt, copia alimenti cum prole parere soleant, pari affirmat. Possunt ab ortu versicolores haberi; si miscentibus jam oscula maritis,

Athen. l. 9. c. 16.

Plin. H. A. l. 10. cap. 58. Arist. H. A. l. 6. cap. 4.

Arist. l. 4. de Generibus c. 6.

Oppian. l. 1. de venat.

Sargula flammeolis oculis rubrosque tapetes
Et vestes ostro perfusas objicit auceps.

Vitam culumbarum octonis annis Plinius definivit; quos etiam allectricibus, excœcatis Aristoteles tribuit. Albertus domesticis viginti annos adscribit. Athenæus ad triginta producit, fuit, quæ viginti duos annos vixit, & semper, excepto ultimo generavit.

Ætat. Plin. H. N. l. 10. Arist. H. A. l. 9. cap. 7. Athen. l. 9. Dipnos.

Vocem per [illegible], [illegible], [illegible], & [illegible], quod Latini gemere, murmurare, & meditari dicunt, expressere Græci.

Vox.

Volatum quod attinet, nullæ domesticarum neque longius domo, neque diutius abvolant, sed & alte per aëra volitasse, in Paphlagonia Bellonius observavit, ut conspectum effugerent, seu iis cum aëre tanta intercedit familiaritas, ut securius in eodem degant: seu alia causa. Celeritatem multi testantur authores, hujus opera uno eodemque die victoria Taurosthenis ex Olympia Æginum parenti ipsius nunciata est. Sueta intecta fides, ut Hircius & Brutus in Mutinensi obsidione; Lydenses in sua; Romani in Circum vel Theatrum euntes, quæ vellent domum nunciaturi; Ægyptii, Cyprii, & Cretenses nautæ ad terram appropinquantes; Benenses Cattiæ urbis incolæ eis usi tanquam tabellionibus fuerint; effecit. Frustra vallum & vigil obsidio per cœlum eunte nuncio. Duplicitur celeritas, dum se à rapacibus insectari sentiunt. Sed & strepitum in volatu quandoque edunt, qua ostentatione, ut vinctæ præbentur Accipitri implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum numeris eliditur. Speculatus occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit.

Volatum.

Bellon. lib. 6. de Avibus cap. 23.

Virgil. lib. 5. Æneid. Ælian. variat. lib. 9. Plin. l. 10. c. 37.

Bellon. l. 6. de Avib. c. 21. Botter. in Relationibus. Virgil. Æneid. lib. 5. Plin. H. N. l. 10. cap. 36.

Ingenium. Athenæus Dipn. l. 9. Plin. H. N. l. 10. cap. 34. Arist. H. A. l. 9. cap. 7.

Ad *Ingenium* & *Mores* Columbarum pertinet, quod cum bibunt, collum non resupinant, sed quia breve & amplum, multarumque

rumque aquarum capax habent, large jumentorum more bibunt, quod

—— ubi mollia frangunt
Nubila, jam longum cœloque domoque gregatæ,
Si junxit pennas, diversoque hospita tractu
Venit avis, cunctæ primũ mirantur & horrent,
Mox propiusq; volant, socium jamq; in aere ipso
Paulatim fecere suum, plausuque secundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.

quod corpus primo humectant, dein pulvere sese conspergunt, sic à pulicibus & omni sorde mundantur, quod mane fœminas vagantes in nidum compellunt, & incubare cogunt. Sæpe ex hac causa castigatio pigrius intrante fœmina ad pullos, quod conjugii fidem non violant, communemque servant domum. Nisi cœlebs aut vidua nidum non reliquit, & imperiosos mares subinde etiam iniquos ferunt: quippe suspicio est adulterii quamvis natura non sit. Tunc plenum querela guttur, sævique rostri cibus, mox in satisfactione exosculatio, & circa veneris preces pedum orbibus adulatio. Appetunt tamen maribus defunctis, cujuscunque coloris, non digræ tantum, quod proditum quibusdam, novas nuptias; & si domini jussu conjugia permutent, pristino domicilio redditæ, prioribus spretis, novissimis adhærescunt, quin & nonnullas ex maritatis cum aliis coire Aristoteles dixit: & ut nigra apud Ægyptios mulier perpetuo vidua, quod pulla semper incederet significabatur: sic ingrati apud eosdem columba, quod masculus validior factus, partem rostro incessit, & à matre abigere conatur. Huc etiam pertinet, quod mas adultos pullos, cum ex nido tempus prodeunti est, subigit, quod eis pavore perculsis (sunt autem timidissimæ) mediæ natium partes tremunt, quod, dum etiam sub mensis cum Gallinis conversantur, hominum consuetudine se delectari ostendunt, quod denique Aquilam sublimipetam ab humipeta discernere norunt, & si hic invadit, in sublime feruntur, si ille, deorsum versus ruunt. Nec tacendum, recens natis pullis vel terram salsuginosam, quam in locis lotio conspergi suetis quærunt; vel salis ipsius grana, seu ut livorem abigant, ne fascinantium noceant imprecationes; seu, ut ad recipiendos cibos præparentur; seu, quod verisimillimum, ut eis tam fœcunditatem quam cibi appetentiam ingerant; inspuere, corporis mundicici impensius studentes, nidos à fimo repurgare. Helxine, herba ad evacuationem uti, laurinos ramulos tenues primum pro amuleto colligere, deinde ad pullorum custodiam nidis imponere. Colores suos varietatemque dispositam nosse. Memoria, ideo temporis, quando fœminæ in cucubitu succedendum est, nunquam mas obliviscitur, pollere. Ita denique cicurati, ut & literas ferant, & cibum ex auribus, quibus præstigiis nebulo ille Saracenus Muhamedes usus est, capiant.

Arist. H. A. l. 9. cap. 49.
Plin. H. N. l. 10. cap. 34.
Aldrov. Ornithol. l. 15. c. 1.
Arist. H. A. l. 9. cap. 7.
Ezechiel. cap. 7.
Tzeket Chilia. 12. 433.
Æl. H. A. l. 3. c. 45.
Arist. H. A. l. 9. cap. 36.
Arist. H. A. l. 9. cap. 24.
Æl. H. A. l. 3. c. 45.
Gomesius l. 1. de Sale.
Athenæus Dipn. l. 9.
Æl. H. A. l. 1. c. 35.
Rhodig. l. 20. c. 10.

De Pugna satis est dixisse, in nidorum vicinia mares pro uxoribus has pro illis pugnare. Antequam coiverint, mares adhuc cœlibes, suas aliis subtrahere conantur. Vidit & Avicenna duas pro fœmina pugnantes; hæc victori adhæsit; quem, pugna repetita, deseruit victum. *Pugna.*

Amicitia eis intercedit cum homine. Alliciuntur in columbaria & manent, si vel humano sanguine cum pisis integris in vase figulino circumacto illinantur, & pisa deglutiant; vel cranium hominis senis in iis suspendatur; vel lorum quo homo strangulatus est, deponatur; vel lac mulieris puellam à bimatu lactantis, occultetur. Cum capite captæ, quod excruciatum, cum multo sale, & cumino Romano coctum, ac ibidem depositum, eos retinet. Cum tinnunculo & vespertilionibus ut suis locis expositum est, denique cum vite agresti, peristerione, saliva, carlina, semine viticis, & aliis. Detinentur vel peregrinas adducunt, si aliquid horum vel in columbario sparseris, vel suspenderis in nido. *Amicitia.*

Gesnerus de columbis. Albertus de Avib. Palladius l. 3. c. 44.

Inimicitias autem excercent cum circo, ad cujus vocem perhorrescunt, quod vociferans invadat; Milvo, Aquilis, marinis inprimis; Bubone, qui ova exsorbet. Noctua, corvino genere, vulpibus, catis, Mustellis, helleboro albo, & dentibus humanis, quibus virus quoddam inest, quod & fœtus implumes necat, taceo de aliis. *Inimicitia.*

Hont. l. Epod. od. 16
Ælian. l. 3. de Animal. cap. 45.
Serapio. l. 4. de Methodo cap. 11. 4.
Plin. H. N. l. 11. cap. 37.

Affectus ipsorum sunt, Pulices & pediculi, quibus nisi mundentur, macilentæ evadunt; varioli circa oculos, qui mense Augusto inprimis infestant; & vitiligo ac lepra ob quam à Persis pulsas apud Herodotum legimus. *Morbi.*

Crescent. l. 9. c. 90.
Herodot. lib. 1.

De *Usu columbarum in Medicina* multa prodita sunt. Ventriculo quia sunt ferventiore, lapillos comesos conficiunt, Margaritas eis exhibitæ poliri Cardanus prodidit. Pestiferis haud corripi morbis, qui carne assidue in cibo usi fuere, ex Ægyptiorum accepimus arcanis. Odor etiam sylvestrium in aërem resolutus, ab Epilepsia & Paralysi, si Villanovano & Abenzoari credimus, præservat. Cerebella cœcitatem inducendi proprietatem habere, metuo ne falso, dicuntur, medicamentis venerem promoventibus recte præscribi, certum. Sanguis cruorem membranis cerebri emanantem cohibet, & oculis suffusis eximie prodest. Lusciosis bene illinitur. In masculis efficaciori Hierocles eundem medicamento ad stranguriam Equi admiscet. Adeps ad dysuriam commendatur. Pennæ primum enatæ & cum urtica ustæ podagræ dolores leniunt, ut Marcellus author est. *Usus.*

Cardanus de varietate Rer.
Dioscorides.
Galen. de Simp. Medic. cap. 3.

est. Ovis recte condyloma fovetur; sed desidere ante æger in aqua debet, in qua verbena decocta est. Fimus tanti est fervoris, ut ignem sæpe concipiat, & in ea Mysia quæ est Asiæ pars, domus hac ratione conflagrarit. Cum hordeacea farina vel aceto mixtus, strumas discutit; arefactus, & cum nasturtii semine tritus, inveteratos coxendicis, cervicis, & lumborum dolores extirpat, ut scriptum Fernelius reliquit. Prodest calculosis, si vel in aceto maceretur, illud propinetur colatum; vel in eodem septem diebus infusus, & aquæ rosaceæ instar destillatus exhibeatur. Excutit fœtum, si cum Castoreo, opoponace, myrrha, vel felle faccino suffitus excipiatur. Emplastrum cum aceto forti, recte super ani ficus posueris. Imbecillius tamen domesticarum stercus, validius earum quæ in montibus vagantur. De reliquis consule Aldrovandum.

Galen. l. 9. de Tempore.

Gesnerus de Columbis.

Laudatus *& in cibis Columbarum usus.* Commendantur in epatico morbo ab Hippocrate, in virum, post diuturnum morbum imbecillitate à Rhase; & Peguani ita iis delectantur, ut advenis, interdum vendere nolint. Sylvestres, quas elixabis, domesticis, quæ assæ, magis valent. Pulli propter molliorem succum veteribus, vernales æstivis & autumnalibus (vescuntur tamen & hæ melioribus granis) præferuntur. Et videbis ex iis, apud scriptores Messos, Crustas, Miranse Catalonicum ludebat, quod & Rui dicitur, & alia cibarii genera. Pullos tamen, caput & oculos lædere, lepram nimio usu gignere, Simeon Sethi; Cynanchen inducere Rhasis, meminere. Quod vero Varronis tempore, singulorum paria ducentis nummis, & si eximia essent, singulis millibus sestertiorum vendebantur, quod Columellæ diebus sunt inventi, qui quaternis millibus nummûm bina paria mercabantur: quod denique Plinius L. Axium Equitem Romanum ante bellum civile Pompejanum denariis quadringentis singula paria venditasse scribit, luxuriæ potius & deliciis quam usui adscribendum est.

Hippocr. libro de interm. affectibus.

Varro de R. Rust. l.

Columella de Re Rustic.

Plin. H. N. l. 10. cap. 37.

Articulus II.

De Columbis Domesticis.

Genera. Varro l. 3. de re rust. c. 7.

Genera columbarum tria Varro posuit. *Unum* agreste, seu saxatile, quod in turribus & culminibus villæ habetur, quod falso Perottus πελειάδας esse credidit, quidam male cum illo saxatili, quod in agro Bononiensi capitur, prorsus ferum, saxatilibus Varronis majus, coloris lividi, rostro rubicundo, conferunt; quodque Galeno ῥίμας & βόνας, dicitur. *Alterum* clementius, quod cibo domestico contentum, intra limina januæ solet pasci. Κατοικίδιον seu Domesticum Galeno. *Tertium* ex his stirpibus Miscellum fructus causa. Aristoteli sex sunt species, nempe, *Columba*, *Oenas*, Gazæ vinago, *Phabs*, *Phassa*, *Pelejas*, & *Turtur*. Aldrovando vero ex magnitudinis ordine, *Phassa* primum, *Phabs* secundum, *Oenas* tertium, *Columba* quartum, *Livia* seu Pelias sextum, *Turtur* postremum locum occupat. Palumbum Pyrallidem, Columbam, & Turturem, nihil inter se similitudinis habere falso à Callimacho dictum, in sequentibus exponetur. In Sylvestres & Domesticas commodissime distinguuntur. Et Domesticæ quidem, si Differentias attendas coloris, magnitudine partium, & coitus ratione variant. Fuere in insula Capitis viridis & Madera sylvestres adeo mites, ut domesticarum more se capi manibus paterentur. In Therapne maximas nasci ait Perottus, Spoleti perexiguas. Tantum duodecim passuum millia efficiunt descrimen. Habentur in Norvegia totæ albæ, quas & alibi vulgatissimas conspicias. In Græcia eo primum tempore visæ sunt, quo Persicus exercitus circa Athon montem interiit. In Eryce Siciliæ ingens numerus unum rubrum tanquam Ducem sequitur. In Persia denique Columbi si qui sunt, oblongo & anserino illi sunt collo. Genera tam indigenarum quam Exoticarum plurima apud nos sunt, quæ an veteribus cognita fuerint, jure dubitari potest, etiamsi Romanos Columbarum amore insaniisse Plinius prodiderit. Sunt *Gutturosæ* vulgaribus domesticis duplo fere majores, pedibus hirsutis, quæ inter volandum, & dum murmurant, fauces in ingentem tumorem inducunt, Plinii Campanas dixeris. Aliæ *Cypriæ*, seu ut Gesnerus nominat, Rusticæ, Anglicæ, Monachicæ, seu Ferrarienses, ex quibus quædam *Cucullatæ*, cristam gerunt, & pedes vel pennis ornatos vel nudos habent: quædam crista carentes, rostro sunt admodum exiguo, pedibus nudis. Aliæ *Turcicæ* & *Persicæ* colore toto pullo seu betico, præter oculos, qui miniacei, pedes qui pallide rubent, & rostrum, quod lutescit. Aliæ *Indicæ* rostro Anatis, nihil præter pedes, & magnitudinem cum columbis commune gerentes, quarum illa quam Aldrovandus Vienna acceperat, rostro albicabat, circa nares rubescebat, postremo serpentum instar subcæruleis & nigris maculis, quæ per totum ferme verticem producebantur, variegatam erat. Sub oculis macula longa alba totum caput tanquam torquis ambiebat. Aliæ, quæ, quod in honorem fœmellæ, vel suæ vel aliarum post longa murmura à terra sese elevent, & ultra illas volando alas quatiant, Belgis *Overslagers* dicuntur. Aliæ *Gyratrices*, quæ dum in orbem supra fœmellas maxime obvolitant, tam fortiter alas quatiunt, ut duorum as-

Gal. l. 10. de Compos. simpl. Medicament.

Ælianus l. 1. varia. hist. c. 15.

Athenæus. Dipn. l. 9. cap. 16.

Ælianus l. 4. de Animal. cap. 2.

Scaliger exerc. 231. c. 7.

Plin. H. N. l. 10. cap. 17.

asserum simul collisorum sonitum superent. Unde remiges earum pennæ semper ferinæ fractæ conspiciuntur. Aliæ *Galeatæ*, quarum caput, cauda, remiges, semper alius coloris sunt, quam reliquum corpus. Taceo hic *monstrosas*, quarum una in Germania prope pagum Rikenhoven capta, præter quatuor pedes, duplicem alvum habebat; altera duplici quoque alvo Bononiæ nate est; tertia bicorpor quodammodo erat, ex uno nimirum corpore, alterum par pedum remittens, cum reliqui duo alteri corpori perfecte inessent.

ARTICULUS III.

De Columbis Sylvestribus.

PUNCTUM I.

De Palumbis.

SYlvestres columbæ quæ sint, præterito ex Aristotele articulo recensuimus. Primus ex illis *Palumbus*, qui vel *Major*, vel *Minor*. Hic Phabe Philosopho dictus, à nemine hactenus descriptus est. An ille sit, qui in Marchia Anconitana Palumbo vocatur, incertum.

Nomen. *Majorem* Græci φάτταν, Attici φάττα, moderni φάτα. Niphus Torquatum, Servius, Titum vel Titium; sed per hos forte vultures intellexit Persius ut Aldrovandus opinatur; Villanovanus Cadonem vocant. An *Generis* diversitatem admittat, nondum liquet. Hispani in quadam novi orbis insula grandiores nostris. Gustu & sapore meliores Perdicibus qui aromaticum spirabant, odorem, & quarum dissecta ingluvies floribus plena deprehensa, invenere. Martyr. Decad. Oceani l. 10.

Descriptio. *Corporis* crassitie ad Gallinas propemodum accedunt, magnitudine haud multo minores. Color est cinereus, *caput* ex rubro & cæruleo mixtum, alæ in lateribus maculis albis insigniuntur, torquis coloris est à capitis, dorsique colore diversi. Ingluviem ventriculo præpositam habent. Ideo bene Plinius, Aves quædam sinum unum habent, quo merguntur recentia, ut guttur alterum, in quem ex eo demittunt, coctione maturata, ut Palumbes. *Testes*, cum Venerem exercent, insigni magnitudine augentur; hibernis mensibus, ne ullos quidem habere arbitrantur nonnulli. Arist. H. A. l. 2. c. ult.

Locus. *Locum* si spectes, nullibi noti non sunt. Apud Delphinates, & Vesates Aquitanos, magnus eorum proventus. Raro humi insidere visæ arboribus vel editioribus locis delectantur. Aristoteles dum campestres vocat, per loca campestria, illa quæ arboribus consita sunt, intelligere videtur. Migrare prodidit Plinius, nec abnuit experientia. Nec hybernare quidem apud nos sese pati, falso apud Aristotelem dicitur. Nam si tepidiora de fuerint loca, in angustis montium jugis sese recondunt. Ideo verno tempore deplumes conspiciuntur. Phattas semper conspici, quod apud Aristotelem extat, error est. De Phabis id intelligendum Athenæus innuit. Arist. H. A. l. 1. c. 1. Plin. H. N. l. 10. c. 24. Plin. H. A. l. 8. c. 12.

Cibis eis inprimis Fabæ. Vnde Fabarianum apud Ferrarienses nomen, Gallia glandibus sæpius, cum ilicis cocciferæ tum suberis; ilicum viridium, nec non fragorum repletum inventum in Gallia stomachum, Bellonius affirmat. Hinc Glandiferarum appellatio. Alica vehementer saginantur. Nutrimentum. Scalig. in Arist. de Animal. l. 5. c. 12.

Coeunt & fœtificant trimestres, unde tanta ipsarum copia. In Venerem accensæ, mutuo sese ante initium exosculantur. Ante veris ingressum, intenso adhuc frigore nidificare, & plumas sibi, ut pulli calidius recumbant evellere; ex inspectione, an authoritate. Aleiat prodidit. *Nido* locus arbores, juniperi inprimis, si Theocrito credimus. Bis quotannis parere ex Plinio habemus; semel ex Aristotele. Terna plurimum pariant ova. Sed quamvis tot peperint, nunquam plus duobus educunt. Tertium quod irritum est, Vrinum vocatur. Palumbes incubat fœmina post meridiana, in matutinum cætero mas. Incubatus citius quam à columbis perficitur. Decem & quatuor diebus uterum ferunt. Totidem iterum fœtus, sed cœcus & imperfectus involucris evadit, atque perficitur. *Vivere* palumbes ad XXX. annum, aliquos ad XL. habemus authores, uno tantum incommodo unguium eodem & argumento, senectæ, qui citra perniciem reciduntur. *Marem* prius mori credunt, cum in avibus cæteris fœminæ prius albicant. Salacitas forte in causa. Nam & in passerum qui salacissimi genere idem contingit. Generatio. Arist. H. A. l. 6. c. 4. Oppian. de venat. Mantuan. lib. 1. de Cal. Tempor. Eidyll. 1. Plin. H. N. l. 10. c. 58. Arist. H. A. l. 6. c. 4. Plin. l. c. Arist. H. A. l. 6. c. 4. Arist. l. 4. de Gener. c. 7. Plin. l. 10. H. N. c. 35. Arist. H. A. l. 9. cap. 7.

Quantum ad *Vocem* gemere Philomela authore, minurire Spartiano dicitur. Cantus omnibus similis, inquit Plinius, atque idem trino conficitur versu; præterquam in clausula gemitu. Hyeme mutis, verevocalibus. Audiunt tamen, si ex asperrima hyeme placidem & serenum tempus successerit, si aurito testi Nipho credimus. Genere ordinarie vere incipiente, & nisi confecto solstitio incipiunt. Sic hujus tempus indubitatis notis signavit natura. Et vox rusticis præsentis veris signum habetur. Vox. Pli. H. N. l. 13. c. 35. Plin. H. N. l. 18. c. 28.

De *corporis affectibus* nil occurrit, unguium in senectute incrementum, de quo supra, si exceperis. Morbi.

Sed nec de *Ingenio* & *Moribus* multum. Amisso corporali consortio solitariæ incedunt, nec carnalem ultra copulam requirunt. Adulterio corruptæ, corruptorem, si assequi possunt, interimunt. Ingenii sunt simplicis, ideo in eorum nidis deponit ova cuculus; & Plautus hominem ignavum, Palum- Ingenium. Isidor. in Originib. Porphyr. l. de Abstinentia.

Palumbem vocat. Vulnere denique accepto origanum imponunt, & ad sanitatem redeunt.

Æl. H. A. l. 4. c. 46.

Usus. In venere & in *cibis* & in *Medicina* Usum. In Carani nuptiis appositas Athæneus; in Nasidieni convivio sine clune ceu lautiores Horatius meminit. Carnes in flexu mensium pituitoso Hippocrates: in tympanite Trallianus; in Elephantiasi Aretæus, in colico affectu Aëtius; in pestilentia Alexander Benedictus; in dysenteria & colica Plinius præscripsere. M. Cato Censorinus ægrotis exhiberi voluit. Paulus tertium inter aves locum eidem assignavit. Venerem propter glandium esum extinguere creditum quibusdam Oculi, quia confossi renascuntur, ad vulnera oculorum & cicatrices commendantur. Jumentorum verminatio finitur, ter circumlato verendis Palumbo, palumbus emissus moritur, jumentumque liberatur confestim. Sanguis vulnera purgat. Fimus urinam procovat, & calculo in faba sumptus resistit. Lapilli in ventriculis inventi, potioni contra eosdem insperguntur.

Dipn. l. 4. Hippocr. l. 2. de morb. mul er.

Porta l. 1. Phytog. c. 14. Plin. in H. N.

PUNCTUM II.

De Oenade seu Vinagine, Alchata seu Filacoa Arabum & Columba Livia.

Oenas Tzetzi Οἰνὰς, non tam ἀπὸ τῆς ἰνῶν à fibris carnis, quæ dura, & nisi tergus detraxeris esui inepta est; quam, vel à colore uvarum nigrarum maturarum, quas ἰνωνὰς Græci vocant; vel à vindemiæ tempore, quo & conspicitur & capitur; unde Lycophroni ἰνωνοφόρος dicitur. Gaza vinaginem, Josephus Scaliger Vinitorculum, alii viniferam, Julius Scaliger Rupicolam vocavit. Major est columba. *Rostrum* habet, si Oenas est quam Aldrovandus exhibet, cinnaberinum, longum, in extremo acutum. *Caput* totum ventrem & alarum pennis cinerea. Remiges notabilis magnitudinis & nigricantes. Cervicem, intercurrentibus plumis nigris viridem. *Caudam* versus Uropygium cineream cætero nigram. *Pedes* rubros.

ALCHATÆ quam cum Filacotona eandem Aldrovandus facit, alæ sunt oblongæ, pennæ & plumæ coloris coturnicum, cutis extrema dura, in Syria pedes nigri & breves. Ad eam proxime accedit illa, quæ nomine Angeli Monspessulanis venit, quamque Perdici persimilem, rostro & pedibus nigris, plumis ex fusco colore in nigrum vergentibus, & luteis ruffum, esse Rondeletius ad Gesnerum scribit.

COLUMBA LIVIA Alberto Cavernalis, Græcis πελειὰς, ex descriptione Gesneri, est columba domestica minor *Rostrum* ipsi albicat, & circa nates parum purpurei habet. *Collum* pronum ad latera habet pro diverso ad lucem posita varie splendens, in se partim subviride, partim purpureum. Supinum ex cinereo tale. Plumas ubique cinereas, alarum pennas quatuor longiores cinereas, medias, partim cinereas, partim ad extrema nigricantes, ultimas dorsum versus subruffas. Pedes rubros.

Vescitur glandibus & granis. *Nidificat* in arborum cavis & templorum muris. Migrat, & in cibo, palumbo tantum tenerior, præfertur. In India, prodente Æliano, virides pennas, habent, Psittaco simillima: Cruribus & rostro Græcam refert Perdicem.

PUNCTUM III.

De Turture.

TUrtur in Columbaceo genere ultimo loco ponitur. Tria aut quatuor earum in Hispaniola observata genera. Visæ in locis frigidioribus, & nivosis candidæ & in Aquitania duas ejusmodi se vidisse testatur Scaliger. Turcarum vero imperator, par rari & Peculiaris generis Henrico Galliarum Regi transmisit. Ex Alexandria diversi à nostratibus adferuntur coloris. Observatum & nostro ævo quoddam genus, cujus fœmella candicat naturaliter; mas coloris est cinerei ad subruffum vergentis, habetque torquem nigrum.

Differentiæ.

Scalig. Exerc. 19.

In *Descriptione* non est quod immoremur. Falso Orus Apollo soli inter omnes volucres dentes & mammas tribuit. falso Ovidius nigrum dixit. *Collum* torquis ambit longe aterrimus, viridibus maculis conspersus, ante vix conspicuus. *Alæ* sunt versicolores. *Dorso* & pectori vicinæ elegantissimo colore ruffescunt, nigris, quarum extrema viridia, intercurrentibus. Hinc virides cum ruffis marginibus sequuntur. Remiges sunt atræ; si albi aliquid occurrit, in extremitate illud est. Fœmina nisi interiorum aspectu difficulter cognoscitur. Ex *Indicis* fœmina, pedibus exceptis, qui rubri, & rostro quod nigricans, tota est candida. Mari caput, collum, pectus, alæ ad remiges, dorsum ad Uropygium dilute ruffescit, nec ulla macula respergitur. Iris in oculis minaceo colore resplendet. Torquis tenuis & nigra circum quoque collum ambit. Venter prope anum lutescit. Pedes rubei tabellis albicantibus ornantur.

Descriptio.

Ovid. in Epistol.

Arist. H. A. l. 9. cap. 7.

Nullibi fere non visuntur, rarius alicubi vel frequentius. In Æthiopia tanto numero per aëra volare traduntur, ut nebulas effundant, & solis radios impediant. Apud Tartaros quia in cibis prohibitæ, abundant. Sed & Peru numerose eas alit. Morantur fere semper vel in montium jugis vel ulmi aut aliarum arborum cacuminibus,

Locus.

bus Hyeme vel latent, vel tepidiora loca petunt. Vnde Trimistres, quod totidem memsibus nobiscum agant, Plinio. Cum ad Italiam veniunt, in Pontiis insulis, prima volatura requiescendi causa paucos dies morantur. Redeunt ad nos adventantis veris nunciæ, cum jam prolem fecerunt.

Varro de de Re rust. l. 3. cap. 5.

Vescuntur frugibus, glandibus & olivis. Milio vehementer delectantur. Æstate sua sponte dummodo sit facultas cibi; hyeme offa panis vino madefacta pinguescunt, & si novella sunt ætate, in tantum, ut pinguedine suffocati intereant, tanquam nimio infartu elisis faucibus.

Nutrimentum. Arist. H. A. l. 8. cap. 3. Columella de R. R. Scaliger in Theophra. l. 5. cap. 20.

De *Generatione* eadem fere quæ in Palumbis occurrunt. Bis anno pariunt & trimestres fœtificant. Mas & fœmina vicissim incubant. Nidus inter densos arborum ramos ex duris & nodosis lignis construitur. Indicæ quotiescunque ova rumperentur, nova pariebant: forte non facturæ, si illa exclusissent. Proprium omnibus crepitus ventris; & cum vocem edunt, novissima pars alvi vehementer cietur.

Generatio.

Octonis annis *vivere* reliquit Aristoteles; quindecim iisdem cubare Bartholomæus Anglicus.

Ætas. Barthol. l. 3. de propr. Anim. cap. 34

Gemere Latinis dicuntur; Græcis [illegible], quibusdam [illegible]. Tum *volatu*, tum pedibus plurimum valent.

Vox.

Amicitiam colunt cum Psittaco, Merula, Pavonibus.

Amicitia. Scaliger in Theophr. l. 3. cap. 16.

Inimicitiam cum corvo, & chloreo exercent. Helleboro, quo columbæ intereunt, propter peculiare temperamentum impune vescuntur; malo punico trito perimuntur.

Inimicitia. Æl. H. A. l. 6. c. 45.

Ad *Ingenium* pertinet, quod si mori alterutrum contingat, à secundis nuptiis abstinere, soli volare, nec ramis frondentibus insidere, nec limpidam aquam bibere, nido suo contra lupi incursus, squillæ folia, quæ isti fugere consueverunt, superjacere, & gladiolum, seu tanquam fascinationis amuletum comedere, seu nido imponere; qua fide non addo, prodatur.

Ingenium. Mantuan. lib. 2. Part. Mar. Ambr. 6. Hexam. 4

Usum quod spectat, Ægypti iis, quod Accipitris sacri sibi alitis ungues aliquando evaderent, abstinebant. Martialis, cujus ævo capita Turturibus amputabantur, clunes laudat. Vulgus pinguiores commendat. In *Medicina* idem quod Palumbes præstant; Fimus albugines extenuat. Facilitatur partus, si tribus juniperi septem lauribaccis, cum cinnamoni drachma & corticis cassiæ drachma una & semis farta assata & pinguedine Gallinæ ad ignem inuncta, vesperi bis in hebdomade sumatur. Non tangi venereis, qui in corio lupi cor Turturis delatum gustavit, falso à Mizaldo proditum est.

Usus.

Porphyr. l. 4 de Abstinent. l. 7. Epigr.

ARTICULUS IV.

De Passeribus in genere.

PAsseres, Græcis [illegible], Macedonibus [illegible], Eleis, [illegible], aliis [illegible] & [illegible], ut apud Hesychium extat, dicuntur. Eidem [illegible] passerculus est.

Nomen. Athænæus Dipn. l. 3.

Aristoteles vix alios præter domesticos novit: ideo omnio quæ de illis scripsit, hisce conveniunt. Athenæo ex Alexandro Myndio, alii sunt *sylvestres*, quorum fœminæ corpore sunt debiliores, rostri colore magis testaceo, facie id est anteriore parte, nec nigra, nec valde alba; Hollandorum forte lignipetæ: alii *Domestici*, qui [illegible] Galeno, [illegible] modernis Græcis. Alberto sunt quidam in vertice rubei, in cavis arboribus nidulantes. Visuntur & alibi, & semper, si Pseudo-Aristoteli credimus, tempestatem nunciant conspecti. Sunt in insula S. Thomæ virides, canori. Meminit Avicenna cujusdam, qui quindecim diebus continuis in principio veris suavissime cantillet, post colorem immutet, mutescat, & sese abscondat. Est in India *Passer Nocturnus*, qui noctu volat, interdiu quiescit. Hirundinibus est alis & volatu similis, ex cinereo niger, nisi quod in mediis alis albam habeat fasciam. Noctuam odio ingente prosequitur. Forte Aristotelis *Colares*, quem ab ulula capi affirmat, vel Actuarii Passer sylvestris magnus, in summis fruticum surculis desidens, colore & magitudine Alaudæ, voce garrula, hyeme latens, quique à Noctua capitur. Sunt ibidem & Turdo minores, velocissimi volatu, qui aquas sequuntur, & natant. Sunt & alii de quibus inferius dicetur.

Differentia. Galen. l. 3. de Alment. Pseudo. Arist. in secret. Scaliger in Exerc. 236. hist. 2. Avicenna l. 8 de Animal. cap. 7. Arist. H. A. l. 9. cap. 1.

Discriptionem non est, quod quis à nobis postulet. Pennæ quoties acriora urgent frigora abeunt in albas. Non est ipsis gula, nec ingluvies, sed ventriculus longior. Ad imum intestinum paucæ appendices visuntur. Fel aliis ventri, aliis intestinis jungitur. Nullibi non inveniuntur. In Media tanta aliquando eorum copia, ut incolæ, quia semina terris concredita absumebant, alio commigrare coacti fuerint. Delphis in Hollandia, sæpe una die in uno cerevisiariorum granario aliquot centuriæ capiuntur. Migratorios esse vel sese occultare, Hieronimus innuere videtur. Athenæus mares hyeme latere, fœminas permanere, ex eo quod color in ipsis mutetur, collegit. Aldrovandus inter migratorias vel latentes poni credit; quod, mares vere, calore tam interno quam externo accrescente, quando iterum calor accrescit, conjuges suas ad sobolis propagationem adhortari incipiant.

Discriptio. Arist. H. A. l. 2. c. ult. Diodorus Sicul. l. 4. c. 3.

Victitant granis jactis in terram seminibus

Nutrimentum.

bus milio, muscis, formicis, grillis, scarabæis, vespis, apibus delectatur & hordeo, cujus corticem celeriter à grano separant. Sed nec grana sambuci rejiciunt. Et hyosciami semina absque ullo detrimento, seu propter venarum exilitatem seu causam de Coturnice redditam, devorant.

Generatio. Scaliger Exercit. 269. Aldrov. Ornithol. l. 15 c. 10.

Generationem quod attinet, salacissimi esse comperiuntur. Vidit unum Scaliger in cavum quoddam plus decies ad fœmellam quam iniret, ex adverso muro, pusillis interpositis momentis advolasse. Vidit Aldrovandus alterum, qui longe minori quam hore spacio, vigesies fœminam inivit, pluries initurus, nisi ista locum mutasset. *Nidulantur* vel subtegulis tectorum, vel in foraminibus parietum, & ut pulli mollius cubent in fœno & plumis. Occupant & hirundinum aliquando nidos. Vnde apud Ægyptum ob limum, quem invehit Nilus, cum hirundinibus artem parietum è luto construendorum invenisse, credunt. Pariunt cœcos & imperfectos pullos: bis terve quotannis, octo ad summum, quatuor ad minimum, ut plurimum septem. Arist. l. 4. de Gener. cap. 4.

Ætas.

Ætas passerum diversimode definitur. Mares negantur anno diutius vivere, argumento, quia nulla veris initio appareat nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit. Fœminas longiusculum spacium, ait, Plinius. Albertus id à tempore coitus computat. Scaliger nullum excedere bimatum verisimile esse credit. Ex illis, inquit, parum captatur, minimum capitur; fœcundissimi sunt, frequentia non magna. Aldrovandus eam ad quadriennium extendit, quod columbæ etiam salacissimæ, decimumsextum imo plures attingant. Cognoscitur ætas ex rostro, cinereum hoc, & circa fauces croceum juvenibus, nigrum ac durum provectis. *Vox* eorum apud Græcos est τριζειν, quod stridere vertitur. Apud Homerum τιζειν apud authorem Philomeli pipære. Rhadivus cantillare dixit. Cum gradiuntur, saliunt. Plin. H. N. l. 10. cap. 38. Scaliger in Arist. de plantis.

Ingenium. Æl. H. A. l. 7. c. 19.

Ingenium si attendas, ita sunt timidi ut sæpe à somno excitentur, ad domorum fastigia concurrunt, ut à suspectis casibus reddantur alieni, qui multis periculis probantur obnoxii. Visus qui ab Accipitre impetus in Xenocratis sinum confugit. Taprobanenses in alto mari emissos, terram petituri, sequuntur. Evadunt interdum ita domestici, ut ad puerorum manus vocati advolent. Ad Noctuam confugere, dum aucupis artes effugere conantur, quod Orus Apollo prodidit, falsum. Quid iis nocturnis avibus? Idem Var. Hist. l. 13. c. 31. Acosta. lib. 1. Hist. Ind.

Inimicitia. Bartholu. Angl. l. 12. c. 33. Æl. H. A. l. 6. c. 46.

Gerunt & *Inimicitias* cum Vulture, Mustela & aliis. Calamodyles, qui ex Passerum genere esse videtur, folio cedri perit. Pestem à milio atque panico, Sturnorum, Passerumve agmina, scio abigi herba, cujus nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa: mirum dictu, ut omnino nulla avis intret, inquit Plinius: Eodem referente multi ad remedia ejusdem segetis rubetam noctu arvo circumferri jubent, priusquam serriatur, defodique in medio inclusam vase fictili: ita nec Passerem, nec vermem nocere; sed eruendam priusquam metatur, alas amarum fieri. Plin. H. N. l. 18. cap. 17.

Usus.

Usus Passerum in *cibis* rarus. Galenus tamen eos alibi cum columbis, Perdicibus, & Phasianis inter cibos attenuantes numerat. Alibi autumno maxime laudabilem carnem habere testatur; & Suidas in deliciis habitas prodit. At Platina ob nimiam caliditatem male alere, difficulter concoqui, & libidinem excitare ponit. Invenere & in *Remediis* locum. Caro venerum excitat; & rite Epilepticis, Tympaniticis, renum calculo, vel articulorum vitio laborantibus præscribitur. Idem de cerebellis & ovis prodidere scriptores. Adeps Nicolai ad tophos Emplastro inseritur. Fimus, faciem purgat; quæ facultas ex maribus agnoscitur, quod guttatim albis, & nigris punctulis distinguantur. Idem cum vino potus virgam erigit. Cum sputo hominis illitus, varices extirpat, cum adipe porcino inunctus alopeciam sanat. Stomachum exsolutum & nauseabundum insperfus corrigit. Cum oleo calefacto proximæ auriculæ infusus, dolorem dentium pellit. Cinis denique pullorum utiliter ad eundem infricatur. Platina lib. 5. Plin. H. N. l. 30. cap. 15. Galen. l. 6. de sanitate tuenda cap. 2. Porta l. 5. Phytogn. cap. 16. Arechigen. apud Galen. lib. 8. sec. loca cap. 4. Plin. H. N. l. 30. cap. 3.

De Passeribus in Specie.

PUNCTUM I.

De Passere Albo, Flavo, Maculato, Albicilla, & Montano.

PAsser *Albus* totus est candidus, rostrum, pedesque, quæ partes flavæ sunt, si excipias. Oculorum etiam nigram pupillam lutea iris ambit.

Flavus ad Aldrovandum delatus, totus erat flavus, præter oculos, qui nigri. Supra per dorsum, caput, alas, & caudam ad castaneum vergebat colorem. Quali etiam femora, tibiæ, & pedes tegebantur.

Maculatus qui dicitur, albo, nigro, & subflavo constabat colore. Caput totum, ac collum alba, intercurrentibus maculis subluteis. Rostrum erat flavescens in superiori parte, in inferiore omnino flavum. Alæ tribus prædictis coloribus ornantur. Oculorum iris candida. Cauda tota pene flava erat.

Albicilla rostrum & cauda ex cinereo candicat. Caput & omnes inferioras partes ex alba lutescunt. Dorsum maculæ coloris ferruginei amplæ, lineolis admodum candi-

candidis, exiguis decoratæ, percurrunt. Pennæ alarum castaneæ sunt, circumcirca luteæ, tibiæ pedesque fuscæ.

Aldrov. Ornith. l. 15. c. 15. *Montanus* est omnium Passerum nostratium pulcherrimus. Vertex capitis est coloris fere punicei, vel potius castanei. Mentum, ut vulgaribus atrum; inter quod & verticem color albus est, qui descendens totum ventrem occupat. Ad oculorum latera maculæ sunt binæ, una altera major, utraque nigra. Dorsum atque alæ partim flavæ, partim nigræ. Alæ, qua ventrem contingunt, modo ferrugineæ, modo atræ, modo albæ. Cauda tota ex luteo fuscescit. In fœmina sunt omnia pallidiora, & mentum eam maculam non habet.

PUNCTUM II.

De Passere Sylvestri, Torquato, Pusillo in juglandibus degente, stulto Bononiensium, & Illyrico.

Aldrov. Ornith. l. 15. c. 16. PAsser *Sylvestris* verticem capitis habet ferrugineum ad cinnabarinum vergentem. Oculorum ambitum album, iridem flavam. A mento ad podicem cinereus est, sed plumarum extremitates ad subruffum inclinant. Mentum & collum inferius lineæ admodum continuæ, transversales. Nigriusculæ percurrunt; cum aliàs in omnibus Passeribus maribus totum atrum statuendum sit. Dorsum, cauda, & pedes ex ferrugineo fuscescunt, nisi quod pennæ in extremitatibus suis omnino sint luteæ. Alæ eundem colorem exhibent, sed pennæ primæ costas obtegentes, in notabilem desinunt candorem.

Idem lib. c. 18. Bellon. l. 7. de Avibus c. 20. *Torquatum* Bellonius ab albo torque oculos sub supercilio ambiente vocat. Macula ei lutea est. Dorsum & alæ cinerea. Habitat in sylvis, in cavis arborum nidulatur, vocem edit magnam, & aliter se & pullos, quam is, qui in urbe degit, alit.

Passer in juglandibus degens omnium est minimus. Rostro admodum brevi, nigro, crasso; pedibus, cruribus, capite, alis, Passeri murali similis.

Idem c. 20. *Passer stultus Bononiensium*, est avicula habitu Passeribus similis, sed colore diversissima. Totus namque flavescit, maculis ubique ferrugineis, aut potius ruffis, oblongis, sed per dorsum multo longioribus & crassioribus, ubique deorsum descendentibus conspersis. Rostrum ipsi est ruffum, crassum, curtum. Oculi majusculi, quorum pupillam lutea iris ambit. Cauda & alæ ad nigrum vergunt; extremitates tamen pennarum minorum in alis candidæ sunt, pedes toti ex luteo ruffescunt.

Idem c. 2. *Illyricus* nostratibus majori est, colore fere similis. Pronus enim plane candicat. Supinus pallide ruffescit, nullo intercurrente alio colore. Oculi & rostrum, quod candicat, pro corporis proportione sunt magni. Cauda bifurcata, pedes lutei, lineis transversalibus coloris pene carnei ornati.

His adde *Passerculum Brachyurum nostratem*, cui cauda admodum brevis. Totum corpus flavescit. Pectus & venter magis albicant, Rostrum intensius luteum est.

Sed & avicula *Passeribus congener* huc referatur, cui rostrum, ut in domesticis, candicat, totum corpus maculis subruffis, oblongis, deorsum descendentibus tingitur. Venter ac femora albescunt. Tibiæ, pedesque sub flavi sunt. Idem c. 17.

PUNCTUM III.

De Passeribus Indicis.

PAsseres Indici sunt varii, sed præcipua ipsorum genera sunt quatuor. *Unus est macrourus, & hic duplex. Alius rostro miniaceo* magnitudine domesticis, caudam si excipias, par, rostro brevi, crasso, & prædicti coloris. Capite plano prope cervicem elevato, intercurrente subviridi ad cæruleum vergente colore, subnigrum. Gutture, collo inferiore, pectore & ventre candicantibus. Alis subviridi ad cæruleum vergente, albo, nigro, & lutescente colore tinctis. Cauda duplici minore nempe, alba, quæ majoris fulcrum; & majore quatuor pennis longitudine dodrantale angustissimis constante aterrima. Tibiis & pedibus ex nigro & albo maculatis, unguibus nigris & acutissimo hamo armatis. Aldrov. Ornith. l. 15. c. 22.

Alius rostro cæruleo, cui caput ut in illo planum, sed in cervice magis elevatum totum nigrum. Oculi nigri, circulo albo circumdante, & inde lutescente. Collum & pectus coloris coccinei; venter & coxæ candicant. Alæ, tergus, & caudæ nigricant. Caudæ longiores pennas, quæ sunt binæ longissimæ quinque nimirum palmorum, & latissimæ, tertia primum etiam lata, sed in exilia admodum filamenta desinens, minores aliæ sustinent. Idem c. 27.

Alter est Brachyurus superioribus omnino dissimilis, minor nempe, & præter pedes & rostrum, quæ carnei coloris, totus niger. Cauda breviore. Oculis nigris, albo circulo cinctis. Idem c. 26.

Tertius est sine Uropygio, & hic vel Erythromelanus, in quo totum corpus prone & supine, item alarum principia coccineo colore splendent. Reliquum alarum atrum est. Rostrum pro corporis proportione exiguum, & domesticorum rostro minus, colore qua capiti jungitur albo, cætera nigro, acutum & exile. Uropygium nullum. Inde ex ejus pennis opera plumaria conficiunt: vel *Cyanerithromelænus* superiori longior, rubri, cyanei, & nigri coloris; quique habet caput, collum, pectus & inferiora omnia coloris rubri saturati: ad colli latera Idem c. 27.

maculas binas, contiguas, similunares, magnas cæruleas; rostrum parvum, recurvum, nigrum, prope frontem album; alas admodum longas, nigras, ad latera cæruleas; pedes breves & nigras.

Idem c. 28. *Quartus Porphyromelanus*, cui caput, dorsum, Uropygium coloris sunt purpurei saturati. Rostrum collurionis æmulum, superius nigrum, qua capiti adhæret album. Remiges alarum nigræ. Cauda quinque digitos longa, decem pennis nigerrimis constans.

PUNCTUM IV.

De Emberiza Alba & Pratensi.

Gesner. in Ornithol. HÆ Passerini etiam generis esse videntur. *Albam* ita Gesnerus describit. Emberiza alba, quæ mihi demonstrata est media hyeme apud nos capta. major est flava, *rostro* brevi, latiusculo. flavi nihil habet. *Colore* similis Alaudæ, alioqui dissimilis, ventre albicante, à quo etiam Albam cognominavimus. In superiore rostri parte retro mucronem, tuberculum intus conspicitur. Digiti fusci sunt; crura album & puniceum colorem præ se ferunt.

De Pratensi sic idem: Emberizam pratensem voco quam aucupes nostri Wise Emberitz è pratis in quibus versari solet appellant. Hæc, ut pictura indicat, colore est testaceo, seu figlino, cruribus, pectore, ventre, alis & cauda media. Utrinque enim in ea nigræ sunt pennæ. *Dorsum* quoque nigricat, & in alis superius maculæ nigræ sunt subrotundæ: inferius vero margines *pennarum* secundum longitudinem nigricant. *Rostrum* fuscum, *vertex* niger, infra quem utrinque macula albicans retrorsum tendit: tum rursus aliæ duæ nigræ & albicantes per intervalla sequuntur. Hanc avem circa lacum Verbanum Ceppa vocant.

TITULUS II.

De Avibus Granivoris Canoris.

CAPUT I.

De Carduele, Spino & Passere Canario.

Nomen. CARDUELIS, Carduelus, & Cardelus Gazæ, Hermolao & Gesnero Thraupis; Aldrovando ab aurea in alis vitta, Chrysomitres. Aurivittes, Kirandi Jena, & Avis Jovis; aliis Corydalis, Græcis κορυδὶς, κορυδαλὸς, κορυδὸς, κορυδὶς, κορδὶς etiam dicitur.

Descriptio. Schwēkfeld. in Aviar. Silesiæ. Avis est parva, cui *dorsum* cinereum & fuscum, *Alæ* croceo colore, nigroque mixtim & alternatim variatæ, albisque notatæ maculis; *vertex* nigricans; *rostrum* acutum rubens apice fusco. *Oculi* ambitus exterior niger, hunc miniatus, miniatum cæsius circumdat. Nec tamen hæc colorum pictura in omnibus apparet. *Fœmina* alas habet cinereas, guttur album. Visa nondum adulta ubique unicolor, ex cinereo ad ruffum tendens. Visæ & aliæ, quarum quædam in anteriori capitis parte & in mento aliquid rubri obtinent, dorso, pectore, ventre, & reliquis capitis partibus albescunt: quædam totæ prorsus albæ sunt, capitis partem rubram si demas, & aliquat lutescentes in alis pennas. Aldrov. Ornithol. l. 18 c. 3.

Sexus facile cognoscitur, si coloris, ut supra attigi, vocis & plumarum habeatur ratio. Vox fœminis exilior, nec diuturnus cantus. Plumæ costas obvestientes cinereæ aut fuscæ, maribus aterrimæ. *Sexus.*

Victitat seminibus lapparum, papaveris, rutæ, dipsaci. Cannabino adeo pinguescit, ut cantandi alacritatem amittat. Quæcunque vero edit, rostro decorticat, ut puta medulla vescatur. *Nutrimentum.* Portal. 1 de Villa.

Nidum in truncis arborum & spinis construit, ter in anno, Majo nempe, Junio & Augusto. Aliquando & in hypocaustis pullitiem educit. Septem sæpe ova, octo interdum, quinque aliquando ponit. Præstant cæteris, qui mense Augusto excluduntur. In dumetis nascuntur, atriores sunt, & prunis aut malis aurantiis potius quam aliis arboribus insident. *Generatio.*

Cantant omni tempore, sed maxime, cum alias è suo genere adventare cognoscunt. *Vox.*

Volant gregatim, & ad duo millia quandoque. *Volatus.*

Ætatem ad XX. annos producunt. Visa Moguntiæ viginti tres egressa, cui singulis annis rostrum ac ungues præcidebantur, ut cibum potumque capere posset. Depositis geminis pennis canæ, quo locabatur vel prona vel supina jacebat. Plus voce quam patina hominem delectant. Haud mali tamen sunt alimenti, si pingues, & non nidificant. Assas iliacis & colicis prodesse Kiramides author est. *Ætas.*

SINUS seu Ligurinus avicula est, pectore luteo, rostro mediocri, tenui & acuto. Duas habet maculas nigras. Alteram in fronte, alteram sub mento. Mari capitis macula multo nigrior; idem toto corpore magis quam fœmina lutescit. *Descriptio.*

In frigidioribus regionibus vel nunquam vel raro apparet, nec in Italia quotannis cernitur. *Locus.*

Iisdem quibus Carduelis *vescitur*, nasci inprimis & comizæ semine. *Victus.*

Nidulatur in montium sylvis. *Ova* secundum nonnullos duodecim, secundum alios quatuor aut quinque ponit. Amænissime cantat; & non tantum Carduelis, sed & aliarum avium aliquando vocem imitatur. *Generatio.* *Vox.* Aldrov. Ornithol. l. 18 c. 4.

Volant

Volatus. *Volant* gregatim, & toto agmine facillimè autumno capiuntur. Sanguis ejus cum sali sanguine non coit. Asino vero, quod spinas tempore verno depascens, nidum dejiciat, infensus est.

Descriptio. PASSER CANARIUS ab insulis Canariis, unde adfertur, ita dictus, avis est vulgaris Pari magnitudine; rostro albo, parvo & in acutum tendente; alarum & caudæ pennis totis viridi colore. Mari pectus, venter, & pars superior capitis, quæ rostro adjacet magis lutea sunt, quàm fœminæ.

Victus. *Pascitur* Phalaridis semine, saccharo, & auricula muris, qua ad cantum excitatur.

Vox. Concentu est valde amœno & acuto, quem spiritu diu non interrupto nunc in longum, nunc in altum varia vocis inflexione extendit.

Præferundi quibus cauda longior, corporis magnitudo minor.

CAPUT II.

De Fringilla, Montifringilla, & Linaria.

Descriptio. FRINGILLA, seu quod frigus prænunciet, seu quod plures in frigore convolent, ita dicta, Spiza est Aristoteli, modernis Græcis Fringillaro. In ea capitis & colli pars prona ad subcæruleum vergit; quod hinc ad Uropygium subvirescit. Pectus & venter inter rubrum & spadiceum ambigunt. *Fœmina* minus vegetis ornatur coloribus; pectus & venter ex ruffo albescunt. Visa toto corpore candida. Visa & ex albido flavescens.

Locus. Arist. H. A. l. 9. cap. 7. *Locis* gaudent hyeme moderate frigidis, æstate tepidis. Nam in Helvetia fœminæ per hyemem recedunt, & valido frigore ita offenduntur, ut volare nequeant; & manibus capiantur.

Generatio. In infimis arborum, & summis fruticum ramis *nidulantur*. Nidus intus ex lana & aranearum telis, extus ex musco construitur. Quinque aut sex ponere *ova* aucupes referunt.

Vox. Non uno eodemque modo *canunt*. Quædam concise quasi quærulantur, quædam in longum trahunt. Maribus vox alta est & plena. Fœminis exilis & submissior. Fringutire vel frigere authores dicunt, si suavius ut canat volueris, locustam mandendam appone.

Ingenium. Difficulter ob astutiam capiuntur; facilius vel zephyro flante, vel sudo. Nam & demissius tum volant, & melius allectricum voces audiunt. Quædam nunquam mansuescunt, & inedia consumptæ commoriuntur. Omnes primis captivitatis mensibus præ mœstitia obmutescunt; nec nisi blanditiis exhilarantur. Mane si canant, tempestatem præsagiunt.

Theophr. de signis tempest.

Descriptio. MONTIFRINGILLA magnitudine fringillam excedit. Color in capite, dorso & cauda nigrior quam Fringillæ. Supina pars albicat. Pectus cum gutture nonnihil ruboris habet. Alæ duabus transversis lineis ex ruffo flavescentibus distinguuntur, media linea interjecta. In fœmina, vertex, cervix & dorsum plus habent ferruginei: alarum linea superior adeo est angusta & brevis, ut ferè delitescat. Non adeo suave canunt, & caveis inclusæ aliarum alitum Passerum inprimis voces imitantur.

Descriptio. LINARIA Passeris est magnitudine, specie admodum similis, colore testaceo seu ferrugineo ad cinereum vergente, eoque in mare intensiore. Idem in pectore maculis respergitur ruffis, fœmina fuscis & majoribus. Alarum rectrices pennæ nigricant, sed ad latera & in extremitatibus suis candicant.

Nutrimentum. *Cibus* ipsi Phalaridis, lini, cannabis, raparum, & caulium semen, panicum, avena fracta, &c.

Morbus. Laborat interdum *morbo*, quem subtilem dicunt, in quo mœsta silet, pennæ obrigent; venter solito tumidior venis rubris conspergitur, pectus ex carne apparet.

Vox. Exoriente canicula obmutescit, ac plumas vellicando circa medium excutit, sic certum canicularis syderis exortum indicat. Celebris est apud Italos ejus astutia. Unde proverbium *eglie un Fanello*.

Gesner. in Ornithol. Huc pertinet *Linaria Rubra* Gesnero à coccineo verticis colore dicta, sive illa Aster Oppiani, sive aliud quid. Advolant aliquando turmatim, & fere pestilentiam brevi futuram circa Norimbergam indicare putantur.

Aldrov. l. 18. c. 9. Nec non *Linaria marina* Aldrovandi, quæ rostro lutea, vertice miniacea, pectore & ventre candicans. Collo & dorso ex luteo fusca est. *Alteri* quam exhibet per tergus & superiora prorsus leucophææ, percurrentibus strijs deorsum vergentibus, color miniaceus magis splendet, alæ sunt longe pallidiores; Gula & pectus leviter lutescunt; retro oculos macula fusca, rotunda data est.

Quæ circa Argentinam *Gyntel* nominatur, per caput, dorsum & caudam fusca est, pectore ruffo, fuscis distincto maculis, cruribus rubicundis, ventre inferiore alquicante; seminibus papaveri & aliis vescitur; & gregatim volat.

CAPUT III.

De Alauda in genere, & in specie.

Nomen. ALAUDA, seu Cassita & Galerita, quæ tamen cristatis vocabula proprie conveniunt, Græcis veteribus [illegible], [illegible], [illegible], ut apud Hesychium lego; modernis Cuzula, [illegible], & in Creta,

teste Bellonio, Chamæchilados nuncupatur. Cirim non esse, tum cirri seu innulæ oblongæ pulcherrimæ, tum pedes rubri, qui in alauda non sunt, Scaligero agente, evincunt. *Formam* non describam, obvia omnibus est avicula. In posteriore digito pedis longissimum habet unguem.

Scaliger Exerc. 233.

Locus. In Andalusia non reperiri, Averroës tradit; nunquam arboribus insidere Aristoteles. Visæ tamen in illis cristatæ, si rugosum nec levem habuere corticem. In angustiis montium hyeme alicubi conduntur: in Italia & Gallia omni eas videbus tempore.

Arist. H. A. l. 9. cap. 8. Agricola. l. de Animal. subter.

Nutrimentum. *Vescuntur* granis, sed & vermes deglutiunt, attelaborumque ex genere locustarum ova diligenter perquirunt: ideo à Lemniis coluntuir.

Plut. l. de Iside.

Generatio. *Nidum* ex siccarum herbarum radicibus humi ter in anno, nempe circiter Calend. Maji, Junii, & paulo post Idus Julias construunt, eundemque auræ obversum ita in segetibus & gramine recondunt, ut præterceuntium & accipitrum minime obvius sit oculis. *Ova* quinque pariunt, quæ à bufonibus foveri falsum; quia auræ exponuntur. Superincidentes solis radiis parentum defectum supplere videntur. Pulli exclusi implumes adhuc deducuntur ad pastum, ut prædantium eripiantur injuriis.

Arist. H. A. l. 6. c. 1.

Vox. Quantum ad *Cantum* mira alacritate pennis exertis in aëre vocis modulatione, lætæ serenitati temporis, quasi applaudit. Nam nubilo pluviove cœlo, vix aut unquam canit, ut neque humi, sed inter ascendendum. Ascendit autem paulatim, subito vero & instar lapidis descendens cantillat. Matutino vero potissimum audiuntur, meridiano silent.

Inimicitia. *Inimicitias* exercent cum Pella ex ardearum genere, cujus ova diripiunt, ut Aristoteles vult; cum Acanthyllide, ut Philes & Ælianus; cum corvis, quod ab iis devorentur; cum Accipitribus Alaudariis, à quibus adeo expavescunt, ut in hominum sinus confugiant; cum Arcturo sydere, quia in ipsius cum sole exortu, obmutescere incipiunt, ægrotant, & plumas vellicando excipiunt. Denique cum sinapis semine, quod nulli non innoxium, alaudas conficit.

Arist. l. 9. H. A. c. 1.

Anton. Myzald. cit. Aldrov. Ælian. H. A. l. 6. c. 46.

Morbi. Laborant *morbo* comitiali, & alterius oculi cœcitate, idque nono accidere anno Albertus experientia propria nixus testatur.

Usus. De *usu* in cibis taceo. Juniores & pinguiusculas nemo non appetit.

Species. Species Alaudarum sunt, CHRISTATA & NON CHRISTATA. Illa est vel *Major* vel *Minor*; quarum hæc Aristoteli incognita, Schwenckfeldio *Arborea*, *Fera*, ἀνάκρυμος, apicem pro corporis magnitudine longiusculum, & pedes rubros habet. Cum frigus intensum est, & nix agros tegit in sterquiliniis & prope horrea *versatur*, per æquinoctium avolat, si Longolio credendum; nidum in fossis senticosis sternit; nullam particularem cantiunculam habet; sed inepte aliarum quibus cum victitat vocem refert: Congener est ipsi Alauda *Sylvatica*, quam Germani Waldlerche vocant, parte inprimis prona albicantior.

Major rostrum habet cavum; cristam, cujus radices inter utrumque oculum situantur, aliquantulum nigricantem. Dorsum cinereum albo maculatum. Ventrem albicantem, pectus cinereum albis maculis conspersum. Caudæ plumas nigras. *Linguam* exiguam fere furcatam, quia ramis raro insidet; ungues longiusculos. *Habitat* in agris, circa flumina, & lacus; hyemis tempore ad vias. Non volat aliarum more, sed vento cogente, nunc ima nunc summa petit.

Bellon. l. 5. de Avibus c. 22.

Non-cristata suavius canit.

Laudatur ad colicos dolores, seu cocta seu assa. Quidam cor alligari femori jubent: alii recens tepensque devorant. Consularis Asprenatum domus est, inquit Plinius, in qua alter è fratribus colo liberatus est ave hac in cibo sumpta, & corde ejus armilla aurea incluso; alter sacrificio quodam crudis latereculis incluso corde, ad formam camini, atque ut sacrum peractum erat, obstructo sacello. Thraces vivente adhuc Alauda cor exemtum sinistro femori pellendæ colicæ ergo circumdabant, ut Alexander Trallianus scribit. Porta causam in loquacitatem conjicit. Nimia enim garrulitate, flatus, ex quo morbus sæpe exoritur, eximitur.

Usus. Galen. de simpl. Medic. facult. l. 11. Dioscorid. lib. 2. c. 48.

Non CRISTATA, Hermolao, Sipontino, & Grapaldo Terranceola, Nipho falsò Aristotelis Tetrix, colore similis est cristatæ, sed magnitudine minor. *Caput* habet nigrius fulvo colore intermixtum. *Dorsum* spadiceum, cinereum, & subnigrum. *Pectus* pluribus maculis distinctum. *Ventrem* subalbidum. Posticos digitos & ungues ejusdem magnitudinis cujus & posteriores. *Degit* in planis locis, erica & Junipero consitis. Hyeme gregatim volant, æstate binæ. Alta petunt volatu, diutius in aëre hærent, & majora spacia conficiunt. Amœnitate *vocis* inter omnes excellunt. Galli ex uno temperamento in alterum facile transire, & pro ventorum diversitate; diversimode etiam immutari, tradunt. Flante Austro macrescunt, Aquilone pinguscunt. Captura hyeme largissima, nisi nives diutinæ sedeant, & maxima sit frigoris inclementia.

Arist. H. A. l. 9. c. 25.

Bellon. H. Avibum l. 5. c. 23.

Ad hanc *Colandra*, *Alauda pratorum*, & *Alaudæ congener* spectat.

Calandra Græcis κορυδός & κορυδαλός forte ἀπὸ τοῦ κορυδαίνειν. seu suavitate cantus; aliis, sed falso Acredula, Charadrios, Gur-

Gurgulio, ad Sturni magnitudinem accedit. Alaudæ de cætero in omnibus similis. Collum qua jubæ Capite connectuntur gracile habet, & rostrum crassius. Victitat duriusculis granis. Vocis modulatione audientes mirifice oblectat, ac omnes avium voces expressissime imitatur. Capta, vix unam diei horam sine cantu præterit.

Bellon. H. Avium. l. 5. c. 24.

Alauda Pratorum Alaudis est minor. Rostrum habet tenue, & longiusculum. Plumas cutem contegentes omnino nigras. Caudæ, in extremo albicantes. Humi dormit. In pratis nidificat. Difficulter educatur, sed educata suavissime canit. Cum Accipitrem supervenientem adspicit, in arborum ramis latitat.

Alaudæ Congener illa Aldrovando dicitur, quæ Bononiæ Petrone, Genuæ Petronella & Chiapparone dicitur. Cristatæ majoris magnitudinem æquat, vel superat. Eidemque colore fere similis est. Pectoris & totius ventris color magis ad subflavum vergit. Vngues in tantam longitudinem non excrescunt. Tibiæ & pedes albicantiora sunt. Humi sæpe quiescit vel cursitat; in arboribus vero & fruticibus summa semper cacumina petit, quibus diu immobilis insidens, suavissimas cantilenas modulatur.

CAPUT IV.

De Cloride, Citrinella & Serino Gesneri, & Luteis earumque congenere.

Descriptio.

CHLORIS Germanis Grünfinck / seu Fringilla viridis, magnitudine est alaudæ, aliquando tota viridis, aliquando valde lutea. *Mas* à fœmina in hoc differt, quod hæc spadiceo partim, partim, cinereo ubique coloratur, minusque multo lutei coloris, imo modicum admodum habet. Pedes ei & crura mollicula, carnea fere substantia & colore. Gula, venter, pectus, uropygium, & alarum suprema ora, pulcherrimo ochræ colore flavescit.

Victus. Arist. H. A. l. 8. cap. 3.

Aristoteles vermiculis *victitare* scribit. Verum pascitur quoque seminibus, Carduorum majorum, Lapparum, raporum, & phalaridis. Adeo aliquoties cicuratur, ut una manu detenta, cibum altera porrectum, capere non recuset. *Nidum* ex hymphito stirpitus evulso facit. Sed stragulum ex lana & villo subjicit. Quatuor aut quinque ova parit.

Arist. H. A. l. 9. c. 13. Generatio. Æl. H. A. l. 4. c. 47. Aldrovandus Ornithol. l. 18. cap. 18.

Congener est huic illa, quam Aldrovandus *Chloridam Indicam* vocat, quæque prono, ventre nimirum & pectore est candidissima, rostro subviridi ad fuscum vergente, capite toto dorso & Vropygio viridibus; pennis, alarum remigibus & tota cauda cæruleis, scapis albis, pedibus nigris.

CITRINELLAM Gesneri, quam Galli Tarin vocant, Thracipedem Aristotelis Bellonius esse opinatur. Color capitis dorsi caudæ intensior est quam in Ligurino, ideo ob flavedinem magis fusca videtur. *Mas* plus flavi coloris in toto corpore & præsertim in pectore circa nates habet, quam fœmina. *Vescitur* iisdem seminibus, quibus aliæ canoræ. Raro plures quam septem, aut octo uno incubitu excludit, & in cantu omnibus hujus generis excellit.

SERINUS Gesneri Ligurinum magnitudine & colore refert, pectore & ventre ex viridi flavescens; parte superiore, partim ejusdem coloris, partim fusca. *Congener* est illa, quam Germani Hirngrylle vocant, magnitudine Ligurini, sed magis lutea. Capitur in Helvetiæ montibus. Auceps cum sexum utrumque domi aleret, ita ut aliqua volandi libertas esset, pullos etiam ex eis habuit. Sed cum aliquando pro mare Gryllo marem Ligurinum adhibuisset, ova quidem nata sunt, sed ex quibus foris nihil provenit. Suavissime cantillat. Gesner. in Ornith.

LUTEARUM duo sunt genera; *Unum*, quod Ciam simpliciter Itali vocant; *Alterum*, quod à colore paleari, Ciam Pagliariam, seu Pagliaricciam, Angli Gelgorstam dicunt. Capiuntur facillime omni aucupii genere. *Vescuntur* granis hordei, triticei, pane; hyeme alimentum in equinis stercoribus quærunt. Captæ per duos vel tres menses merum Cici ingeminant; servitutis oblitæ ad suos modulos revertuntur. In caveis sæpe cum morbo comitiali conflictantur. Media hyeme magno numero in Italia apparent, & in pratis ingentes earum catervæ conspiciuntur. Quæ de harum *congenere* addit Aldrovandus vide si libet capite vigesimo primo, libri decimi octavi.

TITULUS III.

De Avibus Baccivoris.

CAPUT I.

De Turdis in genere.

AVis Latinis, seu per Onomat opœiam, seu à colore, Turdus dicta, à Græcis veteribus κίχλαι, κίχλαι, ἰξάλαι; à modernis Schynopoullos, ac si lentiscinas aves diceres, vocatur. *Genera* ipsorum tria prodidit Aristoteles. *Viscivorum* seu ἰξοβόρων picæ magnitudine. Τριχάδα à stridore dictum, quantitate Merulæ; & *Ilias*, omnibus minus, minusque maculis distinctum, quod gregatim volat, & nidos à luto hirundinum more construit, & apud Gallos non extare putatur. Recentiores plura enumeratis annumerant. Nam & *Turdela* Hermolao est genus Turdi alterum, quod in Veneta provincia Drexanos vulgo vocant, major Turdo, penna subfusca, varia; & Tur- Bellonius Obser. l. 1. cap. 10. Athenæus Dipn. l. 2. Scaliger in H. A. Arist. l. 9. cap. 26.

Turnero illa, quæ Saxonice Wachvogel / (commune hoc fere illis nomen, quæ in novalibus & quiscentibus agris immorantur) color fusco, terreo, obscuro, ut humi sedens agnosci vix possit, ex Turdorum est genere. Idem Germanorum Trostel / Turdum pilarem esse putabat. Scaliger secundi apud Aristotelem generis, *duas species* facit; quarum una *Trida* à Vasconibus, altera *Turdus* dicitur, figura & facie adeo dissimiles, ut nonnunquam in agnoscendo fallantur. Saxonum Ziepdruschel colore Iliaco similis, quæque circa rubos versatur, & fructibus eorum victitat, minimum Turdi genus, & *Aristotelis* quibusdam, Germanorum vere Kleim Amsel / Merula minor, rostro acuto, brevibus pedibus, ejusdem nonnullis Cyanus. Helvetii habent Turdum sylvestrem. Carinthiorum avis dicta Kemtrostel / pedibus albis, Turdis minoribus annumeratur. De *Albis*, qui in Septentrione, non est quod aliquid dicam.

Genera. Scaliger Commentar. citato. l.

Forma. *Forma* si spectetur, cinereus color eis fere peculiaris est, huic quam illi remissior vel intensior. Omnes per collum inferius, pectus & ventrem maculis æstate conspersuntur, quas per hyemem deponunt. Unde Plinius, *Turdis color æstate circa collum varius, hyeme concolor.* Visus tamen viscivorus; nescio quo anni tempore captus, qui ita plumbei coloris evaserat, ut quodammodo ad amethystinum accederet. Visus & Turdus vulgo dictus, tribus diversis coloribus diversis nimirum temporibus captus. *Rostrum* omnibus est longiusculum, crassiusculum, rectum. *Lingua* lata, & ad imitandum humanum sermonem parata. *Pedes* figura similes, & colore non in omnibus eodem. *Intestinum* appendices non habet, nec gula versus stomachum dilatatur, nec superius ingluviem habet. Nullibi non sunt obvii. Daphnios, seu à Laureto illo Alexandrino, ubi baccis vesci poterant; seu à Daphne delitioso quodam Syriæ suburbano ita dictos, Clemens Alexandrinus celebrat. Advenas esse, & quotannis in Italiam circiter æquinoctium autumnale transmare, verno revolare. Author est Varro. Unde trimestres Plinius dirit; per hyemen latere scripsit Aristoteles: nec tamen omnes, vel ex eo evidens, quod in Helvetia circa Tigurum per hyemen abundent, hyeme in Italia loca maritima juniperis & myrtis consita, frequentent. Ab Ambrosio inter eas quæ sub hyemis initium ad nos accedunt, numerentur; Bononiæ denique Martio etiam mense copiose habeantur.

Arist. H. H. l. 9. c. 49. H. N. l. 10. c. 29.

de Re Rust. l. 3. H. A. l. 8. cap. 3. Gesn. in Ornithol.

Hexam. l. 5. c. 14.

Aldrov. Ornithol. l. 16. c. 1.

Victus. Quantum ab *Victum*, delectantur baccis myrti, juniperi, sambuci, hederæ; nec non olivis, ut est apud Calphurnium Poëtam. Unde Olivariorum nomen; fagi glandibus, insectis, lumbricis & culicibus. Ex semine ab ipsis excreto provenire viscum Theophrastus & Plinius prodidere, tam falso quam Saturia & Orchides ex eorum genitura nasci, falsum est. Quot enim in arboribus Turdus stercus excernit, & tamen viscum non generatur? Quot in regionibus Turdi non sunt, ubi viscum nascitur? Concoquitur in Turdi ventriculo granum cum labruscarum longe duriora & majora concoquantur gigarta: & exhibitis uni visci baccis, nulla in excrementis reperta est species. De saginatione videantur Oeconomica.

Theophr. de Caus. Plant. l. 2. cap. 23. Plin. H. N. l. 16. cap. 49.

Scaliger in Exerc. 168.

In cacuminibus arborum *nidificantes*, pene contextim in successu, generant. Ova, decem à conceptu diebus pariunt & fovent. Increbuit alicubi mos, ut vasa ibidem collocentur.

Generatio.

Vox eorum trutillare, ut Philomelæ author inquit. Sermoni assueti, tanquam è modulis sermocinantur. Habuit Agrippina, qui omnium sermones imitabtur. Et mirum est adeo surdos dici, ut vitium in proverbium cesserit. Invenere & in

Vox. Scaliger in Exerc. 237. Plin. H. N. l. 10. cap. 42.

Medicina Usum. Myrtorum baccis farti & assi ventris profluvio laborantibus exhibentur. Tempore pestis in cibo, macerati, laudantur.

Usus. Plin. H. A. l. 30. c. 7.

Quid de usu in cibis dicam? Duriores quidem concoctu, Perdicibus, Attagenis, Phasianis & Gallinis, Galenus facit: sed quia idem Phasianos Gallinis concoctione & nutriendi pares, edendi suavitate superiores alibi scribit; alibi laudatis cibariis, quæ neque tenuem neque crassum succum gignunt annumerat, vel locus prior mendosus est, vel sibi ipsi contradicens, fallitur. Græci sane ova cum Turdis, leporinis carnibus, ac mellitis placentis secundæ mensæ frequentius inferebant. Iisdem Turdorum turmæ in propomatibus seu primis cœnæ ferculis in usu. Eorundem pectora in patinam Apicianam conjiciebantur. Et quantus circa eos Romanorum luxus, sive copiam, sive pretia spectes. Tanta Turdorum aliquando fuerie aviara, ut ex iis stercorarentur agri. Lucullus alios videbat Turdos in mazomo positos coctos, alios volitare circa fenestras captos. Ex uno Ornithone quinque millia scio vænisse Turdorum denariis ternis (id est computante Budæo denis solidis Turonicis & semisse) ut H. S. saxaginta millia ea pars villæ reddiderit eo anno, inquit Varro. At nunc ætatis nostræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia, &c. Nostra ætate quoquo modo capti eduntur. Quibusdam jecur ovis integrum cum medulla panis contunditur, & per linteum transmittitur. Hinc aromatibus ad saporem colorumque commendandum inspersis fervescit. Turdi in jure carnium elixi, & modice frixi imponuntur.

Bellon. l. 9. de Avib. c. 31. Galenus Method. lib. 7. lib. de cibis boni & mali succi. Alex. ab Alex. l. 5. Genial. dier. c. 26.

Athen. in Dipn. l. 2.

Plin. H. N. l. 17. cap. 9. Varro de R. R. l. 3.

Varro l. 3. de R. R. c. 2.

CA-

CAPUT II.

De Turdis in specie.

ARTICULUS I.

De Turdo Viscivoro & Trichade.

Gesner. in Ornithol.

TUrdus Viscivorus, Aristoteli [illegible] Athenæo [illegible] dicitur. Major est cæteris Turdis, & paulo infra columbam. Capite, alis, & ventre fuscus; plumis tamen juxta caudam aliquid flavi admixtum apparet. Cutum intra rostrum pallidum & subrubum colores mixti tingunt. Collum parte prona, venterque totus nigris punctis in albicantibus plumis, & alicubi flavis variant. Pedes digitique, posteriore præsertim tibiarum nervo, flavescunt. Aldrovandus semel unum adeo, in cauda maxime, & alarum remigibus albescentem observavit, ut pene albesceret; capite vero, tergore, & supernis alis omnino cinereus esset. Nullo non tempore apud nos visuntur. *Cibus* ipsis albietis viscum & resina; æstate inprimis; hyeme fructiferarum arborum semina. Sed & baccis arborum, Juniperi præsertim & Ligustri, inhiant. Dum singuli singulas visciferas arbores occupant, & prope eas morantes, alios persequuntur, facilius capi, prodidere nonnulli. Observata in iis à rusticis & præsagia. Diu nempe duraturæ hyemis, si circa hujus finem in cacumine arboris cantillent. Futuræ æstatis, si in ejus medio considerant.

Aldrovandus l. 16. c. 2.

Gesner. in Ornithol.

TRICHAS, qui Pilaris perperam dicitur, & à stridore nomen sortitus est, totus fere magnitudine & figura est Merulæ. Rostrum habet subflavum in extremo nigricans. Os & linguam flavo colore tincta. Collum pronum cinereum maculis nigris aspersum. Dorsum charopum, & per medias pennulas nigricans. Pars circa Vropygium cinereis plumus obtegitur. Caudam nigræ pennæ constituunt. Collum supinum & pectus varia sunt. Pennæ alarum partim nigricant, partim ruffo colore tinguntur, &c. Nunquam aut raro in æstate in Anglia *visitur*, hyeme tanta illorum multitudo, ut nullius avis major. Vescitur baccis juniperi, Aquifoliæ, & sorbi minimæ. Apud Helvetios postremo advenit. Acutè sonat, & quamvis colorem mutet: vocem tamen non variat. Volat gregatim, & inter volandum obstreperus est.

Arist. H. A. l. 9. c. 20.

ARTICULUS II.

De Turdo Illade, & simpliciter dicto.

TVrdus Illas, Tyllas Alexandro, Myndio dicitur. Fuscus est per totum dorsum. Pectes est varii coloris, medius venter albicat; utrinque rubet. Eodem colore pars sub alis tingitur. Interiora oris penitus flavescunt. *Nidificant* in Bohemia vel Hungaria. Gregatim plærumque in dumetis *degunt*. Initio hyemis per quatuordecim fere dies ante Pilares in Helvetiam advolant, circa Pascha recedunt. Racemis *victitant*, vineisque multum damni inferunt. Ideo tempore vindemiarum capiuntur. Gesnerus in dissecti ventriculo mense Novembri baccas spinæ albæ quam Oxyacantham dicemus, repetit.

Quem Aldrovandus *Terdum simpliciter dictum* vocat, is Bellonio *Turdus primus Aristotelis*, & Turdus *viscivorus minor* dicitur. Crura in eo ex descriptione Gesneri albicant. Pectus, ventrem, & latera puncta nigra insigniunt; illud subflavo & ruffo colore in unum commixtis insignitur. Idem sub alis color merus. Tota fere pas prona fuscescit. Alæ fusco ruffum miscuerunt, & maculas subflavas habent. Venter candidus est. Crura albicant. Proprium illis esse apparet, ut circum oculos maculentur. Sexum solo cantu discerni posse dicunt.

NB. *Genus Turdorum exoticum vide in Mantissa.* Num. 9.

CAPUT III.

De Merulis.

MErula, Græcis [illegible], [illegible] & [illegible] quibusdam à nigro colore Nigretta; Latinis quod solivaga sit & sola pascatur, *Merula* dicitur. Duo ipsarum *Genera* Aristoteles ponit. *Vulgare* seu nigrum, & *candidum*, quod tantum circa Cyllenam Arcadiæ nasci scribit: nos & in Norvegia, & in novo orbe inveniri scimus. Varro inter res inusitates reponit. Addit & *tertium* fusco colore, & minoris magnitudinis, quod Passerem solitarium vel Merulam montanam quidam esse judicant. Vidit Aldrovandus totam ex flavo ad castaneum vergentem, mutato forte priore colore. Magnitudinem ei Turdi Trichadis Aristoteles tribuit citante Athenæo, colorem nigrum; rostrum puniceum vere an falso nescio. Albertus rostrum & pedes crocea. Sed ut plumarum colorem pro temporis diversitate mutant: ita & rostrum idem non servat. Nam id anniculis, teste Plinio, in ebur transfiguratur, at maribus duntaxat. Scaliger pullos nigrum habere, anniculos buxeum affirmat. *Sexus* optime discernitur. Fœmina namque fusca est, rostro inferius tantum lutescente, supra plane fuscido. Gula pectusque totum ex albicante & fuscescente coloribus maculantur. Nominat Aldrovandus quandam *Leucophalum*, cujus caput præter tres maculas oblongas nigras, quæ retro oculos conspiciebantur, prorsus candidum erat, rostrum & oculorum

Genera. Arist. H. A. l. c. 9. c. 19. Var. de R. R. l. 3. c. 9.

In Aristotelis H. A. l. 9. c. 5.

Ornith. l. 16. c. 6.

iris lutea, pedes fuscescebant. Cauda & venter aterrimi coloris. Alæ albo maculabantur. Apponit & *candidam totam*, rostro duntaxat rutilo, & pedibus lutescentibus. Aliæ ex albo & nigro sunt maculatæ, mas minus quam fœmina, cauda nigra, rostro & pedibus intense in mare rutilis, pallide in fœmina flavescentibus.

Locus. Quantum ad *Locum*, versantur in locis densis consitis arboribus, spinetis, angustis montium angulis, & lapidum fissuris. Mutant ut Turdi locum, & hyeme in vicina demigrant aprica. Parasitus tamen apud Athænæum, si algor sub dio perpetiendus sit, se Merulam esse profitetur. Arist. H. A. l. 9. cap. 16.

Victus. *Vescuntur* iisdem quibus Turdi. Sed & promis sorborum, orni sambucique acinis. Caveis inclusæ etiam carnibus. Plantæ ex quibus præcipue cibum decerpunt, sunt Oxycedrus Dalechampii, Ilex Aquifolia ejusdem, Myrtacanta, philyrea angustifolia, myrtus laurea maxima, myrtus exotica Plinii, & area Theophrasti effigie alni.

Generatio. *Nidos* figura hæmisphærica oblongiuscula, admodum scutellæ cavos, ex surculis ramulisque exilibus, & fibrosis radiculis luto inter se contextis, substrata molliore materia construunt. Bis anno, omnium avium primæ, ante exactam hyemem, in Helvetia mense Martio vel Aprili *pariunt*. Numerum pullorum nemo exponit. Nido Aldrovando allato quinque inerant. Persarum Magos ex salvia sub ficu putrefacta, dum sol & Luna secundam solis faciem occupant, avem Merulæ similem procreasse, cujus adustæ cinere lampadi insperse domus serpentibus repleta videbatur, author est Langius. Epist. Medic. 38.

Vox. De earum *Voce* fringulicire quidam usurpat. Veteres ejus non exprimunt proprium, sed inter canoras ponunt. Quandam adeo in novem vocum modis exprimendis excelluisse, ut nullus hominum perfecte eam imitari potuerit, Albertus author est. Incipiunt autem vere canere, continuant per æstatem. Hyeme cohibendo vocem, strepunt & tumultuosè vocilantur Plinius hyeme balbutire, circa solstitium mutas esse ait. Arist. H. A. l. 9. cap. 49. Plin. H. N. l. 10.

Amicitia. *Amicitiam* cum ea Rubecula colit. Sequitur enim eam, & noctu, vel juxta ipsam, vel in proxima arbore conquiescit. Ipsas Noctuæ ita infensas quidam volunt, ut quotiescunque clamantem audiverint, tanquam injuriam vindicaturæ, advolent. Mali Punici grano perire Ælianus author est. Æl. H. A. l. 6. c. 46.

Ingenium. *Ingenium* resipit, quod humanum sermonem, quamvis linguam strictam, rostrum rectum, & angustum habeant, imitantur: & quod Laurifolio annuum fastidium purgant. Philostr. l. 7. in vita Apollon.

Usus. De *Usu in cibis*, hæc pauca dixisse sufficiat. In pectore ipsarum adusto haud parvam collocasse voluptatem Romanos. Inter popinæ vero professores clunesne tergoribus sint præferendæ, disceptatum. Tarde tamen concoquuntur, parumque alunt, si Platinæ credimus; interlaudatas censeri debent, si Salernitanis. Nonnulli à Noctua captas præferunt. Alii pingues & retibus vel laqueis captas eligunt. Horat. l. 2. sermon. Plin. H. N. l. 10. cap. 50. Platin. l. 5. de tuenda sanit.

Quantum ad *Medicinam*, bene illis qui laxa sunt alvo præscribuntur. Plinius inassatas cum myrti bacci dysentericis mederi scribit, Porta Melancholiæ. Fimus ex aceto mistus, si orizam avis comederit, extirpat lentigines. Caput ad brachium sinistrum, cum leporis pedibus portatum, audaces facere, mendacium est. Portal. 3. Phytogn. cap. 11.

CAPUT IV.

De Merulis in specie.

ARTICULUS I.

De Passere solitario & ejus congenere.

PAsser *Solitarius*, quod cum nullo sui generis unquam, nisi tempore generationis versetur vulgo dictus, quem tertiam Aristotelis Merulam esse Gesnerus, Niphus, & Aldrovandus asserunt, Merulus solitarius circa Tridentum, Merulus stercorosus, quod in latrinis habitare credatur Romanis, si Alberto credendum; Merula saxatilis Placentiæ dicitur. Avis est Merula paulo minor, tota nigra, rostro longiusculo, parumper arcuato, capite pro corporis proportione parvo, superius plano, nigroque ad latera, nempe circum oculos, aures, & in collo inferiore cæruleo. Fœmina tota fusca est, & pectore maculis lutescentibus variegatur, mari plane dissimilis. In saxis & testis (non tectis, κεράμοις, namque textus habet) diversorium habere Aristoteles dixit. In parietibus aliis Passeribus conjungi, & cum eis ad pastum volare Albertus. In dumosis rupibus circa Larium lacum nidulari, neque cum aliis avibus degere, Gesnerus affirmat. Canorus est, & Mediolani ac Genevæ magno propter cantum precio venditur. Quem Bellonius descripsit, & Charadrium esse primo aspectu putabat, Turdi Iliaci est crassitie, Luscinia moribus præditus. *Rostrum* habet rotundum, acutum, subalbum, in extremo nigrum. *Pennas* sub pectore & duabus costis colore dactylorum, maculis interstincto. *Dorsum* cinereum, fulvo maculatum. *Pedes* Turdo similes, *Caudam* ut in Luscinia ruffam, quam mox ut è nido eximitur, immutat. *Mas* quia pulchrior, coloris elegantia à fœmina distinguitur. Gesner. in Ornithol. Arist. l. 9. c. 19. *Formæ.*

In rupibus solitariis nidificat, & raro in plano *Generatio.*

plano aut per valles cernitur. Certo anni tempore sub tegulis seu imbribus *degit*. Canit noctu æque ac interdiu ad lumen candelæ maxime: Franciscus Gallorum Rex tanti ejus cantum fecit, ut nullam præter hanc audire dignaretur.

PASSERI SOLITARIO *congener* est illa avis, quam quidam Petrocos scyphum, Germani Steinrotele & Blauvogel vocant, Bellonius Cyaneum Aristotelis, sed falso (Ex Picorum enim genere est, rostro etjam ad saxa durissimo; & quis Merulam totam cæruleam vidit) dixit. Magnitudine est Sturni, pectore, cervice, & lumbis Cyanea: dorso & alis nonnihil nigricans. Rostrum ei sesquidigiti longitudine subter nares fuscum, imo aculeatum superiore parte adunca, inferiorem ut plurimum contegente.

Bellonius Observ. l. 1. c. 11. & de Avib. l. 6. c. 6. Seiler. ad Gesnerum.

Locus. *Degit* in altissimis, præruptis, & nivosis scopulis, in Creta, Citharea, Corcyra, Zacyntho, Eubæa, & circa fluvium Athesin.

Generatio. *Nidificat* in deviis solitudinibus, pullosque, quos ternos aut quaternos excludit, ut à rupicapris etiam tuti sint, in cavernas deorsum condit.

Vox. *Vox* ipsi articulata, amœna & varia. Media & intempesta nocte expergefacta, ad astantis provocationem claro spiritu canit. Ante tempus autumni cum colore etjam vocem mutat, ac alis expansis novos, secum continuo murmurans, excogitat cantus, nec veteris obliviscitur.

Color sub hyemem niger è cæruleo evadit. Circa veris initium, in pristinum commutatur. Adulta vel è nido semel egressa & volatui adsueta, nullis astutiis capitur. Moris denique ei, oculos hominum aliorum alitum more adpetere. Tamque diligenter res observare, ut plæraque, vocis aliquo articulo indicet.

ARTICULUS II.

De Merula Montana, Germanorum Torquata, Bicolore, & Saxatili.

MERULA Germanorum MONTANA, avis est paulo infra Turdum majorem. *Caput*, dorsum & alæ, rufo quodam modice admisto nigricant. *Pectus* est, ex plumis partim subfulvis, partim nigricantibus obscure maculosum. *Os* interius & lingua lutei seu melini coloris. Ventris color ex nigro & cinereo mistis; crura ex glauco nigricante, & rufo, constant. Cauda est atra.

TORQUATA, quæ & Montana, Saxatilis, & Equina, quod in sylvis vermiculos in fimo equino quærat, avis est barbatula, magnitudine fere & colore Turdi. Parte prona inter collum habet albas duorum digitorum latitudine plumas, reliqua maculosas, nigris in medio pennis, ambitu albis, superiore fuscas, alarum pennis, margine extrinseco albicantibus. *Fœmina*, quam Aldrovandus descripsit, erat corpore toto subnigro; rostro circa nares, & in apice nigro, ad latera flavescente, pennis remigibus alarum nec non ventris, extimis oris, nonnihil albicantibus, cætera candicantibus. In ultimo gutture seu pectoris principio macula albissima pollicem lata ad humeros pertingente, vel torque candido, ornabatur.

Merula BICOLOR quod duobus potissimum coloribus fusco aut subnigro, & luteo rubescente variet, dicta, est avis Merula paulo minor, capite fusco, lineolis candicantibus variegato, rostro in luteo rubescente, qui etiam color in tergore & cauda intensior; in pectore & ventre remissior, videtur. Alarum remigibus fuscis, in extremis oris albis, pedibus breviusculis, digitis pro proportione longis luteis, unguibus rubicundis.

SAXATILIS, quam Turnerus ex Graculorum genere facit, quidam Cyanon Aristotelis credunt, nonnulli Rubiculam Saxatilem, Nucifragam, Merulam Alpinam vocant, avis est cum *Caryocatacte* Gesneri eadem, merula major. Sturni ferè instar maculata, supra nigricans, minus tamen in capite & dorso, quàm in alis, maculis ubique distincta semilunaribus, quæ pariter per tergus & alas majores sunt quam per caput. Prone à rostro ad anumusque lutea maculis ferrugineis albisque, quæ & ipsæ magnitudine variant, percurrentibus. Alarum pennas majores habet nigras, & in extremis oris candicantes. Caudam supine nigram, prone ferrugineam, pedes fuscos. Vaga est, nec invenusta.

ARTICULUS III.

De Merula Rosea, Exoticis, & Merulæ congenere.

MERULA ROSEA, ab aucupibus, Italis Sturnus marinus vocatur. Est merula paulo minor; tergore, pectore, & alis supernis roseis seu carneis, capite cirrhato, rostro qua capite jungitur nigro, cætera carneo, alis & cauda nigris, remigibus fere subcastaneis. In *fœmina*, color est dilutior, caput si excipias. Reliquà enim pars colli, alæ & cauda minus quàm in mare nigrescunt. Plurimum adipis corpori adjiciunt, & in cibo maxime commendantur. Aldrov. Ornith. l. 16. c. 15.

EXOTICA est duplex, *Brasilica*, & *Indica* Apos. BRASILICA ut à Bellonio describitur, differt magnitudine à Merula. Rostrum illi breve. Color totius corporis, si Bellon. de Avibus l. 6. c. 27.

caudam & alas, quæ atræ sunt, adeo intense rubet, ut nullus intensior rubor possit excogitari. Cauda oblonga est, crura nigra. Illius, quam Aldrovandus exhibet, pennæ superius omnes ad scapulas rubent, dein nigræ succedunt, has rufus rubræ excipiunt. Rostrum est insigniter recurvum, intus luteum. Pedes, qui pro tibiarum proportione majusculi ex cinereo leviter fuscescunt. Apos monstraso forte est. Rostrum habet Merulæ in extremitate nigrum & recurvum, infra qua capiti jungitur candicans. Caput, venter, dorsum, colore coccineo intenso & vegeto, alæ & cauda nigro, unde Porphyromelanos dici posset, tinguntur. Aldrov. Ornith. l. 16. c. 16.

Congener Merulæ est duplex. *Una* rostro, prope quod linea rubra conspicitur, nigro; capite, dorso, & cauda, ad subcastaneum vergentibus, extremis oris albicantibus. Prone pectore, ventreque toto & cauda, lineis quibusdam cinereis per transversum ductis albicat. *Altera* Merulis erat minor, Passeribus major, capite cinereo, oculis nigris aureo circulo circumductis, rostro pro corporis proportione robusto, luteo, crassiusculo, in extremitate nigro & acuto. Dorso ad caudam castaneo obscuro, pennis alarum quæ dorso junguntur albis. Qua ventri nigris. Remigibus in extremis oris cinereis. Simelis Collurioni cinereo videbatur.

CAPUT V.

De Sturno.

Genera. Sturnus, Græcis ἰός, ἰόβρυα, βόστρυα, βόστρυχος, & ἴκτερος, quod apud Hesychium & Phavorinum leges, dicitur. Avis est ob colorum varietatem, & conspersas per corpus maculas, elegans, & bene, picturate à Poëtis dicitur. Non tantum autem albis maculis tingitur; sed rubescit quoque, lutea aliquando; in alis, prope oculos, & in infimo tergore viridescit. Rostrum habet Picorum non absimile, in fine fuscum. Caudam brevem & nigram. Pedes fere croceos. Aristoteles solum vulgare genus, quod super tecta cantu suo aures fatigat, agnovisse videtur. Aldrovandus tres exhibet, *Unum* totum album, rostro quod ex luteo rubescit, & pedibus, qui leviter carnei, exceptis. *Alteri* caput, collum, & rostrum erant alba; Maculæ supra oculos binæ nigræ: venter candidus, alarum principia maculis subcæruleis varia. Remiges alarum & cauda ut in Sturno vulgari. Pedes lutei. *Tertii* totum corpus ex cinereo lutescebat. Pectus punctulis conspergebatur. Rostrum & pedes nigri coloris erant. Arist. H. A. l. 8. c. 16. Aldrov. Ornith. l. 16. c. 19.

Locus. & Victus. *Locum* si attendas, nullibi non inveniuntur. Avenis, pratis aquosis, ubi armenta pascuntur, & agris gaudent. Turribus in primis & tectis hyeme latent. Si *victum*, pamphagi sunt. Nam præter baccas & uvas, quibus impense delectantur, & pinguescunt; milium quoque, panicum, cicutam, stercora, & lumbricos, imo suspensorum cadavera, ideo ab eorum esu Belgæ abstinent, depascuntur.

Generatio *Nidulantur* iisdem fere locis, eodemque pene modo, ut Passeres. Ter anno *parere* dicuntur; & uno tempore septem vel octo *ova* ponunt. Græcis dicuntur κικκίζειν; authori Philomelæ pisitare. Summo mane maxime sunt obstreperi, nocte silent. Visi qui omnium avium voces imitabantur. Et in Galliæ urbibus habentur, qui sermonem explanate, longiori etiam contextu, exprimunt. Habebant & Cæsares juvenes ejusdem peritiæ unum. Brujer. l. 15. de re cibar. c. 42. Plin. H. N. l. 10. c. 42.

Volatus. Proprium ipsis catervatim *volare*; & quodam pilæ orbe circumagi omnibus in medium agmen tendentibus. Vespere potissimum aggregantur, & tanta multitudine atque impetu quandoque volant, ut nubem facere, & tempestatis modo sonare videantur. Dicuntur sibi ipsis medicinam facere. Atterebat pedi luxato ova formicarum, comminuta, & sub alis calefacta, unus. Sic integer intra paucos dies evasit. Gesner. in Ornit.

Metuunt Accipitrem, eundemque superne vel à latere accedentem, alis eventant, subtus volantem stercoribus opprimunt. Semine alii intereunt; & à canibus metuuntur.

Usus. Galenus eos inter *cibos* attenuantes & boni succi refert; quod vel de juvenculis, vel de illis, qui in montibus degunt sumendum est. Vindemiæ tempore pabuli melioris copia non inprobantur. Suaviores evadere, si mox captis capita amputentur, Cardanus author est. Stercus oryza pastorum ad faciem exornandam facit. Galen. l. 6. de sanitat. tuenda. Alex. l. 13 salub. c. 8. Ægineta l. 28. c. 8. Cardan. l. 3. de sanit. c. 21.

NB. *Sturni genus Indicum vide in Mantissa.* Num. 6.

CAPUT VI.

De Coccothraustis.

Descriptio. Duplicem Coccothrausten Aldrovandus exhibet, *vulgarem* Gesneri, & *Indicam cristatam*. Illa ita dicta, quod rostro suo coccos & interiora cerasorum grana confringere soleat. Circa Verbanum Lacum Fringilla Montana, Bellonio, à rostri magnitudine Grosbec dicitur. Putabat hanc esse Aristotelis Pardalumquiddam. Falso, ex collatione utriusque patebit. Pardalus enim colore toto cinereus est, magnitudine par Sturno. Coccosthraustes autem est, si Bellonii descriptionem sequemur, sturno paulo minor, rostro duro, & magnitudine pro corporis proportione insignis. Capite superiore mali aurantii colo- Arist. H. A. l. 9. c. 23. Bellon. de Avibus l. 7. c. 39.

re,

re, cum macula ſub gutture nigra, collo cinereo, dorſo fulvo, alarum extremitatibus ex viridi luteſcentibus ſicuti torques Palumbis, caudæ extremitate alba ſubtus fulva. Ventre, pectore & gutture ejuſdem coloris. Geſnerus ei tribuit, Alaudæ aut Loxiæ magnitudinem. *Roſtrum* durum, validum, breve, latum, quod inferius à pennis nigris ambitur. Colorem capitis, in fœmina, charopum, vel ex flavo ruffum; in pectore & ventre ex cinereo rubicundum. Pennas alarum ſuperius nigricantes, in medio albentes, in imo colore fere cærulei ſeu Indici. Collum pronum, & utrinque ad latera plumis cinereis veſtitum. Dorſum ex fuſco nigricans.

Locus. Æſtate in ſylvis capitur, & tum in Italia in montibus agit. Sub Octobrem ad plana deſcendit. In Germanis æſtato rarius, hyeme frequentius cernitur. *Nidificat* in arborum cavis. *Victus.* *Victitat* nucleis ceraſorum, quæ roſtro confringit; nec non olivis, & aliis baccis. Non ſervat accreſcente ætate colorem. Caveæ incluſa, non ſolum raro cantillat, ſed ne inſtitutionem quidem admittit.

Indica incolis capitis viridis apud quos reperitur, dicitur Fruſo, Luſitanis Cardinalitius, quod galerum purpureum geſtare videatur. Habet cirros in capite figura trigona coccineos, quo colore pariter collum, pectus & venter refulgent. Alarum extremitates dilute purpuraſcentes. Caudam pro corporis proportione, longiuſculam, digitum auricularem latam, aliquantulum ſurrectam. Tibias breves & albicantes, ungues robuſtos & nonnihil recurvos. *Victitat* panico, amygdalis, & alſine herba, & cibum è manibus accipit. *Voces* avium, luſciniæ maxime imitatur. Sæpe ſe aquæ immergit, unde temperiei calidiſſime eſſe putatur. Viſa icone ſua in ſpeculo, mirabilibus modis ſibilos edendo, criſtam deponendo, caudam more Pavonum erigendo, alas motitando, geſticulatur, & ſpeculum impetit.

HISTORIÆ NATURALIS DE AVIBUS:

LIBER III.

De Avibus Insectivoris.

TITULUS I.

De Insectivoris non Canoris.

CAPUT I.

De Picis Martiis.

Descriptio.

PIcus Martius quod Marti sacer sit dictus, δρυόκολαπτ Hesychio, δυδρυοκολάπτης, ξυλοκόπος, & δρύοκος Aristoteli, δρυοτόμος Aristophani, κολάπτης Miletio, recentioribus Græcis κορακοειδὲς vocatur. *Genera* ipsorum tria Aristoteles recenset; nos de pluribus inferius dicemus. An vero vel illa quæ occidentalibus Indis Alcatran teste Cardano dicitur, rostri & corporis magnitudine celebris, cinerea croceave pluma distincta, rostro duorum palmorum, in acutum tendente; vel Picutus dicta, cui rostrum toto corpore majus, ubi capiti jungitur tribus digitis latum, aduncum, quo & arbores terebrat, & à parvis simiis se defendit, quæque linguam loco pennæ habere dicitur, ad Picos pertineat, penes eruditos sit judicium. *Formam* ipsorum si attendamus, habent omnes *rostrum* rectum, durum, rotundum, & ad pertundendas arbores percommodum. *Linguam* iis Aristoteles tribuit πλατεῖαν καὶ μακράν. Aldrovandus longam quidem in omnibus & ad occiput usque extendi, & super totum capitis verticem ceu in glomum convolvi, adeo ut cum exoritur, tanquam è multis involucris in longum admodum extendatur, observavit; latam minime; quin est acutissima, & in extremitate quodammodo cartilaginea. Anatomen vide apud Aldrovandum. *Crura* quoque omnibus sunt breviuscula, at admodum robusta. Digiti pedum ante bini, totidem retro, iique valde conjuncti, ut arborem quam scandunt firmius apprehendant. Cauda rigida, & duriuscula, cujus pennæ in extremitatibus ferme nudæ, quibus haud aliter quam pedibus inter rependum innituntur.

A ist. H. A. l. 9. c. 9.

Locum si spectes, in quibusvis reperiuntur regionibus, raro in Belgio, in Tarentino agro negari scribit Plinius; sed Aldrovandus omnia genera in Italia ali, maximum si excipias, affirmat.

Locus.

Plin. H. N. l. 10. c. 29. Aldrov. Ornith. l. 12. c. 30.

Victitant vermibus, culicibus nempe formicis, quas exporrecta lingua velut in veru infigunt, & latitantibus sub lignorum corticibus, & medulla cossis. Ideò arbores tundunt, quarum percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt, & tam vehementer eas interdum excavant, ut ipsas sternant. Quidam apud Aristotelem amygdalum tertio ictu pertudit, & nucleum comedit.

Victus.

Plin. l. c.

Arist. H. A l. 9 c. 9.

Nidificant in cavis arborum, olearum inprimis. Tanto artificio nidum exstruunt, & excavant, ut admoto circino rotundius reddi foramen à perfectissimo Geometra non posset; & ligna quibus inter se consertis constat, facilius manibus separentur, quam ferro dissecentur. *Pullos* septem vel octo educant, quos exire ex ovo à cauda Hylas, referente Plinio, tradidit. Quoniam pondere capitum perversa ova posteriorem partem corporum fovendam matri applicant. Nunquam humi consistunt, vel in saxis consident, ne aciem unguium obtundant. Scandunt vero per arbores omnibus annis κατάντες ὁ ἀνακλάδοντες tanquam stelliones, seu ut Plinius vertit, feles, non modo sursum per arborem reptando, sed deorsum etiam & sub ipsis ramis, pedibus & ventre sursum, tergore deorsum terram ver-

Generatio.

versus converso; quod Aristoteli est [illegible]

Vox. Scaliger in Exercitat. 237. Albertus lib. 23. de Animal.

Humano ipsos *sermoni* assuescere Scaliger author est: sed minus apte, & rariora & pauciora quam Picam reddere, addit. Albertus perfecte aliquando loqui scribit. Validius quam soleret stridens pluviam præsagire credebatur. Hinc ei pluviæ avis apud veteres nomen.

Usus.

Usus ipsorum & in *cibo*; ideo tota fere hyeme & autumno Bononiæ in foro venduntur; & in *Medicina*. Nam cum sale torrefactum quidam ad internas ani eminentias applicant. Assatum vel elixum incantatione ligatos solvere; oculos, gestantibus visum acuere; rostrum è collo suspensum, dentium, uvulæ & tonsillarum dolorem curare; Kiranidis sunt deliramenta. Idem ferentes ab apibus etiamsi mella earum eximant, non feriri, Plinii. Clavum & cuneum arbori, in qua nidificant infixum, diu non hærere. Foramen vero nidi lapide vel ligno obstructum, herba apposita, seu illa linaria major, seu æthiopis, eundem aperire, pari fide affirmatur.

Plin. H. N. l. 10. cap. 18. Æl. H. A. l. 1. c. 45.

CAPUT II.

De Picis in specie.

ARTICULUS I.

De Pico Maximo, Majore, Vario minore Viridi nostrate, Pico luteo Cyanopide, Viridi majore, & Murario.

PICUS MAXIMUS, est omnium longe maximus, cornicis interdum magnitudine, infra gallinam aliquid, & excepto capitis vertice *totus niger*. Phumæ tamen in vertice coccineo vel flammeo colore egregie micant, & velut cirrhum efficiunt. *Rostrum* habet longum, robustum, digitum parvum, longum, cujus superior pars, quæ juxta caput lata eminet, & duas strias, ut folium Cyperi, obtinet. *Linguam* oblongam duram & in extremitate asperam. *Digitos* binos ante & totidem retro. Ungues recurvos.

PICUM MAJOREM [illegible] Aristoteles vocat. Magnitudine merulam vincit, scribente Aristotele. Is quem Aldrovandus depingit, *rostrum* habet canaliculatum, *linguam* longissimam, musculosam, extremo apice duro nervo aculeatam. *Caudam* robustam, & ob superiores reliquas cooperientes plenas duro calamo donatas & inflexu difficillimas, renitentem. In tota ave triplex color conspicitur. *Plumæ* medio vertice rubicundæ, & saturo cocci colore conspicuæ sunt, quæ in fœmella mari alioquin per omnia simili desiderantur. In oculorum ambitu, ventre toto, & alis internis insigni macula albicat. In alis & cauda nigri aliquid conspicitur.

PICUS VARIUS MINOR majori per omnia similimus est, & prorsus videretur idem. Nisi rubræ illæ maculæ in vertice & Uropygio deessent. *Dorsum* ejus versus lumbos magis quam superioris varium. Et ex albo nigroque promiscue maculatum, lineis interim obscuris transversallibus quæ alarum notis respondere videntur, consperſum est.

PICUS VIRIDIS [illegible] est Aristotelis, inter Picos quidem eidem non recensitus, inter Picos tamen vel ob solam pedum & Caudæ dispositionem (duobus digitis ante & totidem retro insignitur, & caudam rigidam habet) numerandus. Turturem magnitudine equat. *Rostrum* habet nigrum, durum, robustum, acutum duos digitos longum. *Caput* crassiusculum in superiori parte ex maculis partim miniaceis, partim nigricantibus variegatum. *Oculos* alia quædam macula nigra ambit, sub qua rubræ illæ maculæ superioribus correspondentes pallidiores sunt. *Dorsum & alæ* virides cum luteo tamen intermixto. *Mentum*, pectus, venter, crura pallide virescunt, adeo ut ex albo & viridi permisceri videantur. Æstate eum silere ajunt. Ideo cum mense Aprili quidam clamitantem audivisset, hyemen adhuc metuendam prædixit. Altissimas arbores volatu trajicit.

Ossa ipsius tosta in pollinem redacta, & in vino epota validum sunt conra calculum remedium.

PICUS LUTEUS CYANOPUS ex Persia adfertur. Magnitudine à superiore nihil differt; caput tamen & collum crassius, & rostrum prolixius obtinet. Pennæ à medio vertice ad extremum *caudæ* usque aliquid ferruginei habent, *rostrum* vero omnio ferrugineum. *Pedes* subcærulei, *ungues* nigri, cætera lutea, nisi quod *alarum pennæ* omnes in extremo quodammodo ferrugineæ sint.

PICO VIRIDI MAJORI seu Maximo, Rostrum, quod in omni Picorum genere rectum est, incurvum, pedes ad similitudinem aliorum, varias maculas in alis, tribuit Bellonius.

Aldrovandus Ornithol. lib. 12. cap. 35. Bellon. l. 6. de Avibus c. 15.

PICUS MURARIUS muris turrium maxime adhæret, & vermiculos in eorum rimis inquirit. Passere domestico paulo major est, sturni fere crassitie. Rostrum habet oblongum, tenue, nigrum. Caput, collum, dorsum cinerea. Pectus albicans. Alas partim cineras, partim rubeas. Caudam brevem. Digitos pedum longos, tres ante, unum pro calce. Alas *in volatu* semper motitat, nec uno loco insidere novit. In foraminibus parietum *nidulatur*. Suavem *vocem* edit.

AR-

Articulus II.

De Pico Cinereo seu Sitta, Pico nidum suspendente, Chlorione Indico & Picis congenere.

Picus Cinereus Aristoteli σίττη seu σίττος aliis ὀλοτρόκα quasi materiem contundens, nomine omnibus communi; quibusdam σκαλοκόψις & κινάλος, quod Vropygium motitet; modernis Græcis κυκκοφάγος dicitur. Annumeratur Picis, quia eorum more super arbores repit. Caput ei parvum; Oculi exigui; Rostrum longiusculum, nigrum, rotundum Collum, dorsum, alæ, nec non & cauda superius è plumbeo ad cinereum vergunt: sub collo verò & ventre è castaneo ad ruffum. Cervix ad latera lutescit. Qua parte inter rostri principium & retro oculos macula oblonga nigerrima insignitur. *Vivit* maceriem contundens. In foraminibus arborum, quas terra & limo artificiosissime claudit, angusto aditu sibi relicto, *nidulatur*, & prolem numerosam progignit. Frangit Aquilæ ova. Res malefica ei tribuitur, quasi rerum cognitione calleat.

Arist. H. A. l. 9. cap. 17. Idem lib. 9. cap.

Picus Nidum Suspendens cum Oriolo Alberti, Aristotelis Chloreo, & Plinii Chlorione, Galbula seu Galgulo, Ictero, & Bononiensium Regalbula idem esse ab Aldrovando creditur. Modernis Græcis κυκκοφάγος dicitur. Chloreum & Chlorionem Aristoteles & Plinius appellavere, ut luteum & viridem in ea reperiri colorem innuerent. Junior virescit; adultior aut saltem annua facta alis tantum modo exceptis tota evadit lutea. Magnitudine est par Turturi; colore pro ratione ætatis variat. In juniore rostrum est subfuscum. Adulta inter rostrum & oculos maculam habet nigram. Junior minimè. Illa alas habet nigerrimas, quarum pennæ & remiges maxime in extremitatibus suis albescunt: junior superiores pallidas, inferiores nigricantes.

Plin. H. N. l. 37. c. 10. Aldrov. Ornithol. l. 12. c. 39.

Locus. *Locum* si attendas Germaniæ esse peregrinam Gesnerus reliquit. Migratoria vero est. Plinius & Ælianus hyeme eam videri negant; æstivo tempore in conspectum venire, exortu arcturi syderis discedere, & pullis editis Italiam relinquere, adjiciunt. In Helvetia mense Majo apparere incipit, in quibusdam Galliæ locis Martio. Dependens pedibus somnum capit, quia se tutiorem sperat, si Plinio credimus.

Plin. H. N. l. 10. c. 25. Æl. de Animal. l. 4. c. 47.

Vermibus more picorum *vescitur*, sed & ficubus. Unde ipsi κυκκοφάγος nomen.

Plin. H. N. l. 10. cap. 33. *Victus.*

Proprium ipsi *nidum* in arboribus suspendere. Constat ille ex musco & lanugine quandoque, ex fœno & culmis nonnunquam, ex cannabe & festucis interdum. Forma ipsi corbis vel calathi ficarii è juncis intexti; vincula de quibus pendet sunt, culmi, junci, fila è lino, serico, setæ equinæ & cætera. Iconem in Aldrovando vide.

Generatio.

Cum *cantillat* orio vel loriot sonat, imminente pluvia fistulæ instar canit. *Vox.*

Usus ipsius in cibo est & *Medicina*. Pinguescit mirum in modum. Emoritur si ab icterico conspicitur æger, ipsa evadit. Ad Germanos accedens, non amplius nascituras pruinas promittit. *Usus.* Plin. H. N. l. 30. cap. 11.

Chlorio Indicus maxima sui parte, quin toto corpore luteus est; si coronam verticis & caudæ alarumque maculas cæruleas, & rostrum pedesque quæ insigniter rubent excipias.

Picis Congenerem Aldrovandus Marchioni Fachineto debet. Erat, quantum ex pictura conjicere licebat, Coccothraustis magnitudine; rostro luteo, acuto, Picorum haud absimili; vertice, cervice & toto dorso viridi, Vropygio albo, pennis alarum vestitricibus viridibus, remigum superioribus albis, inferioribus, & cauda cæruleis. Prona pars à rostri initio ad anum usque coloris cinnaberis erat.

NB. *Picarum genera exotica vide in Mantissa.* N. 5.

Caput III.

De Iynge seu Torquilla, Iyngi congenere, & Certhia.

Propter rostri & linguæ constitutionem, Picis Jynx subjungitur, quam Galenus & Suidas κινάλος, Tzetzes κυκκοφάγος & Cinclida, Athi montis incolæ, teste Bellonio, Alcionem, Theocriti interpres κιρκίδος, alii Turbinem, Gaza Torquillam vocat. Vincit magnitudine fringillam, Rostrum habet firmum ex plumbeo & nigro permixtum. *Linguæ* aculeum tam acutum & validum, ut humanam cutim haud aliter ac acicula penetret. Ea infra arteriæ summum subit, & supra cranium reflexa, prope nares inseritur. Est autem gemina ubi ab occipitio reflecti incipit, & in syncipite rursus utræque partes conveniunt. *Digitos* pedum utrinque duos habet. *Digitorum* utrobique longior alter, cum altero breviore conjungitur. Conspicitur in quavis regione circa arbores.

Victus. *Vescitur* formicis, easque exerta lingua velocissime aculeo transfixas venari & devorare solet; nec unquam rostro attingit. Dicitur κίκκος, id est stridere. Sed Ælianus obliquam tibiam voce sua æmulari ait.

Generatio. *Nidulatur* in arborum foraminibus, villis & domibus. Octo vel novem *ova* uno partu excludit. Ægerrime cicuratur. Si manu

manu teneatur, caput in utramque partem circumagit. Apud Gesnerum enutrita, accessum hominis æger ferebat, collum in sublime erigebat, rostrum sine morsu modo extendebat, modo retrahebat. Plumæ capitis rigebant. Caudam erigebat & dilatabat. Usus ipsius est in cibis.

Aldrov. lib. 12. Ornith. cap. 43.

JYNGI CONGENER, quem Aldrovandus describit, magnitudine erat par Jyngis; colore capitis, dorsi, alarum, & totius caudæ ferrugineo; maculis luteis transversalibus distincto, pectore & ventre albicantibus, & lineis luteis per longitudinem exornatis. Tibiis luteis; digitis picorum more oblongis.

CERTHIA, Aristoteli [illegible], vel ut Robertus Constantinus opinatur, ab astu [illegible] dicta, avicula est exigua, Regulo paulo minor. Rostrum habet arcuatum, in superiori parte longius & crassius. Guttur & pectus candicans; dorsum & alas fulvescentia, nigris maculis ubique distincta. Caudam brevem, rigidam, & in extremitate acutam. Ungues valde aduncos. *Victitat* insectis minoribus. In cavis arborum *nidificat*, & viginti quandoque *ova* ponit. *Vocem* ipsi claram tribuit Aristoteles. Perpetuo fere nunc in hanc nunc in illam partem volitat. Toto anno eandem patriam incolit. Arborum ramis fringillaginis instar sese annectit, & Picorum more arbores perreptat. Sagax ipsi in vitæ officiis *ingenium* Aristoteles adscripsit.

Arist. H. A. lib. 9. cap. 17.

CAPUT IV.

De Merope.

MEropis nomen Albertus Pico viridi, Niphus Grallo suo, alii Paro majori, sed male imposuere. Convenit illi aviculæ, cujus vox multiplicem partitionem capit, ideo à [illegible] dicta est; quæque Cretensibus [illegible], seu Apiaster, Rasi Alkenius, vel Alkerius; Alberto Muscipula, aliis Riparia, Parra, & Gangrena teste Kiranidis interprete dicitur. Magnitudine sturnum superat, Merulis par est. Aristoteles hoc tantum de illa habet. Pennas ejus inferiores pallidas esse, superiores cæruleas, ut Halcyonis, postremas pinnulas rubras. Plinius Aristotelem secutus, pallido intus colore pennarum, superne Cyaneo, priori subrutilo esse dixit. Aldrovandus & maris & fœminæ descriptionem tradit. Mari rostrum est longum, durum, ad instar falcis messoriæ arcuatum, & quasi triangulum. Iris ita rubescit, ut aliam omnem rubedinem superet. *Fœminæ* color ubicunque minus intensus. Tergus quodammodo virescens. Linguam habet sublongam & gracilem: oris rictum tam amplum, referente Alberto, ut multas muscas in os ejus humoris insidentes capiat. Vesiculam fellis amplam humore viridi smaragdi instar refertam.

Prob. in lib. 4. Georg. Bellon. lib. de Avibus c. 27. Arist. H. A. l. 9. cap. 13. *Descriptio.* Plin. H. N. lib. c.

In Creta insula tam vulgaris est, ut nusquam non in ea conspiciatur: reperitur & in Italia. Græcis per continentem, incognitam scribit Bellonius. *Locus.*

Victitat apibus; ideo Virgilius Meropis nidum prope alvearia prohibet, & cicadis. Sed nec lamsanæ caucalidis, & raparum seminibus, vel tritico abstinet. *Nidificat* in cavernis, interdum ad sex pedem altitudinem, interdum ad quatuor cubitos, defossis. Et sex aut septem pullos parit. *Victus.* Arist. H. A. l. 9. c. 40. Georg. lib. 8. Arist. H. A. l. 8. cap. 1. Plin. H. N. l. 10. cap. 33.

Volat gregatim, circa montes qui thymum ferunt frequenter; & cum reliquæ aves quasi sursum ad oculos versus volitent, illi retrorsum caudam versum eum exercet. Arist. H. A. l. 9. c. 13. *Volatus.*

Vocem instar hominis quodammodo edit, qui ore in rotundum clauso sonet grul gruru, urubul, & longe auditur. *Ingenium* & *Mores* si spectes, migratoria est. Pullos ne facile capiantur de loco ad locum transfert, & author est Aristoteles esse qui confirment, Meropes parentibus senescentibus vicem reddere; imo eosdem quam primum facultas datur, liberorum opera ali. *Vox.*

Usus ejus in *Medicina* aliquis. Fel si cum gallis & oleo omphacino misceatur, firmam capillis nigredinem inducit. Frixa in oleo manus ab apum punctionibus immunes reddit, si credere fas est. Est & alius *Merops* quem Germani Hirundinem marinam vocant. Et superiore paulo longior, & crassior. Rostrum habet nigrum, longum, acutum, & proprius ad falcem messoriam, quam in illa accedens. A rostro maculam nigram, quæ per oculos retro ad colli initium usque defertur. Alarum pennæ, variis coloribus insigniuntur. Primæ cæruleæ sunt. Secundæ ex cæruleo & flavo mixtæ. Tertiæ omnino flavæ, remiges nigræ & in extremitatibus rubræ. *Usus.*

CAPUT V.

De Regulo.

REgulus, Græcis Trochilus, Orchilus, Tyrannus, [illegible], & Tettigon, in Creta inprimis, aliis Rex Senator, Parra, Bitricus, & Acalanthis dicitur, quæ omnia nomina Passeri Troglodyti communiter tribuuntur. Aristoteles ipsi corpus non amplius tribuit quam Locustæ, & cristam è pluma elatiuscula rutilam. Quem Aldrovandus describit, à capitæ ad extremitatem caudæ mensuratus, vix palmum ex superabat. *Cristam* in fronte erectam colore fere aureo gerebat, quæ in mortuis non conspicitur. Caput, collum, dorsum, & Arist. H. A. l. 8. c. 3.

mediæ alæ ex viridi lutescebant. Remiges nigricabant, & ad latera flavescebant. Prope earum exortum notabilis visebatur macula. Guttur & pectus ex albo flavescebant, venter candicabat. *Fœmellæ* pallidioribus capitis sunt conspicuæ. Minores etjam ipsis crista pennulæ, quarum caput linea crassa satis velut corona eleganter ambit. In alis duas habent albas maculas, parvam unam, longam alteram, cum mas hanc solam habeat.

Locus. Hyeme *degunt* in urbibus & foraminibus, reliquo tempore in sylvis, inter fruteta & juniperos.

Victus. Arist. H. A. lib. 8. cap. 3. *Vescuntur* vermiculis, quorum nomine muscæ, formicæ, cossi, & similia insecta intelliguntur. Muscis adeo ingurgitari quidam dicunt, ut aliquando de vita periclitentur.

Generatio. Bis anno *pariunt* & *ova* septem aut sex pisorum ponunt magnitudine. *Volant* solitariæ; & aliqui post migratices recedunt.

Vox. Vox ipsorum zinzulare, ut Authori Philomelæ placet. Magni & sicci in hyeme frigoris tempore, præcipue cantant. Parvitatem corporis ingenii solertiæ in ipsis natura pensavit. Ausu enim magno contra Aquilam pugnare conantur. Cum se proxime quasi manu capiendas obtulerint, casso hominis conatu profugiunt. Multi uno specu in hyeme conduntur, ut parvus in tam minimis corporibus calor, societate augeatur. Cum in veruculo igni apponuntur, tametsi nemo vertat, tamen per se convertuntur: scilicet, ubi ea pars, quæ igni obversa fuit, assata est; altera, quæ non est assata, quia gravior, descendit. Motu insolito & cantu quamvis suavi gestientes, quia ariduli vaporosum aërem plausibiliter excipiunt, & adventantem humiditatem, qua refocillentur implorant, pluvias affuturas denotant. Eædem ingruunt, Arato teste, si cava terræ subierint. Unde floricomis hymenæis infestos dixit Avienus, quia isti sereno cœlo gaudent.

Arist. H. A. l. 9. cap. 11.

Aratus in Phænom.

Datur & alius Regulus non Cristatus, qui quandoque in agro Bononiensi capitur. Similis hic, cristam si excipias, superiori Regulo. Rostrum ei gracile, oblongiusculum, saturrimo atro colore resplendens, interna capacitate, & utraque mandibula, unà cum linguis rubicundis. Vertex, collum, Dorsum colore bætico ad flavum nonnihil vergente. Oculi nigrescentes, quos plumæ cinereæ ambiunt. Alæ & cauda exteriori superna superficie ex fusco ad spadiceum vergunt. Pectus, alæ internæ ac supremæ, caudæque inferioris initium sunt flava. Postici digiti unguiculus omnium est maximus; digitus à medio anticorum magnitudine secundus, duo cæteri antici minores & æquales inter se sunt. Mascula alba, quam cristatus habet, in hoc non conspicitur.

CAPUT VI.

De Passere Troglodyte, & Asilo ave.

Passer Troglodytes, quem Ætius [illegible] vocat, etsi multo minor Regulo, quod hic pluribus pennis vestiatur, appareat: duplo tamen plus carnis possidet. *Rostrum* habet longiusculum, acutum, superne fuscum, inferne albidum; *lingulam* admodum exilem, bifidam, continens. Ventrem, collum, ac dorsum ex fusco ad spadiceum inclinante vestitum. Pectus cinereum; Caudam semper subrectam & albo colore interpunctam. *Victitat* vermiculis. *Nidum* sæpius in sylvis, aliquando in posticis ædibus, & stabulis stramino tectis, juxta parietes domuum, & sepes, ex musco foris, ex plumis intus construit. Ovi is erecti, & in altero suo fine consistentis formam habet; in medio latere ostiolum. Per hoc ingreditur, & egreditur. Bis anno parit, & *ova* novem, uno tempore deponit. *Volat* solus, nonnunquam gregatim, semper breviter; & quoties aliam sui generis offendit, eam aggreditur. Mira ipsi *Cantus* inprimis si cicuratur, (cicuratur difficulter) suavitas; quem Majo præsertim, sæpe hyeme exercet. In festo trium Regum, cum omnibus, quos eo anno educavit pullis cantillare Galli fabulantur. Cinis in pulverem exusti, & ex vino bibiti, calculosis opitulatur. Cerebellum in Diasatyrion recipitur.

Quem Bellonius pro *Passere Troglodyte* quemque Galli Favette ronse à colore fulvo vocant, ponit; Ruticillæ admodum est similis, paulo vero minor, corpore oblongiusculo, rostro gracili & oblongiusculo. *Mas* magis quam fœmina rubet. Vix plus carnis obtinet, quam digiti extremum. Vnus tantum in eo color, qualis in Luscinia cauda. Hyeme non videtur. Nidulatur, sæpe inter dumos hortorum, & in ramis cicutæ; aliquando retro parietis in urbibus & pagis. *Nidum* ingeniose intus ex setis equinis construit. Quinque plærumque *ova* edit, eaque cinerei coloris, nigro maculati.

Bellonius l. 7. de Avibus cap. 4.

Asilus seu [illegible] inter aviculas vermivoras ab Aristotele numeratur; quanquam hoc nomen & insecto volatili, quod Equos infestat, tribuatur. Si ea est, quam Bellonius ob parvitatem Philosopho ita vocari scribit, & depingit; habet cristam capitis flavam, rostrum nigrescens, sed in his extremitatibus aliquando luteum, longiusculum, & debile: Caudam, tergus, alarum plicas & extremitates, lutea: crura, pedes, & ungues nigra. *Degit* in umbrosis nemorum locis. *Victitat* bestiolis vivis, & grana aversatur. Semper *canit*.

CA-

CAPUT VII.

De Hirundinibus in genere.

HIrundo, seu à voce sua, ut Varro credit; seu ab hærendo, quod tectis ædium, vel trabibus, ubi nidificat, adhæreat, dicta, à Græcis χελιδὼν, χελιδὼ, κοτύλλα, κοτύλη, κοτύλη, κοτύλη, κοτύλη, κοτύλη, & κοτυλίς vocatur. Vagam volucrem Ovidius, Daulidem avem Plutarchus, Bistonis alitem Seneca, Pandione natam alii dixere. *De Generibus* Hirundinum non conveniunt authores. Aristoteles, *Domesticas*, *Apodes*, *& Falcuas* agnoscit. Plinius, *Domesticas*, *Rusticas*, *Apodes*, & *Riparias*. Gesnerus, *Dostimecas*, *Sylvestres* & *Riparias*. Scaliger, *vulgares nigras*, *Subfulvas*, simili forma in ripis nidificantes. Quater illis grandiores, toto corpore atras, fœdissima facie, cruribus brevissimis, crassissimis, hirtis; & *Buteonis* magnitudine, sed facie nullo modo ab his dissimili. Dantur & albæ, seu quod præ nimio frigore albescant; seu quod canescant ante tempus, ut alia quædam animalia, seu quod artificio tales evadant. Si quis albas, inquit Aldrovandus, desideret, ova earum dum cubant, oliva illinat.

Pli. H. A. Pli. H. N. l. 10. c. 33. Gesner. in Ornit. Scalig. Ex. 228 Arist. H. A. l. 3. c. 12. Arist. l. de coloribus. Aldrov. Ornith. l. 17. c. 6.

Descriptione longa opus non est. Formæ est gratæ; nigredinis decentissimæ, modicæ carnis, plumarum multarum. Albedo totum cingit ventrem; hinc κοιλία Aristophani. Color cæruleus, ad latera per caput alasque refulget, unde Cyanea. Simonidi. Rubedo sub gutture potissimum & pectore emicat. Unde Ovidius.

Descriptio.

——— *Neque adhuc de pectore cædis*
Excessere notæ, signataque sanguine pluma est.

Oculi eruti renascuntur, seu quod pulorum acu puncti visum recipiant, quod Ælianus de alba in Samo nascente ab Aristotele proditum ait; seu quod laceratis eorum oculis, alii subnascantur, ut nonnulli prodidere. *Cauda* est bifurcata, & longa. *Pedes* breves nigri & debiles. *Interna* si spectentur, *fel* alii ventri, aliis intestino adhæret. *Ventriculus* ipsis longior. In dissectis pullorum qui primo partu exclusi sunt, ventriculis luna crescente, lapilli, chelidonii dicti, magicis narrati artibus reperiuntur. De colore non constat. Nigrum & album Trallianus, candidum & rubenti colore Plinius, varium & parvum Dioscorides, prodidere. Aldrovandus, unum intus albicantem, extra melinum, alterum subrubentem habuit.

Plin. H. N. l. 12 c. 37. Ælian. H. A. l. 2. c. 3. Ælian. H. A. l. 17. c. 2. Arist. H. A. l. 2. c. ult. Trallianus l. 1. c. 15. Plin. H. N. l. 11. c. 17. Dioscor. l. 2. c. 49.

Locus.

In nulla non regione inveniuntur. A Thebarum duntaxat, quod urbs illa sæpius capta sit, & Biziæ in Thracia, propter Therei scelera, abhorrent. In Ægypto perennant, nostræ hyeme mense Septembre seu Octobre vel conduntur, vel in vicina tepidiora loca abeunt. Inventæ multæ in apricis montium recessibus nudæ atque deplumes. In quadam Germaniæ superioris sylva, incisa quercus putrida, plena Hirundinibus inventa est. In Septentrionalibus locis inter canas descensuræ, sese colligunt, & sæpissime in modum conglomeratæ massæ, à piscatoribus extrahuntur, & in æstuaria deportatæ, caloris accessu resolutæ, volare incipiunt; sed exiguo tempore durant. Redeunt sub veris initium: ideo à Rhodiis sub hyemis finem invitantur. Et Calpurnius illis visis oves ab hybernis stabulis educi jubet. Easdem redire indicio observatum. Migraturæ cum rubro filo pedi alligato dimissæ sunt, idem retulere reduces.

Arist. H. A. l. 8. c. 16. Vossius de Idolol. l. 3. c. 82.

Victitant insectis, ut cicadis, ideo eas in ædibus haberi vetabat Pythagoras; apibus, unde nidos earum alveis propinquos tolli, Aristoteles jubet; muscis, culicibus, papilionibus, & aliis. Carne vesci, credidit Aristoteles, an granis dubitatur.

Victus. Plut. l. 8. Sap. q. 7. Arist. H. A. l. 9. c. 40. Arist. H. A. l. 8. c. 3.

De artificiosa *Nidorum* structura, in sequentibus dicemus. Quantum ad *coitum* cum cæteræ aves in eo à maribus conscendantur, Hirundines, contrario quam aliæ modo miscentur, aversæ nempe. Bis anno, quinque, semel ova, magnitudine olivæ, ferrugineis maculis conspersa pariunt, nec plura utero gerunt. Primi partus, injuria frigoris (prima namque parit) corrumpuntur; posteriore pullos, sed cœcos proferunt. *Fœtus educatio* summa peragitur à mare & fœmina æquitate. Alterant cibum, & à primo natu, finitur in ultimo. Nil amplius, qui accepto cibo locum mutavit, accipit, donec in pristinum redierit. Hesiodus citante Ælianio, dimidium tantummodo somnum perficere ait.

Generatio. Æl. H. A. l. 2. c. 3. Arist. H. A. lib. 6. cap. 5. Pli. H. N. l. 10 c. 33. Æl. H. A. l. 3. c. 25. Oppian. in Cyneg.

Vox ipsarum perfritinnire, thrinsare vel drinzare, zinzilulare, minurizare, à latinis; per ψιττακίζειν, κιττοβίζειν, & κιττίζειν à Græcis, exprimitur. Canunt stantes; aliquando in volatu clamant breve & abruptum quiddam. Mane & tempore coitus magis strepunt.

Vox.

Rarissime propter pedum debilitatem & brevitatem *incedunt*. Volucrum vero solis, flexuosi volatus, velox celeritas, quibus ex causis neque rapinæ cæterarum avium obnoxiæ sunt.

Pli. H. N. l. 10. c. 33.

Ingenium & in eo qui quidem quod cicurari nequeant pullis Chelidonia amplicata, visum restituant, blattas ovis infestas apio fugent, & postquam pullos à serpente laniatos animadverterint, circa ejus maxillas se tamdiu, donec conficiantur, volvant; testantur; sed in Nidorum structura maxime. Hos luto construunt, stramento

Ingenium. Oppian. Halieut. l. 5. Plin. H. N. l. 10. c. 33.

mento roborant. Si quando inopia est luti, madefactis multa aqua pennis, pulverem spargunt. Ipsum vero nidum mollibus plumis floccisque consternunt, tepe faciendis ovis, simul ne durus sit infantibus pullis.

Præsagium. Putantur pluvais *præsagire*, cum circa lacus ita proxime volitant, ut etiam ventre contingant; vel hac & illac volantes parietibus subinde hærent; vel usque adeo humiles feruntur, ut pedibus humum verrere videantur; seu quod tum muscas & alia animalia venentur; seu quod commotam sursum auram perhorrescentes deorsum pavitent.

Affectus. Quantum ad *Sympathiam* vel *Antipathiam*, vix aliquos videntur, vel amicos vel hostes habere. Cum passeribus tamen, qui initio veris earum præoccupare nidos conantur, pugnant, & observatum Coloniæ, Hirundinem cum Passerem ejicere non posset, stridore suo multas convocasse. Hæ cum impetu advolantes, luto, quod ore singulæ gerebant, nidi foramen obstruxere. Passer inclusus suffocatus est.

Usus. *Usus* ipsarum pullorum inprimis sylvestrium *in Medicina* maximus. Cor cum melle devoratum, quartanas pellit. Lapilli, croceo linteo involuti, linoque ad collum suspensi, easdem tollunt. Caput matutino pascenti præcisum, & luna plena lineo panno adalligatum; capitis medetur doloribus. Idem lapilli si manu singuli teneantur, faciunt, si Marcello credimus. Aqua hirundinum destillata Epilepticos sublevat. Lapilli ad brachia alligati, si Sexto credimus, eosdem sanant. Nec male fimus cum aceto & castoreo à quibusdam iisdem exhibetur. Stercus cum felle taurino inunctum capillos denigrat. Fel & sanguis mire caliginibus prosunt. Idem, si tepidò applicetur, oculum ictu læsum restituit. Celebris nidorum in angina usus, sed & crematarum cinis eandem discutit.

CAPUT VIII.

De Hirundinibus in specie.

ARTICULUS I.

De Hirundine Agresti, & Riparia.

Plin. H. N. l. 10. cap. 33. HIrundo *agrestis*, quam Plinius *Rusticam* vocat, in capite, collo & dorso, hirundinis domesticæ est colore. Sub rostro, gutture, & toto ventre ad caudam usque candicat. Pedes habet pennis obsitos. Sed & maculam prope caudam albam tantæ magnitudinis, ut dum volat, nihil in ea nigredinis, caudæ extremitates, caput, alas, & dorsum si excipias, appareat. His notis à domestica distinguitur. Caudam quidem etiam bifurcatam habet; sed longissimis illis, quæ in domestica visuntur, distituitur. Raræ sunt in domibus. Diversos figura, sed eadem materia confingunt nidos. Idem ibid. Totos supinos, faucibus porrectis in angustum, utero capaci; mirum qua peritia, & occultandis habiles pullis, & substernendis molles. In Ægypti Heracleotico ostio molem continuatione nidorum evaganti Nilo inexpugnabilem opponunt; stadii fere unius spacio; quod humano opere perfici non posset. In eadem juxta oppidum Coptom insula est sacra Isidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus diebus vernis palea & stramento, rostrum ejus firmantes, continuatis per triduum noctibus, tanto labore, ut multas in opere emori constet. Ea militia illis cum anno redit semper.

RIPARIA Marcello Empirico Ripariola, Gazæ Falcula, Græcis Drepanis dicitur. Fœmina prone præter pectus candicat, supine fusca est: mas vero magis nigricat, collo toto, præterquam sub rostro, ubi macula est, lutescens. Hoc tantum cum Hirundinibus omnibus commune habet, quod pedibus sit curtis, multum volet, & insecta in volatu capiat. *Nidos* non faciunt. Ripas excavant, atque ita internidificant. Aldrovandus illatis tantum plumis & stramentis nidulari audivit. Æstate tantum apparent, mense Augusto cum Sol est in Leone, & cum imber incessit. Eo tempore pariunt, cumque pulli convaluerint, moriuntur. Plinius, migrare multis diebus antequam futurum est, ut amnis auctus attingat ejus nidum, author est. Huc refer Hirundinem MARINAM aucupibus Italis dictam, quæ corpore est major, pedibus longioribus, ventre toto ad pectus usque candicante, capite, alis, & dorso fuscescentibus. Rostro robusto, nigro; Rictu maximo eoque coccineo. Cauda bifurcata, pedibus aterrimis. A rostro per oculos ad pectus fere usque notabilis linea atra defertur, & velut torquem prope pectus constituit.

NB. *De Hirundine exocica vide Mantissam.* Num. 11.

ARTICULUS II.

De Apode.

APos, aliis [illegible], nonnullis *Hirundo marina* vocatur. Est toto corpore plumis egregie munita, unius coloris, qualis in murium pilis, conspicitur. Caput habet supra admodum latum; collum brevissimum, rictum adeo amplum, ut integros scarabeos deglutiat *, rostrum exiguum, nigrum, alas longas, caudam bifurcatam, crura breviscula, ad digitos usque pennis obsita, ad rependum potius quam insistendum facta. Digitos utrinque binos,

binos, ut in Picis Martiis, unguibus acutis armatos, quibus quod rapuit adeo constringit, ut id perfodiat.

Victitat insectis per aëra volantibus, eaque nisi volans capit & edit. *Oculorum* vero acie ita valet, ut permille passus muscam observet, & subito insequatur. *Volant* plurimum, & gregatim, arcus tensi figura, sæpe alas non movendo. Hæ sunt quæ toto mari cernuntur, nec unquam tam longo naves tamque continuo cursu recedunt à terra, ut non circumvolitent eas Apodes. Cætera genera resident, & insistunt: his quies nisi in nido nulla, aut pendent aut jacent. Nidificant in foraminibus turrium. Visæ & in speculis & abruptis fluminum littoribus. Fœtus earum Bononiæ magno væneunt.

Plin. H. N. l. 10. cap. 39.

CAPUT IX.

De Upupa.

UPupam avem, quæ Græcis communiter ἔποψ, Orus Cucupham, alii ἐπόψιον, ἀλεκτρύονα, γέλαστον, κυκόφαν, Phylincopteron, Agriopetinon, & ἀγριοπέτηνον appellant. Magnitudine paululum Coturnicem excedit. Color in ea cinereus albus & nigricans, quem mutat autumno inprimis. Unde apud Æschylum ἐπὶ μιξοῖς φοίνιον dicitur. *Rostrum* ei nigrum, rotundiusculum, falcatum, parumper à lateribus depressum. *Capiti* plicatilem cristam, πτερόφορον Græci dicunt, ex viginti sex plumis constantem, dedit natura, quæ per medium caput à rostro residet, & per capitis longitudinem pro avis arbitrio, surrigitur & contrahitur. Hinc μακροκέρατος, & κορυθαίολος poëtis cognominatur. Fit id beneficio musculi, qui inter vercicem capitis & rostri initium in quodam cavo locatus, totus continuus, à verticis extremo, & frontis carnosiore initio nascitur, & utrinque supra nares, infima parte carnosior, & rubicundus, extima & suprema, cui cristæ plumulæ profunde implantantur, membranosus magis, ac cutaneus, desinit. *Lingua* ipsi parva, trigona, initio lata, extremo, instar æqualium laterum trianguli acuta, in profundo latitat. *Aspera arteria* initio divaricationum, quibus in pulmones utrosque finitur, duo velut oscula, extrinsecus laryngis vicem supplentia exhibet, quibus pellicula tenuissima prætenditur. Annuli semicirculares in utrumque latus terminati, nequaquam interna parte coëunt, sed tota interior facies hiat, subtilissima membrana obtenta tantummodo cooperta, quæ aëre & spiritu & copioso, vocis efformandæ edendæ gratia, concepto, in amplum distendi potest.

Pausan. V. G.

Plin. H. N. l. 10. cap. 24.

Aldrov. Ornith. lib. 17. cap. 11.

Locus. Arist. H. A. l. 9. cap. 11.

Montes & sylvas *incolere* Aristoteles testatur. In sepulchris, & humano stercore commorari Isidorus. Rarius arboribus insidere, sæpius in terra, maxime ubi immundicies est, experientia. Plurimo anni tempore, in montium angustis, & arborum cavis locis latitat. Ideo verno tempore deplumis solet conspici.

Vescitur myrti baccis, vermibus, formicis, muscis. Vvis sæpe tam immodice, ut ebria evadat. De *Nido* non convenit inter Authores, nec sibi constat Aristoteles. Gesnerus sub stipitibus arborum. Olaus M. in paludum tuberibus nidificari tradit. Hic modo nidum luti vice stercore humano, seu ut intolerabili odoris fœditate homines ab eodem fuget; seu ne venenata ad eundem animalia accedunt, circumlinire; modo, stipites arborum subire, & sine ullo instrumento in cavis parere, scribit. Terna *ova* Perdicum similia, sed minora, duriora, aspectu deformiora, & odoratu graviora, parit.

Victus. *Generatio.* Olaus M. l. 29. c. 21. H. A. l. 9. c. 15. Ælian. l. 6. de Animal. cap. 1. Anglicus lib. 119. cap. 116.

Lente admodum *volat*. *Volatus.*

Vox ipsi per æstatem alia, alia per hyemen, si Alberto credendum; si Polluci πτιὶζει semper, si poëtis, τῦ τῦ semper clamitat. Si gemit, pluviam indicat. Si clamat, vulpem in vepretis hærere innuit. Si ante vitium tempus canit, insignem vini copiam prænunciat.

Vox. Pollux. l. 5. c. 13.

Ingenio non destitui certum, si ex uvarum esu ebria adiantum herbam ori inserere; & circumambulando sibi mederi, gramen adversus βασκανίαν edere; clausum nidum, herba quadam, prodente Æliano aperire, verum est. Senescentes, inter pullos jam adultos plumas deponunt, & visum amittunt. Ab iisdem, donec vires recuperent, pascuntur. Visus admota herba, restituitur.

Ingenium. Ælian. de Animal. lib. 3. c. 26.

Invenit & in *Medicina usum*. Cor in lateris doloribus laudatur. Mira in somniis videbis, si sanguine tempora illeveris. Lingua oblivioso suspensa prodest. Pennarum suffitus vermes expellit. Corium capiti impositum dolorem sedat. Ala dextra cum dente hominis ad caput dormientis suspensa, non expergisci, donec auferatur, fabulam esse credo.

Usus.

CAPUT X.

De Paris in genere, & in specie.

PArus, Ægithalus, Parix, & Parula dicitur. Tria ejus *Genera* agnoscit Aristoteles; plura adjiciunt alii. Omnibus juxta oculos maculæ albæ sunt. Vnguibus etiam omnes reptare, & facile, ubi volant, adhærere possunt, ita ut nucem è filo illis suspensam adhærescentes comedant.

Semper fere in arboribus *degunt*; raro terram petunt. Ad Belgas & Anglos quotannis sub initium Octobris accedunt.

Locus.

Vescuntur muribus, cute tantum detracta.

Victus & Vox.

Objectis, vermibus, apibus, nucibus, cannabino semine, quod dum rostro perforant, sonum fabri malleum in asserem adigentis excitant. Sebum eis exhibetur, ut lentore fauces demulceantur, & suavius canant.

Generatio. *Nidificant* in cavis arborum quidam, nonnullæ nidos de arborum ramis miro artificio suspendunt. *Ova* plurima edere scripsit Aristoteles. Gregatim & impetuose volant. Tinnire per noctem author Philomelæ scribit. Veniunt apud Helvetios in cibum, & regium morbum, patientis aspectu in se, si nonnullis credimus, recipiunt. Arist. H. A. l. 9. c. 15.

Species Parorum sunt, *Major*, *Palustris*, *Sylvaticus*, *Ater*, *Cæruleus*, *Caudatus*, & *Cristatus*.

PARUS major Aristoteli [illegible], Turnero & Longolio Parus Carbonarius, Gazæ Fringillago vocatur. Coloribus quinque viridi, luteo, albo, nigro, & cæruleo elegantissime variat. *Caput* integit vitta, præ intenso nigrore instar corvi resplendens. Tempora & oculorum ambitus albent. *Lingua* extrema in duas partes fissa est, quarum utraque denuo in exigua quasi capillamenta subdividitur. *Cauda* est bifida, partim cinerea, partim nigra, cujus extremæ utrinque pennæ duæ, exteriori parte candent. Propter cantus suavitatem alitur, eumque per totum continuat. Pulverizatus colicos & nephriticos cruciatus tollit. Aldrov. l. 17. Ornithol. c. 13.

PARUS INDICUS tribus potissimum coloribus, oculos si excipias, cæruleo, albo, & nigro, constabat. Guttur, pectus, & totus venter candibat. Vertex capitis & collum coloris erant cærulei diluti; Pedes nigerrimi.

PARUS PALUSTRIS in agro Bononiensi Paronzino, Bellonio, quartum Pari genus, Turnero Schæniclos Aristotelis dicitur. Capite est prorsus nigro, ut à Gesnero describitur; pectore & ventre albicat. Dorso & cauda frigescit, crura sunt rosea.

SYLVATICUS macula per medium verticem rubente est conspicuus, partibus utrinque nigris, crusculis fuscis, alis nigricantibus, reliquo corpore viridis, ventre dilutius.

ATER qui & *Carbonaribus*, albam maculam infra oculos habet, aliam in occipitio, caput nigrum, ventrem luteum, crura fusca.

CÆRULEUS ab Aristoteles tertio loco, & absque nomine peculiari positus, quod solus cæruleo capite sit insignis, ita dicitur.

CAUDATUS Aristoteli [illegible]. Bellonio Monticola, aliis, sed male [illegible] vocatur. Niger est, parte prona, albus supina, in mediis alis rubet, circa imum ventrem dilutius. Vertex ei albus, rostrum fuscum, cauda bifurcata, & tantæ longitudinis, ut retro per tergus super caput posita, hoc longitudine sua vincat. In fœmina omnia sunt pallidiora, & color tergoris in mare castaneus, in hac ferme fuscescit. *Incolit* montes & sylvas, & raro, nisi frigido tempore invenitur. *Vescitur* vermibus, araneis, & similibus animalculis. Sed & arborum germina principio veris amputat. Nidum struit inter frutices, duos fere palmos cum dimidio longum, ex musco & araneorum filis compositum, aditu semper angusto. Arist. H. A. l. 7. c. 23. Bellon. l. 7. c. 25.

Species quæ *Mourier* Gallis audit, rotundum aditu gemino ad arboris alicujus truncum suspendit, & multa ova parit. Visus ex lanugine illa, quæ in salice vetusta & populo, extra ex lino aut cannabe extructus. Quem Aldrovandus à Presbytero quodam Colonienſi descriptum exhibet, avicula est Wyntepfker, quasi vini promum Colonienses dicunt.

Volant Pari caudati invicem, & modo hanc, modo illam petunt arborem. *Vox* ipsis non ita incondita; altum vero veris inprimis tempore clamant. *CRISTATO* magnitudo est Paro majore minor, montano par. Caput cum paucis punctis albis nigrum, crista retro extensa, corpus pronum fuscum, pectus album, crura cinerea. Degit circa abietes & Juniperos.

CAPUT XI.

De Motacillis, & Muscicapis.

MOtacilla, Hesychio [illegible] & [illegible], à motitatione caudæ dicta, à quibusdam cauda tremula vocatur. Commune omnibus muscis vesci; & circa aquas & pecora, ideo versari: combustarum pulverem contra lapidem vesicæ vehementer laudari Faventinus & Massa reliquere. Species ipsarum sunt *Alba* & *Flava*, ad quas *Spipolæ*, Spardæ, & aliæ *Muscicapæ* referri possunt. Aldrov. Ornith. l. 18. c. 22.

ALBA, quæ & communis Gazæ Albicula, Bellonio Aristotelis Cnipologus, sed forte male, avicula est oblonga, vertice, collo superiore & pectore nigris, dorso cinereo, rostro longiusculo, tenui, nigro, gula candida, ventre toto candido. Fœmella vertice est cinereo, gula lutescente, cætera mari similis. Versatur circa equas: sæpe & aratrum vermium causa sequitur.

FLAVA duplex est. *Alteri* caput proportione parvum, fuscum: rostrum longiusculum, nigricans Cranium mollissimum, alæ breves, venter cum paucissimo luteo albicans, qui color initio caudæ inferius intensior est. Pennæ in alis nigricantes, in medio per transversum albidæ, extremæ totæ nigræ, cauda bifurcata, reliquo corpore longior. Ab Accipitre persequente si evaserit, egregie cantare dicitur.

Alteri

Alteri rostrum gracile, atrum, in extremo parum recurvum, flavedo à gula ad podicem usque præcedente intensior. Caput & dorsum ferruginei ferme coloris, mentum albicante macula velut barba cana vestitum.

Ornith. l. 18. cap. 26, 27. SPIPOLARUM, ut aucupes Bononienses appellant, tres describit Aldrovandus species. *Una* habebat caput leucophæum, albam sub mento maculam, pectus rubicundum. Dorsum cinereum, ventrem ex rubicundo & albo varium. *Altera* pectus maculis fuscis deorsum descendentibus interstinctum, ventrem albescentem, maculam retro ad oculos majusculam ad ferrugineum accedentem. *Tertia* cui & Boarinæ nomen, tota erat ex albo lutescens, rostro & pedibus fuscescentibus.

STOPAROLAS idem exhibet binas; unam pectore & ventre fere candido; Capite, quod maculis nigris in vertice, conspergitur, collo, tergore, cauda subfuscis: *alteram* rostro oblongo, recto, supra tamen parumper *declivi*, superius nigro, inferius corneo: collo, pectore, & ventre pallidis, oculis exiguis.

Ornith. lib. 18. cap. 28. MUSCICAPARUM, quæ forte Oppiano, quod circa boves volitent βουσκοπος, plures exponuntur ab eodem species; ex quibus illa quam Pigliamosche aucupibus Italis vocari scribit, in collo maculam albam velut torquem habet, in medio alarum aliam: *Altera*, Magnanima quasi munus fabri obiens dicitur, forte quod rostro sonorè tundat, Muscas capit. *Tertia* quæ Gesnero Glarea, cruribus roseis, & ante hyemem avolat. *Quarta quam* Germani Todtenvogel vocant, forte quod imminente pestilentia sint frequentiores, solitaria est, & per arbores irrequieta volitat. *Quinta* Gallis Moucherolle dicta, quæ passeri adeo similis est, ut non nisi moribus dum vivit; & rostro cum mortua est, ab eo distinguatur. In sylvis & dumetis latitat; & crura habet rosacea. Quidam Linariis eas comparant. Gesnerus eandem cum sua Prunella esse conjicit.

CAPUT XII.

De Rubetra, Rubecula, Pyrrhula, & Phænicuro.

Arist. H. A. l. 8. c. 3. Scalig. ad H. A. l. 8. QUæ Aristoteli Græce ἀκανθὶς illam Gaza Latine RUBETRAM, Scaliger Rubicolam transtulit. Non convenit de ea inter Authores. Niphus Italorum Baradam esse opinatur. Germani quidam Turdorum minimum genus quod rubi fructu victitat: Longolius Linariam seu Miliariam; Turnerus Anglorum Moretetteram, aut Stonchatteram; Bellonius Gallorum Traquetum, quod continuo alas motitet. Si hunc sequimur, fringilla paulo minor est. Capite supremo nigricat, unde Melanocephalos Cretensibus dicitur. *Collum* & dorsum habet cinerea. *Mas* à fœmina discrepat, quoniam ventre candicat, dorso, capite, & collo albicat, gerit & albam per alas lineam. In Græcia, Creta & Gallia continuo, migratoria enim non est, visitur, & semper dumetorum cacuminibus insidet. Unde fortu ei apud Græcos nomen, nec ad pagos vel vicos propius accedit. Solitudine gaudet, & gregatim duntaxat, dum soboli intenta est, volare conspicitur. *Nidum* tanta struit industria, ut difficulter quo intret vel exeat invenias.

RUBECULA, quæ Græcis ἐρυθρακίς, ἐρυθρόκορυς, ἐρυθρόκορυδος, ἐρυθία, & ἀστέρωπος. Gazæ etiam Sylvia, pectore est aurantio ad ferrugineum accedente, lingua bifida, cauda duodecim pennis instructa, quam sæpe motitat, postquam submiserit absque tremore statim erigit, & sic ejus pulli à Phænicuri, seu Ruticillæ fœmina, & pullis, quibus ita similes sunt, ut vix ab oculatissimo dignosci possint, quæ simul atque caudam moverit non cessant, donec ter aut quater si mul moverint, dignoscuntur. Æstate cum prole ad desertissima quæque loca secedit, cum Ruticilla comparet. In fine Autumni perfectam in pectora rubedinem nacta, ad oppida & pagos confugit, quo tempore Ruticilla delitescit. Nunquam fere in eodem saltu nisi una reperitur; unde Phavorino ἐρυθρὸς μονήρης ἐν μονήρεσι, & natum inde illud, una arbor non capit duos Erithacos. *Voce* homines imitari, prodidit Porphyrius. Si cava terræ subierit, pluviam prædicit. Merulam amore tanto prosequitur, ut noctu fere in proxima arbore prope eam quiescat. Dicitur & morbo comitiali esse obnoxia. Hesych. & Phavorin. Lex. Porphyr. l. 3. de abstin. ab animal.

PYRRHULA seu Rubicilla, Scaligero Byrriola passeris est magnitudine; gula, pectore & ventre, miniaceis seu purpureis (fœminæ pectus totum castaneo cinereo colore diluitur) rostro brevi ac lato, bituminis instar splendente, trigone ferme. Lingua pro corporis magnitudine latiore & crassiore; cujus pars extrema quæ palatum tangit, & sapores dijudicat carnea est & unda, reliquæ cornea pellicula obteguntur. Degit æstate in montibus & sylvis; sub hyemem ad plana descendit, & facillime capitur. Colorem per totum annum servat. *Vescitur* vermiculis; sed inprimis semine cannabino, & primis illis arborum mali præsertim & pyri gemmis, quæ ante folia & flores erumpunt. Sed & nucibus ac acinis rubentibus sambuci aquatici, & solani perpetui, delectatur. *Nidulatur* in sepibus & quatuor ova excludit. *Voce* fistulam imitatur etiam fœmina, & omnes cantus avium canendo & sibilando exprimit: forte & humanum sermonem. Aldrov. Ornith. l. 17. c. 31, 32. Scalig. ad lib. 8. Arist. H. A.

PHOI-

Arist. H. A. lib. 9. cap. 49.

PHOENICURI seu Ruticillæ, quam Aristoteles & Plinius cum Erithaco confundunt, plura fortassis sunt *genera*. Turnerus enim caput scribit ei esse nigrum, Gesnerus macula alba insigne. Aldrovandus quatuor diversas observavit, binas iisdem ex Gesnero adjecit. Tota æstate nobiscum degit, hyeme advolat, aut se abscondit. *Vescitur* muscis, nucleis juglandium concisis, ovis formicarum & araneis. *Nidulatur* in arborum, murorum, & posticarum ædium, ubi hominum minor frequentia, cavis. Bina aut terna *ova* parit. Cuculi pullum, qui aliquando in ejus repertus fuit nido, alit. In sublimi aliquo ædificio, primo inprimis diluculo, idque veris tempore, *canit*. Hyeme & pullis exclusis silet. Inter incubandum prætereunte aliquo clamitat.

CAPUT XIII.

De Antho, Cannevarola Bonienſium, Oenante, & Luſciniola.

ANTHI avis, quem Florum Gaza vertit, facit mentionem Aristoteles, eidemque fringillæ magnitudinem, pedes fissos, pulchrum colorem, domicilium circa aquas & pecudes; victum ex herbis & vermiculis facilem, oculorum imbecillitatem, hinnitum equorum, quem herbæ pabulo, adventu ipsorum pulsa imitatur, ad hunc modum se ulciscens, odium cum Spino & Ægitho tantum, ut sanguinem eorum credant non coire, multisque ob id veneficiis infament, tribuit. Quænam illa hodie sit avis, non convenit inter scriptores. Bellonius illam quæ Gallis Bruant dicitur, esse credit, illamque fringilla esse majorem, mares fere lutescere, cauda flavescere, cruribus & pedibus nonnihil rubescere, circa altas & proceras arbores procul à pratis dissitas versari, plerumque canabino semine vesci, ad minimum quinque pullos excludere, dum volat strepitum edere, scribit. Aldrovandus, qui modo descriptam avem Chloridem esse putat, spipolam esse judicat, cum & pulchra sit, & omnia fere ea, quæ Antho Aristoteles adscribit, admittat. Circa amnes, inquit, & prata uliginosa degit, & si ab equis ibi pascentibus pellatur, aufugit quodam cum garritu, quo, hinnitum equi quodammodo imitari videtur. Gesnerus denique illam Aviculam quam circa Argentoratum Gaulammer vocant, Aristotelis Anthum esse conjicit.

Plin. H. N. l. 10. cap. 42. & 74.

Aldrov. lib. 17. cap. 33.

CANNEVAROLA Bononiensium, quod in viridi crescenteque cannabe & niduletur, & degat sic dicta, Germanorum Crasmuscho, & Anglorum Titlingæ, si Aldrovando credimus, per omnia similis est. Luscinam tam exacte corporis figura exprimit, ut nisi paulo esset minor, nec tam ruffescceret, prorsus eadem videretur. Tota parte prona, gula nempe, pectore, & ventre ex albo flavescit, supinè capite, collo, dorso, & alis ex luteo fuscescit. Rostrum habet lutescens longiusculum. Caput planum. Caudam breviusculam infra lutescentem, supra ad ferrugineum vergentem.

OENANTHE Aristoteli & Plinio memorata, Gazæ vitiflora seu vitifera, vel à colore simili uvis germinantibus; vel quod vini tempore appareat, vel quod uvis delectetur, ita dicitur. Abdit se sub caniculæ exortum, eadem occidente conspicitur. Vitat interdum frigus interdum æstum. Quænam sit avicula ambigitur. Bellonius illam esse credit, quæ Gallis, Cul blanc, Italis Culo blanco dicitur. Avis est Sittæ magnitudine; rostro, alis, cruribus, & caudæ extremitate nigris; dorso cinereo; lingua oblonga ac plana, pedibus parvis: cruribus oblongiusculis. Quia quicquid sub ventre, infra, & supra Uropygium, & anteriorem partem caudæ album est, Cul blanc vulgo vocatur. *Versatur* in parvis dumetis, neque in *volatu* perseverat. *Nidulatur* in foraminibus veteris maceriæ, quandoque etiam in lapidicinis, quin & in terra, ubi bos aut aliquod jumentum vestigium impressit. *Vescitur* erucis & vermibus terræ. Plures Couli blanci descriptiones apud Aldrovandum vide.

Arist. H. A. lib. 9. cap. 49. Plin. H. N. lib. 10. cap. 29.

Aldrov. Ornith. lib. 17. cap. 38.

Quam Bellonius LUSCINIOLAM appellat, avis non est obvia. Pectore, capite, dorso, & collo coloris est cinerei. Pennæ alarum, & caudæ fuscæ; rostrum acutum, subnigrum, gracile, in extremo & intus aureum, celeriter per terram cursitat. Numerose quando æstus ingravescit, & potandi gratia in palustria sese conferunt, capiuntur. Huc refer illam, quam aucupes Itali *Giarolam* vocant, magnitudine alaudæ. Rostrum habet fragile, intus rubicundum. *Rictum* admodum amplum. Verticem, collum, dorsum, & alas coloris varii. *Linguam* bifidam, *Caudam* adeo brevem, ut vix ulla appareat, illamque bifidam, variam, angustissimis plumulus compositam. In pedibus posticus digitus admodum longus, paris longitudinis unguem annexum habet, ita ut ambo pollicem expleant, isque primum rectus fere totus, extremo tantum, admodum exiguo unco modice inflexo, armatur.

TITULUS II.

De Insectivoris Canoris.

CAPUT I.

De Luscinia.

INter Insectivoras Canoras primum *Luscinia*, alterum *Hypolaidi*, tertium *Atricapillæ*

Nomen.

capillæ locum tradimus. Causa in voce patebit. Illa Græcis ἀηδὼν & ἀηδὼν: Latinis, seu quod in lucis canat, seu quod ante lucem, seu quod lugens Luscinia; sed & Acredula, volucris Attica, Ales Daulia, Pandionia &c. dicitur.

Descriptio. Arist. H. A. l. 9. c. 15. Plin. H. N. l. 10. c. 29.

Formam non est quod describam, cum ubique sint obviæ. *Linguæ* summo acumine caret, nec tenuitatem illam primam habet, quam cæteræ aves, atque hoc illi cum Atricapilla commune intercedit. *Mari* fœmina corporis habitu similis, aliquando tamen ad cinereum vergens, quod & junioribus competit. Illa quam Schwenkfeldius majorem vocat, tota fere cinerea est, & parum rubedinis obtinet. *Sexum* male ex corporis colore, mole, oculo dextro, qui mari major dicitur, collegeris: *Mares* adulti vere capti, quod tum in venerem ruentibus genitalia turgeant sese produnt; extra id tempus, quæ frequentes, & modulatos edit cantus, qui continuo spiritu in longum trahuntur; quæ unico sæpe insistit pedi, & diu immobilis permanet, mas est, Cursitat per caveam fœmina, & cantum brevem concisum ac intermissum promit.

Locus.

Locus ipsis diversus. In sylvis quædam vitam agunt, quæ majores sunt forte, quia se in his tutiores à serpentibus credunt, in sepibus quædam, nonnullæ montana loca amant, palustria nonnullæ; plana aliæ. Hybernia iis caret si Botero credendum; Batavia si aliis; imo mori illatæ dicuntur. Athenis tanta ipsarum copia, ut Philomelam Atticam Poëtæ finxerint. Sunt & prope Arduennam sylvam plurimæ. Æstate adulta non diu apparent, & sub autumno usque ad dies vernos conduntur. Maximi væneunt, quæ in caveis hyemem pertulere. *Cibus* eis vermiculi, sed inprimis formicæ, & illarum ova. In caveis duris ovis & mica panis vescuntur.

Partus. Arist. H. A. l. 5. c. 9.

Nidum vere mense Majo, vel etiam prima æstate, quandoque humi sub sepibus, & arborum truncis, aliquando in ipsis fruticibus viridibus, & densis, ex foliis arborum, paleis, & musco oblongiusculum construunt. Cum plurimum sena ova pariunt; & dum incubant, à cantu, si Aristotelem sequimur, cessant; si Albertum & alios, Luscinia pervigil custos, cum ova quodam sinu corporis & gremio fovet, insomnem longæ noctis laborem (solam ex omnibus somnum negligere, ἐ ὑπὸ πάντων ἀγρύπνων Hesiodus apud Ælianum author est) cantilenæ suavitate solatur; quo possit non minus dulcibus modulis quam fotu corporis, ova animare.

Ælianus var. l. 12. c. 20.

Vox. Sidon. Epist. l. 2. Plin. H. N. l. 10. c. 29.

Cantum & vocem earum, quam ἰυγμὸν Pollux vocat, Sidonius sibilare dicit, Plinii verbis explico. Lusciniis inquit ille diebus ac noctibus continuis xv. garrulus sine intermissu cantus. Densante se frondium germine, non in novissimum digna miratu ave. Primum tanta vox tanto in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in una perfecta Musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur concisio, copulatur intorto; promittitur revocato, infuscatur ex inopinato. Interdum & secum ipse murmurat: plenus, gravis, acutus, creber, extentus, ubi visum est vibrans, summus, medius, imus, breviterque omnia tam parvulis in faucibus, qui tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitavit: ut non sit dubium hanc suavitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori cecinit infantis. Variant tamen. Nam in palustribus, relaxante instrumenta vocis humiditate nimia, tam sonoræ non sunt. In Hispaniola & Insula S. Johannis, Martyre teste, nunquam à cantu cessant. In Scotia non tam suaviter ac in Italia canunt; & circa Orphei sepulchrum, vocaliores à Thracibus credebantur.

Martyr. in Histor. Occiden. Ind. Pausan. in in Bœtic.

Amicitiam & cum Phænicuris colunt, cum quibus etiam coire creduntur, & cum aviculis mollioris rostri, ad quas caveis inclusas advolitant. *Inimicitiam*, cum collurione qui visco implicatas capit; Accipitre qui eisdem insidiatur; & vipera, à cujus suppositæ oculorum fulgore in certissimam perniciem trahuntur, descendentes enim paulatim ex arbore in prædam ipsi cedunt, ut Merula scribit; quod tamen Cardanus negare videtur, exercent Inter *affectus* corporis præcipua pinguedo. Sæpe adipis mole obrutæ extinguuntur. Si aliquo alio liberos corripi contingat, formicarum ovis sibi ipsis medentur.

Affectus.

Merula in Mirabil. Carvan. l. de bar. ter.

Ingenium singularis in herum cicuratarum fides; sæpe emissa, (tale Alcon Donaci se dono dedisse canit)

Ingenium. Apud Nemesin. Ecloga. 2.

Scit rursum remeare domum tectumque subire
Viminis, & caveam totis præponere sylvis;

imo multæ venditæ vel dono datæ aliis prioris domini desiderio contabescentes commoriuntur; & obstinatus libertatis amor, (si adultæ caveæ includantur, cantus & cibi abstinentia, pro servitute venatorem teste Æliano, silentio ulciscuntur) testantur: Cantus maxime, & Docilitas. Simplex ille, si in solitudinibus degunt; varius & multo apparatu compositus, si in auditores inciderint. Non [illegible] duntaxat, sed & [illegible] cum Charmide Athenienſi agnoscas τὸ κυρὸν ἰδίωνες τὸ μέλος. Nec minor posteritatis cura. Meditantur aliæ juniores: versusque quos incitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, vicibusque reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in do-

Ælian. in variis.

cente quædam reprehensio. *Docilitas* mira. Cæsares juvenes habuere Luscinias Græco atque Latino sermone dociles; præterea meditantes in diem & assidue nova loquentes, longiore etiam contentu. Visum jam sæpe jussas canere cœpisse, & cum Symphonia alternasse: sicut homines repertos, qui sonum earum, addita in transversas harundines aqua foramen inspirantes, linguæve parva aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Fuere tres Ratisbonæ, Anno M.D.XLVI. quæ, intra noctis silentium, quicquid interdiu ab hospitibus colloquentibus inaudierant, Germanico sermone ita promere solebant, ut ab audientibus optime intelligerentur.

Plin. H. N. l. 10. c. 42.

Gesner. in Ornithol.

Usus. De ipsarum in *cibo usu* non est quod multum dicam. Plumis nudata vox est præterea que nihil, ut Lacon ille apud Plutarchum dixit. Appositam fuisse in centenaria illa Æsopi Tragici, cui quendam civem Romanum donatione unica XM. aureorum dedisse legimus. Patina, vel exinde colligas, quod centum aviculis, quæ cantu aliquo excellerent, constaret. Arrii etiam filios magno coëmptas esitasse Horatius testes est. *Medicinam* si spectes. Cancrorum oculi cum Luscinia carnibus in cervina pelle alligati vigiliam præstant fugato somno. Fel cum melle illitum visum perfecte acuit, ut vult Kiranides.

Plutarch. in Apopth. Lacon.

Horat. l. 2. Serm. Satyra. 3.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Æl. H. A. l. 1. c. 43.

CAPUT II.

De Hypolaide & Atricapilla.

HYPOLAIDEM seu Currucam Aristoteli debemus; qui quidem Cuculum in ejus nido parere scripsit; sed cum corporis formam non addiderit, par fere de ea ac Antho inter scriptores concertatio. Niphus cantu & magnitudine Philomelam imitari, & quod in oculi Equi mortui concavitate nidificet, Hyppolaida vocari scribit. Bellonius Luscinia in cantu similem, Gallis Fanette brune, facit. Turnerus, Titlingam seu Lingettam Anglorum, quæ Luscinia minor est, colore subviride. Culices & vermiculos in ramis arborum sectatur; raro humi consistit; hyeme non cernitur, cuculi pullum prosuo educat, & sequitur, esse; & Germanis Passerem gramineum Grasmusche *seu* Grasemucke vocari lirequit. Gesnerus dictionem Germanicam Grasmusche per metatesin à Latinorum curruca factam esse conjicit, & quatuor ejus *genera* facit. *Majores* vel colore sunt fusco præ cæteris canoræ. Circa lacum Verbanum Piccafigas, id est, Ficedulas, vocant, vel pectore albo, capite cinereo. Ex Lino nidum struunt. Atricapillis, maribus caput prima ætate rubet, deinde nigrescit, fœminis semper rubet. *Minores* ventrem album, oculos albicantes habent, inter sepes fere degunt, & hyeme discedunt. Eliota Anglus Passerem sepium esse putat, quem Turnerus Passerem Troglodytem interpretatur, Germanis Zaunschlipffe. Aldrovandus nullam observavit, cui proprie illud nomen convenire existimaret. Schwenkfeldius, ἐνδολία, Græcis, Andothiam Alberto dici opinatur, & supina parte totam cineream, prona albidam, partim dilute cinereo colore respersam, vertice punctulis nigris maculato, describit. Secundum eundem, *nidum* inter gramina rotundum suspendit. *Ova* Majo plærumque quinque, aliquando septem, subviridia, punctis minutissimis varia, parit; eaque si digitis tangantur, non amplius fovet, sed relinquit.

Aristi. H. A. l. 8. c. 3.

ATRICAPILLA μελανοκέφαλος & μελανοκεφάλη Græcis, falso Gallinago ab Alberto Magno, ab aliis Guger Germanorum, qui capite quidem atro est, sed pectore rubet; à nonnullis avis Phœnicuro adeo similis, ut nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, vix dignosci possent, esse putatur. Quam vere Aristoteli & Plinio cum Sycalide, seu Ficedula, vel ut Scaligero placet Ficula & Ficilla eadem sit, & ineunte quidem autumno Ficedula, ab autumno protinus Atricapilla evadat, putetur; cum Schwenkfeldius Atripapillam vere & Autumno deprehenderit, judicandum relinquo. Aliquot earum exhibet Aldrovandus icones. *Una* capite, dorso, cauda, & remigibus alarum pennis tota nigra erat. *Alterius* vertex colorem castaneum gerebat. *Tertia* notabili macula supra rostrum in fronte notabatur. *Quarta* tota ex albo & nigro variabat. Schwenkfeldius Passere paulo minorem, vertice nigerrimo, collo dilute cæruleo, ventre albicante, podice subflavo, pedibus glaucis, unguiculis fuscis, esse scribit, & summæ linguæ acumine carere addit. In Anglia non habentur, si Turnero credimus. *Nidificant* in caveis arborum, & plura quam viginti ova ponunt, sed numero semper impari. Non tantum vermiculis, sed & sorbi Alpinæ bacculis, *vescuntur*; imo & uvis inhiant. Unde Ampelides vocantur. *Pullos* tanta sedulitate alunt, ut in nido etiam pinguissimi existant. Optimæ sunt in cibo autumno, propter alimentum tum in iis abundans. Phavorini tempore negabant ullam avem præter ficedulam totam comedi oportere. Dioscorides frequenter in cibo sumptas, visum acuere testatur.

Arist. H. A. l. 9. c. 49.

Plin. H. N. l. 10. c. 29.

Scaliger ad. Arist. H. A. l. 9.

Schwenkfeld. in Aviar. Silef.

Gel. Noct. Attic. l. 15. c. 8.

HI-

HISTORIÆ NATURALIS DE AVIBUS.

LIBER IV.

De Avibus Aquaticis, Palmipedibus.

TITULUS I.

De Palmipedibus Piſcivoris.

CAPUT I.

De Onocrotalo ſeu Pelicano, & Ave Diomedea.

ONocrotalus, qui nonnullis falſo Avis Diomedea, Catharacta Jubæ, Butaurus ſeu Ardea ſtellaris, Porphyrio dicitur; quemque diverſum à Pellecano Ariſtotelis Geſnerus facit. Alberto Oſina, Kiranidi Ramphius. Verrio Flacco Truo, Iſidoro Canopus Ægyptius, Aldrovando Pelecanus Ariſtotelis, & Oppiani Pelicinus vocatur; & nomen hoc quod collum mergens & ſpirans quaſi ruditum aſini edat, ſortitus eſt. Duo ipſius *Genera* Albertus facit, *ſylveſtre* nempe & *Aquaticum*; ex quibus hoc duntaxat doctiſſimi agnoſcunt. Videntur tamen & in provincia Manzi in India Orientali eſſe toti albi, cum oſſe ſupra caput, colore ſanguineo, niſi nos Odoricus de Foro Julii fallit; imo & avis, quam Ælianus Indis Celam appellari ſcribit, quæ eſt magnitudine triplo major Otide, ore permagno, ingluvie maxima, longis cruribus, ſummis alis pallidis, cæteris pennis cinericiis, Onocrotalus Indicus dici poteſt.

Aldrov. Ornithol. l. 19. c. 2.

Æl. H. A. l. 16. c. 4.

Deſcriptio. Quantum ad *Magnitudinem* viſus Rhodi paulo minor cygno, multo anſere; viſus, cujus longitudo ab initio roſtri ad pedes ultimos extenſa, hominis proceritatem æquabat; ab Aldrovando emptus hominem juſtæ ſtaturæ non adæquabat tantum, ſed vincebat etiam: ideo quorundam pondus ad XXIV. libras duodecim unciarum accedit. *Corpus* habet album. *Roſtrum* coloris fuſci, rubrum interdum, ut in Machlienſi Onocrotalo viſebatur, validiſſimum ac plane oſſeum; cujus ſuperior mandibula, ut Aldrovandus in Ferraria allato obſervavit, tres digitos lata, duas Spithamas longa. Inferior palmi longitudine ſuperiorem excedit, cum ab interiori parte capitis ortum ducat; ſuperior in curvum quendam hamum crocei fere coloris deſinit; & intus plantaginis anguſti foliæ pentapleuri figuram exacte exprimit, extuberantibus per ejus longitudinem quinque lineis aſperis, & ob longa tubercula referentibus. Sub hac inſigne quoddam capaciſſimum membranoſum, rugoſum, & omni fibrarum genere præditum, coloris fere crocei percurrentibus ubique maculis nigris, & facile dilatatu, dependet ceu uter quidam, receptaculum. Ingentis ſtaturæ hominem ocreatum pedem uſque ad genu immittere in fauces & educere potuiſſe vidit Perottus; parvulum Æthiopem in eodem inventum ſcribit Sanctus. Crura ipſi Anſerina, præ tanti corporis proportione breviuſcula. Capitis plumæ albæ, molleſque, in radicibus ſuis nigræ, in occipitio longiores. *Interiora*, ſi ſpectes, in eo, quem Aldrovandus deſcribit, quam fœminam eſſe ova ciceris magnitudine ad ſeptum conſpecta oſtendere; *lien* erat rotundus, nucis avellanæ magnitudine, aliquanto craſſior. *Ventriculus* ex membranis craſſioribus conſtabat, digitos decem longus, duos latus, materia chyloſa lutea cum quibuſdam quiſquiliis & capillis, refertus (Geſnerus ſuccum quendam viridem vermiculis ſcatentem in ſuo invenit.) *Veſicula fellis* in concavo jecoris hærebat, & ab ea meatus velut canalis ad inteſtinum duodenum porrigebatur. *Inteſtina* ſex ulnas longa appendices duorum digitorum longitudinis habebant. *Gula* erat longa, craſſiuſcula, carnoſa, quæ ſubinde latior evadens, ubi ad ventriculum

pervenisset, comprimebatur. *Cor* maximum, *ossa* levia, alba, pellucida & sine medulla. *Ulnæ* alarum membrana quadam integebantur insigni, ex qua tendones viginti quatuor oriebantur, tam tenuiter in eas inserti, ut nullo pacto separari possent.

Locus. *Versatur* in aquis piscosis & diffusioribus. Visus in Ægypto à Septentrione versus meridiem tendere. Observatæ & circa Gazanum Ægypti civitatem greges, quæ versus mare volitabant. Mittitur & à Gallia Septentrionali; & Marcellus Onocrotalum Ravennatem cognominat. Reperitur etiam in Hetruriæ maritimis, circa Herodis portum, & Orbitelli stagnum. Circa Lusannam in lacu Lemano semel tantum anno apparere creditur. Gesnerus in lacu ad Tugium captum commemorat.

Victus. Gesner. in Ornithol. *Victitat* inprimis piscibus, eosque dum venatur, non toto corpore mergitur, sed collum subinde demittit. Cicuri si libralem (quinque librarum piscis haud magna ipsi esca est) exhibueris, ita invertit, ut rostro præmisso deglutiat. Devorat & cum testis conchas, easque calore interno intra ingluviem apertas, revomit, & hiantibus jam testis carnem ab ocreis seligit. Solum scilicet visceris habet ductum; qui ab introitu oris ad naturæ secreta pertingit. Visus dimidiam endromedem, qua miles unus tegebatur, in se projectam absorpsisse integram, quæ ex gutturæ interfectæ sine jactura educta est.

Bellon. de Avibus.

Petrus Martyr. in Decad.

Generatio. *Nidum* ex ramulis ad ripam fluminis alicujus vel stagni ponit; ibique tot ova Anserinis similia, quot cygnus solet, edit, fœtusque enutrit.

Volatus. *Volant* nonnunquam soli, nonnunquam gregatim: & cum volant sonum alarum cient.

Vox. *Vox* ipsi ruditui Asini similis: sonum cum edit rostrum in aquam vel terræ lutum infigit, si Alberto credendum. Dicuntur (Bartholomæus Anglicus ex Isidoro author est) erecto ad cœlum rostro, Accipitrum metu, sed forte falso, dormire; & in Lycia ad flumen Xanthum, quotannis cum corvis, cornicibus, & aliis carnivoris prælium committere. Si vicerint, abundantiam frugum sibi promittunt incolæ; si vincantur, ovium, boum, & aliarum quadrupedum fœcundum proventum.

Præsagium.

Usus. Ingluvie ea parte qua capiti adhæsit colligata, ad quam ejiciendam, Ægyptii piscatores utuntur: qui humiditate corrumpi nequit, multo tempore utilis est.

Avis Diomedea ab insulis Diomedis sic dicta, de qua multa veteres fabulati sunt, Servio, Stephano Grammatico & Isidoro Ardeæ genus est: quibus Salmasius accedit. A Plinio & Solino cum Fulicis comparatur. Aldrovandus Artennam hodie nuncupari, & in insula Sanctæ Mariæ de Tremiti duntaxat inveniri, credit. Cui Dalechampius adstipulatur. Hoc an verum sit ex comparatione colligi poterit. *Magnitudine* ista est Gallinæ satis corpulentæ. Color ei fuscus seu cinereus obscurus. Tota fere prone candicat. *Rostrum* est luteum prædurum & aduncum. *Oculi* ignei. *Degit* in cavis ut lucem solis declinet; noctu circa scopulos non longe super aquam *volitat*. Piscibus *victitat*, quos noctu tantum venatur. In cavernis scopulorum & terra *nidulatur*, & vocem vagitui infantium similem promit. De Diomedeis vero ita Plinius: Nec Diomedeas præteribo aves: Juba Catuructas vocat, eis esse dentes oculosque igneo colore, cætero candidis tradens. Duo semper iis duces: alterum ducere agmen, alterum cogere. Scrobes excavare rostro, inde crate consternere, & operire terra, quæ ante fuerit egesta. In his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus. Orientem spectare quibus exeant in pascua. Occasum quibus redeant. Alvum exoneraturas subvolare semper, & contrario flatu. Uno hoc in loco totius orbis visuntur, in insula, quam diximus nobilem Diomedis tumulo atque delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes. Advenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur. Miro discrimine, veluti generi Diomedis hoc tribuentes. Ædemque eam quotidie pleno gutture madentibus pennis perlucent atque purificant. Vnde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos.

Aldrov. Ornith. l. 19. c. 3.

Salmas. ad Solin. cap. 2.

Plin. H. N. l. 10. c. 44. Solin. Polyhist. cap. 2.

CAPUT II.

De Laris in genere & in specie de Laro albo.

Larus, quem Augustinus Fulicam, alii Mergum, Herodium, Suidas & alii apud Græcos λάρον, quidam etiam Gaviam vocant; ab Aldrovando describitur, quod sit avis à rostri acie ad alarum fere finem duas spithamas longa, *capite* maximo & crasso, ex albo & cinereo variegato; *pectore* ejusdem fere coloris, illoque amplo; *rostro*, crasso lutescente, in extremo nigricante & insigniter acuto; in cujus superiore parte narium sunt foramina oblonga, rictu amplissimo. *Oculi* iridem auri instar splendidam niger ambit circulus, hunc albus, album cinereus. *Alæ* ex albo cinereo, & ad castanearum colorem simul commistis tendente constant, & caudam palmi longitudine excedunt. *Cauda* cinerea tota. *Pedes* lutei; posterior digitus satis conspicuus, ungue etiam armatus. *Corpore* est levissimo,

Aldrov. Ornith. l. 19. c. 4.

Descriptio.

simo, & multis ac densis plumis induitur.

Ælian. H. A. l. 3. c. 20. Frequentes in locis maritimis stagnis & fluminibus, cum ingens aliqua tempestas coorta est, *conspiciuntur*.

Locus. Victus. Præter pisces lumbricis etiam, cochleis, quas sursum raptas, ad saxa demissas confringunt, Locustis & Phalangiis à quibus Tarentinos agros repurgant, *vescuntur*. Delphinos etiam in littora dejectos devorant. Olivis denique in Liguria perniciem adferunt.

Generatio. Aristot. H. A. l. 5. c. 9. *Nidulantur* in saxis maritimis, à quibus potabilis aqua manat, & bina ternave ova æstate pariunt. *Volant* præcipites & faciles leves quippe. Hinc Laro apud Homerum Mercurius confertur. Sed & pennæ per se aliarum avium leviores putantur. Has enim pelamydum piscatores, teste Ælíano, ad hamum lineæ alligant, ut propter earum levitatem ab occurrente aqua sensim ac leviter agitetur.

Affectus. *Amicitiam* cum homine utilitatis gratia, quia piscibus vescuntur, & Monedula, ut Ælianus prodit, colunt. Malo punico interimuntur. Imminentibus ventis sublimes in aëre volitant, & vento sese obvertunt. Copiæ piscium capiendæ augurium, si ad piscatores retibus piscantes advolarint, facere creduntur.

Ælian. H. A. l. 6. c. 6.

Usus. Cerebrum Lari siccatum & concisum infantibus Epilepticis odorandum quidam commendant. Pennæ proprietate quadam occulta, simul atque mare intumescit, in pulvinaribus etiam eriguntur, & decumbentem sublevant.

Inter species Larorum, est primus Larus Albus forte Gavia peralba Apuleii, quæ superfluctus marinos natat, demergit se prope ad Oceani fundum & gremium. Duo ipsius sunt *genera* prodente Bellonio, *Majus* & *Minus*. *Ille* minor est cinereo, pulchritudine corporis ad columbam accedit, quanquam male hanc vincere videatur. Nivis instar candidus est. *Rostrum* habet teres, acutum, rubicundum, cujus coloris & cauda est. Recta cruribus insistit, posteriora corporis magis elevata gestans, ita ut inferiora in arcum quasi curvari videantur. *Minor* summitatem *capitis* nigram habet; statim atque frigora ingruere incipiunt, in mediterraneis locis supra flumina volitans apparet, & cæteris in volando diutius perseverat. Captus intra biduum fere cicuratur; facileque nutritur, intestinis nempe, carne & piscibus. Adeo clamosus est, ut aërem clamore suo percellat. Videtur esse Turneri & Gesneri Cephus, qui ex illius descriptione, est avis marina, magnitudine Monedulæ, sed alis acutioribus, & longioribus, colore tota albo, excepto nigro quem in capite gerit cirro: rostro etiam & pedibus puniceis. Diutino clangore defatigata tandem keph profert. Schwenkfeld. Lari albi facit mentionem, cum capite rubeo. Schwenkfeld. in Aviario Silesiæ.

CAPUT III.

De Laris Cinereis, Piscatore, Nigro, Sterna & Fidipedibus.

Larorum Cinereorum tria ponit inprimis Aldrovandus genera.

Primum columbam magnitudine parum superat, colore undique est albo, in dorso tantum & alis cinereo. *Caput* supremum, macula nigra utrinque ad extremum oculi angulum insigne omnino candicat. *Rostrum* habet longiusculum, & aliquantulum velut armatum, introrsum ad instar thecæ ejus, in qua novacula reconditur cavum, colore corneo. Os interius totum, & linguam cujus extremitas bifida, rubentia. Ora extrema Palpebrarum rubra instar circuli oculos exornat. *Crura* interdum rubent, interdum fusceſcunt. *Digiti* membranis rubris sepiuntur. Posterior *pedis* digitus aciculæ caput non excedit. Credunt quidam pennas capitis à Martio mense per trimestre quo tempore soboli dant operam nigrescere. Reliquis novem mensibus candidas esse. *Interiora* si spectentur, *Gula* amplissima, ventriculo longiusculo, crassiusculo, cujus interior tunica crassa rubra est, præponitur. *Hepar* maximum flavicans bilobium, *ventriculum* infra amplexatur, supra *cor* mucrone recipit. *Lien* est longiusculis sanguinei coloris; *Fel* viride. *Vesicula* in hepate continetur, & intestino ramulo jungitur. Ad intestinum rectum appendiculæ binæ graciles, & tenues antrorsum reflexæ spectantur. *Vescitur* piscibus, insectis palustribus, muscis & conchulis. *Nidulatur* in densis piscinarum & lacuum arundinetis; Majo & Junio mensibus *ova* quinque columbinis paulo majora parit. Schwenkfeld. in Aviario Silesiæ.

Alteri quod vix spithamam excedit, dorsum & alæ sunt coloris leucophæi ad cæruleum quodammodo vergentis. Rostrum pro proportione corporis exilius, arcuatum, nigrum, pedes, tibiæ membranaque digitos intersepiens coloris crocei.

Tertium est capite nigro, rostro recto, & in fine acuto, coloris miniacei; oculis & pedibus ejusdem coloris; costis alarum & remigibus albis, dorso & in reliqua parte cinereis.

Larus Piscator, circa Argentinam privatim Fischerlein dictus, circa Oppenheimium Fel, minor est, Laro cinereo, vertice nigro, rostro & cruribus è fusco pallidis,

lidis, totus albicans. *Volatus* est celerrimi, & dum pisces captat, etiam in aquam se mergit.

Larus NIGER, à colore sic dicitur. Quamvis enim sit alis cinereis ultra caudam extensis, cruribus levi rubore notatis; oculis ex fusco purpurascentibus, rostro tamen, capite, collo, pectore, & ventre nigrescit. Schwenkfeldius ipsi crura & pedes latiusculos rubentes, nigricantibus transversim anterius maculis adscribit: & nidum in arundinibus piscinarum suspendere, ac mense Majo parere, addit. Schwenkfeld. in Aviario Silesiæ.

Quam Turnerus STERNAM appellat, marinis Laris ita similem esse, ut sola magnitudine & colore ab illis diferre videatur, minorem duntaxat & paulo nigriorum adjicit. Tempore quo parturit improbe clamosa est. Apud Frisios dicitur esse vertice nigro, rostro & cruribus rubidis.

Lanorum FIDIPEDUM duo sunt *genera*. *Unum* alis longis, utpote quæ trium fere digitorum longitudine caudam exuperant. Cui oculi, caput, collum, rostrum sunt nigerrima: Pedum digiti insignibus mucronibus armantur. *Alterum* brevibus, cui magnitudo Merulæ, caput nigrum, Alarum costæ albescentes, Pennæ sub cauda candicantes, pedes rubescentes, digiti, membranulæ quodam rudimento interjecto, quatuor.

CAPUT IV.

De Catharracta & Cepho.

CAtarracta, Aristotelis & Oppiani, ex eo quod cum impetu ad prædam capiendam decidat, ex hujus descriptione avis est instar Lari minoris, sed robustior, colore candido, & Accipitri Palumbario similis; ex Aristotele, Accipitre minor, gula ampla, & lata. Aldrovandus avem rostro acuto, crasso, supra non modice adunco, prone per alas, dorsum, betico, albo, & luteo mixtis variegatam, supine totam albam maculis beticis distinctam, tibiis, pedibus, & membrana eos intersepiente cinereis, ponit. In mari victitat; sed & scopulis, littoribus, & petris, quas chærades vocant, supra aquam eminentibus insidet. Pisces captat exiguos. Ubi vero natantes conspexerit (perspicacissima enim est, & vel ad fundum usque maris) altius subvolat, & contractis omnibus pennis, quovis telo celerius delapsa, ad cubiti spacium immergitur, & piscem extrahit; nec diutius manet, quam jugeri spacium transierus. Mirus *incubandi* mos ovis, si Oppiano credimus. Fucum aut algam iis super petram insternunt, si ventris exposita relinquunt. Mas illa unde marem procreandum conjicit, fœmina unde fœminam in sublime per aliquot dies sublata, in pelagus mittit; motu concalefactis ovis, pulli excluduntur. Pullis luce aspecta, nulla in nidis mora, parentes volatu sequi conantur: à parentibus suscepti, in mare demittuntur, mox extrahuntur. Acie oculorum in senio obtusa, dum ad prædam se ferri arbitrantur, præcipitiis illusi intereunt. Arist. H. A. l. 9. c. 12.

CEPPHUS Aristotelis, Fulica est quibusdam, Aldrovando, avis, habens rostrum colore corneo, ad mandibularum latera ruffo, in extremo quod aduncum est, nigro, oculos exiguos ruffos. Caput, collum, pectus, ventrem, coxas, ex albis & fuscis, intercurrente etiam betico & luteo, maculis variegata. Crura & tibias viridescentes. Pedes & membranam digitos secantem fusca. An sit Cepphus veterum, ignoratur. Nam de hoc, si foramen corporis spectas, id duntaxat habemus, Laro esse similem, cum quo descripta parum habet similitudinis, plumis abundare, sed carnis esse exiguæ, ideo facile vento impelli. De cætero, apud mare victitant, cujus & spumam vorant. Thunnos, propter pisciculos, quos dentibus suis discerpunt, sequitur. Ad tonitrua adeo perhorrescit, ut sonitu exaudito ex aëre in mare decidat. Spuma insperfa alliciuntur, capiuntur allecti. Cum relicto mari gregatim in terram adverso vento revolant, imminentis venti indicium præbent. Carnem habent probi odoris, partem posteriorem, quæ sola limum olet, si excipias. Aldrov. Ornith. lib. 19. cap. 12. Oppianus. Aratus in Phænom.

CAPUT V.

De Anfere Bassano, Phalacrocorace, Corvo Sylvatico, Nycticorace Gesneri, & Graculo palmipede.

ANser BASSANUS seu Scoticus, incolis Solendguse dictus, avis est domestico Anfere longior, sed minus lata, Anserem tamen & forma & voce per omnia referens. Nullibi quam circa Castellum Bas, viribus humanis inexpugnabile, reperitur, ad quod incipiente vere appellunt. Tres vel quatuor primo tanquam speculatores advolant; has aliquot post diebus reliqua multitudo insequitur, quod egregiorum virorum relationi debemus. *Nidulantur* in castri prædicti rupibus; & construendis nidis tantam lignorum copiam comportant, ut auferentibus, qui illic habitant, abunde in annum ex ea parte prospectum sit. *Ova* in rupibus deposita, superposito pede altero, unde forte nomen à solea accepere, excludunt. Pullos delicatissimis piscibus nutricant. Quod si avolantes novum videre, illo abjecto, iterum se magno impetu immergunt. Tanta autem piscium ab ipsis evomitur copia, ut & præsidiariis arcis in cibum cedant. Gesner. in Ornith. Hect. Boëtius in descript. Scotiæ.

Ha-

Habent inteſtinum quoddam parvum, oleo ſingularis virtutis refertum. Iſchiadem & arthritim ſanare creditur. Pulli capti & aſſi halecis nidorem emittunt. Caro eſt durior, & vinum exigens, quod aliquoties experti ſumus cum Anno M.D.C. XXIII. in Scotia ageremus.

Ex adipe Uuguentum ſit, quod cum Comageno Plinii de bonitate certat.

PHALACROCORAX, quem cum corvo Aquatico Plinii eundem eſſe vel exinde conjici poteſt, quod calveat, quænam avis ſit inter Hiſtoricos Naturales non convenit. Geſnerus an ſit illa, quæ in Burgundia Crotpeſcherot ſeu Corvus Piſcator, cui unus pes eſt ad natandum palmipes, alter ad rapinam uncis unguibus armatur; ſic cum piſcem in aqua arripuit, nec facile propter pondus volare poteſt, piſcem altero pede retinens, altero ad ripam navigat; dubitat. Alii Corvum aquaticum Plinii, Phalacrocoracem, Corvum Sylvaticum, & Gracculum palmipedem, eaſdem eſſe opinantur. Bellonius quidem ſimillimam avem cum ea, cujus hic pro Phalacrocorace ex Aldrovando iconem dedimus, exhibet: ſed corvum aquaticum, Cornicem marinam eaſdem Ariſtoteli aves eſſe, & Phalacrocoracem, innuit. Gallis dicitur Cormorant, quo nomine Angli avem inſigniunt, quæ anguillas integras edit, per inteſtina elapſas rurſus devorat, & vel novies aliquando unam abſorbet, priuſquam retinuerit. Aldrovandus Phalacrocoracem ſcribit eſſe capi *magnitudine*, roſtro longo acuto & rubeſcente. *Capite* fere plumis nudo & cute tecto, quæ carnem ſubſtantia & colore æmulatur. Ex collo velut jubæ dependent, quales in capis cernuntur. In pedibus plumas quaſdam aureas geſtat. Solus inter palmipedes Fibro excepto in arboribus ſedet, in iiſque nidulatur, æque in aqua marina atque dulci degit. Magnum ſtagnis damnum quod piſces devoret, adfert, interdum Anguillam mediocris magnitudinis ex aqua abrepta aërem defert, & antequam devoret, diu cum illa colluctatur.

CORVUM SYLVATICVM hiſce adjicio, non quod ſit vel palmipes, vel aquatilis, ſed quod ab aliquibus cum Phalacrocorace confundatur. Magnitudo ipſi eſt Gallinæ; color toto corpore niger, ſi eminus videas; ſin propius ad ſolem præſertim, cum viridi permixtus videtur. *Roſtrum* rubicundum, oblongum, & anguſtis terræ vel arborum foraminibus inſeri aptum. A capite criſta retro tendit, haud ſcitur an in omnibus aut ſemper. *Pedes* habet, ut Gallinæ longiores; *crura* oblonga obſcure rubentia. *Digitos* fiſſos. *Veſcitur* piſcibus, ranis, locuſtis, gryllis. In rupibus, turribus deſertis & pylis, unde Clauſtrapp Germanis, *nidulatur*. Bina aut terna *ova* parit. Altiſſime *volat*; & primus fere omnium, circa, initium Junii ni fallor, migrat. Pulli diebus aliquot antequam volare poſſunt, nidis exemti ita facile cicurantur, ut in agros evolent, & ſubinde revertantur. In Iſtria circa promontorium Polæ homine per funem demiſſo eximuntur, & inter menſarum delicias habentur. Aucupes in ſingulis nidis, ſingulos relinquere ſolent, ut anno ſequente libentius redeant.

Huc pertinet & *NYCTICORAX* Geſneri quamvis palmipes non ſit, qui juxta aquas & inter arundines verſari dicitur. Veſcitur piſciculis. *Nidulatur* in altis arboribus, ita vel quaterna ova parit. Inter arundineta abſona voce vomiturientis inſtar clamitat.

Sed nec *GRACULI PALMIPEDIS* Ariſtotelis, ſeu Corvi Aquatici minoris, hic obliviſcendum, quem alii Phalacrocoracem, alii Corvum Sylvaticum vel Mergum magnum nigrum eſſe judicant. Colore in toto corpore eſt ſubnigro, collum ſi excipias, ubi nonnihil ruſſi admiſceri videtur. Roſtrum aduncum acutum, prope frontem ſubalbicans, cætero ſubnigrum. Crura, pedes, & membranæ, fuſcæ ſunt.

CAPUT VI.

De Mergis in genere.

MErgum, quem Græci Poëtæ Dypten, Poingam & Bungam dicunt, Aldrovandus veterum eſſe, vel ex eo colligitur, quod omnes eandem avem eſſe tradiderint, & plæraque de Æthyia à Græcis tradita, Plinius de Mergo interpretatus ſit. Bellonius tamen Æthyiam veterum quandam *MERGI MARINI* ſpeciem, quæ Cretenſibus Vultamaria & Calicatizu dicitur, eſſe judicat. Bellonius obſerv. l. 1. c. 11.

Magnitudine eſt Querquedulæ, albo ventre, capite & dorſo nigro, itemque alis & cauda. Pluma ei inſtar lanuginis, valide cuti inhærens. Roſtrum marginibus acutis cavum & plane fere, lanuginoſis plumis bona ſui parte obducitur, nigrum ſuperiore, album inferiore parte, vertice lato. Frons tuberoſitate quadam verrucatur, cui floccus plumarum niger innaſcitur. Digito pedum poſteriore ſola inter palmipedes caret. Utut ſit, certe & Salmaſium hic conſentientem habemus; hoc ſolo diſſentit, quod Mergum & Fulicam eaſdem eſſe contendat. *Formam* ſi ſpectes, de ea quidem Ovidius. *Deſcriptio.* Salmaſ. in Solin. c. 2.

Fecit amor maciem, longa internodia crurum
Longa manet cervix. Caput eſt à tergore longe: Ovid. Metamorph. lib. 12.

ſed quis ille ſit, unuſquiſque conjicere tentet. Noſtri contra omne genus avium pedes habent in cauda, ita ut in terra ſtantes

tes instar hominis corpus erectum proferant, ut Author de natura rerum scribit. Ab Anatibus dentibus & cruribus discrevit Gesnerus. Magis enim duri ac rigidi, utrinque tantum in marginibus, rostri; cæteris, quibus rostrum latum non est, sed in acutum desmit, nulli. Crura vel non æque absoluta habent, vel breviora, vel non eodem situ, vel posterius, quamobrem incommode ingrediuntur.

Locus. Arist. H. A. l. 1. c. 1. & l. 8. c. 3. Virgil. Æneid l. 5. Homerus Odyss. l. 5. Pighius in Herc. Prodic.

Versantur prærumque in mari, fluminibus, stagnis & paludibus: amant tamen & aprica loca, ut siccescant. Diutissime in aquis, dum se immergunt, morantur, & summa ac ab Homero allata natandi pollent peritia. Alam namque alteram sæpius ad ventum erigunt, & ejusdem tanquam veli adminiculo navigant, quod Pighius prodidit. Soli inter amphibias inter volandum *piscantur*.

Victus. Oppian. in Ixeuticis.

Congros, Anguillas, & alios lubricos pisces deglutiunt, ingestos, interdum etjam vivos, mox alvo, quod eis à ventre mox recto intestino cibi transeant, egerunt; quod Oppianus & Plinius observavere. Schwenkfeldius in omnium quas secuit ventriculis, plumas avicularum copiosissimas, quasi cum pisciculis, & avena compactas invenit.

Partus. Arist. H. A. l. 5. c. 9. Plin. H. N. l. 10. cap. 37.

Nidificant à bruma ineunte vere. Sæpe in maritimis saxis, in arboribus interdum. Utrumque se juxta ostium Thinæ fluvii, & in Nortfolcia observasse Anglus quidam scribit. *Ova* ut plurimum bina ternave ponunt. Pullos ab ovis exclusos si matrem perdiderint, adeo validos esse ajunt, ut ipsi cibum sibi comparent.

Nullam eas *vocem* emittere, arbitrati sunt quidam. Lucretius de iis.

——— *Mergique marini*
Fluctibus in falso victum, vitamque petentes
Longe alias alto jaciunt in tempore voces.

Ingenium. Scal. Exiger. Exercit. 233.

Cicurari posse, tum ille qui Venetiis ab hero è cymba emissus, non sine spectatorum & voluptate & admiratione sub aquis sibi cibum capiebat, satur redibat ad herum, ostendit; tum illi in Oriente, qui ab hero, postquam eis guttur filo, ne pisces captos devorarent, ligasset, dimissi, & pisces capiebant, & in cistas huic negocio destinatas injiciebant; Piscatione heri peracta, soluto gutture, sibi piscabantur, pasti ad herum redibant, testantur. Alii tempestatem præsagire, cum maria fugiunt, & clamorem ad littora ferunt, dicunt; seu quod dimisso in profundum capite aurarum signa sub fluctibus colligant: seu quod vapores ab aquis ad imbriferam nubem erigendam sursum attolli sagaciter subodorentur; seu quod pisces pleræque per eum cœli statum, è mediis aquis ad littora enatare soleant. Alii cam in mare frequentius sese immergunt, seu propter aliam aliquam causam, seu quod tranquillo mari metu belluarum progredi non audeant; in altum sub tempestatem regressis, audacter progrediuntur. Plinius pennas rostro purgantes ventum indicare alicubi innuit. Ælianus gestu alarum exultantes, idem facere tradit. Huic & Aratus accedit, dum eas ἐν χερσὶ πεπάνσεσθαι πτερύγας, in sicco alis plaudere ac ludere, scribit. Æl. H. A. l. 7. c. 7. Aratus in Phænom.

Odoricus è Foro Julii in itin. Virgil. Georg. l. 1. Isidor. Origin. l. 12. c. 7. Persius Satyra 6.

Usus illorum in cibo nullus: quantum ad *Medicinam*. Magi contra quartanus devorari jubent cor Mergi marini sine ferro exemptum, inveteratumque conteri, & in aqua calida bibi. Ventriculum in cibo sumptum stomacho mederi falsissimum comperit Galenus. Fel cum cedria inunctum evulsos palpebrarum pilos renasci non paritur. Jecur sale asservatum ex hydromelite duobus cochlearibus potum, secundinas pellere scripsit Dioscorides. Galen. de simpl. l. 11.

CAPUT VII.

De Variis Mergorum generibus.

MErgorum varia sunt genera. Mergus RHENANUS, quibusdam Monialis alba appellatus; qui omnium Mergorum Anatiformis maxime est, corpore undique albo atro colore distincto, prona colli & pectoris parte cum ventre candida, sed passim cinereis punctis aut maculis distincta. Frequens est apud Suessiones & Bellovacos, MAJOR, qui rostrum denticulatum angustius, è fusco ad cæruleum dilutum vergens, extremitate deorsum incurvata; pectus, collum, & ventrem tota alba: in dorso supremo egregias quasdam plumas alternatim albas nigrasque, inde etiam ad latera versus pectus tænias similiter discolores utrinque procedentes habet; & gobiis inprimis atque troctis vescitur. Gesner in Ornith.

GLACIALIS, quod per summa frigora in aquis capiatur ita dictus, magnitudo Querquedulæ, collum digitos octonos longum. Dorsum undique nigrum, alæ nigræ sed albo distinctæ, crura brevia fusca, membranis inter digitos nigris; quique per hyemen apud Helvetios, non minus quam Anas fera laudatur.

LONGIROSTRUS, cui rostrum nonnihil rotundum, digiti longitudine; caput cristatum, collum subrubrum, corpus præter alas totum nigrum. Pedes crocei, membranæ luteæ.

RAUCEDULUS, cui corpus & alæ cinereæ; gula & venter alba, pedes nigri.

RUBER cui pars superior capitis & colli rubescit. NIGER cui rostrum nigrum, collum spadicis colore, corpus ut in Fuli-

Fuligula, alæ cum transversa linea alba nigræ.

ALBUS, cui rostrum ruffum, caput cum collo nigrum, viridibus aliquot punctis respersum. Crura rubicunda.

CIRRHATUS qui habet caput ruffum vel testacei coloris cirrho retrorsum eminente. Dentes serratos, duros, retrorsum flexos; Crura & digitos pedum, interjectis membranis ex rufo fuscis, rubentes. Rostrum tres digitos longum, inferne rubicundum, superne nigricans. Duobus foraminibus odoratus causa pervium. Bellonius Fibrum seu Castorem vocat. Asperam arteriam ab aliis aquatilibus diversam habet. Nec enim est rotunda, sed compressa & inæqualis, modo crassior, modo angustior, & in medio duobus velut nodis extuberans. Cum ad ventriculi regionem pervenit, in cavitatem quandam ex membranis & osse grandiusculo inæquali constructam dilatatur. Semper in aquis manet, & in iis se diutissime omnium continet. Urinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedit. Caput inter natandum sublime attollit; & inter arundines nidulatur.

MERGANSER denique ut Gesnerus vocat, cui caput cum tertia colli parte ex viridi nigricat. Collum reliquum cum aliquo pallore album est. Inferior colli pars nigrescit. Plumæ ventris & supinæ caudæ gilvæ sunt. Crura & pedes cum membranis inter digitos minii colorem habent. *Ventriculus* est corneus id est firmissimus. Pondere interdum ad libras duodecim accedit.

Huc pertinet *Mergus* ille, quem Bellonius Gallice HERLE vocat, anatem magis quam anserem referens, rostro longo, terete, & mucrone reflexo, colore subrubro.

Item GULO Germanis Seesluder / magnitudine Anseris, colore gilvo, gregaria, mensis lautioribus contemta.

Nec non SCHELDARACHUS Anate major, varius rostro lato, adunco, dentibus acutissimis pleno, ex gilvo subruffo.

Albertus H. A. l. 5. c. 3. MORFEX, denique tota nigra, rostro serrato & valido, quæ sub aqua mergitur, & anguillas capit. Easdemque si se gravari senserit, evomit. Gregatim in arboribus juxta aquas nidificat. Volatura caudam diu in aqua trahit. Saturata ad solem ut siccetur, expandit. Fimus siccat arborum ramos in quos inciderit.

NB. *De mergis exoticis vide Mantissam.*
Num. 11.

CAPUT VIII.

De Colymbis in genere & in specie.

AVis quæ Græcis Colymbus, Colymbis, & Colymbas; Latinis Vrinatrix dicitur. Unum tantum illius genus Aristoteles commemorat; alii plura; Turnerus tria vidit. *Primum* totum nigrum, si cirrum quem in capite gerit, exceperis; Mergo, quo tamen triplo minus est, quoad corporis effigiem non dissimile. Angli Doukeram vocant. *Alterum* Turdo non majus, Anati colore & corporis effigie simile. Anglis media Vrinatrix dicitur. *Tertium* adeo nuper ab ovo exclusum refert Anserculum, ut nisi Rostrum hujus paulo tenuius esset, ægre alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, sed lanuginem quandam earum loco obtinet. Generá.

Gesnerus, Colymbos facit *Maximos*, *Majores* & *Minores*. *Maximus* qui in Acronio lacu raro capitur, ab inepto per aquæ superficiem motu Fluder dictus, Ansere major est. Rostro oblongo, angusto, acuto. Neque volare potest recte, neque ingredi commode, nisi simul pedibus alisque nitatur. Tam profunde urinari dicitur, ut orgiarum viginti spacio, quandoque reti aut mucrone ferreo sub aqua capiatur. *Major* duorum est generum. *Primus* Ansere paulo minor, collo est oblongo, dorso nigro, collo inferiore & ventre albo, plumis fere niveis. Digitos pedum habet ternos, adhærentibus membranis latos, sed aliquo usque divisos. Vngues latiusculos præsertim medium, teretes & in mucronem attenuatos. Crura juxta anum fere retrorsum prorecta, natationi potius quam ingressui apta, femora in ventre condita, inæqualem interdum tibiarum situm. *Alter* cristatus seu cornutus est, plumis circa verticem, & collum supremum eminentibus, superius nigris, ad latera ruffis. Aliquot ejus sunt descriptiones. *Minor* Germanis Succhelin, ut major Succhel, magnitudine est columbæ, digitis latis, adherentibus membranis fuscis, non continuis tamen sed trifariam dissectis. Inferiore rostri parte tota sanguineo colore rubente. In femore multa ossicula tenuia, circa articulum agglutinata, dimidia ossis femoris magnitudine, ab una tantum parte habet. Gesner. in Ornithol.

Bellonius etiam *Majorem* sub nomine Vriæ veterem describit, Anatis magnitudine, rostro longo, rubicundo, ac serrato. Cristam habere videtur. Nam cum nigro sit vertice, plumæ oblongæ ab occipite pendent, quas cum excandescit, aut exhilaratur, attollit aut demittit. Voce est horrida, sed ad sui tutelam utili. Idem nec *Minoris* obliviscitur, qui adeo aquæ familiaris est, ut ei per terram gradi posse, propter

femora in ventre ita recondita, ut nullo modo appareant, & crura, quæ extrorsum protenduntur, ut omnino è lumbis censeri possit, natura negasse videatur. Caudam habet nullam, nullumque Uropygium. Alas pro corporis proportione exiguas. Plumas lanuginosas. Digitos ab invicem separatos, latos tamen. Rostrum rotundum exiguum, rubicundum. Crura parte posteriore serræ instar crenatæ. Jecur tenellum; intestina à reliquarum avium intestinis diversa, gracilia & tenuia si in pauca aqua deprehendatur, vix se in aërem attollere potest. Prope terram in cespite aliquo palustri nidificat. Addit & Aldrovandus suas descriptiones, quas hic adferre non est necesse. Addidisse sufficiat. *Colymbos* Athenæo inter omnes Aquaticas aves minimos esse, atro & sordido colore tingi, & acuto rostro instrui; Oppiano Colymbos semper natare, & ne somni quidem vel cibi gratia in continentem exire, nisi partus tempore; eosdem adversis ventis natare; ne illorum vi aliquando inviti in terram extrudantur. Circa medium Augustum propter pennarum mutationem volare non possunt. Et tam celerrime merguntur, ut bombardæ etiam ictum effugiant. Referri ad colymbos potest, avis Anglis Coote dicta, forma & colore Fulicæ similis, paulo minor, incujus rostro parvum tuberculum rubeum eminet, quæ subinde ad fundum usque urinatur. Non piscibus tantum, sed alga, lineo, gramine, parvisque cochleis victitat. Et vulgo fertur, non posse diutius volare, quam pedis cavo arreptam aquam retineat.

Oppianus Ixeutic. l. 2. cet. Aldrovando.

Huc pertinet URIA Anata multo minor, rostro longiore ac tenui, colore sordido testaceo. Gesnerus colore tantum, & magnitudine à Colymbis differre putat.

Athenæus Dipnos. lib. 9.

CAPUT IX.

De Brentho, Phalaride, Avosetta Italorum & Trochilo.

BRENTHUS quænam sit avis dubitatur. Niphus monticolam esse credit, generis unci. Plinius pro eo Anatem vertit, quod & Gaza secutus est. Albertus Merguli pisces venantis speciem interpretatur. Et forte est, quia piscibus vivere Aristoteles reliquit.

Arist. H. A. lib. 9. cap. 1.

Nec magis notum, quænam sit PHALARIS; Bellonius pro ea Mergum varium majorem substituit. Gesnerus Folægam Italorum eam esse credit. Apud Athenæum habet rostrum angustum; corpus aspectu magis teres quam Anas, colorem in alvo & dorso cinereum.

Athenæus Dipnos. lib. 9.

AVOSETTA Italorum, quam Lucarni circa lacum Verbanum Spinzago de acqua vocant, Recurvirostram vere dixeris, avis est magnitudine columbæ aut paulo gracilior, rostro nigro, sursum tendente, in extremo acuto, quinque digitorum fere longitudine. Corpore supino toto albo; capite & cervice superius ex fusco nigricante, pedibus coloris cyanei diluti, digitis membranis junctis. Cruribus longis, ac ideo posteriore digito, qui pro calce est, minuto.

Vox ejus est Crex. Crex.

TROCHILUS juxta ripes fluviorum oberrat, & tanta sæpius teleritate discurrit, ut cursus volatu ejus velocior sit. Obvia quæque depascitur, hirudines etiam quæ faucibus Crocodili inhærent, Cladorynchos seu potius [illegible] inprimis, legit. Mira de illis Oppianus, nimirum, mares à fœminis, fœminas à maribus pasci. Incunte vere priores fœminas, sollicitare cantu vel stridore potius peculiari, masculos ad coitum. Fœtu procreato separari, & ad sua pascua redire. Tunc mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquere, fœminis laborem solum incumbere, cumque eas inter se partiri. Alias ova in nidis fovere, alias foventibus cibum congerere. Pullos adultos ad littus ubi mares versari solent perduci. Ibi fœmellas cum suo sexu remanere, masculos ultro separari. Gesnerus esse putat generis Gallinularum Aquaticarum; Aldrovandus Corriram seu Tabellariam vulgo dictam. Avis hæc est varia, rostro recto, luteo, in fine nigro. Rictu magno. Oculis nigris albo circulo circumdatis, quem rursus alius spadiceus ambit. Cruribus longis, coxis brevibus, digitis membrana junctis. Si Corrira Trochilus non est, Celeris est.

Æl. H. A. l. 3. c. 11. & l. 8. c. 25. Arist. H. A. l. 9. cap. 6.

TITULUS II.

De Avibus Palmipedibus Herbivoris.

CAPUT I.

De Cygno.

CYgnus, qui & *Olor* quasi [illegible], totus candidus, Græcis modernis Cyprinus, veteribus [illegible] & [illegible] seu [illegible] quod cibi causa cœnum scrutetur, & turbet, seu quasi [illegible] quod sit clamosus; seu quod teres collum habeat, dicitur. Totus est candidus. Horatius purpureum, & pulchrum & splendentem, poëtica licentia nominasse creditur. *Rostrum* habet parvum turbinatum, in extremitate obtusum, serratum & falcis instar dentatum, colore rufo; in cujus summa parte qua capiti committitur, tuberculum rotundum, nigerrimum, & rostrum in se inflectens visitur. *Collum* longissimum, viginti octo vertebris constans, unde [illegible] Homero & [illegible]

Descriptio.

Homer. Iliad. c. Euripid. in Iphig.

[illegible] Euripidi dicitur. Et Lineæ velut piſcatoriæ uſum in aqua porrectum præbet. *Pedes* nigris notis partim cæruleis partim rubicundis & albis diſtinctos. *Membranas* digitis interjectas ſquamulis minimis rotundis inæquales. *Digitos* vero veluti annuli quidam in latum interſecant; eorum medius omnium & craſſiſſimus & maximus eſt, longus digitos decem, internus novem, externus ſeptem. Uno pede pro remo, altero pro corporis ſui gubernaculo utitur. *Linguam* mediam, quod ſuperius ponendum erat, ſulcus denticulis palatum medium ſecantibus reſpondens dividit, & ipſe prope radicem ſcaber. *Interna* ſi ſpectes, *Inteſtina* omnia quatuor dodrantes, & palmum longa, multoque adipe, qui vicem emeriti obit intecta, in illo quem Aldrovandus ſecari curavit, erant; & cum ſimplici tantum in ſe media ſpira revolutione inflectantur, ne aliquid non plane diſtributi alimenti præterlaberetur, natura, cæca duo dodrantis ſpacio inter anum & ipſorum initium interjecto, recto inteſtino appendit. *Arteria aſpera* admirandæ plane eſt ſtructuræ. Nam Oeſophagum ſubjectum comitata, ad jugulum deſcendens cum pervenit, non recta, ut in cæteris animantibus, ad pulmones tendit, ſed ſupra claviculas elevata, in coſtam oſſis pectoris ſeu ſterni, quæ ex duobus lateralibus oſſibus, & tertio ſuperno his pro operculo incunbente fabricata, vaginæ ſeu thecæ figuram & uſum præbet. Ad hujus finem poſtquam pervenit arteria, inferne in ſe inſtar ſerpentis reflectitur, & S. literam exprimit; moxque ſub priore jam dicta portione ipſi ſuperpoſita, hanc capſulam denuo egreditur, & claviculis mediis conſcenſis, harum jugo tanquam fulcro innititur; atque ita ſuſtentata, denuo in morem tubæ revolvitur, thoraciſque cavum ſubiens, antequam ad pulmones fertur, prius quaſi laryngem alteram efformat, tranſverſim ſecta, oſſiculoque quantum ipſa lata eſt longo, & quod tenui membrana obtenditur, hiulcam fiſtulam, ſeu ſyringem arganorum muſicorum, quæ inferiore ſui parte ſimili fiſſum patulæ ſunt, figuram repræſentat. Sub hac larynge arteria in duas canales divaricatur; quorum ſinguli in medio ampliori capacitate protuberantes, recta in pulmones exiguos coſtis retro totos affixos abeuntes, diſtribuuntur. Talem ſtructuram & cantus, de quo poſtea, & reſpiratio repoſcebat. Ne enim, dum aliquando horæ dimidiæ ſpacio toto capite & collo pronis, vado alimo niam hauſturus immergitur, periculum ſuffocationis incurrat; ex ea arteriæ, quæ pectoris dictæ vaginæ recluſa eſt, portione, ſpiritus quantum ſatis ſuppeditatur.

Locus. *Locum* ſi attendas, eſt avis amphibia Maxime tamen aquis delectatur. Ælianus greges eorum in Pfro mari apparere prodidit. In fluviis Cayſtro, Iſtro, Tanai, Strymone, Mæandro, Eridano, Mintio, Tameſi & quidem magna copia degere, apud Ovidium, Senecam Tragœdum, Theocritum, Lucianum, Statium Papinium. Mantuanum, Polydorum Virgilium, & alios invenies. Innumeris in agro Engoliſmenſi, Franciſci primi opera, in fonte Tenario educatos Brujerinus teſtis eſt: ſed ſtagna vehementer appetunt; ſeu quod quietiora nec natatum impediant, quod Ælianoviſum, ſeu quod in illis major herbarum ſuppetat copia.

Ael. H. A. l. 10. c. 36.

Ovid. Metam. l. 2. & 5. Seneca in Agamem. Theocrit. Eidyl. 19. Stat. l. 14. Theb. Polyd. l. 1. H. Anglor.

Cibus ipſi herbæ at ſegetum grana, ova piſcium. Roſtro cribrat cœnum, & algam inprimis quærit. In Scotiæ lacu Spina, herbæ cujuſdam ſemine, quæ ab iiſdem nomen ſortita eſt, delectatur. Ea autem natura eſt, ut agris injecta nunquam putreſcat.

Ael. H. A. c. 17. c. 24. l. 15. de re cib. c. 61. *Victus.*

Tempore *libidinis* blandientes inter ſe mas & fœmina, alternatim capita cum ſuis collis inflectunt, velut amplexandi gratia; colla mares applicant fœminis, deinde mas fœminam conſcendit. Ubi *coierint*, mas conſcius læſam à ſe fœminam fugit, illa impatiens fugientem inſequitur. At non diutina hæc eſt eis diſcordia, noxa ceſſante reconciliantur; & fœmina maris perſecutione relicta, poſt coitum frequenti caudæ motu, roſtrum in aquis mergens, ſe purificat. Semel tantum anno initio veris *pariunt*. Quia plures & ſpecioſos fœtus producunt [illegible] & [illegible] dicuntur. Ariſtoteles [illegible] dicit. Pariunt *ova* tertio anno, illaque magna, oblonga, teſta dura obtecta.

Partus. Heſt. Boëtius in deſcriptione Scot.

Probe natant, velociter ſylveſtres, tarde ob corporis pondus domeſticæ *volant*. Ariſtoteles longius in pelagus efferri ſcripſit. Et Heſiodus [illegible] nuncupat.

Volatus. Heſiod. in ſcuto Hercul. *Vox.* Pauſan. Ariſt. H. A. lib. 9. cap. 12.

Cantum quod attinet, ſcinduntur in ſententias Authores, [illegible], prodidit Pauſanias, cum eo Socrates apud Platonem, Ariſtoteles, Cicero, & Philoſophus, ex Poëtis Callimachus, Æſchylus, Theocritus, Antipater, Euripides, Lucretius, Virgilius, Seneca, Ovidius, Martialis, ſentiunt. Diluculo ante ſolis ortum tanquam in aëre vacuo per id tempus audiendi clarius, in maris littoribus, niſi tempeſtas diſſuadeat canere; nec cantus in ſenecta morti vicinus (remiſſioris tum) obliviſci. Favonium vel canendum obſervare, fati certos, ne à quoquam interpellentur ſecedere, apud Oppianum legitur. Fabuloſum id, apud Lucianum, Plinium, Alexandrum Myndium & Scaliger invenies. Ælianus vacillat, & modo his adſtipulari, modo in illos propendere vide-

Cicero l. 3. de Orat. Ovid. l. 5. Triſt. Eleg. 1. Seneca in Hyppol. Martial. in Xeniis. Oppian. in Ixeutic. cit. Aldrov. Lucian. in Electro. Plin. H. N. l. 10. c. 23. Myndius apud Athen. l. 9. Scalig. Ex. 232.

Plin. H. N. l. 10. cap. 23. Myndius apud Athen. l. 9. Scalig. Ex. 232. Ælian. H. A. lib. 10. c. 30. l. 11. c. 1. Idem var. lib. 1.

videtur. An funeris ſui cantator ſit, quod & Braſavolus obſervaſſe dicitur, neſcio. De Elephanto ſane id proditum. Cantare, nullum fere dubium. Audivit in lacu Mantuano cantantes Pendaſius. Prope Londinum in Tameſi feſtivis cantibus ſubeuntes claſſes excipiunt. Canorum quiddam lamentantium in morem quovis tempore obſtrepere, obſervavit Aldrovandus. In hoc denique duplex ille flexus, qui oſſis pectoris primum capſulæ inſeritur, deinde altera revolutione in furculam inclinata recumbens, in pulmones decidit, factus videtur, ut vox in ipſo revolutæ arteriæ angulo, repercuſſo, majori cum clangore erumperet, ac veluti morulæ exiguæ in eo anfractu quiete recreata, vires acquireret eundo.

Plin. H. N. l. 10. cap. 23.

Ingenium in volatu potiſſimum oſtendunt. Liburnicarum more roſtrato impetu feruntur, facilius ita findentes aëra, quam ſi recta fronte incederent. A tergo ſenſim dilatante ſe cuneo, porrigitur agmen, largeque impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus, feſſos duces ad tergra recipiunt.

Ætas. Ariſt. l. 9. H. A. c. 1. Ælian H. A. l. 14. c. 13. Statius. Homerus Iliad.

Quod de *ætate* apud Ælianum legitur ducenteſimum nempe attingere annum incredibile videtur.

Inimicitias interdum tantas inter ſe alunt, ut alter alterum devoret, vel, ut Ælianus perimat. Nec pullis, vel ovis parcitur. Ab Aquila ſibi metuant. Attacti, non iniquo Marte repugnant: ſed nec cum fulgure, ſerpentibus & draconibus ipſis convenit. Cicuta interiiſſe non mirum, cum & proci illius eſu periiſſe viſi ſint.

Præſagium.

Pluvias expectabis, ſi rorem aquæ inſpergunt; ſi profundos eidem immergunt humeros, ſerenitatem. Apud Helvetios ingen frigens metuitur, ſi hyeme in quodam lacu apparuerint.

Uſus.

Uſus in *cibis* laudatus apud veteres. Alexandrines inter aves lautas numerat, & Dipnoſophiſtis apponuntur; nec minore quam Anſeres habitos, precio ex Plutarcho poteſt colligi. Recentiores nigram, & duram, forte quia annoſi adferuntur, carnem accuſant. Moſcovitarum tamen Duces, quoties carne veſcuntur, aſſos hoſpitibus apponunt. In *Medicina*, faciem purgat, & erugat adeps. Ova ad ignem ſacrum celebrantur. Pellis ventriculo appoſita, concoctionem vi peculiari juvare creditur.

Plut. l. de eſu carnis. Herberſt. in Moſco. legat. Scœr. hammon.

CAPUT II.

De Anſere.

ARTICULUS I.

De Anſere Domeſtico.

Plin. H. N. l. 10. cap. 22.

ANſer, Plinio alicubi Ganza, Græcis veteribus χὴν, χῆνα modernis, avis eſt vulgo tam nota, ut deſcriptione non indigeat. Inferum & domeſticum diſtinguitur, quorum ille minor Ariſtoteli, varius eſſe à Columella manifeſto errore proditur, cum apud nos varii candidos numero exſuperent. In regno Senegæ colore & pennis multi jugis variantur. In Hiſpania nova capite rubeo, olores candicis ſuperant.

Deſcriptio.

Viſus cum duobus capitibus, totidemque linguis, collo unico, quatuor pedibus, quorum unum par alarum locum occupabat, alterum circa podicem. Alæ duæ circa collum pandebantur. Proditus ab Alberto & alter, dupli collo, quaternis pedibus, & totidem alis, dorſo uno, adeo ut duæ aves, altera alteram ferens, viderentur. Frequentiſſima ſcilicet in illis ob humorem & ſtoliditatem monſtra ſunt. *Interiora* ſi ſpectes, teſtes ſub diaphragmate lumbis annectuntur, hiſce duo ex vena cava rami inſident. Duo vaſa ex infima utriuſque parte emerſa, & deorſum per lumborum regionem recto delata, prope os ſacrum, coëunt, & canalem teretem, qui in plures orbes circumvolvitur, & cujus pars ſuperior, tota carnea, inferior intus cartilaginea conſpicitur, efformant. Penis loco extremam portionem datam, quæ in coitu arrigatur, haud male conjeceris. Ariſt. H. A.

Locus.

Locus ipſis fere ubique, eam Arabiæ partem quæ Auſtrum verſus aſſurgit, ſi excipias. In Blœſia agro aquarum fere experte greges copioſi ſpectantur, magnumque ex his plumæ pretium. De *victu* non eſt quod dicam. Tenella arborum germinæ abſumit, viridariorem herbas penitus depaſcitur, & vitium pampinos rodit. Trifolio, fœnugræco, lactuca, & aliis delectatur.

Partus. Varro de Re R. lib. 8. cap. 3. Ariſt. H. A. l. 6. c. 2. Columella de re R. l. 8. c. 13. Ariſt. H. A. l. 5. c. 33. l. 6. c. 2. H. lib. 2. cap. 1. Plin. H. N. l. 10. cap. 59.

Quantum ad *Generationem* in aqua coëunt; nec humi inſiſtentes; à coitu aquis ſeſe ingurgitant. Singulis maribus tres olim deſtinabantur fœminæ; ſex hodie. Tempus admittendi aptiſſimum à bruma, pariunt & juvenes abſque coitu, ſed hypenemia. Coitus expertæ ſi abſque eo poſuerint, plura quidem, ſed ſterilia, minora, & minus jucundi, quam fœcunda ſaporis erunt. De numero & *partus* & ovorum inter ſcriptores nō convenit. Ter parere ſcribit Columella ſi fœtus non excludunt. Bis Plinius, ſi primum fœtum gallinæ excludant. Ova plurima ſedecim, pauciſſima ſeptem, huic pariunt. Si quis ſurripiat, pariunt, dum rumpantur. Illi ſingulis fœtibus pariunt, primo quina, ſequenti quaterna, noviſſimo terna. Quintilius ad duodecim, & ultra procedere ait. Carolus Stephanus, ſi non incubent duodecim, & ſingulis fœtationibus plura. Recentiorum quidam ad centum & ducenta aſcendunt. Tempus pariendi aliis à Calend. Martiis ad ſolſtitium: ſi bruma coiverint, Plinio poſt ſolſtitium XL. prope diebus pariunt.

riunt. Si appropinquant partus, digito tanguntur ova, quæ sunt prima parte locorum genitalium. Incubatus à fœmina duntaxat absolvitur, nec recedit, donec pullos excusserit. Commodissime à Calendis Martiis ad solstitium exercetur secundum Palladium; à principio Novembris ad Decembrem exactum secundum recentiores. Pulli intra triginta dierum spacium excluduntur, intra viginti quinque, si dies tepidiores sunt.

Arist. H. A. l. 6. c. 6.

Plin. H. N. l. 10. cap. 59.

Vox. *Vocem* si atiendas, πατάζειν & πλατταγίζειν Græcis; Aratus κλαγγάζειν adverbio de eadem usus est. Gratitare, gignire, strepere, clangere, Latinis dicuntur.

Volatus. Raro *volatum* domesticæ exercent, sed pedibus valent. Mirum in hoc alite, inquit Plinius, à Morinis usque Romam pedibus venire. Fessi proferuntur ad primos, ita cæteri stipatione naturali eos propellunt.

Plin. H. N. l. 10. cap. 22.

Affectus. De *Affectibus corporis* pauca occurrunt. Solus ex pedestribus à cane rabido morsus, rabie non corripitur, si Nipho credendum. Laborat pituita & phtiriasi; illam pimpinella quæ in pratis nascitur avertit. Huic frequenti ablutione & sideritides usu occurrit. Pullis eorum urtica contacta mortifera; nec minus aviditas, nunc satietate nimia, nunc suamet vi; quando apprehensa radice, morsu sæpe conantes evellere, ante colla sua abrumpunt. Discordia cum Aquila, ne morte quidem interrumpitur pennæ commixtæ certent, & Anserinæ ub Aquilinis absumuntur.

Plin. H. N. l. 10. cap. 59.

Ætas. Ælian. H. A. l. 5. cap. 29.

Ætas sexaginta annos attingit, si Alberto credendum. Non dedisset fidem Cardanus, nisi carduelem tredecim annis in cavea educatam scivisset, & sylvestris anseris tam duram carnem, ut ne triduum quidem cocta emolliri posset.

Ingenium. Mizald. de Anim. lib. 5. cap. 29.

Quod folia lauri ne in extrema quidem fame attingunt; rhododaphnes ne coacti quidem edunt; quod humanum longe præsentiunt odorem, & auditu cum apro certant; quod se ab Anseres dejectum Falconem vidisse Scaliger scribit; vigil, cura Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus, & fama amoris, Agris di-lecta forma pueri nomine Oleni & Glauces Ptolemæo Regi cithara canentis, quam eodem tempore & aries adamasse creditur, *ingenio* debetur. Potest & sapientiæ videri intectus iis esse. Ita comes perpetuo adhæsisse Lacydi Philosopho dicitur, nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu non interdiu digressus. Quod semper vociferatur, improbum dixit Virgilius. Si dum ad pastum festinant, jugi clamore obstrepunt, tempestas imminere dicenda est.

Plin. H. N. l. 10. cap. 22.

Theophras. de signis Tempest.

Usus. Reperere olim in *cibis* æstimium: Regum Ægypti mentis solus cum vitulo apponebatur. Alexander Severus festis tantum diebus ad convivium recipiebat. Ab Annibale Numidicis Gallinis præferebantur. Quod si jecur respicias, Romani eos ejusdem bonitate novere inquit Plinius. Fartilibus in magnam amplitudinem crescit: exemtum quoque lacte mulso augetur. Nec sine causa in quæstione est, quis primus tantum bonum invenerit, Scipio Metellus vir Consularis, an M. Sestius eadem ætate Eques Romanus. Hodie in Gallia non minoris fit Anseraltilis, quam Romæ olim Lupus scarus, aut Mulus. Est & Judæis ubique terrarum in diliciis. Nec damnosi interdum, hyeme & juniores in cibum cedant. Aliorum excrementitia & concoctu difficilis caro est. Tenerescunt tamen, si collo per triduum suspendantur, gravi lapide pedibus aligato. Septentrionales sale conditis, & vento siccatis, tum coctis, post æstivale solstitium vescuntur. Messalinus Cotta, quod constat, Messalæ Oratoris F. palmas pedum ex his torrere, atque patinis cum gallinaceorum cristis condire reperit.

Plin. H. A. l. 10. cap. 27.

Quantum ad *Medicinam*, Plumæ ex ventre tritæ & insperſæ, sanguinem sistunt. Lingua peculiariter ad vesicæ vitia & involuntariem mictionem facit. Sanguis utilissime inter Antitoda miscetur. Fel contusis oculis prodest, si hyssopo postea & melle inungantur. De Adipis usu vide multa in Aldrovando. Puerperæ in Bohemia butyro in cibis præparant, si aqua aurem intraverit, præcipuum est remedium. Cum iridis nostratis pulvere permixtus, & umbilico in testa nucis juglandis inditus, alvum infantibus solvit. Aliud reperit Syriæ pars quæ Comagena vocatur; adipem eorum in vase æreo cum cinnamomo nive multa obrutum ac rigore gelido maceratum, ad usum præclari medicaminis, quod ab gente dicitur Comagenum. Dioscorides Commagenes non meminit. De plumarum olim usu ita Plinius. Candidorum alterum vectigal in pluma. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rursus plumigeri vestiuntur, molliorque quæ corpori quam proxima, & è Germania laudatissima. Pretium plumæ eorum in libras denarii quini. Et inde crimina plærumque auxiliorum præfectis, à vigili statione ad hæc aucupia dimissis cohortibus totis. Eoque deliciæ processere, ut sine hoc instrumento durare, jam ne virorum quidem cervices possint.

Schwenkfeld. in Theriotroph. Silef.

ARTICULUS II.

De Anſere Fero in genere, de Vulpanſere, & Bornicla ave.

ANseris sylvestris plures sunt differentiæ. Plinius *Chenolopeces*, & quibus lautiores

Descriptio. tiores epulas Britannia non novit, *Chenerotes* ponit. Apud Albertum *cinereos*, qui propter corporis levitatem altius volant. *Grandinosos*, seu ob candorem niveos. Qui præter extremas quinque remiges pennas albi sunt. Æstate nuspiam conspiciuntur; hyeme ingruente sublimi volatu gregatim migrant: *Arborum* qui ex arboribus nasci creduntur, quibus color capitis ut Pavoni, absque crista tamen, invenies. Schwenkfeldius eos in arborum cavis, cornicum & ciconiarum nidis, ova tredecim vel quatuordecim, illaque flaventia parere scribit. Apud Oppianum *Linurgi* & *Cenchritæ* reperiuntur. Gesnerus Anseris *stellati*, quem Itali Ciccum vel Ocam Sternam vocant, cui magnitudo inter Anatem & Anserem, pondus leve, pectus maculis aspersum, dorsum & alæ cinerea, meminit. Scaliger in Oceano Brasiliæ *marinos*, à colore atro, qui nunquam evolent, esse prodit. De *Bassano* seu Scotico superius egimus. Descriptionem non morabimur. *Caput* fere Anatinum magis quam Anserinum. Utraque *mandibula* intus oras serratas loco dentium obtinet. *Palatum* quibusdam denticulis acutis instar limæ est scabrum & asperrimum. *Membranæ* quæ digitos connectunt in extremo serræ instar denticulatæ videntur.

Schwēkfeld. in Aviario Silesiæ.

Locus. *Locus* ipsis maxime circa paludes. In Æthyopia adeo frequentibus agminibus grassantur, ut tum morsu, tum stercoribus omnia demoliantur. In Septentrione cubationis tempore, quo à meridionalibus plagis redeunt, copiosissime visuntur, circa Aprilis initium. In Bataviam, Hannoniam, Artesiam migrationis tempore copiosissimi confluunt. Novam Hispaniam mense Decembri prætervolant. In *India* pulcherrimi conspiciuntur. Totum ipsis corpus, præter pectus & ventrem, nigrum. Oculos circulus coralli æmulus ambit. Ex minore oculorum Cantha linea ejusdem substantiæ & coloris extuberat, versusque collum deducitur. Inde sex septemve ramuli exigui utrinque ad medium colliusque descendentis, devaricantur.

Carol. Stephan. de R. R. l. 1. c. 15.

Partus. *Coire* post hyemale solstitium incipiunt, initio veris *ova* ad summum sedecim ponunt. Steriles evadunt, si mites redditæ fuerint.

Volatus. Migratoriæ sunt aves. Migraturæ vociferantur alte volando, forte ne qua earum remaneat. Meridiem petunt cum Septentrio propellit; istum cum Auster, nec cessant, nisi esurie coacti. Ordo ut Gruum cum silentio literatus; nec clangunt nisi rupto ordine. Vide quæ de domesticis ex Plinio diximus. Oppianus nec Ducibus, nec somni tempore custodibus destitui scribit. Taurum montem superaturi Aquilarum metu lapillos rostris ad coërcendam linguam ferunt. Cilicibus id quidem tantum attribuit Plutarchus: sed feris adscribi apud Ælianum & Marcellinum legimus. Tardius adveniunt quam Grues. Vidit aliquando Gesnerus sexto Octobris permultas avolantium turbas, quæ ab Oriente in Galliam & Occidentem versus per turmas triangulas volabant.

Author de Natura rerum.

Oppianus Ixeut. l. 2. c. Aldrovand.

Ael. H. A. l. 5. c. 29.

Usus. Quantum ad *usum*, caro propter exercitationem minus est excrementitia. Cruda adhuc suaviter olet. Linguæ assæ bene à calculosis in cibo sumuntur.

ARTICULUS IV.

De Vulpanfere, Capricalca, & Bernicla ave.

AD Feros Anseres referri debet *Vulpanser, Capricalca, & Branta.*

VULPANSER seu Chenalopex quibusdam, est avis pectore ruffescens, aquatica, in cuniculorum foveis, interdum & rupium cavernis nidificans, quam Angli Bergandram vocant. Gesnerus an Anser Stellatus sit Chenolopex considerandum reliquit. Aldrovandus nihil certi proferre potest. Inter palmipedes quæ circa aquas versantur, ab Aristotele numeratur. Ova hypenemia quandoque parit. In pullis tuendis eandem quam perdix operam collocat. Et ab Aquilæ, felis & cæterorum hostium injuriis sese defendit. In Cupediis olim apud Britannos fuisse ex Plinio superius diximus.

Arist. H. A. l. 8. c. 3.

Ael. H. A. l. 5. c. 30. l. 19. c. 16. l. 11. c. 38.

De CAPRICALCA occurrit. Corvo paulo majorem esse ac in deliciis haberi. Tæniis transversis fuscis per colum pectus & ventrem distingui, caudam nullam habere. BRANTA seu Bernicla & Bernichia, Scotis Clakguse, Gallis Crauant, & Oye Nonnete, Isidoro Barliata, Alberto Barbates, Hollandis Hotgansen dicitur. Bellonius Chenalopecem veterum esse putat. Minor est fero Anfere, Monacharum ornatui, quæ colorem album atro superimponunt, similis. Alis & dorso coloris plumbei, cauda brevi & nigra. Anserum ferarum more volat, strepit, paludes frequentat, & segetem depopulatur. De ortu magna est inter doctos controversia. Quidam coire volunt: alii ex putridis navium ruderibus; nonnulli ex pomis cujusdam arboris in insula Pomonia nascentibus corruptis; alii ex fructu foliis conglomeratis simili, qui cum opportuno tempore decidit in subjectam aquam, reviviscit; convertiturque in vivam, oriri existimant. Isidorus, Alexander ab Alexandro, Olaus Magnas, Hector Boëthius; Scaliger, Mejerus, Gesnerus, & alii, communi famæ adstipulantur.

Bata-

Batavi ex propria inspectione in Grönlandia Barniclas, quæ ovis incubarent, pullosque educarent sese invenisse affirmant.

CAPUT III.

De Anate.

ARTICULUS I.

De Anate in genere.

Descriptio. ANas, Græcis antiquis νῆσσα vel νῆττα, recentioribus χῆνα vel πατάκα, vel Pappos, avis est apud nos notissima. Dorsum ipsi & rostrum lata, pedes cartilaginosis membranis intersepientibus, ampli; crura brevia crassa, & retroversus disposita, ut in natatione valentius instantes; aquas propellere possent. Gulam habent amplam; linguam plæræque interius asperiusculis utrinque eminentiis dentatam & quasi plumatam: Musculos circa corporis superficiem separatos, interiores albidos: quod si exteriores liveant, quod vi frigoris fieri videtur, bonam secuturam æstatem rustici apud Helvetios conjiciunt.

Locus. *Aquis* tum ut earum frigiditate congenitam intemperiem, quæ calida est, contemperent; tum ut pabulum quoque naturæ suæ & palato conveniens, illic quæritent, gaudent, inque iis maximam temporis partem versantur.

Victus. In *cibo* herbarum aquaticarum radicibus & seminibus, vermibus, & animalium aquaticorum ovis, lenticula inprimis palustri, quam Crescentiensis Anatinam, alii Pavarinam vocant, delectantur. Sunt qui piscicuiis & limo vesci, nec à venenatis abstinere, quod Scaligero placet, volunt. Scaliger in Theophras. de caus. plantar. l. 2.

Partus. Quantum ad *Generationem* tantæ sunt, Authori de natura rerum, salacitatis, ut plures mares solam fœminam certatim coëundo, occidant. Mense Martio & in sequente concumbunt. *Pariunt* juxta aquas & rigua; pulli exclusi statim recondita quadam natura aquam prosequuntur; & mox ut ovum exeunt, tanta agilitate vigent, ut etiamsi matrem mori vel alienari contigerit, sine nutrice vivant. Super omnia autem est earum ovis subditis Gallinæ atque exclusis admiratio; primo non plane agnoscentis fœtum, mox incertos incubitus sollicite convocantis; postremo lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce. Plin. H. N. l. 10. cap. 55.

Vox. *Vocem* Anatum Author philomelæ per tetrinire exprimit. Scaliger quiritatricem appellat. Fœminæ crassior est, maris acutior.

Incessus. Lente ob crurum brevitatem *incedunt*, ad natandum potius apti.

Ingenium. *Ingenium* ipsis cum Anseribus fere commune. Aquilarum quomodo declinaro soleant ictus Ælianus describit. Merguntur dum involant, & sub aquis natando, ex alio loco extra aquam eminent. Cum sese aquis mergunt, plumas; cum pennas rostro purgant, diuque & multum alas excutiunt, ventos spondere Theophrastus, Ælianus, & Plinius tradunt. Ventris & intestinarum in bubus dolorem, visu natantium Anatum levari, easdem majore profectu mulos & equinum genus conspectu suo sanare, Columellæ & Vegetio placet. Ælian. H. A. l. 5. c. 33. Theoph. de signis ventor. Ælian. H. A. l. 7. c. 7. Plin. H. N. l. 18. cap. 25. Columella R. R. l. 6. c. 7.

Usus in cibis notus est. Cato Censorinus ægrotis etiam teste Plutarcho præscribi jussit; duram, concoctu difficilem, nec laudati succi esse, apud Hippocratem, Galenum, & alios legere est. Alii Anserinæ præferunt. Alexander Benedictus in peste damnavit. Fracastorius lue venerea laborantibus prohibuit. Pectus & cervicem laudat Martialis, cætera danda coquo. *Usus.* Plutarch. in Catone.

Usum in *Medicina* superius etiam attigimus. Mithridates Ponti Rex solitus earum sanguinem miscere medicamentis quæ digerendis venenis valent; ipse talium medelarum usu ab intestinis epularum insidiis cavebat. Idem, sanguinem à cerebro defluentem infusus sistit. Adeps per Clysterem injectus dolorem sedat colicum, & emplastro ad pleuritidem apud Myrepsum immiscetur. Fimum, Villanovanus utiliter morbis venenatis imponi scribit. Chinenses adeo numerosa agmina alunt, ut sæpe XXM. excedant, his in evellendis noxiis oryzæ herbis utuntur. Quæ Campofulgosus, de Anate cum tredecim pullis, mense Decembri, festo Nicolai, in Gallia prope urbem Redonensem, templum tempore Missæ ingrediente, & aram circumeunte, ac unum pullum ibidem relinquente (nescitur quo is se recipiat,) scribit, an fidem mereantur, penes Lectorem judicium esto. Gel. Noct. Atticar. lib. 17. c. 16. Plin. H. N. l. 10. cap. 6.

ARTICULUS II.

De Anate Domestica, Indica, Lybica, & Cairina.

ANas DOMESTICA Græcis νῆττα ἡμερίς. Arato μαλάκιτις, interdum alba, aliquando cinerea, sæpe compositi ex utrisque coloris invenitur. Inter marem & fœminam hoc est discriminis, quod ille plumas in Uropygio versus caput surrectas habeat. Quod tam acutam & magnam vocem edit, & tam diu caput sub aqua tenet, asperæ arteriæ debetur, qua bifariam in pulmones devaricatur, vesicam quandam duram & con-

concavam, quæ ubi major apparet, dextrorsum vergit, habet. Famis aliquando & pestis præsagæ domesticæ, mansuetudinis oblitæ, Sylvas cum Gallinis, Anseribus, & Pavonibus petiisse dicuntur.

ANATIS INDICÆ tres descriptiones habentur. *Primæ* caput quod auctum plumis, in summitate cristam plumeam candidam per totam colli longitudinem, quam cum excandescit, erigit, gerit, sanguinis instar rubescit. Totum *collum*, callosa & incisuris distincta caro est. *Rostrum* totum cæruleum. Collum, qua corpori jungitur, circulo plumeo nigro, rara pluma alba, maculosa, per ima angustiore, per summa latiore, nitescit: Extremæ alæ atque cauda cum splendore ut in Cantharidibus vilescunt. Fœmina non ita variegatur, mari alioquin similis. *Alterius* caput albicabat. Rostrum, crurac auda, & alarum longissimæ pennæ atri coloris erant. Collum supremum angusta linea nigra ambiebat. In *Tertia* nihil singulare apparet, tuberculum rubrum rotundum si exceperis, quod posteriori rostri parti & cruribus insidet. Id ipsi cum Anate maritima Rondeletii; cujus rostrum & crura rosæ sylvestris colore rubent, caput non sine viridibus maculis, nigricat; commune est.

NB. *De anatibus Indicis vide etiam Mantissam.* Num. 10.

LYBICA ut à Bellonio describitur, media est inter Anatem & Anserem magnitudine. *Rostrum* habet breve, latum, & in extremo aduncum. In capite inter duo nasi foramina *tuberculum* cerasi instar rubidum. Tempora sine plumis, cute corium rubrum præ se ferente. Genitale sanguinis instar rubrum, tam magnum, ut digitu unius crassitiem, quatuor vel quinque longitudinem æquet. Vocem interruptam tanquam male affectos pulmones haberet. Quam Aldrovandus describit, rostrum denticulatum habebat, toto corpore nigrescens, pectore duntaxat paulo albicante. Scaliger Indicam vocat; & nullam emittere vocem; ova, quæ unicoloria, fusca, rotunda pene sunt, si ad solem despicias, eandem in summo nigredinem, quæ in earum rostris est, habere, adjicit. Si duas nostrates singulis maribus destinaveris, magnum numerum ovorum pariunt. Sed pulligeniti nullam sobolem procreabunt, si Augustino Gallo credibus.

Anatem CAIRINAM & marem & fœminam descripsit Aldrovandus. Mas qui fœmellæ major, habet rostrum qua capiti conjungitur valde crassum & tuberosum, in hamum tandem acutum & curvum desinens, nigricans fere, sed prope finem rubidum; caput atrum & cirratum; guttur sub rostro punctulis subcandidis interstinctum. Corpus totum fere atrum. Crura brevia sed robusta. Fœminæ rostrum erat minus tuberosum, qua capite connectitur, linea partim alba, partim rubra satis lata distinctum. Macula illa, quæ in maris rostro rubra, cinerei coloris erat, cui nonnihil rubri admixtum, &c.

ARTICULUS III.

De Anatibus feris in genere, & in specie de Querquedulis.

ANatum Ferarum multæ sunt differentiæ. Nam ut de illis taceam, de quibus acturi sumus, sunt in Insula S. Johannis in America albissimæ, capite rubeo. In Ancyra aliæ quæ voce cornuum sonitum imitantur, libertatis ita amantes, ut per totum etiam triennium in corte nutritæ, si occasio detur, erumpant. Cæterum latirostris omnibus corneus quasi in extremitate *unguis* est, quo cibos apprehendunt; *dentium* loco striæ circa rostrum asperiusculæ, *membranæ* pedum in extremo serratæ. Martyr. de ut. Oceani l. 1.

Videbis ipsas passim; in septentrionalibus tanta copia, ut fere cunctas aquas operire videantur: in iis tamen inprimis, quibus subterraneæ venæ calidam exhalationem subministrant, quas apertas circulari & obliquo natatu servare conantur; si vehementia frigoris vincantur, vastum mare pro statione petunt. Migratorias esse, & ad Xanthum fluvium adversus corvos pugnare, quidam credunt. Hyemis tempore aut in ripis fluviorum aut piscinarum aggeribus, aut paludum frutetis latere, aut sylvarum propinqua, hortorumque præsidia petere, verisimilius esse existimo. Sane omni alicubi tempore conspiciuntur. Que in Tugurino lacu versantur, sæpe ad vicinum fluvium Silum, transvolant. Quia minus ibidem à lupis & vulpibus læduntur. *Locus.* Olaus Magnus H. Sept. l. 19. c. 6.

Si frequentes & conglobatas ferri animadverteris, quanquam cœlo sereno, imminentem expectabis pluviam; si alas in continente concutiunt, ventum instare existimes. *Præsagium.*

Præcipuæ ex illis sunt QUERQUEDULÆ, quæ *Roscades* & *Phascades* dicuntur, quæque in Minores & Majores dividuntur. MINORES quæ Querquedulæ proprie dicuntur, Anatibus sunt minores, rostro, pedibus, & cætera similes. Gula ipsis alba atris notata punctis; venter candidus, alæ in cæsio viridantes; pedes cum membranis nigris cinerei. Vivis ventre deplumato in colica malum ad se trahere Abdomini appositas, experientia docuit. Species plures apud Aldrovandum invenies, ex quibus *Iaponicæ* priores quæ ad scapulam sunt Schwēkfeld. in Avenario Silef.

sunt pennæ, rosei obsoleti coloris, sed maculis semilunaribus nigris notatæ erant. Sequentes partim albæ partim virides conspiciebantur; omnium longissimæ cæruleo vegetissimo decorabantur colore.

Ad has *ANAS circia*, *Kernell* circa Argentoratum dicta, *Querquedula cristata*, referuntur. *Circia* mergulo paulo major est, corpore fusco, rostro latiusculo. Calculis & seminibus herbarum aquaticarum victitat. *Kernell*, habet Rostrum Indici coloris, caput ruffum, punctis albis respersum, verticem nigrum, gulam albam, alas cinereas transversis duabus lineis albis distinctas. Pectus ruffum, crura fusca. *Cristatæ* quam Bellonius Colymbim vocat, corpus est rotundum viriditate gemans; occiput Onocrotali instar cristatum, oculi ære polito splendidiores; sub quibus juxta rictum lata utrinque visitur macula. Crura brevia, pedes lati., pectus cum capite & collo nigrum, venter plumbeus.

Bellon. in Hist. Avium.

BOSCADES MAJORES sunt aspectu cinereæ: Mas in collo radiantes quasi Pavonis pennas colore ex viridi & cæruleo composito habet, torquem circa collum album, & in alis versus ventrem colore splendente sunt, vel *Minores*, quibus caput viride, rostrum subflavum, venter ex albo cinereus & varie maculosus, crura rubentia, Aristophani forte πυγαργοὶ dictæ: vel *Majores*, quæ coloribus cum illis magna ex parte conveniunt, & Stertenten quod rostro fundum fodientes victum perscrutantur, dicuntur. Amant glandes & avenam. Congeneres ipsis *Anates* à victu *Graminea* seu Junceæ, Schmitentem dictæ, rostro & pedibus nigris, corporis colore dilutiore. Quam Bellonius *Anatem Torquatam* esse credit, & πυγαργοὶ Aristophanis, mediæ est inter Anserem & Anatem magnitudinis, moribus Anserinis, sed voce magis obscura, quæ ex ovis à rusticis inventis & Gallinæ subjectis prodidit, dicit; illam Gesnerus Picam marinam esse, pedibus palmatis rubescentibus, & ad posteriora magis positis quam cæteris palmipedibus; rostro, renuiore magis latitudine se demittente, quam longiore processu se extendente, quatuor incisuris rubis à summa, duabus ab ima parte sulcata, in colore pallentis ochræ, esse asserit.

ARTICULUS IV.

De aliis Anatum ferarum speciebus.

PRæter Boscades, sunt & inter Anatum ferarum genera, *Glaucius*, *Anas fusca*, *Muscaria*, *Platyrynchos*, *Fistularis*, *Caudacuta*, *Nigra*, *Herle Tadorne*, *Puffinus* & *Penelope avis*, de iis quorum Aldrovandus lib. XIX. cap. 45. mentionem facit, taceo.

Pro GLAUCIO, quem Athenæus ab oculorum colore ita dici, & Anate minorem esse scribit, Morillanem nobis Gallicum Bellonius obtrudit. Cujus *rostrum* in margine serræ instar incisum est. *Collum* circulus quidam coloris albicantis cingit. *Caput* totum ad mediam colli regionem ferrugineo saturato ornatur. *Linguam* habet adeo carnosam, ut prope radicem gemina videatur. Nullum fel, jecur in duos distinctum lobos, quorum unus ventriculo incumbit, intestinis alter. *Victitat* seminibus herbarum, quæ in ripis nascuntur, astacis tenellis, limacibus, mellepedibus aquaticis & aliis. Congenerem ipsi eam, quæ Gallis un Tiers, dicit, medio inter Morillonem & Anatem marem colore.

Bellon apud Aldrov. Ornith. l. 19. c. 38.

FUSCA à colore dicitur. A media magnitudine, quidam MEDIAM dixere. Gesnerus eandem cum Rothalsa, unde Erythrocephali quoque nomen meruit, & veterum Penelope, quod similiter ποικιλόχρωτος, & πυκνοστίκτος sit, hoc est collo puniceo & vario, facit. Triplicem ejus descriptionem apud Aldrovandum invenies. Fœminæ caput non rubet, sed maculas aliquas flavas habet.

MUSCARIARUM (dicuntur ita quod muscas capiant) tria sunt genera. *Unum* quod laminam rostri superiorem habet plane croceam, dentes utrinque serratos, membranaceos flexiles, eminentes. Colorem plumarum per totum corpus varium. Helvetiis Muggrate. *Alterum* corpore magno, coloris elegantissimi in lacu Podamico circa Constantiam visitur. Murente & Mossente à palustri cœno vocantur. *Tertium* Miscenis Pillente dicitur, rostro longo, molli & cinereo. Musci fuscis suspenso gradu ingrediens insidiatur, & vocem noctu lamentati similem edit.

Gesner. in Ornith.

PLATYRYNCHI seu Lati rostræ in plura genera disperguntur. Sunt qui rostrum clypeorum instar convexum & longum nigricans habent. Et quia inter volandum alis suis ita perstrepunt, ut sonus crepitaculorum repræsentetur, Schelenten dicuntur. Quibusdam qui Taschenmaul Helvetis, inferiorem rostri laminam superiorem ita ut tota intra eam includatur, subire, dentes ab utraque rostri parte molles, flexiles, rectos, & omnium longissimos esse, adjicit Gesnerus, sunt quibus idem duplo fere quam in cæteris latius habetur: idque in mare nigrum, in fœmella modo flavescens modo maculis varium visitur. Dantur & platyrrynchi *pedibus rubris: & alii rostro nigro & plano*, quorum descriptiones apud Aldrovandum habentur. Pertinet ad eos, *Clangula* cujus mas secundum oculos, qui pulchri sunt, utrinque maculam

albam, caput magnum, & in nigro viridans habet; fœmina & virore & macula destituitur. *Fuligula* à fuligineo totius corporis colore ita dicta, cujus rostrum breviusculum latumque, linea alba, alas prope finem transversim secat. *Cirrhata*, Vollente à corpulentia, gallinæ magnitudine, cujus mas apicem in vertice gerit nigris pennarum cirrhis conditum, prope quem pennæ utrinque ex nigro virent.

FISTULARIS, à sono acutiore quem fistulæ modo emittit denominata, rostrum habet colore isatidis, circa unguem ductus quasi fila nigros, collum nigro rubroque varium, tergum partim plumeum, partim rubris nigrisque pennis temperatum. In Fœmellis nihil tale cernitur.

CAUDACUTÆ rostrum superne nigrum, à lateribus isatidis dilutæ imitatur colorem. In fœmella cum maculis nigris cinereum. in alis pennæ infimæ transversim albæ; mediæ in nigro gemmantes, viridi, & damasceno, extremæ nonnullæ flavicantes, quæ fœmellæ denegata sunt.

NIGRA à corporis colore ita dicitur. Linea alba per ejus alarum longitudinem excurrit. Rostrum nigro luteo & rubro dictinguitur. Pedes rubescunt.

HERLE; ut Galli vocant, rostrum habet rotundum & in extremo recurvum, rubrum, utrinque striatum, colorem mali aurantii, Linguam serratam, alas candidas, pedes rubeos. Gesnerus eum inter Mergos relegat.

LA TARDONE corpus totum esset candidum, nisi alæ superius nigrescerent, ubi & linea rubra utrinque conspicitur. Rostrum habet breve, in superna parte rubicundum, à lateribus utrinque versus narium foramina macula nigra notatum, extremitate in aliam unguis instar desinens. Crura paulo altiora. Torquem, qui pectus ambit rubrum, cum tota ventriculi regio candicet.

PUFFINUS avis est marina, colore fusca; pennis caret, sed plumis tantum ceu lanugine quadam vestitur. Itaque subvolare non potest. Si quando ocyus locus mutare instituit; alarum, pedumque extremitate nixus, aquas celeriter quasi prorepens præterlegit. Alga & cochleis victitat. Sale conditur & tempore quadragesimæ editur in Anglia.

PENELOPEN avem Anati similem, magnitudine columbæ, scholiastes Aristophanis facit. Jon φοινικόχρωτα. id est, phœnicei coloris collum habentem ponit. Gesnerus illam esse putat, quam Germani Rotthals / Bellonius Canne à la teste rousse vocat. Capite est rubro, gutture & pectore nigro, reliquo corporis colore plumbeo; rostro, cruribus & pedibus fuscis. Marem descripsit Aldrovandus exacte, quem vide.

CAPUT IV.

De Fulica, Cotta, & Rallo Italorum.

FULICA, quam quidam Phænen, quæ ossifraga est, esse credunt; quidam ex veteribus, ut Cicero, Erodion, nonnulli Cepphum Aristotelis; alii nec forte male ἀιθυῖαν, cum à fuligine ita dicatur, putant, quæque Kiranidi Phalaris, Alberto Mergus niger, & pullus quaticus dicitur, avis est magnitudine Gallinæ; colore per totum corpus nigro, in collo & capite nigerrimo, collo oblongo, syncipite glabro figura ovali, alba pellicula, figura cristæ gallinaceæ respondente, intecto, specie calvitii. Digitis pedum membranæ nigræ latæ, sed divulsæ adhærent, & utrinque aut ab altera saltem parte secantur. Internodia membranarum semicirculos fere constituunt. Recta pedibus incedit, velociterque currit. Lingua quam Gallinæ mollior, ungues grandiusculi ac nigri. Alæ ad reliqui corporis convexum incurvatæ. Ventriculo *lien* adhæret, una ex parte gracilis & tenuis, altera vero in extremo crassior, atque soleæ equi instar inflexus, dimidiæ juglandis latitudine. Lobo *hepatis* dextro folliculus fellis auricularis digiti magnitudine annectitur. *Pulmones* costis adhærent. *Intestinum* rectum appendicibus utrinque singulis palmi longitudine, extremo sursum reflexo, instructum invenies, si illud in superna parte aspexeris. Ova intus formata & lumbis annexa jam inde ab hyeme etiam obtinent. Nullum *sexus* discrimen, ut in cæteris avibus agnoscitur. Sunt tamen aliæ aliis interdum in ventre colore magis spadiceo.

De la Cerda super Virgil. Georgic l. 1. *Descriptio.*

Bellon. apud Aldrov. l. 19. c. 13.

Locis palustribus & stagnantibus delectatur. Maro marinas appellavit. Herbis & quovis seminum genere vescitur.

Locus & Victus.

Nidulatur humi, & *ova* magnitudine ovorum Gallinaceorum æstate ponit. Cum per serenitatem relictis paludibus in sicco ludunt, vapores ab aquis ad imbriferam nubem erigendam, sursum attolli sagaciter odorantur, & ventos præsagiunt, ut apud Virgilium legimus. Procellas voce testari, Cicero author est. Obscurus quidam, dum alas quatiunt, aquam; dum se submergunt, simulque alas quatiunt, ventem prædicare tradidit.

Partus.

Arat. in Phænom. Virgil. Georg. l. 1. Cicero in Progn.

Genus illud quod *Marcol* Frisiis audit, cadaveribus pascitur. Ova inter arundines parit; quibus ab incolis, uno relicto, ablatis,

tis, & nido perforato, reversa alia & alia, fraudes nescia ponit, donec effæta exhauriatur.

Quam parisienses *Diabolum marinum* vocant, colore est tam exquisite nigro, ut penicillo inductus esse videatur, albam capitis maculam latiorem quam Fulica habet, crura ad se atrrahit.

Cotta Anglorum avis est. Fulica paulo minor, forma & colore similis. Rostrum tuberculo quodam rubeo ipsignitur, crura rubent, nulla syncipitis conspicitur macula. Urinando ad maris usque fundum, alga, limo, gramine, parvisque cochleis nutritur: piscibus abstinet. Negant eam diutius posse volare, quam pedis cavo hausta, priusquam volet, aqua, retineatur.

Rallus Italorum in eo à Fulica differt, quod rostrum habeat nigrum, plus albi in alis & circa oculos coloris, crura subviridia, calvitium nullum, membranas inter digitos non ita dissectas. Mœstris rure non procul Venetiis distante magnis capitur expensis. A famulis, qui venaticorum canum vice cothurnis induti per aquas errant, fustibus exturbantur. Hinc præda Falconum insidiis fiunt.

HISTORIÆ NATURALIS DE AVIBUS.

LIBER V.

De Avibus Aquaticis, Fissipedibus.

TITULUS I.

De Aquaticis Fissipedibus Carnivoris.

CAPUT I.

De Ciconia.

Descriptio.

CIconia Græcis πελαργὸς, & πελαργὸς quibusdam λευκὸς, & κικκαβὰ, avis est apud nos notissima, pennis albis & nigris, cruribus albis, rostro Gruino subrubro & crasso. Tempore Plinii affirmabatur linguam non habere, habere, illamque subrubram & brevissimam notum est. Degebant quoque olim in Italia, nunc nullas esse opinatur Aldrovandus.

Plin. H. N. l. 10. cap. 23.

Aldro. Ornith. l. 20. c. 1.

Locus.

In Fiderate agro, nec nidum fecisse apud Plinium legimus; qui pariter easdem amœnum arbusto locum in Transpadana Italia non permeare; sicuti nec octavum citra lapidem ab eo, refert. Sed & in Britannia ignotas esse audivimus, creditumque vulgo nonnisi in liberis regnis versari. Migratoriam esse avem certum est, sed quonam è loco venirent, aut quo se referrent, in compertum antiquis erat. Ex longinquo venire non dubium, eodem quo Grues modo, illas hyemis, has æstatis advenas. Extractus ex quodam prope Metim in Lotharingia lacu junctarum globus; quæ thermis excalefactæ revixerunt, si Campofulgoso credimus. Sed & ex Lario lacu eductus (simul rostra in ano inserta habebant) & rite eodem restitutas modo, Gaudentius Merula author est. Bellonius in Ægyptum in Æthiopiam avolare scribit. Septembrique & Octobri mense totam Ægypti planiciem occuppare, oculatus testis affirmat. (Cum circa Abydum, inquit, essem, vicesimo quarto die Augusti, ingentem ciconiarum vim conspexi, quæ ad tria vel quatuor millia accedere videbantur. Volabant illæ à Russia & Tartaria, & Hellespontum agmine decussato transversum trajiciebant. Et cum supra Tenedum insulam essent. Longo per anfractus tractu se convertebant, donec in circulum omnes collegerentur. Inde priusquam longius à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas supra viginti se distribuebant, & se invicem versus meridiem sequebantur.) Abituræ congregantur in loco certo, comitatæque sic, ut nulla suigeneris relinquatur, nisi captiva aut serva, ceu lege, prædicta die recedunt. Nemo vidit agmen discedentium, cum discessurum appareat: nec venire, sed venisse. (De incolis ubi moraturæ sunt, intellige) utrumque nocturnis fit temporibus. Et quamvis ultra citrave provolent, nunquam tamen advenisse usquam nisi noctu existimantur. Pythomes comen vocant in Asia patentibus campis, ubi congregatæ inter se commurmurant: eam quæ novissimo advenit lacerant, atque ita abeunt. Notatum post Idus Augusti non temere visas ibi.

Campoful. Memorab. l. 1.

Plin. H. N. l. 10. cap. 23.

Victus.

Vescuntur ranis, anguibus & piscibus, bis in ejus ventriculo dissecto aviculæ ossa reperit Schwenkfeldius. Bufonem non nisi summa fame gustant. Hinc nocere iis, omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia vel maxime, ubi serpentium immanis copia est, quos dum escandi gratia insectantur, regionibus Thessalibus plurimum mali detrahunt. Capitale itaque occidisse, eademque legibus pœna quæ in homicidam.

Solin. in Polyhist.

Plin. H. N. l. 10. cap. 22.

Partus.

Nidulari in agro Varro innuit. In summis urbium tectis, ipsis etiam fumariis, certum

certum est, nec dubium aridarum aliquando arborum summitates sectari. Primo adventu veteres nidos repetunt, salvos à sordibus repurgant, tempestate læsos instaurant & constabiliunt. In iis duntaxat Veneri indulgent. *Ova*, triginta non amplius diebus, fœminam quatuor Anserinorum tum magnitudine tum colore similes ponere, eaque quamprimum variatis utrumque plumis Fovere Encomiastes author est. Incubatus spatio mensis tempestate benigna absolvitur, & tam impense nidos fovent, ut incubitus assiduitate plumas exuant. Tam flagranti amore fœtus prosequuntur, ut in incendio Delfensi, cum subtrahere non possent, cum iisdem alis contectis interire, quam deserere maluerint. Solin. cap. 41.

Vox. *Vox* earum est apud quosdam *glotterare*. Quja sonus ille ex duabus rostri partibus ad instar crotali vel crepitaculi, quod ex duplici ærea lamina, vel duobus ossiculis se invicem collidentibus inter se colisis fit, Crotalistria à P. Syro vocatur.

Volatus. Nunquam Austro flante *volant*, dum feruntur, pedibus cursum moderantur, porrectisque in caudam que brevior illis contigit pedibus, per aëra contendunt. *Dormientes* uni tantum pedi innituntur, & caput humero alteri imponunt.

Affectus & Ingenium. Cum Cornicibus, Aquilis, Mergis & Vespertilionibus *inimicitias* gerere proditum à quibusdam. Præsagam esse avem docuere exempla. Pressa obsidione ab Attila Aquileja, urbem cum pullis deseruit. Inde augurium ab oppugnante sumptum est, & urbs in potestatem redacta. Cum tempestas imminet, utroque pede innixa, pennas tristior infundit, rostrum in pectus condit, & vultum eó unde tempestas ingruit obvertit. Ex earum cum carnivoris in Lycia conflictu de proventu judicatur annuo. Si penes has victoria, pecora feliciter succedunt. Si illæ palmam abstulere, frugum fertilitas præsagitur. Quod vulnera origano sanant, & Platoni foliis vespertiliones à nidis arcent; quod rostro cum alvus non dedit, excrementa ejiciunt; quod denique lapidem lychniten, serpentum averruncam nido imponunt, ut apud Philostratum legimus; *ingenio* debetur. Lapis in mulieris Tarentinæ sinum conjectus, quod ex Æliano & Oppiano habemus; & recens Zingiberis radix Vesaliensi hospiti allata, in gratitudinis exempla ibunt. Ciconiam fœminam adulterii, postquam hospes prohibuisset aquam, compertam, à maritis aliis discerptam: Alcinoën in Cranone Thessaliæ fœminam, quæ thorum Domini absentis polluerat, excœcatam, tanquam castitatis testimonia legimus. Ciconiarum legum apud Aristophanem nomen, inde originem traxit, quod in senectute parentes & alunt, & humeris gestant.

Æl. H. A. Paul. Diacon. Æl. H. A. l. 6. c. 47. Philostrat. in vit. Apollon. Æl. H. A. l. 8. c. 22. Gesner. in Ornith. Ælian. H. A. l. 8. cap. 20.

Edubantur ante Plinii ævum; id Sempronius Ruffus, quem Horatius tangit, instituisse creditur. Nemo jam attigisse velit, seu quod venenatis vescatur, seu quod flavam, duram, & mali succi carnem habeat. *Usus.*

Usum in Medicina si attendas, Assam si semel anno edatur ab arthritide præservare nugatur Kiranides. Nec capras, nec oves peste infici quidam scribunt, si ex ventriculo aqua intrito singulis cochleare unum infuderis. Fimum ex aqua haustum nonnullorum fide comitialibus prodesse prodidit Dioscorides, refutavit Galenus, cum adipe suillo in Emplastri formam mixtam inveteratam podagram tollere, apud Aëtium & Myrepsum invenies. Dioscorid. Parab. l. 1. Galen. simp. lib. 10. c. 17. Aetius. lib. 12. cap. 44.

Datur & Ciconia, quæ quod dorsum totum nigrum si eminus spectetur, habeat, NIGRA dicitur. Reperitur in montanis & sylvosis Helvetiæ locis. Forma & magnitudine à Ciconiis proprie dictis non differt, qua parte alæ junguntur corpori, oblonga cavitas retrorsum extensa cernitur. Intestina sunt involuta. In femore dissecto nervi quatuordecim magnitudine differentes, quorum duo latissimi in genu partem cartilagineam se inserebant utrinque. Vescitur scarabeis & locustis. Nidulatur in abietibus. In cibo ferinum & piscosum præ se fert odorem. In festatur pediculis. Gesner. in Ornith.

CAPUT II.

De Ibide & Phœnicoptero.

IBIS in multis cum ciconia convenit, vere [illegible]. In duplici autem sunt apud Ægyptios differentia. *Candidæ*, quæ ad Pelusium tantum non sunt, cum in tota habeantur Ægypto; & *Nigræ*, quas Pelusium duntaxat alit, tota Ægyptus abhorret. Capite ista est corvi aquatici, rostro mucronato, incurvo, fornicato, rubente, & qua capiti jungitur, pollicis crassitiem superante. Abdito in pennas quæ sub pectore, capite & collo, cordis signaturam exprimit. Simul ac nata est, duas æque drachmas ponderat, ut Plutarchus prodidit. Majus pro corporis proportione *cor* habere, Gaudentius Merula author est. *Intestinum* Nonaginta sex cubitorum, ex aliena fide apud Ælianum legimus. Comprimitur id defectione lunæ, donec aucto rursus splendore fulgeat. *Descriptio.* Plin. H. N. l. 10. cap. 30. Arist. H. A. lib. 9. cap. 27. Merula l. 3. Memorib. cap. 50. Ælian. H. A. l. 10. cap. 29.

Ægypto est peculiaris, mortem sibi fame exportata conscisciit. Nullum non Alexandriæ trivium iis plenum est. Dicuntur tamen & circa Licham in extrema Aphrica, ubi lacus quidem dulcis est conspici. Quam se in Alpibus vidisse referente Plinio. M. Egnatius Calvinus prodidit, Nigram fuisse suspicamur. *Locus.* Ælian. l. cap.

Victus. Cicero. l. 1. de Nat. Deorum. Æl. l. 10. cap. 29. Ammian. Marcellin. Mela in descript. orb. Joseph. Antiq. l. 2. c. 10. Arist. de Gener. l. 3. c. 6.

Vescuntur serpentibus, bruchis, locustis. Illos volucres ex vastitate Lybiæ vento Aphrico invectas interficiunt atque consumunt. Nec hoc intra Ægypti fines tantum. Sagacitate enim excitatæ, venturis in procinctum eunt universæ, & priusquam terminos proprios eeternum malum vastet, in aëre occursant catervis pestilentibus. Ibi agmen devorant universum. Moses in Æthiopas per loca serpentibus infesta iturus, papyraceis inclusas secum tulit.

Partus.

Quantum ad *Generationem*, Ægyptii ore coire & parere nugabantur. Nidificant in palmis metu felium. Ex ovo Basiliscus nasci putatur, translato ex venenatis cibis in illud seminio. Vita ipsis longissima adeo ut Hermopolis sacerdotes immortalem jactaverint. Penna, Crocodilus, scribente Æliano, & Ovo immobilis redditur; sed omne serpentum genus ad ejus contactum rigere, Philes tradidit. More lautarum mulierum tardo & molli *gradu* ingreditur; cubile petitura se purgat. Rostri aduncitate per eam partem se prodiit (salsugine autem utitur) qua reddi ciborum onera maxime salubre est.

Plin. H. N. lib. 8. cap. 27.

PHÆNICOPTERUM qui à calore ita dicitur, Lingulacam seu Gloridem Aristotelis esse credit Bellonius, si Scaligeri descriptionem sequimur. Rostrum neque rectum planæ, sed neque aduncum habet. Scythici arcus potius partem imitatur. Cinereum colorem nobilitant alarum puniceæ pennæ; à quibus & nomen. Earum quoque nonnihil ad caudam, quam hujus generis longi cruris levibus brevissimam habet, ac veluti præcisam. Sub rostri initium ad colli commissuram sinus turgidus est qualis in Ardeola. Crura pedesque alis habet concolores, sed adeo breves, ut cum in homine Galenus agnoverit longissimos, huic omnium quæ nota sunt nobis animalium, brevissimos attribuere potuerit. Magnitudo ei Ardeæ. Flammant nomen in Provincia. Habet & alterius iconem Aldrovandus, qui ex cinereo phœniceo & albo mistis coloribus spectabatur. Superior mandibula, in medio notabili extuberantia insignis, inferiore longior erat, & in acutissimam aciem desinebat.

Locus. Heliod. lib. 6.

De *loco* nihil fere certi. Nil avem disertissime facit Heliodorus; ex Flandria hyeme ad Narbonensis Galliæ provinciam volare scribit Gesnerus; in mediis stagnis marinis degere; piscibus & cochleis vesci, reliquit Rondeletius.

Usus.

Apitium linguam Phœnicopteri præcipui esse saporis pronunciasse, Plinius Author est. Heliogabalum vero palatinis suis ingentes dapes extis & cerebellis illorum refertas exhibuisse, tradidit Lampridius.

Lamprid. in Heliogab.

CAPUT III.

De Ardeis in genere.

QUam Latini Ardeam seu ab ardendo, quod fimus ejus exurat, seu quasi arduam propter arduos volatus vocant, illam Græci [illegible], seu quod [illegible], id est sanguinem coitu exudet; seu quasi [illegible] avem Amori & Veneri propriam, dixere.

Genera. Arist. H. A. lib. 9. cap. 18. lib. 10. c. 60. Scalig. Exercit. 233.

Genera ipsarum tria Aristoteles & Plinius faciunt, *Leucum*, *Pellum*, & *Asteriam*; Scaliger album, nigrum & subfulvum, quod Pigrum Vasconia vocat. Aldrovandus in numera observavit. Corpus ipsis leve, exile, macilentum. Collum longum. Rostrum longum, crassiusculum, robustum, intus cavum, in extremo acutum. Digiti pedum terni longi, membranis modice juncti. Quartus retro pro calce similiter longus est.

Locus.

Degunt numerosæ circa paludes & stagna in Bononiensi, Farrariensi, Mantuano, & Ravennate agro; reperiuntur & in Angliæ quod ibi capitale sit eas occidere. In Gallia Ardearia instituta habentur. Pulli volandi compotes ultra citroque commeant, deinde domicilia repetunt. In Insulis novi orbis quæ Ardearum dicuntur, tantam ovorum Hispani invenerunt copiam, ut multos iis currus onerarent. Ab Agricola inter eas aves numerantur, quæ calidiora loca quærunt. Confecta hyeme ad solita revertuntur.

Victus.

Vescuntur piscibus & ostreis. Illos dum capiunt, solis radios ita excipiunt, ut visa ipsorum umbra refugiant. Hos cum testis devorant, quas à colore interno apertas, revomunt. Anguillas quoque integras deglutiunt. Ad pedem tanquam ad illicium concurrere pisces creduntur. Si oleo ex ipsis per descensum distillato inungantur manus, pisces ita advolabunt, ut sponte capi possint. Piscatores Hirschbergenses illicium ex farina hordei, carnis cancrorum ex chelis & caudis, placentæ lini expresso oleo parte una, vitellis ovorum tribus, pinguedine Ardeæ & olei laurini ana unc. 11. cum petrolei & Camphoræ ana drachmis duabus conficiunt. Mirifice pisces illiciuntur.

Schwekfeld. in Aviar. Silef.

Partus.

In *coitu* angi, mares etiam cum vociferatu sanguinem ex oculis profundere, nec minus ægre parere gravidas, Aristoteles, sed falso prodidit. Vidit sæpe coeuntes Albertus, cruribus super dorsum fœminæ flexis, ita ut pedes maris ad caput fœminæ sint, & genua versus excrementi sedem super dorsum. Motu alarum se sustinent & semen infundunt. *Nidificant* in sylvis, locis paludosis, alnis & salicibus consitis ac fere inaccessis gregatim. Sic & ab aucupibus

cupibus, & à rapacibus immunes se putant. Cancros ceu fascinationis amuletum nidis suis imponunt, si Æliano credimus. Carvo adversus infestinantia nidos suos animantia se munire, prodidere nonnulli.

Ælia. H. A. l. 8. c. 35.

Volant extensis retro pedibus. Ideo illis Uropygium inutile; collo contracto; tam alte, ut supra nubes transcendant, maxime cum jam futuræ imminent pluviæ.

Volatus. Arist. l. de incessu Animal.

Inimicitias cum Alauda, ovorum suorum hoste, vulpibus, cochleis & Rapacibus exercent. Sæpe cochleæ è nativis egressæ testis, in magna securitate pascuntur; Ardeæ in vacuas involant. A Falcone depressa, rostro sub alis condito ac sursum elato, irruentem excipit. Sæpe ambæ elisis interaneis humi affliguntur enectæ. Accipitrem excrementis suis, quæ pennas ejus & pedes inficiunt, & exurunt, repellunt. Fertur Falcones, quod Crescentius prodidit, si sanguinem Ardeæ gustaverint, omne desiderium capiendi Grues amittere; si carnem absque sanguine, videri non teneri.

Affectus Ælia. H. A. l. 5. c. 35.

Crescent. de Agricul. l. 10. c. 15.

De *Præsagiis* hoc sufficiat. Ventum vel pluvias innuere, vel cum caput pectori imponit; vel cum notas paludes deserit, & supra nubes attollitur; vel cum terra relicta multo cum clangore adfestinat; vel cum obstrepero clangore à mari ad terram avolat; vel cum in mediis arenis tristis residet.

Præsagium. Oppian. in Ixeutic. Aratus in Phænom. Plin. H. N. l. 18. c. 31.

Mensis in Gallia expetuntur. Sed cum caro illarum pisculentum quiddam redoleat, & fibrosa sit, salubris esse non potest. Quæ de rostri seu in pelle asinina fronti alligati ad somnum conciliandum, seu cum cancri felle in eadem ad vigilantis collum suspensi, ad vigilias inducendas Plinius vel Kiranides prodire, inter fabulosa reputo.

Ælia. H. A. l. 7. c. 7.

Usus.

Plin. H. N. l. 30. c. 15.

CAPUT IV.

De Ardeis in specie.

ARTICULUS I.

De Ardea Cinerea.

ARdeæ cinereæ tria sunt genera, *Major*, nempe, *Minor*, & *Congener*.

ARDEA CINEREA MAJOR quæ Aristoteli Pella, seu pulla & fusca, cui superius dicta omnia fere congruunt; Rostrum habet longum, prope frontem crassum, quod ita tenue pedetentim evadit, ut tandem velut in acum aliquam magnam desinat. Capiti cinereus, cirrhus ex tenerioribus pennis insidet, qui à syncipite incipiens sursum supra oculos per verticem erigitur. Digitus posticus longiusculus est, & fere anticis longitudine æqualis.

Nidulantur in excelsis arboribus non procul à fluminibus, tam apud Anglos quam Gallos. Quia piscibus pullos nutriunt, & multi, cum ori inseruntur, in terram decidunt, idem cum pluvia à multis decidisse putantur. Franciscus I. Rex Gallorum tam cicures reddidit, ut à pastu redeuntes ad Ardearia sese reciperent.

MINOR prout à Bellonio describitur, rostrum habet nigrum, concavum; Lineam in fronte ab uno oculo ad alterum candidam. In capite & dorso pennas coloratas. Alas cinereas inter pennas verticis nigras exoriuntur candidæ exiles, aspectu jucundissimæ. Nidificat in rupibus.

CONGENER, Ardea, rostrum habet pollicis crassitudine, digiti minimi juxta nares latitudine, intus cananiculatum, inferne corneum & roseum. Plumas capitis, colli, dorsi, & superiorum alarum ex cinereo fuscescentes, extremas omnes macula ruffa notatas. Ventrem fere ex cinereo album. Crura subviridia, & pedes in digitos fissos, quos tamen divaricationis initio breviuscula membra conjungit. Ad hanc refert; quam Gesnerus describit, cui rostrum est subflavi coloris, marginibus acutis, & parte anteriore leviter dentium loco exasperatis, serratisve. Caput & collum candida. Crista capitis è plumis nigris retrorsum tendit. Dorsum & alas cinereas. Unguem medii digiti ab altera parte denticulatum.

ARTICULUS II.

De Ardea Alba.

ARdea alba, Græcis λευκερίδιος. Ciceroni Platelea, Plinio Platea, Alberto Cochlearia dicitur. *Corpus* habet instar cygni candidum. *Rostrum* nigrum pauculis notis ferrugineis superiori parte respersum, substantiæ coriaceæ duræ, cochlear referens. In quibusdam ad carneum colorem proxime accedit. Fœminæ superius maculis rubeis conspergitur. In maris vero rostri medio, linea quædam qualis etiam in circumferentia conspicitur, à fronte ad rostri apicem usque conspicua est; prope oculos macula cærulea, quæ in fœmina lutea est, visitur. Quædam maculis in collo & dorso pulcherrimis, colore coccineo conspergunturur. *Interiora* si spectes in dissecta apud Aldrovandum fœmella, *Lien* erat exiguus, nigricans, rotundus, dextra parte, prope folliculum bilis non procul à ventriculo. *Intestina* sinuosa, uniformia, novem spithamas longa. *Cor* nullo pericardio vestitum. *Ventriculus* lævis, intus & simplex. *Ingluviei* loco pars ventriculi superiori orificio imminens, ampla capacitas. *Aspera arteria* cygneæ valde similis, licet contrario modo sita. Nam quemadmodum in

Descriptio. Plin. H. N. l. 10. c. 40. Cic. l. 2. de Nat. Deor.

in Cygno ad ſternum aſcendens poſt deſcendit; ita hæc ad pulmones recta percurrens, ſuos flexus agit invicem oppoſitos. *Oſſa* tibiæ aperta, medulla rubra erant plena. *Reperitur* in Gallia, Anglia, Bohemia, non tantum marinis locis, ſed & paluſtribus. In Holandia non longe à Lugduno infinitos earum nidos vidimus.

Victus. *Veſcuntur* piſcibus, ranis & ſerpentibus, ut quidam produnt. nec vel herbas aquaticas virides, & ramenta radicum geniculata arundinum, vel inteſtina Gallinarum aſpernantur. Facile *coeunt*, in arboribus nidulantur, & pariunt, ad quatuor fœtus alunt, qui à ferini ſaporis cultoribus commendantur. Geſnerus ſibi guſtanti Anſeri non diſſimilem viſam ait; & apud Anglos in deliciis habetur.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 18.

Huc plurimæ aliæ Ardeæ referuntur.

I. Garletta Italorum, ut Geſnerus vocat, avis cum Ardea per omnia, colore excepto, congruens. Quam Geſnerus Ferrariæ vidit, *roſtrum* habebat longum acutum; in criſta capitis dorſum verſus pennæ oblongæ ad duos cum dimidio dodrantes, circiter ſex naſcebantur, quæ aliquando magno vendebantur precio. *Pedes* nigricabant: inferius tamen ſubito in medio cruris, nigercolor deſinebat, & viridis è glauculo ſuberat ad extremos uſque ungues. Minimus *pedis* digitus binis articulis conſtabat; proximus ab eo ternis, medius quaternis, ultimis quinis. Cum hac eandem illam Aldrovandus facit, quæ habebat roſtrum ſupra nigrum, infra cæruleum, oblongum; caudam brevem, rariores aliquot in dorſo illaſque oblongas pennas, quibus pileos & galeas proceres exornant, tres in capite pinnas, breviores & coloris albi, quæ criſtam efficiebant.

Geſner. in Ornith.

Aldrov. Ornith. l. 20. c. 14.

II. Egrette Gallorum, quæ & Hæmatopus, Phœnicopus, & Cirris Virgilii. ut Scaligeri pater & filius adſtruunt, dicitur. Omnibus fere Ardeis minor eſt, tota fere ex croceo, ad colorem caſtaneæ vergens, prone intenſius, ſupine & ſuper alis remiſſius. *Collo* brevi; *roſtro* robuſto, longo, acuto, bicolore; qua caput tangit viridi, vel ex viridi ad cæruleum inclinante; *cruribus* & pedibus, rubri ſaturati coloris; *cauda* tam exigua, ut ea prorſus carere videatur.

III. Squaiotta Itarlorum. *Cauda* brevi, *pedibus* viridibus, *roſtro* luteo in extremo nigricante. Apex *capitis* triginta plumis conſtat, quarum mediæ albæ ſunt, extremæ nigræ, in tergore pinnæ elegantes coloris rubicundi in ſuis radicibus albæ.

Congener ipſi & iſta *roſtro* maxime arcuato, colore prorſus leucophæo. Avis eſt aſpectu non invenuſta. Prone ad collum & pectus, quod nigris maculis, ut in Ardea deorſum deſcendentibus conſperſum cernitur, albicat. Cætera tota eſt leucophæi coloris, prone remiſſioris, ſupine intenſioris. *Femora* in ea, contra ac in reliquis pennis veſtiuntur.

Ex Ardeis quoque albis ſunt, tum ea, quæ *Garzetta bianca* dicitur, roſtro longo gracili, acutiſſimo, digitis poſtico omnium minimo, anteriorum medio longiſſimo, inter oculos & roſtrum maculata, tum ea quæ vertice eſt croceo, pedibus pro proportione corporis longiſſimis, fuſcis, albicantibus annulis circumdatis. Ungue medii digiti cæteris longiore, ſerrato.

Articulus III.

De Ardea Aſteria ſive ſtellari.

Ardeæ ſtellairs triplex genus eſt, *Minus*, *Majus* & *criſtatum*. Minus init Ariſtoteli, Taurus, Plinio, Botaurus, Butorius & Buttora aliis, dicitur, & quibuſdam Ornocrotalus eſſe putatur. *Collo* eſt longo & mire plumoſo. *Capite* nigro, corpore reliquo fuſco & pallido maculis nigris denſiſſime aſperſo. *Pedes* habet longiſſimos & inter extremos ungues medii digiti pedis unius & calcis ejuſdem, ſpithamæ longitudo intercedit; *ungues* longiſſimos; & ille qui calcis vicem in avibus gerit longitudine ſeſquiunciam ſuperat. Medius digitus utriuſque pedis qui cæteris longior dentatus & ſerratus eſt. *Cauda* illi breviſſima; *Stomachus*, quo ingluviei loco utitur, capaciſſimus, canino ſimilis. *Arteria aſpera* in eo tota continua eſt, larynx nulla, nec quod huic analogia quadam reſpondeat. Damnum hoc compenſare voluiſſe Natura videtur, *canalium duorum* hinc inde in pulmones utroſque abeuntium ſtructura. Ita enim fabricati ſunt, ut annuli cartilaginei minime totum abſolvant circulum, ſed exteriori duntaxat parte medium; interiori, ubi aliis avibus hi circuli fiſſura tantummodo in longum diſſecantur, membrana quædam tenuiſſima, alteram canalis devaricati exacte medietatem abſolvens, plana & æquabilis obtenditur; quin & hemicycli latus exterius componentes rari admodum, interjectis ſubtiliſſimis membranis ſive tunicis, ad faciliorem & majorem diſtentionem facti ſunt, quo nempe largiſſimus, & hoc facili tumeſcere meatu conceptus aër, roſtro in aquam inſerto aliquandiu retentus, tandem per apertum & extractum, qua data porta, maximo impetu erumperet. Prolobo caret, at ejus loco ampliſſimum œſophagum habet.

Deſcriptio.

Victitat ranis & piſcibus, inprimis anguillis. Victus.

Nidum

Parus. *Nidum* ex arundinibus intertextum cum *ovis* duodecim in lacu quodam se vidisse, ipsamque avem colore ita ad arundinem accedere, ut inter arundines sedens vix deprehendatur, reliquit Gesnerus. At eundem ex surculis in celsarum arborum ramis struere, & ita aut quatuor ova excludere, reliquit Bellonius.

Vox. Aristot. in Problem. f. 10. De *Voce* diximus, cui similes illi soni dicuntur, quos βωμιαῖς Aristoteles appellavit. Dicitur in Ægypto mansuescere, & adeò præclarè humanam vocem intelligere, ut si quis eam servum appellaverit, vel pigrum (nugantur olim è servo in avem transiisse) indignetur. Non facile hominem refugit; eo proximo, aut arundinibus se abdit, aut aquæ immergitur.

Volatus. Non citius *evolat*, quam prius salierit. Ubi pisces frequentes novit, adeò quieta consistit; ut planè videatur mortua: & ne colli longitudine se prodat, breve id incurvando facit. Capta stat immobilis, & venatorem apprehensurum incautum vulnerat.

MAJOR ex Pella & Stellari prognata esse creditur. Illam enim capite, pectoris maculis, alarum colore, ipsa denique magnitudine refert. Reliquarum partium colore Stellarum minorem, maculas si excipias, quæ in ea non sunt: imò pedibus adeò eandem exprimit, ut simul positas vix peritissimus etiam auceps discernat. Apicem quoque in vertice habet, ex quo duæ longiusculæ pennæ exorientes, totum caput velut galeam, colore nigro exornant. Gesnerus *Elaphin* Oppiani esse conjicit, quæ pennas in dorso varias & maculosas hinnulorum instar habet, & linguam longissimam, qua in aquam protensa, sensim ad fauces, pisces ad conspectum adnatantes solet attrahere. Hanc Aldrovandus & CRISTATAM seu Cirrhatam esse opinatur.

Congener est hisce, quam idem *Ardeam Nigram* vocat, colore per *totum*, collo excepto, quod albo torque circumdatur, & *rostro* quod luteum est, nigricante; *collo* longo, longis *cruribus*, digitis pedum longissimis, unguibus acutis, & *cauda* brevi.

CAPUT V.

De quibusdam Avibus ad Ardeas relatis.

AD Ardeas refero Falcinellum sive Falcatam, & Pugnaces, quas Belgæ Kemperkens vocant. FALCINELLUS avis est magnitudine, & tota corporis specie Ardeam referens, eleganti colore, viridi fere, alicubi puniceo admixto, capite & collo fusco. Superior pars *colli* anterius albicat, maculis nigris intercurrentibus. *Rostrum* ei oblongum tenue & anterius falcatum. *Crura* oblonga, pedes fissi. Nulla magis ad ibidem accedit. PUGNACES quotannis immenso numero, ex Septentrione in Belgium, verno tempore sub Majum advolant, plures mares quam fœminæ. Hinc inter mares tanta contentio, ut sese mutuo occidant, donec cum fœminis numero pares evaserint. Exclusis educatisque fœtibus, una cum his unde venerant, revolant.

Octo ipsorum genera, seu formas potius descripsit, & depingi curavit Aldrovandus.

Prima Perdicis instar toto corpore maculis respergitur. Caput Galeritæ velut apice insigne est. Rostrum exile, in extremo nonnihil recurvum. Lingua longa, acuta, subatra. Caput, cervix, dorsum, alæ, venter, & femora ex luteo ad castaneæ fere colorem tendunt, & maculis, quæ in capite adeo exiguæ sunt, ut exigua punctula potius videantur, respergunturur. *Altera* cristam quoque in vertice gerit. Ventre nigricat, candicat pectore. Mentum macula nigricans ceu barba quædam exornat. In fronte albicat; in occipite, & in reliquis partibus ex albo ad fuscum vergit.

Tertia tota fere est rufa, nigris maculis lunam æmulantibus undique excepta cervice inspersa, apice caret. Femora & infernum Uropygium colore sunt bætico. Alarum pennæ majores nigræ, in fine, & ad latera fere croceæ.

Quarta colore fere cum ista convenit, nisi quod venter sit fuscus, podex albicans, alas subalbicantes maculæ multæ, magnæ, transversales, tortuosæ transcurrunt. Caput nigrum magnæ pennæ velut galeam eleganter exornant, quas proculdubio dimicatura erigit.

Quinta ejusdem fere est coloris, sed pennas eas, quas erigit dimicatura majores, candidas, & in extremitatibus suis nigras habet.

Sexta pennæ illæ sunt candidæ, color plurimum diversus. Toto enim corpore fusca est exceptis femoribus & cauda, quæ sunt colore bætico. Ante albas illas in collo surrectas, alias habet in vertice quæ minores sunt, & nigræ. Caput ex cinereo flavescit.

Septima pennis omnibus variat, viridibus, albis, rubris, amethystinis, luteis, & quod observatu dignum est, nulla earum alterius colore permiscetur.

Octavam auritam Natura fecit. Rostro est gracili & oblongo, à capite per collum pennæ undiquaque pendent; magnitudine æquales, sed in quibus varios cernere est colores, qui velut varios torques formant, modo ferrugineos, modo rubros, modo albos. Collum habet longum, valde graci-

gracile, tenue, ad latera candicans, cætera lutescens, lineolis longis undiquaque consperſum. Caput ad latera maculam miniaceam magnam habet, in qua oculi ſiti ſunt. Aures aſininis non diſſimiles, crura duplo quam præcedentibus breviora. Digitum poſticum admodum brevem.

CAPUT VI.

De Porphyrione, & Horione.

Dipnoſ. lib. 9. *Deſcriptio.*

PORPHYRION, à colore ita dicta, quam Callimachus apud Athænum à Porphyride diverſam facit, quæque in agro Patavino Telamon vocatur, *avis* eſt ſecundum Athenæum Galli magnitudine, colore cæruleo, *roſtro* ad caput vehementius obſtricto, phœniceo, longis *cruribus*, fiſſis pedibus, in quibus quinque digitos habet, & maximum illum, qui medius eſt. Oppianus ei *criſtam* in capite qualem ſagittarii Perſæ geſtant, tribuit. Iſidorus pedem unum latum ad natandum, alterum fiſſum ad ambulandum addit. Apud Aldrovandum duplex ejus exhibetur Icon. *Prior* habet roſtrum craſſum, acutum, purpureum, à fronte ad verticem fere uſque macula ejuſdem colloris extenditur. Pars capitis quæ hujuſmodo maculæ ſubjacet, & collum pronum vireſcunt. Ex remigibus alarum pennis, quædam in extremo albicant, quædam ſunt fuſcæ. Reliquum totum corpus, cæruleo vergeto colore inſignitur. Cauda fere caret. Digitis tantum quatuor ex purpureo ſubalbeſcentibus inſiſtit. *Alter* roſtro, cruribus, pedibus, & oculis deſcripto eſt ſimilis, niſi quod ungues habet fuſcos, & macula in fronte purpurea ornatur; & quod in illius capite & collo viride erat, in hac cæruleum apparet. Cæruleæ pariter ſunt alæ. Reliquum caput, cervix, dorſum, pectus, vertex, & femora nigricabant. Laudatiſſimi ſunt in Comagene. Nobiliorem vero Baleares inſulæ mittunt. Fert eas & ultima Syria, ut Diodorus prodidit. Athenæus avem Lybicam, Diis ejus regionis ſacram indigitat.

Plin. H. N. l. 10 c. 47.

Athen. Dipnoſ. l. 9. *Victus.*

Veſcitur piſcibus, & in occulto quidem, ne à quo quam videatur. Non prius autem cibum capit, quam ſe lavaverit; nec prius ſe vel in pulverem vel in lavationem dat, quam in ambulationem veniens certa ſpacia confecerit. Solu hæc merſu bibit, ex proprio genere omnem cibum aqua ſubinde tingens, deinde pede ad roſtrum veluti manu afferens. Polemon apud Athenæum de cibo quem apprehendit, paucas buccellas decerpere, ſcribit, ſi [illegible] ita ſumendum eſt. Alvi excrementum, ut & reliquæ aves longi auguſtique colli, humidius, quam cæteræ ſolent, rejicere, Ariſtoteles autor eſt.

Athen. Dipnoſ. lib. 9. Plin. H. N. l. 10. cap. 46. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 6.

Ad *volatum* dirigendum loco Uropygii, quod parum latum habet, pedes protendit; & quia ſpectaculo ſaltationis adeo delectatur, ut & ipſa ad ſaltandum membra componat, haud difficulter eo modo capitur, ſi Oppiano credimus. *Volatus.* Oppian. in Ixeutic.

Incredibilia fere de ejus caſtitate Authores. Nunquam in conſpectu hominum conjugi miſceri, & ne virum quidem uxori concumbentem videri poſſe, retulit Oppianus. Tantum ſenſum obtinere ſtupri, ut ſi id deprehenderit, vitam ſeu laqueo ſeu inedia finiat, apud Ælianum, Athenæum, & Tzetzem legimus. Quædam cum Gallo tantam ſocietatem contraxerat, ut cum iſte occideretur, convictore privata, inedia ſibi mortem conſciſceret. *Affectus.* Ælian. H. A. l. 5. c. 28. Athen. Dipnoſ. l. 9. Tzetz. Chil. 9.

Nunquam cibi gratia appoſita eſſe videtur. Magnificis ædibus, ut Ælianus habet, pro ludicra eſt delectatione. *Uſus.*

Cognata eſt ipſi HORION, avis amatorio affectu flagrans, magnitudine Herodii, cruribus rubris, oculis cæruleis, ſic à Muſica inſtructa, ut naturæ munere ſuaviſſime canat. Ælian. H. A. l. 17. c. 22.

CAPUT VII.

De Helorio, Limoſa Venetor. Barge Gallorum, & Hæmatopode Bellonii.

HELORIUS Creci, de quo poſtea, ſimilis eſſe traditur. Clearchus eum apud Athenæum cum Trochilo & Carulo inter [illegible], ſeu aves, quæ cœlo ſereno in littore paſci ſolent, meminit. Athen. l. 9.

LIMOSA Venetorum, quæ ad lacum Verbanum Giraldel, circa Neapolim Leverſina, Germanis, ein Meerhun dicitur, Arquatæ majori, de qua in ſequentibus, per dorſum eſt ſimilis, maculis varia, tota parte prona, capite & collo præſertim.

BARGE Gallorum, quam Ægocephalum Bellonius facit, minor eſt Helorio, colore vero non abſimilis, roſtro breviore, recto. *Liene* omnino caret. *Fel* jecori ſimul & ventri adhærere conſpectum eſt, quod de Ægocæphalo Ariſtoteles ſcripſit. *Victum* in ſaluginoſis paludibus frequenter, rarius in remotis à mari, ubique noctu, quæritat. *Vocem* hircorum & caprarum edit. Hominis acceſſum non fert. Et apud Gallos in deliciis habetur. Ariſt. H. A. l. 2. cap. 15.

HÆMATOPUS Bellonii, rara eſt in Gallicis littoribus avis. *Corpore* Ardeolæ, *alis* Lati, *capite*, collo, & cauda extrema nigris. Interiore alarum parte & *ventre* albis. *Gula* magna admodum ampla & robuſta. Binos habet *digitos* ſimul cohærentes; interior vero ab alliis ſejunctus eſt. *Calcar* in pedis calce, ut reliquæ aquaticæ aves, non habet. Bellon. in obſ. l. 1. cap. 11.

bet. *Pedes* sunt molles & delicatuli. *Digiti* breves, ungulæ ut in Tardis fornicatæ.

CAPUT VIII.

De Alcyone.

HAlcyon & Alcedo [illegible] sic dicta, Avis Possideonis nonnullis, Ceycis quibusdam, modernis Græcis [illegible]; mas, [illegible] & [illegible] dicitur. Paucissimis, inter mediterraneos inprimis, nota est. Omnium rarissimum est, inquit Aristoteles, vidisse Alcyonem, & fere circa Virgiliarum occasum, brumamque apparet, & ubi primum per portum non plus quam navem circumvolat, statim abit, & nusquam præterea visitur. Duo hujus Avis genera, *Mutum*, & *Vocale*, ex Aristotele quidam faciunt, sed falso. [illegible] enim apud eum sunt intelligendæ. Turnerus & illam inter Alcyones reposuit, quæ Sturno paulo minor, corpus totum nigrum habet, ventrem album, caudam breviusculam, rostrum alcedone paulo brevius; quæque ante volatum, Alcedonis more nutat, in volatu gemit. *Alcatraces* quoque, quæ in Peruvia marinis lupis, carabis, piscibusque insidiantur; & quia cadaveribus delectantur, adeo sunt lethales, ut ad earum usum necessitate redacti, non secus quam aconito toxicove victi intereant, inter earumdem referuntur genera.

Forma. Arist. H. A. l. 9. c. 14. apud Scal. c. 21.

Formam si attendas, non multo amplior est Passere, *colore* cæruleo & luteo, & subpurpureo mixto insignis. Tale corpus totum & alæ. Tum *colli* partes non seorsum positis coloribus. *Rostrum* subluteum, longum, tenue. Mari adeo delectatur, ut pectus aquis aspergat, cauda in terra sicca imposita: non spernit tamen & aquas dulces.

Victus.

Victitat piscibus, quos ex alto se in mare recta immittens capit.

Partus. Plin. H. N. l. 10. c. 32. Lycop. in Cassandra. Plin. l. c. Arist. H. A. l. 5. c. 8.

Quantum ad Generationem senes in coitu extingui creduntur. Aliæ, ut apud Plinium legimus, fœtificant bruma, pariunt ova quinque, qui dies Alcyonides vocantur, placido mari per eos & navigabili. Siculo maxime: (hinc Siculi maris cives Scaliger vocavit) In reliquis partibus est quidem mitius pelagus, Siculum utique tractabile. Faciunt autem septem ante brumam diebus, totidemque postea sternitur mare Halcyonum fœturæ, unde nomen hi dies traxere. Nec tamen de tempore omnes assentiuntur. Columella enim in octavum Calendas Martii, quibus in Atlantico mari summa notatur tranquillitas eos conjicit. Sed & in numero dierum dissentitur. Quinque statuit Simonides & Aristoteles; septem Samius Demagoras, novem Philochorus, quatuordecim alii. De maris tum temporis tranquillitate, & ventorum quiete molliore cœlo, apud Theocritum, Ovidium, Plautum, Plutarchum, Ælianum, & alios passim invenies. *Nidi* locum Ambrosius arenam; alii littus, quidam undas ipsas, hinc Statio, domus fluctivaga; Silio Italico nidus natans dicitur, ponunt. Saxo cuidam proxime aquam, ita ut aquæ [illegible] videatur, agglutinari, credibilius est. Rostro autem suo nec alio nidum fingit Halcedo, imo navis instar fabricat, opus everti mergique fluctibus nescium. Componit devincitque conserens invicem acus pisciculi spinas, ac rectis aliis ceu stamini transversas alias veluti subtegmen implicat; mox consertim recurvat, & in orbem reducit; sic cooptat denique, ut opus navigii specie turbinatum, ac qualo propemodum piscatorio simile evadat. Perfectum littori, quo fluctus extremi pertingunt, applicat. Hic unda molliter feriens, nondum firma satis hiantiaque, procellarum verbere deprehensa, sarcire docet. Solide vero & jam cohærentia constringit, figitque, adeo, ut nec saxo, nec ferro dissolvi diffringive facile queant. Magna cumprimis admiratione ostiolum dignum est, sic modificatum figuratumque, ut hanc unam subeuntem recipiat, cœcum cæteris & abditum, & aliud prorsus nihil admittens, ne undarum quidem quicquam. Plut. de solert. animal.

Mores. Plut. l. c.

Mores ejus exinde metiare, quod maritum adeo diligit, ut non uno aliquo stato tempore, sed per totum annum consuetudine ejus utatur; senem & ad sectandum tardum, gestat & nutrit, nunquam relinquens solum. Cum ad tepidum solem pennas in littore expendunt, pluviam denotare dicuntur. Virgilius hoc inter cætera serenitatis signa numerat. Mizald. Ephem. l. 1. Virgil. Georg. l. 5.

CAPUT IX.

De Ispida, & Rousserolle Gallorum.

ISpida, quam nonnulli Alcyonem veterum vel simpliciter vel fluviatilem esse putant, Genuæ Martinus piscator, à nonnullis aliis Italis Avis Paradysi, sed & Piscator Regis dicitur. *Rostrum* ei est nigrum, rectum, in summo acutum, tres digitos longum. *Caput* pronum cum cervice viridis coloris transversis lineis ex albo cæruleis distinctum. Virent & *alæ*, sed interior pars plumarum ad purpureum ferè violaceo dilutum colorem tendit, asperguntur lucidis aliquot punctis. Per medium dorsum à principio usque ad finem caudæ, plumæ sunt cærulei coloris diluti, & ad album inclinantis adeò splendidæ, ut oculos etjam visu immorantes offendant. *Pedes* breves, rubicundi, in quibus duo longiores digiti ad mediam usque partem connexi, *Descriptio.*

postea finduntur. *Lingua* perbrevis est latiuscula ac subrubens. *Oesophagus* valde oblongus. *Ventriculus* in imo corpore juxta anum. *Adeps* ruffa.

Est & *aliud* Ispidæ *genus*, quod ex India adfertur. Regulum magnitudine vix superans. Rostro oblongo, tenui, nigro, reliquo corpore ad caudam cæruleo, viridi & nigro. Cauda pro corporis proportione longiuscula tota fere nigra. Pedum constitutione cum superiore eadem. Solitaria est, & in agro Bononiensi, Helvetia, & alibi media hyeme circa ripas glacie concretas *reperitur*.

Locus & Partus. In arena vel scopulo aliquo juxta aquam *nidificat*. Nidum forma rotundum, eminente in angulum foramine exiguo, ex floribus arundinum, mollem construere ajunt. Pullos interdum novem in nido uno reperiri.

Usus. Pellis ejus cum pennis asservata peculiari vi adversus *tineas* pollere creditur. Non tangi fulgure domum, in qua ejus nidus suspensus fuerit, nugantur quidam. Moschi instar cum pullis suis suaviter olere, Tragus prodidit. Suspensam pennas quotannis tanquam in vivo corpore mutare, falsum comperit Aldrovandus.

Rousserolle seu Roucherole Gallorum, Alcyone vocalis est Bellonio. Rostrum habet serratum Picæ Græcæ seu Collurioni simile. Plumæ capitis longiores cristæ quondam speciem præ se ferunt. *Nidum* si quis inversum aspiciat adarcen primo intuitu referre videtur. Sena ut plurimum *ova* parit, & quinque sexve excludit pullos. *Cantu* adeo valet, ut omnibus canorus à Bellonio præferatur, tamque in eo indefessa, ut dies & noctes absumat; tam seria, ut vacillet, totoque corpore tremat. Inter reliquas voces has inprimis proferre videtur Toro tret, fuis, huy, tret. Aristophanes ejus cantum expressisse creditur.

TITULUS II.

De Aquaticis fissipedibus Insectivoris.

CAPUT I.

De Arquata, Crece & Totano.

A*Rquatum* ab arcuato rostro si dictam, Numenium veterum, qui forte à Neomenia, quod rostri figura arcum lunæ recens à novilunio crescentis in cornua repræsentet, ita dicitur, esse Gesnerus credit; Bellonius Elorium Aristotelis conjicit. *Rostrum* habet circiter octo digitos longum, post tres digitos flecti deorsum incipiens, nigrum. *Pennas* coloris fusci varias & maculosas, ex quibus maxime fulgent instar serici villosi, quæ inter alas & dorsum sunt, in medio nigræ, in circuitu per interstitia subruffæ. *Digiti* sunt fissi, sed aliquatenus membrana conjuncti; quæ etiam utrinque juxta digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat. *Lingua* pro tanta rostri longitudine brevissima est, & sagittæ effigiem repræsentat. *Fœmina* est aliquanto minor, & maculæ illæ, quibus totum fere corpus respergitur, in hac magis fuscescent. Omnium vermium genere *vescitur*, eosque in plantis quibusque quærit. Turmatim *volant*, voa *pariunt* quanta Gallinæ, quaterna, pallidà, mense Aprili. Carnem habent siccam, solidam, leporinæ similem. In Gallia in deliciis habentur.

Crex, quæ & κρέξις, quænam sit avis, vix à recentioribus observatum est. Athenæus Helorio similem esse dicit; Aristoteles vero crura alba habere, & posteriorem digitum qui pro calce est minutum asserit. Herodotus ei Ibidis nigræ magnitudinem; Scholiastes Aristophanis rostrum acutum & serratum assignat. Bellonius avem circa Nilum visam, cruribus longis, *rostro* longo & nigro, nigris quoque tibiis & toto capite: *collo* tergore & pectore candidis, quæ è terra *victum* petit, & in muscas debacchatur; & cum *volat* magnum edit strepitum, Crecem veterem esse opinatur. Pugnat cum Galgulo, & Merula, Vireone, eorumque pullis nocet. βρεκεκέκξ esse Philes annotavit. Arist. lib. 9. c. 1.

Totanus avis est aquatica, capite nigricante, præsertim anterius; posterius enim & magis anteriori parte ruffum est. Vertex cinereus, ut & reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra est, reliquæ plumæ in ambicu variæ (ποικίλα) sunt & albicantes. *Cauda* palmi longitudine transversis lineis albis, nigrisque depicta, ut etiam limosæ. *Pennæ* super caudam ad medium dorsum usque albicant. Pars omnis supina alba est: in collo tamen, & superiore alarum ambitu nigricantes maculæ visuntur. Totius avis longitudo ab extremo (rostro) ad pedis extremum extensæ, dodrantem cum duobus palmis æquat. Rostri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes est, verum duo majores digiti pedis aliquousque membrana junguntur ut & limosæ. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent, unguiculis muniti nigris. Corpus avis ea fere crassitie est, qua Mergulus noster rostri acuti.

CAPUT II.

De Calidri Bellonii, Nigra, & Himantopode Plinii.

C*Alidris* Bellonii avicula est columbæ magnitudine, *cruribus* proceris adeo, ut

ut equo insidere videatur, unde Chevalier, id est, equitem nominarunt. Plumis optime instructa est, ideoque longe minus carnis obtinet, quam appareat. *Rostrum* & crura rubra, longa, manifesto sane argumento aquaticam esse volucrem. Superior rostri pars nigricat, venter albus est: *caput*, collum, & pennæ sub alis, & uropygio cinereæ: quare Aristoteli Calidrim dici arbitramur, cujus meminit his verbis: Quin etiam *Calidris*, cui cinereus color distinctus varie. Radices plumarum sicut in Bistarda, & la Cane petiere (Tetracem interpretatur) rubent, sic in hac nigræ sunt. In temporibus utrinque maculæ sunt binæ, nigræ, quæ ceu umbram præbent superciliis, quæ & ipsa alba macula insignia sunt. Priores digitos membrana conjungit, ut in pica marina, (Pie de mer) Digitus posticus admodum exiguus. Alæ, ut in pluvialium corpori junguntur, magnitudine corpori respondent. Tam parva itaque ales proceris cruribus insistens, alacriter, hilariterque incedit, prata stagnaque & ripas frequentat, & plerumque aquam ingreditur ad femora usque. Caro nihil ferinum redolet, sed delicatum quid, & aromaticum. In sui generis avibus, in deliciis habetur.

NIGRAM à rubra differre certum est. Nigræ enim ab ipso ortu crura & rostrum atra sunt, excepta superiori rostri parte, quæ subrubra est. Color item huic nigrior: quin amputatis capite, cruribus, atque alis, reliquis corporis partibus Palumbis colorem inter cinereum, & nigrum videbitur referre. Sin sermo sit de Calidribus, quæ jam pennas mutarunt, distinguenduque color ab iis, quæ prioribus etiamnum vestiuntur, asseremus nos Pluvialem aliquando observasse in autumno nigram, adeo ut post mutationem plumarum eum non agnosceremus: nihilominus tam huic, quam alteri pedes nigri sunt. Fœtus earum mense Aprili prostant, maculis undique Ortygometræ instar (d'un Ras le) conspersi, cum alioqui hyeme tantum appareant. Ad hanc reducit Aldrovandus *Gambettam* Italis dictam: Quæ est capite, collo & pectore cinereis & maculis fuscis plurimis, undiquaque respersa. Alarum pennæ rectrices nigricant, corporis cinereæ sunt, in dorso & alis ad ruffum vergentes, venter candidus est. Rostrum nigrum: oculorum iridem ex luteo subviridem niger circulus ambit. Pedes ex luteto rutili, quo colore potissimum à nigra Calidri Bellonii discrepat. HIMANTOPUS à flexitate crurum ita dicta, quam alii Hœmotopoda, à rubedine pedum vocant, à Gesnero ita describitur. *Rostrum* digitos fere quatuor longum est, *caput* parvum, *collum* digitorum quinque, reliquum corpus, quod leve, & gracile est, instar avium palustrium fere, quas Gallinulas aquaticas vocamus, digitorum sex, cauda quatuor, crura quindecim. Color *rostri* nigricat, in capite, & collo prono fuscus: dorso, & alis niger, pauco subviridi admixto, si diligentius intuearis, cauda cinerea. Partes prone omnes, & latera quoque albi coloris sunt. *Crura* sanguinea digitis duntaxat ternis, sicut in Bistarda, Oenade Rondeletii, Morinello Gaii, Struthiocamelo, Pluviali, & Cane Petiere Bellonii, ejusdemque Pica marina: quorum medius longiusculus, brevissimus interior: jungitur autem medius cum exteriore brevissima membranula, tanquam palmipedum. Poplitum cavitas insignis est, articulo tam flexili, ut in sceleto etiam tibia ab femur tota reflectatur. Videtur sane non cursu tantum valere, sed etiam volatu hæc avis: quoniam oblongæ ejus alæ sunt, ita ut longissimæ earum pennæ caudam, seu uropygium, duobus, aut amplius digitis excedant. Oppianus hoc novum in eis, quod maxilla inferiore fixa, superior solum in ipsis moveatur notavit; sed in descripto, nihil ab aliarum avium natura variat.

CAPUT III.

De Gallinulis Aquaticis in genere & in specie, de quibusdam.

GAllinulæ aquaticæ hoc commune habent, quod eis sit *corpus* gracile & adductum. *Caput* parvum, pennæ variæ *Rostrum* longum, modice inflexum, nigricans. *Ventrem* & supinam eam capitis partem, quæ inter rostrum & collum est candida. *Crura* oblonga, *digitum*, qui pro calce est admodum brevem; quædam etiam eo carent. *Plumas* ad media tantum crura descendentes. Vermiculis potius quàm piscibus *vescuntur*; quamvis & ex his minimos comedant. Circa initia autumni in Helvetiam adveniunt; hyemis exitu denuo avolant. *Aucupium* earum mane ante solis exortum, fit; aut vespere, quo incipiente tam sublimi volatu evehuntur, ut non amplius appareant. Ob carnem suavem & teneram, in deliciis mensarum habentur. *Species* ipsarum sunt *Chloropus*, *Erythropus*, *Ralla Anglorum*, *Rhodopus*, *Phæcopus*, *Ochropus*, *Melampus*, *Poliopus*, *Erythra*, *Ochra*, Hypoleucus, *Gallinula serica*, & *Scolopax*.

CHLOROPUS est triplex, *Major*, quarum altera Fulicam & magnitudine & corporis figura refert, tota rostro longiusculo, sursum parumper elevato; altera Italis, *porzana* dicta, collo & capite nigricantibus, Dorso cum superiore alarum parte castaneo; inferiore ventre toto albido, femoribus plumis cinereis usque ad genua coo-

pertis. *Tertia* Gesneri, quam Glottidem Aristotelis esse credit, colore est fusco, cruribus viridibus. Vocem instar fistulæ argutam edit. Germanis Glutt dicitur. Prælongam exerit linguam unde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum Coturnicibus) avide profectam, pœnitentia in volatu cum labore scilicet subit. Reverti inconcitatam piget, & sequi; nec unquam plus uno die pergit, in proximo hospitio deserit.

Erythropus vel est *Major*, vel *Minor*, de utraque nihil singulare occurrit. Rallam Anglorum aquaticam intellige, cujus rostrum & crura sunt rubra; plumæ undique magis cinereæ, quamque male volare, sed egregie pugnacem esse, Bellonius prodidit. *Montana* & sylvestris in Ericeto degere solet. Ortygemetram esse credidit Bellonius; Perdicem rusticam Gesnerus.

Rhodopus nihil habet singulare. Sed ne de aliis præter descriptionem, quam apud Aldrovandum & Gesnerum invenies, quicquam. In Ochropode *majore* septem distincti colores apparent, nec digitus posterior pedis visitur. Medio lingua in oblongum mucronem desinit. *Minori* collum est quam cæteris altius.

Erythra, quam Germani Mattkerca vocant, vocem & clamorem edit, quo sonus fullonum lanas ferientium repræsentatur.

Ochra à totius fere corporis colore subviridi, sed sordido & obscuro si dicta est.

De Hypoleuco, quam Germani Fysterlin appellant, nihil habeo quod dicam.

Serica ideo dicitur, quod color ater in ea holoserici instar splendeat.

CAPUT IV.

De Scolopace seu Perdice rustica, Rusticula sylvatica, Scolopace seu Gallinagine minori.

Scolopax avis, à rostri figura, quod instar pali longum & rectum habet ita dicta (palum Græce σκόλοψ dicunt) Volaterrano Aristotelis Alectoris, sed falso; vulgo Græcorum ἐνοσίχθων. Herodiano Sylvestris Perdix, Martiali Perdix rustica, nonnullis Rusticula major, Alberto quod suavis & pinguis sit Ficedula, plærisque populis Beccassa, Germanis Schnepffen & Kietschnepf/ dicitur. Similes ipsi quasdam in Frisia aves facit Gesnerus. Ea, quæ Vulp nominatur vulgo, rostro & pennis colore illi confertur, sed magnitudine vincit. Item Grutte dicta rostro. Magnitudine est. Gallinæ, colore Attagenis, ut Aristoteles prodidit. *Rostri*, quod longum, anterius asperiusculum, pars superior ultra inferiorem extenditur. *Linguam* habet gracilem, oblongam, nervosam. *Crura* fere rosei coloris. *Felle* carere vulgo creditur, quod apud Bellonium legimus.

Aristot. H. A. l. 9. c. 26.

Nullibi non *invenitur*, in Gallia, Suecia, Helvetia. Non ubique tamen iisdem in locis, nec semper Æstate in altis Pyrenæi, Helvetiæ, Sabaudiæ & Arverniæ montium jugis degit. Hyeme cibi gratia ad campos & sylvas cæduas descendit. Circa Brixiam principio Autumni, in Helvetia mense Octobri capitur. A Germania inferiore æstate recedit, in fine Autumni redit. Aquas inprimis tepidas, loca pulverulenta & humida, sepes, & hortos amat. *Cibus* ipsi vermes. Spiritu in cava immisso, unde sonus etiam procul audiatur, eos extrahere, proditum à nonnullis. Visi, qui ex farina fagotritici cum aridis ficubus pascebantur. *Volatus* debilitatem cursus velocitate natura compensant. Cum proximam sibi aucupes existimant, longe recessisse inveniunt. *Oculis* est obtusioribus, quamvis grandes habeat; *odoratu* potius cibum quærere creditur. Homine delectari ab Aristotele relictum.

Locus.

Aristot. H. A. l. 9. c. 26.

Habetur inter ciborum delicias, sed postponitur Perdici. Aliqui deplumatum exenteratumque in furno torrent & cremant, remedio calculosis futurum.

Gesner. in Ornithol.

Rusticula Sylvatica. Rusticula palustri majore, major est. Gallinam enim fere æquat. Colore saturiore, rostro minus longo, ventre albicante, cruribus cinereis. Tendiculis seu laqueis capitur.

Scolopax seu Gallinago minor, & Scolopax minor, Molliceps Aristotelis quibusdam, dorsum habet ejusdem fere cum Alauda coloris. *Rostrum* canaliculatum, maculosum, in extremo nigrum, quatuor digitos æquat longitudine. Alæ extensæ maculam albam in extremitatibus ostendunt. Quæ ab Aldrovando exhibetur, *rostrum* habebat palmi longitudine canaliculatum, latiusculum, nigrum, tuberculis quibusdam asperum, in extremo acutum, cujus superior pars inferiorem aliquantulum longitudine excedebat. *Lingua* longitudine rostro fere par erat caniculata, in extremo cuspide acus instar acuminata.

Frequentem in locis mediterraneis Gallia videt, nec Batavi eadem carent. In Germaniam circa æquinoctium vernum venit, si Longolio credimus. Nec à marginibus stagnorum & lacuum *recedere* idem affirmat. *Migratoriam* inde colligas. In dissectæ ventriculo initio Decembris, scarabæos, & vermes albicantes, tenues, oblongos,

longos, quales farinarios appellant, invenit Gesnerus. Neque incaveis, neque in aviario vivere dignatur. *Vocem* auditam (hæc talis est, ut si quis cultrum per sertam ducat) pluviæ prognosticon quidam faciunt.

CAPUT V.

De Gallinula terrestri, & alia Chloropode.

HUc & *Gallinulam terrestrem* & aliam *Chloropodem*, Fulicæ similem Bellonii refero. *Illa* circa Verbanum lacum Polle, à Germanis aucupibus Hoggeschar / quod turmatim juxta sepes decurrant, dicitur. Gesnerus Rallum terrenum, seu Thochilum terrestrem dicit. *Corpore* est brevi, crasso. *Digitis* pro sua magnitudine longissimis. Postremus ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtine. *Vocem* ejus dicunt asperam ger, ger, ger serpentum instar, Capta sciuri vocem, si fides referentibus imitatur. Angli ceu lautissimam inter segetes capiunt.

De GALLINULA CHLOROPODE alia, ita Bellonius. Necessario plane Gallinulam aquaticam (la Poulette d'au) à Fulica, & Fulica majori (de la Porle, & Macroule) separavimus: quoniam aquæ non innatat, nec palmipes est. Pullettæ autem aquaticæ, sive Gallinulæ nomen à similitudine cum jam dicta impositum est, etsi multo minor sit major tamen Ralla, adeo ut de utraque hac particeps esse videatur. Aucupes, quibus ostendimus, cum Fulicæ similem esse cernerent, magnitudine tantum differre ajebant haneque ad perfectam necdum ætatem pervenisse. Unde nos diligentius peculiares aliquas notas discriminantes investigavimus. In quibus ea præcipue fere est, quod hæc Gallinula pedibus sit viridibus, & non absimilibus Botauri, neque etiam ita planis, nec denique lata membrana conjunctis, ut in Fulica. Cauda etiam Gallinulæ longior est. Mucula frontis item minor. Colore Rallo similis quidem, sed ad Fulicæ colorem tendit: quare ex primo aspectu Rallum esse putabam, sed cum diligentius inspicerem, animadverti, palpebras oculorum candidas esse, quod Rallo non convenit, sed neque Fulicæ. *Caudæ* binæ pennæ albæ sunt, utrinque nempe una. Sub pectore nonnihil ad cyaneum, sive cæruleum vergit. *Dorsum* colore est castaneæ intenso. Aliæ item aliis nigriores sunt, & alarum plicas albas habent, & aliam insuper albam lineam in minori ala, quam primæ plumæ ejus per calami longitudinem constituunt. Idem cibus reperitur in ejus ventriculo, qui in Rallo, & Fulica. *Os sterni* & ischion, sive os coxendicis ab aliis avibus habet diversa, etiam à Fulica. Caro Gallinulæ coctu facilis, ac tenera est, ossa fractu facilia, ingluvies ampla, jecur quoque fragile, cæterum intestina, & relique partes internæ, ut in Fulica. Assa ejusdem cum Fulica saporis est. Nidificat, & pullos alit, & educat, ut Rallus.

Huc pertinet illa quam CORRIRAM vocant, avis rostro pro corporis proportione crasso, pectore, & alis supernis albicantibus, cætera nigra.

Nec PORZANA MINOR, quæ Mediolani Girardina à Gallinularum aquaticarum censu eximenda est. Rostrum habet breve, qua caput tangi flavum, & in extremitate nigrum, pedes atros, ventrem album, pectus, dorsum, alas, colore fumido, albis maculis conspersо, alarum pennas majores nigras, &c.

CAPUT VI.

De Trynga.

DE Trynga, Juncone, & Cinclo hoc duntaxat Aristoteles prodidit, quod caudam motitent, lacus & flumina petant. *Trynga* Turdo æquiparetur, Cinclus & Junco minores sint. Hinc factum, ut diversæ Aves pro iis ab Authoribus obtrudantur, haud paucæ tanquam congeneres referantur ad easdem. Turnerus eam totam pullam, ea parte, quæ podicem tegit, quæque candida est, excepta, facit. Breves volatus facere, in stagnis quæ nobilium ædes obducunt, & in piscinis apud Anglos plærunque degere, si quando periclitatur, ad arundineta densiora confugere, adjicit. Germani quidam Tryngam nigram totam, fidi pedem, candido vertice ad rostrum usque demisso, pedibus altis & nigris, caudam continue motitantem, & loca aquosa incolentem ponunt, ad eandem Gesnerus avem quæ Claronæ Wasser Trostla / id est, Turdus aquaticus nominatur, rostro brevi, cruribus altis, fidipedem, refert. Aldrovandus aliquot ad Tryngam reducit, quas alii ad Cinclum retulere.

Prima ei ex illis quas *Giarolos* & *Giaroncellos* in Italia vocant, Turdo magnitudine par. Rostro duos digitos longo, nigro, in extremo nonnihil recurvo. Lingua acuta paris fere longitudinis. Capite superno, collo, dorso, & alis fuscis ad colorem castaneæ nonnihil vergentibus, oculorum ambitu, mento, pectore, ventre & Uropygio albicantibus. Digitis tribus anterioribus ad medium fere palmum exporrectis, posteriore brevissimo. Inter anticorum extimum & medium membranula est divaricationis initio, quæ inter alios desideratur. *Genera.*

Altera

Altera Pinarolo dicta, huic fere per omnia similis, nisi quod rostrum habeat nigrius, aliquando brevius, cujus superna pars infernam longitudine nonnihil excedit.

Tertiam Bellonius ad Gallinaginem minorem refert, Gesnerus Samethünle esse putat, uterque Cinclum Aristotelis esse opinatur. Corpulentia est fere eadem cum Scolopace minore simpliciter dicto: plumarum tamen colore differunt, & rostro, quod utrinque quidem tenue, longum & acutum est; præcedentis tamen in extremo maculatum est, & crassiusculum. Maculis albis in capite & universo collo maculatur. Pectus vero, totusque venter, femora & plumæ sub cauda nivem candore æquant. Ripas potissimum & *loca*, quæ bono aliquo odore recreant, & moschum redolent, frequentat.

Quartum inter cinclos reposuit Turnerus. Alauda est major, colore in tergo nigro, ventre albo, tibiis longis. Vere circa fluminum ripas *clamosa* est. Breves & crebros facit volatus. Anglis Hirundo Aquatica dicitur.

Quinta ex Motacillis credita, Pilwendegen / & Pilwegichen Germanis in Misnia vocatur. Palmipes quidem non est, sed rostrum longum, molle, cinereum: crura alta habet. Duo ipsius sunt genera, *Majus* & *Minus*. Hoc magnitudine Merulæ, tergo cinereo, ventre albo.

Locus. Flumina colit, & in ripis vagatur. In arenis nidificat & incubat, interdum inter saxa ova ponit. Supra octo pullos uno tempore non excludit.

Victus. Muscis, vermibus, & pisciculis vescitur. *Ingressus.* Domi, pane & malorum vescitur putaminibus. Singulari in muscis capiendis arte pollet. Lento enim suspensoque gradu accedens, rostro elevato primum designat, tum captam prædam deglutit. Mansuefacta conclavia ab araneis purgat.

Vox. *Vocem* noctu lacrymantis instar edit.

Quarta congenerem Merulam aquaticam Gesnerus facit, quam Germani Bachamsel / Lucarni & circa Verbanum lacum Folot vel Folum d'acqua nominant: nec non cornicem aquaticam, Sturno paulo minorem, quam in Alcyone describit.

CAPUT VII.

De Iuncone & Cinclo.

JUnco ἰυγξ & ἰυγγος, quod in juncis libenter degat, quæ Græci ἰυγγας nominant, ita dicitur. Aristoteles Trynga minorem, Alaudæ amicam facit. Addit, fluvios & lacus petere, ac caudam motitare, Bellonius pro ea quandam ostendit, quæ Gallis Alouette de mer, seu Alauda marina dicitur. Est quidem hæc ejusdem cum Alauda magnitudinis, *rostro* oblongiusculo; *cruribus* nigris gracilibus & oblongiusculis, *lingua* nigra universum rostrum longitudine æquante; linea alba sub alis insignitur, & dum volat ejusdem fere est cum Galerita coloris: sed quia maritima est, nescio an pro Juncone sumi vel possit, vel debeat. Aldrovandus aviculam, quæ Passere d'acqua vocatur pro Juncone ponit. Passeris est magnitudine, rostro nigro candiculato, satis duro & in extremo adunco. Lingua candiculata, & qua desinit bifida & duriuscula. Cauda tres digitos longa denis pennis constante. *Mas* à fœmina hoc solum differt, quod in hac colores sint magis obsoleti; in illo magis vegeti.

Congenerem facit eam, cui eadem species, rostri pedumque conformatio, & colore tantum variat. Collum pronum, & pectus albicant, sed venter totus ex cinereo ad fuscum vergit. Cætera fusca est. Turnerus dum Parum sylvestrem pro Juncone obtrudit, vehementer fallitur.

CINCEUS Græcis κιγκλος, Suidæ, nisi loca sint corrupta, κιγκλοι & κιγκλος βοτανιν Hesychio & Varino, quod armenta sequatur, tertia est ex illis avibus, quæ caudam motitant, & circa stagna & flumina versantur. Caudam motitare præter Aristotelem, Aristophanes in Tympanistis prodidit. Volaterranus palmipedem esse scripsit, sed falso. Suidas gracilem & nullo ferme corpore scribit. Gesnerus cum rostro recto nigro & longiusculo, ventre albo, pectore cinereo, cauda brevi ita ut eadem alarum longitudo sit, alis, dorsoque fuscis, cruribus ex ruffo fere luteis facit. Bellonius secundam Gallinaginis minoris speciem Cinclum Aristotelis esse putat. Idem Gallinaginem minimum genus, Cinclum minorem appellat. *Tertia* inquit Gallinaginis minoris species primo generi magis quam secundo similis est. Rostrum enim sicut Scolopax major, crassiusculum habet, & in extremo maculatum. Dorsum Sturno simile. Aliquibus Deux pour un appellatur. Duæ enim hujus generis, precio unius majoris væneunt. Aldrovandus de ea quam exhibet, an apud mare etiam degat dubitat. Magnitudine *inquit* Motacillam aliquanto superat. Color totius fere corporis inter fuscum & cinereum ambigit, sed alarum pennæ majores subnigricant. Venter & femora albicant. Rostrum nigrum tenue, & longiusculum. Crura nigra, brevia & exilia. Aldrov. Ornith. l. 20. c. 56.

Congeneres ipsi duas alias facit, quarum quoque Icones exhibet. *Prior* sub Cincli minoris nomine describitur. *Altera* iisdem quidem est coloribus, sed caudam albam & li-

& lineis nigris transversim secantibus ornatam habet. Rostrum quoque qua capiti jungitur crassiusculum, & sensim deinde magis magisque attenuatum. Quia posteriore sui parte debilis est, suapte & per se *nidum* non construit, sed in alienis parit. Apud homines vivere non dedignatur. Captam maxime mitescere tradit Philosophus. Videtur in Coryis Thracum Regis convivio apud Athenæum apposita, [illegible] quidem ibi extat, seu [illegible] legendum esse censetur.

CAPUT VIII.

De Vannello & Cercione Ave Indica.

VANNELLUS seu quod alis instar vanni aut ventilabri commotis strepitum excitet, seu aliam ob causam ita dictus, Fulica quibusdam, Stymphalis veterum aliis, sed falso; quibusdam à voce, Αἰξ. sive Capella, Bellonio Parrus, Parus, vel Parcus de quo apud Plinium, dicitur. Alcyoni congenerem. Gelenius facit, Pluviali Gesnerus. Candidos reperiri audivit idem, nisi Lari fuerint. Sine crista, iique aliquando colore fusco, & maculis variis observati alibi. An Tremulus avis in provincia Salernitana dicta, quæ minor est Gallina, coloris fusci, alte clamans, & velocissime volans, quæque prope mare teste Villanovano versatur, & cum super terra incedit, cauda tremit, unde ipsi nomen, sit ejusdem generis, disquirendum cum Gesnero relinquo. Exactissime à Bellonio *describitur*. Magnitudine inquit Plaridem vix excedit. Densis admodum *plumis* contegitur, quæ in radicibus suis quæ corpus attigunt, omnino nigricant. Color enim alius est in parte exteriori. Avis inversa, supinaque collocata, & alis ejus extensis magna plumarum pars in ventre; & in femoribus nivei sunt candoris. *Alæ* in superiori quoque parte niveæ, in inferiori nigricant, &c. *Hepar* habet magnum, in duo partes utrinque divisum. *Fel* in ea reperire Bellonius non potuit. *Intestinum* appendices habet.

Bellon. de Avib. l. 4. c. 17. Plin. H. N. l. 11. cap. 37.

Circa lacus & amnes versatur: aquas tamen non ingreditur, sed in planis & erica consitis, ut plurimum degit.

Victus. Vermibus, muscis, cicadis, bruchis, scarabæis & aliis *vescitur*. Albos lapillos deglutire, certum est. Æstate sola *volat*, hyeme gregatim, & tam frequenti numero, ut prata etiamsi amplissima vix totum agmen capiunt. Alis est obtusioribus, & inter volandum magnum strepitum edit.

Vox. *Vocem* videntur Germani & Galli per nomen ipsi inditum expressisse. Illi Kiwitz hi Dixhuiet vocant.

Partus. Dum *pullos* fovet, ad hominem à quo nidum inquiri suspicatur proxime accedit, & velut deditionem simulat, donec à nido abduxerit, sæpe multæ unum hominem ita persequuntur, ut eo facilius à nidis abducant.

Habetur in ciborum in Gallia deliciis, *Usus.* & eodem quo lepus precio venditur. Adeo pinguescit, ut saginata videatur. Gesnerus boni saporis & probi, sed levis & tenuis alimenti esse comperit.

De CERCIONE quam Capellæ seu Vannello præmittere debuit, caudam enim motitat ita Ælianus. In India avis ad Sturni magnitudinem accedens, variis coloribus picta nascitur, quæ & humanam vocem effingit, & Psittacis vocalior, & majore est docilitate ac ingenio: non tamen humanum victum æquo animo sustinet, sed libertatis desiderio famem potius quam servitutem deliciis ciborum refertam amplectitur. Urbes, quas Alexander in India excitavit, & Macedonibus incolendas dedit, ut Bucephala cum adjacente agro, & Cyropolis, aliæque ideo Cercionem appellant, quod similiter caudam, atque Cinclus movet.

CAPUT IX.

De Pluviali & Charadrio.

PLUVIALIS, Rhintace forte Plutarchi, quia nihil in ejus intestinis excrementi reperitur, in agro Bononiensi Pivier, Gallis Pluvier, Germanis Pulver & Pulross audit. Quomodo antiquis vocetur, ignorare se fatetur Bellonius.

Duo ejus *genera*, *flavescens* unum, *cinereum* alterum, quod Itali montanum vocant. *Pulli* Guillemot privatim vocantur. *Illud* Palumbi est magnitudine. Rostro brevi, rotundo, nigro, acuto, & in extremo nonnihil adunco, *lingua* triquetra, totam inferioris rostri canalem implente, prona parte fere cornea retusa. Pennæ superne fusco albo luteoque colore ita distinguuntur, ut ferratæ appareant; cauda quoque lineis fuscis luteis intersecatur. Bostico digito caret. Inter anticos tres membranula interjicitur, major inter medium & extremum, minor inter eundem & internum. Bellonius plumas ejus lutescere scribit, seu maculis luteis respergi. *Genera.*

Frequens est in Gallia, in Helvetia rarissima. Bononiæ non raro in foro venditur. *Locus.*

Rore *victitare* prodidere quidam, quod in ventribus earum nihil inveniatur. Nihil falsius. Ex humidis campis vermes eruit. Scarabæos in dissecta. Invenit Bellonius. Lumbricos edere asserit idem, quia solum *intestinum jejunum* habet. Ideo in eo nihil invenitur. *Migratoria* est. Æstate nulla in Gallia cernitur, vere paucæ. Non minore numero, quam quinquagenario volant. *Volaturæ* ventum sequuntur, *Victus.*

raro adverso tendunt, ut Bellonius prodidit.

Vox. *Vox* ipsis huit, huit sibilo qui porrectis labiis edi solet similis. Noctu solæ degunt; summo mane diversis in locis spargæ conspiciuntur, quartamque aut dimidiam milliarii partem occupant. Imminente die, ut simul conveniant, sibilum, sese mutuo vocantes emittunt. Uni in toto grege tanquam Regi obeditur. Huic vox maxime sonora. Ad auditum undique confluitur. Aucupes *Appellatorem* vocant. Inter Cupedias in Gallia ponuntur. Ita ut in hominem delicati cibi nimium appetentem, ne Pluviali quidem opposita contentum fore, alicubi tanquam proverbio dicatur. Apparanda non exenteratur.

Aldrov. Ornith. l. 20. c. 65. *Pluvialem Cineream* Aristotelis Pardalum esse credit Aldrovandus, tum quod tota fere sit cinerea, quod de Pardalo prodidit Aristoteles; tum quod maculata, unde Pardalo nomen. Pluviali simpliciter dicta est aliquanto major. Rostro paulo crassiori & longiori, postico digito admodum exiguo. Tota fere cinerei est coloris, & multis undique respergitur maculis, quæ inter cinereum, & castaneæ colorem ambigunt. Alæ caudam quæ brevis est, excedunt. Magna ex parte gregatim *volat*, nec singularem videris, quod apud Aristotelem legimus. *Vocem* frequentem nec gravem emittit.

Huc refer illam, quæ *Pluvialis Major*, Aldrovando. Rostro est procero, supina parte per pectus, ventremque candicat. Majores alarum pennæ nigricant, pedes sunt longi, & ad cæruleum vergunt. Digito posteriore fere caret.

CHARADRIUS Gazæ Hiaticula, quod circa fluminum alveum & rivorum hiatus versetur, qualis Aristoteli avis sit, ignoratur. Nam colore & voce pravum esse, noctu apparere, interdiu aufugere, quod de suo Philosophus reliquit, multis avibus competit. Et cum Aristoteles Icterum Chloreum seu Galgulum vocet, haud verisimile videtur, eam avem Charadrium esse, quam in Perside & raro quidem reperiri; atriis regum requiri, quod multi ei propter auxilium quod ictericis præstare creditur, Albertus ex Heliodoro, Æliano & aliis asserit. Aldrovandus pro Charadrio aviculam exhibet corpore toto ex cinereo fuscam, Rostro brevi, si cum aquaticis, longo, si cum aliis conferas. Capite toto nigra vitta cinctam, cruribus oblongis & gracilibus, colore ad rutilum accedente, fronte & collo candicantibus, pedore nigrescente. Quia interdiu latet, noctu progreditur, dedit proverbio locum. χαράδριον μιμούμενος, qui rem utilem occultat, dicitur. Ictericos solo aspectu sanare multi produnt. Philes Rubetam spectantem icterricia affici, rursus Charadrion, liberari nugatur.

Arist. H. A. l. 9. cap. 11.

Helidor. l. 3. Histor. Æthiop.

TITULUS III.

De Avibus Fissipedibus Herbivoris.

CAPUT UNICUM.

De Grue.

AVis quam Gruem Latini à gruendo, Poëtæ Palamedis avem, quod is Trojano bello, quatuor literas φ ξ χ & ϙ. ordinem aciei, & tesseras à Gruibus didicisse dicatur, vocant, Græcis communiter γερανὸς, quod colore cinereo & quasi cano tanquam γῆρας appareat; Tyrrhenis Tiris, & τυρικὸς, Polyrrhænis ὀρνεὸν appellatur. *Genera* ipsarum apud Tartaros plura Venetus observavit. Sunt quædam alis *nigris*: aliæ *candidæ*, pennas oculis aurei coloris plenas habentes. Nonnullæ parvæ, pennis longis rubro nigroque colore perunctis instructæ; quædam denique magnæ, grisei cinerei coloris, oculos rubros & nigros habentes. In Cuba duplo nostris sunt grandiores. In alia Americæ parte rubras colore coccineo Columbus observavit. Martialis. Venet. Rerum Orient. l. 1. c. 64.

De *descriptione* non est quod simus solliciti. *Collum* ipsi duos dodrantes longum, quod Philoxenus seu os Eurixidis. F. seu Cytherius, gulæ circa pisces mancipium, sibi optabat. Anterior ejus pars ad latera nigricat, prona albet. Vertex cum macula rubente niger. Omnia reliqua cinerea præter majores alarum pennas. In alis retro versus caudam pulvæ & crispæ sunt, quas auro & argento ornatas juvenes pilis affigere solent. *Arteria* aspera penitus in carnem ad os sternon inseritur. Ideo non mirum ex tam longinquo audiri. *Descriptio.* Athen. Dipnos. lib. 1.

Nulla non in orbis parte visuntur, universum enim fere, caloris amicæ, peragunt. Circa Hebrum, Strymonem & Cnistrum magna ipsarum copia. Ex Thracia, ubi æstate vivunt, hyeme ingruente trajiciunt in Lybiam: ibi in Ægypto & in Æthiopia hyemen transigere Ælianus prodidit. De Tartaria superius diximus, quæ vero de Pygmæis Plinius habet, fabulosa sunt. *Cibus* ipsis fruges, & herbæ. *Locus.* Æl. H. A. l. 3. c. 13. Plin. H. N. l. 4. cap. 11.

Illud & Suidas innuit, cum dicit, γέρανοι γεωργοῦσι τὸ χώριον ἐσπαρμένον, νεοσπόρου ὄντος Grues agricolæ depascebantur agrum noviter tritico satum; & Mantuanus cum scribit. *Victus.* Mantuan. l. 1. de colum. temp.

Strymoniæ de more Gruis, quæ semina campi
Iacta legens æquæ tepido sub sydere libra.

Hoc apud Claudianum legitur.

E Nilo Pygmæa Grues post bella remenso
Ore legunt rubri germina cura maris:

Putantur tamen & serpentibus interdum vesci.

Mo-

Partus. Ælian. H. A. l. 5. c. 2.

Moventur *in Venerem* cum obvio vento ad occidentem fugiunt. Fœmina stante ut Passeres, non sedente ut Gallinæ, coëunt. *Ova* bina, inter quæ lapidem fortuito etiam inventum deponere solitas, Albertus Coloniæ per annos aliquot observavit, nec plura pariunt. Quomodò *excludant*, à nemine quantum sciam hactenus proditum est.

Vox. Virgil. Æneid. l. 10. Lucret. l. 4. Aristoph. in Avib.

Vocem ipsarum Græci per κλαγγάζειν vel κλάζειν; Latini per clangere & clamare exprimunt, quod intenso & magno cum impetu prolata vociferentur. Aristophanes γέρανον κλάζουσαν nuncupat. Q. Calaber πανοφθόγγου. id est longum & protensum sonum edentes dicit.

Ætas. Arist. de gen. l. 5. cap. 5.

Ætatem earum diversi diversimode definiunt. Honorius anno octavo senescere tradit. Leonicus Tomæus quadraginta continuis annis unam domi aluit. Aristoteles pennas Gruum in senectute nigrescere tradit. Seu quod pennarum earum natura albicet, plusque humoris senescentibus iis constituatur, quam ut facile putredini pateant: seu quod terrestris humidi ipsarum natura à calore imminente non satis concoquatur. Solinus fulvas reddi scribit. Ingrediendo pedes ante se jaciunt, & implumes tam celeriter aliquando currunt, ut cursu hominem vincant.

Volatus.

Nec minor *Volatus* velocitas. Cyrus per intervalla locorum suos tabellarios ita disposuisse legitur, ut fatigatis recentes & nocturni diurnis succederent; sic volantes Grues superarentur.

Plutar. in Arist. Ælian. H. A. l. 5. c. 1. Tzetzes.

De *Migratione* mira ab Autoribus produntur. Ex Græcia Mæmacterione in quem Æquinoctium incidit, discedere notavit Plutarchus; ex Helvetia XI. Septembr. audivit Gesnerus. Thraciam relictam ad Hebrum fluvium conveniunt, & in turmas disponuntur. Maxima nata lustrato ter exercitu, corruit; sepulta ad iter in Ægyptum accinguntur. Volant alte, seu ad prospiciendum, quod Plinio & Isidoro placuit, seu ut, conspectis in tempestatem nubibus in terram sese referant. Exacte secundum ventem servant, raro contra impetum nisi fugiendo nituntur. Et in tergo præter volantium colla & capita reponunt. In volatu trianguli formam efficere animadversum ab Aristotele. Ejus autem summo angulo aër ab iis adversus pellitur: deinde sensim ab utroque latere, tanquam remis ita pennis cursus avium levatur. Basis trianguli tanquam à puppi ventis adjuvantur. Tempestate mota, vel in triquetram figuram conducto agmine cuspide ejus circumfluum aëre scindunt, vel immixtæ glomerantur in orbes, vel contentæ in sinum falcatæque feruntur. Literam ypsilon quibusdam exprimere; A vel A aliis credunt. Unam sequi ordine litterato, & pennarum notis inscribi aëra, certum est. Ducem quem sequantur ex robustis & senioribus eligunt. Ubi eum defatigatio, quia non habet, ubi nitatur, cœperit, proximam iis quæ acquievere substituunt; eaque vicissitudo in omni cursu servatur. In extremo agmine per vices qui acclament, dispositos habent, & qui gregem voce contineat. *Excubias* habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes; qui laxatus somno & decidens indiligentiam coarguit. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes, Dux cum aliis erecto providet collo ac prædicit. Lapidem decessuras deglutire auri indicem postquam deciderit utilem, seu ut ita facilius ventorum turbini pondere resistatur, quod Ælianus voluit; seu ut de via fessæ, & quietem parantes, jactu terram & aquas explorent, quod Aristophanes Byzantius credidit, prodidere quidam. Rostro eum suscipere, ne in volatu navis instar fluitent, Maximus Tyrius scripsit; ut vocem Taurum montem Aquilis plenum cohibeant, alii: Falsum id Aristoteles reliquit: lapides pedibus complecti, cum digitis iis incurvantur ex Alberto habemus. Certum est, inquit Plinius, Pontum transvolaturas, primum omnium angustias petere, inter duo promontoria Criu metopon & Carambim; mox saburra (sed non ut alantur, quod Ælianus fabulatur) stabiliri. Cum medium transierint, abjici lapillos è pedibus, cum attigerint continentem è gutture & arenam. Cum ab Ægypto in Europam avolant. Duces non adhibent.

Plut. de solert. Animalium. Cicer. 4. de Nat. Deor. l. 2. Plutarch. lib. cap. Lucan. l. 5.

Arist. H. A. l. 9. c. 10.

Plin. H. N. l. 10. cap. 23. Solin. Polyhist. cap. 10.

Affectus.

De *Antipathia* hoc dantaxat occurrit, ab Aquila infestinari. Ita inter se interdum ira exardescere, ut dimicantes capiantur. Visus aliquando mas fœminæ ad internecionem usque undecim vulnera inflixisse, quod pullos quo minus se sequerentur, abstraxisset, si Alberto fides est. Quæ de *Pygmæorum* cum Gruibus *pugna* ab Aristotele, Philostrato, Menecle & aliis produntur, fabulosa esse ex Strabone cognosces. Adventus earum, Arationis tempus indicat. Si vel vociferantur, vel per apertum sponte trepidant; nec sese audacius æthræ committunt vel vespere, & ad multum tempus volant, tempestatem minantur: Si mane & gregatim volent, serenitatem promittunt.

Arist. H. A. l. 8. cap. 12. Strabo l. 1. Georg. Hesiod. in Die. Theophr. l. de signis tempest.

Usus.

Usus earum olim *in cibis* expetitus. Indi ovis vescebantur, ut Strabo habet. Varro Grues Melicas apud Gellium inter ἀδέσματα reposuit. Grues oculis consutis in tenebris saginatos Plutarchus testis est. De suis temporibus *Plinius*. Cornelius Nepos qui Divi Augusti principatu obiit, cum scriberet turdos paulo ante saginari cæptos, addidit, ciconias magis placere, quam

Strab. l. 15. Gellius. l. 7. c. 16. Plut. l. de esu Carnivor.

grues: cum hæc ales inter primas expetatur: illam nemo velit attigisse. Sed & hodie hybernos apud Gallos cibos nobilitat. Inassant caryophillis per fossas & pipere. Tenerescunt, si ex ficu suspendantur. Galenus, Ægineta, & alii carnem earum inter fibrosas & duras reposuere. Anaxandrides, cum Iphicratis nuptiarum cum Thraciæ Regis filia convivium ridet, Gruem ibi fuisse, quæ frontem distenderet, hiante podice, discissis lateribus, dicit.

Plin. l. c.

Brujer. l. 15. de re cib. c. 59.

Athen. lib. 12.

Quantum *ad Medicinam*, Torminosis in cibo prosunt. Jus vocem clarificat, & sperma auget. *Caput*, oculi, ventriculus exusta in pulverem fistulis & varicosis ulceribus insperguntur. *Adeps* omnes duritias cum Anserino dissolvit. Pulmonis vulturini dextræ partes venerem excitant viris adalligatæ gruis pelle. Penna serpentes stupidos reddit.

Et hæc de Grue in genere sufficiant. *Speciem* quod attinet, quia BALEARICAM Plinius Cirrhos in capite more Pavonis gerere scribit, Aldrovandus eam substituit, quam Bellonius cuidam Ardeæ generi adscribit. Vulgaris est Gruis magnitudine, & eodem plane corporis habitu, rostro è cinereo fusco, vertice nigro, in quo cirrhus erectus nascitur, plurimis tenuibus & subtilibus aurei coloris pennis. Vtrinque in temporibus maculam habet oblongam, candidam, ex cujus inferna parte utrinque oriuntur palearia rosei carneive coloris. Collum, pectus, venter, cruraque tota ex cinereo fusca sunt. Circa caput viride invenitur. Alas erigit, & quandoque velocissime currit. *Vescitur* herbis viridibus, quandoque furfuribus & hordeo. Sub noctem altos parietes aut arbores more Pavonum quærit.

Plin. H. N. l. 30. cap. 15.

De JAPPONENSI nihil singulare occurrit. Tota fere candicat, rostro, collo inferiori, pedibus & alis internis exceptis. Vertex capitis insigniter rubet, ac nigris maculis respergitur. Media pars colli inferior nigricat. Sub alis pennæ dependent satis magnæ, multis insignitæ appendicibus, nigræ; cætera tota avis nigricat.

HISTORIÆ NATURALIS DE AVIBUS.

LIBER VI.

De Avibus Exoticis, Americanis inprimis.

TITULUS I.

De Avibus Exoticis Terrestribus.

CAPUT I.

De Manucodiatis in genere & in specie.

Oterant & istæ superioribus inseri, nisi accuratam, plerarumque descriptionem Authores nobis invidissent. Hac quia destituimur, dicendum promiscue de illis erit, ne aliquid in historia Avium scitu dignum omisisse videamur. Si quid occurret, quod superioribus annecti possit, Additamentis DEO volente inseretur. Incipiemus à MANUCODIATIS sive avibus Dei, ut Moluccani vocant. Hæ aliis interdum Apodes Indicæ: interdum Aves Paradysi, seu ob corporis speciem, seu quod ubi locorum nascantur, unde veniant, quo sese recipiant, ignoretur, vocantur; quamvis & ad Physonem fluvium quædam observatæ sint, quibus idem, ob miram corporis speciem, & plurimam colorum diversitatem, nomen inditum erat, & in Ægypto fuscæ & subrutilæ Monedulis minores, sub eodem nomine videantur. Magnitudo certa non potest illis adscribi, quædam hirundine paulo majores visæ sunt. In Java columbarum magnitudine observari, à se Pica maxima non minorem visam, Scaliger reliquit. Omnibus peculiare est, ut pedibus careant (quamvis Aristoteles nullam absque pedibus avem dari asserit, & Pigafetta pedes illis palmum unum longos assignet) & in cauda veluti fila quædam vel nervos obtineant. *Caput* ipsis non rotundum, sed pressum, nucis juglandis ferme magnitudine. *Rostrum* non omnibus æque magnum, neque ejusdem etiam coloris. *Alæ* & cauda expansæ, Accipitrinis Milvinisque magnitudine respondent. Pennæ sunt tenuissimæ, & præter tenuitatem pennis Pavonum fœminarum ex toto persimiles. Alæ in arctum contrahi, vel in latum diffundi pro animantis lubitu nequeunt, sed naturaliter uno tantum eodemque modo perpetuo consistunt. *Dorso* fila gemina annectuntur, tres & amplius palmos longa, neque exacte rotunda, neque perfecta angulata, sed figura inter quadratum & rotundum media. Intus continuata ac perpetua, pinguedine totæ expletæ sunt. Falso perpetuum *volatum* exercere, quod non nisi mortuæ in terra vel mari inveniantur, traduntur; nec verius affirmatur rore duntaxat *pasci*, & *ova* in masculorum dorsi cavitate incubari & excludi. Sane quiete necessario indigent, & filis illis in cauda facile ramis arborum annectuntur, nulla hactenus in visarum dorsi observata cavitas; & cum tum alte volent, tum animalia sunt perfecta, quomodo rore, qui prope terram nascitur, nec solidum alimentum suppeditat, illas ali dixeris? Magni à Moluccarum Regulis fiunt, qui se, si illarum pennas portent, in prælio vulnerari non posse, etiamsi in prima acie collocati fuerint, credunt.

Scaliger Exerc. l. 228. l. 2.

Species ipsarum quinque describit Aldrovandus. *Prima* hirundinem magnitudine, & forma, si corpus spectes, pene æquat. Pennarum ambitus discolor est, sed admodum venustus, & visu undique jucundissimus. *Caput* quale Hirundinis, & pro corporis parvitate majusculum: cujus plumæ, quæ superiorem partem à prima cervicis vertebra ad rostri usque initium exornant, breves sunt, crassæ, duræ, spissæ, colore luteo egregie micantes, & ad instar purissimi auri, radiorumque solarium more respondentes: reliquæ, quæ mentum contegunt, molliores, tenuiores, & ex cyaneo mire

Species.

mire virides, ut in Anatum masculorum capitibus, dum lucidissimo sideri obvertuntur, conspicimus. *Rostrum* quam Hirundini prolixius. Alarum pennæ forma Ardearum similes sunt, tenuiores tantum, ac longiores; fuscæ, inter nigrum, & ruffum fulgentes: quæ una cum cauda in orbem expansæ, rotæ similitudinem exhibent. Etenim plane immobiles sunt, & veluti infixa quædam spicula cuti adhærent. Cæterum minores quoque aliæ pennulæ, eæque profecto haud paucæ juxta singulas majorum pennarum, quæ alas constituunt, origines, exoriuntur, quæ supra majorum principia extensæ, ea obtegunt, dimidio quisquiliatæ, ruffæ, coccineæve, cætera croceæ, & fulvo auri colore splendidæ, multum mehercule gratiæ ac venustatis aviculæ ob eximiam illam & singularem colorum disparitatem conciliant. Corporis reliqua moles tota pennis fulvis in ruffum vergentibus obducitur, ita tamen ut aliquid adhuc inter eas discriminis advertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentissimæ sunt, & pariter latissimæ duorum triumve digitorum amplitudine fulvo sunt colore, & eo quidem nitidissimo, haud sane alio quam jecur ipsum splendentes. Quæ vero dorso infiguntur, rariores, neque ita frequentes sunt, atque insuper amplis divisuris pennarum omnino Ardearum tergo adhærentium similitudine hiant: neque etiam ad tam insignem latitudinem accedunt: aut præstantem illum hepatis colorem ædequant, quinimo puniceo potius colore, carni æmulo, obscurione etiamnum relucent. Fila illa gemina quæ dorso annectuntur, quodammodo nigra sunt.

Altera caput habebat album fere, maculis luteis, aureisque perfusum, oculos pariter luteos, cilia rubicunda, rostrum inter luteum, & viride medium, duos digitos longum, in supina parte quodammodo recurvum; *linguam* rubicundam, longiusculam, acutam, Picorum haud plane dissimilem, ad lacinanda animalcula perquam idoneam. In pectore aliquo pacto rubescebat. Venter, dorsum, & alæ candicabant, hæ tamen superius ubique, & in fine erant ferrugineæ. Dorsum primo ad flavum quodammodo tendere videbatur; posteaquam vero uropygium attingit, ad rubicundum, seu ferrugineum colorem vergebat. Alarum longitudine, utpote, quæ quinos palmos adæquant, primam speciem superabat. Caudæ pennæ, ubi dorso inseruntur, candicabant: cætera ferrugineæ erant. Ejus duæ pennæ reliquas duorum palmorum longitudine vincebant, & reliquæ etiam quam in prima longiores aderant. Carebat hæc avis geminis illis filis, quæ omnibus è dorso enasci supra dixi: quare vel itineris longitudine, vel temporis vetustate decidisse ea judicandum est, non autem fœminam ideo dicendam, ut perperam vulgus hactenus sibi persuasit. Duarum vero longissimarum illarum pennarum fortassis ad velociorem motum usus fuerit.

Tertiam ob corporis longitudinem *Hippomanucodiatam*, quoniam longiorem videre mihi nunquam contigit, appellare placuit, quæ videlicet à principio rostri ad caudæ, & alarum extremitatem tres dodrantes longa erat, & ad duos palmos, cum alæ complicatæ sunt, lata. Rostrum erat satis aduncum, in supina maxima parte, tres digitos longum, inferna vero paulo brevius. Tota vero avis erat alba præter nempe collum, & ventrem, quorum color est castaneus. Superior capitis pars ferruginea, quem colorem flavus excipit, ut hunc viridis. Prope dorsum pennæ admodum prominebant longitudine duorum, vel trium digitorum. Erat præterea unicum duntaxat Avi filum, idque asperiusculum, & admodum flexibile, quare alterum casu quodam amissum fuisse existimare debemus.

Quarta à rostri principio ad alarum extremitatem usque commensurata duos dodrantes explebat. Rostrum pro corporis exiguitate longissimum, nigrum & quodammodo aduncum. Capitis, colli, & alarum pennæ nigrescebant, ubi tamen rostro adnectebantur, flavescebant. Cirrhum prope cervicem tres propemodum digitos altum habebat, rigidum, coloris flavi, quique ex setis potius, quam pennis constare videbatur, atque eo maxime à subsequenti Manucodiata differebat.

Ultima magnitudine est Turdelæ, miræ levitatis, alis oblongis prædita, teneris & visui perviis, & pennis (si pennæ dici possunt potius quam setæ: deplumes enim sunt) duarum longis, angustis, nigris, duritie cornea; pedes nulli, perpetuo volat, nec usquam quiescit, nisi in arbore aliqua, longis illis setis ramo implicata pendens. Nulla navis tam celeriter pergit, & tam procul à continente, quam non circumvolet.

Huc Ryntace cresiæ pertinere videtur, quæ ovi magnitudine, gallinacei forte, in Persis nascitur. Hesychio & Phavorino avis est quam [illegible] id est columbæ magnitudine. Nonnullis Pluvialis avis dicitur, nec solido cibo vescitur.

CAPUT II.

De Avibus Daje, Guitguit, Maja, Xochitenacatl, Et Iajauhquitototl, &c.

AMericanis nominibus utimur, quia de Exoticis nos aucturos recipimus. Pos-

Possent & Latina imponi; quod Nierembergius fecit; sed metuimus, ne Lectoris judicium turbetur. Unicuique ad sua genera unamquemque revocare licebit. Avis *DAIE* columbam non excebit. Nidum quatuor spithamas altum, locis fabulosis, cauda ac pedibus excavat. In eo *ova* perimbres anserinis majora, & pugnum fere lata, quinquagena plurave, citra ullum albumen, crassæ & pinguis substantiæ, ponit. Excluduntur hæc citra incubantis parentis opem atque teporem. Exclusi pulli statim evolant. Avis est commode edulis. Ova assa coctaque boni & pinguis sunt alimenti; frixa mali & concoctu difficilis.

GUIT GUIT minima est avicula, Regulo similis, viridi colore, & suavi nutrimento. Ea est naturæ rerum vis, ut hæc tanta avis ac fere nulla, audeat persequi corvorum examina, eosque cogat ubilibet latitare, & se adversus illam arundinetis tueri. Corripetam Nierembergius dixit. Nieremb. Naturæ Exot. lib. 10. c. 6.

MAJÆ colore fulvus est, & in colli postica parte caput (dictu admirandum, & nulli alii animali concessum) ventriculus, primumque nutrimenti receptaculum, si Authoribus credendum. Gregatim in Cuba volant, & Oryzæ cujus maximus apud eas gentes proventus, sata devastant. Cedunt mensis, & grati multique nutrimenti esse dicuntur. Idem lib. cap. 7.

XOCHITENACATL columbæ est par, rostro crasso acuminato & nigro, *Oculis* nigris, iride lutea, alis caudaque albo & nigro colore variatis, tænia nigra à rostro ad dextrum usque pectoris procedente, alis vero circa priores partes etiam luteis, ac universim reliquo corpore pallenti, si demas pedes & crura quæ fusca sunt, & ungues ipsos, qui ex albo nonnihil pallescunt, *Vivit* juxta arbores floridas, quarum melligine *victitat*. Educat sobolem, habeturque à Tototepocensibus apud quos est frequens, maximi.

JAJAUQUITOTOTL corpusculo sturnum æquat. Viridi, cyaneo, fulvo & cinereo variegatur. Dum illi ab extrema cauda pennæ prodeunt reliquis longiores, priori parte depiles, in extremitate cyaneis ac nigris ornatæ pilis. Videtur ad Passeres Indicos referri posse. Idem l. c. cap. 10.

CAPUT III.

De Avibus Tuputa, Tentzon tototl, Tritono, & Hoactzin.

INsolens in TUPUTA natura. Viva tota vermibus farcitur. Hos pro carne habet, his singula membra imbuta: præter hos & pellem nihil carneum. Cutem non perforant densis exornatam pennis. In carectosis & herbosis locis versatur, ad proceras arbores nauseat. Hæc ab Hernando habemus, si eximiæ fidei is author est. Nieremb. Hist. Nat. Exot. l. 10. c. 14.

QUAPACHTOTOTL octo nucias longa est, ac totidem cauda; Rostrum è cyaneo nigrum, longiusculum incurvumque, oculi nigri, iris alba; pectus cinereum, ac inde ad caudam usque venter niger, cauda ex nigro fulvescens, alæ vero collum atque caput fulva. Risus humani est æmula, hinc Ridibunda quibusdam. Et propterea inauspicati ominis infamia Indis erat infensa.

TENTZON TOTOTL appellatur avicula Passere minor, colore fusca, pilis quibusdam ad rostri radicem circumcirca propendentibus, barbæ instar. Inde nomen usurpavit.

TRITONUS pulcherrima, & mirifico colorum ornatu variegata proditur, Patria ipsi Hispaniola. Tribus vocibus canit. Scilicet pæne indivisibilibus modulis variat cantum, ab avita voco in alias subitu dilapsa, ut videatur una omnes edere, unoque spiritu multos formare tonos, tanquam si à tribus gutturibus fabricarentur. Nieremb. l. 10. H. N. E. cap. 34.

HOACTZIN Gallinæ Indicæ fere est magnitudine, rostro incurvo, pectore candido in luteum inclinante, alis caudaque maculatis per intervalla pollicis, colore candido & pallenti, dorso ac suprema parte colli fulvis, sed utrisque in fuscum colorem inclinantibus, præterea etiam & temporibus usque ad rostrum & oculos. Unguibus nigris, ac fuscis cruribus. Gestat cristam è plumis è candido in pallidum colorem vergentibus, sed dorso earum nigro. *Vescitur* anguibus. *Vivit* in calidis regionibus, qualis est Yautepecensis, magnaque ex parte arboribus juxta flumina consitis insidet. Apparet Autumno. *Vox* ei magna, & ululatum quendam repræsentans. Inauspicata ab incolis habetur. *Usum* in *Medicina* invenit. Ossa dolorem cujusvis particulæ humani corporis lancinatione sedant. Suffitus quoque plumarum, mentem restituit his è morbo aliquo ea parum constantes evasere. Pennarum cinis intra corpus sumptus, morbo Gallico affectis opera mirabili medetur.

CAPUT IV.

De Ave Emeu.

AVem Emeu seu Eme Clusii potius verbis, qui eam accuratissime descripsit, quam meis depingere malo. Hæc, inquit iste, dum surrecto capite incedebat, quatuor pedum, & aliquod unciarum altitudinem excedebat: nam collum à summo capite ad dorsi initium tredecim pæne uncias erat longum, ipsum corpus binos pedes latum, femora cum cruribus usque ad

ad pedum inflexionem decem & septem uncias longa; corporis autem ipsius longitudo è pectore ad Uropygium trium pedum ferme erat. *Pennæ* seu verius plumæ totum avis corpus cum infima parte colli, dorso & pectori proxima, atque femora tegentes, perpetuo erant geminæ, ex eodem parvo brevique tubulo prodeuntes, & sibi invicem incumbentes; superna quidem paullo crassior, inferna vero tenuior, & delicatior, illæque variæ longitudinis, ut in similis avis exuvio, quod Christianus Porretus Leydensis pharmacopæus diligentissimus, habebat, observabam. Quæ enim in infima colli parte breviores erant, quæ in medio corpore & lateribus longiores, sex videlicet aut septem unciarum, quæ autem in extremo corpore circa oropygium (nam cauda carebat) novem uncias longæ & reliquis duriores. Quanquam omnes duræ aut rigidæ, attamen non latæ, sed angustæ, & rariorioribus lateralibus pilis ex adverso sitis præditæ, nigri coloris, quæ tamen circum femora ad cinereum fere tendentis, nigro permanente nervo, ut in reliquis: eam vero formam, & situm habebant illæ plumæ, ut à procul aspicientibus non plumis sed villis duntaxat tectum ejus avis corium existimari possit, quale ursinum est, & alis carere, tametsi alas haberet, sed sub plumis latera tegentibus latentes, & quatuor majoribus pennis nigris præditas, ut in exuvio observabam, tametsi illæ abruptæ essent, nec de illarum longitudine ceati aliquid ponuntiare possim; caules tamen confracti satis crassi, durique & solidi erant, atque in extimam alæ partem alte penetrabant. *Alæ* vero pars superior corpori contigua pennas sive plumas vestitrices, illis similes, quæ adhuc in pectore retinebat; adhoc enim patas hujusmodi alas censendum, ut currentem adjuvent, quia hanc avem non esse volucrem, nec à terra tolli posse arbitror. *Crura* in ambitu quinque unciarum crassitudinem superabant, crebrisque corticibus seu squamis latis tecta erant, præsertim supra pedis inflexionem. *Pedes* habebat crassos, duros, tribus crassis digitis præditos, prona parte velut squamis tectos, supina prorsus callosos: quorum medius, qui reliquis longior, tribus articulis constabat, interior uno, exterior binis. Omnium *ungues* valde magni, binas pæne uncias longi, crassi, duri & cornicei: Ejus *caput* exiguum pro avis magnitudine & fere glabrum, coloris ex atro cærulei cum colli suprema parte, in quo apparebant rari pili nigri: oculi paullo supra rostri fissuram magni, ardentes & truces, leonis oculis pæne similes, quos cingebant niger pili, quemadmodum & meatus illos aurium parvos & detectos, quos pæne oculos habebat. *Rostri* prona pars quemadmodum arcuata erat, paulloque supra mucronem binis foraminibus, narium usum præbentibus prædita: à cujus medio ad capitis usque verticem porrectum diadema assurgebat corneæ substantiæ, tres fere uncias altum, coloris ex flavo fusci, quod cum plumario defluvio cadere, & cum plumæ renascuntur, novum crescere intelligebam. Supina rostri pars, ab ejus scissura ad extremum mucronem quinas uncias longa. Anterior colli pars quatuor pæne uncias infra rostrum, bina velut membranacea palearia, seu barbulas, propendentia habebat duas uncias longa, coloris rubri miniati. Postea similiter colli pars deplumis, à capite secundum longitudinem rubri miniati coloris erat; deinde infirma ejus pars aliquot rubris plumulis, quibus nigræ intermixtæ tecta. Cæterum tametsi hæc avis aliquas notas habere videatur cum struthiocamelo communes, velut exiguum caput, natura pæne calvum, quodque sine delectu vorat quidquid objicitur. *Pedes* tamen bisulcos non habet, sed tribus digitis præstitos, ut ante diximus, sine calcari, otidis sive tardæ pedum modo: ideoque adeo firmos & robustos, ut in illustrissimi Comitis horto, (quem cum ipso Comite ingressus eram ut avem conspicerem) arborem humani femoris crassitudinem æquantum prorsus contusam viderim, & ejus corticem sublatum ab hujus avis, comite, id asserente, pedibus & unguibus: etenim non rostro antrorsum, sed oblique se convertens, aversis retrorsum pedibus, eos, cum quibus pugnabat, impetere solebat.

Licet vero quæcumque objiciebantur voraret, ut aurantia mala integra, & similia: ordinarius tamen ejus *cibus* erat similagineus, sive primarius panis, quem in magna crassaque fragmenta divisum, objectum vorabat, maxime enim recentibus gallinarum ovis delectari intelligebam, quæ integra cum ipsa testa glutiebat, si autem parum firma esset valetudine, illa ipsa integra per anum rejiciebat, deinde rursus ea vorans retinebat & concoquebat. Mihi autem affirmabant, hanc avem fuisse marem, & ex postica parte penem, cameli instar, interdum exerere esse conspectum. Audio porro, illas naves quæ anno à Christi nativitate millesimo sexcentesimo tertio ex Moluccis in Hollandiam redibant, binos simul aves quidem attulisse, sed in itinere mortuas projecisse; tametsi earum exuviæ sive coria, ob raritatem, conservari potiussent: illius avis aliquot ova nihilominus relata certa terna aut quaterna eodem anno Amstelredami conspiciebam à mercatoribus redempta, & paullo etiam ante unum Leydæ apud Porretum videram, omnium, mea opinione, maximum & pulcherrimum:

Victus.

mum: dimensi enim per longitudinem ambitus, quindecim unciarum erat; per transversum autem, duodecim, aut paullo amplior, ut propter amplitudinem pro quodam vase non minus haberi posset, quam struhiocameli ova, quibus, teste Plinio, veteres nonnunquam utebantur, & adhuc nostra ætas ejus rei gratia usurpat; nam non semel videri memini struthiocameli ova argento excepta & inclusa, poculorum vicem præbere. Hujus tamen avis *ovi* testa non erat valde densa, nec alba veluti ovorum struthiocameli, sed extrema parte virescentis ex cinericio coloris, & perpetuis, saltem creberrimis, quasi tuberculis satura viriditate præditis ornata: illorum autem quæ Amstelredami conspiciebam, unum ejusdem pæne erat cum illo magnitudinis, formæ & coloris, quædam vero magis orbiculata, aliqua minora, nonnullorum etjam color dilutior, & minus elegans. Porro mihi relatum, hujusmodi aves Moluccarum insularum non esse peculiares, sed etjam in Sumatra sive Taprobana, vicinoque illis insulis continente reperiri.

CAPUT V.

De Avibus, Xochitototl, & Auris.

XOCHITOTOTL, forma æmulatur passerem nostrum, multicolor est penna, pallet, nigrescit, candet: partim quoque est fusca. Vbique incola. Vermiculis & exiguis seminibus vescitur. Ex arborum ramis nidum construit pendulum. Ibi incubat ovis. Nieremb. l. 10. c. 41.

AURA aliis Gallinassa aut Gallinasso, in maritimis locis Zamuro, Peruanis Suguntus, Mexicanis Tropillotl, dicitur. Corvinum est genus, & ad magnitudinem Aquilæ accedit, quibus vix Gallinas superat. Color illi niger, Rostrum Psittaci instar. Frons depilis plicatili cute obtegitur, circumstant pili rari & nigri similes Æthiopum. Crus hobet fuscum. Aduncum unguem & atrum. Hornandes incertæ *originis* esse credit, nec sciri ubi nidificent & educent prolem. Frequentissimas omnibus Hispaniæ nova angulis hodie scimus. *Pernoctant* in arboribus & rupibus, mane advolant ad urbes, & ab editioribus locis plateas speculantur. Herrera Decade 3. l. 3. c. 9. Historiæ Novi orbis.

Victus. Quicquid immundum est aut exanime devorant, nec à stercore humano abstinent, fœde ingluvie famosæ.

Partus. Pullos Acosta albos esse scribit; adolescentes in corvinam nigredinem degenerant.

Volatus. Gregatim *volant*, & sublimipetæ sunt. Nec clamant, nec canunt raro murmure contentæ. Ingratus ab eis odor. Si quis insequatur, exonerant se ut leviores volatui sint, pari festinatione evomendo quicquid glutierunt.

Usus. *Usum* invenere in *Medicina*. Caro si edatur, Gallicum morbum juvat. Pennæ exustæ cinis vetat pilos nasci, æque ac stercus formicarum, vulnera quoque medicatur. Stercus drachmæ unius mensura potatum prodest melancholicis. Cor sole exsiccatum impense odorum est. In aliquibus Provinciis lege lata pœna infligitur occidenti has aves. Reginam Aurarum.

COZQUAUXTLI Indi vocant. Accedit magnitudine gnesiis Aquilis, alii gallinæ Ægyptiæ parem faciunt. Corpus universum præter collum & eas partes quæ juxta pectus sunt, ex nigro purpurescens, fulvum est ac pullum. Alæ circa exortum nigræ, cætera cinerea; desuper vero mixtim fulvæ nigræ, & nonnihil in purpureum vergentes. Rostri extrema (quæ Psittaci esse judices, tam est indistincta similitudo) alba sunt. Cætera sanguineo colore tincta. Amplum est narium foramen, oculi nigri, iris fulva, rubeæ palpebræ, frons sanguineo colore perfusa, ac plicatilibus rugis torva, quas tamen nonnunquam explicat, qua in re vocatos Gallo-pavos æmulari videtur, & pilis quibusdam veluti retorridis rarisque. Æthiopum pilis haud absimilibus. Cauda est Aquilæ, inferne cinerea, foris vero nigra. Crura rubra, ungues unci. De Laet. l. 5. Indiæ Occid. c. 4. Nieremb. H. Exot. bel. 10 c. 56.

Indignea est Mexicanæ provinciæ. Anguibus, muribus, lacertis, sed morticinis maxime & humano stercore *victitat*. Sublime *volat* & nimium extensis pansisque alis, vix volatum intermittens. Vi incredibili obsistit ventis, contra nitituque adversantibus, eisdem sedibus perstans immobilis. Unde ipsi apud Mexicanos nomen. *Locus & Victus. Volatus.*

Caro est inutilis, nutrimento, quantum compertum est, à nomine, nisi *Medicinæ* gratia degustato. Audio, inquit Author noster, hujus avis plumis admotis mederi Indos ulceribus, carnibusque elixis durante affectu devoratis; quas etiam ajunt morbo Gallico præsentaneo quodam remedio mederi. *Usus.*

CAPUT VI.

De Avibus Garagay, & Quetzaltototl.

GARAGAY quæ dicitur, avis est rapax, Milvi magnitudine, capite ex extremitate alarum albo. Crocodilorum & testudinum ovis infensa est. Odoratur illa sub arena in ripis fluminum condita, eruit & vorat. Solivaga est, nisi quod Auræ aves eam sequantur, ut potiantur furto, auro enim scalpere terram nesciunt, ut effodiant ova. Nieremb. H. Exot. l. 10. c. 57.

QUETZALTOTOTL, cristata est picæ columbæve magnitudine, pavoninis magna ex parte plumis ornata, rostro incur-

vo & luteo, & pedibus nonnihil luteis, cauda tzanatl plumis prælongis vestita, atque virentibus nitidisque pavonini coloris, iridis foliis forma similibus, opertisque, alis superne nigricantibus, inferne vero, & qua parte pavoninas attingunt, quæ in medio sunt, inclinantibus in virorem, quasi cavente natura meliorum pulchritudini. Crista constat plumis splendentibus pulcherrimis, pectus collumque inferne rubris & micantibus, ac pavoninis superne, qualibus etiam tegitur dorsum, nec non eæ partes quæ subter alas sunt, interque crura, sed dilutis exilibus, & mollibus. Plumæ alarum prælongæ sunt, virore tinctæ diluto, & in acumen desinentes. Pennæ tegentes humeros virescunt, sed subter sunt nigræ, quæ vero alas interstant, nonnihil incurvæ ac unguium colore.

Descriptio.

Locus. Hernandes in Paralipom.

Vivunt in provincia Tecolotlan ultra Quauhtemalan versus Honduras. Loca aprica amant, nec compertum cicurari vel ali in domibus voluisse.

Victus.

Vescuntur vermiculis, pineisque quibusdam sylvestribus, ex his quas Mexicani matzatli vocare consueverunt. Arbores excavare, & in earum cavitatibus sobolem educare dicuntur. *Sonitum* proferunt Psittacis non admodum dissimilem: verum sibila edunt alacrra, ter de die, mane, meridie, & sub occasum Solis cecinisse observatum est.

Volatus.

Agminatim *volant*, & visco hærentes ne plumis detrimento sint, non contorquentur, quasi naturæ duæ divitiarum suarum cognitionem haberent.

Usus.

Et sane maximi plumæ apud indigenas habentur, & aurum precio superant. Longiores ad cristas & cætera corporis ornamenta, cæteræ ad textilia opera usurpantur. Plumis captas exuere, undas dimittere dominis, quibus loco prædiorum sunt, & ad hæredes transeunt, licet, ne quisquam occidat, cavetur. Vere Reginam plumarum dixeris.

CAPUT VII.

De Avibus Tzinitzian, Totoquestal, Ave montana, & Longa.

Nieremb. H. Exot. l. 10. c. 65.

TZINITZIAN parva est avis, columbæ pæne par. Rostrum habet breve incurvum & pallidum. Columbinum caput & collum, sed quæ plumis virentibus ac nitidis vestiuntur, pectus & ventrem rubeæ, præter partem caudæ proximam, quæ cyaneo candentique colore promiscue tingitur. Caudam superne virentem, inferne nigram Alas partim albas partim sub nigro-atras. Crura ac pedes cinereos. Vivit in calidis juxta Oceanum Australem, vescitur fructibus. Alitur in caveis. Ex plumis miræ subtilitatis imagines intexunt indigenæ.

TOTOQUESTAL columbina magnitudine minor est, viridis omnino. Caudæ pennæ longissimæ sunt, magno pretio habitæ & receptæ in commerciis. Depilata dimittebatur. Capitis reus erat qui occidebat. De Laet. Ind. Occid. l. 7. cap. 4.

Avis MONTANA Indis Tepetototl, & Tecnecholi, Hispanis Phasianus, anseris est magnitudine, colore nigro splendenti, plumis tamen nonnullis inferne candentibus, circa caudam in postremis alis, cruribus pedibusque cinereis. Rostro incurvo partim cinereo partim luteo, ac circum radicem velut tumenti, plicatili crista, oculis nigris, sed iride pallenti.

Alitur frumentaceis frugibus aliisque similibus. Mite animal. Nam apprehenso domesticorum pallio cibum exigit, & clausam januam ubi aliquo intrare opus sit, pulsat. Horum si liberum sequitur, reducem cum applausu excipit.

Edulis est ac pinguis caro, nec dissimilis illi chortalium Indicarum.

Avem LONGAM Indi Hoitlallotl dicunt. A rostri acumine ad caudæ usque extremum, quæ spithamam quoque longa est, dodrantem prolixa conspicitur. Rostrum desuper nigrum, subter vero cinereum, quadrantem longum ac mediocriter crassum. Cauda virens sed pavonino splendore. Plumæ totius corporis ex albo fulvescunt, fulvescuntque prope caudam è nigro: sed quæ corporis vestiunt superiora, nigræ sunt maculis candicantibus conspersæ. Calidis regionibus vivit. Humipeta est, ac modici volatus, sed adeo pernici cursu, ut equorum velocissimorum agilitatem longe excedat.

CAPUT VIII.

De Cygno Cucullato Clusii, seu Dodone Lusitanorum.

CYgnum Cucullatum, seu Gallum gallinaceum peregrinum Clusii. (Hollandi Walgh-vogel, seu nauseam moventem avem vocant) Mauritii insulæ, quam Lusitani Ilha de Cirne dixere, debemus. Magnitudine cygnum superat aut æquat. Caput habet magnum, membrana cucullum referente tectum. Rostrum crassum, oblongum, parte capiti proxima subflavum, extremo mucrone nigrum. Prona pars adunca est & curva, in supina quæ subcærulea, macula mediam partem inter flavam & nigram occupat. Raris & brevibus pennis tegitur. Alarum loco quaternas & quinas duntaxat longiusculas nigras pennas habet, posteriore corporis parte, quæ præpinguis & valde crassa, pro cauda quaternæ Clusius Exot.

ternæ aut quinæ crispæ convolutæque pennulæ cineracei coloris conspiciuntur. Crurum quæ crassa potius quam longa, superna pars genu tenus nigris pennulis tegitur, inferior cum pedibus subflavi est coloris. Pedes in quatuor digitos dividuntur. Terni longiores antrorsum spectant, quartus brevior retrorsum conversus est. Omnes instruuntur unguibus. De Crure ejus genutenus rescisso, ita Clusius. Erat, inquit, non valde longum, sed à genu usque ad pedis inflexionem paulo plus quam quatuor uncias superabat: ejus vero crassitudo magna, ut cujus ambitus fere quatuor uncias æquabat, crebrisque corticibus seu squammis tectum erat, prona quidem parte latioribus & flavescentibus, vero supina minoribus & fuscis. Pedis etiam digitorum prona pars singularibus iisque latis squammis prædita, supina autem tota callosa. Digiti satis breves pro tam crasso crure. Nam maximi sive medii ad unguem usque longitudo uncias binas non admodum superabat, aliorum duorum illi proximorum vix binas uncias æquabat, posterioris sescunciam: omnium vero ungues crassi, duri, nigri, minus uncia longi, sed posterioris digiti longior reliquis, & unciam superans. In unius ventriculo lapilli inventi sunt, unus planus & orbicularis uncialis magnitudinis, alter inæqualis & angulosus, in maris littore lectos & devoratos verisimile est. Herbertus cum Lusitanis Dodonem vocat, & unam capitis medietatem ferrruginei coloris plumis tegi, alteram nudam esse, addit.

Herbertus in Itinerario.

CAPUT IX.

De Avibus Ceoan, Cenotzqui & Pauxi.

CEoan seu avis nivea turdo viscivoro paullo major est. Circa pectus ventrem atque alarum exortum fulvescit, permixtis ad caudam cinereis plumis. Alarum extrema caudaque ipsa cinerea sunt, superne vero universum corpus è fusco nigrescit. Rostrum quod parvum est atque exile, cruraque fulvescunt. Mentum candet, insertis tamen aliquot nigris pennis. Sermonem humanum æmulatur, veluti irridens transeuntes, quos tamen ubi licet, insequitur.

Avi CENOTZQUI seu evocatrici nivium dictæ color illustris variegatione. Pectore fulvus, crure pallidus, ungue niger, ventre notis candidis & atris permixtus, sub finem albis notis consperfus, cauda subtus niger & candidus, super fulvo nigrore maculatus. Caput nigrum est fascia cinctum cinerea. Rostrum parvum cinereum superne atque inferne, sed superne juxta exortum linea ambitur lutea. Quovis cœlo gaudet, montana colit, & roris tempore sobolem educat. Antequam ningat clamitat, postea silet. Ita convolvit huc & illuc caput, contorto in varias partes collo, ut eodem situ immota perstans, cuncta circumspiciat.

PAUXI gallinaceum æquat aut superat. Nigra est, maculis nonnullis albis & nigris perspersa, collo nonnihil provecto, capite amplo, quod aliis cristatum, aliis pro plumea crista lapis aut globus insurgit, (lapidem vocant, licet non nimus durus) ovo similis aut major, ferruccineo colore, Hernandus tumorem quondam radici rostri affigi, qua parte est tenuior, pici firma, lapidis duritia, & cæruleo colore, scribit. Alitur frumentaceis seminibus & libenter mansuesit. Niteremb. l. c. c. 75.

Huc pertinet alia Avis Ciconiæ magnitudine, colore cinereo. Cristam gestat uncias octo longam, è multis subjectis aggeratam plumis ejusdem coloris, & in amplitudinem orbicularem, præcipue circa summum dilatatis atque excrescentibus. Visam in horto Hispaniarum Regis descripsit Hernandus.

CAPUT X.

De Avibus Picicitli, Polyglotta, & Chicuatli.

PIcicitli avis est parva. Cinerea tota nisi capite & collo, quorum utrumque nigrum; solum oculos nigros candens ambit macula. Est ignobilitate quadem originis nobilis. Nesciunt adhuc Tetzcoquenses ubi fatificet. Muta est. Educat domi, brevi perit. Palato & stomacho est acceptabilis.

POLYGLOTTA quam Indi Concontlatolli seu quadringentas linguas vocant, sturnum non superat. Subtus albescit, superiore parte fusca, pullis & candentibus intermixtis pennis, maxime ad caudam & caput, quod imagine quadam coronæ argenteæ redimitur. In caveis ad blanditias auditus, ad ostentum naturæ servatur. Vincit omnes aves suavitate & arbitrio gutturis, nullius non imitatur, nullius non superat. Calidas regiones amat, temperatas tolerat. Contenta est quovis cibo. Similis ei est Tzanpan. Aliqui suspicantur fœminam esse ejusdem speciei, paribus magnitudine, cantu, forma, nisi quod plumæ inferne albæ sint, cinereæ & nigræ: superne, pullæ, nigræ, albæ.

CHICUATLI nostratem rusticulam exæquat. Rostro est longo, tenui, & pullo, ac tæniis juxta utrumque oculum luteis & incurvis. Inferiora corporis pallida sunt, nigris quibusdam plumis circa collum interfertis. Iris lutea, ac nigri oculi. Cætera ex fulvo, fusca, & cinereo permixta.

mixta. In montibus versatur. Calidis frigidisque regionibus capitur. Pane & vermiculis alitur. Humipeta est, & in viminеum alteriusve materiæ conjecta carcerem, haud vulgariter garrit. Pingue & non omnino aspernandum præbet alimentum.

CAPUT XI.

De Avicula Tominejo.

Gomara Hist. general. Indiar. c. 194. Oviedus Hist. general. l. 14. c. 4. Augustin. Cerato Hist. Peruanæ l. 1. c. 5. Lerius in Historia Brasiliæ. Thevet. singul. Franc. Antar. c. 48. Joseph. Acosta Hist. Natur. & Mor. Ind. l. 4. cap. 37.

MIra sunt, quæ de Avicula, quam Hispani Tominejum, Indi Hoitzi tzilototl, ut Hernandes scribit, Huitzitzil ut Ximenes, Vicicilin ut Gomara, Quenti ut de Laet, Brasilienses Guonambuah, ut Lerius & Thevetus testantur. Oviedus Passerem mosquitum vocant, produntur. Tam parva est, ut quidam ei magnitudinem crabronis, alii cicadæ, nonnulli extremi pollicis articuli, & evulsis pennis vix dimidiæ ejus partis, alii scarabei Lucani assignent. Oviedus in monetario trutina qua aurum appendi solet cum nidulo suo positam, bina tantum pondera. Acosta unum duntaxat dicit, Hispanis Tominos dicta, id est XXIV. grana, unde Tomineii nomen, pependisse vidit. *Capitis* & colli plumæ miram elegantissimorum colorum quocunque obvertas varietatem repræsentant. *Pectus* igneum quendam auro splendidiorem inprimis. Reliquum corpus subcinericium est. Oviedus nigerrimum colorem tribuit. *Rostrum* habet oblongum, illudque acus qua vestes sarciuntur, exilitate. *Linguam* rostro duplo longiorem. *Pedum* & *unguium* exilitate, cum illarum avicularum pictura, quæ ornatus gratia in librorum marginibus interdum adjici solet, comparari potest.

Locus. *Invenitur* in Peruanis montibus & Brasilia. Melle, rore, & florum succo *alitur*. Rosæ tamen non insistit, at in prælto milio quod Auati ab incolis dicitur, & aliis similis magnitudinis plantis insidet.

Origo. Duplex earum proditur *origo*. Nam aliæ quidem ex ovis excluduntur uti reliquæ volucres. (Construunt autem è xyli flocco nidos) aliæ, quod haud dubio fabulosum, ex muscis transformari vulgo creduntur. Sunt qui dicunt visam esse partim muscam partim avem: primum ejus colorem nigrum, mox cineraceum, deinde roseum, tandem rubentem. Nullus Hispanorum cantus mentionem facit. Soli Levius & Theretus Galli valde canoram esse, & in cantu adeo assiduum ut nemo qui non audiret & conspiceret, ex tantillo corpusculo tam suavem & sublimem cantum prodire posse sibi persuaderet.

Volatus. *Volat* celerrime, editque inter volandum quendam instar apiculæ strepitum, ut *Ætas.* apis magis quam avis videatur. Non diutius, quod maxime virum, *vivit*, quam flores herbarum durant superstites, postquam marcuere, ad pinus aliasve arbores, quadam naturæ providentia sese consert, eique se rostro affixo servat appensam, donec sex plus minus quam transactis mensibus, ac decidentibus jum pluviis, vernantibus agris, denuo revirescat, similes vices plures subitura. Gomara exspirare mense Octobri, pedibus ex aliquo ramo appensam aprico loco, renasci autem Aprili scribit. Hinc *Renati* nomen. Servata est sæpius avis affixa stipiti intra cubiculum, & cum sex menses exanimis jacuisset, quo tempore natura sibi comparatum est, revixit, ac dimissa in agros volitarit.

Quam Clusius describit, & Urusiam ac Tominejum vocat, an eadem cum jam descripta sit, ignoro. Erat, inquit, hæc avicula, ut expectura observabam, à rostri mucrone ad pennarum caudæ extremitatem tres uncias longa. Caput vero cum integro rostro uncialis cum semisse erant longitudinis: alæ ad extremam fere caudam porrectæ, parem habebant longitudinem: dorsum vix unciam latum erat, ejus & alarum color ex cineraceo fuscus, ventris cineraceus. Pennæ quæ in cauda obscure rubescentes, earum extrema pars nigra. Capitis, colli gutturis plumæ elegantissimi coloris ex auro rubro & flavo mixti, quæ Soli expositæ, admirabilem varietatem, prout obvertebatur caput, ostendebant: rostellum nigrum tenuissimum & maxime acutum, pedes valde exiles, nigri, quatuor digitis ut reliquarum avicularum præditi, quorum tres in anteriorem partem porrecti, quartus in posteriorem, &c. Videtur tamen esse ex istis. Diversæ enim speciei sunt istæ parvulæ aviculæ, & promiscua nomina communicantur invicem. Urusia Solis radium significat.

Usus. Ajunt pulverem ejus intra corpus sumptum epilepsiæ mederi. Pennæ præsertim quæ in collo & pectore nascuntur, aureis staminibus à phrygionibus intexuntur.

CAPUT XII.

De Avibus Cuntur, & aliis quibusdam Insulæ Maragnanæ.

Johan. de Laet. Indiæ Occid. lib. 10. c. 5.

CUntur avis est mole vasta. Visæ quæ expansis alis XV. aut XVI. pedes occuparent. Pedes habet gallinis similes, caret aduncis unguibus. Rostro tam valido instruitur, ut eo vaccinum tergus perforet. Plumis albis nigrisque mixtis ornatur. Cristam parilem instar novaculæ, & non servatam instar gallinacei. Inter Carnivoras censeri debent. Duæ illarum vaccam occidere & comedere valent, nec ab hominibus abstinent. Non modo ovem dila-

dilaniant, sed & juvencam. Pauciores sunt. Plures si reperirentur, pecus universum in Peruvia destruerent. In Insula Maragnana quatuor inprimis occurrunt.

De Laet. Ind. Occid. l. 16. c. 13.

Prima quam *Ouyra Ovassou* (observa, barbaros Toupinambautios universas aves uno & communi nomine appellare Oura sive Ouyra) vocant. Aquila est pæne duplo major. Plumis vestitos elegantissimis, Rostro valido, Unguibus inprimis acutis. Visa penna ex alis hujus avis extracta, quæ ulnam nostratem longe superabat, elegantissimo colore, & rotundis maculis distincta, instar Gallinarum quæ ex Africa advehuntur. Tanti est roboris, ut ovem integram abripiat atque dilaniet, homines facile prosternat, & nec à cervis abstineat.

Lerius in Hist. Brasil.

Altera est *Moyton* seu *Mouton* pavonis nostratis magnitudine aut paullo major, præ alta crista spectabilis, & per universum fere corpus nigris albisque plumis eleganter variegata. Carnes illarum cibo sunt opportunæ, & multæ ejus visuntur species.

Huic *Toucan* accedat, palumbi magnitudine; rostro oblongo atque lato, ingluvie sub pectore tres quatuorve digitos transversos lata, crocei coloris elegantissimi & miniatis plumis circa oras distincta, pectore candido, dorso exquisite rubente; alis atque cauda nigris, pulchra aspectu & carne palato admodum grata. Hujus & alia species appellatur à barbaris Ovaycho, cui rostrum est paulo diversum & è rubro flavescens.

Quartum, locum avi *Ouru* dictæ damus, perdicis quidem magnitudine, sed galli gallinacei in modum cristata; plumis rubris, nigris atque candidis insigni varietate. Sunt ibidem & plures ejusdemodi rapaces aves Aquilis aut majores aut paullo minores, singularis adhæc formæ, & plumis variorum colorum eleganter distinctæ.

Sunt & quædam Perdicum forma, sed majores paulo, cæruleis plumis ornatæ, & cærulea ova ponentes. Tata Ouyra Ovasson, & Tata Ouyra miri, itemque Arou mara singula sunt columbarum nostrarum magnitudine, sed singulari plumarum varietate & elegantia.

Iandou struthiocamelorum est species. Proceritate staturam humanam superans. *Salian* denique Turcici Galli magnitudine, rostro & cruribus ciconiæ, licet volare nesciat: tamen tam pertinaciter currit, ut venaticos canes effugiat.

CAPUT XIII.

De quibusdam Brasiliæ Avibus.

INter cæteras Brasiliæ aves, quarum alibi mentio facta & adhuc fiet, censentur *Guranhæ-engera*, *Tangara*; *Quereiva*, *Tucana*, *Guirapanga*, *Macucagua*, & *Mutu*. De Laet. Indiæ Occid. l. 15 c. 7.

GURANHÆ-ENGERA magnitudine est Fringillæ, tergo & alis cæruleis, pectore & ventre flavo; diademate supra caput flavo. Cæterarum fere omnium cantum imitatur, & mille modis vocem flectit & mutat. Variæ ejus reperiuntur species, quæ omnes aviariis inclusæ summopere delectant.

TANGARA Passeris est magnitudine, colore nigro, capite subflavo, non canit. Epilepsiæ quia obnoxia creditur, ideo illius carnibus abstinent barbari. Narrant iidem aviculas hasce inter se choreas ducere, & una mortuæ instar humi procumbente, inconditum murmur & strepitum edere. Hac consurgente, & eundem strepitum edente, omnes una avolare.

QUEREIVÆ totum pectus, pulcherrimo colore rubro tectum est, alæ nigro, reliquum corpus cyaneo. Propter exquisitam plumarum elegantiam maximi fit à barbaris.

TUCANA, quam Lerius & Thevetus vocant Toucan, picæ magnitudine, flavo pectore, reliquo corpore nigro. Rostro ingenti & minimum palmum longo, extus flavo, intus læte rubente. Cicuratur ita ut sub tecto pullos suos excludat.

QUIRAPANGA est tota alba, & cum modicæ sit magnitudinis, stentoream habet vocem, & quæ instar tintinnabuli, ad dimidiam pæne leucam exaudiatur.

MACUCAGUA phasianæ avi non absimilis, Gallinas Europæas magnitudine superat, & triplici cute munita est. Ova quotannis bis tredecim aut quindecim ponit. Graditur quidem humi, sed petit ad conspectum hominum arbores. Largam delicatamque carnem habet. Multæ illius species reperiuntur, quæ capiuntur facile.

MUTU Gallinæ est species admodum domestica. Cristam istar galli, nigri atque albis punctulis interstinctam gerit. *Ova* illius sunt grandia, alba, & ita dura, ut inter se collisa instar ferri tinniant. Quare barbari Maracas suas ex illis conficiunt. *Ossa* illarum canibus sunt lethalia, hominibus nihil nocent. An eadem sit cum Moutone de qua superiore capite actum est, ex comparatione liquebit.

Huc pertinet *quædam ex rapacibus* magnæ molis & tam clamosa, ut ad dimidiam leucam audiatur, tota nigra, pulchris oculis, rostro galli gallinacei, cui cornu impositum palmi pæne longitudine, quod iis qui linguæ vitio laborant, ad collum appensum occulta, quadam naturæ vi mederi, experientia comprobatum volunt. Coronidis loco hisce Bambiayæ in Cuba insula frequentes accedunt. Paullum supra De Laet. Indiæ Occid. l. 1. cap. 9.

ſupra ſolum feruntur magis quam volant, ita ut incolæ ferarum inſtar illas venentur. Carnes coctæ jus croceo colore inficiunt, ſaporis alioquin pergrati, & phaſianarum avium æmuli.

TITULUS II.

De Avibus Exoticis Aquaticis.

CAPUT I.

De Paſſere ſtulto, & Anſere Magellanico.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 4.

PAſſer *ſtultis* nomen ex eo accepit, quod manus apprehendentium nec fugiat nec timeat, admiratur ſolum aut ſtupet. Præter frontis partem roſtro adjacentem, quæ cinerea eſt, palmipes, roſtro tres uncias longo, tenui, obrotundo rectoque, ſed prope extrema nonnihil incurvo, pedibus quoque qui cæterorum palmipedum ſunt, & cruribus nigris, pupilla etiam nigra, & membrana oculos tegente in ambitu cinerea.

Veſcitur piſciculis. *Voce* imitatur graculum. Magnitudine picam, forma Larum. Nobilis eſt avium inſulæ Mauritii manſuetudo. Appellentibus nautis perinde inſident ac arboribus. Eadem ſecuritas venatus eſt. Accedunt ac ſubeunt manus.

Clus. Exo.

ANSER MAGELLANICUS à loco ita dicitur. Batavi forte à pinguedine Penguinem vocant. Deſcribam eum verbis Cluſii. Marina eſt hæc avis, inquit, & ex Anſerum genere, tametſi roſtro diſſimilis. In mari victitat: pinguis oppido eſt, prægrandis anſeris magnitudine; nam adultiores in eo genere tredecim, quatuordecim etiam, ſedecim interdum, juniores vero octo, decem & duodecim libras pendere obſervantur. Prona parte, nigris pennis tectæ erant. Supina & in ventre albis. *Collum*, quod craſſum & breve habebant nonnullæ, albis pennis tamquam torque cinctum. Earum *cutis* craſſa & denſa inter ſuillæ. *Alarum* erant expertes, ſed earum loco binas parvas coriaceas pinnas habebant, & latera tanquam parva brachia propendentes; prona parte brevibus, anguſtis & rigidis pennis confertim tectas, ſupina autem minoribus & rigidioribus, iiſque albis, quibus nonnullis locis intermixtæ nigræ; minime quidem aptas ad volandum, ſed quarum adminiculo velociter natarent. Maxima enim ex parte in aqua *verſari* intelligebam, & terram duntaxat petere fœtificationis vel pullationis tempore, & plerunque quaternas aut quinas in una ſcrobe latere. *Roſtrum* corvino majus habent, non adeo tamen elatum, & valde brevem caudam, pedes nigros, planos adſerinorum pedum forma, non adeo tamen latos. *Erecta* & ſublimi capite incedunt, demiſſis in latera pinnis, tanquam brachiis, ſic ut procul intuentibus homunculi aut pygmæi appareant. Piſcibus duntaxat *veſci*, referebant Diariæ; non ingrati tamen ſaporis eſſe illarum carnem, nec piſcem ſapere: ſcrobes vero valde profundas in littore fodere, cuniculorum inſtar; totum ſolum adeo cavum interdum efficientes, ut per illud gradientes nautæ, ſæpiuſcule genutenus in eas ſcrobes inciderent. Hi ſunt fortaſſe anſeres, quos Gomara ait ſine pluma eſſe, nunquam è pelago prodire, plumæque loco villo longo protegi.

CAPUT II.

De Avibus Iochualcuachili, Xochitenacatl, & Tlauquechul.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 16.

AVis quam Chillenſes *Iochualcuachili* ſeu caput nocturnum appellant admirandi eſt opificii. Aſſurgit illi à roſtri exortu corona quædam, aut orbis in tres diviſus cuſpides, ſuperiori parte mediocriter craſſus, & è luteo rubeſcens: ab anteriori alarum bini aculei contorti exeruntur. His armis avicula imbellis adverſus fortiores defenditur. Nullius vitam natura contempſit. Avis eſt littoris Oceani Septentrionalis alumna, ſalſorumve lacuum, è quibus victum ſumit. Inventa apud flumen Tuſpe, vix æquat ſturni noſtratis magnitudinem, ſed collo conſtat tenui & longo, capite parvo, & in longum producto, prolixo roſtro luteoque, prolixiſque cruribus, & pedum digitis atque unguibus: ungues autem lutei ſunt, digiti & crura cinerea cum inferiorum femorum parte, nam ſuperior fulva eſt cum anteriori alarum parte, quarum poſterior cyanea eſt. Reliquum corpus nigrum, quibuſdam tamen fulvis circa ventrem permixtis pennis.

Nieremb. l. 10. c. 9.

XOCHITENACATL eſt columbæ magnitudine, roſtro præ corpore mole maximo, ſuperiori parte luteo, inferiori vero ſubnigro, & in purpureum colorem vergente, oculis nigris, ſed iride rubeſcente ex luteo, ac reliquo corpore cæruleo cinereoque. Vivit circa litora Oceani Auſtralis; piſcibus, quos rapit, veſci ſolet.

TLAUHQUECHUL dicitur avis peregrinæ gulæ: vivis duntaxat piſcibus veſcitur, mortuos non attingit; raptu gaudet, ſpecie ſimilis eſt plateæ aut pellicano, ſed coccineo pulcherrimoque univerſi fere corporis colore, aut ex albo rubeſcenti, lato atque obrotundo circa finem roſtro, cinereoque pupilla nigra, iride rubra rugoſa, fronte galli pavonis, auræve, depili

depili pæne capite, candentique cum universo fere collo, & parte pectoris, & fascia nigra latiuscula, capet à collo distinguente. Circa littora maris aut fluminum vivit.

CAPUT III.

De Avibus Acolin, Quachiltone, & Acacalotl.

Nieremb. Hist. Exot. l. 10. c. 22. 28. 24.

A*Colin*, Coturnicis est magnitudine fusca, prolixo rostro & curvo in inferiora, pedibus longis: juxta aquarum summitatem cursitat celerrime, nunquam fere volat. Versatur in lacu Mexicano. Vescitur piscicuiis & ipsa esca vulgo. Bene Coturnicem aquaticam dixeris.

QUACHILTONEM, seu *Avem siliquastrini capitis*, aliqui Jacacintli vocant. Color illi purpureus, ex nigro intersertis pennis. *Rostrum* initio pallet. Adolescentibus rubet calvities juxta rostri exortum. Fulicam imitatur. Lutea crura invirorum assurgunt, in quatuor desinentia digitos pallidos, citra ullam membranam. Oculi nigri, iris fulva.

Lacustris avis est. Piscibus vescitur, ipsaque non ingrata palato. Intempesta nocte, & sub primo mane gallinaceorum ritu canit.

ACACALOTL mas seu corvus aquaticus à cauda extrema ad rostri usque acumen quatuor fere spithamas longa, & mediocris amplitudinis; crura sesqui spithamea, *rostrum* arcus instar incurvum, duos palmos longum, ac mediocre tenue: pedes in quaternos finduntur digitos nigerrimis munitos unguibus: crura minus nigrescunt digitis, rostrum cyaneum est, ac caput exiguum. Plumæ infernæ fuscæ insertis rubris, superiores vero promiscue purpureæ, subnigræ, virides atque splendentes: *cervix* est septem digitos longa. Caput collumque pennis fuscis, albis & viridibus teguntur ac paulisper fulvescentibus. *Oculi* sunt nigri, iris vero sanguineo tegitur colore. Cæterum ab externis oculorum angulis usque ad rostrum, unciæ unius intervallo deplumis & glabra est, pellis rubescensque in albo. Alæ viridi splendentique subtus pellucent colore, & qui pro variis solis repercussibus evariet atque mutetur; supernæ vero prope exortum passeæ sunt, deinde vero viridi atque pavonino spectabiles colores. *Indigena* Mexicanæ plagæ avis est: versatur circa lacus, ac piscibus victitat. Masculus fortassis est ejus avis, quam recentiores vocant Arcuatam, aut illi saltem congener. *Educat* filios veris tempore juxta lacustria loca.

Bonum præstat alimentum, nec valde injucundum, crassum tamen, atque (ut lacustres aves decet) piscosi odoris.

CAPUT IV.

De Avibus Xomotl, Acototloquichitl, & Acacacahoatli.

XOmotl palmipes est, dorso & alis desuper nigris, pectore fusco. Cristatam iracundia facit. Pennas intexebant Indi suis vestibus. Nieremb. l. 10 c. 41. 35. 36.

ACOTOTLOQUICHITL seu *Passer aquaticus mas*, passerem similitudine & forma simulat. Rostrum tamen nigrum, crura & pedes fulvi, inferiora corporis plærumque candida. Cætera fulva, candore aliquo & nigrore variegata. *Reperitur* in Mexicanis plagis. Juncetis & carectis insidet, ibique *nidificat*. Non minus occinit quam Sol pergit. Ab ejus exortu ad occasum contumaci garrit sonitu mures imitante.

ACACAHOATLI seu *Avis aquatica raucum sonans*. Halcyonum species illa est inquit Nierembergius, quam nostri marinetum Piscatorem vocare solent, circa aquarum fluenta victus gratia à congenita quadam versantem natura. Anate fera paullo minor est, colloque & rostro spithameo: hoc tres digitos latos prominet, medio, cum sortitur crassitudinem, in aciem desinit, ac morsui est peropportunum. Superne vero nigrum est, inferne album, & pallescens circa latera. *Oculi* nigri sunt, iris rubra prope pupillam, deinde pallida, ac demum candens. Ab oculis ad rostri usque exortum fascia procedit viridi pallescens. *Crura* pedesque in digitos fissi virescunt extrinsecus, intrinsecus vero inclinant ad pallorem, color totius corporis magna ex parte albus est, fulvis pennis insertis, verum superna magis fusca sunt, inferna vero candida. *Alæ* infernæ cinereæ, ac desuper circa extrema nigræ, mox è fulvo rubescentes, deinde pallescentes ex fulvo, ac demum fulvescentes ex fulvo, ac demum fulvescentes circa dorsum. Piscibus *victitat*: mitescit minimo negotio, nec est *cantu* insuavis, indulgenter tamen ac blande vermiculis & aliis animalibus exiguis, quæ in paludibus gignuntur, ex alenda. Carne etiam vescitur, & aliis non paucis, ubi fieri aliter non possit. Crassi est nutrimenti, neque dissimile ei, quod anates feræ præsentare solent. *Indigena* est Mexicanæ plagæ, & vere educat inter juncta sobolem. Mirum est, cum sit cervix pro ratione reliqui coloris longissima, in quam brevitatem illam. Cum libet contrahit, quod frequentius facere solet. *Caudæ* pusilla est, nigraque, & nihil præ se ferens splendoris, quæ in majorem procedit amplitudinem. Patrio nomine appellant *tolcomocchli*. Similis omnino esset hæc avis compari, nisi rostrum

strum desuper nigricaret, subtus rubesceret, velut pedes & crura, nec per universum corpus fulvum, nigrumque promiscue cerneretur.

CAPUT V.

De Avibus Iacacintli, Xlepapantototl, & Hoactli.

Nieremb. H. Exot. l. 10. cap. 43. 44. 45.

JAcacintli seu *rostrum spicæ mayzii*, tres pæne spithamas est longa, virentibus cruribus, capite ventreque cyaneis, sed in purpureum vergentibus, alis promiscue fulvis nigrisque, luscis oculis ac rostro, sed in coccineum prope exortum vergente, quod tres pæne digitos latas longum est, anteriori parte capitis depili & calva. Piscibus juxta lacus & flumina vivit Edulis est ejus caro, sed nec bono, nec grato alimento.

XLEPAPANTOTOTL Anatis fere species est, importuna Mexicanæ paludi, *rostrum* tamen in acutum finit: nullus illi negatus color. Pulchritudinem varietas dedit, pulchritudo nomen.

Nec contemnendi spectaculi est HOACTLI, sive TOBACTLI, id est, *avis sicca*, lacus Mexicani alumna, ternas spithamas à rostri ipsius acumine ad caudam postremam longa, ac gallinæ nostræ magnitudine. *Crura* prolixa, pedem, *rostrum* cum uncia trientem, crassitudine vero pollicem æquans. Superne id nigrum est, lateribus autem pallens, ac inferne nigrum & subfuscum. *Oculi* sunt magni, iris lutea, & palpebræ rubeæ: vertex plumis nigris tegitur, itemque crista insigni, similiter nigra: *collum*, *venter*, corpusque universum candet: sed *cauda* cinerea est, velut & desuper alæ, nam infernæ sunt albidiores, superiores alarum partes virore quodam splendent. *Dorsum*, etsi candidis tegatur plumis, pennis tamen nigris in virentem splendorem inclinantibus vestiri solet. *Pedes* qui in digitos fissi sunt, & crura quoque, pallescunt. Alba fascia circumcingitur caput, à rostri exortu ad oculos usque procedente Lacus Mexicani advena est, vocaturque ab Hispanis indigenis, velut & quædam aliæ aves, martinete piscador, ob piscium quibus alitur capturam. Arundinetis educat sobolem, gravem infert morsum, ac gravem similiter *vocem* edit.

CAPUT VI.

De Avibus Heatototl, Achalalactli, & Amalozque.

Nieremb. H. E. l. 10. cap. 47. 48.

IDoneum quoque conspectum HEATOTOTL, seu *avis venti* exhibet. Magna *crista* exornatur, orbiculari, ac coronæ modo eminenti, & paulisper candida. *Pectus* è fusco vergit in cinereum: venter albus est, ac pedes plani: crura fulva, & pennæ circa ea ortæ: *cauda* orbicularis, & variata inferne candido, pulloque colore, superne vero fusca. *Alæ* subdus candentes, cinereæ ac pullæ sunt, desuper nigræ, candidis tamen quibusdam insertis pennis; reliqua vero eadem quæ aquaticis est natura.

Similis alteri HEATOTOTL, quæ anate domestica paulo minor est, *rostro* atro, tenui, obrotundo, ac prope extrema contorto, plumis inferne candidis, superne vero juxta femora fulvis, lineis tamen nigris intercursantibus; circa residuum vero, & caudam fulvis. *Alæ* sunt subtus cinereæ; supernæ vero fuscæ, nigræ atque albæ. *Caput* est nigrum cristatumque, sed ab occipitio teniæ albæ utrimque procedunt ad oculos, qui atri sunt, & lutea constant iride, cum cætera sint similes avibus incolentibus paludes.

Suus quoque torques argenteus honestat ACHALALACTLI, seu *avem piscium vibraticem*. Alii vocant Michalacti. Columbina est *magnitudine*, & forma, *rostro* nigro acuminato, tres digitos longo, & pro corporis proportione crasso; *caput* crista ornatur è colore cyaneo in nigrum tendente, longaque. *Venter* candidis tegitur plumis, & collum torque candenti insignitur: *Alæ* inferne albescunt, sed postremis partibus videntur fuscæ, & candicantibus maculis interstinctæ, superne vero sicut reliquum corpus sunt cyaneæ, extremis partibus nigræ, & albis undique respersæ maculis. *Cauda* partim nigra, partim cyanea est, sed maculis albis per intervalla quoque variata. *Crura* rubea sunt, *pedes* diversi in digitos, in atros ungues desinentes; oculi nigri, & iris candescens. Advena avis est huic Mexicanæ regioni, versaturque juxta fontes & flumina, pisciculis & aliis aquatilibus victitans edulis, sed reliquarum avium palustrium sapore atque nutrimento.

Neque exiguus decor est AMALOSQUE, seu *avi rubescentis colli*. Palustris ea est, nostrati turturi magnitudine par, *cruribus pedibusque* in digitos fissis, atque ex albo rubescentibus nigris unguibus, *rostro* medio circiter longo, exili & nigro, atris oculis, & iride rubra, pectoris & ventris, & alarum inferna alba sunt; sed cauda, quæ mediocrem magnitudinem nanciscitur, fulvo & nigro colore est insperſa: at collum pectusque torques bini, minimi fere digiti distantes intervallo, nigrique cingunt, quorum anterior undiquaque circuit, posterior superna deficit ac disparet parte. Ex utroque latere maculæ binæ candentes, pari amplitudine, supra oculos versus collum, illud fere attingentes, discurrunt. Superna

perna corporis, adeoque ipsa cauda, albo, nigro, fulvoque sunt colore; alæ vero desuper fulvo & fusco. Indigena est avis, lacus Mexicani alumna, ac veris tempore educans sobolem. *Estur* caro, quæ eodem quo cœterarum aquaticarum est nutrimento. *Vescitur* ipsa culicibus, piscicilisque & vermibus lacustribus: vehementius *perstrepit* quam pro corporis ratione, nec tamen potest garrulis avibus adnumerari.

CAPUT VII.

De Avibus Farrensibus.

INsulæ Farræ à plumarum copia nomen adeptæ videntur. Cum enim avium sint fœtura fœlices, nod mirum & plumarum abundare copia. Cæterum aves quæ ibidem reperiuntur, in aliquot distinxit classes Hojerus.

Hojerus in Epist. ad Clusium.

In prima CLASSE *Lundam*, *Alkam*, & *Lomwiam* invenies. *Illa* mole corporis Anate est inferior, rostro rubente & latiusculo, pectus candida, tempus & alas nigra, pedes rubra. Revertitur primo vere. In præcipitibus celsarum rupium cavernis nidificat. Ova gallinaceis tum colore tum magnitudine paria edit. Quo sub autumnum abeat ignotum.

Alka ila aliquanto major est, rostro lato & nigro, itemque corpore, nisi quod sub pectore & extremis alis albicat. Pedes nigri, caput denique fuscum, nisi linea alba ab utroque oculo ad rostri partem proximam duceretur. Nidificat in editissimis scopulis. Ova ex albo & nigro maculata ponit

Lomwia quæ illa major, corpus totum est nigrum excepto pectore quod albet. Pedes nigri, rostrum nigrum acutum, oblongumque. Ova in editioribus scopulorum marginibus excludit, cyanei quidem coloris, sed lineamentis undique diversorum colorum mire variegata ac velut picta.

In altera CLASSE, duas diversas species ponit, quæ quod pedes ad incedendum inutiles habeant, nunquam terram ingrediuntur, & mole corporis minorem æquant Anserem. Prior *Ildbrimel* vocatur. Caput ejus fuscum, sub collo circulus albus, pectus candidum. Tergum & alæ nigricant, maculata passim punctis albis; pedes nigri. Forte est mergus Farrensis maximus Clusii. Creditur in undis marinis Alcyonis more fœtum producere.

Clus. Exo. l. 5. c. 5.

Altera est *Goifugel* rostro admodum lato & incurvo. Capite oblongo atque nigro. Alis exiguis, pedibus nigris ad incedendum ineptis. Oculorum margines candido circulo tinguntur. Rarissime & nonnisi aliquibus annis visitur, nec ubi fœturæ operam det; ignotum.

Tertiam CLASSEM tres species forma discrepantur, tempestatum prænuncie, & quæ in alto tantum Oceano versantur, constituunt. Primo est *Hafflert* seu Equus marinus, ut inconvenienter appellant, quæ magnitudine gallinam mediocrem, forma falconem utcunque æquat. Cinericio est colore, maculis albis passim interstincta, rostro incurvo velut falconis sed breviore. Ad ejus conspectum exhorrescere & littora legere piscatores solent. Certi tempestatem in propinquo esse noxiam.

Altera dicitur *Stormfinck* passere paulo major. Tota est grisea, sive maculis, rostro admodum exili. Pesagum præ superiore rectius dixeris. Siquidem super ipsos fluctus incredibili pedum velocitate transcurrere, ac nimbi instar ferri solet. Videtur illi cognata quam Oviedus Patines à Nautis vocari reliquit. Catervatim si navigantibus appropinquet, deponenda esse subito vela innuit.

Ovied. Hist. Ind. l. 14. c. 1.

Tertiæ nomen est *Barnsiard*. Magnitudine hæc Passeri par, sub pectore candicans, collo dorsoque nigricans, rostro nigro & nonnihil latiore, pedibus rubris. Tam velocem se natando præstat, quam Stormfinka currendo.

In *quarta* CLASSE duæ diversæ Anserum species censentur. Prior *Helsingegans* capite & collo nigro, circulo albo cincto, pectore albo, alis gryseis, tergo cyanei coloris, pedibus rubris, magnitudine Anati respondens dici.

Altera *Erandgans* anfere sylvestri pæne minor, capite & pectore griseis, collo rubro circulo cincto, alis, collo, pedibus rubris. Rarissime in Farris conspiciuntur, neque ibi fœtificant. Unde veniant, & quo migrent, nemini cognitum. Mutationem magistratus ubi apparuerunt imminere, superstitio ex longa experientia credidit.

Ultimum locum sibi *Skua* vendicat, avis aquilino generi & corporis mole & rapacitate respondens. Rostrum habet curvum. Sed non admodum latum, pennas corpus tegentes griseas, sola alarum extremitate albicante, pedes griseos. Pisce vescitur, sed & in omne genus avium grassatur. Fœtum negligenter ex ovis griseis, grandioribus, anatinis similibus, quæ exilibus nigris maculis notata sunt, in apertis campis producit. Aliter eam describit Clusius, & eandem fere cum vulture aquatico Oviedi existimat.

Clusius Exoticor.

CAPUT VIII.

De Avibus Lomsbay, Vulturibus aquaticis, Flamencos dictis, & aliis quibusdam.

AVes LOMSBAY ab Hollandis dictæ, corpore sunt magno, alis parvis, ut mirum sit, tam gravia corpora attollere posse,

Navigat. Holland.

posse. Frequentes circa portum Lomsbay in insula Aurangia, *volant*, unde & nomen invenere. *Nidulantur* in præruptis montium locis. Unicum duntaxat ovum pariunt. Ab hominibus nihil metuunt, etiamsi in suis nidis comprehendantur.

Nieremb. H. Exot. l. 10. c. 82.

VULTURES AQUATICOS facit Oviedus mole tam grandus quam magnus Larus est. *Rostrum* habent Larorum, sed magis mucronatum. *Pedes* diversi generis, sinistrum anatum & anserum instar planum, dextrum curvis unguibus instructum. *Vescuntur* piscibus & avibus, iidemque cum illis qui Astures aquatiles ab Hispanis vocantur, de quibus Hernandes in Paralipomenis agit, esse putantur. Frequentes sunt in Hispaniola & insula quæ à Divo Johanne nomen accepit.

Avis quam Hispani FLAMENCO vocant, grui est forma non absimilis. Juniores habent plumas candidas, ubi adoleverunt, mira elegantissimorum colorum varietate distinguuntur. Gregatim volant, sed haud alte. Juxta littora insulæ Cubæ atque in ipsis marinis fluctibus *victum* quærunt, salsis undis ita assuetæ, ut quum ab Indis domi aluntur, (nam & cicurantur) sal potui earum necessario admisceatur.

De Laet. Indiæ Occid. l. 1. c. 11.

Idem. l. 1. c. 20.

Habent & insulæ *Bermudæ maritimas*, quæ in subterraneis cavernis cuniculorum instar, nidulantur & ova sua ponunt, magnitudine & colore gallinarum ovis paria, ipsæ carne sunt obesa, & grati nutrimenti.

Idem. l. 10. c. 5.

Colophonem isti de Exoticis Avibus promiscuæ historiæ imponant illæ in Peruano ciconiis majores. Plumis sine ulla mixtura candidissimis, cruribus altis Ratiores sunt. Binæ ut plurimum incedunt. Et piscibus victitant. De reliquis quæ ad sua genera referri poterant, vide Notas.

TITULUS III.

DE AVIBUS BRASILIANIS:

Ex Georgii Marcgravii Historia Naturali Brasiliæ.

De Avibus Brasilianis in genere notetur: Vix ullibi elegantiores Aves reperiri quam in Brasilia, si varietatem plumarum & colorum spectes; verum nulla fere suave canit, ita ut cantu longe à nostratibus superentur.

CAPUT I.

Nhandugvacu. Iacana, variæ ejus species. Curicaca.

NHANDUGVACU Brasiliensibus, EMA Lusitanis; Struthio avis. Ingentes hic reperiuntur, minores tamen aliquanto Africanis. Longa illi *crura*, inferiora sesquipedem, superiora pedem circiter longa. Tres habent in pedibus digitos anterius versos, unguibus nigris, crassis, haud acutis præditos; posterius unum digitum, sed rotundum, grossum, unde difficulter in area levi aut tabulato possunt incedere, sed facile labuntur. *Collum* gestant incurvatum, ut Cygnus vel Ciconia; Longitudine circiter duorum pedum: *Caput* anserinum, *oculos* nigros habent pulchros; *rostrum* compressum, non admodum latum, duos & semis digitos longum. *Alas* habent parvas, & ad volandum ineptas, quarum tamen unam instar veli erigentes citissime cursum promovent, ut vix, ac ne vix quidem à cane venatico superari possint. Plumas habet gryseas per totum corpus, ut grus, in dorso longiores & elegantiores, & corpus plumis tectum fere rotundum apparet. *Caudam* non habet ejusmodi cristis præditam, ut vulgo pingitur, sed plumæ sunt per dorsum expansæ ad anum usque.

Tesseras lusorias, aliaque ferramenta lubenter deglutit, sed non concoquit, at integra per anum reddit: *Vescitur* fructibus & carne.

Frequens in Capitaniæ Serigippo campis, itemque in Capitania Rio Grande. In Pernambuco non visitur. *Caro* illius bona ad comedendum.

JACANA Brasiliensibus, gallina aquatica, Waterhun, diversæ reperiuntur illius species, colore differentes. Hæc elegantissima, magnitudine Columbæ, sed cruribus multo longioribus, flavi coloris, cui viriditas immixta. *Crura* inferiora plus quam duos digitos longa, superiora (maximam partem nuda ut aquaticis) paulo minus: quatuor habet in pedibus digitos, quorum medius è tribus antrorsum versis, duos digitos longus, reliqui duo paulo breviores, quartus retrorsum versus, pedem, aut etjam amplius longo: omnes autem unguibus semidigitum longis & flavis armantur. *Cauda* brevis ut gallinæ sylvestris; *pennæ* in dorso, alis & ventre ex viridi & nigro mixtæ, sub cauda albæ; versus collum, & in toto collo & pectore ejusdem coloris cum plumis quæ in collo pavonum aut columbarum quorundam visuntur. *Caput* habet parvum, ut gallina sylvestris, quod tegitur membranaceo quodam tegumento rotundo, coloris ut gemma Turcois. *Rostrum* rectum gallinaceum, plus uno digito longum; ab initio ad medietatem egregii miniati coloris reliqua pars eximii flavi, cui aliquid viriditatis admixtum. Frequentissima in palustribus Brasiliæ locis ubique. *Caro* illarum edulis, sed haud magni pretii, sunt enim plerumque macræ.

Alia species appellatur à Brasiliensibus

Agua

Agua pecaca, priori figura & magnitudine par; verum colore diversa & inferior. *Pennæ* illius sunt ut in dorso prioris, *alæ* magis brunescentes: Carent autem mitella, at in qualibet ala interius habent corniculum directum, quibus se defiendunt.

Tertia species prioribus figura & magnitudine equalis, colore autem differens, totum *caput*, *collum*, *dorsum*, *cauda*, nigri sunt coloris, initium alarum brunni: reliqua viridis; extremitates remigum brunni: *pectus* & infimus *venter* itidem brunni coloris, & uti crurum superiorum medietas superior. *Rostrum* rectum, crocei coloris, cum cuticula ruffa in exortu illius & parte capitis anteriori. *Crura* nuda, *pedes* cinerei. In qualibet *ala*, antica parte habet corniculum simile flavum.

Quarta species itidem figuræ est ut reliquæ. *Rostrum* illi flavum, mitella cutacea in initio capitis prope rostri exortum rubens, processus habens ad latera extensos more gallinarum Numidicarum. Totum *caput*, *collum*, *pectus* & infimus venter plumis vestiuntur nigri coloris, *dorsum*, *cauda*, & initium alarum ruffum, seu dilute brunnum; remiges alarum pennæ thalassici coloris cum extremitatibus nigris. Sed hæ remiges teguntur ruffis illis in exortu alarum, nec videri possunt nisi cum avis volat. *Crura* longa, digiti pedum longi, quilibet quatuor internodiis, cinerei coloris. Quælibet *ala* in anteriori parte habet corniculum acutissimum coloris crocei.

Curicaca Brasiliensibus à clamore dicta, *Masarino* Lusitanis, avis Numerio, judicio Clusii, similis: magnitudo illi mediocris Anseris: *capitis* autem magnitudo ut Anatis: *collum* sex digitos longum, tres crassum, aut paulo plus: *Rostrum* sex digitos longum, incurvum plane ut ensis Hungaricus, coloris ex igneo fusci. *Corporis* longitudo à collo ad podicem undecim digitorum, caudæ novem, desinentis cum fine alarum. *Crura* octo digitos longa, pedes duos & semis; rubri instar anatis sed non plani, quatuor digitis & unguibus nigris, tribus anterius, uno posterius verso. *Caput* & *collum* habet plumas albas flavo mixtas, & in superiore parte paulum oblongas: *Oculi* illi sunt nigri, circulo ruffo. Circa oculos & sub origine gutturis cutis nigra. Totum corpus nigris pennis vestitum, excepto dorso, capite & ventre, ubi cinereæ obscuræ, & in medio alarum albæ, cano mixtæ, ut in ciconiis. Reliquæ pennæ corporis, initii & finis alarum, & totius caudæ nigræ. *Tibiæ* superiores ad medietatem usque carent pennis, nam aquatica est avis.

Carnem bonam habet; quam sæpe comedi coctam & frixam butyro.

Alia species reperitur huic similis, sed multo minor, & magnitudine fere gallinæ, quæ vocatur *matui tui*.

Frequens est ad Flumen S. Francisci, in Itapuama & alibi.

CAPUT II.

Tjiepiranga. Iacapu. Iambu. Gallina Africana. Guiratangeima. Iupujuba, Sayacu. Ani. Guira guainumbi.

Tjiepiranga Brasiliensibus, Avis alaudæ magnitudinem paululum superat, & cantum passeris nostratis æmulatur. Totum *corpus*, collum & caput egregie rubicundi seu sanguinei est coloris: *alæ* vero & *cauda* splendide nigri; præterquam in initio alarum, ubi aliquid rubicundi admixtum est. *Crura* nigra inferiora quidem nuda, superiora autem nigris pennis vestita. *Rostrum* instar passeris, superiori parti nigrum, inferiori versus acumen nigrum, reliqua versus caput album. *Pennæ* in capite breviores, quas crispare interdum solet more Passerum. Omnes pennæ totius corporis interius sunt nigræ, exterius rubræ, ita tamen complicatæ, ut exterius totæ rubræ appareant. *Cauda* longitudine ferme tres digitos æquat. Digiti pedum quatuor & ut in plerisque avibus dispositi.

Alia hujus species reperitur passeris magnitudine; quæ pennis per totum corpus vestitur ex cinereo cæruleſcentibus; alæ tamen quodammodo ad thalassinum colorem accedunt. In ventre & inferiori parte colli seu gutture albicat, vel potius argrnteo colore nitet. *Crura* cinerei coloris, ut & *rostrum*, quod ipsi simile Fringillæ. Digeti pedum quatuor secundum communem avium modum.

Jacapu, Brasiliensibus; Avis magnitudine Alaudæ, cauda extensa, alis brevioribus: cruribus brevibus & nigris; unguibus acutis ad quatuor digitos: rostro paulum incurvato & nigro, semidigitum longo. Totum *corpus* vestitur pennis nigris splendentibus; sub gutture tamen nigredini illi maculæ coloris cinnabrii sunt admixtæ.

Jambu Brasiliensibus dicta avis est perdix, nostratibus quidem, magnitudine par, uti & figura. *Pennæ* autem per totum corpus obscure flavescentes, verum fusco mixtæ atque maculatæ.

Gallina Africana ex Insula do Majo, magnitudine nostratium gallinarum, figura corporis fere ut perdix: *collum* item coronatum portans, & *caudam* perdicis habens inferius dimissam: *pedes* gallinaceos: *rostrum* flavum: & in capite mitellam cutaceam fuscam: ad latera porro capitis *alba*, ut & ad quodlibet latus prope rostrum cristam

ſtam rubram ad latus protenſam. Totum *corpus* veſtitur pennis nigris, quæ elegantiſſimis maculis albis variegatæ ſunt, in alis quidem oblongis, in reliquis autem partibus rotundis; ſuntque in dorſo minores, quam in reliquis partibus. Huic ſimiles vidi è Sierra Lyona advectas, ſed eorum collum circumligatum ſeu circumvolutum, quaſi linteamine membranaceo coloris cinerei cæruleſcentis. *Caput* tegit criſtra obrotunda, multiplex, conſtans pennis eleganter nigris. Punctula albicantia per totius corporis ambitum, quaſi umbra thalaſſina variegantur.

Congenſibus hæc avis dicitur *Quetele*.

Quiratangeima Braſilienſibus; Avis paulo major Alauda, Picæ variæ æqualis. *Corpus* habet circiter tres digitos longum, *collum* ſesquidigitum: *Caput* parvum, *roſtrum* rectum, acutum, digitum longum, crura pedesque, ut reliquæ aves communiter: *Caudam* longam, rectam, quatuor digitos longam: Color *roſtri* niger, excepta inferiori parte, ubi inſeritur quæ aliquid fuſci habet: *Caput* nigerrimum & collum uſque ad initium pectoris. Colli ſuperior pars à capite fere ad initium dorſi uranica eſt: per initium dorſi transverſam habet maculam nigram uſque ad alas extenſam: *alæ* autem ſunt nigerrimi coloris, verum in medio ſecundum longitudinem habent maculam albam ſesquidigitum longam: *Cauda* quoque tota nigra: reliquum corpus coloris uranici: *crura* ſubcærulea. *Oculorum* pupilla ſubnigra, albo ſubflavo.

Nidificat in altis arboribus *Acaya*, idque libenter prope ædes. Nidos egregios exſtruunt hæ aves, cylindraceæ figuræ, & appendunt magno numero extremitatibus ramorum; qui conſtant è virgultis. Clamant fere ut picæ variæ noſtrates.

Jupujuba ſeu Jabu Braſilienſibus, ejuſdem formæ cum præcedenti, & eodem modo in eadem arbore nidificans (una eſt fœmina, alter mas) cauda paulum breviori. *Corpus* habet totum nigerrimis pennis veſtitum: in utriuſque alæ medio maculam flavam digitum longam; in extremitate dorſi, & prope anum tota eſt flava (vidi quoque totaliter nigras, dorſo ſanguinei coloris) cauda inferius ab exortu ad medietatem flava, reliqua medietas nigra, ſuperius nigra in totum, ſolum in ea ad latera utraque uſque ad medium pennam habens flavam. *Crura* nigra & pedes. Roſtrum ſulphurei coloris: *oculi* Sapphyrini, pupilla nigra: *linguam* cæruleam habet anterius fiſſam ſeu duplicatam.

Prope ædes domini Ingenii *Tupucuraj* arbor *Uti* ſita, in qua plus quam quadringenti nidi harum avium pendent, maximoque numero ſunt hæ aves, quæ ter quotannis ibi pullos excludunt: nidus autem quilibet ex arido gramine, & pilis equinis aut ſuillis mixtis eſt compoſitus, coloris fuſci, figura cucurbitæ anguſtæ cum ſuo alembico, longus in totum ſesquipedem circiter, & ab infimo ad unum pedem altus, cavus ut burſa, reliquem ſuperius ad ſemipedem ſimplum eſt, & ſua extremitate pendet à ramulo extremo: omnes autem nidi ex ramulis minimis extremis arborum dependent.

Sayacu Braſilienſibus, Avis Fringillæ magnitudine: totum *corpus* veſtitur pennis, coloris è cinereo & thalaſſino mixti, in alis autem & dorſo thalaſſinum admiſcetur, ita ut Sole illuſtratæ egregie ſplendeant; *roſtrillum* nigrum, *oculi* quoque nigri in totum.

Ani Braſilienſibus; Avis Turdelæ magnitudine, totaliter nigra, pennis, roſtro, oculis, pedibus *Caudam* longam erectam habet, ſex digitos longam: *Roſtrum* altum, latum, digitum aut paulo plus longum: inferior pars directa fere, ſuperior alta, lata, ſemilunaris figuræ, & conpreſſæ, ita uta ut acumen fere ſuperius habeat. *Crura* & *pedes* ſatis exiles, & in iis quatuor digiti, duo anterius, duo poſterius verſi, more pſittacorum. Clamat elata voce *yiiiiy* uno tono, in medio elevatiori.

Frequentes ſunt in ſylvis omnibus, verum cibo inutiles.

Guira Guainumbi Braſilienſibus *Tupinambis*; avis magnitudine Columbæ ad viſum, quia plurimas plumas habet, ſed revera corpus non ſuperat magnitudinem Turdelæ. *Caput* paulo majus habet quam Turdela: *roſtrum* nigrum, duos circiter digitos longum, cujus ſuperior pars paulo longior inferiore. Eſt autem *roſtrum* ſuperius & inferius in latera ſerratum inſtar ſerræ, inſervitque dentium loco. *Crura* habet brevia, haud multum digitum excedentia, nigra; quatuor in pedibus digitos, quorum unus retrorſum vergit, tres antrorſum, ſed primus verſus interiorem pedis partem brevior, medius longiſſimus, & tertius iterum brevis, ſed non æqualis cum reliquis exortus: primi enim exortus eſt ad pedem, ſecundi itidem, tertii vero prope tertium articulum medii, habetque primus tres, ſecundus quatuor, tertius ibidem tres articulationes, qui retrorſum vergit duas. *Ungues* nigri deorſum incurvati. *Cauda* longiſſima, directa pennis paudis rectis, digitum circiter lata, ſed decem longa: & quidem duæ tantum pennæ extremam caudam conſtituunt, quæ ad duos digitos plumis carent, in extremitatibus autem rurſus plumas habent ad duos digitos. *Corpus* totum ſex circiter digitos longum

gum est. *Pennæ* elegantissimæ: nimirum in capite quasi mitram gerit ex pennis Sapphyrinis, quæ prope exortum rostri Turcoidis colorem referunt: in medio autem hujus mitræ macula visitur nigra magnitudine grossi Misnici. Infra oculos (qui flavi sunt, pupilla nigra) etiam nigras pennas habet Sapphyrinis mixtas: *guttur* inferius, totum pectus & totus venter obscure luteum habet colorem; superior colli pars, totum dorsum, alæ & cauda viridis seu graminei est coloris, sed cui (præsertim in alis & cauda) thalassinus admixtus, ut in collis anatum & pavonum; à genibus ad ventrem crura superiora pennis virentibus sunt prædita. In medio collo inferius quasi pro insigni gerit tres vel quatuor pennulas nigras, & circum eas Sapphyrinas, quæ maculam quandam seu notam constituunt.

CAPUT III.

Iaguacati guacu. Mitu. Mituporanga. Ibijau.

IAGUACATI GUACU Brasiliensibus, *Papa Feixe* Lusitanis, nam piscibus victitat. Avis Turdelæ magnitudinem æquat; figura corporis ut Picus major. *Rostrum* habet nigrum, rectum, & in extremitate acutum, tres ferme digitos longum: *Oculos* nigros & *crura* brevissima nigra: superiora crura ex parte carent plumis; in pedibus digitos quatuor, (unum retrorsum) inæqualis longitudinis, duo enim versus exteriora pedis breves sunt, tertius interior longe brevissimus & remotior. *Ungues* nigri. *Cauda* duos digitos longa, excedens alarum fines. *Pennæ* totius corporis superiores, nimirum in capite, collo, alis, cauda sunt ferruginei coloris & splendentis: Circa collum transversim, annulum habet ex albissimis plumis; guttur, inferius collum, pectus, & totus venter pennis vestiuntur albis, prope utrumque oculum etiam maculam habet ex albis pennis: in cauda autem albæ pennæ interseruntur guttatim, ut & in alis, sed quæ vix videntur, nisi cum alas explicant & volant.

MITU vel MITTU Brasiliensibus dicta avis ex Phasianorum est genere, major gallo gallinaceo. *Corporis* longitudo à collo ad exortum caudæ est decem digitorum: colli longitudo sex digitorum, totaliter nigris pennis est vestita, excepto ventre & sub ano, ubi brunni coloris est, fere ut perdix. Tenuiores sunt pennæ ad collum, caput, & in pectore, & holosericum illosum nigrum pulchritudine æquant. In summo capite habet pennas nigras complicatas in planissimam quasi mitellam, ut nesciens vix possit agnoscere, quas irascens, aut etiam alias in cristam erigit. *Rostrum* habet insigne, non crassum, incurvatum, sesquidigitum fere longum; inferior pars ejus parva, superior ferme quadruplo major. Rostrum autem coloris est egregii incarnati, versus acumen tamen albicat. *Crura* habet gallinacea decem digitos longa, nimirum quatuor à pedibus ad genua, & sex superius, atque hæc vestita pennis nigris: digitos item quatuor gallinaceos, qui in exortu usque ad primam juncturam cuticula sibi invicem annectuntur, ut in aliis quibusdam avibus. *Caudam* habet pedem longam, instar gallo-pavi, quam semper in latum movet, *Kit*, *Kit*, clamando, ut illi. *Caput* bene formatum, anserini magnitudine: *Collum* sex circiter digitos longum: *Oculos* habet magnos, egregios, nigros, & pone aures maculam cutaceam albescentem ut gallinæ. Mansuescit facile. Lubenter in alto sedet ut gallo-pavi, scanditque arbores, ut illi. *Carnem* denique habet admodum bonam. *Reperitur* & alia ejusdem species, quam *Mituporanga* vocant Brasilienses, solo rostro & pennis capitis differens; hæc *rostrum* habet haud longum, satis crassum non tamen ita altum ut *Mitu*, neque sic lunatum: ejus extremitas utrobique nigra, reliquum totum crocea cute vestitum, qualem & circa oculos habet. *Oculi* nigri egressi: collum & caput nigerrimas habet plumas instar holoserici; & in summitate capitis crispatas atque cochleatim tortas habet pennas usque ad initium colli; has erigere in cristam crispam potest. Reliquum totius avis nigrum, cui nigredini hinc inde aliquid viridis transplendet. Circa anum albas obtinet pennas. *Crura* cinerea, figura ut *Mitu*. *Cauda* nigra, sed extremitates illius pennarum albæ. Et hæc quoque avis optime mansuescit.

IBIJAU Brasiliensibus, *Noitibo* Lusitanis: Avicula Hirundinis magnitudine: *Caput* habet latum & compressum: *oculos* magnos, elegantes, nigricantes, pupilla atra splendente ellypticæ figuræ, exterius autem oculos ambit circulus ex albo flavescens. *Rostrillum* minimum habet, quod non excedit crassitiem dentis aranei, nec tam est longum: nares tamen patentes in rostro: *Os* amplissimum, quod clausum non potest videri, at quando rostrillum aperit, os ad oculos diducere potest, ita ut digitum fere sit amplum; *Linguam* habet minimam. *Crura* alba, & secundum corporis molem parvula, vix semidigitum longa; quatuor in pedibus digitos, tres anterius, quartum retrorsum versum, unguibus incurvatis nigricantibus. Secundum longitudinem in unguiculo digiti medii cujuslibet pedis versus interiora habet pinnam quasi

multipliciter sectam, seu dentatam, videturque unguiculus quasi plumatus versus interiora, sed non sunt plumæ, verum cutacea materia & aspera. *Caudam* habet elegantem, quam in latum potest explicare, duos digitos longam, cum ejus extremitate etiam alæ desinunt. *Pennas* in toto inferiori corpore habet ex albis & nigrix mixtas, ut Nisus: In capite, dorso, alis & cauda nigricant, & albedo inspersa grata varietate: nonnihil quoque flavedinis albedini admixtum: uno verbo, nigra est & punctulata subtiliter hinc inde.

Reperitur & species hujus magnitudine Noctuæ, ejusdem coloris & conformationis. *Os* quando aperit, pugnum humanum facile admittit.

CAPUT VI.

Guainumbi variæ species.

GUAINUMBI quæ & *Guinambi*, item *Aratica & Arataratagnacu* vocatur à Brasiliensibus, à Lusitanis *Pegafrol*, à nostratibus potest appellari **Bloemen Specht**. Hujus autem multæ hic reperiuntur species.

Prima: Totius *corporis* aviculæ longitudo ab initio capitis (ubi rostrum est insertum) ad exortum caudæ duorum digitorum. *Capitis* magnitudo una cum pennis magnitudinem cerasi dulcis mediocris æquat. *Colli* longitudo tres quartas partes digiti, corporis longitudo unius digiti est & quadrantis. Magnitudo autem corporis cum pennis olivam grandem vix æquat, *Rostellum* habet sesquidigitum longum, subrotundum, æquale, tenue, & valde acuminatum, rectum palulum tamen versus extremitatem dorsum versum; color hujus niger, excepta inferiori parte prope exortum, ubi rufescit. *Linguam* habet duplicatam, seu bisectam, tenuissimam instar serici fili tenuissima, albam, longam, ita ut illam longe extra rostellum possit exserere: *Ocellos* paryos nigros. *Crura* & *pedes* minimos brevesque, nigri coloris; in pedibus quatuor digitos, tres anterius, unum posterius versum, longis, similunaribus, acutissimisque unguiculis nigris præditos. *Caudam* habet directam, digitum longam, quatuor ut plurimum pennis constantem. *Alæ* autem quæ duorum digitorum longitudinem habent, ad extremitatem caudæ fere pertingunt, pennæ singulari arte à natura sunt compositæ. Ab exortu enim alarum ad tres quartas partes digiti circiter duplex ordo pennarum est, unus longior altero, & superpositæ sunt sibi invicem pennæ, quasi alæ breves super longas. Hinc post has pennas, alæ pennæ (quarum circiter decem sunt) sequens interior semper longior fit antecedente exteriore, ita ut intima sit omnium longissima finem alæ definiens. His alis expansis volare diu potest, ac in aëre quasi pendula manere; inter volandum strepitum edit instar *bruchi*, seu rectius *hur*, *hur*, *hur*, instar rotæ lintearium quæ circumvolvitur: admodumque tenues apparent & transparentes pennæ alarum expansarum. *Color* plumarum aviculæ per totum caput, collum superius & ad latera, per dorsum totum & initio alarum est resplendens mirifice, nec à pictore bene exprimi potest; nam viriditati, qualis in Pavonum & Anatum collo, aureus, igneus, flavus mire admixtus est, ita ut Sole illustrante mirifice splendeant. In gutture, inferiori collo, pectore & toto infimo ventre, cruribusque superioribus albæ sunt pennæ, quibus in collo inferiori eximii coloris simul sparsim admixtæ, in ventre albis subjacent nigræ. *Alarum* initium miro colore constare dixi, reliqua pars tota brunna est, seu spadicei coloris splendentis. *Cauda* pennis constat coloris instar chalybis politi cærulescentis. *Victitat* floribus solum, ideo capta viva detineri non potest, sed moritur. Frequentes autem in floribus arboris, quæ Mense Januario potissimum floret, & potest aliquis vel sexaginta uno die scloperto figere. Inveniuntur & super aliis arboribus variis. Toto autem anno, magno numero in silvis inveniuntur, & præsertim matutino tempore ingentem strepitum excitant. Non autem canunt, sed clamant, *Screp*, *Screp*, *Screp*, uno sono & continenter, fere ut passeres. *Volantes* velociter alas movent, & cum vix videantur, & per longum temporis spatium in aëre velut quietæ, vel se moventes hærere possunt alarum ope. *Flores* rostellis carpunt inter volandum. *Nidum* faciunt in ramis arborum solidi Hollandici magnitudine. *Ova* ponunt albissima testa, duo ut plurimum, ovalis figuræ, piso haud majora.

Secunda: Pulchrior priori, ejusdem magnitudinis & figuræ. *Rostellum* tamen brevius, nimirum duas tertias partes digiti longum, ejusdem figuræ & coloris cum priore; *Lingua* eadem, ut & ocelli, crura, pedes, cauda & alarum figura. Plumarum color in capite, collo superiori, dorso, alis, cauda similis priori; at in gutture, seu collo inferiore, toto pectore & infimo ventre usque ad extremum corporis, tam eleganti & splendente viriditate cum aureo colore transplendente sunt plumæ, & mire resplendeant. Prope anum macula est satis magna (respectu aviculæ) constans plumis candidissimis.

Tertia, minor reliquis omnibus. Ab initio capitis, seu exortu rostri ad exortum caudæ duos & semis digitos longa. *Collum* unum fere digitum longum: *Caput* haud magnum. *Corpus* sesquidigitum longum.

Rostel-

Rostellum paulo plus digito longum, nigrum, subrotundum, acutum ac fere rectum. *Crura* & pedes, ut reliquarum. *Pennarum* corporis & alarum etiam eadem dipositio, sed color diversus. *Caudam* longiorem habet reliquis omnibus, paulo plus tribus digitis longam, pennis constantem, quarum ea quæ exortui ejus vicinior, brevior, secunda semper longior; estque cauda furcata, & avicula volans eam in duo amplissima cornua expandit, ita ut extremitates cornuum sesquidigitum à se invicem distent. Totum *Caput* & collum hujus aviculæ ex nigro serico colore elegantissime cæruleum transplendet, ut in collo Anatum. Totum *dorsum* & pectus viride, aureum, & thalassino transplendens, ut in secunda specie, atque etiam prope anum talis macula est è plumulis albis. *Alarum* color epaticus est. *Cauda* ex nigricante cœrulenti instar politi ferri cœruleo imbuti.

Quarta, paulo minor tertia: Corporis figura & plumarum dispositio eadem, sed alio colore, nec non differens rostro, & crurum colore. *Rostellum* sesquidigitum longum, deorsum incurvatum instar ensis Polonici, subrotundum, ubique æqualis crassitiei, & in extremitate acuminatum. Superior ejus pars nigra est, inferior flava, excepta extremitate quæ etiam nigricat. *Caput* superius, collum superiori parte, ut & alæ, colore sunt, ut prima species, guttur, collum inferius, totum pectus & infimus venter ex albo rufescentis sunt colores. *Caudam* habet plus digito longam, desinentem cum fine alarum, constatque pennis ex nigricante virescentibus, quæ in Extremitatibus albæ. *Crura* eodem modo disposita habet, ut cæteræ species, sed haud nigra, verum alba seu flavescentia, similibus digitis, & unguiculis semilunaribus, acutis, & nigris.

Quinta, magnitudine par tertiæ speciei: *Rostello* nigro, paulo plus quam digito longo, & paulum deorsum incurvato, *ocellis* nigris, uti & cruribus & pedibus. *Guttur*, collum inferius, & totus venter nigris holosericis vestiuntur pennis, cui nigredini quasi paulum cœrulei transplendet. Prope anum macula est albis plumulis. Extremitates autem nigri, nimirum ad latera colli, pectoris & ventris mire thalassino, aureo & viridi mixti resplendent. Totum *caput* superius, collum superius, & totum dorsum ornantur pennis, aureo, igneo & viridi mixtis, ut & initium alarum. Reliquum alarum ferreum est, seu fuscum. *Cauda* paulo plus digito longa, eleganter brunnis, cui cœruleus transplendet, pennis constat, circa oras autem pennæ illæ habent colorem, qualem chalybs politus cœrulescens.

Sexta, quintæ magnitudine par. *Rostellum* habet paulum curvatum, digitum longum, inferius album, superius nigrum. Totum *caput*, collum, dorsum & venter, ac initium alarum insignis coloris resplendentis pennis vestiuntur, nimirum plurimo aureo, dimidio fere igneo, & minimo viridi mixto. In summa, splendet ut Sol. In ventre pennæ albæ paucæ mixtæ. *Crura* nigra sunt. *Alæ* nigricantes. *Cauda* sesquidigitum ferme longa, elegans & lata, constans pennis quibusdam insignis illius coloris, quo reliquum corpus, quædam ex viridi & aureo mixti coloris, & per oras albæ, quædam in uno latere, seu medietate albæ altero virides, cui transplendet aureus.

Septima, paulo minor quinta & sexta specie. *Rostellum* habet non omnino digitum longum, coloris per totum corpus cinerei fere, ut passer, cui hinc inde mire resplendens rubrum instar Rubini perlucet.

Octava: omnium elegantissima. *Rostellum* rectum, nigrum habet, semidigitum longum; *Linguam* longam duplicatam: magnitudo & conformatio est ut secundæ speciei. Totum *caput* superius & collum superius miro rubini colore fulgent, ac si rubinus radiis solis illustraretur. *Guttur* autem & *collum* inferius merum aurum Hungaricum politum, & radiis solis illustratum exhibent, ita ut impossibile sit perfecte similitudinem horum colorum reddere, multo minus à pictore repræsentari. Initium *dorsi* holoserica nigredine tectum est, reliquum fuscis pennis, quibus tamen aliquid obscuræ viriditatis admixtum. Totus infimus *venter* ejusdem cum dorso coloris pennis vestitur; *Alæ* fusco ut in reliquis speciebus: prope *anum* maculam habet albam. *Crura* exilia nigra. *Cauda* digitum, & paulo plus longa, pennis constat brunnis rufescentibus (*feulemort*) quæ in extremitatibus per oras fuscescunt. *Cauda* lata, quam inter volandum egregie explicat. *Alarum* extremitas cum cauda desinit.

Nona, figura & magnitudine, ut prima. Rostellum superius nigrum, subtus ruffum. Totum *corpus*, exceptis alis, insigni illa splendet viriditate cum aureo transplendente, quali secunda species in ventre. *Alæ* fuscæ, *Cauda* digitum longa, latiuscula, pennis constans coloris, ut ferrum politum cœrulescens.

Sortitur autem avis hæc varia apud Brasilienses nomina, præter generale *Guainumbi*, ut *Guaracyaba*, id est, radius Solis, & *Guaracigaba*, id est, capillus Solis. Fr. Ximenes scribit à Mexicanis appellari *Huitzitzil*. Avicula est, inquit, quæ habet plumas pictas variis coloribus, è quibus mixtis & compositis cum artificio, & admirabili industria faciunt Barbari imagines Sanctorum & aliarum rerum, atque ita conjungunt, ut optime similitudinem repræsentent.

tent. Hujus aviculæ ea natura est & proprietas, quod non diutius vivat, quam flores plantarum durant, cujus melle victitat, quibus decidentibus, rostello suo se affigit arborum truncis, & sex mensibus ita immota manet, donec flores renascantur: quod tam multis testimoniis confimatur, ut de eo dubitari non debeat. Ajunt pulverem hujus aviculæ haustum, curare arthritidem coralloidem. Hæc ille. Vidimus plures ejusmodi icones artificiose ex hujus aviculæ plumis concinnatas ita dextre, ut coloribus picta viderentur; si autem Soli obvertas, mirabiliter splendet.

CAPUT V.

Iacupema. Iacacaii. Iacurutu. Scoco. Matuitui.

JACUPEMA Brasiliensibus, Phasiani est species; paulo major gallino minore domestica nostrate. *Caput* illi gallinaceum haud magnum; *Rostrum* gallinaceum: *Oculi* nigrescentes, *collum* septem circiter digitos longum; *corporis* autem longitudo ab exortu colli, ad exortum caudæ novem circiter digitorum. *Caudam* habet longam & latam, longam nimirum pedem. *Crura* longa, superiora plumis vestita & quinque digitos longa, inferiora tres, aut paulo plus. In pedibus quatuor digitos gallinaceos, quorum medius è tribus anterioribus duos digitos longus. *Plumis* tota avis vestitur nigris, quibus brunni aliquid mixtum. Ac capitis quidem plumas in cristam erigere potest. Cingunturque illæ nigræ aliis albis in ambitu. *Guttur* sub capite, & ad sesquidigiti longitudinem, in collo plumis nudum est, & rubra cute tectum. *Collum* totum inferius plumulis albis in nigris dispersi est variegatum, ut & totus infimus *venter*, ac alarum medietas posterior: superiora crura & cauda solis nigris constant, cui aliquid brunni mixtum. *Crura* inferiora & *pedes* elegantis rubri coloris. Cicurantur. *Carnem* habet bonam. Hæc avis à clamore suo nomen accepit, clamat enim *Iacu*, *Iacu*, *Iacu*.

JAMACAII, Brasiliensibus. Avicula Alaudæ magnitudine. *Corpus* tres digitos longum, *collum* plus digito, *crura* duos digitos, *cauda* fere quatuor. *Caput* habet parvum: *Rostrum* digitum longum, directum, paulum deorsum inclinatum, acutum, nigrum quidem, at inferius prope exortum paululum cœrulescens. *Caput* nigris vestitur pennis, uti & *collum* inferius, superius luteis: totum *dorsum*, *pectus*, & infimus *venter* luteis, *alæ* nigris, in quorum medietate albæ insertæ, quæ maculas albas faciunt, in qualibet ala unam: ad exortum alarum transversim per dorsum tendit nigra macula: *Cauda* etiam nigra. *Crura* & *pedes* fusci. Elegans est avis.

JACURUTU Brasiliensibus. *Bufo* Lusitanis. Noctua est, magnitudine æquat Anseres: *Caput* habet rotundum instar felis. *Rostrum* aduncum, nigrum, superiori parte longius. *Oculos* magnos, elatos, rotundos, & splendentes instar Crystalli; in quibus interius circulus flavus versus extrema apparet. Latitudo oculorum aliquanto major grosso Misnico. Prope aurium foramina plumas habet duos digitos longas, quæ instar aurium in acutum desinunt & attolluntur. *Cauda* lata est; neque alæ pertingunt ad illius extremitatem. Crura pennis vestita usque ad pedes: in quibus quatuor digiti, tres anterius, unus posterius versus, atque in quolibet unguis incurvatus niger, plus quam digitum longus, & acutissimus. *Pennæ* totius corporis variegatæ è flavo, albo & nigricante pereleganter.

SOCO Brasiliensibus, avis Aquatica, cujus multæ hic observari possent species; hæc cujus Iconem addimus, magnitudinem habebat Ardeæ minoris. *Rostrum* obtinet rectum, nigrum, & in extremitate acutum, duos & senis digitos crassum, ubi crassissimum. *Caput* illi instar Ardeæ, uti & *collum* pedem longum. *Oculi* nigri circulo aureo. *Alæ* & *cauda* simul desinunt: Cauda enim brevis, nec supra quinque digitos longa. *Crura* satis longa, superiora quippe quatuor, & inferiora totidem digitos: in pedibus porro quatuor digitos, videlicet tres anterius, unum posterius versum. *Crura* autem superiora ad medietatem sunt nuda pennis: cætera fusca cute tecta. *Caput* & *collum* brunnis quidem pennis, sed quæ punctulis nigris variegatæ sunt, vestiuntur. Per totum collum inferius ad pectus usque tendit linea plumis albis, nigris & brunnis mixta. *Dorsum* & *alæ* nigris quidem, sed quæ minutissimis punctulis flavescentibus variegatæ sunt, vestiuntur; *Venter* quoque ad eundem modum: sub alis denique nigræ, & albo maculatæ sunt pennæ.

MATUITUI Brasiliensibus, Avis Alaudæ magnitudine. *Rostrum* habet rectum, nigrum quidem, at in exortu inferius croceum. *Oculos* elegantes nigros. Totum *Caput* superius, collum, dorsum, alæ & cauda superius coloris sunt obscure grysei, & remiges alarum nigricantes. *Caput* inferius, guttur, pectus, & infimus venter albicant, ut & crura superiora, quæ mediam partem pennis vestita, more avium aquaticarum. Supra exortum rostri in fronte maculam habet albam, & annulum album circa collum. & inferius semiannulum obscure gryseum, huic contiguum: nam guttur totum album est, collum superius totum

tum obſcuru gryſeum. *Crura* ſunt ſubluteola; digiti autem pedum aliquid fuſci admixtum habent. Tres ſolummodo digitos habet in pedibus, omnes anterius verſos, qui in exortu cute ex parte junguntur: Unguiculi nigri.

Avis hæc ad littora maris & ripas ſalſorum fluminum diſcurrit.

CAPUT VI.

Iabiru. Iabiruguacu. Manucodiata.

IABIRU Braſilienſibus, Belgis vulgo *Negro*. Avis hæc magnitudine ſuperat cygnum. *Corpus* illius quatuordecim digitos longum: *Collum* totidem, & brachii humani habens craſſitiem. *Caput* ſatis magnum, *Oculi* nigri, *Roſtrum* nigrum directe extenſum; & ſuperius verſus extremitatem paulum incurvatum; undecim digitos longum, duos & ſemis latum; verſus exteriora acuminatum; eſtque ſuperior roſtri pars paulo altior, & major inferiori. Caret lingua, & ſub gutture ingluviem habet mediocris magnitudinis. *Crura* longiſſima, duos nimirum pedes: ſuperiora enim unum pedem & digitum longa, & mediam partem pennis nuda; inferiora undecim digitos. Sunt autem crura recta, nigricantia, & quaſi ſquamata, digitum medium craſſa. In pedibus digiti quatuor, tres anterius, unus poſterius verſus; quorum medius quatuor digitos longus, cæteri paulo breviores. Tota avis veſtitur albis pennis inſtar cygni aut anſeris. *Collum* fere totum, nimirum octo digitorum, longitudine à capite numerando, caret pennis; ac hujus medietas cum capite tegitur nigra cute, reliqua alba cute. Sed puto in cute hæſiſſe pinnulas albas, & fuiſſe abreptas. *Cauda* lata deſinit cum extremitate alarum.

JABIRUGUACU Petiguaribus, *Nhandu opoa* Tupinambis: Belgis Deurvogel. *Roſtrum* habet magnum, ſeptem & ſemis digitos longum, in extremitate teres & inferius incurvatum; caret lingua, & roſtrum inferius canum eſt. In ſummitate capitis mitram oſſeam coloris albi, & cinerei mixti gerit. *Oculi* nigri, & pone eos aurium foramina ampla. *Collum* decem digitos longum, cujus medietas, uti & caput, plumis, ac cute ſquammoſa cinerea eſt tecta, cujus ſquamæ albicant. *Corpore* æquat Ciconiam; *Caudam* habet brevem & nigram, cum qua alæ deſinunt. *Crura* ſuperiora ex parte albis veſtita pennis, cætera tota cinerea, & quidem ſuperiora crura longa ſunt digitos octo, inferiora ſex, aut paulo plus: digiti pedum quatuor, ut in priore. Totum *corpus* & collum albis veſtitur pennis, & à collo longiuſculæ pennæ propendent & circum. *Alæ* albæ, remiges illarum pennæ nigræ, rubini colore tranſplendente in nigro. *Pellis* detrahitur huic avi, ac caro ejus cocta comeditur; pinguis eſt & ſicca, boni ſaporis, præſertim ſi cocta butyro frixetur. Comedi ſæpiſſime.

MANUCODIATA, & quidem Rex creditus; ad aſpectum Columbam, ſed revera hirundinem æquabat. *Caput* habet parvum, *Oculos* parvos, roſtrum rectum, ſatis craſſum, acuminatum, ſeſquidigitum longum: *Collum* digitum longum; *Corporis* autem longitudo à collo ad caudæ exortum vix trium digitorum & ſemis. *Alæ* ſupra ſeptem longæ; *Cauda* lata & ſex digitos longa. *Crura* duo habet, quodlibet inferius duos digitos longum; quatuor digitos in pedibus, tres antrorſum, unum retrorſum verſum, more communi; medius anteriorum paulo longior cæteris; poſterior etiam ſatis longus; quilibet ungue lunato, ſeu adunco accipitrino forti præditus. Suntque crura & pedes ſatis craſſi, ac ad rapinam comparati. Ala & cauda pennas habent latas & fortes digiti latitudine. Totum *dorſum*, infimus venter, alæ, cauda elegantis ſunt brunni coloris; ſuperius ad roſtrum pennulas habet holoſericum leve referentes, viridi & fuſco mixtas; inferius ad roſtrum ſimiles nigri coloris. *Collum* ſuperius flavi, ſeu aurei eſt coloris, inferius viridis cum aureo tranſplendente. *Pectus* ſaturate brunnum; ſub alis in lateribus inter alas & crura, exoriuntur multæ pennæ, pedem plus, vel minus longæ, elegantis ſtructuræ, quæ ſupra caudam longe extenduntur: ſunt autem prope exortum flavi, ſeu aurei coloris, reliqua ex albo flaveſcentes, brunno umbratæ, ſeu dilute intermixtæ: inter has pennas duo quaſi fila extenduntur; quodlibet longum duos pedes & amplius, ac verſus extremum incurvata, obſcure brunni coloris. *Crura* fuſca ſunt, unguibus magis albicantibus. *Roſtrum* coloris eſt ex viridi & cœruleo mixti, verſus acumen tamen albicans.

Hæc eſt illa avis, quam alii Paradiſeam vocant: cujus aliquod reperiuntur ſpecies.

CAPUT VII.

Guirapunga utraque. Guiraquerea. Iacamaciri. Cariama.

GUIRAPANGA Braſilienſibus; Avis cujus ſonus longe auditur; Turdelæ majoris magnitudinem ſuperat, & columbæ fere æquat. Roſtrum habet digitum longum & latum, anterius acutum, cujus ſuperior pars paulum prominet ſuper inferiorem, ac deorſum eſt incurvatum, nigrum, naribus patentibus. *Os* illi amplum, quod aperire poteſt uſque ſub

oculos, ita ut oris apertura cum rostro triangulum formet. *Linguam* habet brevem. *Oculos* è nigro cœrulescentes. Sub gutture autem, quod latum habet, & in collo inferiori, multas digitum longas propendentes particulas carneas nigras habet, figura spiculi hastæ, vel quasi ligulæ. *Caput* obscure brunnis pennis vestitur. Totum *collum*, pectus, venter, dorsum & crura superiora leucophæis teguntur pennis, (quibus potissimum in dorso) nigricantes admixte, ac versus caudam etiam virescentes. *Caudam* habet tres digitos longam, leucophæis ac nigricantibus pennis pauca viriditate admixta. *Alæ* (non multum post exortum caudæ desinentes) in initio sunt nigræ, reliquam partem nigricantes, quibus obscure virescentes pennæ admiscentur. *Crura* inferiora nigricant, suntque plus digito longa; digitos quatuor habet cum cæteris communes, nigris unguibus: *Pectus* bifidum est, seu convallem habet per medium secundum longitudinem; tracheam amplam, unde etiam fortem clamorem potest edere. Duplicem autem sonum edit promiscue, una vice quasi quis securi percuteret cuneum ferreum, in silva (*cock*, *cick*) altera autem quasi quis campanam fissam tangeret *Kur*, *Kur*, *Kur*, &c. Clamat autem solum media ætate, Decembris & Januarii initio per quinque aut sex septimanas, reliquis mensibus non auditur; unde Lusitanis *Ave de Verano* vocatur.

Guira Punga, fœmina; Turdelæ nostræ majoris magnitudine est & figura, & eodem modo carnosa. *Caput* habet latiusculum, *rostrum* quoque latum, haud longum, *oris* hiatus amplus quando aperitur. *Rostrum* nigrum. *Oculi* satis magni. *Cauda* tres digitos aut paulo plus longa, nec alæ ad illius finem pertingunt. Tota avis vestitur pennis nigricantibus, quibus fuscæ & dilute virentes sunt mixtæ: magis tamen fuscus est in dorso color, in gutture, pectore, & ventre magis dilute virens, & mixtus ut nostræ turdelæ. Avis est pinguis & copiosæ carnis. *Crura* & pedes nigricant, cætera nihil differunt à communi norma.

Quiraquerea Brasiliensibus; Avis Alaudæ magnitudine, sed quia longas alas, & caudam habet multo longiorem, videtur major. *Caput* latum, compressum, ac satis mangum habet. *Oculos* magnos & nigricantes; *rostellum* parvum, triangulare, compressum, & superiore parte aduncum. *Os* amplum, longe amplius rostro, quod apertum triangulum efformat. Ad utramque autem extremitatem rostri superioris ad latera digiti fere longitudine, in quolibet decem, aut duodecim circiter setas crassas suillas habet protensas anterius & ad latus. *Corpus* haud longum, sed rotundum fere est. *Pedes* quatuor digitis more communi constant, quorum medius longior reliquis; & unguiculo suo (quos omnes habet nigros) pectine corneo subtiliter serrato dotatus est. *Alas* longas habet, nimirum semipedem. *Cauda* octo digitos longa, constans in extremitate duabus pennis longioribus reliquis. Tota avis ex fusco cinerei coloris cum maculis obscure flavis aut albicantibus mixtis, more Nisi. Circa totum collum autem pone caput annulum habet obscure aureum. *Crura* cinerea seu fusca. *Digiti* exigua pellicula connectuntur, non ita lata, ut in anatibus, nam non est avis aquatica.

Jacamaciri Brasiliensibus, Avis Alandæ magnitudine. *Rostrum* rectum, acutum, nigrum habet, duos digitos fere longum. *Linguam* brevem. *Oculos* cœruleos. *Alas* breves, quæ paulo post exortum caudæ desinunt. *Cauda* autem tres & semis digitos fere longa, recta, septem aut octo pennis constans. *Crura* superiora pennis vestita, inferiora nuda, cute flava & viridi mixta. *Pedes* itidem. In quolibet pede quatuor habet digitos, duos anterius, duos posterius versos; estque uterque interior, tam anterius, quam posterius, dimidiam tantum partem longus præ exterioribus. *Unguiculi* nigri.

Totum caput, collum superius, totum dorsum, alæ, cauda superius coloris sunt viridis cum aureo & igneo mixti, ita ut mirifice resplendeat; ejusdem coloris annulus etiam circumdat collum. Sub gutture autem, in pectore & infimo ventre, & sub cauda obscure flavi coloris est, ut cera vetusta.

Cariama Brasiliensibus, Avis Ardeæ majoris magnitudine; ex aquaticarum est genere: In capite super exortu rostri cristam plumatam gerit nigram cinereo mixtam, erectam. *Rostrum* breve, superius paulo aduncum, ex obscuro flavo fuscum. *Oculos* habet elegantes aureos, pupilla nigra, longis superciliis nigris. *Alæ* desinunt paulo post exortum caudæ. *Crura* habet longa, superius mediam partem pennis vistita, cætera nuda & obscure flava: *digitos* tres in pedibus, medium longissimum exteriorem breviorem, interiorem adhuc breviorem. Suntque digiti ad partem cute connexi. In postica parte pedis digitum parvum habet, altiori loco positum, & calcaneum rotundum, more Struthionis. *Ungues* digitorum breviusculi, lunati, fusci. Totum *corpus* pennis vestitur gryseis, seu sinereis fusco undatis, ut in falconibus, & obscure flavo mixto: extremitas alarum & caudæ fusca est, obscure flavo, & gryseo undata: in pectore & inferiore ventre plus habet grysei. *Caudam* demissam, collum ere-

rectum gerit. *Clamor* ejus instar gallo-pavi fœminæ, & longe auditur. *Carne* est valde probata.

CAPUT VIII.

Guara. Urutaurana. Maguari. Guarauna. Ajaja. Picui pinima. Pica Cureba. Tuidara. Guacaguacu. Tapera.

GUARA Brasiliensibus (in Marahoon frequentissima, & Rio pe Ieneiro) avis est aquatica & terrestris, Albardcolæ magnitudine. *Rostrum* habet ensis Polonici figura, longum, ex albo subcinerescens. *Oculos* nigros. *Collum* & *corpus* instar Albardcolæ. *Alæ* desinunt cum cauda, quæ brevis & demissa. *Crura* longa, quorum superior medietas pennis vestita, reliqua nuda. *Digiti* pedum quatuor communi modo longiusculi, brevibus unguibus, prope exortum cute inter se connexi: crura autem nuda cum pedibus coloris ex albo gryfei, uti & rostrum.

Tota avis vestitur pennis elegantis coloris coccinei; remiges tantum alarum nigras habent extremitates. Hæc avis primum exclusa coloris est nigricantis, hinc evadit cinerei, deinceps albi, sensim autem rubescere incipit, & secundo ætatis anno coloris est in totum, quem *Columbin* vocant, quoque magis senescit, elegantissimum illum colorem coccineum acquirit. *Victitat* piscibus, carne, adjuncta semper aqua.

Brasiliani è plumis hujus avis varia componunt corporis ornamenta.

URUTAURANA Brasiliensibus: & *Urutaui cuquichu Caririri*, Avis Aquilæ magnitudine. *Rostrum* habet nigrum, cujus superior pars adunca, prope exortum tamen flavum; *Oculos* eleganter aureos, pupilla nigra, quos cuticula cinerea obducere potest, licet palpebras non claudat. *Caput* aquilinum quidem sed superius compressum, seu planum, in cujus summitate duas habent pennas nigras, duos circiter digitos longas, cum duabus parvulis ad latus quod libet: illas autem quando vult, in altum surrigit, atque iterum componit, *Alæ* paulo post exortum caudæ desinunt. *Cauda* ei lata instar Aquilæ. *Caput* superius fuscis tegitur pennis, quarum oræ subflavescunt. Totum *collum* superius, & ad latera brunnis (ut perdix:) totum *guttur* cum collo inferiori est album, ita tamen, ut albedo ad latera pennis nigris sit variegata. Totum *pectus* & infimus *venter*, crura superiora & inferiora usque ad pedes pennis vestiuntur albis, quibus nigræ squamatim admixtæ sunt. *Alæ* & *cauda* fusci sunt coloris cum umbra mixti, atque oras habent subtiles albicantes. Remiges alarum pennæ sunt fuscæ & nigris undis variegatæ. In pedibus digitos habet quatuor flavos, unguibus lunatis fuscis. Clamat *Geb*, *Geb*, ut pullus gallinaceus qui matrem perdidit. Rapax avis, crudam comedens carnem Projectam sibi avem, sive vivam, sive mortuam, unguibus arripit, & rostro egregie deplumat, dein dilacerat, & carnem ossaque deglutit; unam harum diu vivam alui in munimento Mauritii ad Flumen S. Francisci.

ANNOTATIO. Icon hujus avis haud male convenit cum Icone Nycticoracis Gesneri; non tamen Nycticoracis veterum, sed vulgo sic dicti circa Argentinam, & alibi circa Rhenum, avis piscatoriæ) nisi quod in Capite tres pennas habeat.

MAGUARI Brasiliensibus; Avis Ciconiæ similis figura & magnitudine, atque etiam ex parte colore. *Collum* habet pedem longum. *Rostrum* rectum, acutum, novem digitos longum. *Crura* longa & nuda, ut ciconia. *Caudam* brevem, cum qua alæ desinunt. *Rostrum* in exortu ad medietatem usque ex viridi flavescens, reliqua medietas extrema ex cœruleo cinerea. *Oculos* habet parvos, argenteos, pupilla nigra, & circa eos cutem cinnabriam, ac similem etiam inferius prope exortum rostri, seu inter rostrum, & guttur: quam more *Senembi*, irascens dependere finit sub gutture.

Totum *Caput*, collum, & totum *corpus* albissimis vestitur plumis; ac inferiori parte colli pennæ albæ illæ sunt longiusculæ. *Cauda* autem quoque alba, at superius nigris aliquot pennis tegitur. *Alæ* in exortu albis teguntur pennis, sed prope dorsum nigris: nigredini autem persplendet viriditas. *Crura* sunt rubra, ut & pedes, quos cum Ciconia communes habet. Rostro crepitat, ut ciconia nostras. *Caro* illius edulis.

GUARAUNA Brasiliensibus, Rusticola aquatica, magnitudine *Iacu*. *Rostrum* habet teres, paulo deorsum inclinatum, flavum at in extremitate fuscum, quatuor & semis digitos longum; *corporis* autem illius longitudo est totidem. *Crura* superiora mediam partem pennis vestita, sex digitos longa: *Digiti* pedum quatuor ita dispositi, ut communiter; quorum medius tres digitos longus, cæteri breviores.

Tota avis vestitur pennis fuscis, multa umbra mixtis. *Caput* autem & collum totum ejusdem coloris, & præterea albo punctulatum, ut in *Iacu*.

Carnem habet satis bonam, quam sæpius comedi.

AJAJA Brasiliensibus, *Colherado* Lusitanis, Belgis Lepelar. Avis figura conveniens cum Europæis, solo colore differens. Anserius magnitudine. *Rostro* instar cochlearis lato, albo: *Collo* longo, pedibus latis.

Tota alba est, sed in dorso & alis dilute incarnati coloris persplendentis. *Caro* illius edulis, & sæpe comedi. Frequens est ad Flumen Sancti Francisci, & alibi passim in locis palustribus.

Picui Pinima Brasiliensibus. Columbæ silvestris species, paulo major Alauda, *Rostellum* habet columbinum, fuscum. *Ocellos* nigros, circello aureo. Totum *caput*, collum superius & ad latera, dorsum & alæ pennas habent obscure cinereas, seu lividas, oris nigricantibus lunatis. Longiores autem alarum pennæ, seu remiges, quæ inter volandum videntur; ruffi sunt coloris, uno latere nigricantes, ut & in extremitatibus. *Cauda* longiuscula ex pennis constat è cinereo fuscis, quarum & quædam nigræ, & medietate exteriore albæ. *Venter* albas pennas habet oris lunatis fuscis. *Crura* & pedes columbini albescentes. *Carnem* habent bonam, & sunt admodum pingues.

Pica Cureba Brasiliensibus; quoque Columbæ silvestris est species, coloris cinerei cum ruffo mixti; pedibus & cruribus rubris.

Avicula (*cujus nomen Auctor non prodit*) passeris magnitudine & figura, tota nigra, capite tamen albo, & cauda ex multo nigro & gryseo colore mixta. Clamat *zip, zip.*

Tuidara Brasiliensibus; Ululæ est species, Germanis Schleier-Eulen / Belgis Kerckuyle. *Capite* rotundo, naso elato, & plumis compexis constrato; sub naso rostrum habet aduncum, album: *oculos* autem nigros. Tota avis faciei superficies, cordis, uti pingitur, habet figuram, plumulis obscure ex albo flavis, cum pauco nigro mixtis, quasi fimbria circumdata essent. *Plumæ* totius avis mixtæ albo & pallide flavo ac gryseo: *Alæ* undatæ, uti & cauda. *Corpus* subtiliter punctatum cum fusco. Describitur & à Gesnero.

Guaca Guacu Brasiliensibus, Lusitanis *Gaivota*, Belgis Meeuwe. Avis gallinæ vulgaris magnitudine, rostro recto, longo, crasso, flavo. *Caput* superius nigris tegitur pennis, ut & ultima medietas alarum & Cauda. Guttur, totum collum, pectus & infimus venter, ac initium alarum sunt alba. *Ova* ponit in arena, gallinaceis figura, magnitudine & colore similia: quæ quidem boni sunt saporis, sed *caro* avis nullius est pretii.

Tapera Brasiliensibus, *Adorinha* Lusitanis; Hirundinis species, nostratibus similis, ejusdem magnitudinis, & eodem modo circumvolitans. *Rostrum* breve, latiusculum habet & nigrum. *Os* amplum, quod aperire ultra oculorum regionem potest, ut *Ibiau* junior. *Oculos* elegantes, nigros. *Alas* longas, desinentes cum fine caudæ, quæ latiuscula est. *Crura* & pedes ut nostratibus. Totum *caput* superius, collum, dorsum, alæ & cauda pennas habent coloris ex fusco cum gryseo mixti; remiges alarum & extremitas caudæ paulo magis fuscescunt reliquis partibus. Sub gutture & in pectore gryseo est coloris cum albo mixti. *Venter* est albus, uti & sub cauda albet. Crura & pedes fusci.

CAPUT IX.

Psittacorum majorum & minorum variæ species.

Psittacorum in Brasilia maxima est copia & summa varietas; quos Brasilienses communi nomine vocant A jurru. Aristoteles lib. IV. Histor. Anim. cap. X. scribit; *Ea quæ ova pariunt, an somnient incertum est, manifestum vero ea dormire.* Ego utrumque adfirmo cum Jul. Scaligero in Commentariis, & quod ille de suo Turdo & Accipitribus, ego de meo Psittaco, quem Lauram vocabam, nam sæpius de nocte seipsum expergiscens semisomnis subloquutus est. Idem Lib. VIII. cap. X. scribit, Psittacum à Græcis etiam [illegible] vocari. Psittaci nidificant in cavis arboribus, ubi foramen extra rotundum faciunt, ac ova duo aut tria columbinis similia imponunt sine nido aliquo ficto. *Ova* si tangas, nihilominus excluduntur, nec Psittacus ea deserit. Pullos excludunt medio Junio & fine: plumati autem pulli inveniuntur apti ad eximendum fine Julii, & medietate Augusti. Psittaci juniores primum exclusi vermes crassiusculos habent, in quolibet narium foramine unum, ac præterea in summitate capitis tuberculum, in quo itidem vermis crassus latet. Omnes autem vermes brevi sponte excidunt, ac locus per se sanatur. Fiunt varii coloris à Tapuyis, deplumando juniores, & cutem variis coloribus inficiendo, Lusitani vocant *Papagios contrefeitos.* Nullus Psittacorum Brasiliensium, præter Curicos se manibus tangi in corpore permittit.

Prima species A jurucurau elegantissima est. Supra *Rostrum* in capite mitellam habet eleganter cœruleam: Guttur, latera capitis & superior illius pars eleganti flavo vestiuntur, totum corpus læto viridi. In alarum extremitatibus pennæ una medietate nigræ, altera croceæ, partim etiam in extremitate cœruleæ, partim hinc inde virides. In summa, elegantur variegatæ. *Cauda* viridis, sed quando illam explicat, fimbriata nigro, rubro, cœruleo. *Crura* & pedes cinerei coloris. *Rostrum* ex cinereo fuscum. *Oculi* nigricantes, circulo aureo. *Lingua* omnibus lata & crassa.

Secunda species priori similis, paululum aliter

aliter variegatur coloribus, nimirum in summo capite mitella flava, cui albedo mixta, super oculos, & in gutture clare flavo. Circa rostrum superius macula est thalassina.

Tertia species; AJURICURICA. Mitram habet in capite ex cœruleo & pauco nigro mixtam, in medio mitræ maculam flavam. Infra oculos flava, & in gutture cœrulea est macula. Viriditas in pectore, alis & dorso paulo saturatior, in extremitatibus alarum & cauda dilutior. Extremitates pennarum alæ flavæ & rubræ, & Indico colore mixtæ. *Cauda* inferius ex flavo & viridi mixta, superius dilute viridis. *Crura* è cinereo cœrulescentia. *Rostrum* superius cinereum, in extremitatibus nigrum, ungues pedum nigri.

TUI, vulgo *Perroquet*.

Prima species: Magnitudine Hirundinis: in totum viridis coloris: *cauda* longissima, *rostro* nigro, adunco.

Secunda: *Tui apute juba*, viridis in totum & quidem dilutius in reliquo corpore, in ventre flavescens, in alis obscure viridis. *Cauda* longissima: magnitudinis ejusdem cum priori; *Oculis* magnis, subnigris, circello ex pennis circa oculos luteo, & supra rostrum, quod nigrum & aduncum, in capite maculam habet magnam ex pennis Auraici coloris.

Tertia TUI TIRICA, paulo majores sunt Guineensibus, in totum viridis coloris, qui tamen in dorso & alis plerumque saturior, in reliquis partibus dilutior: *rostro* incurvato incarnati coloris. *Oculis* nigris; *Pedibus* cœrulescentibus; *Cauda* paulum ultra extremitatem alarum protensa. Admodum hi mansuescunt, & cibum ex alicujus ore capiunt, & manibus se tractari sinunt. Item instar Psittacorum garritum addiscunt.

Quarta: Magnitudine Sturni, ejusdem coloris cum secunda specie, sed breviori cauda.

Quinta JENDAYA: Sunt magnitudine Merulæ aut minoris Turdelæ, *rostro* & *cruribus* nigris, oculis nigricantibus, circulo aureo, exterius albo: Dorsum, alæ & cauda, ut & anus viridibus pennis vestiuntur, quibus thalassinus mixtus: Extremitas alarum quodammodo nigrescit. Totum caput, collum & pectus flavi coloris sunt, cui luteus intermixtus.

Sexta TUJETE, magnitudine Alaudæ, in totum dilute viridis coloris. At initium alarum egregie cœruleum est, & omnium pennarum in alis oræ cœruleæ, ita ut complicatæ, quando quiescit avis, maculam longam cœruleam prope oram lateralem alæ ostentent. In dorso ad exortum caudæ usque etiam macula cœrulea est. *Cauda* brevis. *Rostellum* incurvatum, incarnati coloris. *Crura* & pedes cinerei.

Septima: TUIPARA Tupinambis, magnitudine Alaudæ, in totum dilute viridis coloris, cauda brevior, ita ut cum alis desinat. Rostro incarnato; cruribus gryseis. Prope rostri exortum in fronte, maculam habet semilunarem miniatam, quasi coronam, quæ & inferius est, in cujuslibet alæ medio lutei, seu Uranici coloris. *Nidificant* in cumulis à formicis relictis, qui in arboribus reperiuntur.

Psittaci & *Tui* semper catervatim volant nimirum bini ac bini juxta se invicem. Sylvæ his plenæ sunt, & sæpe quadringenti & quingenti simul volant, strepitum magnum clamore excitantes. Consident in altissimis arboribus: nidificant potissimum in mediterraneis. *Caro* boni saporis, si assetur, maxime *Perroquet*.

ARARACANGA Brasiliensibus, Psittacus maximus, majores sunt corvis nostratibus. *Caput* magnum, superius planum, & latum habet. *Oculos* pulchros, cæsios, pupilla nigricante: Oculos autem exterius ambit membrana alba, ut & maxillas & rostrum inferius: hæc subter oculos semilunari forma est producta. *Rostrum* incurvum, magnum, superius albicans, inferius nigrum. *Linguam* habet ut Psittacus, & eodem modo edit. *Voces* etiam quasdam sonare discit. *Rostrum* superius tres circiter digitos longum, altum seu latum. *Crura* & *pedes*, ut Psittacus, habet nigros. Totum caput, collum, pectus, venter, crura superiora, & cauda inferius, ut & initium alarum superius elegantibus rubris pennis vestiuntur, per medietatem autem alæ tectæ sunt viridibus, extrema autem medietas alarum usque ad finem cœruleis ornatur. Extremitas dorsi prope anum superius, & cauda cœruleis constant, quibus aliquot brunni coloris admiscetur. *Cauda* longa est decem circiter digitos, & longe prominent ultra finem alarum.

ARARAUNA Brasiliensibus: Figura alteri similis, sed alteris coloris. *Rostrum* nigrum, *oculi* cæsii; *pupilla* nigra. *Cutis* circa oculos alba nigris pennulis variegatur quasi acu picta esset. *Crura* & *pedes* fusci coloris. *Caput* anterius supra rostrum mittellam habet viridibus pennis; sub rostro inferiori ambiunt guttur pennæ nigræ: *Colli* autem latera, reliquum guttur, totum pectus & infimum ventrem tegunt pennæ flavi coloris. Extremum caput, collum posterius versum, totum dorsum & alas exterius cœrulei. Extremitatibus alarum plumæ flavæ sunt admixtæ. *Cauda* constat longis pennis cæruleis, quibus aliquot flavæ immiscentur. In genere autem cœruleæ pennæ interius sunt nigræ, & quodammodo etiam nigredinem ad latera de se spargunt.

ANACA Brasiliensibus: *Perroquet*; magnitudine Alaudæ. *Rostrum* fuscum, aduncum. In capitis summitate epatici coloris pennæ, ad latera circa oculos brunni; *guttur* cinereum; *Collum* superius & latera viridia. *Venter* habet pennas & brunno rufescentes. *Dorsum* viride maculam habet dilute brunnam. *Cauda* quoque dilute brunna. In alarum initio sanguinea macula sive fimbria est: reliquum alarum viride, extremitas thalassini coloris. *Crura* superius viridibus vestita pennis, inferius cute cinerea, unguibus nigricantibus. Elegans plane avis.

MARACANA Brasiliensibus, avis Psittaco plane similis (cujus & species) sed major, plumæ totius ex gryseo subcœrulescunt, clamat ut Psittacus. Fructus amat, Murucuja imprimis.

MARACANA Brasiliensibus, itidem Araræ species minor: magnitudine Psittaci, figura Araræ, cauda longa tali, rostro, & cute circa oculos. *Rostrum* nigrum, cutis circa oculos alba punctulata plumulis nigris. *Oculi* flavescentes, pupilla nigra. Totum *caput* collum & alæ saturate viridis coloris ut in Amuricurica; summitas capitis dilutior & quodammodo cœrulescit. *Cauda* superius viridibus & in extremitate cœrulescentibus, inferius saturate constat pennis. *Alæ* interius etiam rubræ, exterius virides, & extremitates cœruleæ obscure. In exortu cujuslibet alæ maculam habet miniatam. Super rostri exortum, superius maculam habet parvam fuscam. *Crura* & *pedes* fusci. Clamat *Oe, Oe, Oe.*

QUI JUBATUI flavus est totus, magnitudine Tuiapara; *rostro* incurvato gryseo, *Oculis* nigris. Extremitas alarum obscure viridis est: *cauda* longa flava. *Crura* coloris incarnati. Facile & valde mansuescit.

PARAGUA Psittacus est niger, magnitudine Ajurucariu, pectore dorso & ventre medietate anteriore insigniter rubro. *Oculis* nigris, circello rubro. *Rostro* fusco, seu obscure cinereo. *Cruribus* & pedibus obscure cinereis

TARABE Brasiliensibus, Psittacus est viridis: major quam Paragua, *capite* rubro & pectore atque initio alarum. *Rostro* & pedibus obscure cinereis.

AJURUCATINGA Brasiliensibus, Psittacus magnitudine pulli gallinacei mediocris, totus viridis, *oculis* rubris, & circa oculos cute alba. *Rostro* albo, & cruribus albis. *Caudam* habet longam, viridem.

AJURUAPARA Brasiliensibus, in totum convenit cum præcedenti, sed minor est.

CAPUT X.

Ipecu. Urubu. Tamatia utraque. Guirajemoja. Gurraru nheengeta.

IPECU Brasiliensibus, *Cortapao* Lusitanis, Avis magnitudine columbæ. *Colli* longitudo duorum digitorum, *corporis* autem quatuor, & *caudæ* idem quatuor, crurum fere sesquidigiti; in pedibus quatuor habet digitos, duos antrorsum, duos retrorsum versos, ut in Psittacis. *Caput* vestitur pennis cinnabrii coloris, in quo & cristam habet instar columbæ: *collum* ad rostrum usque inferius nigrum, ut & superius; In utroque autem latere linea est alba, crassa, quæ divisim ad dorsum protenditur. *Alæ* exterius totæ nigræ, interius albæ; *Cauda* nigra; in ventre & cruribus superioribus pennæ sunt nigræ, & albæ. *Rostrum* illius rectum, acutum, sesquidigitum longum, quo arborum cortices exscindit, ut Picus.

URUBU Brasiliensibus, vulgo **ein Menschen-esser**; Avis rapax, magnitudine Milvi & Nisi, pedibus gallinaceis subalbicantibus, *cauda* longa, & alis ea longioribus. *Pennæ* totius corporis sunt nigræ cum pauxillo ravi coloris hinc inde mixtæ. *Caput* habet parvum, figura pene gallinarum Indicarum, cute tectum paululum rugosa. In summitate autem capitis secundum longitudinem quasi dividitur cutis, & in sinistro latere capitis infra oculum crocei est coloris, supra oculum cœrulei, in summitate item, reliqua parte ex ruffo subbrunni. In dextro latere capitis circa oculum superne & inferne crocei coloris, in summitate itidem, reliqua parte ex croceo albicantis. *Rostrum* habet satis longum, exterius aduncum, acutum, & ad medietatem usque à capite cute obtectum ex croceo cœrulescente. In mediate rostri superius narium foramen unum amplum transversum positum; extremitas rostri, quæ cute caret, est alba. *Oculos* habet elegantes rubini fere colore, *pupilla* rotunda nigra: *Palpebræ* sunt croceæ: *Linguam* carinatam, in ambitu denticulis acutis præditam. Fœtet ejus *caro* instar cadaveris: nam & cadaveribus vescuntur, & in maxima copia statim advolant in Capitania Sirigippo, & Flumine Sancti Francisci, quando quis bestiam aliquam mactat. Fœda avis, semper macra, nunquam satura.

TAMATIA Brasiliensibus; Avis Alaudæ magnitudine, seu Pici. Tota punctulata, & variegata maculis ut Turdus minor, Germanis vulgo **Ein Trostel**: in ventre albas habet pennas, maculis fuscis: sub gutture autem flavescit uti & circa collum. *Rostrum* habet longum rubrum, superius

rius paululum fuſcum; cujus ſuperior pars paulo longior, quam inferior. Supra nares ſubtiles aliquot extant pennulæ inſtar pilorum. In pedibus quatuor habet digitos unguibus aduncis. Caret *cauda*. *Caput* illius majus quam proportio corporis requirat, uti & roſtrum.

TAMATIA itidem Braſilienſibus dicta, avis aquatica, forſan gallina. Niſi *roſtrum* obtinet, magnitudine Yaſſana aſu: *dorſo* incurvato incedens & *collo* incurvato. *Caput* habet magnum, *oculos* magnos nigros, prope exortum roſtri exiſtentes. *Roſtrum* duos digitos longum, plus uno latum, inſtar anaticis quidem, ſed anterius acuminatum: eſtque ſuperior ejus pars nigra, inferior flaveſcens. *Crura* ſuperiora pennis nuda, ſatis autem longa: Digiti in pedibus quatuor, quorum tres anterius, unus poſterius verſus, more gallinarum, ſuntque longi ut in Waterhoen. Crura & digiti coloris ex vireſcenti flavi. *Cauda* breviſſima, & non longior quam in Yaſſana. *Caput* nigris pennis veſtitum, reliquum corpus brunnis; in ventre autem albicantes pennæ intermiſcentur.

GUIRAJENOJA Braſilienſibus, Avicula magnitudine Fringillæ. *Roſtellum* habet vix ſemidigitum longum & nigricans, *ocellos* nigros. Totum *caput*, collum inferius, pectus, infimus venter & dorſi medietas extima pennis veſtiuntur cœruleis: *Collum* ſuperius & dorſi medietas anterior nigris: *Alæ* quoque nigræ, ſed quibus in initio illarum inſperſæ cœruleæ; reliquæ nigræ ſunt, ſed oras habent cæruleas. *Cauda* ſesquidigitum fere longa & itidem nigra, deſinuntque alæ paulo poſt initium caudæ. *Crura* fuſca; in pedibus quatuor digiti vulgari modo.

GUIRARU NHEENCETA, Braſilienſibus; Merulæ aquaticæ magnitudine, aut paulo major. *Roſtrum* habet rectum, compreſſum, nigrum, plus dimidio digito longum: *Oculos* Sapphyrinos, pupilla nigra. *Crura* quæ ſuperius veſtita, ſunt pennis cinereis, inferius nigra cute teguntur, uti pedes, in quibus more vulgari quatuor ſunt digiti, unguibus acutis nigris.

Totum *caput*, collum, pectus & infimus venter pennis veſtiuntur albis ad gryſeum dilutum accedentibus, dorſum autem leucophæis ſive cinereis. A roſtro in utroque latere per oculum uſque ad finem laterum capitis, macula oblonga tendit nigra. *Alæ* nigræ, non tamen obſcure. *Cauda* nigerrimas habet pennas, quarum tamen extremitates ſunt albæ, & ſuperius quoque aliquot albis teguntur.

CAPUT XI.

Cocoi Ardeæ ſpecies: alia ſpecies. Guiratinga. Ardeola. Iacarini. Guiratirica. Guiranheemgatu.

COCOI Braſilienſibus, Ardeæ ſpecies eſt elegans, Ciconiæ ferme magnitudine. *Roſtrum* habet rectum, acutum, ſex circiter digitos longum quod in exortu ex flavo vireſcit: *Oculos* cryſtallinos, circello aureo: circum oculos cutem cineream. *Colli* longitudo quindecim digitorum, *corporis* decem; *caudæ*, cum qua *alæ* deſinunt. *Crura* ſuperiora mediam partem plumata, octo digitos longa, inferiora ſex & ſemis, cute tecta cinerea; digitos in pedibus quatuor, vulgari modo, quorum medius digitum longus, cæteri breviores unguibus lunaribus, fuſcis. *Guttur* & totum collum ſunt alba, ſummitas capitis & latera nigri coloris cum cinereo mixti. Ejusdem coloris criſtam elegantem gerit erectam; atque ab ea duæ elegantes plumæ deorſum poſterius dependent, coloris ex nigro ſubcinerei, quælibet quinque digitos & ſemis longa. Anterius collum ſecundum longitudinem maculatum eſt plumis è nigro & cinereo mixtis. In colli parte anteriori & inferiori, elegantes habet plumas longas, albas, ſubtiles propendentes, quas in pileis geſtare ſolemus. Totum dorſum, alæ & cauda cinerei ſunt coloris diluti cum pauxillo albo mixti; ſuperior medietas crurum ſuperiorum, albis veſtitur pennis. Per dorſi autem longitudinem cinereæ plumæ extenduntur ſubtiles, elegantes, figura ſimiles illis in collo. *Caro* illius bona eſt, & ſæpius comedi.

Reperitur hic & alia *Ardeæ*, Anatis domeſticæ magnitudine, aut paulo major. *Roſtrum* habet rectum, acutum, medietate anteriore, tam ſuperius, quam inferius, dupliciter ſerratum, quatuor & ſemis digitos longum. *Caput* & collum habet Ardeæ: *Oculos* nigros, circulo aureo; *Collum* pedem longum; *Corpus* quinque digitos & ſemis, *caudam* quatuore cum qua deſinunt alæ. Crura totæ novem & ſemis digitos longa, ſuperiora mediam partem pennis veſtita: quatuor digiti in pedibus vulgari modo. *Roſtrum* ſuperius eſt fuſcum, prope exortum autem vireſcit è flavo. Totum caput & collum ſuperius pennas habent longiuſculas, pallide flaves, nigro undatas; ſub gutture albicat. Collum inferius, pectus, & infimus venter plumas habent albas fuſco undatas, quod in ambitu flavo eſt fimbriatum. Totum dorſum & alæ teguntur pennis fuſcis flavo undatis, & remiges alarum pennæ ſunt è nigro & cinereo, æquali parte, mixtæ, extremitatibus albis. *Cauda* conſtat ejuſmodi pennis, qua-

qualibus extremitas alarum, sed transversim albo lineatis. *Crura* & pedes sunt obscure grysei coloris, ungues fusci. *Caro* comeditur, sapit ut aliarum Ardearum.

QUIRATINGA Brasiliensibus, *Garza* Lusitanis, Ardeæ species, Alberdeolæ magnitudine & corporis figura. Erecte incedit, collo longo, rostro extenso, recto, acuto, flavo, quatuor digitos longo, cujus pars superior nigra, inferior alba. *Crura* alta, ut Ardeæ, sex circiter digitos longa, pedum digiti ad vulgarem modum: crura exterius (ut & digiti) sunt flava, interius ex viridi & fusco mixta. Per totum corpus albissimis vestitur pennis: In collo elegantissimis plumis albis, quæ subtiliores sunt plumis Struthionum.

Aquatica est avis. Crura superiora sine pennis.

ARDEOLA columbæ magnitudine vix par: *Collum* habet longissimum. *Rostrum* rectum, acutum, superius fuscum, inferius ex albo flavescens, duos & semis digitos longum, *linguam* brevem, acutam. *Oculos* mediocres, circello aureo, pupilla nigra. *Caput* parvum, *Collum* tenue, ac septem digitos longum, cum corporis longitudo vix sit quatuor. Crura longa, quodlibet quinque digitos; superior medietas mediam partem nuda. In pedibus digitos quatuor communi modo dispositos, unguibus lunatis acutis. *Color* talis est: prope oculos, ubi rostrum inseritur, cutis melini coloris est. *Caput* superius vestitur pennis chalybei coloris pallide fuscis insperfis: totum collum cum pectore & infimo ventre plumas habet alas leucophæis mixtas & pallidis, ut variegatus appareat. *Dorsum* nigrum est, ex parte chalybeo fuscum cum cerei coloris pennis mixtum. Alarum pennæ longæ virentes, in extremitate maculam habent albam, reliqua superficie ex fusco, chalybeo, cereo, & leucophæo eleganter variegata. *Cauda* duos digitos longa, quam tegunt alarum extremitates, quæ cum illa desinunt. *Crura* superius leucophæo & cereo mixta. Nuda pars & pedes cute melina tecta sunt. *Ungues* leucophæi. Erecta incedit avis & decenter.

JACARINI Brasiliensibus, Avis carduelis magnitudine. *Rostellum* habet crassum, cinereum. *Crura* & pedes cinereos, cum quatuor digitis more vulgari. Totum *corpus* nigris vestitus pennis, sed in quibus resplendet color instar chalybis politi. *Alæ* interius albicant. *Oculi* cœrulei, & pone illos amplum foramen loco aurium.

GUIRATIRICA Brasiliensibus, Avis Alaudæ magnitudine. *Rostrum* habet crassum, rectum, superius fuscum, interius album, & paululum incarnatum. *Crura* cinerea cum quatuor digitis more vulgari. Totum *caput* cum gutture, & colli inferiore & media parte egregie sanguinei sunt coloris: *Oculi* cœrulescunt; aurium foramina ampla. Latera colli, totum pectus & infimus venter albis vestiuntur pennis. *Collum* superius habet nigricantes, quibus paucæ albæ mixtæ. *Dorsum* gryseum est (insperfis nigris paucis) ut & initia alarum: reliquum alarum nigrum, ut & *cauda*, quæ tres circiter digitos longa: Oræ laterales in alis sunt albæ.

GUIRAN HEEMGATU Tupinambis; Avis passeris magnitudine. *Caput* superius luteum, & guttur: *Collum*, pectus, & infimus venter flavi coloris, alæ ex virescenti & flavo mixtæ ac fusco distinctæ, uti & cauda, ocelli & rostrum sunt nigra. *Crura* fusca; hic mas egregie canens ut Fringilla, vulgo Vincke.

Fœmina ejusdem magnitudinis plumis passeris vestitur, nec ita canit, sed clamat 'tschrip, 'tschrip, ut passer.

CAPUT XII.

Curucui. Caracara. Tyeguacu. Teitei. Guiraguacu beraba. Guiracœreba. Guirhperea. Iapacani. Cabure. Andira aca.

CURUCUI Brasiliensibus; Elegantissima avis, fere magnitudine Picæ. *Rostrum* habet breve, latiusculum, coloris sulfurei. *Os* amplum, & quando aperit, triangulatum. *Oculos* pulchros cœruleos circulo aureo; & sub quolibet oculo maculam cutaceam albam, ut gallinæ: in palpebris superius & inferius pilos nigros duriusculos. *Collum* haud longum. *Crura* brevia, & ad pedes fere plumata pennis nigris. *Caudam* habet quinque & semis digitos longam, latiusculam. Sub rostro inferiori in medio, & ad atrumque latus quasi barbam setis compositam nigris, sed in quibus transplendet cœruleus, ut in Anatum collo: sub gutture autem plumæ tantum nigræ. Totum *pectus* & infimus venter egregie miniati sunt coloris; totum *dorsum* & cauda superius ex cœruleo & igneo splendide virescunt. Extremitas *caudæ* oram habet nigram: inferius autem cauda pennas habet albas, nigro transversim eleganter striatas. Initium alarum etiam insigni illa viriditate splendet, media pars canescit, nimirum plumis nigricantibus, minutissimis punctulis canis consperfis, ut anates esse solent. Ultima pars, scilicet longe alarum pennæ ex fusco nigrescunt. *Crura*, ut dixi, fere tota vestita, nigris pennis, cætera cum pedibus fusca sunt è cinereo. *Digitos* habet dispositos ut Psittacus. *Pennæ* subter alas sunt canæ.

CARACARA Brasiliensibus, *Gaviaon* Lusi-

Lusitanis, Nisi species, Avis magnitudinis Milvii, *caudam* habet longam novem digitos; *alarum* longitudo quatuordecem digitorum, quæ tamen nondum ad finem caudæ pertingunt. *Color* pennarum totus est ravi coloris cum albis & flavis punctulis. *Cauda* albo & fusco est variegata. *Caput* Accipitrinum, *rostro* adunco, mediocriter magno, nigro. *Crura* habet lutea, pedibus accipitrinis, unguibus semilunaribus nigris acutissimus & longis. Avis gallinis valde infesta.

Habui aliam ejusdem magnitudinis, & colore pennarum ut præcedens, sed pectus & venter erant alba. *Oculi* aurei, & cutis circum eos flava. *Crura* lutea.

TIJEGUACU Brasiliensibus, Avicula passeris magnitudine, aut paulo major. *Rostellum* habet breve, triangulare, latiusculum, nigrum. *Ocellos* sapphyrinos: *Crura* & pedes cerei coloris, unguiculis fuscis, digiti dispositi more vulgari. Tota avicula vestitur pennis coracinis: at in summitate capitis maculam habet clypeiformem splendentis sanguinei coloris. Totum *dorsum* autem fere & utramque alam superius ad partem obtendit macula nigro-cœrulea, *Cauda* brevis & nigra.

TEITEI Brasiliensibus quam etiam vocant *Guiranhemgeta* & *Guraundi*. Avicula Rubeculæ magnitudine. Aviario includitur pro cancra ave, sed pipit tantum ut Rubrica, Germanis Gimpel. *Vescitur* paco & mamao. *Rostrum* habet breve, crassiusculum, nigrum. *Caput*, collum superius, alæ, & totum dorsum, & cauda nigris vestiuntur pennis, quibus aliquid cœrulei, admixtum, ita ut splendeant instar chalybis. *Guttur*, collum inferius, pectus, totus infimus venter, & crura superiora sunt lutea: ad exortum rostri superioris post nares maculam habet è pennis luteis. *Crura* & pedes fusci sunt coloris; & hic est mas.

Fœmina proportione & magnitudine plane respondet mari, eodem rostro, & iisdem cruribus; sed color plurimum differt; est enim viridis, ut Acanthis. Germanis, Zeischen. Alæ ac caput cum collo superius paulum fuscescunt & cœrulescunt mixtum. *Delectantur* hæ aviculæ quinque aut sex conjuctim aviario includi.

GUIRAGUACU BERABA Brasiliensibus. Avis Carduelis magnitudine. *Collum* inferius, *dorsum* & ventris extremitas lutei seu aurei est coloris. *Caput* superius & collum, dorsi medietas anterior, alæ & cauda dilute viridis. In alarum extremo fuscæ pennæ mixtæ sunt. Sub gutture ad oculos usque maculam habet magnam, nigram. *Rostellum* habet rectum, acutum, flavum, superna parte paulum nigricans. *Crura* & pedes fusci coloris.

GUIRACOERREBA Brasiliensibus: Avis Fringillæ magnitudine. *Rostellum* habet nigrum, tres quartas partes digiti longum, acutum, & paululum deorsum flexum. *Oculos* nigros. *Linguam* multipliciter fissam: In capite superius mitellam thalassinis pennis, reliquum caput, guttur, & totum corpus inferius, pectus, & totus infimus venter, cum dorsi medietate posteriori cœruleis vestiuntur pennis, lactescentibus, & à pectore per initia alarum ad dorsum, ubi incipit cœruleus color, linea lata cœrulea transit transversim per exortum alarum: totum autem collum superius cum medietate dorsi anteriore profunde nigris subtilibus holosericis vestitur plumis. *Cauda* sesquidigitum longa est & nigra. *Alæ* magnæ, quæ ad medietates laterales flavescunt. Plavedo autem illa tegitur, nec videri potest, quando avis considet, quando vero volat, alæ ex nigro & flavo eleganter striatæ videntur. Interius alæ ferme totaliter flavæ sunt. *Crura* superiora pennis nigricant, & cœrulea quodammodo sunt: Inferiora nuda, & cinnabrii coloris una cum pedibus, unguiculi in pedibus nigri. Habent autem pedes digitos quatuor, vulgari modo dispositos.

GUIRAPEREA Brasiliensibus; Avis Alaudæ magnitudine. *Rostrum* habet breve, crassiusculum, nigricans. *Caput* superius & collum, totum dorsum & infimus venter, pennas habent obscure flavi coloris, ut cera citrina: Caput inferius, guttur & collum inferius cum pectore nigras, quales & paucæ in ventre flavis sunt intermixtæ. *Cauda* duos digitos longa, & præterit alas. Constat autem cauda & alæ pennis fuscis & nigricantibus, quarum quælibet cum laterali extremitate thalassina, ita ut fuscæ alæ thalassino videantur striatæ. Cauda itidem. *Crura* superiora etiam cerei coloris; inferiora cum pedibus obscure cinerei. Digiti quatuor modo vulgari, unguibus nigricantibus.

JAPACANI Brasiliensibus, Avis magnitudine *Bemtere* aut *Schanepue*. *Rostrum* habet nigrum, oblongum, acuminatum, & paulum deorsum incurvatum. *Oculos* aureos, pupilla nigra. *Caput* vestitur pennis nigricantibus, collum superius, dorsum, alæ ex umbra & nigro mixtis. *Cauda* superius albo maculata est. *Pectus*, & totus infimus venter ac crura superiora ex albo & flavo mixtes, aclienis seu striis transversis nigricantibus intertexta. *Crura* fusca. Digiti in pedibus quatuor vulgari modo, unguibus acutis & nigris.

CABURE Brasiliensibus; Noctuæ species: Avis magnitudine Turdelæ. *Caput* habet rotundum, rostrum breve, aduncum, flavescens, duo foramina narium. *Oculos* pulchros, magnos, rotundos, flavos, pupilla nigra. Sub oculis, & ad latera rostri

multos habet pilos, longiusculos, fuscos. *Crura* brevia, totaliter pennis vestita, flava, uti & pedes. In iis autem quatuor digitos, more vulgari, unguibus semilunaribus, acutis, nigris. *Caudam* latam, prope cujus exortum alæ desinunt. In tota capite, dorso, alis, cauda, coloris est umbræ dilutæ: ac in capite & collo minimis, in alis majoribus maculis albis variegatur. *Cauda* vero albo est undata. *Pectus* & infimus venter albicant, & maculis umbræ dilutæ variegantur. Facile mansuescit. *Collum* ita circumagere potest, ut rostri acies exacte dorsi medietatem ostendat. *Ludit* cum hominibus instar simiæ, & varios mimos facit adspectu suo, & crepitus rostello; præterea pennas ad latera capitis erigere potest, ut cornicula, seu auriculas repræsentent. *Victitat* carne cruda.

ANDIRA ACA Brasiliensibus, Vespertilio cornutus. Multi hic reperiuntur in Palmis nuciferis degentes; paulo majores nostratibus, præpingues, cinerei coloris, mollibus & longioribus pilis, auribus latis. In singulis pedibus habent quinque digitos, acutis unguibus armatos. *Dentes* candidi, & supra nasum corpusculum, ejusdem cum auribus longitudinis, satis grande ex materia qualis illius rictus, flexile seu mobile. Alarum longitudo æquat semipedem Rhynlandicum.

CAPUT XIII.

Macuacagua. Columbæ silvestris species. Anas silvestris. Urubitinga. Mareca utraque. Tyeguacu parvara. Tangara utraque.

MACUCAGUA Brasiliensibus: Gallinæ silvestris species, magnitudine Gallinæ nostratis vel etiam major. *Rostrum* habet nigrum, plus sesquidigito longum, anterius paulo incurvum, ut perdicis: In rostri medietate duo narium foramina ampla. *Oculos* nigros, post eos aliquanto spacio aures more gallinarum. *Corpus* crassum, *Alæ* cum eo desinunt, nullam enim habet caudam. Crura inferiora nuda, duos & semis digitos longa. In pedibus tres habet digitos antrorsum versos, crassiusculos, unguibus brevibus, obtusis. *Calcaneus* rotundus, ut in Struthione, & paulum supra illum breviusculus digitus versus interiora, ungue obtuso. Totum *caput* & collum punctulatum est obscure flavo & nigro, sub gutture albicat. *Pectus*, venter & dorsum obscure cinerei sunt coloris. *Alæ* umbræ coloris per totum undatæ nigro, præter remiges pennas, quæ totaliter nigræ. *Crura* superiora pennis vestita, uti venter, inferiora cæruleſcunt cum pedibus, ungues grysei. *Carnosa* admodum est avis, & tantum carnis habet, quantum duæ gallinæ domesticæ vix habeant; estque boni saporis. Sub cute crassa & pingui cuticulam habet, aliam qua caro tegitur. *Victitat* variis fructibus qui ex arboribus silvestribus decidunt. In ventriculo illius inveni fabas silvestres, semina Araticu. Humi currit, nam pedes inepti ab arbores scandendum. *Ova* ponit Gallinaceis paulo majora, coloris cœruleo viridis.

COLUMBA silvestris species ex Insula. S. Thomæ allata, nostratum magnitudine & figura: sed rostro superius adunco, & coloris in medietate anteriori tota cœrulei, cum albo & pauco flavo mixti, in posteritate tota sanguinei. *Oculi* nigri, circulo cœruleo. Pennis tegitur per totum viridibus, ut Psittacus. Remiges alarum ex viridi fuscescunt, ut & extremitas caudæ. Sub ano flavo habet pennas. *Crura* & pedes eleganter crocei coloris, ungues autem fusci.

ANAS Silvestris, magnitudine Anseris. *Rostrum* habet nigrum; *Crura* fusca, uti & pedes. Tota nigra est, exceptis principiis alarum, quæ alba; Nigredini tamen illi viridis color transplendet. *Cristam* in capite gerit nigris plumis constantem, & massam carnosam corrugatam, rubram supra rostri superioris exortum. *Cutem* quoque habet rubram circum oculos. *Caro* bona & copiosa. *Finguntur* plerumque in altis arboribus considentes; nam post lotionem in aqua frigida altas subeunt arbores, captandi aëris & Solis causa.

URUBITINGA Brasiliensibus (sed dubito adhuc de hoc nomine, nam nobilior est hæc avis quam Urubitinga) Avis Aquilæ similis, Anseris semestris magnitudine. *Rostrum* habet crassum, aduncum, nigrum, & circa nares cutem flavescentem. *Oculos* magnos, splendide aquilinos. *Caput* grossum. *Crura* & pedes luteos; in pedibus quatuor digitos vulgari modo dispositos; *Unguibus* lunatis, longis, nigris: *Alas* amplas: *Caudam* latam. Tota vestitur plumis fuscis & nigricantibus; Per alas autem undatim quasi cinereus miscetur. *Cauda* novem digitos longa, ad sex alba, in extremitate ad tres nigricans, in extremitate tamen rursus minimum est albi. Egregiæ staturæ est avis.

MARECA itidem Anatis silvestris species, sed parva. Rostrum habet anatinum fuscum, ad cujus exortum in utroque latere macula rubra. *Caput* superius est leporini grysei coloris, latera capitis sub oculis tota alba. Totum pectus & infimus venter ligni querni secti colorem obscure æmulatur, variegati præterea punctulis nigris. *Crura* & pedes nigri. *Cauda* grysea. *Alæ* elegantes, in exortu ex gryseo subfuscentis coloris, remiges autem sunt in uno latere prio-

prioris coloris, tota autem medietas extrema dilute brunescentis, qualis in pedibus esse solet, immedio autem coloris viridis transplendentis, cum fimbria nigra, qualis in anatum collis. *Caro* valde bona.

MARECA alia species, ejusdem cum antecedente magnitudinis & figuræ. *Rostrum* habet nigrum splendens. Summitas capitis, collum superius, totum dorsum umbræ coloris cum fusco mixti. Sub gutture albicat. *Oculi* nigri, & ante quemlibet macula parva rotunda, plumis ex albo flavescentibus. Totum pectus & infimus venter obscure grysei coloris cum aureo mixti. *Cauda* nigra. Alarum pennæ fuscæ, quibus viride transplendet: & mediæ pennæ alarum eximia viriditate & cœruleo in fusco transplendent, hic & undam nigram habent, extremitas autem remigum tota est alba. *Crura* & pedes insigniter rubri seu miniati coloris. Assata avis pedibus apprehensa manus & linteamina tingit colore miniato-sanguineo. Boni saporis habent carnem, sed paulum amaricantem.

TIJEGUACU PAROARA Brasiliensibus; Avis Alaudæ magnitudine. *Rostrum* habet breve, crassum, superius fuscum, inferius albicans. *Caput* superius, latera ejus & guttur ac collum inferius habent pennas flavas, sanguinei coloris pennis punctulatas (& hæc fœmina quidem, mas enim hæc tota habet sanguinea) *Collum* superius, & totum dorsum cinereas, umbra aliquatenus mixtas. *Alæ* fuscas oris albescentibus præditas, ut & cauda; sed alæ teguntur cinereis, dorsum maximam partem exceptis extremitatibus. Latera colli, pectus & totus venter, & crura superius albis teguntus pennis. *Crura* inferiora & pedes fusci sunt coloris; quatuor digiti more vulgari positi. *Ocellos habet nigros.*

TANGARA Brasiliensibus. (Reperiuntur ejus aliquot species colore variantes.) *Prima* elegans, magnitudine Fringillæ. *Rostrum* habet rectum, crassiusculum, nigrum. *Oculos* nigros. *Crura* & pedes ex cinereo fuscos. Supra rostri exortum superne maculam è pennis nigris. Totum *Caput* & collum splendentibus viridibus seu thalassinis pennis vestiuntur. Initium dorsi instar collaris ambiunt nigerrimæ pennæ. *Dorsum* autem sub alis usque ad exortum caudæ vestitur plumis luteis. Totus infimus venter egregie cœrulescit. Alæ nigræ sunt, & earum extremitates laterales cœruleæ, ita ut totaliter cœruleæ appareant complicatæ, & sola extremitas nigra videatur. Initium alarum exterius etiam thalassinis pennis nitet, & cuique alæ superius in dorso, seu in extremitate superiori laterali flavæ pennæ sunt mixtæ. *Caudam* habet latam, sesquidigitum circiter longam, nigram pennis, sed quarum extremitates laterales cœruleæ sunt. Extremitas caudæ est nigra. Includitur caveæ, & clamat *zip*, *zip*, seu ut Rubrica Germanis Gimpel. *Vescitur* farina & pane.

Secunda species: figura & magnitudine passeris nostratis. *Rostellum* habet ex flavo fuscum, latiusculum, in extremitate acutum, cujus inferior pars multo brevior superiore. *Ocellos* nigros. Totum *caput*, egregie miniatis tegitur pennis, totum reliquum corpus cum alis & cauda splendide nigris. *Crura* superiora albis pennis, & in latere exteriori maculam oblongam miniatam habent, quasi sanguine maculata. *Crura* inferiora & pedes cinerei sunt. In pedibus digiti quatuor more vulgari. *Cauda* brevis digitum longa, & alæ prope illius exortum desinunt.

CAPUT XIV.

Anhima. Pitangua guacu. Attinguacu camacu. Guira acangatara.

ANHIMA Brasiliensibus: Avis aquatica ex rapacium genere, major cygno. *Caput* habet haud magnum, Gallinaceo simile & rostro nigro: cujus superior pars paulo longior inferiori, & in extremitate deorsum incurvatum. *Oculos* pulchros, aureos, pupilla nigra, & exterius nigro circulo. In capite prope exortum rostri cornu gerit erectum, extremitate sua antrorsum versus incurvatum, paulo plus quam duos digitos longum, crassitiei chordæ majoris in Viola majore, rotundum quasi tornatum esset, coloris albicantis, seu ossei. Circum cornu plumellæ subtiles breves eriguntur albæ & nigræ. *Collum* habet plus septem digitis longum, reliquum corpus ad caudæ exortum fere sesquipedem. Alas amplissimas, utpote quarum plumarum longitudo sesquipedem superet. In cujusque alæ antica parte duo cornua recta triangulata ex ipso osse alæ enata obtinet, crassa minimi digiti apicem, & conicæ triangulatæ figuræ. Est autem quodque anteriorum digitum longum, posteriora paulo breviora coloris fusci. *Caudam* habet decem digitos longam, instar anserinæ latam. Crura superiora quatuor digitos longa, & quoad medietatem inferiorem pennis nuda: Inferiora quinque digitos longa, fere duos crassa. In quolibet pede quatuor digitos obtinet more Gallinarum dispositos, quorum mediis trium anteriorum quatuor & semis digitos longus, reliqui duo, tres & semis: posterior autem fere duos. Quilibet unguem habet corniculatum nigrum, digitum longum, & in posterioribus digitis paulo longiorem. *Cute* fusca & squamosa teguntur & digiti, & crura nuda. *Capitis* vertex plumulis variegatus

gatus est albis & nigris: ad latera, in gutture & colli medietate superiori nigricat, inferior medietas colli & pectus variegantur albis, cinereis & nigris pennis. *Venter* inferior albas in totum habet pennas, ad latera sub alis, & in dorso sunt nigræ, sed quibus albæ hinc inde permiscentur. *Cauda* est nigra; *Alæ* etiam nigræ exceptis oris extremis (prope ossa) ubi ex albo flavescentibus pennis variegatæ sunt. Terribilem clamorem edit *vyhu*, *vyhu* vociferando. Nunquam sola invenitur, semper parmas & fœmina junctim incedunt, & una mortua, altera à sepultura nunquam discedit. *Cornu* quod in capite gerit, remedium est contra venenum, si in vino per noctem infundatur. Idem remedium est contra suffocationem uteri, & in difficili partu. Hæc quam descripsi, fœmina est; mas duplæ magnitudinis. *Nidum* suum facit è luto ad caudices arborum super terram, figura furni.

Pitangua Guacu Brasiliensibus, *Bemtere* Lusitanis, magnitudine æquat Sturnum. Rostrum habet crassum, latum, pyramidale, paulo plus digito longum, exerius acuminatum. *Collum* breve, quod sedens contrahit. *Corpus* fere duos & semis digitos longum. *Caudam* latiusculam, tres digitos longam, crura & pedes fuscos, quatuor digitos more vulgari. Caput, collum superius, totum dorsum, alæ & cauda coloris sunt è fusco nigricantis, pauxillo viridi admixto. Collum inferius, pectus, & infimus venter habent flavas pennas, superius autem juxta caput corollam (quasi monachicam) albi coloris. Sub gutture ad exortum rostri albicat. *Clamat* alta voce.

Quædam harum avium in summitate capitis maculam habent flavam, quædam ex parte luteam. Vocatur à Brasiliensibus Cuiriri, alias per omnia Pitanguaguacu similis.

Atinguacu Camacu Brasiliensibus: Avis Turdelæ fere magnitudine. Caput habet satis grossum, collum mediocriter longum; Corpus tres digitos longum: *Rostrum* paululum aduncum, coloris ex viridi & flavo mixti. *Oculos* sanguineos, pupilla nigra. Crura cinerea mediocris longitudinis, superius pennis vestita. In pedibus digitos quatuor, vulgari modo. Caudam longissimam nimirum novem digitos longam, decem circiter pennis constantem, quarum quædam inferiores sunt breviores superioribus. Totum caput, collum, dorsum, alæ, & cauda pennas habent brunnas seu fuligineas, quæ in cauda paulo saturatiores sunt reliquis. Extremitas cujuslibet pennæ caudæ semidigitum longa, alba est, & inter album & ruffum nigro umbrata. Guttur, pectus, & infimus venter ac superiora crura cinereis pennis vestiuntur. In capite longiusculas habet pennas, quas instar duorum cornuum potest surrigere. Elegans avis ob longitudinem caudæ.

Guira Acangatara Brasiliensibus. Avis picæ variæ magnitudine. *Rostrum* habet digitum longum, cujus superior pars paulum aduncа, totum autem obscure flavescit. *Oculos* crystallinos, circulo fusco. Collum duos digitos longum. Corpus tres. Cauda longissima, nimirum octo digitos, constans octo pennis rectis. Crura superiora pennis vestita, & sesquidigitum longa, ut & inferiora. In pedibus digiti quatuor, more psittacorum, & quidem versus interiora sunt duo breviores, versus exteriora duo longiores in quolibet pede. Totum *caput* pennis vestitur, quæ in medio secundum longitudinem (proxime scapum) fuscæ, in lateribus flavescentes, ut crista. Collum & alæ è contrario pennas habent in medio flavescentes, & ad latera fuscas. Extremitas alarum fere plane fuscescit. Totus *venter*, dorsum, (exceptis alis) crura superiora, & exortus alarum, ad trium & semis digitorum longitudinem pennis constant ex albo pallide flavescentibus, reliquum caudæ fuscescit, extremitas autem albas oras habet. *Crura* inferiora, & pedes thalassini sunt coloris. In capite longiores pennæ in cristam eriguntur. Ingentem in sylvis excitat clamorem.

CAPUT XV.

Matuitui. Aracari. Anhinha. Ipecati apoa. Pullus gallinaceus. Innominatæ tres.

Matuitui Brasiliensibus, Avis sturni magnitudine. Brevi collo, pectore forti, cruribus brevibus, cauda duos & semis digitos longa. *Rostrum* habet rectum, forte, cujus superior pars paulum prominet acumine inclinato, cinnabrii coloris. Totum *caput*, collum superius, dorsum, alæ, & cauda constat pennis fuscis pallide flavo maculatis; apparentibus partim punctulatis, ut in Niso. Sub gutture flavas habet pennas. Pectus & venter albis vestiuntur, quæ fusco sunt punctulatæ. Crura obscure cinerescunt.

Aracari Brasiliensibus: Avis magnitudine picæ Martiæ. *Rostrum* habet quatuor digitos longum, sesqui latum, seu altum, tres & semis crassum, ubi crassissimum, paulum deorsum incurvatum, instar gladii Turcici, & in extremitate acutum, instar psittacini; estque superior pars paulo longior inferiori. *Rostrum* superius & inferius plus mediam partem ab extremitate numerando serratum dentibus: superior pars rostri major inferiore; est autem rostrum canum, levissimum, levius spongia,

gia, ſuperius album, linea in ſummitate craſſa nigra ſecundum longitudinem diſtinctum: Inferior tota eſt nigra; totum inſeritur in caput triangulatum, & ubi inſertio eſt linea triangulatim alba circumſcriptum. *Linguam* habet quatuor digitos longam leviſſimam, aſpectu plane pennam referentem, aut etiam plumata eſt & nigra, (ſi pennam habere lingua dici poſſit.) *Caput* non ita magnum habet, latum, compreſſum. *Oculos* magnos, pupilla nigra, circulo flavo, reliquas extremitates nigras. *Collum* haud longius Pſittacino. *Corpus* à colli exortu ad caudam uſque quinque circiter digitos longum. *Cauda* inſtar picæ latiuſcula, & ſex digitos, vel paulo plus longa. *Crura* & pedes nigricantes ex viridi, Pſittacorum ſimiles, duos digitos habent anterius, quorum unus longior altero, duos retro, itidem inæqualis longitudinis; ungues incurvati, fuſci, ſeu nigri. Crurum ſuperiorum longitudo duorum digitorum, inferiorem ſeſqui. Totum caput & collum uſque ad initium pectoris nigras habet plumas, & ubi deſinunt, circulariter finiuntur. *Pectus* vero & infimus venter totus eleganter flavis veſtiuntur pennis, cum pavonino mixtis: Per Pectus autem tranſverſim linea digitum lata ſanguinei coloris ducta eſt ab uno latere uſque ad alterum. Totum dorſum, alæ, cauda, & crura ſuperiora veſtiuntur pennis ex nigro viridicantibus, uti in noſtratibus piſcis color eſſe ſolet. Extremitas dorſi ante initium caudæ etiam ſanguinei coloris, plus uno imperiali in circumferentia. *Alæ* deſinunt ad exortum caudæ, & interius è cinereo ſunt ſubfuſci coloris. *Roſtrum* interius eſt nigrum. Avis hæc quaſi ſuum nomen profert, clamando acuto ſono, ſed non admodum clangoſo *Aracari*.

Anhinga Braſilienſibus, Tupinambus Mergi aquatici ſpecies elegans, *corpus*, excepto collo, anatis domeſticæ Europeæ habet magnitudine. *Roſtrum* rectum, haud craſſum, acutiſſimum, tres digitos longum, & per roſtri midietatem anteriorem tam ſuperius, quam inferius duplicem ordinem acutiſſimorum hamulorum retro verſorum. *Caput* parvum, longiuſculum, ſerpentini æmulum, paulo plus ſeſquidigito longum. *Ocellos* nigros, circulo aureo. *Collum* tenue, teres, pedem longum, corpus autem tantum ſeptem digitos, crura brevia, ſuperiora duos digitos longa, pennata, inferiora vix ſeſquidigitum; quatuor digitos, tres anterius verſus, membranis junctos more anatum, aut corvi aquatici, quartus digitus brevior ad latus inferius extenditur, itidem membrana reliquis connexus; unguibus lunatis omnes acutiſſimis. *Caudam* latam, decem digitos longam, duodecim pennis conſtantem, alæ circa medietatem caudæ deſinunt.

Roſtrum gryſeum eſt, & poſt exortum paulum flaveſcit. Caput totum & collum plumis ſubtiliſſimis tegitur ad tactum holoſericum referentibus; Coloris in capite & collo ſuperius ex gryſeo ſubflaveſcentis: ſub gutture, in collo inferius gryſei coloris, ut pelles illæ (Berchfelle vocant) ex quibus mitræ fiunt muliebres, & ad tactum, & adſpectum illius pellis pilos refert. Totum pectus, & infimus venter, & crura ſuperiora plumis mollibus veſtiuntur coloris argentei. Initium dorſi pennis fuſcis, ſed quarum quælibet in ſui medio maculam habet oblongam ex albo pallide flavam, ita ut punctulatim appareat: reliquum dorſi nigras habet pennas. *Alas* obtinet longas, quarum initium totum ejuſmodi brevibus pennis tegitur, uti initium dorſi, ſequitur ordo mediam partem, id eſt, uno latere canarum, altero nigrarum: Remiges autem nigræ ſunt. *Cauda* nigris ſplendentibus pennis conſtat, quarum extremitas gryſea. *Crura* & pedes ex obſcure flaveſcente gryſei ſunt coloris. Solertiſſima in capiendis piſcibus: nam, more ſerpentum, contracto prius collo, ejaculatur roſtrum in piſces, ac unguibus eos præhendit. *Carnem* illius comedi, ſed haud melior eſt, quam caro Lari.

Ipecati Apoa Braſilienſibus: *Pata* Luſitanis, id eſt, Anſer, nobis Anas ſilveſtris magnitudine anſeris, octo vel novem menſium, figura plane ut noſtrates anates. *Venter* & interior pars caudæ, collum totum cum capite pennas habet albas, dorſum uſque ad collum, alæ, ſummitas capitis nigras, cui viriditas mixta, ut in noſtrarum anatum collis. In collo & ventre albis pennis nigræ paſſim ſunt inſparſæ. In his differt à noſtratibus, quod ſit *prima* major: *ſecundo* roſtrum anatum quidem, ſed nigrum, & in extremitate aduncum. Tertio ſuper roſtrum criſtam gerit carneam, craſſam, latam & rotundam fere, nigram, albis maculis inſignitam. *Criſtæ* altitudo eadem; inter criſtam & roſtrum (in ſummitate nimirum roſtri) foramen tranſverſum magnitudine piſi eſt, ab utroque latere conſpicuum, quod narium vice fungitur. Quarto pedum & crurum color non ruber, ſed è cinereo fuſcus. *Carnem* multam & bonam habet, nam ſæpiſſime comedi. *Reperitur* paſſim ad fluvios.

Alium habui per omnia ſimilem priori, excepto, quod longiores illæ pennæ in alis, inſigni brunno ſplendebant colore, puto marem hunc eſſe, alteram fœminam.

Annotatio. Geſnerus pene ſimilem dedit iconem ſub nomine Anatis Indicæ, cujus picturam ſe à Cardano accepiſſe memorat. Sed color pennarum nonnihil differt ab Auctoris noſtri deſcriptione.

Pullus gallinaceus monſtroſus, magnitudine pulli recens excluſi. *Caput* habebat

bebat anaticum, superius tamen magis in acumen desinens, *rostrum* anaticum, latum, cujus superior extremitas deorsum inflexa. *Oculos* parvos, collum breve; *alas* parvulas juxta priora crura positas: quatuor crura gallinacea, carebat pectore, quippe eo loco, quo pectus esse debebat duo crura habens, quodlibet superius tres quadrantes digiti longum, inferius quadrantem; & in singulis quatuor digitos gallinaceos. Posteriora duo crura ejusdem figuræ & longitudinis cum anterioribus mire posita erant, sinistrum quidem more naturali, dextrum vero in exortu suo sinistro erat adnatum, & quasi sursum vergebat, eo modo quasi duo sinistra crura fuissent, & unum dextrum loco sinistri in exortu fuisset adglutinatum: atque ideo urypigio carebat, quia nullum intervallum inter crura hæc posteriora, & caudæ loco ipsi sinistro cruri exterius longiusculi pili canescentes erant adnati. *Pedes* habebat gallinaceos, & digitos eodem modo dispositos: sed quilibet pes totus inverso ordine positus erat, ita, ut inferior pars esset superior, & superior inferior, unguiculique etiam sursum non deorsum vergebant. Totum *caput*, collum, venter, alæ, dorsum, & superiora crura non vestiebantur pennis, sed pilis nigris semidigitum longis, qui sub ventre & gutture paululum canescebant. In summa, plane monstrosus pullus. *Crura* inferiora & pedes fusci coloris, uti & rostrum, vitalia viscera habebat gallinacea, sed inordinate disposita. *Cor magnum*. Vivebat excluderetur.

Avis (*cui Auctor nomen non adscripsit*) magnitudine Alaudæ, figura Matuituy. *Rostellum* habet rectum, nigrum: *Oculos* nigros; *crura* communia fusca: *Caudam* latiusculam, & alias longiorem. Totum *Caput* superius, collum superius, dorsum, alæ, & cauda, rufescentis sunt coloris, ex rubro, umbra & albo mixti. Guttur, collum inferius, & infimus venter albi sunt coloris. Per oculum utrumque à rostro transversim maculam habet oblongam fuscam. Clamat *Gip*, *Gip*, ut junior gallo-pavus fere.

Avis (*cujus nomen Auctor non prodit*) magnitudine Patæ, & ejusdem figuræ. *Rostro* nigro, crassiusculo; *capite* nigro, *pectore* & ventre cano; dorso, alis & cauda fuscescentibus, *cruribus* fuscis. Clamat *Zip*, *Zip*, ut Passer.

Avis (*quam Auctor non nominat, sed tantum admonet esse speciem Curucui, de qua cap.* 12.) magnitudine Picæ fere. *Rostrum* habet breve, crassiusculum, paulum deorsum incurvatum, gryseum seu cinereum: *Oculos* nigros, circulo croceo; *Caput*, collum, dorsum superius, & cauda superius coloris nigri cum viridi cœruleo persplendente, ut in chalybe polito: *Alæ* fuscæ; Totum pectus & infimus venter egregii coloris miniati: *Cauda* inferius albas habet pennas, transversim nigro ordine undatas. *Crura* brevia, fusca sunt; digitis quatuor, more Psittacorum dispositis. *Reperitur* hic & alia ARDEÆ species: tota alba, rostro croceo, recto, acuto: Oculis nigris, circulo aureo, cruribus & pedibus nigris. *Rostrum* habet quinque digitos longum, *collum* longissimum, nimirum quinque digitos supra pedem. *Corpus* septem digitos longum, *caudam* quinque, cum qua alæ desinunt. *Crura* superiora octo digitos longa, & ex parte pennis vestita, inferiora sex digitos. *Digiti* pedum communi modo se habent, quorum medius anteriorum quatuor digitos longus, reliqui breviores, omnes unguibus lunatis præditi nigris.

DE AVIBUS AQUATICIS BRASILIANIS.

INter Aves marinas quæ in Brasilia reperiuntur, septem sunt notatu digniores.

Prima est QUIRATINGA grui magnitudine par, plumis candidis, rostro prolixo atque acuto, crocei coloris; cruribus oblongis è rubro subflavis. Collum ipsius vestitur plumulis tam subtilibus & elegantibus, ut cum struthionum plumis certent.

Altera est CARIPIRA, quæ quod in binas partes bifurcatam caudam distinguat, interdum explicans interdum contrahens, sartoriæ forcipis instar, Raboforcado ab Hispanis dicitur. Reperitur passim in utraque India. Plumas ejus quod longo tempore durent, sagittis suis adhibent Barbari. Ximenes *adipem* ad cicatrices faciei delendas, & arthritidis dolores sopiendos, singulare esse remedium narrat. Et sibi donati alarum remigium ita ut volant distentum, amplius quam mortalis ullus distento utroque brachii possit complecti, occupasse spacium, addit. Non facile capitur, nisi forte in deserta aliqua insula, in qua pullos excludit. Nieremb. H. Exot. l. 10 c. 38. De Laet. Ind. Occid. l. 15. cap. 13.

Tertia CALCAMAR columbæ est magnitudine sed volandi nescia. In fluctibus ova ponit & excludit; quos etiam alarum atque pedum remigio secat perveloceiter. Malacia & pluviis imminentibus tanto numero naves circumfluitant, ut à nautis fastidiantur.

Quartam AYAYAM nominant, picæ magnitudine, longo rostro cochlearis instar, plumis candidis rubris maculis eleganter suffusis, singulari in piscibus capiendis industria.

CARACURA est quinta, exili corpore, subcinerei coloris, pulchris oculis, iride eleganter rubente, ita vocalis, ut majoris longe molis quis opinaretur. Ante solis

lis forte ortum & sub occasum auditur, certo, ut volunt, serenitatis futuræ indicio.

Sexta est GUARA, pice magnitudine, oblongo rostro, & anteriore parte recurvo, longis pedibus. Primum exclusa nigricat, deinde evadit cinerea; ubi autem volare incipit egregie candicat, sensim autem rubescit, donec ætate plumæ illius colorem induunt purpuræ æmulum, quem ad senectam usque retinent. Victitant piscibus, carnibus, & aliis eduliis semper aqua temperatis. Pariunt quoque subtectis. Gregatim volant, & soli expositæ pulcherrimum præbent spectaculum. Ex plumis diademata & alia ornamenta à barbaris conficiuntur.

Ultima est GUIRATEONTEON quasi dicas avem sæpius morientem & rursus resurgentem. Epilepsiæ enim obnoxia est admodum; alioquin candidis & pulcherrimis plumis vestita.

APPENDIX.

De Avibus Fabulosis.

CAPUT I.

De Gryphibus & Harpiis.

PLacet & de Fabulosis aliquid adnectere, ne & in hisce quicquam nobis desideretur. Præcedat Gryps sue GRYPHUS, cujus nomine major forte Aquila, ut sane in Oriente & Septentrione majora nostris animalia gigni experientia compertum est, venire potest. Ejus *formam* si spectes, fingitur esse quadrupes, antica parte, seu capite; alis, rostro, & pedibus aquilam referens; postica leonem. *Magnitudinem* alii Leonis, alii lupi tribuunt. Mandevillius octies Leone majorem reliquit. Dorsum pennis integitur nigris, anterior pars rubris, alæ candidis. Montes *Riphæos* seu Hyperboreos, haud procul ab ipso Aquilonis exortu incolunt; sed & apud Indos & Bactrianos inveniuntur.

Philostr. l. 3. de vita Apollonii. Ælian. l. 5. c. 27. Apulei. lib. 11. Milesiac. Ælian. l. 4. c. 27. Barthol. Anglic. l. 19. c. 94. Philostr. l. 3. de vita Apollonii. Solin. cap. 25. Polyhist.

Nidos ex auro quod effodere construunt, & ova duo Aquilinis majora duriora, calidiora & sicciora, ponunt. *Volatum* avium par viarum ipsis Philostratus tribuit. Non enim pennatæ, inquit, sunt, sed rubra pellicula alarum costæ tanquam digiti connectuntur. Dicuntur aurum in Scythia Asiatica custodire, ideo inter ipsos & Arimaspos internecinum vigere odium. Tractat de eo Ælianus, & quomodo aurum illud auferant incolæ describit, sed & equis peculiariter infestos esse rumor est. Videtur huc M. Pauli Veneti avis RUC dicta pertinere, aquilæ effigie, sed magnitudine immensa. Visitur certis anni temporibus in insulis ultra Madagascar sitis, tanti roboris ut sola, sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime raptum rursum ad terram labi sinat, quo carnibus ejus vescatur. Plæræque alarum pennæ passus XII. sunt longæ, ea crassitie, quæ longitudinis mensuræ conveniat. Fides sit penes Authorem. Navigationes & præteriti & hujus seculi, omnino de tali ave tacent.

Ælian. l. 4. c. 27. M. Paul. l. 3. c. 40.

HARPYIS nomen à rapacitate inditum. Ex Electoo Oceani filia genitas Hesiodus prodit. Ponti & Terræ filiæ aliis dicuntur. Tres fuisse Virgilius dicit, Ocypeten, Aëllo, & Celano. Hyginus Alopen Acheloën & Ocypeten appellavit; Homerus quartam nomine, Thyellam addidisse creditur. De forma sic Virgilius.

In Theonid.

Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluvies, uncæque manus, & pallida semper
Ora fame, &c.

Virgilius lib. 3. Æneid.

Collocantur in Strophalidibus insulis. Apollonius fugatas conjecisse se in specie, qui in Creta sub Arginunte visebantur, tradit. De ipsarum rapacitate, ingluvie, & fœditate vide Valerium Flaccum, Virgilium, & alios.

Ovidius lib. 13. Metamorph. Valer. lib. 4. Argonaut. Virg. l. 3. Æneid.

CAPUT II.

De Stymphalidibus, Sirenibus & Seleucidibus avibus.

STymphalidibus, à Stymphala palude nomen datum est. *Magnitudine* grues æquant. Ibibus cætera sunt simillimæ, rostra tamen, ejusdem nempe duritiei, ut hominum scuta perforare, firmiora habent, & non ut Ibes obliqua. Plinius eas cirrhatas facere videtur. Marinas eas Isidorus facit. Apollonius circa Aretiadem insulam collocat. Timagenes & Pisander in Scynthiam avolasse tradit. Pausanias Arabiæ quoque deserta incoluisse ait. *Vescebantur* humana carne. Hercules eas ex Stymphalide palude abegit, seu crepitaculi ærei sonitu, sed quod multas sagittis confecisset.

Pausan. in Arcad. Plinius lib. 11. cap. 37. Isid. lib. 12. Origin.

SIRENES qua forma fuerint, non convenit inter Authores. Alii eas superiori parte virginis formam intulisse, inferiore in piscis caudam desiisse: alii infera aviciam speciem habuisse fabulantur. Nonnulli in superioribus speciem passerum, in inferioribus mulierum eis tribuunt. Boccatius pedes gallinaceos assignat. Eustathius vero à Venere, quod virgineam sibi delegissent vitam, in aves transformatas tradit. Bina sunt quibusdam, *Aglaopheme* nempe & *Thelxiepeja*: tres alias *Parthenope*, *Leucosia*, & *Ligia*. Sunt qui quatuor & quinque fuisse fingunt. Sed nec de eorum ortu eadem traduntur. Quidam è sanguine è cornu Acheloi destillante natas volant. Nonnulli ex congressu ejus cum Musarum aliqua, de Venere superius diximus. *Habitavere* primum juxta Pelorum Siciliæ promontorium, postea in Capreis. Plinius Surrentum

Ælian. lib. 17. de Anim. cap. 23.

tum Campaniæ oppidum, una cum promontorio Minervæ, earundem sedem fuisse scribit. Finguntur tam suavem harmoniam voce, tibiis, & lyra edidisse, ut & mare & ventos mulcerent. Cantu vero suo navigantes occidisse passim apud diversos Poëtas legere est. Deorum cum Ulysse colloquio vide apud Ciceronem carmen.

Cicer. l. 5. de finib.

SELEUCIDES aves vocantur, quarum adventum Cassii montis incolæ, locustis fruges eorum vastantibus, à Jove precibus impetrant nec unde veniant, quove abeant, compertum, nunquam conspectæ, nisi cum præsidio earum indigetur. Voracitatem eis antiquitas tribuit. Ingestas locustas nullo negocio per alvum excernebant.

Plin. l. 10. c. 27.

CAPUT III.

De Phœnice, Cinnamomo & Semenda

Herodot. Hist. l. 2.

PHOENIX fabulosa est avis. Herodotus nonnisi pictum se vidisse testatur. Plinius unum in toto orbe, nec visum magnopere scribit. In ejus descriptione variant Authores. Herodotus non tantum ei Aquilæ magnitudinem tribuit, sed & toto etiam habitu eidem similem facit. Alii Pavone majorem scribunt. Herodoto pennæ rubore perfunduntur. Plinio vero & Solino circa collum auri fulgore micant. Cætera purpureus dicitur, cœruleam roseis maculam pennis distinguentibus cristis, faciem, fauces caputque plumeo apice cohonestante. Idem Claudianus, Baptista Mantuanus & Lactantius produnt.

Plin. H. N. lib.

Tzetz. l. 5. Hist. Chil. 6.

Locus. Amb. l. 5 Hexam. cap. 23. Plin. H. N. l. 10. cap. 2. Solin. Polyhist. Tacit. l. 14. Anim. *Victus.*

Locum ipsi quidam Arabiam assignant. alii Heliopoli civitate Ægypti primo visum reliquere. Quidam sub æquinoctiali ad Orientem & Meridiem reperiri scribunt. Claudianus, & Lactantius inaccessa loca habitare cecinerunt.

Nec de *victu* convenit. Plinius primum atque diligentissimum togatorum. Manilium de eo prodidisse author est, neminem extitisse, qui viderit vescentem, quidam rore victitare dixerant. Ovidius thuris lacrymis & succo amomi vivere scribit. *De Nidificatione* ejus & in parentem amore ita Tacitus: *Confecto annorum numero ubi mors propinquat; suis in terris struere nidum, eique vim genitalem adfundere, ex qua fœtum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris, neque id temere, sed sublato myrrhæ pondere, tentatoque perlongum iter ubi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inque solis aram perferre atque adolere.* Idem Herodotus, ex quo ille desumsisse videtur.

Athenæ. lib. 14. Dipnos. *Partus.* Tacit. l. 14. Annal.

Ætas. *Annorum* illorum numerus varie definitur. Maxime vulgatum quingentorum spacium, sunt qui asseverent mille quadringentos sexaginta unum interjici. Plinio sexcenti sexaginta placent; Philostrato sexcenti, Herodoto, Solino, Melæ quingenti quadraginta. Alberto trecenti quinquaginta; Chæremoni Ægyptio, sex supra septem mille. *De terris* quoque variatur. Jarchas Indus apud Philostratum prope Nilum assignat. Alii in Æthiopia, ut Chæremon Ægyptius, & Orus Apollo. Alii in Phœnicia, ut Lactantius.

Nido materia aromata, Cinnamonum, Cassia, thurisque surculi. Ubi illum conscendit, solaribus sese exponit radiis, alarumque continua ventilatione ignem excitare fingitur: sic se cremat. Ex cremato novum oriri pullum convenit inter omnes; quomodo vero id fiat, ambigitur. Plinius ceu vermiculum ex ossibus & medullis veteris Phœnicis primo procreari, ex eo pullum nasci scribit. Philostratus nulla vel ossium vel medullarum mentione facta, ex cinere vermem, ex verme novam alitem generari nugatur. Oppianus ex cinere pullum exoriri refert. Orus ex effuso è patris vulnere, quod sponte sibi nimia ad terram allisione infligit, sanguine procreari affirmat. *Sexum* illi nullum attribuit antiquitas, sed inter vitæ remedia reposuit. Nam Plutarchus cerebrum ejus dulce esse tradit, nescio à quo gustatum; & Plinius inter prima à Magis ex cinere ejus nidoque medicinas proditas esse scribit. Heliogabalus in conviviis Phœnicem promittebat, aut M. auri libras pro eo.

Partus.

Plut. l. de sanit. tuenda.

CINNAMOMUS seu Cinnamologus, avis hactenus nobis incognita est. Herodotus grandem esse dixit. Vicentius Bellunensis passere aliquanto majorem, coloris partim flavi, partim cœrulei, rostri longi ad flavum vergentis scripsit.

Herodot. in Euterpe.

Locus ipsi ab Antiquis in Arabia assinatur. Dionisius Periegetes terram ignorari una cum Herodoto memorat. Albertus in Æthiopia eum locat.

Albertus l. 23. de Animal.

Nidum ponit seu in excelsissimis arboribus, earumque ramis, seu in montium præruptis, illumque ex cinnamomi surculis exstructum. Aromate hoc cum potiri Arabes volunt, boum, asinorumque defunctorum membra minutatim concisa, juxta nidos ponunt, & absedunt. Frustra aves in nidos comportant, quibus sustinendis illi impares decidunt, & ab incolis colliguntur.

De SEMENDA non est quod dicam. Multa quidem sed parum verisimilia de illa Indica commentaria produnt. *Caput* ipsius, quod esse putabat, quod Aldrovandus in Musæo Ducis Florentini vidit, erat curvum, & valde crassum, colore in anteriore parte albicante, in posteriore purpureo obscuro, figura ovali. *Rostrum* habebat palmum longum, admodum acutum, intus quidem cavum, sed sine tribus illis fistulis, quibus musicam harmoniam à Semenda edi, quidam fabulati sunt.

Aldrov. Ornith. l. lib. 12. cap. 28.

MAN-

MANTISSA DE AVIBUS

Exoticis ad nostrates accedentibus.

I. De Aquilis.

Nierem. Hist. Exot. l. 10. c. 30. & 31.

AD Aquilas pertinent *Itzquauhtli & Tlacoquauhtli* Indorum, nec non Leonis Africani *Ners*. Venustum illud aquilæ genus, & insignito capite regium. Rostro est ad radicem luteo, deinde vero nigro, nigris unguibus, pedibus pallidis, cruribus ventreque è nigro & candido permixtis; collo fulvo, dorso & cauda nigris ac fuscis, corona cristave nigra. Magnitudinem circiter æquat vulgaris arietis, & vel ferocium audaciam animalium, adeo ut homines etiam ipsos, postquam cicurata est, levi ex causa aggrediatur & involet: mitescit tamen, & aucupio non minus ac reliqui accipitres, quorum genus videtur, idonea est, atque inservire solet. Avis digna quæ à Regiis aucupibus alatur ac circumferatur. Vilior est tlacoquauhtli, seu aquila virgæ: frigidas amat plagas: asturis magnitudine, fusca & cinerea, rapax avicularum, murium, lacertarum, colotorum, quibus vescitur. De *Nesir* suo ita Leo Africanus: Avis est omnium earum, quæ in Africa reperiuntur, maxima, grue procerior, crassiorque, prædita rostro, collo & cruribus: adeo sublime volat, ut oculorum aciem effugiat, & conspecto alicujus animalis cadavere, supra terram jacente, illico in illud irruat. Raro sola, sed gregatim volare solet. Longæva est, nam pleræque conspectæ sunt calvo & deplumi capite, tanquam vulsæ fuissent capitis pennæ: inde colligere licet, prænimio senio pennarum defluvium pati: ea de causa suos nidos veluti recenter natæ repetunt, unde à suis pullis educantur. *Coronatæ* in provincia Chiapæ habentur, ut apud de Laet in Novo orbe habemus.

Leo Africanus Africæ l. ult.

II. De Noctuis.

Nierem. Hist. Exot. l. 10. c. 39. & 40.

EXoticum Oti genus *talchicuatli* videtur. Cornuta avis est sive auriculata, parva corpore, resima, rostro brevi, nigra lumine, lutea erubescens iride, fusca & cinerea plumis usque ad crura, atra & incurva unguibus. Cetera natura similis nostrati Oto. Apud eosdem Americanos *Tecoletl* genus est bubonis auriti, spectaculo dignum, nigro & fusco colore variegatur huic oculi magni & aurei.

III. De Struthio-Camelo.

SPecies quædam *Struthiocamelorum* in Insula Maragnana invenitur. Proceritate staturam humanam superant, & maximæ sunt velocitatis. Magis supra terram feruntur quam volant. Barbari *yandeu* vocant.

De Laet Orbis Novi lib. 16. c. 14.

IV. De Psittacis.

PLacet hic quædam de Psittacis ex *Hernando*, *Ximene*, *Clusio* & *Nierembergio* adjicere. Ille primus ita scribit, de *Tozneme*: Psittacei id genus, viridi & luteo colore micat, oculi rubeo, rostrum vero candenti & nigro, fusco pede, sed in candidum inclinante. Propensius est, aptiusque ad sermones humanos exprimendos cæteris, ac frequentius apud Hispanos. Alterum genus *Cocho* vocant viridi colore, rubro & candenti capite, ac minoris molis; quod loquax est, nec admodum dissimile præcedenti, etsi sono distet. Hos Psittacos vocant Hispani catherinas. Tertium *Quilitoton*, tinctum virore, talandriæ vocatæ, aut galeritæ non cristatæ magnitudine. Frontem candida macula insignitum, rostro candido & nigris pedibus. Humanas voces imitatur, & gregatim cum congeneribus volat, cum reliqui compares tantum reperiantur. Omnes vero in excelsis arboribus nidificant. Primum de quo diximus genus, certas statasque arbores, quas nunquam deserat, eligit: quæ cum in hæredes transeant, dominis illarum haud sunt parum utiles. Sunt & quas Haitini *Quacamayas* vocant, Mexicenses vero *Alo*. Totæ rubeæ, præter humeros & caudam, quæ cyanea sunt, & gallinæ cortalis nostræ circiter magnitudine, rostro magno candenti & resimo, pedibus nigris, ac carne similiter nigra, ex quibus nonnullæ offenduntur, quæ sermonem humanum doctæ æmulentur, rustice tamen & incondite: filiosque suos more aliarum avium domesticarum educent in domibus ubi aluntur. Offendas & *alios* virore diluto tinctos, nigrante rostro pedibusque, humeris & cauda virore tinctis

exaturato, nec præfatis minores. Vivunt hi juxta montium cacumina, excelsasque pinus. Acclamant vehementer, volantque bini. Sunt & montani incondita forma, qui non cicurantur aut aluntur domi. Nullius eorum caro est edulis, nam & atra est, & gustus injucundi. Omnibus est commune, utramque maxillam movere, quod nulli aliorum contingit animalium. Sunt & alia genera, de quibus alii Auctores latius.

Ximenes sic habet de Hispaniola loquens. Innumeri sunt Psittaci virides cum purpureis maculis, quorum *tria* in hac insula *genera*, *majores*, *mediocres*, *minimi*. *Majores* ab Indis vocantur Higuaræ. Hi in eo distant ab aliis reliquarum insularum, quod maculam albam supra rostrum gestent, non viridem aut miniatam. Valde locutuleiæ sunt hæ higuaræ, si humanos doceantur sermones. *Minores* vocantur *xaxavis*, & viridiores sunt, à paucisque interstinguuntur miniatis plumis. Hi inquieti & turbulenti, mordaciores, iracundiores, & garruli, licet rudes humanis loqui vocibus, quas nunquam discunt. Decem ex his invadunt & fugant centum higuararum. Nulla inter hos pax. Diversis gregibus pervolant quacunque pervadant, garriunt. Higuaræ integriorem & corpulentiorem edunt sonum, xaxavis acutiorem & tenuiorem: & licet ignari humanis vocibus loqui, placent tamen in caulis assiduo garritu & inquietudine. *Tertia species minimorum* est, nec excedunt passeres mole, viridesque sunt. Hi silent, & pacatiores sunt: viror dumtaxat in illis placet.

Clusii Historia hæc est. Inter Neotericos autem, nemo mea opinione exactius & diligentius de hoc avium genere commentatus est quam Ulysses Aldrovandus Bononiensis, qui totum librum 40. Tomi primi Ornithologiæ suæ ei dicavit: Ille enim Philosophica methodo tradidit quicquid ad Psittacorum historiam pertinere potest, & quatuordecim diversas eorum species describit, tredecim vero icones exhibet, quarum duo priores maximæ sunt, & corvum magnitudine superant; tertia & quarta columbæ sunt magnitudine; quinta, sexta, septima, octava, nona, & decima mediocris sunt magnitudinis, caudamque brevem habent, saltem non adeo longam, ut tres subsequentes, quæ longiore cauda sunt præditæ: decimaquarta brevem etiam habet caudam. Priorem illam elegantem, quæ Pectoris & ventris pennas flavas habet, tum & eas quæ alas dorsumque tegunt, tum etiam eas quæ in cauda cœruleas, non semel videre memini, & iconem habeo vivis coloribus expressam, atque illam ipsam esse arbitror, quam Joannes Lerius cap. XI. Historiæ suæ Americanæ, Canide à Brasilianis appellari scribit. Alteram speciem etiam videre memini in arce Cæsaris Ebers dorfiana ad Danubium sita infra Viennam, tum etiam Lugduni Batavorum apud Sionem Lucium Danistam binas aves ejus generis, quas postea Magno Duci Moscovitarum dono mittebat. Reliquæ vero species, (præter tertiam quæ illi alba cristata est, & decimam quartam, quæ erythrochloros, etiamque cristata) mihi etiam conspectæ, dum plerumque aliæ ab ipso non descriptæ, tam breviore cauda præditæ, & majuscula corporis mole, quam minoris generis, quæ longiores caudæ pennas habent, & collum velut torque rubro atque atro ornatum. Humana verba exacte exprimere solitæ: quibus similem unam habuit nobilissimus vir Philippus Marnixius Sanct-Aldegondius, quam sæpe cacchinum humano more extollere audivi, cum ab adstantibus Gallico sermone compellaretur hoc modo. Riez perroquet, riez; id est: Ride psittace, ride. Sed quod magis mirum, Gallico sermone etiam subjiciebat illico, tanquam ratione prædita, haud dubite tamen ita edocta. O le grand sot qui me faict rire, hoc est, O magnum fatuum, qui me ad ridendum provocat. Illaque verba iterum ac tertio repetere solebat. Sed inter reliquas unam, psittacis primæ speciei magnitudine æqualem, apud Illustrissimam Dominam Mariam de Brimen, Ducem Croyam & Arescholensem felicissimæ memoriæ, priusquam ex Hollandia excederet, cui sane parem in coloris pennarum varietate & elegantia videre non memini. Etenim licet omnes fere pennæ corpus tegentes rubro colore essent infectæ, caudæ tamen pennæ, quæ valde prolixæ, partim rubræ erant, partim cœruleæ; at quæ in dorso & alis versicolores ex flavo, rubro & viridi, quibus cœruleus color etiam permixtus. Caput circum oculos albi coloris erat, sinuosisque lineis nigris, quemadmodum caudæ caput, distinctum erat. Psittacum, qui similis esset, apud nullum Auctorem discriptum memini. Ea porro avis Annam Illustrissimæ Ducis neptem, nunc Comitem Mergensem & Dominam de Grosbetee, adeo diligebat, ut quocunque per conclave spatiaretur, illam subsequeretur, nec quemquam vestem ejus attingere conspiceret, quin morsu illum appeteret, ita zelotypia quadam laborare videbatur. Ceterum psittacus ille majoris generis, quem Lerius capite supra memorato à Brasilianis *Arat* vocari scribit, valde elegans etiam esse debet: nam alarum remiges pennas, & caudæ, quæ sesquipedalis longitudinis, media ex parte coccinei coloris esse refert, altera prorsus elegantis cyanei tubo seu nervo, qui medias pennas per longitudinem secat, diversos illos colores distinguente, reliquas vero

vero totius corporis pennas prorsus cœruleo colore tinctas esse. Addit utrumque genus illud majorum psittacorum. Arat videlicet & Canide, magna esse in æstimatione apud Brasilianos, quia illorum pennas ter quaterve in anno vellunt, ad vestem, pileos, clypeos & aulæa conficiendum, tametsi domesticum non sit, quia tamen in vastis arboribus medios vicos occupantibus frequentius versari solet quam in silvis. Præter binos illos ingentes, idem Lerius tria aut quatuor Psittacorum genera apud Brasilianos inveniri ait: *Primum* videlicet etiam majusculorum, & crassiore corporis mole præditorum cui *Aicurous* nomen indunt Brasiliani Tououpinamboutii, caput ornatum habens versicoloribus, flavo, rubro, & violaceo extremis alis sua verubentibus, & caudæ pennis oblongis & flavis, reliquo corpore prorsus viridi: hoc genus rarissime ad exteros transferri, nullum tamen facilius & perfectius edoceri ad humana verba pronuntianda, quam istud. Addit etiam, Brasilianam quandam mulierem in pago, binis milliaribus ab Insula in qua ipse cum aliis Gallis habitabat, distante, similem psittacum in deliciis habuisse, qui eo intellectu & ratione præditus videbatur, ut comprehendere & discernere posset, quidquid ipsa diceret quæ illum educaverat. Nam cum, inquit, animi recreandi gratia, in illum pagum profecti, ante illius mulieris ædes interdum, transiremus, compellare nos ipsa solebat his verbis: Vultis mihi pectinem dare vel speculum, & illico efficiam ut meus psittacus coram vobis cantet & saltet? Si ejus petitioni annuebamus, simul ac quedam verba avi pronunciaverat, psittacus non modo in pertica, cui insidebat, saltare incipiebat, sed etiam garrire, sibilos edere, & Brasiliorum ad pugnam sese parantium vociferationes imitari. Breviter, quando in ejus heræ mentem veniebat ut diceret, Cane, canebat; Salta, saltabat; sin vero ægre ferens, se quod petierat non impetrasse, paullo acerbius avi diceret, Auge, hoc est. Sile, immobilis silebat, nec ulla ratione eum ad linguam aut pedes movendum excitare poteramus. *Secundum genus Marganas* à Brasilianis appellatur, quale est eorum psittacorum, qui in Europam inferri solent, nec magni apud illos pretii, propter abundantiam non vero minus istic frequentes sunt, quam apud nos columbæ. *Psittaci tertii generis*, ab ipsis *Touis*, appellati, majores non sunt sturno, & universum corpus tectum habent pennis impense virentibus, caudæ vero pennæ, quæ valdæ longæ, flavum colorem admixtum habent. Illud etiam addebat se observasse, psittacos illius regionis nidos ex arborum ramis propendentes non construere, ut topographicis suis tabellis quidam persuadere conantur: at in arborum cavis, eosque orbiculari forma, satisque duros ac firmos. Ceterum cum sub extremum annum Christi millesimum quingentesimum sexagesimum quartum esse Olyssipone apud Sebaldum Linsium Germanum Ulmensem, memini filium ipsius Eodericum ex Fernambuco Brasilianorum, ubi commorabatur, eo appellere & navem mercibus onustam advehere, in qua etiam aliquod mancipia, & nonnulli psittaci quartæ speciei ab Aldrovando descriptæ, atque alii etiam minores, sturni magnitudinem non excedentes, prorsus viridis coloris pennis tecti, sed omnes brevi cauda præditi, & albo rostro: idque genus valde frugibus noxium referabat. Eos in itinere maizi granis alueret, cujus multas spicas cum adhuc habere observabam. In *secunda navigationem*, quam Batavi in Indiam instituerunt Orientalem, in Java vicinisque quibusdam Insulis psittacos observabant longe illis elegantiores, quos è Brasilia advehere solent, eosque à Lusitanis, qui in Java & Moluccis versabantur, noyras appellari intelligebant: & illos quidem corporis mola non valde magnos, sed adeo elegantis coloris, ut venustiores depingi non posse existimarent. Pectus enim & ventrem pennæ rubri coloris floridi splendentisque tegebant, dorsum aurei coloris pennæ, alas vero viridis & cærulei commixtorum colorum pennæ ornabant, sub alis suave rubens color splendebat. Valde autem ingens erat istic illarum avium pretium, ut non minoris æstimarentur, quam octo aut decem thaleris Germanicis. Linscotius scribit, Lusitanos sæpius periculum fecisse, an Olyssiponem transferre vivum aliquem possent, sed nunquam voti compotes factos fuisse, quod nimis tenelli & delicatuli sint: Batavi tamen eam Industriam adhibuerunt, ut unum vivum Amsteldamum usque retulerint, qui tametsi non esset è selectissimis, centum tamen & septuaginta florenis ejus Provinciæ, hoc est, paulo pluris quam septuaginta thaleris venundari potuit, quemadmodum in diario illius navigationis adnotatum comperio. Is in itinere pleraque verba Hollandica, quæ à nautis audiverat, pronunciare didicerat, adeoque cicurem ipsum ejus herus reddiderat, ut rostrum in os & aures ejus insereret sine noxa, pilosque barbæ ipsius componeret; at si quis alius manum admovere vellet, illico morsu illam appetebat, haud secus quam canis quispiam. Anno porro Christi quinto supra millesimum & sexcentesimum mittebat mihi Jacobus Plateau psittaci cujusdam iconem vivis coloribus expressam, cui cum similem hactenus non viderim, neque apud quempiam adscri-

prum meminerim, in hoc Auctario ad Exoticorum historiam typis jam expressam adjunctam volui. Eum autem se plus quam biennio aluisse scribebat, columbæque esse magnitudine: caput illud habere pæne instar accipitris, ejuscemodi nempe coloris pennis tectum, ardentes oculos. Collum & pectus versicolores pennæ obsidebant: quas, cum irascebatur, aut molestiam aliquis ipsi crearet, admoto ad caveam, qua conclusus erat, aliquo animali, surrigebat, ut cristatus quodammodo videretur. Erant autem illæ rubescentis coloris, & extima parte cœrulei elegantissimi. Ventris pennæ similis fere erant coloris, fusco tamen insuper suffusæ colore. Dorsi pennæ virides & alarum remiges pennæ sub cœruleæ: cauda frequentibus pennis viridibus, sed non longis constabat. Prætermittere nequivi, quin psittaci pusillum, genus ex Ethiopia locisque Manicongo vicinis, proximis his annis à Batavis naucleris alatum, simul & maris iconem, (fœmina vero multo est elegantior, utriusque enim sexus allatus) Lectoris oculis proponerem. Corpusculi moles fringillæ magnitudinem æquabat, hoc est, duarum unciarum cum semisse longitudinem habebat ab infimo collo ad uropygium usque. Omnes pennulæ corpusculum tegentes viridis erant coloris, sed in quibus manifestum apparebat discrimen: nam quæ in dorso saturatiores erant, quæ in ventre dilutiores. Remiges alarum pennæ trium unciarum longitudinem habebant: & tametsi prona parte, eo videlicet latere quo brevioribus villis erant præditæ, quoque sese invicem tegebant, viridi saturo colore essent tinctæ altero tamen, quod longiores villos habebat, & tota supina parte fusci erant. Caude pennæ elegantissimæ erant & pæne binas uncias longæ, paulo minus semiuncia latæ, colore ea parte, qua uropygio infixæ, viridi cum flavo permixto tinctæ, deinde rubro eleganti, demum nigro, postremo viridi: & tres isti postremi colores ab invicem distincti, veluti in quorumdam psittacorum viridium, majore corporis mole præditorum, caudæ pennis videre est: istæ autem vix conspiciebantur, nisi cum caudam explicaret, quia ab aliis ejusdem longitudinis tegebantur, quæ prorsus virides. Collum breve & crassiusculum: plumulæ caput tegentes breves admodum & virides præter eas quæ verticem supra rostrum, quæque totum guttur tegebant; nam illæ rubrum, elegantem & floridum colorem habebant. De mare loquor, quia fœminæ pennulæ dilutius rubebant, neque tam amplum spatium occupabant, quam in mare. Oculi erant nigerrimi: rostrum crassum & firmum, superna pars adunca & mucronata, ut in reliquis psittacorum generibus ejus color subrubens, crura brevia semunciæ longitudinem vix æquabant, cineraceique coloris squamis erant tecta, ut aliorum vulgarium psittacorum pedes, iique in quatuor digitos divisi, quorum bini anteriores & imparis longitudinis, bini posteriores & illi etiam impares, brevioribus quidem articulis duobus præditi, hi interni; longioribus autem tribus, & hi externi. Ungues albi & satis longi. Valde exilem habere vocem, & dumtaxat pipire observabam. Gaudet Consortio. Cum edebat, altero pede cibum non tenebat ut alii psittaci, sed rostro carptim cibum arripiebat. Cibus autem magna ex parte phalaridis semen: illo enim libentius vesci observabam, quam ullo alio seminis genere. Mihi autem quidam conspecti sunt adeo edocti, ut panem aqua tinctum carptim morsicando ederent. Potus est aqua. Illud præterea in hac avicula animadvertebam, quod fœmellæ senescentes vix edere volebant, nisi cibum jam à mare carptum, & aliquamdiu in prolobo retentum, & quasi coctum suo rostro reciperent, ut columbarum pulli à matre ali solent.

Apud Nierembergium de Guacamayan hæc leges. *Guacamayan* genus psittaci est pulcherrimi, qui cum pueris ludit. Incompositæ formæ est, solo vestitu in pretio habetur, neque prætermittenda industria & mirificus instinctus hujus alitis. In Potosi quidam psittacus, quem lorum vocant, admirandi ingenii. Vocabat Indos occursantes patriæ suæ nomine Colla, leuca, Huayru, Quechua, &c. quasi qui ipsorum mores & vestimenti ritus dignosceret. Dissimulatam Indam nobiliori natu & pæne Regio dignovit. Cum vidisset illam, dixit: Huayru, Huayru, Huayru. Ignobilior ista natio est, quam illa cujus generis se simularet fæmina. Finxerat se Pallam è Regia stirpe. Matrona partim pudens, partim irata, sputo & maledicto avem affecit. Hispali etiam alius psittacus agnovit Medicum indignum nomine & arte; quem, quotiescunque occurrebat, convitiis variis proscindebat è fenestra, donec lite impetravit Medicus ne suspenderetur ibi. Alius Psittacus tabernarii vinarii solitus audire illum domi querentem vinum non vendi, quod acetum esset. Didicit hæc verba, atque ad januam suspensus garriebat repetito præconio, Acetum est. Acetum est, quod facile fuit ementibus credere: donec herus madefaciens (aquam enim odio habent hæ aves) & castigans psittacum dictavit, Optimum merum, Optimum merum, quod psittacus sic animadversus didicit, & postea ad januam idemtidem publicabat, optimum merum esse. Multi psittacorum simplicissimi, ut ad crocitantem psittacum ex arbore, in cujus

Nieremb. Hist. Exot. c. 63. & 46.

cujus ramis aucepslatet, multitudo ingens convolitet, capique facile patiantur: nil enim viso aucupe terrentur, sed ut laqueo trahantur ad collum conjecto expectant, nec aufugiunt uno captato, & in mantica, qua præcinctus est Venator ipsis cernentibus reposito. Psittaci faciem universim exprimit, quem quoque cantu ad amussim æmulatur *Noyra*, quæ ex Moluccanis Insulis in Indiam importatur, pennis tamen rubris crebrioribus vestita est. Illarum una viginti aut triginta pardavis in India vænit, quæ postquam cum psittacis & aspectus amœnitatem, & garritus jucunditatem communem habeant, hoc sibi peculiare quoque vendicant, quod educatorum suorum, aut alias quoque adstantium capita & barbas, ut & aures dentesque linguis suis blande defricent aut allingant, quas partes studiose quasi ad vivum emungunt, & emundant, adeo ut illarum altoribus ex his gesticulamentis oblectationis emergat haud parum. Taceo, quod acutius attendenti coloris jucunda varietate psittacos haud leviter exsuperare videantur.

V. De Picis.

Nierem. Hist. Exot. lib. 10. cap. 48. 49.

PRæter enumeratas Picorum species dantur adhuc apud Americanos duo Pice nempe *Salutiferi* & *Imbrifeti*. Ille *Heuhquecholtototl*, seu avis capiti similis dicitur. Nobilis est à capitis dolore levando. Merula major est, rostro longo nigroque, sed inferna parte longe breviori, vertice ac pæne toto collo desuper rubeo, infernis partibus omnino cinereis; alis vero ac dorso nigris, sed albis transversisque lineis variatis. Degit Pavatlanicis agris provinciæ Totonacapæ. Pici species est arbores perforans, cujus capitis plumæ rubescentes applicatæ & conglutinatæ, capitis feruntur curare dolorem; sive in eam sententiam venerint, quod vertici avis adhæreant, sive id ita se habere experimento aliquo deprehenderint. Hic *Quatotoni* audit, Upupæ magnitudine & fusco colore variatur. Rostrum, quo excavat arbores perforatque, tres digitos longum est, firmum & candens, & inferne brevius. Caput est parvum, ac rubris contectum plumis, crista quoque rubra insignitum, ac tres uncias longa, sed superna parte nigra. Alterutro colli latere fascia candida descendit ad usque circiter pectus. Crura pedesque livida sunt. Vivit non longe à mari Australi. *Nidificat* in arboribus excelsis: *vescitur* cicadis, tlaolli, & vermiculis: imbrium tempore educat, hoc est à mense Majo usque ad Septembrem: edulis tamen non est, nec alium (quod acceperim) præstat usum. Pici Martii datur in Nova Hispania species maxima. Cujus pulvis salutaris est hydropicis.

De Laet. Ind. Occid. l. 6. cap. 1.

In Nova Galacia *Picæ* sunt exiles, nec passeribus multo majores, sed tanto numero, ut integram segetem, ubi semel aristis incubuerint, prosternant atque conculcent, neque clamore aut aliis terriculamentis deterreantur. Est & *Pica Xochitenacatl* dicta columbæ magnitudine, rostro præ corporis mole maximo, superiori parte luteo, inferiori vero subnigro, & in purpureum colorem vergente, oculis nigris, sed iride rubescente ex luteo, ac reliquo corpore cœruleo cinereoque. Vivit circa litora Oceani Australis; piscibus, quos rapit, vesci solet. *Iconem* vide apud Nierembergium Historiæ Exoticæ pag. 209.

VI. De Sturno.

Nierem. Histor. Exot. l. 10. c. 59.

AD Sturnos videtur pertinere quæ *Pterophœnicus Indiarum*, & *Acolchi* dicitur, de qua sic Nieremberg. Alarum insigne commendat acolchichi, seu avem humerorum rubeorum, impetravitque ab Hispanis honorificum nomen, qui aves commendadoras illas vocant, quod æmulentur Equitum militarium insignia. Simili rubore ad latus fulgentia. Sturnorum, quos Hispani tordos vocamus, videatur species. Magnitudine, colore, & forma pares sunt, & cum eis ubicumque versantur, quanquam humeri primo fulvi appareant in rubrum vergentes, & cum ætate processere, in fulvum omnino mutentur colorem. In caveas conjecti, voces reddunt humanas, & lepide garriunt. Quavis re oblata vescuntur, sed pane maxime atque Indico frumento. Calidis frigidisque eas aves reperies regionibus, ab Hispanis colonis rubeorum humerorum commendadozas, ut dixi, vocatos, sed numerosis agminibus sunt oppidanis admodum molesti, eosque audacter incursant, præcipue regionibus fervidis & maritimis. Malum insuavemque præstant succum, & in arboribus non procul ab oppidis hominumque commercio nidificant, & sata, in quibus forte consedere, devastant atque depopulantur. Cantant luduntque, seu caveis includantur, seu libere per domos permittantur incedere.

VII. De Coturnicibus.

DE Coturnibus idem Nierembergius: Corturnices vocabat Nova Hispania *Colin*, quarum genera ex Francisco Hernando dabo. Nostratibus sunt similes, etsi ad perdicum species sint citra dubium referendæ. Multa *genera* apud Novos Hispanos reperiuntur nonnulla fusca & cristata, quæ *quauhtzonecolim*

nuncupant, mediocris magnitudinis ; alia fusca quoque, sed cristarum expertia, & paulo minora, alia omnium maxima fulvaque, sed capite albo & nigro, colore variato, extremis vero alis dorsoque candentibus, pedes vero ac rostrum nigra sunt. Hispanis, ut dixi, coturnicibus assimilantur. Omnia & bono & grato constant alimento, si tamen jugules duobus tribusve diebus, antequam assa apponantur mensis. Exhibetur earum caro etjam male habentibus : nec est apud Indos ulla alia post cohortales, quæ illi possit anteferri, aut alimenti salubritate aut gustu. Canunt nostratium instar, etsi aliæ aliis suavius. Caveis includuntur: vescuntur Indico nostrove frumento, & sunt quamplurimis hujus plagæ locis familiares. Alibi idem Auctor de *Coyolcozque* seu colli sonali inquit : species est colin, seu coturnicis Mexicanæ, inter quam plures alias, de quibus loquemur seorsim. Ergo coturnicibus vocatis à nostris similis hæc est, magnitudine, cantu, nutrimento, volatu & moribus. Sed diverso colore, qui superne est ex fulvo candidoque commixtus, inferne vero tantum fulvus, etsi verticem & collum nigrantes albæque plumæ occupent ; & tænias ab utroque latere adeoque à collo ad utrumque collum efforment atque constituant. Oculi sunt atri, & fulva crura. Indigena avis est, campestribusque locis, velut & nostras, frequens, ac simili etiam alimento, quod ad illud perdicis Hispanicæ (est enim ejus species) proxime accedat. *Colcuicuiltic*, seu coturnicis simulacrum, coturnicis quoque nostræ species est, albis, nigris coccineisque variata plumis, & protractis desuper potius lineis quam circumscriptis maculis, subter vero potius maculis frequentibus, quam lineis, pedes cruraque cyanea sunt ; sed cantu, magnitudine, moribus, cæterisque cunctis præcedenti omnino similis. Sturno est *Acolin* magnitudine par, cruribus pedibusque viridi pallescentibus, & in quatuor divisis prolixiores digitos. Rostrum est luteum, & longiusculum pro corporis proportione, tenueque & mucronatum, oculi nigri, iris fulva, caputque parvum. Inferna corporis candida sunt, lateribus fusco maculatis colore, superiora vero & cauda, quæ breviuscula est, fulva sunt, sed maculis nigricantibus distincta, & candidis lineis quasvis pennas circumambientibus, ejusdemque coloris punctis nonnunquam conspersis. Lacus incolit, piscosumque est, nec tamen admodum ingratum præstat alimentum. Vermiculis, muscis, & aliis parvis animalibus quæ volitant circa paludem, victitare solet. Indigena est Mexicani lacus. Caput mira colorum varietate micat ; Quod medium atra linea secat, ac velut cinereæ aliæ latera, maculæ vero parvæ & candentes canthos externos : collum pectusque cinerea sunt, cætera è fulvo in viride potuis inclinant.

VIII. De Perdicibus.

SUnt in Peruvia Perdices quas à sono *Yutu* vocant. Duorum generum. Aliæ majores, quæ mole accedunt ad Gallinas, & tantum in solitudinibus reperiuntur. Aliæ minores quam Hispanienses, sed carne longe optima. Utræque sunt colore pardo, rostris & pedibus albis. Ibidem sunt aviculæ plumis rubicundis, quos Hispani ob similitudinem nominant *Luscinias*, quanquam cantus harum sit adeo ingratus, ut mali augurii olim dixerunt barbari. De Laet. Ind. Occid. l. 10. cap. 5.

IX. De Turdis.

GEnus Turdorum Chrappam incolit, quos vocant *Passeres fabros*. Nigri sunt, solam in pectore & capite rubri. Fructu quercino dumtaxat vescuntur. Rostro perforant corticem pinnum, glandem singulis foraminibus aptissime accommodant, ut manu extrahi nequeat, sic omnem pinum ornatissime cingunt glandibus incisis, Mox pedibus hærentes cortici, tendunt rostro glandem, & vorant. Alia sententia Gomaræ est de Passeribus, quos vocant Hispani *carpinteros*. In Darienе scribit nasci palmas, quarum truncus per extrema attenuatur : in medio nidificare quosdam passeres excavato rostris nidos. Hos passeres vocat ipse *Pitos*, & putat esse quos Plinius Picos dixit, Hispani Fabros. Addit ex Aliquorum sententia, vim recludendi nidos ferro impeditos non esse alicujus herbæ, sed ipsius pici, cujus tactu infringi metallum. Nierem. Hist. Exot. l. 10. c. 57.

X. De Anatibus.

GEnus est Anatis quam *Acitli* seu *aquatilem leporem* consueverunt vocare Mexicenses. Hæc cum descripta delineataque à quibusdam recentiorum eadem prorsus esset, nisi caput longe majori insigniretur crista, atraque, venter colore argenteo splenderet, & collum inferne niveo, superne vero è nigro vergente in fuscum. Lacubus innatat, ac juxta eos perpetuo versatur : nam neque volandi potis est, neque per terram commode incedendi ; femoribus ita reliquo corpori connexis atque coalitis, ut natatui non incuissui queant inservire. Piscibus quos involat *vescitur*, indeque victitat. Prolem in juncetis atque arundinetis educat, nec anatum nostratium vulgarem vincit magni- Nierem. Hist. Exot. l. 10. c. 35.

magnitudinem. *Masculus* aliquanto longior est, corpore, collo ac crista ampliori. Rostrum fœminæ brevius est, nigrum & utrimque juxta oculos plumis fulvis tectum, cum mas candentibus tegatur. Hæc est avis illa, quam Indi fabulantur ventos evocare, ubi se peti ab aucupibus sentit, quibus flantibus turbatisque undis evertantur monoxyla, illamque insequentes submergantur, si quinque prius sagittis excussis arcu non contingat attingatque trusidari. In ejus dissectæ corde reperiri gemmam arbitrantur ad multa utilissimam, & maximo habitam in pretio, nec alii quam Deo consecrandam. Verum hæ nugæ sunt, & mendacia ab horum hominum profecta credulitate. Insuavi parumque salubri, velut & aliæ aves palustres, nutrimento constat, atque ideo à nullo sagacioris palati in cibos admittenda.

Est & apud Indos *genus quoddam anatis feræ* (hirundinem Hispani Indigenæ appellant) *tempatlahoac* domesticæ magnitudine, quare idem usurpavit apud Indos nomen; rostro lato est & longo, undequaque nigrante. Lingua alba, cruribus palmisque ex pallido rubescentibus, collo & capite viridibus purpureis, & nigro splendentibus colore, adeoque pavonino aut heliotropiæ gemmæ; oculi nigri sunt, & pallens iris, pectus candens, reliquum vero corpus inferre fulvum, & binis maculis juxta caudam utrinque candentibus insignitum, superne vero semicirculus quibusdam in ambitu ex albo, tendentibus in fuscum; intra vero è nigro in viridem splendentem. Alæ initio cyaneæ sunt, mox candidæ, & tandem virenti micantes splendore: earumdem tamen extrema altero latere fulva sunt, altero vero fulgida atque viridia: cauda desuper subtusque per ambitum candescit, ceterum inferne nigra, pavoniacea vero superne. Advena est lacui Mexicano, & quale aliæ lacustres aves solent præstare alimentum. In Asia quoddam est genus anatum, quod non immerito quis inter cornicines retulerit, ita voce cornuum sonitum imitantur, quæ inflare solent per dispositos equos iter facientium duces. Est ea avis, quamvis inermis, audax & strenua: quam etiam malos Dœmones terrere, Turcis persuasum est: certe libertatis adeo retinens, ut etjam per totum triennium in corte nutrita, facultatem nacta, libertatem saginæ anteponat, sedesque naturales & suetos alveos volatu repetat.

XI. De Mergis.

Nieremberg. hist. Exot. lib. 10. c. 27.

AD Mergorum historiam pertinent Mergus Americanus, & Mergus maximus Farrensis seu Arcticus. Ille exiguis est alis, ideo monstrosa. Hic ita à Clusio describitur: Avis marina est, & palmipes, ansere domestico major, aut certe magnitudine illi æqualis: nam à collo qua parte pectori conjungitur, usque ad uropygium, binos pedes longa erat: corporis ambitus binorum pedum longitudinem superabat. Alæ quatuordecim uncias longæ; cauda brevis, vix trium unciarum, collum fere octo uncias longum, ejus ambitus paulo major, caput breve, tres uncias latum, rostrum nigrum, mucronatum, quatuor unciarum magnitudinem superabat. Lingua pæne tres uncias longa, nigra, mucronata, cartilanigea, quodammodo carinata, superiore parte qua rostri parti connexa erat, parvis dentibus introrsum recurvis utrinque prædita, media autem parte aspera: palatum similiter quatuor exiguorum & brevium dentium introrsum spectantium ordinibus constabat, quibus escam retineret & conficeret: nam rostrum dentatum non erat. Totum corpus densis pennis tectum habebat, quæ in pectore, toto ventre, & alarum supina parte breves & candidæ, in dorso autem alarumque prona parte longiores & nigræ, singulæ tamen circa extremum, geminis maculis albis insignitæ, quæ in dorsi quidem lateribus longiores, majoribus, quæ vero circa collum in medio dorso aliisque supra caudam, minoribus, sic ut aliæ aliis incumbentes, invicemque tegentes ad maculas illas usque, eam fere varietatem repræsentarent, quæ in meleagride sive Numidica gallina conspicitur. Collum velut torque cinctum erat, è nigris pennis constante: caput etiam similibus pennis tectum: quæ tamen oculos & rostrum ambiebant, parvis maculis albis erant distinctæ; sub gutture etiam aliquas parvas pennas albas nigris permixtas habebat: prona similiter colli pars supra torquem illum nigrarum pennarum, ad unciæ longitudinem parvis pennis nigris, latera tamen alba habentibus, erat ornata, quemadmodum & ea pars quæ infra torquem in pectoris ateribus, infra podicem, nigrarum pennarum transversam lineam habebat, quas albæ subsequebantur, deinde sub cauda aliæ nigræ albis maculis notatæ. Crura habebat in extremo corpore sita, paullo longiora tribus unciis, plana, nigra; pedes quatuor uncias longos, plusquam tres latos, nigros, tribus digitis preditos (quorum interiores tribus articulis constabant, breviorésque erant, medii quatuor, exteriores quinque) nigra membrana simul connexos ad ungues usque, qui plani. Singuli etiam pedes, in posteriore parte paullo supra inflexionem, parvum articulum instar calcaris habebant. Circa Farrensem Insulam, quæ inter Norvegiam & Islandiam

diam ſita, captam hanc avem ſcribebat Hojerus, fœtum in undis educare, nec niſi procelloſo mari ac circa Autumnum, hiemiſve initium conſpici, terram vero nunquam attingere, nec volantem unquam eſſe conſpectam, adeoque nec alarum uſum habere ad volandum, nec pedum ad incedendum: quo fit ut nonniſi capite extet (eo referente) quando ſe conſpiciendam præbet. Huic non valde diſſimilis videtur mergus ille marinus, cujus meminit Geſnerus in Paralipomenis ad Hiſtoriam de Avibus pag. 767. niſi illi in dorſo cinereas plumas nigris maculis conſperſas tribueret. Huic ſimilis eſt aqueus lepus, cujus jam meminimus. Iconem vide apud Cluſium.

XII. De Hirundine.

CLaudat agmen *Avis cucullata aquatica. Hirundo Exotica aquatica & Gallinago ſilveſtris aquatica.* Quas in ſuo Gazophylacio rerum Naturalium deſcripſit, & ære exprimi curavit Nobiliſſimus D. Doctor *Beſlerus*, Amicus noſter plurimum honorandus. De *illa* ita ſcribit: Animal hocce capite monſtroſum, in aquis natare ex decubitu naturali conjicere licet. Comam quam in fronte cernis, ferruginei eſt coloris. Ex parte maxillarum plumæ flaveſcentes repullulant, quæ in extremitate nigriores factæ, circulum egregie repræſentant. Collum cum ventre albicat, dorſum cum aliis cineritii eſt coloris, extremitas tandem in albas deſinit plumas. Pedes cum adnatis membranulis, ſemicirculis diſtinctis albicant, ubi in quolibet pede unicum tantum unguem animadvertere licet. *De Hirundine Exotica aquatica* hæc habet: Quis non in volucre paluſtri ſummam colorum varietatem miretur. A capite enim inchoando, ſuperior pars, candet, inferior rubro intermixto cœruleo colore ſplendeſcit. Venter inferior floccorum nivis inſtar albicat. In dorſi principio pennæ duæ nigricantes, albis punctis diſtinctæ exſurgunt. Alias dorſum univerſum, una cum cauda ferruginei coloris; alæ quidem nigricant, punctis tamen niveis ornamenti inſtar diſtinguuntur. Pedes exporrecti ſubfuſci coloris, roſtrum nigricans, ad ſubulæ formam effigiatum, quo piſces quaſi hamo excipere ſolet.

Beſler. in Gazophylacio Rer. Natural.

XIII. De Gallinagine.

DE *Gallinagine Sylveſtri aquatica*, ita idem paucis: Rara hæc eſt avis, in locis paludoſis victum quæritans, colore atro & rufo, per totum corpus inſtar holoſerici ſplendeſcente, roſtrum oblongum, quodammodo incurvatum, crura alta & fuſca, digitos longos habet.

ET hæc ſunt, quæ de Avibus dicere volui. Quæ omiſſa ſunt, ſtudioſus harum rerum Lector, aliunde ſupplere poterit. CENSORI cujuſcunque tandem ſtatus & conditionis is fuerit, hoc ſubſequens inſerviat. *Veritatem ad ſuum arbitrium exigere, & inter mendacia reponere, quicquid palato non arriſerit, impudentes nimis, & in DEUM, univerſam naturam, & humanum genus, injurii hominis eſt.*

FINIS.

Aquila Geßneri.

Chrysaetos Aquila.

Ungula Aquilæ

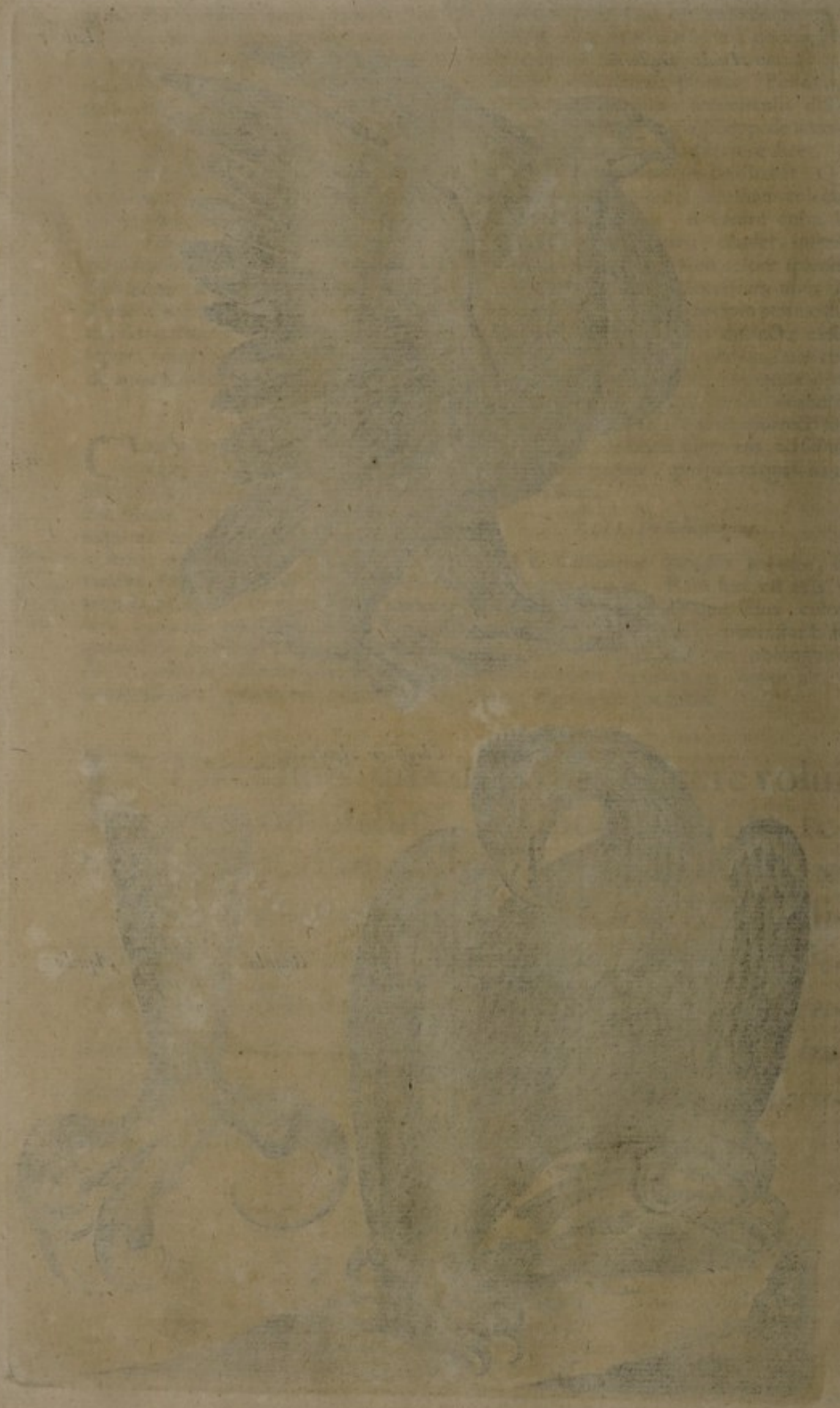

Haliæetus

Aquila

Pygargus

Anathria seu
Morphnos

Melanetus uel Melanaetus.
Aquila Valeria.

Melanaetus

Aquila Pygargus alius

Tab. IIII
Percnopteros
Morphnos
Bellonij
Ossifragæ aliæ Species
Percnopteros alius

Tab. V
Morphnus Congener
Ossifragus
Heteropus Aquilæ Species
Perenopteros Aquila peregrinus
Auis Scythica
Chrysaetos Bellonij

Vultur Cinereus
Vultur Bæticus.

Vultur Leporarius

Vultur Alpinus uel aureus

Buteo.

Goÿrani seu Boudrea Bellony

Accipiter

Asterias.
Accipiter Palumbarius
Accipiter Fringillarius Nisus
Turmculus mas Wandwaher Stern schmatz
Turumculus Fœmina.

Tab. IX
Accipiter Ægyptius
Subuteo
Lanarius
Lanarius
Lanius albus
Lanius cinereus Fœmina

Cuculus
Tinnunculus Cenchris
Cuculus Alter
Dendro Falcus
Aesalonus Accipitris species
Lanius Minor
Lanius

Lanius Collorio
Lanius alius
Lanius Milvus
Cuculus Guyganch
Buteo Triorches
Accipiter minor
Accipiter maior
Milvus

Falco Rubeus
Falco
Falco alter
Falco Orientalis
Falco

Aesala Falconis Species
Falco
Falco Peregrinus
Gÿr Falco.
Falco Montanus
Mirle Smirlin

Tab. XIIII
Psittacus Minor
Psittacus Maior
Psittacus
Psittacus
Psittacus Viridis
Psittacus
Poikilorinchos

Psittacus Maximus
Psittacus Maximus alter
Psittacus albus Cristatus
Psittacus viridis Melanorinchos
Psittacus Versicolor sive Erythrocganos
Psittacus Leucocephalos
Psittacus Cinereus

Tab. XVI
Corvus Rab
Corvus
Cornix
Graculus
Nebel
Coriacias Arist.
Pyrrhocorax
Coracens
Pyrrhocorax alius

Tab. XVII
Cornix Ceruda
Cornix cinerea
Cornix Frugitega
Pica Indica mas
Pica Caudata s. varia
Pica Indica Fœmina
Pica glandaria garrula
Picæ glandariæ species alia
Pica
Pica marina

Bubo

Bubo

Bubo

Ulula

Asio
bubonis Species

Bubo

Asio alius seu Scops

Asio seu Otus

Tab. XIX

Vlula
Vlula
Vlula
Aluco
Noctua
Strix
Saxatilis
Noctua
Vlula alia

Nycticorax
Caprimulgus
Caprimulgus alius
Vespertilio
Vespertilio
Vespertilio lactans
Vespertilio

Struthiocamelus

Gallus Monstrosus Caudatus

Pavo Sine cauda Chinensis

Pauo

Pauo Fœmina Cum hordeo Spurio

Pfauo

Pauo albus cum tritico multipli
Pauo Iapponensis mas
Pauo Iapponensis foemina.

Gallopauo Mas Cum Oryza
Gallina Indica Cum
Ouo Eius
Phasianus
Gallina Afrianz
Phasianus

Vrogallus Maior
Vrogallus seu Tetrao alius
Vrogallus minor
Grögallus Maior
Gallina Corölorum

Anagen
Otis Cum Capite Arietine
Otis Trada
Avis Stellata
Charadrios
Oedicnemus

Galgulus
Attagen seu Perdix
Pica Caudata
Carijoctactes
Ortijgometra
Coturnix Wachtel
Rusticula minor
Mos Kuw
Capella
Merops
Upupa

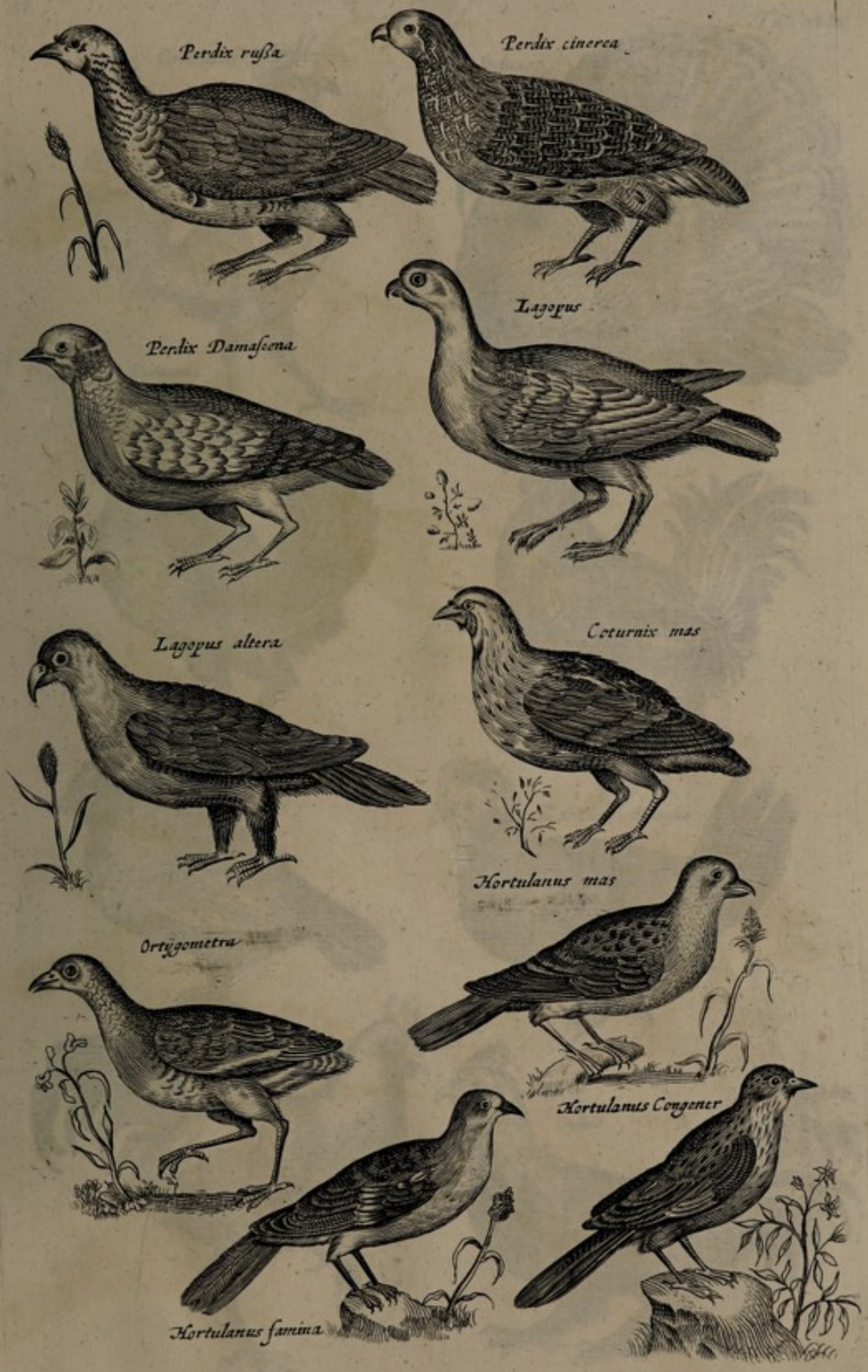
Perdix rufsa
Perdix cinerea
Lagopus
Perdix Damascena
Lagopus altera
Coturnix mas
Hortulanus mas
Ortygometra
Hortulanus Congener
Hortulanus samina

Gallus Cornutus
Gallus Indicus
Gallina Patauma
Gallus Pataninus
Gallina
Gallina Pumilio
Gallus
Gallus

Gallus Turcicus
Gallina Turcica
Gallina Persica
Gallus Persicus
Gallus Indicus
Gallina Indica
Gallina Guinea
Gallus Indicus mirabilis
Gallina lanigera
Gallus palustris
Capo

Tab. 31
Chloropos Gallinula
Fulica
Gallinæ Aquaticæ species
Gallina hypoleucos
Isfrida
Scolopax sive Gallinago
Erythropus
Erythra
Gallinula terrestris
Rusticula sylvatica
Scolopax Seu Gallinago minor
Gallina Ochra
Gallina Serica
Gallina Rhodopes

Columbus
Columba Indica rostro: oculo
Tartur Indicus
Columba Sylvestris
Columba Cypria
Columba domest:
Alchata sive Filacotona
Tartur
Columba hirsutis pedibus maior
Columba Cypria
Columba Ituia
Oncas seu Umago
Tartur
Columba Cypria
Columba domestica Varius

Fringalla
Turtur
Montifringilla
Chalandra
Alauda non christata
Ficedula
Ficedula Canabia

Tab. 34
Paßer
Paßer
Paßer stultus
Paßer montanus
Paßer Canarius
Paßer domesticus
Paßer Sylvestris
Paßer Solitarius
Paßer domesticus alius
Paßer flauus
Paßer maculatus
Paßer montanus alius
Pa. Albicilla
Paßer albus
Paßeris species
Passerculus
Brachyurus

Passeres Indici
Eritra melana Indica
Passer Indicus
Passer Indicus alius
Embriza alba
Embriza pratensis Fœmina
Emberza pratensis mas
Emberza

Carduelis
Prunella
Emberiza pratensis
Linaria Rubra
Linaria
Fringilla Finck
Hanfling
Acantur quem Gaza
Spinum et Ligurinum
vocat
Fringilla Montana
Citrinella
Carduelis mas
Chloris
Serinus
Carduelis cilijs albis
Ligurinus alius
Fringilla alia
Canaria
Fringilla
sublutea

Canothraustes Indica
Coccothraustes
Linaria
Alauda Cristata
Linaria
Alauda
Carduelis
Ligurinus
Ligurinus Spurius
Chloris seu fringilla Viridis
Turdus
Hortulanus

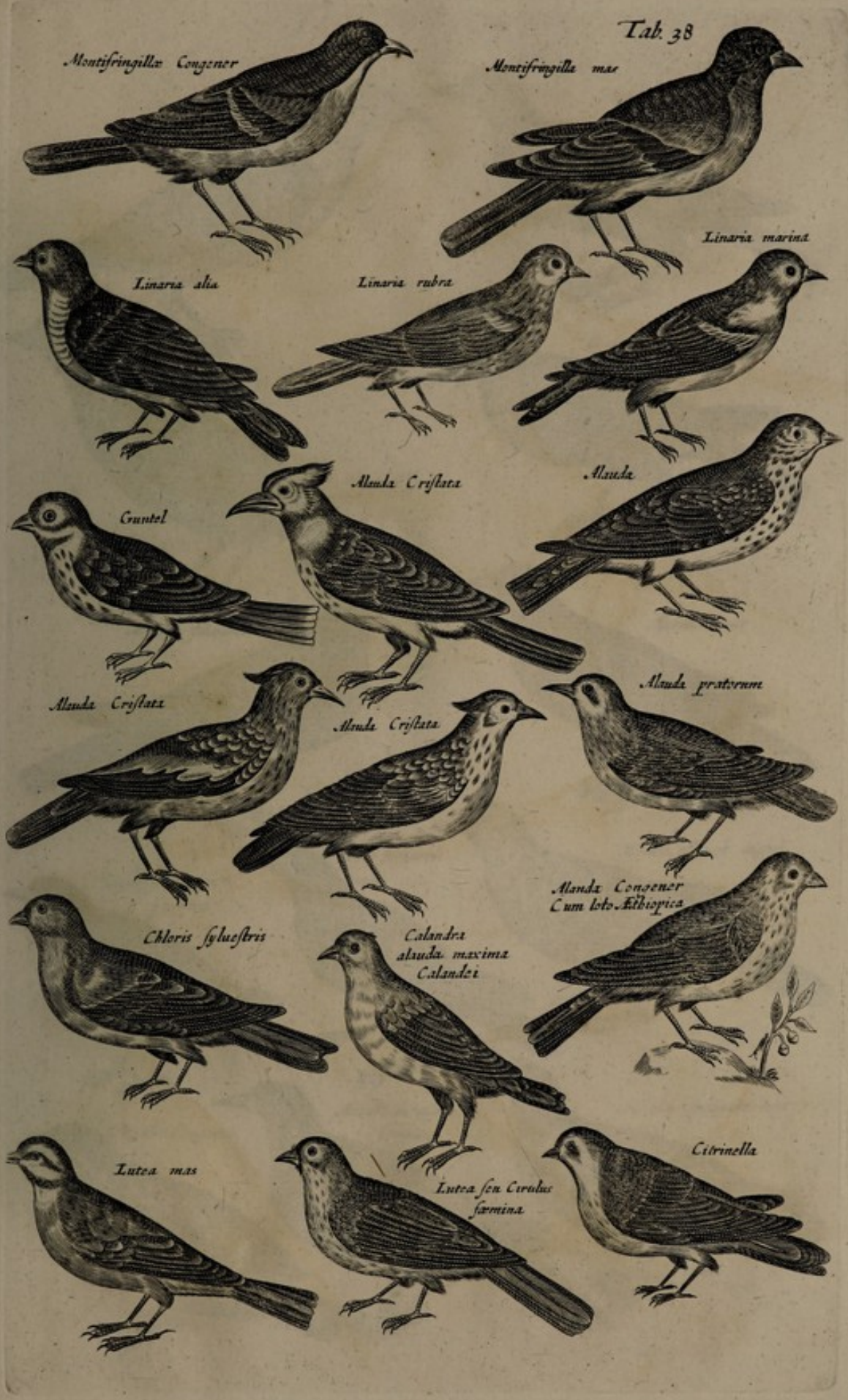
Montifringilla Congener
Montifringilla mas
Linaria alia
Linaria rubra
Linaria marina
Alauda Cristata
Alauda
Guntel
Alauda Cristata
Alauda Cristata
Alauda pratorum
Alauda Congener
Cum loto Æthiopica
Chloris sylvestris
Calandra
alauda maxima
Calandei
Lutea mas
Lutea seu Cirulus
fœmina
Citrinella

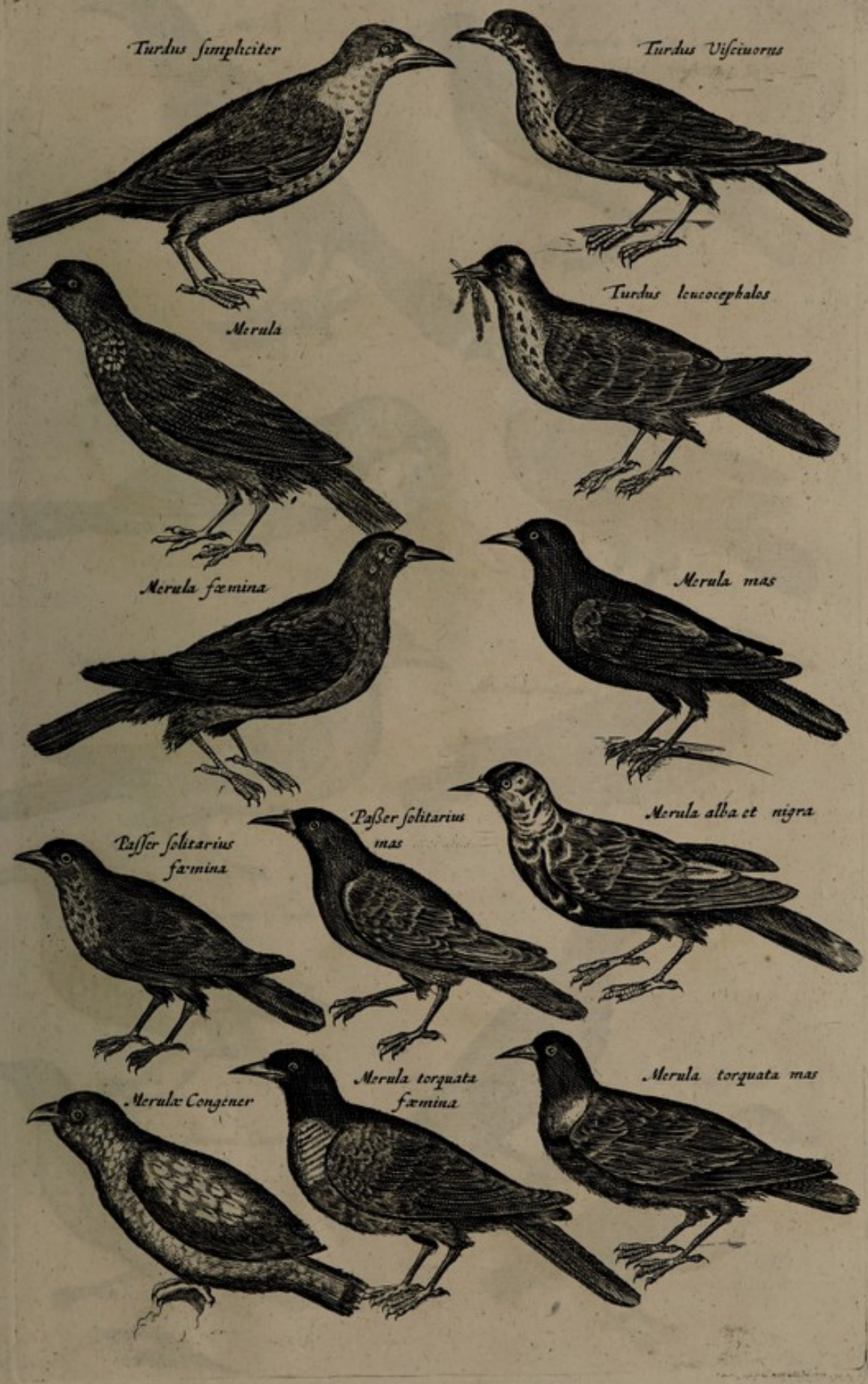
Turdus simpliciter
Turdus Visciuorus
Merula
Turdus leucocephalos
Merula fœmina
Merula mas
Passer solitarius fœmina
Passer solitarius mas
Merula alba et nigra
Merulæ Congener
Merula torquata fœmina
Merula torquata mas

Merula
Merula Rosea mas seu
Sturnus marinus
Merula Brasilica
Merula apus Indica
Carijocatacte
Sturnus uulgaris
Sturnus Capite albo.
Sturnus
Sturnus pullus
Sturnus Cinereus

Picus Varius Minor
Picus Maximus niger
Picus Viridis
Picus Maior
Picus Viridis Maior
Picus Murarius
Picus Luteus
Gyanopus
Picus nidum Suspindit
Widwal Bynolt Gold merle
Picus Cinereus
Picus Varius
Picus Chloris Indicus

Iynx Congener
Iynx seu Tregulla
Regulus
Certhia
Passerculus Troglodytes
Merops Congener
Merops
Passer Troglodytes
Armeniacus
Asylus
Hirundo Riparia
Hirundo Agrestis
Spyr Schwalb
Passer Troglodytes Bellonij
Hirundo Domestica
Vpupa
Apus

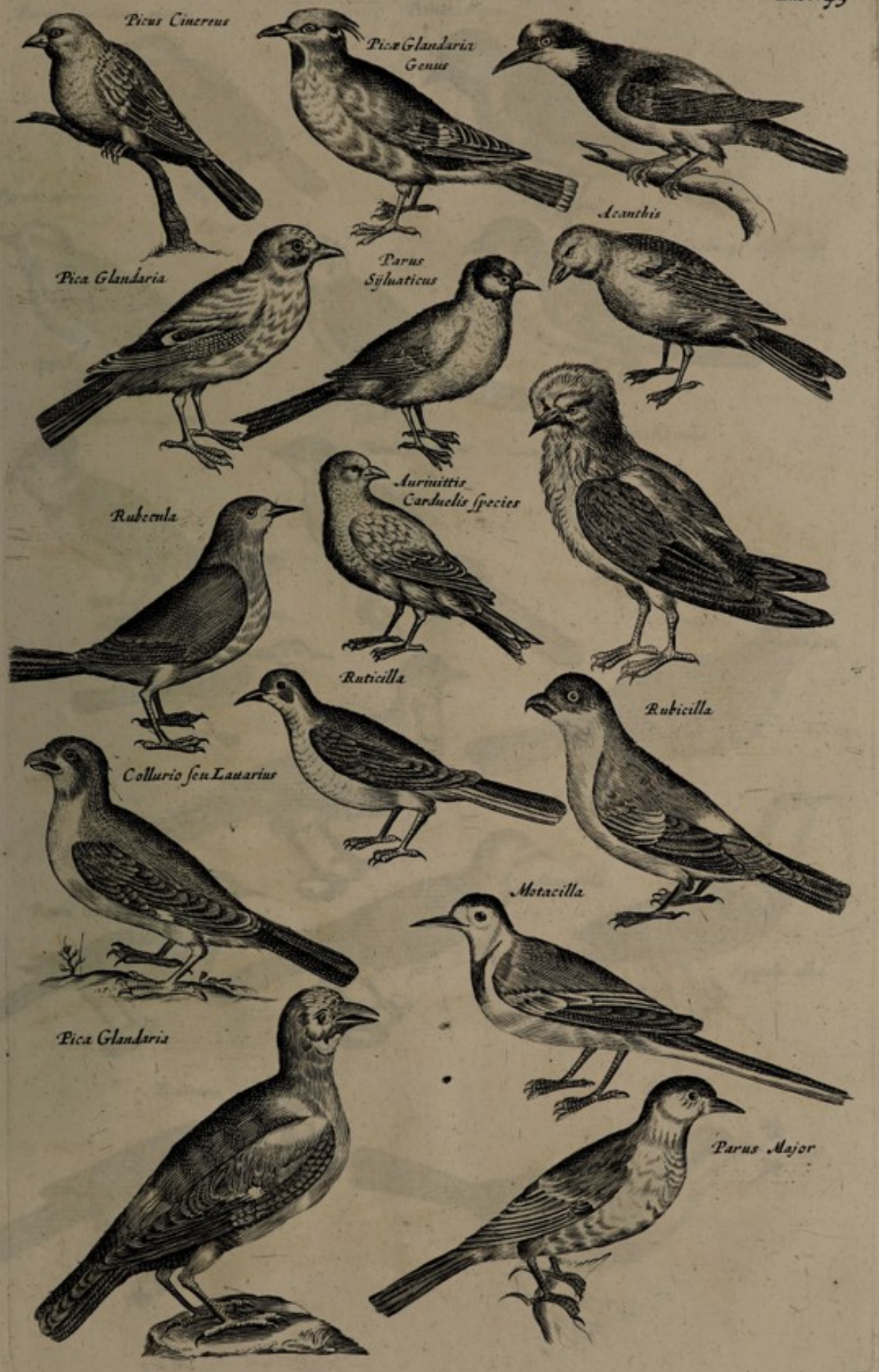
Picus Cinereus
Pica Glandaria Genus
Acanthis
Pica Glandaria
Parus Sylvaticus
Aurimittis Carduelis species
Rubecula
Ruticilla
Rubicilla
Collurio seu Lauarius
Motacilla
Pica Glandaria
Parus Major

Parus Cerulens minor
Parus Major
Parus ater
Parus sylvaticus
Parus Palustris Kolmeiß Aeschmeiß
Parus Cristatus
Parus Caudatus
Motacilla alba
Motacilla flava
Spipolla
Motacilla mas
Stoparola
Borin Genua
Spipola alba
Bearina
Stuparola

Muscipeta
Rubecula seu Phœnicurus
Rubetra
Bellonij
Rubetra seu Batos
Pyrrhulas
Rubecula seu Phœnicurus Rotzagel Rotschwentzelein
Anthus
Canneuarola Hausrotelein
Hipolais seu Carruca
Phoenicurus alter
Lusciniola
Oenanthe
Luscinia
Atricapilla s. ficedula
alia Ficedula sive Atricapilla

Tab. 46
Onocrotalus Fœmina
Onocrotalus sive Pelicanes
Pelicanus sive Plateæ
Larus Maior
Diomedea Aris
Larus Cinereus
Larus albus
Larus Piscator
Larus Minor
Larus
Marina Hirundo
Larus Niger

Tab. 47
Cepphus
Catharacta
Phalacrocorax
Anser Bassanus
Corvus Sylvaticus
Corvus aquaticus
Graculus palmipes
Mergus Rheni
Mergus Longirostrus
Mergus Glacialis
Mergus Marinus
Albulus aquaticus
Mergus Bellonij

Colymbus Maior Bellonii
Colymbus Maior
Coruza
Mergus
Bellon
Colymbus Minor
Cygnus
Auosetta Italor.
Cygnus
Capricalca
Anser ferus
Brenta

Anas
Anas Indica
Anas Domesticus
Anas Cairina
Anas Libyca
Anas fera
Anas Marina
Anas
Querquedula
Boscas Major
Glaucion
Anas fusca fera
Anas Platyrinchos
Anas Plyrinchos
Penelope
Anas muscaria
Anas fera

Ciconia
Ciconia Nigra
Ibis Bellon
Ardea minor
Phœnicopteres
Ardea Cinerea alba
Ardea Cinerea Major
Ardea
Ardea Cinerea minor

Tab 51
Ardea stellaris altera
Ardea stellaris major
Ardea Quaiotta
Facinellus
Ardea nigra
Ardea alba
Auis pugnax
Auis pugnax
Fascinellus auis Falcata
Arquata seu Numenius

Auis pugnax
Auis pugnax
Auis pugnax
Hæmantopus fæmina
Toranus
Auis pugnax
Ardea
Porphyrion
Hæmantopus mas
Alcedo Vocalis

Gallinula ferica
Trijnga alia
Trijnga
Rusticola
Merula aquatica
Iuncus Bellonij
Cinclus Gallinago minima Bellonij
Cinclus
Cinclus
Plurialis Cinerea
Vanellus seu Capella
Plurialis maior
Charadrios

Grus Balearica
Grus mas
Grus Lapponensis
Grus Crispa
Grus Balearica
Femina
Auoſettæ Species

Auis Paradisia S Manucodiata

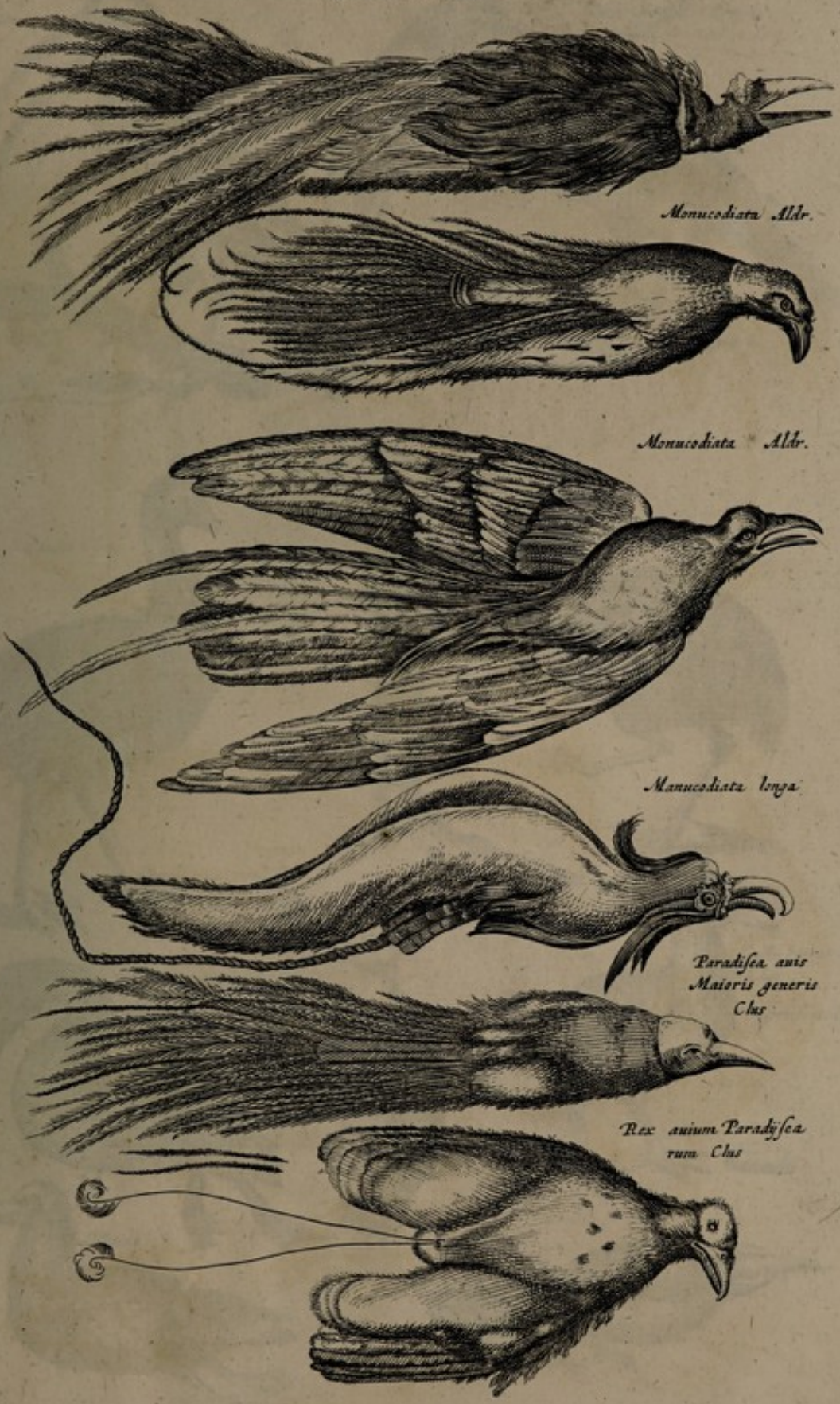

Pua Brasi-
alia
Altera Xochi
Pica Brasilica Toucan
Xochitenacatl
Emeu Clus
Emeu
Anser Magella-
nicus
Mergus arti-
ß Clus
Gallo peregrino
Clus
Cygno Cuculat
Skua
Hoieri
Ourißia S. Tomincio

Iacana
Curicaca. Numenius
Indicus Clus
Ardeæ species
Iupuiuba
Gallina Africana
Tyepiranga
Ibion Noitibo
Guira Guainumbi
Guira:
tangeima
Iaguacati
Mituporanga

Mitu Mutu
Guara
Mituporango
Iacupema
Ibiau magni:
tudine noctue
Matuitui
Guira
querea
Guainumbi
Soco
Iacuruta
Iamacaÿ

Labiru
Labiru guacu
Cariama
Urutaurana
Guirapunga
Araracanga
Guara
Guiraru nheengeta
Tamatia
Ipecu
Tamatia alia

Curucui
Tangara
Guiragua Cuberabq
Atingacucumucu
Igegua Cuparoara
Guiraacan-
gatara
Pilangua guacu
Pullus galli
Naceus Monstrosu
Aracari
Matuitui
Ipecali Apoa
Anhinga

Vruhu
Macucagua
Cocoi ardea species
Caracara
Anhima
Ardeola
Tangara
Vrichitinga
Guiraieneua

Phœnix

Pelicanus

Harpÿa

Grÿphus

MVSEVM
BRITAN
NICVM